KER. JOGI SEMINARIUM
LELTÁRI SZÁM 3927-k

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

M. KÖZGAZD. EGYETEM
Szaklelt. sz. 5/a 36585/11
Tanszéki lelt. sz. 1586/11

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

Szaklelt. 0057

1892

Szaklelt. 6 b

HUSZONHETEDIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ
Dr DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ
Dr FAYER LÁSZLÓ

KIADÓ-TULAJDONOS
FRANKLIN-TÁRSULAT

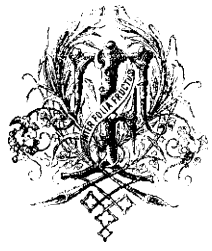

HELYOZÁR
H 3202/L

M. Kir. József Nádor Műszaki Kereskedelmi jogi Szemináriuma

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA
1892

MAGYAR KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
KÖNYVTÁRA

[illegible]

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1892. évfolyamához.

(A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző czikke található; a zárjelben levő számok a dolgozat folytatását jelzik. — m = Melléklet.)

Dr. Admeto Géza, pestmegyei árvaszéki fogalmazó. 181.
Arany Sándor, váczi albiró. 284.
Dr. Balog Arnold, ügyvédjelölt. 25, 85, 220, 244, 252, 275, 294, 325.
Dr. Berényi Sándor, budapesti ügyvéd. 79.
Dr. Berger Miksa, budapesti ügyvéd. 53.
Biró Vilmos, m.-szigeti törvényszéki biró. 123, 147, 163.
Dr. Bleuer Samu, budapesti ügyvéd. 22, 124, 145, 251, (301), 257, (271), 399.
Dr. Blum Béla, pécsi közjegyző. 174.
Dr. Blum János, budapesti ügyvéd. 104.
Bodor László, kolozsvári törvényszéki biró. 165.
Dr. Borsitzky Imre, albiró. 286.
Dr. Bozóky Alajos, n.-váradi jogakadémiai igazgató. 10, 17, 262, 353, (394).
Dr. Concha Győző, budapesti egyetemi tanár. 102.
Dr. Deák Albert, kolozsvári ügyvéd. 406.
Enyiczkey Gábor, s.-a.-ujhelyi ügyvéd. 2, 51.
Farkas Lajos, komáromi törvényszéki biró. 100.
Dr. Fayer László, egyetemi rk. tanár. 30, 57, 177, (186, 193, 202, 209, 218, 226, 234, 243, 250, 259, 274, 282, 289, 298, 306, 314, 322, 331, 337, 346), 358.
Dr. Fleischmann Sándor, bpesti ügyvéd. 347, 425.
Dr. Fraenkel Sándor, budapesti ügyvéd. 36.
Fekete Gedeon, albiró. 46.
Dr. Fodor Ármin, budapesti albiró. 26, 90, 187, 233.
Gaál M. Pál, nyug. javitóintézeti igazgató. 260, (266).
Dr. Gold Simon, budapesti ügyvéd. 7, 15, 63, 70, 78, 95, 103, 150, 215, 239, 278, 286, 311, 390, 426.
Dr. Gráber Károly, zólyomi ügyvéd. 50.
Dr. Gruber Lajos, budapesti kir. alügyész. 249.
Dr. Günther Antal, budapesti ügyvéd. 105.
Halmos Károly. 87.
Dr. Haupt Albert, kassai törvényszéki biró. 217, (242).
r. Heil Fausztin, budapesti kir. táblai biró. 171, (194, 291, 299, 308, 333, 339, 354).
Dr. Herz Bertalan, budapesti ügyvéd. 35, 83, (98, 122), 211.
Hlatky Endre a n.-váradi ügyvédi kamara elnöke. 361, (371, 379, 385, 402, 413, 422).
Dr. Hoffmann Pál, egyetemi tanár. 153, 172.
Dr. Horváth János, budapesti ügyvéd. 407.
Dr. Horváth Ödön, az eperjesi jogakad. dekánja. 305, 377.
Huf József, soproni ügyvéd. 179, 398.
Dr. Illés Károly, nyugalmazott kir. ügyész, budapesti ügyvéd. 73, 212, 410.
Dr. Imling Konrád, curiai biró. 91, 369, 416.
Dr. Jellinek Arthur, budapesti ügyvéd, orsz. képviselő. m. 320.
Dr. Katona Mór, kassai jogakadémiai tanár. 345.
Dr. Kecskeméti Emil, budapesti törvényszéki aljegyző. 201, 225.
Dr. Kecskeméti Lajos, kecskeméti ügyvéd. 265, 287, 303.
Dr. Kenedi Géza, budapesti ügyvéd. 65, 129, 185, 241, 257, 273, 302, 321.
Dr. Kérészy Zoltán, miniszteri fogalmazó gyakornok. 221.
Dr. Kleckner Alajos, kassai jogakadémiai igazgató. 107.
Dr. Klein Ignácz, szepes-ófalvi ügyvéd. 134.
Dr. Kmety Károly, pozsonyi jogakadémiai tanár. 99.
Koós Emil, monori járásbiró. 84.
Dr. Kőnig Vilmos, budapesti ügyvéd. 108, 142. 324, 395.
Dr. Laufenauer Károly, egyetemi tanár. 70.
Dr. Lőwenfeld Albert, budapesti ügyvéd. 203.
Dr. ifj. Lukács György, 237.
Dr. Magyar János, szegedi ügyvéd, 132.
Mózes László, budapesti ügyvéd. 6.
Murinyi Endre, esztergomi ügyvéd. 39.
Dr. Nagy Ferencz, budapesti egyetemi tanár. 337.
Nagy Lajos, n.-szebeni törvényszéki jegyző. 309.
K. Nagy Sándor, n.-váradi tszéki biró. 309.
Dr. Neumann Armin, egyetemi rk. tanár, orsz. képviselő. 367.
Ótócska Károly, pozsonyi ügyvéd. 380, 404.
Dr. Ödönfy Miksa, ügyvédjelölt. 68.
Dr. Palkovics Béla, közalapitványi kir. alügyész. 155, 178.
Pap József, m.-szigeti törvényszéki biró. 283.
Dr. Ráth Zoltán, egyetemi m. tanár. 143.
Dr. Reichard Zsigmond, budapesti ügyvéd. 14, 29. 33, 110, 209.
Dr. Reiner János, budapesti ügyvéd, egyetemi m. tanár. 3, (91, 114).
Dr. Rónai János, balázsfalvi ügyvéd. 117, 141, (149).
Dr. Roth Ferencz, budapesti albiró. 41, 375.
Dr. Röszler István, kassai jogakadémiai tanár. 130.
Dr. Sándor Ferencz, vágsellyei ügyvéd. 52.
Dr. Sántha Elemér, kaposvári kir. alügyész. 117, 140, 318.
Dr. Schlesinger Náthán, liptószentmiklósi ügyvéd. 77.
Dr. Schnierer Aladár, budapesti egyetemi tanár, 162.
Dr. Schulhof Zsigmond, ügyvédjelölt. 269.
Dr. Schwarz Gusztáv, budapesti ügyvéd, egyetemi m. tanár. 417.
Dr. Szakolczai Árpád, budapesti ügyvéd. 5, 94, 158, 197, 210, 271, 310, 341, 349. 387.
Szalay Tamás, beregszászi törvényszéki biró. 133, 139.
Szász Domokos, az erdélyi ev. ref. egyházkerület püspöke. 361.
Dr. Szokolay István, 21, (28), 47, 173, 255, (270), 294, 316.
Dr. Sztehlo János, eperjesi ügyvéd. 421.
Sztehlo Kornél, budapesti ügyvéd. 386.
Tóth Gáspár, selmeczi ügyvéd. 116, 121, 132, 146, 164, 393, (403).
Dr. Török János, szolnoki ügyvéd. 37.
Dr. Várady Zsigmond, nagyváradi ügyvéd. 18.
Vargha Ferencz, kecskeméti kir. ügyész. 9, (19, 34, 42, 60, 66, 75), 81, 155, 189, 228.
Dr. Vázsonyi Vilmos, ügyvédjelölt. 1, 329.
Dr. Vécsey Tamás, budapesti egyetemi tanár. 215
Dr. Vincze Károly, budapesti ügyvéd. 334.
Waldhauser István, ügyvédjelölt. 125, 235.
Dr. Wittmann Mór, budapesti ügyvéd. 364, (372, 388, 423).
Dr. Wlassics Gyula, budapesti egyetemi tanár. 411.
Dr. Zergényi Jenő, ügyvéd. 61, 162, (169).
Ifj. Zubriczky József. 244, (252), 276.

TARTALOMMUTATÓ

A

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

1892. évfolyamához.

Lap

Magánjog.

Házassági akadályok — Dr. Gráber Károly zólyomi ügyvédtől --- 50
A kisajátitásról. — Dr. Zergényi Jenő-től 61
A meghatalmazó felelőssége a meghatalmazott dolusáért. — Dr. B. A. --- 85
Ugyanarról. — Dr. Blum János budapesti ügyvédtől --- 104
A birtoki jogtan kétségei. — Dr. Hoffmann Pál budapesti egyetemi tanártól --- 153
Adalék a birtokszerzés roszhiszeműségének elbirálásához. — Biró Vilmos m.-szigeti törvényszéki birótól --- 163
Az alapitványok jogi helyzete. — Dr. Palkovics Béla közalapitványi kir. alügyésztől --- 178
A magyar honos külföldön kötött polgári házasságának érvénye Magyarországon. — Dr. Admeto Géza pestmegyei árvaszéki fogalmazótól 181
Magánjogi irodalmunk. — Dr. Kecskeméti Emil budapesti törvényszéki aljegyzőtől --- 225
A kártéritési per reformjához. — Dr. Fodor Ármin budapesti kir. albirótól --- 233
Polgári házasság és állami anyakönyv. — x. y. 297
Az általános magánjogi törvénykönyv előkészitése 319
Törvénytelen gyermekek. — Dr. Szakolczai Árpád budapesti ügyvédtől --- 341
A «vis maior» a magánjogban. — Dr. Bozóky Alajos nagyváradi jogakademiai igazgatótól 353,394
Emlékirat a házassági jog szabályozása tárgyában. — Szász Domokos erdélyi ev. ref. egyházkerületi püspöktől --- 361
Válasz Szász Domokos reform. püspök úrnak. — Ótócska Károly pozsonyi ügyvédtől --- 380
A catholicismus házassági akadálya. — Sztehlo Kornél budapesti ügyvédtől --- 386
Szász Domokos püspök emlékirata. — Dr. Szakolczai Árpád budapesti ügyvédtől --- 387
Válasz Sztehlo Kornél és Szakolczai Árpád uraknak a catholicismus házassági akadálya tárgyában. — Ótócska Károly pozsonyi ügyvédtől --- 404
Nyilatkozat ugyanezen ügyben — Dr. Deák Albert kolozsvári ügyvédtől --- 406

Polgári törvénykezési rendtartás.

Az irásbeliség kérdéséhez. — Enyiczkey Gábor s.-a.-ujhelyi ügyvédtől --- 2
Croaticæ res. — Dr. Szakolczai Árpád budapesti ügyvédtől --- 5
A budapesti tőzsdebiróság. — Mózes László budapesti ügyvédtől --- 6
Az örökösödési eljárás törvényalkotási mozzanatai 1868—1891.— Dr. Szokolay István-tól 21, 28
A hirdetményi hagyatéki eljárás az uj örökösödési törvény-tervezet szerint. — Dr. Ödönfy Miksától --- 68
Az 1868. LIV. tcz. 188. §-a. — Koós Emil monori kir. járásbirótól --- 84
A sommás eljárás reformja. — Dr. Fodor Ármin budapesti kir. albirótól --- 90
A sommás eljárásról szóló javaslat jogorvoslati rendszere. — x. y. --- 97
A perjogi reform. — Dr. Günther Antal budapesti ügyvédtől --- 105
Kir. törvényszékek mint felebbviteli bíróságok. — Dr. König Vilmos budapesti ügyvédtől --- 108
Az egyes-birósági hatáskör az uj javaslatban. — Tóth Gáspár selmeczi ügyvédtől --- 116
A végrehajtási törvény 224. §-ához. — Dr. Rónai János balázsfalvi ügyvédtől --- 117
A felek és a képviselet az uj sommás eljárási javaslatban. — Tóth Gáspár selmeczi ügyvédtől 121
A hagyatéki bíróságok hatásköréhez. — Biró Vilmos m.-szigeti tszéki birótól --- 123
A sommás eljárási törvényjavaslat. — Dr. Magyar János szegedi ügyvédtől --- 132
A bizonyitás az uj sommás eljárási javaslatban. — Tóth Gáspár selmeczi ügyvédtől --- 132
Nehány észrevétel a sommás eljárás reformjáról szóló törvényjavaslatra. — Szalay Tamás beregszászi törvényszéki birótól --- 133
Megállapitható-e a magyar bíróság hatásköre olyan területre, mely a magyar állam fenhatósága alatt áll, melynek Magyarországhoz való tartozása azonban más állam által vitássá tétetett? — Dr. Klein Ignácz szepes-ófalvi ügyvédtől --- 134
Munkamegosztás a perrendtartásban x. y. --- 137
A jogorvoslatok az uj sommás eljárási javaslatban. — Tóth Gáspár selmeczi ügyvédtől 138
A hagyatéki bíróságok hatásköréhez. — Szalay Tamás beregszászi törvényszéki birótól --- 139
Észrevételek a sommás eljárásról szóló törvényjavaslatra. — Dr. Rónai János balázsfalvi ügyvédtől --- 141, 149
A sommás eljárásról szóló törvényjavaslat 59. §-a. — Dr. König Vilmos budapesti ügyvédtől --- 142
A sommás eljárási javaslat némely következménye és követelménye. — Tóth Gáspár selmeczi ügyvédtől --- 146
Az italmérési jog kártalanitási tőkéje s kamatai feletti igények körüli eljáráshoz. — Biró Vilmos m.-szigeti tszéki birótól --- 147
Az országos szegény-alap örökrésze. — Dr. Palkovics Béla közalapitványi kir. alügyésztől 155
Az uj sommás eljárási javaslat szövegezése. — Tóth Gáspár selmeczi ügyvédtől --- 164
A végrehajtási törvény revisiójához. — Dr. Blum Béla pécsi kir. közjegyzőtől --- 174
Ugyanarról. — Huf József soproni ügyvédtől 179
A budapesti ügyvédi kamara felterjesztése az örökösödési eljárásról szóló javaslat tárgyában 197, 205
Illetékesség a sommás eljárásban. — Dr. Leopardus-tól --- 214
Bérkövetelés illetékessége. — Dr. Balog Arnold-tól --- 244
A fizetési meghagyásokról. — Dr. Kecskeméti Lajos kecskeméti ügyvédtől --- 265
Az alkalmi egyesülések tőzsdebirósági illetékessége. — Dr. Balog Arnold-tól --- 275
A végrehajtasi törvény revisiójához. — Dr. Pap József m.-szigeti törvényszéki birótól --- 283
A perrendtartási novella kérdéséhez x. y. --- 289
Minima. — Dr. Kenedi Géza budapesti ügyvédtől 302
Ugyanerről. — Dr. Szakolczai Árpád budapesti ügyvédtől --- 310
Ugyanerről. — B. --- 310
Mi tekintendő a végrehajtási törvény szerint közpénztárnak. — Nemo-tól --- 323
Ugyanerről. — Dr. Imling Konrád curiai birótól 416
Szakértők. — Dr. König Vilmos budapesti ügyvédtől --- 324
A bérbeadó törvényes zálogjogáról. — Dr. Vincze Károly budapesti ügyvédtől --- 334
Az egyoldalu főeskü alkalmazásához. — K. H.-tól 335
A sommás eljárás jogorvoslati rendszeréhez x. y. 341
Az igényperek. — Dr. Szakolczai Árpád budapesti ügyvédtől --- 349
A kir. Curia 55. sz. polgári döntvénye. — Dr. Imling Konrád curiai birótól --- 369
Ugyanarról. — Huf József soproni ügyvédtől 398
A sommás eljárásról szóló javaslat a képviselőházban.—Tóth Gáspár selmeczi ügyvédtől 393,403
A fizetési meghagyásokról szóló törvényjavaslat. — Dr. Sztehlo János eperjesi ügyvédtől 421

Telekkönyvi rendtartás.

A volt urbéresek számára közösen kihasitott illetményekre kért önálló telekkönyvi bejegyzések a telekkönyvi átalakitás megtörténte után. — Fekete Gedeon albirótól --- 46
A telekkönyvi intézmény terjesztése. — Dr. Sándor Ferencz vágsellyei ügyvédtől --- 52
A telekkönyvi betétek szerkesztése. — Arany Sándor váczi kir. albirótól --- 284

Kereskedelmi, váltó-, csőd- és bányajog.

A kereskedelmi törvény 260. §-áról. — Dr. Török János szolnoki ügyvédtől --- 37
A kereskedelmi törvény 347. §-ához.—Dr. Schle-

Minden dolgozat, bár több rovat alá sorolható, csak egyszer fordul elő a tartalommutatóban.

Lap

SINGER NÁTHÁN liptó-szt-miklósi ügyvédtől ... 77
Szabadalmi jogunk szabályozásához. — Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvédtől ... 83, 98, 122
A differentiális ügyletek perelhetősége.—Dr. SZAKOLCZAI ARPÁD budapesti ügyvédtől ... 94
A kereskedelmi ügynökök. — Dr. BALOG ARNOLD-tól ... 220
Irni nem tudó kereskedő czégjegyzése. — Dr. BALOG ARNOLD-tól ... 252
Ugyanarról. — Dr. SCHULHOF ZSIGMOND-tól ... 269
Néviró vagy meghatalmazott. — Dr. BALOG ARNOLD-tól ... 294
Bünügyi biztositási végrehajtás ellen megtámadási per. — Dr. BALOG ARNOLD-tól ... 325
Törvényjavaslat a csődtörvény módositása tárgyában. — Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvédtől ... 364, 372, 388, 423
Törvényjavaslat a fizetés beszüntetésről és a csődön kivüli egyezségről. — Dr. KÖNIG VILMOS budapesti ügyvédtől ... 395
Özvegyi jog az ipartörvény alapján. — Dr. HORVÁTH JÁNOS budapesti ügyvédtől ... 407
A takarékpénztári könyvecske jogi természete. — Dr. SCHWARZ GUSZTÁV budapesti ügyvéd, egyetemi m.tanártól. ... 417
A fizetések megszüntetése. — Dr. FLEISCHMANN SÁNDOR budapesti ügyvédtől ... 425

Büntetőjog és bünvádi eljárás.

Egy kis tévedés. — Dr. VÁZSONYI VILMOS-tól ... 1
A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai. — VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől 9, 19, 34, 42, 60, 66, 75
A csalás inditványi joga. — Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől ... 14
A Btk. 473. §-ához. — Dr. BLEUER SAMU budapesti ügyvédtől ... 22
A fővárosi államrendőrség jelentéséről. — Dr. BALOG ARNOLD-tól ... 25
Anthropologikus büntetőjog. — Dr. REICHARD ZSIGMOND-tól ... 29
A büntetések mérvének kérdéséhez.— Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól ... 30
Jegyzőkönyvvezető a bünvizsgálatoknál. — Dr. RÓTH FERENCZ budapesti albirótól ... 41
A kampózás curiai szentesitése. — JUSTUS-tól ... 49
Az ingatlanok ismételt eladásának kérdéséhez. — Dr. BERGER MIKSA budapesti ügyvédtől ... 53
Birósági tévedés (A Korhammer-ügy). — Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól ... 57
Az elmebeteg vizsgálati foglyok és fegyenczek elhelyezéséről. — Dr. LAUFENAUER KÁROLY egyetemi tanártól ... 70
Semmiségi ok vagy kezelési szabálytalanság? — Dr. ILLÉS KÁROLY budapesti ügyvédtől ... 73
A büntetés kiszabása. — VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől ... 81
A kampózás curiai szentesitése. — JUSTUS-tól 82
Föltételes itéletek a XVI. században. — HALMOS KÁROLY-tól ... 87
Vizsgálati fogság az öntudatlanság és elmezavar eseteiben. — FARKAS LAJOS komáromi törvényszéki birótól ... 100
Büntethető-e az orgazda, ha a tolvaj a magánvád visszavonása folytán nem büntettetik? — Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől 110
Ugyanarról. — Dr. BLEUER SAMU budapesti ügyvédtől ... 124
Liszt Ferencz ... 110
Liszt Ferencz előadása ... 113
Adalék a correctionalisatio kérdéséhez. — Dr. SÁNTA ELEMÉR kaposvári kir. alügyésztől ... 117, 140
A halmazati büntetés megállapitása és a Curia. — WALDHAUSER ISTVÁN-tól ... 125
Liszt és társai. — Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől ... 129
Bünügyi statistika. — Dr. RÁTH ZOLTÁN egyetemi m. tanártól ... 143
Kriminális dogmatika. — Dr. BLEUER SAMU budapesti ügyvédtől ... 145
A magzatelhajtás vizsgálata. — B. L.-től ... 148
Végtárgyalás gyermekek ellen. — Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD budapesti ügyvédtől ... 158
A Drakulics-eset. H.-tól ... 161
A büntetőtörvény módositása. X-től ... 169
Gyakorlati adalékok a testi sértés kérdéséhez. — Dr. HEIL FAUSZTIN budapesti kir. táblai birótól 171, 194, 291, 299, 308, 333, 339, 354
Észrevételek a Btk. és Kbtk. novella javaslatára. — Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól 177, 186, 193, 202, 209, 218, 226, 234, 243, 250, 259, 274, 282, 289, 298, 306, 314, 322, 331, 337, 346
A szövetkezetek bünügye. — Dr. SZAKOLCZAI ARPÁD budapesti ügyvédtől ... 197
A munkácsi fegyház. — Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD budapesti ügyvédtől ... 210
A pénzbüntetés büntettek és vétségek eseteiben. — Dr. ILLÉS KÁROLY budapesti ügyvédtől 212
Kritikai megjegyzések a büntető-novella javaslatához. — Dr. HAUPT ALBERT kassai törvényszéki birótól ... 217, 242
Az okirathamisitás kihágása a büntető-törvénykönyveket módositó javaslatban. — VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől ... 228
Javitó-intézeteink benépesitése. — GAÁL M. PÁL nyug. javitóintézeti igazgatótól ... 260, 266
Büntetőjogunk és a telephon. — Ifj. ZUBRICZKY JÓZSEF-től ... 276
A járásbiróságokhoz utalt inditványi büncselekményekre vonatkozólag az eljárásnak a magánvádló meg nem hallgathatása okából az elévülési határidőt meghaladólag történt felfüggesztése. — Dr. BORSITZKY IMRE kir. albirótól ... 286
A curiai itéletek befolyása az alsóbirósági gyakorlatra. — Dr. KECSKEMÉTI LAJOS kecskeméti ügyvédtől ... 287
Illetékességi kérdés italmérési jövedéki kihágásoknál. — NAGY LAJOS n.-szebeni törvényszéki jegyzőtől ... 309
Adalék a Btk. 359. és 368. §-aihoz és a kir. Curia 68. számu döntvényéhez. — Dr. SÁNTA ELEMÉR kaposvári kir. alügyésztől ... 318
A résumé. — Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől ... 321
A Ziethen-per. — Dr. VÁZSONYI VILMOS-tól 329
A kir. javitó-intézetek 1891. állapotáról ... 349
Régi magyar feltételes itéletek. — Közli dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti egyetemi rk. tanár ... 358
Az uj büntetőbirói ügyviteli szabályok és a vizsgálóbirói intézmény. — Dr. RÓTH FERENCZ budapesti albirótól ... 375
Emberek és definitiók. — Sz. Á-tól ... 401
A tettestársaság. — Dr. WLASSICS GYULA budapesti egyetemi tanártól ... 411
A bíróságok tehermentesitése. — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti egyetemi rk. tanártól ... 416

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

XVIII. «Falsa denominatio.» — BODOR LÁSZLÓ kolozsvári törvényszéki birótól ... 165
XIX. Adalék a zsarolás és rablás fogalmához. — VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől ... 189
XX. Halmazat vagy összetett büntett? (Btk. 349. §. 2. p.) — Dr. P. G.-tól ... 204
XXI. Benne van-e a mérsékelt cumulatio rendszere Btkvünkben? —WALDHAUSER ISTVÁN-tól 235

Bíróság, ügyvédség, közjegyzőség.

Körrendelet a debreczeni kir. tábla kerületében működő bíróságokhoz a képviselőválasztások alkalmából. — PUKY GYULA debreczeni kir. táblai elnöktől ... 23
A kir. táblák döntvényjogához. — F.-től ... 27
Pénzügyi biráskodás 1891-ben. — Dr. FRAENKEL SÁNDOR budapesti ügyvédtől ... 36
A kir. Curia működési mozzanatai 1891-ben, tekintettel az egyesités előtti évekre. — Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól ... 47
A fegyelmi praxisból. — D. F.-től ... 52
Nehány szó a birák kiképzéséhez. — P. J.-től 63
Ügyvédség és Curia. — Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől ... 65
Az uj kir. táblák első évi működése. — Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól ... 173
Az ügyvédség bajai. — J. ... 188
A budapesti büntető-törvényszék önállósitása. — JUSTUS-tól ... 193
Az elhirhedett szóról. — Dr. LÖWENFELD ALBERT budapesti ügyvédtől ... 203
Ügyvédi dijszabás. — Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvédtől ... 211
Ügyvédgyülés ... 230
Az ügyvédség kérdése. — Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől ... 241
Az uj ügyvédrendtartás. — Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől ... 257
Ugyanarról. — Dr. BLEUER SAMU budapesti ügyvédtől ... 257, 271
Ugyanarról. — Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD budapesti ügyvédtől ... 271
A győri határozatok. — Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől ... 273
Az ügyvédi meghatalmazásokról. — Dr. KECSKEMÉTI LAJOS kecskeméti ügyvédtől ... 303
Birák berendelése tanácsjegyzői szolgálatra. — K. NAGY SÁNDOR n.-váradi tszéki birótól ... 309
Az ügyvédrendtartás reformja ... 313
Az igazságügyminiszteri jelentés néhány adata 326
Az igazságügyi költségvetés indokolása ... 342
A kir. Curia biráinak és a kir. táblai tanácselnököknek rangsora ... 351
Az ügyvédi rendtartás vezérelvei ... 356
Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. — HLATKY ENDRE n.-váradi ügyvéd-kamarai elnöktől ... 361, 371, 379, 385, 402, 413, 422
Az ügyvédség szervezete. — Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől ... 382
Az ügyvédség szervezete. — Dr. BLEUER SAMU budapesti ügyvédtől ... 399
Az ügyvédség kérdéséhez ... 409
Az ügyviteli szabályok sérelmes pontjai. — VERIDICUS-tól ... 421

Államtudományok.

A közigazgatási biráskodás. — JUSTUS-tól ... 33
A «politika» mint tantárgy. — VERIDICUS-tól ... 89
Az államhatalmak megoszlásának elvei. — Dr. CONCHA GYŐZŐ budapesti egyetemi tanártól 102
Ugyanarról. — Dr. ZERGÉNYI JENŐ-től ... 162, 169
A közigazgatási reformok sorrendjének kérdéséhez. — Dr. KÉRÉSZY ZOLTÁN miniszteri fogalmazó-gyakornoktól ... 221
Ugyanarról. — Dr. ifj. LUKÁCS GYÖRGY-től ... 237
A katona törvényhozó mentelmi joga. — Ifj. ZUBRICZKY JÓZSEF-től ... 244, 252
A családi hitbizományok alapitásának engedélyezése alkotmányos szempontból. — Dr. KATONA MÓR kassai jogtanártól ... 345

Vegyes tárgyu czikkek.

Az egységes jogi államvizsgálat — Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakadémiai igazgatótól 10
A jogi tanulmányi rend megváltoztatásáról. — Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakadémiai igazgatótól ... 17
Ugyanarról. — Dr. VÁRADY ZSIGMOND nagyváradi ügyvédtől ... 18
A jogi szakoktatás reformjához. — Dr. RÖSSLER ISTVÁN kassai jogakadémiai tanártól ... 130
A jubileumra. — Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől ... 185
Polgári törvénykezésünk. — Dr. KECSKEMÉTI EMIL budapesti törvényszéki aljegyzőtől ... 201
A magyar Jogászegylet. — JUSTUS-tól ... 209
Jogászegylet és Jogászgyülés ... 226
Vajkay–Czorda—Erdélyi ... 281
A jogtörténet tanitásáról. — Dr. HORVÁTH ÖDÖN eperjesi jogakadémiai dékántanártól ... 305
Ihering Rudolf ...
Törvényjavaslatok ... 353
Néhány statistikai adat az ügyvédi és birói vizsgálatok felől. — Dr. HORVÁTH Ödön eperjesi jogakadémiai dékántanártól ... 377
Egység a törvényhozásban. — Dr. ILLÉS KÁROLY budapesti ügyvédtől ... 410
Az egyetemi szünidő kérdéséhez—th—n. ... 426

Jogirodalom.

Szemle az egyházjog köréből. — Dr. REINER JÁNOS budapesti ügyvéd, egyetemi m. tanártól ... 3, 91, 114
Rivier Alphons könyve a nemzetközi jogról. — K. D.-től ... 12
Die geschichtliche Entwickelung des Thatsacheneides in Deutschland. Von dr. Georg Kleinfeller. — Dr. FODOR ÁRMIN budapesti albirótól ... 26
A választott bíróságokról. Lindheim Alfréd. — Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvédtől ... 35

Lap

A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. Irta dr. Nagy Ferencz. — A. B.-től 44
A magyar magánjog tankönyve. Irta Emődy Dániel. — Enyiczkey Gábor s.-a.-ujhelyi ügyvédtől 51
Igazságügyi törvénytár. Szerző dr. Dárday Sándor. — Dr. Imling Konrád curiai birótól 91
Magyarország közjogi viszonya Ausztriához. Irta dr. Ferdinándy Géza. — Dr. Kmety Károly pozsonyi jogakadémiai tanártól 99
Róma törvényhozása a népgyülések korában. Irta Keil A. — Dr. Klekner Alajos kassai jogakadémiai igazgatótól 107
Julius Schwarz: Montesquieu und die Verantwortlichkeit der Räthe des Monarchen in England, Aragonien, Ungarn, Siebenbürgen und Schweden. — y-tól 147
Orvosi műhibák. Irta dr. Schächter Miksa. — Vargha Ferencz kecskeméti kir. ügyésztől 155
Schroeder Agost: Zur Reform des Irrenrechtes.— Dr. Schnierer Aladár budapesti egyetemi tanártól 162
A római jog történelme. Irta Farkas Lajos. — Dr. Hoffmann Pál budapesti egyetemi tanártól 172
A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. Irta Nagy Ferencz II. füzet. — Dr. Fodor Ármin kir. albirótól 187
A kereskedelmi szerződések és a legnagyobb kedvezés elmélete. Irta dr. Schraut M. Átdolgozta ifj. Emich Gusztáv. — X-től 227
Bevezető a jogbölcseletbe. Irta dr. Pikler Gyula.— Dr. Bleuer Samu budapesti ügyvédtől 251, 301
A res judicata és a zálogváltási perujitás. Irta Zsámbokréthy József. — Dr. Szokolay István-tól 316
A biztositási vállalatok. Irta dr. Pólya Jakab. — Dr. Fleischmann Sándor budapesti ügyvédtől 347

Külföldi jogélet.

A bajor bélyeg-illeték 5
Külföldi judikatura. — Közli Dr. Gold Simon budapesti ügyvéd 7, 15. 63, 70, 78, 95, 103, 150, 215, 239, 278, 286, 311, 390, 426
A bajor legujabb házasságjogi kodifikatio 69
Az Institut de droit international 118
Érdekes végrendelethamisitási per 214
A német magánjogi codificatio ujabb mozzanatai 246
A büntető-törvénykezés Boszniában és Herczegovinában. — Dr. Gruber Lajos budapesti kir. alügyésztől 249
A loi Bérenger alkalmazása. — Dr. Szokolay István-tól 255, 270
Tervezgetések az osztrák főtanodák körül. — Dr. Bozóky Alajos n.-váradi jogakadémiai igazgatótól 262
A szibériai egyetem 278
A bányajog reformja Németországban. — Dr. Szokolay István-tól 294
A genuai tengerjogi kongressus. — Dr. Nagy Ferencz budapesti egyetemi tanártól 337
Német birodalmi törvény a korlátolt felelősséggel alakult társaságokról. — Dr. Neumann Armin egyetemi rk. tanártól 367
Az osztrák igazságügyminiszter körrendelete a büntető gyakorlat tárgyában 374

Különfélék.

I. Belföldi szemle.

A birák nyugdijazásának korhatáráról szóló javaslat. — A végrehajtói dijszabás pótlása tárgyában kibocsátott rendelet. — Berner 50 éves tanári jubileuma. — Illés Károly kommentárja. — Irodalom. — Panasz a nagy-igmándi járásbiróság ellen. — Az anyakönyvezés államositásához. — Feltételes itélet a XVI. századból 7
A tisztviselői fizetések szabályozásáról szóló javaslat. — Dr. Wlassics dolgozata a Budapesti Szemlében. — A pécsi kir. tábla ügyforgalma. — Irodalom. — Halászati jog eset 15
A «kampózás.» — Curiai tanácsbeosztás 23
A kir. Curia ügyforgalma. — A budapesti kir. tábla ügyforgalma. — Nagy Ferencz kereskedelmi jogi kézikönyve. — A budapesti VI. ker. kir. járásbiróság ügyforgalma. — A bünügyi itéletekről. — A régi magyar gyakorlatból 31
A pénzbüntetés átváltoztatásának kérdéséhez. — A jogi noviciatus. — Nemzetközi büntetőjog. — A budapesti V. ker. járásbiróság ügyforgalma. — Illetékességi problema. — A hosszu terminusok. — Magyar Jogászegylet. — Régi magyar feltételes itéletek 39
A «kampózás.» — A kir. Curia ügyforgalma. — Fegyelmi judikatura. — Kétfelé folyó bünvizsgálat. — Birósági kiadványok formája. — Igtató a harmadik emeleten. — A magyar alkotmánytörvények gyüjteménye 47
A «kampózás» a Curián. — A pécsi ügyvédi kamara jelentése. — A budapesti kir. törvényszék ügyforgalma. — Érdekes enyhitő körülmény. — A törvénykezési irály kérdéséhez. — A birósági kiadványok formája. — Irodalom. — Az ügyvédjelöltek és joggyakornokok köréből 55
Administrationális bajok. — A n.-váradi ügyvédi kamara évi jelentése. — Irodalom. — A Holtzendorff alapitvány. — A Jogászegylet és Jogászgyülés fusiója. — Az első hazai takarékpénztárnál elkövetett sikkasztás. — A nagyváradi jogakadémia tanrendje. — Az ügyvédjelöltek és joggyakornokok köréből 63
A fegyelmi judikaturából. — Illés Károly kommentárja. — A kir. ügyészségeknek ügyforgalma. — Bíróságok ügyforgalma. — Az aradi ügyvédi kamara évi jelentése. — A fővárosi járásbiróságok berendezése. — A kecskeméti jogakadémia tanrendje. 71
A sommás eljárásról szóló törvényjavaslat. — Dárday Sándor Igazságügyi Törvénytára. — Az ügyvédi képviselet respektálása. — Károsultak figyelmébe. — Ellentétes határozatok. — Periratok hiányzása 79
Az Illés Károly tiszteletére rendezett banquet. — A kir Curia és a budapesti kir. tábla ügyforgalma. — Irodalom. — A kir. Curia a kampózásról. — A Korhammer-ügy 88
Miniszteri rendelet a kampózásról. — Az Illés-banquet. — Öt albirói állás. — Érdekes pályakérdés. — A Kreutzer-sonata. — Az ügyvédi képviselet respektálása 96
A Btk. novella-javaslata. — Concha Győző jogászegyleti felolvasása. — A kereskedelmi és váltótörvényszék ügyforgalma. — A meghatalmazó felelőssége a meghatalmazott dolusáért 104
Csemegi Károly jogászegyleti beszéde. — Polgár Ignácz halála. — Dynamit-törvény. — Ügyvédek a kodifikátióban. — A beszámitás kérdése sikkasztás esetén. — Kampózási miseriák. — A pénzbüntetés átváltoztatási kulcsa. — A meghatalmazó felelőssége a meghatalmazott dolusáért 110
Az ügyvédi kérdés. — Uj bünügyi kezelési utasitás. — A nyiregyházi törvényszék értekezlete. — A pénzbüntetés átváltoztatása. — A Curia ügyforgalma. — Felsőbirósági figyelmeztetés. — Birósági szabálytalanságok. — Hirlapi biztositék. — Felebbezés vizsgálati fogság elrendelése ellen. — Az államfogház statisztikája. — Nincs tavalyi szám. — Irodalom. — A sz.-németii ügyvédi kamara jelentése 119
A Politikai Szemle előszava. — A kir. Curia teljes ülése. — Szabadalmi jogunk szabályozásához 128
Egy kis discretiót. — Érdekes védjegyhamisitási eset. — Irodalom. — A bünügyi védelem kérdése. — Községi bizonyitvány általi rehabilitatio 135
A családjogi kodifikatio köréből. — Csak türelem. — A budapesti rabsegélyző egylet 143
Az apa büntetőjogi felelőssége. — A kir. Curia ügyforgalma. — Irodalom. — A budapesti keresk. és váltótörvényszék és az áru- és értéktőzsde ügyforgalma. — Tőzsdei értesitő. — A «közvetett» orgazdaság. — Lopás vagy zsarolás? — Sulyosbitás vádlott terhére. — Vád alá helyezés a büncselekmény nyomai nélkül. — Itélethirdetési záradék hiánya. — A betü 151
A sommás eljárási javaslat az Ügyvédi Körben. — Irodalom. — Jogi pályakérdés. — Jogászegylet. — Panaszemelés levelező-lapon 159
A sommás eljárási javaslat a pécsi ügyvédi kamarában. — A budapesti egyetem jogi karának tanrende. — Szabálytalanság. 167
A Btk. novellája. — Ügyvédi biróság. — Bélyegmentesség 176
Horvát dolgok. — Irodalom. — A tőzsdebiróság hatásköre és eljárása 184
A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságának kérdései. — A kir. Curia ügyforgalma. — A váltó- és kereskedelmi törvényszék ügyforgalma. — A Magyar Jogászegylet. — Irodalom 191
A Korhammer-eset. — Beck Hugónak curiai birává való kineveztetése. — Vizsgának más helyett való letétele. — A felebbezési kritika határai. — Heil Fausztin egy olasz szaklapban. — A budapesti ügyvédi kamara könyvtára. — Magyar Jogászegylet. 199
Rendeletek a bünvádi eljárás köréből. — Az «Athenæum» cz. folyóiratból. — Gyors igazságszolgáltatás. — Irodalom. — Magyar Jogászegylet. — Birói aggodalmak. — A Curiáról 207
A sommás eljárás jogorvoslati rendszere. — Felirat Bernerhez. — Irodalom. — Uj ügyviteli utasitás a budapesti törvényszék büntető osztályánál. — Halasztási miseriák 215
Rövid terminus. — A kereset kijavitása. — Kiselejtezés a budapesti kir. táblán. — Tanuknak vád alá helyezése 223
Előállittatás pénzügyi hatóság által. — A Curia ügyforgalma. — Ismét vizsgálati fogságban feledtek valakit. — Uj biró sommás perben. — Irodalom. — A pozsonyi jogakadémiáról. — Gyenge jellem mint enyhitő körülmény. — A rablás büntetési tétele. — Vizsgáló biró nem lehet végtárgyalási jegyző 231
Fegyelmi judikatura. — A védő iratmegtekintési joga. — Az uj váltótörvényszéki dijszabás a gyakorlatban. — A Magyar Igazságügy és az esküdtszéki intézmény. — A bünvádi védelem hiánya. — A román nyelv nem tudása mint felmentési ok a pártfogó ügyvédi functiótól. — A magyar büntetőjogi mozgalmak a külföldön. — Irodalom 239
A főrendiház kiadott egy grófot. — Ügyvédjelöltek mozgalma. — A sértettek meg nem idézése a bünvádi tárgyalásra. — Zárgondnok ellen pénzbüntetés. — Indokolás hiánya miatt megsemmisités. — Végrehajtási jogeset 247
A nemzetközi büntetőjogi egyesület köréből. — A kir. Curia ügyforgalma. — Észrevételezésre — halasztás. — Rendőri természetü eljárásnál ügyvédi képviselet 256
Az ügyvédi rendtartás kodifikátiója 263
Az ügyvédi kérdéshez. — A győri ügyvédgyülés 271
Az ügyvédi rendtartás tervezetéhez. — Az Annuaire de Législation Etrangère magyar része. — A budapesti kir. tábla ügyforgalma, — A győri ügyvédgyülés. — A n.-váradi jogakadémia tanrende. — A kecskeméti jogakadémiáról. — Felhivás a szegedi jogászegylet tagjaihoz. — Az ügyvédi felelősség 279
A curiai itéletek befolyása az alsóbirósági gyakorlatra. — A budapesti egyetem jogi karának tanrende. — A Btk. módositásához. — A telephon 287
Dévai botrányok. — A kir. Curia ügyforgalma. — A férj meghatalmazása neje helyett. — A «vádelv» értelmezéséhez. — Vizsgálati fogság és correctionalisatio. — A pozsonyi és a kecskeméti jogakadémiák speciál-kollégiumai. — Késedelmes biróság 295
Törvényjavaslatok. — A birói szervezet átalakitásához. — A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék ügyforgalma. — Zsolnai miseriák. — Magyarország kereskedelmi törvényhozásának ismertetése a külföldön 304
Ihering Rudolf halála. — A birói segédszemélyzet beosztása. — Érthetetlen kir. táblai itélet. — Irodalom 311
Az igazságügyminiszterium jelentése 1888—1891. — A budapesti ügyvédi kamara megemlékezése Vajkayról. — A budapesti kir. tábla uj elnökének levele az ügyvédi kamarához. — Magyar Jogászegylet — Az uj rendőrfőkapitány. — Curiai teljes-ülés. — Kommentár a zsolnai miseriákhoz. — A Korhammer-ügy 319
A kegyelmezések elmaradása. — Kitüntetések. — Darányi Ignácz megválása az ügyvédségtől. — A katonai bünvádi eljárás reformja. — A csalás definitiója. — Táblai alapitvány. — Zugirászat miatt elitélttől behajtott büntetéspénz. — A védők iratmegtekintési joga. —

Lap

«Minima». — A kamarai választmány mint tanácsadó. — Rabsegélyző egyletek statisztikája. — Irodalom ... 327
Hodossy Imre lemondása. — A Curia ügyforgalma. — A váltó- és kereskedelmi törvényszék ügyforgalma. — A pozsonyi kir. tábla és a kereskedelmi czégjegyzések ... 335
A büntetések felsőbirósági emelése. — Menynyibe kerülnek évente az egyes fegyházak. — A kir. táblák személyzeti létszáma. — Az elsőfoku bíróságok személyzeti létszáma. — A költségvetésből. — A kir. ügyészség személyzeti létszáma. — A kodifikationális alapról. — Az irodai költségek. — A bíróság nem bocsátkozhatik a maga itéleteinek értelmezésébe — Birósági seminárium. — A budapesti egyetem tanári kara. — Utazási ösztöndijak. — Az ügyvédi kérdés a budapesti kamarában ... 343
A budapesti ügyvédi kamara közgyülése. — Birósági semináriumok. — Irodalom. — Kampózás redivivus? — A költségek kérdéséhez sajtó-ügyekben. — A VI. ker. járásbíróság uj helyiségei. — A kolozsvári egyetem tanári kara. — A kassai börtönügy a XVII. század végén. — «Halálbüntetés-végrehajtó» ... 351
Az uj bünügyi ügyviteli szabályok. — A curiai tanácselnökök rangsorozata. — Az igazságügyi javaslatok ... 360
Az uj bünügyi ügyviteli szabályok. — A sommás eljárási javaslat. — A fogházügyről szóló javaslat. — Irányi Dániel emlékezete. — Irodalom. — Az ügyvédi kérdés a budapesti kamarában ... 368
A pénzbüntetések kiszabása. — Telekkönyvi rendelet. — A kir. Curia és a váltó- és kereskedelmi törvényszék ügyforgalma. — A főügyészi személyzet létszáma. — A szegedi államfogház költségvetése. — Magyar Jogászegylet. — Czifra nyomoruság. — Árverési hiénák ... 375
Az intési eljárás a budapesti ügyvédi kamarában. — Bosznia külföldnek tekintendő-e? — Irodalom. — Ez is czifra nyomoruság. — Nagyszeben 1698-iki statutumai ... 384
Az ügyvédi kamarák évi jelentései. — A Plósz-féle javaslat. — A büntető biróságok ügyvitele. — A budapesti ügyvédi kamara segélyalapja. — Az ügyvédi rendtartás tervezete a budapesti kamarában. — A pénzügyi hatóságok előtti ügyvédi képviselet. — A kolozsvári egyetem jogi karának jutalomtételei. — Irodalom. — Telekkönyvvezetők kérvénye 392
Ügyvéd-szerkesztő fegyelmi felelőssége a lapjában megjelent czikkért. — Gyermekek a vádlottak padján ... 400
A magyar alkotmány- és jogtörténet tanitása. 408
Igazságügyi javaslatok a képviselőházban. — A bíróság és ügyészség közti viszony. — A büntetési rendszer végrehajtása. — A budapesti ügyvédi kar felterjesztése. — A hosszu terminusok. — Irodalom. — A régi jó időkből ... 419
Az ügyvédi kérdéshez. — A fizetési meghagyások. — Felszólamlási ügyek. — Vádelv. ... 427

II. Nemzetközi szemle.

Ausztria.

Törvényjavaslat a birói vizsga szabályozása tárgyában. — Fegyelmi statisztika ... 48
A bünvádi eljárás novella-javaslata. — Bécsi jogászegylet. — Cseh ügyvédek statisztikája 104
Döntvénygyüjtemény ... 120
Törvény az igazolatlanul történt elitélés fejében adandó kárpótlásról ... 136
Perjogi törvényjavaslatok. — Irodalom ... 200
Betéti társaság tagjainak felelőssége. — Herbst Ede halála. — Irodalom ... 224
Birósági semináriumok ... 280
Statisztikai kézikönyvek ... 296
Börtönügyi statisztika ... 304
Irodalom. — A közjegyzői egylet pályázata ... 328

Lap

Vizsgálati statisztika. — A btk. javaslata ... 336
A büntető-törvény javaslata ... 352
Közjegyzői előkészitő gyakorlat ... 392
Lammasch a Btk. javaslatáról ... 427

Németország.

Bünügyi perujitások statisztikája. — Katonai bünvádi eljárás. — A berlini rabsegélyző egylet. — A veres zászló. — A vasut kártérítési kötelezettsége. — Egyetemi segélyző egylet. — Provisio-kérdés ... 8
Különbözeti ügylet perelhetősége. — Irodalmi per. — Teljesitési hely. — A megtartási jog 16
Szerzői jog ... 40
A nemzetközi bünügyi egyesület német csoportja. — A check ügy. — Irodalom ... 48
A vizjog codificatiója. — Esküdtszéki elnök oktatása ... 72
A védői jogkör. — «Segédbirák». — Gépmester sajtóügyi felelőssége. — Felebbezés. — Katonai bünvádi eljárás. — Sociális törvényhozás ... 80
Távirati forgalom. — Aschrott legujabb könyve. — A passivitás politikája. — Helgolandi jogélet 104
A mentelmi jog. — Magánjogi irodalom. — «Grober Unfug.» ... 112
Jogászgyülési évkönyv. — A közjegyzőség reformja. — Az 1891. év jogirodalmi productumai. — Valótlan tények hiresztelése. — Gépmester sajtóügyi felelőssége ... 152
A birodalmi legfőbb törvényszék ügyforgalma. — Egyetemi évkönyv ... 160
Egyetemi tanárok müködése ... 168
Közerkölcsiséget sértő nyomtatványok. — A birósági iroda rendezése ... 176
Anti-Seuffert. — Judikatura ... 184
Polgári törvénykönyv ... 192
Irodalom. — A Polke-féle per. — A birósági szervezet reformja ... 200
A polgári törvénykönyv. — A törvények nyelve. — Jogászgyülés ... 208
Államvizsgálati eredmények. — Kauf bricht nicht Miethe ... 210
A XXII. jogászgyülés. — Windscheid. — Büntető-törvény kommentárok ... 224
Foglyok bántalmazása. — Rendőrileg elfogott kutyának a zár alóli elvonása ... 231
Iszákosság elleni törvények. — Munkás-statisztika. — Spiritista szédelgés csalást képez-e? — Az államintézmények kritikája. — A részvényjog reformja ... 248
A nemzetközi bünügyi egyesület német csoportja. — A bünvádi védelem korlátjai. — Becsületsértés a végtárgyalási elnök által elkövetve ... 256
A XXII. jogászgyülés. — Biráskodási ügyforgalom a baleseti kármentességi ügyekben ... 264
A Ziethen-per. — Jogászgyülés ... 280
A birói személyzet elégtelensége. — A vendéglős kötelességeiről. — Irodalom ... 288
Codificatio ... 296
Uralkodó család tagjainak megsértése sajtó utján. — Irodalom ... 304
Az egyetemi előképzés — Irodalom. — Az illoyális verseny. — A jogi vizsgára előkészitő folyóirat ... 312
Irodalom. — A deportátio meghonositása ... 328
Kries bünvádi eljárási kézi könyve. — Olshausen-féle kommentár 4-ik kiadása. — A nemzetközi szerződések ratificatiója ... 352
A felebbezés behozatala. — Irodalom ... 376
A bünvádi eljárás novellája. — Az uzsoratörvény novellája ... 384
A részletfizetésre történt eladások. — «Ernst und Scherz». — A büntető-jogi védelem szervezése. — Távirdakészülékeknek a házakra való alkalmazása. — A birodalmi törvényszék határozatai. — A Liszt-féle tankönyv 5-ik kiadása. — A tolvajnyelv ... 392
Két bünvádi eljárási tankönyv ... 400
Nevezetes ujabb perek Németországban 420

Franczia ország.

A büntettek szaporodása ... 80
Házkutatás védőügyvédnél ... 104

Lap

Gyermekek bántalmazása. — Irodalom. — Société général des prisons ... 112
A polgári peres eljárás reformja. — Az ügyvédek száma Párisban ... 144
A római jog tanitása ... 152
Dynamit tréfa. — Fogolyszöktetés ... 184
A dynamit mint monopolium ... 200
A «patronage» ... 208
Sociális törvényhozás ... 232
A Drumont-per ... 264
Ipari s munkás biráskodási közegek ... 280
Irodalom ... 288
A feltételes elitélés. — Congressus az ingatlanok átruházásának tanulmányozása kérdésében ... 304
A relegatio ... 312
A betegség elleni biztositás ... 344
A védjegyekről és az illoyális versenyről. — A törvénytelen gyermekek jogi állása ... 352
A Code pénal revisiója. — A patronage és gyermekvédelem ... 376
A kriminologia köréből ... 392
A «Geist des römischen Rechts» franczia forditásban. — Jules Favre beszédei. — A katonai bünvádi igazságszolgáltatás ... 420

Olaszország.

Jogászgyülés. — Ipari bíróság ... 8
Irodalom ... 72
Katonai büntetőtörvény ... 80
Serafini jubileuma ... 152
A kormaximum a birói karban ... 210
Irodalom ... 288
A házassági elválás ... 328
Tengerjogi congressus ... 336
A tetoválás ... 384
Lombroso tanulmányai a politikai büntettesek felől ... 400

Spanyolország.

Közigazgatási reform ... 48

Belgium.

Gyermekek oltalma ... 112
Ügyvédek statisztikája ... 168
Artatlanul elitéltek kártalanitása ... 232
A kriminál-anthropologusok congressusa ... 288
Orvosi mühibák ... 296

Hollandia.

Katonai büntető kodex ... 48

Schweiz.

Prostitiutio ... 16
Intő eljárás ... 184
A Referendum ... 328

Dánia.

Reformok ... 48

Norvégország.

Az ártatlanul történt megbüntetés kártalanitása 192

Anglia.

Szensatiós rágalmazási eset ... 32
Gyár-törvény ... 80
Az iszákosság elnyomása. — Parasztosztály mesterséges alkotása ... 120
Az angol reportok ujabb kiadása ... 152
Az elnöki kitanitás és az esküdtek ... 224
Influenza-szédelgés ... 256
Személyes szabadság megsértése ... 288
A felebbezés ... 312
Nagyot halló esküdtek ... 328
Fegyelmi eset. — Munkaszüneti mozgalom ... 376

Oroszország.

Az állampolgárságról szóló törvény ... 80
Lengyel büntetőjogi irodalom ... 296
A kriminalitás és a prostitutio ... 344

Törökország.

A török jog ismertetése ... 152

Amerika.

A határidőüzlet korlátolása ... 200
Árkülönbözeti ügylet ... 232
Overlegislatio ... 344
A félnek tanukénti kihaligatása ... 352

A melléklapban megjelent közel 500 curiai és egyéb felsőbb birósági határozat. Ezen kivül:

	Lap
A budapesti egyetem jog- és államtudományi karának II. félévi tanrende	40
Részlet a budapesti ügyvédi kamara jelentéséből	78
Törvényjavaslat az 1881. LX., 1871. LI., 1875. IX. tczikkek módositása és kiegészitése tárgyában	149
Törvényjavaslat a büntettekről és vétségekről szóló büntetőtörvénykönyv és a kihágásokról szóló büntetőtörvénykönyv módositásáról	165, 173
Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról	171
Törvényjavaslat a fizetésképtelen adós vagyonát érintő jogcselekményeknek csődön kivül való megtámadhatásáról	314
A képviselőház igazságügyi bizottságának jelentése a sommás eljárásról szóló javaslatra vonatkozólag. — Dr. JELLINEK ARTHUR orsz. képviselőtől	320
Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról	328, 335
A családjogi tervezet I. czim VI. fejezete	344
Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról	361

Külön mellékletként küldtük meg előfizetőinknek:

1. a sommás eljárásról;
2. az örökösödési eljárásra vonatkozó törvények módositásáról és kiegészitéséről;
3. a tényleges birtokos tulajdonjogának a telekjegyzőkönyvbe bejegyzéséről és a telekjegyzőkönyvi bejegyzések helyesbitéséről szóló törvényjavaslatokat. (5 ives füzetben).

Huszonhetedik évfolyam. 1. SZ. Budapest, 1892. január 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Egy kis tévedés. *Veridicus* — Az irásbeliség kérdéséhez. ENYICZKEI GÁBOR sátoralja-ujhelyi ügyvédtől. — *Jogirodalom:* Szemle az egyházjogi irodalom köréből. Obligatorische Civilehe und katholische Kirche. Dr. REINER JÁNOS budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Croaticæ res. Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD-tól. — A bajor bélyeg-illetékek. *Sz.* — A budapesti tőzsdebiróság. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Egy kis tévedés.

Az alkotásokban szegény magyar jogélet ismét gazdagabb lett egy «esettel». A temesvári kir. törvényszéké a problematikus érdem. Itt történt meg az a kis tévedés, hogy öt ember előtt tévesen hirdették ki a curiai itéletet, mely csak 14—14 napi fogházat szabott ki reájuk, a minek az lett a következménye, hogy három közel hat hónapig, kettő pedig egy hónapig sinylődött a fogházban a reájuk rótt 14 nap helyett. Csak a véletlen fedezte fel a sulyos tévedést, melyet maga idejében sem a törvényszék, sem az ügyészség észre venni nem tudott.

Szivesen kezdeném avval a kényelmes szólammal, hogy ezen eset miatt az egész közvélemény fel van háborodva és erélyesen megtorlást követel. De felháborodást nem vettem észre, megtorlás után kiáltó szót nem hallottam. A napi lapokban nyilvánuló közvélemény sommás uton végzett a botrányos esettel, néhány sor kiséretében egyszerüen registrálta a történteket.

Igen jellemző jelenség, mely plastikusan kidomboritja a nálunk szokásos szabadságszeretetet. Rajongunk a szabadság elvont fogalmáért, de nem tudjuk megbecsülni az egyes ember konkrét szabadságát; egy alkotmánytörvény rosszul fogalmazott mondatáért vérünk forrongásba jön, de nyugodtan nézzük az egyén sérelmét, mert hiszen nem a dicső eszméről, hanem csak egyetlen emberről van szó.

Másutt az ártatlanul fogva tartott ember nevét felkapja a hir, nevük villámgyorsan átjárja az egész országot és jelszóvá lesz, melylyel a polgárság a megsértett egyéni szabadság számára elégtételt követel. Mert másutt a nemzet minden rétegét átjárta az a tudat, hogy a társadalom csak a solidaritás elve alapján lehet szabad és a tömeg az egyes ember szabadságáért szállva sikra, átérzi, hogy csak a maga szabadságát védelmezte.

Nálunk a temesvári eset szép szerényen a Törvényszéki Csarnok rovatában huzódik meg. Öt közönséges ember szabadságának sérelme nem elég fontos arra, hogy vezérközlemény tárgyául szolgáljon, mert a vezérczikk csak az alkotmány és a szabadság nagy kérdéseinek tárgyalására való. . . . Angliában egy divatárusleány sérelme felzaklatta az egész országot és megingatta a belügyek vezetőjének állását, nálunk az egyéni szabadság sokszorta nagyobb sérelmei felett is csendesen napirendre térnek és az erőtelen, lanyha közvélemény még egy csendőrkáplár positióját is nehezen ingatja meg.

Ha tehát valaki keresné annak az okát, hogy egyes hivatalos közegek miért tisztelik oly kevéssé az egyéni szabadságot, a magyarázatot könnyen megtalálhatja abban, hogy az egyén szabadságát a társadalom maga is kevésre becsüli. És ha azt kutatná, vajon a felvilágosodott jogászság miért folytatott eddig oly csekély eredményü harczot az egyéni szabadság biztositékainak érdekében, az okot ugyancsak abban lelheti, hogy a társadalom egésze törekvéseit eléggé nem támogatta, mert a konkret szabadság értékéről vajmi halvány fogalma van.

A temesvári eset oly botrányos, hogy nyugodtan bonczolni alig lehet. Mert nem arról van itt szó, hogy valakit ártatlanul elitéltek, hiszen a biró véges ember és ki van téve a tévedésnek; nem arról van itt szó, hogy valakit ártatlanul vizsgálati fogságban tartottak, hiszen itt is megvan a mentség a társadalom érdekében és a hivatali buzgalom tulhajtásában. Nem, itt oly botrány történt, melyet menteni sem lehet, mely nem az emberi elme végességében, nem a hivatali buzgalomban, hanem a hanyagságban, a kötelességek közönyös teljesitésében leli gyökerét.

A meginditandó vizsgálat bizonyára ki fogja deriteni, hogy ki volt a hibás. De ha meg is lesz az a személy, a kire a tévedés visszavezethető, ezzel még nincs meg a tévedés lehetőségének valódi oka. Mert a legfontosabb és legérdekesebb kérdés az, hogyan történhetett meg, hogy ezen egy ember tévedését nem vette észre a többi, a kinek kezén az ügy szintén keresztülment.

A felelet e kérdésre csak egy lehet. A gépezet egy kis alkatrészének hibája miatt is fenakad, vagy rosz irányban müködik, az élő szervezetben az egyik alkatrész hibáját kijavitja, helyrepótolja a másik. Az, hogy a temesvári törvényszéknél lehetséges volt ilyen sulyos hiba elkövetése, czáfolhatatlan bizonyiték, hogy e törvényszéknél gépies munka folyik, tagjai nem tudtak élő szervezetbe egybeforrni, csak gép-alkatrészek. És e tekintetben a temesvári törvényszék nem áll egyedül, csakhogy itt a gép felmondta a szolgálatot, mig másutt pontosan müködik.

E lényeges okon kivül közremüködött az eset megteremtésénél még egy másik is. Az adóátháritás ismert folyamatával analog processus történik a bíróságoknál: a munka-átháritás. Mindenki szereti az alatta állóra görditeni a munka sulyát és igy jut a legtöbb munka a leggyengébbre. Senkinek sem lehet az ellen kifogása, hogy a mechanikus munkát, mely gondolkodást nem igényel, alacsonyabb rangfokozatuak végezzék, de a munka-átháritásnak nem szabad annyira menni, hogy a magasabb ranguak még a felügyeletről és átvizsgálásról is lemondanak; a mechanikus munkának a gondolkodó elme felügyelete alatt kell végbemennie, mert különben a szabadjára eresztett mechanismus a legnagyobb rombolást is véghez viheti.

Hogy a temesvári törvényszéknél munkaátháritás folyt, erre már van egy csöndes vallomásunk. Egy temesvári lap közlése szerint «az elnökhöz közel álló körök ugy beszélik, hogy az ügyészség téves értesitése csupán egy jegyző hibájából történt és a kihirdetéskor helyes itéletet olvastak fel.» Azt hiszem, nem csalódom, ha azt állitom, hogy «a jegyzőhöz közel álló körök» meg azt beszélik, hogy az egész csak egy fizetéstelen joggyakornok hibájától esett meg. A «fizetéstelen joggyakornokhoz közel álló körök» pedig bizonyára azt mondják, hogy a hiba végoka — egy irnok. Ime a régi gyer-

mek mese kezdete uj kiadásban. Volt egyszer egy nagy skatulya, abban egy kisebb és igy tovább, a legutolsóban pedig egy kis szürke egér. Nincs hiba a nagyokban, az utolsó legkisebb skatulyában van a hiba, a sérelem megtorlására áldozatul fog esni a szürke irnokocska.

De minden dolognak két oldala van. Ha a mechanismus jól müködik, nem azt dicsérik meg, hanem a felügyelő elmét. A felügyelő elmét tehát a felelősség terheli akkor is, ha hiba történt. És a temesvárihoz hasonló eseteket csak ugy lehet meggátolni, ha a törvényszékek vezetői élő szervezetté tudják alakitani a vezetésük alatt álló birőságot; ha e szervezet minden tagja átérti, hogy a rubrikák kitöltésénél a számok és betük alatt élő embere krejlenek; ha a birák az ülés-termet nem tekintik mühelynek, hanem az igazság templomának.

Addig is erélyes vizsgálatra van szükség.

Veridicus.

Az irásbeliség kérdéséhez.

Távol legyen tőlem, hogy ezen annyiszor vitatott tárgyról értekezzem, melyről hazánkban is minden jogásznak megvan a maga többé-kevésbé határozott nézete, ugy, hogy a kapacitatióra alig marad tér. Az általános nézet e tárgyban — azt hiszem — jogászközönségünknél is megállapodott abban, hogy az irásbeli peres eljárást a szóbeliséggel kell felcserélni, vagyis inkább az előbbit ez utóbbival kell kiegésziteni. E részben csak a gyakorlati megvalósitás okoz nehézséget, mert nálunk különösen számbaveendő akadályokba ütközik. Azért — bár nehéz szivvel — számolnunk kell azzal, hogy az irásbeliség nyügeit még évek során át kénytelenek leszünk hurczolni, s addig meg kell vele élnünk, a hogy lehet. Önként felmerül azonban azon további kérdés, hogy igazságszolgáltatásunkat az irásbeli eljárás rendszere mellett is nem lehetne-e a jelenleginél magasabb szinvonalra emelni? Nem ma keletkezett azon meggyőződésem, hogy igenis igazságszolgáltatásunk bajainak forrása az irásbeliség hátrányain kivül még más, szintén fontos okokban is keresendő s voltakép e sorok czélja csak annak egypár gyakorlati példa által való megállapitása, hogy igazságszolgáltatásunk az irásbeliség alapján is jóval alaposabb s megnyugtatóbb lehetne. Hogy azonban félre ne értessem, meg kell jegyeznem, hogy a felhozandó gyakorlati példákból távolról sem kivánok oly következtetésre jutni, mintha az egyes példákban feltünő itélkezési ingatag gyöngeség vagy ezzel éppen ellentétes merev csökönyösség birósági gyakorlatunk általános jellemvonását képezné. Sőt ellenkezőleg, készséggel megengedem, hogy a felhozandó esetekhez hasonló példák tapasztalatom szerint határozott kisebbséget képeznek. Maga azonban azon tény, hogy feltünést és nyugtalanságot keltő esetek gyakrabban fordulnak elő, viszont elegendő okot szolgáltat azon kérdés feltevésére, vajon nem lehetne-e ezeket az irásbeli eljárás mellett is elkerülni?

Csak egy pár esetet és lehető röviden kivánok felemliteni, de melyekhez hasonló tudtommal is több fordult elő. Első helyen álljon a következő felette egyszerü példa:

A. férjhez adja leányát *B.*-hez s átadja egy szőllőjét leányának, *B.* feleségének, ki azt férjével *B.*-vel éveken át birtokában s használatában tartja. Ekkor *B.* neje (*A.*-nak leánya) kiskoru gyermekek hátrahagyása mellett elhal s ugyanakkor *A.* a szőllő birtokát *B.*-től, ki azt kiskoru gyermekei nevében tovább birtokolja, visszaköveteli, azt adván elő, hogy ő a szőllőt csak tetszése szerinti ideig adta leánya, *B.* elhalt felesége használatába. *B.* kiskoru gyermekei nevében a szőllő visszaadását megtagadja, mivel azt tartja, hogy *A.* a szőllőt leányának — *B.* feleségének — hozományul tulajdonjogon oda adta, oda ajándékozta.

Erre *A.* keresettel támadja meg *B.*-t mint kiskoru gyermekei t. és t. gyámapját s becsatolja a szöllő hiteles telekkönyvit kivonatát, a mely szerint a szőllő kizárólagos és korlátlan tulajdonosául *A.* van bekebelezve, minek alapján a szőllő birtokába való behelyzését kéri. Ezzel szemben *B.* előadja, hogy a szőllő tulajdonjogon *B.* feleségét illette s most utána kisk. gyermekeit illeti, mert *A.* a szőllőt leányának *B.* elhalt feleségének férjhezmenetelekor hozományul ajándékozta, teljes tulajdonjoggal átadta, sőt annak telekkönyvi átirását is határozottan magára vállalta. Ezen alapon *B.* kéri a kereset elutasitását s *A.* ellen viszonkeresetet támaszt az iránt, miszerint a szőllő tulajdonjoga *B.* kisk. gyermekei javára megitéltessék. *B. előadásának valósága mellett tanuk* kihallgatását kéri *s a tanukihallgatás eredménytelensége esetére megkinálja A. felperest a főesküvel arra, hogy a* szöllőtt leányának, *B.* elhalt feleségének oda nem ajándékozta s tulajdonul át nem adta, mely esküt visszakinálás esetén B. igenlő értelemben letenni késznek nyilatkozik. A válasziratban *A.* fentartja, hogy ő a szőllőt leányának, *B.* nejének nem tulajdonul, hanem csak használatra adta *és a részére kinált főesküt elfogadja.* A tanuhallgatás megtörténik, de eredménytelenül, mert a tanuk semmit sem tudnak s illetőleg a *B.* alperes állitása mellett valló egyetlen tanu vallomása érdekeltségi okból teljesen figyelmen kivül hagyandó. Ezen előzmények után a törvényszék a következő érdekes itéletet mondja ki: feltétlenül elutasitja *A.*-t a szőllő birtokába helyezése iránti keresetével; viszont azonban szintén feltétlenül elutasitja *B.*-t is a szöllő tulajdonjogának kisk. gyermekei részére megitélésére irányzott viszonkeresetével. Az itélet indokolását bátran mellőzhetem, bár kuriosumkép méltó lenne azt is közölni. Áttérek a másodbirósági itéletre, mely mindkét peres fél felebbezése következtében jött létre, s mely szintén nem kevésbé meglepőleg akként rendelkezik, hogy *ha B. alperes leteszi a főesküt arra, hogy A. a szőllőt leányának, B. nejének odaajándékozta s a szőllőnek B. neje nevére telekkönyvezését megengedte, ezen esetben A. a szőllő birtokbaadása iránti keresetével elutasittatik s a szőllő tulajdonjoga a viszonkereset értelmében B. kisk. gyermekei részére megitéltetik.* Az indokolás legyen elhallgatva itt is s abból csak annyit látok érdemesnek felemliteni, hogy a másodbiróság a főeskünek *B.* alperes részére való itélését azzal indokolja, hogy *B.* előadását a *B.* édes atyjának, tehát az alperesként szereplő kiskoru gyermekek apai nagyatyjának(!) tanuvallomása támogatja. Természetesen *A.* ezen itéletbe bele nem nyugodott s felebbezése folytán a harmadbiróságnak is itélni kellett, mely itélet aztán mindkét itélet megváltoztatásával akkép hangzott, hogy ha *A.* felperes leteszi a főesküt arra, hogy a szőllőt leányának, *B.* nejének nem ajándékozta, tulajdonul át nem adta s a tulajdonjog telekkönyvi bekeblezését meg nem engedte, *A.* keresetének helyt ad s részére a szöllő birtokát megitéli. A harmadbirósági itéletet csak azért hozom fel, hogy kitünjék, miszerint a legfelsőbb biróság döntő szava volt szükséges ahhoz, hogy egy ily egyszerü peres kérdés a perrendtartás 230. s következő §-ainak törvényszerü alkalmazása által eldöntessék.

A mi gondolkodni valót ad, a két alsó birósági itélet, melyek közül az első a szőllő tulajdonjogát mint Mahomed koporsóját függni hagyja ég és föld között, a második pedig *B.* alperesnek itéli meg a főesküt, holott a főesküvel *B.* alperes kinálta meg *A.* felperest és ez a főesküt elfogadta! De maga azon tény, hogy ily felette egyszerü kérdésben három egymástól teljesen különböző itélet jött létre, a legkomolyabb figyelmet érdemli, mivel a két alsó itélet feltünő visszásságát még csak szépitgetni sem lehet.

Ez az egyik eset, a melyben még szerencse, hogy az utolsó szó, a legfelsőbb biróság itélete, a két alsó itéletet annak rendje szerint helyreigazitotta.

De a következő példa ezen kibékitő mozzanatot is nélkülözi. Ez következő:

Egy elhalt szüle hagyatékában három testvér *A.*, *B.* és *C.* örökösödik, kik a leltárt felvétetik s az osztálylevelet megirják. Ekkor egy negyedik személy *D.* 800 frt erejéig

megperli *A.*-t, *B.*-t és *C.*-t, mint elhalt szüléjök örököseit azon az alapon, hogy *A.*, *B.* és *C.* egy a szüléjök hagyatékában talált váltó alapján egy ötödik egyéntől felvettek 800 frtot, ámde a váltó csak letétben volt az örökhagyó szülénél s a váltón alapuló 800 frtos követelés *D.*-t illette, miért is ez *A.*-t, *B.*-t és *C.*-t, mint elhalt szüléjök örököseit a 800 frt megfizetésére köteleztetni kéri. E kereset ellen az egyik örökös *A.*, azon kifogást teszi, hogy a 800 frtot csak testvérei *B.* és *C.* vették fel, minek következtében a bíróság *D.* javára a 800 frt megfizetésében csak *B.*-t és *C.*-t kötelezi s ezek a 800 frtot *D.*-nek megfizetik. Erre *B.* és *C.* keresetet inditanak testvérök *A.* ellen, melyben azt adják elő, hogy a *D.*-féle 800 frtos váltó elhalt szüléjök hagyatékába foglaltatott be s köztök és *A.* testvérök közt osztály tárgyát képezte akkép, hogy ezen 800 frtos váltó osztályrészbe *B.* és *C.*-nek lett átadva s miután most *B.* és *C.* ezen 800 frtot *D.* részére megfizetni kénytelenittettek, ez által osztályrészök 800 frt erejéig kevesbedett, tehát szavatosság czimén e veszteséget a reá eső egyharmad részben, t. i. 266 frt 66 kr. erejéig *A.* testvérök is viselni vagyis ennyit *B.* és *C.* részére megtériteni tartozik. E keresettel szemben *A.* alperes tagadja, hogy a *D.*-féle 800 frtos váltó bold. szüléjök hagyatékát képezte, hogy abba befoglaltatott s *B.*-nek és *C.*-nek osztályrészül adatott; hivatkozik a hagyatéki leltárra és osztálylevélre, melyekben ezen 800 frtos váltó elő nem fordul s azt állitja, hogy a 800 frtos váltót *B.* és *C.* csak ugy a hagyatéki iratok közt lelték s annak értékét ugy vették fel, tehát annak egyharmad részéért *A.* szavatossággal nem tartozik. A válasziratban *B.* és *C.* elismerik, hogy a 800 frtos váltó a leltárban s osztálylevélben elő nem fordul, de azon állitásuk tekintetében, hogy a 800 frtos váltót mégis osztályrészül kapták, más bizonyiték hiányában megkinálják *A.*-t a főesküvel arra, hogy a 800 frtos váltó bold. szüléjök hagyatékába be nem vétetett s nekik osztályrészül nem adatott. *A.* a viszonválaszban azt erősitgeti, hogy a leltárral és osztálylevéllel szemben eskübizonyitás nem alkalmazható, de szükség esetére az esküt *B.* és *C.* felpereseknek visszakinálja. Ily előzmények után az elsőbiróság meghozza az itéletet s abban *B.*-t és *C.*-t keresetökkel feltétlenül elutasitja, mivel azt, hogy a 800 frtos váltó hagyaték s osztály tárgyát nem képezte, a leltár és osztálylevél által annyira bebizonyitottnak találja, hogy e részben eskü helyet nem foghat. *B.* és *C.* felebbeznek, mire a másodbiróság az első birói itéletet feloldja s *B.*-t és *C.*-t a 800 frtnak általok *D.* részére lett kifizetését igazoló s a perbe másolatban meglevő nyugta eredetijének becsatolására s póttárgyalásra utasitja, mi megtörténvén, előáll azon különös eset, hogy az elsőbiróság ugyanazon peranyag alapján — mert azon a nyugta eredetijének becsatolása mit sem változtatott — első itéletével homlokegyenest ellenkező itéletet hoz s azon esetre, ha *B.* elsőrendü felperes leteszi a főesküt arra, hogy a 800 frt tőke felperesek és *A.* testvérök közt osztály tárgyát képezte s ezen 800 frtot *B.* és *C.* felperesek osztályrészül kapták, *A.*-t a 800 frt egyharmad részének vagyis 266 frt 66 krnak *B.* és *C.* részére való megfizetésében elmarasztalja. Tehát a különben teljesen indokolatlan feloldásnak azon hatása lett, hogy az első biró az ügy komolyabb megfontolása után s talán a feloldó végzésből is ily irányu intentiót olvasva ki, első izbeni álláspontját egészen megváltoztatja s a főeskü alkalmazását elkerülhetlennek tartja. S most következik az aligha várt azon további fordulat, hogy *A.* felebbezése folytán mindkét felsőbiróság egybehangzólag akként itél, hogy az elsőbiróság másodizben hozott itéletét megváltoztatva, annak első itéletét teszi magáévá, nevezetesen a főeskü alkalmazását mellőzve, *B.*-t és *C.*-t keresetével feltétlenül elutasitja azon indokolással, hogy a hagyatéki leltár és osztálylevél az eskü alkalmazását kizárja. Tehát annak daczára, hogy nálunk az örökösöket hagyatékleltározásra a törvény nem kötelezi s hogy az örökösöknek jogukban áll maguk közt a hagyatéki ingókra s aktiv követelésekre nézve az osztályt leltár felvétele s okmány készitése nélkül is megtenni, mindkét felsőbiróság azon merev álláspontra helyezkedett, hogy a mi a leltárba és osztálylevélbe fel nem vétetett, az hagyaték s osztály tárgyát nem is képezhette s ennek ellenkezője eskü által épenséggel nem bizonyitható. Ez az, a miben nézetem szerint a helyes jogérzék megnyugvást semmi esetre sem találhat, mert először is itt nem a leltár és osztálylevél ellenkezőjének, hanem az azokon kivül történt külön osztálynak bizonyitása forgott szóban s mert továbbá a bizonyitási elvek ily egyoldalu s merev alkalmazása az anyagi igazság kideritését lehetetlenné teszi s bárkit komoly gondolkozóba ejt a tekintetben, hogy a felhozott esetben létrejött négy rendbeli itélet közül alighanem az első biróság másodizbeni itélete járt a helyes uton.

De vegyünk most egy példát büntetőjogi gyakorlatunkból.

A.-t a miatt, mert a gyámsága alatt levő kiskoruak anyja ellen az árvaszékhez azon panaszt nyujtja be, hogy az anya a néhai férjéről maradt vagyont elprédálja (de mely panasz miatt az anya ellen bünfenyitő eljárás nem is indittatott), hamis vád elkövetéséért mindhárom biróság sulyosan (6 hónapra) elitéli; midőn pedig *A.* perujitással él, őt a másod- és harmadbiróság teljesen felmenti, holott a peranyag ugy az alapperben mint az ujitott perben lényegileg azonos. Ezen esetben a végeredmény egészen kielégitő. De nemde, méltán fel lehet-e vetni azon kérdést, hogy mi lehet az oka azon feltünő jelenségnek, hogy az ugyanazon peranyag alapján felmentett *A.*-t az alapperben mind a három biróság egyhangulag hogyan itélhette el?!

Ezen és a felhozottakhoz hasonló jogeseteket tekintve, nem lehet elzárkózni az elől, hogy birói gyakorlatunkban észlelhetők oly gyöngeségek, melyeket tisztán az irásbeliségnek tulajdonitani annyi lenne, mint a különböző szinek kikeresését bekötött szemmel kisérelni meg. Különösen figyelemre méltó e tekintetben a harmadik helyen felhozott példa, melyben a közvetlenül szóbelileg tárgyaló s itélő első biróság az alapperben vádlottat éppen ugy elitélte, mint a két felsőbiróság, sőt marasztaló itéletét még a perujitás során is fentartotta.

Nem felesleges tehát annak hangoztatása, hogy addig is, mig peres eljárásunk rendszerét biztosabb alapokra fektethetjük, birói gyakorlatunkra a fokonkénti javitás nemcsak reá fér, hanem azt a jelenlegi rendszer keretében is több tekintetben lehet eszközölni. S felette szomoru lenne, ha igazságügyi administratiónkban s főleg magában birósági szervezetünkben nem lenne elég törekvés és tehetség a javulás minél gyorsabb előidézésére. A jó törvénykönyvek s a czélszerübb eljárás hiánya igen érezhető. De a komoly igyekezet, az alapos munka, a kellő szakértelem és az elfogulatlan higgadt felfogás sokat pótol s ha a biró müködése e tulajdonokat nélkülözi, kezei közt a legjobb törvény is csak holt betü marad.

Enyiczkei Gábor.

Jogirodalom.

Szemle az egyházjogi irodalom köréből.

Obligatorische Civilehe und katholische Kirche. Fritz Fleiner. Leipzig.

A reformatio térfoglalása után a katholikus és evangelikus házasságkötési jog volt az államnak is joga. A midőn azonban beállott annak lehetősége, hogy katholikus és protestans között házasság köthető lett, fölmerült a kérdés, hogy mely jog szerint köttessenek ezen házasságok? A megoldást csak a felekezeti szempontoktól mentes és azok felett álló állami házassági és házasságkötési jog nyujthatta. Praktikus alakot a polgári házasság gondolata legelőször a fakultativ polgári házasság alakjában nyerte 1580-ban Hollandiában és Kelet-Frieslandban. Ezen házasságkötési forma közvetiti az átmenetet a kötelező polgári házasságra, a melyben az állam

törvénye háttérbe szoritja az egyház házasságkötési jogát. Kötelező polgári házassága volt átmenetileg Angliának a XVII. században — ma 1836 óta az fakultativ —; Franciaországban 1792-ben léptették életbe, innen átment a Code civil-be s azzal a franczia polgári jog uralmi területeire. Ujabban ilyent kapott 1866-ban Olaszország; 1874—1875-ben Porosz- s Németország és 1874 decz. 24-én a schweizi-szövetség. Az egyház házasságkötési jogát nem semmisitik meg, hanem az egyház szükebb körére szorul s csak egyházi kényszereszközökkel van felruházva szabályai érvényesithetése végett. Magában a polgári és egyházi házasságkötési jogban sok közös vonás van. Mindkettőnél alapelv, hogy a felek akarategyezése létesiti a házasságot; itt is, ott is tanuknak kell jelen lenniök azon rendeltetéssel, hogy tudomást vegyenek a nyilatkozatok tételéről. Amannál a polgári közeg az állam képviseletében, — emennél a proprius parochus az egyház képviseletében arra vannak rendelve, hogy a többi tanuhoz hasonlóan a tett nyilatkozat felől tudomást szerezhessenek, A házasság érvényéhez nem kivántatik valamely papi teendő, valamely szertartás, ezt igazolja azon körülmény, hogy oly esetben, a melyben a hely kedvezőtlen fekvése miatt lelkész nem kapható, két tanu jelenlétében is érvényesen köthető házasság; vagy oly helyeken, a hol a tridentinum nincs kihirdetve, szintén érvényes a házasságkötés lelkész részvétele nélkül is. Ebből következik az is, hogy a tridenti zsinatnak a házasságkötésre vonatkozó rendelése — Sess. 24. cap. 1. de reformatione matrimonii — nem dogmatikus, hanem fegyelmi természetü, különben nem állhatna egy helyen érvényben, a másik helyen pedig nem a kihirdetés meg, vagy meg nem történtéhez képest. Hanem abból, — hogy lelkész részvétele nélkül is köthető érvényesen házasság, — az is folyik, hogy a lelkész nem lehet a házasság szentségének kiszolgáltatója, hanem maguk a felek. A tridenti zsinat nem határozott a házasság dogmatikus tartalma felett, hanem csak az alattomos házasság helyébe nyilvános házasságkötési formát léptetett. Éppen igy van ez az állam házasságkötési jogánál. Nem egy házassági törvény létezik, a mely szerint a házasság meg van kötve, mihelyt a felek az állam hivatalnoka előtt kijelentik kölcsönös megegyezésüket. Itt tehát teljesen födi egymást az egyházi és állami házasságkötés formája, azon eltéréssel, hogy egyik oldalon a lelkész, a másik oldalon pedig az állam hivatalnoka áll. Azonban ott is csak a felek akarategyezése létesiti a házasságot, a hol ezen akarategyezés kijelentése után az állam hivatalnokának ki kell jelentenie, hogy a házasság meg van kötve; a hivatalnok ezen kijelentése csak minden kétely kizárása végett járul a felek nyilatkozatához. — Az egyháznak a kötelező polgári házassággal szemben elfoglalt álláspontját a házasság szentségi jellege magyarázza. A házasság ugyan szerződés utján jön létre, hanem a szerződés és szentség egy; ha a szerződés formahiány miatt semmis, akkor hiányzik a házasság szentségi ereje is. Ezen tan által elitélte Róma a házasság gallikán felfogását, a mely szerint a szerződés és szentség két különálló dolog, amannak szabályozása az államnak lenne feladata, ezért a polgári házasságkötési forma megállapitása nem ütközik egyházi szabályokba; a szentségnek kezelése viszont nem érdekli az államot, s a szerződés által már összekötött feleknek az egyház papja által oszthatja a szentséget. Ezen tévtannal szemben meg van állapitva, hogy a szerződés és szentség egy, mint ilyen szentség pedig kizárólag az egyház kegyosztó hatalma alá esik a házasság, melyet senkivel s igy az állammal sem oszt meg. Az állam a házassági jognak csak azon részeit szabályozhatja, melyeket az egyház hatáskörén kivül esőknek tekint: ezek a házasság vagyonjogi következményei. Ez az egyház álláspontja, melyen az egyház azon állami törvényt sem ismerheti el illetékes és jogos hatáskörben alkotottnak, a mely az egyházi szabályokat öleli fel. Az állami és egyházi házasságkötési jog közötti ellentét további fontos alapja az, hogy az állam rendszerint azért alkot polgári házasságkötési formát, hogy lehetővé tegye a házasságot olyanok között, a kik között különben valamely akadály áll fen. S éppen a házassági akadályok kérdése egyik nagy oka az állam és egyház közötti ellentétnek. Fölmerül már most a kérdés, hogy minek tekintendő a polgári házasság az egyház szempontjából? Ha a felek akaratkijelentése nem tekinthető házasságnak, bir-e az az eljegyzés erejével és jellemével? A kérdés a római curia előtt a köztisztességi akadály kérdésével — impedimentum publicæ honestatis — kapcsolatban merült föl, és XIII. Leo 1879-ben akként döntött, hogy a polgári házasság nem létesit köztisztességi akadályt, tehát még eljegyzésnek sem tekinthető. Az egyház szemében a polgári házasság az igazi törvény által előirt formák figyelmen kivül hagyásával létesült concubinatus. Az ó-katholikusok ellenkező álláspontón állanak, elismerik a polgári házasság jogosságát, csupán az áldást tagadják meg azon házasságoktól, a melyeknél a vallás-különbség, vagy a házassági kötelék akadálya forog fen. A római katholikus egyház házasságkötési joga a tridenti zsinat rendelésében van letéve. A «Tametsi» dekretumnak minden egyes plébánián ki kellett hirdettetnie, hogy kötelező ereje legyen; ezen rendelkezésnek az volt a czélja, hogy a protestansok könnyen térhessenek vissza a katholikus egyházba a nélkül, hogy házasságaik concubinatusnak lennének tekintendők. A hol a Tametsi kihirdetésekor az evangelikusoknak már szervezett egyházközségeik voltak, ott nem lehetett szó a Tametsi kihirdetéséről. Több helyen kifejezett kihirdetés nélkül observantia utján lett kötelező házasságkötési joggá a tridentinum; némely helyen viszont a nem gyakorlás folytán lett mellőzve. Oly országokban, a hol reformatio nem nyert tért, elvileg érvényben levőnek tekintendő a Tametsi. A hol nem áll érvényben, ott a tridenti zsinat előtti állapot van hatályban, vagyis ott a házasság érvényesen köttetik meg az egyszerü, kellően kifejezésre jutó akarategyezés által — hacsak akadály nem forog fen. — Ily helyeken tehát — külső formáját tekintve — a polgári házasság is érvényesen köthető. Azonban elmaradhatlan, hogy a szentség kiszolgáltatóiban — itt a házasulandókban — meg legyen a szándék azt tenni, a mit az egyház azon szentségben és által tenni kiván — intentio faciendi id, quod facit ecclesia. — Természetes, hogy ott, a hol a Tametsi nincs érvényben, nincs oly külső forma, a melynek megtartásából legalább következtetni lehet ezen intentiora. Itt fölmerül a kérdés, vajon vélelmezhető-e, hogy azok, a kik az államhivatalnok előtt kijelentik házasulási szándékukat, ez által igaz s egyházilag is érvényes házasságot is akarnak-e kötni? Ezen kérdéssel kapcsolatban fölmerül azon további kérdés, vajon csak a katholikusokra nézve van-e ezen kérdésnek praktikus jelentősége? Katholikus dogma szerint a keresztség katholikussá tesz; a keresztény felekezetek csupán egy egyházi vétséget, az eretnekséget követik el, a minek elkövetése nem mentheti föl azon felekezet tagjait az egyház törvényeinek kötelező ereje alól. Ezért az ily felekezetek polgári házasságát is érvénytelennek tekinti az egyház oly helyeken, a hol a «Tametsi» érvényben van. A hol azonban ezen elvek szoros alkalmazása nagyobb károkkal járhat, ott az egyház a viszonyokhoz alkalmazott enyhitéseket teremt meg. Fontos ezen irányban a XIV. Benedek által Hollandia és Belgium részére 1741-ben kiadott Declaratio, a melynek értelmében az eretnekek házasságai, s igy az eretnekek polgári házasságai is érvényesek, ha a tridenti forma nem is lett megtartva.

Vegyes házasságok érdekében is nem egy ország területére mondotta ki a curia, hogy a polgári házasság formájában kötött házasságok egyházilag is érvényesek. Oly helyeken pedig, a hol a «Tametsi» nincs kihirdetve, ott a polgári közeg előtt tett kijelentés is alkalmas a házasság

megkötésére, mert bármely módon nyilvánult akaratkijelentés alkalmas ezen czélra.

Az egyház elvileg elveti a polgári házasságot, mivel azonban az állam rendelkezik azon erővel és hatalommal, hogy a szabályozásának meg nem felelő házasságtól minden hatályt megtagadhat, azért az egyház nem zárkozik el annak megfontolása elől, hogy az alattvalóknak kötelessége az állam házasságkötési formáinak eleget tenni. XIV. Benedek 1746-ban «Redditae sunt nobis» brevejében kimondja, hogy a tridenti zsinati szabálynak alávetett katholikusok köthetik házasságaikat az államhivatalnok előtt, hogy elkerüljék az akatholikus pap általi esketést, azonban ezt a hivőnek azon tudatban kell tennie, hogy csak egy tisztán polgárjogi aktust végez a felsőbbség iránt köteles engedelmesség alapján, hanem azért érvényben marad azon kötelessége, hogy egyházilag érvényes házasságot kössön. Mert az egyház álláspontja szerint az állami közeg előtt létrejött házasság alapján a felek nem tekinthetik egymást házastársaknak. Ily értelemben döntött VI. Pius 1793-ban «Perlatæ sunt» brevejében a franczia polgári házassággal szemben. A katholikusoknak a polgári házassággal szemben követendő magatartására nézve első sorban a Pœnitentiaria által 1866 jan. 15-én — az olasz polgári házasság életbeléptetése alkalmával — kiadott Instructio az irányadó, a melyben az egyház már jelzett álláspontja jut kifejezésre. Ezen álláspont erős negatióját a polgári házassággal szemben legjobban jellemzi a Congregatio de propaganda fide-nek egy 1877 máj. 9-én kelt Instructiója, a mely szerint valamely házassági akadály alóli fölmentvény megadására elegendő alapot képez azon körülmény, hogy a fölmentvény megtagadása esetén a kérelmezők megelégednének a polgári házassággal. *Dr. Reiner János.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Croaticæ res.

Szóljon ez a czikk horvát testvéreinkről, kikkel az igazságügy tekintetében a viszonosság láncza füz össze.

Talán egy itt előadandó konkret eset lelkesiteni fogja a mérvadó köröket valaminek tevésére, mert eddig csak szolgalmasok voltak a horvát bíróságokkal szemben, türtek és abbanhagytak.

F. K. budapesti lakos dr. G. A. vukovári lakos elleni váltóügyében 1889 márcz. 16-án biztositási végrehajtást kérelmezett a budapesti kir. keresk. és váltótörvényszéknél, mely végrehajtás foganatositása végett a vukovári kir. járásbíróság ugy az ingatlanok mint az ingók tekintetében megkerestetik. A végrehajtás és előjegyzés foganatosittatik, az előjegyzés személyes sürgetés folytán a megkereséstől számitott 7 hónap mulva. Ezen idő alatt az ingatlannak ujabb hitelezője támadt G. F. alperes nejének személyében, ki a bekebelezést 9000 frt erejéig kérelmezte. Az ingókra foganatositott biztositási végrehajtás folytán alperes neje az ingók tekintetében igénykeresetet nyujtott be, mely ugyancsak a vukovári járásbíróságnál tárgyaltatott. Időközben a biztositásilag már lefoglalt ingókra kielégitési végrehajtás vezettetik és ime ugyanazon ingókra ujabb igénykeresetet ad be alperes neje. Ugyanazon ingók tekintetében tehát két igényper folyik. Az egyik a biztositási, másik a kielégitési végrehajtás ellen.

Másfél év mult el azóta és ime horribile dictu a vukovári kir. járásbíróság a biztositási végrehajtás ellen beadott igénykeresetben itéletet hoz, melyben a lefoglalt ingók egy része birói zár alatt hagyatik. Igénylőnő felebbez a báni táblához.

S ezen felsőbb bíróság hat hónap mulva oly végzést hoz, melyet legmelegebben ajánlhatunk a reformokban dolgozó igazságügyi enquête figyelmébe. A végzés ugy hangzott, hogy az egész eljárás megsemmisittetik, a keresetlevél pedig igénylő felperesnek visszaadatik, «*mert igénylő felperes nem lett védekezése tekintetében kellőleg kitanitva, s mert a kereset hiányosan s nem elég hathatósan a védelemre lett szerkesztve.*»

És igénylő felperes 15 nap mulva beadta második, természetesen javitott igénykeresetét. Az e fölötti tárgyalás már a jelen évre esik, de alkalma lesz talán ezen perrel még a jövő évtizednek is foglalkozni. Mig a biztositási végrehajtás ellen beadott igénykereset ily érdekes stádiumba lépett, folyt tovább az ugyanazon ingók tekintetében vezetett kielégitési végrehajtás ellen meginditott igényper. 1889 nov. hó 30-a volt azon nevezetes nap, midőn Vukovár járásbiróságánál enunciálták sok vitatkozás után azon elvet, hogy valamint egy rókáról nem lehet két bőrt nyuzni, egy asztalt, ugyanazon butorokat nem lehet biztositásilag és kielégitésileg igényelni. A kielégitési végrehajtás ellen támasztott igénykeresetet a litis pendens kifogása folytán elutasitották, a költségek azonban meg lettek szüntetve, mert igénylő felperes ellen azokat megitélni mégis csak tulságos kegyetlenség lett volna. Ezen itélet ellen igénylő felperes a báni táblához felebbezést nyujtott be s nincs kizárva, hogy a báni tábla ezen igénykeresetet is kijavitás végett igénylő felperesnek vissza fogja adni.

Az ingatlan tekintetében egy év után kitüzetik az árverés. Az árverési hirdetmény ellen dr. G. A. képviselője, dr. P. ügyvéd, dr. G. A. egy *hitelezője* nevében felebbezést ad be. A báni tábla helybenhagyja az árverési hirdetményt; időközben az árverés terminusa elmulván, ujabb árverési határidő tüzetik ki. Ezen árverési hirdetmény ellen dr. P. most már fele nevében felfolyamodást ad be. A báni tábla ismét helybenhagyta az árverési hirdetményt. És ime a kifogyhatatlan dr. P. ezen 3-ik árverési hirdetmény ellen, az osztrák-magyar bank, mint dr. G. hitelezője nevében ismét felfolyamodást ad be, ezen felfolyamodás folytán a báni tábla pótlás végett visszaküldi az iratokat a vukovári kir. járásbirósághoz, azon indokolással, hogy a banknak privilegiuma az árverési feltételek szerkesztése tekintetében figyelmen kivül hagyatott. A napokban fog megszületni a 4-ik árverési hirdetmény; vukovári jogászkörökben élénk érdeklődés tárgyát képezi, hogy kinek nevében fog most dr. P. ezen hirdetmény ellen felfolyamodást beadni.

Az mindenesetre tény, hogy az alperes és felperes képviselete egy személyben ezen ügy által fényesen oldatott meg.

A járásbiróság vezetőjénél megsürgettetvén az ügy, az a felet vigasztalólag bocsátotta el: «Ha minden jogorvoslat kimerittetik, ugy az ügy még tiz évig is eltarthat». Ezek voltak szavai. *Dr. Szakolczai Árpád.*

A bajor bélyeg-illetékek.

Bajorország állami pénzügyi tekintetben a boldogabb europai államok közt is kiváló helyet foglal el. Mig más országokban, főkép a katonai befolyás pressiója alatt, a költségvetési deficit állandó kóranyagot képez a nemzet organismusában: ott a budget-fölösleg okoz nagy gondot. Máshol elkeseredett parlamenti viták folynak az állam tulterheltetése, a bevételek s kiadások közti passiv aránytalanság miatt; a bajorok az állami bevételek fölöslege miatt vádaskodnak s panaszkodnak a minisztereik ellen. Ismétlődtek ezek a most megnyilt országgyülésükön is. Mert a midőn 1888—89-ben 68 millió márka fölösleg maradt, a miniszter 1890—91-ről is konstatálni kénytelenittetett, hogy 59 millió márka a bevételi maradék. Pedig nagyobb mérvü rendkivüli beruházások is történtek, pl. Münchenben az igazságügyi palota felépitésére 4.945,000 márka és 1891—92-re a rendes igazságügyi kiadások 13.709,215 márkáról 388,842 márkával szaporittattak.

Minket közelebbről az igazságügygyel kapcsolatos jövedelmi mozzanatok érdekelhetnek. Az erősebb megtámadások

egyik tárgya volt a bajor képviselőházban az *illetékek* felcsigázott nagysága, hogy az államnak minél nagyobb jövedelmet adjon. Azért azoknak jelentékeny részük van a jelen pénzügyi évre is a bevételi fölösleg előidézésében — és pedig különösen a *birtok-átruházási illetékek* — Mutationsgebühr emelkedése következtében. Ez legujabban nagy mérveket öltött, főképen a nagyobb városok vagyonmozzanatai folytán. Igy pl. Münchenben mig 1883. évben a mutatiók értéke még csak 53 millió márka volt, 1892-ben az már 192 millió márkára emelkedett. És igy itt a közjegyzők 1888-ban 4.386,000 márkát s 1889-ben 4.800,000 márkát szolgáltattak be a kincstárnak illetékekben. A gründolások néhány év előtt csak 200 ezer márkát jövedelmeztek az illetékekben, most 7 milliót adtak. Általában a nem peres-ügyi törvénykezés illetékei folyvást s nagy mérvekben szaporodnak; 1889-ben azokból 350 ezer márka jött be, 1887-ben 2.500,000 márka, 1888-ban $4^1/_2$ millió márka és 1889 ben már 6 millió márka.

Ennek folytán majdnem általános a bajor parlamentben a követelése annak, hogy az illetékeknek mérve leszállittassék, különösen sürgetik a hagyatéki illetékek mérséklését, melyeknek sulyos voltát a miniszter maga is beismerte.

Azonban némely képviselők ellenzik — legalább nagyobb mérvben a birtokátruházási illetékek leszállitását — különösen nemzetgazdászati érdekekből, a mennyiben az az ingatlan birtok eldarabolását előmozditaná. És nagy városokban a mutatiók, a házak erősebb forgalma, szédelgés is lehet.

A miniszter igéretet tett, hogy a sulyosabb terhü illetékek mérvét enyhiteni fogja, de a Mutationsgebühr 2%-ának további leszállitását megtagadta. Előadta, hogy Pfalzban a birtokváltozási illeték 4%-ról leszállittatott 3%-ra és nem lett hatása az ingatlanok forgalmára; mig ellenben az a tapasztalat, hogy a házakkal való szédelgés a városokban korlátoltatott. Azt is felemlitette, hogy ezen illetékek nem is oly nagyon sulyosak, mióta a spekulatio is igénybe vétetik.

Sz.

A budapesti tőzsdebiróság.

Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat:

A bíróságokkal ugy vagyunk mint az asszonyokkal: azok a legjobbak, melyekről legkevesebbet beszélnek. *A pénzügyi közigazgatási bíróság* például már hosszabb idő óta müködik s ki beszél róla? Pedig valóságos mintabiróság ez; szorgalmas munkálkodásában, méltányos döntvényeiben, igazságos határozatainak indokolásában, valódi védgát az adóközegek esetleges tulkapásai és jogtalanságai ellen. *A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék* évtizedek óta tengernyi szellemi és physikai munkát végzett, ki beszélt a legutóbbi időkig e bíróságról? Csak az utolsó időben kezdi a jogászvilág a lassuságot emliteni, melylyel itt most a kereskedelmi perek nyernek elintézést. És ez is azt bizonyitja, hogy fenti állitásunk helyes, hogy t. i. csak akkor van valami lényeges reparálni való valamely bíróságnál, ha azon bíróságnak hire kezd terjedni. Felső bíróságaink és legfelsőbb bíróságunk csak akkor figurálnak a szaklapokban vagy a napi sajtóban, ha ezen bíróságoknak valamely itélete vétetik bonczkés és jogi birálat alá .....

Van a fővárosnak egy u. n. kivételes birósága: *a budapesti áru- és értéktőzsde választott bírósága.* Erről már hosszabb idő óta beszélnek itt is, ott is; gáncsolják ezt vagy amazt e bíróság eljárásában; szóval *a budapesti tőzsdebiróság jogászkörökben kritika tárgyát képezi.*

Előre bocsátjuk, hogy hazai kereskedelmi és közgazdászati viszonyainkat tekintve, mi a tőzsdebiróságot üdvös, hasznos és bizonyos tekintetben már-már nélkülözhetetlenné vált intézménynek tartjuk. Ha visszatekintünk e kivételes bíróságnak évek hosszu során át kifejtett müködésére, meg kell vallanunk, hogy e bíróság mindenkor megfelelni igyekezett azon feladatnak, melynek megoldására a törvényhozás engedelmével vállalkozott, és melynek teljesitését a perlekedő felek szerződésileg reá bizták. E bíróságnak önzetlen müködését a külföldi kereskedelmi körök is ismerik. A hazai kereskedelemnek e bíróság eddig is már nagy és fontos szolgálatokat tett.

Ha a budapesti tőzsdebiróság az illetékessége alá vetett ügyekben helyt nem állott volna, ugy nem volna annyira munkával elhalmozva, mint a mennyi munka itt tényleg kimutatható. Nem igen szivesen veti magát alá senki sem oly bíróság illetékességének, melynek itélkezése ellen nincs érdembeli remedium, ha csak meggyőződve nincs, hogy e bíróság kötelességét jól és megbizhatólag teljesiti.

Midőn ezt kiemelendőnek tartottuk, nem tehetjük, hogy ki ne mondjuk, mikép az éremnek két oldala van. Nézzük tehát az éremnek másik oldalát is.

Viharosan haladó időben élünk. Az államok szintugy mint az egyének élete az utolsó évtizedek óta valóságos átalakulást szenvedett. Az állami és egyéni tevékenységnek minden terén a *haladás* kitörülhetetlen nyomokat vésett be. A mi husz évvel ezelőtt feltünést keltett, az ma elavultnak tünik fel. Az orvostan, a jurisprudentia, az ipar, földmivelés, kereskedelem, az emberi tudásnak minden ága ujabb időben csodálatraméltó vivmányokat mutat, és mindig tovább buvárkodik és kutat az emberi elme, hogy ezen haladást minden irányban tökéletesbitse. Különösen hazánk *kereskedelmi viszonyai* roppant mértékben fejlődtek és fejlődnek tovább, és azért csak természetesnek fogjuk találni, hogy a kereskedelmi transaktiók is napról-napra szaporodnak. Hogy ilyetén viszonyok közt a *perek* száma is folyton nő, az is természetes. És minthogy kereskedelmi világunk nagy része a budapesti tőzsdebiróságot tiszteli meg bizalmával, ugy ezen bizalomnak folyományaként jelenkezik azon tény, hogy nagy mértékben szaporodnak azon esetek is, a melyekben a felek e bíróságot kötik ki ama forum gyanánt, mely perükben döntsön. Ennek következménye az, hogy a budapesti tőzsdebiróság munkával annyira tul van halmozva, hogy e munkát nem képes többé oly módon végezni, a mint ezt ezen kivételes bíróság czélja: *a perek gyors elintézése*, okvetlenül megkivánná.

E jelenség oka nézetünk szerint két momentumban fekszik: *a tőzsdetanácsosok csekély számában*, illetve azon tényben, hogy a tőzsdetanácsosok közül rendesen azoknak alig fele van funktióban, és azután *a tárgyalási idő nem praktikus beosztásában.*

Ez irányban mihamarabb bizonyos reform behozatala volna szükséges. A budapesti tőzsdebiróság teendőinek felszaporodása a jelenlegi tárgyalási programm teljes átalakitását minden irányban elodázhatlanul szükségessé teszi. E reformot különben opportunitási czélok is indokolják. A börzebiróságnál rendesen *délben* tárgyalnak. A déli tárgyalási idő a lehető legkényelmetlenebb. A járásbíróságoknál a tárgyalások rendesen már reggel 9 órakor veszik kezdetüket és gyakran egész délutáni 1 óráig tartanak. A királyi táblán 9 órakor, a kir. Curián 10 órakor kezdődnek a referádák és szakadatlanul négy órán át folynak. A tőzsdebiróságnál a tárgyalások déli 12 órakor kezdődnek és $1^1/_2$—2 órakor végződnek. Hogy ily viszonyok közt, a perek folytonosan felszaporodó számánál fogva, a perek *gyors* lebonyolitására gondolni sem lehet az bizonyos. Ez által azonban ezen kivételes bíróságnak tulajdonképi czélja: a pereknek gyors befejezése illusoriussá válik és el nem érhető.

Ha az idők folyamában az tünt ki, hogy lehetetlen az összes tőzsdetanácsosokat a tárgyalásoknál egyesiteni, és ha az tünt ki, hogy a déli idő a tárgyalási időnek nem vált be, ugy szükséges, hogy itt változás eszközöltessék. Mi a mellett szólalunk fel, hogy a tőzsdetanácsosok jelenlegi száma szaporittassék és a tárgyalási határidő a napnak más részére, talán

a délutáni órákra tétessék át. Ez által el volna érve, hogy az egyes tőzsdetanácsosok munkával kevésbé volnának terhelve és el volna érhető, hogy a tárgyalás több tanácsban folyna, mint jelenleg, hogy a tárgyalási idő hosszabbra nyujtathatnék ki és igy több munkát végezhetnének mint eddigelé. A mostani ususnál a tőzsdebiróság reputatiója szempontjából nem maradhatunk. A mi 10 évvel ezelőtt még elégséges lehetett, az ma többé nem felelhet meg feladatának.

Hiszen az bizonyos, hogy a budapesti tőzsdebiróságnak birái kereskedő emberek, kik birói tisztüket fizetés nélkül látják el és e tisztükben pusztán azon elismerést érdemlő ambitiótól vezettetnek, hogy polgártársaiknak szolgáljanak. De itt csak kettő lehetséges. Vagy képes a kereskedő azon nemes hivatásnak megfelelni, a mely a birói tevékenység kifejtésében áll, vagy erre bármily oknál fogva nem képes. Első esetben el fogja e tisztséget vállalni, de akkor teljesitse is kötelességét ugy, hogy ezzel ne pusztán a diszes állást foglalja el, de a közjónak is szolgáljon. A második esetben, ha kötelességének minden tekintetben meg nem felelhet, ne vállalja el e tisztséget. Tertium non datur. Ha evidenssé vált, hogy a már megválasztott tőzsdetanácsos birói hivatásának nem képes teljesen megfelelni, a nélkül, hogy saját ügyeit elhanyagolja, ám köszönjön le tőzsdetanácsosi állásáról, és engedje át helyét oly kereskedőnek, ki e tisztséggel járó jogok élvezete mellett, e tisztség néha igazán nehéz és áldozatot igénylő kötelességeit is minden tekintetben teljesiteni kész és képes.

Az ügy érdekében tartottuk szükségesnek ezeket kiemelni és hangsulyozni, és e sorokat azon mérvadó tényezők figyelmébe ajánljuk, kik a reform kezdeményezésére és keresztülvitelére első sorban hivatvák. △

Külföldi judikatura.

379. Ha kereskedők abban állapodnak meg, hogy a megbeszélt ügyletről kötleveleket állitanak ki, ugy a szerződés csak a kötlevelek kicserélésével tekinthető megkötöttnek. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

380. A számlának kifogástalan átvétele az abban foglalt kikötések elfogadását jelenti. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

381. Ha az utazóval olykép köttetett meg a vételügylet, hogy az árut nyilt hitelre kapja a vevő és az eladó mégis váltó adását követeli, ugy a vevő jogositva van az ügylettől elállni és az áru átvételét megtagadni. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)* A mi gyakorlatunk — helyesen — az ellenkező álláspontot foglalja el.

382. Azon kifogást, hogy az áru a mintának meg nem felel, a vevő tartozik bizonyitani. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

383. Noha a keresk. törvény értelmében azon hely, a hová a megvett áru szállitandó, nem mindig tekintendő teljesitési helynek, mégis mindaddig annak kell tartani, a mig az eset körülményei nem teszik megokolttá annak megállapitását, hogy más hely a teljesités helye. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

384. Erre irányuló megállapodás hiányában az eladó nem küldheti az árut utánvéttel. *(Bécsi legfőbb törvényszék*, egyezően a mi gyakorlatunkkal.)

385. Azon kikötésnek, hogy az árut az eladó költségén kell szállitani és elvámolni, nem az az értelme, hogy az eladó tartozik az áru átadása *előtt* az árut elvámoltatni. A vevő tehát nincs jogositva az átvételt megtagadni, hanem az eladó számlájára tartozik a vámösszeget lefizetni. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

386. Az opera-énekes fellépti dija le nem foglalható, mert nem képez előre meghatározott, változhatatlan fizetést, kiszolgáltatása attól függvén, hogy nem lesz-e a fellépésben valami által gátolva. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

387. A hitelezők megkárositásához nem elegendő az, hogy a közadós részéről történt szolgáltatás ellenértéke a csődtömegbe be nem folyt, ha azt a közadós megkapta, mert a csődhitelezőknek az ügylet megkötése folytán kell károsodnia és nem elég az, ha a hitelezők károsodása az ellenérték későbbi sorsa folytán állott be. *(Német birodalmi törvényszék.)*

Közli: Dr. Gold Simon.

Különfélék.

— **Az igazságügyminiszter** által a mult napokban beterjesztett törvényjavaslat, mely a birák nyugdijazásának korhatárát akarja kiszélesbiteni, megérdemli, hogy a most folyó országgyülés feloszlatása daczára feledésbe ne menjen. A törvényjavaslat a korhatárt 65-ről 70 évre terjeszti ki, a mi azért fontos intézkedés, mert curiánk biráinak jókora része van azon korban, vagy közel azon korhoz, melyben ma a nyugdijaztatásnak ki van téve. Igaz, hogy tényleg eddig sem volt gyakorlatban a 65 éven tuli birák nyugdijazása, mindazonáltal természetesnek és helyesnek kell találnunk azt, hogy a mint egyrészről a legutóbb hozott birói szervezeti törvény a birói rangfokozatban való előrehaladást bizonyos évek számához kötötte, és igy az előléptetés lehetőségét törvény által megnehezitette, ugy másrészről törvénynyel szentesittessék az a gyakorlati szükség által már ugy is keresztülvitt elv, hogy a 65 év elérése a birót a nyugdijaztatás veszélyének ki ne tegye.

— **A végrehajtói dijszabás** pótlása tárgyában az igazságügyminiszter rendeletet bocsátott ki, mely az 1871: LI. tcz.-ben nem szabályozott munkálatok dijazása iránt tartalmaz részletes rendelkezéseket. Nem akarunk most e dijszabályzat részletes megbeszélésébe bocsátkozni; csak konstatáljuk, hogy a dijtételek elaprózása visszaélésekre vihet. A rendelet segit ugyan a végrehajtókon, a mennyiben javukra különféle, a bíróságok által eddig meg nem állapitott apró dijakat szab meg, azonban ez könnyen a közérdek hátrányára szolgálhat. A mit e kérdésre nézve már több izben hangsulyoztunk, most is csak azt ismételhetjük, hogy nem látjuk semmiféle akadályát annak, hogy a végrehajtók a rendes évi fizetéssel biró hivatalnoki statusba felvétessenek. Az állam pénzügyi szempontból nem vesztene, mert bélyegekben rovathatná le a felek által a megfelelő dijtételeket,

— **Berner**, a berlini egyetem nagyhirü tanára, folyó év julius 2 án ötven éves tanári jubileumát ünnepli. A berlini egyetem jogi karának dékánja, Kohler, átiratban értesitette a budapesti egyetem jogi karát a jubileumról és a kari ülés megbizta Vécsey dekánt, hogy a jubiláló nagy kriminalistához üdvözlő iratot intézzen.

— **Dr. Illés Károlynak** a kihágási büntető-törvénykönyvről irt kommentárja legközelebb már elhagyja a sajtót. Alkalmunk volt az első ivekbe betekinteni és meggyőződtünk róla, hogy egy kiváló értékü müvel fog itt a magyar jogirodalom gyarapodni. A kihágási törvényt minutiosus gondossággal kommentálja és nagy tömeg judikaturai anyagot hord össze. Ezen kivül többi törvényeinkben foglalt büntető határozmányokat összefoglalván, a biró munkáját lényegesen megkönnyiti.

— «**A magyar büntető törvénykönyv** a büntettekről és vétségekről, és a kihágási büntető törvénykönyv, kiegészitve kivonatos indokokkal közölt felsőbirósági itéletekkel és teljes szövegü curiai döntvényekkel.» Összeállitja Bodor László, kir. törvényszéki biró Kolozsvárt. Nem szorul bizonyitásra, hogy a büntetőjog gyakorlatában mennyire fontos, ha ismeri a gyakorlati jogász, hogy a törvény egyes rendelkezése analog esetekben minő birói felfogás szerint alkalmaztatott. Ezért szerző a magyar jogász-közönségnek és büntetőjogi judikaturánknak szolgálatot tesz, midőn egy kötetbe összegyüjtve közkézre adja mindazt, a mire szüksége lehet a jogásznak, ki tiz évet töltött büntetőjogi gyakorlatunk fonalán törekszik a jogegység felé. E kötet tartalmazni fogja: a magyar büntetőtörvénykönyvet a büntettekről és vétségekről és a kihágási büntető törvénykönyvet. Mindkettő teljes szövegben és olyképen lesz kiadva, hogy mindama czikkek után, melyek bár csak részben is, a 10 éves gyakorlat folyamán eltérő felfogás szerint alkalmaztattak, chronologikus sorrendben közölve lesznek a felsőbirósági itéletek. A kir. Curia teljes-ülési megállapodásai szószerinti szövegben lesznek beillesztve a megfelelő helyre; a többi birósági itéletek pedig a szükséghez képest rövid kivonatos indokolással, megjelölve az itéletek keltét és számát. A felsőbirósági itéletek között a kir. Curia, a budapesti és marosvásárhelyi kir. itélő táblákon kivül, a deczentralizált táblák itéletei is kiadatnak.

— **A nagyigmándi járásbiróságnál** egy végrehajtás ellen benyujtott előterjesztés 17 hónapig hevert elintézetlenül. Midőn azután az ügyvéd sürgető kérvényt adott be, az 50 kros bélyeggel ellátott kérvényért, melynek beküldésénél 20 kr. postaporto is merült fel, 1 frtot állapitott meg költség fejében. Igy az ügyvédnek munkadija összesen 30 krra becsültetett.

— **Az anyakönyvvezetés államositásához.** Egy győrmegyei róm. kath. plébános megtagadta egy házasfélnek, ki vegyes házassága felbontása iránt keresetet akart inditani, a gyermektelenségi bizonyitvány kiadása iránti kérelmét azon indokolással, hogy ő nem teheti magát a vallása által tiltott cselekmény részesévé azzal, hogy a házasság felbontásának előmozditásában bizonyitvány kiszolgáltatása által részt vesz. A fél a felettes egyházi hatósághoz fordult, ámde ez is helyeselte a plébános eljárását. Ily körülmények közt a vármegyei alispán elé kerülvén az ügy, ez utasitotta a járási főszolgabirót, hogy szerezze be hivatalosan a kért bizonyitványt. A lelkész azonban a főszolgabiróval szemben is megmaradt vonakodása mellett, mire az alispán az ügyet a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz terjesztette fel. (*«Törvénykezés.»*)

— **Feltételes itélet a XVI. századból.** Miskolcz városának történetéből veszszük át a jelen itéletet is, mely csak pár évvel későbbi mint a mult számban közlöttek:

«Undecima die mensis decembris anni 1585. Judice Demetrio Szabari. Nagy körösi Kun Mátyás, ki ennek előtte is volt fogságban egy néhány okokért, kiváltképen pedig hogy Wértes Farkast az ő szolgált urát égetéssel, törökké létellel fenyegette, Bányai Péter 1584 esztendei biróságába ez jelen való mostani fogsága penig volt ez okáért, hogy Szeder Péternek egy szablyáját lopva elvitte volt, de hogy az Szeder Péter itthon nincs és immár ez mostani drágaságban az fogságban ehel megh ne haljon, az egész tanács könyörülvén rajta, megh kegyelmeztek neki illyen okon, hogy erre kötelezte magát, hogy ha ő ennek utánna valami efféle czégéres és halálos bünben esik és találtatik, avagy penig ha kérkednék azzal mint az előtt, hogy vagy törökké leszen, vagy oda rabot viszen, vagy valakit égetéssel fenyeget, avagy penig csak valakinek akar egyebött való keresztyén embernek akár és kiváltképen Miskolczi embernek akár kinek ártalmára akarna és igyekeznék, avagy lenne, tehát semmivel egyébvel ne érje megh, hanem minden törvény nélkül valahol kézben akad, azon helyen halált szenveggyen.»

Hogy mily nagy volt azon esztendőben az országos drágaság és a nyomor, melyről ezen itélet mint a szabad lábra helyezés egyik indokáról szól, az kitünik a következő adalékból, mely az itélet mellett ugyanott közöltetik.

«Anno 1585-ben mikoron volnánk, az uristennek oly nagy ostora szállott ez alföldre, hogy sem széna sem buza nem termet sehol. 86-ba mikor jutnánk, Szabari Demeter biróságában, ő felsége oly nagy drágaságot eresztett reánk, hogy az buzának mérték 2 frton szapuját, minek felette oly nagy éhség volt az alföldön, itt Miskolczon is, hogy az emberek az meghalt dögöt meg nyuzták és meg ötték, és ez is meg volt, hogy sok emberek éhel megholtanak, ez is meg volt hogy az kenyérnek szük voltáért az emberek füvet szedtenek, azt megfőzvén tápálták gyomrokat. Végre ezen drágaságban ilyen dolog es történt, hogy az ember az ő gyermekét megölte és eltemette, melyre az éhség vitte.»

Nemzetközi Szemle.

— **Poroszországban** 1890. folyamán 124 perujitási kérvény adatott be a vádlott javára. Ezen esetek közül 31-ben azonnali felmentés, 83-ban feloldás, 10-ben az alapitélet fentartása mondatott ki.

— **A bajor képviselőház** utasitotta a Bundesrath melletti képviselőit, hogy a katonai bünvádi perrend tervezetének tárgyalásakor csak oly javaslatra adják szavazatukat, «in welchem die in der bayerischen Militär-Gerichtsverfassung und in der Militär-Strafprocessordnung enthaltenen, durch die Erfahrung erprobten Grundsätze, — insbesondere *die Selbstständigkeit der Gerichte*, sowie die *Oeffentlichkeit und Mündlichkeit* des Hauptverfahrens — wirksam gewahrt sind.»

— **A Berlinben müködő rabsegélyző egylet** a mult évben 3228 egyénnek szerzett munkát. Különösen nagy számban utaltatnak mezei munkára, mivel az egylet abból a szempontból indul ki, az ily elemeket lehetőleg el kell távolitani a fővárosból, hol a csábitás veszélyei sokkal nagyobbak.

— **A veres zászló** használatának rendőri eltiltása képezi tárgyát a porosz Oberverwaltungsgericht egy ujabbi határozatának, mely kimondja, hogy ezen tilalom jogilag csak abban az esetben van helyén, ha tényekből kitünik azon feltevés valószinüsége, hogy a veres zászló használata által a közbiztonság vagy rend közvetlenül veszélyeztetve van.

— **A vasut kártéritési kötelezettsége.** Egy vasuti hivatalnok a porosz kir. vasutaknál, a mint az épületnél, hol szolgálatot teljesitett, egy átjárón végig ment, a padlóból kiálló szögben megbotlott és elesett. A kincstártól sérülései fejében kártéritést követelvén, a biróság azt megitélte. A Reichsgericht kifejti itéletében, melylyel a revisiót elveti, hogy a vasutnak kötelessége az átjárót oly állapotban tartani, hogy az az ott járó egyénekre nézve veszélyes ne legyen; ennélfogva az átjárót rövid időközökben gondosan meg kellett volna vizsgáltatnia. A szegről, mely a bajt okozta, megállapitották, hogy régóta kiállott a padlóból. — A berlini Gerichtszeitung, mely ezt az esetet közli, emlékeztet arra, hogy nem rég egy törvényszéki irodatisztet, ki egy felfordult szekrénytől megsérült, a biróság kártéritési keresetével elutasitott. A két eset megitélésénél figyelembe veendő, hogy a vasut üzleti vállalat és ezért állása a közönséggel és hivatalnokaival szemben más, mint az igazságügyi fiskusé.

— **Az egyetemi tanfolyamot végzett** vagy a tanfolyam bevégzése előtt kilépő ifjakat Berlinben az egyetemi segélyező egyesület állások elnyerésében támogatja és pénzbelileg is segiti, azonfelül pedig — és ez igen érdekes jelenség, mely az egyetemi pályák tultömöttségének kifolyása — tagjainak alkalmat nyujt, hogy maguknak kereskedői kiképzést szerezzenek; ezen tanfolyamok a kereskedelmi ismeretek összes ágait felkarolják.

— **Provisio-kérdés.** Egy nagyobb czéget képviselő berlini kereskedő megbizott egy utazót, hogy szerezzen neki vevőket az általa képviselt czég részére, és minden ügylettől, melyet ily módon kötni fog, az utazónak 8 százalék provisiót igért. Az utazó számos vevőt küldvén a czégnek, kérte a számitása szerint 224 márkát tevő provisiót, miután az összes számlákat kifizették a vevők. A megbizó kereskedő megtagadta a fizetést és a biróság is elutasitotta a felperes utazót, minthogy a megrendelések nem alperesnél tétettek, hanem közvetlenül az általa képviselt czégnél, már pedig az itélet indokolása szerint a felek megállapodásának csak az lehetett alapja, hogy felperes abban az esetben kapjon provisiót, ha tevékenységéből alperesre haszon háramlik; a felperes által létesitett ügyletekben azonban alperesnek nem volt része, minthogy a megrendelések nem nála, hanem közvetlenül az általa képviselt czégnél történtek.

— **Az olasz jogászgyülés**, melynek egyik határozatáról a mult évfolyamban megemlékeztünk, a bünvádi eljárás reformjára vonatkozólag kimondotta, hogy az ügyfél-nyilvánosság a vizsgálati cselekményeknél lehetőleg kiterjesztessék; továbbá hogy a közvetlen idézés intézményének fejlesztése mellett a vádaláhelyezés mindinkább kiszoritandó a bünvádi eljárás rendszeréből. Ebben, valamint több egyéb kérdésben az osztrák 1873-iki bünvádi eljárás határozmányai vétettek alapul.

— **Olaszországban** az ugynevezett «Probi viri» intézményével tesznek kisérletet; egy uj ipari választott biróság tervezete ez. Ily irányu törvényjavaslatot már Bertini is készittetett; s ez évben a jelenlegi miniszter ujabbat dolgoztatott ki. Alakittatnék a községi biróság s kereskedelmi kamara meghallgatásával 10—20 tagból; kiknek felét az iparos munkaadók, felét a munkások választanák. Az elnökséget mindkét osztálytól független polgár vinné, — két alelnökkel — kik az iparosok s munkások viszonos választásából származnának. Minden ily testületben választatnék egy kibékitő bizottság, az elnökkel 3 tagból; s ahhoz négy tagu jury járulna a biráskodás gyakorlására. Hatásköre leend: dönteni a viszályok felett, melyek az emlitett osztályokban a munkabér megállapitása, a készitmények ára, a teljesitett munka értéke, a munka időtartama, és a munka- s tanocz-szerződések körül felmerülnek. Határozatai magánjogi szerződés erejével lesznek felruházva s csak 100 lira értéken tul felebbezhetők, kivévén az illetéktelenség s hatáskör áthágás eseteit, melynek minden körülményekben felebbezés tárgyai lesznek. A tárgyalások szóbeliek s nyilvánosak.

Főszerkesztő: **Dr Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája

Huszonhetedik évfolyam. 2. SZ. Budapest, 1892. január 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — Az egységes jogi államvizsgálat. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól. — *Jogirodalom:* Rivier Alphons brüsseli jogtanár tankönyve a nemzetközi jogról. *K. D.* — *Törvénykezési Szemle:* A csalás inditványi joga. Dr. REICHARD ZSIGMOND budapesti ügyvédtől. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai.

I.

A *Jogtudományi Közlöny* mult évi 51-ik számában az enquête mindama határozmányai közölve vannak, melyek a törvényhozás által a büntető törvénykönyv módositásánál figyelembe lennének veendők.

A határozmányok futólagos áttekintéséből is meggyőződhetünk arról, hogy az enquête, szemben a Schedius-féle javaslattal, sokkal tágabb körben mozog. Mig ez *csak* a lopás, önbiráskodás, csalás s a határjelek megrongálására nézve foglal magában tervezetet: az enquête behatóan foglalkozván ezen kérdésekkel is, kiterjeszkedett a törvény általános részére s a különös rész hiányait is sokkal több szempontból világitotta meg.

Ezen kibővités a Schedius-féle javaslatnak éppen nem szolgált hátrányára. Sőt *általánosságban* már most kijelentem, hogy az enquête határozatainak nagy része tisztult felfogásra, a jogi élet modern fejleményeinek figyelemmel kisérésére s sok praktikus érzékre vall.

Sajnos, hogy az enquête müködéséből édes kevés szivárgott ki a külvilágba; az indokolásból *csak alig* valamit, s *számbavehetőt* éppen semmit nem közöltek a napilapok. S igy kizárólag a megoldott tételekkel kell számot vetnünk. Pedig, meg vagyok róla győződve, hogy egész más képet nyertünk volna ezen reformtervezetről, ha amaz inditó okokkal is számot vethetnénk, melyek a tervezett módositást eredményezték.

Igy azonban azon kérdést, hogy mi és miért helyes a javasolt szövegezésben, s mi nem állja ki a tüzpróbát: kénytelenek vagyunk elvi tételekből s a gyakorlat követelményeiből kiindulva megvilágitani.

Lássuk tehát, mi a jó s mi az elvetendő a javaslatban.

A Btk. 40. §-a azt rendeli, hogy:

«A kik fogházra itéltetnek: *rendszerint* csak azon esetben vannak az éjjeli s a nappali magánelzárásnak alávetve, ha büntetésük *egy évnél hosszabb időre terjed.*»

A törvény Indokolásában egy szóval sincs megmagyarázva ezen intézkedés oka. Nagy tévedés azonban azt hinni, hogy a törvény ezen rendelkezéssel a kontagiumnak akarta volna elejét venni. Éppen nem. Világosan kitünik ez a 40. §. első pontjának további szövegéből: «— — mely esetben a magánelzárás tartamára nézve a 30. §. szabályai alkalmazandók». A törvény ezen szakaszában pedig azt olvassuk, hogy:

«Mindenik fegyencz rendszerint büntetésének megkezdésekor magánzárkába helyeztetik.»

Ennek a magánzárkába való helyezésnek az indokáról pedig az Anyaggyüjteményben (I. köt. 60. l.) ezeket olvassuk: «Általában az ir-rendszer elve, a szabad életből a fogságba való átmenetelt rendkivül érezhetővé tenni, hogy az ily büntetés sulya alatt annál hamarább jusson a fegyencz tette gonoszságának felismerésére s a javulás iránti hajlama annál inkább kifejlődjék».

Ehhez nem kell kommentár. Világosan kitünik ebből, hogy midőn valakit a Btk. 40. §-a alapján küldünk a fogházba, ezen a büntetés egy részét éppen nem a kontagiumtól való félelmünkben, hanem azért hajtjuk végre magáncellában, hogy az elitélt a büntetés sulyát a legmélyebben átérezze; s igy abból a feltevésből indul ki a törvény, hogy ennek hatása alatt jelleme annál biztosabban megjavul. Tehát, mint látjuk, a 40. §. a progressiv rendszer első fokát tünteti föl; s abból a feltevésből indul ki, hogy az az elitélt, a kire a törvényt alkalmazzuk, egy megromlott jellemü ember, a kit javitani kell. *Mig az enquête éppen megforditva, a 40. §. módositott tartalmával azt kivánja kifejezni, hogy az ilyen embert óvni kell a kontagiumtól*, tehát ez okból helyezzük el azt magánzárkába; s kijelenti, hogy ezen szabály azokra az elitéltekre vonatkozik, a kik egy évnél rövidebb tartamu fogházra vannak elitélve.

Ha ez utóbbi tételt elfogadjuk, akkor ezzel elfogadtuk a nemzetközi büntető-egyesület humanus elvét; de halomra döntöttük a progressiv rendszert, mely pedig egész kodexünk büntetési rendszerének alapját képezi.

Az enquête javaslatát elvileg egészen magamévá teszem; de ki kell emelnem, hogy a 40. §. ilyen átalakitása de lege lata nem indokolható.

A Btk. — mint tudjuk — az irlandi rendszert vette mintául; s a 40. §. éppen azt az elvet fejezi ki, hogy a progressivitás egy éven *felüli* fogházra itélt egyének irányában is alkalmazandó. Miután a fogház maximuma: öt év, ha elfogadtatnék az enquête javaslata, akkor ennek az lenne a következménye, hogy a fogházra itélt egyénekre nézve nem a progressiv rendszer alkalmaztatnék; s igy, majd ha börtönügyünk javulni fog, ha majd a törvény az életbe át fog vitetni: azok, a kik fogházra itéltetnek el, ha mindjárt öt évre is, a kodex jótékony rendszerének előnyeiben nem részesülhetnének. Hagyjuk békében a 40. §-t s keressünk más megfelelőbb helyet a javasolt modern jogi tétel elhelyezésére.

Mint emlitém, az enquête kizárólag abból indult ki, hogy a *rövid tartamu büntetés közös rendszer szerinti végrehajtása az elitélt jellemének elaljasitására vezet.* Ezen elv a modern büntető-politika elve, ezen elvet hangoztatja az általános büntető-egyesület is (1890), kimondván, hogy a rövid tartamu büntetés teljesen, sőt több:

«*Non seulement il est inefficace, mais il est nuisible.* Les courtes peines de prison sont, en effet, subies ou commun, tout au moins dans les prisons départementales eù malgré la loi de 1875 le système cellulaire n'est appliqué presque nulle part. *Or les fréquentations aux quelles le mineur est ainsi exposé ne peuvent que le corrompre définitivement.*»[1]

A büntető-egyesület éppugy, mint az enquête, ezt a végleges elromlást akarja megakadályozni.

[1] V. ö. Mitteilungen stb. III. köt. 1. füzet «Déliberations de la Société gén. des prisons» czimü ismertetést Gaucklertől 82 lap.

Nálunk, a hol büntető gyarmatok nincsenek s javitóházaink is vajmi kevés számban vannak, a körülményekkel meg kell alkudnunk, de azért nem szabad a haladás elől elzárkóznunk, főkép akkor, midőn az, a mit haladásnak nevezünk, lényegileg is az; s nem divatos betegség.

Tehát viszonyainkat tekintetbe véve, mint legjobb remediumot el kell fogadni a magánelzárást. Meg kell hagyni a progressiv rendszert az egy éven felüli fogházbüntetéseknél (40. §.), mely százszorta jobb, mint a büntetés közös végrehajtása, mely igazán nem más, mint a gonosztevők felsőbb iskolája.

Csak az a kérdés, hogy az enquête által elfogadott tételt, a rendszer veszélyeztetése nélkül hova illeszthetnők be legczélszerüebben.

A Btk. 42. §-a ezzel az eszmével foglalkozik:

«Fogházra itélt, de éltük 20. évét tul nem haladott egyénekre nézve, *javitásuk* czéljából, a bíróság itéletileg elrendelheti: hogy hat hónapnál tovább nem terjedhető büntetésüket vagy ha az tovább terjedne: annak egy részét, mely azonban hat hónapot tul nem haladhat, magánelzárásban állják ki.»

Két indokból vélném leghelyesebbnek, ha a tervezett *ujitás* ide vétetnék fel; *a)* mert ezen 42. §. alapjában hibás, tehát ugyis tatarozásra szorul; *b)* mert ide legjobban bele lehetne illeszteni.

Hogy mily óriásilag haladt a büntetés végrehajtásának *tudománya* vagy helyesebben, hogy a büntetés végrehajtása az *utolsó tiz év alatt tudománynyá vált*, azt a törvény 42. §-ának szövegezése legfényesebben bizonyitja. A törvény parlamentáris tárgyalása idejében a husz évnél fiatalabb egyéneknél a *javitást tartották* szükségesnek s a *megmentés magasztos* munkájára nem is gondoltak. Tehát: ha az a fiatal bünöző annyira gonosz volt, hogy az még a biráknak is szemet szurt, hat hónapi magánelzárást kellett kiszenvednie, hogy javuljon. Ellenben, ha először lépett vagy talán *csak tévedt* a bün ösvényére, *akkor beledobtuk a közös czellákba, beletaszitottuk a hétpróbás gonosztevők erkölcsi posványába.* Csak *megtorlunk* a Btk. 42. §-a alapján, *de nem védekezünk.* E nélkül pedig egy óriási tévedés a büntető igazságszolgáltatás munkája; és egyuttal meddő is. Meddő pedig azért, mert akkor, midőn az ifju ember erkölcsi életét nem *védjük* az erkölcsi degeneratio elől: *ugyanakkor kitágitottuk előtte azt az ösvényt, melyre az első alkalommal tévelyedett, s tág országutat épitettünk neki mi magunk, hogy azon a társadalom ellen ujabb és ujabb támadásokat intézzen.*

És hozzá csak hat hónapig szabad javitás czéljából és magánelzárásra itélni az ily ifju egyéneket; jól csak az jár erkölcsileg, a melyik *hat hónapra* vagy ennél rövidebb *időre* van elitélve, mert ez a közös czellákba nem kerül; ellenben, a kinek büntetése ennél több: arra nézve bátran elmondhatjuk, hogy ez a javitási törekvés *teljesen* eredménytelen; sőt az a maga kevés idejével komikus is. Meddő ezen törekvés, mert a törvény nem határozza meg, hogy az a kritikus hat hónap *a büntetés elején vagy végén alkalmaztassék e?*

Talán erre azért nem is reflektált a törvényhozó, mert érezte, hogy az itt felmerülő gordiusi csomót megoldani ugy sem tudja. Ha előbb ületi le a fiatal bünözővel s azután összecsapja kipróbált vén kamaszokkal, akkor az első huszonnégy óra alatt, melyet az oly régóta vágyott emberi társaságban tölt el, a hat hónap hatása elröppen mint egy muló álom. S az egyedüllét után *közvetlenül* következő társas együttlét benyomásai mélyen bevésődnek a fiatal kedély *pihent talajába.* S igy az a mag, a mit beleplántálnak a gonosz czimborák a fiatal ember hajlékony, ruganyos kedélyvilágába, dusan fog tenyészni. Igy képződik ki belőle a szokásos gonosztevő.

Ha pedig a félévet utoljára hagyjuk, akkor azok a benyomások melyeket a romlott jellemüek társaságában nyert: árnyékként követik czellájába, a hol nem lévén semmi szellemi tápláléka, *az utolsó benyomások hatása alatt állna,* a jellemet degeneráló gondolatok tartják fogva kedélyét a hat hónapon át s midőn kiszabadul, első dolga lesz megvalósitani azt, a miről a fogházban hallott, a mit phantasiája oly sokfélekép variált az elmélkedés idejében.

A Btk. 42. §-a egy circulus vitiosus, mely csak a charakter elfajulására vezet. Szükséges tehát ezt módositani, s pedig épp oly szükséges, mint a mily szükségtelen a Btk. 40. §-át s vele együtt a progressiv rendszert megbolygatni.

Ezen módositásnál, nézetem szerint, a következő szempontok volnának szem előtt tartandók:

a) A 42. §-ból ki kell küszöbölni azt, hogy a kedvezmény csak a husz évet tul nem haladott egyénekre terjed ki. Ez az enquête álláspontja, melyet én is elfogadok. A kontagium veszélyes nemcsak a fiatalabb, de az idősebb egyénekre is. Tehát a rövidebb tartamu büntetéseknél helyes az elkülönités. A mi az ekként privilegisált büntetés időtartamát illeti, a javaslat azt egy évben s annál kevesebb büntetésekben állapitotta meg. Hogy mi a rövidebb tartamu büntetés, azt nehéz axiomaként megállapitani. Miután azonban *a progressiv rendszer a törvény 30. s 40. §-ai szerint egy évnél kezdődik, ennélfogva indokolt, hogy ezen alul a jellem megvédése dominálja a büntetés jellegét.*

b) Ekként az egyéni s azon aluli szabadságbüntetés nem *javitási* czélból, hanem a meg nem romlottnak mutatkozó *jellem megvédése czéljából levén magánzárkákban végrehajtandó:* a Btk. 42. §-ából ezen két szó: «javitásuk czéljából» kihagyandó lenne.

c) Ha elfogadjuk azt, hogy egy évnél kezdődik a progressiv rendszer, azon alul *a kontagium ellen való védekezés a mérvadó,* akkor nem látom be, hogy miért kellene a magánelzárás védelmi eszközét csak azokra nézve alkalmazni, a kik fogházra itéltettek. A törvény különös része szerint bizonyos büntettek börtönnel nem azért büntettetnek, mintha azok, a kik felelősségre vonatnak, teljesen degenerált jellemü emberek volnának, hanem más indokokból. Az ilyen egyének sokszor, ha helyesen individualisáljuk a büntettet, egy hajszállal sem rosszabbak azoknál, a kik fogházra vannak elitélve: tehát következetlen dolog *volna két teljesen egyforma fokban bünös charaktert kétféle bánásmódban részesiteni.*

d) A Btk. 42. §-a szerint a bíróság a magánelzárást *elrendelheti.* Az ilyen jog, mely az általános szabályoktól eltér, irott malaszt. Főkép irott malaszt a javitó intézetekben való elhelyezés. Már pedig büntető rendszerünk gyakorlatilag mindaddig hiányos lesz, mig az ilyen nagyfontosságu elvek oly csekély figyelemben részesülnek. A törvényben kellene kimondani, hogy ha a bíróság *az egyén erkölcsi jellemét nem találja megromlottnak: köteles magánelzárásra elitélni.* *Vargha Ferencz.*

Az egységes jogi államvizsgálat.

A mult hónapban tartatott meg a közoktatási miniszter ur elnöklete alatt amaz enquête, mely a kötelező doctoratus helyébe teendő egységes jogi államvizsgálat iránt a közoktatási és az igazságügyi miniszteriumok közt létrejött megállapodásban foglalt vázlatpontok fölött tanácskozott.

Legélénkebb volt a vita a *kötelező* doctoratus elejtését kimondó 1., valamint az annak helyébe lépendő szigoru államvizsgálat keretébe felveendő tárgyakra vonatkozó 3., 4. és 5. pont körül.

A kontemplált reform röviden a következőkben áll.

A jogi és közigazgatási pályákra léphetés ezentul nem a doctoratus, hanem az egységes jogi államvizsgálat előleges letételéhez van kötve. A doctoratus egyedül a jogtanári pályára lépő egyénekre nézve lesz kötelező, minden más pályákra lépőkre nézve csupán fakultativ oly értelemben, hogy a graduált iuris doctorok nem kötelesek azonfölül még az egységes jogi államvizsgálatot is letenni, hanem ezt az ő tudori oklevelök pótolja. Ámde, mivel a minősitő jelleg

nem a doctoratushoz, hanem az elméleti államvizsgálathoz lesz kötve, *a doctoratus tisztán tudományos fok marad, melynek előleges megszerzésére senki sem köteleztetik*, ugyanazért a *mostani* doctoratus is oly módon fog reformáltatni, hogy az egyetem a jogszigorlóktól sokkal többet fog követelni, mint a mennyivel a mostani szigorlatoknál beérte, t. i. nemcsak annyit, a mennyit egy gyakorlati életpályára lépőtől mulhatatlanul meg kell kivánni, hanem annyit, a mennyit az olyan embernek kell kimutatnia, a ki «a tudós, a «doctissimus» nevére vágyik s a kiről fel kell tételezni, hogy nemcsak a szigorlatok ideje alatt, hanem a tudori fok megszerzése után is fog a tudományokkal foglalkozni.

Részemről ezt a reformot csak üdvözölhetem és nem osztozom azoknak a szakférfiaknak aggodalmaiban, kik attól tartanak, hogy a jogi pályákra lépők «tudományos» niveauja sülyedni fog, mert meggyőződésem szerint abban, hogy a mindennapi kenyér után látó nagy számu aspiránsokat, akár volt bennük valami specialis hajlam a tudományok müvelése iránt, akár nem, sebtiben előbb még a doctoratus megszerzésére kényszeritették, eddig sem volt köszönet, sőt a promotiók tömeges volta az egész doctoratus értékét problematikussá tette, a mennyiben azt, a mit általa elérni akartak, t. i. egyrészről a jogi pályára özönlők számának csökkentését és másrészről a jelöltek tudományos képzettségének fokozását, el nem érték, ellenben a doctoratus nimbusát teljesen lerontották. Ez ma már bebizonyitott tény, melyet statisztikai adatok támogatnak. A kötelező doctoratus további fentartása mellett csak abban az esetben lehetne lándzsát törni, ha tekintve az ország nagy szükségletét jogilag képzett egyénekben, ne csupán Budapesten és Kolozsvárott, hanem legalább még 5 helyen lehetne szigorlatokat tenni, hogy t. i. a szigorlók mostani nagy számának aránylagos megoszlása kellő garanciát nyujtana arra, hogy a censorok meg is tudnak felelni e terhes feladatuknak. De ugyanezen indok megköveteli, hogy az elejtendő kötelező doctoratust pótolni hivatott államvizsgálat is ne csak Budapesten és Kolozsvárott, hanem egyebütt is az országban letehető legyen. Ezt belátta a kormány is, mert a «Vázlat» 11. pontja világosan megmondja, hogy «jogi államvizsgálati bizottság mindkét egyetem és mindazon jogakadémiák székhelyein állitandó fel, a melyek addig is, mig a felsőbb iskolák iránt törvény fog intézkedni, a vallás- és közoktatási miniszter előtt igazolják azt, hogy a joghallgatókra nézve kötelező tantárgyakat kellő óraszámban és kellően képesitett tanerők által tanitják.»

Miután az értekezlet tulnyomó többsége a *mai* kötelező doctoratus elejtése mellett nyilatkozott s az annak helyébe lépendő jogi államvizsgálatot, valamint a «Vázlat» 11. pontját szintén elfogadta, ez által nagyjában véve az 1874. év előtt létezett állapot éled fel ujra, s a vidéki jogakadémiák megszabadulnak valahára az 1874-ben reájuk mért ama szégyenletes csapástól, hogy minden hallgatójuknak előbb még az egyetem retortáján kellett átmennie, mielőtt a minősitő vizsgálatra bocsáttatott volna, a minek az volt a természetes következménye, hogy mindenki, a ki csak tehette, még idejekorán hátat forditott az akadémiának s felkereste a promotióra nézve monopóliumot gyakorló egyetemet, hogy az ott divatozó állapotokkal megismerkedjék, s miként már boldogult Csengery Antal mondotta, nem annyira a tudományokat, mint inkább leendő censorait tanulmányozhassa. Természetes, hogy ezen lépés után az akadémiák reformja sem várathat már sokáig magára. Az értekezlet tagjainak többsége is a 11. pontot avval fogadta el, hogy csak az olyan akadémiák székhelyein állittassanak fel a vizsgálati bizottságok, *a hol legalább 8 jogtanár van alkalmazva, a kik szakmájukra nézve az egyetemi magántanári képesitést megszerezték.* Egyébiránt a «Vázlat» is kilátásba helyezi, hogy a felsőbb iskolák iránt nemsokára törvény fog intézkedni, a közoktatási miniszter ur pedig szintén kijelentette, hogy az általa kontemplált reform nem provisorius, hanem definitiv lesz, mert a gyakori változás e téren nem czélszerü.

Az egységes jogi államvizsgálat *tárgyaiként* dr. Plósz Sándor és dr. Wlassics Gyula egyetemi jogtanárok kombinált inditványaikhoz képest a következők fogadtattak el, u. m.:

I. Az első *szóbeli* vizsgálat tárgyai:

a) a magyar magánjog, tekintettel az ausztriai és az egyházi jognak ama részeire, melyek a mostani tételes magyar magánjog kiegészitő részét képezik;

b) a magyar kereskedelmi- és váltójog;

c) a magyar büntetőjog (anyagi része).

II. A második *szóbeli* vizsgálat tárgyai pedig:

a) a magyar közjog, tekintettel az elméleti államtanra (fősulyt a magyar állam alkotmányára és közigazgatási szervezetére fektetve);

b) a közigazgatási és pénzügyi jog (főképen az anyagi közigazgatási és pénzügyi jog alapelvei);

c) az egyházi jog (mint az egyházak alkotmányának és közigazgatásának joga);

d) az eljárási jog (u. m. polgári, büntető s a perenkivüli eljárás).

A két szóbeli vizsgálat között lévő *irásbeli* vizsgálat a szóbeli vizsgálatok tárgyai köréből vett három kérdés kidolgozásában fog állani. Az értekezlet tanártagjai ezen eminenter elméleti államvizsgálatnál az irásbeli vizsgálatot egészen el akarták ejteni, de a többség a «Vázlat» 4. pontját elfogadta.

Nagyon valószinü, hogy a II. alapvizsgálat tárgyai közé a m. közjog helyett, mely ezentul az államvizsgálatnak egyik tárgyát fogja képezni, pandektajog fog fölvétetni, miután az értekezlet tagjai különbség nélkül a római jognak kiváló fontosságát hangoztatták.

A vizsgálat többszörös letételét illetőleg a következő elvek fogadtattak el: 1. az irásbeli vizsgálatnál csak ennek teljes ismétlése (nem részleges javitása) lehetséges; 2. a szóbeli vizsgálat szabály szerint csak kétszer ismételhető, de a második ismétlés után még javitás lehetséges, 3. azontul csak a miniszter kivételes kegyelme alapján bocsátható az illető a vizsgálatra.

A szervezendő vizsgálati bizottságok szoros értelemben vett *államvizsgálati* bizottságok lesznek, csakhogy azokban tanárok is fognak részt venni. Az elnököt akadályoztatása esetén helnök fogja helyettesiteni; a hol királyi tábla nincs, közel eső helyről fognak egyes vizsgálati tagok megfelelő napidij mellett kiküldetni. A vizsgálatok három időszakban (szeptember, január, junius) fognak tartatni, de ezek a turnusok nem vonatkoznak a pótvizsgákra, melyek bármikor lesznek letehetők. Az előbbieknél 5, az utóbbiaknál 3 tag lesz jelen, amazoknak dija 25 frt, (a szóbelié csak 20 frt), a javitó vizsgáé 15 frt lesz.

Fontos elvi határozat még, hogy ez az egységes jogi vizsgálat az eddigi államtudományi államvizsgálatot (és államtudományi doctoratust) is fogja pótolni, sőt a qualificationalis (1883: I. tcz.), ugy nemkülönben az ügyvédi rendtartásról szóló törvény is (1874: XXXV. tcz.) novelláris uton megfelelően módosittatni is fognak.

Végül tervben van a *gyakorlati* jogi vizsgálatokat is (u. m. az ügyvédit, a biróit és a közigazgatásit) hasonló módon egységesiteni, ugy hogy qualificatio tekintetében e három pálya jelöltjei között nem lesz többé különbség, a mit már azért is helyeslek, mert ez a körülmény is hozzá fog járulni a vizsga szigoritásához, a mennyiben a bizottság a jelölt által választott életpályára való tekintet nélkül mindenkit egyforma szigor szerint fog megvizsgálni, a közszolgálat fontosabb ágaiból pedig az alkalmatlan elemek teljesen ki fognak szoritttatni, mert azoknak lesznek kénytelenek helyöket átengedni, a kik az előszabott követelményeknek minden tekintetben megfelelnek. Erre pedig csakugyan szükségünk van.

Dr. Bozóky Alajos.

Jogirodalom.

Rivier Alphons brüsseli jogtanár tankönyve a nemzetközi jogról. Stuttgart 1889. (A Handbibliothek des öffentlichen Rechts IV. kötete).

A nemzetközi jog, a mint ma látjuk, letünt századok tapasztalatainak eredménye s ép azért csakis történelmi alapon tanulmányozható, a mi egyébiránt az egyes nemzetek külön jogának tanulmányozására nézve is áll. A történelmi jelenségek figyelmes tanulmányozása mellett lehetetlen észre nem vennünk, hogy az emberiség erkölcsi világrendje a nemzetközi jog terén is nyilatkozik és hogy majd az egyik, majd a másik nemzet viszi az egyes fejlődési fokozatokban a vezérszerepet. A történelem lapjait olvasva, lehetetlen a nemzetközi jognak merőben alárendelt jelentőséget tulajdonitani csak azért, «mert nincs az a törvényhozó, a ki valamennyi nemzetre nézve egyaránt kötelező törvényeket előirhatna, és mert nincs olyan bíróság, mely az esetről-esetre felmerülő vitás kérdéseket valamennyi nemzetre nézve egyaránt kötelező jogszabályok szerint eldönteni hivatva volna». A hogy a természetnek, «a szükség birodalmának», meg vannak a maga változhatatlan törvényei, ép ugy uralkodnak a szabadság szellemi birodalma fölött is bizonyos törvények. A nagy történelmi tömegek és idők, melyeket népeknek és korszakoknak szoktunk nevezni, mind megannyi fejlődési stádiumokat tüntetnek fel, melyeken az emberiség bizonyos törvényszerüség követelményei szerint keresztül ment. Mindenütt láthatjuk, mint bontakozik ki a magasabb müveltségi fokokon a természetes alapelv a maga egyoldalúságából és megkötöttségéből egyéni öntudattá és szabadsággá, mely legközelebbről mint politikai szabadság valósul.

Lehet-e és szabad-e, Hellas, a római világbirodalom, a népvándorlás, az egész középkor, a frank birodalom, a pápák, a német császárság, a Nyugat s a Kelet közötti óriási harczanyagot két könyvben tárgyalja, melyek közül az utolsó az államok között felmerülő vitákról s ezeknek elintézéséről szól (barátságos módon, vagy kényszer utján, de háboru nélkül, vagy végre fegyverrel). Azonban tagadhatatlan, hogy Hugó Grotiusnak felosztása történeti alapon áll, mert hisz, a nemzetközi jog ama törekvésnek köszöni eredetét, hogy a nemzetek közötti háboruskodások, valamint a háborunak elfajulásai és végzetes következményei megszorittassanak. Már Plutarch mondotta, hogy az ellenségeskedés joga régibb a barátság jogánál.

Mig a nemzetközi jognak *történeti* alapon való tanulmányozása mind nagyobb mérvben érthetővé teszi, hogy az államélet belső nyilvánulásai az állam külső hatalmával a legszorosabb összefüggésben állanak, és hogy ugyanazért a bel- és a külpolitika egymástól elválasztva alig gondolhatók addig a nemzetközi jog *dogmatikájának* feladata abban áll, hogy a közelfogadásban részesült fogalmakat szabatosan meghatározza és szigoruan keresztülvigye, hogy a res meræ facultatis szorosan megkülönböztessenek a res stricti iuristól. Jól határozza meg szerző a souverainetás fogalmát. A souverainetás, szerző szerint, a csupán önmaga által korlátolt legfőbb államhatalom és mint ilyen egységes és oszthatatlan. Megosztása sem az államjog, sem a nemzetközi jog szempontjából nem lehetséges, mert a megosztás két egymással szemben álló hatalmat teremtene, melyek egymással ellenmondásba juthatnának. Ehhez képest ez a tétel, hogy a király uralkodik, de nem kormányoz, sem a nemzetközi, sem az államjog szempontjából meg nem állhat. Az állam személyiségéről felállitott fogalma azonos az összes nemzetközi jogi tankönyvekben foglalt definitióval, melyet mindaddig el lehet fogadnunk, mig a magánjog is a jogi személyek fogalmával operál. Az állam személyisége vagy az államhatalom birtokosának személyisége, vagy az összes állampolgárok testületének személyisége, melyet testületi jogok illetnek. Ezen az alapon könnyen lehetne az államok alapjogait az egyes államok jogi személyiségének nemzetközi jogi követelményeiként feltünteti.

A mennyiben egyáltalában jogokról, nem puszta életviszonyokról (pl. az életre és önfentartásra, a szabad mozgásra való u. n. jogokról) van szó, ezek az állami jogközösségeknek egyaránt és kölcsönösen elismert államjogát (az u. n. külső államjogot) képezik. Valameddig azonban az államjog a lelkiismereti szabadság, a nemzetiség, a szabad költözködés stb. jogáról szól és valameddig a kutatás és az elmélet egy általános (elvont) államjog felépitésén fáradozik, jóllehet ilyen elvont (abstract) állam soha sem létezett, hanem mindig csak egyes összerü (konkret) államok léteztek, addig ezért a «nemzetközi jogot» sem illetheti szemrehányás.

A souverain államok felsorolásában inkorrekt szerzőnek ezen kifejezése: «az osztrák-magyar császárság»; ilyen nincs, csak osztrák-magyar monarchia van, melynek közös uralkodója egyben osztrák császár is, magyar király is, az egyesitett két állam mindegyike pedig külön alkotmánynyal és kormányzattal bir. Hiába, csak nehezen fér a mi közjogi viszonyunk a külföldi tudósok fejébe!

Szerző különbséget tesz teljesen souverain és félig souverain államok között, de maga is beismeri, hogy ez a megkülönböztetés nem nagyon szerencsés. A hübéri viszonynyal való analogia sem találó. A hübériség személy és személy közötti jogok és kötelességek viszonya volt, ellenben a souverainetas állam és állam közötti viszony. Még nehezebb az összetett államok jogtermészetének kérdése. Azok az abstrakt kathegoriák: «reálunio, szövetséges állam, államszövetség», nem kielégitők. Szerző is mondja, hogy az államszövetség nem összalanya a nemzetközi jognak, mert a szerves egész hijával van. A pápa nemzetközi állását illetőleg a souverainetas fogalma, mely hatványa szerint reális, ethikai magaslatra emelkedik, mert a pápa isteni eredetü főhatalma ki-

terjed a szellemekre és a lelkiismeretekre, s erre vonatkozólag már a régi irók megjegyezték, hogy a physikai hatalmat tulszárnyalja, magában végtelen és minden külső eszközök nélkül és mérhetetlenül fokozódhatik. De még a nemzetközi jog reális alapján állva sem vonható kétségbe a pápának souverainetása, mert ezt nem vesztette el. Az 1815. évi bécsi kongressus egyértelmüleg helyeselte Gagern németalföldi követnek lord Castlereagh-hez intézett nyilatkozatát: «Le pouvoir suprême, la souveraineté ne peut être dans les mains de celui, qui est divorcé de son peuple, qui est exilé ou qui s'exile» A mennyiben a kereszténység fejét illetőleg ezen feltételezések egyike sem következett be, az 1871. évi olasz garantiatörvényből pedig éppen az ellenkezőt lehet kimutatni.

Kevésbé vitásak a nemzetközi jognak ama részei, melyek a magán- s a büntetőjoggal határosak, sőt azt oly közelről érintik, hogy attól való teljes elválasztásuk csaknem lehetetlen. Ide tartozik az államterületről szóló tan, melynek alapfogalmai nemcsak hogy a magánjogból meritvék, hanem kifejtésök is csak a magánjogi elvek segitségével lehetséges. A jogtudomány avval csak nyerhet, ha a tételes jog szentesitette s a legjelesebb jogtudósok részéről elismert általános jognézetekből folyó elvek történelmileg is olyanokul igazolhatók, mint a melyeket a nemzetközi joggyakorlat előforduló esetben szintén követett s melyek ennélfogva az életből meritettekként tünnek fel. Ide tartozik a *foglalásról*, mint a tulajdonszerzés módjáról szóló tan, melynek elvei a hadi zsákmánynál, névszerint testi és testetlen dolgok elfoglalásánál találnak alkalmazást. Névszerint követeléseknek és államadósági kötvényeknek foglalása századunk elején egész irodalmat hozott létre, szintugy az a kérdés is, mennyiben kötik valamely állam uralkodóját az uralkodásban való elődjének magánjogi cselekményei és mennyiben kötelezők egy ideiglenes bitorlónak kormányzati cselekményei a jogszerü uralkodóra nézve ennek visszatérése után? E részben csak a jogtudománynak tulságos szétforgácsolása mellett kerülheti el figyelmünket, hogy mennyit tettek a régibb pandektajogi irók, u. m. Lautesbach, Hellfeld, Titins, Hufeland, Böhmer, Hert és mások, valamint Hugo Grotius kommentátorai a két Cocceji, Ziegler, Barbeyrac a nemzetközijognak dogmatikai fejtegetése érdekében. Éppen napjainkban birnak az ő kutatásaik eredményei különös fontossággal, midőn az európai államok annyi uj gyarmatot iparkodnak megszerezni s azokat a velök határos hátsó országokkal szemben biztositani.

Még a földrajzi tudomány is a nemzetközi jog és az államok történetéhez való vonatkozásában uj tartalmat nyer. A nemzetközi folyamokon, tavakon és csatornákon a forgalom biztositva és szabályozva lett, miként ezt szerző az erre vonatkozó szerződések határozmányainak érdekes összeállításából kimutatja; az oczeán fölötti őrködés, melyet az angolok oly sokáig saját javukra maguknak igényeltek, ma nemzetközi ügy és a nyilt tengeren való jogviszonyok, akár vonatkozzanak azok a magán-, akár a közjogra tüzetes szabályozást nyertek (tengeri magánjog, tengeri hajók lajstromozása, a tengerész legénységre vonatkozó szabályzatok). Azok a legujabb rendszabályok is, melyek az iparszerü rabszolgakereskedés elnyomására foganatba vétettek, czélravezetőknek mutatkoznak s a Francziaország részéről nyilvánitott aggodalmak, hogy ezek a rendszabályok a nemzeti becsületre és a franczia érdekekre károsakká válhatnak, a már is elért eredményekkel szemben alig jöhetnék figyelembe.

A mü negyedik könyve, mely az államok alapjogait és az ezekből a nemzetközi forgalomban lévő államokra folyó tételes jogi és szerződéses határozmányait (névszerint a nemzetközi büntető-, idegenkiszolgáltatási- és menedékjogot, a nemzetközi jogsegélyt, törvénykezést és közigazgatást) tárgyalja kiválóan, dus tartalmánál fogva fölötte érdekes.

A természeti erők kihasználására irányzott és egyre fokozódó törekvések, hogy az emberi szükségletek minden irányban kielégittessenek, élénk sürgést-forgást idéztek elő számos közigazgatási ágakban is, melyeket szintén nemzetközi szerződések által iparkodtak szabályozni. A nemzetközi forgalom tökéletesedése (posta, táviró, tengeralatti huzalok, vasutak, mérték- és sulyrendszer, áruminta és védjegy-oltalom, a szerzői tulajdon védelme, stb.) egy csaknem teljesen uj fejezettel bővitette, melyet méltán *nemzetközi közigazgatási jognak* lehetne nevezni. Az az óhaj is, hogy a hazai érdekek a külföldön, kivált ipari, kereskedelmi és jogszolgáltatási tekintetben lehetőleg hathatósan legyenek képviselve, a konsuli közigazgatás és biráskodás kifejlődésére szolgáltatott alkalmat.

Habár a háborunak megvan a maga törvénye, melynek közel rokonságban kell állania mind az erkölcsi törvénynyel, mind a jogászjoggal, azért mégis érvényre jutott Quintilianus régi elve: «dicamus in primis, in eo, quod in iudicium deduci potest, nihil valere ius belli» (instit. orat. V. 10.), még pedig részint állami szerződések által, melyek az állami érdekeket a kölcsönös igények kellő méltánylása mellett egymással kiegyeztetni törekedtek, részint a választott birói közvetités és a megtorló rendszabályok igénybe vétele által a fegyveres elégtétel mellőzésével. Az állami szerződéseket szerző igen bőven és alaposan tárgyalja, de a nemzetközi viták eldöntésére szolgáló jogeszközökről szóló tant bővebben is fejtegethette volna.

A háboruról és a harczmodorról szerző nem hoz elő semmi ujat. A Klüber-Heffler-féle tételek ma legnagyobb részt tarthatatlanok, a Bluntschli-félék sohasem birtak érvénynyel, a mit már feltételes szerkezetök is bizonyit. Az igazi tudomány irtózik a hypothesisektől. A dolog természetében rejlik, hogy ugyanazon hadi problema különböző világitásban tünik fel ahhoz képest, a mint a katonai vagy jogászi szempontból tekintjük. Azonban mindkét esetben különbséget kell tennünk egyrészről a szárazföldi és a tengeri háboru, másrészről a hadakozás és a katonai személyzet magatartása között.

Elvként tekintendő, hogy a harcz irányát és czélját nem határozhatja meg vak szenvedély, hanem az eszközöket és a czélt okosan mérlegelő eszélyesség. Minden tulság a háboruban is ártalmas. Állandó, jól begyakorolt hadseregek nagyobb garantiát nyujtanak, mint néphadak, melyeknek erkölcsi hasznavehetősége még kétesebb mint a katonai. Montecuccoli Rajmund 1670-ben ezeket irta (Aphorismi dell' arte bellica): «Ha valamely állam haderejét hanyatlani látjuk, harczkészségének hanyatlásával együtt a becsület, a jólét és az állam minden egyéb javai is hanyatlanak. Senki se áltassa magát avval, hogy azért, mert szüksége van a békére és mert ő maga békés érzelmeket táplál, csakugyan békét szerezhet magának. A fegyvertelen államot csakhamar elnyomják; a ki nem fenyeget, azt mások fenyegetik». Habár azonban ez a tapasztalásból meritett mondás kevés vigasztalót rejt magában, és habár az Empedocles-féle régi mondásra való utalás által, «hogy a vita a dolgok atyja és hogy a harczból a legfontosabb alakulások és fejlődések csiráznak ki» (csakhogy ez inkább a politikai pártoskodásokra, nem pedig a háborura vonatkozik), sem veszt a fenebbi mondás keménységéből, arra mégis jó, hogy intést lássunk benne, hogy a háboru pusztitó hatását csökkenteni iparkodjunk, nevezetesen az által, hogy követelménykép állitjuk fel azt, hogy a háboruban is igazságnak és törvényszerüségnek kell uralkodnia és hogy olyan béke ne tekintessék békének, a mely avval a titkos szándékkal köttetett, hogy egy ujabb háborunak ürügyül szolgáljon.

Mindezeknél fogva Rivier tankönyve megérdemli, hogy minél szélesebb körökben elterjedjen és hogy hazai iróink is vele foglalkozzanak, azt tanulmányozzák.

K. D.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A csalás inditványi jellege.

A büntető-törvény módositása tárgyában összehitt enquête a csalás inditványi jellegét a Schedius-féle tervezettől eltérőleg, a rendszerinti esetekben fentartandónak mondta ki, és ugyanezen álláspontot foglalja el a budapesti ügyvédi kamarának e tárgyban a miniszterhez intézett felirata is.

A fenforgó kérdés még nem tekinthető megoldottnak. Tagadhatatlan, hogy az inditványi jelleg fentartása bajokkal is jár, a mi érthetővé teszi, hogy időről-időre felmerülnek az inditványok, hogy az eltöröltessék. Véleményem szerint az enquête és a kamarai felirat álláspontja a helyes, de egyszersmind azt hiszem, hogy azon álláspont mellett még egyéb indokok is szólnak, mint a melyek az enquête-ben és a kamarai feliratban felhozattak. Minthogy pedig a kérdés még vita alatt van, nem tartom feleslegesnek ezen indokokat is a vitába behozni.

Tegyük fel mindenekelőtt az érvelés kedvéért, hogy a törvény a csalást hivatalból üldözendő büncselekménynek jelentené ki. Ez esetben a kir. ügyésznek természetesen kötelessége volna minden oly esetben hivatalból meginditani a büntető eljárást, a melyben az a hir terjedt el, hogy pl. valaki valamely ügylet kötése, vagy lebonyolitása alkalmával csalást követett el. Ez a hir igen sok esetben forog közszájon és pedig, mint mindnyájan tudjuk, sokszorta több esetben, mint a mennyiben csalás, vagy legalább büntetőjogi értelemben vett csalás történt. Sőt mi több, bátran állithatjuk, hogy lehetetlenség volna mindazon esetekben vizsgálatot inditani, a melyekben a szárnyaló hir csalásról beszél és pedig nem azért, mert talán a hirek nem volnának elég határozottak, hanem azért, mert a közszájon forgó esetek sokasága miatt lehetetlen volna mindannyinak üldözése. Ebből természetesen következik, hogy az ügyész nem teljesithetné kötelességét és az eredmény az volna, hogy a törvény parancsa daczára sem indittatnék meg minden esetben hivatalból az eljárás, hanem azoknak csak egy inkább kis, mint nagy töredékében, t. i. azokban, a melyeket az ügyész eklatáns voltuk folytán, vagy egyéb szempontok alapján a sok közül kiválogat. Ezen állapot pedig nem volna egyébb, mint az, hogy hiába rendelné el a törvény a csalásnak hivatalból való üldözését, azért az mégsem volna hivatalból üldözött büncselekvény.

Felesleges sokat érvelni a mellett, hogy oly intézkedéseket, a melyeket előreláthatólag keresztül vinni nem lehet, a törvénybe nem szabad felvenni. A fenforgó esetben pedig e mellett még azt is meg kell fontolnunk, hogy a büntető hatóságoknak adott oly hatáskör, mely gyakorlatilag az ő tetszésükre bizza azt, hogy mely esetben inditsák meg az eljárást és mely esetben ne, a visszaélések egy természetes forrását képezi.

De, — vethetné valaki ellenem, — az ügyésznek nem kötelessége mindazon esetekben, a melyekben a közszájon forgó hir csalásról beszél, a vizsgálatot meginditani, hanem csak oly esetekben a melyekben a csalást constituáló egész tényállás is tudomására jutott. Ezen ellenvetés helyességét el nem ismerhetem és pedig mindenekelőtt azért nem, mert valamely büncselekvénynek hivatalból való üldözése azt jelenti, hogy a vádhatóságnak azt is kötelessége kutatni, hogy fenforog-e a tényállás, vagy nem. A mint valamely lopásnak megnevezhető személyek által terjesztett és megnevezett személyt gyanusitó hire elég arra, hogy a vizsgálat megindittassék, épugy meg kellene inditani a vizsgálatot azon esetben is, ha valamely ügyletre vonatkozólag valakiről megnevezhető személy által a csalás hire terjesztetnék. A ki tehát azt állitja, hogy ily hirek még nem elégségesek arra, hogy a csalás miatti vizsgálat hivatalból megindittassék, hanem kell ahhoz még egyéb tényekről való tudomás is, az a csalás hivatalból való üldözését maga is megszoritottabb értelemben kivánja tekinteni, mint a mit az egyéb büncselekményekre, pl. a lopásra vonatkozólag jelent.

De menjünk tovább ezen nyomon és tegyük fel, hogy a csalás hivatalból való üldözése akár a törvény kijelentése folytán, akár a gyakorlat által ugy lenne értelmezendő, hogy az eljárás csak akkor inditandó meg hivatalból, ha nemcsak a megtörtént csalásról szóló hir, hanem a csalás egész tényállását konstituáló hir jut a vádhatóság tudomására. Ezen értelmezésből kiindulva, első tekintetre világos, hogy a csalás *egész* tényállása csak akkor van meg, ha annak legfőbb eleme, t. i. a megcsalt ravasz megtévesztése a vádhatóság tudomására jutott. A megtévesztésről szóló hir pedig a dolog természetéből csak az esetben lehet eléggé hitelt érdemlő, ha az a megtévesztettől magától indult ki. Azaz, ha a hivatalból való üldözést a megszoritottabb értelemben fogjuk fel, akkor csak azon esetben lesz megindithatő a vizsgálat, ha a hiresztelés attól indult ki, a ki a mai állapot szerint az inditványra jogositva van. Ha most már ezek alapján ugy teszszük fel a kérdést, hogy helyesebb-e a vizsgálatot a megtévesztett egyéntől kiinduló hiresztelés alapján meginditani, vagy bevárni azt, hogy ugyanaz megtegye a feljelentést, akkor én határozottan az utóbbi mellett foglalok állást. Az én véleményem szerint helyesebb a feljelentést és inditványt bevárni nemcsak a megtévesztett érdekében, a melyre e kérdésben rendesen hivatkozni szokás, hanem általános érdekben is. Ha ugyanis a megtévesztett, illetve állitólag megtévesztett egyén csak maga képes megitélni azt, hogy megvan-e csalva és ha ismerjük azt a tényt, hogy a csalás alaptalan vádja még sokszorta több esetben hangzik el alaptalanul, mint a mennyiben csalás történik, akkor az én véleményem szerint csak ugy lehet kellő megnyugvással meginditani a büntető eljárást, ha az, a ki magát megcsaltnak állitja, kész magára venni azt a felelősséget, a mely a büntető feljelentés megtételével jár. Ezt a felelősséget pedig nem pótolják a törvénynek a hamis vádra vonatkozó intézkedései már azért sem, mert a megcsalatás felőli panaszok a gyakorlatban oly módon merülnek fel, hogy egy esetleg meginditott és később megszünt vizsgálat után azoknak tizedrésze sem képezhetné a hamis vád vagy akár csak a rágalmazás miatti viszonvád alapját, vagy a mennyiben képezné, csak ujabb kinos és eredménytelen bünügyeknek válnék kutforrásává. A felelősség az ily esetekben annál szükségesebb, mert a csalás miatti vádak nagyrésze a középosztály, tehát azon osztály ellen irányul, a mely egy alaptalan büntető vizsgálat által a legérzékenyebben sujtatik, és kétszeresen szükséges a mi osztályokra szakadozott társadalmunkban, a hol a büntető hatóságok a hozzájuk közel állók részéről különben is folytonos befolyásoltatásnak volnának kitéve.

Mindezen indokok véleményem szerint elég fontosak a csalás inditványi jellegének fentartására akkor is, ha az bizonyos egyéb bajokkal jár. De ezen egyéb bajok különben is olyanok, melyeknek legnagyobb részén az inditványi jelleg fentartása mellett is lehet segiteni. Az inditványi határidő kiterjesztése, az annak elmulasztása esetén megadott igazolás lehetősége, az inditvány visszavonási időpontjának a mainál jobb szabályozása és végre a hivatalból való üldözésnek a tömeges és üzletszerü csalások esetére való kimondása, azt hiszem, mindazon bajokon segitene, a melyek a gyakorlatban felmerültek, a nélkül, hogy az inditványi jelleget általánosságban el kellene törülnünk.

Ha a csalás elkövetési módját és eredményeit egyéb büncselekményekkel, pl. a lopással összehasonlitjuk, akkor egy ujabb indokot találhatunk a fentiekben kifejtett állás-

pont mellett. A lopás pl. gyakran már az elkövetés által és a nélkül, hogy a hirt a károsult terjesztené, közhirré válik és okozza azt az izgalmat, a melynek a hivatalból való üldözés természetes következménye. A lopás továbbá oly tény, mely a legeslegtöbb esetben csak akkor hireszteltetik, ha valóban megtörtént. Csalás ellenben, mint tudjuk, sokkal kevesebb materiális nyomokat hagy maga után, mint a lopás. A csalás továbbá csak akkor okoz közizgatottságot, ha a megcsalt annak hirét maga terjeszti el és ezer és ezer oly esetben hireszteltetik, a mikor annak nyoma sincs. Igy tehát a lopásnál indokolva is van, és egyszersmind megnyugvással meg is inditható a vizsgálat a közszájon forgó hir alapján, mig a csalásnál csak a károsult akarata folytán lehetséges, hogy a hir elterjed és hogy a vizsgálat megindítható. Ez pedig nem jelent egyebet, mint azt, hogy a mint a lopásnak természetéből a hivatalból való vizsgálat, ugy a csalás természetéből a magánvádra való vizsgálat szüksége folyik, a mit különben az is bizonyit, hogy a csalás még ha hivatalból üldözendőnek mondatik is ki, a gyakorlatban többé-kevésbbé szükségkép inditványivá alakul át.

A büntetőjogi enquête e kérdésben azon álláspontot foglalta el, hogy a csalás rendszerint inditványi büncselekmény maradjon, de egyszersmind azt is, hogy a hirlapi hirdetések segélyével elkövetett és az üzletszerü és tömeges csalások, hivatalból legyenek üldözendők. Ezen álláspont a fent kifejtettekkel nemcsak megegyezik, hanem azokból egyenesen folyik is. Az ily csalások ugyanis bizonyos körre kiterjedő általános izgatottságot szoktak szülni, és az ilyeneknél éppoly megnyugvással lehet a vizsgálatot közszájon forgó hir alapján meginditani, mint más hivatalból üldözendő büncselekményeknél, mert az ilyeneknek hire éppugy nem szokott alaptalanul elterjedni, mint pl. egy megtörtént betörés vagy lopás hire. E szerint azon elvek, melyekből a fenti fejtegetések kiindultak, éppugy megkövetelik az inditványi jelleg fentartását a rendszerinti esetekben, mint a hivatalból való üldözést a kivételes esetekben, a mi véleményem szerint azon elvek helyességének legerősebb bizonyitékát képezi. *Dr. Reichard Zsigmond.*

Külföldi judikatura.

388. A keresk. törvény 299. §-a értelmében azon ingók, melyeket a kereskedő üzleti körében elárusitott és átadott, az esetben is a jóhiszemü vevő tulajdonába mennek át, ha az eladó tulajdonos nem volt. A törvény itt tényleges átadást követelt meg, tehát nem alkalmazható ezen szakasz intézkedése a constitutum possessorium esetére. *(Német birodalmi törvényszék* ellenkezően Thöl és Dernburg.)

389. Egy kereskedő üzletét tiz évi időtartamra bérbeadta valamely részvénytársaságnak és kikötötte, hogy a részvénytársaság tartozik fivérét czégvezetőül kirendelni. Az ügylet teljesedésbe ment, de a részvénytársaság vonakodott czégvezetőt kirendelni, minek folytán a kereskedő a részvénytársaságot perrel támadta meg és bíróilag kérte kimondatni, hogy alperes köteles az ő fivérét czégvezetőül kirendelni. A bíróság azonban ama kikötést hatálytalannak jelentette ki mert a czégvezető a főnöknek alter egója, a kinek jogköre nem is korlátozható, és igy a fenti kikötéssel a főnök egész gazdasági személyisége idegen hatalomnak vettetnék alá, természeti szabadságától fosztatnék meg, a mely pedig jogügyletnek tárgyát nem képezheti. *(Német birodalmi törvényszék.)*

390. A kibocsátó csak akkor tekinthető legitimáltnak arra, hogy a telepitett váltó elfogadója elleni hatálylyal a váltót ovatoltassa, ha vagy az összes forgatmányok az ovatoláskor ki vannak törölve, vagy pedig ő az utolsó forgatmányos is. Ha azonban csak az ovatolás után törölte ki a forgatmányokat és perli az elfogadót, ugy keresete elutasitandó, mert a telepitett váltó elfogadója csak kellően felvett óvás ellenében tartozik fizetni, azon óvás pedig arra kellően nem legitimált személy részéről vétetett fel. *(Német birodalmi törvényszék*, mindkét alsóbiróság itéletének megváltoztatásával).

391. Ha az adós a hitelezőnek fizetésképi általa elfogadott s telepitett váltót ad át, a hitelező az alapul szolgáló jogyügyletre csak akkor mehet vissza, ha ő saját hibáján kivül nem kapott a telepestől fizetést. *(Német birodalmi törvényszék.)*

392. Ha kötbér van kikötve, nem az azt követelőnek kell a késedelmes fél vétkességét bizonyitani, hanem a késedelmes fél tartozik, ha a fizetés alól szabadulni akar, a vis major fönforgását vagy azt bizonyitani, hogy a késedelmet éppen ellenfele okozta. *(Német birodalmi törvényszék.)*

393. Ha a főnök segédének külön dijazást igér az esetre, ha valamely üzletet jól berendez és forgalomba hoz, ezen igéret nem tekinthető ajándékozási igéretnek és alakszerüséghez kötve nincsen. *(Német birodalmi törvényszék.)*

394. A háztulajdonos a szomszéd gőzfavágó tulajdonosát évenkinti 150 márka kártéritésre perelte azon alapon, hogy a gőzfavágó müködése oly nagy zajt és rázkodást okoz, hogy háza használatát jelentékenyen gátolja. A keresetének hely adatott, noha azon ipartelep hatóságilag engedélyezve volt, mert jövőben keletkező károk megtéritésére is kötelezhető a kárttevő és mert a károsodott nem tartozik előzően a kárt okozó telep eltávolitását kérelmezni. *(Német birodalmi törvényszék.)*

395. A végrendelet azon záradéka, hogy az azt megtámadó örökös abból származható összes jogait elveszitse, az örökösnek csak abbeli törekvését akarja büntetni, a melylyel a végrendelet érvényét vagy hatályosságát támadja meg, annak intézkedéseit kivánván megdönteni vagy módositani, de nem zárja ki az arra irányuló jogi lépéseket, hogy a végrendelet egyes, többé kevésbbé homályos kifejezéseinek kellő értelme kifejtessék. *(Lüttichi felebbviteli bíróság.)*

396. A törvényes képviselő, mint nem tulajdonképeni peres fél, a perbeli költségeket és illetékeket sajátjából fizetni nem tartozik. *(Zweibrückeni felsőbiróság.)*

397. Ha többen szövetkeznek valakinek bántalmazása czéljából, ugy az okozott kárért egyetemleg felelnek az esetre is, ha mindannyian csak vezetőjük utasitását követték. *(Colmari felsőbiróság.)* *Közli: Dr. Gold Simon.*

Különfélék.

— **A tisztviselői fizetések szabályozásáról** szóló javaslat élénk megbeszélés tárgyát képezi az igazságügy iránt érdeklődő körökben is. A ki tudja, hogy a birói javadalmazás az igazságügyi politikának mily fontos kérdése, ezen érdeklődést jogosultnak fogja találni. E tekintetben birói körökből a következő sorokat vettük:

«Első sorban kifogásolnunk kell azt, hogy rendeleti uton fog szabályoztatni, hogy a birák mely rangosztályba osztassanak be; ilykép tehát a birói fizetések megállapitása, mely a rangosztálytól függ, szintén rendeletileg és nem törvény utján fog történni. A birák fizetése eddig törvényileg, az 1871. évi XXXII. törvényczikkben volt szabályozva.

Másodsorban a megállapitott fizetési fokozatok olyanok, hogy nehéz elképzelni, mikép fognak a birák azokba helyesen beosztatni. Csak egy példával akarjuk ezt megvilágitani. Az albirák a IX., a törvényszéki birák a VIII. rangosztályba tartoznak jelenleg. A javaslat szerint a IX. rangosztály két felső foka 1100 és 1300 frt, a VIII. rangosztály két felső foka 1600 és 1800 frt, fizetéssel lesz összekötve. Ámde a budapesti albirák fizetése 1500 frt., a törvényszéki biráké 2000 frt. jelenleg. Hogy a javaslat e fizetéseket leszállitani akarná, azt nem lehet feltenni. Abból kell tehát kiindulnunk, hogy a rangosztályokat megváltoztatják, az albirákat a VIII. és a törvényszéki birákat a VII. rangosztályba fognák besorozni. Nagyon üdvösnek és örvendetesnek tartanók ezt, ha ez az egész ország biráival megtörténnék; ez azonban oly fizetésemelés volna a vidéki birákra nézve, minőt ők maguk sem mernek remélni. Maradna tehát egy harmadik lehetőség, melynél ugy a vidéki mint a fővárosi birák fizetése mérsékelt emelésben részesülne, t. i. hogy csakis a budapesti birák rangosztálya emeltetnék és igy ezek a vidéki biráknál magasabb rangosztályba osztatnának be. Csakhogy ezzel ujra beleesnénk mindama visszásságokba, a melyeket eddig is az okozott, hogy a budapesti albirák fizetése egyenlő a vidéki

törvényszéki birákéval, lakbérük pedig magasabb. A fővárosi birói kar eltespedése volt ennek következménye. Az egyedül helyes ut az, melyre a kir. táblák szétosztásánál léptünk, t. i. az alapfizetés egyenlősége ugyanazon állásoknál.»

— **A Budapesti Szemle** januári számában Dr. Wlassics Gyula egy nagyobb dolgozatnak első részletét közli e czim alatt: «Uj irányok a büntetőjogban». Ezen első részlet a büntetés feltételes elengedését tárgyalja tüzetesen. Lesz alkalmunk közelebb visszatérni a dolgozatra; ezuttal a bevezetésből közlünk nehány passust annak feltüntetésére, hogy szerző mily szellemben fogja fel a problemát.

«Gondolják meg azok, a kik bármely téren kérlelhetetlen ellenségei a változásnak, hogy az a világ, az a gondolatkör, a melyhez oly makacsul ragaszkodnak, a melyet oly féltékenyen őriznek az uj eszmék erős légáramlatától: egykor ép oly veszedelmesnek hirdetett ujitó törekvés volt az akkori orthodoxok szemében. Oly vakmerő álmodozás, talán képzelt lehetetlenség . . . Gondolják meg, hogy az emberiség minden nagy haladása a képzelt lehetetlenségnek megvalósulása. . .

Különösen a büntető jogásznak kell megérteni az uj tanok horderejét. Nincs tudomány, mely oly rövid idő alatt — mert hisz csak egy százada, hogy a büntetőjog tudomány számba megy — oly hatalmas átalakitást idézett volna elő eszmékben és tettekben. És vajon van-e okunk elért eredményeinkben ugy megnyugodni, hogy az uj áramlatokkal szemben az orthodoxia kényelmes karszékébe düljünk vissza. Merő önámitás azt hinni, hogy a jogásznak kiváltsága az egyszer kieszelt, megszokott tantételeihez való szivós ragaszkodás. Nekünk nincs több okunk elért eredményeinket inkább bámulni és bálványozni, mint más tudományágak müvelőinek. Ha a jog az életet szabályozza, és ha az élet folyton mozog, fejlődik, változik: akkor se Rómánál, se a renaissance-nál, se a franczia forradalomnál, se a tizenkilenczedik század végénél meg nem állapodhatunk. A forgalom, a kultura, a föltaláló elme világmozgató eredményei, a szükségletek és keresletek, az erények és bünök hullámzó világa könnyen napirendre térhet egy törvénykönyv zárt rendszere fölött. A jognak folyton az őrállomáson kell lenni. Az élet üterén tartva tapintatát, a változott viszonyok nyomán kell haladnia és halad is, bármily mesterkéltség ellenére. Az ugynevezett örök igazságok nem a jog területéről valók. Itt maga az igazság folyton fejlődik. Talán kissé tovább tartanak, mint a mennyi időt Ibsen engedélyez különösen a politikai igazságoknak, de bizony rossz jogtörténet-iró az, a ki föl nem ismeri az igazságok folytonos változását.

Senki se higyje, hogy apotheosisát akarom megirni mindannak, a mi ujitás. Ilyen radikalismustól, mely egyébiránt az itélő tehetség rovására is esnék, én nagyon távol állok. De a mikor föltettem magamban, hogy időközönkint beszámolok e folyóirat olvasóinak a büntetőjogi uj világ mozgalmairól és ezt igénytelen kritikámmal kisérem: ugy bevezetésül a képnek azt az oldalát akartam kiszinezni, a melyet legtöbben befeketitenek. Legtöbben könnyedén térnek napirendre a csirájában levő reformmozgalmak fölött. Legtöbben kicsinylik, megvetik. Legtöbben elfelejtik, hogy minden nagy reformot kezdetben gunykaczajjal fogadtak. Legtöbben azt hiszik, a legjobb taktika az uj tanok ellenében, az agyonhallgatás. Mi azt hiszszük, meg kell vizsgálni minden uj tant. A kritika legerősebb itéletének alávetni. Ki kell állani a harcztérre. Meg kell vitatni az egész gondolatot, végigvive azt minden következményén. Igy érhető el, hogy meggyőződés meggyőződéssel álljon szembe és nem fanatismus az előitélettel. Igy érhető el, hogy néhány csodaszernek hirdetett ujitás ätheri világából a földre hull és észreveszik a könnyen hivők is, hogy kuruzsló szer az egész. Igy érhető el, hogy az uj jelszó gyakran csak egy régen ismert tartalom uj alakja, mely régen sem ért sokat, most még kevesebbet. Igy érhető el, hogy az elért eredmények fölismert hátrányai kijavithatók és nem kell ezeket föláldozni teljesen kétes értékü kisérletezésnek. Más szóval közeledni kell az uj tanokhoz barátságosan. Elfogulatlanul kell megmérni értéköket. Nem a tudománybeli czéhrendszernek azzal a szükkeblüségével, mely a saját kérelmére berendezett kis világnak ugynevezett «örökre szóló igazságait» azonnal keresztre feszitve látja a körülte támadó uj világ meg nem vizsgált és igy legtöbbször át sem értett igazságaiban.»

— **A pécsi kir. itélő tábla ügyforgalma** 1891. május 5-től deczember 31-ig. I. Polgári ügyekben: Érkezett 5874, elintézést nyert ülésben 2757, ülésen kivül 1059, összesen 3816, elintézetlenül maradt 2058. II. Bünügyekben: Érkezett 2788, Elintézést nyert ülésben 1312, ülésben kivül 925, összesen 2237. Elintézetlenül maradt 551. Az összes hátralék 2609.

— **Dr. Felber Arthur** zalaegerszegi kir. ügyész kiadja a magyar bünvádi eljárási szabályzatokat a birósági gyakorlattal kibővitve. A könyv rendszere ugyanaz lesz, mint szerzőnek az «Anyagi büntető törvénykönyvhöz» megjelent müve.

— **Egy halászati bérlő** panaszt emelt a főszolgabirónál D. A. és neje ellen, hogy engedélye nélkül egy óriási harcsát fogtak s neki ez által 65 frt kárt okoztak. A tárgyaláson D. A. és neje azt vallják, hogy miközben vizet meritettek, egy nagy hal kapott utánuk s mikor ők ijedtükben a partra ugrottak, a hal is utánuk vetette magát. Az ekkép szárazra került harcsára nézve a halászati jogtulajdonos közbirtokosság pénztárnoka a bérleti szerződés alapján kijelentvén, hogy a szárazföldön talált halhoz a bérlőnek jussa nincs s hogy az a találóé, D. A. és neje a halat felhasználták. Ezen érveléshez ugy a főszolgabiró és az alispán, valamint a belügyminiszter is hozzájárult. *(Vizügyi és hajózási Közlöny.)*

Nemzetközi Szemle.

— **Tőzsdei ügyletből eredő különbözetek** perelhetősége tekintetében az illetékes berlini bíróság egy eset alkalmából kimondta, hogy a különbözetre irányuló játék még nincs bizonyitva csupán azzal, hogy a vásárolt papirokat a vevő a szállitás napján ismét eladta és a különbözet a vételből és eladásból állapittatik meg. A tisztán különbözeti ügylet lényege abban áll, hogy a felek közt kifejezetten vagy hallgatólag az a megegyezés jött létre, hogy az üzlet tárgyát képező papirok nem szállitandók, hanem csak a különbözet téritendő meg, tehát a felek egyike sincs jogositva arra, hogy a szállitást követelje.

— **Az eladónak** abbeli határozott kijelentése, hogy nem fog teljesiteni, feljogositja a vevőt arra, hogy fedezetről gondoskodjék és hogy a késedelem előleges megállapitása nélkül a kár (a különbözet) iránt pereljen. *(Reichsgericht.)*

— **Irodalmi per.** Egy berlini iró, foglalkozást keresvén egy ottani hirlapnál, próbadolgozatot irt a lapnak, melyet ez le is nyomatott. A lap tulajdonosa mindamellett azontul nem kivánta igénybe venni az iró munkáját. Erre ez a lenyomatott dolgozatért 30 márka dijat követelt. A bíróság elutasitotta őt keresetével, minthogy az iró a próbamunkát saját érdekében teljesitette és a lap részéről való kötelezettségvállalásához szükséges lett volna, hogy a munka átvétele ily lekötelezés kijelentésével történjék.

— **A német Reichsgericht** állandó gyakorlata szerint, ha valamely kereskedelmi ügyletet képező vételnél a hitelezett vételár fizetési helye iránt megállapodás nem történt, a vevőre nézve a fizetés teljesitési helyének kereskedelmi telepe, illetőleg lakhelye tekintendő és a követelés az ottani bíróságnál perlendő. Ezen nem változtat az a körülmény, hogy a vevőnek megküldött számlán (faktura) az irott rész felett a vételár fizetése iránt ezen szavak állnak: «Teljesitési hely: az eladó lakóhelye», és a vevő ezt olvasta ugyan, de különben nem vette figyelembe.

— **Megtartási jogot** — a német Reichsgericht itélete szerint — nem gyakorolhat az utazó állitólagos fizetéshátraléka fejében a neki átadott mustraládákon, minthogy azok határozott rendelkezéssel jutottak birtokába.

— **Zürichben** pár évvel ezelőtt két kérvény érkezett a kormányhoz a nyilvános házak megszüntetése tárgyában. Az egyiket 6570 férfi irta alá, a másikat 10960 asszony és leány. Mindkét kérvény petituma, hogy a nyilvános házak kiirtandók. A nők kérvénye ezenkivül azt tartalmazza, hogy a csábitók pedig szigoruan büntetendők; a férfiak kérvénye erről hallgat. A kormány meghallgatta az illetékes tényezőket és ezek véleményei közzététetnek. A napokban jelent meg a közegészségi tanács véleménye, mely a megszüntetés ellen nyilatkozik, ellenben a legszigorubb egészségügyi felügyeletet követeli. Az érdekes kötet czimę a következő: Die Gefahren der Prostitution und ihre gesetzliche Bekämpfung, mit besonderer Berücksichtigung der zürcherischen Verhältnisse. Gutachten des Sanitätsrathes. (Zürich. Albert Müller.) A munkálat behatóan foglalkozik a budapesti viszonyokkal is.

— **Az Országos statisztikai hivatal** kiadta a Magyarország Tiszti Czim- és Névtára czimü munkának 1892-dik évre szóló folyamát.

Főszerkesztő: **Dr Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 3. SZ. Budapest, 1892. január 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A jogi tanulmányi rend megváltoztatásáról. I. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól. — II. Dr. VÁRADY ZSIGMOND nagyváradi ügyvédtől. — A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — *Törvénykezési Szemle:* Az örökösödési eljárás törvényalkotási mozzanatai. 1868—1891. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — A Btk. 473. §-ához. (§§.) — Körrendelet a debreczeni kir. itélő tábla kerületében müködő bíróságokhoz. PUKY GYULA, a debreczeni kir. tábla elnöke. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jogi tanulmányi rend megváltoztatásáról.

I.

A közoktatási miniszter ur által kontemplált egységes jogi államvizsgálat (l. a. Jogt. Közl. f. é. 2. számát) szükségessé teszi a jogi tanulmányi rendnek megváltoztatását is, nem ugyan az egyetemen, a hol a sok párhuzamos tanszék mellett könnyü a dolgon segiteni, hanem a vidéki jogakadémiákon, a hol csak 8 jogtanár tanit. A tanulmányi rendben is meg kell szünnie a bifurkatiónak, mint a hogy az az uj jogi államvizsgálatból is ki lesz küszöbölve. A bifurkatiónak még mindig vannak ugyan hivei, a kik attól tartanak, hogy elejtése esetén az ifjak éppen a legfontosabb tárgyakat csak fogyatékosan fogják hallgatni. Igénytelen nézetem szerint ezt a bajt könnyen meg lehet előzni, ha az egyetemi szabályzatban tüzetesen kimondjuk, hogy miféle tantárgyakat kelljen hosszabb időn át, pl. egész éven át hallgatni és ha ugyancsak az egyetemi szabályzatból kitöröljük azt a rendelkezést, mely szerint elégséges, ha a tanuló a vizsgálatnál előforduló tantárgyakat *legalább* egy-egy félévi heti 5 órás kollegiumban hallgatja. Általános tapasztalás ugyanis, hogy a tulnyomó többség megelégszik a szabályzatban követelt minimummal, tehát egy-egy félévi főkollegiummal, a «legalább» szó cseppet sem genirozza, olyféleképen pedig éppen nem magyarázza a szabályzatot, hogy valamely főtantárgyat (pl. a magyar magánjogot, a büntetőjogot, a perrendtartást) akár ugyanazon félév alatt több kollegiumban, akár több féléven át hallgassa. [1] Hozzájárul még, hogy az egyévi önkénteseknek most már törvényben gyökerező joguk van arra, hogy 8 helyett 7 félév alatt végezhetik a jogi kursust, mely jogtól őket megfosztani nem volna sem ildomos, sem méltányos, mert mostanában nem lehetnek többé egy és ugyanazon időben önkéntesek is, meg joghallgatók is (a mi különben nagyon helyes intézkedés), az egyetemi kursus kiterjesztése pedig mód felett megnehezitené a fiatal embereknek önállóságra vergődését. Szerencsére, lehet a fentebb érintett «bajt», hogy t. i. a fiatalság éppen a legfontosabb tantárgyakat csak hiányosan hallgatja, avval eltávolitani, ha egyszerüen előirjuk neki, hogyan oszsza be tanulmányait. Ne irtózzunk ettől a kötött marschroutától, mely állitólag a «tanszabadságba» ütközik. Ez a sokat emlegetett tanszabadság ma már üres fogalom, frázis, melynek semmi tartalma sincs, mert ha a fiatalság ugy magyarázná azt, hogy saját belátásától tétessék függővé, mit, mikor, kitől, hol tanuljon vagy ne tanuljon, a szabályzat éppen az által tenne legrosszabb szolgálatot a fiatalságnak, hogy a szabadság örve alatt tájékozatlanul hagyná őt, ha pedig a fiatalság kebelében az a nézet terjedne el, hogy a tanulási szabadság egyenlő a nem-tanulási szabadsággal, ennek is sulyos következményei lennének az arany fiatalságra nézve, a melyekért később maga átkozná meg legjobban azt a hires tanszabadságot. Hiába okoskodunk, ez a *tanszabadság* is olyasféle, mint az önkéntesség, t. i. épp ellenkezőjét teszi annak, mint a mit jelent. De mert igy áll a dolog, sokkal jobb a fiatal embert mindjárt akkor, midőn a főiskola küszöbét átlépi, kalauzolni, mert akkor az ő tanulmánya is mindjárt kezdettől fogva intensivebb és gyümölcsözőbb lesz, mintha oly kollegiumok választásával fecsérelné el idejét, melyeknek hallgatása reá nézve, a ki még nem birja azokat megérteni, teljesen haszontalan.

Annálfogva a hallgatandó kollegiumok sorrendjének megállapitása nem hogy káros volna, sőt ellenkezőleg nagyon üdvös a joghallgatókra nézve. Legyen igenis szabad ezeknél a megállapitandó kollegiumoknál többet is hallgatniok, de a szorosan megállapitottakat okvetetlenül kell hallgatniok, hogy az alap- s a minősitő elméleti államvizsgálatokra bocsáthatók legyenek. Igy aztán tárgytalan lesz az a panasz, hogy a legfontosabb tárgyakat vagy éppen nem, vagy nem kellő óraszámban hallgatták.

Megkisértem tehát összeállitani oly tanrendet, mely az egyetemi jogi karnál minden nehézség nélkül, de a jogakademiáknál is, a hol párhuzamos tanszékek nincsenek, keresztülvihető.

Előre bocsátom, hogy tekintettel vagyok az önkéntesekre, kik 7 félév alatt végzik az egyetemi kursust, és hogy figyelembe veszem a bifurkatio elejtését is, mely a kontemplált uj államvizsgálatban is kifejezést nyert.

Általános tapasztalás, hogy nagy szükség van a jog- és államtudományok encyklopædiájára, de azt a módot, melylyel ezt a tantárgyat jelenleg is előadják, t. i. az első féléven át hetenkinti két órában, helyeselni nem tudom, mert azt az általános áttekintést, melyet a kezdő jogásznak nyujtani kell, gyakrabban kell nyujtani, pl. 8 héten át hetekinti 4 órában, a mi azután félévi 2 órás kollegiumnak számittatnék be (mind az előadó tanárnak, mind a tanulónak). A félév hátralevő részében teljesen felmenteném a joghallgatókat ezen felszabaduló hetenkinti 4 óra pótlása alól, hogy annál nagyobb szorgalommal foghassanak a komoly tanuláshoz.

A tanrend ez volna:

	hetenkint
I. tanév első felében.	
Encyklopædia (a fentebbiek szerint)	2 óra
Római jog története és institutiók	8 «
Magyar alkotmány és jogtörténet	7 «
Müvelődéstörténet	4 «
Második felében.	
Római jog (pandekták)	8 «
Európai jogtörténet	5 «
Bölcsészeti erkölcstan	4 «
II. tanév első felében.	
Jogbölcsészet	7 «
Ausztriai magánjog	6 «
Nemzetgazdászat	5 «
A XIX. század története	4 «

[1] A t. czikkiró ur téved. Budapesten csak igen kivételesen fordul elő, hogy a főtárgyakból a joghallgató a minimumhoz ragaszkodnék. A szabály az, hogy két félévet hallgat. De bizonyos főtárgyakból sokan három-négy félévet. *Szerk.*

	hetenként
Második felében.	
Egyházi jog	6 óra
Politika	5 «
Pénzügytan	4 «
Tételes nemzetközi jog	3 «
III. tanév első felében.	
Magyar magánjog	5 «
Magyar büntetőjog	5 «
Magyar törvénykezési eljárás	5 «
Magyar közjog	5 «
Második felében.	
Magyar magánjog	5 «
Magyar büntetőjog	5 «
Magyar törvénykezési eljárás	5 «
Magyar közigazgatási jog	5 «
IV. tanév első felében.	
Kereskedelmi és váltójog	6 «
Magyar pénzügyi jog	5 «
Statisztika	6 «
Perenkivüli eljárás	3 «
Második felében.	
Speciálkollegiumok, esetleg főkollegiumok ismétlése.	

Ennek a tervezetnek az az előnye, hogy számot vet nemcsak a jelenlegi állapotokkal, hanem a jogi elméleti államvizsgálat küszöbön álló reformjával is. Az ausztriai jogot mintegy közvetitőül illeszti be a római és a magyar magánjog közé, kellő terjedelmet biztosit a szorosan vett jogi tárgyak mellett az államtudományi tárgyaknak is, és közelebb hozza a magyar magánjogot és közjogot az államvizsgálat letételének idejéhez.

Egyuttal a két alapvizsgálatot is odamódositanám, hogy az I. alapvizsgálat tárgyai lennének: *a)* encyklopædia, *b)* római jog (történelme és institutiói), *c)* a magyar alkotmány és jogtörténet (tekintettel az európai jogtörténetre is), mig a II. alapvizsgálat tárgyai lennének: *a)* pandekták, *b)* jogbölcsészet, *c)* nemzetgazdászat és pénzügytan.

A római jogot azért venném föl a II. alapvizsgálat tárgyai közé is, mert a pandektajog ez időszerint meglehetősen el volt hanyagolva és mert mindenki elismeri, hogy a magánjog legjobb iskolája a római pandektajog alapos müvelése. Az ausztriai jognak a II. évfolyamban tanitása egyfelől alkalmat ad ama meggyőződés szerzésére, hogy milyen sokat vett át a mai jog a római jogból, másfelől arra való, hogy a harmadik évben annál több idő maradjon, hogy a tanuló osztatlan figyelmét a magyar jogi praktikus studiumokra fordithassa.

Végül kimondható volna, hogy a négy évi tanfolyam utolsó féléve vagy seminariumi gyakorlatokra, vagy a hol ilyenekre alkalom nem volna, a legfontosabb főstudiumok ismételt hallgatására forditható, egyuttal az évközbeni átlépés az egyetemről valamely akadémiára és megforditva föltétlenül meg volna engedendő. *Dr. Bozóky Alajos.*

II.

A jelszó az, hogy a kötelező doktorátusok elhörlendők. Az enquête óta a jelszó általánosságra vergődött.

Legyen szabad a legnépszerütlenebb álláspontról a kérdés egy-két momentumát észrevétel tárgyává tenni.

Általánosságban a vita mellőzhető, ámbár az elfogulatlan biráló méltán kérdezhetné, hogy a legiónyi komoly és nagyszabásu feladatok között, melyek egy öntudatos nemzeti közmivelődési politikának megannyi erkölcsi tartozását képezik, vajon az képezi-e csakugyan az immár legelső helyre tolakodott reformkövetelményt, hogy a nemzet egyik, tudománya után élő osztályának éppen tudományos szinvonala leszállittassék?

A rangsorozati elsőbbségnek ez a kérdése nem ment minden állampolitikai vonatkozástól. A reform pedig a maga különlegességében mégis csak az ő társadalmi, jogi és neveléstani szempontjai alapján birálandó el.

A neveléstan a kérdésre azt mondja, hogy mind az elmélet, mind a gyakorlat szakférfiának minél szélesebb alapkiképzéssel kell birnia. Mentül kisebb terjedelmü valakinek alapkiképzése, annál kisebb a remény, hogy jeles szakemberré legyen. Ez egy igen egyszerü igazság. S a legegyszerübb igazságok rendszerint a legnagyobbak is.

A ki tehát azt akarja, hogy a felső tanodák ne csak a jogi szakok mesterembereit rajzzák ki kebelükből évente, terhére egymásnak, terhére a társaságnak és legfőbb terhére az osztály szinvonalának, hanem azt is akarja, hogy Magyarországnak minél több reménye legyen erőteljes, szakemberekből álló, jól kiképzett és valódi jogásznemzedékhez: az nem szavazhatott helyesen semmiféle enquêten a kötelező doktorátus eltörlésének semmiféle «módozatára». Legalább jogneveléstani szempontokból egyáltalán nem.

Jogi oldaláról a kérdés ugyanigy alakul.

Nem állhat érdekében senkinek sem az, hogy a magyar ügyvédi kar az eddiginél szükebb látókört, az eddiginél csekélyebb alapkiképzést, s az eddiginél kevesebb és szükebb körü előtanulmányt vigyen az érdekek és jogok küzdterére.

Az ügyvédnek nem érdeke, mert a harczosnak soha sem áll érdekében, hogy többféle fegyvere közül egyet otthon hagyjon. A birónak nem érdeke, mert a mint kellemesebb az együttlét müvelt emberrel, mint müveletlennel, azonképen kellemesebb a müveltebbel, mint a félmüvelttel. A közönségnek nem érdeke, mert annál szerencsésebb, minél kiválóbb az a kar, melyre vitás ügyét, sokszor egész vagyonát, sokszor ethikai lényét is reá bizza.

Végül nem tudjuk-e, hogy egy nemzet jogi gondolkozása annál tisztább, minél jelesebbek a jog férfiai, hasonlóan ahhoz, hogy az a község él leghygienikusabban, a melynek orvosai legtanultabbak.

Mindenkinek tehát, a ki a kérdést jogi oldaláról elfogulatlanul vizsgálja, nemmel kell szavaznia, ha a kötelező doktorátus elejtése tárgyában megkérdezik.

Társadalmi oldala a kérdésnek az, hogy a jogi szakmák sorompói részben lebocsáttatván, az amugy is tulterhelt szakma elviselhetlen tultermelést fog az u. n. végzett jogászokban eredményezni. A kötelező doktorátus mindenesetre egy korlát volt, mely mérsékelte és szabályozta a felső iskolák produktióját és mégis fel-felhangzik a numerus claususnak éppen nem szabadelvü emlegetése, mint reformszükség. Könnyittetvén a pálya, többen fognak gyorsabban czéljukhoz érni és biztosra vehető, hogy ez a reform, mely a szellemi proletariatus gyámatyja lesz, unokáiul uj meg uj korlátozó reformokat fog nevezhetni.

De ha már most a társadalom érdeke nem kivánja, a jogi és neveléstani szempontok ellenzik, méltán kérdheti akárki, hogy az enquête mely okok alapján szavazta meg mégis a javaslatot. Egy javaslatot, a mely már sokalja a mi bölcseségünket és ráakarja vinni, vagy legalább fel akarja hatalmazni a jövő nemzedéket, hogy érje be kevesebbel.

Az enquête egyik tekintélyes tagja, *dr. Bozóky Alajos ur* (l. e lapok 2. számát) ide vonatkozó czikkében, a legtárgyilagosabb kutatónak is csak négy vékony indokot ad. Bizonyára nem azért, mintha ez a minden izében jogász férfi nem volna képes a dolog igazságait mind felszinre hozni, hanem csak azért, mert a dologban — nincsen igazsága.

Első indok: «A kötelező doktorátussal nem értük el, a mit elérni akartunk, t. i. a jogi pályára özönlők számának csökkentését és a jelöltek tudományos képzettségének fokozását, sőt azzal a doktorátus nimbusát teljesen lerontották. Ezt statisztikai adatok támogatják.»

Ez az indok, tisztelettel szólva, tévedés.

A doktorátus igenis korlátozta a végzett jogászok szaporodását. Igenis emelte a tudományos képzettséget. A «nimbus» nincs lerontva. Ezek ellen nem lehet statisztika.

A logikai kétszerkettővel ellenkezik, hogy ha egy pálya elé több korlátot szabnak, ne több ember maradjon el

Az is a gondolkozás törvénye ellen van, hogy két jelölt közül az, a ki *doktorátust* tesz tizenkét tárgyból, ne legyen tudományosan képzettebb, mint az, a ki nem tesz doktorátust, hanem csak majd *egységes* vizsgát teend nyolcz tárgyból.

Végül, és ez a fő: ha a doktorátus csakugyan nem csökkentette a jogi pályákra özönlést, ha nem értük el vele a tudományos kiképzést, ugyan hát akkor az a rendszer, a mely a doktorátusnál kevesebbet kiván: csökkentheti-e azt az özönt és emelheti-e azt a kiképzést? Hiszen egyszerü egyenes gondolkozás szerint:

ha a doktorátus nem apasztja eléggé a jogászokat és *ha* az apasztás *szükséges:* akkor több korlátot kell állitani, nem kevesebbet. Hosszabbitani kell a joggyakorlatot, uj gyakorlati seminariumokat kell előirni, stb.

Ha csakugyan nem elég tudományos a kiképzés: ne lökjük el a kiképzésnek azt a részét, a mely tudományos. Ki dobná el a törvénynek a lopásról szóló büntető fejezetét azért, mert a lopások szaporodtak?

A *második indok*, hogy «a jövőben is lehet doktorátust tenni», nem elég érv. Magántanári habilitatiót is szerezhet ma akárki, a kiben lüktet a tudományos ambitio, mégis fehér holló, a ki megszerzi, eltekintve a tanárjelöltektől. Igy lesz a doktorátussal is. Meglehet, hogy «a nimbus» nagyobb lesz, de sohasem szabad azért csökkenteni egy osztály szellemi szinvonalát, hogy a szinvonal nimbusa ez által emelkedjék.

Harmadik oka ez volna: «az ország nagy szükséget szenved jogilag képzett egyénekben». Szó sincs róla.

Nem szólva a dijtalan munkát felajánló ügyvédsegédekről: a minap egy bank tisztviselői állására (1400 frt javadalom) 45 pályázó közt *17 ügyvéd vala.*

Negyedik oka a jogakadémiák egyik legelseje tudós igazgatójának, hogy «az akadémiák megszabadulnak a szégyentől, hogy minden hallgatójuknak az egyetem retortáján kellett átmenni».

Dr. Bozóky ur és az enquête érezik, hogy a jelenlegi rendszer bünei a vidéki jogakadémiákat szégyenteljesen sujtják. Régóta küzd egy buzgó kis csoport a rendszer ellen s most végre is látja a kivezető utat: «egységes rendszer» a neve. Benne van, hogy az a neveléstani központositás, minden központositások legnevetségesebbje és az a tudományos kaszárnyarendszer, minden kaszárnyák legkártékonyabbja, végét éri.

Ez igaz. Nem az annak a rendszernek a baja, hogy kötelező a doktorátus. Nem az a baja, hogy sokat követel. A baj csak a központosi ásban van, nem a központ vizsga rendszerében.

Akárhol van: a kötelező szigorlatok eltörlését társadalmi, jogi és neveléstani szempontok ellenzik. Azzal, hogy az «egységes» vizsga rendszerében a jogász végzett emberré lesz a nélkül, hogy vizsgát tenne a politikából és szigorlatot tenne a római jogból, észjogból, nemzetközi jogból: csak az lesz elérve, hogy leszállitják a tudományos szinvonalat, legalább is ügyvédi karunk szinvonalát. Azzal, hogy a pálya könnyebb leend és a követelt előtanulmány kevesebb: csak az lesz elérve, hogy kevesebb lesz az igazán tudományos látókörüek száma és többen lesznek azon már is szorult pályán a kenyérkeresők. *Dr. Várady Zsigmond.*

A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai.[1]

II.

A Btk. 42. §-a második bekezdése igy hangzik:

«A bíróság az itéletben azt is kimondhatja, hogy az ily ifju egyének magánelzárás helyett javító-intézetbe szállittassanak, sőt azt — ha az itéletben ki nem mondatott, de a javitás tekintetéből czélszerünek mutatkozik — a felügyelő bizottság ajánlatára az igazságügyi miniszter elrendelheti.»

Ez a pouvoir a gyakorlati életben olyan, mint a fehér holló; arra pedig, hogy a felügyelő bizottság ajánlatára küldetett volna a javító-intézetbe fiatal bünöző: præcedenst nem tudok. Ami kivételes jogszabály a törvényben, s a mi nem *kötelezi,* hanem *csak* feljogositja a birót: irott malaszt. Igy vagyunk a javító-intézetekkel általában. Sajátságos, mivel sem indokolható csökönösség észlelhető e téren bíróságaink gyakorlatában a javító-intézetekkel szemben. Indokolatlanul idegengednek tőle. Pedig éppen a 42. §. az, mely tölcsére lehetne, mostani alakjában is a modern büntetési elveknek. Az igaz, hogy ezen törvényt a *javitás* s nem a *védekezés* gondolata vezérli; ennek daczára a jellem megvédésére lehetne felhasználni azt az intézményt, a melynek törvény szerinti czélja más ugyan, de azért erre is alkalmas.

Az enquête a Btk. 42. §-ának második alineájára nézve azt a módositást ajánlja, hogy a javító-intézetbe utalásnál ne állapittassék meg az időtartam, melyet az elitéltnek ott kell eltölteni, mert nem tudható előre, hogy mennyi idő lesz szükséges az ifjukori egyén kényszernevelésére. Ezen tervezet egy oly törvényhibát van hivatva kiköszörülni, mely a javító-intézet helyes érvényesülését nagy mértékben akadályozta.

Ugyanis a 42. §. második pontja azt mondja, hogy a javító-intézetbe küldés a «magánelzárás *helyett*» alkalmazható. S igy a bíróságok sok helyütt ezt ugy magyarázták, hogy a magánelzárás időtartamát, t. i. a hat hónapot is helyettesiti a javító-intézet.

Hogy pedig a hat hónap, vagy egyáltalában, a javító-intézetben töltendő időnek a priori meghatározása mily meddő a *javulásra* tekintettel, azt fölösleges bizonyitani. Mert hiszen a törvénynek nem az a czélja, hogy a fiatal bünözőt megismertesse a javító-intézetekkel, hanem az, hogy a bünös jellemet megjavitsa. Tehát észszerüleg onnan csak akkor lehet kiereszteni, ha már megjavult; vagy ha eredménytelenül érte el azt a kort, melyen tul a javító-intézetben már nem tartható. — Törvényünk ezt a huszadik év betöltésében állapitotta meg.

Nagyon kár, hogy az enquête behatóbban nem foglalkozott a fiatal bünözőkkel. Meg vagyok róla győződve, hogy ha a 85. §-t beható vita tárgyává teszi, a 42. §-t még jobban kiterjesztette volna.

Akár a *javitás*, akár a *charakter védelmének* gondolatából induljunk is ki, nem szabad oly szükmarkuaknak lennünk az ifjukoru bünözőkkel szemben; nem szabad ezeket soha a a kontagiumnak kitenni, mert a gyermek jelleme csak a legritkább esetben van annyira megromolva, hogy azt, a javitás reményéről lemondva, nyugodt lelkiismerettel taszithatnánk el az állami nevelésre igényt tartók köréből. Már pedig ezt teszi a 42. §. második pontja, melynek alapján csak azok vihetők *javító-intézetbe, a kik fogházra itéltettek.* E tekintetben az enquête nem proponál módositást. Fogházaink tultömöttek, de a javító-intézetek nem. Tehát a 86. §. ama rendelkezése, mely szerint a fiatal bünözők szabadságvesztés-büntetésük egész időtartama alatt a többi foglyoktól elükülönitendők: a gyakorlatban nem vihető keresztül; s igy ezek közös rendszer szerint bünhődnek.

Másrészt mivel indokolható az, hogy a fogházra itélt javitásával törődik az állam, de azéval nem, a ki börtönre itéltetett? Holott az ilyen koru egyéneknél szabály szerint a fiatal korral járó éretlenség, meggondolatlanság a büntett rugója, s nem a degenerált jellem. Ebből folyólag méltánytalan az, hogy az ilyen gyermekek javitásáról egészen lemondunk s martalékául dobjuk a kontagiumnak.

Az *olasz törvény* 54. §. ötödik pontja imperative kijelenti, hogy a gyermekkorban (9—14. év) levők szabadságbüntetésüket *kivétel nélkül* javító-intézetben töltik el.

*

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

Éppen nem volna káros, ha ezen törvényt megközelitve, jogot adnánk a birónak arra, hogy ha szükségét látja, minden gyermeket beküldhessen a javitó-intézetbe.

A Btk. 19. §-át, mely szerint az ifjukoru egyének, a hol javitó-intézet van, minden esetben odaküldendők, az enquête akkép módositja, hogy a javitó-intézetben való elhelyezés ne legyen kötelező, hanem csak fakultativ; mert ha a teljesen elromlott gyermekeket is a javitó-intézetbe küldjük, akkor ezek a többit megmételyezik.

Hát én ugy képzelem, hogy ez az aggály ha némileg jogosult is, több hátránynyal jár, mint haszonnal. Igy legalább az bizonyos, hogy a kihágással vádolt kiskoruak javitó-intézetbe szállittatnak, de ha a birónak jogot adunk a fakultativ intézkedésre, akkor a legtöbb esetben kényelmi szempontból nem küldi az elitélet a javitó-intézetbe, mert a befogadás kieszközlése még az itélethozatalon kivül is munkát igényel. — Holott az elzárásra elitélteket egyszerüen lecsukatja a kéznél levő fogház-őrrel.

III.

Az enquête az egész kodexre kihatólag kimondandónak tartja azt, hogy a pénzbüntetés az elitélt vagyona s kereseti viszonyaihoz mérten állapitandó meg; mert igy a statisztika azt mutatja, hogy a pénzbüntetés denaturalizáltatott, mert annak nagy részét szabadságvesztés-büntetésben állják ki az elitéltek.

Az bizonyos, hogy sok esetben leüli az elitélt a pénzbüntetést; de ennek nem kizárólag oka az, hogy a pénzbüntetés nagysága nem simul az elitélt vagyoni viszonyaihoz; hanem javarészben annak a folyománya, hogy az elitéltek a társadalom legalacsonyabb, tehát legszegényebb osztályából kerülnek ki, a kik inkább napokat ülnek, hogy sem egy garast is fizessenek. Ez a tendentia azonban éppen nem lehet befolyással arra, hogy a pénzbüntetés reformálásáról lemondjunk; sőt ellenkezőleg, ez a tény azt mutatja, hogy a pénzbüntetésnek nagyon sok *visszatartó* ereje van. Miután pedig ezen büntetési nemnél *nincsenek meg azon hátrányok*, melyek a rövid tartamu szabadságbüntetésekkel össze vannak kapcsolva, ebből következik, hogy a törvényhozásoknak a pénzbüntetéssel komolyan számot kell vetni; s oda kell törekedni, hogy ez helyesen szabályoztassék.

De hát mit értsünk a helyes szabályozás alatt?

Szerintem itt három szempont veendő figyelembe:

a) hogy mily esetekben alkalmaztassék a pénzbüntetés;

b) hogy szabassék az ki;

c) s hogy miként hajtassék be.

Mindhárom tétel, főkép az első és második egy megoldatlan problema, mely éppen forrongásban van.

Azért aktuális ezen kérdés, mert a büntetés végrehajtása körül felmerült reformeszmék körében a pénzbüntetésnek kiváló szerepe van. A reform, a mint tudjuk, arra törekszik, hogy a rövidtartamu szabadságbüntetés végrehajtásával járó bajokat csökkentse; ezen czélját elérni igyekszik részint a *büntetés* intensivebbé tételével, részint büntetési pótszerekkel. Ezek közül való a pénzbüntetés kiterjedtebb alkalmazása.

A nemzetközi büntetőjogi egyesület *hallei* (második 1891 márcz. 25—26.) gyülése egyhangulag kimondotta, hogy a pénzbüntetés mint fő- s mint mellékbüntetés *fakultative* kiterjedtebb mérvben alkalmazandó, mint az eddig történt; s kiterjesztendő *mindama büncselekményekre, melyeknek inditó oka a nyerészkedési vágy*. Ellenben a pénzbüntetés obligatorius alkalmazása szabadságbüntetéssel *együtt* czélszerütlen; s mint ilyen, mellőzendő.

A franczia irók, *Rossi* mellé sorakozva, a pénzbüntetést typikus büntetési nemnek tartják a legcsekélyebb sulyu büncselekményeknél: a kihágásoknál; hol az tulajdonképen nem is büntetés, hanem intelem (avertissement) a jövőre nézve.

Felváltva, szabadságbüntetés *helyett* ajánlják a kihágásoknál s a középsulyu büncselekményeknél, kizárásával a büntetteknek, *Schmölder*, *Zürcher*, *Garofalo*, stb.

Liszt javaslata következő; a pénzbüntetés:

1. a legalsó foku büncselekményeknél kizárólagos büntetés;

2. középfoku büncselekményeknél a *szabadságbüntetést* — az eset körülményeihez képest — helyettesitheti;

3. mindenféle sulyu büncselekménynél jogában áll a birónak ahhoz, midőn a büntett inditó oka a nyereszkedési vágy, pénzbüntetést is alkalmazni.

Ezen nagyon is szükre szabott ismertetésből is meggyőződhetünk arról, hogy a pénzbüntetés ott, a hol az inditó ok az *animus lucri*, a reformeszmék élén álló férfiak *nézete szerint alkalmazandó*. A büntetésnek ugyanis a legbensőbben kell az egyénhez simulni; tehát ott kell azt megtámadni, a hol legérzékenyebben fáj; csak igy gyakorlunk jellemére visszatartó hatást. S éppen a vagyon *elleni deliktumok azok*, a hol *azt az ideget támadhatjuk meg a pénzbüntetéssel, a melyik a kart mozgásba hozta*. Nincs más ehhez hasonló büntetés, mely oly annyira hozzásimulna a bünös jellemhez, mint a pénzbüntetés, mely éppen azt a *jellemhibát nyügözi le, mely a büntettet létrehozta*. Szabályként állithatjuk tehát föl, hogy a pénzbüntetés *minden vagyon elleni* deliktumra *kiterjesztendő*. Az azonban már egész más kérdés, hogy ezen deliktumcsoportnál főbüntetésként mikor alkalmaztassék.

Midőn a vagyon elleni büncselekményekre a pénzbüntetést javasoljuk, ezt a rendszer kedvéért s azért tesszük, *hogy a bünös jellem ott érezze a büntetésben rejlő bajt, a hol a jellem hibája rejlik*. Ellenben, midőn azt a kérdést vetjük föl, hogy hol alkalmazzuk a pénzbüntetést *főbüntetésként? reá-léptünk a reform talajára*. Mert a pénzbüntetés csak itt jelentkezik a rövid tartamu szabadságbüntetések pótszere gyanánt.

Ezen kérdésre, midőn csak az enquête határozmányait tárgyalom, részletesen nem válaszolhatok; s csupán csak azt emelem ki, hogy a kodex rendszere ebben az irányban elhibázott.

Nem kell példakeresés végett a törvényt átlapozni; akár hol markoljunk is abba, teli lesz a markunk bizonyitékkal.

Legtypikusabb csoport itt a vagyon elleni büncselekmények csoportja. A lopásnál, rablásnál s zsarolásnál, sikkasztásnál nincs pénzbüntetés; ellenben már van: a zártörésnél; ismét nincs pénzbüntetés a hütelen kezelésnél; ellenben ilyenre találunk a jogtalan elsajátitásnak a 365., 366. §-ában meghatározott eseteiben; de a 367. §-nál nincs, s a 368. §-nál már ismét van; orgazdaságnál s a bünpártolásnál nincs; ellenben a csalásnál már van pénzbüntetés. Hasonló gyüjteményt lehetne összeállitani más deliktum-csoportnál; pl. az élet s testi épség elleni merényleteknél is. De az eddigiekből is kitünik, hogy pénzbüntetésünk rendszerét a rendszertelenség jellemzi.

Ezzel a problemával az enquête nem foglalkozott; de az 53. §-nál kijelentette, hogy:

a) a pénzbüntetés kiszabásánál a vádlott vagyoni s kereseti viszonyai figyelembe veendők; s

b) a pénzbüntetés részletekben is befizethető legyen.

Természetes, hogy ez még csak javaslat; s a formába öntés munkája hátra van, azért de lege ferenda jó lesz itt egyet-mást felemliteni. — A pénzbüntetés kiszabására nézve *Liszt* röviden s helyesen azt mondja: «*Dabei ist der jährliche Steuersatz, beziehungweise der tägliche Arbeitslohn des Verurtheilten zu Grunde zu legen und die Geldstrafe nach Vielfachen oder nach Bruchteilen des so ermittelten Einheitssatzes zu bestimmen.*» (Mittheilungen III. k. 220. lap.)

Ez a kulcs biztos, igazságos és csalhatatlan.

Az 1890: XLIII. tcz. életbelépte óta ugyis mindig a biró előtt fekszik a legpontosabb vagyoni bizonyitvány, melynek alapján könnyü a pénzbüntetés kellő *arányát* megtalálni. S igy nem lesz lehető a pénzbüntetés ellen azon kifogást felhozni

hogy az nem egyenlően sujtja a szegényt és gazdagot; mert a mi pl. a jövedelmi adó $^1/_5$-e egy szegény embernél, egy hajszálnyi különbség nélkül ugyanannyi az egy dusgazdag embernél. A különbség csak az, hogy ha ezen javaslat elfogadtatik, akkor a pénzbüntetés nem öt s husz, hanem egy és ezer frt, sőt még nagyobb összeg közt fog váltakozni.

Ehhez azonban mint nélkülözhetlen tételt el kell fogadni *Lisztnek* azon javaslatát is, hogy: «Es empfiehlt sich nicht im Gesetze einen *Höchst-* oder Mindestbetrag der Geldstrafe festzustellen» (u. o.).

Ez lehetetlen is volna, mert a maximum megállapitásánál kedvezményben részesülnének a *gazdagok*, s a *minimum* fixirozása igazságtalanul sujtaná a szegényeket.

A *hallei* gyülés nem volt ilyen liberális, mert csak azt jsvasolja, «hogy a pénzbüntetés maximuma jelentékenyen emeltessék. De kérdés, hogy ha csak monstruosus sommát nem akar felvenni, előre számot vethet-e a magánvagyon minden nagyságával. Az uj olasz törvény szerint a minimum 10, a maximum tizezer lira (19. §.). S kérdés, hogy a tiz lira in concreto nem lesz-e nagyon *sok*, s a tizezer lira kevés. Mindennel, csak az élet ezer és ezer változataival nem lehet előre számot vetni.

Kiemelendő, hogy a *hallei* gyülésen *Kronecker* a pénzbüntetés maximumának eltörlése mellett küzdött, de kisebbségben maradt. Ellenben a gyülés kimondotta, hogy a vádlott vagyoni s kereseti viszonyai figyelembe veendők.

Hogy törvényünk a maximum meghatározásával a gazdagot protegálja, kétségtelen. Legcsalhatatlanabb bizonyitéka ennek a becsületsértés vétsége (261. §.). Mily retorsio az az 500 frt maximum egy gazdag emberre; kimondhatatlanul jelentéktelenebb, mint az a 10—15 frt átlagos értéke a becsületnek(!), melyen azt a büntetőjárásbiróság börzéjén jegyzik, a közönséges halandók között. Innen van, hogy olyan ember, a ki igazán tart valamit becsületére, ahhoz a félszeg rendszabályhoz, a párviadalhoz folyamodik, s maga vesz elégtételt.

Ez a magyarázata annak, hogy intelligens ember a törvényt nem veszi segitségül, s gazdag ember sem jelenik meg a biró előtt vádlottként; ha pedig mégis akad ilyen eset, meg sem érzi a büntetést, a mi azt a szegény kofát és családját megkoplaltatja.

De pénzbüntetési rendszerünk főhibája annak végrehajtásában leledzik.

A teljesitési határidő tizenöt nap; ha ez eredménytelenül letelik, következik a végrehajtás, esetleg az átváltoztatás.

Az olasz törvény 19. §-a két hónapi határidőt engedélyez; de nem szól semmit a részletfizetésekről, ellenben kijelenti, hogy az elitélt azt közmunkával is leszolgálhatja.

A nemzetközi büntető-egyesület harmadik közgyülése (Christiania) kimondotta, hogy a pénzbüntetés tényleges lefizetése lehetőleg könnyitendő, mivégből ajánlatos a részletfizetés engedélyezése, s a tényleg be nem hajtható pénzbüntetésnek szabadságvesztésre való átváltoztatása lehetőleg mellőzendő, és a feltételes elitélés a pénzbüntetésre is alkalmazandó.

Mint látjuk, a legilletékesebb forum, a nemzetközi büntető-egyesület is elodázhatlanul szükségesnek tartja a pénzbüntetés részletekben való lefizetésének engedélyezését. Ezen törekvés egyedüli inditó oka az, *hogy a pénzbüntetés jellege megtartassék*; s az a nálunk *szabályt* képező átváltoztatással ne denaturalizáltassék. Ehhez simult az enquête is, s ezen határozmánya *csak örömmel vehető tudomásul.*

Schmölder reámutat, hogy pl. Kölnben, tehát a hol általános a jólét, 1887. év folyamán a büntető járásbiróság egyik osztálya által egy-egy márka pénzbüntetésre itélt 110 ember közül 33 nem tudta lefizetni ezt a minimális összeget. Nálunk sincs ez másképen. Például szolgál erre Kecskemét s vidéke; a jólét központja. A statisztikai adatok szerint ugyanis a törvény életbelépte óta a pénzbüntetés 40—50%-ban mint behajthatlan leiratván, annak folyományaként végrehajtatott a szabadságbüntetés.

Kétségtelenül, eme denaturalisatiónak egyik hathatós ellenszere a részletfizetés. Ez azonban ugy keresztül vive, mint a javaslat proponálja: eredménytelen lesz. Ha a kir. ügyész halasztást akar adni, igy is adhat.

Hanem *kötelességévé kell* tenni annak a hatóságnak, a melyik hatáskörébe a pénzbüntetés végrehajtása utaltatik, hogy a *fél kérelme nélkül is adjon halasztást, ha annak végrehajtás alá vonható vagyona nincs s egyszerre fizetni nem tud.*

A mostani praxis szerint, ha az elitélt 15 nap mulva nem fizet: a kéznél levő vagyoni bizonyitvány alapján vagy dobra ütik a vagyonát, vagy átváltoztatják a pénzbüntetést. Sem az egyik, sem a másik nem helyes. A törvénynek nem szabad a kenyeret az elitélt családjának szájából kiragadni; s viszont a végrehajtó hatóságnak nem szabad a büntetést denaturalisálni.

A pénzbüntetés lefizetését *meg kell könnyiteni*; s akkor a behajthatlanság gyakori esete nagyon össze fog zsugorodni.

Hamel azt követeli, hogy a befizetési helyek szaporittassanak. Ez mindenesetre könnyitené a végrehajtást.

De legjobban megmenthetjük a pénzbüntetés eredeti jellegét akkor, ha a részletfizetéseket helyesen szabályozzuk.

Azt mondja *Rosenfeld* (Mitteilungen III. 192.), hogy egy kézi munkás, a ki naponként másfél márkát keres, bizonyos, hogy harmincz márkát egyszerre nem tud lefizetni. De ha megelégszünk pl. naponként husz pfenniggel, lassanként az egészet le fogja fizetni; ha pedig valamely akadály az ilyen törlesztést is megzavarná, halasztást adhatunk az elitéltnek, melynek maximuma a büntetés végrehajtását kizáró elévülésnél minden esetben rövidebb legyen. Igy három czélt érünk el:

a) *a büntetés nem lesz elfajulva*; b) *a hosszabb időn át tartó részletenkénti fizetés által az elitélt a büntetésben levő bajt folyton érzi*; c) *a kenyérkeresőt nem csukjuk el, tehát a család sem lesz megfosztva fentartójától.*

Reá kell még mutatnom a pénzbüntetés kezelésének egy másik gyöngéjére is. Arra t. i. hogy sok esetben az *elitélt tetszésére bizzuk azt, hogy melyik büntetést válassza.* Tudjuk, hogy van kereseti forrása; de ahhoz nem nyulunk, mert megfogható, lefoglalható vagyona nincs. S ilyen esetekben az elitélt ebből a forrásból akkor fizet, ha akar. *Módot kellene nyujtani, hogy részletekben való levonás utján a végrehajtó hatóságok az ilyen vagyonhoz is hozzáférhessenek.*

Csak ezen s e helyütt bővebben meg nem beszélhető más módok igénybevételével lehet a pénzbüntetést eredeti medrébe visszaszoritani s annak szélesebb körü érvényesülést biztositani.

Egy hatalmas eszmének megvalósitását is kivánatosnak mondotta az enquête: értem a feltételes elitélés intézményének behozatalát. Miután azonban ez a jogászegyletben oly részletesen megvitattatott, nehogy ismétlésekbe essem: ezen kérdéssel ezuttal nem foglalkozom.

(Folyt. köv). *Vargha Ferencz.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az örökösödési eljárás törvényalkotási mozzanatai. 1868—1891.

Az örökösödési eljárás közegei, az örökség s hagyományok birtokba vételének formaságai, a régi jogrendszerben az ősiség alkatelemei s kifolyásai, annak eltörlésével europaszerte lényeges változáson mentek keresztül. Az ujabbkori jogfogalmakkal s közjogi állapotokkal a nemesség kivételes örökösödési hatóságai s birósági nem voltak összeegyeztethetők, sem fentarthatók az uralomra emelkedett szabadelvü jogrendszerben. Az uri fenhatóság megszüntével pedig a parasztság

alárendeltséget kifejező hatóságainak is változniok kellett. Legerősebben s legtovább tartották magokat a polgárság örökösödési intézményei, miután az uralkodó kiváltságos osztály keretén kivül estek. Igy volt ez mindenütt — a külállamokban ugy, mint hazánkban.

Az átalakulás azonban nem ment oly gyorsan, mint ősiségi rendszerünk rögtönzött elvi eltörlése. Időszakonkint különböző változásokon mentek át mind az örökösödés szervei, mind az eljárási formaságok. A nemesség kiváltságos hatóságai az örökösödés terén is még jó ideig fentartották magokat, nevezetesen a szolgabiróságok- s más megyei hatóságokban. Az önálló, a jogegyenlőség alapján álló biróságok eszméje lassan érlelődött. Fentartották magokat különböző örökjogi intézmények, melyek az osztály-különbségek kifolyásai voltak. És még lassabban fejlődnek a mai előhaladottabb kor azon szervei, mélyek a nem peres örökösödési aktusokat a biróságok köréből elvonják, mint valódilag a birás-kodás körén kivül eső cselekményeket.

Mindamellett örökösödési eljárásunk szervezete ujabb időkben figyelembe vehető változásokon ment keresztül. Az 1868—1891. évi időszak számos törvényhozási mozzanatokat tüntet fel, melyek különböző alakokban, ezen szervezetünk átalakulását eredményezték. De őszintén megvallva, még az 1891-ki legujabb ebbeli tervezetben sem jutottunk megállapodásra; még mindig csak tapogatódzunk, habár egynémely részben tökéletesülve s előhaladva e korszerü reformok terén.

Talán nem felesleges munka, ezen több évtizedet felkaroló időszak ebbeli változásait, mindannyi reformkisérleteit főbb vonalaikban röviden szemlére venni; a legujabb reformkisérlet s értékének könnyebb megérthetése s méltánylása végett is.

Az örökösödési eljárásban a hagyatéki tárgyalást megelőző, azt előkészitő intézmények: a haláleset-felvétel, leltározás, stb. törvényhozási alakulásai veendők mindenekelőtt figyelembe, mint a melyek legközelebbi befolyással vannak az örökösödési rendszerben a *legalitas* elvének érvényesitésére s arra, hogy itt a res consentiosæ és non consentiosæ közti illetőségi megkülönböztetés elve megvalósittassék.

A haláleset feljelentése s felvétele az 1868-ki törvény által a községi előljáróság kötelességévé tétetett; miről hivatalos jelentés volt teendő a szolgabirónak, városokban a gyámhatósághoz. Az 1877-ki törvény szerint a halottkém tevén a községnek jelentést a halálesetről, ennek felvételét a körjegyző teljesitette s ő tett jelentést nem a szolgabirónak, hanem a járásbirónak. Az 1891-ki törvényjavaslat is a körjegyzőt bizza meg a felvétellel, melyet szintén a járásbiróhoz kell beküldenie, együtt a végrendelettel s ennek másolatát, ha kiskoruak, gondnokoltak vannak, a gyámhatósághoz, mit az 1877-ki törvény is rendelt, mig az előbbi törvények mellőztek. Ezen személyek kötelesek voltak hivatalból a hagyatéki javak biztositásáról is gondoskodni, ha senki sem volt, kinél veszély nélkül hagyathatának. Az 1877-ki törvény szerint a körjegyző tartozott sürgős esetekben azt teljesiteni; különösen jogában állott a veszélyben forgó ingókat jegyzékbe venni s lezárolni. Az uj javaslat ezt nem érinti.

A *leltározás*, mi a hagyaték biztosságának alapját képezi, az 1868-ki törvény szerint a szolgabiró vagy kiküldöttje által teljesittetett és pedig mind az ingók, mind az ingatlan javaknál; mihez a szakértőkön kivül két tanu, ugy a közellevő örökösök ,hagyatéki gondnok s végrendeleti végrehajtó meghivattak. Ha a javak több járásban vagy megyében feküdtek, átküldő levél mellett teljesittetett. Az 1877. évi XX. tczikk 231—242. §-ai szerint a leltározási müvelet a községi jegyzők s gyámhatóság kezeiben összpontositattott. Azonban hivatalból csak a 233. §. 1—3. pont eseteiben rendeltetett, t. i. ha méhmagzat, kiskoru vagy gondnokolt örökösök voltak; ha a valószinü örökösök közül, bár nagykoruak, némelyek ismeretlen tartózkodásuak; ha az örökösök ismeretlenek vagy nincsenek. A leltárt a közgyám közbejöttével a jegyző vette fel hivatalból; különben csak a gyámhatóság vagy bíróság rendeletére. Annak kellett beszerezni a telekkönyvi kiadványt is a telekkönyvi állapotról. A gyámhatóság utasitotta a gyámot s gondnokot, hogy a leltározásban részt vegyenek s intézkedett a leltározás iránt, ha a hagyatéki javak más községben léteznének. Az elkészitett leltár a körjegyző által a gyámhatósághoz volt beküldendő, de a járásbiróságnak is, ha örökösök nem voltak vagy ismeretlenek. De *megengedtetett*, hogy a leltárt *közjegyző* is vagy gyámhatósági közeg *felvehesse*, ha azt a szülők, örökösök, rokonok kivánták vagy ha a gyámhatóság ugy rendelné.

Az 1891. évi törvényjavaslat ezen elveket némi módositással fentartotta; és pedig hivatkozással az 1877-ki fentidézett törvény 233. §. pontjaira, melyek eseteiben hivatalból kellett a leltározást eszközölni. Különben nem hivatalból a hagyatéki bíróság rendeletére. E szerint a gyámhatóság beavatkozása, azonfelül, hogy a leltár másolata neki is megküldendő, itt kizárva lenne; mi összhangzásban van a hagyatéki ügyeknek a biróságok kezeiben való összpontositásával; a biróságok alatt most már természetesen csakis a rendes biróságok értethetvén.

Arra nézve, hogy a leltározás *közjegyző* által eszközöltessék, ezen javaslat sem megy tovább az engedélyezésnél; rendelvén (6. §. 4. p.), hogy azt a hagyatéki bíróság, az érdekeltek kérelmére vagy hivatalból is elrendelheti; tehát kötelezővé tétel nélkül. De elrendelheti azt is, hogy a közjegyző területén kivül fekvő javakra nézve, megkeresés utján birósági végrehajtó által eszközöltessék. Ugyanezt javasolja a leltárak kiegészitésére s helyesbitésére is. Az imént kiemelt iránynak megfelelően, a leltár mindig a hagyatéki biróságnak lesz beküldendő s ha kiskoruak, gyámoltak vannak, egy másolat a leltározók által a gyámhatóságnak.

A végrendelet kihirdetésére az 1868-ki törvény csak biróságot, a szolgabiróságot emliti, habár az örökösödésnél hivatalos beavatkozásnak nincsen is helye. De az 564. §. szerint más hatóság is hivatott a kihirdetésre, ha a végrendelet annál volt letéve. Az 1877-ki törvény már a rendes biróságot — a járásbirót — kötelezi a kihirdetésre és pedig haladéktalanul, midőn kiskoruak maradtak. Az 1891-ki javaslat is a járásbiróságot nevezi meg, a ki köteles azt minden esetben kihirdetni.

Az 1868: LIV. tcz. 564—567. §-ai a végrendeletek közlését nem érintik, csak azt rendelvén, hogy a kihirdetésre az érdekeltek megidézendők, s a hagyományosok s a végrendeleti végrehajtók, ha lennének, értesitendők. Az 1877-ki törvény 228. §. szerint a járásbiróság a végrendelet hiteles másolatát meg küldi az illető községnek; a körjegyző pedig a gyámhatóságnak: a gyám, gondnok s végrendeleleti végrehajtó szintén értesittetvén.

Az uj javaslat szerint a körjegyző köteles a haláleseti jelentéssel, a megszerezhető végrendeletet a járásbiróságnak megküldeni. Ez pedig egy hiteles másolatát a haláleset-felvételi közegnek küldi meg, ha kiskoru vagy gondnokolt örökösök vagy utóörökösök, hagyományosok mutatkoznak; a községi jegyző pedig hiteles másolatot a gyámhatóságnak, ha kiskoruak vagy gondnokoltak érdekelvék.

(Bef. köv.) *Dr. Szokolay István.*

A Btk. 473. §-ához.

A büntetőtörvény módositása tárgyában összehivott miniszteri enquête, egyéb ujitások és módositások közt a büntetőtörvény 473. §-ában felállitott büntetési keretnek a könnyü testi sértés büntetési keretével való összeegyeztetését is javaslatba hozta.

Első tekintetre ez a javaslat talán jelentéktelennek tünik fel; de ha azokat az eshetőségeket is figyelembe veszszük, a

melyeket a halmazat, a magánvád és más kérdések összetalálkozása állithat elő, akkor látjuk, hogy a törvény jelenlegi szerkezetében olyan hézagok vannak, a melyekből esetről-esetre egy-egy problema kerül elő.

Nem rég történt, hogy egy elsőfoku bíróság hivatalos hatalommal való visszaélés miatt elitélt valakit, a ki hivatalos eljárásában egy embert ugy bántalmazott, hogy ennek 8 napon belül gyógyuló betegsége keletkezett. A másodfoku bíróság könnyü testi sértés vétségének minősitette az esetet, a büntetést a 302. §-ban felsorolt harmadik büntetési keret alapján rótta ki. Vádlott ezen itélet ellen felebbezett, mert könnyü testi sértésért ellene magánvádat senki sem emelt. Az ügyet most fogja a kir. Curia fölülvizsgálni, s mi kiváncsian várjuk, miképen fogja és miért fogja ezt az embert elitélni. Az első kérdés természetesen az, elitéli-e egyáltalában? Nem lehet figyelmen kivül hagyni azt sem, hogy a 473. §. alkalmazása együtt jár a 484. §. azon rendelkezésének alkalmazásával, a mely kimondja ezen esetben a viselt hivatal vagy állás elvesztését is.

Ez a járulékos büntetés minden esetben sulyosabb ugyan a 200 frtos mellékbüntetésnél, (különösen ott, a hol közhivatalról van szó), de a büntetőtörvény kategoriái szerint a pénzbüntetés tekintendő a sulyosabbnak, s igy a Btk. 95. §-a alapján a könnyü testi sértés vétségének büntetése derogál a 473-ik §-ban meghatározott vétség büntetésének.

Igy tehát a felvetett esetben azon kontroversia merül fel, hogy abban az esetben, ha a 473. §-ban meghatározott vétség ugy követtetik el, hogy a történt tettleges bántalom könnyü volt és testi sértést nem okozott, ugy a tettes a 484. §. alkalmazása folytán a viselt hivatalt vagy állást is elveszti: de ha a tettleges bántalom olyan sulyos volt, hogy azonfelül még a könnyü testi sértés vétsége is megállapitható, akkor a 302. §. alapján még valami pénzbüntetés is kirovatik, — de a viselt hivatalát vagy állását megtarthatja, mert a 484. §. alkalmazhatósága elesik. *(§§.)*

Körrendelet a debreczeni kir. itélő tábla kerületében müködő bíróságokhoz.

Az országgyülésnek mai napon történt feloszlatásával megindulnak a képviselőválasztási mozgalmak, melyek nem hagyhatják érintetlenül hazánk birói karát sem.

Ennek alkalmából nehány őszinte figyelmeztető szót kivánok intézni a felügyeletemre bizott bíróságok tagjaihoz.

A politikai meggyőződés szabad nyilvánitása minden állampolgárnak elvitázhatlan jogaihoz —, s ha eme jogok gyakorlásáról van szó, egyszersmind kötelességeihez is tartozik. A biró, a kit már hivatása is arra utal, hogy minden kérdésben tiszta meggyőződését és csakis ezt kövesse, a képviselőválasztási urna előtt sem ismerhet más utasitást, mint a mely az ő politikai benső meggyőződésének parancsából ered. A birótól ép oly kevéssé kérheti számon bárki is, hogy minő politikai hitvallást követ, mint azt, hogy mi az ő vallása; és én nem ismerek magyar hazánkban olyan fekete könyvet, a melyben a birónak ilyen, vagy amolyan politikai hitvallása a birói képességnek akár kedvező, akár kedvezőtlen minősitési kelléke gyanánt volna bejegyezve. Semmiféle tekintet sem korlátozhat tehát abban, hogy arra adjuk szavazatunkat, a kihez bizalmunk vonz s a kiről hiszszük, hogy politikai meggyőződésünket a törvényhozó testületben leghivebben fogja képviselni.

Ámde van egy dolog, a melytől a bíróságok tagjainak minden időben s minden körülmények között óvakodniok kell, s ez az, a mi tulajdonképen eme figyelmeztető körrendeletem tárgyát képezi.

Valamint egykor a vallási fanatizmus véres küzdelemre korbácsolta az emberi szenvedélyt, ugy napjainkban a politikai pártküzdelem az, mely a szenvedélyek egyik legvészesebbikét, a politikai pártszenvedélyt gyujtja lángra az ember lelkében. Ez az, mely ellenségekké teszi a jó barátokat, — ez az, mely a törvény tekintélyének megsebzésére kardot ád azok kezébe, a kiknek azt a törvény védelmére kellene használniok, — ez az, a mely elhomályositja a higgadt felfogást s azután elhiteti azzal, a ki e szenvedély uralma alá hajlik, a valótlant valódi tény gyanánt.

Eme szenvedélyek örvényébe a birónak magát sodortatnia nem szabad, a mint hogy őt a törvény is felmenti attól, hogy a pártfegyelem járma alá hajtsa nyakát. A biró a maga politikai meggyőződését nem dobhatja oda a pártküzdelmek porába s nem állithatja ama veszély elé, hogy azt a pártszenvedélyek mérge megvesztegethesse. A birói karnak rendithetlen sziklaként kell a politikai pártküzdelmeken felül emelkednie, mert eljöhet az az idő — volt is már reá példa —, hogy a szenvedélyek által feldult társadalom eme szikla védfalai alatt fog menedéket keresni a jogrend felbomlásának hullámcsapásai ellen. Ezért rendeli az 1869: IV. tcz. 11. §-a, hogy a biró nem lehet tagja semmiféle politikai gyülekezetnek s nem vehet részt azok gyüléseiben. Én tehát nem kétlem, hogy a felügyeletemre bizott bíróságok minden egyes tagja egyetért velem abban, hogy közülök egyik sem vehet részt — magát a szavazást kivéve — semmiféle képviselőválasztási pártértekezleten, annál kevésbé bármely pártnak szervezkedő vagy végrehajtó bizottságában, s még kevésbé adhatja magát oda korteskedések eszközévé, avagy bocsátkozhatik önmaga akár nyilt, akár palástolt korteskedésekbe és pedig — hogy világosan nyilatkozzam — akár ellenzéki, akár kormánypárti képviselő választásáról legyen szó. — Ha mindazonáltal feltevésemben csalatkoznám s a debreczeni kir. itélő tábla kerületében müködő bíróságok bármelyik tagja a fentebb idézett törvénynek becsületesen értelmezendő szellemével összeütközően cselekednék: azt én, felügyeleti kötelességeimhez képest, nem haboznám a törvény sorompója elé állitani.

Felhivom ezekhez képest a felügyeletemre bizott bíróságok vezetőit, hogy eme figyelmeztető körrendeletem tartalmát a vezetésök alatt álló bíróságoknak ugy birói, mint segéd- s kezelőhivatali tagjaival közölni s ha esetleg a fentebb jelzett irányban teendő felügyeleti intézkedés szüksége merülne fel, erről hozzám haladék nélkül jelentést tenni sziveskedjenek.

Kelt Debreczenben, 1892. január 5-én.

Puky Gyula,
a debreczeni kir. tábla elnöke

Különfélék.

— **A «kampózás».** A jogászi közvélemény megelégedéssel fogadta azt a hirt, hogy a budapesti kir. itélő tábla ujabban következetesen megsemmisiti azon törvényszéki határozatokat, melyek tulajdonképen indokolva nincsenek, mert az előadmányi iven egyszerüen utalás történik az ügyészi inditványra, mint olyanra, mely leirandó. A törvényszékeknél divó ezen eljárás, melyet a fidélis münyelv «kampózás» névvel jelöl, már régóta szolgáltatott okot panaszra és támadásra és a királyi tábla üdvös irányt kezdett, midőn végre utját akarja állani az ügykezelés elharapódzó felületességének, pongyolaságának és gondolatnélküliségének.

Bizonyára lélekemelő jelenség, ha az igazságszolgáltatás két tényezője, a birói és az ügyészi kar között jó egyetértés és harmonikus együttmüködés áll fen. De az egy kissé tulmegy a kivánatos egyetértésen és harmonián, ha a biró kikölcsönzi az ügyész gondolatait, nézeteit, sőt oly nagy tiszteletben tartja még stilusát is, hogy szóról-szóra átveszi indokolását.

A birói függetlenséget mindenki féltékenyen őrzi és leggondosabban maguk a birák. Bármily támadás a birói függetlenség ellen intézve, maguknak a biráknak körében találna a legerősebb visszautasitásra. És mégis a birói körökből nem egy hang emelkedett a kir. tábla uj iránya ellen és a «kampózás» kedélyes szokása itt lelkesült védőkre talált. Pedig azon a birói függetlenségen kivül, melyet a törvény ad meg és mely a biró akaratát védi meg minden hatalmi beavatkozással szemben, van még egy másik is, melyet a birónak önmagának kell biztositani: ez a szellemi függetlenség. A birónak, a kit a törvény megvéd az ellen, hogy bárki is politikailag függőségben tarthassa, magának kell ügyelnie arra, hogy mások szellemi fenhatósága alá ne kerüljön. Enélkül a külsőleg biztositott birói függetlenség frázissá törpül.

Az olyan ártatlannak és csekély jelentőségünek látszó

«kampózás» alatt tehát a birói függetlenség egész ethikai tartalmának megtagadása rejlik. A birói kar általa az ügyészség tulnyomó hatása és szellemi befolyása alá kerül, a mivel önmaga ássa alá tekintélyét. Legyen tehát a birói kar meggyőződve, hogy a «kampózás» támadóit nem a könnyelműség és a bíróság tekintélyének hetyke kisebbitése vezérlik, hanem éppen ellenkezőleg az a czéljuk, hogy meggátolják a bíróság tekintélyének az ügyészség tekintélye alá degradálását.

Az irodalmi plagiumot üldözi a kritika, mert általa az irodalmi biztonságot látja veszélyeztetve. Még inkább kell tehát üldözni az igazságszolgáltatási plágiumot, mely a társadalmi biztonságot veszélyezteti. Mert a «kampózás» közönséges plagium, tápiálkozás mások agyán, és a mint harsogó nevetés fogadná az iró nyilatkozatát, a ki azt mondaná, hogy egészen véletlenül ugyanazon gondolatot, ugyanazon szavakkal irta meg, mint más előtte, — csak mosolyogni lehet a «kampózás» olyatén védelmén, hogy hiszen a birónak szabad az ügyészszel teljesen egy véleményen lenni és kellő idő hiányában szavait is át szabad venni.

A kellő idő hiánya, a tulterheltség az utolsó szalmaszál, melybe a hanyagság védői mindig kapaszkodnak. Erre az érvre előzetesen csak az a megjegyzésünk van, vajon miért képes az ügyészség az anyagot önállóan feldolgozni? A mire ideje van az ügyészségnek, arra idővel kell birnia a bíróságnak is. De tulajdonképen ugy áll a dolog, hogy a «kampózás» nem a munkahalmaz eredménye, hanem megforditva, a kampózásból származik a munkahalmaz. Az ügyészi nézet feltétlen, előzetes elfogadása, az eset lelkiismeretes és gondos felülvizsgálatának elmulasztása okozza azt, hogy nem egyszer kerül végtárgyalásra oly ügy, melynek már a vádalá-helyezés kérdésének stadiumában meg kellett volna szünnie. A nagy apparatust igénylő végtárgyalás pedig sokkal több munkaerőt vesz igénybe, mint a mennyi az ügy önálló tanulmányozásához szükséges lett volna.

A «kampózás» kedélyes szokása tehát első sorban magának a bíróságnak árt, mert lerontja tekintélyét és szaporitja munkáját. De ártalmára van másfelől a terhelteknek, a kik ügyük gondos felülvizsgálásának hiján egészen a végtárgyalásig ártatlanul szenvedhetnek a vád sulya alatt. Evvel a kicsinynek látszó kérdéssel tehát még a vizsgálati fogság kérdése is összefügg és a dolog ugy áll, hogy a kampók számával arányosan nő az ártatlanul vizsgálati fogságban tartottak száma.

Sőt a «kampózás» káros hatása még a végtárgyaláson is mutatkozik. A vádlott azon veszi észre magát, hogy egy ügyész helyett kettő áll vele szemben, mert az ügyész szellemi hatalma alatt álló előadó minden önállóság nélkül csatlakozik az ügyész intentióihoz, és a vádlott egyedül védőjében találhat menedéket, a kinek igazán nagy erőfeszitést kell tennie, hogy a kettős ügyészséggel szemben meg tudja védeni védenczének ügyét.

Nem tesz tehát sem a közérdeknek, sem a bíróság érdekének szolgálatot, a ki a «kampózás» védőjéül szegődik és a kir. tábla ujabb irányának törvénytelenségét vitatja. A kir. tábla e határozatokkal a bíróság reputatióját és a felek érdekét egyaránt szolgálja, e mellett a jogos önvédelem bizonyos nemét gyakorolja, mert a kampózással végzett felületes munka a másodfoku bíróság munkáját is neheziti. Ha a kampózás mégis talál védelmezőre, sőt lelkesült apologetára is, annak az az oka, hogy még soha nem volt olyan rosz ügy, mely védőre nem talált volna, mert némely szellemdus emberre az ilyen ügy védelme valósággal ingerlő hatással van: rajta próbálja ki szellemi erejét s segitségével végez szellemi gymnastikát. *Veridicus.*

— **A Curia elnöke** olykép intézkedett, hogy az Ügyviteli Szabályok 334. §-a értelmében több curiai biró, ki eddig polgári tanácsban működött, szükség esetére bünügyibe, mások pedig, kik a bünügyi osztály tagjai, ideiglenesen polgári tanácsba kisegitőkül áttétessenek. A polgári birák: Vörösmarty Béla, Mikó Miklós, Fabinyi Ferencz. A bünügyiek: Sánta Gábor, Szeremley Lajos, Németh Péter.

— **Dr. Wlassics Gyulának** a feltételes itéletekről a Budapesti Szemlében megjelent dolgozatából veszszük át még a következő részletet:

Nem habozom kijelenteni, hogy gyöngiti az intézmény behozatalának chance-át nálunk egy fontos körülmény. Ez az, hogy a csekély sulyu cselekmények nagy részben közigazgatási, rendőri hatóságok hatásköréhez tartoznak.

Következőleg ezek kezében lesz az uj intézmény megvalósitásának sulypontja. A mi közigazgatási és rendőri intézményünk pedig általánosan elismert alapos reformra szorul. Jól fegyelmezett, hatályos ellenőrzés alatt álló közigazgatási szervezet mellett a megbizhatóság kérdése alig merülhetne föl. Igy azonban, különösen a ki nem barátja a föltételes elitélésnek, siet fölhasználni azt a közelfekvő érvet, hogy e reform csak a közigazgatás államositása után lesz érett kérdés Magyarországon.

Senki sem inkább hive a közigazgatási reformnak, mint e sorok irója. De abban az illusióban nem élek, hogy az állami közigazgatás dekretálása egy csapásra átalakitja az egyéneket is. Senki sem ragaszkodik e sorok irójánál inkább ahhoz a tételhez, hogy intézményszerü biztositékokat kell a közélet egész terén követelni. De viszont sok helyzetben tanultam fölismerni, hogy az intézmény üdvös hatása csak az intézmény hosszabb életének eredménye. A ki azt tolja előtérbe a «föltételes elitélés» reformjának mellőzése mellett, hogy nincs még Magyarországon rendezett közigazgatási szervezet, mely a föltételes elitélés helyes kezelésére biztositékul szolgálna, az egyszerüen ürügyet keres a reform elejtésére. Mert — habár semmi kétség — a jövő országgyülés a közigazgatási reformmal kiegésziti állami szervezetünket, de a rendelkezésre álló embereket büvös vesszővel át nem varázsolhatja. A kik pedig a többször emlitett föltételt emlegetik, azoknak, ha következetesek akarnak maradni, a közigazgatási reform életbelépte után legalább tiz évig kell várniok, mert az uj közigazgatási szervezettől joggal várható igazi eredmények akkor fognak csak kibontakozni.

Igy azután ismét oda jutunk a «föltételes elitélés» reformjával, hogy utolsók leszünk Európában, a kik ezt az intézményt meghonositjuk. Helyes eljárási biztositékok mellett már ma meghonositható az intézmény, vagy egy évtizedig hallgatni kell vele. Ezeket az örökös szegénységi bizonyitványokat kár volna a magunk részére kiállitani. Kár volna különösen akkor, midőn azok a visszaélések az életben be sem fognának következni. Ha a közigazgatási közeg kezében van a fölmentés joga: ugy a feltételes elitélés jogát is reá lehet bizni. Hisz indokolnia kell itéletét. Hisz a felebbezés nincs kizárva.

Azután ne feledjünk egyet. A mi büntetőtörvényünk csaknem elszigetelve áll arra nézve, hogy az ugynevezett reális büntetés semmi körülmények között sem mellőzhető. A mely országok a föltételes elitélés intézményét nem ismerik is: legtöbbször ismerik más alakban (megdorgálás stb.) a reális büntetés mellőzhetését. Nálunk ennek árnyéka sincs. Pedig multunk nagyon is ismerte ezt a gondolatot. A megdorgálás rendes büntető eszköz volt. Negyvenharmadiki javaslatunk is fölkarolta a megdorgálás büntetését. A «pörben állás» beszámitása szintén mentesitő eszköze volt a reális büntetésnek. Nálunk tehát nem hiányzik a történeti alap sem. Ujabban egyébiránt a mult századból több föltételes itéletet is közöltek szaklapjaink, melyek igazolják, hogy még a föltételes elitélés sem volt idegen a régi magyar judikaturában.

Az igazságügyi kormány tudomásom szerint behatóan foglalkozik is a szóban levő reformmal. Az igazságügyminiszter egybehivott büntetőjogi szaktanácskozmány lehetőnek és kivánatosnak mondta ki az itélet föltételes elengedésének behozatalát. Oly kiváló birói tekintély, a magyar magistraturának méltó büszkesége, mint Daruváry Alajos, az emlitett tanácskozmányban melegen szólalt föl az intézmény behozatalának lehetősége mellett. A birói kar többi jeles tagjai szintén igy nyilatkoztak. . . .

—

A Magyar Jogászegylet szombaton, január hó 16-án esti 6 órakor teljes-ülést tart. Tárgy: Reichard Zsigmond előadása az anthropologikus büntetőjogról.

Főszerkesztő: Dr Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 4. SZ. Budapest, 1892. január 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre 3 . A megrendelések a kiadó-hiv talhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A fővárosi államrendőrség jelentéséről. *x.* — *Jogirodalom:* Die geschichtliche Entwickelung des Thatsacheneides in Deutschland. Dr. FODOR ÁRMIN budapesti kir. aljárásbirótól.— *Törvénykezési Szemle:* A kir. táblák döntvényjogához. — Az örökösödési eljárás törvényalkotási mozzanatai. 1868—1891. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — Anthropologikus büntetőjog. (Részlet dr. Reichard Zsigmondnak a Magyar Jogászegylet 1892 január 16-iki ülésében tartott előadásából.) — A büntetések mérvének kérdéséhez. *F.* — Különfélék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1891. évi folyamának II. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

A fővárosi államrendőrség jelentéséről.

Előttünk fekszik a fővárosi m. kir. államrendőrség főkapitányának évi jelentése.

Az abban foglalt számos érdekes adat, s a csoportositásban nyilvánuló helyes jogpolitikai érzék megérdemli, hogy e jelentéssel foglalkozzunk, annál is inkább, mert a jelentés minden adata s a hozzá füzött kommentár csak ujabb érveket szolgáltat nekünk a büntetőjogi reformokkal szemben elfoglalt álláspontunk erősitésére.

Általában kiemeli a jelentés, hogy a kriminalitás aránya az elmult évben, daczára a téli időszak alatt természetszerüleg mindig előforduló munkahiánynak, kedvezőbb volt, mint a megelőző évben.

A nagyobb beszámitás alá eső és a hivatásos bünözők által elkövetett büntetendő cselekmények csekélyebb számban fordultak elő, mig a többi esetek nagy része vagy becsületsértés és testi sértés, vagy oly csekélyebb kárt okozott vagyon elleni *alkalmi* merénylet volt, melyeknek elkövetése a legmesszebb menő præventiv intézkedésekkel sem gátolható meg teljesen.

Az elmult év II. felében feljelentetett 4990 rendőri nyomozat tárgyát képező büncselekmény, melyek közül 775 az ember élete és testi épsége, 3613 a vagyon ellen irányult, mig a többi 602 vegyes természetü büntetendő cselekmény jellegével birt.

Érdekes e statisztikához füzött kommentár ama felvilágositása, hogy az élet és testi épség elleni merényletek egyet kivéve — mely állitólag rablási szándékból követtetett el — vagy szerelemféltésből, vagy családi viszályból származtak vagy pedig anyák által csecsemő gyermekeiken hajtattak végre. A szoros értelemben vett kriminalitással az ily természetü cselekmények csak igen laza összefüggésben vannak.

A vagyon ellen irányult büntetendő cselekmények — a jelentés szavai szerint — az utóbbi félév alatt legnagyobb részben alkalmi tolvajlások, csekélyebb jelentőségü sikkasztások és csalások voltak. (A Pfiufsich eset már ez évre esik.) Rablás miatt 10 esetben tétetett feljelentés, melyek közül azonban csak 3 birt komolyabb jelentőséggel. Méltányolnunk kell e helyütt azon igen helyes jogászi distinktiót, mely a főkapitány jelentésében a vagyon elleni deliktumok osztályozására nézve követtetik, hogy t. i. nem összesittetnek a cselekmények átlagosan s nem a számokat beszélteti a főkapitány, — a mint ezt pedig nem egy elismert büntetőjogi irónk tenni szokta — hanem elfogadja az alkalmi és a szokásszerü bünözők megkülönböztetését, mi különben a Btk. egész szelleméből folyik.

Emelkedett a betörés, bemászás és az álkulcs használata mellett elkövetett lopások aránya. Ennek okát a főkapitány abban találja, hogy az elmult évben nagyobb számban szabadultak ki különböző börtönökből a *professionatus* tolvajok, kiknek sikerült egy ideig különböző buvóhelyeken elrejtőzniök s ujabb büntetendő cselekményeket elkövetniök. Azonban a rendőrség már ezeket legnagyobb részben kézrekeritette s igy a társadalom vagyonbiztonsága egy ideig ismét nem lesz általuk háborgatva. E pontnál ki kell emelnünk, hogy mi — bár az alkalmi lopások tetteseire nézve a minősitett lopások minimumának leszállitását követeltük is — a maximumnak bizonyos esetekben való emelését sohasem elleneztük, mert az igazán veszedelmes és sulyos természetü lopásokra nézve a magas büntetéseket szintén igen helyesnek ismerjük el.

Zsebtolvajlás, sikasztás és okirathamisitás egyetlen egy jelentékenyebb sem fordult elő s igy csak megerősittetünk azon nézetünben, miszerint az enquête ama határozata, mely a zsebtolvajlásnak mint önálló minősitett esetnek való felvételét javasolja, czéltalan és következményeiben inkább káros, mint hasznot hajtó lesz, mivel ezen határozatlan és körül nem is irható fogalomba sok mindent iparkodnak majd belemagyarázni.

Az összes büntetendő cselekmények 4948 tettese (3266 férfi, 1682 nő) közül 408 volt rovott előéletü, a mi aránylag csekély hányadnak mondható, a mennyiben azt sem tudjuk, hogy a konkrét esetekben mit jelent a «rovott előélet».

A bejelentett 242,282 frtnyi károsszegből 30,889 frt téritettetett meg a rendőri előnyomozat során. Ez szintén kedvező jelenség, mert egyrészről figyelembe veendő a károsok magas becslése, másrészt pedig, hogy a birói vizsgálatig sem jutottak az ügyek.

Nem ily kedvező az arány a letartóztatott személyek tekintetében. Le volt tartóztatva a rendőrségnél az 1891. év második felében összesen 1257 egyén, kik közül 810 illetékes bíróságának adatott át, 447 pedig a nyomozás befejezése után szabadlábra helyeztetett.

Nem habozunk kijelenteni abbeli meggyőződésünket, hogy a rendőrség tulságosan gyakran veszi igénybe apolgárok letartóztatására kapott diskretionarius természetü hatalmát.

Nem mintha minden alap nélkül eszközölné a letartóztatásokat, hanem a könnyebb esetekben is csupa tulzott óvatosságból, a vizsgálat meghiusitásának vagy a szökés veszélyének rémlátása következtében és jogczimén letartóztatják a gyanusitottakat, nem gondolva meg, hogy e joggal csak azon esetekben kell és szabad élni, a hol az igazán és elkerülhetlenül szükséges, nem gondolva meg, hogy mennyi ily esetben kénytelenek a bíróságok az ügyet megszüntetni, a vádlottat felmenteni vagy a dekorum megóvása czéljából végső menedékkép a vizsgálati fogságot beszámitani.

Alkalmat veszünk itt még magunknak az illetékes körök figyelmét felhivni a rabszállitással járó miseriákra. A nyilt utczán fényes nappal ültetik bele a letartóztatottakat azon közismeretü kocsikba, a járókelők nagy épülésére. Arra a letartóztatottra nézve, a kiben csak egy szemernyi becsületérzés van, — pedig a főkapitány ur jelentése szerint tulnyomólag alkalmi bünözők, — (szerintünk még ez sincs rólok

beigazolva), nincs megszégyenitőbb, kinosabb, mint pellengérre állittatni a bámuló nép előtt, mely nagyon könnyen megalkotja magának az igy transportáltak felől elitélő véleményét és nagyon meg is jegyzi magának a látottakat, a szereplők személyével együtt.

Szerfelett érdekesek a főkapitányi jelentésnek az erkölcsrendészetre vonatkozó adatai és az azokhoz füzött kommentárok. «A titkos prostitutió — igy szól a jelentés — sokkal veszedelmesebb a megtürtnél, a szorosan vett közerkölcsiségi tekinteteken kivül ugy közrendészeti, mint közbiztonsági szempontból.»

Nem akarunk itt annak fejtegetésébe bocsátkozni, a mi jelenleg a külföldi irodalomban élénk vita tárgyát képezi, hogy államilag lehet-e egyáltalán a prostitutiót tétlenül és büntetlenül elnézni; annyit azonban most is konstatálnunk kell, hogy a mi viszonyaink közepette, midőn az engedélyezett prostitutió rendszeres rendőri ellenőrzés és felügyelet alatt áll, a társadalom önmaga ellen vétkezik, ha a *titkos* prostitutió ellen, mely ugy közbiztonsági, mint közegészségügyi szempontból nagy veszélyeket rejt magában, nem lép fel kellő energiával és nem adja meg közigazgatási hatóságainknak és biróságainknak a megfelelő hatalmi eszközöket a rendszeres præventióra, szükség esetén pedig a szigoru repressióra.

A titkos prostitutió személyei a kriminalitás terén jelentékeny tényezőt képeznek, ugy mint bünszerzők, bünsegédek, orgazdák, mint a kikért vagy a kik által zsarolások, fosztogatások, sikkasztások és egyéb büncselekmények elkövettetni szoktak. Ugyancsak a titkos prostitutiónak nagy része van — a jelentés szavaival élve — a legnagyobb furfanggal és lelkiismeretlenséggel keresztülvitt keritésekben, melyek, ha az alaki bizonyitékok nagy utánjárás mellett beszerezhetők is, csak kihágás czimén, pár napig tartó egyszerü rendőri elzárással torolhatók meg. Elismeréssel emlékszik meg a főkapitány itt a büntetőjogi enquête-nek a kerités büntetésére vonatkozó határozatáról és kétségtelennek mondja, hogy büntető törvényünk novelláris uton ily értelemben leendő kiegészitése — mi iránt egyébként a főkapitány ur még az 1886. év elején tett a belügyminiszteriumhoz előterjesztést — «nagyon alkalmas leend jelentékenyen orvosolni az e téren észlelhető bajokat».

Sürgeti még a jelentés a kényszermunka behozatalát, kapcsolatban a szegényügy és a tolonczügy szerves rendezésével.

Itt emlitjük fel, hogy az elmult félév folyamán a rendőrség 6 fiugyermeket helyezett el az aszódi javitó-intézetben. A gyermekek közül három 13 éves, kettő 15 éves, egy 17 éves, négy törvényes, egy törvénytelen születésü, egy lelencz volt. Mindannyian megrögzött csavargók. A rendőrség ugyan több gyermek elhelyezését is megkisérlette, de a javitó-intézetek tultömöttsége miatt ez nem volt lehetséges.

Igazán nem is tudjuk megérteni, hogy ily nagy városban, mint Budapesten, még most sem látják sem a kormány, sem a főváros, sem gyermekbarát egyleteink elérkezettnek az időt egy megfelelő befogadási képességü javitó-intézet létesitésére. Az elzüllött, csavargó, kolduló gyermekek százait lehetne évenként megmenteni a társadalomnak. Mig igy a bün által bünben neveltetnek fel s a társadalom legveszedelmesebb elemeivé válnak.

A társadalom és az állam áldozatkészsége velük szemben épen nem jótékonyság, hanem puszta eszélyesség, mert az ily intézmények által megelőzik a bünök egy nagy részét.

Nálunk mindent a biró büntető hatalmától várnak. Azokra a szerencsétlenekre, kik nem is tehetnek mást, mint bünös cselekedetet, szigoru büntetést, elrettentő példaadást követelnek, a helyett, hogy csirájában, gyökerében igyekeznének a dudvát kitépni.

A főkapitányi jelentés többi részére is lesz még talán alkalmunk visszatérni. Minden részletében nagyon érdekes képét tárja elénk társadalmi életünk különböző nemü bajainak. Éppen ezért érdekel bennünket a jelentés minden részlete, mert felfogásunk szerint a jogtudományok szerves összefüggésben vannak a többi társadalom-tudományokkal s köztük a határvonalat nem lehet oly mereven megvonni, mint eddig akarták. *x.*

Jogirodalom.

Die geschichtliche Entwickelung des Thatsacheneides in Deutschland. Von dr. Georg Kleinfeller. Berlin 1891.

Az eskü intézménye, ugy a mint az a modern peres eljárásokban szabályozva van, hosszu történeti fejlődés eredménye. A bizonyitékok között foglal helyet és még sem tiszta bizonyiték. A római in jure eskü egyezségi jellege és in judicio eskü bizonyitási feladata egyesülnek benne, és ezen ellentétes elemek egy különös vegyüléket képeznek. A középkor a római jog félreértéseiből hordta össze az anyagot szabályozásához. A kánonjog az in jure eskü formáját, a kinált és visszakinált főesküt fentartotta, a mikor az eljárásnak in jure szakaszát eltörölte; nem fogadta el egyezségi jellegét, mikor azt tisztán tényre engedte meg, és mégis ragaszkodott a felek dispositiójának elvéhez. A modern eljárás még keresztül nem vitt feladata, az eskünek bizonyitéki jellegét ismét visszaállitani, megtisztitani azt a zavaró elemektől és visszaadni azt rendeltetésének.

Szerző történelmileg igyekszik kimutatni, hogy az esküjog fejlődése Németországban abban állt, hogy az eskü mindinkább bizonyitó tényesküvé vált. Ha *Demelius* kutatásainak eredményét elfogadjuk, a birói eskü — a juramentum in judicio — Justinian korának perrendében «csak az itéletre mérvadó ténykörülmények valóságára irányulhatott» (Schiedseid und Beweiseid 126. l.) Szerző a kánonjogból és a középkori jogirodalomból kimutatja, mennyire félreértették a római jog e szabályát. A germánjog a tisztitó és perdöntő esküre helyezi a sulyt, és nem a tényesküre. A kánonjog a jogra irányuló esküt elvetette, a kinálás és visszakinálás alakját azonban nem ejtette el. Mindez irányok befolyásolták az eskü alakulását, mely ezek behatása alatt nem válhatott tiszta bizonyitékká. «Ures szólásmód», azt irja szerzőnk, «ha az észak német perrendtartási bizottságban évszázadok óta uralkodó népfelfogásról beszéltek, a melylyel az eskü bizonyitéki jellegének elhanyagolása ellentétbe helyezkednék. A fél esküjének ezen jellege csak a 19. században a jogászoknál jutott általános elismerésre, és a népnél uralkodó ily felfogásról talán még ma sem szabad beszélni.» (276. l.)

Minket kevésbé érdekel maga a történelmi fejlődés, az egyes tulhaladott jogi alkotások és irók nézete, melyeket szerző idéz, mint az eredmények, melyekre jut.

Szerinte a mai esküjognak két főhibája van. Egyik, hogy az eskük még ma is tulnagy számban fordulnak elő; a másik a tulzott formalismus, mely meghiusitja a czélt, hogy az esküvel az igazság derittessék ki. Mindkét baj összefügg egymással. Az eskükinálás és visszakinálás kényelmes eszköz a biró és felek részére, a melylyel a per fonalát átvághatják és ez gyakori alkalmazására csábit. Az eskü formalismusa pedig a legnagyobb visszaélésekre vezet, a melyek még kirivóbbakká válnak az által, hogy a gyakorlat a formalismust még nagyobb mértékben kiélesitette, a mint azt a törvény és a rendszer szükségessé tennék. A biró megállapitja az esküszöveget a nélkül, hogy az esküre kötelezett felet látná, a nélkül, hogy meggyőződnék, vajon a fél az eskümintát az ellenfél által kinált, illetve a bíróilag megállapitott szövegben megérteni képes-e.

Minden egyes esetben, melyben a biró esküt itél meg, előbb a felet személyesen kellene meghallgatnia. Csakhogy ennek eszközlése nemcsak halasztásokat idéz elő, hanem kényelmetlen is a bíróra nézve, mert kénytelen a fél gondolkozását megérteni és azt esetlegesen nézeteinek és következtetéseinek

tévességére figyelmeztetni. Ehez hozzájárul az ügyvéd érzékenysége, a ki ezen intézkedésben bizalmatlanságot lát saját személye iránt, sőt néha valóban elveszti ennek folytán felének bizalmát, mert ez nem szivesen jelenik meg személyesen a bíróság előtt és képviselője ügyetlenségének tulajdonitja a kellemetlenséget. Mindezek eléggé magyarázzák, hogy miért idéztetnek a felek oly ritkán személyes megjelenésre.

Ha azonban azt követeljük, hogy a biró az eskü megitélése előtt minden esetben hallgassa meg az esküre kötelezendő felet, akkor önmagától előáll a gondolat, hogy az eskünek korlátozását szószerint előre megállapitott mintára ejtsük el, és a helyett a felet ép ugy hallgassuk eskü alatt, mint a tanut. Ezen utat már az 1869. évi bajor perrendtartás követi. Csakhogy ez a féluton állt meg, mert fentartotta az előre szövegezett eskümintát a birói eskünél és fentartotta az eskükinálás és visszakinálás formalismusát is. A félnek eskü alatti kihallgatását egész következetességgel kell keresztülvinni, ha a kivánt hatást el akarjuk érni. Csak arra kell ügyelnünk, hogy ne hiteltessük meg mindkét felet ugyanazon tényállásra, mert ez esetben a vallomások ellenmondásai folytán az egyik a hamis eskü gyanuját kelti fel. A biró hallgassa meg mindkét peres félt, bocsássa esküre azt, a kinek előadása a körülmények folytán megbizhatóbb. Ha mindkettő megbizhatósága egyenlő, akkor bocsássa esküre a bizonyitó félt; ha pedig egyiknek előadása sem látszik megbizhatónak, mellőzze egyáltalában a meghiteltetést. Mindenesetre módot kell nyujtani a birónak, hogy a feleket előbb hallgassa meg és határozzon előadásuk megbizhatósága felett, mielőtt a meghiteltetést elrendeli.

Az eskük számának csökkentését természetesen ez intézménytől nem lehet remélni, a mit *Glaser* is őszintén bevall. Miután az eskü alatti kihallgatás jobb eszköz az igazság kideritésére a formulázott eskünél, valószinüleg a felek gyakrabban fogják inditványozni és a biró gyakrabban fogja alkalmazni. Sőt az eskük ezzel nagy mértékben fognak szaporodni, különösen, ha figyelembe veszszük, hogy a félnek nem egy szigoruan körülirt tényállitása, hanem egész előadása, a kérdésekre adott összes válaszai helyeztetnek ezzel az eskü sanctiója alá. Szerző szerint ez ugyan baj, de eltünőleg csekély baj amaz előnyökkel szemben, hogy a tényállásnak teljes, összefüggő előadása megneheziti a hazugságot, a csalárdul és gondatlanságból elkövetett hamis eskük számát, a melyek a szükszavu eskümintában rejtekhelyet találnak. A szónak a perben nem az a czélja, hogy a gondolatot elfedje.

Mindamellett szerző gondoskodni kiván arról is, hogy a biró ne vegye ki az esküt felesleges, lényegtelen megjegyzésekre is, melyek az összefüggő előadásba könnyen becsusznak. A biró a kihallgatás végén, miután mindkét fél teljes vallomását jegyzőkönyvbe vette, az esküre bocsátandó fél előadásából válaszsza ki a lényegeseket, különitse el azokat a lényegtelenektől, és az esküt csakis a lényeges körülményekre vegye ki.

Szerző szerint a félnek eskü alatti kihallgatása és a fél esküjének ez irányban való reformja megfelelne az eskü fejlődési irányának is, mert csak ezzel válnék valódi bizonyitékká. Nem áltatja magát vérmes reményekkel, hogy ez Németországban egyhamar bekövetkeznék, mert a szokás vis inertiæ-je ellen fog annak állani. A természeti fejlődés hatalma azonban nagyobb és az, ámbár lassan, de biztosan át fogja alakitani az esküt a félnek eskü alatti kihallgatására.

A szerző gondolatmenetéről számoltunk be a fentiekben. Nem füzünk hozzá ezuttal megjegyzést. Csak registrálni akartuk azt annak bizonyitékául, hogy a félnek eskü alatti kihallgatása ma már Németországban is napról-napra tért hódit a jogászok véleményében. A birodalmi perrend alkotásakor a fél esküje még győzelmet aratott felette, azonban, ugy látszik, pyrrhusi győzelmet; a fél esküjének barátai is beismerték nagy hibáit és alig tudtak elfogadható érvet felhozni mellette. Tényleg csak a szokás tétlenségi ereje, a jogi traditió szivóssága győzött. Azóta a nézetek tisztultak. Ha a német birodalmi perrend ma volna tárgyalás alatt, azt hiszszük, hogy az eredmény más volna. — Nem tartjuk szerencsének, hogy perrendünk reformja eddig késett, a késedelemből azonban kétségtelenül azon haszon háramlik majd eljárásunkra, hogy a formulázott eskü romdüledéke abból végleg el fog tünni.

Dr. Fodor Ármin.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kir. táblák döntvényjogához.

(T.) A Büntető Jog Tára 1891. évi deczember 17-iki száma a kir. táblák döntvény megváltoztató inditványozási jogáról értekezvén, azon konklusióra jut, hogy a kir. táblák döntvényváltoztató inditványozási joga csakis azokra az esetekre vonatkozik, melyekben a kir. itélő tábláknak maguknak van döntvényjoguk és ha a curiai döntvény az egyes kir. táblák döntvényei között felmerült ellentét megszüntetése végett hozatott, ezen álláspontot oly tetszetős indokolás kiséretében mutatja be, hogy az ellenmondás szinte lehetetlen s mégis ellent kell mondanunk!

Ha az 1890. évi XXV. tcz. kifejezetten akként rendelkeznék is, hogy a táblák jelzett joga ily korlátolt, a gyakorlat még akkor sem engedné annak ily korlátolt terjedelemben való alkalmazását, mert az azonos természetü ügyekben, melyek azonos elvek szerint döntendők el, majd a táblák, majd a kir. Curia dönt mint legfőbb forum; ebből pedig világosan következik, hogy a döntvényváltoztató inditványozást korlátozni nem lehet.

Nem akarom taxative felsorolni mindazon eseteket, melyekben az azonos természetü perekben majd a táblák, majd a kir. Curia a végső foku bíróság, hanem csupán példaképen utalok 1881. évi LIX. tcz. 47. §-ára, mely azon sommás perekben, melyekben a kereset tárgya 500 frtot meg nem halad, az elsőbirósági itéletet helybenhagyó másodbirósági itélet ellen, további felebbezésnek helyt nem ad. Ily perekben helybenhagyás esetén a táblák, megváltoztatás esetén s mindazon esetekben, melyekben a per tárgya 500 frtot meghalad, a kir. Curia a végső forum. Hogyan alkalmaztatnék már most e pereknél a Büntető Jog Tára által elfoglalt álláspont?

Bizonyos esetekben, azonos természetü, azonos jogi elveken nyugvó és azonos törvények szerint eldöntendő pereknél, a kir. tábla a végső forum, tehát döntvényváltoztató inditványozásnak van helye; más esetekben, jogi szempontból tekintve ugyanoly perekben, a kir. Curia a végső forum, tehát nincs helye az inditványozásnak.

Ezen ellenmondás elkerülhetlen, tehát a Büntető Jog Tárának álláspontja feltétlenül helyesnek nem mondható.

Ám állapittassék meg a hatáskör a polgári perekben is, a perek bizonyos kategoriája szerint elvi alapon ugy, miként a büntető perekre nézve az 1883. évi VI. tcz. rendelkezik; határoztassék meg teljes præcisióval, mikor végső fok a tábla, mikor a kir. Curia? és kerültessék el annak a lehetősége, hogy azonos perek végső fokon majd az alsóbb, majd a felsőbb fokon döntessenek el: akkor feltétlenül csatlakozunk a Büntető Jog Tára álláspontjához, addig azonban nem lehet.

Minthogy pedig a czél az igazság kiszolgáltatása, minthogy az eljárási módozat megállapitása csupán eszköze az igazság felderitésének s minthogy az igazság azonos esetekben csak egyféle lehet: a mi nézetünk is az, hogy a döntvények folytonos megtámadása csak az igazság rovására történhetnék s hogy tehát annak szük korlátok közé szoritva kell lenni.

Ma még azonban, mig egyrészt kimutattuk, hogy a

megváltoztatás inditványozását korlátozni nem lehet; másrészt pedig minthogy az 1890. évi XXV. tcz. 13. §-a *általánosan* akként rendelkezvén, hogy: «bármelyik kir. itélő tábla teljes ülése a szavazatok két harmadrészével hozott határozata alapján, a kir. Curia teljes ülési megállapodásának megváltoztatása czéljából indokolt felterjesztést tehet, mely esetben a kérdés a kir. Curia megfelelő teljes ülése által ujból eldöntendő»: mindezeknél fogva a mai törvények által teremtett viszonyok között a kir. táblák döntvényváltoztató inditványozási jogát föltétlennek és korlátlannak kell tekintenünk.

Az örökösödési eljárás törvényalkotási mozzanatai. 1868—1891.[1]

Az örökösödési eljárás intézménye, mely az örökségi jog érvényesitésénél az államközegek hivatalos beavatkozási intézkedéseinek kifejezése, ujabb korunkban szükségessé vált ebbeli reformnak nagyfontosságu tárgyát képezi. Az nyilt szakitás a régi jogrendszerrel, mely az ősiség alapján az ipso jure örökösödés elvét követte. Az uj, az ősiség keretén kivül álló jogrendszerben ezen örökösödési elv nem érvényesülhetett; annak tehát el kellett távolitiatnia. Mindamellett az ipso jure örökösödés szálai s kifolyásai még mindig mélyen behatolnak ezen intézmény szabályozásába. Az uj jog természetéből kifolyó hivatalos beavatkozás elve egész teljességében még meg nem valósulhatott. Az ebbeli reformváltozások, a lefolyt két évtized alatt ugy az örökösödési *eljárás megindi-tására*, mint annak *közegeire* nézve, következő lényegesb alakulásokban nyilvánulnak.

Az 1868-iki törvényhozás a hivatalos beavatkozást, mely szerint a bíróság köteles volt az örökösödési eljárás megindítása s az érdekeltek megidézése (585. §.) iránt intézkedni, csak az 560. §. eseteire szoritotta t. i. a kiskoruak, gyámoltak, gondnokoltak, ismeretlen örökösök letézésénél, örökös hiányában, vagy ha a ki nem egyezett érdekeltek kérelmezik. Hasonló jellegü a vagyonközösségre s osztályra vonatkozó eljárás is. Az örökösök a közösséget, egyezség által szabályozhatják, valamint az osztályt is, birói beavatkozás nélkül. Kivévén, ha az testvérek s unokatestvérek közt, kik ki nem egyezhettek fordul elő; a mikor a bíróság köteles volt az osztályt haladéktalanul megtenni s az örökséget átadni.

Ezen irányt követte az 1877-iki törvényhozás is, azt rendelvén: hogy azon esetre, ha az örökösödésre hivatottak, vagy egy részük atyai hatalom, gyámság vagy gondnokság alatt áll, a gyámhatóság az örökösödési eljárás megindítása végett tárgyalást rendel (243. §.). Továbbá nem vitás örökjognál az iratok a hagyatéki bírósághoz csak akkor voltak áttendők, ha ingatlanok vagy telekkönyvi jogok léteztek; és általa a telekk. hatóság hivatalból csak akkor kerestetett meg, ha az ingatlanok az örökhagyó nevén álltak vagy az átruházás okirattal igazolható. Különben az örökös, hagyományos maga köteles lépéseket tenni az átiratás iránt; kivévén ha kiskoruak, gondnokoltak vannak, kikre való átiratást a gyámhatóság eszközöltette (254. §.). Ha azonban vitás a jog, vagy az osztály-egyezség nem sikerült: az iratok hivatalból átteendők a bírósághoz. Az osztály tekintetében történt összeütközésnél, csak az egyezség megkisérlésére terjedhetett a hivatalos beavatkozás.

A jelenlegi javaslatban mindenesetre mutatkozik némi előhaladás. Kimondatik benne, hogy a hagyatéki eljárás hivatalból kötelezőleg meginditandó, ha az 1877-iki fent ismertetett 233. §. esetei fenforognak; kivévén ha hagyatéki vagyon nincsen. Különben csak az örökösödési igénylők kérelmére. E tekintetben haladás, hogy világosan törvényileg megállapittatnék, miszerint az elhalálozástóli 3 hó után azt a hagyományosokon kivül, az örökhagyó s örökös hitelezői is kérhetik. Még jelentékenyebb leend azon reform, mely a hivatalbóli elrendelés kiterjesztésére vonatkozik az által, hogy a hivatalbóli eljárásnak meg kell történni mindig, ha a hagyatékhoz ingatlanok tartoznak (7. §.), tehát akkor is, ha a 233. §. eseteinek egyike sem forog fen. És ennek biztositása végett köteleztetnek a hatóságok, közjegyzők, községi előljárók ily halálesetek feljelentésére.

Ujabbkori rendszerünkben a birósági beavatkozás, ingatlanoknál kiterjesztetett a hirdetményi eljárás által akkép, hogy idejének letelte után, ha az öröklési jog iránt nincsen nehézség, az ingatlannak az örökös nevérei bekebeleztetése hivatalból eszközlendő. Ez a javaslatban is megtartatott s az örökségi jog nagyobb biztositása végett kiterjesztetett az ingóságokra is (22. §.).

Az ingatlanok kivételes tekintete alá jönnének a hagyományok is. Ezek biztositása iránt a bíróság rendszerint csak a hagyományosok kérelmére intézkedhetik. De a javaslat szerint, ha ingatlan van, s a jog nem vitás, habár a hagyományos a tárgyalásra nem jelent is meg, annak a hagyományosra leendő átiratása a bíróság által elrendelendő lesz; sőt ha vitás is a jog, az telekkönyvi feljegyzéssel biztositandó (12. §.)

A hagyatéki *eljárás közegeit* illetőleg az 1868. évi törvény az eljárás vezetését megyékben a szolgabiróhoz, városokban gyámhatósághoz utasitotta, még akkor is, ha az örökhagyó javai különböző területeken léteztek. Az osztályra s örökség átadására hivatott közeg pedig ingóknál a személyi s ingatlanoknál a birtokbiróság a törvényszék volt. Az 1877. évi törvény a tárgyalás vezetésével az árvaszéket, illetőleg egy tagját s a szolgabirákat bizta meg; az előbbit akkor, ha a helyszinén gyámhatóság székel. De a 246. §. szerint a községi előljárók is megbizhatók voltak azon esetekben, midőn leszármazó kiskoru vagy gyámhatóság alatti nagykoru törvényes örökös, vagy ilyenek s nagykoru örököstársak vannak; és csekély vagy csak annyi vagyon maradt, melynek jövedelme a kiskoruak eltartására okvetlenül szükséges.

Az 1877-iki törvényhozás már a *közjegyzőket* is igénybe vette, de csak azon esetre, ha azt az örökösök kivánták, vagy a gyámhatóság czélszerünek találta (245. §.).

A tárgyalás vezetője lett hivatva az osztályos egyezség megkisérlésére is — és pedig ismételten.

Az 1886: VII. tczikk, mely az 1874. évi XXXV. tczikknek a közjegyzőségi törvény egyes részeinek módositásáról szól, e téren a reformot tovább fejlesztette, midőn kimondotta, hogy a tárgyalás vezetése a közjegyzőkre nemcsak reá *bizható*, hanem reájok *bizandó* is; tehát ez bizonyos korlátok közt kötelező volt (30. §.). Ha ugyanis nagyobb távolság forgott fen, vagy a közjegyzők kellő gyorsasággal a tárgyalásokat nem végezhették, ezek vezetése a *szolgabirákra* volt ruházható, sőt az 1877: XX. tcz. 246. §ának eseteiben a községi előljáróságra, t. i. ha csekély a hagyatéki vagyon s csupán leszármazók maradtak örökösökül (30. §.)

Ezek irányában a mostani törvényjavaslat nem igen tartalmaz reformot s előhaladást. A 8. §-ban ugyanis megtartatik a *községi előjáróság* illetékessége is azon esetben, ha a leltári érték 200 frtot meg nem halad; az örökhagyó nevére át nem irt ingatlanok nincsenek; és ha a leszármazók egyedül vagy együtt az özvegygyel hivatvák az örökösödésre. Ez esetekben megbizhatók a vezetéssel a hagyatéki bíróság által.

Ha pedig az utóbbi feltétel nélkül csak 200 frt értékről van szó s át nem irt ingatlanok nem léteznek: akkor ugyanazon 8. §. szerint *a bíróság egy tagja* vezeti a hagyatéki tárgyalást a helyszinén.

És csak ha ezen 8. §. esetei fen nem forognának, tehát ha sem községi előjáróság, sem birósági tag nem bizható meg, akkor a 9. §. szerint a *közjegyző* bizandó meg a tárgyalás vezetésével a helyszinén, vagy a közjegyzői székhelyen, vagy a szomszéd községben. *Dr. Szokolay István*

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

Anthropologikus büntetőjog.

— Részlet dr. Reichard Zsigmondnak a Magyar Jogászegylet 1892. január 16-iki ülésén tartott előadásából. —

Mit tekint az anthropologikus iskola büncselekvénynek?

Garofalo nézete e kérdésben a következő: Van az emberekben a becsületességnek (probità) és a könyörületnek (pietà) bizonyos közepes mértéke, a mely megvan minden emberi társadalomban, illetve megvan mindazokban a bizonyos mérvig civilizált társadalmakban, a melyeket a kérdések megoldásánál tekintetbe kell vennünk. A becsületesség érzete megakadályozza az embereket abban, hogy más tulajdonát bármily alakban is eltulajdonitsák, a könyörület érzete pedig eltiltja az embereket attól, hogy embertársaiknak valamely testi szenvedést okozzanak. Ezen érzelmek némely emberben igen hatályosan, és igen finoman vannak kifejlődve, de még azokban is a kikben igy kifejlődve nincsenek, bizonyos közepes mérvig megvannak. Már most *azok a cselekvények, a melyek ezen könyörületesség, illetve becsületesség átlagos mértékét sértik, képezik a büncselekvényeket.* Az ilyen cselekvényeket nevezi Garofalo *delitto naturale*, természetes büncselekvénynek. Elismeri Garofalo, hogy vannak egyéb cselekvények is, a melyeket az emberek büntetni szoktak, de ezeket természetes büncselekvényeknek nem tekinti, és ezeket nem vizsgálja. Garofalo nézetét vizsgálva, mindenekelőtt az tünik fel, hogy igaza van abban, hogy a könyörületesség és becsületesség átlagos mérvének megsértése büncselekvényt képez, vagy hogy helyesebben fejezzük ki a dolgot, igaz annyi, hogy a könyörületesség és becsületesség átlagos mértékének megsértése felkelti az emberekben azt a bosszuérzetet és megtorlási vágyat, a mely abban nyilvánul, hogy az elkövető büntetést kap. És ennyiben konstatálnunk kell azt is, hogy Garofalo e meghatározása mélyebbre menő igazságot fejez ki, mint a Ferri által adott, és véleményem szerint többet mond, mint a büncselekvénynek bármely eddig adott meghatározása.

Mindannak daczára ezen meghatározás is szenved hiányokban. Egyik az, hogy nemcsak a könyörületesség és becsületesség átlagos fokának megsértése kelti fel az emberben a megtorlási vágyat, hanem felkelti azt pl. az is, ha az emberek az egymás iránt tartozó tiszteletet vagy egymásnak mélyen meggyökeredzett és szenteknek tartott érzelmeit megsértik. Sőt mi több, ezen utóbbi fajhoz tartozó büncselekvények, a minőkhöz első sorban a más becsületének, vagy más kegyeletes érzéseinek megsértése tartozik, a fejlődésnek most előre látható folyamán hivatva vannak arra, hogy a büntető törvények hatálya alól nemcsak hogy ki ne vétessenek, hanem hogy büntetési sanktiójuk jóval erősebb legyen, mint a mai.

Másik hiánya Garofalo meghatározásának az, hogy többet ölel fel, mint a mennyit felölelni akar. Adósságok meg nem fizetése pl. mindazon társadalmakban, melyeket Garofalo tekintetbe vesz, az átlagos becsületérzéssel meg nem férőnek tekintetik és mégis adósságok meg nem fizetése semmiféle felfogás szerint, sőt Garofalo felfogása szerint sem képez delitto naturalet. Igaz, hogy Garofalo ezen ellenvetésre azt viszonozhatná, hogy a becsületérzés sértésének bizonyos erősebb mérve kell ahhoz, hogy az természetes büncselekvénynek tekintessék. Ez igaz lehet; ha ez azonban igy áll, akkor az a kérdés merül fel, hogy hol kezdődik az a fokozat, a melynél a becsületérzés megsértése már büncselekvény számba megy. Erre Garofalo feleletet nem ad, és igy az ő meghatározása a büncselekvénynek csak néhány, megengedjük, hogy fontos jelét tartalmazza, annak összes jeleit azonban ki nem meriti. Azaz, a meghatározás az igazságnak csak egy részét, és nem az egész igazságot tartalmazza.

Garofalo meghatározásának tökéletlensége legjobban kitünik, ha azt a büntetőrendszerrel kapcsolatban vizsgáljuk. — Ha ugyanis a meghatározás, melyet ő ad, helyes, és ha valóban a leglényegesebb jeleket tartalmazza a tekintetben, hogy mi tesz valamely cselekvényt az emberek szemében büntetendővé, akkor azon meghatározásból azt is le kell vezetni tudni, hogy minő legyen vagy minő lesz az egyes büncselekvények büntetési mérve? Lássuk tehát a büntetőrendszer alapelveit, a mint azokat Garofalo megállapitja. Ezek a következők: 1. az u. n. *született bünösök* eliminálandók a társadalamból, mert azok ellen egyéb segitség nincs, és pedig a halálbüntetés utján eliminálandók azok, a kikben a könyörületesség átlagos mérve teljesen hiányzik; a deportatio vagy életfogytiglani elzárás utján azok, a kikben e becsületesség hiányzik. A különbséget a két osztály közt az indokolja, hogy a gyilkosokkal szemben magában a társadalomban is hiányzik a könyörületesség, mig ellenben a tolvajokat tulzottnak látszanék halállal büntetni; 2. vannak itt-ott bizonyos helyen felmerülő u. n. *endemikus büncselekvények;* ezek ellen az időleges vagy helyi eliminatio alkalmazandó. Ezen két osztálylyal már átléptünk a született bünösök csoportjából az u. n. alkalmi bünösök csoportjába és egyszersmind Garofalo büntetőrendszerének egy ujabb alapelvéhez. Az alkalmi bünösök ugyanis nem az eliminatio, hanem a reparatio elve alapján büntetendők, a mit az indokol, hogy mindenütt, a hol reparatio lehetséges, ott eliminatio felesleges. Egész általánosságban kijelenti Garofalo azt, hogy a klassikus büntető iskola azon tétele, mely szerint a büntetés a büncselekvényhez arányos legyen, az ő büntetőrendszerében helyet nem talál, már csak azért sem, mert a büntetés és a büntett nem kommensurabilis összemérhető mennyiségek.

Nem lehet tagadni, hogy ez a büntetőrendszer sok merész és helyes gondolatot tartalmaz. Nem lehet tagadni, hogy vannak bünösök, a kiket eleminálni kell a társadalomból, és hogy ilyenek nagyobb számmal fordulnak elő, mint a hogy a klassikus iskola hitte. Nem lehet továbbá tagadni, hogy létezik némely büncselekvények ellen a repressiónak egy az elzárásnál helyesebb módja, t. i. a helyi eliminatio vagy a reparatióra való hatályos kényszerités. Nézetem szerint Garofalo büntetőrendszere mind abban az irányban, a melyben szigorit, mint abban az irányban, melyben enyhit, haladást képezne az uralkodó rendszerekkel szemben.

Tekintsük azonban ezt a rendszert magának Garofalonak alapelveiből kiindulva, t. i. abból, hogy természetes büncselekvény nem egyéb, mint az átlagos könyörületesség vagy becsületesség megsértése. Már most, ha ebből indulunk ki, mindenekelőtt azt látjuk, hogy a büntetésben nem lehetne különbséget tennünk a született gyilkosok közt, a kik a könyörületességet sértik és a született tolvajok közt, a kik a becsületet sértik. Ezen alapból kiindulva nem indokolható az, a mit Garofalo mond, hogy az egyik csoportot halálra itéljük, a másikat deportatióra. Az, a mit Garofalo e különböztetés indokául felhoz, hogy t. i. a gyilkosokkal szemben mi bennünk is hiányzik minden könyörület és ez az, a mi a halálbüntetést indokolja, el nem fogadható érvelés. Nem fogadható pedig el nemcsak azért, mert nem a rendszer alapelvéből van véve, hanem ezért sem, mert a benne konstatált tény nem is való. Nem való az, hogy mi a gyilkosok iránt könyörületet egyáltalán nem érezünk és még azok is közülünk, a kik a halálbüntetést fentartani kivánják, ezt nem könyörület hiányából, hanem azért teszik, mert egyéb érzelmek a könyörületet bennök legyőzik.

Másik érve Garofalonak a két osztály közti különbség tekintetében az, hogy a született tovajokra halálbüntetést kiszabni tulzott lenne. Ez az érve teljesen helyes, ez azonban nem az ő büntetőrendszeréből való, hanem való a klassikus iskolának általa el nem fogadott azon elvéből, hogy a büntetésnek a büntetthez arányosnak kell lennie. És éppen ez az egyik hibája a Garofalo rendszerének, hogy ez az elv abba szervesen beleilleszkedni nem tud. Igaz ugyan, a mit Garofalo mond,

hogy a büntetés és büntett inkommensurabilis mennyiségek, ennek oka azonban az, hogy a büncselekvény természetét nem eléggé ismerjük, azaz hogy nincs eléggé megállapitva, hogy mi az, a mit a büncselekvényekben büntetendőnek tartunk. Ennek folytán mind a büncselekvények, mind a büntetések megállapitásánál bizonyos nem eléggé elemzett indulatok által vezéreltetünk, a melyek természetesen nem elég határozottak arra, hogy pontosan összemérhetők legyenek, de azért elég határozottak arra, hogy bizonyos megközelitő arányosságot indikáljanak.

Garofalo büntetőrendszerének legjobb gondolata, az, hogy ott, a hol reparatio lehetséges, egyéb büntetés felesleges, szintén nem függ össze az ő rendszerének alapelvével és szintén bizonyos homályos igazságossági és czélszerüségi érzetből származik. Garofalo kiinduló pontja ugyanis egységes, t. i. az, hogy a büncselekvény a becsületesség és könyörület átlagos fokának megsértése. Ebből az elvből kiindulva a büntető rendszernek is csak egységes elvéhez lehet eljutni, nem pedig ahhoz, hogy a büntetőrendszer alapelvét a büncselekvények egyik része tekintetében az eliminatio, a másik része tekintetében a reparatio képezi. Véleményem szerint a büntetőrendszer ezen kettős alapelve a Garofalo és az anthropologikus iskola által elhanyagolt azon igazságból vezethető le, a melyet fentebb tárgyaltam, hogy t. i. a bünösök két nagy osztályra szakadnak, a normalisokra és az abnormisokra. A bünösök ezen osztályozásából természetesen következik az, hogy az egyik osztálylyal szemben a büntetőrendszer alapelve a reparatio legyen, a másikkal szemben pedig az eliminatio.

A büntetések mérvének kérdéséhez.

A következő sorokat vettük :

«A *Jogtudományi Közlöny* a 3. szám mellékletén 29. sz. a. egy jogesetet közöl, melyben a Curia egy hamis vád és lopás bünhalmazata alapján elitélt egyénre két évi fegyházat szabott ki büntetésül. A jogesethez füzött megjegyzés szerint ez a büntetés sok, és az elsőbiróság itélete, mely ez esetben a 92. §-t alkalmazta, a curiai itéletnél helyesebb. Engedje meg tisztelt Szerkesztő ur, hogy a Curia álláspontjának védelmére keljek. A kérdéses esetben arról van szó, hogy egy ember, a ki egy órát lopott, még ezen felül rágalmazás miatt jelentette fel az egyetlen tanut, a ki a lopást látta, és hogy ennek folytán a feljelentettet, a ki bizonyitékot szolgáltatni nem tudott, elitélték és az öt napi fogházat ki is állotta. A lopás aztán később más uton felfedeztetvén, a tolvaj a hamis vád és a lopás bünhalmazata miatt lett elitélve. Az itélethez füzött megjegyzések szerint a 92. §. alkalmazását indokolnák: a fiatal kor, rovatlan előélet, töredelmes beismerés, a lopott dolog csekély értéke és a kár megtérülése. Ezek az indokok nézetem szerint nem elég erősek arra, hogy a 92. §. alkalmazása indokoltassék. A fiatal kor nem menti azt, hogy a tolvaj még hamisan is vádoljon mást; rovatlan előélet nem jöhet számba mint tulnyomó enyhitő körülmény, és különösen nem fiatal embernél; a töredelmes beismerés csak a felfedezés után következett be, mert hisz különben a hamisan vádolt egyén el nem itéltethetett volna; a kár megtérülése végre csak a lopás tekintetében történt, a hamis vád tekintetében nem, sőt ellenkezőleg. A hamisan vádolt egyén ártatlanul elszenvedte a fogságot, a lapokban pellengérre volt állitva, és ezen kára meg nem térithető. És éppen ennek megfontolása képezi indokát jelen soraim megirásának. Azt hiszem, hogy ebben a kérdésben a kir. Curia szigoru itéletének volt helyesebb érzéke az egyéni szabadság biztositékai iránt, mint az elsőbiróságnak, mely a lopott óra megkerülése által a kárt megtérültnek találta.»

—

Legyen szabad az igen tisztelt felszólaló ur sorait pár megjegyzéssel kisérnünk.

Bevalljuk, hogy mi nem abból indultunk ki, vajon az egyéni szabadság biztositékai iránti érzék vagy egy bizonyos felháborodás mit diktál, hanem abból, hogy mily büntetést szab a törvény a cselekményre. S a törvény idevágó szabványait a következőkben véljük megállapithatni.

Előre bocsátjuk, hogy a hamis vádnak már tényálladéka is magában foglalja a roszhiszemüséget, tehát nem szabad a hamisságot még külön mint sulyositó körülményt a vádlottnak beszámitanunk.

A mi pedig a cselekményre a törvényben kiszabott büntetést illeti, a Btk. 213. §-a szerint mindazon esetekben, midőn a hamisan vádolt egyén öt évig terjedhető fegyházzal sujtatott, a hamis vád büntetési tétele is öt évig terjedhető fegyház. A büntetés ott megy át az öt éven felüli tételbe, midőn a kiállott büntetés is meghaladta az öt évet, s csak a halálbüntetés esetében tizenöt évi fegyház a maximum. A középsulyosságu büncselekményeknél tehát körülbelül ugyanannyi a hamis vád büntetése, a mennyi a hamis vád folytán kiállott büntetés; a legsulyosabbaknál kevesebb. Következik ebből egész határozottsággal, hogy a csekély sulyuaknál szintén bizonyos arányba kell hozni a két büntetést. Lehet itt ugyan a hamis vád büntetése több mint az okozott jogsérelem, — sőt mi is azt tartjuk, hogy többnek kell lennie, mert a cselekmény objektiv jellege sulyos, — de a csekélyebb esetekben még sem szabad olyannak lennie, hogy e mellett a sulyosabb esetek számára a büntetési tételben ne maradjon kellő tér. Ha azonban öt napért adunk két évet, mint a Curia tette: mennyit adjunk egy évért? Vagy mennyit két, három, négy, öt évért? Már pedig mindezeknek el kell férniök az öt évig terjedhető büntetési tételben. Sőt ha öt évet állott volna is ki a hamisan vádolt, még akkor sem igen szabad a rendes esetekben többet adni, mint a középmértéket, vagyis a kir. Curia 49. sz. hires teljes-ülési határozata szerint $3^1/_2$ évet, és csak a sulyositó körülmények fokozódása esetén közelithejtük meg az öt évet. Ha mindezt figyelembe veszszük, ha tehát öt évért jár rendes körülmények közt alig valamivel több mint $3^1/_2$ év, akkor *öt napért* az a tizenegy hónap, melyet az első fok kiszabott, éppen nem mondható kevésnek.

A másik kérdés az, hogy az egy hónapnyi emelés, mely a nehány forint értékü óra ellopására körülbelül esik, elegendő sulyos-e. Szerintünk teljesen. Mert itt sajátkép csak *jogi* értelemben vett lopás forog fen. Közönséges értelemben a fenforgó cselekmény a talált dolog megtartását képezi, mert a birlalat fogalmát mesterségesen ki kell terjesztenünk, hogy a báli teremben elvesztett óra is a tulajdonos birlalatában levőnek legyen tekintethető. Nem szólunk itt az ellen, hogy a cselekmény lopásnak vétessék, de mégis csak különbözik az ilykép lopásnak vett megtartás a közönséges lopásoktól, hol a birlalatból való elvétel a nem-jogászi felfogás szerint is az. Habár ez a fiatal ember nem tudott ellentállni, mikor látta az órát a bálban a pad alatt, biztosra vehető, hogy nem vette volna el az órát a másiknak asztaláról vagy zsebéből. A cselekmény tehát a lopás és a talált dolog megtartása közti határvonalon fekszik s ezt a momentumot a büntetés kiszabásánál mint enyhitőt figyelembe kellett venni. A ki az ilyet ignorálja, az a formalistikus szempontokat a lényegesek fölé helyezi.

Szólnunk kell még arról, hogy mikép illik belé ezen halmazati két cselekményt illető tétel ilyképi megoldása azon rendszerbe, mely a Btk. 92. §-ában jut kifejezésre. Álláspontunk a 92. §-sal csak ugy ellenkeznék, ha a sértett objektum csekélysége nem fogadtatnék el nyomatékos enyhitő körülménynek. Minthogy azonban azt hiszszük, hogy nem fog találkozni senki, a ki a jogsérelem csekélységét neutrális körülménynek tartaná, ennélfogva kétségtelen, hogy a letartóztatási idő csekély tartamában, (hozzávéve a lopott dolog megtérültét),

szintén rejlik erős enyhitő elem. És minthogy az elsőfoku bíróság még egyéb enyhitő körülményeket is talált, a 92. §. alkalmazásának még formailag is aligha állhat utjában valami.

És itt ismételve megjegyezzük egész általánosságban, hogy miután az irásbeli alapon itélő felső fok részéről a büntetés sulyositása csak igen fontos körülmények alapján tanácsos: ennélfogva, ha ily emelés történik, az legalább tüzetesen indokoltassék meg, és ne szoritkozzék a kir. Curia, mely a minősitési kérdések tárgyalásának iveket szán, a büntetési tétel olyatén indokolására, mint a szóban forgó volt.

A Curia ezen indokolási részletét egyébiránt nem-követendő például szóról-szóra ide igtatjuk:

«*A büntetést illetőleg azonban tekintve, hogy a Btk. 92. §. enyhitést tartalmazó intézkedése alkalmazására indok nem forog fen; ellenben a bünhalmazat folytán sulyosabb büntétési tételből lévén a büntetés alkalmazandó: mindkét alsóbbfoku birósági itéletnek részben való megváltoztatásával a cselekmények és a bünősség fokához mérve volt kiszabandó.*» *F.*

Különfélék.

— **A kir. Curiához** az 1891. év folyamán érkezett 10,430 polgári, 1613 váltó és kereskedelmi, 153 urbéri, 10,440 büntető, 540 fegyelmi és 308 felszólamlási, összesen 23,484 ügy s igy az 1890. évről maradt 8102 hátralékkal együtt az elintézendők főösszege 31,586-ot tett ki. Elintéztetett 23,860, hátralékban maradt 7726 ügydarab. A beérkezések száma az 1890. évihez képest 2383-al csökkent; ezen számból a büntető-ügyekre 1960 esik. Az elintézett ügyek száma is kevesebb volt 1366-al, mint 1890-ben s igy a hátralék a beérkezéseknél mutatkozó nagymérvü csökkenés daczára csak 376-al fogyott.

— **A budapesti kir. tábla** a decentralisatióval 5997 hátralékot vett át. Az azóta érkezett ügyekkel együtt elintézendő volt 9518. Elintéztetett 3016, hátralékban maradt 6502 ügy, s igy a hátralék a decentralisatió óta 505-el nőtt. A büntető ügyek gyorsabb tempóban intéztetnek el, mint a polgáriak, mert mig az utóbbiakból átlag 15, addig a bünügyekből 23 esik egy-egy (nem egészen $3^1/_2$ óráig tartó) ülésre. Mig minden egyes polgári ügyre átlag 14 percz jut, addig a bünügyekre átlag 9 percz fordittatik.

— **Dr. Nagy Ferencz** egyetemi ny. r. tanárnak «*A magyar kereskedelmi jog kézikönyve*» cz. munkája második kiadásából az I. füzet megjelent. Az első kiadást annyira bővitve és uj anyaggal gazdagitva találjuk benne, hogy majdnem uj munka számba mehet ezen második kiadás. A magyar judikatura alapos feldolgozása által ezen uj kiadással jogi irodalmunk nagybecsü munkát nyert, mely a feldolgozás világossága, szabatossága és a gyakorlati felfogás folytán ugyis mint tankönyv és ugyis mint gyakorlati kézikönyv nagy szolgálatot van hivatva tenni kereskedelmi jogunknak. A munkára még vissza fogunk térni.

— **A budapesti VI. kerületi kir. járásbiróság** az elmult évben 42,448 *beadványt* tüntet fel, a miből kitünik, hogy ügyforgalma óriási mérvben emelkedett és — az V. kerületi kivételével — meghaladja az összes budapesti járásbiróságok ügyforgalmát. Ezen ügyszám mind feldolgoztatott és igy semmi hátralék sem maradt. Ehhez járul 263 *elnökségi beadvány* és 3419 *bagatellpanasz*, a mely összes teendőket öt birónak kellett feldolgoznia, kik közül az egyik csupán bagatellügyeket tárgyalt. A többi négy biró 15,474 *tárgyalást* tartott meg, a mely óriási szám a birói létszám szaporitását feltétlenül megköveteli. A határozattal eldöntött 9307 perben a másodbirósághoz összesen 758, a Curiához 69 *felebbvitel* terjesztetett fel; hogy ezek mikép intéztettek el, az iránt a kimutatás nem nyujt támpontot. Kiemelendőnek tartjuk ez alkalommal, hogy a járásbiróság érdemes vezetője arra is mintául szolgálhat, hogy mily módon lehet párositani a kellő erélyt az ügyvédek és hivatalnokok iránt tanusitott szivélyes bánásmóddal. *gs.*

— **A bünügyi itéletekről** a *Magyar Ujság*-ban a következő megjegyzéseket olvassuk:

«A közvélemény nem igényel magának döntési jogot azon kérdésben, hogy ki itélhető el, ki nem. Megszoktuk egész általánosságban, hogy csak a biróságok tudják azt, hogy mily cselekvény érdemel büntetést, és hogy mit mennyivel kell büntetni. Megszoktuk, hogy kicsiszolt és a közönség által meg nem értett formulák segélyével határoztassék el az, hogy ki mennyi büntetést kap. Ha valakit elitélnek, a kit a közönség felmentendőnek tartott, vagy felmentenek, mikor a közmeggyőződés az elitélést várja, akkor a közönség, bár boszszankodva, de egyszersmind fatalis megnyugvással ismeri be, hogy ő nem ért a büntetőjoghoz, és hogy azt kezelni a birák és ügyvédek dolga. Hát még a büntetés mérve! Avval, hogy mire itélnek el egy bünöst, a közönség már alig törődik, és ebben az irányban véleménye is alig van. Pedig nem ártana erre is figyelemmel lenni. Elég gyakran hall az ember törvényszéki tárgyalásokat, a melyeken tizenöt-tizenhat éves gyermekeket valamilyen büntett miatt két-három heti elzárásra itélnek. Ez a törvény illető szakaszainak teljesen megfelelő formula. A valóságban azonban a dolog ugy áll, hogy vagy gyermeki könnyelmüségből követte el az illető azt, a mit elkövetett, és akkor annak erkölcsi életét az elzárás által megölni nem szabad, vagy pedig az elkövetett büntett egy romlott lélek megnyilatkozása volt, és akkor a két-három heti fogház és az abban lakókkal való érintkezés csak arra jó, hogy a kezdő gonosztevő helyett kész gonosztevő jöjjön ki a fogházból. Van ez éremnek egy másik oldala is. Ugyanazon törvényszéki teremben, a honnan két-három heti fogházba küldik a gyerekeket, előállnak a büntett veteránjai, a nyolczszoros, tizszeres visszaesők, és várják itéletüket azért az egy nem sikerült lopásért, a melyen a számos sikerült után egyszer rajtavesztettek. Ezeknek formulája három négy esztendőre elzárás, pedig tudják a birák, a mint mindenki tudja, hogy kiszabadulásuk után ujra csapásai lesznek embertársaiknak.»

— **A régi magyar gyakorlatból.** Miskolcz város történetének 3. kötetéből veszszük át ezen városi határozatot, mely a halálra itéltet megkegyelmezi és — reversális ellenében — rehabilitálja.

«Anno 1650. Ugyan Beke András deák uram biróságában ment végben minden dolgának állapotja, amaz régtől fogván bujdosó, és sok emberséges embereket nyughatatlanitó, gonosz feslett erkölcsü, mindenétől elfosztatott Szücs Jánosnak, kinek elsőbben az nemes vármegyén lett gratiája, annak utánna semmi lett okon, uton és módon ellene nem obstalható becsületes városunktól és lelki tanitonktól, az clarissimus Körösi Mihály uramtól, noha ez előtt Seres György uram biróságában ad mortem sententiáztatott volt, de ellábalván ex vinculis egy néhány esztendeig oda bujdosván egy latrával Lakatos Andrással; mostan immár csudálatos mesterséggel magát városunkban introducáltatván, és négyszer fenállván az feketeszékben és köntösben, városunkban szabados lakása engedtetett, erős reversalist adván magáról, 1647. esztendőben.»

Ezek pedig feltételes elitéléssel szemben kiállitott reversalisok:

«Anno domini 1643. 29. septembris. Én Máthé Istvánné Herczeg Zsuzsánna adom tudására az kiknek illik, hogy én az minemü vétekben estem volt ennek előtte, ugymint: ki az mezőn laktam az pajkos legényekkel, mely gonoszságomért halál volt volna fejemen, de Haller Sámuel uram ő nagysága intercessiojára az böcsületes tanács megengedett ilyen formán: Hogy ha ennek utánna valami gonosz életre adnám magamat és megbizonyosodnék, minden kedvezés nélkül megölettessem. Én Máthé István én is kötöm arra magamat, hogy ha én is tudván feleségemnek latorságát, és még is véle laknám, azon supplicium legyen fejemen, mely az feleségemen. Ez dologra mind feleségestül kezünket adtuk az böcsületes birónak és az egész tanácsnak.»

«Anno 1633. die 21. Februarii. Én Tekse István, mivel nyilvánvaló lopásban találtattam, mely lopásért engemet megfogván a miskolczi biró tanácsával igaz törvény szerint és érdemem szerint akasztófára itéltek, és ugyan ki is harangoztak az törvény szerint való büntető helyre, de mivel az én kegyelmes asszonyom Nyáry Miklósné asszonyom ő nagysága mellettem felkelt, és ugyan erőszakkal tanács kezéből kivett — annak utánna az mikor ő nagysága jó akaratja volt, Miskolczra haza szállitott és én felőlem az tanácsot megtalálta, hogy ő kegyelmek engemet városokban jó kötésem szerint befogadjanak, kötöm azért erre magamat, hogyha én

ennekutána valami nemü vétekben találtatom, csak két pénz érő lopásban is, az meglett törvény szerint, minden haladék nélkül felakasztassak, sem földesuram, sem egy, sem más mellettem becsületi vesztése alatt fel ne kelhessék.»

Végül még egy feltételes itélet:

«1632. Sipos Márton mivel lopásban találtatott volt, város törvénye szerint akasztófát érdemlett, noha mégis megtekintvén az atyjának és több jóakaróinak töröködéseket (igy) és ő neki is ifjuságát engedtök halálát. Kötötte arra magát az egész tanács előtt, hogyha jövendőben akarmely vétekben találtatik, tehát akkor törvény szerint halál legyen az fején.»

— **Egy sensatiós angol rágalmazási eset.** A Court of Queen's Bench előtt két napon át tárgyalták a követ kező esetet:

Chapman és Hall, londoni kiadó czég kiadásában megjelent A. D. Ellis irónak «Afrikai elbeszélések» (African Stories) czimü könyve, melyben egy James Peacock nevü ember szerepel, és ennek a története van benne regényként megirva.

Mr. James Pinnock, egy előkelő afrikai kereskedő jelenleg brightoni lakos, a kiadók ellen rágalmazási pert inditott, azt adván elő, hogy a kérdéses könyv meséje ugy van összeállitva, hogy az az ő életének történetét tükrözi vissza, az ő jellemére nézve nem éppen nagyon hizelgő módon.

A bizonyitás során kitünt, hogy Pinnock nagy kereskedelmi vállalatokban volt elfoglalva Nyugat-Afrikában, és később midőn már nagy vagyonra tett szert, gyárait és hajóját eladta a Royal Niger Companynek, visszatért Angliába, elvett egy fiatal leányt, azzal Brightonba visszavonulva, élte uri módon világát.

Ellis regényének hőse, Peacock, a mint a bizonyitási eljárás folyamán kiderül, egészen hasonló pályát követ, szintén nagy kereskedést folytatott Nyugat-Afrikában, meggazdagodott gyárait és hajóját szintén a Royal Niger Companynek adja el, szintén visszavonul Angliába stb., csakhogy Peacock nem egész kifogástalan módon szerezte a nagy vagyont.

Bár se czélzás, se vonatkozás a könyvben valamely élő egyénre sehol sincsen, Pinnock magára vette az egész regényt, s a vagyonszerzés módjára vonatkozó gyanusitással magát becsületében sértettnek találván, kéri a kiadókat — mivel a könyv szerzője Indiában van — rágalmazás miatt vétkesnek kimondani.

Az egész angol sajtó nagy érdeklődéssel kisérte a tárgyalást, a mihez hozzájárult még az is, hogy mindkét részről hires ügyvédek képviselték a feleket. A panaszos egyik ügyvédje, mert Angliában szokásos nagy ügyekben több ügyvédet vagy jogtanácsost vallani, Sir Charles Russel, Q. C. (Queen's, counsel), a panaszlottaknak egyik jogtanácsosa pedig Mr. Asquith, Q. C., volt; mindkettő a harmadévi Times-Parnell pörben szerepelt előkelő és hires ügyvéd.

Sir Ch. Russel főleg arra alapitotta panaszát, hogy a találkozások egész sora annak föltevésére és elfogadására késztet, hogy a regényt panaszos élettörténetéből vették, olyként állitván őt oda, mint a ki vagyona szerzésében nem igen válogatta a becsületes utakat.

A kiadóczég, mint panaszlott részéről Mr. Asquith, azzal védekezett, hogy ezek azon hiszemben voltak, mikor a kötetet kiadták, hogy ugy a regény cselekménye, mint annak alakjai költöttek, hogy ők azelőtt panaszost nem is ismerték, sőt annak még csak létezéséről se birtak tudomással. Ki van tehát zárva a rágalmazási szándék. Továbbá fölhozták, hogy mihelyt a dologról panaszos ügyvédje részéről értesültek, a könyv további elárusitását rögtön beszüntették, és a könyvkereskedőknek eladás végett szétküldött példányokat visszaszedték, de nemcsak a kiadók, hanem Ellis se ismerte a panaszost, és könyve irásakor ez se tudott Pinnock létezéséről semmit. Peacock alakja egy typust ábrázol, mely egész osztályra, nem egyes személyre vonatkozik. Dickenset is — ugy mond — többször fenyegették perrel, előtte teljesen ismeretien emberek, kik magukat valamely regényében utánozva találták, mig viszont mások hálálkodtak neki azon kitüntetésért, hogy őket modelljeül vette.

Mr. Justice Deuman, elnöklő biró, összegezve a tárgyalás eredményét, megjegyezte, hogy abban az esetben, ha a kérdéses regény valóban egy határozott személyre van vonatkoztatva, nem lehet kétség aziránt, hogy az tényleg becsületet sértő. Az esküdtekre bizza tehát annak eldöntését, hogy a regény panaszosra volt-e vonatkoztatva, és hogy okszerüen vonatkoztatható-e az reá?

Az esküdtszék félórai tanácskozás után mindkét kérdésre igennel felelt, s a kiadók 200 font (körülbelül 2200 frt) pénzbirságra, illetőleg kártéritésre itéltettek.

— **Dr. Robitsek József** figyelemre méltó memorandumot terjesztett a budapesti ügyvédi kamara választmányához az ügyvédi nyugdijazás és segélyezés kérdésében. Visszatérünk.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Jan. 26-tól február 2-ig.) **Kronstein** Jakab e. a szabadkai tsz. jan. 26. (288). — **Deutsch** Mihály e. a n.-becskereki tsz. jan. 27. (262). — **Nosits** Vilmos utóda e. az aradi tsz. jan. 30. (287). — **Löbl** Ferdinand e. az a.-maróthi tsz. jan. 30. (288). — **Pick** testvérek e. az aradi tsz. jan. 30. (291). — **Gyorgyevits** Svetislav e. a zombori tsz. febr. 1. (285).

Csődök: M. **Bacholczky** e. a n.-szebeni tsz.; csb. Bán Ferencz, t. Henrich Gusztáv, ht. dr. Vecserdea Miklós; bh. febr. 22., felsz. t. márcz. 11., csődv. vál. márcz. 14. (5). — **Toth** Mátyás e. a szabadkai tsz.; csb. Kis József, t. dr. Huszágh Nándor, ht. Baky Gedeon; bh. febr. 3., felsz. t. márcz. 1., csődv. vál. márcz. 3. (5). — **Steiner** Jozefa e. a kecskeméti tsz.; csb. Kiss Ferencz, t. Szokolay Mihály, ht. dr. Steiner Miksa; bh. febr. 25., felsz. t. márcz. 23., csődv. vál. márcz. 24. (6). — **Keleti** Béla hagyatéka e. a bpesti keresk. és vtsz.; csb. dr. Berténvi Iván, t. br. Purczell Andor, ht. dr. Tóth Kálmán; bh. márcz. 7., felsz. t. ápr. 7., csődv. vál. ápr. 9. (6). — **Kanitz** Jakab e. a n.-becskereki tsz.; csb. dr. Végh Imre, t. ifj. dr. Demkó Pál, ht. dr. Kiss János; bh. febr. 8., felsz. t. márcz. 5., csődv. vál. márcz. 8. (7). — **Grünhut** Kálmán e. a szolnoki tsz.; csb. Pataky István, t. Bathó János, ht. dr. Kele József; bh febr. 22., felsz. t. márcz. 10., csődv. vál. márcz. 11. (10). — **Rosenfeld** Jakab e. a debreczeni tsz.; csb. Balogh Imre, t. Hartstein Lajos, ht. dr. Fejér Ferencz; bh. febr. 25., felsz. t. márcz. 23., csődv. vál. márcz. 26. (11). — **Ruzsitska** István e. a vukovári jbság; id. t. Kraskovits Lajos, ht. Sztojsits K.; bh. márcz. 1., csődv. vál. márcz. 2. (11). — **Razgha** Rezső e. a pécsi tsz.; csb. Saághy Vincze, t. Szucsits Károly, ht. Reeh Dezső; bh. márcz. 16., csődv. vál. márcz. 19. (12). — **Deutsch** Margit és Rudolf e. a n.-váradi tsz.; csb. Jelencsik István, t. dr. Rosenthal Mór, ht. dr. Duma Flórián; bh. febr. 29., felsz. t. márcz. 5., csődv. vál. márcz. 8. (12). — **Polonyi** Pál e. kaposvári tsz.; csb. Holics Gyula, t. dr. Ritzinger János, ht. dr. Kovács József; bh. febr. 20., felsz. t. márcz. 12., csődv. vál. márcz. 14. (14). — **Salamon** Samu e. a n.-szebeni tsz.; csb. Bán Ferencz, t. dr. Vecserdea Miklós, ht. dr. Konrade Károly; bh. febr. 24., felsz. t. márcz. 15., csődv. vál. márcz. 18. (14). — **Weisz** Lipót e. a sz.-fehérvári tsz.; csb. Sohár Béla, t. Csekő Lajos, ht. Lauschmann József; bh. márcz. 10., felsz. t. ápr. 5., csődv. vál. ápr. 8. (14).

Csődmegszüntetések: Ney Kóbi e. a n.-becskereki tsz. vagyon hiányában (5). — **Csépány** Antal és neje e. az egri tsz. a tömeg felosztása folytán (5). — **Damaszkin** János e. a n.-becskereki tsz. a hitelezők kielégitése folytán (5). — **Lerchenfeld** Móritz ellen a soproni tsz. a tömeg felosztása folytán (6). — **Első budapesti fogyasztási szövetkezet** e. a bpesti keresk. és vtsz. a tömeg felosztása folytán (7). — **Klimó** Aurél e. a debreczeni tsz. a tömeg felosztása folytán (8). — **Weisz** Náthán e. a beregszászi tsz. a tömeg felosztása folytán (8). — **Herskovics** Henrik e. a debreczeni tsz. vagyon hiánya folytán (8).

Pályázatok: A szentesi jbságnál **aljegyző**; bh. febr. 3. a szegedi tsz. elnökéhez (12). — A szegedi tsznél **II. oszt. jegyző**; bh. febr. 4. e tsz. elnökéhez (13). — A kecskeméti tsznél **II oszt. jegyző**; bh. febr. 4. e tsz. elnökéhez (13). — A hajduböszörményi jbságnál **albiró**; bh. febr. 4. a debreczeni tsz. elnökéhez (13). — A szabadkai járásbiróságnál **albiró**; bh. február 4. e tsz. elnökéhez (13).

Több évi gyakorlattal biró jogképzett ember, ki a német nyelvet is tökéletesen birja, önálló fogalmazó — ügyvédi vagy közjegyzői irodában foglalkozást keres. Szives ajánlatok e lap kiadóhivatalához. 4615

Főszerkesztő: **Dr Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája

Huszonhetedik évfolyam. 5. SZ. Budapest, 1892. január 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A közigazgatási biráskodás. JUSTUS. — A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — *Jogirodalom:* A választott bíróságokról. Das Schiedesgericht im modernen Civilprozesse, von Alfred von Lindheim. Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Pénzügyi biráskodás 1891-ben. Dr. FRAENKEL SÁNDOR budapesti ügyvédtől. — A kereskedelmi törvény 260. §-áról. Dr. TÖRÖK JÁNOS szolnoki ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. táblák határozattáraiba felvett határozatok. — Kir. táblai határozatok — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A közigazgatási biráskodás.

A kormány választási programmjának egyik része az, hogy a közigazgatás államositásáról szóló törvényjavaslat mellett a közigazgatási biráskodási törvényjavaslat is az országgyülés elé fog terjesztetni. Magát e tényt megjegyzésekkel kisérnünk felesleges. Csupán a végett akarunk most felszólalni, hogy a közigazgatási biráskodásról szóló törvényjavaslat most már mentől hamarabb terjesztessék a közönség elé.

Világos lehet mindenki előtt, hogy az összes közigazgatási reformtörvények közül a közigazgatási biráskodásról szóló törvény az, a mely a leggondosabb szövegezést igényli. Az aktiv közigazgatás szabályozásáról szóló törvényeket közigazgatási hivatalnokok hajtják végre, a kik a náluk megszokott szabadabb és a körülményekhez alkalmazkodó felfogásukkal könnyen tudnak segiteni a törvény szövegezési hiányain.

A közigazgatási biráskodásról szóló törvény ellenben bíráknak szól, a kik meg vannak szokva a törvényt szigoru merevséggel magyarázni, és a kiknek keze alatt a gondatlan szövegezésü törvény hiányai egész teljességükben érezhetőkké válnak. Ugyanezen irányban hat továbbá azon körülmény is, hogy a közigazgatási bíróság, éppugy mint más bíróságok mindig vitás jogeseteket dönt el és igy ennek folytán is utalva van arra, hogy a törvényt, midőn két vitázó fél között tesz igazságot, bizonyos a közigazgatási eljárásnál nagyobb merevséggel alkalmazza. És végre, ha ugyan még szükséges az indokokat szaporitani, meg kell fontolnunk azt is, hogy a közigazgatási törvények hiányain a közigazgatási biráskodás magyarázata segithet, mig ellenben a közigazgatási biráskodás minden kérdésben, a melyben dönt, az utolsó forumot képezi.

Azt hiszszük, hogy ezekben eléggé indokoltuk azt, hogy a közigazgatási biráskodásról szóló törvény szövegezésénél ugyanakkora gondossággal kell eljárni, mint egyéb u. n. jogi törvények szövegezésénél. Ez utóbbiaknál pedig a gondosság egyik nagy biztositékát képezi az, hogy még az előkészités stadiumában terjesztetnek az egész jogászközönség birálata alá. Felesleges általánosságban kifejteni, hogy az ily birálat mennyit használ a törvény szövegezésének és elégnek tartjuk rámutatni arra, hogy az utóbbi időkben is többször megtörtént, hogy a már előterjesztett törvényjavaslatot a jogászközönség birálata alapján módositottak, sőt vissza is vontak.

Távolról sem szabad képzelnünk azt, hogy a törvényhozási tárgyalások a jogászi birálatot pótolni képesek. A törvényhozás tárgyalásai a törvény rendelkezéseinek tartalmára, nem pedig azok szövegezésére fektetik a fősulyt, a mi annyira természetes és helyes dolog, hogy pl. Stuart Mill szerint a törvények szövegezésének nem is volna szabad a törvényhozás által történnie. A törvényhozás foglalkozik ugyan a szövegezés kérdéseivel (és gyakran, mint némely korábbi törvényeinkből láthatjuk, elég szerencsétlenül szokott szövegezni), de éppen a közigazgatási biráskodásról szóló törvény tárgyalásánál még arra is el kell készülve lennünk, hogy a felmerülendő politikai kérdések közepette a szövegezés kérdése teljesen el fog hanyagoltatni.

Az eddig nyilvánosságra jutott kormánynyilatkozatokból tudjuk, hogy a közigazgatási biráskodásról szóló törvény a taxativ felsorolás és nem az általános hatásköri megállapitás elvére lesz fektetve. Az ilyen szerkezeti elv alapján készült törvény pedig — minden törvényhozási szempontot mellőzve, — szövegezés tekintetében a legnagyobb gondosságot igényli. A törvényben fel kell sorolni minden egyes oly közigazgatási jogviszonyt, illetve az ily jogviszonyok minden egyes csoportját, mely a bíróság elé legyen vihető. Nagyon könnyü elképzelni, hogy mennyi nehézség fordul elő az ily felsorolás megállapitásánál, a melyben egyéb nehézségekhez még az is járul, hogy a külföldi törvények mintául csak kevéssé szolgálhatnak.

A mi közigazgatási viszonyaink ugyanis annyira eltérők Németország idevágó viszonyaitól, hogy mi a német közigazgatási biráskodási törvények szakaszainak lemásolásával csak zavart okoznánk. A többi külföldi törvények pedig nem a taxativ felsorolás, hanem az általános hatásköri megállapitás elvét vevén alapul, a mi törvényhozásunknak e részben még utmutatókként sem fognak szolgálhatni. Meg kell tehát alkotnunk a mi törvényünk legfontosabb részét, az odatartozó esetek felsorolását a magunk erejéből. Tudjuk azonban mindnyájan, hogy éppen az eseteknek taxativ felsorolása igényli a legpontosabb és legminutiosusabb fogalmazást mind azon szempontból, hogy oda nem tartozó eset oda ne kerüljön, mind azon szempontból, hogy oda tartozók ki ne maradjanak. Ilyen munkát pedig még a legjobb kodifikator sem vállalhat magára teljes megnyugvással, és annak, hogy ilyen munkálat csak valamennyire is kielégitő legyen, egyetlen biztositéka az, hogy az esetszerü felsorolás mentől többek által lett légyen felülvizsgálva.

És végül csak még egyetlen szempontot legyen szabad felhoznunk. Mint mindnyájan tudjuk, jogi törvényeink szövegezése sokkal tökéletesebb, mint közigazgatási törvényeinké. Ennek pedig egyedüli oka, hogy az előbbieknél a szövegezés a jogászság által történt, az utóbbiaknál nem. És ez természetes is. Javaslat stadiumában levő törvények áttanulmányozása és átértése, szövegezési hiányok és hibák észrevevése oly feladatok, a melyek tekintetében a jogászság képezi az egyedüli gyakorlott elemet. És midőn mi a jogászság közreműködését a közigazgatási biráskodásról szóló törvény megalkotásánál óhajtjuk, akkor nem óhajtottunk egyebet, mint a mire a törvény helyes szövegezése érdekében elkerülhetetlenül szükség van.

Justus.

A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai.[1]

IV.

Az enquête azt javasolja, hogy a 16—18 év közti ifjukoru egyénekre nézve a 85. §-nál magasabb, a rendes büntetési tételnél alacsonyabb külön büntetési skála állittassék fel.

Ha meggondoljuk, hogy a természetben, tehát a biologiai fejlődésben sincsen ugrás; ellenben azon büntetési tételek közt, melyek a 85. §-ban meg vannak határozva, s azok közt, melyek rendes viszonyok közt alkalmazandók: mélységes ür tátong, akkor el kell ismerni, hogy az enquête ezen propositiója méltányos és igazságos.

A 85. §. alapján egy gyermek, a ki 16. évét még be nem töltötte, szándékos emberölés miatt a 91. §. alkalmazásával *hat havi börtönre* itélhető; ha pedig a büntett elkövetésekor ezen kort *egy nappal* meghaladta: *ugyanazon viszonyok közt büntetése tiz évi fegyház leend.*

A javasolt módositás ezen *rettentő aránytalanságot* fogja megszüntetni.

De nemcsak a büntetés aránytalansága, hanem physiologiai indokok is a közbeneső fokozat felállitását követelik.

Midőn a gyermek a 16. évet betöltötte, ezen időpont bekövetkeztével nem fog értelmi tehetsége annyira iskolázott s kifejlett lenni, hogy egy teljeskoru egyénnel egy bánásmódban volna részesithető.

A mint szükséges az áthidaló büntetési skála a büntetés *mértékére* tekintettel, épugy szükséges az az ember *physiologiai* fejlődése szempontjából.

Ezen eszme egyébként nem uj, benne van az az uj olasz büntetőtörvényben, mely megkülönbözteti a gyermekkort: ide tartoznak a 9—14 év (54. §.), az ifju kort; ide tartoznak a 14—18 év közt levő bünözők (55. §.).

A 18 évnél idősebbekre pedig a rendes büntetési tételek alkalmazandók.

Az enquête a 92. §-t akkép tartja módositandónak, hogy azon esetben, midőn a büntetési tétel maximuma nem több, mint öt évi fegyház: a végső minimum 3 havi börtön legyen. Szerintem helyesebb lenne a *Btk. 24. §-át módositani, mely a börtönbüntetés minimumát határozza* meg; mert annak leszállitása csak itt sanktionálható. De ezen technikai kérdéstől eltekintve, nem látom szükségét, hogy a börtön ily csekély minimummal birjon; mert akkor igazán nincs indoka annak, hogy a *börtönt* mint külön büntetési nemet miért tartsuk fen; *ha annyira közel áll az a fogház minimumához s oly távol esik a fegyház legkisebb tartamától!*

Fontosabb és mélyrehatóbb módositás ennél az, melyet az enquête a vizsgálati fogság beszámitására nézve javaslatba hoz. Tudvalevőleg a Btk. 94. §. alapján a vizsgálati fogság csak akkor számitható be a büntetésbe, ha az *vádlott hibáján kivül volt hosszu tartamu.* Ebből két szabály következik:

a) hogy a rövidtartamu vizsgálati fogság soha sem *számitandó* be; s

b) a hosszu tartamu sem, ha az vádlott *hibájából volt hosszu* tartamu.

Az *a)* alatti pont olyan, mint a viasz; ki lehet terjeszteni annyira, a mennyire azt a birói *lelkiismeret* csak megengedi. Ettől eltekintve, az a hibája, hogy semmivel sem lehet indokolni.

A vizsgálati fogság czélja, a mint *Glaser* nagyon *bölcsen mondja, az, hogy eme kényszeritő intézkedés által az itélet hozatala s az itélet végrehajtása lehetővé tétessék.* (Handbuch.) Sem több, sem kevesebb czélja nincs a vizsgálati fogságnak.

Tehát az *csak* szükséges rossz, melyet akkor alkalmazzunk, ha az már ki nem kerülhető. Rossz pedig azért, mert *praesumtión*, a vizsgálati *fogságba helyezettnek bünösségén alapszik.*

A mi azt a kérdést illeti, hogy a vizsgálati fogság a büntetésbe beszámitandó-e, vagy sem, szerves összefüggésben áll azon kérdéssel, hogy a vádlottat, *azonkivül, hogy a büntett elkövetéséért megbünteljük, jogunk van-e azt bajjal, büntetéssel sujtani még más jogi alapon is?*

A régi *német* (Zucker: Untersuchungshaft I. 89—92.), *franczia* (Hélie: Traité etc. III. 460), *angol* jog *(Biever:* Das englische Geschworenengericht I. B. 108. l.) megkülönböztette a *tettenkapás* eseteit a közönséges esetektől; s pedig oly mélyrehatólag, hogy *teltenkapás* esetében még az eljárás is specialis, az általános szabálytól eltérő volt. A letartóztatás tettenkapás esetén azért volt megengedve, hogy a tettenkapott a közérzületnek megfelelőleg *nyomban kezdje szenvedni a bajt, melyet az itélet a posteriori szentesitett.*

Tehát már ezen régmult időkben is *csak* büntetést láttak a vizsgálati fogságban s nem mást. A mint hogy ebben más nem is található fel.

Szabály az, hogy az államnak csak büncselekmény miatt szabad olyan bajjal sujtani a polgárokat, mely a törvény szerint büntetés.

Ezen büntetésnek minden más alapon való alkalmazása: zsarnokság. Sajnos, de igaz, hogy a 94. §. mostani szövegezése éppen nem gyökerezik ezen általános, örökérvényü büntetőjogi szabályban, mert kriminális büntetést alkalmaz akkor, midőn annak jogi alapja nincs.

Az *Indokolás* azt mondja: «De csak az esetben javasoltatik a vizsgálati fogság hosszu tartamának arányos számbavétele, *ha ez nem a vádlott hibájából tartott hosszan.* Ha például kiderül, hogy vádlott követte el az ellene vádul felhozott cselekményt, *azonban tagadása által ő okozta a vizsgálat hosszu* tartamát, vagy ha valótlan állitások által hosszu procedurát, vagy valótlan állitásai folytán, távollevő tanuknak kihallgatását tette szükségessé, ha a vizsgálat folyamát felebbvitelek által megakasztotta s felebbezései alaptalanoknak bizonyultak: azon tartam, mely az *ő hibájának rovandó fel, be nem számittatik büntetésébe*» (Anyaggyüjtemény I. 540.).

Az *Indokolás* ezen részéből világosan kitünik, hogy a vizsgálati fogság, midőn *be nem számitható a vádlott javára,* vagyis, midőn az nem volt hosszu, vagy ha hosszu volt, az a vádlott hibájából vált ily tartóssá, akkor az nem büntetés, nem a büntett elkövetése miatt alkalmazott baj. — Tehát mi? — Az *Indokolás* erre is feleletet ad, megmagyarázván, hogy a konok tagadó, vagy az eljárás gyors menetét lassitó vádlott a vizsgálati fogság beszámitására érdemtelen.

Tehát az itéletben meghatározott s a büntett miatt kiszabott büntetésen kivül *büntetjük azért, mert* az eljárás gyors tempóját akadályozta. Ha kihámozzuk ezen akadályozás *lényegét,* akkor látjuk csak be, hogy mily igazságtalanul járunk el mindazon esetekben, melyekben a vizsgálati fogságot *egész teljességében* nem számitjuk be a büntetésbe.

Ugyanis ez azért történik, mert a vádlott konok tagadásával az eljárás gyors ütemét késlelteti. Az indokát tárjuk fel ennek, s nyomban elénk tárul a jogi tétel tarthatatlansága: ezen inditó ok az önvédelem; az önvédelem, ezen velünk született *jellem,* melynek gyakorlásáért soha senki nem lesz felelősségre vonható. A Curia immár következetesen kikorrigálja azon alsóbbfoku itéleteket, a hol a konok tagadást sulyositó körülménynek veszik; mert tény, hogy ez, valamint az önvédelemnek mindama nyilatkozása, mely önálló kriminalitást nem képez: a védekező terhére nem számitható be.

Már pedig ezen axiomával jövünk ellentétbe, midőn a *vizsgálati fogság be nem számitásával sulyos szabadságbüntetéssel sujtjuk a vádlottat* azért, mert tagadott, vagy alaptalan felebbezést használt. Állitsuk szembe ezzel azt az esetet, midőn az *elitélt,* tehát a kinek bünösségéhez szó nem fér, s nem

[1] Az előbbi közl. l. a 2. és 3. számban.

præsumptión alapszik, mint a vizsgálati fogolyé: zárkájából megszökik; mit csinálunk az ilyen emberrel? egyszerüen elfogatjuk s folytatja a büntetést ott, a hol a szökés által félbeszakitotta.

Vajon jutna-e valakinek eszébe ezen tetteért hónapokra elitélni, vagy az ilyen esetekre *delictum sui generist* felállitani? A mily nevetséges s igazságtalan az ilyen gondolat, éppen olyan a Btk. 94. §ának mostani szövegezése, mely a *kriminalitást* nem képező önvédelmet bünteti és sokszor szigoruan bünteti, mert gyakran elnyulik a vizsgálati fogság hosszu hónapokon át, s ilyenkor, ha azt a büntetéstől rettegő vádlott idézte elő, akkor ezért hónapokra terjedő szabadságbüntetéssel sujtatik.

Hogy a Btk. 94. §-a mily elhibázott mostani szövegezésében, s hogy az mennyire ellentétben áll a törvény különös részével is, azt legcsattanósabban bizonyitja a Btk. 224. §-a, mely szerint nem büntettetik a *hamis tanuzás, ha a tanu a valónak megvallása által önmagát büntetendő cselekménynyel vádolná.* Ez nem más, mint az *önvédelem egyik privilégisálása*, s pedig oly esetben, midőn a védekező kétségtelenül *büntettet követett el;* ha ezzel szembeállitjuk a 94. §-t, mely a konokul tagadót bünteti: csak üdvözölhetjük az enquêtet, mely nemcsak *humanus*, de *a jogban* gyökerező módositásával a 94. §. szövegét kijavitotta.

Felemlitendőnek tartom, hogy az *olasz* Btk. 40. §-a szerint a vizsgálati fogság egész tartama beszámitandó.

Az *osztrák* javaslat — mely pedig sok tekintetben nem a *haladás* barátja — 64. §-ában *csak* jogot ad ugyan a birónak az egész vizsgálati fogság beszámitására, de annyival ez is tökéletesebb a mi törvényünk 94. §-ánál, mert nem teszi hozzá, hogy ezen beszámitás csak akkor foghat helyet, ha a vizsgálati fogság hosszu tartamát *nem* a vádlott idézte elő.

De mindezektől eltekintve, elhibázott a 94. §. mostani szövegezése, mert a *törvény előtti egyenlőség magasztos elvét sérti.*

Tudjuk, mi az a kollusionális vizsgálati fogság; — sokszor nem más, mint a vizsgálóbiró nagyobb kényelme, hogy mindig kezénél legyen a vádlott; s száz eset közül kilenczvenkilenczben csupán a vizsgálóbiró félelme, tehát subjektiv, semmivel sem támogatott nézet az, hogy vádlott a vizsgálatot meghiusitja. Másrészt az állandó lakhely hiánya is olyan valami, a miről vádlott nem tehet; mert, hogy földhöz ragadt szegény: annak nem ő az oka; s mégis számtalan itélet indokolását olvastam már, a hol a vizsgálati fogságot a biró azért nem számitotta be, mert a kollusio veszélye fenyegetett, s mert vádlott csavargó; tehát ő *volt oka* a vizsgálati fogságnak; holott a valódiságban annak a szegény ördögnek eszében sem volt a vizsgálatot meghiusitani; sem annak a szegény, családos kézimunkásnak megszökni. S mégis a vizsgálati fogság be nem számitásával büntetjük; büntetjük pedig az első esetben a vizsgálóbiró *subjektiv* félelme miatt; az utóbbiban pedig azért, mert a sors nem tette őt háziurrá vagy földbirtokossá, mert az ilyen emberek *hasonló okot* sohasem adnak a vizsgálati fogságra.

(Folyt. köv.) *Vargha Ferencz.*

Jogirodalom.

A választott bíróságokról. Das Schiedesgericht im modernen Civilprozesse von Alfred von *Lindheim*, Präsident des Schiedsrichter-Collegiums der Wiener Börse.

Glaser «Ueber die Friedensgerichte» czimü kis iratában a polgári pert háboruval hasonlitotta össze, mert a per a mai törvénykezési viszonyok közt, kedvező elintézés esetére is mindenesetre baj; az emberek a meddig lehet, szeretik elkerülni a háborut mint a pert, csakhogy természetesen a háborut gyakran, a pert pedig nagy ritkán lehet elkerülni. Hogy nagyfontosságu politikai vitakérdések, melyeknek megoldása kölcsönös megállapodás által lehetetlenné vált, mégis békés uton rendeztettek és rendeztetnek, az nem csekély mértékben annak a körülménynek tulajdonitandó, hogy az ellenfelek gyakran bölcseknek és igazságosaknak ismert személyeket választanak, a kik bölcs belátásuk szerint döntik el, hogy mi jogos, mi nem. A belga királyok döntéseik által a legfontosabb nemzetközi kérdésekben már ismételten nagy bonyodalmaknak vetettek véget; fontos nemzetközi viták, mint pl. az Alabama-kérdés, a Suez-csatorna semlegesitése, Neufchatelnek önállósága stb. napjainkban választott bíróságok által nyertek kielégitő megoldást, és csak a közelmultban is XIII. Leo döntése háritotta el a Spanyolország és a német birodalom közti háborut.

Az ujabb törvényhozásokban a polgári peres viszonyokra nézve is mindinkább az a felfogás kap lábra, hogy bizonyos peres esetek számára, melyeknek elbirálása különös tapasztalást és különös szakismeretet igényel, különös szakbiróságok alkottassanak. Igy több államban a kereskedelmi kamarák egyszersmind kereskedelmi bíróságokként is müködnek, tőzsdei ügyletek számára tőzsdebiróságok állanak fen; tengeri kereskedelmi ügyekben a tengernagyi testületi bíróságok, vasuti ügyekben vasuti választott bíróságok itélnek. Ezenkivül a legtöbb törvényhozás intézkedik a *kötelező* és *szerződési választott bíróságokról*, melyek mindannyian polgári peresetekben vannak hivatva itélni. Ipartörvényünknek a békéltető bizottságokra vonatkozó rendelkezései e nemben bizonyára figyelemre méltók, a balesetbiztositást illető modern törvényhozás pedig hasonlóan kötelezővé teszi a választott bíróságot, végre Németországban szakértői egyesületek müködnek mindazon ügyekben, melyekben a szerzői jogok sérelme forog szóban.

Mindezen választott bíróságoknak az a közös jellege, hogy a választott birák, eltérőleg a rendes biráktól, nem itélnek merev jogszabályok szerint, hanem ex æquo et bono és hogy az anyagi jog megsértése sehol és soha sem adhat jogot a határozat megtámadására.

A választott bíróságoknak szakkérdésekben érvényesülő jótékony befolyása kérdés alá nem jöhet. A modern polgári perben a biró ott, a hol szakkérdések tisztázásáról van szó, az eljárás befejezése után, de az itélethozatal előtt, akár a felek kérelmére, akár önelhatározásából szakértők meghallgatását rendeli el, vagyis: a biró, a ki a vitás szakkérdéshez nem ért, olyas valakinek segitségét veszi igénybe, a ki szakértelménél fogva a vitás kérdést nálánál jobban itélheti meg. Igaz ugyan, hogy a biró belátására van bizva, a szakértők véleményét mérlegelni, de a dolog természetéből folyik, hogy a biró a szakértőnek alaposan indokolt véleményét itéletének alapjául veszi, és igy voltakép a szakértő dönti el a pert, holott a biró ezt a döntést csak perjogi alakba önti. A szakértőnek hatásköre a perben mindazonáltal szük korlátok közé van szoritva, a mennyiben az ő megitélése alá csak egyes, mások által meghatározott kérdések bocsáttatnak, ellenben a vitáról magáról magának tiszta képet nem alkothat, miért is könnyü átlátni, hogy a szakértő véleménye, izolálva a per tárgyától és a per ismerete nélkül, bizonyára sokszor lényegesen fog attól a véleménytől különbözni, melyet az esetben nyilvánitana, ha az egész ügy megoldásával bizatnék meg. És mennyi idő telt el, mig a szakértők meghallgatása elrendeltetett, mennyi ideig tartott még, mig az itélet meghozható volt és mekkora költséggel járt ez, mikor mindezt oly könnyü lett volna elkerülni, ha a feleknek módjukban áll vala, ügyüket annak a szakértői testületnek itélete alá bocsátani, melynek ők magukat bizalomteljesen alávetették.

Őszinte örömmel fogadtuk tehát a fentjelzett münek megjelenését, melynek szerzője mint a bécsi tőzsde választott birósági testületének elnöke, kiválóan hivatva van, a naponként dusan kinálkozó adatok nyomán, a választott birósági

eljárás előnyeit és hátrányait kellő világitásba helyezni és szivesen ismerjük el, hogy a szerző a kérdést nemcsak nagy szakértelemmel és kimeritően tárgyalja, hanem a választott birósági intézmény fejlődését, valamint annak a különböző államokban miként történt szabályozását is kiváló szorgalommal ismerteti. Nagyon érdekesek szerzőnek fejtegetései a választott birósági intézmény fejlődéséről és noha e tekintetben kelleténél tovább megy, midőn a mai tőzsdei választott birósági eljárás dogmatikai alapjának kimutatásánál az apostolok korára visszanyul, idézvén e korból Pál apostolnak a kereszténységhez intézett tanácsát (I. Corinth. 6.), hogy vitás kérdésekben ne a hiteles birákhoz, hanem a kebelükből választott értelmes férfiakhoz folyamodjanak, mégis kétségtelen tanujele a szerző alaposságának, hogy az egyházi törvénykezést, az ó-germán választott bíróságokat és a zsidóknak Németországban a frank monarchia idejében polgári peres ügyekben fenállott választott birósági intézményét történeti fejlődésében fejtegeti.

Nagyon behatóan tárgyalja szerző a német perrendtartásnak a választott birósági eljárásra vonatkozó részét és az osztrák törvényhozást, miközben a római jog alapos ismerőjének is bebizonyul. Kiemeljük innen, hogy Németországban 1888-ban nem kevesebb, mint 1019 állandó választott bíróság müködött balesetek fölött támadt perekben és hogy tiz milliónál több személy, tehát a német birodalom lakosságának csaknem negyedrésze volt a kartársak választott birósági eljárásának alávetve, a mi bizonyára szóló tanusága az intézmény becsének.

Körülményesen tárgyalja szerző azt a sokat vitatott kérdést, hogy a választott birósági eljárás során a feleknek megengedtessék-e, hogy magukat a választott bíróság előtt ügyvédek által képviseltessék. Bécsben tudvalevőleg a tőzsdei választott bíróság előtt ügyvédi képviseletnek nincs helye, mig nálunk ellenkező törvényes intézkedés áll fen. A szerző — ugy látszik — nem akarja magára haragitani sem a jogászokat, sem a laikusokat, érvelése e kérdésben gyenge és a kérdésnek általa javasolt azon megoldása is, hogy az ügyvédi képviselet a tőzsdei választott bíróság előtt kizárassék, ellenben a többi választott bíróság előtt helyt foghasson, inkább talányszámba megy, semhogy komoly megoldásnak volna tekinthető. A kérdés beható tárgyalása a jelen czikk keretében alig volna indokolható; de annyit ki kell emelnünk, hogy az ügyvéd feladata a tőzsdebíróság előtt is csak az, a mi más választott bíróság előtt, t. i. a fél érdekének megóvása, és ha az ügyvédi képviselet ajánlatosnak mutatkozik a választott birósági eljárás során is, akkor éppenséggel érthetetlen, hogy ez alól a tőzsdei választott bíróság előtt kivétel tétessék. Hiszen éppen a mi viszonyainkból vett példával fényesen kimutathatjuk a szerző ebbeli érvelésének tarthatatlanságát. Nálunk az ügyvédi képviselet megengedhetősége a tőzsdei választott bíróság előtt nemcsak törvényben van kimondva, hanem a felek oly sürün élnek ezen jogukkal, hogy ez a tény maga igazolja legjobban az intézkedés helyességét; ezzel szemben egy törvényesen nem indokolható miniszteri rendelet az ipartörvény által életbe hivott békéltető bizottságok előtt az ügyvédi képviseletet kizárja, de minden gyakorló jogász előtt ismeretesek azon panaszok, melyeket az érdekeltek ezen eljárás hiábavalósága fölött hangoztatnak, és az iparosok, a kiknek se érkezésük, se képességük nincsen, hogy ügyeiket maguk kellően elláthassák, módot keresnek és találnak is a törvény megkerülésére.

A münek feltünő hiánya az, hogy a szerző, ki a választott bíróság szereplését a modern polgári perben választotta fejtegetései tárgyául, a bevezető rész után önmaga szoritja meg feladatát, a mennyiben figyelmét a választott bíróság egyéb nemeinek teljes elejtésével csupán a tőzsdei választott bíróságokra forditotta. Ezen hiány annál inkább válik érezhetővé, mivel a perrendtartások határozmányai a választott bíróságok felett oly hézagosak, hogy annak gyakorlati érvényesülése mindekkoráig szélesebb körökben ép azért vált lehetetlenné. Itt reformokra van szükség, sokkal inkább, mint a tőzsdei választott birósági eljárásban, mert az utóbbi mindenütt szabályozva van, mig ellenben az összes törvényhozások megfoghatatlan tartózkodással óvakodtak a választott birósági eljárásnak oly terjedelmet és oly formát adni, hogy annak gyakorlati alkalmazhatósága a peres feleknek nagy nehézséget ne okozzon. És a könyv ezen hiányából folynak annak hibái is, mert a szerző csak azt tette feladatává, hogy a tőzsdei választott bíróságot több oldalról ellene intézett megtámadások ellen oltalmába vegye, miért is könyve inkább a tőzsdei választott bíróságnak panegyrikonja, mely magában helyes és alapos lehet, de mi sajnálhatjuk, hogy a könyv ezáltal, mint minden irányzatos mü, egyoldaluvá válik.

A könyvhez függelékként a statisztikai adatok egész gazdag tömege van csatolva, mely azt annál becsesebbé teszi.

Dr. Herz Bertalan.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Pénzügyi biráskodás 1891-ben.

Előttünk fekszik a m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság mult évi ügyforgalmi kimutatása a maga szokott és már nem ismeretlen számcsoportjaival és rovataival.

Nyolcz évi fenállása alatt ez a kitünően vezetett bíróság sok dicséretes haladásra adott okot és alkalmat. Határozatai jobbára a valódi jogtudományi magaslat szinvonalán állanak, döntvényei valóban döntők és nem egyszer élt a bíróság törvényadta hatalmával, midőn adott esetekben egyes kormányrendeletek törvényszerüsége és kötelező volta iránt is nyilatkozott — tagadólag.

A ki azonban a pénzügyi igazságszolgáltatást a maga egészében, t. i. a sokféle állandó és csak ad hoc létesitett közigazgatási hatóság és bizottság müködését országszerte megfigyeli, az nem zárkózhatik el annak felismerése elől, hogy a pénzügyi anyagi jog körüli biztonság tekintetében a haladás és fejlődés sokkal csekélyebb mérvü, mint a hogy a pénzügyi közigazgatási bíróságnak ugy szólván kitanitási czélzatu határozatai mellett méltán el lehetne várni.

Ennek okait felsorolni bizonyára felesleges munka lenne, mert mindenki ismeri és sok hivatott s avatott szakférfiu tiszteletet gerjesztő nyiltsággal nem egy izben hangsulyozta azokat.

Sőt a pénzügyminiszter ur is néhány év óta rendes budget-exposéjában a bélyeg és illetékek körüli törvények és szabályok alapos reformját helyezi már kilátásba és ujabban a kereseti adó rendszerének helyesebb alapokra való fektetését szintén — szükségesnek mondotta.

Történni azonban nem történt még semmi. Egyrészt a polgári peres eljárás alapos reformjával függ össze, ugy mondják, a bélyeg- és illetékügy átalakitása, s igy az igazságügyi kormányzat nagy jogszolgáltatási reformmunkálatai képezik amannak előfeltételét, másrészt nemcsak a rendelkezésre álló idő bizonyul rövidnek, hanem még az sem hirlett, hogy az égető bajok orvoslásának módja «tanulmányozás» tárgyává tétetett volna, a mi pedig eddig igen kedvelt megnyugtató szer volt.

Az adók kivetése körül tovább is uralkodik az eddigi felületesség és ennek révén a sok igazságtalanság, és még mindig nem látjuk az adóalap meghatározásánál azokat a helyes közgazdasági elveket alkalmaztatni, a melyek a nemzetgazdaságtan által ugyan már rég fel vannak állitva, de a melyeket parancsoló törvény nélkül és a hatályban levő törvény félszegségei mellett az illető közegek különben sem

alkalmazhatnak, — eltekintve is ezek müveltségi fokának és közgazdasági ismereteinek felette különböző voltától. Igy azután még mindig egymást érik a pénzügyi közigazgatási bíróság olyatén itéleti indokolásai, melyek szerint a «viszonyokat ismerő» alsóbb foku bizottságok indokait el kellett fogadni, mert az adózó fél ezek ellen mi bizonyitékot sem hozott fel. Mintha az adókivető és a felszólamlási bizottságok tagjai a «viszonyokat» csakugyan ismernék s mintha a viszonyok alapján kellene például III. oszt. kereseti adót fizetni és nem az üzleti nyereség után!

A bélyegilletékek tekintetében a mult évi kimutatás is tanusitja azt a szomoru jelenséget, hogy az alsóbb foku hatóságok a pénzügyi közigazgatási bíróságnak itéleteit kiad ványozzák ugyan, de a szó komoly értelmében aligha veszik tudomásul, mert különben a legfelsőbb itélkezés eredményeképen nem tüntetnének fel évenkint oly nagy összegü kevesbletet. Igy a mult esztendőben a felebbezett 111,282 frt 87 1/2 krnyi bélyegilletéknél 65063 frt 15 kr., azaz 58·5 százaléknyi kevesblet állott elő; tehát több mint a fele helytelenül volt kiróva.

A jogilletékeknél sem tapasztalhatni javulást. A felebbezett ügyek száma ugy mint a bélyegilletéknél, igen nagy és nem fogy; a kevesblet pedig itt is több 25%-nál.

Az egyenes adók közül a III. oszt. kereseti adó költi fel leginkább figyelmünket. A törvény intézkedéseinél fogva két egybehangzó határozat ellen csak kivételesen lehet felebbezni s innét van az, hogy ezen felette terhesen kirótt adónem közül aránylag kevés itéletet hoz a pénzügyi közigazgatási bíróság, a nélkül azonban, hogy ebből a kivetés helyes és igazságos voltát a legtávolabbról is következtetni lehetne. Hogy azután a leszállitott összeg alig 15%-ra rug, mig a felemelt összeg 3%-ot tesz, csak statisztikai számadat.

Ilyen körülmények között a pénzügyi közigazgatási bíróság derék birói kara tovább dolgozik tulajdonképeni eredmény nélkül. Az illetékek tárgyában kelt határozatokat az elsőfoku hatóság, legalább Budapesten a központi dij- és illetékkiszabási hivatal, nem kapja kézhez és erősen kételkedünk abban, ha a vidéki pénzügyigazgatóságok kebelében — nem is emlitve az adóhivatalokat, melyek a hivatalos ügymenetnél fogva szintén nem kapják meg a bíróság határozatait — a kiszabást eszközölt, tehát első fokban eljárt tisztviselő hivatalos tudomást nyer-e a pénzügyi közigazgatási bíróság határozatáról, a mi által ezeknek nevelő hatása és értéke egyszerüen meg van semmisitve.

Egyebekben a pénzügyi közigazgatási bíróság derekasan megfelelt feladata physikai részének is, sőt fokozott erőfeszitéssel dolgozott, mert majd 6000 ügydarabbal (=44·5%) több érkezett be mint 1890-ben és a hátralék mégis csak 8·9% az 1890-iki 8·6%-kal szemben.

A helybenhagyó itéletek száma 1891-ben is 69% volt s igy a megváltoztatott itéletek arányszáma még mindig 31%, a mi épenséggel nem mutat haladásra. A helybenhagyó végzések arányszáma ugyan majd 3%-nyi emelkedést mutat, de ez a végzések absolute nem nagy száma mellett csekély jelentőségü.

A rendelvényileg kiadott ügydarabok arányszáma szintén még tulmagas, mert a mult esztendőben is majd 24%-ra rugott.

Javulást talán a legközelebbi országgyülés fog hozni, ha ezekre a dolgokra is jut idő. Addig is azonban bizalommal vagyunk a pénzügyi közigazgatási bíróság müködéséhez, mely példátlan nehézségekkel küzdve iparkodik a pénzügyi jog körül a jogot és igazságot érvényre juttatni.

Még csak a pénzügyi közigazgatási bíróság határozatainak gyüjteményéről kell szólnunk. Ezen gyüjtemény, mely a magyar pénzügyi jog minden mivelőjének éppen a jog tulnyomóan kasuistikus voltánál fogva becses anyaggyüjteményül szolgál, a mult esztendőben felette mostoha sorsban részesült. Egészben öt ivnyi tartalommal jelent csak meg, ugy hogy méltán emelhetünk panaszt a szerkesztőség lassusága ellen.

A mi végül a pénzügyi jog körüli ujabb irodalmat illeti, az a dolog természetenél fogva nem lehet gazdag, mert a feldolgozandó anyag egyrészt alig foglalható rendszerbe, másrészt annyira ki van téve a folytonos változásnak, hogy az irodalom ezeket alig követheti eredménynyel.

Felemlitendőnek tartjuk Dr. Horváth János «Az iparosok adó-, bélyeg- és illetékügyeinek kézikönyve» czimü tartalmas munkáját, mely a pénzügyi közigazgatás szervezetét az egyenes és pótadókat, a közvetett adókat, az illetékeket és dijakat az iparosok czéljainak megfelelőleg világosan és szabatosan, az anyag teljes uralásával dolgozta fel; — továbbá Drahotuszky Rezső kézikönyvét, a mely a nyilvános számadásra kötelezett egyletek és vállalatok adó- és illetékügyeit tárgyazza, nagy anyaghalmazattal és példákkal, de tulajdonképeni feldolgozás nélkül; — végre Lasitz Pál «a bélyeg- és illetékek iránti törvények és szabályok magyarázata» czimü jeles munkájának második bővitett kiadását, mely exegetikus módon, a vonatkozó törvények, rendeletek és birósági határozatok teljes felhasználásával tanulságos képét adja a pénzügyi jog ezen fontos részének. S bár önálló magyarázatokat is füz a szerző az egyes szakaszokhoz és birósági határozatokhoz, mégis müvének nagy hibája az, hogy a szaklapokban olykor fel-feltünő szakirodalmat a legcsekélyebb figyelemre sem méltatja és kizárólag a «hivatalos» forrásokra szoritkozik, a melyek pedig csak az irodalommal egyenrangu jogfejlesztő tényezőknek tekinthetők.

Dr. Fraenkel Sándor.

A keresk. törvény 260. §-áról.

Alig van keresk. törvényünknek még egy másik oly §-a, melynek értelmét látszólagos világossága daczára, nehezebb volna biztosan megállapitani és melynek magyarázata ellenmondóbb megállapitásokat eredményezett volna, mint éppen 260. §-a, azon kérdés eldöntésénél, mikor nem tekinthetők vagy — megforditva — mikor tekintendők az iparüzletek folytatásához tartozó «eladások» kereskedelmi ügyleteknek? mely a gyakorlati életben legtöbbször a keresk. bíróság tárgyi illetékességének kifogásolása révén merül föl.

A hivatkozott törvényhely igy szól:

«A kereskedőnek mindazon ügyletei, melyek kereskedelmi üzlete folytatásához tartoznak, kereskedelmi ügyleteknek tekintetnek.

Ellenben a kézmüvesek részéről történt eladások, mennyiben ezek egyedül iparüzletük folytatásához tartoznak, kereskedelmi ügyleteknek nem tekinthetők.»

Apáthy («keresk. jog»-a 1. kiadásának 38. lapja) szerint e törvényhely 2-ik része nem kivétel az első részben fölállitott szabály alul, mert — szerinte — «a kézmüvesek, a szó tulajdonképeni értelmében, kereskedőknek nem tekinthetők» és igy azokra a keresk. törvény intézkedései nem is alkalmazhatók.

Tudvalevő azonban, hogy — mennyiben itt a «kézmüvesek» alatt csak oly kézmüveseket értett is, kiknek üzlete a kis-ipar körét meg nem haladja — Apáthy e tanitása téves, mert a keresk. törv. 5. §-a nem azt mondja, hogy — a kufárok, házalók, zsibárusok, korcsmárosok, közönséges fuvarosok, hajósok és más iparosok nem kereskedők és hogy ennélfogva ezekre a keresk. törvénynek a kereskedőkre vonatkozó határozatai nem alkalmazandók, hanem csak azt, hogy bár a 3. §. fogalommeghatározása szerint, ezek is kereskedőknek tekintendők — a törvénynek a keresk. czégekre, könyvekre és czégvezetésre vonatkozó intézkedései a kufárok- és házalókra egyáltalán nem, a zsibárusok, korcsmárosok, közönséges fuvarosok, hajósok és más iparosokra pedig csak az esetben alkalmazandók, ha ezeknek üzlete a kis-ipar körét meghaladja. «Miután tehát a kézmüvesek, mint iparosok — igy folytatja Apáthy okoskodását — csak az esetben vannak a keresk.

törvény alul kivéve, ha üzletük a kisipar körét meg nem haladja, az eladásoknál a kellő határvonalt az üzlet terjedelme jelöli ki, mert ha ez a kis-ipar körét meghaladja, az iparos kereskedőnek, ügyletei pedig kereskedelmieknek tekintendők.»

E szerint tehát (eltekintve attól, hogy — mint megjegyeztem — a kézmüves iparosok azért, mert üzletük a kisipar körét meg nem haladja, nem általában a keresk. törvény, hanem ennek csak a keresk. czégekre, könyvekre és czégvezetésre vonatkozó intézkedései alul vannak kivéve) Apáthy — ha jól fogjuk föl — oda konkludál, hogy a 260. §. 2-ik része csakis azon kézmüves iparosokra vonatkozik, kik ügyletekkel saját nevükben és iparszerüleg foglalkoznak ugyan, de mivel üzletük a kis-ipar körét meg nem haladja és — e miatt — ügyleteik kereskedelmiekké nem lesznek, kereskedőknek nem tekinthetők. Mert ha — mint mondja — üzletük «a kis-ipar körét meghaladja, az iparosok kereskedőknek, ügyleteik pedig kereskedelmieknek tekintendők». Ilyenekül tekintendők tehát, a 260. §. 1. bekezdése alapján, eladási ügyleteik is, melyek iparüzletük folytatásaiként jelentkeznek.

És — mint látszik — Neumann is e konklusiót tulajdonitja Apáthynak; csahogy ő ezt nem helyesli, mert — mint «A keresk. törvény magyarázata» czimü munkájának II-ik kötete 47-ik lapján mondja: «Ha a kézmüves egyáltalán nem volna kereskedő, akkor a második kikezdésnek éppen semmi értelme sem volna», mert hiszen a 260. §. «első kikezdése ugyis csak a kereskedőnek üzlete folytatásához tartozó ügyleteit tekinti kereskedelmieknek» és nem a nemkereskedőkéit is. Ehhez képest pedig e második kikezdés, oly értelemben egészen fölösleges, és magától értetődő volna, sőt még azon téves nézetre is adhatna alkalmat, mintha a nemkereskedőnek csupán eladási ügyletei nem volnának kereskedelmieknek tekinthetők, egyéb ügyletei ellenben igen.

Ez ellenvetés, igen természetesen, az esetben is megállja helyét, ha a kézmüvest nem egyáltalán, hanem csak az esetben nem tekintjük is kereskedőnek, midőn annak üzlete a kis-ipar körét meg nem haladja és ha tehát a 260. §. 2-ik részének «kézmüvesei» alatt csak ily, a kis-ipar körét meg nem haladó üzlettel biró és ennélfogva kereskedőnek nem tekinthető kézmüveseket értünk is, mert hisz igy is csak az sülne ki, hogy e második bekezdés az elsővel szemben fölösleges. Már itt ki kell azonban nyilvánitanom, hogy véleményem szerint a «fölöslegesség» nem lehet elég ok arra, hogy valamely törvényhelynek más és különösebb értelmet igyekezzünk tulajdonitani, mint melyet annak szavai, közönséges értelmükben vagy a törvény terminologiája szerint, megengednek. Hiszen már az is kétséges; mi fölösleges és mi nem? Mi az egyiknek fölösleges, a másiknak még egyáltalán nem, a harmadiknak pedig már csak bizonyos, de szintén figyelemre méltó ok miatt nem olyan.

A 2-ik bekezdésnek tehát — igy folytatja Neumann — értelme az, «hogy a kézmüves kereskedőnek csupán iparüzlete folytatásához tartozó eladási ügyletei nem tekinthetők kereskedelmieknek, minden egyéb ügylete azonban, mely üzlete folytatásához tartozik, olyannak tekintendő, az első kikezdésnél fogva».

E szerint a második kikezdés kivétel volna az első kikezdésben fölállitott szabály alul, mely kivétel alá tartoznék minden, az első kikezdés alá tartozó kereskedő, ki «kézmüves», az üzlete folytatásához tartozó eladási ügyletekkel.

«Ha azonban — folytatja Neumann okoskodását — a kézmüves nem kereskedő, vagyis: ha alapügyletei nem subsumálhatók a 258. §. alá, hanem csupán a 259. §. 1. pontjában érintett föl- vagy átdolgozással foglalkozik, de üzlete a kisipar körét meg nem haladja és igy az kereskedőnek nem tekinthető, akkor annak semminemü ügyletei, legyenek azok akár eladási, akár más ügyletek, nem fognak kereskedelmieknek tekintetni, akár tartoznak azok annak üzlete körébe, akár nem. Kereskedőknek ily esetben csak akkor fognának tekintetni, ha iparszerüleg folytatott üzletük a 259. §. 1. pontja értelmében a kis-ipar körét meghaladja. Csakhogy természetesen ez esetben nem is fognak a jelen §. 2. kikezdésének kivételes intézkedései alá esni, hanem reájuk mindenekben a jelen — 260. — §. első kikezdésének általános intézkedése lesz mérvadó.»

De ha immár a 259. §. 1. pontja alapján kereskedő, kézmüves, vagyis azon kézmüves sem tartozik a 2-ik kikezdés kivételes joghatálya alá, iparszerüleg folytatott üzletéhez tartozó eladási ügyleteivel, hanem arra nézve is «mindenekben», tehát az üzlete folytatásához tartozó eladási ügyletek tekintetében is, az első kikezdés általános szabálya lesz mérvadó, ki csak éppen azért kereskedő, mert ügyletei — üzlete terjedelménél és az ügyletekkel való iparszerüleges foglalkozásánál fogva — kereskedelmieknek tekintendők, akkor kik maradnak meg még a 2-ik kikezdés kivételes joghatálya alatt, iparszerüleg folytatott üzletük folytatásához tartozó eladási ügyleteikkel? A 258. §. alapján kereskedőknek tekintendő kézmüvesek csak nem? Mert, ha a 259. §. 1-ső pontja alapján kereskedőknek tekintendő kézmüvesek sem maradnak ott meg csak azért, mert üzletük a kis-ipar körét meghaladja, jobban mondva: mert üzletük terjedelménél fogva, ügyleteik kereskedelmieknek és ennélfogva ők kereskedőknek tekintendők, akkor már nem maradhatnak ott meg a 258. §. alapján kereskedőknek tekintendő kézmüvesek sem, csak azért, mert az ügyletek, melyekkel saját nevükben iparszerüleg foglalkoznak, az üzlet terjedelmére való tekintet nélkül is kereskedelmiek és kereskedőkké rangoztatják a velük foglalkozókat. Mert hisz a keresk. törvény a 260. §. első kikezdésében is fölemlitett «kereskedő» fogalmi meghatározásában (3. §.) nem állapit meg különbséget kereskedő és kereskedő közt a szerint, a mint annak alapügyletei, melyekkel saját nevében iparszerüleg foglalkozik, föltétlenül vagy föltételesen kereskedelmiek vagy a mint annak üzlete a kisipar körét meg- vagy meg nem haladja. Sőt e különbséget «kereskedő» és «kereskedő» között a 260. §. sem állitja föl.

Ezek szerint tehát Neumann után is csak oda juthatunk, hová Apáthy jutott, hogy tudniillik a 260. §. 2-ik kikezdése alá azon kézmüvesek tartoznak, kik a keresk. törv. értelmében kereskedőknek nem is tekinthetők. Ez értelemben azonban e törvényhely csakugyan fölösleges volna, mert hisz az első kikezdés ugyis csak a «kereskedő»-nek üzlete folytatásához tartozó ügyleteit tekinti kereskedelmieknek. Az ellenben, mintha e kikezdés ily értelemben, «még azon téves nézetre is adhatna alkalmat, mikép a nemkereskedőnek csupán eladási ügyletei nem tekinthetők kereskedelmieknek, egyéb ügyletei pedig ilyeneknek volnának tekintendők», nem áll, mert ez csak puszta okoskodás, mely a keresk. törvény világos és határozott kijelentéseivel homlokegyenest és nyilvánvalólag ellenkezik, a törvény világos és határozott kijelentéseivel ellenkező ily, puszta okoskodásoknak pedig halva kell megszületniök is.

De szigoruan szószerint véve is, a 260. §. első kikezdése «kereskedő»-ről szól, a második pedig igy: Ellenben a kézmüvesek ...» Ezen «ellenben» tagadhatatlanul ellentétbe helyezi a kézmüveseket a kereskedőkkel. Nos hát az ellentétezés azonban, az adott körülmények közt, kiválasztás vagy elkülönités is vagy csak kiválasztás és elkülönités lehet egy bizonyos kategoriából bizonyos czél vagy szándék szerint, melyet éppen e czél vagy szándék állapit meg. A keresk. törvény 260. §-a is első kikezdésében a keresk. ügyleteknek egy bizonyos kategoriáját, az u. n. segéd- vagy mellékügyletek csoportját állapitja meg, igen természetesen összeköttetésbe hozva ezt a kereskedővel és üzletével, melyektől elválaszthatatlan. E megállapitás, illetőleg a dolog természete szerint pedig az eladási ügyletek szintén a megállapitott kategoriába tartoznak és pedig, mivel a «kereskedő» fogalma alatt, ala-

puljon ez a keresk. törvénynek akár a 258., akár 259. §-án, esetleg kézmüves értendő akkor is, midőn a kereskedő kézmüves. Midőn tehát az erre közvetlenül következő — második — bekezdés azt mondja: «Ellenben a kézmüvesek részéről történt eladások, mennyiben ezek egyedül iparüzletük folytatásához tartoznak, kereskedelmi ügyleteknek nem tekinthetők», nem tesz egyebet, minthogy kiválasztja, elkülöniti az első kikezdésben megállapitott ügyletcsoportból azon, az iparszerüleg folytatott üzlet folytatásához tartozó eladási ügyletek kisebb csoportját, melyet előbb kényelemből, szükségből vagy czélszerüségből oda sorozott. de oda sorozni nem kivánt és kiván, de természetesen ezt is összekötve azon «kereskedők»-kel, kikről és kiknek üzletétől ez ügyletcsoport elválaszthatatlan, és kiket mint a «kereskedő» általános fogalma alá tartozó különböző foglalkozási osztályok egyikét, «kézmüvesek»-nek nevez.

A keresk. törvény 260. §-ának értelme tehát véleményem szerint az, hogy a kézmüvesnek, ki kereskedőnek tekintendő, eladási ügyletei, melyek üzletének csupán folytatásához tartoznak, kereskedelmieknek nem tekinthetők. És nem okoz ebben különbséget sem az, hogy a keresk. törvény 258. §-a alapján tekintendő-e az kereskedőnek, vagy pedig annak 259. §-a alapján? sem az: meghaladja-e üzlete a kis-ipar körét vagy nem? Az azért nem okoz különbséget, mert az egyik vagy másik §. alapján kereskedőnek tekintendő kereskedő között a törvény sem ismer fogalmilag különbséget; ez, mert a «nagy-ipar» a «kereskedő» fogalmának közvetlenül nem lényeges kelléke. Az, hogy az üzlet a «kis-ipar» körét meghaladja, a törvény nem a «kereskedő» fogalmához, hanem csak némely relativ keresk. jogügyletre nézve kivánja meg a végett, hogy az kereskedelminek tekintethessék. Az tehát: meghaladja-e az üzlet a «kis-ipar» körét? csakis némely relativ keresk. ügylet ezen minőségének megállapitása végett lehet kérdéses és vitás, nem pedig a kereskedői minőség megállapitásánál, mert ha az — t. i. az ügylet kereskedelmi volta — már meg van állapitva, emez — a kereskedői minőség — a keresk. ügylettel saját nevében és iparszerüleg való foglalkozás mellett szükségképen és ipso jure bekövetkezik; ha pedig az nincsen megállapitva, ugy erről beszélni ép ugy nem lehet, mint nem lehet beszélni okozatról ok nélkül. Aztán maga a 260 ik §. sem tesz kereskedő és kereskedő vagy kézmüves és kézmüves között különbséget ahhoz képest, a mint annak üzlete a kis-ipar körét meg- vagy meg nem haladja.

Ha pedig mindez igy van, ugy már csak természetes, hogy valamint (péld. a 258. §-ban fölsorolt) jogügyletek alapján, melyeknek kereskedelmi minősége az üzlet terjedelmétől föltételezve nincs, mind a kis-ipar körét meghaladó, mind pedig az ennek körét meg nem haladó üzlettel biró kézmüvesek kereskedőknek tekintendők és valamint továbbá (péld. a 259. §. 1. pontjában meghatározott) jogügyletek alapján, melyeknek kereskedelmi minősége az üzletnek, a kis-ipar körét meghaladó terjedelmétől van föltételezve, implicite csakis az ily, a kis-ipar körét meghaladó üzlettel biró kézmüvesek tekinthetők kereskedőknek, ugy a 260. §. 2-ik kikezdésének «kézmüvesei» alatt is ugyanezen «kereskedők»-nek tekintendő kézmüvesek értendők, üzleteik folytatásához tartozó eladási ügyleteikkel. *Dr. Török János.*

Különfélék.

— **A pénzbüntetés átváltoztatásának kérdéséhez.** A következő sorokat vettük:

«A mult évi legutolsó számban «A pénzbüntetés átváltoztatása» czim alatt e lapok t. szerkesztője egy czikket közöl, melylyel mindenben egyetértek, kivéve egy állitását, mely tévedésen alapszik. Ennek ellenében czikkezni nem tartom szükségesnek; megelégszem azzal, hogy e tévedést röviden helyre igazitom. Ugyanis azt mondja a t. czikkiró ur, hogy ha például egy napszámos-emberre kiszabott pénzbüntetés akként változtatik át fogságra, hogy az 5 frtot egy nap alatt leülhet: ez által odatereltetik az elitélt, hogy a reárótt pénzbüntetést ne fizesse le, hanem szabadságvesztés-büntetésben állja ki. A czikkiró ur nézete szerint tehát az elitélt választhat fogság vagy pénzbüntetés között. Pedig ez nem ugy van; mert az nem az elitélttől függ, hogy fizet-e avagy inkább ül, miután a büntető-törvény 53. §-ának minden kételyt kizáró rendelkezése szerint az elitélt csak akkor üli le a pénzbüntetést, ha azt tőle behajtani nem lehetett. A pénzbüntetés behajtását tehát a biróságnak meg kell kisérelnie, és csak ha az nem sikerült, hajtatik végre a fogságra való átváltoztatás. Ennélfogva az elitéltet e részben választás meg nem illeti. És ha akadt olyan biró, a ki az elitéltnek választást engedett a pénzbüntetés és fogság között, az tévesen alkalmazta a világos és határozott törvényt. *Murinyi Endre,*
esztergomi ügyvéd.

Bizonyos, hogy az elitélt csak behajthatlanság esetén állja ki a büntetést szabadságvesztésben, de a behajthatlanság konstatáltatni fog mindazon esetekben, midőn az elitéltnek nincs vagyona. Ha azonban a vagyontalan elitélt a maga napi vagy heti keresményéből ki akarja fizetni a pénzbüntetést, ezt még mindig megteheti. Ezek azon éppen nem ritka esetek, melyeket szem előtt tartottunk, midőn irtuk, hogy oly összegben kell kiszabni a pénzbüntetést, hogy az elitéltet érzékenyen sujtsa ugyan, de mégis *képes legyen* a kifizetésre. Tehát szabad választás van megengedve, és a törvény még sem sértetik meg.

Ugy látszik nékünk, hogy már dereng is az uj felfogás a gyakorlatban. Egyik olvasónk a napokban beküldött hozzánk egy jogesetet s figyelmeztetett arra, hogy a kir. tábla a vádlottat három havi fogházra és husz frt pénzbüntetésre itélte, mely pénzbüntetés az itélet szerint két napi fogházra lett volna átváltoztatható: a kir. Curia pedig e vádlottat, a szabadságvesztés-büntetés meghagyása mellett, négy frt pénzbüntetésre itélte és az ezt helyettesitő fogházat éppugy mint a kir. tábla, két napban állapitotta meg. A pénzbüntetés leszállitását a kir. Curia nem a kisebb foku bünösséggel, hanem egyenesen «a vádlott kereseti viszonyaira» való tekintettel indokolja. (6545. sz. 1891.) Igy már most az elitélt a *négy* frtot ugyanannyi idejü fogházzal válthatja meg, mint a kir. tábla itélete szerint a *husz* frtot.

De nem ezen eseteknél van meg az átváltoztatási kulcs leszállitásának különös elvi jelentősége, hanem ott, hol a pénzbüntetést mint főbüntetést szabják ki. Utóbbi esetben ugyanis a lefizetés által az elitélt teljesen megszabadul a szabadságvesztéstől, nem lesz a nép előtt «rovott multu» emberré és nem is tétetik ki a fogházban levők kontágiumának.
F.

— **A jogi noviciatus.** Az ügyvédjelölti egylet köréből e levelet vettük:

«Az ügyvédjelölt, mint főnökének igazolt helyettese funktionálhat mindennemü hatóság előtt teljesen önállólag, ugyanolyan jog- és hatáskörrel mint maga az ügyvéd.

A biróságokhoz kerülő jogvégzett fiatal ember ambitiója pedig egyes-egyedül az ügykezelésig és blanquetták kitöltéseig, legfelebb jegyzőkönyvek vezetéseig terjedhet, egyéb érdemleges funktio alig bizatik reá.

Ez helyes is a joggyakorlat első szakában, a mely időben az ügyvéd sem biz jelöltjére fontosabb önálló dolgokat.

De mig az ügyvédjelölt nehány havi gyakorlat után már szóbeli polgári tárgyalásokat végez, sőt mi több, a büntetőtörvényszék előtt is szerepelhet védőkép, addig a joggyakornok és aljegyző hatásköre (nem ritkán 5—6 esztendei praxis után) sem terjed tovább, mint gyakorlati ideje kezdetén.

Távol áll tőlünk mint dicséretre méltót kiemelni azon elterjedt szokást, hogy joggyakornokok és aljegyzők vizsgálóbirókként alkalmaztatnak vagy a törvényszéki taná-

csokban egy-egy biró felügyelete alatt referádával megbizatnak, (mint ez itt-ott megtörténik): de az bizonyos, hogy a tehetségesebb fiatal erőknek a mostani irnoki foglalkozás ki nem elégitheti ambitióját és munkakedvét; a rendes chablon munkában nemcsak nem tanulnak, de sőt a már megemésztett joganyagot is elfelejtik.

A kir. ügyészségeknél — a melyeknél eddig gyakornoki és jegyzői állások szervezve nincsenek — a tehetségesebb és ambitiosusabb fiatal embereknek bő terük és alkalmuk nyilhatnék önálóbb tevékenység kifeitésére.

Ha ugyanis a már hosszabb szolgálati idővel biró fiatal emberek a kir. ügyészségekhez osztatnának be, itt *az alügyészek felügyelete alatt* megbizhatók volnának *a kisebb vétségi ügyekben* inditványok fogalmazásával és ilyen ügyekben a járásbiróságok, valamint a törvényszékek előtt a közvád képviseletével is.

A közvádló funktiója *nem lévén birói funktio*, a kir. ügyészségeknél sokkal kisebb felelősséggel és aggodalommal lehet rájuk bizni egy-egy önállóbb munkát, mint a biróságoknál.

Ha megengedjük az ügyvédjelölteknek, hogy mint védők főnökeiket helyettesitsék, (sőt mint doctor jurisok járásbirósági ügyekben önállólag is müködhessenek), akkor bátran rá lehet bizni az aljegyzőkre is a vádlói tiszt ellátását.

Utóvégre is vádolni legtöbbször könnyebb és hálásabb feladat mint védeni, s ha az ügyészek kellő óvatosságot tanusitanak az ügydarabok kiosztásában — vizsgálati fogság kérdése például semmi esetben sem volna a joggyakornokra bizandó — és a megfelelő felügyelet is meglesz, ugy csak hasznát fogjuk látni e megteendő kisérletnek.»

(Közöljük a felszólalást, de nem osztjuk a javaslatot. Ha behozzuk az ügyészségi aljegyzőket, akkor a munka zöme lassankint ezekre fog hárulni, s ezeknek qualifikatiója és gyakorlata mégis csak kisebb mint az alügyészeké. Az ügyészségi gyakornokoknak és aljegyzőknek akkor fog terük nyilni az önálló munkára, ha a járásbirósági ügyekben is közre fog müködni a vád közege — vagyis az uj bünvádi eljárás behozatalakor.)

— **Nemzetközi büntetőjog.** A nemzetközi büntető-egyesület 1891 augusztusban tartott közgyülésén elhatározta, hogy egy már korább keletkezett és akkor általunk is ismertetett terv szerint egy a jelenkor egész büntetőjogát összefoglaló munka kiadását foganatba veszi. A munka czime lesz: «Die Strafgesetzgebung der Gegenwart» (La législation pénale comparée), és annak részletenkint leendő megirására az egyes országok kiválóbb büntető-jogászai kérettek fel.

A készülőben levő munka programmja *Gauckler* caeni, *Van Hamel* amsterdami, *Lammasch* bécsi, *Liszt* hallei, *Prins* brüsszeli és *Stooss* berni tanárok aláirásával most jelent meg. E programm szerint a munka öt nagy, körülbelül ötven ivnyi kötetből fog állni, melyek közül az első az egyes büntetőjogok és törvényhozások általános jellemzését foglalja magában és valószinüleg már ezen év folyamán meg fog jelenni. A második és harmadik kötet az egyes országokban érvényes büntetőjogok általános tanait, a negyedik és ötödik kötet az egyes büncselekvényeket, tehát az egyes büntetőjogoknak u. n. különös részét fogja tartalmazni.

A munkában az egyes országok büntetőjoga külön-külön fog tárgyaltatni. Az első kötet tervezete szerint az országok négy csoportba vannak felosztva. Az elsőbe tartoznak Anglia, az angol gyarmatok és Észak-Amerika Egyesült-Államai, — a másodikba Francziaország, Belgium, Olaszország és Spanyolország és az ezek büntető-törvényhozásához csatlakozó kisebb európai államok (Románia, Portugal, Monaco stb), és Európán kivüli különösen délamerikai államok és Japán, — a harmadikba Németország, Ausztria, Magyarország Horvátországgal, Svédország, Norvégia, Holland, Schweiz, Szerbia, Görögország és Dánia, — a negyedikbe Oroszország, Montenegro, China és több ázsiai állam. Ezen országok közt az első kötet bizonyos arányban előre fel van osztva, és pedig ugy, hogy Francziaországra 48 oldal, Olaszországra 36 oldal, Magyarországra 30 oldal van számitva.

A Magyarországról szóló rész megirására *Wlassics* Gyula egyetemi tanár lett felkérve.

Látjuk a munka tervezetéből, hogy az egy nagy arányokban és a megbizhatóság összes biztositékaival készülő forrásmunkáját fogja képezni az egész összehasonlitó büntetőjognak. Mindenki a ki büntetőjoggal és pedig különösen annak törvényhozási részével foglalkozik, élénken érzi ma az ily kézikönyv hiányát és örömmel fogja annak megjelenését fogadni.

A munka árát a kiadóhivatal (Otto Liebmann. Berlin, W. Lützowstrasse 27.) a szerkesztés és összeállitás nehézségei folytán elég magasra volt kénytelen megszabni, és pedig kötetenkint 30 márkában. Előfizetéseket és megrendeléseket elfogad a kiadóhivatal. A munka megjelenésének lehető biztositása végett egyszerü jelentkezések is elfogadtatnak, melyeket Magyarország részére dr. *Wlassics* Gyula az ügy érdekében átvenni és a kiadóhivatallal közölni kész.

— **A budapesti V. kerületi kir. járásbiróság ügyforgalma 1891-ben.** Az ország ezen legnagyobb biróságához 127,441 beadvány érkezett, mely 438 kivételével mind elintéztetett. Érkezett 6057 polgári, 6539 kereskedelmi per. Érdemleges itélet hozatott 2132, makacssági 3985, ügydöntő végzés 4591. Felterjesztetett a másodbirósághoz 1278, a Curiához 183 ügy. Leérkezett a másodbiróságtól 778 helybenhagyó, 291 megmásitó s 87 feloldó, a Curiától 127 helybenhagyó, 82 megmásitó és 9 feloldó határozat. Bagatell-per 1736 volt folyamatban. A biróság vezetéséről ezuttal is csak dicséretest mondhatunk. Hogy miként kell administrálni, azt itt sokan megtanulhatnák.

— **Illetékességi problema.** Nehéz problemát oldott meg egy fővárosi járásbiróság a minap, midőn alperes kifogására leszállitotta illetékességét azon okból, mert felperes kispesti bejegyzett kereskedő lévén, könyvkivonat alapján csak a pestvidéki kir. járásbiróság előtt perelheti az V. ker. járásbiróság területén lakó alperest. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Egyik fővárosi járásbirósánál** egy a mult év november havának elején letárgyalt ügy elintézését a napokban az ügyvéd megsürgetvén, az albiró urtól azon választ nyerte, hogy legjobb akarata mellett sem kerül az ügyre a sor előbb, mint 2—3 hónap mulva; akkor majd kézbesittetni fog az itélet. Ez aztán a «*sommás*» eljárás!

— **A Magyar Jogászegyletben** a legközelebbi hetek folyamán Concha Győző és Lauffenauer Károly egyetemi tanárok fognak felolvasást tartani.

— **Hevesmegye monografiájából** veszszük át a következő feltételes itéleteket:

I. 1657. évi junius hó 6-án az ülés elnöke az alispán Vámosy István összegezi nemes Becse Anna esetét, paráznaság és gyermekgyilkosság bünténye tárgyában. Pápay János megyei ügyész és a vádlott prókátorának vitája után az itélet következőkép szólott: ámbár a bemutatott bizonyságok tartalma, ugy Jó Mihály megyei esküdtnek a megye szine előtt tett beismerése szerint, vádlott főbüntetéssel lenne sujtandó, mégis bizonyos üdvös tekinteteknél fogva, beszámitva azt is, hogy az eljárás folyamán két évig volt fogva, a főbenjáró büntetés alól kegyelemképen felmentetik és szabadon bocsáttatik, ugy azonban, hogy ha jövőben hasonló paráznaság bünébe esnék, s az reá bizonyosodnék, főbenjáró büntetés alá fog esni.

II. Az 1654 april 29-én tartott törvényszéki ülésben Kecső István halálra itéltetett. Farkas Fábián putnoki kapitány közbenjárására a halálbüntetés feltételesen elengedtetik és szabadon bocsáttatik az elitélt, de ugy és azon reményben, hogy megjavul, mert ha bünténybe keveredik, az itélet végrehajtása azon esetben bekövetkezni fog.

III. 1663-ban Rákóczy László közbenjárására Gáspár Istók halálát, sine nulla solutione elengedte, de *200 frtig való kezességet* tartozott magáról állitani, hogy legkissebb punctumban is exorbitálni nem fog s ha máskép cselekednék, *mostani cselekedete* is fenfordul s halál marad a fején.

— **Szerzői jog.** A német Reichsgerichtnek több itélete szerint egyes zenedaraboknak a clarophon, ariston, herophon, stb. név alatt ismert mechanikus zeneeszközökben való alkalmazása jogosulatlan utánnyomást képez és a Reichsgericht a panaszló szerzőknek kártéritési igényét az ily zeneeszközök gyárosai ellen megállapitotta.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 6. SZ. Budapest, 1892. február 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési díj: [illegible] A mezre cel[illegible]k a[illegible] [illegible]ol intézendők. kézirat[illegible]k [illegible]mentve a szerke[illegible]tői irodába.

Tartalom: Jegyzőkönyvvezető a bünvizsgálatoknál. *R. F.* — A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — *Jogirodalom:* A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. Irta dr. Nagy Ferencz. *A. B.* — *Törvénykezési Szemle:* A kir. Curia müködési mozzanatai 1891-ben, tekintettel az egyesités előtti évekre. *Sz.* — A volt urbéresek számára közösen kihasitott illetményekre kért önálló telekkönyvi bejegyzések a telekkönyvi átalakitás megtörténte után. FEKETE GEDEON aljárásbirótól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. táblák határozattáraiba felvett határczatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből. — A budapesti egyetem jog- és államtudományi karának II. félévi tanrende.

Jegyzőkönyvvezető a bünvizsgálatoknál.

Birói körökből vettük a következő felszólalást:

Habár erős hitem az, hogy alább kifejtendő nézeteim közzétételével provokálhatom az ellenkező álláspontón levőket és különösen azon jogászainkat, kik az ő felfogásuktól eltérőleg nyilatkozók tényked[illegible]sében szellemi gymnastikát avagy a dialektika szárnycsattogtatását látják: mégis bátorságot veszek magamnak, ki éppen e czikk tárgyához hasonló ügyekben foglalkozom, kifejezést adni szerény felfogásomnak és pedig sine ira et studio, egyedül a törvényesség elvét fogadva el kiinduláspontul és elhatározó alapul.

A napi sajtó terén ugyanis nem rég közölve lett az, hogy a vizsgálóbirák által sajátkezüleg irt, illetve jegyzőkönyvvezető nélkül fölvett jegyzőkönyvek törvényessége jogorvoslatilag is kétségbe vonatott, sőt az ily módon kiállitott jegyzőkönyvek ujból való fölvétele inditványoztatott.

Ha már most megtörtént ténydologként előrebocsátom azt, hogy kellő személyzet hiányában minden vizsgálóbiró mellé jegyzőkönyvvezető kirendelhető nem levén, a vizsgálóbirák egyes esetekben sajátkezüleg vették föl a tanuvallomási jegyzőkönyveket, fölvetem azt, hogy vajon az ily jegyzőkönyvek törvényessége jogilag képezheti-e kérdés tárgyát, avagy azoknak elsőrendü garantiáját képezi-e a biró mellett egy joggyakornok avagy napdijas alkalmazása annyira, hogy azoknak ujbóli fölvételét tenné szükségessé?

Én azon határozott meggyőződésben vagyok, hogy nem.

A hazai birósógok müködésük és eljárásuk alapjául csupán a fenálló törvényeket, a törvények alapján kiadott rendeleteket és a törvényerejü szokásokat vehetik.

Ha tehát tételes hazai jogunk kötelezőknek elismert szabályait alaposan szemügyre veszszük, nem találunk jogérvényben levő oly törvényt, mely a bünvizsgálatok rendén fölveendő jegyzőkönyvek vezetésénél okvetetlenül tollvivő alkalmazására kötelezné a birósógokat, sőt ilyen rendelkezést tartalmazó kötelező erejü miniszteri rendelet sem létezik.

Az ugynevezett Sárgakönyv kötelező erővel nem bir és határozmányai csak annyiban birnak jogi hatálylyal, a mennyiben a szokásjog illetve a törvényszéki gyakorlat — rerum perpetuo similiter iudicatarum auctoritas — által állandóan és következetesen fentartattak illetve hazai bünvádi praxisunkban jogérvényt nyertek.

De hogy a Sárgakönyvnek a jegyzőkönyvvezetők alkalmazását involváló rendelkezései annyira általános érvényüek lennének, hogy feltétlenül tollvivők alkalmazását követelnék, azt senki sem állithatja, mert hiszen jól tudjuk azt, hogy az ország számos birósógánál a vizsgálóbirák sajátkezüleg vették föl a jegyzőkönyveket, azokat felsőbirósógaink nem is kifogásolták, tudtommal csupán oly esetekben, midőn aljegyző vette fel a jegyzőkönyvet főbenjáró ügyekben és pedig az 1871. XXXI. tcz. 6 §-ában foglalt rendelkezésre hivatkozással. Ezek szerint a birói praxisban sem találnak védvet az ellentétes álláspontot elfoglalók, mert mint láttuk, az sem tükrözi vissza a jegyzőkönyvvezetők nélkülözhetetlenségét megállapitó opinio necessitatist.

Nem szolgál tehát az ellennézet támogatására egyetlen kötelező jogszabály sem, sőt ellenkező irányban kifejtett nézetem jogosságának igazolása czéljából hivatkozhatom a legujabban érvénybe léptetett Birói Ügyviteli Szabályok 337. §-ára, mely szerint a bünvádi ügykezelésre vonatkozó külön utasitások joghatályukban fentartatnak és miután e külön utasitások a jegyzőkönyvvezetőkről nem intézkednek, tekintettel arra, hogy a külön utasitások 1 §-a szerint, a mennyiben ez utasitások máskép nem intézkednek, az általános birói ügyviteli szabályok a bünvádi ügyekre nézve is érvénynyel birnak, annálfogva a bünvádi ügyekre is per analogiam kiterjed a Birói Ügyviteli Szabályok 269. §-a, mely szerint jegyzőkönyvvezetők csak a lehetőségig alkalmazandók.

És ezen intézkedés helyes is, mert a lehetőség nincs meg minden egyes esetben tollvivő alkalmazására. Tekintsünk csak itt a fővárosban a soros vizsgálóbiráknak nem kifogásolt aktusaira, midőn éjjel csakis tollvivő nélkül hallgathatják ki a halál kapujához közelálló sérülteket, kiknek vallomása pedig esetleg a bünper legfontosabb, néha elhatározó jelentőséggel biró bizonyitékát képezi. Avagy hány esetben tartatik végtárgyalás különösen vádlott beismerése folytán a közigazgatásrendőri hatóságoknál tollvivő alkalmazása nélkül fövett jegyzőkönyvekre fektetett közvetlen idézés elrendelése alapján?

De továbbá behatóan vizsgálva a kérdést, el sem tudom magamnak képzelni, hogy törvényes szabvány hiányában hogyan fejezhető ki aggály a jelzett és az illetékes biró által jogos hatáskörében felvett jegyzőkönyvek közhitelessége ellen hamisság avagy előirt szabálytalanság bebizonyitása nélkül, emlékezetünkbe idézve azt is, hogy a törvénykezés többi összes szakaiban rendszerint az eljáró biró maga sajátkezüleg veszi föl a jegyzőkönyveket és pedig gyakran oly ügyekben is, melyek perjogi jelentőségüknél és fontos javakat érdeklő minőségüknél fogva a nem is a bizonyitékok fölvételére, hanem az azt megelőző határozat hozatalára szükséges adatgyüjtésre irányuló bünvizsgálatoknál nem kisebb horderővel birnak és főbirósógaink is ily jegyzőkönyvek alapján hozzák meg azokban végérvényes határozatukat a nélkül, hogy valakinek eszébe is jutott volna az ily jegyzőkönyvek jogszerüsége ellen a legcsekélyebb kifogást is emelni, sőt mint eklatans tényre legyen szabad reámutatnom a szatmári kir. törvényszéki elnök által a n.-károlyi kir. járásbirósághoz évekkel ezelőtt intézett azon rendeletére, mely által hivatkozva a vezetése alatt levő törvényszéknél alkalmazott birák hasonszerü eljárására is, egyenesen megtiltja a tollnok alkalmazását. Avagy mit szóljunk arról, hogy némely birósógnál az

ügyvédek maguk veszik föl a döntő határozat alapjául szolgáló jegyzőkönyveket?

Ha azonban a tollvivő nélkül fölvett jegyzőkönyvek ellen sem alakilag, sem beltartalmát illetőleg törvényességi aggály a priori feltételezetten de lege lata fel nem hozható, azt meggyőződésemhez képest igenis elismerem, hogy az igazságügyi politika és az administratio szempontjából indokoltnak tartom a lehetőség arányában tollvivők alkalmazását, de az ez irányban kibocsátott törvényszerü intézkedés joghatálya azon jogi elvnél fogva: «lex ad præterita trahi nequit», csak a jövőre vonatkozhatik, ellenben annak alapján a befejezett bünvizsgálatok tekintetében jogilag indokolható kifogást tenni annál inkább nem lehet, mert akkor tekintettel arra is, hogy a neheztelt körülmény a bünvizsgálat alapos és jogszerü elintézését miben sem akadályozta, a büntető jogszolgáltatás egyik sarkkelléke az állam elsőrendü célját képező jogbátorlétet veszélyeztető önkénynek a közérdek követelte korlátok közé leendő gyors visszaszoritása nagy mérvben hátrányt szenvedne a nélkül, hogy az alaposság nagyobbodást nyerne.

R. F.

A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai.[1]

IV.

A sértett fél inditványozási jogát az *enquête* gyökeresen megváltoztatandónak tartja; amennyiben szükségét véli oly törvényes intézkedésnek, mely szerint a vagyon elleni büncselekmények esetében az inditvány átmenjen a sértett fél örököseire. Az bizonyos, hogy a törvényhozó bármily jogelvet törvényerőre emelhet, olyat is, mely elvi szempontból a tüzpróbát nem állja ki. De vitán fölül áll, hogy a törvény csak *akkor* jogi törvény, ha a jogi elveknek megfelelő. Tehát eme javaslatba hozott módositás csak akkor helyeselhető, ha az a sértett fél inditványozási jogával mint jogi institutióval összeegyeztethető.

Az el nem tagadható, hogy mostani törvényünk szerint a sértett fél elhunytával magával viszi azon jogokat, melyeknek érvényesitése sok esetben kivánatos volna; de az örökösök kezét a törvény megköti. Igaz az is, hogy sok esetben a sértett *szándékosan* nem érvényesitette inditványozási jogát, de másrészt azt sem lehet eltagadni, hogy ezen *nem* érvényesités arra vezetendő vissza, hogy a sértett a büntett elkövetéséről nem birt tudomással. Az opportunitás mindenesetre a mellett van, hogy ezt a lappangó jogot ne temessük el a sértettel, hanem ruházzuk fel az inditványozás jogával azt vagy azokat, a kiknek érdeke a sértett érdekével *szerves összefüggésben áll.* De ezen jog megadásánál ovatosan kell eljárni, nehogy az inditványozás jogának lényegét denaturalisáljuk s átörökölhető, átruházható joggá alakitsuk át azt, a mi a személylyel össze van forrva. Az opportunitásnak csak addig engedjünk, a meddig az az inditványozás jogával összeegyeztethető. Jól mondja idevonatkozólag *Balogh Jenő* a «*Sértett fél jogköréről*» irt nagybecsü müvében: «Az inditványozási jog átruházását a magánjogi jellegü örökléssel párhuzamba vonni, illetve az inditványozási jogot a magánjogi örökösökre átruházni nem helyes». (370. lap.) Nem lehet ezen *személyes joggal* felruházni az örökösöket általában, mert *gyakran az örökösöket az örökhagyóval* nem a vérszerinti összetartozóság füzi össze. S igy ezek a *sértett fél kiméletét,* mely az inditványozás jogának *alapja*, nem viselik szivükön. Ez csak a hozzátartozó lelkületében reflektálódhatik, tehát ezen érdek védelmének csakis a hozzátartozó lehet illetékes képviselője. Ez ellen fel lehet hozni, hogy az örökös representálja az *örökhagyó vagyoni* érdekeit; tehát ha a hozzátartozók az öröklésből részben vagy egészben ki vannak zárva, akkor az extraneus lép az örökhagyó jogaiba. Ez igaz; ámde nem szabad szem elől téveszteni, hogy az inditványozás jogának *alapja nem a vagyoni érdek, hanem a kimélet;* a mi egészen más dolog, mint a vagyoni motivum. Szerintem tehát czélszerübb volna az inditványozás jogát a hozzátartozókra kiterjeszteni.

Miután azonban a Btk. 78. §-a szerint a hozzátartozók fogalma nagyon tág, ez korlátozandó volna. Ugyanis tudjuk jól, hogy az osztályos atyafiak közt a torzsalkodás napirenden van. Ebből folyólag, ha mindegyik hozzátartozót megilletné az inditványozás joga: azon anomalia állana elő, hogy midőn a fiu meglopja az apát: de ez fiát pellengérre állitani nem akarta, valamelyik hozzátartozó bolygatná meg a kimélet érzetét csupán boszuból, mert az örökségben nem részesült.

Szerintem tehát leghelyesebb volna az inditványozás jogával a *hozzátartozó örökösöket felruházni.* Ezek egyrészt a kimélet érdekét is képviselik; másrészt vagyonilag is engagirozva vannak a büncselekmény elkövetése által.

V.

A speciális részben a hatóság elleni erőszak (165. §.) büntettét az enquête börtön helyett fogházzal javasolja büntetni. Ugy látszik, ennek az a tendentiája, hogy ezen büncselekmény pénzzel is megtorolható legyen. (92. §.) Az kétségtelen, hogy a hatóság elleni erőszak büntettének büntetése relative nagyon sulyos.

Ezen mivoltát akkor ismerjük fel a törvénynek, ha a 165. §-t szembeállitjuk a Btk. 473. §-ában meghatározott hivatali hatalommal való visszaélés vétségével. Mindkettőnek elkövetési cselekedete a tettleges bántalmazás; a hatóság tagja itt is, ott is hivatala gyakorlatában van. A különbség a kettő közt az, hogy az előbbi esetben a hivatalnokot bántalmazza *valaki*, emitt pedig a hivatalnok bántalmaz *valakit.* A jogsérelem gyúpontja mindkét esetben *a hivatali hatalom*, csakhogy egyik esetben *passiv*, másikban *activ* szerepet visz. Tehát a kérdés az, hogy *mennyiségi szempontból* melyik a sulyosabb eset; az-e, midőn valamely állampolgár sérti a hivatalos hatalmat; vagy pedig az, midőn ezt egy olyan ember tiporja lábbal, a ki annak tiszteletben tartására esküt tett. Akárhogy oldjuk is meg e problemát, az bizonyos, hogy az a büntetési skála, mely a két esetben felállittatott: három *évi* börtön s *hat hónapi* fogház maximummal éppen nem arányos. Ezen szertelen aránytalanságot akarja — nagyon helyesen — az enquête megszüntetni, midőn a hatóság elleni erőszakot fogházzal kivánja büntetni, a Btk. 473. §-ában meghatározott hivatali hatalommal való visszaélés vétségét pedig a testi sértés büntetésével arányba akarja hozni. A mi kétségtelenül a büntetés sulyosbitását jelenti.

Megvallom, az enquête most jelzett tendentiája után éppen nem értem azt, hogy mit akar a 261. §. után beszurt ama kijelentésével mondani, hogy a törvény által alkotott testületek stb. ellen elkövetett *becsületsértés*, rágalmazás vagy erőszakoskodás az eddiginél szigurubban lesz büntetendő. Hiszen az imént láttuk, hogy az «*erőszakoskodást*» (165. §.) éppen enyhébben akarja büntetni. S igy, azt hiszem, ide ezen szó: «*erőszakoskodás*» tévedésből csuszott be.

Ettől eltekintve nem helyeslem azt, hogy a hatósági tagok ellen elkövetett becsületsértés (262. §.) büntetése emeltessék. A törvény szerint annak maximuma *egy évi fogház és kétezer frt pénzbüntetés.* Ez mindenesetre elég széles mozgási teret biztosit a birónak, ugy hogy még a legsulyosab vétséget is kellőképen megtorolhatja.

Másrészt azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy a ki *Isten ellen gyalázó kifejezéseket* használ, s ez által közbotrányt okoz, szintén egy évig terjedhető fogházzal s ezer frt pénzbüntetéssel büntetendő.

Tehát a büntetési tartam egyenlő; sőt a pénzbüntetés

[1] Az előbbi közl. l. a 2., 3. és 5. számban.

még kisebb mint amott. (262. §.) *Addig, mig a vallásos érzület tárgyait a törvény védelmezi; az Isten ellen elkövetett hasonló cselekményeket enyhébben megtorolni nem lehet, mintha ugyanazokat egy hivatalnok ellen követik el.* Ha felemelnők a nyilvános becsületsértés büntetését, akkor a *középtartam* is megfelelően emelkednék. Már most, ha pl. egy duhaj paraszt egy és ugyanazon módon gyalázó kifejezést használ az *Isten ellen* s a *községi biró* ellen: s ez utóbbi miatt sulyosabban büntettetik, kérdem, hogy az ilyen igazságszolgáltatás mily demoralisatióra fog vezetni, midőn annak a tudatlan embernek s néposztálynak *csak* a vallásos érzület nemesiti meg kedélyvilágát.

VI.

Az enquête kimondotta, hogy a kényszerités vétsége felveendő a magánosok elleni erőszak fejezetébe. A kényszeritésnek azonban olyasmire kell történnie, «a mire a kényszeritett nem volt kötelezve». Ennek megfelelőleg a zsarolásról szóló 350. §-ban «*jogtalanul*» helyett «*jogtalan*» teendő.

Az enquête több üdvös határozmánya közt ez egyike azoknak, melyet a gyakorlati élet szempontjából a legmelegebben kell üdvözölnöm.

Ennek hiánya eddig is nagyon érezhető volt.

Legjobban bebizonyitható ez annak kiemelésével, hogy a *gyakorlat* érezvén a jogtalan kényszeritésben nyilvánuló kriminalitást, csakhogy azt megtorolhassa, inkább denaturalisálta a *zsarolás* vétségét, s ide szoritotta be az ily eseteket. Denaturalisálta pedig azért, mert *vagyoni haszonra irányuló szándék, tehát vagyoni elem nélkül is megállapitotta a zsarolást; holott e nélkül zsarolásról soha sem szólhatunk.*

Állitásom igazolásául hivatkozom a következő itéletekre:

1. Vádlottak panaszosokról, kik a fuvarbért kifizetni nem akarták, a gubát lehuzták s azt a kapitányi hivatalhoz zálogként bevitték. A Curia — 1890 decz. 2-án 7998. sz. a. — zsarolást állapitott meg, mert a zsarolásnál nem a követelés *anyagi* jogtalansága, hanem *érvényesitésének* jogtalan módon, erőszakkal vagy fenyegetéssel való foganatositása képezi a büntetendő cselekmény egyik ismérvét (*Jogt. Közlöny* mellékletén 1891. évfolyam 1. szám 8. eset.). Itt a vagyoni haszon *jogtalan*sága *hiányzik*, de fenforog az erőszakkal való kényszerités *jogtalansága*, a mi a «Nöthigung» typicus példája.

2. Ugyanazon évfolyam 3-ik számában *Sánta Elemér* az önbiráskodásra vonatkozólag 63 jogesetet közöl, mely kasuistika fényesen bizonyitja judikaturánk küzdelmét, melynek oka a Nöthigungnak, mint delictum sui generisnek hiányában keresendő.

Mint vörös fonál vonul végig ezen gyüjteményen az, hogy a judikatura a jogtalan kényszeritést büntetni szeretné, mert ezt jogérzete követeli; de haboz, mert nem találja meg az igazi ösvényt, mely az anyagi igazsághoz vezet; innen van, hogy majd zsarolást vesz fel, jóllehet érzi az itélet fogyatékosságát, mert a vagyoni elemet nem találja föl a tényálladékban; majd pedig éppen ezen hiány miatt fölmentő itéletet hoz.

3. Molnár Nicolae vádlott bicskáját 10 krnyi tartozása fejében Sill korcsmárosnál zálogba tette. A korcsmáros pedig a bicskát nyomban eladta panaszosnak, kitől vádlott a bicskát fenyegetés alkalmazásával visszavette. Az erzsébetvárosi törvényszék vádlottat zsarolás büntette miatt (353. §.) hat havi börtönre itélte; a marosvásárhelyi kir. itélő tábla azonban felmentette, mert a tényállást nem látta tisztázva. A Curia pedig a Btk. 41. §-a alapján veszélyes fenyegetés miatt itélte el, mert vádlott a bicskát a panaszostól *a vételár felajánlása mellett* követelte, s igy a «vélt tulajdonjogának érvényesitése nem állapitja meg a zsarolásnak tényálladékát, hanem az a *jogositatlan* önsegély fogalma alá esik» (Büntetőjog Tára XXI. k. 287. lap). Itt is fenforgott a *jogtalan kényszer*, de hiányzott a jogtalan vagyoni haszonra irányuló szándék, mely a zsarolás tényálladéki ismérve. Ha pedig ilyen esetekre a Kbtk. 41. §-át alkalmazzuk, akkor egy *plus* marad büntetlenül, t. i. a *kényszerités*, mert ezen szakasz *csak a fenyegetést* torolja meg, mely a kényszeritésnek *föltétele*, az előbbi az *ok*, az utóbbi az *okozat*.

A sok közül kivett ezen pár eset is bizonyitja azt, hogy a veszélyes fenyegetés s a zsarolás közt egy tényálladék van, mely az előbbi keretébe nem fér be, az utóbbiét pedig nem tölti be teljesen. Ez okból szükséges egy ennek megfelelő büncselekményt konstruálni; ezen élénken érzett büntetőjogi szükségletet akarja az enquête kielégiteni, midőn a kényszeritésnek a törvénybe való felvételét ajánlja.

A javaslat azt kivánja meg legfőbb tényálladéki ismérvként, hogy a *kényszeritésnek* olyasmire kell történnie, a mire a kényszeritett *nem volt kötelezve*. Ezt a német Btk. 240. §-a *widerrechtlich* szóval fejezi ki, s pedig nagyon helyesen, mert a mi nem jogtalan, az a jog érvényesitése, mely büncselekményt soha sem képezhet. Hasonló értelmet fejez ki az osztrák javaslat (1889) 248. §-a «Wer einen Anderen durch *rechtswidrige* Anwendung oder Androhung von Gewalt oder durch Bedrohung stb».

Sokkal *tágabb* körben mozog a kényszerités az olasz Btk. 154. §-a szerint, mely szakasz alapján kényszerités miatt büntetendő az, a ki «erőszakot vagy fenyegetést alkalmaz azért, hogy valakit valaminek tevésére, türésére, vagy abbanhagyására kényszeritsen».

Tehát itt a *kényszerités jogtalansága* hiányzik, a miből következik, hogy a törvényt sok olyan esetre is kell alkalmazni, melyekben egy szemernyi kriminalitás sincsen.

Helyesebb ennél az enquête álláspontja, melyet egészen megfelelőnek tartok.

Szerencsés gondolatnak tartom azt is, mely szerint javaslatba hozatott, hogy a zsarolásnál (850. §.) a «*jogtalanul*» helyett «*jogtalan*» tétessék; mely módositás szerint a vagyoni haszonnak kell jogtalannak lenni, s igy a judikatura is helyes mederbe lesz terelve, mert ma már általános azon gyakorlat, mely szerint a fenyegetésnek stb. kell *jogtalanul* történni. A törvény szövegezésére vezetem vissza azt, a mire fentebb is reámutattam, hogy a zsarolás denaturalisáltatott s a vagyon ellen irányuló jellegétől csaknem teljesen megfosztatott.

Az enquête eme javaslata egyébként éppen nem uj, mert hiszen a törvény eredeti tervezetében a *jogtalanság* a vagyoni haszonra vonatkozott; s a törvény mostani alakját az igazságügyi bizottság javaslatára nyerte; igy történt tehát, hogy megmagyarázhatlan indokból a jó szöveg el lett rontva, s immár 10 éve elmult annak, hogy ez a szövegezési hiba a judikaturát is beleterelte a téves praxis utvesztőjébe.

—

A Btk. 236. §-a szerint a 12—14 év közt levő leányok csak a nemi közösülés ellen vannak védve, ellenben a legaljasabb bünös merényleteket, a fajtalankodást nem lehet megtorolni, ha a leány még 14 éves nem volt, de tizenkettedik életévét már betöltötte. Az ilyen merénylet, föltéve, hogy nem erőszakkal, sem nem fenyegetéssel követtetik el, szabados cselekmény; az enquête ezen hézagot pótolja, midőn javaslatba hozza, hogy megfertőztetés büntette miatt büntettessék az, *a ki 14. évét be nem töltött tisztességes leánynyal fajtalankodik.*

A szemérem elleni büntettek- s vétségekre nézve az enquête a 239. §-t akkép szövegezi, hogy a sértett fél indítványa nélkül indittassék meg az eljárás akkor, ha a szemérem elleni büntett vagy vétség nyilvánosan vagy a nyilvánosságnak kitett helyen követtetett el.

Az kétségtelen, hogy az eljárást bizonyos esetekben hivatalból kell folyamatba tenni; bizonyos az is, hogy a törvény 239. §-ában felsorolt esetek e tekintetben a közérzületet nem elégitik ki; hivatkozom erre nézve a hires n.-körösi esetre, továbbá az olyan esetekre, a minőkre *dr. Fayer László* felhivja a jogászközönség figyelmét, midőn t. i. nagykoru test-

vérek, kiknek szülei nincsenek, egymással nemi viszonyban élnek. (Büntetési rendszerünk reformja: II. 55. l.)

Az ilyen büntettek az eljárás föltételeinek hiányos rendszere miatt nem üldözhetők. Az enquête ezen hiányon is javitani akar. Ámde javaslata kifogás alá esik. Ugyanis az eljárást akkor tartja hivatalból megindítandónak, ha a büntett vagy vétség «*nyilvánosan*» vagy a «*nyilvánosságnak kitett*» helyen követtetett el. Ezen szövegezés mig egyrészt a gyakorlati életben éppen semmi vagy nagyon kevés jelentőséggel fog birni, másrészt éppen azon jogi érdeknek nem ad elégtételt, melynek védelmét maga elé tüzte, a *közérzületnek*. A közérzület az, mely bizonyos büntettek elkövetése által felháborodik; ez az, mely megtorlást követel, de — az idézett módositással — elégtételt nem talál. Mert az tapasztalati tény, hogy a szemérem elleni büntettek elkövetői kerülik a nyilvánosságot; s éppen ezen sajátosság miatt csak a lehető legritkább esetben lenne a hivatalból való eljárás eme föltétele megállapitható; másrészt a *nem* nyilvánosan elkövetett ilynemü büntettek bizonyos esetekben kisziványognak a közéletbe, köztudomásra jutnak s midőn a büntettben különös aljasság jelentkezik: ezen köztudomásban föléled a megbotránkozás. Ez a *morális* közérdek követeli, hogy az ilyen büntettek hivatalból üldöztessenek. Tehát teljesen elfogadom *dr. Fayer László* ama javaslatát (i. m. 55. l.), hogy szemérem elleni büntettek s vétségek miatt az eljárás *csak akkor tétessék hivatalból folyamatba, ha az elkövetett büncselekmény közbotrányt okozott.*

Rokon természetü ezzel az enquête-nek azon javaslata, mely szerint az üzletszerü keritės büntetės alá helyezését szorgalmazza.

Törvényünk 247. §-a bünteti ugyan a *csábitást*, de csak akkor, ha azt a szülő, gyám, gondnok, tanitó vagy felügyelő követi el; ellenkező esetben az szabados cselekmény. Ez az oka annak, hogy a legszemtelenebb üzérkedések szemünk előtt folynak, s csak akkor lehet az ilyen lélekkufárokat ugy a hogy megrendszabályozni, ha valamely rendőri szabálylyal is kollisióba jött a keritő.

A külföldi javaslatok s törvények e tekintetben törvényünknél sokkal finomultabb *erkölcsi* érzületre vallanak.

Igy a német törvény 180. s 181. §-ai az egyszerü csábitást fogházzal, a minősitettet pedig fegyházzal rendeli büntetni.

Az osztrák javaslat *kasuistikus* 207. §-a szerint a csábitás különféle esetei öt évig terjedhető fogházzal, illetve ugyanannyi ideig terjedhető fegyházzal büntetendők.

Az *olasz* Btk. 345. §-a a keritést három hónaptól harmincz hónapig s száztól háromezer liráig terjedő fogházzal, illetve pénzbüntetéssel bünteti.

Angliában a Pall-Malle Gazette leleplezései nyomán az 1885 iki Criminal Law Amendment Act igen részletes szabványokat állit fel a keritės megbüntetésére. A büntetés két évi fogházig emelkedhetik; s a kontinensre való «export» különös sulyositásul szolgál.

Nálunk a kodexnek e részben nyilvánuló hiányaira a jogászközönség figyelmét *Fayer László* s *Márkus Dezső* urak hivták fel, mely mozgalom eredményeként csak őszintén üdvözölhetjük az enquête hasonirányu javaslatát, mely hivatva van a szemünk előtt burjánzó prostitutiónak gátat vetni.

(Folyt. köv.) *Vargha Ferencz.*

Jogirodalom.

A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. Irta *dr. Nagy Ferencz*, egyetemi ny. r. tanár. Második átdolgozott kiadás. I. füzet 1892.

«Pusztán annak feltüntetése, hogy a mi törvényünk miben tér el a külföldi törvényektől és mennyiben egyezik velük: nem képez elsőrendü irodalmi feladatot, sőt bizonyos tekintetben még hátrányos, a mennyiben ugyanis a hazai jog önálló mivelését és továbbfejlesztését akadályozza. Különösen a német jog ilyetén nyilvántartása bizonyult be ártalmasnak» Szerző könyvének e helye (34. l. 3. jegyzet) kereskedelmi jogunk irodalmának nagy részére nézve jogos elitélést foglal magában. Uj kereskedelmi törvényünk másfél évtizedes fenállása óta gazdag judikatura felődött körülötte, a melyet kereskedelmi jogunk müvelői eddig nem eléggé méltattak. Szerző ezen judikaturát nagy mértékben dolgozta fel könyvének jelen második kiadásában és ez munkájának egyik legnagyobb érdeme. Csak egy pillantást kell vetnünk azon gazdag anyagra, melyet a jegyzetekben nyujt és meggyőződhetünk a mü nagy gyakorlati értékéről.

Egy oly munkának, mely kereskedelmi jogunkat behatóan feldolgozza, kétszeres jelentősége van. A kereskedelmi jog szempontján kivül jelentőséget ad annak az, hogy általános kötelmi jogunk is nem egy szabályát a kereskedelmi törvényből meriti.

A munka jelentőségével arányban áll a feladat nehézsége is, melyet kereskedelmi jogunk rendszeres kézikönyvének megoldania kell. Kereskedelmi törvényünk sokféle elem vegyüléke. «Eredetiség és önállóság nem tartozik jellemvonásai közé», mint szerző mondja (22. l.). Legnagyobb részében a német kereskedelmi törvényre támaszkodva, egyes részei a legkülönfélébb forrásokból vannak meritve. A szövetkezetekre vonatkozó résznél az észak-német és osztrák törvények, a közraktári ügylet szabályozásánál a belga és baseli törvény, a biztositási ügyletnél a porosz kereskedelmi és drezdai kötelmi jogi javaslat, a kiadói ügyletnél a szász polg. tkv. és a drezdai javaslat szolgáltak mintául. Azonban ezek mellett egy-egy szakasz más idegen törvényekből is került be, melyek idézésében a keresk. törvény javaslatának indokolása igen bő. Kevésbé bő azonban magának intézkedéseinek okszerü kifejtésében és magyarázatában. A kereskedelmi törvényjavaslat tárgyalására összehivott értekezlet a javaslat sok intézkedését megváltoztatta, azonban ez értekezlet jegyzőkönyvei, — melyeket a kormány a javaslattal együtt ennek indokolása gyanánt terjesztett az országgyülés elé és melyek ennélfogva elsőrendü forrást képeznek a törvény magyarázatánál — sok kérdésnél hézagosak, sőt egyes helyeken érvelésük egyenesen téves és elfogadhatlan. Igy például a kereskedelmi társaságok jogának két igen érdekes kérdésében a tervezet indokolásának és az értekezlet jegyzőkönyveinek álláspontjáról kimutatja szerző, hogy az teljesen elhibázott. A kereskedelmi törvény tervezete az ugynevezett csendes társaságot azzal mellőzte, hogy az egyszerüen mint kölcsönszerződés itélendő meg, ellentétbe helyezkedve ilykép a kereskedelem felfogásával, mely e jogi alakulatot tényleg társaságnak tekinti és arra nézve különös jogszabályokat fejlesztett ki. Szerző meggyőzően mutatja ki, hogy ennek daczára a magyar kereskedelmi jog szempontjából is a csendes társaságot mint kereskedelmi társaságot kell elismerni, melynek megitélésénél első sorban a kereskedelmi szokások, és csak ezután a magánjogi társaság szabályai veendők figyelembe (l. 205 l. 10 jegyzet). Még érdekesebb ennél a betéti részvénytársaság kérdése. Megengedhető-e nálunk ilyen társaság alakitása? A kereskedelmi törvény tárgyalására egybehivott értekezlet azt megengedhetőnek tartotta, abból indulván ki, hogy a betéti részvénytársaság csak a betéti társaságnak egyik válfaja, (Jegyzőkönyvek 80—81 l.). E felfogás azonban ma már tul van haladva. Az irodalomban már elfogadott tétel, hogy a betéti részvénytársaság, nem a betéti társaság egy módositása, hanem önálló társasági forma, mely a betéti és részvénytársaság kombinatiója gyanánt jelentkezik. Szerző ezen ujabb elméleti felfogásra támaszkodva, a betéti részvénytársaságok alakitását nem tartja megengedhetőnek, mert ez által tág kaput nyitnánk a részvénytársaságra vonatkozó intézkedések kijátszásának, a mint az külföldön, különösen Franciaországban tényleg megtörtént (204. l. 5. jegyzet). Igaz ugyan, hogy Franciaországban más indokok, melyekre itt kiterjeszkedni

nem akarunk, hozzájárultak ehhez, a melyek nálunk nem forognak fen. Magában a kérdés érdemében azonban lehetetlen a hozzájárulást megtagadnunk szerző e nézetéhez. Hogy ezen nézet helyes, azt igazolja az is, hogy ily betéti részvénytársaság alakitásáról nálunk tudomásunk nincs, daczára annak, hogy forgalmunkban megvan a hajlam a társasági formáknak oly irányban való kihasználására és mely czéljaiknak nem felel meg. Csak a szövetkezetekre és az azokkal üzött visszaélésekre utalunk.

Kitünik ezekből, mennyi óvatossággal kell eljárni a kereskedelmi törvény egyes intézkedéseinek magyarázatánál és forrásainak felhasználásánál. — «A német kereskedelmi törvény», mondja szerző, «ép oly kevéssé lehet reánk nézve feltétlenül irányadó, mint a magyar keresk. törvény közvetlen előmunkálatai. Különösen óvakodni kell attól, hogy a német törvényt okvetlenül kövessük azzal az érveléssel, hogy a magyar törvény a némettől nem akart eltérni, hogy rosszul van forditva, valamit kihagyott, a mit bele kell venni stb». A mi e tekintetben áll a német keresk. törvényre nézve, az még nagyobb mértékben áll a többi külföldi törvényekre nézve, melyek kereskedelmi törvényünk egyes részeinek és intézkedéseinek mintául szolgáltak. Hogy a törvénytervezet indokolását és a tárgyalására összehivott értekezlet jegyzőkönyveit mily kritikával kell felhasználni, azt fent érintettük. A kereskedelmi jog önálló feldolgozójának tehát tág tér nyilik e feladatnál.

Az előttünk fekvő munka egyik érdeme, hogy — birósági gyakorlatunk ismertetésén kivül — még az egyes jogszabályokat önállóan a források és az irodalom kritikája mellett fejti ki. A hazai és külföldi irodalom minden fontosabb kérdésben figyelembe van véve és idézve. A római jog nagy mértékben támaszul van véve ott, a hol az általános magánjoghoz kell a kereskedelmi jognak folyamodnia. Ámbár nem fogadnók el feltétlenül és minden megszoritás nélkül szerzőnek azon nézetét, hogy «mai nap is a kereskedelmi jog sokkal közelebb áll a római joghoz, mint az ujabb tételes magánjogi törvényhozásokhoz», a tárgyalás e módját tudományos szempontból minden esetre nyereségnek tartjuk.

Nem mehetünk ezuttal végig az előttünk fekvő füzeten, jobban mondva köteten, mely a kereskedelmi törvény 146. §-áig, a részvénytársaságokról szóló részig jut el. A munka teljes méltatása csak akkor lesz lehetséges, ha az egészében lesz előttünk. Ennélfogva vissza fogunk térni reá és egyes részeire akkor, a mikor az teljesen be lesz fejezve. *A. B.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kir. Curia müködési mozzanatai 1891-ben, tekintettel az egyesités előtti évekre.

A kir. Curia müködési eredményeinek főjellege még mindig a rendkivüli nagy munkásságban összpontosul, mit a lefolyt 1891. évben is a tulságos ügyhalmaz elkerülhetlenné tett.

Ez évben is nem kevesebb, mint 31,586 ügy volt elintézendő — a referáda alá nem tartozó elnöki s alapitványi elintézéseken kivül. Ezen ügyszám majd 2 ezerrel kisebb ugyan az 1890. (33328) évinél, de kivévén az 1882-ki 35,896 elintézendőket, a semmitőszék eltöröltetése s az egységes Curia visszaállitása óta lefolyt 10 év alatt folytonos emelkedésre mutat. 1884-ben az elintézendő ügyszám volt 24,189, 1886-ban 24,881, 1887-ben 26,451, 1888-ban 30$^1/_2$ 1889-ben 31/$^1{}_2$ ezer, s 1890-ben 33,328.

Ezen ügyszám nem érte el azon magasságot, melyen a semmitőszék megszünte előtt a Curia mint legfőbb itélőszék állt, a midőn az 1881. évben az elintézendők összege megközelitette a 34 ezret, de természetszerüleg összeköttetésben van az évi ügybeérkezések tömegével, mi az utolsó 10 év alatt rendszerint növekedőben volt.

Az ügybejövetel volt 1884-ben 19,612, 1885-ben 19,288, 1886-ban 20,341, 1887-ben 21,463, 1888-ban 24,185, 1889-ben 24,111, 1890-ben 25,867. A lefolyt évben kissé kevesbedett, tevén 23,484-et.

Ezen adatok azt tüntetik fel, hogy a semmitőszék eltörlése után, midőn 1882. évtől kezdve az összes utolsó perorvoslatok érvényesithetése a Curiában öszpontosult, a helyett, hogy itt az ügybejövetel szaporodott volna, az inkább megfogyott. Az 1882 előtti években ugyanis a bejövetel 27—28 ezret meghaladott, mi 1882 után még elő nem fordult.

Nem lehet ezt másnak, mint a felebbezési jog ujabkori szabályozásának tulajdonitani, a mennyiben a törvénykezési eljárásra vonatkozó jogorvoslatok legnagyobb része a kir. táblára szorittatott és bünügyekben a törvényszékek is felruháztattak felebbviteli hatáskörrel.

Fontos intő jel ez a felebbezési jogosultság gyakorlatának ujabb szabályozására, illetőleg további korlátozására nézve.

Ezen reform sürgőssége nyilvánvaló, mert különben a Curia sem szabadulhat meg a *hátralékok* nagy terhétől, a mi a jogszolgáltatás gyorsaságát lehetetlenné teszi. És a hátralék, daczára a curiai birák tulfeszitett munkásságának, 1882. év után — kivévén az 1891. évet — folytonos emelkedésben volt; már az 1882. évi 8909 magas szám is megközelittetett. 1884-ben volt a hátralék 3782, 1885 ben 4541, 1886-ban 4988, 1887-ben 6369, 1888-ban 7399, 1889-ben 7461 és 1890-ben 8102. Az ügybeérkezés csökkenése folytán csak 1891-ben csökkent 7726-ra.

Ezen hagyományos — évtizedekre kinyuló teher nélkül — a birák munkássága képes volt az elintézések összegét odáig emelni, hogy az az évi ügybeérkezések összegével párhuzamban állt, többször azt felül is multa. Igy 1883-ban 22 ezer bejövetelnél 27 ezer ügy intéztetett el, 1884-ben 19$^1/_2$ ezer ügybeérkezésnél 20 ezer, 1888-ban 24,185-nél 23,155, 1889-ben 24,101-nél 24,039, 1890-ben 25,867-nél 25,226. Ezen adatok azt is mutatják, hogy a Curia biráinak tevékenysége évről-évre nagyobbodott, az elintézések összege folyvást szaporodván. 1891-ben is felülmulta a 23,484 bejövetelt 23,860 ügyelintézéssel.

A Curia ügyforgalmában nagyobb érdekü azon arány melyben a bünvádi ügyek állnak a polgáriakhoz. A Curia egységesitésétől tiz év alatt azon kedvezőtlen mozzanat lépett előtérbe, hogy a bünvádi ügybejövetel, az 1882. s 1883. éveket kivéve, a mikor az 17 és 12$^1/_3$ ezeren állt, folytonos emelkedésben volt, és hogy a polgári ügybejövetelt tulszárnyalta többször egy pár ezerrel is évenkint. Csak a lefolyt évben csökkent és pedig két ezerrel.

1884-ben a bünvádi bejövetel 8980 volt, szemben 8575 polgárival, 1886-ban 9630 és polgári 7672, 1888-ban 11,400 és polgári 10,490, 1889-ben 11,980 és polgári 9900, 1890-ben 12,400 és polgári 10,910, 1891-ben csak 10,440, szemben 10,430 polgárival.

Ezen aránytalanságot azonban kiegyenlitette a büntető tanácsok nagyobb tevékenysége — elintézéseik összege jóval felülmulván a polgáriakat — következetesen a lefolyt évtized alatt. Igy 1884-ben elintézéseik összege 10 ezer volt, polgáriaké 8448, 1887-ben 9420, polgári 8266, 1889-ben 12,678, polgári 9448, 1890-ben 12,297, polgári 10,636, 1891-ben 11,232 s a polgári osztályokban 10,184.

Ezen emelkedett tevékenység következése lett azután az, hogy a bünvádi hátralékok kisebb számot képviselnek a polgáriaknál, daczára annak, hogy a bünvádi ügybejövetel kedvezőtlenebb volt. Feltünő azon különbség főleg 1891-ben, mely évben 4392 polgári hátralék állt szemben 2206 bünvádival. Igy volt ez rendesen az előbbi években is. 1884-ben polgári 2282, bünvádi 1117, 1889-ben polgári 3872, bünvádi

2985, 1890-ben polgári 4146, bünvádi 3078. Ellenben 1886., 1887. és 1888. években nagyobb volt a bünvádi hátralék.

Ezen adatok a polgári hátralékoknak is tetemes szaporodását tüntetik fel. Ezek az 1884., 1885. és 1887. évek kétezer számáról 1890. és 1891. években egészen négyezerig szaporodtak, a bünvádiak pedig háromezerig.

A váltó-, kereskedelmi- és csődügyek curiai forgalma is több figyelemre méltó mozzanatot tüntet fel. Ezen ügybejövetel a lefolyt 10 év alatt 1000-ről 1600—1800 ra szaporodott; mit szeretnénk egyedül annak tulajdonitani, hogy legujabb időben a vállalkozási szellem, az ipar-kereskedelmi üzlet nálunk is nagyobb lendületet nyert s az üzleti jogviszonyok szaporodtak. Az ügybejövetel e téren 1882-ben 1000 volt, 1886-ban 1200, 1888-ban 1364, 1889-ben 1530, 1890-ben 1806, mi 1891. évben leszállt 1613-ra. Fájdalom, az ezen ügyeknél különösen nagy hátrányu évi ügyhátralékok még nagyobb arányban felszaporodtak. Ezek száma 1882-ben még csak 135 volt, 1884-ben s 1886-ban felülmulta a 3 százat, 1889-ben tul volt az 5 százon, 1890-ben volt 804 és 1891-ben 980.

Az urbéri ügyek évi beérkezése folyvást 100—200 között váltakozik. A 200-at ezen évtized alatt csak két évben érte el. 1882-ben, midőn 221 volt és 1890-ben 222 ügyszámmal. 1884—1886. években egyenlően 193 volt, mi 1888-ban 150-re és 1891-ben 153-ra szállt le. A hátralékok száma a 30-at egy évben sem érte el. Legtöbb volt 1886-ban és 1890-ben, t. i. 29, mig 1891-ben csak 21.

Elszomoritó igazságügyi tünet nyilvánul a *fegyelmi* ügyek alakulásában. Nem fogynak, mint kellenék a rendezettebb állapotok kifejlődésében, hanem inkább szaporodnak. Az 1882. évi fegyelmi beérkezés 444-re felszaporodott, 1891-ben 540-re, de időközben a 6—700-at is meghaladta, mint 1884-ben (626), 1886-ban (760) és 1888-ban (620), 1889-ben és 1890-ben leszállt 460 és 490-re; de mint láttuk, mult évben ismét 500-on tul emelkedett. És ezekben a tulnyomó rész az ügyvédekre esik; 1884-ben esett reájok 462, kir. közjegyzőkre 24, birósági személyekre 105; 1886-ban 557, birságiakra 200, kir. közjegyzőkre 19; 1888-ban 494 s a közjegyzőkre 11, birságokra 91; 1890-ben 352, közjegyzőkre 30, birságokra 138; 1891-ben ügyvédekre 389, közjegyzőkre 34, a birságokra 115. Azt hiszszük, ezen tünetek is sürgőssé teszik, ugy a birói felelősség alaposabb kodifikálását, mint az ügyvédség gyökeres reformját. Ezzel kapcsolatban meg kell emlékeznünk a Curia *birságolási* eljárásáról is. Ez — mint tudjuk — az előbbi évtizedben nagy mérvben érvényesittetett, 1878-ban a birságolás 191 esetben alkalmaztatott, 1879-ben 194 ügynél, 1880-ban 120 perben, 1881-ben 80-szor. Ezután nagyon gyéren lett használva, legtöbbször 1884-ben és 1891-ben 22—22 esetben 965 és a lefolyt évben 1040 forint birság-összeggel, köztük 5 váltó-ügyben is. 1885-ben csak 15 eset fordult elő, és pedig 12 polgári s 3 bünvádi, de a birságolások összege 1020 frtig felrugott, mig 1889. és 1890. években 20—20 esetben (18 s 17 polgári s 2—2 váltó, 1 bünvádi) 885 és 890 frtig emelkedett, 1886-ban s 1888-ban 12—12 birságolás történt 740 s 690 frtig.

Az előadottakban nem foglaltuk az *alapitványi* s *elnöki ügyeket*, melyek birói referada alá nem tartoznak és hátralékot nem ismernek. Az alapitványi ügyek csak 60—70-ig emelkednek, 1891-ben volt 62, az előbbiek pedig 1200 körül forganak, a lefolyt 1891-ben 1213, 1890-ben 1225.

Az *ülésen kivüli* elintézések kis számot képviselnek, ugy $1^1/_2$ ezer körül. 1889-ben volt 1503, 1890 ben 1489 és 1891-ben 1501.

A Curia valamennyi tanácsaiban 1891-ben 2023 ülést tartott, melyekből 931 a polgáriakra s 813 a bünvádiakra esett. Ezenkivül 9 össz-ülés s 8 teljes (szakosztályi) ülés tartatott.

Az igazságügy kezelésében fontos tényező a felsőbb birósági elintézések minősége. A kimutatások szerint 1882 előtt a Curián a helybenhagyó itéletek a határozatoknak felét meghaladták; a Curia egységesitése után kevesbedtek, de legujabb években azt ismét megközelitik. 1881-ben 26 ezer elintézésből $17^1/_2$ ezer helybenhagyó volt, mig 1884-ben 20 ezerből csak 8891, 1886-ban $19^3/_4$ ezerből 8836; ellenben 1889-ben 25,336 elintézés közül már 11,990 volt helybenhagyó, 1890-ben $26^1/_2$ ezerből 12,525 és 1891-ben 25,131-ből 12,286, tehát már majdnem fele volt helybenhagyás. Megváltoztató határozat hozatott 1881-ben 4949, ebből bünvádi 3241; 1886-ban 4279; 1888-ban 5356, polgári 2322 s bünvádi 2669; 1890-ben 4970, polgári 1970, bünvádi 2696; 1891-ben 4437, polgári 1811, bünvádi 2233. Tehát bünügyekben mindig több megváltoztatás fordult elő. A megsemmisitések, feloldások, kiegészitési rendelvények minden évben felülhaladják az ezret. 1888-ban 1156, 1889-ben 1114, 1890-ben 1257 és 1891-ben 1213 számot képviseltek *Sz.*

A volt urbéresek számára közösen kihasitott illetményekre kért önálló telekkönyvi bejegyzések a telekkönyvi átalakitás megtörténte után.

A nagyváradi kir. itélő táblának 1891. évi október hó 23-án kelt és 1891. évi október hó 29-én hitelesitett elvi jelentőségü határozata szerint «azoknak a községeknek telekjegyzőkönyveiben, melyeknél a telekkönyvi átalakitások az 1869. évi április 8-án 2579. sz. alatt kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet értelmében foganatosittattak, a volt urbéresek számára közösen és osztatlanul kihasitott legelőkre, erdőkre vagy más fekvőségekre önálló telekkönyvi bejegyzések, a telekkönyvi rendtartás 71. §-ának intézkedéséből kifolyólag el nem rendelhetők».

Ezen határozatnak indokolása a jelen számunk mellékletén 47. sz. a. foglaltak szerint az, hogy «a volt urbéresek számára közösen és osztatlanul kihasitott legelőkre, erdőkre vagy más fekvőségekre önálló telekkönyvi bejegyzések csakis a telekkönyvi rendtartás 71. §-ának intézkedéséből kifolyólag, vagyis csupán abból az okból nem rendelhetők el, mert a 2579/869. számu igazságügyminiszteri rendelet 7. §-ának *g)* pontja értelmében történt átalakitásoknál, a kérdéses urbéri illetőségeket tartalmazó közös telekjegyzőkönyvekben a tulajdonosok sem bekebelezve, sem előjegyezve nincsenek.

Szerény nézetem szerint sem a fent közölt határozat ily szövegezés mellett, sem annak indoka irányadóul el nem fogadható; sőt ha ezen határozatot összehasonlitjuk a fenálló rendeletekkel, és magával a határozathozatal indokául szolgáló konkret esettel, azt jelen szövegében tévedésen alapulónak kell tartanunk.

A közölt határozat szövegének értelme kétséget kizárólag az, hogy a közösen és osztatlanul kihasitott legelőkre, erdőkre vagy más fekvőségekre az 1869. évi 2579. számu rendelet értelmében foganatositott átalakitás folytán szerkesztett közös telekjegyzőkönyvekben, önálló telekkönyvi bejegyzésnek egyáltalán nincsen helye. Már pedig az 1889. évi 45041. számu igazságügyminiszteri rendeletnek, mely egyaránt vonatkozik a betétszerkesztéssel egyidejüleg vagy azt előzőleg foganatositandó átalakitásokra, 9. §-ából világosan kitünik, «hogy a közös legelő, erdő vagy nádas számára nyitott telekjegyzőkönyvben vagy betétben további bejegyzésnek a *B.* lapon csupán a közös birtokra mint egészre vagy ennek egyes részleteire vonatkozólag, a *C.* lapon pedig csupán az egész közös birtokot, vagy ennek egyes részleteit terhelő telki szolgalmakra és bérlési jogokra nézve van helye». Tehát az emlitett rendeletnek fent közölt szakasza taxative felsorolja azon eseteket, a melyekben a közös birtokot feltüntető telekjegyzőkönyvekben további bejegyzésnek van helye. Az emlitett rendeletnek ezen része egyaránt alkalmazható és alkalmazandó a 2579/869. sz. i. m. rendelet és 41101/881. sz. i. m. rendelet értelmében már átalakitott vagy a 45041/889. sz. i. m. rendelet értelmében átalakitandó községek telekjegyző

könyveire. Méltánytalan volna egy olyan eljárás meghonositása, mely analog esetekben különböző elveket alkalmazna egyes különböző községekre nézve a szerint, a mint az azon községre vonatkozó telekjegyzőkönyvek a 2579/869. számu avagy a 41101/881. számu, illetőleg a 45041/889. számu i. m. rendeletek értelmében lettek átalakitva. Teljesen indokolatlan lenne különbséget tenni már azon okból is, mivel a 45041/89 számu i. m. rendelet értelmében átalakitott községekre vonatkozó közös telekjegyzőkönyvek *B.* lapján éppen ugy nincsenek a tulajdonosok névszerint felsorolva, mint a 2579/869. sz. i. m. rendelet értelmében foganatositott átalakitás folytán keletkezett közös telekjegyzőkönyvek *B.* lapján. Tehát ha a telekkönyvi rendtartás 71. §-ára alapitottan elutasitandó valamely bejegyzési kérelem az egyik esetben, azon kérelem ugyanazon elv szem előtt tartása mellett elutasitandó lenne a másik esetben is, mely intézkedés pedig a fenti törvényben adott felhatalmazás alapján kibocsátott rendelettel határozottan ellenkezésbe jönne. De a felhozott konkrét esetből sem merithetett a nagyváradi kir itélő tábla ily általános jellegü határozathozatalra alkalmat, hanem csakis arra, «hogy azokra a községekre vonatkozólag, melyeknél a telekkönyvi átalakitások az 1869. évi április 8-án 2579. sz. alatt kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet értelmében foganatositattak, a volt urbéresek számára közösen és osztatlanul kihasitott legelőt, erdőt vagy más fekvőséget tartalmazó telekjegyzőkönyvekben, egyesek tulajdoni arányrészére vonatkozó, önálló telekkönyvi bejegyzések el nem rendelhetők. De ezen elv szerény nézetem szerint áll azon esetben is, ha valamely községnek telekkönyve a 41101/881. számu i. m. rendelet értelmében lett átalakitva. Mert ezen most emlitett rendeletnek abbeli intézkedéséből: «ha a legelő, erdő vagy más fekvőség a volt urbéresek számára közösen és osztatlanul hasittatik ki, ezen ingatlanoknak mindenike külön telekjegyzőkönyvbe, a volt urbéresek tulajdonául veendő fel; a telekjegyzőkönyvbe a tulajdonosok névszerint, a lelkészek stb. pedig állásuk minősége szerint jegyzendők be; azon arány, a melyben a közös fekvőség a bejegyzett tulajdonosokat illeti, a telekjegyzőkönyvben az egész közös fekvőséghez viszonyitott részekben jegyzendő be», — egyáltalán nem vonható le ama következtetés, hogy az egyes telki állományok után kiosztott aránylagos legelő- vagy erdőilletőség megszünt volna a teleknek tartozéka lenni, és hogy a közös telekjegyzőkönyvekben az egyesek jutalékára vonatkozó telekkönyvi bejegyzések önállóan eszközölhetők. Mert mint az 1889: XXXVIII. tcz. tervezetének elkészitése alkalmával megtartott szaktanácskozások folyamán konstatáltatott, ilynemü magyarázata a 41101/881. sz. i. m. rendeletnek annak félreértéséből keletkezett és nem volt megfelelő a rendelet czélzatának, miután az csak a könnyebb áttekinthetőség végett rendelte el a tulajdonosoknak a közös telekjegyzőkönyvbe való névszerinti bevezetését, nem szüntetvén meg az egyes járandóságok tartozéki minőségét. Ezen körülményből pedig okszerüen következtethető, hogy az egyes hányadokra vonatkozó önálló bejegyzések a 41101/881. sz. i. m. rendelet értelmében átalakitott községek telekkönyveiben is, az egyes tulajdonosok külön telekjegyzőkönyveiben foganatositandók és az ily módon netán a tulajdonosok személyében történt változások a közös telekjegyzőkönyv *B.* lapján feltüntetendők. De fel nem tehető, hogy az igazságügyi kormánynak a 41101/881. sz. i. m. rendelet kibocsátása által czélja lett volna oly telekjegyzőkönyvnek létesitése, melyek a százakra menő és különböző személyek ellen irányuló bejegyzések folytán éppen a telekjegyzőkönyvek leglényegesebb kellékeit, a világosságot és könnyed áttekinthetőséget nélkülözendik.

Szerény véleményem szerint a 45041/889. sz. i. m. rendeletnek intézkedései oly helyes elveket tartalmaznak, hogy ezen rendeletnek 8., 9., 10. és 11. §-ai egyaránt és megfelelően alkalmazhatók, akár a 2579/869. sz., akár a 41101/881. számu igazságügyminiszteri rendelet értelmében átalakitott községek telekjegyzőkönyveire; sőt ezen szakaszok alkalmazása által mig egy részről egyes községek méltánytalan elbánásban nem részesülnek, más részről az egyöntetü eljárás is biztositttatik, melynek elérésére éppen telekkönyvi ügyek elintézésénél volna a legnagyobb szükség.

Midőn e néhány sorban a fenti kérdést felhoztam, tettem azért, hogy az érdeklődő szaktekintélyeket saját és elvtársaim nézetének megerősitése vagy kételyeinek eloszlatása, de főképpen az egyöntetü eljárás elérése czéljából, véleménynyilvánitásra birjam. *Fekete Gedeon.*

Különfélék.

— **A «kampózás».** A budapesti kir. törvényszék bünügyi osztálya hosszabb idő óta azon gyakorlatot követi, hogy vádalhelyező végzéseit önállóan nem indokolja, hanem a kir. ügyész inditványának okadatolását fogadja el s vezeti az itéletbe indokolásul. A kir. tábla ezt ugy tekinti, mintha az itélet nem indokoltatnék, s ennélfogva megsemmisiti a budapesti törvényszéknek mindazon határozatait, melyek ily hiányban szenvednek. Ily megsemmisitési esetek a lefolyt év végéről:

N. J. hamis eskü miatti bünügyében a budapesti táblának 1891. évi deczember 16. 22,857. sz. végzésével.

B. I. rágalmazási perében 1891. évi 25,541 sz. a.

H. I. elleni hamis vád miatti bünperben 1891. évi deczember 14. 23,623 sz. a.

Csalással vádolt B. M. ügyében 1891. évi deczember 14. 23,624. sz. táblai végzéssel;

Budapesti ált. Hitelszövetkezet ellen 1891. évi 23,626 sz. végzés szerint.

R. M. sikkasztási ügyében 1891. évi deczember 23629. sz. a.

Már a *folyó évben* is fordulnak elő megsemmisitések *határozatok nem indokolása* következtében. Nevezetesen:

A budapesti kir. törvényszéknek 1891. évi 27,819. számu végzését, melylyel W. M.-t csalárd bukás miatt vád alá helyezte, a budapesti kir. tábla 1892 január 11. 24,608. sz. a. hivatalból megsemmisitette; mert a törvényszéknek eredeti vádhatározata indokolva nincsen, s indokolás helyett a kir. ügyészségi inditványnak indokolására utal; ily, a Bir. Ügyv. Szab. 165. § ának megsértésével hozott határozat érdemleges felülvizsgálat tárgyát nem képezheti.

Ugyanezen indokból, ugyanazon törvényszéknek F. A. bünügyében 1891. évi 30863. sz. a. hozott végzése is a budapesti kir. tábla által 1892 január 11. 24,609. sz. a. szintén hivatalból lett megsemmisitve.

A budapesti kir. törvényszék H. E. ellen hamis vád miatt inditott bünügyben 1891. évi október 27. 34,413. szám alatt a bünvádi eljárást megszüntette. A budapesti kir. *tábla* ezen végzést hivatalból megsemmisitette következő indokokból: Az ügyiratoknál 16. sz. a. levő 34,313. számu határozat a Birói Ügyviteli Szabályoknak megfelelő indokokkal ellátva nincsen; és indokok helyett a Birói Ügyviteli Szabályok 165. §-a határozott rendelkezése ellenére a kir. ügyész inditványára utal; ennélfogva, stb. megsemmisitendő volt. (1892 január 5. 24,432. sz. a.)

— **A kir. Curiához** január hóban beérkezett 1991 ügy, a mult évről maradt hátralék 7726. Elintéztetett 1768, hátralékban maradt 7949 ügy. A mult év első hónapjához képest 413-al több érkezett be, 266-al kevesebb intéztetett el; a hátralék pedig 303-al több.

— **Ügyvédi körökből** vettük a következő sorokat:

Fegyelmi judikaturánk enyheségét panaszoltuk nem egy izben. Tisztességtelen kliens-fogdosás, különböző — a Btk. §-ai alá nem vonható — ravasz machinátiók büntetlenül maradnak vagy csak igen csekély pénzbüntetéssel sujtatnak. Felpanaszoltuk azt is, hogy a kamarába való felvételnél nem jár el sem a kar, sem pedig a kir. Curia a kellő scrupulositással.

És most ime a másik, nem kevésbé kárhoztatandó végletlettel találkozunk. Fegyelmi vétségnek minősitette és a legsulyosabb büntetéssel, az ügyvédségtől való elmozditással, sujtotta a zalaegerszegi ügyédi kamara, valamint immár jogerősen a kir. Curia is azt az ügyvédet, a ki huzamosabb ideig nem fizette kamarai tagilletményét.

Hát már a szegénység is szégyen? Hát hibájául lehet felróni az ügyvédnek, hogy irodája nem födözi szükséges kiadásait, hogy vagyona nincs és a tagilletmények per és végrehajtás utján sem voltak tőle behajthatók? . . .

— **Midőn ugyanazon bünügyben kétfelé folyik a vizsgálat.** A k— —i kir. *törvényszék* 1891 szept. hó 23 án magánokirathamisitásnak büntettével vádolt H. Antal bünügyében a további bünvádi eljárást megszüntette. A budapesti kir. *tábla* 1891 deczember 21-én 23761. sz. a. feloldotta, tekintettel arra, hogy a panaszosok felebbezésében előadott azt a körülményt, hogy ezen ügyben a bünvizsgálat kétfelé van folyamatba téve s hogy az egyik vizsgálat még most is folyamatban van, maga a törvényszék is felterjesztésében megerősiti — kijelentvén, hogy végzése hozatalakor a másik folyamatban levő vizsgálatról tudomása nem volt; az pedig, hogy a bemutatott vizsgálati iratok a most is folyamatban levő vizsgálati eljárásnak egy részét képezik, a vizsgálóbiró jelentéséből kitünik. Mielőtt pedig az ezen ügyben most is folyó másik vizsgálat anyaga és adatai mind egybegyüjtve a törvényszék előtt nem feküsznek, addig abban sem megszüntető, sem vádaláhelyező határozatot alaposan hozni nem lehet.

— **A birósági kiadványok** olvashatlansága ellen vettünk ujabban több oldalról felszólalást. A hozzánk mutatványul beküldött néhány lithographia jórészt olvashatlan és e mellett tömve iráshibákkal. A bíróságok vezetői administrationális gondjaik közé felvehetnék az olvasható, tiszta és helyesen leirt kiadványokról való gondoskodást.

— **Igtató a harmadik emeleten.** A mit már annyiszor felpanaszoltunk e rovatban, hogy a keresk. és váltótörvényszék segédhivatalait, melyek minden hivatal közt a leglátogatottabbak, a harmadik emeletre tették föl, most ismét felhozzuk, azon reményben, hogy talán csak végre megértik az intéző körök, hogy inkább a birák és ügyészek hivatalszobái tétessenek magasabbra, mint a jogkereső közönség által annyiszor igénybe vett segédhivatalok. *(Ügyvédi körökből.)*

— **A magyar alkotmánytörvények** gyüjteményét adta ki *dr. Steinbach Gusztáv* bécsi publicista. Az összeállitás igen ügyes és teljes áttekintést nyujt. Sajátszerü, hogy magyar nyelven ily gyüjteményünk még nincs, s a ki ezen materiában dolgozik, kénytelen magának az anyagot a legkülönbözőbb forrásokból összekeresni. Steinbach munkájának czime: Die ungarischen Verfassungsgesetze. Manz-féle kiadás.

— **Lammasch,** a bécsi egyetemen a büntetőjog tanára, érdekes értekezést tett közzé a katonai hütlenségről és a kémlelésről. Szerző az osztrák Btk. javaslatának ide vágó határozmányait tárgyalva, több helyen utal a magyar Btk.-re s egynémelyik pontban követendőnek mondja, másokban birálja.

Nemzetközi Szemle.

— **A nemzetközi bünügyi egyesület** német csoportja külön bizottságot küldött ki azon kérdés tárgyalására, hogy a *fiatal büntettesek irányában mily eljárás alkalmazandó.* Ezen bizottság következő megállapodásokra jutott.

1. Ajánlatos, hogy a büntethetőség (Strafmündigkeit) a 16-ik évnél kezdődjék.

2. Azokra nézve, kik a 16-ik évet betöltötték, de a 20-ikat még nem, a bíróság vagy büntetés alkalmazását, vagy állami ellenőrzés alatti neveltetést rendelhet.

3. Ily neveltetés alkalmazható oly gyermekeknél is, kik 16-ik évet még be nem töltötték s neveltségük oly elhanyagolt, hogy erkölcsi sülyedés állt elő, vagy annak bekövetkezésétől lehet tartani.

— **Osztrák törvényjavaslat a birói vizsga szabályozása tárgyában.** Az osztrák igazságügyi miniszterium: körülbelül egy időben a magyarral, szintén időszerünek látta a birói vizsga intézményének reformját.

Nálunk, egy e czélra összehivott enquête javaslata alapján, egy miniszteri rendelet reformálta brevi manu a gyakorlati biró vizsgát; Ausztriában a kormány egy tizennyolcz szakaszból álló törvényjavaslatot terjeszt a Reichsrath elé, a melynek tartalma a következő.

A birói vizsgához való bocsájtás három évi előkészitő szolgálat után következik be (1. §.). Ezen előkészitő szolgálat elsőfoku bíróságoknál, ügyészségnél és közigazgatási hatóságnál töltendő ki; egy része azonban másodfoku bíróságnál, állami kincstári ügyészségnél (Finanzprocuratur) vagy ügyvédnél is kitölhető (2. §.). Ezen gyakorlati idő alatt a gyakornoknak a polgári és büntető biráskodás minden ágazatában, továbbá a kezelési szakban is müködnie kell.

Azon ügyvédek, a kiknek irodájában az előkészitő szolgálat egy része teljesithető, az illető ügyvédi kamara választmányának javaslata alapján, az illetékes főtörvényszék (Oberlandesgericht) elnöke által előre kijelölendők (5. §.). Az ügyvédi gyakorlatra jelentkezőknek ügyvédi irodába való beosztása az elsőfoku bíróság elnökének rendeletére történik.

A helyes gyakorlati kiképzés czéljából az előkészitő szolgálat tartama alatt szabályos gyakorlatok tartatnak melyek czélja a gyakornokok jogi kiképzését és a birói állással járó teendők ellátására való *itélkezési* képességet fejleszteni (6. §.).

A vizsga a polgári és büntető törvénykezés minden ágára kiterjed. Rendeleti uton fog szabályoztatni a közjog, közigazgatási és pénzügyi jog egyes részeinek a vizsgálat anyagába való belevonása is.

A vizsgálat irásbeli és szóbeli. Az előbbi egy jogtudományi értekezés benyujtásából, továbbá zárt polgári és büntetőjogi gyakorlati dolgozatból áll. A szóbeli vizsgánál a szakképzettség mellett különös figyelem forditandó a jelölt itélőképességére is.

A vizsgáló bizottság, melyet az igazságügyi miniszter nevez ki, igazságügyi szolgálatban levő államtisztviselőkből, egyetemi tanárokból és ügyvédekből áll.

A vizsga rendszerint egyszer ismételhető, de az igazságügyi miniszter fontos okokból a másodszor való ismétlést is megengedheti.

— **Az alsó ausztriai (bécsi) ügyvédi kamara** fegyelmi bírósága a mult évben összesen 17 főtárgyalást tartott. Ugyanezen évben 70 feljelentés érkezett a kamarához.

— **A német kormány** törvényjavaslatot terjesztett a szövetségi tanács elé a check-ügyről. Legközelebb ismertetjük határozmányait.

— **Az uzsoráról** érdekes füzet jelent meg, mely áttekintést nyujt a kérdés jelen állása iránt és az egész irodalomról. A füzet czime: Der Wucher und seine Gesetzgebung, historisch und dogmatisch bearbeitet. Eine socialpolitische Studie von dr. Hermann *Blodig.* Bécs. Hölder kiadása.

— **Hollandiában**, hol a katonaügyi törvények szintén nem állnak a kor szinvonalán, az országgyülés jelen ülésszakában beterjesztetett az uj katonai büntető kodex tervezete.

— **Dániában** az országgyülésen a törvénykezési állapotok sanyaruságai hozattak szőnyegre s a képviselőház határozatot hozott, mely szerint az igazságügyi miniszter felszólitandó, hogy mielőbb javaslatot terjeszszen elő az összes jogszolgáltatás reformjára. Megjegyzendő, hogy ezen reformmal a dán népet már 70 év óta kecsegtetik. Nem régiben a miniszter be is mutatott egy teljesen kidolgozott tervezetet. De a politikai izgalmak, az ellenzék szenvedélyeskedései annak letárgyalását s létesithetését meggátolták, mint más egyéb sürgős reformokat is. Most azonban kissé nyugodtabb politikai állapot állván be, hiszik, hogy a törvénykezési reformok ideje is megérkezett; ámbár a radikális elemek a fenti határozat ellenében azon inditványnyal léptek fel, hogy az összes miniszterium köszönjön le és a reformot egy az alaptörvényekhez hü kormány vigye keresztül.

— **Spanyolországban** az igazságügygyel is kapcsolatos közigazgatási reform készül, uj tartományi s községi szervezetben. E szerint 7000 község — 500 lakosnál kisebbek — beolvasztatnék más községekbe. Az ország felosztatik 9 kerületre külön főnökök alatt, kik gyakorolják a kisebb községek polgármestereinek kinevezését. A mostani tartományi kormányzók azoknak alárendeltetnek. Ezen reform által a kormány 25 millió pesetát vél meggazdálkodhatni.

A mellékleten közöljük a budapesti egyetem jogi karának II. félévi tanrendét.

A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottsága f. hó 6-án (szombaton) este 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. szám) ülést tart, melyen dr. Laufenauer Károly egyetemi tanár fog előadást tartani elmebeteg vizsgálati foglyok és fegyenczek elhelyezéséről.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 7. SZ. Budapest, 1892. február 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kampózás curiai szentesitése. JUSTUS. — Házassági akadályok a zsidóknál. Dr. GRÁBER KÁROLY zólyomi ügyvédtől. — *Jogirodalom:* A magyar magánjog tankönyve. Irta Emődi Dániel. ENYICZKEI GÁBOR sátoralja-ujhelyi ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A telekkönyvi intézmény terjesztése. Dr. SÁNDOR FERENCZ vágsellyei ügyvédtől. — A fegyelmi praxisból. *D. F.* — Az ingatlanok ismételt eladásának kérdéséhez. Dr. BERGER MIKSÁ-tól. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — A maros-vásárhelyi kir. tábla értekezleti megállapodásai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kampózás curiai szentesitése.

A visszaéléseknek gyakran nagyon szivós életük van. Azt a visszaélést, a mit mű-névvel kikampózásnak neveznek, és a mit minden ügyviteli szabály nélkül és ellenére talált ki az emberi kényelemszeretet, hiába iparkodott kiirtani a kir. tábla következetes gyakorlata, és hiába gunyolta és gáncsolta napról-napra a szakirodalom. Az uj ügyviteli szabályokban, a melyek a mult év végén adattak ki, már egész határozottan meg lőn a bíróságoknak tiltva, hogy kampózzanak, és az eredmény az lett, hogy tovább kampóztak. Sőt mi több, a Curia egy a mult héten hozott határozatában[1] egyenesen és nyiltan szentesiti azt, a mit az elsőbíróságok suttyomban csinálnak, t. i. a vádhatározat indokainak az ügyészi inditványból való kiirása most már meg van engedve.

A Curia ezen határozatának indokolása igen rövid. A határozat elismeri azt, hogy az ügyviteli szabályok a kikampózást tiltják, de a kikampózott határozatot nem semmisiti meg és pedig azért, mert «a birói ügyviteli szabályoknak a bíróság belső ügykezelésére vonatkozó ilyetén részei a felek érdekeit sem az anyagi, sem az alaki jog szempontjából nem érintik». Soványabb indokolást ilyen fontos kérdésben már nem is lehet elképzelni. Mindenekelőtt melyek azok az «ilyetén» részei az ügyviteli szabályoknak, a melyek a felek érdekeit nem érintik? Hiszen világos, hogy az is belső ügykezelési dolog, hogy az elnök elnököl-e a tanácsülésben vagy a referens, hogy az is belső ügykezelési dolog, vajon a referens referál-e vagy jegyzője, és mégis világos, hogy ezek a belső ügykezelési dolgok a felek érdekeit nagyon közelről érintik. Hogy melyek volnának azok a részei a belső ügykezelésre vonatkozó szabályoknak, a melyek a felek érdekeit nem érintik, arra a Curia csak azt mondja, hogy az ügykezelési szabályok «ilyetén» részei. De hogy *milyetén* részek ezek, azt a Curia meg sem kisérli megmondani, ugy hogy az indokolás voltaképen csak arra megy ki, hogy a kampózás meg van engedve egyszerüen azért, mert meg van engedve.

Nem jobb az indokolás egyéb szempontokból sem. Az indokolás azon felfogása, hogy a feleknek mintegy nincs közük ahhoz, hogy a bíróság belső ügykezelési szabályait megtartja-e vagy nem, a birói parókák korából való, és ahhoz a mi nemzedékünk felfogását hozzászoktatni akarni hiábavaló igyekezet. De különben is ez az indok még helyesség esetén sem volna döntő, mert hiszen ha felteszszük, hogy a feleknek ehhez a kérdéshez semmi közük, akkor a Curia azt tartozik vala vizsgálni, hogy az ügyviteli szabályok megsemmisitése nem képez-e hivatalból észlelendő semmiségi okot. Erről pedig a Curia ép oly kevéssé szól, mint arról, hogy melyek azok az u. n. «ilyetén» részei az ügyviteli szabályoknak, a melyeket megtartani avagy meg nem tartani a bíróság tetszésére van bizva.

A Curia indokolása oly távol esik mindattól, a mi ebben a kérdésben döntő, hogy annak cáfolása sem foglalhatja magában azokat a szempontokat, a melyeket e kérdésben figyelembe kell vennünk. Hagyjuk tehát a Curia indokolását és tekintsük a kérdést abból a szempontból, hogy micsoda hatása van a bünvádi eljárás menetére annak, ha a kampózás megengedtetik.

Hogy mi a kampózás lényege, azt legjobban megmondja az az egy pár szó, a melyet az előadó biró a kampók közé ir, hogy t. i. a kampózás nem egyéb, mint kiirása a birói határozatnak az ügyészi inditványból. Akkor, mikor a bírónak megengedjük, hogy inditványát az ügyész inditványából egyszerüen kiirhassa, el kell készülve lennünk arra, hogy a biró egyebet mint ezt, tenni nem is fog. A biró a legjobb esetben át fogja nézni az iratokat felülvizsgálat végett, de nem fogja áttanulmányozni azokat ugy, mint áttanulmányozná akkor, ha az ő kötelessége egy önálló határozat hozatala volna És evvel szemben hiába mondja akárki, hogy a biró a törvény értelmében a kikampózott határozatért ugy felelős, mint azért, melyet önállóan indokolt. Ez a felelősség a gyakorlatban különben is csak irott malaszt, de még ettől eltekintve is, áll az, hogy a felelősség csak akkor képez garantiát, ha a birák annak sulyát tényleg érzik. Oly bíróságoknál pedig, a hol a szokás szentesitette azt, hogy a vádhatározati blanquetták a kampóval együtt lithographirozottan állnak a biró rendelkezésére, az előadó biró nem fogja magát felelősnek tartani azért, hogy egy hiányos vagy hibás ügyészi inditvány szövege ment át birói határozatba. Hogy mennyire természetszerü a birósági szokások ily irányban való kifejlődése, azt legjobban illustrálja az, hogy sok törvényszéknél minden előadó birótól hallhatjuk azt a kijelentést, hogy náluk gyakorlat az ügyészi inditványt rendszerint elfogadni és hogy ha ez talán hibás, az majd kitudódik a végtárgyaláson.

Igaz, hogy ez csak a rendszerinti esetekben van igy, a rendkivüli esetekben a biró át fogja az iratokat a kampózás mellett is tanulmányozni. De szabad legyen ezt a szempontot mellőznöm már csak azért is, mert az esetek ilyen rendkivülisége távolról sem függ össze avval, hogy az ügyészi inditvány éppen ezekben szoruljon komolyabb felülvizsgálatra.

De annál nagyobb figyelmet érdemel a bíróságoknál nyilatkozó az a felfogás, hogy ha hiba van a vádhatározatban, az majd kitudódik a végtárgyaláson. Ez tévedés, mert a hiba igen gyakran nem tudódik ki.

Az ügyészi inditványban foglalt tényállás ugyanis ugy, a hogy ott elő van adva, átmegy a vádhatározatba és ez a vádhatározat fogja alapját képezni az egész végtárgyalásnak. Hogy mily nehéz az ebben előforduló hibákat vagy a még gyakrabban előforduló sötét kiszinezését a tényállásnak helyreigazitani akkor, mikor a bíróság már annak alapján bizonyos meggyőződést formált magának, azt igen könnyü elképzelni.

És ezen a ponton jutottunk annak megczáfolásához, a mit a Curia fent idézett határozata mond, hogy t. i. a kikam-

[1] L.: *Különfélék.*

pózás nem sérti a felek anyagi jogait. De igenis sérti azokat először az által, hogy a bíróságot felmentvén az ügy áttanulmányozásának szükségessége alól, oda viszi, hogy az egyoldalu ügyészi informátio befolyása alatt határozzon, és sérti másodszor az által, hogy az ügyészi inditvány átmenvén a vádhatározatba, a végtárgyalás menetét fogja befolyásolni.

A mi a jogsérelmet még erősebbé teszi, az az, hogy az eljárás a vádlott hátrányára módosul mind a vádhatározat, mind az itélet hozatalakor. De különben elég jogsérelem már maga a vádhatározat meghozatala, akár ugy, hogy ártatlant helyeznek vád alá, akár ugy, hogy a vádhatározatban a tények ügyészi szempontból csoportositttatnak. Hiszen maga az az egy körülmény, hogy nálunk a vádhatározatokat az ujságokban szokás közölni, mutatja, hogy a vád alá helyezés indokai mennyire megóvandók minden ügyészi könnyenhivőségtől.

Ha a bíróság előtt, mikor a vádhatározatot hozza, nemcsak egy ügyészi inditvány, hanem egy védői ellenindítvány is feküdnék, a melyek közül ki kellene választania, hogy melyiket akarja kikampózni, akkor sem válnék ugyan a birósági tekintély előnyére azon eljárás, melyet kikampózásnak neveznek, de legalább nem lehetne okává annak, hogy a vádlott helyzete hátrányosabbá váljék a helyesnél. De azon tény, hogy egyedül az ügyészi inditvány fekszik a bíróság előtt a vádhatározat hozatalakor, mutatja, hogy evvel szemben a bíróságnak magának kell a vádlott javára a védői functiót is gyakorolni. Ez pedig kizárja nem ugyan azt, hogy némely esetben az ügyészi inditvány elfogadhatónak találtassék, de igenis azt, a mit a kikampózás képvisel, hogy t. i. birói gyakorlattá váljék az ügyészi inditvány rendszerinti elfogadása.

Justus.

Házassági akadályok a zsidóknál.

Hazánk jogi életében tagadhatlanul a legziláltabb viszonyok uralkodnak a házasságjogban. Ennek egyszerü és természetes oka a partikularismus, mely hazánk házasságjogában manapság még létezik. A házasság érvényessége vagy semmis volta, a tiltó és bontó akadályok, a váló okok minden, hazánkban elismert vallásfelekezetre nézve saját szabályai alapján döntetnek el, és miután e szabályok az egyes vallásfelekezeteknél mások és mások, a vegyes házasságoknál, a melyek eddig persze csak a különböző keresztény vallásfelekezeteknél léteznek, nem ritka azon anomália, hogy a házasság az egyik házasfél vallása szerint érvényes, a másik félre nézve ennek hitelvei szerint érvénytelen.

Mind eme bajokon csupán a polgári házasság behozatala segithet.

A különböző házassági jogok zürzavarában reménysugárként tünik föl egy-egy elejtett kijelentése az igazságügyi kormánynak, hogy az egységes házasságjog rendezése küszöbön van.

Legutóbbi időben az 1892. évi költségvetési törvényjavaslat bizottsági tárgyalása alkalmával az igazságügyminiszter ur kilátásba helyezte, hogy még 1891. év vége előtt elkészül a házassági és öröklési jog törvényjavaslata, és bocsáttatik első bizottsági tárgyalás alá.

Ezen igéret teljesedésbe nem mehetett, valószinüleg azon politikai események következtében, melyek az országgyülés időelőtti feloszlatását eredményezték.

Az uj országgyülés kétségtelenül igen fontos, *időhöz kötött* más teendőkkel lészen elfoglalva hosszabb időn keresztül, és igy a közel jövőben alig nyilik rá kilátás, hogy ezen, minden jogász előtt közóhajt képező törvényhozási munka megkezdessék, vagy legalább előkészittessék.

Pedig a házasságjogi viszonyok hova-tovább tarthatatlanok hazánkban.

Nálam hivatottabb szakemberek foglalkoztak irodalmilag ezen kérdéssel, azonban nem volt alkalmam tapasztalni, hogy a szaksajtó specialiter a zsidó házasságjog visszásságait tette volna megbeszélés tárgyává.

Ez okból nem vélek meddő munkát végezni, a midőn ezen tárgyra irányitom a szakközönség figyelmét.

A laikus a polgári házasság behozatalát *csak azon egy oknál fogva* tartja kivánatosnak, hogy ez által a különböző vallásfelekezetek között, helyesebben a keresztény és nem keresztény vallásfelekezetek között a házasság lehetősége megadassék. Pedig nem igy van.

Az ugyanazon vallásfelekezethez tartozó felek között is léteznek oly házassági tilalmak és bontó akadályok, melyeket a polgári jog el nem ismerhet, és melyek mégis a polgári házasság behozataláig mélyre menő befolyást gyakorolnak valamely vallásfelekezet házasságjogára.

Két ilyen házassági akadályt akarok e helyütt ismertetni a zsidó házasságjogból, az egyik az ugynevezett «chaliza», mely nézetem szerint csak tiltó akadályt képez, a másik a «gett», a ritualis elválási szertartás, a válólevél átadása és illetve elfogadása, melynek hiánya egyértelmü a «ligamen» (kötelék) bontó akadályával egy ujabban kötendő házasságra nézve.

A chaliza tiltó akadály megérthetésére szükséges annak jogtörténeti eredetét nehány szóval megvilágitani.

Mózes törvényeiben (Dent. 25. 7.) van egy kötelező szabály, hogy oly esetben, a midőn közös osztatlan törzsjószágon együttélő testvéreknél az egyik testvér gyermekek hátrahagyása nélkül elhal, özvegye jogositva van férje testvérei valamelyikétől követelni, hogy őt törvényes nejéül elvegye. Ezen házasság az ugynevezett leviratikus házasság.

Ezen intézményt, melyet ugy a többnejüség, mint a *gyermektelen* özvegyre nézve akkor még nem létezett sógorsági bontó akadály megengedhetővé tettek, morális, gazdasági és magánjogi okok egyaránt támogatták.

Morális alapja az volt, hogy a zsidó államban létezett törzsszerkezetből folyó házközösségben a nő férjhezmenetele által férje házának és törzsének tagja lett, özvegységre jutásakor pedig másképen a házközösségben erkölcsös és tisztességes állásban meg nem maradhatott, mintha a házközösség egyik férfitagja nőül vette.

Gazdasági és magánjogi alapja pedig az volt, hogy a nő férjével együtt a közös osztatlan törzsbirtokon gazdálkodván, a vagyont gyarapitotta, közszerző volt. Miután azonban a törzsjószágokon csak a leszármazó fiutódok örököltek, és az özvegy csak gyermekei révén birt özvegyi joggal, vérrokonbeli örökös szerzése végett követelni volt jogositva, hogy a házközösségben levő sógor egyike vele egybekeljen.

Ha a kijelölt sógor ezen kötelezettségét teljesiteni vonakodott, a nő a város vénei (városatyák) elé idéztette őt és további vonakodása esetére saruját lábáról lehuzta, azt a férfi elé dobta, megvetése jeléül szemébe köpött e szavak kiséretében: «igy történjék mindenkivel, a ki Mózes törvényeit nem követi». Az ilykép megbélyegzett férfi diffamált volt, a nő elégtétele pedig az volt, hogy szabaddá lett, bárki máshoz mehetett férjhez.

Ezen, most leirt, a megvetést jelképező, hatóság előtti cselekmény neveztetett «chaliza»-nak.

A mint a zsidók állami léte megszünt, és ők más államok lakossága közé elegyedtek, a mint továbbá ugy az egynejüség, mint különösen a sógorság bontó akadálya kötelező szabálylyá fejlődött (a sógorság különben a leviratikus házasságtól eltekintve a mozaikus házasságjogban is bontó akadályt, annak áthágása vérfertőzést képezett), ezeknek logikai következményeiként e leviratikus házasság nemcsak kötelezővé lenni megszünt, de egyenesen tiltva volt.

Mi lett volna tehát természetesebb, mint az, hogy a kötelem (a leviratikus házasság) teljesitésének lehetetlenné váltával eme kötelem teljesitésének a sanktiója, a chaliza is eltünjék.

De nem igy történt. A chaliza, mely eredeti, tiszta jelentőségénél fogva diffamáló *polgári cselekedet*, azt lehet mondani, perjogi tény volt, mely állami hatóság előtt lefolyt, a papság befolyása alatt kötelező vallási szertartássá fajult, és ma tényleg ugy áll a dolog, hogy a gyermektelen özvegyre házassági (tiltó) akadályt képez, hogy ha sógora a «chaliza» fent körülirt szertartását magával nem végezteti.

Hogy mennyire elavult, de sőt bosszantó és lealacsonyitó ezen «szertartás», azt bővebben magyarázni nem kell, szomoru tény azonban, melyet megemlités nélkül nem hagyhatok, az, hogy a chaliza sok esetben zsarolási eszköz, mert oly esetben, a mikor az elhalt férj *szerzeményi* vagyont hagyott hátra, melyben gyermekek hiányában a nő örököl az oldalági öröklés mellőzésével, az özvegy nem egyszer kényszerittetik a szerzeményi vagyon egy részének kiadására a chaliza megtagadásának fenyegetése folytán, és ennek pressiója alatt, mert jól tudja, hogy chaliza nélkül hazánkban alig akad zsidó pap, a ki az özvegyet megesketi, bár a házasság nem volna semmis.

Saját gyakorlatomból tudok rá esetet, hogy egy zsidó gyermektelen özvegy nő azért, mert sógorától a chalizat csak sulyos anyagi áldozatok árán tudta megszerezni, kikeresztelkedett.

A chaliza tiltó akadálya tehát az egyik nem ritkán előforduló eset, melyben a zsidó özvegynő saját felekezete szabályai szerint ujból férjhez nem mehet, *és ezen bajon csak a polgári házasság segithet.*

A másik akadály, melyről szólni akarok, a válási szertartás, az ugynevezett «get», mint a polgári bíróság által bár jogerősen felbontott házasság után kötendő ujabbi házasság elengedhetlen előfeltétele a zsidó házasságjog szempontjából, mely nélkül zsidó pap ujabbi házasságot nem köt, sőt melynek véghezvitele nélkül az ujabban netán mégis kötött házasság a zsidó felekezet törvényei szerint semmis.

A «get» elengedhetlen volta pedig ellentmondás a zsidó házasság felbonthatóságának jogi elvével szemben.

Köztudomásu dolog, hogy habár az izraeliták házassági válóperei a polgári bíróságok hatáskörébe tartoznak, mégis ezek végérvényes itéletei mindazon esetekben végre nem hajthatók, melyekben a perfelek egyike az elválást ellenzi, és ebből folyólag az izraelitáknál teljes joghatálylyal, vagyis az uj házasságraléphetés jogával másképpen, mint közös megegyezéssel, a házasság tulajdonkép fel nem bontható.

A polgári bíróság marasztaló itélete a válóperekben ugyanis igy hangzik: «A peres felek között fenálló házassági kötelék végleg felbontatik, a férj tartozik 15 nap alatt az illetékes rabbi közbenjötte mellett a válólevelet kiadni, a nő pedig azt elfogadni, *ellenkező esetben ezen itélet tekintetik válólevélnek*, és a perfelek uj házasságra lépni jogositvák.»

Első pillanatra az igy rendelkező itélet teljesen végrehajtható itélet szinében tünik föl, nem ugy azonban a valóságban.

A férj, mondjuk, ki már a válóper folyamán bármi okból, minden lehető akadályt gördített neje szabadulásának, kijelenti, hogy daczára a Curia itéletének, ő magát a válási szertartásnak alá nem veti, a válólevelet (get) ki nem adja.

De hiszen ott van az itélet azon rendelkezése, hogy ez esetben az itélet maga pótolja a válólevelet, és a felek mégis uj házasságot köthetnek, mondaná bizonyosan minden jogász.

Igen ám, csakhogy izraeliták között csak az izraelita pap van jogositva házasságot kötni, az izraelita papok pedig kivétel nélkül mind azon az álláspontón vannak, hogy ők daczára az itélet rendelkezésének, a Curia itéletét válólevél surrogatumának sohasem tekintik, és az elválasztott felet uj házasság kötésénél a Curia itélete daczára mindaddig meg nem esketik, mig a válólevél kiadása és átvételéből álló rituális szertartás effektive végbe nem megy.

Ez a tényleges állapot nálunk, és nem existál hatóság, mely izraelita papjainkat az esketésre kényszerithetné, illetve arra birhatná, hogy a bármennyire is felesleges válási szertartás hiányától a Curia itélete folytán eltekintsen.

Ily állapotokból ismét csak azon logikai következtetés vonható, hogy a kizárólagos házasságkötési jogot a felekezet kezéből ki kell venni, vagyis égető szükség van a polgári házasságra.

Bárha megszivelnék mielőbb az intéző körök Sztehlo Kornél szaktudósunk «A zsidó házassági jogról» (1880. Grill kiadásában) megjelent monografiájának végszavait:

«A társadalom ellen vétkeznénk, ha a zsidó házasságot akár jelen állapotában meghagynók, akár pedig az alkotandó polgári törvénykönyvben a keresztény házasságtól, elkülönitve, külön elvek szerint szabályoznók.

A válaszfal megmaradna, s állami törvény által volna szentesitve.

Mi ebből a tanuság? *A polgári házasság ezen okból is elkerülhetlen* — quod erat demonstrandum.»

Dr. Gráber Károly.

Jogirodalom.

A magyar magánjog tankönyve. Irta: Emődy Dániel sárospataki jogakadémiai tanár.

Magánjogi tankönyvirodalmunk nem szegény bár, de még sem annyira gazdag, hogy annak terén egy rendszeres uj mü megjelenése számot nem tenne. Ma talán Zlinszky Imre magánjogi munkája az, mely mint tankönyv is legtöbb kézen forog, a minthogy ezt méltán meg is érdemli. Pedig e mü irója a gyakorlat igényeire volt különösen tekintettel. Jól esik tehát felemliteni, hogy magánjogi tankönyveink sorozata legujabban egy oly müvel gyarapodott, a mely egyenesen mint tankönyv kiván a kitüzött czélnak megfelelni.

A müvet, mely a fenti czimet viseli, szerény megjelenésén kivül már előre jól ajánlja azon körülmény, hogy az csaknem három évtizeden át tartott magánjogtanári müködés irodalmi eredménye s hagyománya, melyet főleg azok előtt, kik az elhunyt szerző tanári előadásainak hallgatói voltak, csak még becsesebbé tesz az arra való visszaemlékezés, hogy szerző a magyar magánjognak a tanszéken is egyik leglelkesebb, legalaposabb s legvonzóbb előadója volt.

Emődy tankönyve a szász polgári törvénykönyv ismert felosztását követi.

Ezuttal a munkának csak első kötete jelent meg, mely az általános részt és a vagyonjogot foglalja magában. De a münek mint tankönyvnek előnyös tulajdonai, nevezetesen az anyag gondos feldolgozása, az egyes részeknek az egészhez képest arányos s egy tankönyv keretébe illő beosztása s a könnyen érthető, tiszta előadás már az első kötetben kifejezésre jutnak. Hogy a munka egész tartalmán egy valódi müvelt magyar jogász szelleme vonul át, emliteni is felesleges s tárgyilagos higgadt felfogását jellemzi az, hogy ugy egy részről magánjogukat magyar nemzeti jognak tekinti, más részről már régebbi jog- és birtokviszonyaink, az adományrendszer stb. tekintetében is a nyugoti jogrendszerek hatásának felismerésétől el nem zárkozik. Tartalmából felemlitendőnek tartjuk, hogy a szokás ereje tekintetében azon jogiróinkhoz csatlakozik, kik a szokásnak törvényrontó erejét teljes mértékben elismerik, továbbá a holtkéztől tiltó törvények mai érvénye s teljes hatálya mellett határozottan állást foglal.

Előnyére szolgál Emődy müvének mint tankönyvnek az is, hogy benne a jogtörténeti elem sem tul nem terjeng, sem elhanyagolásban nem részesül, hanem szerző gondosan ügyel arra, hogy a jelenlegi jogviszonyaink megértéséhez s alapos méltatásához szükséges jogtörténeti levezetések az illető helyeken éppen a kellő s nem tulságos részletezésbe menő mértékben feltalálhatók legyenek.

Általában elmondhatjuk, hogy Emődy tankönyvét nemcsak a tanuló ifjuság, hanem a gyakorlat embere is haszonnal olvashatja, mert e mü magánjogunk intézményeinek s elveinek megállapitásában Zlinszky példáját követve a jogéletre, s biróságaink gyakorlatára is figyelemmel van. Kivánatos, hogy a munka második kötete is, mely a kötelmi jogot, a családi és az örökösödési jogot fogja tárgyalni, mielőbb megjelenjen. *Enyiczkei Gábor.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A telekkönyvi intézmény terjesztése.

A telekkönyvi intézmény akkor fogja ideális czélját s valódi rendeltetését elérni, ha állandóan hü tükre lesz a tényleges állapotoknak. Hogy elhanyagolt telekkönyveink — a mennyire csak lehet — a tényleges állapotokat tükrözzék vissza, képezte egyik fő inditó okát a végleges telekkönyvi betétek szerkesztésére vonatkozó törvényhozási intézkedéseinknek. Ezek a lehető legtágabb kedvezményeket biztositják ugy az élők közti jogügyletek telekkönyvi érvényesitéséhez, valamint a haláleset folytán támadt birtokváltozások telekkönyvi bejegyzéséhez. Telekkönyveinkben a tényleges állapotok elérése azonban csak fél eredmény ; teljessé az csak ugy lesz, ha oly törvényhozási intézkedéseink is sikerülnek, a melyekkel telekkönyveinket továbbra is állandó összhangzásban tarthatjuk a tényleges állapotokkal.

Az ingatlanokra vonatkozó kényszerhagyatéki eljárás kétségtelenül alkalmas eszköz lesz arra, hogy a betétekben elért tényleges állapotok továbbra is állandóan fentartassanak a halálesetek folytán előálló birtokváltozásoknál. Erre égetően szükségünk is van, mert az elhaltak nevei a telekkönyvben ép oly akadályai a telekkönyvi forgalomnak, mint a holt részek az élő szervezetben; ugy mint ezek eltávolitandók a szervezet életképességének fentartása czéljából, ugy a telekkönyvi forgalom sem türheti magában az élettelen részeket. Erre nézve a szakkörökben egyhangu a nézet.

Sokkal nehezebb kérdés azonban a másik, hogy t. i. mit kellene tennünk annak elérése czéljából, hogy uj telekkönyvi betéteinkben elért tényleges állapotokat mikép lehetne az élők közti jogügyletek révén támadó birtokváltozásokkal szemben is fentartani. S tekintve azt, hogy az élők közt jogügylet alapján ezerszer s ezerszer gyakoribb a birtokváltozás, mint a haláleset melletti, ezen kérdés tehát annál inkább is fontos.

Némelyek az általános telekkönyvi kényszer behozatalát javasolják, mások azonban az általános telekkönyvi kényszert feltétlenül elvetendőnek tartják, a mint ezt e lapok egyik jeles munkatársa e lapok mult évi 50. számában kellőleg indokolta is.

Nézetem szerint azonban volna egy nagyon hathatós eszköz, a melylyel az általános telekkönyvi kényszer utján elérni ohajtott czélt nagyon megközelithetnénk s egyuttal a telekkönyvi intézmény értékét is roppant emelnénk.

Mondassék ki törvényhozásilag, hogy a *telekkönyvi tulajdonos ép ugy kérhessen a telekkönyvi hatóságnál birói birtokbavezetést, mint az árverési vevő* s ez a telekkönyvi tulajdonjog alapján feltétlenül elrendelendő mindenkivel szemben érvényes joghatálylyal. Vagy ha ez talán tulságos merész lépésnek tekintetnék, annyit azonban okvetlenül megkivánna a telekkönyvi intézményünk emelése, hogy a telekkönyvből kivehetőleg semmivel *meg nem támadott s jogerős* tulajdonjogi bejegyzés alapján legalább is a sommás repositio mintájára *sommás behelyezési keresettel* lehessen élni a telekkönyvi tulajdonosnak s ez ellen semmi egyéb kifogás ne lehessen eredménynyel érvényesithető, mint a melyek a telekkönyvből kivehetők; minden egyéb kifogás a rendes per utjára tartozzék.

Azon nagy czélhoz, hogy telekkönyveink a tényleges állapotokat tüntessék fel, eddig mindig csak egyoldalu lépéseket tettünk, t. i. a tényleges birtokost elhalmoztuk minden kigondolható kedvezményekkel, hogy csak becsalhassuk őt valahogy a telekkönyvbe; nézetem szerint, megérdemelné a megfigyelést a kérdéses czél még teljesebb elérhetése czéljából az ellenkező irány is, t. i. *nyujtsunk a telekkönyvi tulajdonosnak is kedvezményeket, hogy minél könnyebben hozzájuthasson a tényleges birtokláshoz.* Ezzel nagyon emelkednék telekkönyvi intézményünk fontossága s természetesen sokkal inkább törekedne mindenki a telekkönyvbe jutni, némelyek hogy annak ezen előnyében részesülhessenek, mások pedig, hogy ne legyenek kitéve azon közel álló veszélynek, hogy a telekkönyvön kivül lévén, egy szép napon a tényleges birtokból is rövid uton ki fognak helyeztethetni.

Hiszen az osztrák polgári törvénykönyvnek nálunk máig is érvényben levő 322. §-a világosan kimondja a 2. részében, hogy «ha a dolog ingatlan és ha nyilvános könyvek léteznek, a birtokjog kizárólag azt illeti, ki mint annak birtokosa van bejegyezve»; miért legyen ehhez szükséges rendes birtokper? fejleszszük ezen elvet kissé tovább s hozzuk a mai express forgalmi viszonyokhoz kissé közelebb.

A földmüves osztály ugy sem hiszi még máig sem — daczára annak, hogy telekkönyvi intézményünk már 30 évnél idősebb — hogy az a birtokosság érdekében létesittetett, szent a meggyőződése, hogy az csak a kincstár és az urak érdekében létesittetett; az előbbinek érdeke a könnyebb s kimeritőbb megadóztathatás, az utóbbié pedig, hogy a hivatalok szaporodásával könnyebben hivatalhoz juthasson.

Ezen reform életbelépte esetén azonban a telekkönyvi tulajdonjog előnyei s kedvezményei a nem telekkönyvi tulajdonjoggal szemben kézzel foghatóvá lévén, telekkönyvi intézményünk tekintélye nagyon fog emelkedni, népszerüségben nyerni s terjeszkedni.

Jelenleg forgalomban levő telekjegyzőkönyveink nem volnának alkalmasak ezen reformhoz azért, mert községeink nagy részében megtörtént már a mérnöki tagositás, de a telekkönyvi átalakitás még hátra van; vagy megtörtént ugyan már a telekkönyvek átalakitása is, de az uj telekkönyvek hrszámai még sem azonosak a kataszteri hrszámokkal; ennek következményeként azután előfordul, hogy egyes telekkönyvi ingatlanok csak nagyon fáradságos és kitartó kutatás mellett találhatók fel a helyszinén természetben, sőt néha egyáltalán nem találhatók, azért tehát ily esetben szükségessé válhatik a kérdésnek bővebb irásbeli kifejtése, a mi egy rendes birtokper keretébe való. Az uj telekkönyvi betétekben alkalmazandó hrszámoknak azonban nem lévén szabad eltérni a kataszteri számoktól, az uj betétek egyes részleteinek a helyszinén való felkeresése tehát a lehető legegyszerübb feladat lesz.

Az ingatlanokra vonatkozó kényszerhagyatéki eljárás életbeléptetésével okvetlenül kiterjesztendő lesz a telekkönyvi rendtartás 72. §-a az örökhagyó által eszközölt tulajdonjogi átruházásokra is.

A hivatkozott §. alapján ugyanis bejegyezhető az örökhagyó adósságának zálogjoga az örökhagyó után maradt ingatlanra még akkor is, a midőn ama ingatlan telekkönyvileg már az örökös nevére át van irva. Kimondandó lesz tehát, hogy az örökhagyó által átruházott tulajdonjog telekkönyvi átiratása elrendelendő akkor is, a midőn az eladott ingatlan telekkönyvileg már az örökös nevén vezettetik.

Nagyon gyakori az eset ma is, annál gyakoribb lesz a kényszerhagyatéki eljárás behozatala után, hogy az örökösöknek biróilag átadott s nevükre telekkönyvileg átirt ingatlanok közt vannak egyes részletek, melyeket az örökhagyó még életében eladott, de a vevő azt bármely okból át nem iratta a saját nevére. Ma a vevő ily ingatlant csak ugy irathat át a nevére, ha a telekkönyvi tulajdonosként szereplő

örökösök ebbe irásbeli nyilatkozattal beleegyeznek. Ha ily nyilatkozatot az örökösök vagy kiskoru örökösök esetén a gyámhatóság adni nem hajlandó, kénytelen a vevő hosszadalmas birtokpert inditani. Ily fölösleges perektől megkimélendő a jogkereső közönség.

A telekkönyvi forgalom emelése érdekében nagyon sürgős végre annak kimondása, hogy egy telekkönyvi birtoktest egyes *egész részletei* bejegyezhetők a telekkönyvi tulajdonostársak és hitelezők beleegyezése és meghallgatása nélkül is, a bejegyzésről azonban az ujonan nyitott telekjegyzőkönyv, illetve telekjegyzőkönyvek megjelölése mellett értesitendők az összes telekkönyvi érdekeltek, t. i. ugy a tulajdonostársak valamint a hitelezők.

Bíróságaink ugyanis — ingatlanaink forgalmának óriási hátrányára — nagyon felkapták azt a helytelen gyakorlatot, hogy valamely telekkönyvi jószágtest egyes egész részletének egy uj telekjegyzőkönyvbe való lejegyezhetéséhez az összes tulajdonostársak irásbeli beleegyezését követelik, éppugy, mint mikor egy telekkönyvi földrészlet vázlatrajz mellett eldaraboltatik, holott a telekkönyvi rendtartás nyiltan ezt egyik §-ában nem irja elő! Ha a tulajdonostársak a lejegyzéshez nem adják beleegyezésüket, per utján föltétlenül elérhető a lejegyzés, mert nem képzelhető oly nyomatékos kifogás, a melynek alapján a lejegyzés megtagadható volna.

Mire való tehát ott a per, a hol annak eredményét előre tudjuk?

Imling Konrád curiai biró ur e lapok 1891. évi 52. számában birálván a debreczeni kir. itélő tábla első elvi jelentőségü határozatát, nagyon találóan mondja, hogy «a volt budapesti kir. itélő táblánál meghonosodott s onnan — ugy látszik — a vidéki kir itélő táblákra is átszármazott azon ferde elv, hogy perenkivüli eljárással a világért sem kell megoldani az olyan kérdést, a melynek megoldásához a per utja is vezet, hogy a világért sem szabad valamely felet olyasmibe részesiteni, a mit per utján is kivivhat.»

A nevezett curiai biró urnak ezen liberalis elvi álláspontjával azonban semmikép sem egyeztethető össze a lejegyzés kérdésében elfoglalt álláspontja, melyre nézve a felsőbb birósági fentebb jelzett helytelen gyakorlat mellett kardoskodik.

Nagyon szeretném, ha a birtokostársak hozzájárulását kivánó helytelen birói gyakorlat védelmezői felvilágositanának arra nézve, hogy mily alapon jegyeztetnek le egyes egész részletek beszavatolás vagy végrehajtási tulajdonjogi átiratás esetén a tulajdonostársak beleegyezése nélkül. Honnan van a hagyatéki bíróságok vagy perbíróságok részére e tekintetben privilegium biztositva, hogy azok megkereséseivel szemben nem kivántatik a tulajdonostársak beleegyezése?

Dr. Sándor Ferencz.

A fegyelmi praxisból.

«D. A.» és «D. és F.» czéget több rendbeli ügyben képviseltem. A behajtott pénzekről olyképen számoltam el, hogy a mely ügyben költségeim is egészben vagy részben lettek kifizetve, abban a tőkét feleimnek kiadtam, a hol pedig költségeim rendezve nem lettek, ott azokat a behajtott összegből levonásba helyeztem; miután több ügyben semmi sem folyt be, javamra egy pár száz forint plus mutatkozott. Ugyfeleim az elszámolás ily módon való megejtésével megelégedve nem voltak, hanem követelték az egész behajtott összeg kiadását.

A vizsgálat hosszu folyama alatt azzal védekeztem, hogy a behajtott összegeket az egyes ügyekben felmerült költségek törlesztésére forditottam; hivatkoztam arra, hogy az általam időközben bíróilag érvényesitett költségjegyzékek szerint, a behajtott összeget a nekem járó költségösszegből már levonásba helyeztem; igazoltam, hogy a behajtott összeg levonása után még javamra fenmaradt költségkövetelésemet megállapitották és ügyfeleimet a fizetésben marasztalták; rámutattam azon visszásságra, melyet esetleg a panaszügyben való marasztaltatásom szülne, mert ügyfeleim a behajtott összeget ez által kétszer is kapnák meg. Először is az által, hogy azt már a költségjegyzékemből levonásba hoztam és igy ők csak a *feleslegösszeg* megfizetésében marasztaltattak, másodszor pedig az által, hogy most a panaszügyben, ha ellenem marasztaló itéletet nyernek, ugyanazon összeget ujra kellene kifizetnem.

Mindez nem használt. A budapesti törvényszék engem 13072/1888. sz. a. feltétlenül marasztalt a behajtott összegek kiadásában és az iratoknak az ügyvédi kamarához való áttételét rendelte el. Jogorvoslataim csak annyit használtak, hogy a Curia az eljárási költségeket kölcsönösen megszüntette.

A bpesti ügyvédi kamara elrendelte ellenem a vizsgálatot és ott ugyanazokat adtam elő. A kamara 1032/1891. sz. a. az eljárást beszüntette és az indokolásban a következő fontos enuntiatiót teszi: «az által, hogy ezen törvény (1874. évi XXXIV. tcz. 54. §.) szerint jogosan igényelt készkiadásbeli és dij-követeléseit panaszos terhére irva, a behajtott összeg elszámolásakor, *ugy mint azt pénzbeli követelések behajtásával foglalkozó bármely bank vagy bizományi üzlet tenni szokta, levonta*, fegyelmi vétséget annál kevésbé követett el, minthogy igazolt nagyobb követelése daczára a behajtott összeg egy részét (150 frtot) panaszosoknak ki is szolgáltatta».

Dicséret illeti a bpesti ügyvédi kamarát, hogy immár nem osztozik a bpesti törvényszék azon nézetében, hogy az ügyvéd *a behajtott összeget feltétlenül kiadni tartozik;* dicséret azért, mert kezd számolni a fiatalabb, szegénysorsu és kezdő ügyvédek tisztességes megélhetésének komoly és fontos kérdésével.

De a kamara ne álljon meg immár bátran megtett első lépése után.

A kamara, mint az ügyvédi kar érdekeinke gondozója és védője, találhat utat és módot arra, hogy kimondott nézete ne csak egy konkrét esetben nyert légyen kifejezést, hanem elvül fogadtassék el a társkamarák által és következetesen *alkalmaztassék a bíróságok által;* mert a mig a bíróság hasonló esetben «fegyelmi vétség jelenségeit fenforogni» látja, miáltal az ügyvéd a hosszadalmas vizsgálat kellemetlenségeit kénytelen elszenvedni, mindaddig oly visszás helyzettel állunk szemközt, melyet érdemes volna mielőbb sanálni.

D. F.

Az ingatlanok ismételt eladásának kérdéséhez.

Az ingatlan ismételt eladásának kérdése a gyakorlat mai stádiumában már oly gyakran képezte megbeszélés tárgyát, hogy annak ujolagos felvetésére nem is vállalkoznánk, ha a kir. Curia 1891. évi okt. 27-én 1551. sz. a. kelt, e lap ez évi folyamának 2. számában közölt itéletében az eddigitől eltérő olyan uj irány initiálását nem vette volna fel indokolásába, mely a figyelmet magára felhivja.

Hogy röviden jellemezzük az indokolás eszmemenetét, meg kell jegyeznünk, hogy az látszólag a kir. Curia 21. sz. t. ü. döntvényéből indul ki, a mennyiben az ott kimondott minősitést elfogadja; részünkről azonban még sem osztozhatunk azon nézetben, mintha ezen határozat az azon döntvényben foglalt elvekből folyó következtetéseket határozottabban levonná vagy pedig, hogy az ebben foglalt álláspont azon «kissé homályos szerkezetü» döntvény helyes értelmezését állapitaná meg. Ez már csak azért sem lehetséges, mert a vonatkozó döntvény a csalás tekintetében éppen semmiféle elvet nem foglal magában; mert azon kijelentés, miszerint csalás az, ha «az előforduló esetben a Btk. 379. §-ában meghatározott csalás *valamennyi ismérve* ..... megvalósulva

lenne», nem elvi alapon álló definitio, hanem pendantja a Molière tudós orvosa azon mintaszerü meghatározásának, hogy néma az, a ki a beszélés gyakorlatának képességével nem bir. Ebből levezetni mit sem lehet.

A vonatkozó curiai határozat ujitása azonban annak határozott kimondásában áll, hogy az ingatlan kétszeri eladása esetén az első vevő a büntető-törvény értelmében nem csak károsultnak, hanem egyszersmind megtévesztettnek is tekintendő, a mi a curiai 21. sz. t. ü. döntvényből le nem vonható, ezért annak interpretatióját sem képezheti.

De lege lata szólva, mely a károsultnak és megtévesztettnek azonosságát megkivánja, s a mely konstruktiónak fentartása mellett már az enquête is állást foglalt, ezen érvelés, ha alaposan indokolható volna, a mai zavaron csakugyan segithetne[1]

Kérdés tehát, hogy a curiai határozat hogyan indokolja e felfogást s hogy ez indokok helyesek-e?

Nézetünk szerint csak látszólag helyesek, figyelmesebben megvizsgálva azonban, tetszetős összeállitásuk daczára is, éppen ellenkezőjét mondják, mint a mire czéloznak.

Az eszmemenet lényege a következő szavakban kulminál:

«..... ily előzmények után», — mely előzmények pusztán az első vevővel való szerződés megkötésében állanak, — «lehetetlen azt állitani, hogy az eladó a vevő *tulajdoni jogának elismerésére és a maga részéről sértetlenül fentartására* vonatkozólag nem ejtette tévedésbe a vevőt akkor, midőn ennek — a szerződésen alapuló, tehát ő általa — az eladó szavai és cselekedete által felköltött és megerősitett meggyőződését ismerve, ezen hit és meggyőződés további folyamát és ható sajátságát ébren fentartotta, az ennek folytán és az ennek hatása alatt létrejött helyzetet utóbb *ravaszul* felhasználta arra, hogy a jóhiszemü vevő tulajdonát ennek akarata ellen másnak eladja s ezenfelül oly intézkedést tegyen, hogy az ezen jóhiszemü tulajdonos kijátszásával másodizben foganatositott eladás a polgári jognak formai jogot megállapitó rendelkezései a telekkönyvi bekeblezés következtében az előbbi vevő részéről eredménynyel megtámadható ne legyen.»

Ez érvelésben világosan ki van mondva, hogy az eladó *utóbb ravaszul* felhasználja a létrejött helyzetet, hogy az első vevőt megkárositsa, de hiányzik éppen a fő, t. i. hogy a *helyzetet hozta ravaszul létre*, más szóval, hogy az első vevőt ravasz fondorlattal tévedésbe ejtette, vagy tévedésben tartotta A 379. §. tényálladéka pedig éppen ellenkezőleg azt kivánja, hogy a tévedésbe ejtés vagy tévedésben tartás történjék ravaszul, nem pedig, hogy a ravasz fondorlat nélkül létrejött helyzet használtassék föl ravaszul. Hogy pedig — egyes kivételes eseteket kivéve — az életben ez mindig igy fog alkulni, ez természetes, mert a második eladáshoz, midőn az eladó már csak telekkönyvi tulajdonosként szerepel, feltétlenül ravaszság s a második vevőnek az iránti megtévesztése kell, hogy az eladó még jogositva van az ingatlant eladni, az első eladáshoz azonban, hol minden rendben van, természetesen ravaszság merőben felesleges, ha csak — s itt jövünk a kérdéses curiai határozat nemcsak téves, de veszélyessé is fejlődhető vezéreszméjéhez — hacsak az «animus se obligandi nélkül történő szerződéskötést már eo ipso ravasz fondorlatnak elfogadni nem akarjuk.

Mert mindaz, a mit a curiai határozat az első vevő tévedésbe ejtésének vagy tévedésben tartásának vél, nem egyéb az animus se obligandi hiányánál, a mennyiben az indokok szerint az első vevő azt hiszi, hogy az eladó a szerződést meg fogja tartani, holott az talán, de csak talán ellenkező szándékkal ment bele az ügyletbe. Ezt különben a Curia a következő szavakkal egyenesen ki is mondja: az eladó a vevőt *tulajdoni jogának elismerésére és a maga részéről sértetlenül fentartására vonatkozólag* ejtette tévedésbe.

Hogy a Curia maga is érezte, hogy érvelése az animus se obligandi nélkül való szerződéskötés formájára vezette, azt kétségtelen igazolja azon, az indokolás eszmemenetét bezáró elvi jelentőségü kijelentés, melyre érvelése mintegy kényszeritette, hogy ily esetben csalás azért forog fen, mert a büntetendő csalást a csupán polgárjogi kártéritési kötelezettséget megállapitó jogellenes cselekményektől éppen az választja el, hogy az előbbeni esetben *a tettes cselekvősége* teszi eredménytelenekké a magánjogi törvényeknek a jogellenes károkozás elleni biztositó rendelkezéseit.

Szóval, kétségtelen az, hogy hasonló esetben, ha ugyan egyáltalában kimutatható, hogy az eladó már az eladásnál dolose járt el, a minek bizonyitása sokszor alig lehetséges, de feltétlen megkövetelendő, az eladó az első vevőt pusztán saját jövendőbeli szerződéshüsége, tehát nem valamely külső, mult vagy jelen tárgyilagos tény iránt ejtette tévedésbe, vagy tartotta tévhitben.

Ez pedig, ha csak a ravasz fondorlat tényelemét megvalósitó egyéb körülmények kiséretében nem jelentkezik, éppen ugy, mint az *egyszerü* házassági igéret sem a doktrina, sem a judikatura által ravasz fondorlatnak el nem ismertetett. Sőt ellenkezőleg, annál óvatosabbnak kell lennünk ily esetekben a ravasz fondorlatot fenforgónak tekinteni, mert a tévedésbe ejtés éppen pusztán a tettes szándékának leplezésére irányul, bár oly messze menni, mint az angol felfogás megy, mely szerint csalás nem forog fen, ha a csaló czéljai, szándékai iránt bármily ravasz módon ejtette tévedésbe áldozatát, nem helyeselnők. (Lásd Heil Fausztin i. é. Jogt. Közl. 1888: 26. sz.)

Az pedig, hogy a fraus civilis és fraus criminalis elhatárolásának kérdése nem minden esetben azon fordul meg, hogy a magánjogi kárpótlást a tettes saját cselekvősége által és pedig *utólag* meghiusitotta, már a fenti példa is megvilágitja; mert e szerint a házassági igéret megszegésével elkövetett jogellenes cselekmény minden esetben okvetlen csalás volna, midőn a tettes utóbb mással házasságra lépett, tehát a jogellenes tény jóvátételét maga meghiusitotta. A mi kétségkivül helytelen s a Curia rendes gyakorlatába is ütközik.

Midőn tehát a curiai határozat az ingatlan első vevője ellenében a tévedésbe ejtés, illetve tévedésben tartás kriteriumát s egész tartalmát a szerződésnek a teljesités szándéka nélkül való egyszerü megkötésében látja, s a csalás tényálladékát *szabály szerint már* ebből konstruálja — s ez éppen az uj irány — ellenkezésbe jön azon általánosan elfogadott ellennézettel, hogy a szerződés megkötése «animus se obligandi» nélkül magában véve szabály szerint nem tekinthető a csalás megállapitásához elégséges tévedésbeejtésnek, hacsak az nem csak az egyéni szándékon alapul, hanem külső tényekre is támaszkodik, melyeket a tettes esetleg már előre is előkészit, mely körülmények aztán a ravasz fondorlatot az adott esetben megállapithatják.

Miután azonban ez azon szabályt le nem rontja, hogy az animus se obligandi nélkül történő szerződéskötés még a magánjogi uton való kárpótlás lehetőségének *utólagos*, de nem előre előkészitett, meghiusitása esetén is magában véve ravasz fondorlatot nem képez, s miután a Curia által szem előtt tartott eset éppen az egyszerü animus se obligandi nélkül való szerződéskötés azon rendes s nem minősitett formáját tünteti föl, midőn az eladó a szerződés megkötésének puszta tényénél egyebet nem tett, ezért a Curia ezen döntése mint a megállapodott doktrinális és birói gyakorlatba ütköző meg nem állhat, s a kérdés nehézségeit szerény nézetünk szerint de lege lata meg nem oldotta.

Megjegyzendő még, hogy a kontemplált esetben a kausa-

[1] Illés Károly i. m. 302 l., ily esetekben a telekkönyvi hatóság, mint sértet fél vagyoni érdekei képviselőjének megtévesztésében keresi az azonosságot.

lismus fenforgása is a szerződés megkötésének puszta ténye közt egyrészről s az első vevő mulasztása közt másrészről mindig oly vitás pont marad, mely csak az egyes eset körülményeiből bírálható el; midőn tehát a Curia ezen okozati összefüggést egy, ugyszólván a priori felállitott vélelemmel akarja pótolni, mely a gyakorlatban legtöbbször megdönthető lesz, mert a vevő mulasztására mint ható okok az eladó magatartásán és akaratán kivül álló körülmények folyhattak be, e megoldás a törvény intentiójának skrupulosusabb vizsgálóját e szempontból sem fogja kielégithetni.

Dr. Berger Miksa.

Különfélék.

— **A kir. Curia** a kampózási ügyben döntött. Első czikkünk tüzetesen tárgyalja a kérdést. Itt a birósági határozatokat közöljük:

A budapesti kir. itélő tábla: (csalás vétsége miatt vádolt R — és társai ellen a budapesti törvényszék előtt folyamatba tett bünügyben): a kir. törvényszék végzését megsemmisiti s a kir. törvényszéket uj, szabályszerü határozat hozatalára utasitja. *Indokok:* A kir. törvényszéknek eredeti vádhatározata indokolva nincs s indokolás helyett a kir. ügyésznek inditványára utal. A birói ügyv. szab. 165. §-ának megsértésével hozott határozat érdemleges felülbirálat tárgyát nem képezhetvén, azt meg kellett semmisiteni. (1891. évi deczember 28. 24,030. sz. a.)

Kir. Curia: a kir. itélő-tábla végzése megsemmisittetik és ugyanezen bíróság a felebbezések érdemleges elintézésére utasittatik. *Indokok:* Igaz ugyan, hogy az elsőbirósági vádhatározatnak előadmányi ivére annak indokolása egész terjedelmében leirva nincsen, hanem e helyett csak utasitás adatik a kiadónak, hogy az ügyészi inditványnak határozottan megjelölt és némileg átidomitott részeit szó szerint másolja le: mindazonáltal azért nem mondható, hogy az eredeti vádhatározat indokolva nincs, hanem csak az, hogy a kiadmány tervének szerkesztésénél más irat tartalmára hivatkozás történt; ez azonban semmiségi okot nem képez, mert a birói ügyviteli szabályoknak a bíróságok belső ügykezelésére vonatkozó ilyetén részei a felek érdekeit sem az anyagi sem az alaki jog szempontjából nem érintik, és igy azoknak megsértése nem szolgálhat indokul a vonatkozó határozat megsemmisitésére. (1892. február 5. 712. sz. a.)

— **A pécsi ügyvédi kamara** választmányának a közgyüléshez intézett évi jelentéséből átveszszük a következőket:

«Megemlitendőnek tartjuk, hogy a birósági létszám szaporitása iránt tett felterjesztéseink ez ideig semmi eredménynyel nem jártak, pedig a folyton növekvő ügyforgalom mellett az állapotok mindinkább tarthatatlanokká válnak, mert bíróságaink tulfeszitett munkásságot kénytelenek kifejteni, hogy a hátralékok áradatába ne merüljenek, ez pedig természetesen csak az alaposság rovására történhetik, mi különösen érezhető a közbenszóló határozatok és perenkivüli ügyek elintézésénél, mert az itélő birák nem rendelkeznek elegendő physikai idővel, hogy a segédszemélyzet munkáját kellőleg ellenőrizhessék, mi ismét sok jogorvoslatra ad alkalmat, ez pedig egyrészt az ügyek végeldöntését késlelteti, s másrészt a felebbbiteli bíróságok munkáját is tetemesen szaporitja.

A pécsi kir törvényszéknél az ügyek forgalma 1886. évtől kezdve következő növekedést tünteti fel:

1886-ban volt közpolgári per 408, bünügyi vizsgálat 95, bünper 597; 1887-ben polgári per 420, vizsgálat 153, bünper 526; 1888-ban polgári per 429, vizsgálat 209, bünper 969; 1889-ben polgári per 456, vizsgálat 276, bünper 984; 1890-ben polgári per 633, vizsgálat 293, bünper 1004; 1891-ben polgári per 653, vizsgálat 305, bünper 1029.

Hat év alatt tehát a beérkezett polgári perek száma 265-tel, a bünvizsgálatok 910-zel, s a bünperek száma 432-vel szaporodott, mig ellenben a birói létszám kevesbedett, mert mig a pécsi kir. törvényszéknél 1889. évig 11 biró volt alkalmazva, 3 év óta csak 10 biró müködik, pedig a fenti számok tanusága szerint még a régi birói létszámnak is szaporitása és nem csökkentése lett volna nagyon is indokolt.

Hasonló, sőt még vigasztalanabb állapotokra találunk a pécsi kir. járásbiróságnál. Itt ugyanis beérkezett:

1886-ban 1978 sommás per, 448 bünt. per, 632 kis. polg. ügy; 1887-ben 2964 sommás per, 407 bünt. per, 702 kis. polg. ügy; 1888-ban 3023 sommás per, 297 bünt. per, 795 kis. polg. ügy; 1889-ben 2629 sommás per, 551 bünt. per, 774 kis. polg. ügy; 1890-ben 2832 sommás per, 606 bünt. per, 836 kis. polg. ügy; 1891-ben 3459 sommás per, 638 bünt. per, 1020 kis. polg. ügy.

Az ügyforgalom ezen folytonos növekvése mellett a birói létszám minden sürgetésünk daczára maradt a régi, ugy hogy ezen bíróságnál az utolsó évben minden bíróra jutott átlag 1279 önálló per, mihez még a hagyatéki és folyó ügyekből is esik minden bíróra átlag 300 darab.

Ily munkahalmaz mellett aztán nem csodálható, ha egyes ügyekben 4—6 hónapos tárgyalási határnapokat tüz ki a bíróság s ha sommás perek is nem ritkán évekig huzódnak itélettel való befejezésökig.

Midőn a pécsivel hasonló ügyforgalmu lugosi, pozsonyi és szabadkai kir. járásbiróságoknál öt itélő biró van alkalmazva, s midőn a pécsinél sokkal kisebb ügyforgalmu győri, miskolczi, nyiregyházi, nyitrai, mármarosszigeti, székesfehérvári, szolnoki és zombori kir. járásbiróságoknál is 4—4 itélő biró müködik, akkor joggal megvárhatnók, hogy a pécsi kir. járásbiróságnál is a munkahalmaznak megfelelőleg szaporittassék a birói létszám.

Az itélő birák csekély számával teljesen arányban áll a segéd- és kezelő személyzet elégtelen volta, ugy hogy az elintézést nyert ügydarabok a kiadmányozásnál akadnak meg s ez az amugy is lassu ügymenetet még jobban késlelteti.

Valóságos szégyenfoltja igazságügyi administratiónknak az *ingyenes dijnokjelöltek* intézménye. Ha már a dijnokokat az állami igazgatás páriáinak szokás nevezni, mikép nevezzük azon szerencsétleneket, kik hónapokon át minden fizetés nélkül görnyednek a bíróságok irodáiban s dolgoznak ingyen az államnak azon remény fejében, hogy a netán bekövetkezendő üresedés esetén előlépnek valóságos dijnokokká!

Ha szükség van munkaerőre, ugy alkalmazzon is az állam kellő számu dijazott munkást, de ingyenes munkát elfogadni oly szegény emberektől, kiknek sokszor betevő falatjok sincs, ellenkezik az állam tekintélyével, de veszélyessé is válhatik a fegyelem szempontjából, mert mikép vonhatók fegyelmi felelősségre oly egyének, kiknek az állam csak munkát, de sem állást, sem dijazást nem ad?

Mindezek orvoslása iránt tehát ujból felterjesztés volna intézendő a nagyméltóságu m. kir. Igazságügyminiszteriumhoz, melyben a pécsi kir. törvényszék és járásbiróság birói, segéd és kezelő személyzetének az ügyforgalom növekedésének megfelelő szaporitása sürgetendő.

A mi végül a pécsi kir. itélő táblát illeti, ennek müködése még sokkal rövidebb tartamu, semhogy arról alapos itéletet mondani lehetne, annyi azonban már most is konstatálható, miszerint birói személyzete ennek is annyira elégtelen, hogy a hátralékok tömkelegéből kibontakozni nem lesz képes s a biráknak valóban önfeláldozó és még megfeszitett munkássága is nem a kibontakozásra, hanem physikai és szellemi elernyedésre fog vezetni, főleg ha kétségtelen bizonyossággal konstatálva lesz, hogy még a tulfeszitett munkásság sem vezethet az óhajtott czél eléréséhez.»

— **A budapesti kir. itélő táblához** január hóban beérkezett 2810 ügy; a mult évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt 9345. Elintéztetett ülésben 1596, ülésen kivül 751, hátralékban maradt 6998 ügydarab.

— **A budapesti kir. törvényszék 1891-ik évi ügyforgalma.** Beadvány 109,564 érkezett, hátralékban maradt 1322, a többi elintézést nyert. Közpolgári per a mult évről maradt 502, érkezett 859, hátralék maradt 690, tehát 188-al szaporodott a hátralék. Csődügy maradt 1890-ről 34, érkezett 141, hátralékban maradt 59. Örökösödési ügy maradt 1890-ről 303, érkezett 915, hátralékos maradt 239. Polgári folyó ügy 2591 volt, hátralékban maradt 53. Telekkönyvi ügy 9413 volt, hátralék 57. Bünügyi vizsgálat maradt 1890-ről 622, érkezett 3678, ezen 4300 vizsgálatból hátralékban maradt 833, tehát 211-el több a tavalyinál. Bünvádi per 1890-ről maradt 326, érkezett 6328, hátralékos maradt 655, tehát kétszer annyi mint az előző évben. Sajtóper maradt 1890-ről 5, érkezett 40, hátralékos 14. Pénzügyi kihágási ügy maradt tavalyról 7, érkezett 160, elintézetlen 43. Bünvádi folyó ügy maradt 8, érkezett 1597, elintézendő 167. Fegyelmi ügy érkezett 9, 1 elintézetlen. Fegyelmi folyó ügy érkezett s elintéztetett 2. Közjegyzői fegyelmi ügy maradt 2, érkezett 1, mind a három

elintézetlen. Másodfoku elbirálás alá eső vétség és kihágás maradt 5, érkezett 404, elintézetlen 3. Másodfoku elbirálás alá eső kisebb polgári peres ügy 70 érkezett, mind elintézést nyert. Békéltetési tárgyalás 369 volt. Felterjesztetett a felsőbíróságokhoz 797 polgári ügy, leérkezett a kir. táblárol 424 helybenhagyó, 48 részben, 29 egészben megmásító, 32 feloldó, 8 pótlás végett; a Curiáról 226 helybenhagyó, 19 részben, 15 egészben megmásító és 7 feloldó határozat. Telekkönyvi ügy 50 terjesztetett fel, leérkezett 22 határozat helybenhagyó, 9 részben, 8 egészen megmásító, 1 feloldó, 4 pótlás végett. Bünügy 1656 terjesztetett fel, leérkezett a másodbíróságtól 874 helybenhagyó határozat, 126 részben, 40 egészben megmásító, 107 feloldó s 13 pótlás végett; a harmadbíróságtól 462 helybenhagyó, 45 részben, 19 egészben megmásító, 11 feloldó és 1 pótlás végett. A budapesti kir. törvényszékhez és a 7 járásbirósághoz beérkezett 428,276 beadvány, hátralékban maradt 2352. A 6 polgári járásbirósághoz befolyt 46,608 sommás per, folyamatban maradt 7720; polgári peres ügy 15,850 folyt be, 1231 maradt folyamatban. A büntető járásbirósághoz 12,290 ügy érkezett, folyamatban maradt 959 ügy.

A fenti számok a mult évekkel szemben hanyatlásról tanuskodnak, mely a hátralékok tetemes gyarapodásában nyilvánul. A vezetés a régi maradván és energia tekintetében nem csökkenvén, a hanyatlás okát leginkább abban lelhetjük, hogy ugy látszik az ujonnan kinevezett birák jó része nem képes az eltávozottak helyét teljesen betölteni. A másik ok a túlsok személyzeti változás. Az utolsó évben betöltetett 8 birói, 9 albirói, 3 jegyzői, 18 aljegyzői és 38 joggyakornoki, összesen 75 állás, a mely óriási személyzetváltozásnál tényleg nehéz jó eredményt felmutatni. Remélhető, hogy az igazságügyi kormány ez évben már bőven gyakorolni fogja törvényadta jogát és az előmenetel daczára meghagyja a birák egy részét eddigi müködésük helyén és ezzel lehetővé teszi a kedvezőbb eredmény elérését. *gs.*

— **Érdekes enyhitő körülményt** állapitott meg a kir. Curia a 8406/91. számu bünügyi itéletben. A kir. tábla a vádlottat sulyos testi sértés miatt egy évi börtönre itélte, s a kir. Curia leszállitotta a büntetést hat havi börtönre, *«tekintve, hogy a cselekmény elkövetése óta már több mint négy év mult el»*.

— **A törvénykezési irály kérdéséhez.** A következő sorokat vettük:

Törvénykezési irályunknak nemcsak a «-tatik, ·tetik» botrányköve. Midőn nemrég két királyi itélő tábla elnöke körrendeletileg egyik eltörülte, másik szentesitette a -tatik-, tetik-et, nekem, megvallom, az tetszett leginkább, hogy legalább hozzászólnak a kérdéshez. De hát miért nem rendelik el főkép azon kir. itélő táblák elnökei, melyek területén a román és német, illetve szász lakosok gyakoriabbak, hogy a Johann magyarul János, a Mihael Mihály, a Dumitru Demeter, a Josif József stb. stb., mit nem is lehetne kétfélekép magyarázni. Továbbá hogy a Marintza vagy Elisaveta vagy Elena à lui vagy a lui Nicolae magyarul: Mária vagy Erzsébet vagy Ilona a Miklósé, helyesebben zárjel közt: (a Miklósé), mert az nem melléknév, hanem csupán a személyazonosság könnyebb és biztosabb megállapithatására szolgáló toldalék.

Különösen hangzik egy magyar kir. bíróság végzésében például azon kijelentés, hogy: «Folyamodó Raveka Olád Alexa lui Juon, szül. Wimpian korneczeli lakos . . .» holott ha a fogalmazó kissé jobban az iratok közé pillant és a dolgot jobban meggondolja, ezt fogja irni: Wimpián Elekné szül. Olád Rebeka (a Jánosé) hortobágyfalvi lakos.

Egy-egy itélő táblai elnöki körirat, melyben kimondatnék, hogy a keresztnevek és a névtoldalékok a nyelv természete, a helységnevek pedig a dolog természete szerint helyes magyarsággal irandók és előbbiek idegen alakjukban csak akkor használandók, ha a magyar nyelvben megfelelő alakkal nem birunk vagy leforditásuk erőltetett lenne, még inkább pedig a birói ügyviteli szabályokban egy rövid §, minek alapján az ilyen irálybeli hiba legalább is ismétlés esetén és ha a helyes kifejezés különös utánjárás nélkül meg lett volna található, mérsékelt rendbüntetéssel válna sujthatóvá, sokat simitana bíróságaink nyelvkezelésén.

A dolog igy néha különös sérelmekkel is jár. Nem rég egy polgári ügyben Noch Emerich kérelme fölött intézkedett az x-i kir. törvényszék, az iratok közt azonban a felek egy nyilatkozata alatt a Noéh Imre mészárosmester névaláirását találtam. Kérdés, hogy Noéh Imre akar-e Noch Emerich lenni? és ha a tősgyökeres magyar Noéh Imrét a tévedés alapjául szolgált városi tanácsi átirat Emerich Nochnak is kivánta irni, a családnévbeli tévedéstől eltekintve is, miért nem nevezi meg magyar nevén a magyar felet a magyar bíróság? Igy láttam egy más ügyben, hogy mint lett Szijju Anna Sziu Ivana és nemsokára egész megforditva Ivann Szie. Hogy ezen eljárásnak komolyabb következményei is lehetnek, az természetes. Például egy más eset szolgálhat, melyben egy halálesetfölvétel terjesztetett a kir. törvényszék hagyatéki osztályához Stefáni Andrásné haláláról, kinek a fölvétel szerint férje Bukurestben, kiskoru gyermeke Stefáni N. pedig belföldön tartózkodik; a végrendelet alapján megkezdett hagyatéki eljárás folyamán a bukuresti osztrák-magyar nagykövetség utján az állitólagos Stefáni András siralmas bejelentést tett, hogy dehogy Stefáni ő! András István az ő valódi neve, hanem mert egy erdélyi szász helységben esküdött meg (szász nőt vett el), az esketési bizonyitványába Stephan Andreasnak irták, később — mert eredetileg tudták róla, hogy magyar — az első nevét tekintették a család nevéül és lassanként a sok Stephani, Stefáni közt elveszett, gyermeke már a születési anyakönyvbe is mint Stefáni N. van bejegyezve, neki összes irományai Stefáni András névre szólnak, Romániában pedig a névváltoztatás minden neme oly nehézségekkel van összekötve, hogy megkisérlette ugyan, de nem képes többet az igazi nevéhez jutni.

Kitetszik ebből, hogy idegen nyelvü hatóságaink maguk részéről mennyivel buzgóbbak; nemcsak a keresztneveket, de ha lehet, a családneveket is leforditják, mig a magyar hatóságok irataiban a tömérdek Nikoláj, Dumitru, Pável, Sophie, Katharine, Elizabeth stb. stb., vég nélkül ott van.

Nagy Lajos.

— **Birói körökből** irják nekünk:

A *Jogtudományi Közlöny* 6. számában méltán panaszkodnak a birósági kiadványok olvashatlansága miatt és ezért a biróságok vezetőit teszik felelőssé, de azt nem veszik figyelembe, hogy az a szegény birósági vezető nem válogathat dijnokok közt, mert napi 60 kr. dijért, különösen a vidéken, nem nagyon rohannak a birósági vezetőhöz; igy aztán olyan embert alkalmaz, a milyet kap. Végre valahára lehetne már segiteni ezeken a szerencsétlen Sanyaró Vendeleken és akkor segitve lenne a biróságok vezetőin is.

— **Magyarországnak Ausztriához való közjogi viszonyáról** dr. Ferdinandy Géza egy 250 oldalra terjedő kötetet adott ki, melyben szerző előbb a kapcsolat történelmi fejlődését vázolja, azután a jelenlegi jogviszonyt adja elő, harmadik részében pedig a viszony jogi természetét taglalja. Az élénken, sok közjogi ismerettel és előtanulmánynyal megirt munkához *dr. Vécsey Tamás* egyetemi tanár irt emelkedett szellemü·előszót, melyben hangsulyozza a közjog tanulmányozásának mélyreható fontosságát és azon örvendetes jelenséget, hogy az utóbbi időben az ifjuság nagy kedvvel foglalkozik a magyar közjog egyes részeinek tudományos feldolgozásával.

— **Az ügyvédjelöltek és joggyakornokok köre** f. hó 12-én pénteken vita-estélyt tart, a melyen egy, a kereskedelmi jog köréből vett jogeset kerül megvitatás alá, és pedig teljesen a sommás eljárás keretében. Egy biró (joggyakornok) vezeti a tárgyalást, melyen a fel- és alperesi álláspontokat egy-egy ügyvédjelölt képviseli. Igazán örülünk, hogy a kör vezetősége ilyen helyes irányban iparkodik a kör iránti érdeklődést fentartani. Kivánatos volna, hogy az ügyvédi és birói kar minél nagyobb számban tisztelje meg a kör ily vitaestélyeit megjelenésével, mert ez által a helyes czél erkölcsi támogatását dokumentálná.

— **Laufenauer Károly** egyetemi tanár jogászegyleti előadásából legközelebb bővebb kivonatot közlünk.

Főszerkesztő: Dr Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 8. SZ. Budapest, 1892. február 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Birósági tévedés. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — A kisajátitásról. Dr. ZERGÉNYI JENŐ-től. — *Törvénykezési Szemle:* Néhány szó a birák kiképzéséhez. *P. J.* — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. táblák határozattáraiba felvett határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Birósági tévedés.

E lapok f. é. 3. számának mellékletén a 29. sz. a. közölt esetre nézve kételyemet fejeztem ki, vajon a kir. Curia által kiszabott büntetés nem-e tulmagas. Megjegyzésemre válasz érkezett s a 4. számban bővebben kifejtettem okaimat a kiszabott büntetés tulzott szigorát illetőleg. A tényállást teljesen azonosnak vettem azzal, melyet a curiai itélet megállapitott. Voltak ugyan aggályaim e pont tekintetében is, mivel a kir. Curia tényállása eltért a kir. tábla tényállásától, de hiányzott minden támpont az iránt, hogy melyik a helytelen.

Azóta megszereztem az illető per iratainak másolatát és ezek áttanulmányozása alapján azon eredményre jutottam, hogy a hamis váddal és lopás vétségével vádolt Korhammer Jánosra a kir. Curia által kiszabott két évi fegyházbüntetés nem csak tulszigoru, de a mi a hamis vádat illeti, *vádlott fel lett volna mentendő.*

A tényállás és a per lefolyása, a mint az iratokból kitünik, a következő.

1887. julius végén vagy augusztus elején — a nap nem állapitható meg pontosan — Módoson a Beringer-féle korcsmában számos paraszt és mesterlegény mulatott s a mulatók egyikének, Elling Ferencz timárlegénynek, tánczközben elveszett az órája. Másnap Elling elment Iricska módosi óráshoz, hol az órát nyolcz frtért vette, és figyelmezteté, hogy ha valaki az órát eladás végett odahozná, értesitse őt. Két hét mulva Korhammer János vidékbeli fiatal ember valóban odahozta az órát kijavitás végett. Az órás tudatta ezt Ellinggel és még az nap az órás boltjában találkozott egymással Korhammer, Elling, továbbá ennek gazdája Reiter Leonhard és Martin Péter. Korhammer eleinte azt állitotta, hogy az órát Becskereken vette, később oda módositotta állitását, hogy a testvérje vette Becskereken, majd pedig a jelenlevők faggatása folytán beismerte, hogy az órát azon bizonyos mulatság alkalmával a pad alatt találta, és noha tudta, hogy Ellingé, megtartotta. A két fél közt ezután megegyezés jött létre, mely szerint Elling visszakapja az órát és Korhammer viseli a javitás költségeit.

Hogy ezen felfedezés és az ügy ilyetén lebonyolitása augusztus közepe táján történt, a járásbiróságnál felvett több jegyzőkönyv tanusitja. Ezen jegyzőkönyvek egyikét ideigtatom:

«Tanuvallomási jegyzőkönyv. Felvétetett a módosi kir. járásbiróságnál — — vádlott bünügyében 1888. decz. hó 6. napján. A mai napra tanuként megidézett Elling Ferencz előadta: Mult évi julius hó végével avagy augusztus hó kezdetén a helybeli Beringer-féle korcsmában mulatván, zsebemből egy ezüst óra lánczczal együtt, a melynek ára 9 frtot tészen, ismeretlen módon eltünt; mikor észrevettem a korcsmai helyiségben, közhirré tettem, hogy az, a ki az órámat visszaadja, 3 frt jutalomdijt kap. Daczára annak az óra napfényre nem került. Miután én az órát Iricska János helybeli órásmestertől vettem meg, következő napon hozzá fordultam és elmondottam neki, hogy az órám eltünt és ha esetleg valaki az órát javitas vagy eladás végett odahozza, arról engem értesitsen. Körülbelül 14 nap mulva az emlitett órásmester engem értesitett, hogy a szóban forgó órát Korhammer János káptalanfalvi legény javitás végett elhozta és az nap az esteli órákban ujból értem küldött és mikor odamentem, találtam Korhammer Jánost, Martin Pétert és Reiter Leonhard mesteremet, a kik előtt Korhammer János odanyilatkozott, hogy az órát Becskereken vásárolta és mikor én ugy mint a fenti tanuk neki szemébe mondották, hogy az lehetetlen, mivel az óra az én tulajdonom, akkor nem ő hanem testvére Becskereken vásárolta volna; utóvégre határozottan előadta, hogy az órát a fent érintett korcsmában tánczközben a pad alatt találta s daczára annak, hogy tudta, miszerint az óra az én tulajdonom, még sem akarta az órát kiadni azon okból, mivel az óra nagyon megtetszett neki, és attól elválni nem tudott. Köztünk azon barátságos egyesség jött létre, hogy én az órát kikaptam, ő pedig az óra javitási költségeit megtéritette. E szerint kárt nem szenvedek.»

Nehány nappal később — augusztus 27-én — Brunnet Lőrincz paraszt legény a módosi sétatéren többek jelenlétében azt mondá Ellingnek, hogy Korhammer az órát nem találta, hanem Elling zsebéből kilopta; ő látta, a mint Korhammer zsebre vágta az órát.

Korhammer megtudván, hogy ő róla azt állitották, hogy pajtása zsebéből az órát kilopta, felháborodott; ő az órát nem lopta hanem találta. A ráfogás által annyira sértve érezte magát, hogy Brunnet ellen szeptember 5-én feljelentést tett rágalmazás czimén, és tanuul megidéztette Elling Ferenczet, mint a ki az órát már visszakapta, és azon kivül mindazokat, a kik Brunnet állitását a sétatéren hallották.

A módosi járásbiróság a tárgyalást 1888. január 18-án tartotta meg — a hosszu terminus után nagyon röviden. Minthogy Brunnet beismerte állitását, a biróság a tanukat nem is hallgatta ki, s azon alapon, hogy a vádlott bizonyitani nem tud, elitélte őt rágalmazás czimén 5 napi fogházra és 5 frt pénzbüntetésre. A vádlott megnyugodott s a vagyontalanság nyomban megállapittatván, 6 napra elzáratott.

A lakonikus tárgyalási jegyzőkönyv és itélet igy hangzik:

«Bünügyi tárgyalási jegyzőkönyv felvétetett a módosi kir. járásbiróságnál 1888. évi január hó 18-án délelőtt 9 órakor I. Ezen tárgyalásra alapul szolgál az 1887. évi szeptember hó 5-én 3867 szám alatt beadott feljelentés. II. Jelenlevők: A biróság részéről alolirottak. A felek részéről az idézettek. M. vádló és vádlott személyesen. M. vádló Korhammer János fentartja magáninditványát és kéri vádlott szigoru megbüntetését. Brunnet Lőrincz beösmeri, hogy a modosi sétatéren nyilvánosan felhivott tanuk jelenlétében kijelentette, hogy m. vádló Elling Ferencz óráját ellopta. Ezen állitását valónak jelenti. Magánvádló tagadja a cselekmény elkövetését és felhivja vádlottat annak igazolására. Vádlott csak maga látta a cselekmény elkövetését s igy azt igazolni nem tudja. Tanuk vallomásai mellőztetnek, feleknek egyéb észrevételük nincs. Mire a jkv. berekesztetett és aláiratott.

Ő Felsége a király nevében itéltetett. Vádlott Brunnet Lőrincz a btkv. 258. §-ába ütköző és Korhammer János sérelmére elkövetett rágalmazás vétségében vétkesnek kimondatik

és azért 5 napi fogházra és az 1887. évi VIII. tcz. 1. §. czéljára forditandó s behajthatlanság esetén külön egy napi fogházra átváltoztatandó 5 frt pénzbüntetésre, ugy magánvádlót illető 10 frt eljárási költségeinek 15 napok alatt különben végrehajtás terhe melletti megfizetésére itéltetik. Okok: Vádlott beösmeri, hogy ő többek jelenlétében azt állitotta magánvádlóról, hogy ez Elling Ferencz óráját ellopta volna; tekintve, hogy valódiság esetén magánvádló közmegvetésnek lenne kitéve, s igy a Btkv. 258. §. alkatelemei forogván fen, vádlott azon szakasz értelmében volt büntetendő. A tanuk kihallgatásának mellőzését vádlott beösmerése igazolja. Mely itélet azonnal kihirdettetvén, felek megnyugodtak s vádlott, azonnal igazolt vagyontalansága folytán, 6 napra elzáratott.»

Itt követtetett el az első nagy hiba. Ha a bíróság a tanukat kihallgatja, megtudja, hogy nem arról van szó, vajon megtörtént-e egyáltalán az óra eltulajdonitása, hanem arról, hogy Korhammer a pad alatt találta-e az órát vagy a zsebből lopta ki. Ugy látszik, Korhammer, ki csak németül tud, nem volt képes ezt a bíróságnak kellőkép kifejteni.Elling pedig, a ki ha kihallgattatik, elmondja, hogy az órát Korhammertól már vissza is kapta: szóhoz sem jutott. Ha a bíróság a tárgyalást korrekt módon tartja meg, Brunnet nem lett volna elitélhető, mivel lényegben igazat mondott, ha talán az elvételi módozat más volt is mint a hogy ő gondolta.

Ezen, az elsietés által okozott birói tévedés hozta létre aztán a további bonyodalmat.

Elling ugyanis felháborodván a felett, hogy Brunnet bezáratott, 1888 január 21-én — tehát körülbelül fél évvel a cselekmény elkövetése és az óra megkerülte után — feljelentette Korhammert az óra eltulajdonitása miatt. Brunnet pedig kiszabadulván a fogházból, perujitást kért és ugyancsak Korhammer ellen hamis vád iránti feljelentést adott be a járásbíróságnál.

Ezen feljelentésben az ügyvéd olykép adja elő az események sorrendjét, mintha Iricska óráshoz Korhammer az órát a rágalmazás iránti vád *után* vitte volna el, mintha tehát akkor, midőn a rágalmazás iránti tárgyalás tartatott, Korhammeren kivül még senki sem tudott volna az óra hollétéről és igy Korhammer ezt az előnyt használta volna ki Brunnet ellen. Ideigtatom feljelentés ezen részét, mivel a visszaadásnak későbbre tolása a per további stádiumain is keresztülhuzódik s a tévedéseket leginkább ez idézte elő. A feljelentés ezen része igy hangzik:

....«De miután az eljárás folyamában fenti általam észlelt ténykörülményt bebizonyitani nem tudtam, a 198/88. sz. a. kelt itélettel 5 napi fogházra és 5 frt pénzbüntetésre el lettem itélve és ezen büntetést ki is álltam. *Időközben* azonban Korhammer János elvitte Elling Ferencz óráját Iricska óramesterhez kijavitás végett.»

Ezen stádiumban az egész ügy, tekintettel arra, hogy hamis vád miatt is volt feljelentés, a módosi járásbíróságtól áttétetett a nagybecskereki törvényszékhez. A módosi járásbíróság pedig megbizatván a nyomozattal, ennek befejezése után a kir. ügyészség «a beismerés alapján» (!) közvetlen idézés iránt inditványt tett és vádját hamis vád büntettére és lopás vétségére emelte.

A kir. ügyészség vádirata a kritikus pont tekintetében megegyez a feljelentéssel. Ez is előbb beszéli el Brunnet elitéltetését és csak azután azt, a mi félévvel előbb történt, az Iricska óránál lefolyt jelenetet. Az ügyészi vádirat e pontja, a rágalmazási per lefolyásának előádása után, igy szól:

«Elling Ferencz a nyomozásokat folytatta és sikerült kideriteni, hogy az óráját 14 nappal később Korhammer János panaszlott vitte el javitás czéljából Iricska óráshoz. Tekintve, hogy Korhammer János kérdőre vonatása alkalmával elismerte Iricska János, Reiter Leonhard és Martin Péter tanuk jelenlétében, hogy ő a kérdésben forgó órát a korcsmaban egy pad alatt találta és jóllehet tudta azt, hogy Elling Ferencz tulajdonát képezte, neki még sem adta vissza, hanem magánál megtartotta és Brunnet Lőrinczet azért, mivel róla hiresztelte, hogy ő lopta el az órát, még rágalmazás miatt fel is jelentette, jóllehet beismerése szerint már akkor az óra birtokában volt».

Ez a passus olykép hangzik, mintha az elitéltetéstől 14 napra vitte volna el az órát az óráshoz, holott a találástól számitva 14 napra vitte el. S ezen kivül az ügyészi inditvány azt is állitja, hogy a hamis vád emelésekor az óra Korhammer birtokában volt; holott kétségtelen, hogy az órát akkor már visszaadta Ellingnek.

A törvényszék elfogadta a közvetlen idézésre vonatkozó inditványt s indokolásként *kikampózta* az ügyészi tényállást a belécsuszott két tévedéssel együtt.

Hogy a végtárgyaláson mi történt, nem tudom, mivel a végtárgyalási jegyzőkönyvet nem sikerült megszereznem.[1] Maga az itélet azonban nem egyéb mint az előbbi végzésnek — kissé szabadabb — kikampózása; vagyis a hibás tényállás itéletileg is sanktionáltatott.

Az utólagos korrektura a védelem részéről nem maradt el. Korhammer János védőjének Vuchetich Endre ügyvédnek helyettese dr. Kácser Zsigmond a felebbezésben tüzetesen tárgyalja a processuális mulasztásokat és helyreigazitja valamennyi tényállásbeli tévedést. Ideigtatok pár részletet e felebbezésből, mely a per addigi vitelét kellő világitásba helyezi:

«Sérelmes volt az eljárás, mert a tek. kir. tszék közvetlen idézést rendelő határozata kezeimhez szabályszerüen ki nem kézbesittetett, nekem, ki a magyar nyelvet éppenséggel nem értem, meg nem magyaráztatott, egyszerüen csak utasittattam a községi jegyző által, hogy január hó 13-án a tek. nbecskereki k. tszék előtt jelenjek meg. Ezen utasitást pedig nyertem *négy nappal* a végtárgyalás előtt. Midőn a jogorvoslatokra 8 napi határidő engedtetik meg mindenkinek, mikor a tek. tszék idéző végzése ellen két alapon is van jogom jogorvoslattal élnem, oly módon idéztettem a végtárgyalásra, hogy a határozatot sem ismertem, de ha ismertem volna is, négy nap kevés lett volna arra, hogy a tszék székhelyétől távol lakó polgárként a széhhelyre bemehessek, ügyvédet megbizzak és jogorvoslattal élhessek. . . . Okozatos összefüggésben áll ezzel a hamis vád iránti inditvány és minősités. A btkv. 227. §-a szerint hamis vádat követ el az, ki mást valamely hatóság előtt büntetendő cselekmény elkövetésével tudva hamisan vádol. Vádam szószerint a következőből állott: «Brunnet Lőrincz módosi lakos f. é. augusztus hó 27-én a módosi nyilvános sétatéren én rólam többek jelenlétében ugy nyilatkozott, hogy én Elling Ferencz óráját elloptam. Tanuim . . . Kérem rágalmazás és becsületsértés miatt megbüntetését». Ezen tényt Brunnet Lőrincz is beismerte, ezen tény magában véve involválná, hogy ellenem a büntető eljárás meginditassék, tehát a btkv 258. § ának határozmányai alá esik. A feljelentésben tehát sem tudva, sem vétlenül hamisan nem vádoltam. Miként a fentiekben előadtam, én csak a jogtalan elsajátitás vétségét követtem el, ám a tárgyat vissza is adtam, a károsulttal kiegyeztem, és igy a talált dolog vissza nem adása által elkövetett ifjukori könnyelmüségemet kiegyenlitettnek, megbünhődöttnek tekintettem, midőn Brunnet Lőrincz elébem állott és nyilvánosan tolvajnak nevezett, ki Elling óráját elloptam. . . . A tárgyalás alapjául szolgáló iratokból kitünik, hogy magánpanaszom és inditványom folytán tartott tárgyalás *hónapokkal később* tartatott meg, semhogy én az órát visszaadtam Ellingnek, a mely tényemről Brunnet is tudomással birt. A mennyiben a valódiság bizonyitására magam hivtam fel őt, a mint ezt a jkönyv is tanusitja, csak az ő csökönyössége okozta, hogy a bíróság a találás tényét itélethozatalkor figyelembe nem vehette».

A budapesti kir. tábla itélete ezen felebbezés nyomán indul; elitéli ugyan Korhammert a lopásban, de felmenti a hamis vád tekintetében. Az indokolás illető része igy szól:

«Igaz ugyan, hogy Brunnet Ferencz eme nyilatkozata a valóságnak megfelelt, de ennek a körülménynek alapján sem lehet megállapitani azt, hogy a vádlott tudva hamisan vádolta volna Brunnet Ferenczet rágalmazással, mert nem tekinthető megczáloltnak a vádlott amaz állitása, hogy ő azt a tényét,

[1] Ez az egyedüli irat, mely a nálam levő percsomóból hiányzik.

hogy a korcsmában mulatás közben a pad alatt talált órát ismert tulajdonosának, vissza nem adta, hanem magának megtartotta, nem vélte a lopás fogalma alá vonhatónak, és ezért ő Brunnet Ferencznek azt a nyilatkozatát, melylyel az őt többek előtt az óra ellopásával vádolta, rágalmazásnak tartotta, és ez alapon ő jóhiszemüen panaszolta Brunnet Ferenczet rágalmazás miatt. Hogy pedig a vádlott csakugyan eme meggyőződésben emelte magánvádját, azt biztosan következtethetni azon tényéből, hogy az 1888. évi jan. 18-án megtartott tárgyalás alkalmával nemcsak megengedte a panaszolt állitás bizonyitását, hanem arra Brunnet Ferenczet egyenesen felhivta. A kérdéses órát ugyanis még 1887. jul. hóban lopták el, és *reá két hét mulva, tehát még a rágalmazási vádnak előterjesztése előtt*, a vádlott többek, nevezetesen pedig a rágalmazási ügyben részéről tanuképen felhivott Elling Ferencz jelenlétében a kérdéses óra jogtalan eltulajdonitását beismerte, s igy ez a körülmény már előbb, mint Brunnet Ferencz a panaszolt nyilatkozatot tette, ismert volt: minélfogva vádlott biztosan tudhatta, hogy a részéről követelt bizonyitási eljárás a valódi tényállás megállapitását eredményezte volna. Ha tehát ennek daczára követelte vádlott a bizonyitási eljárást, ugy azt csak abban a meggyőződésben tehette, hogy a bizonyitás csak azt deritendi ki, hogy ő az órát találta, nem pedig hogy azt ugy lopta. Ebből a körülményből tehát alaposan következtethető, hogy a vádlott csakugyan rágalomnak tartotta Brunnet Ferencznek azt a nyilatkozatát, mely miatt vádat emelt.»

És daczára annak, hogy a felebbezés és a kir. táblai itélet indokolása ily hatályosan figyelmeztette a kir. Curiát, hogy az ügyészség és az első fok tévesen fogták fel a tényállást, a kir. Curia visszahelyezkedett az első foknak az ügyészségi inditványból kikampózott álláspontjára. A vádlottat, a ki csak a maga reputatiójának helyreállitása végett ment a birósághoz, a hamis vádban bünösnek mondta és megduplázva az első foknak egy évi börtönre szóló büntetését, két évi fegyházra itélte. Indokai erre nézve a következők:

.... «Ellenben a hamis vád büntettére nézve vádlott bünösnek volt kimondandó s ezt illetőleg a kir. tábla itélete megváltoztatandó. Ez utóbbi vádnak alapját ugyanis az képezi, hogy *Elling Ferencz megtudván Brunnet Lőrincztől* órájának és lánczának Korhammer János általi megtaláltatását, midőn ezt tulajdonának visszaadására szólitotta fel, Korhammer a tulajdonos ezen felhivását ugy a találásnak, valamint a visszaadásnak is egyenes megtagadásával visszautasitotta; sőt Brunnet Lőrincz ellen rágalmazás miatt bünvádi feljelentést tett a módosi kir. járásbiróságnál, előadván, hogy Brunnet ő róla a módosi sétányon azt állitotta, hogy Elling óráját ő lopta volna el. Korhammer ezen feljelentésére megindittatván Brunnet Lőrincz ellen a bünvádi eljárás, minthogy ez utóbbi kihallgattatása alkalmával beismerte, hogy ő Korhammerről a vádbeli nyilatkozatot csakugyan tette; s minthogy beismerte azt is, hogy ezen nyilatkozata tartalmának valósága bebizonyitására bizonyitékot felhozni nem képes, mint annak ismétlését, hogy ő maga látta midőn a nevezett panaszos a kérdéses órát *a földről felvette* és zsebébe tette: őtet a módosi kir. járásbiróság Korhammer János elleni rágalmazás vétségében bünösnek mondta ki és 5 napi fogház, valamint 5 frt pénzbüntetésre és Korhammer részére 10 frt eljárási költség megfizetésére itélte. Ezen büntetést Brunnet Lőrincz ki is állotta, *illetőleg a pénzbüntetést lefizette.* Időközben[1] azonban a kérdéses órának Korhammer János által véghezvitt eltulajdonitására vonatkozólag elegendő és sulyos bizonyitékok merülvén fel, sőt a cselekménynek általa elkövetése kétségtelenné válván, az eltulajdonitott órát és a lánczot a tulajdonos Elling Ferencznek visszaadta, mindazonáltal a bünvádi eljárás most már Korhammer ellen megindittatván: ezen eljárás folyama alatt és az 1890. jan. 13-án a nagybecskereki kir. törvényszéknél lefolyt végtárgyaláson is maga a vádlott beismerte, hogy ő Elling Ferencz ezüst óráját és lánczát tudva, hogy e dolgok Ellingnek tulajdonai, 1887. év nyarán a Bering-féle korcsma padja alul felvette, zsebébe tette és magának megtartotta. Ezen tényállásból minden kétséget kizáró bizonyossággal kitünik, hogy vádlott Korhammer János akkor, midőn Brunnet Lőrincz ellen a módosi járásbiróság előtt rágalmazás miatt vádat emelve, annak megbüntetését inditványozta: jól tudta, hogy Brunnet Lőrincz, midőn őtet az óra eltutajdonitásával terhelte, nem állitott valótlan tényt, tehát nem rágalmazta őtet, hanem hogy az, a mit ellenében állitott, teljesen való. Vádlott ugyanis tudta, hogy Elling óráját és lánczát csakugyan ő vette fel a korcsma padozatáról, hogy az Elling tulajdonát képező ezen dolgokat ő tette zsebre és hogy azokat *nem adta vissza Ellingnek*, hanem nála létét, sőt azok hollétéről való tudomását is megtagadva, az idegen tulajdont magának eltulajdonitotta. Midőn tehát vádlott saját bünösségének tudatában a büntető-birósagot Brunnet megbüntetésére felhivta: ezzel a bünösökre rendelt büntető-törvények szigorának oly egyén elleni alkalmaztatását inditványozta, a kiről a legjobban ő maga tudta, és a fenforgott körülmények szerint akkor még *csakis ő tudhatta*, hogy az a neki tulajdonitott büntetendő cselekményben nem bünös. Kitünik ebből, hogy a midőn vádlott saját bünösségének tudata mellett és ennek daczára fentartotta a biróság előtt emelt igazságtalan vádját: ezzel tudva és akarva, sőt határozottan gonosz czélzatból félrevezette a jogrend oltalmára rendelt állami igazságszolgáltatást és szándékos tényezője lett annak, hogy a büntető törvénykezés czéljával és feladatával ellentétbe hozatva, kényszeritve lett az igaztalanul vádolt polgárt büntetéssel sujtani .... Kétségtelen, hogy a járásbiróság felmentette volna Brunnetet, ha Korhammer *a dolog valódi állását előadva*, vádját arra alapitja, hogy az általa elkövetett és Brunnet által lopásnak jelölt cselekmény, az ő nézete szerint nem képez lopást.»

Kitünik ezen szövegből, hogy a kir. Curia az első foknak két tényálladéki tévedését az ujabb tévedések egész sorozatával tetézi. Nem helyezek különös sulyt arra, hogy a kir. Curia szerint Brunnet a pénzbüntetést lefizette, midőn a járásbirósági jegyzőkönyv maga jelzi, hogy vagyontalansága nyomban megállapittatván, a pénzbüntetést is szabadságvesztésbüntetésben rótta le. Ez a tévedés nem mondható az itélethozatal szempontjából lényegesnek. De érdembe vágó az, hogy a kir. Curia ugy tünteti fel a dolgot, mintha Brunnet a zsebből való kivételt nem is állitotta volna, hanem csak a földről való felemelést; holott éppen az boszantotta fel Korhammert, hogy Brunnet feltett róla oly cselekményt, milyen az órának a zsebből való kivétele. A mi pedig a curiai indokolás azon tételét illeti, hogy «Elling Ferencz megtudván Brunnet Lőrincztől órájának és lánczának Korhammer János általi megtalálását, midőn ezt tulajdonának visszaadására szólitotta fel, Korhammer a tulajdonos ezen felhivását, ugy a találásnak, valamint a visszaadásnak is egyenes megtagadásával visszautasitotta»: ez a járásbirósági jegyzőkönyvek tartalmával egyenesen ellenkezik, mert ezek szerint — mint már erre utaltam — Iricska órástól tudta meg Elling, hogy Korhammer vette fel a földről az órát és Korhammert Elling nem is szólithatta fel a visszaadásra, mivel akkor ő már tudta, hogy az óra az órásnál van. Végül még azzal is vádolja a curiai indokolás Korhammert, hogy a járásbirósági tárgyaláson miért titkolta az igazat. Erre is megadja a választ a fentebb közölt járásbirósági jegyzőkönyv. Korhammer nem titkolt semmit, de a biróság Brunnet vádlottnak beismerése után csakis azon egy kérdést intézte vádlotthoz, be tudja-e bizonyitani a lopásra vonatkozó állitását, s midőn erre a vádlott nem-mel felelt, a biróság feleslegesnek tartott minden további tárgyalást és sem Korhammert, sem az ez által tanuként beidézett Ellinget ki nem hallgatta. A biróság mulasztásáért pedig a jogtudatlan felet büntetni talán még sem lehet.

A Curia ténybeli lényeges tévedései ezek szerint evidensek levén, most már első dolog volna, módot találni Korhammer érdekében a perujitásra és a büntetés végrehajtásának felfüggesztésére.

A Brunnet által meginditott perujitás, azt hiszem, megadja az alapot a Korhammer elleni per megujitására is.

Korhammer védőjére e tekintetben hálás feladat vár.

Megjegyzéseket nem kivánok a per eddigi viteléhez füzni, mivel a tévedések sulyos következményének elháritása valamennyi tényező összemüködését igényli s az általánosságban tartott megjegyzések talán nehezitenék a kibontakozást.

Dr. Fayer László.

[1] Ugyanazon határozatlan kifejezés ez, mely a feljelentésben merült fel először.

A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai.[1]

VII.

A hatóság előtti rágalmazás vétsége (260. §.) egy valóságos hermaphrodita szakasz. Védi a becsületet s az igazságszolgáltatás alaptalanul való mozgásba tételét.

Ezen deliktum a javaslatban mint 217. §. volt elhelyezve, melynek subjektiv elemére nézve az indokolás azt mondotta, hogy «— — További megkülönböztetés nem látszott szükségesnek, s különösen nem látszott szükségesnek a *culpa fokait* külön intézkedések tárgyává tenni» (II. k. 380. l.). Ebből az tünik ki, hogy a törvény alapgondolata az volt, hogy ez *csak* akkor legyen büntethető, ha a culpa fenforog. A képviselőház bizottsága erre nézve ezeket állapitotta meg: «A ki a vád *valótlanságát nem tudva*, valakit a hatóság előtt vádol, mert hiszi, hogy oka van a vádemelésre, annak cselekményét a hamis vád fogalma alá vonni nem lehet. Ily cselekmény a körülményekhez képest rágalmazást képezhet stb.» (U. o. 382. l.)

Mit jelent az, hogy «a ki a vád valótlanságát *nem tudva*»: azt, hogy a tudat — dolus — hiányzik a causalitásra vonatkozólag, s igy ezen vétség nem dolosus cselekmény. Miután pedig ennek helyét a büntetőjogban csak a gondatlanság foglalhatja el: ebből következik, hogy a hatóság előtti rágalmazás vétsége culposus cselekmény. S mégis azt látjuk, hogy a praxis majd culpát, majd dolust kiván itt meg tényálladéki ismérvként. Tehát a jogi bizonytalanság e tekintetben tanyát ütött. A jogi bizonytalanság eloszlatása végett csak hasznos munkát végzett az enquête, midőn annak expressis verbis kijelentését követeli, hogy ezen vétség csak akkor büntethető, ha gondatlanságból követtetett el.

Az enquête a reális injuria büntetésére nézve a fogházat proponálja. Szerintem nálunk a becsület nagyon olcsó portéka; a biróságok annak értékét nagyon kevésre becsülik; nagyon enyhe az injuriára vonatkozó judikatura. Azt hiszem, ezen tény egyike azon okoknak, melyek a párbaj kiküszöbölésének munkáját oly nehézzé teszik. Minél enyhébb a becsületsértés és rágalmazás büntetése, minél erélytelenebbül védi a törvény ezen erkölcsi javakat; annál könnyebben lépnek az emberek az önbiráskodás terére s a társadalom annál kevésbé van megelégedve azon satisfactióval, melyet a törvény a becsületében sértettnek nyujt. A társadalmi pressiót, s az önbiráskodás iránti hajlamot csak a szigoru retorsió csökkentheti; ilyen szigoru s ez okból helyes retorsiót proponál az enquête a 361. §. büntetési tételének javaslatba hozott módositásával.

A Btk. 308. §-a csak a többek bántalmazásából származott s büntettet képező sulyos testi sértés esetében alkalmazható. A javaslat azt proponálja, hogy ezen szakasz megfelelő büntetési tétellel kiterjesztessék a sulyos testi sértés vétségére is. Hát én *meg ezzel szemben a 308. §. teljes kiküszöbölése mellett volnék.* Mert ez mostani szövegében éppen forditott képe annak az elvnek, hogy *inkább fusson száz bünös, hogysem egy is ártatlanul szenvedjen.* A 308. §. ugyanis azt mondja: «*Inkább szenvedjen száz ártatlan, hogysem egy bünös szabaduljon.*» A biró ezt a szakaszt akkor alkalmazza, mikor nem tudja, hogy a sok közül ki követte el a büntettet, tehát mert a bántalmazásban, *de nem a causalitásban*, többen részt vettek, bünteti valamennyit. Holott a részesség elve szerint is csak azok vonhatók felelősségre, kiknek physikai cselekményét a subjektiv bünösség közössége összekapcsolja. A 308. §-nál nincs sem közös cselekmény, sem közös bünösség, sem közös causalitás, tehát bünrészesség sem, *s mégis van közös felelősség.*

Ha azonban a 308. §-t a codex testéből nem vágjuk ki, akkor elfogadva az enquête álláspontját, egy apró kis lépéssel közeledtünk az anyagi igazsághoz, mert e szerint sulyos testi sértés vétsége esetén *enyhébben* büntetjük majd a *praesumtiv bünösöket* mint mostan.

VIII.

Gyökeresen átalakitja az enquête a törvénynek a minősitett lopásra vonatkozó részeit. E szerint a Btk. 336. §. 3., 4. pontjaiban meghatározott minősitett lopás konstruktiójához nem elegendő a tartály feltörése s a hamis vagy lopott kulcs használata, hanem *ezen kivül* még az is megkivántatik, hogy az *ily módon elkövetett* lopás elkövetési helye *épület, bekeritett hely* stb. legyen. Ezzel meg lesz oldva a sokat vitatott s a sokszor tévesen megvilágitott *zárt tartály ellopásának* a minősitése. A judikatura mind e mai napig ingadozik azon kérdésre nézve, hogy olyan esetben, midőn valaki zárt tartályt lop, s azt a lopás után feltöri, minősitett lopás — Btk. 336. §. 3. p. — vétessék-e fel vagy sem.

A judikatura ezen ingadozására rámutatott *Heil Fausztin* a lopásról irt nagybecsü tanulmányában, s oda konkludált, miszerint: «kivánatos, hogy judikaturánk ne állapitsa meg a minősitést, *ha a tartály nem épületben vagy bekeritett helyen töretett föl, vagy ha nem épületből vagy bekeritett helyről lopatott el*». (Magyar Igazságügy, XXXII. k. 113. l.)

Vagyis a 336. §. 3. pontjában körülirt minősités csak akkor alkalmazható, ha *az elkövetés helyének s az elkövetés módjának a törvényben meghatározott együttes föltételei fenforognak.*

Ugyanezen eredményre jutunk akkor is, ha a törvény indokolásából keressük érveinket; itt ugyanis ezek olvashatók:

«A 336. §. 1., 2., 3. pontjai világosan a lopás helyére utalnak, mindazonáltal az illető pontok figyelmes átolvasása megmutatja, hogy a minősités indokát nem annyira a hely, mint a lopás objektumának minősége, *a 3-ik pont esetében pedig a lopás véghezvitelére használt eszközök képezik. Mindazonáltal konkurrálni kell a helynek is, de önállólag nem állapitja meg a sulyositásnak e szakasznál megkivántató tényezőjét*». (Anyaggyüjtemény II. 653. l.)

Világosan meg van itt mondva, hogy a minősités alapja két föltételen nyugszik, *egyik az elkövetés helye* (épület stb.), *másik az elkövetés* módja (feltörés). De bármily tisztán áll is ezen kérdés a törvény történelmi előzményeiben, el kell ismerni, hogy a szövegezés homályos s kételyekre ad alkalmat. Ezen kételyeket kivánja eloszlatni az enquête, midőn a *törvényben világosan kifejezi azt, a mi eddig csak az indokolás segélyével volt abból kiolvasható.*

Az *enquête* azt is javasolja, hogy a minősités ne csak akkor állapittassék meg, midőn a lopás *elkövetése végett* töri fel a tolvaj a tartályt, vagy használ hamis vagy lopott kulcsot, hanem akkor is, midőn ezen elkövetési módok a lopott tárgy *elvitele végett* vétetnek alkalmazásba.

Ez egészen helyes. Mert a minősités alapja *nem a dologhoz való jutás miként jében, hanem abban rejlik, hogy a tolvaj a dolog birtokából vagy birlalatából a birtokost vagy birlalót mily módon helyezi ki.*

Ha a tolvaj hamis kulcscsal behatol a raktárba, vagy oda bezáratja magát s a hamis kulcs segélyével megy ki onnan s viszi magával a zsákmányt, quantitás szempontjából mindkét eset egyenlő értékü. *Mert a fokozott magánvédelem identikus mindkét esetben; azonos ezen védelemnek a lerombolása is. tehát az eredménynek: a minősitésnek is egyenlőnek kell lenni.*

Az enquête azonban nem egyenlő mértékkel mér. Ugyanis, a mint láttuk, a minősités sulypontját a *birtokból való kihelyezés módjára* helyezte. És ezt helyesen tette; de következetlenül cselekedett azért, mert ezen elvet *a bemászás utján elkövetett lopásra már nem alkalmazta.* Holott, ha áll az, hogy egyen-

[1] Az előbbi közl. l. a 2., 3., 5. és 6. számban.

lően veszélyes a lopás akkor, ha a tolvaj hamis kulcsot *használ a behatolásnál*, vagy a dolog *elvitelénél*, állani kell ezen egyenlegnek akkor is, midőn a tolvaj a lopás *végett* a keritett helyre bemászik, vagy a zsákmányt a bekeritett helyről *kimászással* viszi el. *Itt is, ott is a birtokból való kihelyezés dominál; tehát egyenlő levén a két eset, a jogi elbirálás eredményének is egyenlőnek kell lenni.*

Egy uj minősitett lopást is proponál az enquête, a zsebtolvajlást, s az utasok holmijainak vasutakon, gőzhajókon stb. való ellopását.

A *zsebmetszés* qualifikálását a vakmerőség, az elkövetés módja; a *vasutakon* stb. elkövetett lopás minősitését pedig az elkövetés *helye* indokolja. De lege ferenda, ezen minősitő körülményeket régebben *Heil Fausztin* (i. m. 442. l.) vetette fel. Tárgyalja azokat *Carrara* is; az uj olasz Btk. pedig 403. §. 4., 5. pontjában mint minősitett lopást rendeli büntetni.

Az osztrák javaslat 258. §-ában hasonlóan minősitett lopásként emlittetik a *zsebmetszés* s a *vasuton* stb. elkövetett lopás.

Az 1889 decz. 19-iki *finn* törvény 28-ik fejezetének 2. §-a szerint szintén fegyházzal büntetendők az ilyen jellegü vakmerő lopások. Tehát, mint látjuk, az enquête a külföldi törvényhozások példáját követte akkor, midőn az ilyen lopásokat a 336. §. keretébe felvette; nyilván azon indokból, mert a nehezebb védekezés s a vakmerőségben rejlő fokozottabb gonoszság erősebb retorsiót igényel.

Az enquête a Btk. 336. §. 8. pontját (házközösségben vagy közös háztartásban élő személy ellen elkövetett lopás) kiküszöbölendőnek; ellenben a cseléd lopást fentartandónak javasolja. A minősités alapja mindkét esetben azonos; t. i. a nagyobb bizalom, s ebből folyólag a nehezebb védekezés; mégis, hogy az enquête a két esetet eltérően méltatta, annak indoka nem lehet más, mint az, hogy a cseléd lopásnál a tolvaj a *köteles hüséget* megszegi.

Tiz évi fegyházbüntetés javasoltatik a következő feltételek *együttes* fenforgása esetében: 1. ha az ellopott dolog értéke 2000 frtot meghalad; 2. ha a tettes lopás büntette vagy ezzel a 338. §-ban egyenlő hatályunak nyilvánitott cselekmény miatt már egyszer büntetve volt; 3. ha az ujabban elkövetett cselekmény, tekintet nélkül az ellopott dolog *értékére* is, büntettet képez. Az osztrák javaslat ugyanezen büntetéssel sujtja azt, a ki 1000 frtnál nagyobb értékü dolgot lop; s a lopás még ezen felül *kétféleképen minősül.* (259. §.)

Mint látjuk, az enquête a legsulyosabb, s *egyuttal* a legveszélyesebb lopási esetekre javasolja a mostaninál sokkal sulyosabb büntetést; a mi kétségtelenül csak helyeselhető.

Az enquête határozatát helyesebbnek tartom az osztrák javaslat szövegénél, *mert a visszaesést* is beékelte egyik föltételnek; mely minősitő körülmény a lopást legveszélyesebbé teszi. Ez a mozzanat az, mely ellen az ujabb irány erős agitatiót folytat; ez az, melyben a nemzetközi büntető-egyesület a legveszélyesebb kriminalitást látja; s melyet a legszigorubb rendszabályokkal kiirtandóknak tart.

A Btk. 342. §-a szerint a sógorok közt elkövetett lopás nem inditványra, hanem hivatalból üldözendő, holott a Btk. 78. §-a a hozzátartozók közt a sógorokat is felemliti.

Az enquête az inditványra üldözést a sógorokra is kiterjeszti. Ezen kiterjesztés helyes, de nem azért, mert a Btk. 78. §-a a sógorokat is felemliti, hanem azért, mert a *sértett fél kiméletének szem előtt tartását a sógorokra nézve is ugyanazon morális tényezők parancsolják, mint a rokonoknál.*

Az érték összeszámitásának elvét törvényünk *csak* a lopásnál irja elő (355. §.); ellenben a többi vagyon elleni büncselekményekre nem terjeszti ki. Az enquête ezen következetlenséget is kiköszörüli; s ezen elvet kiterjeszti a sikkasztás, csalás s okirathamisitásra nézve is.

(Folyt. köv.) *Vargha Ferencz.*

A kisajátitásról.[1]

Miután a magyar kisajátitási jog történetét már röviden előadtam, e jogintézmény jelenleg érvényes elveivel kellene foglalkoznom. E lap szük kerete azonban alig nyujtana teret e feladat megoldására s igy czikksorozatom befejezéseül még csak a modern kisajátitási jog elméletére általában akarok nehány észrevételben visszatérni.

A kisajátitás, mint már fentebb láttuk, a modern jogfejlődés alkotása s mint ilyen, egyéb, a római jogon alapuló jogintézményeinktől eltérő természettel bir. A modern jogszellem megrenditi a római jog alapkövét: az egyéni tulajdonjogot s annak sérthetetlenségét s a kisajátitás jogintézménye által közvetlenül behatol az egyéni jogkörökbe.

Ha kutatjuk e tünemény bölcseleti magyarázatát, irányadó mindig azon felfogás lesz, melyet a tulajdonjog természetéről általában táplálunk.

Ha a tulajdon a munka szüleménye, korlátolása semmi esetre sem foghatna helyt, mert hogy az állam a munkát védi s ezért gyümölcseit szedheti, oly naiv nézet, hogy czáfolatra alig szorul. Ha ellenben a tulajdont még csak az állam alkotja meg, a kisajátitási jog az állam főtulajdonjogának, a dominium eminens-nek természetes folyománya.

Csak azért emlitem fel a nézetek e két végletét, hogy az e kérdés körül támadt tájékozatlanságot röviden jelezzem. Tudományunk a fent czáfolt elméleteket már meghaladta s a tulajdonjogot helyesen a személyiség kifolyásának tekinti.

Ha az egyént a társadalomtól elvontan képzelhetnők, az egyéni tulajdonjognak korlátoktól mentnek kellene lennie. De miután az ember természeténél fogva csakis a társadalomban juthat egyéniségének teljes kifejlődésére s igy jogintézményeink az emberre, mint társadalmi lényre vonatkozók alkotvák meg, a tulajdonjog is mindig mint részben sociális intézmény fogható fel. Társadalmon kivül az egyén nem létezhetett soha, joga csakis a társadalmi állapotban fejlődhetett. Ép ezért a tulajdonjog, mint nemcsak egyéni, hanem társadalmi intézmény, az állam, mint uralkodó társadalom által kétségtelenül korlátok közé szoritható.

A kisajátitási jog tehát szintén csak a tulajdon sociális oldalának egyik visszatükrözését képezi.

Jhering még tovább megy s az indokot czéllá teszi, midőn azt mondja, hogy a kisajátitás feladata a tulajdon társadalmi természetét jellemezni.

A kisajátitás jogával tehát csak az állam élhet; ha a kisajátitás lefolyása alatt szerepelnek is magánegyének, azok csak az állam delegáltjainak tekintendők.

Miután azonban a külszin a kisajátitást magánegyének szerződéseként tünteti fel, a felületes vizsgálat a kisajátitás elméletét a legellentétesebb tévutakra vezette. Francziahonban, hol a közjogi érzék élénkebb, a római jog befolyása csekélyebb, végre a gyakorlati jog elméleti tételek alá vonása ritkább volt, e tévedés nem tarthatta fen magát soká és a kisajátitás közigazgatási jogi természete csakhamar általános elismerésre jutott.

A magyar irodalomban e kérdés aktuálissá sohsem vált s biróságaink is teljesen távol tartották magukat a kisajátitás elméletétől. Még sem lesz azonban érdektelen reánk nézve, ha rövid pillantást vetünk azon irodalomra, hol a kisajátitás jogi természete a leghevesb vita tárgya volt.

Németországban a római jog közönséges jogot képez s igy a jogászok tulnyomó része modern jogintézmények elbirálásánál sem tud szabadulni a római jog szellemi hatalmától. A régebbi német kisajátitási törvények a kisajátitást szükségszerü adásvételi szerződésnek (Zwangskaufsvertrag) nyilvánitják. Ugyancsak ily nyomon haladt a tudomány is.

Häberlin a kisajátitásról, mint törvényen alapuló kényszereladásról beszél. A magánjogi szerződés létrejöttnek tekin-

[1] Az előbbi közl. l. a mult évfolyamban.

tendő, ha a tulajdonos és a vállalkozó között a megváltási ár tekintetében egyezség jön létre, illetve, ha az egyezséget pótló birói határozat meghozatott. A beleegyezés szabadságának hiányán könnyedén tova siklik.

Hasonló nézetet vall Martin is, ki azonban alaposabb, amennyiben azon felesleges fáradtságot veszi magának, hogy római jogforrásokból akarja beigazolni az élő jog létezhetését, mely azonban a meglevő kategoriákba illeszkedni nem akar. Mintha csak a mult századok természettudósait látnók, kik a bibliából akarják a természet reális tüneményeit megmagyarázni s érthetővé tenni.

Meyer szintén a szerződési theoria hive, csakhogy mig egyezség esetén valóságos adásvevési szerződést lát fenforogni, addig hatósági közbenjárás után a kisajátitást egy quasi ex contractu szerződésnek tekinti, mely létrejött, mihelyt a szolgáltatás mindkét félre megállapittatott, a visszalépés tehát lehetetlenné vált.

Loebell a porosz kisajátitási jog egyik ujabb kommentátora, határozott véleményt e vitás kérdésben nem mer nyilvánitani, ugy látszik azonban, még ő is adásvételnek tekinti a kisajátitás tényét.

A német birói gyakorlat, mely az elméleti kérdések elől sohsem zárkózott el, még szintén a szerződési elmélet befolyása alatt áll. Az Oberhandelsgericht döntvénye szerint: «nehány sajátságtól eltekintve e (t. i. a szerződési) nézet még mindig legelfogadhatóbb, s ezért az adásvételre vonatkozó jogelvek nagyjában a kisajátitásra is alkalmazhatók». Hasonló irányu döntvényeket olvashatunk Striett: Entscheidungen des preussischen Obertribunale» czimü gyüjteményében.

Laband nézete már nagy haladást képez az előbbiekével szemben. Az éles distinktiók, melyek egész iskoláját jellemzik, a kisajátitás elmélete terén is megtermik üdvös hatásukat. Szerinte nem egy kétoldalu, hanem két egyoldalu obligatio támad a kisajátitás folytán. Az első: a tulajdonátruházás közigazgatási aktuson alapul s merőben közjogi természetü. A másik obligatió a kártalanitásra irányul s nem más mint egyoldalu quasi contractus.

Laband itt a contradictio in adjecto-t nem veszi észre, s visszasülyed a szerződési elmélet hivei közé. Egyoldalu szerződés lehetetlen jogi alakulat, az akaratok találkozása a viszontehernélküli szerződéseknél is megkivántatik. Zavarja még egész okoskodását azon összeköttetés, melybe a kisajátitást a magánjog egy intézményével, a retractussal hozza, s e két idegen jogalakulat között folyton analogiákat keres.

Grünhut a tiszta közjogi felfogás képviselője. A kisajátitás, tulajdonszerzés ex lege, közigazgatási ténykedés segélyével, függetlenül az eddigi tulajdonos akaratától. Közjogi alapra állitja a kártalanitás kötelezettségét is, s az egész kisajátitást tisztán nyilvánjogi intézménynek deklarálja, melyben magánszemélyek csak állami delegatio utján vihetnek aktiv szerepet.

Rohland s Prazak, ez utóbbi az osztrák kisajátitási jog kommentátora, a közjogi elméletet követik, de habár elismerik, hogy a kártalanitás a törvényből folyó kötelezettség, azt mégis magánjogi igénynek tekintik, mely a kisajátitás nyilvánjogi tényéből ipso jure következik.

Ha végig tekintünk a vázolt nézeteken, kétségtelenné válik előttünk, hogy a kisajátitás valódi jogi természetét még csak az idők folyamán kezdik felismerni s még csak a legutolsó évtizedek irodalma méltányolja e jogintézményt helyes, nyilvánjogi szempontokból.

A végzetes tévedést, mely korrekt nézetet felszinre jőni nem engedett, a kisajátitás külső jelentkezése okozta.

Számtalanszor észlelhetjük a közjogi tudományban azon tüneményt, hogy a tudományosan még kevésbé kimüvelt, külső formákban gyakorta szükölködő nyilvánjog a gazdagabb s az évezredes fejlődéssel biró testvértudományhoz, a *magánjoghoz* fordul segélyért. Ez odakölcsönzi ugyan finoman csiszolt jogalakzatait, de mintegy analgamizálja a segélyére szorult intézményt, s ennek folytán a külső megjelenés megakadályozza a lényegnek megfelelő felfogást. Igy történt a kisajátitásssal is, melynek külső alakja a magánjogi szerződésével analog. Modern jogi alakulatából kivetkőztették s az élő jogot egy rég letünt jogi korszak merev korlátai közé szoritották.

Pedig a kisajátitás kétségtelenül közigazgatás jogi intézmény. Egy közigazgatási tény folytán kijelentetik, hogy az illető ingatlan kisajátitását a közérdek megkivánja s ennek folytán a tulajdonos köteles birtokát átengedni. Teljesen közömbös tehát, hogy egyezség jő-e létre vagy pedig a kisajátitási eljárás összes phasisai után léphet-e még csak az állam, illetve delegatió utján a vállalkozó az ingatlan élvezetébe; a tulajdonos mindkét esetben az állam kényszerhatalma alatt áll. Hogy ily viszonyok közt valóságos szerződés nem alakulhat, kitünik abból, hogy szabad akaratnyilvánitás a kisajátitásnál már azért sem létesülhet, mert nincs meg az akaratok homogenitása. Az állam imperiuma teljében és az egyén nem ügyfelek, mert alárendeltségi viszonyban állanak egymással, pedig a szerződésnek legkiválóbb tulajdonsága az akaratok szabad nyilvánulása s találkozása.

Kényszeritett adásvételi szerződés jogi nonsens s ha a kisajátitást külső jelentkezése miatt szerződésnek tekintik, e nézet ép ugy mosolyra késztet, mintha a denevért repülő képessége miatt a madarak közé sorolnók.

A kisajátitás tehát tisztán nyilvánjogi alakulat ugyan, de mégis nevezetes magánjogi következményeket von maga után. Az uj tulajdon, mely a kisajátitás folytán keletkezik, magánjogi elbirálás alá tartozik s igy a kisajátitás a tulajdon eredeti szerzésmódjaihoz sorolható, mert nem a felek akarata, hanem az állam egyoldalu ténye létesit tulajdont; az uj tulajdonos nem hivatkozhatik jogelődre, hisz az előbbi tulajdonos reá nézve nem az, hanem az állam jogalkotó imperiuma képezi jogainak alapját.

A kisajátitás tényének másik magánjogi természetü következménye a kártalanitás. A kártalanitás kötelezettsége még szintén a nyilvánjog alapján terem s egy ex lege fenálló obligatiónak tekinthető, de természete már a magánjog körébe utalja. Semmi esetre sem szabad itt a kártérités obligatiójára vagy a római jog damnum injuria datumára gondolnunk; a hol jogsértés nincs, nem létezhetik kártéritési kötelezettség sem. Fentebb pedig már kimutattuk, hogy az állam, mint a közczélok s közérdekek képviselője, csakis természetes jogát gyakorolja, midőn az egyéni tulajdonjognak korlátokat szab, illetve azt teljesen elenyészteti. E hatalmának korlátai is megszabvák ugyancsak a társadalmi czélok jellegében s terjedelmében. Az egyén csak akkor panaszkodhatnék jogainak sérelméről, ha az állam jogának határait átlépné s fiskális vagy magánérdekből sértené meg a tulajdont. A törvények, igy a mienk, különben is taxative sorolják fel a kisajátitási eseteket s a hol a törvény ezt nem teszi (pl. a porosz kisajátitási törvény), egyébként gondoskodik az egyéni jogok biztositásáról.

A magyar törvény, felismerve ez intézmény valódi természetét, nem is emlit kártérités, hanem csak kártalanitást.

Habár tehát jogsérelem a kisajátitás folytán nem állhat elő, vagyoni kár tényleg mindig fenforog, mely *méltányossági* okokból lehetőleg helyrepótlandó és ép erre irányul a kártalanitás. Már többször emlitém, de ujólag ismétlem, hogy a kártalanitás nem a «kisajátitási szerződés» egyik oldala, hanem különálló, egyoldalu obligatio; a kisajátitás törvénymegállapitotta méltányossági következménye.

A kisajátitás tehát egy egyoldalu közigazgatási ténykedés, mely a magántulajdont közérdekből korlátolja, illetve megszünteti. Következménye egy uj magántulajdon keletkezése s a kártalanitás egyoldalu obligatiója a volt tulajdonossal szemben.

Dr. Zergényi Jenő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Néhány szó a birák kiképzéséhez.

Csak nemrég bocsájtatott ki az 1891: XVII. tcz. 63. és 67. §-ai alapján a birósági joggyakornokok és aljegyzők minősitését, szolgálati viszonyait, gyakorlati kiképzését és müködési körét szabályozó ig. m. rendelet, a mely meghatározza, hogy az előkészitő szolgálat alatt egy-egy szakban mennyi időt kellend az illetőknek eltölteni, hogy az igazságszolgáltatás minden ágával megismerkedvén, a szerzett tapasztalatokat majdan mint birák értékesithessék; felesleges mondanom, miszerint ezen intézkedés hatása mily nagy befolyással lesz a jövőben az ügyek alaposabb elbirálására, ellentétben a jelen állapottal, a midőn a járásbiróságoknál sok oly fiatal biró van, a ki biróvá kineveztetése előtt mással mint blanquettek kitöltésével nem foglalkozott, sőt nem is ambionálta azt, hogy érdemleges ügyek kivonatát elkészitse vagy határozatok fogalmazását megkisértse; mert ha a kellő qualifikatiót megszerezte, ugy is kezében érezte már birói kinevezését, a minek be kellett következnie, ha csak félig-meddig eleget tett az eléje szabott munkakörnek.

A biróképzés lesz a jövőben a biróságok feladata, a melynek alapja azon ujabban alkotott törvényben van letéve, a mely szerint a királyi törvényszékekhez fognak albirák kineveztetni, a honnét, miután a törvényszéki elnökök és birák felügyelete és ellenőrzése mellett a birói hivatással és teendőkkel alaposabban megismerkedtek, helyeztetnek csak ki a járásbiróságokhoz, a mi a jogkeresők ügyeinek bizonyára hátrányára nem lesz, mert az ily birák nem fognak a törvények labyrinthusában tévelyegni, hanem alapos és helyes judiciummal csakhamar megtalálják a helyes utat s nem fognak a felek tudományosabb jogi képviselőinek befolyása alatt állani.

Az uj birói ügyviteli szabályok III-ik fejezetének 153-tól 156. §-ai rendelkeznek a törvényszéki ügyvitelnél az ügyeknek a birák közti kiosztásáról, a mely rendelkezés megóvja a birót attól, hogy egyoldalulag képezze magát, miután a törvényszék elnökének kötelességévé tétetik, miszerint a birákat egy főszak mellett más szakbeli (mellékszak) ügyekkel is foglalkoztassa, ugyanily értelemben rendelkeznek az emlitett §-ok arról, hogy az ügyek kiosztásánál a járásbiróságoknál is a 153—156. §-ok megfelelőleg alkalmazandók; ámde ez ugy látszik csak irott malaszt marad, mert tudvalevő dolog, hogy a járásbiróságoknál a rangidősb járásbirót illeti az ügyek kiosztása, a ki mint ilyen — kevés kivétellel — nem fogja a fárasztó és zaklató büntető ügyeket, még kevésbé pedig a sok dologgal járó s a mellett chablonszerü telekkönyvi ügyeket magának megtartani, hanem foglalkozik az általában első szaknak tekintett polgári perekkel, a melyeknél többször érdekes jogesetek merülnek fel, a melyek elbirálása egy, a hivatásának élő birónál élvezetet szerez s ha a dolog igy áll, mi lesz annak következménye, nem más mint az, hogy a járásbiróságnál müködő albiró egyoldalu kiképzés mellett alkalomadtán nem lesz képes egy más szakbeli ügynek alapos elintézésére; mert az, hogy mindenki a törvényszékhez neveztessék ki albiróvá s onnét kerüljön ki a járásbirósághoz, teljességgel lehetetlen; ha pedig ez nem történhetik meg, ugy azon nehány havi tapasztalatával, a melyet előkészitő szolgálata közben szerzett, mint biró nem fog a tőle várt sikeres müködésnek megfelelhetni.

Ez okokból szerintem nem helyes intézkedése az az ügyviteli szabályoknak, a mely e részben a járásbirákat azon hatáskörrel ruházza fel, mint a kir. törvényszékek elnökeit; mert ezek az ügyek előadásával nem foglalkozván, nem is tarthatnak fen maguknak oly szakot, a mely éppen izlésüknek megfelel, és mert az elnöknek olyan képzettséggel kell birnia, a ki bármely szakban megállja helyét: tehát nézetem szerint oly intézkedés volna teendő — természetesen a járásbirák egyéb jogainak épségben hagyása mellett — hogy a törvényszék elnökének hatáskörébe tartozzék akár évről évre, akár minden két évben a járásbirósági birák előzetes meghallgatása után meghatározni azt, miszerint ezen birák minő főszakban müködjenek, s hogy ezen intézkedésének teljesitése felől az évenként tartandó elnöki vizsgálatok alkalmával szerezzen meggyőződést.

Ez esetben a járásbirósági birák biztositva lennének, hogy bármily körülmények közt is teljesen megtudnának hivatásuknak felelni. *P. I.*

Külföldi judikatura.

398. A biztositási ügynök jogositva van a biztositó nevében a biztositandók részére a társulat kötvényfeltételei és tarifája tekintetében oly felvilágositásokat adni, a melyek nélkül az ügyfél biztositási ajánlata horderejét mérlegelni képes nem volna. Ha tehát az ügynök az ajánlattevőt a fizetendő biztositási dij tekintetében tévedésbe ejti, olybá veendő, mintha e megtévesztés maga a biztositó részéről történt volna, minélfogva a szerződés érvényesen létesültnek nem tekinthető. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

399. Birtokháboritás el nem követhető azon fenyegetéssel, hogy ha valaki a hidon átmegy, azonnal be fog birtokháboritás miatt pereltetni. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

400. Az ügyvédnek fele ellen költségkövetelése lévén, egy eredeti okmányt felének vissza nem adott. Az ügyfél azt az okmányt az ügyvéd távollétében helyettese asztaláról elvette és ellenzés daczára magával vitte. Az ügyvéd sommás visszahelyezést kért, a melynek hely adatott, mert e perben csak az utolsó birtoklás és az erőszakos háboritás ténye bizonyitandó, a mik fönforognak, és itt mit sem határozhat az, hogy a háboritónak a dologhoz erősebb joga lehet, mert ő jogositva van rendes peruton az okmány kiadatását követelni. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

401. Bekebelezett bérleti jogra zálogjog nem szerezhető, és igy arra sem zálogjogi előjegyzés, sem zálogjogi bekebelezést elrendelni nem lehet. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

402. A birói egyezség végrehajtható akkor is, ha a felek azt az egyezségben külön ki nem emelték. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

403. A csőd megszünte után a tömeggondnok nem folytathatja a csődtömeg nevében folyamatban lévő pereket, mert a csőd megszüntetése folytán megszünt a tömeggondnok képviseleti joga és a közadós mint perbeli képességgel biró ügyfél a törvénynél fogva belépett a perbe. *(Német birodalmi törvényszék.)* *Közli: Dr. Gold Simon.*

Különfélék.

— **Administrationális bajok.** Folyton megujul a panasz hogy biróságainknak amugy is igen lassu ügymenetét még vontatottabbá teszik azok a kicsinyes bajok, melyek a kezelő és különösen a másoló személyzet elégtelenségéből erednek. Az ügyvédi kamarák évi jelentéseiben minduntalan találkozunk ennek a themának variálásával. A n.-váradi kamarának alább közölt felterjesztésében hihetetlenül hangzó adatok vannak e részben felsorolva. Öt-hat hónapig hever leiratlanul némely biróságnál egy-egy határozat, kevés lévén az irnoki és dijnoki személyzet. Alig képzelhetjük, hogy ezeken a miseriákon, a melyek, bármi kicsinyeseknek látszassanak is, végeredményükben nagy horderejü következményekkel járhatnak, rövid uton és olcsón nem lehetne segiteni. Szaporitsuk a dijnokok létszámát. Háromszáz dijnok évi fizetése a mostani 360 frt átlag szerint számitva alig 10,000 frt évi költségtöbbletet tenne ki, a mi pedig az elérendő eredményekhez viszonyitva kis áldozat és nem is igen terheli meg a budgetet. Elvégre is a peres feleknek elég drága, az államnak pedig elég jövedelmező a perlekedés; méltán elvárhatunk hát annyit, hogy a hol ily kis áldozattal lehet segiteni a bajokon, ott az állam ne krajczároskodjék.

— **A nagyváradi ügyvédi kamarának** évi jelentéséből átveszszük a következőket:

A jogszolgáltatás terén tett tapasztalataink a legközelebb lefolyt évről sem mondhatók valami örvendeteseknek. Az alsó bíróságoknál éppen oly lassan forgott az elmult évben az igazságszolgáltatás kereke, mint a korábbi években, de nem is csoda, mert a baj orvoslása tekintetében az elmult évben sem történt semmi. Évi jelentéseinkben ismételten megemlékeztünk volt már ezen bajról s egyuttal reá mutattunk volt annak okaira. Az igazságszolgáltatás lassu menetének az alsóbíróságainknál egyik legfőbb oka a kezelő személyzetnek rendkivül csekély számában rejlik. Egy-egy járásbíróságnál 2—3 irnok s 2—3 napdijas van rendesen alkalmazva, ezeknek kell az iktatást, a kiadói és irattárnoki teendőket elvégezni és 5—6 fogalmazó személynek munkáját lemásolni s kiadmányozni, azonkivül még a tárgyalásoknál, tanukihallgatásoknál tollnokként is szerepelni. Természetes aztán, hogy ez a néhány irnok és napdijas nem képes a reá várakozó temérdek munkának eleget tenni, a legnagyobb igyekezet mellett alig képesek a halasztást nem türő határidős ügydarabokat kiadványozni; azon ügydarabok pedig, melyek határidőhöz nincsenek kötve, elhevernek 5—6 hónapon keresztül is kiadmányozatlanul, az igazságszolgáltatás gyorsaságának óriási rovására. Igy van ez a nagyváradi kir. törvényszék alá tartozó minden járásbíróságnál, de legnagyobb mérvben a nagyvárad-városi kir. járásbíróságnál, hol a forgalommal távolról sem áll arányban a kezelő s irodai személyzet csekély száma. — Ugyanugy áll a dolog a nagyváradi kir. törvényszéknél, hol szintén nagyon csekély a kezelő személyzet létszáma az általa végzendő munkához képest. A személyzet csekélységét bizonyitja az is, hogy pl. előfordul eset, hogy a telekkönyvi iktatóban az index két-három hétig is hátralékban van. A telekkönyvi hitel, a nyilvánosság elvei mellett türhető-e ily állapot? Azt hiszszük, nem. Rá kell utalnunk arra is, mik a telekkönyvek hiteles másolatai kiszolgáltatása körül fenforognak. A fél kényszerülve van megrendelni a tjkvet, az állam meg is veszi árát érte busásan a féltől, de azért nem irja le gyorsan, a mint azt a fél s a hitel nagy érdeke megköveteli. Egyetlen napdijas nem képes azon óriási megrendeléseket teljesiteni, mivel itt a felek az igazgatót megbizzák. Mi történik? A legrövidebb telekkönyvekhez is napok mulva jutnak a felek, ha pedig az ügyvéd vagy fél 8—10 tkvet rendel meg egyszerre, hetek mulva jut hozzá; természetesen a fél nem hihetvén, hogy jogállamban ilyen is lehetséges, az ügyvédet okolja a lassu haladásáért. Ez is olyan állapot, melyen mulhatlanul segiteni szükséges. Nem kevésbé hátránya igazságszolgáltatásunk menetének az, hogy bíróságaink általában nincsenek ellátva elegendő erőkkel, kevés az óriási és folyton szaporodó munka mennyiségéhez a birák, jegyzők, aljegyzők és joggyakornokok száma. Ez kivétel nélkül minden bíróságra áll kamaránk területén. És ezen kevés számot is még lejebb apasztja azon körülmény, hogy üresedések alkalmával az állások hónapokig nem töltetnek be, mi alatt a restantiák oly halmazra szaporodnak, hogy azokat ledolgozni képtelenség. Kiemeljük, hogy nem a müködő egyének ellen vannak intézve feljajdulásaink, mert általában azok szorgalma, igyekezete ellen kifogást emelni nem lehet, sőt számosan közülök tulfeszitett szorgalommal igyekeznek megfelelni feladataiknak. Egyáltalában jelen feliratunk senki ellen sem akar vád lenni, erre legkisebb alap sem létezik. De igenis, őszinte szó akar lenni Nagyméltóságodhoz, hogy lássa, hogy tudja, hogy bíróságainknál — nem csak itt, de országszerte — botrányos állapotok vannak, mit Nagyméltóságodnak perczre sem szaban eltürni.

— **Horvát-Szlavon- és Dalmátországok autonom alkotmányának** van szentelve dr. Goszthony Mihály egyet. magántanárnak imént megjelent müve, melyben szerző egyrészt az országos autonomia körének részleges megállapitását adja, másodsorban pedig rendszeresen ismerteti mindazon jogszabályokat, melyek ezen autonomia körén belül, az autonom törvényhozó, végrehajtó és birói hatalom szervezetét és működését szabályozzák. Goszthony müve igen becses nemcsak mint államjogi kézikönyv, de sőt reánk magyarokra nézve *forrásmü* jelentőségével is bir, a mennyiben előbb rendszeresen feldolgozva közli a társországok egész közjogi szervezetét, természetesen nagy sulyt helyezvén az anyaországhoz való viszony feltüntetésére, munkája második felében pedig hü fordításban korrendi összeállitását adja a horvát tartománygyülés összes, 1869. év óta hozott autonomikus jellegü állam-jogi törvényeinek. A horvát törvényeknek ily gyüjteményét eddig teljesen nélkülöznünk kellett, minek természetes oka az volt, mert a horvát tartománygyülésen alkotott törvények nem jelentek meg magyar forditásban. Szerző ezen uttörő müvét melegen ajánljuk nemcsak a jogi szakközönségnek, de az aktuális politika terén müködőknek is figyelmébe.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** mult évi gyülésén elhatároztatott, hogy nemzetközi uton gyüjtések eszközöltessenek egy nagy alapitvány alkotására, mely a nem rég elhunyt *Holtzendorff* nevéről neveztetnék el és az alapitvány kamatai évről évre büntetőjogi pályadijakra fordittatnának. Az alapitvány igazgatósága felszólitotta hozzájárulásra a Magyar Jogászegyletet is és az egylet választmánya 200 márkát szavazott meg e czélra. Minthogy pedig a különböző országok jogászegyletei, melyek a tőke gyarapitásához járulnak, jogositva vannak a központi igazgatóságba egy tagot delegálni, a jogászegylet választmánya az egylet elnökét, *Csemegi Károly* curiai tanácselnököt, választotta meg az egylet ezen képviseletére.

— **Liszt** hallei egyetemi tanár, a büntetőjogi reformiskola németországi vezére, a Magyar Jogászegyletben f. é. április havában valószinüleg előadást fog tartani a büntetőjogi reformkérdésekről. A meghivó az egylet elnöksége részéről már elment s értesülésünk szerint Liszt hajlandó ideutazni. A Jogászegylet választmánya bizottságot alakitott, mely a rendezési munkákat teljesiti. Ezen bizottság ki fogja magát egésziteni a nemzetközi büntetőjogi egyesület magyarországi fiókjának és a börtönügyi bizottságnak tagjaival.

— **Dr. Nagy Ferencz** egyetemi tanár a Magyar Jogászegylet legutóbi választmányi ülésén megpenditette azon eszmét, hogy a Jogászegylet és a Jogászgyülés össze volna olvasztandó. A tömörüléssel kétségkivül szolgálat tétetnék az ügynek, melyet mind a két egyesület szolgál.

— **A Magyar Jogászegylet** börtönügyi bizottsága dr. *Dolleschal Alfréd* törvényszéki aljegyzőt választotta titkárává.

— **A budapesti kir. törvényszék büntető osztálya** a minap a kir. ügyészségnek az első hazai takarékpénztárnál elkövetett sikkasztás tárgyában benyujtott inditványát átadta betekintés végett a károsult fél jogi képviselőjének, a ki azután rövid uton egy subsidiárius inditványban az ügyészség megszüntető inditványa ellenében a vizsgálat folytatását inditványozta. Már magában az a tény, hogy kettős vádjogot enged a kir. törvényszék az eljárás ezen szakában is érvényesiteni, erősen kihivja a kritikát. De nem annyira ez tünt fel nekünk a jelen esetben, mert jól tudjuk, hogy a törvényszék nem fogadta el következetes keresztülvitelre ez elvet. A helytelenséget mi különösen abban látjuk, hogy a bíróság ez esetben *kiváltságot* biztositott egy fél számára az által, hogy a régi törvényes gyakorlat alól ily mivel sem indokolható kivételt tett.

— **A nagyváradi jogakadémián** a II. félévben a következő speciál-kollegiumok tartatnak: Római örökjog. Bozóky Alajos. — Osztrák örökjog. Ugyanaz. — Jogtörténeti forrástanulmány. Persz Adolf. — Közjogi gyakorlatok. Nagy Ernő. — Jogbölcsészeti konversatorium. Hoványi Gyula. — Büntetőjogi gyakorlatok. Ugyanaz. — Szemelvények a jogbölcsészetből. Ugyanaz. — A szegényügy. Személy Kálmán. — A müiparról. Molnár Imre. — A bányajog alaptanai. Sipos Árpád. — Váltójogi praktikum. Ugyanaz.

— **Az ügyvédjelöltek és joggyakornokok** körének mult számunkban jelzett vitaestélye igen szépen sikerült s a jövőre nézve buzditásul szolgálhat oly vitaestélyek állandó — hetenkénti — rendezésére. Dr. Knorr joggyakornok, Gallia és Komjáti ügyvédjelöltek vitték a perbeli funktiókat, de részt vett a vitában kivülök a körnek számos tagja, valamint *dr. Plósz Sándor* egyetemi tanár is, a ki szintén konstatálta az ily gyakorlatok üdvös, fejlesztő hatását.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 9. SZ. Budapest, 1892. február 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hiv talhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Ügyvédség és Curia. Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől. — A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — *Törvénykezési Szemle:* A hirdetményi hagyatéki eljárás az uj örökösödési törvényjavaslat-tervezet szerint. Dr. *Ö. M.* — A bajor legujabb házasságjogi kodifikatio. *Sz.* — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Az elmebeteg vizsgálati foglyok és fegyenczek elhelyezéséről. (Dr. Laufenauer Károly egyet. tanárnak a Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságában tartott előadásából.) — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Ügyvédség és Curia.

A magyar ügyvédség romlandó közállapotjairól, a szakadatlanul előre haladó belső korhadásról, a kar tekintélyének elhanyatlásáról s szerepének sajnálatos elsekélyesedéséről kevés beszéd esik egy idő óta. Már a legjobbak is beleuntak a meddő kritikába s mióta az államkormányzat magasabb regiójában jelszóvá lett, hogy «az ügyvédi karon segiteni nem lehet, hacsak maga-magán nem segit», hallgatag elfogadja mindenki azt a fatális belenyugvást, hogy akkor *lesz a mi lesz.*

Az elsatnyulásnak és decompositiónak van azonban bizonyos óramutatója, s ez a *kir. Curia.* Az 1874: XXXIV. tcz. 75. §-ánál fogva birtokában levén a kar fegyelmi és tisztességbeli judikaturájának, ebbeli jogával élve, időnkint ráforditja mindenkinek szemét erre a keserü kérdésre s megmondja, hogy már *mennyire vagyunk!*

Helyes volt-e, nem-e, hogy a törvény annak idején e magas testület szoros jurisdiktióját kiterjesztette az ügyvédi testület fegyelmi és diskret természetü ügyeire, az már agyontaposott kérdés. Alig van biró és alig van ügyvéd, a ki már évek sora óta ne fájlalná, hogy a bíróság hatáskörébe akkor — a distinguálási képesség csodálatos naivsága folytán — egy nagy hivatással biró testület méltányossági, tisztességi, sőt becsületbeli érdekei s hozzá még kellő anyagi jog nélkül behurczoltattak, holott azon érdekek nem tartoztak volna soha és sehol birói hatáskör alá s természetük szerint nem is tartozhattak.

Egyfelől itt van a kir. Curia, melynek lelkiismerete a szoros joghoz van kötve s ez a szoros jog kevés és szánalomra érdemes; másfelől itt van az ügyvédi kar, melynek erkölcsi és anyagi létkérdései, de maga hivatásának tisztessége és egész jogéletbeli szerepe is ahhoz van kötve, hogy tagjait megválogathassa, a férges elemeket kizárja, a megromlottakat kiküszöbölje s testületi fegyelmet létesithessen, mikor ahhoz döntő — hatalma nincs. Lehetett-e ennek más vége, mint a mi lett, az t. i., hogy a kir. Curia képtelen volt a diskretionárius hatalom gyakorlására, mivel arra sem joga, sem módja nem volt, az ügyvédi kar pedig megfosztva a testületi autonomia eminens jogaitól, képtelen volt magát a kamarákban megtalálni, s az ügyvédi szabadság nagy méretei mellett ugyanazon irányban fejlődött, mint minden garantirozatlan és szabályozatlan szabadságunk: az elzüllés irányában.

Igazságtalanság volna ugyan azt mondani, hogy az ügyvédi kar mostani zilált erkölcsi és anyagi állapotait s bámulatos belső szervezetlenségét pusztán csak az idézte elő, hogy a kamarák az ügyvédek fölvételénél, valamint a fegyelmi és pénzvisszatartási ügyeknél a merev birói megállapitások alá voltak vetve, de tény, hogy az autonom élet *legfőbb* gátja és akadályozója éppen ez volt. A kor szelleme pedig bőven gondoskodott arról, hogy az ellenállásra, fegyelmezésre és önmaga megtisztitására képtelenné és *kedvetlenné* tett kart bőven eláraszsza megdöbbentő existenciákkal, a kik ma már — hiába volna minden szépités — különösen a fővárosban a kar nyakára nőttek.

Képzelhető lett volna az 1874. évi szervezet mellett is jobb és egészségesebb fejlődés, az igaz. De csak két esetben. Ha a kar maga előre látta volna a tulnépesedést s az ügyvédi jelleg fenyegető elfajulását. S ha a kir. Curia, — a mi igen nagy ár lett volna, — az ügyvédségi judikaturában szakitott volna *birói* jellegével s beállott volna diskretionárius ügyvédi hatóságnak, mely a méltányosság és tisztesség elvei szerint itél. Sajnos, egyik eset sem állott elő. A kamarákban nem született semmiféle előrelátó, sőt másféle szellem sem, a kir. Curia pedig birói jellegétől nem tágitott. Lehet azt mondani, hogy bölcsen tette, ha nem engedte megtörni legbecsesebb hagyományát: de tény, hogy ez is az ügyvédi kar veszedelmére szolgált. A törvényes szervezet gyökerében rosz volt s nem *ezen* idők és nem *ezen* emberek számára levén teremtve, kétségtelenül rosszabb hatásu volt, mint az 1874. előtti állapot, a mikor legalább az igazságügyminiszteriumot, mint diskretionárius hatóságot tekintették legfőbb forumnak az ügyvédség ügyeiben s a piszkos dolgoknak nem volt abban mentségük, hogy «nincs ellenük törvény».

Nyomai vannak egyébként annak, hogy a kir. Curia judikaturája, főképen az 1885. évi ügyvédgyülés alkalmából fölmerült panaszok után, hajlani kezdett arra, hogy a «strictum jus» terét elhagyva, az ügyvédi kar magasabb erkölcsi érdekeit vegye zsinórmértékül az ügyvédségi eseteknél. Találkozunk ily kijelentésekkel is azon időből: «A felvételnél az ügyvédi kamara nemcsak pusztán a jogosultságot, de egyszersmind *társadalmi és erkölcsi szempontokat* is figyelembe vehet». Vagy egy más esetben, mikor a büntetendő cselekmény miatt kitörült s később ujra felvételét kérő ügyvéd ellenében megállapitotta, hogy a jogi legitimatio daczára a jelentkezőnek «időközi foglalkozását s társadalmi és erkölcsi magaviseletét» is figyelembe lehet venni. S e tekintetben a törvény 2., 65. és 66. §-ainak tág értelmezése mellett (maguk a szakaszok is bizonytalan fogalmakkal vannak tele), fejlődhetett volna a judikaturának egy egészen uj és speciális neme: azonban a birói hagyomány és charakter utját állotta.

Az 1890. évből már olyan határozat is van, a mikor egy felfüggesztett, a kir. tábla által 6 évi fegyházra itélt s a kir. Curia által alig-alig hogy fölmentett járásbirót a kir. Curia törvényes akadály hiján fölvett az ügyvédek lajstromába.

Ugy ebben, mint a bámulatosan enyhe és hatálytalan fegyelmi judikaturában egyébként mindenki előtt ismeretesek a legujabb tények és mulasztások. Ismeretes az is, hogy a bizonytalan törvény alapján bizonytalan, sokszor mosolyra késztetőleg naiv a judikatura is. S ehhez fogva nem is csodálatos már az az álláspont sem, melyet a kir. Curia 1891. decz. 19-én kelt 478. sz. határozatában elfoglalt, a mikor, — kétségtelenül ismét az ügyvédi kar hivatására tekintve, —

a törvény 70. §. 4. pontja alapján az *ügyvédségből való elmozditásra* itélt ő is egy olyan ügyvédet, a kin a zalaegerszegi kamara 1880. óta a kamarai tagsági dijat végrehajtással nem birta megvenni.

Ez a határozat ismét fölkeverte egy kissé az emberek fatális lelkiismeretét. Világos, hogy ezzel olyasmi történt, a mi a törvényhozó dolga lett volna s világos, hogy ezzel az ügyvédi szegénység tisztességtelen dolognak proklamáltatott egy oly társadalomban, melynek számos *fölgazdagodott zugirásza van* s a hol az ügyvédi tisztességtelenség egész más alakban, teljes szemérmetlenséggel virágzik.

Nézetünk szerint az a zalaegerszegi ügyvéd humoros mosolylyal fogadhatta a drákói itéletet. A mint hogy nagy humor van abban, mikor valakitől elveszik nyomora kutforrását: az ügyvédi diplomát. Meglehet az is, hogy az igy megkamarátlanitott ügyvéd mint zugirász tagsági dijak nélkül most már jobban meg fog élni s mosolyogni fog azok fölött, a kik a kamara «védszárnyai alatt» mindenféle tekintetek által kötve nyomorognak. Annyi bizonyos, hogy az ilyen határozat igy egymagában, mikor az ügyvédi kar a «strictum jus» bilincseiben elsorvad, fölötte igazságtalan és megdöbbentő módon következetlen.

Nézetünk szerint azonban, — és ez legyen a következtetés az előzményekből, — sem egy, sem tiz ilyen határozat a helyzetet meg nem változtatja s nem fogja föltartóztatni a kar elhanyatlását egy milimeterrel sem.

Az egész régi szervezetet, — t. i. a mostanit, — *meg kell semmisiteni* s alkotni kell egy ujat, mely az időkhöz, az emberekhez, azok szükségeihez, igényeihez s mindenekfölött azok büneihez, visszaéléseihez és kicsapongásaihoz legyen mérve.

Ez ama nagy óhajtás, mely mindennapi beszélgetéseinkből következik s ez az, a mit a kir. Curia sajátságosan ingadozó, megállapodásra, egységre és elvre ki nem vergődő ügyvédségi judikaturája bizonyit.

Hogy ki csinálja meg ezt a reformot, — mely vagy gyökeres legyen vagy ne legyen semilyen, — azt nem tudjuk. Az ügyvédi kar magára van utalva s csakis a kar kezdhetné helyesen gyakorlati s mondjuk ki ezt is: szomoru gyakorlati tapasztalataira támaszkodva azzal az alapelvvel, hogy a magyar ügyvédi karnak adassék meg saját tagjai fölött a birói hatalom minden terhelése és gyötrése nélkül a *teljes* autonomia.

Vajon ha lesz e pl. a fővárosi ügyvédi kamarának annyi kötelességérzete, hogy éppen ő kezdje el az ügyet, ha már bizonyos, hogy a decompositio is leginkább az ő kebelében született meg a szabadság korlátozatlansága és a testületi morál ellenőrizetlensége következtében.

Dr. Kenedi Géza.

A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai.[1]

IX.

Tudvalevőleg a csalás tanában legtöbb vitára s kritikára adott okot a *kárositott* s *tévedésbe ejtett* személy identitásának s ebből folyólag a csalás büntethetőségének kérdése. *Schedius* javaslata a kérdést ugy oldja meg, hogy a 379. §. szövegébe e két szót szurja: «*vagy másnak*» kárt okoz. Ezzel a szöveg egész korrektté tétetnék, s minden félreértés ki volna zárva. Az enquête nem elégszik meg ezzel a két szóval, hanem ezt proponálja:

«Azonosnak tekintetik a tévedésbe ejtett és megkárositott személy akkor is, ha a tévedésbe ejtettnél a dolog felett a jogi vagy tényleges rendelkezés lehetősége fenforgott.»

Szerintem ugyanezt az eszmét fejezte ki *Schedius* Lajos is az általa készitett javaslatban, csakhogy *két szóval.*

Ebből folyólag a törvény szövegezésénél mindig szemelőtt tartandó szövegezési œkonomia elvénél fogva jobbnak tartom a Schedius-féle javaslatot.

—

Az enquête a csalás vétségének kisérletét is büntetendőnek tartja. A mily helyes ez, ép oly helytelen az, a mire *Fayer László* is reámutatott (i. m. 67. l.), hogy a magánokirathamisitás vétségének kisérlete nem büntethető.

A sikkasztásnál a kisérlet nem büntettetik, mert a bevégzés a kisérlettel összefolyik; alig képzelhető olyan eset, midőn a sikkasztás kisérletét meg lehetne állapitani. Tehát ha annak büntetendő jellegét ki is emelnők, ez oly törvény volna, mely gyakorlati jelentőséggel éppen nem birna. Ellenben magánokirathamisitásnál oly élesen el lehet határolni a *bevégzést* a *kisérlettől*, mint kevés más büncselekménynél. A bevégzéshez ugyanis a hamisitvány felhasználása kivántatik meg, tehát a mi ezen innen van, vagyis a hamisitvány elkészitése: a kisérlet tényálladékát képezi. Miután pedig az ilyen cselekmény ép oly veszélyes a jogrendre, mint más büncselekmény kisérlete: ez okból ezt is büntetendőnek tartanám.

—

A Btk. 386. §-ában meghatározott csalás csak akkor büntethető, ha a vagyon a «bekövetkező hatósági végrehajtás előtt» idegenittetett el.

Ezzel a törvény az ilyen visszaéléseket nagyon szük területre szoritotta; s a legvakmerőbb visszaéléseknek nyitott tág kaput. A törvény világosan megmondja, hogy a 386. §. csak akkor alkalmazható, ha az adós a cselekmény elkövetésekor már *végrehajtás előtt állott.* Tehát ezen időpont előtt, ha lejárt és kétségtelen volt is a tartozás, minden veszély nélkül vonhatta el hitelezője elől ennek szeme láttára a végrehajtási alapot, mert a törvény mostani szövegezésében nem a *jogsérelemre*, hanem a *formára* helyezi a sulyt. A törvény ilyen szövegezése mellett nem csoda, ha a gyakorlat ingadozóvá vált.

Egynémely itéletből világosan kitünik, hogy a *Curia* az anyagi igazságot: a jogsérelem védelmét akarta érvényre emelni, de a törvény rideg formalismusa mellett az ilyen itéletek sem hunyhattak szemet a törvény szavai előtt s csak akkor állapitották meg a csalást, ha annak elkövetésekor a *követelés már be volt peresitve.* (Curia: 5337/89; 4386/82; 643/83: 529/83: Márkus: Felsőbirósági határozatok, II. kötet 705. lap.)

Más esetekben a Curia a beperlés tényével sem elégedett meg, hanem megkövetelte, hogy a cselekmény elkövetésekor *vádlott a követelés megfizetésére itéletileg kötelezve lett legyen.* (Curia: 6714/89; 4122/87; u. o.).

Ezen utóbbi iránya a judikaturának teljesen védtelenül hagyja a hitelezőt, s határozottan a kriminalitást protegálja.

Ezen égető bajon kiván segiteni az enquête, midőn a 386. §-ból ezen tételt: «*a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt*» kihagyandónak javasolja.

—

Az enquête a materiális csődről szóló 387. §-t a bukásról szóló fejezetbe kivánja áthelyezni azzal, hogy a tényálladéki elemek ne külön soroltassanak fel, hanem hivatkozás történjék a 424. §-ra; s a vétkes bukás ezen esetben is — azaz ha a csőd meg nem nyittatott — büntettessék. Ez utóbbi módositás helyes, mert igazságos. A mostani jogállapot szerint, ha pl. a bukott teljesen vagyontalanrá lett, esetleg merész börzejáték következtében, ugy, hogy vagyonhiány miatt a csődöt sem rendelte el a bíróság ellene s ha a csalárd bukás nem forgott fen, egészen szabadult, jóllehet a Btk. 416. §. több pontja alapján is felelősségre lett volna vonható; ámde ennek utját szegi a formalismus, az t. i., hogy a csőd elrendelve nem volt.

[1] Az előbbi közl. l. a 2., 3., 5., 6. és 8. számban.

Ha pedig a csőd elrendeltetett, s a kereskedőnek csupán az a büne, hogy pl. egy évről mérleget nem készitett: a fogházba kerül. Világosan látjuk, hogy az előbbi esetben *sokkal több a kriminalitás mint az utóbbiban; s mégis ezen utóbbi esetben büntetünk, az előbbiben pedig nem.* Az enquête ezen formalistikus különbséget kiküszöböli, s ennek helyébe teszi a jognak megfelelő állapotot.

A javaslat ellen egyedül technikai kifogásom van.

Ha ugyanis egyformán büntetjük ugy a materiális mint a formális csőd esetén a bukottat, akkor a 387. §-t miért ékeljük be a bukásról szóló fejezetbe?

Tökéletesebb, szabatosabb volna törvényünk, ha a német csőd-törvény mintájára *együvé foglalnók* a *bukás mindkét alakulatát.*

Az 1877. évi február 10-iki német csödtőrvény 219. §-a igy szól:

«Schuldner, welche ihre Zahlungen *eingestellt haben*, oder über deren *Vermögen das Konkursverfahren eröffnet worden ist* — —».

Ez a helyes megoldása a problemának; mert hiszen midőn a törvény a hitelezők érdekét védi, ezen védelemnél nem tesz különbséget, s a cselekmény kriminalitását nem befolyásolja az, hogy a *bukott* ellen csőd nyittatott-e vagy sem. A csődnyitás merőben civilis aktus, mely a büncselekmény mennyiségét sem nem emeli, sem nem csökkenti; s csupán *formailag is kifejezi* azt, a mi materialiter amugy is kétségtelen: *az adós vagyoni tönkrejutását;* indokolt tehát, hogy a büntetőjogban ezen lényeges ismérv ne másod, hanem első rangu szerepet vigyen, indokolt, hogy azon bifurkatio, melyet a törvény most kifejez: kiküszöböltessék.

—

Sajnálattal látom, hogy az enquête elfogadta a novellatervezet azon *immorális* szakaszát, mely büntetni kivánja azt, a ki azon valótlan ürügy alatt, hogy hatóságnál stb. befolyása van, közbenjárásáért vagy valamely kedvezmény kieszközlésére szükségesnek állitott jutalom vagy megvesztegetés fejében pénzt vagy pénzértéket elfogad. (387. *b)* §.).

Rosszul fejeztem ki magamat, ezen szakasz nem csupán az immorális, *de egyenesen a jogtalan czélok eszközévé szegődik.*

Ugyanis a szöveg szerint csalást követ el az, «a ki *megvesztegetés fejében pénzt vagy pénzértéket elfogad*».

Mit jelent ez az elkövetési mód? Ennek felfejtése végett érdemes kissé a tévedésbe ejtett czéljára visszamenni.

A csaló azért büntettetik, mert jogtalan vagyoni hasznot szerez magának tévedésbeejtés vagy tévedésben tartás által. Tehát a büntethetőség kérdésének meghatározásánál mindig az az irányadó, hogy mit tett a csaló, s a mit tett, azt hogyan hajtotta végre; s a mit végrehajtott, egy más jogalany vagyoni viszonyával milyen relatióban áll. De ha jogi fogalmakkal, mint az igazság megjelenési formáival operálunk, nem szabad szem elől téveszteni azt, hogy a *tévedésbe ejtett mily czélt akart elérni;* mert kétségtelen, hogy ennek is van czélja, melynek megvalósitását komolyan akarja is, de az eszköz, melyet felhasznál, s melyet arra alkalmasnak tart, nem az ő óhajához vezeti, hanem a csaló czélzatát valósitja meg.

Ennek az óhajnak, ennek a czélnak tartalma a kriminalista előtt nem közömbös. Jól mondja *Hälschner:*

«Das gleiche (t. i. a csalás ki van zárva) gilt aber auch in dem Falle, dass der Getäuschte zu einer Leistung durch Vorspiegelung einer *moralisch* und *rechtlich* unmöglichen Gegenleistung bestimmt wurde, denn wenn er zwar wider seinen Willen einen Vermögensverlust erlitt, so kann doch der auf *Erlangung einer rechtlich ummöglichen Gegenleistung gerichtete Wille als ein rechtlicher und widerrechtlich verletzbarer ebensowenig strafrechtlich wie civilrechtlich annerkant werden.*» (Handbuch II. 256. l.)

Régebben a Curia egy alkalommal csalást állapitott meg az ellen, a ki azon ürügy alatt csalt egy falusi embert a városba, hogy olcsó pénzen hamis bankjegyet fog neki szerezni. (Büntető Jog Tára II. 345. l.)

De ujabban fölmentette a csalás vádja alól azt, a ki panaszostól 115 frtot csalt ki azon ürügy alatt, hogy férje életét más név alatt fogja biztositani. A Curia kiemeli itt, hogy «panaszost a biztositás tiltott uton leendő keresztülvitelébe tett beleegyezésének következményei ellen a büntető törvény nem védi.» (B. J. T. XV. 124. lap). Ezen kijelentése a Curiának helyes, s érvényre emeli azon jogi axiómát, hogy jogvédelemre csak a jog számithat, de a jogtalanság s erkölcstelenség nem. De lássuk, hova vezetne az, ha a javaslat 387. *b)* §-a törvénynyé válnék.

A csalót a törvény azért bünteti ugyan, mert magának jogtalan hasznot szerzett, s ennek megfelelőleg a sértettet megkárositotta. De csak akkor állapitható meg a csalás, ha ezt a ravasz fondorlattal való tévedésbe ejtés hozta létre. A törvény 379. §-ában tiltó parancsot állit fel, melyben figyelmeztet mindenkit, hogy az ott meghatározott módon vagyoni hasznot szerezni tilos. Tehát ezzel ki van mondva, hogy ha tévedésbe ejtve nincs a cselekvő alany s az mégis akként intézkedik vagyonáról, hogy ez által kárt szenved, a másik pedig (a ki erre tévedésbe ejtés nélkül az impulsust megadta, a cselekvés gondolatát megteremtette) hasznot huz: csalás nem forog fenn, mert «volenti non fit injuria». Sőt még civilis jogtalanságról sem szólhatunk. A Btk. 379. §-a tehát nem azért bünteti a csalást, mert a csaló vagyoni haszonra tett szert, hanem azért, mert a vagyoni haszonhoz ravasz fondorlattal való tévedésbeejtés utján, tehát jogtalan eszközökkel jutott. Ebből az következik, hogy a tiltó parancs (379. §.) sulypontja s igy a kriminalitás is, az elkövetés módjára van helyezve; ezzel pedig az tétetik kötelességévé mindenkinek, hogy a forgalomban a ravasz fondorlattal való tévedésbe ejtést kerülje, mert ha mást igér, mint a mit ad, az államhatalom — ha ebből haszon és kár következett be — bünteti őt, s az igéret teljesitését is kötelességévé teszi. Vagyis más szavakkal, ha a csaló teljesiti azt, a mit a tévedésbe ejtettnek igért, s a minek teljesitése alól ravasz fondorlat segélyével szabadulni akart, akkor nem büntethető. Ha már most ezen szabályt illesztjük a javaslat 387. *b)* §. keretébe, akkor előttünk áll a veszedelmes következmény, melyet a tervezett uj deliktum szükségképen magával hozna.

A Javaslat bünteti azt, a ki «szükségesnek állitott — — — megvesztegetés fejében pénzt vagy pénzértéket elfogad». Tehát a contrario állitva fel a tételt, a zugirász vagy a társadalom más parasitája azért büntetendő, mert azon «valótlan ürügy alatt», hogy bizonyos mennyiségü pénz «megvesztegetésre szükséges», azt elfogadja. Ha erre az állami parancsot alkalmazzuk, az ekképen fog hangzani:

«Valótlan ürügy alatt ne állitsd azt, hogy pénz vagy pénzérték megvesztegetésre szükséges, mert meg fogsz büntettetni.

«De elhárithatod magadról a büntetést, ha azt a mit igértél, teljesited is.»

Tehát a büntető parancs arra fogja sarkalni a zugirászokat, hogy ha megvesztegetés czéljából pénzt kaptak, azt adják is át annak, a kinek szánták. Igaz, hogy ezen esetben megvesztegetést követnek el; de ez a kifejtett elv helyességén nem változtat semmit, mert ezért kétségtelen marad az, hogy a 387. *b)* §. jogtalan s erkölcstelen czélt vesz oltalmába. Ha tény az, hogy a katonaszabaditás burjánzik, akkor ennek következménye csak az lehet, hogy a Btk. ide vonatkozó 41. és 42-ik fejezeteit kellő szigorral alkalmazzuk; de nem következik belőle az, hogy jogtalan és erkölcstelen czélok elérésére irányzott törekvéseknél azokat, a kik ezen czéljuk megvalósitása körül rászedettek, büntetőjogi oltalomban részesitsük.

Ebből láthatjuk, hogy a javasolt *deliktum* egy jogi törvény keretében a vagyoni érdek védelmét nem szolgálhatja.

Lehet, hogy az enquête nem is ezt az érdeket, hanem *a közhatóságok tekintélyének védelmét czélozta akkor, midőn a novella-tervezet ezen éppen nem sikerült alakulatát elfogadta;* melynek jogi képtelenségét a budapesti ügyvédi kamara, ez a magas jogi képzettséget representáló testület is kimutatta (felirat 21. lap). De ha a hatóság védelmét czélozta, ha az volt a tendentiája, hogy a hatóságok szeplőtlen jó hirnevét még az üres kérkedéstől is megóvja, akkor *ne helyezze el ezen szakaszt* a vagyon elleni büncselekmények csoportjába, mert igy *mást fejez ki, mint a mit kifejezni akar, mert igy a becsület s tisztesség védelme egészen eltörpül s annak a helyét a jogtalan vagyoni érdek oltalma foglalja el.*

Más állam is féltékény organumainak becsületére, de ezeknek védelmét soha sem zavarja össze a jogtalan vagyoni érdek védelmével.

Igy az olasz Btk. 204. §-a német forditásban:

«*Wer mit Einfluss oder Zuneigung seitens eines Parlamentsmitgliedes oder eines öffentlichen Beamten prahlend für sich oder Andere Geld oder einen anderen Vortheil als Anreiz oder Belohnung seiner Verwendung bei demselben oder unter dem Vorwande, die Gunst desselben erkaufen oder ihn dafür belohnen zu müssen, annimmt oder sich geben, oder versprechen lässt, wird mit Einschliessung von einem bis zu fünf Jahren und mit Geldstrafe von fünfzig bis zu eintausend fünfhundert Lire bestraft.*»

A lényege ezen törvénynek teljesen azonos a javasolt 387. *b)* §-al; mint látjuk, a klassikus büntetőjogászoknak, az olaszoknak, eszükbe sem jutott, hogy ezen szakaszt a csalás keretébe tegyék, hanem elhelyezték a harmadik czimbe, mely az állam *hatóságai* s az *állami igazgatás* ellen elkövetett büncselekményeket foglalja magában.

Bátran követhetjük az olaszokat, mert az ő törvényükben lerakott elvek éppen azt a jogi érdeket tartják szem előtt, mely minden jogállam legféltettebb kincse: a hatóságok szeplőtlen jó hirnevének sérthetetlenségét; másrészt ezen törvény nem véd oly vagyoni érdeket, mely jogtalan, s mint ilyen, jogvédelemre soha nem számithat.

—

Az enquête még egy egészen uj deliktumot hoz javaslatba, mely szerint büntetendő az, a ki *álhireket* terjeszt a vásáron vagy a tőzsdén.

Erről, és a még hátralevő részekről, egy befejező czikkben legközelebb szólok. *Vargha Ferencz.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A hirdetményi hagyatéki eljárás az uj örökösödési törvény-tervezet szerint.

Midőn a legközelebbi multban ismeretessé vált «Az örökösödési eljárásra vonatkozó törvények módositásáról és kiegészitéséről» szóló törvényjavaslati tervezet, a szaksajtó az «ipso iure» örökösödési elv és kényszer-hagyatéki eljárás feletti vitákban merülvén el, igen csekély figyelemben részesitette e törvényjavaslat 21. és 22. §-ait, melyek a hirdetményi eljárás fentartásáról és czélszerüsitéséről szólanak, holott a két § talán legfontosabb és legéletbevágóbb a javaslatban s valóban nagyobb figyelmet érdemelt volna.

Az örökösödési eljárás czélja és rendeltetése mindig az, hogy az örökös minél gyorsabban, könnyebben és kevesebb költséggel jusson az örökséghez; s miután e czél a hirdetményi eljárás utján könnyebben érhető el, mint a hagyatéknak közjegyző (esetleg szolgabiró) utjáni betárgyalása által, a törvényjavaslat 21-ik és 22-ik §-aiban a hirdetményi eljárást fentartja a prts 580. §-ában jelzett elv mellett, azonban a következő eltérésekkel:

Örökösödési bizonyitvány csak az örökhagyó halálától számitott három hó eltelte után adható ki, minélfogva a hirdetményi határidő is ugy tüzendő ki, hogy az az örökhagyó halálától számitott három hó előtt le ne járjon. Ez az első módositás és eltérés, s talán egyetlen oly módositás a hirdetményi hagyatéki eljárásra vonatkozólag, mely felesleges. Mai gyakorlatunk szerint a hirdetményi hagyatéki eljárás megindítása nincs időhöz kötve, s alig hiszem, hogy e megszoritásra szükség volna, nemcsak, mert tapasztalatból tudjuk, hogy legritkább esetben van az örökhagyó halála után azonnal oly helyzetben az örökösödési eljárás megindítására jogosult, hogy attól kellene tartani, mikép a hirdetményi határidő három hónapon belül lejárna, hanem különösen azért, mert minden irányu megszoritás ellenkezik az örökösödési eljárásban egyáltalában irányadó főczéllal, hogy az örökös mielőbb az örökséghez jusson, melyet mindig inkább siettetni, mint késleltetni van az örökösödési eljárás hivatva. Azt, hogy az érdeklettek a hagyatéki eljárás folyamatban létéről könnyebben tudomást szerezhessenek, elérhetni a meghirdetés módozatainak javitása által, mert hogy a hivatalos lapban való közzététel által a hirdetés tulajdonképi czélja elérve nincs, az bizonyos, miután tapasztalatból tudjuk, hogy hivatalos lapot legritkább esetben olvas még müvelt ember is, nem hogy laikus. Pedig más czél alig lebegett a tervezet alkotójának szemei előtt azzal, hogy három hó mulva nyerhet az örökös csak birtokbizonyitványt, mint mások jogainak védelme; mint időt adni az érdekelteknek arra, hogy a hagyatéki eljárásnak folyamatban létéről tudomást szerezhessenek. Ezen czél elérésére azonban a három havi határidő szerény véleményem szerint nem praktikus eszköz s e tekintetben a tervezet inkább ugy volna módositandó, hogy a hirdetmény hozzáférhetőbb módon tétessék közzé, pl. az előljáróság vagy városi hatóság, hagyatéki bíróság hirdetési tábláján való kifüggesztés; a községben való kidoboltatás, s a mennyiben lehetséges, a helybeli vagy legközelebbi napi lapban való közzététel által, a hivatalos lapban való hirdetés pedig csak oly esetekre szorittatnék, midőn azt a hagyaték nagysága, a valószinü érdekeltek különböző helyen való tartózkodása teszik indokolttá.

Hogy a hivatalos lapban való közzétételt maga a tervezet alkotója sem tartotta nélkülözhetetlennek, s a meghirdetés ilyforma módozatait is elégségesnek találta, mutatja a tervezet 21. §-ának szintén uj kijelentése, «ha csak le- és felmenők, továbbá házastárs van érdekelve a hagyatékban, ugy a hirdetmény csak a hagyatéki bíróságnál való kifüggesztés által s az örökhagyó utolsó lakhelyének községelőljárósága utján szokott módon teendő közzé». Minthogy pedig földmives osztály hivatalos lapot ugy sem olvas soha, e pont egész bátran oda volna módositható, hogy oly esetben, ha ugy az örökhagyó, mint a hagyatéki eljárást kérelmezők a földmives osztályhoz tartoznak, szintén mellőzhető a hivatalos lapban való közzététel, s ezt a megdoboltatás s a helyi vagy legközelebbi helyi lapban való közzététel pótolhatja. Feleslegessé válnae ez setben a hivatkozott §. azon további pontja, «ha azonban az örökhagyó utolsó rendes lakhelye nem a hagyatéki bíróság területén volt, a hirdetmény a hivatalos lapban teendő közzé,» mert a fenti meghirdetési módozatok által a netaláni érdekeltek ugyis tudomást szerezhetnek a hagyatéki eljárás megindításáról s legfeljebb az árverési hirdetményekhez hasonlóan, bizonyos hagyatéki érték után elégséges volna elővigyázatból a hirdetményt a hivatalos lapban is közzé tenni.

A javaslat 22. §-a azt mondja: «a prts 580. és 581. §-ában szabályozott eljárás után az örökösödési bizonyitvány akkor is kiadandó, ha az örökség tárgyát ingatlan vagyon nem képezi.» Ez kétségtelenül a legfontosabb módositása a javaslatnak, melylyel elesik a birtokbiróság szónak különös jelentősége a prts 580. §-ában, mert ha a hirdetményi eljárásnak

akkor is lesz helye, ha csak ingóságból áll a hagyaték, ugy az eljárásra eo ipso csak a hagyatéki birróság lesz hivatott s igy ha a hagyatéki ingatlanok különböző birtokbirróság területén feküdnének is, a hagyatéki birróság az összes ingatlanok és ingók tekintetében egyaránt illetékessé válik, s ez által el lesz kerülve az, hogy ha különböző helyeken fekszenek a hagyatéki ingatlanok, a hirdetményi eljárást ugyanannyi helyen kelljen megindítani.

Minthogy pedig hagyatéki birróságok a javaslat szerint csupán a járásbirróságok, ez által a javaslat segitene azon abnormis állapotokon, hogy ugyanazon hagyatékban járásbirróságok és törvényszékek is eljárjanak, mint azt ma látjuk a perre utasitás eseteiben. Az uj javaslat ez intézkedései által tehát a hirdetményi eljárást egyöntetüvé és könnyen hozzáférhetővé tenni volna hivatva. Ha tehát a prts 580. és 581. §-a a javaslat értelmében s a hirdetésre vonatkozólag fentebb előadottak tekintetbe vételével kiegészittetnék, a hirdetményi eljárás utján a hagyatékok nagy része könnyen, olcsón és czélszerüen volna rendezhető. *Dr. Ö. M.*

A bajor legujabb házasságjogi kodifikatio.

Bajorországban a honossággal kapcsolatos házassági törvény módositása, mely iránt a kormány törvényjavaslatot terjesztett elő a jelen téli ülésszakban, a sajtón kivül mind a külön bizottságban, mind a képviselőházban hosszas s élénk vitákra szolgáltatott alkalmat; nemcsak a házasságkötés feltételeinek megváltoztatása, hanem és főleg e reform visszaható erejének megállapitása következtében. A reform szükségessége a bajor 1868. és 1872. évi s a német birodalmi 1875-iki házassági törvény közötti ellentétből keletkezett. Amabban a törvényes egybekelés lényeges kellékéül szolgál a hatósági bizonyitvány, az engedélyezés, és pedig a magánjogi különbeni érvénytelenség feltétele alatt, mig a birodalmi törvény más házassági akadályokkal ezt is eltörölte; és az egyes államokban az országos törvényhozás illetékességét csak a külföldiekre, katonákra s köztisztviselőkre nézve tartván fen. Ezen ellentétnek mind a családi viszonyokban, mind a magánjogi alakulásokban igen visszás kifolyásai voltak. De a tervezett reform kihatása is nehéz jogi viszályokra s összeütközésekre vezethet a visszaható erő kellő szabályozása nélkül. Az eddigi bajor judikatura sem tisztázta a dolgot; mert az a megállapodása, hogy ha a hatósági bizonyitvány hiánya miatt érvénytelen házasságban élő férj a hiány pótlása általi utólagos érvényesités előtt elhal, daczára a hiány pótlásának, annak honosságát sem özvegye, sem gyermekei el nem nyerhetik; mert a házasság megszünvén, jogi következményei nem lehetnek, s igy az nem is justifikáltathatik. És ha az uj törvény általános érvénynyel birand, előfordulhat, hogy az eddigi törvény szerint érvénytelen házasságban élt fél azután mással egybekelvén, ez bigamiának fogna tekintethetni; sőt az utólag érvényesnek nyilvánitott házasság polgári s vagyonjogi hatálya körül jogi viszályok keletkezhetnek, különösen az eddigiek szerint örökölt vagyon kiadatása tekintetében. Azért némely bajor jogász szükségesnek találja annak kimondását, hogy a házasságkötés hiányossága, mi az érvénytelenséget foglalta magában, a hatósági bizonyitvány pótlása által már *ex tunc* t. i. kezdettől fogva orvosolva lett.

A kormány a jogi ellentétek kiegyenlitésére, tervezetében azon utat választotta, hogy a hatósági bizonyitvány kelléke fentartandó, de hiányához a házasság érvénytelensége nem kötendő. Ezzel összhangzásban a képviselőház bizottságában azon nézet emelkedett ki, hogy a bizonyitvány nélkül kötött s igy érvénytelennek tekintett házasság érvényesnek veendő a szerzett jogoknak épségben tartásával. Azonban minden részről elismertetett a visszaható erő érvényesitésével a törvénynek oly szerkezetet adni, mely által egyrészt a bigamia törvényi statuálása nélkül, az előbbi házasságból származott gyermekeknek s a nőnek szándokolt legalisálása elérhető legyen; másrészt annak örökösödési s vagyonjogi következményei, a szerzett jogok sérelme nélkül rendeztethessenek; s a birróságoknak határozataik hozatalára biztos törvényi alapok nyujtassanak. Több rendbeli inditvány mellett a kormány képviselője ismételten oly szerkezetet ajánlott, melyben a visszásság specialitásai mellőztetvén, a gyakorlatban felmerülő különböző jogkérdések eldöntése a birróságoknak lenne fenhagyandó.

A visszaható erő szabályozása körüli hosszas viták után az eredeti 1868-ki 33. art. módositásául a bizottság következő (art. 3.) megállapodásra jutott:

«Auf die Rechtsgiltigkeit der geschlossenen Ehe ist der Mangel dieses Zeugnisses ohne Einfluss; die Ehe hat aber so lange als die Ausstellung des Zeugnisses nicht nachträglich erwirkt wurde, für die Ehefrau, und die aus der Ehe entsprossenen oder legitimirten Kinder in Bezug auf die Heimat nicht die Wirkungen einer giltigen Ehe. Die Ehefrau behält ihre bisherige Heimat, und die Kinder folgen der Heimat ihrer Mutter. Erlangt die Ehefrau erst durch die Verheirathung die bayerische Staatsangehörigkeit, so besitzt sie mit ihren aus dieser Ehe entsprossenen oder durch dieselbe legitimirten Kindern die vorläufige Heimat in der Heimatsgemeinde ihres Mannes. Auf Unterstützungen, welche denselben während der Dauer der vorläufigen Heimat nach Massgabe des Gesetzes der Armenpflege gewährt wurden, findet. Art. 18. Anwendung.

«Vorstehende Bestimmungen sind unbeschadet erworbener Rechte Dritter auch auf diejenigen Ehen anzuwenden, welche nach den bisherigen Fassungen des Art. 33. II., oder nach den älteren Vorschriften als ungültig zu behandeln waren.»

A külföldiekre nézve, kik a bajor területen lépnek házasságra, szabályul szolgáljon az, hogy a férj által igazolandó a közig. hatóság előtt, miszerint ezen házasság-kötés állama törvényei szerint érvényesnek tekintetik.

A képviselőház nov. 25-én kezdé meg ezen törvényjavaslat tárgyalását, mi nem folyt le erős ellenzés s heves viták nélkül. A mellett, hogy némelyek részleges módositás helyett az egész házassági jog revideálását s ujra alkotását sürgetik, folytattatott a támadás a visszaható erő ellen. Védelembe vették az eddigi törvény szabályait is. Az anyát s gyermekeket nem kellene egymástól elkülöniteni; a törvénytelen születésüeknek az anyához kell tartozni; és a törvényhozásnak a törvénytelen családi viszony törvényessé alakitását előmozditani és nem hátráltatni kellene, mondották többen. Gunzenhäuser következő inditványt adott be: «Hat vor dem Inkrafttreten des gegenwärtigen Gesetzes, einer der Ehegatten, welche eine nach den bisherigen Gesetzen bürgerlich ungültige Ehe geschlossen hatten, bei Leben beider Ehegatten mit einer andern Person eine bürgerlich giltige Ehe eingegangen, so wird — von der letzteren Eheschliessung an — die erstbezeichnete eheliche Verbindung einer durch richterliche Urtheil getrennten Ehe bürgerlich gleichgeachtet».

Ezen inditvány megvitatása, kapcsolatban a visszaható erő ujabb tárgyalásával, egy egész ülést huzott ki. Ujabban aggodalmak fejeztettek ki a visszaható erő következményei iránt; azon záradékot: «harmadik személyek jogai megőrzésével» nem tartották elégségesnek.

Ezek ellenében a miniszterek ismételten felszólaltak a javaslat ezen irányelve mellett. Nyiltan beismerték, hogy a főkérdés csakugyan a tervezett reform visszaható ereje körül forog; és kifejtették, hogy annak sikere a törvény visszaható erejében összpontosul; e nélkül nem lennének eltávolithatók azon abnormis jogállapotok, melyek ezen törvényjavaslat előállitására okul szolgáltak. A czél az, hogy a gyermekek egyediségéről a törvénytelenség foltja letöröltessék s az anyáknak a nő természetes jogai biztositassanak; és mért nem

kellenék e czélt visszafelé is érvényesiteni? Ezen ügy direktivumát a judikaturára bizni nem lehet, ha jó lenne is. De azon záradék, a «szerzett jogok fentartásával,» már nem oly általános szabály, melynél a birák el nem igazodhatnának. Az előbbi elvre nézve az egyik miniszter a Reichsgericht egy enunciatióját idézte, melyben a kérdéses bizonyitvány-hiány esetében, az ujabb házasság kötése «Ehebruch»-nak mondatott ki, tehát az elsőnek feltételes érvénye elismertetett, a másodiknak pedig érvénytelensége. A másik miniszter hivatkozott ez esetre, melyben a bizonyitvány előállitása az idegen hivatalok által pusztán «aus Versehen» mulasztatott el, mi azután az anyára s gyermekeire a legsulyosb jogi s vagyoni következményeket idézte elő. A külállam érvényesnek ismerte el s azért a szegényeket a bajor hatóság segélyezésére utalta, mig ez azt az eddigi törvények értelmében visszautasitotta; s az innen származott gyermekek külföldön apjok, s Bajorországban anyjok nevét viselték! A községek «Einspruchsrechtje» mint olyan tüntettetett fel, mely csak Bajorországban létezik, s melynek többek szerint szomoru befolyása van a törvénytelen születések számának emelkedésére. Még kevésbé türhető azon abnormis bajor gyakorlat, mely szerint a községek, hogy azok tartási terhétől szabaduljanak, dotatióban részesitik azon férfiakat, kik a törvénytelen születésü gyermekek anyját nőül veszik.

A képviselőház nov. 27-én fejezte be ezen ügy tárgyalását, Gr. s társai elleninditványait elvetvén s a bizottság szabadelvü határozatait elfogadván. Tehát érvényre emeltetett: hogy jövőre a hatósági bizonyitvány hiánya a házasság polgárjogi érvényére nem bir befolyással; azonban a hiány pótlásáig, a nő és gyermekek honossága s a segélyezés tekintetében érvényes házasság hatályával nem bir; s ha a nő egybekelése által jut a bajor állami illetőséghez, az a gyermekeivel előleges honosságot a férje honos községében nyerend. Ezen szabályok a 3-ik személyek szerzett jogai épségben tartásával az eddigelé érvényteleneknek vett házasságokra is kiterjednek. Ugy az is, hogy a házaséletbe hozott törvénytelen gyermekek előbbi honossága fentartandó azon indokból, hogy megszünjék azon immorális aktus, mely a községeknek fentemlitett dotationális egyezkedésében rejlett.

Jellemző a német kodifikatió alaposságára az, miszerint a jelen alig 9—10 §-ból álló javaslat tárgyalására a képviselőházban három nap szenteltetett, miután a bizottságban több héten át kétszeri felolvasást nyert s külön redaktion is ment keresztül. *Sz.*

Külföldi judikatura.

404. A csőd megszünte után jogositva van a hitelező követelését a volt közadós ellen perrel érvényesiteni, noha módjában állana a felszámolási jegyzőkönyv alapján végrehajtást elrendeltetni. *(Német birodalmi törvényszék.)*

405. A biztositási ügynök közvetiti a biztositást, tőle nyeri a biztositott a kellő kitanitást s ha az ügynök nem is képviselője a biztositó társulatnak, ugy mégis alkalmazottja és bizalmi embere. Ha a biztositott számol e viszonynyal és bizva az ügynökben, reá bizza az ajánlat kitöltését, ezzel nem teszi az ügynököt megbizottjává és nem terheli őt mulasztás, ha az ügynök által az ajánlatban foglalt kérdésekre beirt válaszát felül nem vizsgálja, valahányszor oly tényekről van szó, a melyekről az ügynök maga meggyőződést szerezhetett. Ha tehát ily körülmény tekintetében fontos tényre valótlan válasz foglaltatik az ajánlatban, a biztositónak nincs joga ez alapon a kár megtérítését megtagadni. *(Német birodalmi törvényszék.)*

406. A ki ajánlja másnak valamely ügylet megkötését, illetőleg bizonyos értékpapirok vételét, az rendszerint ajánlása következményeiért felelőssé nem tehető. Csak ha rosszakaraton alapszik az ajánlás, akkor szavatol a mala fides-e által okozott kárért. Ha azonban a felek közt üzleti összeköttetés áll fen, a viszony máskép alakul, mert noha két személy üzleti összeköttetése magában véve nem egyéb, mint bizonyos, egymással megkötött ügyleteknek véletlen együttléte, mégis a gyakori érintkezés és az érdekközösség folytán bizonyos bizalmi viszonyt fejleszt, a melyben az igazság és a bizalom megóvása nagyobb terjedelemben és mérvben követelhető meg, minélfogva oly tények nyerhetnek jogi tartalmat, melyek különben jogilag közömböseknek jelentkeznének. Ezen eszme a keresk. törv. 320. §-ában is kifejezésre jut. Ha e szerint a bizományos ajánlja bizonyos papirok megvételét, noha helyzeténél fogva tudhatta volna, hogy azon papirok árfolyama csökkenni fog, ugy a vele üzleti összeköttetésben álló megbizójának szavatolni tartozik a kárért, még pedig nem csupán azon papirok értékcsökkenéséért, melyeket általa vétetett, hanem azokért is, melyeket más által, vagy maga vásárolt az ajánlás utján. *(Német birodalmi törvényszék.)* *Közli: Dr. Gold Simon.*

Az elmebeteg vizsgálati foglyok és fegyenczek elhelyezéséről.

(Dr. Laufenauer Károly egyet. tanárnak a Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságában tartott előadásából.)

Utóbbi időben mind sürübben panaszok hangzanak fel az irányban, hogy az elmebetegnek talált vizsgálati foglyok és fegyenczek nehezen vagy éppen nem találnak elhelyezést az országos elmegyógyintézetekben. Okai eme visszásságnak a következőkben keresendők:

Országos elmegyógyintézeteink tul vannak tömve, nem képesek a felvételre jelentkező beteganyagot elhelyezni, ugy hogy a legrövidebb idő alatt alapos intézkedésekre lesz szükség, nehogy a legsajnálatosabb szerencsétlenségek történjenek. Szaporitani kellend az intézeteket, ép ugy, mint ez Európa minden államában történt, mert a betegek egyszerü elutasitásával a kérdést elodázni igen, de megoldani nem lehet.

Másodsorban az is bizonyos, hogy az országos elmegyógyintézetek, a fogházakból és a fegyintézetekből feléjök özönlő beteganyagtól jól megfontolt okokból idegenkednek; a gonosztevő elmebeteg és a fegyházban elmebeteggé vált rab egyáltalán nem illik bele elmegyógyintézeteink keretébe; megvetőleg néznek az ilyen egyénekre a többi betegek, hozzátartozóik pedig irtóznak a gondolattól, hogy családtagjaik gyilkosokkal és rablókkal tartózkodnak egy fedél alatt, egy szobában. A fogházban és fegyházban megfordult elmebeteg rab — eltekintve a közveszélyes elmekórformától, melyben rendszerint szenved — igen garázda magaviseletü az elmegyógyintézetben, szökésre, kitörésre, összeesküvésre hajlamos, sőt nem egyszer életveszélyes testi sértéseket okoz többi betegtársain, az orvosokon, az ápoló személyzeten.

Mindeme körülmények már e század közepén arra inditották egyéb államok elmeorvosait és kriminalistáit, hogy külön, ilynemü betegek számára szolgáló intézetek alapitását sürgessék a kormányhatalomtól.

A praktikus angolok voltak a kezdeményezők, ugy hogy ma a szigetkirályságban öt (Dundrum, Milbank, Woking, Broadmoore, Perth) részint teljesen önálló, részint fiók-tébolydai osztály van müködésben.

Franciaországban a Roussel-féle törvény az elmebeteg rabok számára szintén speciális elmegyógyintézetek felállitását rendeli el; eddig csak egy, a Gaillon-i fegyház (Eure) fiók-tébolydai osztálya van használatban. Amerika, Belgium, Hollandia, Németország (Waldheim, Moabit Berlinben), Olaszország, Svédország már rendelkeznek hasonló intézménynyel. Csak Ausztria és Magyarország az, hol e tekintetben még a régi már-már tarthatlan állapotok uralkodnak.

Hovatovább mi sem zárkózhatunk el a kérdés megoldásától. Az igazságügyi miniszterium egy fegyházat szándékozik épiteni Budapest környékén és hozzá akar csatolni egy tébolydai osztályt is. Ez valóban égetően sürgős szükségletet fog pótolni sok irányban. Az elmebetegségre gyanus vizsgálati foglyok rendszerint (vannak kivételek is) a fogházakban vizsgáltatnak elmeállapotukat illetőleg; csakis a vidéki törvényszékek szokták rabjaikat a központi tébolydákba felküldeni, ha ugyan kérelmüknek hely adatik. A fogházbeli vizsgálat időtrabló, de meg tökéletlen intézkedés is; hiányzik az iskolázott ápoló személyzet, mely az állitólagos beteget megfigyelje, de meg szülőanyjává lesz egy sokszor járványosan fellépő bajnak: a szinlelésnek. Tehát ténylegesen okvetlenül szükséges egy olynemü tébolydai jelleggel biró osztály, hová az igazságügyi tárcza betegei, minden különösebb irka-firka nélkül, rövid uton elhelyezhetők legyenek, elejét véve sok egyéb bajok közül még annak is, nehogy a hosszas fogházi

tartózkodás meg a szakszerü kezelés és ápolás hiánya folytán gyógyithatlanná váljon a különben keletkező elmebajban szenvedő rab. Tekintettel arra, hogy átlag országos intézeteinkben mintegy 50 vizsgálati fogoly és fegyencz tartatik, továbbá, hogy ugy a központban, mint a vidéki börtön és fegyházi kórházakban szintén van elég elmebeteg rab, az épitendő intézetnek legalább is 80—120 fekhelyre kell berendezve lennie. Az intézet belső berendezése feleljen meg elmegyógyintézeteink ismert szabványának azzal a különbséggel, hogy a biztonsági intézkedések ugy az épitkezés, mint a szolgálatot illetőleg legalább is háromszorozottak legyenek. Kivánatos egy önálló, szakképzett orvosigazgató, ki független legyen a fegyházi igazgatótól, különben a kompetentialis surlódásoknak se vége, se hossza. Eltekintve az intézet sajátságos céljától, a tébolydai osztály valóságos klinikája leszen a törvényszéki elmekórtannak, melyet ugy orvosnövendékek, mint jogászok nagy haszonnal használhatnak.

Különfélék.

— **A fegyelmi judikaturából.** Mult számunkban hirt adtunk arról, hogy a kir. Curia fegyelmi birósága jogerejüleg elmozditott az ügyvédségtől egy ügyvédet, azon egyedüli okból, mivel huzamosabb idő óta nem fizette meg kamarai tagdij-illetményét s ez végrehajtási uton sem volt rajta megvehető. Az alább következő esetben pedig a Curia elrendelte egy olyan nyugalmazott aljárásbirónak a kamarába való felvételét, a ki ellen több esetből kifolyólag fegyelmi és bünvádi vizsgálat van folyamatban, még pedig nyereségvágyból elkövetett vétségek gyanuja miatt. A két itélet egymással határozottan ellenkező felfogást tanusit. Utalunk egyébiránt e tekintetben lapunk jelen számának első czikkére.

A pozsonyi ügyvédi kamara választmánya: — — ügyvédnek az ügyvédi lajstromba leendő felvételi ügyére vonatkozólag következő végzést hozott: — — vágujhelyi lakos ügyvéd, ki ügyvédi minősitését a budapesti kir. itélő tábla által 1872 október 1-én 36,610/872. sz. a. kiadott és itt eredetben felmutatott ügyvédi oklevéllel igazolta és a szükséges dijak fizetésére 16 frtot a kamara pénztáránál lefizetett, mint gyakorló ügyvéd Vágujhely székhelylyel bejegyzésért és felvételért folyamodott, mely kérelmét ezen kamara a pozsonyi kir. itélő tábla elnökétől 57/891. fegy. sz. a. érkezett értesitése folytán megtagadja és az ügyvédek kötelékébe leendő felvétel iránti kérelmével őt elutasitja. A felvétel iránt beérkezett folyamodvány érdemleges elintézése alkalmával a kamara választmányának tudomására esett, hogy — — nyugalmazott kir. aljárásbiró ellen a nyitrai kir. törvényszéknél állitólag fenyitő és a pozsonyi kir. itélő táblánál fegyelmi eljárás van folyamatban, miért a felvételt megelőzőleg 922/891. számu itteni határozattal az előbb megnevezett két hatóság megkerestetett, hogy az állitott körülmények tekintetében felvilágositást nyujtson. Ezen puhatolás eredményeként érkezett a pozsonyi kir. itélő tábla 57/891. fegy. sz. értesitése, a mely azt igazolja, hogy folyamodó nyugalmazott aljárásbiró ellen már 1885. év óta folyik fegyelmi eljárás, s mert időközben többrendbeli esetből kifolyólag ujabb vádak emeltettek, ezek, valamint a folyamatban volt panaszos ügyek tekintetében a folytatólagos fegyelmi eljárás és vizsgálat — — ellen elrendeltetett és foganatositva lett. Még a nyitrai kir. törvényszéktől ez ideig válasz nem érkezett. Tekintve, hogy az itteni iratokhoz mellékelt 8317/890. sz. kir. curiai itélet szerint folyamodó ugyan felmentetett a hivatali sikkasztás büntettének vádja alól, de többi közt ezen ügyben is ellene a fegyelmi eljárás elrendelve és foganatositva, de eddig befejezve nem lett; tekintve, hogy folyamodó ellen az illetékes fegyelmi hatóságtól nyert értesités szerint számtalan esetből kifolyólag a fegyelmi vizsgálat elrendelve és foganatositva lett, s mert ugyanő már nyugalomba helyeztetvén, tehát nem csekélyebb jelentőségü, hanem valószinüleg sulyosabb beszámitásu vétségek miatt üldöztetik fegyelmileg, s mert a most hivatkozott legfőbb birói itélet szerint és nyereségvágyból származó cselekmény állitólagos elkövetése miatt lett fegyelmi eljárás alá helyezve, s mert az ügyvédi kamara választmányának kötelessége nem csak a bejegyzett ügyvédek viselkedése felett őrködni, de kötelessége a kar kötelékébe felvételért folyamodó egyének feddhetlenségét kutatni és megállapitani, s mert folyamodó — — nyug. aljárásbiró viselkedése kifogásoltatott és fegyelmileg üldöztetik, azért a feddhetlenség igazolásának hiányából a felvétel megtagadandó volt, stb.

A m. kir. Curia: Az ügyvédi kamara választmányának határozata megváltoztatik és — — az ügyvédi lajstromba felvétetni rendeltetik; mert okleveles ügyvédnek felvétele csak azon esetben tagadható meg, ha az 1874. évi XXXIV. tcz. 3. §-ában tüzetesen felsorolt okok valamelyike fenforog, folyamodó ellenében azonban ily körülménynek létezése nem is állittatik, azon általa is beismert tény pedig, hogy ellenében, mint volt aljárásbiró ellen még fegyelmi ügyek vannak folyamatban, tekintettel a fentebb idézett törvényszakaszra, a felvételt nem gátolhatja, abból csakis az következik, hogy az érintett fegyelmi ügyek befejezése után, a mennyiben azok által folyamodó jellemét elhomályositó tények derülnének fel, az ügyvédi kamarának szabadságában állana az 1874. XXXIV. tcz. 7. § ának utolsó bekezdése értelmében a kamara kebeléből leendő kizárást fegyelmi uton kérelmezni. (1892. évi január 14. 10,116. sz. a.)

— **«A kihágásokról szóló magyar büntető-törvények és az azokra vonatkozó eljárási szabályok magyarázata.»** Ez teljes czime *Dr. Illés Károly* legujabb müvének, mely éppen most hagyta el a sajtót. E mü 553 nagy nyolczadrét oldalon tárgyalja a czimben megjelölt anyagot, mindenütt tárgyuk és összefüggésük szerint csoportositva s külön czimekkel ellátva a törvény megfelelő §-ait, melyekhez azután a magyarázó jegyzetek csatlakoznak. Egy általános bevezetés után a könyv három részre oszlik. Az első rész (15—308 l.) a kihágásokról szóló büntető törvénykönyv §-ait és magyarázatát tartalmazza. A második részben (309—476 l.) azok a kihágások, illetőleg a kihágásokat tárgyazó ama törvények vannak összefoglalva, melyek a Kbtk. keretében elő nem fordulnak. Szerző e kihágásokat időrendben sorakoztatja, s ehhez képest egymásután tárgyalja a mező- és sajtórendőri, a népoktatásra vonatkozó, s a választási kihágásokat, a zugirászatot, a cselédrendőri és közegészségügyi, a budapesti bejelentésre vonatkozó, az erdei, a zálogüzlettel kapcsolatos, a kivándorlási, a müemlékek fentartására vonatkozó, a phylloxera elleni védelemmel összefüggő, az ország czimerének tiltott használata által elkövetett, a vadászati, a káros hitelügylet kötése s a részletügylet szabályellenes folytatása által elkövetett, az ipari, a vizrendőri, a selyemtenyésztéssel kapcsolatos, a védhimlőoltásra vonatkozó, az állategészségügyi, a tengeralatti kábel védelmét tárgyazó, a halászati, a távirás, távbeszélő és villamos jelző tiltott felállitása és használata, továbbá a hadköteles szökése és tiltott nősülése által elkövetett, az ut és vámrendőri, az áruvédjegy kötelező használatának elmulasztása, a vasárnapi munkaszünet megszegése, az ipari és gyári alkalmazottak betegsegélyezésére vonatkozó szabályok meg nem tartása, s a fegyverek kötelező megvizsgáltatásának elmulasztása által elkövetett kihágásokat. Tehát az 1840: IX. tcz.-től az 1891: XXXIV. tcz.-ig minden közbeeső törvény felvétetett, a mely valamely cselekményt vagy mulasztást kihágássá minősit s ma még hatályban van. A harmadik rész (477—553 l.) a járásbiróság és közigazgatási hatóság előtti eljárás szabályait, vagyis az 1880. évben e tárgyban kiadott igazságügyi és belügyminiszteri rendeleteket tartalmazza, mindegyik rendelet §-ait megfelelő magyarázattal kisérve. A munkát kimeritő tárgymutató fejezi be. — Örvendetesnek tartjuk, hogy jogirodalmunk ezen eddig nagyon elhanyagolt szakmája ily kiválóan hivatott feldolgozóra talált.

— **A budapesti kir. főügyészség területén müködő kir. ügyészségek** 1891. évi ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása: 1890. év végén elintézetlen maradt 1450 drb, 1891. évben érkezett 184,407 drb, elintézendő volt 185,857 drb; elintéztetett 184,263 drb, 1891. év végén maradt hátralék 1594 drb. A hátralékok száma tehát az iktatványok napra eső hányadának felel meg.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltó törvényszék ügykimutatása** 1892. év január haváról: 1892 január havában érkezett 6230, elintézetlen volt 682, volt elintézendő 6912; elintéztetett: per 271, sürgős ügy 868, rendes ügy 3092, ülésen kivüli 1503, összesen 5734, elintézetlen maradt 1178, csőd nyittatott 5, csőd megszüntettetett 3, csőd folyamatban van 65, ülés tartatott 53.

— **A pécsi kir. törvényszék** 1891. évi ügyforgalma és tevékenysége. Az 1890. évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt: Elnöki beadvány 3319, hátralék nem maradt. Polgári, telekkönyvi, büntető és fegyelmi beadvány összesen 46,880, ebből maradt hátralék 644. Érdemileg befejeztetett: Közpolgári per 514, csődügy 16, örökösödési ügy 223, váltó és kereskedelmi per, itélettel 157, sommás végzéssel 1395, más végzéssel 66, czégbejegyzés és törlés 168, urbéri és rokon ügy 25, kisebb polgári peres ügy 81, egyéb polgári folyó ügy 349, bünügyi vizsgálat 263, bünvádi per 863, vétségi és kihágási ügy 2-od fokban 355, egyéb ügy 143. Sajtóper volt 8, befejeztetett: itélettel 4, megszüntetéssel 2. Pénzügyi kihágási ügy befejeztetett 483, fegyelmi ügy 8, telekkönyvi per 1, telekkönyvi ügy 11,786. Folyamatban maradt: Közpolgári per 872, csődügy 41, váltó és kereskedelmi per és ügy 47, urbéri és rokon ügy 5, egyéb polgári ügy 14, bünügyi vizsgálat 73, büntető per 310, járásbíróságtól felebbvitt bünvádi ügy 17, sajtóügyi vizsgálat 2, pénzügyi kihágás 31, telekkönyvi ügy 880. A kir. törvényszéknél egy-egy előadóra az elintézett beadványokból átlag esik 5208 ügydarab, és a megfelelő számu érdemleges per és ügy.[1]

— **A pécsi kir. járásbiróság** 1891. évi ügyforgalma és tevékenysége. Az 1890. évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt: Elnöki beadvány 478, hátralék nem maradt. Polgári és bünvádi beadvány összesen 24,594, ebből hátralék maradt 30. Érdemileg befejeztetett: Sommás per 3628, folyamatban maradt 712, örökösödési ügy befejeztetett 343, folyamatban maradt 78, egyéb polgári ügy befejeztetett 1192, folyamatban semmi sem maradt. Vétség és kihágás befejeztetett 511, folyamatban maradt 413, egyéb büntető ügy befejeztetett 302, folyamatban maradt 27, kisebb polgári per befejeztetett 941, folyamatban maradt 291, egyéb kisebb polgári ügy befejeztetett 57, folyamatban maradt 7. A közpolgári beadványokból (3 biró között felosztva) egy-egy biró átlag véve elintézett 6791 beadványt, és érdemileg befejezett 1721 sommás pert és ügyet. A 4-ik biró elintézett 4189 bünvádi beadványt és érdemileg 511 vétséget és kihágást, 302 büntető folyó ügyet és 941 kisebb polgári pert.[1]

— **Az aradi ügyvédi kamara** jelentéséből veszszük ki a következő részletet:

A jogszolgáltatást illetőleg azon reményt tápláltuk, miszerint a törvényhozás mult ülésszaka alatt megalkotja mindazon törvényeket, melyek a magánjogra vonatkoznak, revisió alá vétetik az ügyvédi rendtartás, mely az ügyvédi intézmény fejlesztését nagyban előmozditaná, különösen pedig a kir. táblák szétosztásával kapcsolatos szóbeliség életbe léptettetik, a bagatell-törvény káros következményei eltávolittatnak, és ezeken felül a bünvádi eljárás mint nélkülözhetlen kelléke büntető törvénykezésünknek, szintén érvényre emeltetik. Az irányelvek, a melyek alapján a most érintett törvények megalkotását óhajtottuk, számos évi jelentéseinkben le vannak fektetve, ugyanazért ezuttal azok ismétlésébe nem bocsájtkozunk. Sajnosan tapasztaltuk azonban, hogy az emlitett törvényjavaslatok az országos képviselőház napirendjére nem kerülhettek, egyrészt, mert a törvényhozás munkaideje váratlanul megrövidült, másrészt pedig a közigazgatás államositásának nagy hullámokat felvert vitája a még rendelkezésre állott időt is nagyrészben igénybe vette. . . .

A mult év folyamán meglepetésünkre ismét előfordult azon eset, mely szerint kamaránk egyik tagja az ügyvédi képviselet gyakorlásában korlátoztatott. Megfoghatatlan tünemény előttünk, hogy a védelem szabadsága elé akadályok gördittetnek, mert mindenkinek érdekében áll az igazság felderitése és ezt leghatályosabban az ügyvédi képviselet mozditja elő. Nem kutattuk, hogy mily indokok vezérelték a nagyméltóságu magy. kir. földmivelési miniszterium fegyelmi osztálya főnökét akkor, midőn az ügyvédi képviseletet kizárta, de annak határozott kifejezést kölcsönzünk, hogy ezen intézkedése az 1874. évi XXXIV. tcz. 1., 38. §-aiba ütközik és igy méltán elvárjuk Nagyméltóságodtól a sérelem orvoslását oly módon, hogy az ügyvédi tekintély emelésére egyáltalán nem szolgálható és a felek érdekeire káros következményü eljárástól az ügyvédi kar megkiméltetik.

— **Fővárosi járásbiróságaink** tárgyaló asztalai nincsenek az irásbeliségre számitva, a mennyiben oly keskenyek és rövidek, hogy 5—6 ember is csak igen szüken fér meg mellettük. Már pedig, mint tudjuk, sommás eljárásunk nagyobbrészt irásbeli lévén, az egy-egy birónál jegyzőkönyvező 10—20 ügyvéd sehogy sem fér el a kis asztaloknál. Itt látjuk helyén valónak annak megemlitését is, hogy a birák számára emelkedettebb podium volna a járásbiróságoknál is készitendő. Az ügyvédek szobája is pium desiderium marad ugy látszik. Pedig óhajtanák ezt nemcsak az ügyvédek, de maguk a birák is, mert talán igy nem volna még sem akkora a zsivaj a tárgyalások alatt, mint jelenleg. *(Ügyvédi körökből.)*

— **A kecskeméti jogakadémián** a jelen félévben a követ kező speciálkollegiumok tartatnak: Római család-jog. Magyary Géza. — Bölcsészet-történet. Nagy Ferencz. — Örökösödési rendszerek. Csilléry Benő. — Egyházi büntetőjog. Szász Béla. — Az esküdtszéki intézmény. Kecskeméti Lajos. — Örökösödési eljárás. Bagi Béla. — Csődeljárás. Bagi Béla. — Határvámjövedék. Szigethy Lehel. — Közigazgatási biráskodás. Kovács Pál. — Europai statisztika. Szeless József. — Rendészeti politika. Dékány István. — Igazságügyi politika. Dékány István.

— **Dr. Gruber Lajos** budapesti kir. alügyészt a páris «Société générale des prisons» levelező tagjai közé vette fel

Nemzetközi Szemle.

— **A vizjog kodifikatiója**, mely a német birodalom törvényalkotási feladatainak egyik fontosbikát képezi, lassan halad előre, és nem csekély elvi nehézségekbe is ütközik. Mult évi szeptember második felében az arra kiküldött külön bizottság megkezdé ülésezéseit a törvény-tervezet szerkezetének végleges megállapitására. Most folytattatik a munka hetek óta a birodalmi közgazdászati miniszteriumban, nagy vitatkozással az irányelvek s az alap kiindulási pont felett is. Kitünő szakférfiak itt is a német kodifikatió egységességét törekszenek salválni, a megalkotandó vizjogot az egész birodalomra kiterjeszteni akarván. Ennek egyik akadályát azonban az képezi, hogy legujabban a déli államokban már keletkeztek vizjogi törvények, melyeket felforgatni, a társadalmi élet zavarai nélkül alig lehetne. Másik akadályt a magán- s közjogi intézkedések összeegyeztetése képezi. Sokan a magánjogi részt akarnák birodalmilag rendeztetni, összefüggésben az egész birodalomra kiható és most alkotásban levő általános polgári kodexel. Ellenben a közjogi, vizrendőri szabályozást az egyes államok megállapodásaira és törvényhozásaikra biznák. De itt ismét nem csekély nehézségül áll elő a szoros összefüggés a magánjogi s közjogi intézkedések között. Különben a vizjogi kodifikatio tárgyalásaiban ujabban azon inditvány merült fel, hogy ugynevezett «Wasserbuch», külön vizikönyv, hozattassék be, — a mely intézményt nálunk is, még az 1885. évi törvényhozás a XXIII. tcz.-ben szentesitett, — csakhogy a mienkénél tökéletesb szervezetben; mert a német kodifikationális bizottság akkép akarja azt szerveztetni, hogy egészen az ingatlan birtok telekkönyvének jellegével birjon a vizi birtokok s jogok tekintetében. A mi törvényhozásunk intentiójában ez nem feküdt s ily terjedelemben nem is kivánta szerveztetni. A német birodalmi vizi könyvek az összes jogosultságokra, kötelmekre, vizi s parti müvekre, társulatokra, s munkálatokra kiterjedvén, megszerkesztésük után nyilvánosságra hozatnának s biztositékul szolgálandnak minden jogi megtámadások ellen, s az ebbeli jogok érvényesitésére. Tehát egészen a közönséges telekkönyvek biztositékaival s hatályával birnának.

— **Egy poroszországi esküdtszéki elnök** a napokban az esküdtekhez intézett jogi oktatásban ezeket mondta: Ha önök a védő ur véleményét elfogadják, akkor büntetlenül bárki belopódzhatik az önök hálószobájába és lelőheti önöket. Egy másik elnök pedig: És önöknek azon jogi oktatást adom, hogy ezen kérdésre igennel kell felelniök. — Most arra törekszenek szakkörökben, hogy a jogi oktatás ellen semmiségi panaszszal lehessen élni.

— **A tudósok figyelme** mindinkább a büntetőjogi kérdések felé fordul. A «Congrès des sociétés savantes» napirendjére ki van tüzve többek közt ezen kérdés is: De l' exécution de la péine des traveaux forcés.

— **A «Rivista di discipline carcerarie»** czimü börtönügyi folyóirat, melyet Beltrani Scalia, az olasz börtönügy főfelügyelője, adott ki, megszünt.

[1] Ezen két kimutatást a pécsi törvényszék elnökének kérelmére közöljük, a ki ez adatok által megczáfolni kivánja a pécsi ügyvédi kamara jelentésének a pécsi bíróságokra vonatkozó részét.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 10. SZ. Budapest, 1892. márczius 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Semmisségi ok vagy kezelési szabálytalanság? Dr. ILLÉS KÁROLY budapesti ügyvéd, nyug. kir. ügyésztől. — A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — *Jogirodalom:* Dr. Gustav Steinbach: Die ungarische Verfassungsgesetze. *y.* — *Törvénykezési Szemle:* A kereskedelmi törvény 347. §-ához. Dr. SCHLESINGER NÁTHÁN liptó-szt.-miklósi ügyvédtől. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Semmisségi ok vagy kezelési szabálytalanság?

A feltételes itéleteknek s a büntető törvénykönyv hézagainak veszedelmes versenytársa támadt e lapok hasábjain, mióta a budapesti kir. itélő tábla tömegesen megsemmisitette a budapesti kir. törvényszék büntető osztályának kikampózott itéleteit, a kir. Curia pedig visszasemmisitette a kir. tábla határozatait. A kampózás kérdése ettől kezdve a Jogtudományi Közlöny állandó napi rendjére került. Szabadjon tehát nekem is hozzászólni e közkedveltségü tárgyhoz.

Ott folytatom, a hol a legutóbbi számban Justus félben hagyta. Folytatom pedig nem azért, hogy hozzájáruljak ahhoz a szép harmóniához, mely az eddigi felszólalásokban egy titkos karnagy vezénylete alatt megnyilatkozott, hanem azért, mert hamisaknak tartom ama harmonia hangjait, s más hangvételekkel óhajtok kisérletet tenni.

Az eddigi felszólalások vezérmotivuma az, hogy a kampózás gyakorlata helytelen és szabályellenes, s veszélyezteti a váddal terhelt egyének érdekeit: mert tág kaput nyit a birói felületességnek. De hát kételkedik-e ebben valaki? Avagy nem világos-e a régi és az uj ügyviteli szabályok 129. illetőleg 165. §-aiból, hogy a birói határozatokat önállóan kell megokolni, s e végett nem szabad más irat tartalmára hivatkozni? s vajon ki ne látná be első pillanatra, hogy a birót a kampózás gyakorlata sok esetben arra csábitja, hogy az ügyészi inditványon kivül egyebet el ne olvasson, s ennélfogva a kérdéses ügyben biróvá léptesse elő az ügyészt, kinek inditványát beható vizsgálat és ellenőrzés nélkül birói határozattá emeli. Igaz, hogy a vádaláhelyezés stádiumában legtöbb esetben az ügy áttanulmányozása után is arra az eredményre fog jutni a bíróság, a melyre a kir. ügyész jutott; de minthogy mégis megtörténhetik az ellenkező, s minthogy a sok terhelt között minden bizonynyal vannak ártatlanok is, kiket a bíróság már a vád stádiumában felmenthetne: ezeken kétségkivül sérelem eshetik az által, ha a biró nem tanulmányozza át ügyüket, s e miatt tovább is vád alatt tartja.

Mindezt már Veridicus és Justus felfedezései előtt is tudtuk, sőt abban sem kételkedhetünk, hogy tudták és tudják azok a biró urak is, a kik a kampózást megszokásból vagy kényszerü időkimélés miatt gyakorolják. Talán feltehetjük tehát a kir. Curiáról is, hogy bir némi sejtelemmel e gyakorlat szabályellenes voltáról, s hogy távol van tőle az a gondolat, mintha azt helyeselni vagy éppen szentesiteni lehetne.

Justus azonban éppen ezt fogta rá a kir. Curiára, midőn czikkét «A kampózás curiai szentesitése» czim alatt s e czimnek megfelelő tartalommal irta meg. Nagy merészségnek kellene tartanunk ezt a ráfogást, ha Justus felfogásának kulcsát fel nem találnánk abban a téves alaphangban, melyből a Jogtudományi Közlöny e kérdés megitélésében kezdettől fogva kiindult.

A kampózás szabályellenes: tehát a kikampózott itéletek megsemmisitendők; s a ki ezt nem teszi vagy nem helyesli, az szentesiti a kampózást. Baculus in angulo: ergo pluit. Ez a Jogtudományi Közlöny logikája. A hiba csak az, hogy az előzményből egy olyan következtetést vontak le, a mely abból éppen nem következik.

Állitsuk fel tehát még egyszer a tételt, s kisértsük meg a mindnyájunk által elfogadott előzményből a helyes logikai következtetést levonni.

Az előzmény az, hogy a kampózás szabályellenes; a kérdés pedig ezzel szemben az, hogy mi következik ebből? A válasz attól függ, hogy minő jelentősége van a bünvádi eljárásban a szabályellenességnek, s nevezetesen: hogy az ügyviteli szabályok minden megsértése hivatalból észlelendő semmisségi ok gyanánt tekintendő-e. A kik erre a kérdésre hajlandók feltétlenül igennel válaszolni, azok következetesen állithatják, hogy a kampózás, mint ügyviteli szabálytalanság mindenkor semmisségi ok; a kik azonban megengedik, hogy vannak oly szabályellenességek is, a melyek nem vonják maguk után az eljárás megsemmisitését: azok vizsgálni fogják, hogy a szabálytalanságok melyik kategóriájába tartozik a kampózás.

Vajon azt hiszi-e Justus és a Jogtudományi Közlöny, hogy minden szabálytalanság hivatalból észlelendő semmisségi ok: ezt felszólalása nyomán nehéz volna eldönteni. Mert az az állitása, hogy a Curia ez esetben vizsgálni tartozott volna: «hogy az ügyviteli szabályok megsemmisitése nem képez-e hivatalból észlelendő semmisségi okot», e tekintetben nem nyujt felvilágositást, sőt azt a zavaros eszmét sejteti, hogy szerinte minden ügykezelési szabálytalanság az ügyviteli szabályok megsemmisitését (?) foglalja magában, tehát semmisségi oknak tekintendő.

Részemről nem értem s ennélfogva nem is osztom e felfogást. De ugy hiszem, hogy kivülem mások is, a kik nincsenek elfogulva, csak megkülönböztetéssel felelhetnek a feltett kérdésre, s nevezetesen: alapigazság gyanánt fogadják el azt, hogy az ügyviteli szabálytalanság semmisségi ok is lehet ugyan, rendszerint azonban csak oly hiba, melyet a felügyeleti hatóság van hivatva saját hatáskörében orvosolni.

Ez áll a kikampózásra nézve is. Megtörténhetik esetleg, hogy az érdekelt felek valamelyike a kampózással, vagy ezzel is bizonyitott valamely fontos ok miatt sürgeti a reá nézve sérelmes határozat megsemmisitését, s nincs kizárva a lehetőség köréből, hogy ily esetben az emlitett szabálytalanság egyik oka lehet a megsemmisitésnek. Egészen másként áll azonban a dolog akkor, ha a kampózás miatt senki sem panaszkodik, s ha csupán arról van szó, hogy ez a szabálytalanság egymagában, tekintet nélkül minden egyéb mellékkörülményre, a határozat hivatalból való megsemmisitését vonja maga után. Mert ezt jelenti az, hogy a kampózás «hivatalból észlelendő» semmisségi oknak tekintessék.

A kampózás ily szerepeltetése nagy igazságtalanságokra

s lépten nyomon a jogerős határozatok ok és czéltalan felforgatására vezetne. Könnyen beláthatjuk ezt, ha meggondoljuk, hogy a kikampózás nemcsak vádalahelyező, hanem megszüntető határozatoknál is előfordulhat, hogy ugyanaz a határozat részben vádalahelyező, részben megszüntető lehet, s hogy nem csupán a vádlott, hanem a vád alól felszabaditott egyén, s a köz- és magánvádló, illetőleg a sértett fél szintén érdekelve lehetnek és vannak az ily határozatok által. Ezekből a legkülönbözőbb komplikátiók keletkezhetnek, s oly helyzetek állhatnak elő, a melyeknek megbolygatása csak rendkivül fontos, és mindig az illető ügy speciális körülményeiből meritett okból engedhető meg, hacsak a bünvádi eljárás tulajdonképi czélját megsemmisiteni nem akarjuk.

Tegyük fel pl., hogy a vádhatározatban egy vagy több személyre nézve meg van szüntetve az ellenük bizonyos cselekmény gyanuja miatt folytatott eljárás, mert kitudódott ugyanazon cselekmények egy vagy több elkövetője, a kik esetleg vizsgálati fogságban szenvednek, s ugyanazon határozattal vád alá helyeztettek. A határozatban megnyugosznak az előbbiek s az utóbbiak is, kik bünösségüket beismerve, a bizonytalanság kinos állapotából mielőbb szabadulni óhajtanak. De nem nehezteli a kir. ügyész sem a bíróság ilyetén rendelkezését, hanem pl. a sok sértett közül egy azt nehezteli, hogy meg van szüntetve a más cselekményekért vád alá helyezettek egyike ellen az eljárás az ő sérelmére elkövetett cselekmény tárgyában. Tegyük fel még azt is, hogy a felebbezés folytán eljáró bíróság szintén arra a meggyőződésre jut, hogy a felebbező sértettnek nincs igaza, mert a mint az elsőfoku bíróság is a kir. ügyész inditványából átvett indokokkal megállapitotta, nem büntethető cselekmény az, a mit a sértett ilyennek vél. És már most álljon elő Justus, s mondja, hogy ő az, a kiben az igazságérzet nem lázad fel, ha a felebbviteli bíróság az elkövetett kampózás miatt hivatalból megsemmisiti azt a határozatot, a mely csak parányi részben nem jogerős, s a melynek ez a parányi része is helyes.

Ez pedig nem képzelt, hanem a valóságban naponként előforduló eset, melyhez megszámlálhatatlan alakulatokban csatlakoznak hasonló s mind olyan esetek, a melyekben igazságtalanságra vezet a kampózás miatt hivatalból való megsemmisités. E mellett azt is bizonyitja a gyakorlat, hogy a vád kérdésében hozott határozat egy vagy más irányban legtöbbnyire jogerős.

Tehát a biróságnak legtöbbször a jogerősséget kellene megtámadnia, valahányszor a megsemmisitést kimondja. Ámde minő jogon és minő magasabb érdek szempontjából teheti ezt meg pl. oly egyénekkel szemben, a kiknek sorsa felett az irányukban jogerős határozat már kedvezőleg döntött? A ki éveken át vizsgálat alatt állott, s végre a vádhatározatnak reá nézve megszüntető és senki által sem neheztelt része által, a vád terhe alól megszabadult: minő jogon vethető vissza az előbbi stádiumba? Hisz ez nem csupán elhalasztása az illetőre vonatkozó bünügy befejezésének, hanem azzal is együtt jár, hogy a megsemmisités után hozandó uj határozat irányában más lehet, mint az előbbi volt, — s ha ugyanaz marad is: jogerőre emelkedését most már megakadályozhatja oly egyén felebbezése, a ki az első határozatban még megnyugodott.

És ez az anomália a vádhatározatban érdekelt egyének mindegyikével szemben és minden irányban előfordulhat. Justus is kombinálhat néhány lehetőséget; s ha ezek tekintetbe vételével nem zárkozik el amaz igazság elől, hogy a birói határozatok jogerősségét fontos ok nélkül, esetleg éppen a felek érdekeinek sérelmével hivatalból megbolygatni nem lehet feladata a bünvádi eljárásnak, s hogy e téren nehéz volna a megálló pontot kijelölni, ha a kampózás egymagában a hivatalból való megsemmisités okát képezné: ugy talán be fogja látni, hogy a Curia álláspontja e tekintetben mégsem annyira alaptalan, s a kampózás czimén való megsemmisités nem olyan szent és sérthetetlen dogma, mint a hogy ezt a Jogtudományi Közlöny eddig feltüntette. Igenis helyes és megdönthetetlen a Curiának az a kijelentése, hogy a kikampózás «magában véve» és «általánosságban» sem az anyagi, sem az alaki jog szempontjából nem sérti a felek érdekeit, hanem rendszerint csak oly szabálytalanság, a melynek megszüntetése a felügyeleti jog körében eszközlendő. Az utóbbi kijelentés nincs ugyan beleirva a Curia határozatának indokaiba, de azért ott van azok számára, a kik az 1891: XVII. tcz. 13., 15. és 60. §-ait s az ügyviteli szabályok 96. és következő §-ait olvasták. A Curia is kimondotta, hogy a kampózás szabálytalanság; s ha ezzel szemben valaki mégis azt tulajdonitja a Curiának, hogy a kampózást szentesitette, s hogy az most már meg van engedve: ez annyit legalább is jelent, hogy az illető a tárgygyal nem eléggé tüzetesen foglalkozott.

Az előadottak után immár megadhatjuk a választ a feltett kérdésre: mi következik abból, hogy a kampózás ügyviteli szabályellenesség? Következik az, hogy e miatt kivételesen, midőn valaki panaszolja és bebizonyitja, hogy abból reá sérelem háramlott, a határozat megsemmisithető, mig más esetekben elkülönitendő az magának az ügynek elintézésétől, s mint kezelési szabálytalanság a felügyeleti hatóság által szüntetendő meg.

Az 1891: XVII. tcz. 13. §-a világosan meghatározza e tekintetben a felebbviteli biróságok kötelességét. E §. szerint a felsőbiróságoknak az ügyek felülvizsgálata alkalmával arra is ügyelniök kell, hogy az alsóbb biróságok megtartják-e pontosan «az eljárási és ügyviteli szabályokat»; s ha e tekintetben hibát vagy mulasztást tapasztalnak: erre az illető bíróság főnökét «külön határozatban» figyelmeztetik, — ha pedig nyilvánvaló, hogy «az ügyviteli szabályok meg nem tartása miatt» sulyosabb rendetlenség vagy mulasztás terhel valamely birót: a felebbviteli bíróság a terheltre, meghallgatása után «külön indokolt határozatban» rendbirságot róhat, mely a 15. §. szerint 50 frtig felemelhető. Ha ehhez még hozzáveszszük, hogy ily esetekben a figyelmeztetett bíróság vezetője azonnal köteles a szabálytalanság megszüntetése iránt intézkedni (Bir. Ügyv. Szab. 96. §-a): ugy egész teljességében előttünk áll az eljárás, melyet a kikampózás helytelen gyakorlatának megszüntetése érdekében a felsőbiróságnak s a közvetlen felügyeleti hatóságnak követnie kell.

A Curia megtámadott határozata nem zárja, de nem is zárhatja ki azt, hogy ez eljárás alkalmazásba vétessék, s ha a kir. tábla követ el oly ügyviteli szabálytalanságot, mely miatt a törvényben meghatározott figyelmeztetésnek vagy birságolásnak van helye: legfelső biróságunk bizonyosan nem mulasztja el kötelessége teljesitését. A törvényszék felügyeletére azonban a kir. itélő tábla lévén hivatva: a Curia egyátalában nem is juthat abba a helyzetbe, hogy a törvényszéknél előforduló kikampózás miatt figyelmeztető vagy birságoló határozatot hozzon. Ha tehát neheztelt határozatában is beérte annak kijelentésével, hogy a kampózás nem semmisségi ok, hanem ügyviteli szabálytalanság: ezzel csak annyit mondott ki, hogy annak orvoslása a másodbiróság felügyeleti hatáskörébe tartozik. De nem mondta ki azt, hogy a kampózás meg van engedve.

Nem mondja és nem mondhatja ezt más sem, és igy a Jogtudományi Közlöny álarczos lovagjai a szélmalom ellen harczoltak ez ideig, midőn nagy hévvel bizonyitgatták, hogy minő helytelen és veszélyes a kikampózás, s hogy mennyire nincs igazuk azoknak, a kik azt helyeslik és megengedhetőnek tartják.

A bizonyitás első részében, mint láttuk, mi is egyetértünk a Jogtudományi Közlönynyel, és csak a következtetésben térünk el. De ez az eltérés nagyon lényeges.

A Jogtudományi Közlöny oly eszközt ajánl a baj meg-

szüntetésére, a mely törvényellenes s következményeiben kiszámithatatlan, a mennyiben pedig kiszámitható: csak igazságtalanságokra és a birói határozatok jogerősségének oktalan felforgatására vezet. El akarja háritani egyes vádlottak fejéről a birói felületességből származható veszélyt, s tág kaput nyit az igazságtalanságok egész sorozatának; rendhez akarja szoktatni a biróságot s ennek hibái miatt kérlelhetetlenül eltiporja a hibátlan és ártatlan ügyfelek jogait.

Ez a Jogtudományi Közlöny álláspontja. Ezzel szemben áll az a felfogás, hogy a szabálytalanság megszüntetését azok figyelmeztetésén és szükség esetén megbüntetésén kell kezdeni és bevégezni, a kik azt okozták; az ügykezelésben előfordult és senki által sem panaszolt rendellenesség miatt pedig nem szabad hátráltatni magát az ügyet s nem szabad megbüntetni az ügyfeleket. Ez a Curia félremagyarázott határozatának álláspontja. Tessék választani. *Dr. Illés Károly.*

A büntető-törvénykönyvek módositása tárgyában összehivott enquête határozatai.[1]

Az enquête egy egészen uj deliktumot hoz javaslatba, mely szerint büntetendő az, a ki *álhireket* terjeszt a vásáron vagy a tőzsdén.

A német Btk. 187. §-a szerint becsületsértésért büntetendő az, a ki oly tényeket állit valakiről, mely *alkalmas ennek hitelét veszélyeztetni.*

Az enquête az egyik, a német törvény a másik tulságba esik. *Az előbbinél nagyon messze terjed a kriminalitás határvonala, az utóbbi pedig azt nagyon szük területre szoritja.*

Az *enquête* által tervezett szövegezés alapján büntetni *kellene bármily álhir terjesztését;* mert az itt konstruált büncselekmény ismérve csak két tényben zsugorodnék össze: ezek egyike az *álhir*, másika pedig *ezen álhir terjesztése.*

Az álhir terjesztése *egymagában* a büntetőjog szempontjából egészen közömbös; s mint hazugság, a valósággal ellenkező állitás csak ethikailag itélendő el. Hogy az ilyen hirek koholása büntetőjogilag is relevans legyen, szükséges, hogy a koholmány oly érdekeket s oly *módon* veszélyeztessen vagy sértsen, mely érdekeket az ily cselekmények ellen védelmezni kell; de civilis uton védelmezni nem lehet. Ha bizonyos az, hogy az igy elénk állitott jogi érdekeket fokozottabb mérvben kell védeni, mint az a polgári eljárással elérhető, akkor az ily cselekményekre speciális jogszabályt kell felállitani. A német törvény konkrétabb szövegezésü, mert megkivánja, hogy a koholmány valakinek a *hitelét* veszélyeztesse. Ez azonban nem nyujt elegendő védelmet, mert csak akkor állapitható meg a vétség, *ha annak hitelét veszélyezteti, a kiről valamely tény állittatott.* Holott a tapasztalat éppen azt bizonyitja, ogy a pénzpiaczra, tehát közvetve a társadalomra ép oly hirek a legveszélyesebbek, melyek nem annak hitelére gyakorolnak befolyást, a kiről a hir kering. A politika, főkép a diplomatia terén kimagasló irányadó egyéneknek egy nyilatkozata panique-ot idéz elő a börzén; s habár sokszor egy ilyen nagy kaliberü nyilatkozat nem bir semmi reális értékkel, az álhir hatása — habár ideig-óráig is — mig annak rektifikálása meg nem történt, pusztitó erővel söpör végig a pénzpiaczon; a kik ma százezrek felett rendelkeztek, az álhir következtében holnap a koldusbotot vehetik kezükbe. Ilyen esetekben az álhir éppen nincs semmi vonatkozásban annak az egyénnek hitelével, a kiről az a konkrét tény állittatott, s mégis a polgári bíróság által nem orvosolható jogsérelmek következtek be.

A német törvény az ilyen eseteket nem védi; s a szövegezéséből az tünik ki, hogy a reklám ama fegyverének akarta az élét kicsorbitani, mely rivális jó hirnevének aláásásával akarja saját üzletének alapköveit lerakni.

Ezen törvény védi az egyes *üzletembert* az *egyes ember* támadásai ellen. Az enquête pedig védeni akarja a pénzpiaczot s az üzletemberek egész osztályát hasonló támadások ellen.

Láthatjuk ebből, hogy az enquête határozmánya nagyobb konceptióval rendelkezik; s a jogi érdekeket magasabb szempontbol vizsgálja.

Irányelvét kifogástalannak tartom, de a terület határait szeretném fixirozni, melyen védelmét kiterjeszti.

Minden álhir terjesztése, mint emlitém, nem képez kriminalitást. Hogy milyennek kell a koholmánynak lenni, azt szabatosan körülirja az olasz törvény 293. §-a, mely — ismét német nyelven — szintén ezen tétellel hangzik:

«Wer durch Verbreitung falscher Nachrichten oder andre betrügerische Mittel auf dem öffentlichen Markt oder an Handelsbörsen ein *Steigen oder Fallen der Preise von Löhnen, verkäuflichen Gegenständen, auf öffentlichem Markt gehandelten oder in die Börsenlisten aufgenommenen Waaren* oder Titel bewirkt, wird mit Einschliessung von drei bis zu dreissig Monaten — — — besrtaft.»

Az álhirek *terjesztése csak akkor veszélyes, tehát csak akkor büntethető, ha az üzlet árfolyamának hullámzására befolyással van, ellenkezőleg nem.*

S igy az enquête által javasolt uj vétség határai is ezen keretben volnának megvonandók.

—

Ujabb időben, főleg a fővárosban, a társadalomnak uj parasitái keletkeztek: a különféle czimü *szövetkezetek s a kautio-szédelgők.*

Mindkét alakulatnál a legkörmönfontabb csalóbanda veti ki hálóját a hiszékeny emberekre, s a forma, melybe bünös üzelmeiket öltöztetik, oly tetszetős, a kilátásba helyezett föltételek oly csábitók, hogy százan és százan lépre mennek. A szegény varróleány, iparos, kereskedő-segéd, s a társadalom ezer és ezer alakja megtakaritott filléreit a káprázató hirdetések, tetszetős igéreteinek hatása alatt bizalommal hordja a szédelgő zsebébe; s midőn már *sejti*, de nem *tudja*, hogy kelepczébe került, csakhogy valamit megmentsen pénzéből, tovább vergődik a szédelgő hálójában, ki furfangos cselszövényeivel éppugy megfosztja utolsó fillérétől, mint az uzsorás áldozatát, a kit a pillanatnyi pénzzavar évekre a vampir rabszolgájává tett.

És mit látunk, midőn az ilyen bünügyek főtárgyalásra kerülnek?

A vizsgálat kezdetén a panaszosok valóságos bucsujárással terhelik a rendőrséget s a vizsgálóbirót. Mire azonban a vádaláhelyezés döczögős utján az ügy a főtárgyalásra megérett, a sértettek kenyérkereset végett elszélednek a szélrózsa minden irányában; ugy hogy java része meg sem idézhető, a megidézettek elmaradnak, mert káruk ugy sem térül meg; s a bíróság idéző levelén ott van a Curia 52. számu döntvénye által előirt figyelmeztetés. Igy azután a panaszosok raja elkallódik; s gyakran voltam már magam is abban a helyzetben, hogy a legveszedelmesebb szédelgő irányában el kellett a vádat ejtenem, mert a kik nem jelentek meg: ezekre nézve az inditvány visszavonása vélelmeztetett. (52. decisió!!) A kik pedig megjelentek, ujabb tévedésbeejtés s igéretek hatása alatt inditványukat visszavonták.

Ezeket figyelembe véve, őszintén üdvözölhetjük az enquête azon nagy praktikus érzékre való határozmányát, mely szerint *az üzletszerü csalásokat hivatalból üldözendőekké kivánja tenni.*

—

Az enquête több, kisebb jelentőségü határozmányaira nem reflektálva, még csak két javaslatát emlitem fel.

Az egyik az, mely szerint kiemeli, hogy a robbanó szerekkel elkövetett büncselekményekre nézve kivánatos külön büntetési sanktio felállitása.

A mostani jogállapot szerint az ilyen büncselekmények

[1] Befejező közl. — Az előbbi közl. l. a 2., 3., 5., 6., 8. és 9. számban.

csak mint vagyonrongálás a Btk. 418. s 421. §-ok alapján birálhatók el, holott kétségtelen, hogy az ilyen merényletek a sulyos büntettek közé sorolandók.

Igy az 1884. évi junius hó 9-én kelt német törvény (Gesetz gegen den verbrecherischen und gemeingefährlichen Gebrauch von Sprengstoffen) *fegyházzal* bünteti az ilyen büncselekményeket.

Az *osztrák* javaslat 331. §-ában a robbanó szerekkel elkövetett büntettekre tizenöt évig terjedő fegyházbüntetés van meghatározva; az olasz törvény 301. §-a pedig az ilyen büntetteket 10 évig terjedhető szabadságbüntetéssel rendeli büntetni. S ez a szigoru büntetés teljesen indokolt, ha figyelembe veszszük, hogy a modern technika fejlettsége mellett a robbanó szerekkel mily pusztitásokat lehet véghez vinni.

Az enquête javaslata nemcsak hogy helyes, de sürgős is; mert hogy eddig dinamitmerényletek nálunk nem fordultak elő, az csak a véletlen müve; mennyiben a külföldön az ilyen büntettek már éppen nem tartoznak a ritkaságok közé.

Végül felemlitem, hogy az enquête a kbtk. 126. §-át, mely az élelmi czikkek lopásáról szól, szintén átalakitja.

A kbtk. 126. §-a szerint ugyanis a cselekmény csak akkor képez kihágást, ha a tettes az élelmi czikket lopta; ha pedig azt *sikkasztotta*, vagy *ugy találta:* a Btk. 355., 365. §-a alapján büntetendő.

Ez semmivel sem indokolható aránytalanságot idézett elő az egyébként egyenlő esetek elbirálásánál. Az enquête ennek hatása alatt azt proponálja, hogy a két frtot meg nem haladó élelmi s élvezeti czikkek elsikkasztása vagy jogtalan elsajátitása is tulajdon elleni kihágásnak minősittessék.

Ezek voltak észrevételeim az enquête határozmányaira; s észrevételeim befejezésekor csak ismételhetem azt, a mit dolgozatom kezdetén mondottam, hogy az enquête megállapodásai csak javithatják törvényünket.

Reaktiónak nyoma sincs abban, ellenben lépten-nyomon egy-egy modern elvvel találkozunk, s a mi kiválóan emeli a határozmányok becsét, az az, hogy az elmélet követelményeit mindig összhangba tudja hozni az élettel, a mi a jó kodifikatiónak legnagyobb értékü, de sajnos, sokszor nem eléggé méltatott jellege.

Nézetem szerint némely dologban a javaslat módositandó volna; de ezen módositások, melyekre rámutattam, csak a detail-kérdéseket illetik; az általános elveket kifogásolhatóknak nem tartom.

Meg vagyok róla győződve, hogy kodexünk, melyre mindig büszkék lehetünk, csak ugy lesz a modern áramlatoknak megfelelőleg, az egész épület megrázkódtatása nélkül kitatarozható, ha azon ösvényen haladunk, melyet az enquête kijelölt. *Vargha Ferencz.*

Jogirodalom.

Dr. Gustav Steinbach: Die ungarische Verfassungsgesetze. Wien 1891. Manz'sche Buchandlung.

A közjog körében mai nap is még eléggé szokásos leiró és kivonatoló módszer mellett, mindig bizonyos önmegtagadást gyakorol az, a ki alkotmánytörvények összeállitására vállalkozik, miután alig több fáradsággal az illető alkotmányjog megirójaként is szerepelhetni. A kik azonban valamely idegen államjog megismerésére törekednek, ezt az önmegtagadást méltányolni tudják, mert ha valamivel több terhet ró is az olvasóra, de egyszersmind nagyobb biztosságot is ad, a törvény egész terjedelmében való, eredeti szövegének közlésével.

Az alkotmány alapjainak ilyen bemutatása azonban igen különböző munkát igényel. A hol az alaptörvényeket már maga az állam jogalkotása alkotmánylevélbe egységesen összefoglalta, ott idegen nyelven való bemutatásuk egyszerüen a forditás jelentőségével bir. De már egészen más feladat jut a szerkesztőnek, ha az alaptörvények nem birnak külön jogi természettel, keletkezésök, megszünésük ugy történik, mint a közönséges törvényeknél, a melyek között szétszórva vannak. Itt már a szerkesztő belátásától, még inkább az alkotmány teljes ismeretétől függ az eredmény, hogy a többi törvények közül az alaptörvényeket miként tudja kiválogatni.

A történeti fejlődéssel biró alkotmányoknál pedig a nehézség még fokozódik, miután az élő jognak gyökérszála gyakran messze nyulik vissza a multba és igy történeti magyarázatot is oda kell vonni, hogy az élő jog a maga valódi jelentőségében bemutatható legyen.

Steinbach gyüjteménye ilyen magasabb igényeknek nem felel meg. Ezt már kizárja a munka nagyon is szükre szabott terjedelme. A magyar alaptörvényeket a maguk teljességében 110 kis, nyolczadrét lapon nem lehet bemutatni. Sőt a munka távol áll attól is, a mit akár Demombynes, akár Dareste, az európai alkotmányok alaptörvényeinek gyüjteményeiben alkotmányunkról a külföldnek előadnak.

Tulajdonképen csak *néhány* alaptörvény: a trónörökösödésre, az országgyülés szervezetére, a felelős miniszteriumra, a polgári jogokra, a horvát-szlavon részeknek az országhoz és Magyarországnak Ausztriához való viszonyára vonatkozóknak leforditása.

A birói hatalomról, ama pár szón kivül, melyet a törvényhozásról, kormányzásról is intézkedő rövid 1791: XII. tcz. tartalmaz, említés sem történik. Hol maradnak a bíróságok önállóságáról, függetlenségéről, hol a polgárok részvétéről az igazságszolgáltatásban, hol az esküdtszékről szóló ujabb alaptörvények? honnan tudja meg az idegen a közigazgatás elválasztását a biráskodástól? stb.

A polgári jogok rovatánál a nemzetiségi egyenjoguságra és a vallásfelekezetekre vonatkozó alaptörvények vannak egyedül csak fölvéve. Igaz, hogy nálunk a polgári alapjogok sincsenek külön törvénybe felsorolva, hanem egyenként és gyakran nagy időközökben nyertek szabályozást. De ha már ilyen rovatot felállitunk, mégis csak azokat a törvényeket kellene bemutatnunk, melyek alkotmányunkban a mai nap uralkodó felfogás szerint a polgári jogokra vonatkoznak, ezeket megállapitják. Teljesen érthetetlen előttünk, miért maradt el a sajtószabadságra vonatkozó törvény, valamint az 1848: III. tcz.-nek a személyes szabadságot, a tulajdon sérthetetlenségét biztositó tételei. Ha a külföldi a Steinbach-féle könyvet komolyan veszi, s azt látja, hogy az állampolgári jogok közül csak kettőről van említés téve, nem arra a gondolatra fog-e jutni, hogy a közfelfogás által mai nap e kategoriába sorozott egyéb jogokról nincsen törvényes intézkedésünk? Továbbá a nemzetiségi egyenjoguságnál az 1868: XLIV. tcz.-nek egyszerü leforditása minden történeti megjegyzés nélkül szintén félrevezetheti, különösen a német olvasókat, a kiknek pedig a könyv főképen kiadva lett. A német és osztrák alkotmányokban a polgári alapjognak az a jelentősége, hogy ma szabad valami, a mi a multban tiltva volt. Már pedig Magyarországon a nemzetiségek jogi egyenlősége megvolt mindig, a jogi különbözőségeket nem a nemzetiségekhez, hanem a különböző rendekhez tartozás adta. Sőt Erdélyben is, a hol régente csakugyan a három nemzetiség tekintetik a politikai jogok birtokosaképp, ezt már az 1848: VII. tcz. megszünteti, Erdély régi törvényei közül továbbra is fenállóknak csak azokat mondván, melyek a jogegyenlőségnek kedvezők.

Egy szóval, e könyvecskében az idegen csak részét fogja a magyar alkotmány alapjainak megtalálni. Elismerjük azonban, hogy a szerző rajta volt és képes is volt arra, miszerint a forditás a törvények valódi jogi tartalmát hiven visszaadja és azért munkája megérdemelné, hogy a szükségesekkel kiegészittetnék. *V.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kereskedelmi törvény 347. §-ához.

Körülbelül tizenhat éve annak, hogy az 1885: XXXVII. tcz. életbe lépett, és nagyjában ezen, bár eredetiséggel nem vádolható törvényhozási alkotás kielégitőnek bizonyult. Kereskedelmi, ipari és forgalmi viszonyaink rohamos fejlődése daczára, — a szövetkezeti és biztositási ügy kivételével, — novelláris intézkedések szüksége égetővé nem vált, és ha a törvény egyes intézményei tekintetében a gyakorlat mindeddig sem tudott tisztába jönni, akkor ez távolról sem csökkenti a törvény értékét, hanem bizonyitékot szolgáltat a mellett, hogy a törvényben foglalt jogi tételek jegeczesedése felette nehéz mütét, és hogy a törvénymagyarázatnak a kereskedelmi viszonyok folytonos változása és hullámzása, a forgalmi élet kombinatiókban gazdag alakulása közepette sok nehézséggel kell megküzdenie.

Magam gyakorlata folyamán szerzett tapasztalat által ösztönözve, legyen megengedve a szakközönség figyelmét egy kérdésre felhivni, mely elméletileg nem minden érdek nélküli, gyakorlatilag pedig a konkrét esetbeni fontosságánál fogva megérdemli, hogy a szakember vele foglalkozzék.

«Kinek kezéhez ejthető meg hatályosan a más helyről átküldött áru rendelkezésre bocsátása»? (1875: XXXVII. tcz. 347. §.)

Ha a törvény betüszerinti szövegéhez ragaszkodunk, akkor a felelet aligha okoz nehézséget. A hivatkozott szakasz határozottan azt rendeli, hogy az áru az eladó kezéhez rendelkezésre bocsáttassék, azonban nem képzelhető, hogy a törvényhozó intentiója az volt a törvény alkalmazását ily szük korlátok közé szoritani, a kereskedelmi élet igényeivel szemben ilyen indokolatlan, e viszonyok simulékony természetét ignoráló szigort tanusitani.

A törvény hivatkozott szakaszában kifejezést nyer a kereskedelmi összeköttetés alapfeltételét képező bona fides azon elengedhetlen követelménye, melyet a vételi ügylet teljesitése tekintetéből ugy az eladónak, mint a vevőnek respektálnia kell; kifejezést nyert a kereskedelmi életben gyökeret vert azon felfogás, mely a kereskedelmi ügyleteknek a kölcsönös bizalom alapjáni lebonyolitását, azoknak kuláns és minden nem tisztességes üzérkedéstől ment teljesitését a kereskedelmi élet sarkkövének deklarálja.

A törvénynek a föntebbiekben jelzett rátiójából kiindulva, az eladó feltétlenül követelheti, hogy az általa elküldött áru sorsa minél előbb düljön el, a kereskedelmi élet alapfeltételét képező bona fides parancsolólag követeli, hogy az eladó mielőbb tudomást szerezzen arról, vajon a vevő az árut kifogástalanul átvette-e, avagy pedig a felfedezett hiányoknál fogva az áru átvételét megtagadja, de másrészt nem szabad megfeledkezni arról, hogy a rendelkezésre bocsátás egy egyoldalu jogügylet, mely jogérvénye szempontjából elfogadásra nem szorul, de sőt a tudomásul vételt is feleslegessé teszi.

(«In der Erörterung der Frage an wen die Beanstandung zu richten sei, ist davon auszugehen, dass die Rüge ein rein einseitiges Rechtsgeschäft ist, und dass von der nothwendigen Adressirung der Rüge an eine bestimmte Person die Genehmigung oder sonstige Erklärung, welche diese letztere Person auf die Rüge hin abgibt, unterschieden werden muss.» L. Gareiss: «Die einzelnen bei der Dispositionsstellung in Betracht kommenden Personen.»)

A kereskedelmi viszonyok kosmopolitikus jellege, s főleg azon körülmény, hogy a kinálat és kereslet törvényének alávetett vételi ügyletnél az eladó nem ritkán messze idegen földön kénytelen a vevőt keresni, a szerződő felek közti közvetlen érintkezést gyakran lehetetlenné teszi, másrészt pedig a kereskedelmi érdek azt javalja, hogy az eladó és vevő egymással meg ne ismerkedjenek, mindkettő iparkodik az inkognitót fentartani, és igy az egymással való közvetlen érintkezés ki van zárva.

A dolog ilyetén állása mellett azonban méltatlanságnak, a kereskedelmi élet szükségletei teljes félreismerésének bizonyulna, makacsul azon követelményhez ragaszkodni, hogy a más helyről megküldött áru csakis és kizárólag az eladó kezéhez rendelkezésre bocsáttassék, — lehetetlen, hogy a törvényhozó ezt akarta legyen.

Kétségtelen, hogy az értesités, illetve rendelkezésre bocsátás, annak a fentebbiekben jelzett jogi természetét s czélját szem előtt tartva, a vele összekötött jogi következmények előidézésére, s kiváltkép az áruelfogadás præjudiciumának kikerülésére akkor fog alkalmasnak tekintetni, ha az az eladó avagy pedig oly személy kézéhez intéztetett, a ki *e tekintetben* az eladó meghatalmazottjának tekintendő.

(«Die Anzeige ist dem Verkäufer zu machen; wird sie einem der Leute des Verkäufers, [Handlungsgehülfen, Dienstboten u. s. w.], oder einem von diesen Beauftragten gemacht, so ist, wenn dieser sie nicht dem Verkäufer ordnungsmässig übermittelt, zu untersuchen, ob die betreffende Person zur Empfangnhame dieser Art Anzeigen oder dieser Anzeige bevollmächtigt war.» L. dr. Friedrich v. Hahn: Commentar zum allgemeinen deutschen Handelsgesetzbuche.)

A mint a fentebbiekből kitünik, a kérdés tisztán ténykérdés, a nyomozásnak oda kell irányulnia, vajon a rendelkezésre bocsátás az eladó, illetve a jelzett minősitéssel biró valamelyik személy kezéhez lett megejtve, és igy a kérdés megoldása czéljából legczélszerübb a rendelkezésre bocsátásnál tekintetbe vehető személyekkel egyenként foglalkozni.

Hogy a czégvezető a rendelkezésre bocsátás elfogadására feljogositva van, illetve, hogy a rendelkezésre bocsátás hatályosan az ő kezéhez megejthető, a czégvezetői intézmény jogi fogalmából önkényt folyik.

Azon tágkörü képviseleti jog, melyet a törvény a czégvezetőnek biztosit, ezen jogositványt is felkarolja, mert természetes, hogy a főnöknek alter egoja a ki őt, a törvényben kontemplált csekély megszoritástól eltekintve nem korlátozható teljhatalommal képviseli, az áru hiányos minőségét tudató értesités átvételére és a rendelkezésre bocsátás elfogadására feljogositottnak tekintendő.

Nem oly feltétlen alkalmazást nyernek a fent mondottak a kereskedelmi meghatalmazottat illetőleg.

Azon elvi különbséget, mely a kereskedelmi képviselet körén belül statuált e két tényező jogi körének elhatárolása tekintetéből észlelhető az irányban is, distingválásra késztet.

Mig a czégvezető a törvény erejénél fogva a főnök teljhatalmu megbizottja, addig a keresk. meghatalmazott megbizásának kisebb-nagyobb terjedelme a főnök akaratától van függővé téve, s igy adott esetben questio facti, vajon a meghatalmazott megbizási köre ezen jogositványra is kiterjed?

A fentebbiekből, de különben a keresk. törvény 43. §-ából is önként következik az, hogy azon meghatalmazottnak képviseleti jogosultsága, a ki főnökétől az egész üzlet vezetésére felhatalmazást nyert, a rendelkezésre bocsátás átvételére is kiterjed, egyéb meghatalmazottnál csak annyiban, a mennyiben a vételi ügylet, a melyből kifolyólag az áru rendelkezésre bocsátva lett, azon üzleti körbe esik, a melynek ellátására a főnök által megbizva lett.

A mint azonban már kiemelni alkalmam volt, ugy a czégvezetőnek mint a kereskedelmi meghatalmazottnak a főnökhöz való viszonya a törvény által szabályozást nyert, képviseleti joguk és kötelességük folyománya azon szerződésnek, mely szerződés értelmében ők mint nem önálló munkások, a főnök szolgálatába szegődtek és mely szolgálati viszony minőségéhez képest a felvetett kérdéssel szembeni állásuk is eldöntést nyer.

Nehézségbe ütközik azonban a kérdés megoldása a keres-

kedelemben előforduló azon közegek tekintetéből, a kik a nélkül, hogy a kereskedő (főnök) szolgálatába állnának, tevékenységüket ellenszolgáltatás mellett vagy a nélkül a kereskedő rendelkezésére bocsátják, és a kiknek az illető kereskedőhöz való viszony a munkaszerződés általános szabályai szerint birálandó el.

Ezen értekezlet keretébe nem való, de másrészt felesleges munkát végeznék, ha ezen közegek mindenikével külön-külön foglalkozni akarnék, feleslegeset már csak azért is, mert a bizományi — fuvarosi — és alkuszi ügyletekből folyó viszonyok a törvényben szabályozást nyertek és igy a bizományos, fuvaros és alkusznak a felvetett kérdéssel szembeni állásának meghatározása nehézséget nem okoz.

Bizonyos határozatlanság azonban mutatkozik az igazságszolgáltatási gyakorlatban a kereskedelmi ügynököt illetőleg, mert mig a hazai jogszolgáltatás az ügynök kezéhez történt rendelkezésre bocsátást joghatályosnak el nem ismeri, addig a német R. O. H. G. és legujabban a bécsi legfelsőbb törvények is azt az elvet vallják, hogy az áru az ügylet kötésénél közbenjárt ügynök kezéhez hatályosan rendelkezésre bocsátható.

Azon körülmény, hogy az «ügynök» szóval egy fix, megállapodott fogalom kifejezésre nem hozatik, hogy ezen kifejezés a legkülönbözőbb természetü jogi jelleggel biró közegek jelzésére használtatik, és hogy ép ezen a német kereskedelmi törvény tárgyalása alkalmával is méltányolt okoknál fogva a kereskedelmi ügynökök jogviszonyainak a törvényben való szabályozása lehetetlennek bizonyult, kutforrása azon jogszolgáltatási ingadozásnak, mely a fent érintett ellentétes határozatokban illustrálást nyert, oka azon bizonytalanságnak, melynek a gyakorlat terén tevékeny jogász a felvetett kérdéssel szemben ki van téve, s mely bizonytalanság okozta ide-oda kapkodás utvesztőjében könnyen eltéved és gyakran el is vész.

Tekintve ugyanis, hogy az «ügynök» szóval jelzett gyüjtőfogalom keretében közelebbi meghatározás nélkül mindazok helyet találnak, a kik mások számára kereskednek, s tekintve, hogy egy præcisebb jelzés sem a gyakorlatban, sem pedig az elméletben nem képződött, mi sem természetesebb mint az, hogy ezen jogilag hasznavehetetlen kifejezés tévedések előidézésére alkalmas, a mennyiben a biró gyakran azon téves nézetből kiindulván, hogy az ügynök tevékenysége kizárólag a közvetitésre szoritkozik, a kezéhez történt rendelkezésre bocsátást hatálytalannak deklarálja. (L. pozsonyi kir. itélő tábla 359/891. sz. a. itéletét.)

A tekintetes kir. itélő táblának általam fent idézett itélete bizonyitékot szolgáltat a mellett, hogy a biró megtévesztése rendesen az «ügynök» jogi állásának nem eléggé præcis megállapitására vezethető vissza, a miből folyólag azon következtetéshez jutunk, hogy adott esetben az ügynök jogi természetének szabatos meghatározása elsőrendü feladatnak bizonyul, a kérdés sikeres megoldhatása parancsolólag azt javasolja, hogy a biró a konkrét körülmények szorgos vizsgálata utján annak birálatába bocsátkozzék, milyen minőségben járt el az üzletet közvetitő azon ügynök, a kinek kezéhez az áru rendelkezésre bocsátva lett.

Egy præcis fogalommeghatározás hiányában lehetetlen mindazokkal foglalkozni, a kik a kereskedelmi életben az «ügynök» jelzéssel illettetnek, de különben is ezuttal az általam felvetett kérdés érdekében csak azt tartom szükségesnek kiemelni, hogy ügynöknek kiváltképen azon személy szokott neveztetni, «a ki másnak a nevében kereskedelmi ügyletek kötésére fel van hatalmazva, a nélkül, hogy az illető kereskedelmi üzletében állandóan alkalmazva lenne.»

(«Als Agent bezeichnet man eine Person, welche im Namen eines andern ohne in dessen Handelsgewerbe angestellt zu sein, Handelsgeschäfte abzuschliessen bevollmächtigt ist.» (L. Friedrich von Hahn fent idézett munkáját.)

Az adott fogalommeghatározás kétségtelenné teszi, hogy az ügynökök ezen neme a nem præsumtiv meghatalmazással ellátott meghatalmazottak sorába tartoznak, és igy az általuk foganatba vett ügyletkötés, annak a kereskedőre vonatkozó kötelező voltát, és harmadik személyekkel szembeni hatályát illetőleg a keresk. törvény 290. §-a értelmében elbirálandó.

És evvel azt hiszem, meg van találva az Ariadne fonal, mely a végzetes tömkelegből való szabadulásnak az utját jelzi, mert tekintve, hogy a törvény hivatkozott szakasza értelmében keresk. ügyletekre vonatkozó meghatalmazásnál, a meghatalmazó és meghatalmazott, továbbá az utóbbi és harmadik személyek közti jogviszonyra nézve a keresk. törvény I. rész ötödik czimében foglalt határozatok alkalmazást nyernek, magától értetődő dolog, hogy a fenti fogalommeghatározás alá eső ügynök által foganatba vett vételkötés, a kereskedelmi meghatalmazott által kötött vételi ügylettel egyenértékü, vagyis a kezéhez történt rendelkezésre bocsátás ellen jogilag kifogás nem emelhető, mely felfogás a német R. O. H. G. (V. 24. sz.) által hozott döntvényben is kifejezést nyert, a mennyiben ezen döntvényben a fent jelzett körülmények tekintetbe vétele mellett kimondatott:

«Dispositionsstellungen in dem Sinne anzunehmen, dass ihm die Entschliessung über die Redressirung das Geschäftes als Genehmigung der Dispositionsstellung zustehe, gilt der Agent, der zum Verkauf bevollmächtigt ist, nicht, wohl aber verpflichtet den Bevollmächtigen die Entgegennahme der Dispositionsstellung durch den Agenten».

Kétségtelen, hogy a hazai jogszolgáltatásba, az ügynök fogalmi meghatározását, s ebből folyólag az általa foganatba vett ügyletkötés hatályát illetőleg tévedés csuszott be, és azt hiszem, hogy nem végzek felesleges munkát, ha a nyilvános diskussiót provokálva, ezen nem minden fontosság nélküli kérdésre irányitom a szakközönség figyelmét.

Dr. Schlesinger Náthán.

Külföldi judikatura.

407. Tisztán különbözeti ügylet, mely birói uton nem érvényesithető, csak ott forog fen, a hol a tényleges szolgáltatás szerződésileg ki van zárva. A hol a tényleges szolgáltatás csak az egyik félre vonatkozólag van kizárva, mig a másik fél választhat a tényleges teljesités és a különbözet fizetése közt, ott nem lehet azt mondani, hogy nem komoly vételügylet, hanem tisztán különbözeti ügyletről van szó. *(Német birodalmi törvényszék.)*

408. A követelés behajtására biróilag feljogositott hitelező felhatalmazottnak tekintendő az adóssal mindennemü oly megállapodást létesiteni, a mely a követelés tényleges törlesztését czélozza *(Német birodalmi törvényszék.)*

409. A feleknek erre vonatkozó inditványának hiányában is jogositva van a felsőbiróság az alsóbiróság által megitélt lényegtelen tényeket tartalmazó birói esküt más esküvel helyettesiteni, mert a birói eskü szövegezése tisztán a biróság dolga. *(Német birodalmi törvényszék.)*

410. A házasságra léphetés joga azon állam törvényei szerint birálandó el, a melyhez az illető mint alattvaló tartozik. *(Kölni felsőbiróság.)*

411. A kötbérnek rendszerint az a rendeltetése, hogy előre meg legyen állapitva a szerződés nem- vagy nem kellő teljesitéséből eredő kár, hogy ennek későbbi bizonyitását feleslegessé tegye. Kereskedelmi ügyleteknél azonban az ezt meghaladó károsszeg is követelhető. *(Kölni felsőbiróság.)*

412. A hitelező, noha végrehajtható közjegyzői okirata van, mégis perelheti követelését itélet megszerzése végett, mert a végrehajtható közjegyzői okirat nem egyenlő hatályu a jogerős itélettel. Mig ugyanis utóbbi az adós minden kifogását kizárja, a közjegyzői okirattal szemben ez nem áll. *(Kölni felsőbiróság.)*

413. A kereskedelmi törvénynek azon intézkedése, hogy más helyről küldött áru vevője köteles azt haladéktalanul megvizsgálni és valamely hiba fenforgása esetén erről az eladót azonnal értesiteni tartozik, mert ellenesetben az áru nem kifogásoltnak tekintetik, attól van feltételezve, hogy az áru a vevőnek ki lett-e szolgáltatva. Ha a vevő ennek történ-

tét tagadja, az eladó bizonyitani tartozik azt, hogy a kiszolgáltatás tényleg megtörtént és hogy ő, ha a vevő az áru átvételét megtagadta, azt a vevő rendelkezésére elhelyezte és a történt elhelyezésről az illető okmányok átküldése mellett a vevőt értesitette, ugy hogy a vevő megszerezte a tényleges lehetőséget ahhoz, hogy tisztán egyoldalu ténykedéssel azonnal az áru birtokába helyezhesse magát, annak minőségét megvizsgálhassa és a felett tényleg rendelkezhessék. Ha az árunak ily elhelyezése meg nem történt, az esetben a vevő 6 hónapon tul is kifogásolhatja az áru minőségét akkor, a midőn a vételár iránt pereltetik, és az eladó tartozik a kellő teljesitést bizonyitani. Az eladó nem védekezhetik azzal, hogy a vevő oka annak, hogy az áru minősége idejekorán meg nem állapittatott, hogy tehát a vevő tartozik az elkésetten kifogásolt árunak szerződésellenes voltát bizonyitani, mert az eladónak módjában áll az áru elhelyezése után annak minőségét szakértőkkel megállapittatni és ilyképen magának a bizonyitékot biztositani. *(Kölni felsőbiróság.)* *Közli: Dr. Gold Simon.*

Különfélék.

— **A sommás eljárásról** szóló törvényjavaslat az enquête megállapodásai nyomán e napokban teljesen elkészült és a legközelebbi napokban fog a képviselőháznak benyujtatni. A javaslat az előbbi két tervezettől főkép abban tér el, hogy a felebbezési eljárás a kir. törvényszékek előtt a fakultativ szóbeliség alapján van szabályozva, a mennyiben a felek kivánságára a bíróság szóbeli tárgyalás nélkül birói előadás alapján is itélhet, sőt egyes taxative felsorolt esetekben a szóbeli felebbezési tárgyalás teljesen ki van zárva, hogy az eskü általi bizonyitás — az egyezségi eskü fentartásával — teljesen el van ejtve és a félnek kihallgatásával helyettesitve és végül, hogy harmadfokban a felülvizsgálati jogorvoslat a kir. táblákhoz van utasitva. A javaslatra vissza fogunk térni, a midőn az a törvényhozás elé kerül.

— **Dárday Sándor Igazságügyi Törvénytára** harmadik kiadásban hagyta el a sajtót. Nem szükséges hosszasan fejtegetnünk, hogy milyen fontos szolgálatot tesz az igazságügyi törvények, rendeletek és döntvények ily gyüjteménye a birónak, ügyvédnek egyaránt, minthogy igen kevesen vannak, a kik az összes tövények és rendeletek birtokában vannak. De még ezek is használhatják e gyüteményt, mert az egész joganyagot rendszeres összeállitásban találják meg benne. Hogy pedig a jelen mü helyes rendszerrel és könnyen használhatólag van összeállitva, azt elismerte a *gyakorlat*, mely rövid idő alatt már a harmadik kiadást tette lehetővé. Az uj kiadás bővitve van az ujabb jogfejlődés teljes anyagával, ugy hogy most a munka négy vaskos kötetet tesz ki 204 ivvel.

Az első rész magában foglalja a törvénykezésre, birói szervezetre vonatkozó összes törvényeket és rendeleteket, ide értve a telekkönyvi rendtartást is. A második részben a magánjogi anyag van összegyüjtve, az összes speciális törvényekkel együtt. A harmadik rész tartalmazza a hiteli, kereskedelmi és iparügyi törvényeket, a negyedik rész pedig a büntetőjog, bünvádi eljárás és börtönügy körébe tartozó törvényeket foglalja magában.

A törvényekhez vannak illesztve a megfelelő helyeken a vonatkozó rendeletek, valamint jegyzetek alakjában döntvények és fontosabb curiai határozatok.

— **Az ügyvédi képviselet respektálása** érdekes világitásba jut a lapunkhoz érkezett következő levélben:

A budapesti fenyitő törvényszéknél folyamatban levő bünügyeim közül a legutóbbi hetekben három ügyben hozatott érdemleges határozat. Egy sikkasztás miatt inditott bünperben közvetlen idézés mellett rendelt a törvényszék végtárgyalást, egy hamis vád megtorlása iránt tett följelentésre nézve megszüntető határozatot hozott, és egy zsarolás esetében az iratokat a kir. járásbirósághoz rendelte áttenni.

Mindhárom esetben a följelentő magánvádlót képviselem; megbizásom kitünik az iratokból, s mégis az emlitett három fontos határozat csak az általam képviselt felekkel lőn közölve, magam pedig csak egészen véletlenül értesültem a rám bizott ügyekben beállott fordulatról.

Rövid idő alatt három eset, három szabálytalanság, három semmiségi ok és három jogsérelem az ügyvédi képviselet ellen.

Tetézi ezt, hogy mind a három eset ugyanegy ügyvéddel, tehát nem elnézésből történt meg, s hogy az egyik ügyben hetek előtt kérvényt is intéztem a törvényszékhez a beszüntető határozat pótlólagos közlése iránt, de mindeddig választ sem kaptam, holott az iratok időközben másodbirói ellátás végett föl is terjesztettek.

Fölösleges hangsulyoznom, hogy egyes biró urak föntvázolt eljárása, illetve mulasztása mily félszeg következmények forrása lehet.

A laikus fél abban a hitben, hogy szabályszerüen meghatalmazott ügyvédje szintén csak értesül az ügy egyes fontos mozzanatairól, a kapott végzést ügyvédjéhez el nem viszi, a szükségessé váló jogorvoslatot elmulasztja, avagy ha ez nem történik is és a bünvádi eljárást nem ismerő fél a záros határidőben keresi is föl ügyvédjét, az utóbbi pirulva vallja be ügyfelének, hogy ő a per ezen és ezen stádiumáról semmiféle tudomással nem bir.

Mert azt ugyan nem lehet kivánnia, hogy az ügyvéd napról-napra lesse, vajon nincsen-e és hogyan van elintézve valamely ügye.

Ez a helyzet, ha rendszerré válnék, megszégyenitő az ügyvédségre, káros a közönségre, és oly föltevésnek enged szabad tért, mintha a bíróságok az ügyvédet valami fölösleges tényezőnek tekintenék, a melyet lehetőleg mellőzniök kell.

Pedig mindentől eltekintve, az ügyvédnek hivatásszerü kötelességei és törvényadta jogai is vannak, melyek elismerést követelnek.

Panaszommal egyidejüleg a budapesti kir. törvényszék ismert erélyü alelnökéhez fordultam, s jelen sorok nyilvánosságra hozatalával éppen nem akartam elébe vágni a kért intézkedésnek. *Dr. B. S.*

— **Károsultak figyelmébe.** A betü-jurisprudentia netovábbját közlik velünk egy járásbiróság itéletében. A falusi paraszt tetten ért egy suhanczot, a mint éjjel baromfi-óljában a libákat akarta megdézsmálni. A paraszt megfogta a tolvajt, betuszkolta a házba, megkötözte és rázárta az ajtót, ő maga pedig szaladt a bíróhoz, kit félórai keresés után megtalálván, bevitték a tolvajt a községházába. A járásbiróság elitélte a libatolvajt a lopásért négy napra, *a károsult parasztot pedig* személyes szabadság megsértése czimén *nyolcz napi fogházra.* A biró a vádlottakat felebbezési joguk iránt a szokott formában: «kaphat a táblán többet is, kevesebbet is», kitanitván, a károsult kijelentette, hogy ő bizony nem felebbez, ha még többet is kaphat! Egyszersmind ünnepélyesen megfogadta a bíróság előtt, hogy soha többet nem fog meg senkit, még ha minden vagyonát az orra elől lopnák is el, «mert — mondá a paraszt — ha a libatolvaj letartóztatásáért nyolcz napot kaptam, egy lótolvaj letartóztatásáért legalább is egy esztendőre zárnak el.»

— **A megszüntetés alapjának határozott ellentéte a vizsgálat adataival.** *A budapesti kir. törvényszék* lopással vádolt — — ellen a bünvádi eljárást a kir. ügyész inditványára megszüntette s a fővárosi rendőrséget — — részére figyelő lap felállitására megkereste; mert — — panaszosnak igazoló adatokkal nem támogatott előterjesztése a jelenleg ismeretlen helyen tartozkodó terheltnek országszerte leendő köröztetésére alapul nem szolgálhat. *A budapesti kir. tábla* 1891 deczember 14. 23630. sz. a. feloldotta s a tanuk s érdekeltek kihallgatását elrendelte. *Indokok:* A kir. törvényszék határozatának ama kitétele: hogy panaszosnak feljelentése igazoló adatokkal támogatva nincsen, az eddig eszközölt *s csakis panaszos kihallgatására szoritkozó vizsgálat* adataival határozottan ellenkezik. Mert eltekintve attól, hogy a bemutatott s panaszos állitása szerint terhelt kezétől eredő két darab levél igen fontos gyanuokot szolgáltat, dr. — —nek a jegyzőkönyvhöz csatolt levele arra mutat, hogy ez a tanu fontos körülményekről bir tudomással. Feltételezhető ez a házmesternéről is, a kinek panaszlott az általa birt lakás kulcsát átadta; a kinek azonban a vizsgáló biró még csak *nevét* sem találta szükségesnek megkérdezni.

— **Periratok hiányozása. Különböző vádlottak vizsgálati iratainak egymással felcserélése.** *A budapesti büntető járásbiróságnak* az — — bünügyében azért kellett elintézetlenül az ügyiratokat a budapesti kir. tábla 1892. évi január 12-én

kelt rendelvényével visszaküldeni, mert azokhoz az elj. rendelet 17. § ában előirt *A.* táblázat nem volt mellékelve; miért is a járásbiróság utasittatott, hogy azt pótlólag állitsa ki, és azt kitöltve, a kir. ügyészszel közölje s a kir. ügyésztől visszaérkezte után ujból terjeszsze fel.

A *pestvidéki járásbirósághoz* pedig a budapesti királyi tábla 1892. év 24313. számu rendelvényével, a sulyos testi sértés vétségével vádolt özv. — —né ügyiratait azért kellett visszaküldeni, minthogy a felterjesztéshez nem a — —né, hanem a szintén sulyos testi sértéssel vádolt — — elleni vizsgálati iratok voltak csatolva; miért azok elkülönitése hagyatott meg az elsőbiróságnak.

Nemzetközi Szemle.

— **A német jogászkörökben** mozgalom indul meg a *Heinze*-féle ismeretes bünper következtében, a *védők* hivatásának és ezen alapuló jogosultságaiknak tisztázására. Azon perben — mint tudjuk — a védők állásuk teljes pressiójával rábirni igyekeztek vádlottakat, hogy tagadják meg a vallomást. Ez oly feltünést, részben megbotránkozást keltett, hogy fegyelmi panasz emeltetett az illető ügyvédek ellen. A lipcsei becsületbiróság oly határozatot hozott, melyben a rosszalás világosan benfoglaltatik. Nem nyilatkozott azonban maga az itt rejlő elvi kérdés felett, t. i. hogy a védő kötelességeinek sérelme nem foglaltatik-e abban, ha védenczét az emlitett irányban befolyásolja? Azért most a sajtó közegeiben kezdik ezen kérdést szellőztetni. Különösen egy bajor szakférfiu — egy bajor elterjedt lapban — kifejti, hogy a védőnek kétségbevonhatlan joga, sőt bizonyos körülményekben kötelessége is védenczét figyelmeztetni, hogy a törvény őt feljogositja, miszerint a felelősséggel járó kihallgatásnál a hozzá intézett kérdésekre való választ megtagadni; de az sem lehet kétely tárgya, hogy a védőnek nincsen joga arra a védenczét rábirni. A védőnek — mondja a bajor jogász — nem szabad felednie, hogy a védők a büntető jogszolgáltatásnak közegei is — ugy mint az államügyészség, — tehát mint ennek, szintén az ő kötelessége is közremüködni az igazság kideritésére. Azon védelem, mely feladatát abban találja, hogy minden körülmények közt s minden eszközzel a vádlott felmentését eszközölje, vétkezik hivatásának eszménye ellen és azon veszélynek teszi ki magát, hogy segélytársa leend a büntettesnek s a büntettnek. A védő müködésének ezen oldala annál jobban kiemelendő, minél magasabb eszméink vannak a védő állásáról s müködéséről. Az észak- s délamerikai köztársaságok példája, hol a védők semmi eszköztől, még az erkölcsileg aggályosoktól sem riadnak vissza, hacsak védenczeik felmentésére alkalmasak, Németországban irányadó nem lehet, valamint nem lehet az Angliában s Francziaországban sem, hol a védelem a legnagyobb tekintélyre emelkedett és a hol semmi kétség sincsen az iránt, hogy azon védő, ki magát a vádlottal — bizonyos módon — identifikálja, érdemetlen állására, melyet neki a törvény a büntető jogszolgáltatás terén biztositott. Ily jogosultságokkal s állással, a német ügyvédség még nem bir ugyan, de kilátása is azokra csak ugy lehet, ha mellőzi az aggályos praktikákat, melyek pillanatnyi sikert előállithatnak ugyan, de a védelem állását okvetlenül megingatják.

— **A porosz képviselőházban** az igazságügyi költségvetés tárgyalása alkalmával felszólalás történt az u. n. segédbirák elszaporodása ellen. A birói függetlenséget látják megsértve az által, hogy ilyen áthelyezhető birák befolyást gyakorolhatnak az itéletek hozatalára. A miniszter megigérte az orvoslást.

— **Berlinben** az államügyészség vádat emelt egy hirlap ellen és többek közt a nyomda gépmesterét is felelőssé kivánta tenni a nyomtatványért. A biróság valamennyi vádlottra nézve felmentést mondott ki és igy nem dőlt el az a kérdés, vajon a gépmesterre is kiterjeszthető-e a felelősség.

— **A német birodalmi** gyülés jelen 3-ik ülésszakában több más reformok közt annak javaslatba hozatalát is várják, hogy a büntető tanácsok határozatai ellenében a felebbezési jogorvoslat behozassék és az ártatlanul szenvedett büntetésekért kárpótlás állapittassék meg. Utóbbi reformmal, mely a kifejlődöttebb jogérzet pressiója alatt már elodázhatlanná vált minden jogállamban, a németországi illetékes körökben is sokat foglalkoznak. Hivatkoznak az osztrák képviselőházra is, mely ezen reform mellett nyilatkozott; de az ellenvéleményüek azt vitatják, hogy arra Németországban szükség nincsen. Azonban ennek meg mások határozottan ellenmondanak, hivatkozva a német jogéletből vett esetekre, melyek ily kárpótlást elkerülhetlenné tettek.

— **A bajor képviselőházban** Ackermann és társai a katonai bünvádi eljárás tárgyában inditványt tettek, mely január 26-án a felsőházban került tárgyalás alá. Az inditvány abban összpontosul, hogy azon irányelvek, melyek a bajor katonai törvénykezésben beváltak, az általános német katonai perrend alapjául vétessenek fel; nevezetesen a katonai biróságok önállása, az eljárás nyilvánossága és a szóbeliség. Többen a főrendek közül bizonyságot tettek, különösen a nyilvánosság hasznos volta mellett; kiemelvén, hogy az 1891-ki őszi hadgyakorlatoknál is a katonák példás viseletet tanusitottak; tehát a katonai bünvádi eljárás nyilvánossága mellett a fegyelem a bajor hadseregben semmi hátrányt sem szenvedett. Az inditvány ellenzői is beismerték, hogy a bajor eljárás elvei mellett, vagy azok daczára is, a katonaságnál a vad kicsapongások s vereségek fogyóban vannak. Maga a miniszterelnök is, ki hosszasabban foglalkozott az inditványnyal, kedvezőleg nyilatkozott. A nyilvánosságnak — mondá — vannak bizonyos árnyoldalai, az államkormány mégis mellette van, mert az legalkalmasabb a katonai jogszolgáltatás igazságossága iránt a bizalmat megszilárditani. A birósági önállást ő is, mint a referens, akkép érti, hogy a katonai törvényszék biráinak nem szabad instruktiót adni és itéleteiknek érvényt kell szerezni; csak a korona fegyelmi joga tartatván fen. Ezek után az Ackermann-féle inditvány 8 szavazat hijával, a felsőház összes tagjai által elfogadtatott. A tudósitások kiemelik, hogy a királyi ház összes herczegei a többséggel szavaztak.

— **A socialistáknak** az ujabb német törvényhozás több tekintetben kedvező. Igy az uj ipartörvény szerint az uj ipar-biróságok felében a munkások által választott munkaadókból, felében munkásokból áll, kiket szintén önmagok választanak. Ez alapon a social demokraták mindenfelé győzedelmeskednek a választásoknál. Igy Halleben 400 ellen 2400 szavazatot állitottak ki.

— **Francziaországban,** az illető körökben nagy a feljajdulás a büntettek szaporodása miatt, mihez járul a közbiztonsági intézmények elégtelensége is. Némely szakemberek ezt a statisztikailag kimutatott népesség apadásával, illetőleg a törvényes születésüek kevesbedésével is kapcsolatba hozzák. Páris és környékéhez tartozó helységekben 1891. év első felében nem kevesebb mint 6724 sulyos büntett követtetett el, és pedig: 2451 rablás és 4274 betörés. És ezen büntettek tettesei közül csak 1421 elfogatás eszközöltethetett; tehát 5 re egy; ha pedig egy büntettnél több részest veszünk fel, akkor csak 8-ra esik egy, a ki a büntető hatóság kezeibe szolgáltatik.

— **Olaszországban** uj katonai büntető-törvény lépett életbe. Áll 349 §-ból. Halállal az emberölést, a felségsértést és még 14 cselekményt (köztük a gyávaságot és az árulást) bünteti.

— **Angliában** f. év január 1-én uj gyár-törvény lépett életbe. E szerint a gyárakban s iparos mühelyekben 11 éven alóli gyermekeket nem szabad munkára alkalmazni egyáltalában, és nem csupán éjjeli dologra mint a legtöbb törvényhozás rendeli.

— **Oroszországban** ujabb törvény készittetik elő az állampolgárság elnyeréséről s megszüntéről. Tervezete szerint az orosz állampolgári kötelékből ki lesznek zárva mindazok, kik az orosz kormány engedélye nélkül külalattvalói kötelékbe lépnek; a kik külállamban katonai vagy polgári szolgálatot vállalnak; a kik — a vádlottak is — kitüzött időre s felhivásra Oroszországba vissza nem térnek; és azon nők, kik külföldi állampolgárhoz mennek nőül, eo ipso elvesztik orosz állampolgárságaikat.

Főszerkesztő: Dr Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 11. SZ. Budapest, 1892. márczius 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A büntetés kiszabása. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — A kampózás curiai szentesitése. JUSTUS. — Szabadalmi jogunk szabályozásához. Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Az 1868 : LIV. tcz. 588. §-a. KOÓS EMIL monori kir. járásbirótól. — A meghatalmazó felelőssége a meghatalmazott dolusáért. *B.* — Föltételes itéletek a XVI. században. HALMOS KÁROLYtól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A budapesti ügyvédi kamara jelentése. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Lapunk jelen számával külön füzetet küldünk szét, mely tartalmazza:

1. a sommás eljárásról;

2. az örökösödési eljárásra vonatkozó törvények módositásáról és kiegészitéséről, és

3. a tényleges birtokos tulajdonjogának a telekjegyzőkönyvbe bejegyzéséről és a telekkönyvi bejegyzések helyesbitéséről szóló törvényjavaslatokat.

A büntetés kiszabása.

A «Jogtudományi Közlöny» f. évi 3-ik számában közöltetett Korhammer János esete, a kit a biróságok hamis vád büntette miatt két évi fegyházra itéltek.

Ezen eset alkalmából e lapok szerkesztője azon megjegyzést tette, hogy biróságaink a büntetés kiszabását nem indokolják eléggé.

Korántsem azért elevenitem fel ezt a kérdést, mintha nem volnék a felszólalóval egy nézeten, hanem azért, hogy a biróságok figyelmét ismét felhivjam erre a tételre, s hogy alkalmat vehessek magamnak arra, hogy a *minősités* és *büntetés* kiszabására vonatkozólag egyet-mást elmondhassak. Csupán azért szólalok fel, hogy az itélő birák figyelmét felhivjam az ő mostoha gyermekükre, a büntetés kiszabására; s kimutassam, hogy ez semmivel sem jelentéktelenebb kérdés, mint a minősitésnek — igaz — sokszor éppen nem könnyü kérdése. Teljes joggal állithatjuk ezt főkép ma, midőn büntető-jogunkban a forradalom szele fujdogál nyugatról.

Azt hiszem, nem tévedek, midőn azt állitom, hogy az érdem a nemzetközi büntető egyesületé, mely fölemelte a haladás zászlaját s a jogtudománynak, sokszor rögös mezejéről összegyüjtötte a forrongó eszméket s *alakot adott* a rendszer nélkül szétszórt tanoknak. Ez az irány az, mely felismeri s érvényre kivánja juttatni a büntetőjog *czélját* és *lényegét*, a törvényhozás palotáiban éppugy, mint a biróságok termeiben.

Az uj irány azt hirdeti, hogy a büntetőjognak fő-czélja nem a fogalmak szabatos *kicsiszolása ;* hanem a *büntetés* mennyiségének s minőségének igazságos és czélszerü meghatározása. A fogalmak csiszolása csak eszköz, de nem önczél.

Még nem is mult el egészen az az idő, midőn tudományunk nem állott egyébből, mint a tényálladékok szabatos kiformálásából s a fogalmak pedáns kidolgozásából. Joggal nevezte *Ihering* ezt a tudományt «*Begriffsjurisprudenznek*» és joggal mondotta *Menger* a kitünő bécsi tanár a német büntetőjogi irodalomra, hogy:

«Nun besitzen wir aber eine juristische Litteratur von ungeheuerer Ausdehnung, in welcher die Differenzierung der Rechtsbegriffe und überhaupt die Zerfaserung des Rechtstoffes so weit getrieben ist, dass man die deutsche Rechtswissenschaft *treffend mit einem Messer verglichen hat, welches so dünn und scharf geschliffen ist, dass es nicht mehr schneidet*».[1]

Sajnos, még ma sem multa idejét a «*Begriffsjurisprudenz*»; tagadhatatlanul szükség van erre, de arányban kell állani ennek a büntetőjog lényegével, t. i. a *büntetés* problemájával.

Az *irodalomban* az utolsó évtized egy egészen uj tudományágat teremtett; megteremtette a *börtönügy* tudományát; mert hiszen tagadható-e az, hogy az az irány, melyet a nemzetközi büntető-egyesület s az anthropologikus iskola képvisel, végelemzésben a jövő *büntetési rendszerének* törvényhozási anyagait készitik elő.

A judikatura ezen óriási lendülettel szemben stagnál.

Világért sem akarom ezzel azt mondani, hogy a mi sajnálatos jogrendszerünkben, a hol a *felső-fok* a ténybeli igazságot a papiros halmazból kénytelen kihalászni, szabadon járjon fel és le a büntetési keret különböző fokozatain; ellenkezőleg, mindig aggályosnak tartom a papirosból kihalászott individualisatiót, mely in pejus szabja ki a büntetést. Hanem igenis csak azt kivánom kifejezni, hogy a *büntetés individuális* kiszabása ne legyen másodrangu kérdés; annyira a mennyire jogrendszerünk megengedi: legyen az, ha nem is első, de a minősitéssel *egyenlő rangu kérdés.*

S ez az Achilles sarka judikaturánknak; mert a minősitést annyira előtérbe tolja, hogy a mellett a büntetési tétel kiszabása egészen eltörpül.

Pedig hát tulajdonképen az *individualisatio* volna a biró feladata; ezután a czél után kellene törekednie, melyről oly sokat s oly érdekesen irt már minden nép jogirodalma, még az oroszé is, a hol e téren *Strusberg* és *Foiniczky* igazán elismerésre méltó s bizonyos tekintetben uj dolgokat produkáltak.

Merőben téves az a megkülönböztetés, mely az itélethozatal munkáját két részre, t. i. a *minősitésre* s a *büntetés* kiszabására osztja.

E megkülönböztetés csak fiktio, mely semmi *anyagi* tartalommal nem bir. Kézzelfoghatólag bebizonyitható ez, ha a büncselekményeket közelebbről vizsgáljuk.

Midőn az állam *tiltó parancsát* büntetési sanktióval ellátja, abból indul ki, hogy ama tiltó parancs megsértése civilis uton nem torolható meg kellőleg. A jogszabály egy szerves egészet képez a büntetéssel. Midőn ugyanis valamely állam törvényhozó hatalma arról győződik meg, hogy bizonyos *jogi érdek* a civilis oltalomnál fokozottabb védelemben részesitendő, akkor felveszi eme jogi érdeknek védelmét a büntető-törvénybe. Bármint vizsgáljuk is az egyes büncselekmények keletkezésének történetét, azt találjuk, hogy bizonyos cselekmények prævalisálása mindig a társadalmi viszonyokból s a társadalmi szükségletből indult ki. Nálunk tilos a bigamia, ellenben Törökországban szabados cselekmény; az uzsorát mi büntetjük, mig másutt az szabados cselekmény; az apostasia nálunk nem büntethető, ellenben Oroszországban azt számüzéssel büntetik, stb. Az összehasonlitó jogtudomány legcsattanósabban bizonyitja, hogy az egyes büncselekmények

[1] Das Bürgerliche Recht und die besitzlosen Volksklassen» 17. l.

léte vagy nem léte a társadalom szükségérzetétől függ csupán. Mi még a robbanó szerekkel elkövetett merényleteket mint speciális deliktumokat nem büntetjük; ellenben a chemia s technika fejlődöttsége Németországot még 1884-ben arra sarkalta, hogy a társadalmi szükséglet imperativumának megfelelőleg kodifikálja a *dinamit-törvényt.*

Midőn az állam a társadalmi szükségérzet nyomása alatt *uj büntetőtörvényt alkot* valamely jogi érdek védelmére, ugyanakkor első sorban a formába-öntés munkájával a tényálladék meghatározásával készül el, s azután a megfelelő büntetési keretet állapitja meg. Vajon ezen müveletnél a törvényhozó nem azt vizsgálja-e, hogy az a cselekmény a *közülethez s az egyeshez való* viszonyában mily *kriminális mennyiséget tüntet fel?* Bizonyára erre csak igennel felelhetünk. Mert hiszen sulyos büntetéssel csak akkor sujtunk, ha a büneset akár subjektive akár objektive sulyos; ellenben kisebb foku büntetést akkor alkalmazunk, midőn a büncselekmény kisebb foku mennyiséget tüntet föl. Ez a büntőjog axiomája. S igy meggyőzhetjük magunkat annak igazsága felől, hogy midőn a «*Begriffsjurisprudenz*»-et egyoldalulag kultiváljuk, akkor is a *büntetőjogi mennyiség* problemájával foglalkozunk. Csakhogy a helyett, hogy az éremnek mindkét oldalát megvizsgálnók, annak csak egyik részét vizsgáljuk meg; mely eljárásnak az az *árnyoldala van, hogy az összerü bünesetet in abstrakto s nem in konkreto veszszük elemzésünk alá.*

A törvényhozó midőn a büncselekmény tényálladékát megállapitja, nem az egyes eset, hanem az élet ezer és ezer változatai számára dolgozik.

Éppen ez az oka annak, hogy a modern büntető törvényhozás az *absolut büntetéseket* a lomtárba dobta s ezek helyett a *büntetési kereteket* állitotta fel. Midőn tehát az ugynevezett minősités kérdésével foglalkozunk, akkor tulajdonképen még nem a konkret büneset *egyéni* sajátosságait tárgyaljuk, hanem csak azt vizsgáljuk, hogy az a büneset — eltekintve annak egyediségétől — melyik keretbe illik bele? Vagyis ezen müködésünk nem más, mint annak kutatása, hogy az olyan nemü (genus) bünesetek, in *abstracto* mily büntetőjogi mennyiséget tüntetnek fel, a *nélkül, hogy ezen vizsgálódásunknál ügyet vetnénk* azon mélységekre és magaslatokra, melyek a *büneseteket* egymástól elválasztják. A «*Begriffsjurisprudenz*», vagyis a judikaturában nagyon sok itélet itt állapodik meg, az egyéniesités rögös területét kerüli.

Pedig, mint látjuk, azon határkő, a hol megállott, nem a vége, hanem inkább kezdete az itéletnek, mert csak azon tul kezdünk a vádlottal mint *bünös emberrel foglalkozni.*

Talán azt állithatná valaki, hogy nézetem gyakorlati értékkel nem bir? Hát erre a föltételezett ellenvetésre kijelentem, hogy az, a mit én itt fejtegetek, csakis a gyakorlati élet számára szól. Nem bocsátkozom az individualisatio nagy kérdésének fejtegetésébe, hanem e helyett praktikus alapon bizonyitom be állitásomat.

Tudja mindenki, a ki a joggal foglalkozik, hogy a legnagyobb «*minősitési*» nehézségeket a parallel büntettek szülik. Hogy valamely cselekmény lopás-e vagy rablás, annak eldöntése nem okoz korántsem annyi fejtörést, mint azon tétel megfejtése, hogy bizonyos cselekmény lopás-e vagy sikkasztás; vagy okirathamisitás-e vagy csalás? Ha törvényünket felütjük, azt találjuk, hogy az ilyen parallel büncselekmények *büntetési tétele, eltekintve a minősitett esetektől, a legtöbbször egyenlő.*

Már most azt kérdem én, hogy — hódoljunk bár akár az elrettentési, akár a javitási, akár az elégtételi elméletnek, — a jogrendre nézve nem fontosabb-e ama kérdés, hogy a bünös ember egy napi fogházat vagy öt évi börtönt szenvedjen-e, mint az, hogy sikkasztás vagy lopás miatt szenvedje-e ugyanazt a büntetést?

Ehhez járul az, hogy a minősitésnél, mint láttuk, a birói tévedés nem követhet el nagy hibákat, legalább szabály szerint nem, mert a *büntetési keretek* a vitás esetekben legtöbbször egyenlőek; ellenben a büntetés individualisálásánál már mérhetlen különbségek állhatnak elő. Gondoljunk csak a Btk. 92. §-ára, melynek figyelembevételével a büntetés *egy nap* és öt év vagyis *ezernyolczszázhuszonöt* nap közt (304. §.) vagy hat hónap és tizenöt év (349. §.) közt váltakozhatik.

Ha mindezeket megfontoljuk, s ezen dolgoknak a mélyére hatolunk, csak azt a tételt állithatjuk fel, hogy a *büntetés kiszabása*, ha nem fontosabb is, de legalább is van olyan jelentőségteljes, mint a büncselekmény minősitése.

Elvégre is vessünk számot azzal, hogy a biró nem annyira abstrakt fogalmakkal operál (minősités), mint inkább emberek felett itél, a kikben indulatok és szenvedélyek hullámzanak s a kikben meg van éppugy a jóra, mint rosszra való hajlam.

Vargha Ferencz.

A kampózás curiai szentesitése.

Ezen czim alatti czikkünkre a mult számban válasz érkezett, a melyet már azért sem lehet viszonzás nélkül hagynunk, mert annak irója, Illés Károly ur egyebek közt azt a kijelentést is teszi, hogy mi «legalább is» nem vagyunk kellőleg tájékozva a kérdésben.

Mindenekelőtt constatálni akarjuk, hogy Illés ur a mi álláspontunkat egy tekintetben alaposan félreérti. Mert nemcsak abban értünk mi egyet Illés urral, hogy a kampózás oly visszaélés, a melyet türni nem szabad, hanem az ellen sincs semmi kifogásunk, hogy a kampózás kiirtása ne a rendszeres megsemmisitések, hanem a kampózó birák rendszeres megbirságolása utján történjék.

Mi ugyanis a Curia kérdéses határozatát ugy fogtuk fel, hogy az, szemben a kir. tábla megsemmisitést kimondó határozatával, gyakorlatilag nem egyéb, mint a kampózás szentesitése és ennélfogva előttünk a kérdés ugy állott, hogy a tábla vagy a Curia álláspontja, azaz a kampózás megengedése vagy meg nem engedése közt válaszszunk, és mi a kérdés ilyen feltevéséből kiindulva foglaltunk állást a Curia álláspontja ellen és a kir. tábla álláspontja mellett. Engedje meg Illés ur kijelentenünk, hogy mi a megsemmisitésekkel járó bajokat éppen ugy ismertük, mint ő azokat, a melyek a kampózással járnak. Ennek daczára azonban álláspontunk az volt, hogy ha a kampózással egyrészről és a megsemmisitésekkel másrészről járó bajok közt kell választani, akkor sokkal inkább választjuk az utóbbiakat és ez volt az oka annak, hogy a Curia ellen és a tábla mellett emeltük fel szavunkat.

Ha a kérdés, a mint ez Illés ur egyik czikkében történik, ugy lett volna fölállitva, hogy a megsemmisités vagy a birságolás közt választhatunk, akkor az Illés ur álláspontját fogadtuk volna el először is, és azt helyesnek ismerjük ma is.

Ha Illés ur a «titkos karnagy» és az «álarczos lovagok» helyett érveinknek szentelt volna több figyelmet, akkor bizonyára észre vette volna ezt maga is. Mi nem annyira a mellett hoztunk fel érveket, hogy a kampózás semmiségi oknak tekintendő, hanem azt fejtettük ki, hogy a Curia indokolása nem döntő körülményekre van alapitva és a konklusio, a melyre jutottunk, az, hogy a kampózás elfogadása esetében birói gyakorlattá válnék az ügyészi inditvány rendszerinti elfogadása.

Hogy kiinduló pontunk helyes volt, azt legjobban bizonyitja Illés ur czikke, a mely lényegesen más indokokat hoz fel a curiai álláspont támogatására, mint a curiai indokolás, és hogy konklusiónk is helyes volt, azt ismét legjobban bizonyitja Illés ur czikke, a mely ott folytatja az érvelést, a hol mi félbe hagytuk.

Ezekkel konstatáltuk azt, hogy hol *nincs* eltérés köztünk és Illés ur közt. A vita határainak ezen megszükitése után már most hozzá foghatunk ahhoz a kérdéshez, hogy hol

van az eltérés. Az eltérés ott van, hogy szerintünk a Curia kérdéses határozatának hatása a gyakorlatban az, hogy a kampózás a bíróságoknál nyugodtan folyhat tovább, Illés ur szerint pedig az, hogy a kampózás további gyakorlata ez által meg lesz akadályozva.

Illés ur szerint ugyanis a Curia itéletéből az következik, hogy a kampózás oly szabálytalanság, a melyet elnöki intézkedésekkel és ha kell, birságok alkalmazásával kötelessége a felügyelő hatóságoknak megszüntetni. Illés ur ugyan elég óvatos ehhez hozzátenni azt, hogy ez a kijelentés nincs benn az indokolásban, de azért, mint mondja, benn van az «azok számára, a kik az 1891 : XVII. törvényczikket olvasták». Nem tudjuk, hiszi-e Illés ur, hogy mi azt a törvényczikket olvastuk, de bizonyos az, hogy mi a Curia itéletéből nem olvastuk ki azt, a mit Illés ur abból kiolvas, illetve abba beleolvas. Ha a tévedés itt a mi részünkön volna, annak a személyes kudarcz daczára is, a melylyel az ránk nézve jár, az ügy érdekében csak örülnénk. Csak azt csodáljuk, hogy Illés ur, a ki a polémiának egyetlen rendelkezésére álló fegyverét sem mulasztotta el felhasználni, itt elmulasztotta legalább felemliteni azt, hogy a kir. tábla és a törvényszék elnökei, mint a kik az Illés ur által kontemplált eljárást keresztülvinni hivatvák, szintén ugy értik a Curia határozatát, mint ő. Abból pedig, hogy Illés ur ezt fel nem emliti, mi azt következtetjük, hogy ez irányban adata nincs, és nagyon tartunk attól, hogy a Curia határozata óta a kampózás ellen éppugy nem történt semmiféle intézkedés, mint azelőtt. Azt hiszszük tehát ezekből, hogy azok, a kiknek a curiai határozat szólt, azt éppen ugy értették, mint mi. És daczára annak, hogy Illés ur értelmezése egészen a hivatalos tekintély hangján van előadva, mi mégis felfüggesztjük e kérdésben itéletünket mindaddig, mig azt nem fogjuk hallani, hogy a kir. táblák és a törvényszéki elnökök *ezen* curiai határozat folytán a kampózás megszüntetésére irányuló intézkedéseket tényleg megtették.

Illés ur különben valószinüleg szintén gondolt arra, hogy lesznek, a kik azt fogják kérdezni, hogy vajon miért vesz a Curia kerülő utat e kérdésben, és miért nem veszi az 1891 : XVII. törvényczikk figyelmeztetési illetve birságolási jogát maga alkalmazásba? Illés ur czikke ez ellenvetésre azt feleli, hogy a Curia maga még ha akarta volna, sem birságolhatta vagy utasithatta volna rendre a törvényszéket a kampózás miatt, mert arra az 1891 : XVII. törvényczikk 13. §-a szerint csak a kir. tábla van hivatva.

Nehéz ugyan egy ily positiv törvényidézetnek ellent mondanunk akkor, mikor még az sem tekintetik kétségtelennek, hogy mi az illető törvényczikket olvastuk-e, mindazonáltal kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy Illés ur törvénymagyarázatát itt egészen helytelennek tartjuk.

A törvényczikk illető §-a azt mondja, hogy «a felebbviteli bíróságoknak kötelességük az ügyek felülvizsgálata alkalmával arra is ügyelni, hogy az alsóbb bíróságok megtartják-e pontosan az eljárási és ügyviteli szabályokat», és rendetlenségek esetén a figyelmeztetést megtenni, illetve a birságot kiszabni. Világos, hogy ez a szakasz mindegyik felsőbiróságnak, a mely fölülvizsgálja az ügyet, kötelességévé teszi rendellenességek esetén a megfelelő intézkedéseket. Furcsa is volna az, ha a kir. Curia nem szabhatná ki a birságot ugyanarra a törvényszéki határozatra, a melynek szabálytalanságát konstatálja és a kir. tábla, a mely a birságot a saját nézetei szerint kiszabandónak nem találta, kénytelen volna a Curiának nem is utasitása, hanem az indokokban nyilvánuló nézete alapján a birságot kiszabni. Az, a mire Illés ur nézete támogatására hivatkozik, hogy t. i. a Curia azért nem szabhat birságot a törvényszékre, mert a törvényszék felügyeletére nem ő, hanem a tábla van hivatva, szintén téves hivatkozás, mert mellőzve azt, hogy a felügyelő hatóság nem is a tábla, hanem a táblai elnök, világos, hogy a felsőbiróságok a kérdéses birságolási jogot nem mint felügyelő hatóságok, hanem mint felsőbiróságok gyakorolják.

Az tehát, hogy a Curia nemcsak birságolási de még figyelmeztetési jogával sem élt, nem enged egyébre következtetni, mint arra, hogy a kampózást nem találta oly szabálytalanságnak, a mely ellen valami ilyest kell tenni. Igaz, hogy a Curia indokolása szabálytalanságnak jelenti ki a kampózást. De hát mikor a bíróságok és a kampózó birák, mint Illés ur konstatálja, a Jogtudományi Közlöny czikkei nélkül is tudják, hogy a kampózás szabálytalanság, akkor talán a Curiának ezen kijelentése, mely csak eddigi nézeteiket erősiti meg, nem elég arra, hogy őket eddigi eljárásuktól való eltérésre birja.

Ezen a ponton tünik ki a curiai határozat káros és a Jogtudományi Közlöny által felvetett kérdés fontos volta. Ha a Curia meg fog elégedni azzal, hogy a tábla megsemmisitő itéleteit megváltoztatja és platonikusan kijelenti a kampózás szabálytalanságát, akkor a gyakorlatban a kampózást szentesitette. És az, hogy a Jogtudományi Közlönyben Illés ur a Curia orakulumszerü határozatát ugy magyarázza, hogy a táblai és törvényszéki elnökök kötelessége a kampózás kiirtása, a nélkül, hogy bizonyitaná azt, hogy a táblai és törvényszéki elnökök is ugy értik azt a határozatot, a kampózást kiirtani bizony képes nem lesz. *Justus.*

Szabadalmi jogunk szabályozásához.

I.

A ki a német birodalmi törvényszék, mint legfelsőbb szabadalmi bíróságnak szabadalmi ügyekben hozott döntvényeinek utolsó kötetét elolvassa, az két önkénytelenül föltünő körülménytől lesz meglepetve. Mindenekelőtt feltünő, hogy a szabadalom bitorlási és háboritási ügyek tetemes része magyar szabadalomtulajdonosok által érvényesittettek szabadalmi jogaik megóvása végett, és pedig csaknem kivétel nélkül sikeresen; másrészt még nagyobb meglepetéssel tapasztaljuk, hogy főleg a villamosság, a malom-ipar, a mezőgazdasági gépgyártás és az agyag- és majolika-ipar terén nyert, tehát igen fontos és anyagilag legjobban kiaknázható szabadalmak többnyire magyar eredetüek. A terjedelmes indokolások is nagy érdekkel birnak reánk nézve, mert eltekintve attól, hogy azok valóságos szaktudományi monographiák az illető tárgyra nézve, közülök sok magyar eredetü szabadalomra vonatkozó peres ügyben különösen hangsulyozva találjuk, hogy ezen uj találmányok és felfedezések mily mérhetetlen értékkel birnak a kereskedelmi forgalomban és hogy azoknak jogosulatlan támadások elleni hatósági megvédelmezését nemcsak az ottani törvények indokolják, hanem hogy a hathatós védelem, már azon serkentés folytán, mely benne rejlik, kiválóan szükséges.

De ezen külföldi döntvények olvasása közben érzett örömünket csakhamar felváltja a miatti bosszuságunk, hogy a szabadalmi perekre hazánkban mi szomoru sors vár, mert a magyar szabadalombirtokos nyugodt lehet ugyan a tekintetben, hogy szabadalma a külföldön minden jogosulatlan sérelem ellen eléggé biztositva van, Magyarországon azonban, fájdalom, nem élvezi ezt a kielégitő jogvédelmet. A mi viszonyaink közt éppen az volna meglepő, ha a szabadalmakat eléggé oltalmazva látnók, miután a szabadalmi ügyeket szabályozó 1852. évi augusztus 15-iki osztrák nyiltparancs annyira elavult, oly kevéssé felel meg a negyven év óta jogviszonyainkban beállott változásoknak, az eljárás egyrészt annyira bonyolult, másrészt a szabadalmi ügyek *közigazgatási, magánjogi és büntetőjogi* természetü szempontjai annyira összevissza vannak zavarva, és végre azok a hatóságok, a melyeknek hatáskörébe a szabadalmi ügyek elintézése tartozik, oly kevéssé állanak ezen hivatásuk magaslatán, hogy a felsorolt tényezők mintegy arra látszanak rendeltetve lenni, hogy a

szabadalmi ügyekben uralkodó bizonytalanságot és zürzavart a tetőpontra emeljék.

Előttünk fekszik a Jogtudományi Közl. XVII. évfolyama, a melyben a fájdalom, oly korán elhunyt s még gyorsabban feledett dr. Dell'Adami Rezső tollából «A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei» czimü czikksorozat foglaltatik, a melyet a szerző ezen szavakkal kezdett meg: «a felvetett kérdés aktuális». Nos, azóta csaknem tiz év telt el, és ugy a magyar, mint az osztrák jogászgyülések tárgyalták is az annak idején közzétett osztrák javaslatot, az érdekeltek és a kereskedelmi kamarák számtalanszor sürgették egy, a modern jogviszonyoknak megfelelő szabadalmi törvény alkotását, sőt javaslatba is hozatott, hogy addig is, mig az uj törvény meghozatnék, legalább az eljárás rendeleti uton javittassék, de mind hiába.

A feltaláló joga még mindig nem képez tulajdont, hanem a szabadalmi jog nálunk még mindig koncessióként szerepel, még mindig egy és ugyanazon közigazgatási hatóság engedélyezi a szabadalmakat és mint első és utolsó forum határoz egyuttal az érvénytelenités és megsemmisités felett, a bitorlási esetek mint iparrendőri kihágások még mindig nem birói, hanem közigazgatási uton üldöztetnek és büntettetnek, az előzetes biztositási intézkedések még mindig a szolgabirák, illetve Budapesten az előljáróságok hatáskörébe tartoznak, a kihágás megállapitása és büntetése a belügyminiszterium, a szabadalmi ügy érdemleges elintézése pedig a kereskedelmi miniszterium hatáskörébe tartozik, a polgári bíróságok előtt inditott ügyekben a kikérendő szakminiszteri vélemény még mindig præjudikáló hatálylyal bir, stb. Hogy minő visszásságok keletkeznek ezen eljárásból, azt egyrészt felesleges, másrészt lehetetlen leirni. A kuriositás végett legyen szabad egyelőre két esetet megemlitenem. A szabadalmi nyiltparancs értelmében jogositva van a közigazgatási hatóság bitorlási esetekben, a bíróság pedig a szabadalom tulajdonjoga feletti és kártéritési perekben előzetes lefoglalást elrendelni. Történt pedig, hogy *A.* — *B.* ellen a polgári bíróság előtt tulajdoni keresetet inditott, *B.* pedig *A.* ellen az előljáróság előtt szabadalom-bitorlási panaszt emelt. Mindkét fél a másik gyárának előzetes lefoglalását kérelmezte és csakugyan a bíróság *A.* kérelmére a tulajdonjog iránti perben *B.* gyárát lefoglaltatta és a további üzemet felfüggesztette, viszont az előljáróság *B.* kérelmére a bitorlási vitában *A.* gyárát lefoglaltatta, mi által a két szerencsétlen gyáros hitelét és existentiáját elveszitette. Egy másik esetben pedig, a kereskedelmi miniszterium, melynek eljárását mély titok leple boritja s mely szakértőket kihallgat, a nélkül, hogy a felek tudnák, mi iránt és kik a szakértők, szakértőként felperesi czég törvényszékileg bejegyzett kültagját hallgatta ki, ugy hogy felperes saját ügyében egyuttal szakértőként szerepelt és igy keletkezett az alperesi szabadalmat érvénytelenitő megtámadhatlan első s egyuttal utolsó foku határozat.

Látni ezekből, hogy szegény megboldogult Dell'Adaminak igaza volt, a felvetett kérdés nagyon is aktuális, és vajon nem lesz-e még az a mostani jogász generatio kihalta után is, annak a jó Isten a megmondhatója.

Dr. Herz Bertalan.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1868 : LIV. tcz. 588. §-a.

Utóbbi időben kontrovers kérdéssé vált a polgári perrendtartás fent hivatkozott szakasza, illetőleg az, hogy a peressé vált hagyaték biztositására és kezelésére, szóval a hagyatéki zárlat elrendelésére mely bíróság illetékes, vajon a hagyatékban eljáró kir. járásbiróság, vagy pedig az örökösök ki nem egyezése folytán peressé vált hagyatékban a perrendtartás 37. §-a alapján illetékesen eljáró kir. törvényszék. Az 1868. évi LIV. tcz. kilenczedik czimének V. fejezetében szabályozván az örökösödési eljárást, az 562. §-ban szabályozza a birói illetékességet általában, és ez irányban szorosabb intézkedéseket tartalmaz az 580. és 583. §§-ban. Nem tartalmaz azonban e fejezet egyébként oly intézkedéseket, melyek az illető bíróságok hatáskörét a hagyatéki eljárás folyamán felmerülő egyéb birói cselekményekre nézve külön meghatároznák, sőt ellenkezőleg az 562. §. kimondja, hogy: «halálesetek felvételéről a hivatalos jelentés megyékben a 37. §. elvei szerint illetékes járásbeli szolgabiróhoz, városokban a törvényszékhez, illetőleg annak gyámhatósági osztályához intézendő, *mint a mely bíróságok illetőségéhez a jelen fejezetben foglalt intézkedések tartoznak*».

A törvény ezen általános rendelkezései folytán a gyakorlat is oda fejlődött, hogy a törvényszék székhelyein kivül eljáró kir. járásbíróságok foganatositották a hagyatéki eljárást egész teljességében, t. i. meghozták a beszavatoló végzéseket és intézkedtek a tulajdonjognak az örökösök részére leendő bekeblezése iránt, nemcsak, hanem tudtommal megtették mindazon intézkedéseket is, melyek a hagyaték peressé válta esetén, annak biztositására szükségesekké váltak, sőt meghozták a perreutasitó végzéseket is.

E gyakorlat azonban nem volt általános és igy az eljárás nem egyöntetü. Miért is a magy. kir. igazságügyi miniszterium 1888. évben 24143. sz. a. kiadott rendeletében — a törvény e részbeni hiányait pótlandó — meghatározza a bíróságok illetékességi körét a hagyatéki eljárás tekintetében és a kir Curia gyakorlata alapján kimondja, hogy a perre utasitó végzések meghozatalára a kir. törvényszékek illetékesek.

A mi már most a hagyatéki eljárást illeti, ahhoz — szerény nézetem szerint — tartoznak mindazon cselekmények, melyek azon időpontig merülnek fel, mig a hagyaték vagy beszavatolva nincs, vagy az iratok a perreutasitó végzés meghozatala, vagy esetleg az 583. §-ban előirt eljárás foganatositása czéljából, a törvényszékhez át nem tétettek. Tehát magában kell foglalnia azon intézkedéseket, melyek a peressé vált hagyaték biztositására vonatkoznak, annyival inkább, mert ez irányban sem a törvény, sem a rendelet kivételes intézkedést nem tesz.

Az eddigi gyakorlat ezt igazolja is, mert eddig a hagyatéknak peressé válta esetén, vagy mondjuk ugy, hogy mindazon esetekben, midőn az örökösök megegyezni nem tudtak, ez intézkedéseket — mint már fentebb emlitettem — a kir. járásbíróságok tették meg. Ez annyira gyakorlativá vált, hogy a mennyiben — esetleg elnézésből — meg nem történt volna, a törvényszék az iratokat a perre utasitó végzés meghozatala előtt viszszaküldte azzal, hogy a kért zárlat elrendelése és foganatositása iránt a kir. járásbiróság, mint hagyatéki biróság saját hatáskörében intézkedjék.

Ezen eljárást 1889-ig a felsőbíróságok sem nehézményezték. Ezen évben fordult elő praxisomban először, hogy a budapesti kir. itélő tábla 16,817/889. sz. a. kelt végzésével az 1868: LIV. tcz. 588. §-ában meghatározott biztositási intézkedések megtételére a kir. törvényszéket, mint az örökösödési per bíróságát mondta ki illetékesnek. Ezen enuntiatiót azonban maga a kir. tábla sem tartotta irányadóul, mert ugyanezen évben 36265. sz. a. kelt végzésével a kir. járásbíróságnak ily zárlatot rendelő végzését helybenhagyta. Más alkalommal pedig, midőn egy nagy hagyatéki vagyonnak zár alá vételéről volt szó és a kir. járásbiróság ezt tárgyalás alapján el is rendelte, sem az ez ügyben allegált ügyvédeknek nem jutott eszökbe a járásbiróság ez irányban való illetékességét kérdés tárgyává tenni, sem pedig a kir. itélő tábla az ez ügyben felfolyamodás folytán hozott 44466/889. sz. a. hozott végzésben nem érintette a kir. járásbíróságnak e tekintetbeni illetékességét.

Az előadottakból látható, hogy a gyakorlat e téren ingadozóvá lett, mi arra inditotta a debreczeni kir. itélő tábla I-sö polg. tanácsát, hogy folyó évi január 23. napján tartott ülésében 3923/891. sz. a. kelt határozatával oda döntse el a kérdést, «hogy az 1868. évi LIV. tcz. 588. §-án alapuló zárlat elrendelése nem a kir. járásbiróság, hanem a kir. törvényszék hatáskörébe tartozik».

E határozat helyessége tekintetében némi kételyeim vannak.

Nem tartom ugyan, elvileg véve, nagyfontosságu dolognak, hogy a kérdéses zárlatot a járásbiróság vagy a törvényszék rendeli-e el, hanem nem tartom helyesnek egyrészt azért, mert a gyakorlati téren e különbség gyakran fontos anyagi hátrányokkal járhat az örökösökre, másrészt mert a határozat indokolását juridikailag kielégitőnek nem találom.

A debreczeni kir. itélő tábla határozata indokolásában a többször hivatkozott szakasz szövegéből kiindulva oda konkludál, hogy a hagyaték biztositása illetve zár alá vétele iránt akkor kell intézkedni, mikor a hagyaték peressé vált, peressé váltnak azonban a hagyaték csak akkor tekinthető, mikor a biróság a perreutasitó végzést meghozta; támogatják e felfogást — az indokolás szerint — az 1868: LIV. tcz. 583. §-ának intézkedései, melyek alapján megtörténhetik, hogy a kir. törvényszékhez perreutasitás végett áttett hagyatéki ügyben nem is hozatik perreutasitó végzés, hanem a sommás osztály megtétele iránti intézkedések szüksége merül föl, «mely esetben a kir. járásbiróság által előzőleg elrendelt és foganatositott zárlat czéltalanná és szükségtelenné válnék».

Minthogy tehát *annak megállapitására, hogy a hagyaték peressé vált*, csak a kir. törvényszék *bir hatáskörrel*, és minthogy csak akkor áll elő annak a törvényes lehetősége, hogy az 588. §-hoz képest a hagyatéknak zár alá vétele iránt az előterjesztett kérelem folytán érdemi intézkedés történjék, a mikor a hagyatéki iratok a törvényszékhez áttétetnek, ugyanazért a zárlat elrendelése a kir. törvényszék hatáskörébe tartozik.

Csekély véleményem szerint azonban — mint azt alább kifejteni igyekezem — a törvénynek a fenti indokolásban adott magyarázata és igy természetesen az ebből vont következtetés sem tekinthető helyesnek. Nem tekinthetem főleg helyesnek az indokolás tenorját, t. i. azon enuntiatiót, hogy «a hagyaték pedig csak akkor tekinthető peressé váltnak, a mikor a biróság a perreutasitó végzést meghozta,» mert nézetem szerint itt összetévesztetik az okozat az okkal, a tisztán alaki rész az annak alapját képező jogviszonynyal.

Mikor válik valamely igény peressé? akkor-e, mikor valamely jogigény érvényesitése czéljából a kereset tényleg már megindittatott, vagy az alaki kellékek létezésénél fogva megindithatő, vagy már azon pillanatban, midőn érvényesülése az által, ki irányában érvényesülni meggátoltatik, jogosultsága el nem ismertetik? Mikor mondhatjuk azt, hogy az actió nata est?

Az ujabbkori jogtudománynak az actio jogi természetéről kifejtett tanából tudjuk azt, hogy az actio nem valamely különleges, önmagában álló jog, hanem csakis jogos eszköz arra, hogy a jogviszony vagy jog érvényesülhessen. Nem választható el semmikép az alapjául szolgáló jogviszonytól vagy jogtól, sőt azzal azonos, tehát nem más, mint a per utján érvényesülni kivánó jogigény maga (l. Unger II. 113. §.). Ugyanezen jogtudós mondja továbbá: «Der Grund der Klagen im materiellen Sinn, materieller Klagegrund ist das Rechtsverhältniss, aus dem die Klage entspringt, das Recht, dessen Bestandtheil sie ist, das sich in ihr zum Ausdruck und zur Geltung bringt».

Az actio és az alapjául szolgáló jog vagy jogviszony szoros kapcsolatánál fogva tehát nem szenved kétséget, hogy az actio mint ilyen tényleg létezik már azon pillanatban, midőn bizonyos jogviszonyokból folyó jogigények érvényesülésükben akadályokra találnak, tehát actio nata est, mihelyt maga a per utján érvényesithető jog vagy jogviszony létezik. «Zur Nativität der Klage ist nichts anderes erforderlich, als das objektive Begründetsein, das konkrete Vorhandensein des Klagbaren Rechtsanspruchs; ist das Klagerecht gerichtlich zu fordern, so muss das Klagerecht aktuell vorhanden sein, sobald die Forderung existirt; ist die Klage das Mittel zur zwangsweisen Realisirung eines Rechtsanspruchs, so kann man von diesem Mittel Gebrauch machen, sobald der Anspruch vorhanden ist.» (Unger, II. 377. l.). Ebből, csekély nézetem szerint az következik, hogy miután az actio, kereset vagy kereseti jogosultság eredménye valamely létező jogviszonyok vagy jogok összeütközésének, ezek peressé váltaknak már azon pillanatban tekintendők, midőn maga a kereseti jogosultság megszületik.

Visszatérve most már a debreczeni kir. tábla fenti határozatára és indokaira, ezzel ellentétben, azt hiszem, helyesen állithatom, hogy midőn valamely hagyatéki ügyben az örökösök között egyezség azért nem létesithető, mert egymással ellentétben álló jogigények ennek utját állják, mindenik örökösre nézve, kinek ezen igényei kielégitetlenül maradnak, feltámad azok érvényesitésére irányuló kereseti joga, és ebből önként következik az, hogy a hagyaték már ezen pillanatban vált peressé. Tehát nem azon időpont az, midőn a perreutasitó végzés meghozatik, már azért sem, mert nem tartom a biróság hatáskörébe tartozónak, valamely jognak vagy jogviszonynak peres vagy nem peres voltát præjudicialiter megállapitani.

A perreutasitó végzés meghozatala, nézetem szerint, már csak következménye az örökösök ki nem egyezésének, tehát a hagyaték peressé váltának. A bíróságnak azon ténye, hogy perreutasitó végzést hoz, melynek lényege abban áll, meghatározni azt, hogy az igénylőknek melyike lépjen fel mint actor (1868: LIV. tcz. 587. §.), továbbá a záros határidő kitüzése, inkább csak az actio alaki módozataira, mint az alapját képező jogviszony anyagi tartalmára vonatkozik.

Midőn tehát arra, hogy valamely hagyaték peresnek csak akkor legyen tekinthető, ha azt annak a biróság dekretálja, alapos jogi indok fen nem forog; midőn másrészt a hagyatékban eljáró biróság mindazon intézkedések megtételére (562. §.) utasitva van, melyek a többször hivatkozott törvény IX-ik czimének V-ik fejezetében a hagyatéki eljárásra vonatkozólag megállapittattak, és melyek között a hagyaték biztositására vonatkozó intézkedések is foglaltatnak, ez utóbbiak megtételére részemről az eljárt kir. járásbiróságot tartom illetékesnek a fent kifejtettek alapján, és már azon szempontból is, hogy az ily intézkedéseknek nyomban való megtétele sok és nyomatékos anyagi érdekeket lesznek képesek megóvni, melyek meg óvása az érdekeltekre nézve sokkal fontosabb lehet, mint azon aránylag csekély anyagi veszteség, mely őket akkor éri, ha a perreutasitás mellőzésével esetleg a perrendtartás 583. §-ában meghatározott eljárás foganatosittatnék, és ez esetben a már foganatositott zárlati intézkedések szükségfelettiekké válnak.

Koós Emil.

A meghatalmazó felelőssége a meghatalmazott dolusáért.

Az országos keresztény önsegélyző és fogyasztási szövetkezet a perek százaival árasztja el az utóbbi években a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéket, 50 frt törzsbetéti tőkét követelvén az ország minden vidékéről perbe vont — különösen falusi — alperesektől.

E perek annyira chablonszerüek, alperesek védekezése, felperes válasza a főbb kérdések tekintetében oly egyforma, hogy egy per menetének vázolásából fogalmat alkothatni a többieknek jogi alapjáról is.

Alperesek legfőbb elvi érdekü kifogása arra irányul, hogy ők ugyan, a nélkül, hogy előlegesen alapszabályokat

kaptak vagy láttak volna, aláirtak egy belépési nyilatkozatot, melynek tartalmát nekik senki nem olvasta fel s igy azt ők nem ismerték, és melyben 50 frt törzsbetétnek heti 25 kros részletekben való megfizetésére kötelezték magukat, de ezt csak a tagszerző ügynök azon határozott igéretére, tehát *feltétel* kikötése mellett tették,[1] hogy a felperes szövetkezet bizonyos rövid határidő alatt (2—4 hét) alperes lakóhelyén «üzlettelepet állit, boltot nyit és ily módon a tagoknak azt az előnyt biztositja, hogy gazdasági és egyéb fogyasztási szükségleteiket a felállitandó üzletből gyári áron szerezhetik meg, másrészt pedig a tagok által eladásra szánt terményeket helyben, községükben, a budapesti napi piaczi árakon készpénzzel megveszi». Ezen kikötésnek azonban felperes szövetkezet semmi tekintetben nem felelt meg s igy ő sem követelheti a törzsbetét megfizetését.

Ezen, a különböző községbeliek ellen inditott perekben különböző variatióban feltalálható kifogást azonban a birróságok még bizonyitás tárgyává sem teszik, az ez iránt felajánlott bizonyitást azon indokból mellőzvén, mivel «ama jogviszonyt, mely egyrészről alperes, mint a szövetkezet tagja és másrészről a felperesi szövetkezet között létesült, kizárólag az alapszabályok szabályozzák s ennélfogva azok az igéretek és hamis előadások, a melyeket a tagok gyüjtésével megbizott s igy különben is csak a tagoknak a szövetkezetbe való belépését közvetitő ügynök tett, akár a belépési nyilatkozat aláirása előtt a végből, hogy alperest a szövetkezetbe való belépésre rábirja, akár már annak aláirása után, a szövetkezetet magát nem kötelezhetik s azoknak teljesitésétől alperes az *A.* a. szerint a szövetkezet irányában feltétlenül tett belépési ajánlatát függővé nem teheti».

Véleményem szerint — és ez velem együtt az alperesek százainak véleménye is — ez az érvelés sem a kereskedelmi jog, sem az általános magánjog szabályaival nincs összhangban.

Mihelyt a szerződő felek egyike az ügylet lényeges természetére nézve megtéveszti a másik felet, a dolus megállapitandó.

Avagy nem az ügylet lényegére vonatkozó megtévesztést képez-e az, ha olyan konkrét igéretekkel birja rá a szövetkezet megbizottja a tagokat a belépésre, a melyekről jó eleve bizton tudja, hogy megbizója azokat nem fogja teljesiteni? A tagszerző ügynökök igéretei nemcsak amolyan általánosságban odavetett, szokás szerinti dicsérgetés-számba veendők, hanem a valószinüség minden látszatával, a legkomolyabb ügyleti feltételként adatván elő, s figyelembe véve még azt is, hogy a jog és a kereskedelmi forgalom viszonyaiban járatlan emberekkel szemben, s nyilván rosszhiszemüleg használtatván, teljesen elegendők a magánjogi dolus megállapitására s ennek folyományaképp az igy létrejött ügylet megdöntésére. Hiszen annak a falusi parasztnak absolute semmi más czélja nem lehet a szövetkezetbe való belépésre, mint az, hogy minél olcsóbban vegyen és minél drágábban eladjon. Ha pedig ezen czéljának elérhetésére a másik szerződő fél semmit sem tesz, vagyis nem teljesiti a szerződés leglényegesebb *feltételét*, akkor méltán tagadja meg a tévedésbe ejtett a fizetést.

Kérdés tárgyát szokta képezni e perekben, hogy a meghatalmazottnak tényei mennyiben kötelezik a szövetkezetet.

Véleményem szerint vita tárgyát a konkrét esetben csak az képezheti, hogy a főnök felelős-e megbizottja üzelmeiért akkor is, ha nem tudott rólok, mert ha tudott róluk, akkor kétségtelen előttem a teljes mérvben való felelősség.

Némileg analog ez az eset azzal, ha a kereskedősegéd főnöke előzetes utasitása ellenére az előirt áraknál olcsóbban ad el. Ha már most a főnök azt mondhatná utólag, pár hét mulva, hogy nem hagyja jóvá az ügyletet, vagy ha a fizetéskor magasabb vételárt követelne, mi lenne a kereskedelmi forgalomból?

A főnök tulajdonitsa magának, ha ő károsul a meghatalmazottja ügyletei folytán; az ő in eligendo tanusitott culpáját nem lehet a jóhiszemü harmadik személy rovására irni, különösen pedig akkor nem, ha a meghatalmazott *dolusáról* van szó.

A jogi következetesség és a helyes ratio utal bennünket arra, hogy a culpa ezen mértékét alkalmazzuk s a meghatalmazott dolosus eljárásáért ne a jóhiszemü harmadik személyeket sujtsuk joghátránynyal, hanem a gondatlan meghatalmazót, nem zárván ki ez által természetesen a főnöknek meghatalmazottja elleni viszkereseti jogát.

A kereskedelmi törvény 52. §-ára való hivatkozás ezen esetekben nem talál, mert e §. arról szól, hogy ha a kereskedelmi meghatalmazott az ügylet megkötésénél meghatalmazása határain tulmegy, akkor ő a vele szerződő harmadik személynek a kereskedelmi jog szerint felelős, de nem rendelkezik e §. arról az esetről, ha a meghatalmazott dolose jár el, a mely esetben tehát az általános magánjog szerint a meghatalmazót culpa in eligendo terheli.

A kereskedelmi törvény 43. §-a szerint — mely harmadik személyekkel szemben szabályozza a meghatalmazási viszonyt — a kereskedelmi meghatalmazott jogköre kiterjed mindazon ügyletekre, melyek az ily kereskedelmi üzlet folytatásával rendszerint járnak és mindazon jogcselekvényekre, melyeket az ilynemü ügyletek rendszerint szükségesekké tesznek. Összevetve e rendelkezést ugyanazon §. 2. bekezdésével, mely negative határolja el a kereskedelmi meghatalmazott jogkörét, valamint a kereskedelmi utazókról és a vélelmezett meghatalmazottakról szóló §§-okkal, azon következtetésre kell hogy jussunk, hogy *harmadik személyekkel szemben* az 52. §. fent idézett rendelkezése csak annyiban vonatkoztatható ide, a mennyiben a kereskedelmi meghatalmazott a *törvényben előirt meghatalmazási körét* tullépve olyan ügyleteket kötne, melyekre ő csak különös meghatalmazás folytán lehet jogositva (váltókötelezettség vállalására, kölcsönök felvételére, perek folytatására, ingatlan javak elidegenitésére és terhelésére), de nem annyiban is, a mennyiben az egyes ügylet kötésénél a főnöknek mivel sem ellenőrizhető konkret utasitását lépi tul vagy éppen dolose jár el. Az ilyen esetekre szól a keresk. törv. 49. §-a, mely szerint azon ügyletek által, melyeket a meghatalmazott a meghatalmazásnak megfelelőleg (t. i. a törvényes korlátokat át nem lépve) főnöke nevében köt, harmadik személyek irányában kötelezve a főnök lesz, jogokat az szerez. A meghatalmazott és harmadik személyek közt a megkötött ügyletből sem jogok, sem kötelezettségek nem származnak.

A birróságok még annak bizonyitását sem engedték meg, hogy a felperesi szövetkezet igazgatósága megbizta az ügynököt a szóban levő igéretek tételére, illetve ügyleti feltételek kikötésére, vagy legalább is tudott azokról; — hallgatással mellőzvén az erre vonatkozólag kinált főesküt, bár ez esküre nézve felperes több, általam ismert esetben nem is nyilatkozott, a mi által pedig a perrendtartás értelmében beismertnek lett volna tekintendő.

Minthogy pedig nagy a valószinüség arra, hogy a szövetkezet igazgatósága, ha másból nem, a százával meginditott perek folyamából legalább is hallgatólagos tudomással birt arról a módról, a melyen ügynökei a tagokat a szövetkezetbe becsalogatják: a törzsbetéti hátralékos tőkék miatt beperelt szövetkezeti tagok nem zárhatók el az ügylet létrejötte körüli dolus bizonyitásától, s ebből folyólag az ügylet megdöntésétől. Ez már nem a culpa in eligendo folyománya, hanem következik ez abból, hogy a meghatalmazó a *saját* dolusáért minden esetben egyenesen felelős és nem takarózhatik a kt. 52. §-ának a dolog természete szerint csupán a jóhiszemü meghatalmazóra vonatkozó rendelkezésével. *B.*

[1] L. Jogtudományi Közlöny 1892. évi 48. sz. mellékletén 521. számu esetben a kir. tábla itéletét.

Föltételes itéletek a XVI. században.

Egy nehány oly adattal szándékozom ezen, már hazánkban is széltében szellőztetett kérdéshez járulni, melyek megadják a feleletet azoknak, kik a föltételes elitélés behozatalát jogéletünkbe leginkább azért ellenzik, mert idegennek nézik és mint minden idegentől, idegenkednek ettől is.

Kassa város levéltárában találtam az itt következő adatokat, melyek egyrészt kétségtelenné teszik, hogy ott a föltételes elitélés intézménye már a XVI. században teljesen kifejlődve és rendes gyakorlatban volt meg, másrészt a város ezen korszakának története kétségen felül helyezi, hogy ezen intézményt éppen az ezen időben ott megtelepült magyarok hozták be és fejlesztették.

Kassa sz. kir. város lakossága ugyanis a XV. század végeig ugyszólván kizárólag német volt. Ekkor azonban, de különösen a XVI. század első tizedében, a vidéki nemesség a török hóditás által szorittatva, tömegesen kezd a város már ekkor is megerősitett falainak védelme alá telepedni, magával hozván nagyszámu és tiszta magyar háznépét. Szapolyai szivesen is látta ezen letelepedést, sőt Ferdinánd is megnyittatta a város kapuit a magyaroknak. Az ott talált német polgárokat azonban bántotta, hogy polgári kiváltságaikat meg kellett osztani a letelepedőkel. Nem is akarták ezek a beköltözött magyarok polgári jogait elismerni. A sok perpatvarnak véget vetett az 1551. évi császári leirat, mely (Qui pro veris habendi sunt cives) a magyaroknak, mint számban és tekintélyben tulnyomóaknak, kik nemcsak nyelvüket, de jogukat és szokásaikat (iura et consuetudines) is magukkal hozták, polgári jogait és kiváltságait megerősiti.

A város ily megmagyarosodása azután érthetővé teszi, hogy az 1566-ban Schwendi Lázár által megerősitett Kassa kapuit az 1604 okt. 26-án Diószegnél megvert Belgiojoso császári tábornok előtt bezárta, de megnyitotta azokat Lippay Balázs magyar generális előtt (okt. 30.) és lelkesedéssel fogadta a magyar fejedelmet, Bocskayt, ki innen intézte dicsőséges felkelését; igy azután érthető, hogy ama hires országgyülés, mely oly éles birálatot mondott a bécsi békéről, Kassa erős falainak védelme alatt gyült egybe.

Az utóbb vázolt időben Kassa város főbirája Bokatzius volt. Németországból szakadt ide ezen tudós férfiu. 1560-ban a lausitzi Vetschauban született. Először a szepességen állitott fel egy tanintézetet, később Eperjesre került, mint az eperjesi evangelikus hitközség rektora, mig 1603-ban Kassára hivták meg Bokatziust, kit ez időben már mint «poeta laureatust» országszerte ismertek, városi tanácsirnoknak és már 1604-ben mint Kassa város főbirájával és Bocskay fejedelem diplomatiai megbizottjával találkozunk vele.

Ez a Bokatzius volt az, aki a városi tanácsnak 1556-tól 1608-ig terjedő judikaturáját összegyüjtötte és az általa irt «Protocollum, Judicia et Poenæ Malefactorum ab Anno 1556 usque 1608. inclusive» cz. művében számunkra megőrizte. Valóban érdemes ez a Protocollum arra, hogy a jogtörténészek avval behatóan foglalkozzanak. Az előbbi időkről keltezett irományokkal szemben nyomról-nyomra ki lehet mutatni azokat a jogszokásokat, melyeket a magyarok az 1551-ben kelt leirat szerint is magukkal hoztak, a melyeknek az előtt nyoma sem található, mig most egyszerre teljes kifejlődésükben lépnek fel. Miután nem feladatom ezekkel külön-külön foglalkozni, csak két ily jogszokást emlitek. Az egyik a sulyosabb büntetésnek pénzbüntetésre való átváltoztatása, a másik pedig a föltételes elitélés.

Hogy a pénzbüntetésre való átváltoztatást a magyarok hozták a városba, annak okát igen egyszerüen abban találom, hogy a magyar jogszokás büntetési nemei sokkal szigorubbak voltak, mint a városban talált büntetési nemek. Hiszen beigazolható, hogy Kassa városában már a XV. század utolsó tizedében a szabadságvesztésbüntetés is szokásban volt és igy a sulyosabb büntetési nemek alkalmazásával sokkal gyakrabban jutott a biró ama helyzetbe, hogy az aránylag csekély büntetendő cselekményt, aránytalanul sulyos büntetéssel kellett sujtania és ily körülmények között nagyon gyakran juthatott ellentétbe a biró jog- és méltányosságérzete, mint az előző városi jogviszonyok között, midőn még a rövid időtartamu elzárást is alkalmazták, különösen oly korszakban, midőn még sokkal inkább jött tekintetbe a büntetés tényleges, mint annak morális oldala. Hogy ily esetre példát emlitsek, 1568-ból találtam egy itéletet, a mely igy hangzik:

«Die 22. Martii Sebastiano Bakay, qui in templo minori altaria contra scitum et voluntatem senatus petulanter fregerat et civitate profugerat ad intercessionem multorum nobilium, pastoris et civium gratia facta est ut redeat et utatur sua libertate ut aute, sed denuo juret se deinceps obedientiorem futurum et *deponat florenos viginti.*

Hasonló eset van a «Maculatorium anni salutis 1572»-ben. Vinkler Adnrás pap éjjel részegségben megsebesitette Czurk Jakabot. Ezért a városból 101 esztendőre számüzetett, de sokak kérésére a tanács megkegyelmez Vinkler Andrásnak, csupán az orvoslás díját, 25 frt fájdalompénzt s *büntetésül 20 frtot kellett megfizetnie.*

Kétszeresen is érdekes e két és több hasonló, e korból való itélet. Egyrészt a sulyosabb büntetésnem átváltoztatása pénzbüntetésre, másrészt pedig a megkegyelmezés sokak kérésére. Egyike ez azon nyomnak, a melyeken a városban már előbb is divott föltételes itélkezéshez, ha ugyan ilyennek szabad nevezni, lehet jutni. Mert ily nyomok tagadhatatlanul vannak előbbről is. Ilyen ezen kérelmen kivül a boszorkánypereknél a tisztitó eskü, ilyen a jótállás feltétele, ilyen azon eskü, melyben a bünös javulást igér és ezért kegyelmet nyer. De mindez még nagyon távol áll ama pregnans és teljesen kifejlett föltételes itélkezéstől, mely e korban minden átmenet nélkül és nem is elszórtan, de a rendes gyakorlatban jelentkezik. A javulást igérő eskü ugyan belenyulik még ezen judikaturába is, de nem lényeg az többé, hanem csak forma, mig e kor föltételes itélkezése egészen más alapokon nyugszik. A büntetlen előélet, az életkor, a remény, hogy a bünös jó utra tér, a büntetendő cselekmény mellékkörülményei és egyáltalán az enyhitő körülmények voltak azok, melyeken ezen kor feltételes itéletei épültek, melyek közül a következő igazán præcis eseteket közlöm.

Bokatzius hivatalos feljegyzései között az 1569. évből található a következő itélet: «Lucas quidam de Kemencze prope Ungvár fuit in compedibus aliquot septimanis ex eo, quod cuidam mulieri in publico fora loculos absciderat. *Juravit coram senatu se nunquam tale quippiam perpetrasse,* neque deinde futuris temporibus se furtis commaculaturum. *Quod si autem vel in minimo fuerit deprehensus, sine laqueo eius vita finietur:* tali gratia consecuta dimissus et. Actum sic et anno ut supra.»

Az itéletben tehát a feltételes elitélés minden kriteriuma megvan. Vádlott tényleg halálra itéltetik, de tekintve büntetlen előéletét, melyet esküjével igazol, s tekintve a reményt, hogy ily büntetendő cselekményt többé el nem követ (az eskü második része), ezen itélet csak akkor hajtható végre rajta, hogy ha még ezután is elkövetne ily büntetendő cselekményt. Éppen az a jellemző ezen kor föltételes itélkezésére, hogy mindig csak a hasonnemü büntetendő cselekmények jönnek tekintetbe, a min azonban csodálkoznunk nem szabad, hiszen jogászaink e korban még nem is emelkedhettek ama magasabb szempont niveaujára, melyről a büntetőjog világának morális egységét beláthatták volna. És annak a «sine laqueo»-nak is mélyebb értelme van, mert ez a «sine laqueo» (irgalom nélkül) nemcsak egyszerü fenyegetés, hanem, mint ahogy a következő eset igazolni is fogja, egyenes kizárás; a mint már emlitém, szokásban volt kegyelmezési és jótállási eljárásnak egyenes kizárása a kegyelemnek sokak által való kérelmezésénél.

Ezt még sokkal világosabban jelzi a következő, ugyanott az 1563-ik évből található itélet:

«Nicolaus N. senet ex canus rusticus in Felső-Tökés contra Fabrum ibidem habitantem iure convictus fuerat ut illi lingua extraheretur. Ad multorum autem supplicationem gratia illi est facta per senatum et concessum, ut cum fabro prædicto contra quem peccaverat, concordet. *Ita tamen ut si denuo in simili delicto deprehensus fuerit, simili subjaceat poenae ac sine ullo iuridicu processu lingua privetur.* Actum et ex commissione senatus pro futura memoria inscriptum, etc.»

Itt tehát már teljesen világos, hogy mint értették ez időben az ilyes feltételes elitélést. Megjegyzem pedig, hogy az ilyen itéletekben kiszabott büntetés mindig szigorubb volt, mint más hasonló esetekben, de nem feltételesen hozott itéletek büntetései, mintha a biró jogérzete már előre is összbüntetést szabott volna ki az egyszer feltételesen elengedett és az esetleg ujabban elkövetett büntetendő cselekményre.

Ezt a feltevésemet pedig csak nagyon is indokolja a következő eset, mely Bokatzius Protocollumának nem hivatalos részéből való, nem is hivatalos systemában van fogalmazva, de csak annál világosabban tükrözi vissza az akkori birónak felfogását ezen esetekkel szemben.

Német nyelven van fogalmazva ezen feljegyzés. Czime: «Paul Mester von der klein Eyde». Az eset maga egész terjedelmében, — ugy vélem u. i., hogy karakteristikus voltánál fogva megérdemli a figyelmet, — a következő:

Mester Pál kis-idai (klein Eyde) illetőségü ember még mielőtt Kassa városába költözött volna, egy Barbara nevü nővel élt házasságban és azzal egy törvényes gyermeket is nemzett. Midőn azonban Kassán telepedett meg, hol sirásó lett, egy Mártha nevü leánynyal élt vadházasságban. A dolog azonban a városi tanács fülébe jött és Mester, ki érezte, hogy büntetés vár reá, megszökött Kassáról Márthával együtt, Boldogkőn beállt jobbágynak. Az elhagyott feleség, Barbara pedig gyermekével nővéréhez Saczára költözött. Saczának ura ez időtájt Semsey György volt, ki, midőn Barbara férje két év leforgása multán sem jelentkezett, odaadta az elhagyott asszonyt feleségül erővel (mit Gewalt) kályhafütőjének Torkos Gergelynek. A kikapós férjnek, Mester Pálnak azonban, ugy látszik, Bodókőn nem volt maradása, mert Márthájával együtt egy «Molde» nevü faluban, majd Csécsen próbált szerencsét, de mind a két helyről, alig hogy tudomást szereztek viselt dolgairól, elüzték. Mártháját azonban mégsem hagyta el, de mint tanitó vándorolt faluról falura körülbelől 30 esztendeig. Végre 1562-ben Mártha meghalt és Mester Pál ismét a városba költözött és itt 1563. év bőjt éjjelén egy külvárosi özvegygyel törvényes házasságra lépett.

A mint ezt a dolgot Semsey megtudta, bepanaszolta ugy Mester Pált, mint első feleségét, Barbarát a városi tanács előtt és azt kérte, mondja ki a tanács, hogy melyik fél élt házasságtörően és az első házasság fentartassék-e vagy nem. A tanács itélete pedig Bokatzius szövegezésében igy hangzik:

«Die Barbara als eine unschuldige one gnügsame Ursachen verlassene Person bleibt ehelich bei ihrem itzigen Mann Torkos Gergely. Der Paul Mester als ein Ehe und treuloser Mann, so viel Jahr, wie obgemelt in Ehebruch gelebt, hätte wol den Kopf verfallen, sondern die Herren des Rathes haben etliche Ursachen und sein alter angesehen und ihm das Leben geschenkt und ein andre Straf ihm auferlegt mit diesem Bescheid, dass er nicht heiraten soll noch mag, weil die obgemelte Barbara lebt. Wird man aber erfahren, dass er mittlerzeit, weil die Barbara lebt, ein Weib nehmen wird, so wird man ihm nachschreiben, als einem, der seinem Hals verfallen und zum Tod verurtheilt ist, und soll der Hauptsentenz allso wol zur selbigen Zeit als itzum gewässt auf ihn ohne Barmherzigkeit auf ihn bleiben und er als ein öffentlicher Ehebrecher andern zum Exempel gestraft und getötet werden. Actum eodem Sabbato.»

Azt hiszem, karakteristikusabb példát alig lehet találni. Az itélet alapja, az «Etliche Ursachen», az enyhitő körülmények, valószinüleg a nagy időköz, hiszen több mint harmincz esztendő telt el azóta, hogy ez a Mester első feleségét elhagyta, a mikor ujra házasságra lépett; de meg azt sem tudhatta ekkor, hogy él-e még az oly régen elhagyott feleség, a ki talán nem is volt oly igazán hü, mint az itélet mondja, mert ugyancsak beletörődött az uj viszonyokba. De meg Mester Pál ekkor már agg ember volt (sein Alter).

Az itélet feltételes részéből pedig, mely mint már emlitém, nem hivatalos stylusban van fogalmazva, világosan kitetszik az akkori felfogás. Az a «nachschreiben» a legvilágosabban támogatja ama már érintett nézetemet, hogy a biró már eleve is összbüntetést szabott ki ilyes esetekben. És még inkább kiviláglik ez a «Hauptsentenz» és «itzum gewässt» kitételekből. Ugy látszik, hogy Bokatzius maga is nemcsak összejegyezte, hanem valóban átérezte és értette kora jogéletét.

Még számos hasonló esetről tudnék megemlékezni, de hiszen nem feldolgozni akartam az anyagot, csak figyelmeztetni arra. *Halmos Károly.*

Különfélék.

— **Illés Károly** tiszteletére a büntető törvények négy kötetes kommentárjának befejezése alkalmából a jogászkörök banquetet rendeznek. A magunk részéről szivvel-lélekkel csatlakozunk az ovátióhoz, hogy kifejezést adjunk Illés Károly jogirodalmi müködése iránti őszinte tiszteletünknek. Bár az ő iránya a büntetőjogi kérdésekben — és különösen a reformkérdésekben — teljesen ellentétben áll azzal a törekvésekkel, a melyeket lapunk képvisel, és igy igen gyakran van szerencsénk Illés Károlyt az ellenkező nézetüek vezérekép látni, annak daczára sem mulaszthatjuk el ez alkalmat, hogy ki ne emeljük Illés jogirodalmi működésének fontosságát. Megvan bennünk a jó szándék és a képesség az ellentéteket magukra az egyes elvi kérdésekre lokalisálni és nem engedjük soha az elvi küzdelmet az ellenfél személye iránti animositássá fejlődni. Kivánjuk, hogy ha már egy zászló alatt nem is küzdhetünk, a mi derék állandó ellenfelünkkel még sokszor és soká találkozzunk az elvi kérdések vitatásában.

— **Az örökösödési eljárás módositásáról és a telekkönyvi bejegyzésekről** szóló két törvénytervezet, melyet lapunk jelen számához melléklünk, az ügyvédi kamarákkal közöltetett véleményadás végett.

— **A kir. Curiához** február hóban 1974, ez évben összesen 3968 ügy érkezett fel. A mult évi hátralékkal együtt elintézendő volt 11,694, elintéztetett 3927, hátralékban maradt 7767 ügy.

— **A budapesti kir. táblához** február hóban beérkezett 2655, ez évben összesen 5465 ügy; a mult évi hátralékkal együtt elintézendő volt 12,000. Elintéztetett 5238, hátralékban maradt 6762 ügy.

— **Neumann Ármin** «A kereskedelmi törvény magyarázata« czimü müvének I. kötete második kiadásban jelent meg. Az uj kiadás figyelembe veszi az első kiadás óta megjelent irodalmat és különös sulyt fektet a birósági gyakorlat feldolgozására, a fontosabb határozatokat kritikailag is méltatva. Az egyes fejezeteknél kiemeli a külföldi törvények párhuzamos intézkedéseit, valamint rámutat a fontosabb reformszükségletekre is. Neumann müve, melyet első kiadásában a gyakorlat és elmélet egyaránt aprobált, ezen sokban javitott és bővitett alakjában csak nyert használhatóság tekintetében.

— **A kir. Curia** a kampózás tárgyában ujabban ismét hozott határozatot, mely igy hangzik:

A kir. itélő táblának végzése megsemmisittetik és ugyanezen bíróság a felebbezésnek érdemleges elintézésére utasittatik. *Indokok:* Igaz ugyan, hogy az elsőbirósági vádhatározatnak előadmányi ivére annak indokolása egész terjedelmében leirva nincsen, hanem e helyett csak utasitás adatik a kiadónak, hogy a kir. ügyészi inditványnak határozottan megjelölt részeit szószerint másoltassa le, mindazonáltal ezért nem mondható, hogy az eredeti vádhatározat indokolva nincs, hanem csak az, hogy a kiadmány tervének készitésénél *más irat tartalmára hivatkozás történt*, ez azonban semmiségi okot nem képez, mert a birói ügyviteli szabályoknak a biróságok belső ügykezelésére vonatkozó ilyetén részei a felek érdekeit sem az anyagi, sem az alaki jog szempontjából nem érintik, s igy azoknak megsértése nem szolgálhat indokul a vonatkozó határozat megsemmisitésére. (1892 február hó 24. 912. szám alatt.)

Sajátszerü, hogy a német gyakorlat az ily manipulatiót még azon enyhébb alakban is perhorreskálja, melyen a Curia elnevezi, hogy t. i. ez nem egyéb, mint más irat tartalmára való hivatkozás. A Löwe-féle kommentár a német bünvádi eljárás 205. §-ához a következő megjegyzést teszi: «Hieraus folgt, dass der Beschluss selbstständig die dem Angeklagten zur Last gelegte That bezeichnen muss und dass er selbst da, wo er sich in rechtlicher und thatsächlicher Hinsicht genau der Auffassung der Anklageschrift anschliesst, *eine Bezugnahme auf die Anklageschrift* nicht enthalten darf.»

— **A Korhammer ügyben,** melyről lapunk 8. számában szóltunk, dr. Orsó Mátyás nagybecskereki ügyvéd az ottani törvényszékhez benyujtotta az ujrafelvétel és a büntetés végrehajtásának felfüggesztése iránti kérvényt.

— **A katonai büntetőjog** kézikönyvét adta ki dr. Weis Ernő. A most megjelent I. rész az általános tanokat tartalmazza.

A mellékleten közöljük a budapesti ügyvédi kamara évi jelentésének egy részét.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 12. SZ. Budapest, 1892. márczius 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A «politika» mint tantárgy. VERIDICUS. — A sommás eljárás reformja. *F. Á.* — *Jogirodalom:* Igazságügyi törvénytár, rendeletekkel és döntvényekkel kiegészitve. Szerző: dr. Dárday Sándor. Dr. IMLING KONRÁD curiai birótól. — Szemle az egyházjogi irodalom köréből. Handbuch des Kirchenrechtes. Rudolf Ritter von Scherer. Dr. REINER JÁNOS budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A differentiális üzletek perelhetősége. Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD budapesti ügyvédtől. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A «politika» mint tantárgy.

Büszkén valljuk, hogy politikus nemzet vagyunk. Ez a szólam meggyökerezett a köztudatban és kiirthatatlan. Elhiszszük, mert szeretjük hinni. A kedvezőt a nemzetek még szivesebben elhiszik magukról, mint az egyének, hiszen a hiuság tömeges jelentkezésében semmit sem veszt erejéből, hanem még hatalmasabbá válik. És ha a felületen maradunk, ha örvendezünk a látszaton, mely kedvező képet mutat, a büszke meggyőződés, hogy mi a politika nemzete vagyunk, teljesen jogosultnak látszik. Hiszen minden városban a helybeli intelligentiának éppen ugy megvan a maga saját külön politikai eszméje, mint saját külön kitünő bálrendezője. Lapjaink közül a politikai tartalmuak panaszkodhatnak legkevésbé olvasók hiánya miatt. Választásaink olyan élénkek és olyan zajosak, alattuk a politikai szónoklatok olyan impozáns sokasága hangzik el, hogy politikus mivoltunkban kétkedni nem lehet.

Távol áll tőlem a szándék, hogy frivol gunynyal szóljak a nemzet politikai képességéről. Ha megállapitom a tényt, hogy ma inkább politizáló, mint politikus nemzet vagyunk, evvel még nem vontam kétségbe a magyar nép kiváló politikai képességét. Sok bennünk a politikai ösztön és érzék, de kevés a politikai tudás; sokat kapunk örökségül a természettől, de vajmi keveset szerzünk hozzá. Ennyit jelent és nem többet, a mit mondtam. Ennek igazságát pedig bebizonyitja egy pillantás politikai irodalmunkra, melynek szegénysége szembetünő.

Ime egy politikus nemzet politikai irodalom nélkül. Egy politikus nemzet, mely ujságczikkekből és röpiratokból szedi politikai táplálékát, de politikai ujjáébredése óta alig mutathat reá egy-két munkára, melyből tanulni lehet, mely hozzájárult a politikai müveltség terjesztéséhez. Van olyan politikai irodalmi termékünk, melynek megalkotásán szerzője gondolkodott egy egész óráig, van olyan, mely egy heti gondolkodásba került, de csak elvétve jelenik meg munka, melynek tartalmi sulya van, mely hosszas, alapos tanulmányok eredménye és a nemzedéket megoktatja egy nagy politikai kérdés lényegéről.

Midőn a politikai irodalom sivárságáról beszélek, nem értem bele a magyar közjog irodalmát. A magyar közjogot aránylag eléggé müvelik, a mi természetes következménye gyakorlati politikánk egyoldaluságának, mely nagyrészt a magyar közjog keretébe tartozó kérdésekkel foglalkozik. Értem a tulajdonképeni elméleti politikai irodalmat, a politika általános kérdéseinek tárgyalását. Ennek elhanyagoltsága nemcsak az irodalom kára, visszahat ez magára a politikai életre is. Felületesség, kapkodás, nagy kérdéseknek napi szempontokból való tárgyalása, a politikai viták szinvonalának lehanyatlása, előbb-utóbb elmaradhatlan következményei. Tévednek tehát, a kik az elméleti politikát hiábavaló dolognak tekintik és a külföldi viszonyok meg intézmények ismeretét fitymálják; minderre a tökéletes politikai egyéniségnek feltétlen szüksége van és nem nélkülözheti a nemzet egésze sem, ha komolyan politikus nemzet akar lenni. Az a tüntető lenézés, melylyel egyes politikusaink ezekről a dolgokról beszélnek, a tudatlanság gőgje, mely nemzeti jelszók mögé bujkál. A nemzeti szempont, a hazai gyakorlat tisztelete nem követeli meg, hogy ne tanuljunk, fitymáljuk az irodalmat és elzárkózzunk a külföld elől.

De ha kutatom az okokat, miért bir a nemzedék olyan ferde fogalmakkal az elméleti politikáról, azt találom, hogy e tárgy kicsinylése onnan ered, mert tanitása a kortól elmaradt és lejárt chablonok uralma alatt áll. Az a módszer, melylyel az egyetemen a politikát ma tanitani szokás, épenséggel nem alkalmas arra, hogy az ifjuságot e tárgy iránt érdeklődésre hangolja. A politikát, ezt a leggyakorlatibb tárgyat, melyben a gyakorlat az elmélettel elválaszthatlanul egybeforrt, a gyakorlat elméletét ugy tanitják, mint valami elvont bölcsészetet.

Fogalmakkal, definitiókkal, kategoriákkal bibelődnek és a tulajdonképeni politikára sor nem kerül. Elfelejtik, hogy az állam és a társadalom nagyot változott és e változással karöltve kell haladnia a politika tanitásának is. A politikával ugy jár az egyetemi hallgató, mint a középiskolai tanuló a göröggel. Homeros klassikus szépségeiben kellene gyönyörködnie és a grammatika szépségével kinozzák. A politikát, melynél vonzóbb és lelkesitőbb tárgy alig képzelhető fiatal emberre nézve, szőrszálhasogató definitiókkal és száraz tagolásokkal unalmassá teszik. Elfelejtik, hogy a fogalom, a tagolás nem czél, csak eszköz, melynek gyors elsajátitása után a tárgy valódi tartalmára kell áttérni. Ha ezt tanitják, tódulni fog az ifjuság a tárgy hallgatására, mig ma nagy kedélyesen semmibe veszi, vagy rettegve gondol rá.

Nemcsak a nevetségesség öl, öl az unalmasság is. A politika azért haldokló tárgy, mert unalmasan tanitják. Megmenteni csak ugy lehet, ha lehetőleg konkret tartalmat öntünk belé. Minél kevesebb bölcselkedés és minél több tény; ez a recipe a beteg tárgy számára. Ma a fiatal ember szigorlatot tesz magyar közjogból és elméleti politikából; hazánknak alkotmányát ismeri, de más alkotmányt nem ismer, mert az elméleti politika nem tanitotta erre, csak elvont fogalmakat nyujtott neki. A politikából megtanulta, hogy melyek az állam alkotó tényezői, mi értendő főhatalom alatt, jól tudja a monarchia és a respublika előnyeit, a szoros, szorosabb és legszorosabb értelemben vett centralisatio fogalmával is tisztában van, de nincs fogalma arról, hogy milyenek a külföld alkotmányjogi intézményei és mi ezen intézmények szelleme. Igy hat vissza a politika helytelen tanitása magára a magyar közjog tanitására is. Igazi tudás és megértés az összehasonlitás lehetősége nélkül képzelhetetlen. A magyar intézmények értékének kellő megbecsülése a külföldi intézmények ismerete nélkül lehetetlen. A kinek a kül-

föld intézményeiről nincsen fogalma, az vagy feltétlen bámulattal csüng hazája minden intézményén, vagy vakon elhisz minden a külföldről hirdetett kedvező dolgot és hazáját kicsinyli. Egyik fajtából sincs hasznunk. Nincs reá szükségünk, hogy mesterségesen tenyészszük a nemzeti önhittséget és a külföld gondolatnélküli bálványozását.

A politikát ugy kell tanitani, hogy az elméleti igazságokat az államok konkret intézményeinek ismertetése nyomon kisérje és a hallgató ne csak az alapfogalmakkal ismerkedjék meg, hanem képet nyerjen a mai konkret alkotmányjog állásáról is. Helytelen volna az összehasonlitó alkotmányjog számára külön tanszéket állitani; az összehasonlitó alkotmányjognak az elméleti politika keretében kell helyt foglalnia, mert magasabb szempontból csak igy tanitható és csak az elvekre való rendszeres visszavezetése mentheti meg attól, hogy adatokkal tulterhelt chaotikus massává legyen.

Mindennek elmondása bizonyos alkalomszerüséggel bir akkor, midőn a budapesti egyètem politikai tanszéke elárvult és sürgős betöltésre vár. A kik eddig a politikát a budapesti egyetemen tanitották, kétségtelenül kitünő férfiak voltak, de az általuk követett rendszer hibás volt. Nemcsak uj férakra, hanem uj rendszerre is szükség van tehát. Ha a tanszékreoly férfiu kerül, a ki életet tud a tárgyba önteni, a politika tanszéke visszanyeri nagy fontosságát és az ifjuság e kathedrát kedvvel veszi körül. Ha a politika ujra élő tárgygyá válik, ha képes lesz vonzani és lelkesiteni, akkor uj korszak fog nyilni politikai irodalmunk számára is, a politikai képességek természeti adománya nem fog parlagon heverni, nem leszünk politikai nemzet politikai irodalom nélkül. *Veridicus.*

A sommás eljárás reformja.

A sommás eljárás javaslata a képviselőház előtt fekszik. A birói szervezet kiépitése, az igazságügyi reformnak első pontja, az 1890 : XXV. és 1891 : XVII. törvényczikkekkel be levén fejezve, ezen javaslattal kezdetét veszi a reformok második sorozata: az eljárások megalkotása. Ezen sorozatban a sommás eljárás fontos helyet foglal el. A gyakorlat emberei tudják, hogy a polgári perek 90 százaléka, a mindennapi élet esetei, a magánjogi törvénykezés zöme esnek ez eljárás alá. A jogfejlődés kutatói pedig tudják, hogy a polgári peres eljárás minden reformja a sommás eljárásból indult ki, hogy a mióta a kánonjog a *Clementina saepe*-vel megalkotta ezen szabadabb eljárási módot, az mind nagyobb tért hóditott, hogy Franczia országban már az 1667. évi *ordonnance* csak olykép vélt a rendes eljárás bajain segithetni, hogy az 1000 livreig terjedő ügyeket sürgősség esetében sommás eljárás elé utasitotta, hogy Poroszország 1833-ban ezzel kezdte meg az eljárási reformot, hogy Ausztriában és nálunk is ez ütött először rést az irásbeliségen, és hogy valamennyi európai törvényhozásban a sommás eljárás kiterjesztésére irányul a törekvés. A tárgy fontosságát szem előtt tartva, senki sem fog csodálkozni azon, hogy egy egész eljárási kodex fekszik előttünk. És a tárgy fontosságának megfelelő azon nagy gond és alaposság is, melylyel e javaslat előkészitve lett. Két tervezet és két szaktanácskozmány előzte meg; számos szakvélemény lett az átdolgozásnál felhasználva.

A főtámadás előreláthatólag arra lesz alapitva, hogy a reform csak részleges, holott a polgári törvénykezési rendtartás a maga egészében ujjá alkotandó. A budapesti ügyvédi kamara választmányának jelentéstervezete, már előre jelzi ezen támadást. Két év előtt, midőn a sommás eljárás első tervezete megjelent, a budapesti ügyvédi kamara egy igen csekély számu tagjából álló közgyülésen alig figyelembe vehető szótöbbséggel állást foglalt a tervezet ellen a reform részlegessége miatt. A kamara többségének véleménye, ugy látszik, nem gyakorolt nagy hatást igazságügyi kormányunkra, mert a tervezett reformjavaslatot mégis a képviselőház elé terjesztette A kamara választmánya tehát szükségesnek tartja, hogy most az évi jelentés ismételje az akkor felterjesztett véleményében foglalt aggályokat. Nem hiszszük, hogy azok most több visszhangot keltenének, mint akkor.

Az érvek, melyeket a kamara választmánya a reform ellen felhoz, alig fognak valakit meggyőzni.

A teljes perrend reformjának elodázásától fél a kamara választmánya. De miért? Mert egy nagy lépéssel közeledünk a czél felé?!

A kir. táblák szétosztása előtt — igy véli a kamara választmánya — még némileg indokolt volt a részleges reform, mert azt eredményezte volna, hogy az uj kir. táblák hátralékok nélkül kezdhették volna meg müködésüket. Azonban most ez indok sem forog fen többé.

De eltüntek-e azóta a hátralékok? Vajon nem szerzett-e a kamara választmánya az utolsó kimutatásokból tudomást arról, hogy a hátralékok csak szaporodtak? Vajon nem olvasták-e a kamara választottjai a budapesti kir tábla elnökének kijelentését, hogy a birák tulfeszitett munkássága mellett is a hátralékok halmaza napról-napra nő? Vajon nem hallják-e naponta ügyvédtársaiknak és a közönségnek panaszát, hogy a legegyszerübb ügy elintézése a kir. táblánál legalább egy évet vesz igénybe?

És ime most megjelenik egy javaslat, mely e bajokon legalább részben kiván segiteni, mely elvonja a kir. táblától a polgári perek 90 százalékának másodfoku elbirálását és csakis harmadfokban szükkörü felülvizsgálati jogorvoslatot enged meg hozzájuk, — mely tehermentesiti a kir. Curiát és kir. táblákat — és a mely a teljes szóbeli eljárásban nagyobb biztositékot is nyujt a jó és alapos itélkezés tekintetében. És a budapesti ügyvédi kamara választmányának e javaslathoz csakis egy elodázási inditványa van. Neki addig, mig a végleges és teljes perrend el nem készül, semmi reform nem kell. Számtalanszor el volt már mondva e lapok hasábjain, hogy mily indokok szólnak a polgári eljárás reformjának felosztása mellett. A reform a sommás eljárásban a legsürgősebb, mert a polgári ügyek 90 százalékát öleli fel, és legkönnyebben keresztülvihető, mert az elsőfoku eljárás ma is szóbeli. Ama vitapontok, melyek a nehézkesebb és formális rendes eljárás szervezésénél nagy meggondolást igényelnek, itt nem merülnek fel. A szóbeli eljárás egyes technikus részei csak a gyakorlatban birálhatók el és igy a sommás eljárás teljes szóbelisége a tapasztalatok egész sorozatát fogja nekünk nyujtani, a melyekkel a végleges perrendet czélszerübben leszünk képesek felépiteni. És komoly figyelembevételt igényel Ausztria nagy reformminiszterének, *Glasernek* amaz érve is, melylyel a bagatell-eljárást szabályozó 1873. évi törvény benyujtását indokolta, és mely szószerint ráillik a mi viszonyainkra. A végleges perrend megteremtése, igy érvel ő, hosszu munka eredménye. «Még ha a törvényhozás meg is alkotta az uj perrendtartást: akkor is a törvényhozási és szervezeti munkák egész sorozatát kell elvégezni, mielőtt az uj törvény gyakorlati érvényesülésre jutna. De még ezen törvényhozási és szervezeti munkálatok sem tetőzik be az épitményt. Az emberekkel is kell még számolni, a kik hivatva vannak a törvényt alkalmazni. A birákat, a kik mindennapi hivatásuknak csak munkaerejük teljes megfeszitésével tehetnek eleget, nem szabad egyidejüleg tulsok törvénynyel terhelni. Oly időben, mikor a jogszolgáltatás többi ága szintén nagymérvü átalakitáson megy keresztül, tekintettel kell lenni arra, hogy az uj törvényanyagot bevenni és földolgozni lehessen. Egy uj polgári perrend megtanulása és alkalmazása nagyobb nehézséggel jár, mint más törvényeké. Itt nemcsak arról van szó, hogy a biró nagyterjedelmü és bonyolódott uj törvényt tanuljon meg, hanem le is kell szoknia az addigi gyakorlatról, el is kell felednie sokat abból, a mit addig tanult és tett.» (Kaserer VIII. 39., 40. lap.)

De tekintsünk el mindettől. Tegyük fel, hogy talán jobb lett volna oly reformtervet venni alapul, mely az uj polgári perrendet egyszerre és egyidejüleg felépitette volna. Vajon érdemes-e ezért három évnek munkáját félretenni? Vajon szabad-e állást foglalni oly javaslat ellen, melynek nagy horderejét és érdemeit még ellenzői is elismerik, csak azért, mert még egyéb óhajok is vannak, melyek e javaslat keretében nem lettek megoldva? Okos dolog-e akkor, ha két ut visz a czél felé és az egyik uton már megindultunk, sőt annak nagy részét megtettük, azt tanácsolni, hogy forduljunk vissza és térjünk át a másik utra, mert az *talán* kissé simább?

Hol volt, hol nem volt, volt egy város, melynek házai düledeztek, lakói szélnek és viharnak voltak kitéve. Akadt egy épitőmester, és ez föltette magában, hogy ujra felépiti a várost. Elhozatta a legjobb köveket és megkezdte összes munkásaival a város jobb részén az épitkezést. Ekkor összeült a város tanácsa és felkelt egy ember, hogy panaszt emeljen az épitkezés ellen. «Nem jó helyen kezdte az épitőmester a dolgot, — igy szólott, — mert az egész város épitését egyszerre kellett volna kezdeni. Nem lesz-e türhetetlen az állapot, ha a jobb oldal szépen kiépül, mig a baloldal még mindig düledező állapotban lesz?» Erre aztán megindult a vita. Voltak, a kik helyeselték az épitőmester tervét, voltak, a kik csatlakoztak a felszólalóhoz, voltak, a kik azt mondták, hogy egyiknek sincs igaza, mert a baloldalon kellett volna kezdeni a munkát.

Mi pedig azt mondjuk a vitatkozóknak: Hagyjátok csak az épitőmestert dolgozni. Nem az a lényeges, hogy melyik oldalon kezd épülni a város, de az, hogy épüljön, szilárd alapon, erős kövekből. *F. Á*

Jogirodalom.

Igazságügyi törvénytár, rendeletekkel és döntvényekkel kiegészitve. Szerző: dr. Dárday Sándor.

Az e czim alatt alig több mint két év előtt kiadott munka harmadik kiadásban hagyta el a sajtót; jogirodalmunk terén oly páratlan siker, a mely föltétlenül az e munkával meginditott vállalat életrevalósága s a mellett tanuskodik, hogy a törvénytár mindazoknál, a kik az igazságügygyel foglalkoznak, mint alig egy másik könyv, működésöknek nélkülözhetlen eszközévé vált.

És ezen — egyébként éppen nem örvendeztető irodalmi viszonyaink között sincs mit csodálni; mert az igazságügyi szakra vonatkozó jogszabályoknak a hivatalos törvénytár és a rendeletek tára tömkelegéből egyes esetekben szükséges kiböngészése annyi nehézséggel és idővesztéssel jár, törvényeink és rendeleteink oly sürüen változnak és módosulnak és ennélfogva az érvényben levő joganyag megállapitása annyi fáradsággal van összekötve s a figyelem és emlékezet irányában oly nagy igényekkel lép fel, hogy éppen az volna a megfoghatlan, ha a jogászközönség örömmel ne üdvözölné azt a munkát, a mely mindazokat a törvényeket és rendeleteket, a melyek az ő szakába vágnak, összegyüjtve, rendszerbe foglalva, és az egyes jogszabályokat könnyen feltalálhatóan eléje tárja.

A törvénytár gyakorlati értékét nagyban fokozza az, hogy nem szoritkozik a ma érvényben levő jogszabályok összeállitására, hanem kiterjeszkedik a törvények és rendeletek kapcsolatos intézkedéseinek jegyzetekben való idézésére, és felöleli a felsőbb biróságok elvi enunciatióit, a «Döntvénytár» illető kötetének és a határozat sorszámának kitételével — ugy, hogy e munkában egyuttal a jogszabályok megértését könnyitő, és a judikatura állását a fontosabb kérdésekben elég kimeritően feltüntető kézi könyvet is birunk.

Az első kiadás egy nehézkes kötetben jelent meg. A második kiadásnál a munka két kötetté szétválasztatott. A harmadik kiadás az előbbiektől előnyösen különbözik abban, hogy részint az anyag megszaporodásánál fogva, részint és főleg olvashatóbb, nagyobb betük használatánál fogva négy kötetre van osztva. Ha ebből folyólag a harmadik kiadás ára tetemesen nagyobb összegben is volt megállapitandó, a könnyebb kezelhetőség, a mely az ilynemü munka egyik leglényegesebb kellékét képezi, az árkülönbözetet bőven ki fogja pótolni.

Az anyag felosztásával (első rész: törvénykezés, szervezet, telekkönyvi rendtartás; — második rész: magánjogi törvények; — harmadik rész: hiteli-, kereskedelmi és iparügyi törvények; — negyedik rész: büntetőjogi törvények) nem tudok egészen egyetérteni. Különösen hibának tartom, hogy a magánjog alaki része az anyagi részt megelőzi, holott a büntető jogra nézve az eljárási szabályok helyesen az anyagi rész előrebocsátása után tárgyaltatnak. Valamint indokolatlannak tartom azt, hogy a «szervezeti törvények» — bíróság, kir. ügyészség, közjegyzőség, ügyvédség — a polgári eljárást tárgyazó részbe, még pedig a törvénykezés és a telekkönyvi rendtartás közé ékelten vannak felvéve. A szervezeti törvényeket az első, a többi részektől egészen elkülönitett hely illetné meg.

Különben az anyag beosztása törvénygyüjteményt képező munkában — ha csak az egy tárgyra vonatkozó jogszabályokat együtt találjuk — csekélyebb jelentőséggel bir, az e részben történt elvétés csak szépségi hibát képez; és ez is a remélhetően nem sokára kinálkozó alkalomkor a negyedik kiadásban könnyü szerrel jóvá lesz tehető.

Dr. Imling Konrád.

Szemle az egyházjogi irodalom köréből.

Handbuch des Kirchenrechtes. Rudolf Ritter von Scherer. II. Band. Erste Abtheilung. 1891.

Az 1886-ban megindult munkának második kötete, mely a tanitói hatalom kezelését, továbbá a szentségeket s ezek között a keresztséget és részletesen a házasságot tárgyalja. Jelen alkalommal csak a házasságra vonatkozó részt kivánom ismertetni, azon aktuális jelentőségnél fogva, mely a házasságjogi kérdésekhez füződik.

Azonban nem tehetem, hogy egész általánosságban ki ne emeljem, hogy Scherer könyvében oly anyag van lerakva, a melyet igazi jogászi gondolkozás vont ki az óriási jogirodalomból, állami és egyházi judikaturából, az intézmények természetéből, s az egyház és állam közötti viszonyoknak határozott és elfogulatlan megitéléséből. A munka egyike azoknak, a melyekben az egyházjog, mint a legszebb, legérdekesebb és legszorosabb értelemben vett jogi disciplinák egyike jelentkezik. A magyar jogterület és irodalom sem kerüli el Scherer figyelmét s a magyar törvényeken, kormányrendeleteken és zsinatok határozatain kivül találkozunk nála Jordánszky, Fejér György, Porubszky, Roskoványi, Simor, Szeredy, Csiky és Kováts Gyula nevével, a kiknek megfelelő tárgyu munkáit ezen könyvben értékesitette.

A házasságról szóló rész első szakasza — 108. §. — a házasság jogi természetét tárgyalja. A házasság jogi értelemben két személynek nemi különbségén alapuló és jogilag szabályozott közössége. A többférjüség nemcsak physikai okokból elvetendő, hanem a házasság eszménye is megköveteli a férfi és nő kizárólagos odaadását és egyesülését, tehát nemcsak a monogamia, hanem a házasság felbonthatatlansága is a házasság lényegében fekszik. Isten az első emberpár házasságát ezen alakban alapitotta meg. Messzemenő képzelődés szüleménye azon föltevés, hogy a monogamiát a többférjüséggel kapcsolatos anyajog és a többnejüséggel járó apai jog előzte meg, s ezt, mint általános házasságkötési forma a nőrablás és adás-vevés követte volna; éppen ugy messzemenő következtetés a nemi és gyermekközösséggel kapcsolatos endogam — egy családra szoritkozó, — és exo-

gam — több családot átfogó — házasság fogalma. Mózes törvényeiben sem megengedve, sem eltiltva nincs a többnejüség, azonban a hagyomány négy nőt engedett meg a zsidóknak; később a monogamia lett szabálylyá. A római jogban a házasság fogalma éles kifejezést nyer. Nuptiæ sunt conjuctio maris et feminae, consortium omnis vitæ, divini et humani juris comunicatio. Krisztus a házasságnak pusztán emberi intézményét szentséggé emelte. A szentség a házasságnak accessoriuma, azonban oly járuléka, a mely a keresztények között létesülő házassági viszonyt szükségszerüleg, s a keresztség következtében önmagától megszenteli. Ha a források némely helyen a nem keresztények házasságára is alkalmazzák a szentség kifejezést, ez csak az ily házasságokkal is közös felbonthatlanságra érthető. A gallikanok és regalisták a házasságban külön választják a szerződést és a szentséget. Ezen tant IX. Pius elvetette, mert a keresztények között létesülő s az objektiv jognak megfelelő házassági összeköttetés a házasság szentségét is létesiti, a midőn a keresztény házasságot megalapitja. A házasság megáldása mint előföltételt megkivánja, hogy a házasság jogilag létezzék, azért az által oly kevéssé köttetik meg a házasság, a mint hogy a szentség sem szolgáltatik ki általa. A házasságnak, mint jogintézménynek czélja családokat teremteni, a melyek minden államnak legbiztosabb alapját képezik; vagyis a házasság jelentősége lényegileg sociális; a házasság subjektiv czélja pedig az, hogy a házasságnak jelzett általános objektiv czéljával nem ellenkező életközösséget létesitsen. Az egyes fenforgó házasság megkötésére vezető indok jogilag nem bir jelentőséggel. Azonban nem lehet szó érvényes házasságról, ha mint felbontható kapcsolat lett kötve, vagy pedig a megkötés alkalmával az lett megállapitva, hogy a házasság objektiv czélja, jelesen a copula ki legyen zárva. Ez nem jelenti azt, hogy a végre nem hajtott házasság nem lenne szentség, mert szentség már a megegyezés által megkötött házasság, mint ezt a gallikan iskola — Hugo d. St. Victor, Petrus Lombardus — élesen kifejti, s mint az alább is meg lesz mutatva. A keresztény felfogás nem fosztja meg a házasságot emberi, s a nemi ösztönön alapuló jellemétől, csupán szabályozza, megnemesiti és megszenteli azt. Távol áll azon viszony fogalmától, mely kizárólag csak a nemi viszony kielégitésére fektet sulyt, s a mely következményeiben a socialisták és kommunisták szabad szerelméhez, a férfi-, és nőközösséghez vezet, éppen oly távol áll az idealistikus ábrándozásoktól, a milyen Fichte házassága, melyet ő a szerelem intézményének nevez. Unger szemére is veti az egyháznak, hogy a házasságban figyelmen kivül hagyja a szeretet momentumát. A házastársak szeretete azoknak ugyan kötelessége, azonban nem lehet a házasság érvényének előföltétele, különben számtalan házasság jogi érvényessége lenne kérdéses. Távol áll a keresztény házasság a hideg jogi felfogástól is; e szerint tévedés a házasságot szerződésnek tartani, mert bár a felek megegyezése, tehát szerződés által köttetik meg a házasság, mégis több az, mint a két szerződő fél különböző kötelezettségeinek összege, mert életközösség az, mely nemcsak magánjogi, hanem főleg a közjogi szempontból bir jelentőséggel és szabályozandó. A skolastika szerint a házasság szerződés által létesül, de mint létező, nem szerződés. A házasság kötésére irányuló elhatározás a magánjog körébe tartozik, hanem a házasság fenállása és tartalma az egyház vagy állam közjogán alapul.

A házasság feletti — tágabb értelemben vett — jurisdictióról szól a 109. §. Minden nép joga tartalmaz a házasságnak magában véve tisztán physikai és erkölcsi viszonyára vonatkozó szabályokat. Az egyház kezdettől fogva azon álláspontot foglalja el, hogy az isteni joggal szemben a házassági ügyekben is háttérbe szorul a világi jog. Ezen alapon azonban nem foglalt állást a házasságkötésre vonatkozó nemzeti szokásokkal és jogi szabályokkal szemben. A keresztény Róma császárai jogositottaknak tartották magukat arra, hogy saját hatalmukból alkossanak házasságot szabályozó törvényeket, a melyek nem mindenben feleltek meg az egyház követelményeinek. Justinian 22 novellája tisztán állami jellegü kimeritő házassági törvény; a lelki rokonság és egyházi rend akadálya római császári szabályra nyul vissza. Az egyház később megalkotja saját házassági jogát, mely nagyban a zsidó és római házassági jogon épül föl; a germán jog is befolyást gyakorolt reá. Az egyház házasságjogi rendelkezésének első példája I. Calixtus pápa korából — † 222 — maradott fenn. A VI. század óta főleg a pápai törvényhozás felette megszaporitotta a házassági akadályokat, a melyeket a tényleges viszonyokra való tekintet nélkül tisztán theoretikus követelmények szerint állitottak fel. A XIII. század zsinatai leszállitották ezen megszaporitott házassági akadályokat; újabban a vatikáni zsinaton történtek a kánoni házassági jog revisiójára vonatkozó előterjesztések. A házasságkötés körül az egyház mindig tekintettel volt a népies formák megtartására, hogy a házasság ne csak szentségi jellegü, hanem polgári jog szerint is teljesen érvényes legyen. Hogy a nemi összeköttetésnek a pogány és a római házassági jog által felállitott nemei közötti megkülönböztetést megsemmisitse, tartózkodott attól, hogy a házasságnak valamely lényeges formáját állapitsa meg.

A római jog szerinti monogam concubinatust a házassággal egyenlősitette és házasságnak tekintette, a házasságra irányzott akaratnak, a maritalis consensusnak fenforgása esetén a vad házasságot — Kebsehe, — melynek magánjogi következményei eltértek az ünnepélyesen kötött házasság következményeitől. Csak akkor állitotta fel, a titkos házasságok sokféle veszélyeinek meggátlása végett, a tridenti zsinaton a házasság érvényébe vágó házasságkötési formát, a midőn már bevitte a népek tudatába azon alapnézetét, hogy a nemi kapcsolatnak, a nemi viszonynak csak egyetlen egy jogilag érvényes alakja lehet. Ma az egyház teljesen titkos házasságkötésként csak a lelkiismereti házasságot — matrimonium conscientiæ — engedi meg. Az egyháznak a házassági ügyekben gyakorolt jogszolgáltatásával már Szt. Pálnak a korinthiaikhoz intézett levelében találkozunk, a melyből láthatólag átokkal sujtja azon korinthit, a ki atyjának özvegyével vérfertőztető viszonyra lépett. Byzanczban nem sikerült az egyháznak a kizárólagos jurisdictiót törvényesen elismertetni. A frank birodalomban főleg Rheimsi Hincmar juttatja kifejezésre az egyház ezen jurisdictióját, a ki csupán a házasságnak világi jogi következményeit tartja a világi bíróság hatáskörébe tartozónak. Fulcrich házassági ügyében idézéseket ad ki s censurákat alkalmaz, Lotharnak Theutbergéveli házassága felett jogi véleményeket szerkeszt. Az elméletben a középkor föltétlenül elismerte az egyház ezen jogát, s ezen elismerés a mult századig, sőt a római jog uralmi területein a jelen korig érvényben maradott. A gyakorlatban azonban nem egy akadálylyal kellett megküzdenie; de az egyház házassági jogát a fejedelmekkel szemben is mindenkor bámulatos következetességgel juttatta érvényre. Igy I. Miklós II. Lotharral és Waldradeval szemben — 863., 867. —, V. Gergely — 999 — Róbertnél és Berthánál, VII. Gergely IV. Henrik —, III. Incze II. Fülöp Ágost és Merani Anna —, VII. Kelemen, VIII. Henrik és Boleyn Anna házassága ügyében. Megjegyzendő, hogy az ily esetek, a hol fejedelmekről van szó, nincsenek elvonva az ordinarius rendes hatásköre alól — kivéve az esetleges exemtio esetét; azonban a pápák az ily ügyeket fontosságuknál fogva rendszerint magukhoz vonták, másfelől maguk az ordinariusok is a pápa eldöntése alá terjeszthetik az ily ügyeket, habár erre nézve jogi kötelezettség nem áll fen.

Az egyháznak sikerült teljesen kizárni az állam jurisdictióját a házassági ügyekben, csupán a házassági vagyonjog és a nemesi családjog kérdései voltak elvonva az egyházi jogszolgáltatás köréből; azonban az egyház nem fogadta

el házassági akadályul a házasfelek egyenjoguságának hiányát. A középkorban, sőt a reformatio utáni századokban sem tett egyetlen katholikus állam sem kisérletet arra, hogy önálló állami házassági jogot alkosson. Még a XVI—XVIII. századbeli franczia ordonnance-ok is csak azért terjeszkednek ki házasságjogi rendelkezésekre, hogy biztositsák az egyház jogának alkalmazását. Azonban a tudomány más irányban haladott. A gallikan theologusok az elméletben külön választották a házasság szentségét a szerződéstől, ezt a regalisták akként értékesitették, hogy az uralkodó nem érinti a papi áldásban fekvő szentséget, csupán a szerződést szabályozza. Lehet, hogy a katholikus uralkodókra befolyással volt a reformatoroknak azon felfogása is, a mely szerint a házasság nem szentség, hanem világi ügy — weltlich Ding. A házasság természetjogi felfogása gyakorolt legnagyobb befolyást arra, hogy a házasságot az állam jog- és hatáskörébe tartozónak vették. A josephinus doktrina is ezzel igazolta az állami törvényhozást. Ezen tan értelmében az államnak eredeti és elidegenithetlen joga szabályozni a házasságban jelentkező természeti viszonyt, s az egyház legfölebb a jogi jelentőséggel nem biró szentségi oldalra szoritkozhatik. A mi az államnak az egyház ide vonatkozó követeléseivel szemben elfoglalt álláspontját illeti, az azon általános viszony szerint alakul, a mely az egyház és állam között az egyes államokban fenáll. Tisztán katholikus államnak nem lehet érdeke — a házassági vagyonjogot kivéve — foglalkozni a házasságjoggal; ezt megnyugvással bizhatja az egyházra. Azonban a felekezeti házasságjog rendszere nem állitható fel általános elvként. A paritas elvén álló állam nem vetheti alá az akatholikusokat a katholikus egyház jurisdictiójának, s nem térhet ki azon követelmény elől, hogy a nem katholikus keresztények, a zsidók és az u. n. felekezetnélküliek részére polgári házasságot létesitsen. Ha az állam nem ismeri el a keresztény házasság szentségi jellemét, akkor hivatottnak fogja magát érezni arra, hogy a házasság intézményét saját belátása szerint rendezze. Ezen álláspont daczára nincs kizárva az, hogy az állam magáévá tegye az egyház házassági jogát, csupán formailag arra fog sulyt helyezni, hogy a házasság jogi szabályozása a polgári jogrendszer keretébe legyen fölvéve és hogy az állam jogszolgáltatása független legyen az egyházétól. Ha az állam a lelkiismereti szabadságot oly értelemben fogadja el, hogy senki sem kötelezhető valamely egyházi, vallási ünnepélyesség megtartására, azon esetben még materialiter s még a katholikusok részére sem lesz fentartható az egyház házasság joga, s a fakultativ polgári házasságot lesz kénytelen felállitani az állam. Azon esetekben, a midőn az egyházi jog szerint egyáltalában vagy legalább a lelkészek lelkiismeretének kényszeritése nélkül nem lehet megengedve az egyházi esketés, holott az állam házasság jogában semmi akadály sem foglaltatik azon házasságkötés ellen, ezen esetekben törvényhozási szükséglet a szükségbeli polgári házasság behozatala. Ha pedig az állam azon álláspontra helyezkedik, hogy területén belül ő minden jognak egyedüli forrása, akkor ezen álláspontón szükségképen a kötelező polgári házassághoz kell jutnia. Polgári házasság általában véve azon házassági kapcsolat, mely az állam törvényeinek megfelelőleg köttetik, s a hol az egyházi jogra nincs tekintet, sőt gyakran egyenesen megsértetik az. A középkor elismerte az egyház azon jogát, hogy a keresztény házasságot szabályozza és a házassági ügyekben biráskodjék. A protestans rendszerek támadják meg először az egyházi házasságjog nem egy tételét. Ezen támadásokkal szemben a tridenti zsinat kijelenti, hogy az egyház illetékes biráskodni a házassági ügyekben, és jogosult nemcsak a házasságkötés ünnepélyességeit megállapitani, hanem arra is, hogy a házasság jogi érvényére vonatkozó törvényeket alkosson. Az állam jogára nézve semmit sem határozott a zsinat. Erre való tekintettel fenmaradott a régi skolastikusok által védett azon tétel, hogy minden fejedelem intézkedhetik a házasságban fekvő polgári szerződés tekintetében, s ez által közvetve a szentséget képező házasságot érvénytelenitő törvényeket is alkothat. Ezen elmélet értelmében két önálló hatalom müködhetnék egyidejüleg ugyanazon forumban és konkurrálhatna egymással; a mely föltevés helytelensége és a szentszék nyilatkozatai daczára ezen elméletet még a jelen század sem ejtette el véglegesen. Meggyöngitésére felhozzák, hogy nem katholikus fejedelem nem adhat a hivők házasságára vonatkozó törvényeket; a katholikus fejedelmek pedig ezen jogukról lemondottak az egyház javára és legfölebb az egyház megbizásából alkottak házassági törvényeket. A regalistáknak — az 1786. évi pistojai zsinat által elfogadott és VI. Pius Auctorem fidei bullája által 1794-ben elvetett — azon nézete, hogy az egyház a fejedelmek nevében hozta meg a házasságra vonatkozó törvényeit, odavezetett, hogy teljesen elejtették azon elméletet, a mely szerint az állam és egyház, mint egyenjogu hatalmak járnának el a házassági akadályok felállitásában, és a tridenti zsinat 24-ik ülésében alkotott s főkép a 4. és 12. kánonnak egyenesen dogmatikus jelleget tulajdonitottak. Pedig a kánonokhoz kapcsolt «anathema sit» formulából nem lehet föltétlenül dogmára következtetni, ellenkező esetben a 11. kánonban foglalt tiltott idő akadálya is hittétel lenne; s a 4. kánonból éppen nem következik, hogy az egyház csalatkozhatlan lett volna házasságjoga kifejlesztésében. Ezen kánonok azonban kétségen kivül tartalmaznak jogi értelemben vett dogmákat.

Az egyháznak a házasságügy körében fenálló jogosultsága a mult század vége óta azon elvben nyert kifejezést: hogy a keresztények felett kizárólagos és saját jogán az egyház bir hatáskörrel. S ezen joghatóság kizárólagos oly értelemben, hogy a keresztények közötti házasság lényegére vonatkozó minden viszony az egyház jurisdictiója alá esik és hogy csak az egyházjog szerint érvényesnek elismert és megengedett házasság tekinthető ilyennek, — habár meg nem felel az esetleg létező állami törvényeknek, — miután lehetetlen a házasság alapját képező szerződést a szentségtől akként elkülöniteni, hogy az érvényes szerződés által teremtett jogviszony ne legyen egyuttal szentség is.

Ezért vetette el XIII. Leo is a regalisták és naturalisták által a házassági szerződés és szentség között tett szétválasztást. Az egyház az államnak csak a házasság polgári jogi következményeire nézve enged törvényhozói és biráskodási hatalmat. Századunkban még azon jogot is megtagadták az államtól, hogy a nem kereszteltek részére állitson fel házassági törvényeket, miután a házasságnak alapja soha sem lehet polgárjogi, hanem csak természeti szerződés, a mely fölött szintén nem a polgári, hanem csak a természetjog határozhat. Ezen elmélet történelmileg nincs indokolva. Azon ujabban ismét fölmerülő tan nincs eldöntve, hogy az állam állithat-e föl a nem kereszteltek házasságára vonatkozó bontó akadályokat? az ily akadályokat megállapitó szabályok azonban — ha már meg lettek hozva — föltétlenül kötelezők az állami jogterületen. Hogy a lelkiismeret foruma előtt mily jelentősége van ezen szabálynak, az csak oly esetben lesz gyakorlativá, a midőn az ily házasság egyházi jurisdictió alá kerül, pl. ha egyik fél katholikussá lesz. Az egyház ily esetekben nem szokta szorosan alkalmazni házassági jogát, mely a nem kereszteltek nem kötelezi, s a gyakorlatban érvényesnek ismeri el az oly házasságot, mely a természeti, vagy isteni jogra, vagy az egyház fölmentvényadási jogára való tekintettel legalább lehetséges. Az egyház gyakorlata ezen elveknek felel meg, egyedüli kivételt képez azon elismerés, hogy az állam alattvalóit kötelező tiltó akadályokat állithat fel: egyebekben az egyház tettleg nem szegül ellen az ő jogába nem ütköző állami szabályoknak, sőt oda hat, hogy a világi jog szabályai figyelembe vétessenek a káros következmények megelőzése végett. A kánoni jog szerint érvényes

házasság ellentéte a semmis házasság. Ha ily házasságnál legalább egyik fél jóhiszemü, akkor vélt házasságról van szó. Nem lehet minden egyházjogilag érvénytelen polgári házasságot egész általánosságban konkubinatusnak bélyegezni. A tényleg fenforgó maritális consensust, ha még jóhiszemüséggel is párosul, nem kellene kivétel nélkül egy szinvonalra helyezni a konkubinatussal. Ott, a hol az egyház és állam szétválasztása tényleg végbe ment, ott minden egyes házasság jogi fenállása ugy a világi, mint az egyházi forum szempontjából külön vizsgálandó; csak igy lehet szó arról, hogy az egyház joga is érvényesül tényleg, természetesen csak az egyházi külön forumban. A mi az egyes államokat illeti, ezek közül Németországban a katholikusokra alkalmazott házassági jog még ott is fedte magát a kánoni joggal, a hol a világi jog is tartalmazott a házassági jogra vonatkozó intézkedéseket, és a legujabb időkig tulnyomólag egyházi bíróságok alá tartoztak a házassági perek. A polgári házasság megváltoztatta ezen állapotot Németországban, Svájczban s a franczia jog területén, mely alapul szolgál az olasz, holland és belga jognak. A spanyol 1889. évi Codigo civil novisimo a katholikusokra nézve a kánonjogot és az egyházi biráskodást ismeri el, s csupán a házasság polgárjogi következményei esnek szerinte a világi jogszolgáltatás körébe. Ausztria a kánonjogot és egyházi biráskodást ismerte el Mária Teréziáig, a ki már tett a házassági jog szabályozására vonatkozó kisérleteket. Az 1783. jan. 16-iki patenssel kimeritő házasságjogot léptetett életbe II. József és kizárólag az állami bíróságokhoz utasitotta a házassági ügyeket. Az 1811. évi általános polgári törvénykönyvbe ezen házassági jog ment át, a mely szerint a házasság szerződés által kötött polgári jogviszony, mely az állam hatósága alá esik. A lelkész köteles minden oly házasságnál assistálni, a melyre nézve nem forog fen polgárjogi akadály.

Az 1855. évi konkordatum végrehajtásául vissza lett állitva a házassági ügyekben az egyházi jurisdictió, a melyet az 1856 okt. 6-iki törvény elismert. Az 1856-ik évben Bécsben tartott püspöki értekezlet elfogadta a Rauscher által szerkesztett Instructiót pro judiciis ecclesiasticis imperii austriaci quoad causas matrimonales, a melyet négy római tudor véleményében a kánonjoggal és a legkitünőbb kánonisták tanitásával mindenben egyezőnek jelentett ki, s melyet Viale-Prelá bécsi pronuncius, mint követhetőt küldött meg az összes osztrák püspököknek. Különben a pápa formailag nem approbálta, s nem egyéb az, mint a közönséges egyházi házassági jognak tudományos formulázása. Az 1868. évi máj. 25-iki törvény értelmében egyedül a polgári bíróságok birnak hatáskörrel a házassági ügyekben, s ugyanezen törvény visszaállitja a polgári törvénykönyv házassági jogát azon változtatással, hogy u. n. szükségbeli polgári házasságot állit fel, a mely szerint a politikai hatóság hirdeti ki és adja összse az oly házasságokat, a melyek ellen nem forog fen állami akadály, de a melyeket a lelkészek vonakodnak összeadni. Az egyháznak saját jogterületén belül gyakorolható jurisdictióját semmiféle törvény nem zárta ki és nem tiltotta el.

Magyarországon az egyházi jurisdictio századok óta kiterjedt a házassággal kapcsolatos vagyoni kérdésekre, a gyermekek törvényesitésére, és az eltünt házastársak holttányilvánitására is. A magyar papság nem is akarta fölcserélni szentszéki joggyakorlatát a Rauscher-féle Instructióval; Haulik zágrábi bibornok-érsek 1856-ban ugyan közölte az Instructiót papságával, az 1858. évi esztergomi zsinat azonban nem is emliti azt. A Magyarországon 1852—1853-ban életbeléptetett osztrák polgári törvénykönyvnek házasságjogi rendelkezései nem nyertek hatályt. 1868-ban az egyházi bíróságok a házasságnak pusztán csak személyi kérdéseire lettek szoritva; vegyes házasság esetén az egyházi bíróságok itélete csak saját hiveikre kötelező; annak megállapitásánál, hogy vegyes házasság forog-e szóban, egy 1871 október 21-iki miniszteri rendelet értelmében nem a házasságkötés, hanem a perinditás időpontja dönt. Bosznia- s Herczegovinában az egyes felekezetek szokásjoga adja a házasságjog szabályait, subsidiarius jogforrásul szolgál az osztrák polgári törvénykönyv.

Dr. Reiner János.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A differentiális üzletek perelhetősége.

A magyar jogászgyülés pereihetőnek mondotta ki, a külföldi szaktekintélyek mellette nyilatkoznak, a birósági gyakorlat kibuvót keres a perelhetőség megengedésére, de sem a külföldi judikatura, sem a magyar birósági gyakorlat nem meri határozottan kimondani, hogy a differentiák perelhetők.

Pedig mily absurdumokra vezet ezen elv. Mig a birói tagok nem merik nyiltan megitélni a differentiákat, addig kötelesek végrehajtani a tőzsdebirósági itéleteket, melyek a differentiákat feltétlenül megitélik. Végrehajtanak tehát bíróságaink oly itéletet, melyet ők tilos alapon nyugvónak tartanak.

S a kereskedelmi forgalom megelégszik legtöbb esetben ezzel a kibuvóval. Kikötik a tőzsdebiróság illetékességét s a rendes biró azután elrendeli egy oly itélet végrehajtását, melyhez hasonlót neki hozni joggyakarlatunk szerint tiltva van.

De aktuális lesz a kérdés, ha az adós csődbe jut.

Mig a hitelező, ha adósa csődbe nem jutott volna, kötlevelei alapján a budapesti tőzsdebiróságnál jogerős itéletet nyerhetett volna, a csőd beállta folytán a tőzsdebiróság illetékessége elenyészvén, köteles a csődbirósághoz benyujtani keresetét, mely az általános joggyakorlat szerint esetleg keresetével elutasitja s elesik attól, hogy mint hitelező a csődvagyonból kielégitést nyerjen.

A külföldi judikatura megállapodott abban és ezt a nézetet immár a Curia is elfogadta, hogy csak az a tisztán különbözeti és igy birói uton nem érvényesithető ügylet, a hol a tényleges szolgáltatás szerződésileg ki van zárva. Az pedig egy tőzsdei kötlevélben sincs kizárva. Ilyesformán tehát különbözeti ügylet mindig érvényesithető volna. Ez platói megszoritás; a gyakorlatban senki sem fogja a szállitást kizárni. Ha tehát ez puszta formalis eszményi megszoritás, vajon nem helyesebb volna-e a különbözeti ügyletek perelhetőségét nyiltan beismerni, a helyett, hogy holmi jogi fiktiókkal a helyzetet bizonytalanná teszszük. Sok pernek venné ez által elejét a judikatura, sok sikertelen váltókifogásnak, melyek a differentiális üzletből eredő követelések fedezésére szolgálnak.

A kereskedelmi törvény a kereskedőt miben sem helyezi gyámság alá. Kereskedelmi ügyletből eredőleg a felén tuli sérelem kifogásának helye nincs, nem ismer kamatmegszoritást, nem ismeri a bánatpénz összegének megszoritását, de igenis ismeri a különbözetek minden nemét. Ezt követelheti a vevő a késedelmes eladótól, az eladó a késedelmes vevőtől.

Csak nagyon természetes tehát, hogy a mindent egyszerüsiteni kivánó kereskedelmi forgalom lassanként eltekintett az áru tényleges szállitásától, és létesitette a tisztán differentiális ügyleteket. Mert a reell ügyleteknél is sokkal kényelmesebb lévén az árkülönbözeti készpénz követelése, egy lépés kellett csak ama igen természetes fejlődéshez, hogy később a kereskedő csak azon haszonra kötött ügyletet, a mely az áru árának emelkedéséből vagy csökkenéséből keletkezik.

S a kereskedelmi törvény ezen ügyleteket szintén sanktionálta. Kereskedelmi ügyleteknek tekinti az ingó dolgok bizonyos időpontban szállitásának elvállalását, a melyeket a szállitó fél e végből szerez meg, és 337. §-ában kimondja, hogy a vételre vonatkozó határozatok azon kereskedelmi ügyletekre is alkalmazást nyernek, melyek bizonyos mennyiségü

helyettesithető dolgok meghatározott árért szállitása iránt köttetnek.

A kereskedelmi törvény tehát ily ügyletet: «Eladok önnek 1892 szept. 30-án 1000 mm. szokvány buzát à 8 frt 80 kr.», feltétlenül elismer. Ha tehát az eladó 1892 szeptember 30-án nem szállit, a vevő a kt. 353. §-a alapján a különbözetet feltétlenül követelheti. Ezzel szemben azután ha adós csődbe jutott, a tömeggondnok előáll azon kifogással, hogy az ügylett tiszán differentiális ügylet. S ezen teljesen meddő kérdés felett azután kezdődnek a perreutalások, a törvényszék szakértőket hallgat ki, kik vallják, hogy a kötlevél olyan, mely tisztán differentiális ügyleteknél fordul elő, felperest keresetével elutasitja s a felsőbb biróságok hol igy, hol ugy határoznak. Majd helybenhagyják az elsőbiróság itéletét, mert az tisztán fogadási ügylet, vagy megváltoztatják azért, mert a modern joggyakorlat szerint csak az tisztán differentiális üzlet, melynél a szállitás ki van zárva.

Ugyanezen miséria a differentiális üzletekből eredő kötelezvények és váltók ellen emelt kifogás tekintetében. Szóval jogbizonytalanság, mely sok felesleges pert idéz elő.

Pedig ezen habozás és bizonytalanság a keresk. törvény szellemével helyesen megoldható.

A differentiális ügyletek nem fogadások, hanem a leendő nyereség vagy veszteségre irányzott kereskedelmi ügyletek.

Ily ügyleteket a kereskedelmi törvény sehol sem tilt meg, perelhetőségüket sehol sem vonja kétségbe. Mert a kereskedelmi törvény intentiója az, hogy a kereskedelmi forgalom szabadságát miben sem korlátolja, hogy a mit a kereskedő szabadon elhatároz, az kötelezze őt saját akaratánál fogva.

Kártéritési kötelezettsége korlátlan, ugy a valódi, mint az elmaradt haszonra kiterjed, s igy a differentiákat, melyek elmaradt hasznot jelentenek, feltétlenül megállapitani köteles.

A tévedés a helyes megkülönböztetés hiányában fekszik. A kereskedőt a differentiális üzlet tekintetében meg kell különböztetni a magánostól. A kereskedőre a kereskedelmi törvény, a magánosra a magánjog szabályai irányadók. A mi a kereskedőnél spekulatio, a magánosoknál játék. A mit a kereskedő teljes tudatával a konsequentiáknak tesz, azt a magános, a laikus a nyereség álomképeitől elringatva lelketlen ügynökök beugratása által cselekszi esetleg, vagy felhasználván saját vagyontalanságát, a piszkos tőzsdejáték terére lép. Mig tehát a differentiális ügylet kereskedők között a forgalom előmozditásának hathatós eszköze, addig a magánspekulatio vagy veszélyes a laikusra, vagy mételyező a forgalom tisztességére.

S ennek folyományakép mi csak azt a birósági joggyakorlatot tarthatjuk helyesnek, mely a kereskedők közti differentiális ügyleteket feltétlenül megitéli a kereskedelmi törvény alapján, de nem itéli meg a magánosok által kötött differentiális ügyletekből eredő követeléseket, s e tekintetben a törvényhozás üdvös intézkedése volna, ha törvényhozásilag ily különbözetek perelhetőségét a tőzsdebiróságok előtt is megtiltaná.

Spekuláló kereskedőkre a forgalomnak szüksége van. Spekuláló ügyvédek, hivatalnokok, orvosok a modern tőzsdének leggyászosabb, s legszánalmasabb alakjai.

A dolog ily felfogása megmentené a kereskedőket azon attentatumoktól, hogy mig a másik fél, ha javára különbözet mutatkozik, a tisztességes kereskedőt a tőzsdebiróság itéletével rohanja meg, addig az, ha azután terhére mutatkozik különbözet, egyszerüen maga ellen csődöt kér és a kereskedő kénytelen a rendes bióság joggyakorlatának urnájába követelését beledobni s szorongó szivvel évekig várni, vajon marasztaló vagy elutasitó itélet kerül-e ki onnan.

Tisztázva volna egy kérdés, melyben eddig jogi fiktiókkal, ingadozásokkal óhajtottak segiteni, s ki volna egyenlitve az ellentét a forgalom érdekei és a birósági gyakorlat között.

Dr. Szakolczai Árpád.

Külföldi judikatura.

414. Korlátlan felelősség alapján létesült szövetkezet korlátolt felelősségüvé csak felszámolás utján változhatik át. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

415. A szövetkezeti tag osztaléka végrehajtás elől nincs elvonva. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

416. Szállitólevél akkor sem tekinthető közokiratnak, ha azon a fuvarozó vasut által irt nyilatkozat is van. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

417. Ha a vasut a küldeményt nem a czimzettnek kézbesiti, csak az ebből közvetlenül és szükségképen eredett kárért felelős. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

418. A vasut nem felelős azon kárért, mely az áruban rejlő okból történt öngyulladás által okoztatott. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

419. A ki a szerződésileg kikötött árumennyiséget a szállitmányozónak elszállitás végett át nem adja, a hiányzó mennyiség után kártéritéskép oly összeget tartozik a szállitmányozónak megfizetni, mely az elmaradt jutaléknak megfelel. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

420. A szállitmányozónak könyvkivonata nem tekinthető elegendő bizonyitéknak a szállitmányozási ügyletből eredő követelése tekintetében olykép, hogy annak alapján a szállitmány tárgyát képező árura a nyilvános árverés el volna rendelhető. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

421. A vételárfelosztási tárgyalásról egyik érdekeltnek elmaradása nem jelenti az ott támasztott igényeknek előzetes elismerését, és azért őt a felebbvitel joga is megilleti ily igények megitélése esetében. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

422. A birói zálogjogot szerzett hitelező kérelmére az árverést az esetben is el kell rendelni, ha azon ingó más hitelezőnek előzően kézi zálogba adatott. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

423. A szerződés és a birói itélet harmadik személyekhez való viszonyukban annyiban azonos jelentőségüek, hogy mindkettő oly tényt alkot, melynek jogi előfeltételeit és hatályát a harmadik személy elismerni nem tartozik. *(Német birodalmi törvényszék.)*

Közli: Dr. Gold Simon.

Különfélék.

— **Az igazságügyminiszterium** leiratot intézett a budapesti kir. törvényszék elnökségéhez, melyben a birói ügyviteli szabályok 165. §-ának olyatén értelmezése foglaltatik, hogy az kiterjed a büntetőügyekre is és annak alapján a vádhatározatnak az ügyészi inditványból való kiiratása szabálytalanságot képez. E leirat következtében a büntető-osztály vezetője körözvényt bocsátott ki a kebelbeli birákhoz, elrendelvén, hogy ezentul a referádák az ügyészi inditványra való hivatkozás nélkül, önállóan indokoltassanak. A körirat igy hangzik:

Körirat a büntető törvényszék összes biráinak és albiráinak. A nagym. m. kir. igazságügyminiszter ur f. é. márczius 3-án 46374/91 sz. a. kelt magas rendeletével az idevonatkozólag mult évi decz. 15-én 421. sz. a. a fenforgó nézeteltérésekről tett előterjesztésemre akként döntött: hogy *az 1891. évi birói ügyviteli szabályok 165. §-a a büntető-ügyekben is alkalmazandó;* mert a birói ügyviteli szabályok a bióságok ügyviteléről általában, tehát ugy a polgári, valamint a büntető szakhoz tartozó ügyek kezeléséről intézkednek, a mennyiben az ellenkezőt kivételképen ki nem jelentik. Ily kivételt a 164. §. egyedül a külön előadmányi iv használatára nézve állapit meg, mely a 165. §-nak a kiadmányi terv szerkesztéséről, tehát különálló és alczim feliratában is megkülönböztetett tárgyról szóló szabályára ki nem terjed.

A szóban forgó szabálytalanságot egyébiránt büntetőügyekre nézve már az 1888. évi decz. 30-án 43029 sz. a. kiadott körrendelet intézkedés tárgyává tette, mely körrendeletnek idevonatkozó intézkedését a birói ügyviteli szabályok 165. §-a fentartotta és általánositotta.

Az itt hivatkozott 1888. évi 43029. sz. körrendelet vonatkozó része azt mondja: «az is hátráltatja a felsőbiróságok eljárását, hogy az első folyamodásu büntetőbiróságoknál mindinkább meghonosul a szokás, a *határozatok indokolásánál egyszerüen arra utasitani a kiadóhivatalt, hogy az indokolás irassék le az ügyészi inditványból,* minek aztán nem ritkán az a következménye, hogy a birósági végzés vagy itélet indo-

kolásában az ügyészi inditvány oly kifejezései is fordulnak elő, melyeket a közvádló a birósághoz intézett beadványában igenis, de a biróság határozatában nem használhat. Ennélfogva ez a hiány megszüntetendő.»

A most kiadott rendelet fölismeri azt, hogy a bir. ügyv. szab. 165. §-ának kiterjesztése a büntető törvényszéknél tetemes munkaszaporitást fog okozni és azért kimondja egyuttal, hogy elvárja a büntető törvényszék személyzetének ügybuzgóságától, miszerint azt fokozott tevékenységével kiegyenliteni fogja.

Felhivom tehát az összes előadó birákat, hogy ezentul az 1891. évi XVII. tczikkben körülirt felelősség terhe alatt e rendeletnek ugyis mint tanácselnökök, ugyis, mint előadók szigoruan megfeleljenek és hozzáteszem azt, hogy f. hó 14-től kezdve vádtanácsi ülésekben a bir. ügyv. szab. 165. §-ától eltérő módon szerkesztett előadmányi iveket előadásra bocsátani nem fogom.

Egyuttal azonban már itt felemlitem, hogy gondoskodni fogok bizonyos uj, átalánositható végzésmintákról, melyeknek kitöltésével számos ügy az idézett 165. §. korlátain belül szerkeszthető végzéssel az előadó urak könnyebbségére elintézhető, illetőleg kezelhető lesz.

Budapest, 1892 márczius 10. *Zsitvay*, alelnök.

Ideje volt már, hogy a kampózási csetepaté befejeztessék. Sajátszerüen hangzik azonban a körirat utolsó bekezdése, mely ismét «végzésmintákról» és «az előadó urak könnyebbségéről» szól. Mi részünkről mindazon intézkedéseket, melyek odavisznek, hogy a vádaláhelyezési stádiumban a biró ne tanulmányozza át az ügyet tüzetesen, perrendelleneseknek és ezzel végvonalban a megsemmisitésre vezethetőknek tartjuk. Bünvádi eljárásunkban megvan a külön vádaláhelyezési határozat s az oly «könnyités», a mely a vádlottat az ügy *előzetes* birói megvizsgálásának ezen garantiájától megfosztja, beleütközik eljárási rendszerünk alaptételeibe. Ily körülmények közt az uj végzésmintát és annak alkalmazási terét ugyanoly figyelemmel fogjuk kisérni, mint kisértük kezdettől fogva a kampózást.

— **Dr. Kenedi Gézának** az Illés-banketen mondott beszédéből kiemeljük a következő részletet:

A jogczim, melynek alapján nálamnál hivatottabbak előtt fölszólalni bátorkodom, kettős. Először is elég fiatal vagyok még arra, hogy az igazi érdem iránt — a melynek elismerése végett összegyültünk — szivem szerint hevülni és lelkesedni birjak. Másodszor pedig abban a kivételes helyzetben vagyok, hogy azon igazán derék férfiuval, a kinek tiszteletére szántuk ezt a lakomát, nemcsak mint ügyvéd müködöm egy téren, de mint publicistának is sokszor módomban volt vele pályatárs gyanánt találkozni s ennélfogva kompetens vagyok, hogy necsak érdemeiről, hanem vonzó emberi tulajdonságairól, törekvéseinek nemességéről és tisztaságáról is kifogástalan tanubizonyságot tehessek.

Vigasztaló és fölemelő a tudat napjainkban (a melyeket a fin de siècle kétes becsü jelzőjével szokás illetni), hogy mig a közélet egyes pontjain a szellemi s itt-ott moralitási tőkék nagymértékü fecsérlése folyik s elvek, eszmények, sőt életek emésztetnek föl, addig a *nemzet legszentebb tőkéinek* reprodukcióját s a velejáró erőfeszités és takarékosság sem szünetel egy perczre sem. Különösen vigasztaló és fölemelő, hogy a haza jövőjének ezen nagy *örökséggyüjtése* éppen azon hivatáskörben folyik legnagyobb buzgalommal, mely minden időkben a megmaradás, fejlődés és ujjászületés erőtartalékait féltő hazafiui aggodalommal őrizte: a *jogászvilág magasztos hivatáskörében*. A *siker*, a melyet valaki ebben a sok önfeláldozást és még több lelki emelkedettséget föltételező munkában elér, természeténél és semmi más sikerek látszatához nem fogható előkelőségénél fogva megérdemli a legnagyobb megtisztelést: azok elismerését és hódolatát, a kik egyedül hivatvák annak helyes fölbecslésére. S mikor — azt hiszem joggal, — nemcsak a magam, de minden jelenlevő s bizonyos tekintetben az egész magyar jogászvilág nevében is leteszem *Illés Károly* elé a jogászi és hazafiui elismerés ezen koszorúját, ugy érzem, mintha egy igazi *hőst* illetne ez az elismerés.

A magyar büntető törvények magyarázatának nagy és nehéz munkája, ugy a mint ő végezte, méltán illethető a hősiesség epithetonjával is. Ő benne a lélek nagyságát, a legnagyobb nehézségeket is legyőző férfias akaraterőt is csodálnunk kell s magasra kell emelnünk általa a *tudós hősiesség* derék példányképét is, a kinek ezen nehéz vállalkozás végrehajtásánál annyi és oly emberi tulajdonság kifejtésére volt szüksége, a milyen és a mennyi csak nemünk legkiváltságosabb egyéneinek adatott a gondviselés különös kegyelme gyanánt . . . .

— **A budapesti kir. törvényszék** területén müködő járásbiróságoknál *öt albirói állás* van üresedésben. Midőn ezuttal azon közóhajnak adunk kifejezést, hogy ez állások az ügymenet fenakadásának megelőzése végett mihamarabb betöltessenek, nem mulaszthatjuk el kifejezni azon, ugyancsak általános meggyőződést, hogy ez állások betöltésénél fokozott figyelem lesz forditandó a jogi képzettség, a tanusitott szorgalom, képesség és judicium mértékére, mert oly ügyforgalmu bíróságok, mint a budapestiek, melyek központját képezik a kereskedelmi forgalomnak, csakis teljesen gyakorlott, nagy jogi müveltséggel biró és kiváló tehetségü birák mellett felelhetnek meg a hozzájuk minden oldalról füződő s méltán nagy igényü várakozásoknak. Pusztán az anciennitás itt nem lehet döntő.

— **Érdekes pályakérdés.** Az egyetem hittudományi kara a Horváth-féle alapból a következő kérdésre hirdetett pályázatot: «Fővonásokban kimutatandó, mikép viszonylik a magyar büntetőtörvény ugy a természeti, mint a positiv erkölcsi törvényhez és vajon minő hatással van az erkölcsiségre?» A jutalomdij 700 frt s a lejárat napja 1893. márczius 15-ike. A pályázatban bárki részt vehet. A pályamüvek a hittudományi kar dékáni hivatalába küldendők.

— **A «Kreutzer-sonata»** jelszó alatt ismert perben a Curia az alsófoku indokolásokra a következő kritikai megjegyzéseket teszi:

A kir. itélő tábla itélete helybenhagyatik felhozott és felhivott indokaiból; mellőzve azonban azokból az ügy lényegéhez nem tartozó érveléseket, nem bizonyitott határozott tényeken, hanem suggestiv felfogáson alapuló fejtegetéseket; mellőzve jelesen a vádlott és sértett házassága létesitésére az állitólagos kölcsönös vagyoni számitásokra és ebből következett csalódásokra, különösen a hozomány igérésére, illetőleg kilátásba helyezésére vonatkozó részét; nemkülönben a sértett és — — között fenforgott bensőbb viszonyra vonatkozó megjegyzés, mint az ügyre szorosan nem tartozó s részben nem bizonyitott tényekre való hivatkozásokat; mellőzve különösen az első birói itélet indokolásában sürün előforduló azon fejtegetéseket is, melyekkel részint vádlott és nejének, részint a perben nem is álló egyének lelki indulatai a birói itélet indokolásának czéljával össze nem férő részletezésekkel ecseteltetnek. (1892 február 18. 125. sz. a.)

— **A budapesti törvényszék bünügyi osztályának** vezetője azon panasz folytán, melyről a 10. számban megemlékeztünk, a következő végzést adta ki: . . . . . .

Végül értesitem folyamodót, hogy panaszának indokolását lényeges részeiben helyesnek ismerem, minélfogva köriratban hivtam fel az előadó birák figyelmét a nagymélt. magy. kir. Curiának 1890. évi szeptember 4 dikén 4228 sz. a kelt elvi jelentőségü határozatára, mely szerint az ügyvéd által szabályszerü meghatalmazás folytán a sértett fél nevében beadott feljelentésre hozott határozatok *a meghatalmazott ügyvédnek* adandók ki és a felebbezési határidő az ügyvédnek történt kézbesitéstől számitandó.

—

A sommás eljárásról szóló törvényjavaslatban, melyet lapunk mult számának külön mellékletekép küldtünk meg előfizetőinknek, a 8. §. utolsó bekezdése: «A biróság a feleket, stb.» a 31. §. első bekezdésében szószerint ismételve van. Ezen nyomdahibát kiigazitását kérjük.

—

A Magyar Jogászegylet f. hó 19-én (szombaton) esti 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. sz.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Concha Győző kolozsvári egyetemi tanárnak előadása: az államhatalmak megosztásának elveiről. — Vendégeket az egylet szivesen lát.

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesitése végett. Az előfizetés megujitásánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 13. SZ. Budapest, 1892. márczius 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 « **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: A sommás eljárásról szóló javaslat jogorvoslati rendszere. *xy.* — Szabadalmi jogunk szabályozásához. Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvédtől. — *Jogirodalom:* Magyarország közjogi viszonya Ausztriához. Irta Ferdinándy Géza. *K—Y.* — *Törvénykezési Szemle:* Vizsgálati fogság az öntudatlanság és elmezavar eseteiben. FARKAS LAJOS komáromi kir. törvényszéki birótól. — Az államhatalmak megoszlásának elvei. (Részlet dr. Concha Győző jogászegyleti előadásából.) — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fennakadás történjék. *A kiadóhivatal.*

Lapunk mult számához **postai utalvány** is volt mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesitése végett. Az előfizetés megujításánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

A sommás eljárásról szóló javaslat jogorvoslati rendszere.

A sommás eljárásról szóló törvényjavaslat azon intézkedése, mely szerint ténykérdésben az utolsó forumot a kir. törvényszékek képezzék, ugy hiszszük, általános helyesléssel fog találkozni. Szoros összefügésben van a jogorvoslati rendszer ilyetén konstruálása az uj szervezeti törvénynek az alsóbíróságok megerősitésére irányzott törekvésével és ha az e törvényben kifejezésre juttatott irányelvek összes konsequentiáikkal egyetemben teljesen megvalósitva lesznek, nyugodtan rá lesz bizható a ténykérdésben való jogerős itélkezés a kir. törvényszékekre.

A mi a jogkérdés felülvizsgálatát illeti, már sokkal kevésbé egyöntetüek a nézetek.

Kihivja a kritikát mindjárt a javaslat 176. §-a, mely szerint 200 frton aluli ügyekben a törvényszéknek mint másodfoknak itéletei ellen egyáltalán nincs felülvizsgálatnak helye.

A jogkérdések tekintetében igy a javaslat alapján három, — illetőleg az 50 frton aluli pereket is figyelembe véve, melyekben a járásbiróság felebbezhetlenül itél, — négyféle judikatura fog kifejlődni és még csak a teljes-ülés intézménye sem igen segithet a járásbíróságok és törvényszékek utolsó fokbani itélkezésének egyöntetüségét fentartani.

Az 50 frton aluli ügyekben — a mostani bagatell-ügyekben — eddigi tapasztalataink nem voltak oly megnyugtatók, hogy járásbíróságainknak ezen ügyekben hozott itéleteit felebbezhetleneknek mernők kimondani, különösen azon közismeretü körülménynél fogva, hogy bagatell-biráskodással leginkább a kezdő albirákat szokták megbizni.

Nem érthetünk egyet a javaslat 181. §-ával sem, a mely szerint jogkérdésben a felülvizsgálati biráskodást a királyi itélő táblák gyakorolják.

Az első javaslat ellen méltán hozatott fel, hogy a kir. Curiát az uj jogorvoslati rendszer elárasztaná a csekély jelentőségü perek özönével s igy a nagy hátralék sulya alatt legfőbb bíróságunk is oda jutna, hogy a judikatura egysége fentartásának kiválóan fontos czélja helyett — a mi rendezetlen magánjogi viszonyaink közepette, a Curia legfőbb missióját képezi — a restantiák apasztásának czélja vezérelné müködését.

De a mostani javaslat a másik végletbe megy át. A helyett hogy az ügyek fontosságához képest felosztaná a munkaterhet a kir. táblák és kir. Curia között, minden munkát a kir. táblákra r', ugy hogy a kir. Curiának ugyszólván csakis akkor lesz alkalma és módja a sommás ügyekben felmerülő jogkérdésekben a judikaturának irányt szabni, ha a kir. táblák valamely jogkérdésben ellentétes teljes-ülési döntvényeket hoznak.

Ámde, ha kizárjuk a kir. Curiát a sommás ügyekben való rendes biráskodásból, hogyan bizhatjuk rá akkor ezen döntvényjognak nagy gyakorlatot, előtanulmányokat s az analog ügyekben való jártasságot igénylő *kivételes* alkalmazását?

Hogyan hozzon a Curia gyakorlati kihatásaiban csaknem törvény hatályával biró s az egész országra kiterjedő teljes-ülési döntvényeket, mikor a kérdéses ügyekben a jognak rendszerinti kezelése és alkalmazása ki van hatásköréből véve; a mikor nem is ismerheti tisztán az egyes jogkérdéseknek az életben mutatkozó végső konsequentiáit, egyes törvények értelmezésének különböző variansait, sem pedig az alsóbíróságok judikaturáját?!

A kir. Curia hatáskörébe volna, véleményünk szerint, utalandó a felülvizsgálati biráskodás bizonyos értékhatáron tul, pl. 300 frton felüli ügyekben egyáltalán, továbbá azon birtokbirósági és telekkönyvi perekben, melyek a javaslat 1. §. 3. pontja szerint a járásbíróságok hatáskörébe utasitvák. Ugyancsak a kir. Curiához volnának utalandók, a pertárgy értékére való tekintet nélkül, az örökösödési perek, valamint az 1874. évi XVIII. tcz. alapján támasztott kártéritési perek is. (L. javaslat 1. §. 2. p.)

Ha a javaslat jogorvoslati rendszere megmarad, akkor a Curia a gyakorlati élettől majdnem teljesen isoláltatik.

Biráskodási joga nem volna, csak a pereknek alig-alig egy tizedében, és funktiója mindössze abban összpontosulna, hogy a kir. táblák ellentétes teljes-ülési határozatait — elvi szempontból — felülvizsgálja.

Hogy pedig ez nemcsak nem kivánatos, de nem is kivihető, arra már fentebb rámutattunk.

A kir. Curiának feladata ennél sokkal szélesebb terjedelmü.

Kell, hogy mindennemü ügyekből elbirálása alá kerüljenek a fontosabbak.

Nemcsak azért, mert nagyobb a kir. Curiában a jó igazságszolgáltatás garantiája, mint az alsóbb forumokban, de főként azon okból, hogy az elvi kérdésekben az iránytü legfőbb bíróságunk legyen és hogy megóvja a jogegységet a partikuláris birói gyakorlatok veszélyeitől, nehogy a kir. táblák decentralisatiója a judikatura decentralisatiójává váljék. *xy.*

Szabadalmi jogunk szabályozásához.[1]

II.

A nemzetközi szabadalmi jog fölött folyt vitatkozás az utóbbi időkben minden gyakorlati értékét vesztette, valamint a felek, ugy az államok is okultak tapasztalataikon és miután a szabadalom-tulajdonosokon nincs segitve a nemzetközi szabadalmi jogvédelem szükségességét és jogosultságát tárgyazó elméleti fejtegetésekkel, a viszonosság kérdésének hosszadalmas és költséges tárgyalásai pedig a gyors eljárást illusoriussá teszik, — a legtöbb állam a kereskedelmi szerződésekben vagy pedig külön szerződésekben gondoskodott azon intézkedésekről, a melyeknek értelmében az illető szerződő államok hatóságai minden előzetes kérdés feszegetése és a szabadalom származási helyére való tekintet nélkül, tartoznak eljárni. A szabadalom birtokosa tehát az illető állam szabadalmi hivatalához folyamodik, a mely lehetőleg gyorsan teljesiti törvényes kötelességét.

A szabadalmi hivatalok életbeléptetésével egyidejüleg gondoskodás történt a legtöbb államban oly törvényes biztositékokról is, a melyek a feleknek oltalmat és védelmet nyujtanak helytelen határozatok ellenében. Angliában a szabadalmi hivatal határozata ellen felebbezésnek van helye a koronaügyészhez. Északamerikában négyszeres felülvizsgálás megy végbe, mindannyiszor más-más személyek közremüködése mellett, a mire aztán a kolumbiai főtörvényszék végérvényesen határoz, Németországban a lipcsei birodalmi törvényszéknek tekintélye elég biztositékot nyujt a szabadalmi hivatal önkénye ellen.

Hanem aztán nálunk! Szabadalmi hivatalunk nincs és azon sajátságos viszony, mely köztünk és a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok közt fenáll, inditó oka annak, hogy hihetőleg soha sem lesz oly szabadalmi hivatalunk, mely ugy mint a külföldiek, a felek minden jogos igényeit kielégithetné. Irtózunk — teljes joggal — a közös intézmények és hatóságok szaporitásától, a sajtóban semmi sem csinál nagyobb hatást, mint a közjogi sérelmek felvetése, a parlamentben pedig óriási küzdelmek folynak ezen kérdések körül, miért is könnyen érthető, hogy a miniszterium minden olynemü osztrák kezdeményezéssel szemben elutasitó magatartást követ. Innen van, hogy a magyar kormány nemcsak az 1884. évi osztrák tervezetet elvetette, hanem annak közzétételekor belőle azt a részt kiküszöbölte, mely egy közös szabadalmi hivatal életbeléptetésére vonatkozik. Nincs tehát egységes szabadalmi hivatalunk, minthogy az közjogi küzdelmeket vonna maga után, de nincs saját szabadalmi hivatalunk sem, minthogy kereskedelmi szerződésünk értelmében a szabadalmi ügyek a monarchia két államában egyenlő elvek szerint szabályozandók, és miután tudvalevőleg az ily ügyek szabályozására 25 év nem elegendő, ennélfogva sem közös, sem külön szabadalmi hivatalunk nincs: «Und da Keiner wollte leiden, dass der Andre für ihn zahlte, zahlte Keiner von den Beiden».

Ujabb időben már most az osztrák jogászegyletben az a javaslat tétetett, hogy miután minden törekvés, miként Magyarország egy közös szabadalmi hivatal eszméjének megnyeressék, meghiusult, szervezzen mindkét állam külön-külön a maga számára ily hivatalokat, hogy a szabadalmi miseriák végre megszünjenek. Ezen javaslatok értelmében a szabadalmi kérvény az osztrák alattvaló részéről Bécsben, a magyartól pedig Budapesten volna benyujtandó, a külföldi pedig a hivatalt szabadon választhatná. Az igénybevett szabadalmi hivatal és esetleg a reá nézve illetékes felebbezési forum jogérvényesen döntene a kérvény elutasitása fölött a másik szabadalmi hivatal minden közremüködése nélkül. Ha ellenben a szabadalmi kérvény teljesithetőnek találtatik, akkor a másik szabadalmi hivatal hozzájárulásra felhivatik. Ezen hozzájárulás megtörténtnek tekintetnék, ha a megkeresett szabadalmi hivatalnak vetója egy meghatározott rövid határidő alatt a megkereső hivatallal nem közöltetik, ellenben ha amaz vetójogával élt és a felsőbb forum is, melyhez ez a határozat felebbezhető volna, azt jóváhagyta, akkor a szabadalmi kérvény elutasitandó lenne. A szabadalom megsemmisitése iránti kereset a felperes választása szerint a szabadalmi hivatalok bármelyike előtt volna folyamatba tehető. A kereset elutasitása egyoldaluan történik és a semmiséget kimondó itélet a másik szabadalmi hivatallal közlendő, mi ha elmaradna, a megsemmisitésnek csak azon államban lenne joghatálya, a hol az itélet meghozatott.

E javaslat, már felületes szemügyre vétele mellett is jogi és technikai okokból is elfogadhatlannak mutatkozik. Az osztrák javaslatnak alapját azon elv képezi, hogy az osztrák-magyar monarchiában semmiféle szabadalom a két állam hozzájárulása nélkül nem keletkezhetik; mindamellett azonban annak lehetősége megengedtetik, hogy a szabadalom a másik állam hozzájárulása nélkül, legalább az egyik államban meg legyen semmisithető. Indokolják pedig ezt a javaslatot egyfelől azzal, hogy jogszolgáltatási kérdésekben nincs helye diplomatiai tárgyalásoknak az államok közt, minthogy e tekintetben a belföld souverainitásának érvényre kell jutni, másfelől pedig azzal, hogy a kölcsönös jogsegély egyszerü alakja, t. i. az egyik állam szabadalmi hatósága által hozott döntéseknek elismerése a másik államban nem ajánlatos, mert különben a felek raja azon szabadalmi hatósághoz fordulna, melynél elnézőbb gyakorlat divik.

Azaz ezen javaslat magyarán szólva azt jelenti: A másik államban — természetesen Magyarországon — az itélkezés elnéző, a törvényt figyelmen kivül hagyó lehetne és azért a megsemmisitési keresetek fölött hozott itéleteinktől Ausztriát meg kell kimélni. Valóban bajos eldönteni, hogy ezen javaslatban nagyobb része van-e a naivságnak, vagy a vakmerőségnek, de az iránt tisztában van mindenki, a ki a magyar viszonyokat ismeri, hogy nálunk sohasem akadhatna miniszter, a ki a parlament elé egy oly javaslatot merne terjeszteni, mely a magyar birói kart és annak itélkezését arczul csapná. Igazságszolgáltatásunknak bizonyára meg vannak a maga bibái, a biró nem ritkán tévesen alkalmazza a törvényt, de hát ezek emberi gyarlóságok, melyek — mint mondják — néha-néha Ausztriában is előfordulnak, de a ki biráinkat ismeri, az egy pillanatig sem kételkedhetik abban, hogy roppant feladatukat, nagyon ritka kivételekkel, szigoru kötelességtudással, legjobb tudásuk és lelkiismeretök szerint töltik be és hogy Magyarországon nem a birónak a fél iránt táplált jóakarata, hanem az igazság, a jog és a törvény ad irányt a jogszolgáltatásnak.

De eltekintve ezen sértő insinuatión alapuló indoktól, a javaslat tisztán jogi okokból sem fogadható el. A szabadalmi viszonyainkban uralkodó egész zür-zavar onnan ered, hogy azok rendezésének hazánkban és Ausztriában egyenlő elvek szerint kell történni, a mi tudvalevőleg nagyon bajos. Már pedig a javaslat egyfelől azt czélozza, hogy a szabadalom az osztrák-magyar monarchia egyik államában csak az esetben állhasson fenn, ha azt a másik állam is megadta, másfelől azonban a megsemmisitési eljárásban ezt az elvet más cserben hagyja, jóllehet a törvény értelmében az egész szabadalmi eljárás egyenlő elvek szerint szabályozandó és minden, akár a szabadalmak engedélyezése, akár azoknak megsemmisitése körül czélba vett eltérés a törvény rendelkezéseivel ellentétbe jön. Vagy más szavakkal: az osztrák javaslat a magyar szabadalom joghatályát a másik állam hozzájárulásához köti, miután a vetójog gyakorlása egy Ausztriában ellenzett szabadalom engedélyezését lehetetlenné teszi, ellenben a szabadalomnak biróilag kimondott megsemmisitése annak a másik államban elismert joghatályára nincs befolyás-

[1] Az előbbi közleményt l. a 11. számban.

sal, minthogy a birói itéletnek a másik államra kiható joghatálya ezen államnak souverainitását sértené. Igy aztán megtörténhetnék, hogy ugyanazon törvény, ugyanazon eljárás és ugyanazon beigazolt tények alapján az egyik államban oly szabadalom mondatnék ki semmisnek, a mely a másik államban érvényében továbbra is fenmaradna, a mi magában is tarthatatlannak tünteti fel a vázolt javaslatot.

De vannak gyakorlati és kényszeritő okok is, a melyek a javaslat elfogadásának útját állják. Az osztrák javaslat értelmében a külföldi választhat a szabadalmi hivatalok között és a rendelkezésünkre álló statisztikai adatok igazolják, hogy jelenleg a külföldiek 94 százaléka az osztrák miniszteriumhoz folyamodik és közülük csak 6 százalék fordul hozzánk. Ezen megszégyenitő számarány magyarázata az, hogy a külföldiek szemében még mindig Bécs a monarchia központja és a legtöbben nem is tudják, hogy az eljárást Magyarországban is megindithatnák. A folyamodók pedig ott fizetik a dijakat, a hol a szabadalmat elnyerték és ez döntő tényező; mert mig Bécsben több mint 2000 szabadalom után rovatik le a dij, addig nálunk csak 150 után, a mi óriási különbséget tesz, minthogy a minden szabadalom után évenként fokozatosan emelkedő dij, az osztrák javaslat szerint összesen 2030 frtra rug. Igaz ugyan, hogy Ausztria ezen jövedelmek egy kis részét nekünk engedi át, de a mostani arány nem felel meg a paritásnak; mert a szabadalomért fizetendő dijaknak egyenlő arányban kellene a két állam között megoszolniok, tekintet nélkül arra, mely miniszteriumnál nyujtatott be a kérvény.

És ez egyike a legfontosabb kérdéseknek; mert hogy Magyarországon szabadalmi hivatal létesittethessék, mely czéljának teljesen megfelel, oly szervezetet kell nyernie, mely arra képesiti, hogy a szakkérdéseket a legkiválóbb szakértők birálhassák el és hogy ezeket müködésükben tekintélyes jogászok és gyorsan dolgozó közigazgatási és kezelési apparátus támogassa. Egy szabadalmi hivatal tehát sok pénzbe kerül és ezen szükségletet a dijakból kell kiteremteni. A legjobb, de egyuttal legköltségesebb szabadalmi hivatalok Németországban és az Egyesült-Államokban találhatók, mindazonáltal éppen ezen államokban jelentékeny fölöslegek eredményeztetnek a befizetett dijakból; de a kis államok, mint pl. Helvétia is fedezik a külön szabadalmi hivatal költségeit. Az előadottakból folyik, hogy Magyarország nem engedheti oda Ausztriának azon jogot, hogy a dijakat a maga számára igénybe vegye, mivel a legtöbb kérvény ott nyujtatik be, mert ez által Magyarország lemond annak lehetőségéről, hogy jó szabadalmi hivatalt teremtsen. A javaslat tehát gyakorlati okokból is elvetendő.

Mindenesetre jellemző a mi szabadalmi állapotainkra nézve, hogy Dr. Schuloff Tivadar ur javaslatának az osztrák jogász-egyletben történt előterjesztése alkalmával fölemlitette hogy az egész világon csak két állam van, mely semmiségi és érvénytelenitési esetek elbirálását a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalja: Ausztria-Magyarország és Japán.

Dr. Herz Bertalan.

Jogirodalom.

Magyarország közjogi viszonya Ausztriához. Irta Ferdinándy Géza.

Az osztrák magyar monarchia két államának viszonyáról tárgyilagos vonásokkal hiv képet rajzolni, azt a meghatározó jog tiszta kifejtésével kidomboritani, oly feladvány, melynek sikeres megoldásával még adós a jogtudomány.

A külföldi jogirodalom, mely dualismusunk ismertetésének és vizsgálatának mind több figyelmet szentel, ennek sajátos, sőt az idegen szempontjából mondhatni komplikált szerkezetét nem hatja át, lényeges strukturáját nem ismeri fel, és rendszerint felületes könnyedséggel sorozza a monarchiát az államkapcsolatok, összetett államok egyik vagy másik ismert kategoriájához. A mi különösen az osztrák közjogi irókat illeti, azok legtöbbje politikai elfogultsággal taglalja e viszonyt, az egy birodalom eszméjétől menekülni nem tud és nem akar, vagy pedig ha ily váddal nem illethető is, rendszerint csak a vonatkozó osztrák birodalmi törvények is eretére szoritkozva sejtelemmel sem bir azon nagy horderejü különbségekről, melyek azok és a megfelelő magyar törvények között vannak, annál kevésbé törődik a dualismus multjával, s a magyar alkotmánynyal, melyek átértése és méltatása nélkül a mai jogállapotról helyes képet senki nem nyerhet. Nagyon ideje hát, hogy a legilletékesebb hazai jogtudomány hozzálásson elvégre a dualismus terjedelme, jogi természete tüzetes megvitatásához s komolyan törekedjék legalább itthon, elejét venni annak, nehogy az Ausztriához való viszonyunk mivolta iránti nézetek a legfurcsább eszmeszülemények által megzavartassanak, elejét venni annak is, hogy esetleg alaptalan emótiók ne támadjanak minden oly kérdésből, a mi az u. n. közjogi alappal közelebbi vagy távolabbi vonatkozásban áll. A felfogások különbsége ma jóformán pártkérdés, a tiszta jogi szempontok érvényre emelkedését nem is fogja egyes bármily kitünő mű biztositani; erre csak egy magas szinvonalu irodalom vezethet.

Ferdinándy dr. dolgozata, melyet e helyen röviden méltatni akarunk, jól szolgál az emlitett czélnak. A hazafias hév, mely azt a megszokottnál élénkebben átlengi, a szerzőt jogászi gondolkodásától nem téríti el. Az egyszerü és világos, könnyed irmodor igen alkalmassá teszi e munkát arra is, hogy a szakkörökön tul a mivelt nagy közönség olvasmányául is szolgáljon.

A történelmi rész nyomon követi a dynastiával és az örökös tartományokkal való viszonyunkat, keletkezésétől a kiegyezésig, kiemelve az eseményeket, melyek leghatékonyabb okai voltak annak, hogy nemzetünk a nyugoti szomszéd tartománycsoporttal való szorosabbb csatlakozást nem utasitotta vissza.

A második rész azon törvényes határozmányok rendszeres előadásának és magyarázatának van szentelve, melyek ma hatályban vannak a közös és közös érdekü ügyekre. A szerző törekvése itt a külügy, pénzügy és hadügy tulajdonképeni közös részét kiválasztani és szabatosan meghatározni, a közös organumok mai hatásköréből kiválasztani azt, a mi mint szorosan közösügyi funktió illeti meg őket. Utal itt arra, hogy mily számos teendőnek igazgatási intézése tartozik ma a közös szervezethez, melyek az 1867. XII. t. czikken nem alapulnak; mily sok esetben van különösen a hadügy terén határozó befolyás engedve a közös kormánynak oly ügyágakra, melyeket az emlitett alaptörvény a *kormányzat tekintetében* is kizárólag Magyarországnak tartott fen. Kiterjeszkedik a szerző a katonai büntetőjog, konsuláris biráskodás, czimer- és nyelvhasználat kérdéseire, az okkupált tartományok közjogi helyzetére. Érinti mindenütt az egyes vitás kérdéseket, helyenkint felhasználva a magyar parlament számos közösügyi vitáit. E viták, melyek a véderő, vámszövetségi, költségvetési törvényjavaslatoknál, a berlini szerződés beczikkelyezéséről, bosnyák közigazgatásról, katonai beszállásolásról, honosságról, konsuláris biráskodásról szóló törvények tárgyalásánál, felirati vitáknál élénken ismétlődtek, igen igen figyelemreméltó, becses anyagot nyujtanak a dualismus jogi vizsgálatához.

A harmadik részben küzd szerző feladata voltaképi nehézségével. Judiciuma itt próbálkozik és pedig legtöbb részt sikeresen. Az osztrák-magyar monarchia két államának viszonya mai terjedelmében szerinte három különböző elemet rejt magában: u. m.: *jogi personal uniót, államszövetséget* és *államok szövetkezését.* Az első legállandóabb jellegü és olyan, mely a pragmatika sanctió szükségképi következménye; a második elem az 1867. évi XII. tcz. által lőn alkotva, mely szerint a két állam főhatalmából eredett közös organismus létesült'

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI EGYETEM KÖNYVTÁRA

mely azonban a két államot tagállamokká nem degradálta és a kettőt átfoglaló birodalmi közösséget nem hozott létre. A közös főhatalom eszméje egyenesen hamis, valótlan; annak feltevésére egyes helytelyen formák vezetnek, mint pl. azon a dualismus szellemét sértő eljárás, miszerint a közös miniszterek nem a két állam miniszterelnökének előterjesztése és ellenjegyzése mellett neveztetnek ki.

A harmadik elem a két államnak tisztán nemzetközi természetü szövetkezése, szerződési egyesülése a közös érdekü ügyek czélszerü intézésére. Ez a legkevésbbé állandó jellegü, határozott időtartamra szoritkozó. Ezen elem kisebb vagy nagyobb terjedelme közömbös az állami souverainitás szempontjából.

Az 1867. évi XII. tczikket Ferdinándy Ausztria és Magyarország közötti szerződésnek sem alakilag, sem tartalmilag, sem egészében, sem részleg nem ismeri el, hanem az uralkodó és nemzet közötti szerződésnek tartja, melynek fentartása vagy megváltoztatása tekintetében az osztrák államnak beleszólása nincs.

Az 1867. évi XII. tcz. ugyanis az 1867. decz. 21-diki osztrák birodalmi alaptörvénytől mind forrása, szövege, lényeges tartalma, mind pedig intentiója szerint különböző, *s a kettő közötti egybehangzás még az egybehangzó rendelkezéseket* sem teszi köztünk és Ausztria *közötti szerződéssé; ez egyszerüen a két állam akaratának egyezségkötés nélküli megegyezése.*

Részünkről a király és a nemzet közötti szerződés elméletét a tiszta törvényi elmélettől lényegben különbözőnek nem tartjuk, mert hiszen nálunk minden törvény a király és nemzet közötti megegyezés eredménye és a kettőnek hozzájárulásával változtatható vagy szüntethető meg. A szerző álláspontja, mely különben nem ismeretlen, és sokaknál tetszetős is, jogászilag begyőzve művében nincs. Az egyességkötés nélküli megegyezés csak a szorosan vett alakra igaz, a megegyező határozmányok szerződési jellegét alig tagadhatja az, ki az 1867. XII. magyar és a 1867. decz. 21-diki osztrák törvény keletkezése történelmét tárgyilagosan ismeri. A tényeket ama törvényczikkek alól semminő vihar nem fujhatja el. Volt ott előzetes egyezkedés és megegyezés is a két törvényben szabályozott ügyek és intézmények tekintetében, s a két független állam törvényhozása — *előzetes megkötöttségtől ugyan teljesen szabadon* — oly feltevésben fogadott el bizonyos határozmányokat, hogy hasonlók, illetőleg azonosok kölcsönösen alkottatni fognak. Mig ezen feltevés be nem következett, addig a későbbi egybehangzó rendelkezések hatálylyal nem birhattak, ugy hogy teljes jogérvényt, végrehajthatóságot csak a másik állam megfelelő eljárása által nyertek. Ezen keletkezési mód szerződési jelleget ad az egybehangzó részeknek, s azok megváltoztatása tekintetében is dominálnak a megalkotás tényezői. Ezen eltérő nézetünk mellett azonban még mindig aláirhatjuk a szerző azon végső tételét, hogy az u. n. közjogi alapnak akár fenmaradása, akár lerontása mellett marad Magyarország független szabad állam, mely semmi más országnak nincs — egyedül saját alkotmányos főhatalmának van alárendelve.

Kivánjuk, hogy Ferdinándy izmosodó tehetségét még gyakran lássuk közjogi tudományunk felépitésénél közreműködni. *K—Y.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Vizsgálati fogság az öntudatlanság és elmezavar eseteiben.

Judikaturánk még nem egy esetben ingadozó.

Bünvádi eljárástalanságunk az ok, hogy a biró az elintézésre váró jogesetre a *megfelelő* szabályt nem mindig képes alkalmazni.

Ha keresi a jogalapot, vagy intézkedésének vezérfonala után kutat, a szakkönyvek halmazát nem egy esetben kényszerül átvizsgálni, s ezen buvárlatai daczára a keresett jogszabályt fel nem találhatja. Ezzel rengeteg időt tölt el. Végre kimerülve az eredménytelen keresésben, ugy a hogy, találomra intézkedik.

Nem baj, ha a birónak hasonló intézkedése semmiféle sérelemmel egybekötve nincs. De ha ennek ellenkezője áll s a nem tudatosan okozott jogsérelem a maga jogorvoslati utján el nem hárithatő, a kérdésnek teljes odiuma a birót alig illetheti.

Része van abban a kodifikálatlan jogállapotnak, s e mellett *a szakszerütlenségre hajló* irányzatnak is.

A saját főszakosztályában foglalkoztatott biró azon szakosztályabeli ügyek mikénti elintézésében alig fog zavarba jönni. Irott jogszabály nemlétében intézkedésének azon módját fogja választani, mely adott esetben a legis ratio elvével leginkább összeegyeztethető.

Nem mondható ez vice versa.

Szakszerütlen birói szervezet mellett hasonló esetekben önálló felfogásnak a biró alig ád helyt. Hanem a tőle várt intézkedés helyett, azon mintegy tultéve magát, határozott állást foglalni vagy ovakodik, vagy mások vélekedéséhez simulni lesz kényszeritve.

A felvetett kérdés, mely rendezve nincs, iménti szinezeténél fogva megérdemli, hogy azzal közelebbről foglalkozzunk. Mert arra nézve, hogy a vizsgálóbiró az öntudatlan vagy elmezavart terheltekkel szemben vizsgálati fogságot elrendelő határozatának mily módozatok mellett szerezzen érvényt, s ennek keresztülvitelét mily alakszerüségek szemmel tartásával létesitse, irott jogszabálylyal nem rendelkezünk.

A közigazgatási hatóságok a bíróságoknak nem egy esetben adnak át terhelteket, kik mint az öntudati képesség teljes hiányában levők vagy elmezavartak, az őket terhelő büntett sulyos természetéről s a cselekmény elkövetési módjáról felvilágositást adni absolute nem képesek.

A vizsgálóbiró, miután az ily terheltek beszámithatási képességének megállapitása a vizsgálatnak egyik legfőbb feladata, azok fogvatartását kénytelen lesz elrendelni. Ezen szabályt annál kevésbé mellőzheti, mert egyedül az orvosszakértők többszöri személyes megfigyelése után lesz felderithető, hogy az elmezavart terhelt egyszersmind nem közveszélyes egyén-e?

Az öntudatlan állapotnak elmezavar nélküli némely eseteiben s a muló elmezavarnál a vizsgálóbirónak ezenfelül arra kell törekednie, hogy az ily terheltnél az esetleg beálló világos időközökben annak kihallgatása iránt kisérletet tehessen.

Ha ez neki sikerül, s terhelt a vád tárgyává tett cselekmény elkövetése iránt a maga öszefüggésében képes nyilatkozni, akkor a vizsgálóbiró is könnyü helyzetbe jut.

Letartóztatást vagy vizsgálati fogságot rendelő határozatát az eszméletét visszanyert terhelt előtt minden nehézség nélkül fogja kihirdethetni s őt felebbezési jogorvoslata iránt kitanithatni.

De nem teheti ugyanezt az állandó öntudatlanság és elmeháborodás eseteiben, a mennyiben terheltet se kihallgatni, se a hozandó határozatot előtte megérthetővé tenni nem lesz lehetséges.

S itt van a kérdésnek azon sulypontja, melynek tárgyalásába kivántunk bocsátkozni.

A kérdés eljárási kézikönyveinkben érintve nincs. Ugyanazt bünvádi gyakorlatunk ez ideig felszinre nem vetette, s állandó és egyöntetü megoldáshoz nem vezette.

Fabiny-féle eljárási javaslatunk, melyben sokan a modern törvénykezések perrendjeiből vett intézményeket s viszonyainkhoz mért alkalmazhatóságát üdvözölték, a kérdés iránt semmiféle irányban utmutatást nem tartalmaz.

Sőt állitható, hogy ugyanannak megoldása iránt kontinensünk perjogaiban kutatva sem jutunk eredményhez.

Mint van az, hogy a kérdést a törvényhozások oly nagy többsége perjogi intézkedés alá sorozni érdemesnek nem tartotta? Mint van, hogy szakirodalmunk, mely a legaprózottabb kérdésekben állást foglal, ebben az egyedüli esetben annak tárgyalásától mindeddig elzárkózva volt?

Azon összefüggésnél fogva, melyben az a vizsgálati fogság rendszerének mikénti alkalmazását szabja elénk, nem kicsinylendő perjogi kérdésnek feltárásához vezet el. E részben akaratlanul elénk tárulnak bünvádi eljárásunk hiányának még további hézagai. Többi közt, hogy eljárásunk nem önjogu személyek ellen s a tompaelmüség vagy hülyeség korlátolt alakjaiban a vizsgálati fogságnak alkalmazását mindeddig semmiféle feltételhez kötni szükségesnek nem tartotta.

Dr. Laufenauer Károly: Az elmebeteg vizsgálati foglyok és fegyenczek elhelyezéséről tartott előadásában[1] csak imént hangsulyozta, hogy az elmebeteg vizsgálati foglyok és fegyenczek mai elhelyezése mennyi sok kivánni valót hagy maga után. Ugyanő 50-re teszi azon vizsgálati foglyok és fegyenczek számát, kik mint elmebetegek az országos elmegyógyintézet ápolására utaltatnak.

Ha ebből a vizsgálati foglyokra eső szám egybevetve lesz az elmezavarnak azon egyéb eseteivel, kiknek közveszélytelen volta nem igényli, hogy az országos tébolyintézet falai közé elzárassanak, továbbá ha az elmezavaron kivüli öntudatlan állapotnak minden előforduló s idevágó esete összefoglalva lesz, bátran állithatni, hogy az öntudatlan és az elmezavart vizsgálati foglyok száma hazánkban vajmi jelentékeny összeget fog képviselni.

De ha ezen szám csupán egynehány esetre szoritkoznék is, még akkor sem szabad megengednünk, hogy egy jogállamban a törvény ép azok jogainak megóvását ne biztositsa, kikre nézve a megtorlandó cselekmény elkövetésekor a törvényen kivüli lét már fönállónak tekinthető volt.

Nem nézhető el, hogy ugyanazok tekintetében a törvényes gyakorlat egymástól annyira széthuzó vizsgálóbirói felfogásnak engedjen helyet. Hogy a letartóztatott vagy vizsgálati fogságban levő elmebeteg vagy öntudatlan terheltnek érdekei a védelemnek minden ellenőrzése alul elvonatva, a letartóztatást vagy vizsgálati fogságot kimondó vizsgálóbirói határozat *tényleg minden kihirdetés nélkül alkalmaztassék, vagy* legjobb esetben annak kihirdetése *az öntudat visszaállása esetére felfüggesztessék.*

Ma divó gyakorlatunk általánosságban az imént jelzett módozatban állapodott meg.

Vizsgálóbiráink legnagyobb részben az ily öntudatlan, vagy elmebeteg terheltek ellenében alig követnek más intézkedést, mint a mit a vis major elve eléjük szab. Minthogy terheltnek elmezavara vagy öntudatlan állapota miatt a határozat ki nem hirdethető, ezen faktumot önkényszerü megnyugvással veszik tudomásul.

Az ily terheltek ekként a perrend helyes elveinek alkalmazása, tehát megfelelő intézkedés nélkül letartóztatva, vagy vizsgálati fogságban tartatnak. Kiindulva azon tudatból, hogy miután terhelt előtt azon határozatnak jogkövetkezménye s az ez ellen alkalmazható joglépések hordereje általa felfogható módon meg nem magyarázható, vizsgálóbiráink teljes jogszerüséggel cselekesznek, ha az ily terheltet fogva tartják a nélkül, hogy ezen határozatuk a kir. ügyészség mint egyik perbeli fél ellenőrzésén tul védelmi beavatkozásra bárkit feljogosithatna.

Ez visszás jogállapot. Ennek megszüntetésére az arra kötelező törvény hiányában is törekednünk kell.

Hogy valaki heteken és hónapokon át vizsgálati fogságban legyen tartható, kire nézve az őt terhelő büncselekménynek még csupán a gyanuja hárul, minden perrendszerüség kizárásával s a nélkül tartassék fogva, hogy azon határozatra és annak szóbeli indokaira nézve terhelt az általa használható jogorvoslati módszer iránt megkérdezhető, jogvédője vagy hozzátartozója értesitve lenne, ily eljárást megengedhetlen jogfelfogásnak kell nyilvánitanunk.

Hasonló eljárás az oly terhelteknél, kiknek közveszélyes volta csupán a bünügyi vizsgálat további folyamán állapittatik meg, számbaeshető jogsérelmet kevésbé képez. Ezek mint a közbiztonságra veszélyes elmebetegek minden birói határozat nélkül különben sem menekülhetnének meg azon helytől, melyet részükre szánandó sorsuk jelölt ki.

De az elmebetegeknek azon osztályára, kik nem esnek azonos tekintet alá, az öntudatlan s a beszámithatási képességgel nem biró terheltek családjaira közömbössé nem válhatik, ha azon valódi okot, mi miatt hozzátartozójuk fogva tartatik, nem is ismerhetik.

Az iménti terheltnél nem minden jelentőség nélküli bünügyi mozzanatnak tekinthető, hogy azoknak egy nagy része a terhükre eső vádra vizsgálóbiróilag ki nem hallgatható. Ilykép teljesen el vannak zárva annak lehetőségétől, hogy a vádnak ellenük fenforgó gyanuokait csak részben is meggyöngithetnék. Szerencse azokra, kikre nézve a vizsgálat további folyamán elérhetővé lesz, hogy a náluk beálló *világos időközben* a vizsgálóbiró törvényszerü eljárásának okairól tiszta, öntudatos képet alkothatnak.

Előadott feltevéseim s az ezekből levont következtetések közelebbi megvilágositását az alábbi összerü eset tárja elénk.

Tegyük fel hogy *A.* vagyoni aljas haszonlesési czélból özvegy édes anyjának s egyetlen fitestvérének meggyilkolását elhatározza. Ezen feltevéssel büntársakat keres s azokat *B.* és *C.* személyeiben találja meg. *A. B.* és *C.* a büntettet tervszerüleg végrehajtják. Midőn a prédán osztozkodnak, *A.* azon gondolatra jut, minek osztozkodna ő, s minek keverné gyanuba magát, eszélyesebb lesz, ha egy-egy fejszecsapással mindkét büntársát leteriti s a hatósággal szemben majd azzal védekezik, hogy hozzájuk *B.* és *C.* mint rablók törtek be, s anyját és fivérét ezek végezték ki. Ezen rémtett behatása alatt, megtorlás és önvédelmi czélból fejszét ragadott, s azzal *B.*-t és *C.*-t ütlegelte. De *A* ezen akaratát csak félig valósithatja meg. *B.*-t a fejére mért fejszecsapással sikerül ugyan leteritenie, *C.* azonban elmenekül.

A. a vizsgálat során önbeismerést tesz s *B.* és *C.*-t mint büntársait megnevezi. *A.* és *C.* ellen a vizsgálati fogság elrendelve lesz. *B.* a szenvedett koponyasértés folytán eszmélethez nem tér, s mintegy két héten át csendőri fedezet alatt előzetes letartóztatásban van a saját otthonában. *B.*-t a a csendőrség a gyógykezelő orvos meghallgatása után a törvényszéki fogházba szállitja be. A vizsgálóbiró több izben megkisérli, hogy *B.*-t kihallgathassa, de ez ujabb két hét leforgása után se nyeri vissza eszméletét. Ennek folytán se ki nem hallgatható, se az ellene hozott letartóztatási határozat előtte ki nem hirdethető. *B.* a szenvedett sértés következtében rövid idő mulva elhal.

De jure az itt közölt jogesetben sérelem nincs. *B.* valósággal büntársa volt *A.* és *C.*-nek. Tettének és letartóztatásának következményeit tehát viselnie is kell.

Más tekintet alá esik azonban a tényállásnak azon alakulata, ha *B.* mint teljesen ártatlan egyén jut hasonló sorsra. Vagyis ha *B.* a hozzá áthallott segélykiáltások folytán vagy merőben véletlenül toppan be *A.* pitvarába. Midőn is *A.* véres munkájában magát meglepetve látva, nehogy *B.* árulója lehessen, ezt ugyanazon gonosz tervvel üti le, s *B.*-t mint anyjának és fivérének gyilkosát állitja előtérbe.

Ily utóbbi tényállás mellett az öntudatlan eszméleti állapotban levő *B.*-nek hozzátartozóira nézve közömbös-e, hogy családtagjuk minden perrendszerü vizsgálati intézkedés nélkül lesz fogva tartva.

Nem lép-e elő azon szükségszerü kivánalom, hogy a

[1] Lásd. Jogt. Közl. f. é. 9. sz.

letartóztatásba jutó családtagra, ki eszméletlen léte miatt letartóztatása vagy vizsgálati fogsága ellen jogorvoslatot nem használhat, mindazon perrendszerü garantiák megóvásra találjanak, melyek általánosságban minden terheltre egyaránt biztositvák.

Mint a példaszerü esetben látjuk, nem képzelhető-e, a véletlen vagy a roszakarat összejátszásának egyéb esete is? Midőn valamely büntett elkövetésének gyanuja néha akaratlanul, néha szándékosan, a menekülő valódi tettestől eltérő személyre hárittatik, s ebből következve azon cselekmény elkövetésének gyanuja czélzatosan elmebeteg egyénekre irányitva lesz.

Az ily terhelt az elmezavarnak azon hasonló eseteiben, melyekben vizsgálóbiróilag ki nem hallgatható, s *B.*-nek állapotához hasonló *tartós*, illetve állandó öntudatlanság eseteiben, minthogy vizsgálóbiráink általánosságban az imént jelzett gyakorlatot követik, de facto semmiféle jogvédelemben nem részesül.

Miután terhelt ki nem hallgatható, s a vizsgáló birói határozat hordereje, általa felfogható módon előtte meg nem magyarázható, ha mint *B.* a vélelmezett utóbbi esetben teljesen ártatlanul tartatik fogva, nem lehetetlen, hogy fogságának vagy elmegyógyintézetbe szállittatásának ideje alatt ha elhal, a reá nehezedett büntettnek gyanujától megszabadulni többé soha nem fog.

Tehát a letartóztatás és vizsgálati fogsággal járó következmények elviselésén kivül viselnie kell, hogy emléke a gonosztevők osztályában szerepeljen.

Ellenben terheltnek érdekei minden képzelhető jogsérelem nélkül megóvhatók lennének, ha a jogvédelemnek azon sánczaiban lelne menedéket, mint azt az ily természetü egyénekre a polgári eljárás szabványai az ügygondnoki intézményben biztositják.

Ha a gyakorlat megengedhetővé tudná tenni, hogy az elmezavart és az öntudatlan terheltnek letartóztatását vagy vizsgálati fogságát elrendelő vizsgálóbirói határozat *felülvizsgálatlanul* egy esetben se maradhasson, ez által a perrend azon jogos követelményének, mikép a magasabb birói forum a vizsgálati iratokba esetleg betekinthessen, az alkalom kellő módon megadva lesz.

Elháritható lesz ilykép, hogy a vizsgálóbirónak bármily szabályszerü, de tényleg egyoldalunak látszó intézkedése, minden további birói ellenőrzés alul elvonható legyen.

Az elérni kivánt czél érdekében többféle megoldási mód képzelhető.

Ezek közül, mint leginkább megfelelő, az eljárásnak azon módja, ha a vizsgálóbiró, letartóztatást vagy vizsgálati fogságot kimondó határozatában, a tartósan öntudatlan vagy elmezavart terhelt részére, hivatalból védő ügyvédet nevez. Határozatát ez előtt kihirdeti, esetleg annak irásban leendő kézbesitését elrendeli. Még óhajszerübb, ha ezen határozaton kivül, minden további vizsgálóbirói vagy törvényszéki határozat a kinevezett ügyvédnek egyuttal kézbesitve lesz.

A hivatalból kinevezett ügyvédnek feladata mindazon védveket beszerezni, melyek összevéve terhelt fogvatartásának mellőzését javalhatják. Feladata mindazon adatokat egybegyüjteni, melyekből terheltnek esetleges ártatlanságára lehet következtetni.

Ha a védő a letartóztatást vagy vizsgálati fogságot rendelő határozatot megfelebbezi, ez által módot nyujt, hogy a vizsgálóbirói határozat az annak alapul szolgáló előiratokkal a törvényszék s további felebbezés esetén a felsőbb birószágok felülvizsgálata alá helyeztessék.

Az egyoldalu birói tévedhetésnek veszélye ily esetben teljesen ki van zárva.

A kérdés megoldásának másik kinálkozó módja, ha a vizsgálóbiró arra köteleztetik, hogy az ily terhelt ellen letartóztatást vagy vizsgálati fogságot kimondó határozatát az összes iratokkal együtt a törvényszék felülvizsgálata alá hivatalból terjeszsze be.

Az ajánlott módok közül bármelyik ut választassék, terheltnek érdeke sokkal megközelitőbben lesz képviselve, mint azt a mai jogállapotnak semmit mondó s intézkedésen kivüli rendezetlenségében feltárva találhatjuk.

Csodálható, hogy a mai napig ezen kérdés szükségszerű s elhalaszthatlan szabályozást nem igényelt.

A Btk. 76. §-ában előirt meghatározás szerint nem számitható be a cselekmény annak, a ki azt öntudatlan állapotban követte el, vagy kinek elmetehetsége meg volt zavarva, és e miatt akaratának szabad elhatározási képességével nem birt.

Törvényünk ekként a lelki és elmebeli állapotnak mindazon kóros elfajulásait, melyek mint a beszámitást kizáró körülmény birói figyelembe vételt ajánlanak, minden büntetőjogi megtorlás alul mentesiti.

Ezzel szemben vajmi sajátszerü, hogy eddigi gyakorlatunkban ott, hol a törvény ezen rendelkezésének érvényre emeléséről van szó, terhelt a büntetőjogi védelemnek megkivántató hatályos eszközeitől alapjában fosztatik meg.

Ennek indokát alig érthetni meg.

Készülő bünvádi eljárásunk a kérdésnek megfelelő megoldása elől alig fog kitérhetni.

Addig is, mig annak törvénynyé válása bekövetkeznék, vizsgálóbiráink helyesen cselekesznek, ha hasonló esetekben az eljárásnak fentebb ajánlott azon módjához folyamodnak, mely a védelem szabadságának engedve tért, lehetségesiti, hogy az ily terheltnek ügye felettes birói elintézésben részesüljön.

Ezt kivánja az *alakiságban* gyökerező jogrend szabványa. Ezt a szánandó s teljes részvétünkre érdemes terheltek szerencsétlen sorsának azon osztályosai, kik kóros indulatuk behatása alatt bünözve, a törvénynél fogva minden büntetés alól eo ipso mentesitvék. Vagy ha birtak is szabad elhatározási képességgel, egy lehetséges tévedésnek is eshettek áldozatul.

Farkas Lajos.

Az államhatalmak megoszlásának elvei.

(Részlet dr. Concha Győző jogászegyleti előadásából.)

Minthogy physikailag lehetetlen ez alkalommal az államhatalmak elméletének dogmatörténetét előadnom, szabadjon dolgozatom előterjesztése helyett e dogmatörténet forduló pontjaira egy futó pillantást vetnem.

Az államhatalmak imént előadott elmélete tárgyilagos, a legtöbb elmélet azonban a kérdést alanyi szempontból vizsgálja, mint czélszerü berendezést valamely kivánatos eredmény létesitésére.

Az ily irányu elméletek sorát Locke nyitja meg, az ő vállain emelkedik Montesquieu, a ki nem lát egyebet az államhatalmak megoszlásában, mint az egyéni szabadság biztositására szolgáló eszközt.

A Montesquieu elmélete ez alapfogyatkozásán kivül, minden genialitása, örökbecse daczára, abban a hibában szenved, hogy az államfői hatalmat a végrehajtótól nem birja megkülönböztetni s a végrehajtó, tehát alárendelt hatalomnak tulajdonitja a felsőbb fölött a szentesités jogát, továbbá, hogy a hatalmak funktionális és szervezeti elválását összezavarta, végül, hogy az államhatalmak elválasztásából beálló egyensuly, mozdulatlanság jelentőségét kicsinyli.

Utóbbi hibát az északamerikai unio alkotmányának megteremtői vették észre s a Federalistban az államhatalmak szervezeti elválása daczára azok funktionális egymásba fonódását követelték.

A végrehajtó hatalomtól különböző államfői hatalmat a főfelügyelői hatalom neve alatt, legelőbb a mi jogi tanintézeteinkben is oly hosszan uralkodott bécsi tanár, Mortini kü-

lönböztette meg, mivel azonban a hatalmak megosztására sulyt nem fektetett, az önálló államfői hatalom fölállitása Constant Benjamin nevéhez füződik, a ki a szabályozó hatalom neve alatt majd szabályozónak, majd neutrálisnak, majd királyinak nevezett hatalom fölvételével fejleszté tovább a Montesquieu elméletét.

A német irodalom Kant daczára, a ki Montesquieuhöz csatlakozott, Hegel daczára, a ki a törvényhozó, végrehajtó és fejedelmi hatalmat állitá föl, valamint számos követői daczára nagyban véve elvetette, különösen közjogi irodalmában az államhatalmak megoszlását és ma teljes chaos uralkodik e fontos tanra nézve a német irodalomban, igy pl. az irányadó Labandnál, a különben kitünő Jellineknél. Sőt az elfogulatlan Hänel is képtelen eredményre jut.

Laband szerint pl. a parlamentek nem osztoznak a fejedelemmel az államhatalomban, mert az osztatlanul és oszthatlanul a fejedelmet illeti, ha ugyanis megegyezésök a fejedelemmel a törvényre nézve értetődnék, ez, Laband szerint, az egységes állam személyiség akaratát két egyezkedő fél akaratává változtatná.

E tan az államhatalom egységét tehát csak physikailag birja képzelni.

Jellinek pedig éppen visszaesett a rég meghaladott álláspontra, a midőn formai és anyagi államhatalmak közt különbséget tenni nem tudtak.

A mai német theoria határozott visszaesés. A franczia mögött marad, daczára az egyoldaluságnak, melyet utóbbi nem bir levetkőzni s mely főleg abban áll, hogy az államhatalomnak funktiók és szervek szerinti megoszlását kongruensnek tartja olyképen, hogy az egyik szerv funktiójának gyakorlását, a másik szerv funktiója fölött a hatalmak megoszlásával ellenkezőnek tartja, s ebből vezette le azt a tételt, hogy a birói hatalom elvileg a közigazgatásnak nemcsak tényei, de még közegei fölött sem itélhet s ha büntetéskiszabásnál a törvény attól eltérést enged, ezt a theoria declassement des matièresnek tekinti.

Az angol elmélet kevesebb sulyt fektetett az államhatalmi funktiók megkülönböztetésére, figyelme, mondhatni, a szervek elválásában összpontosul.

Az elmélet, melyet fenebb a magyar közjog fejleményeinek hatása alatt kifejteni szerencsém volt, a Stein Lőrincz elméletének kiegészitése, a ki Hegel és Constant tanait fejleszté tovább. Ugyanis a magyar közjogi felfogás a szentkorona egységében szakadatlanul fentartja a souverain akarat egységét, a korona tagjaiban annak megoszlását.

A kiegészités pedig vonatkozik a souverain akarat funktióinak és szerveinek megkülönböztetésére, továbbá az államban ható physikai, jogi és erkölcsi erők elemzésére.

A magyar politikai elmélet előtt, ha nem is jött a tannak ugy, a mint az az európai tudományban megállapittatott, éles öntudatára, már a mult században világos volt az államhatalmak elválása, nemcsak oly értelemben, hogy a törvényalkotásnak két szerve van, a király és az országgyülés, hanem hogy a végrehajtó hatalom is a király, a nádor és a megyék mint önálló szervek közt van megosztva.

A mult század végének nagy értékü politikai irodalmában Borits, Aranka, Hajnóczy, Martinovics, Batthyány Alajos, részben már Montesquieu szemével, de a magyar alkotmány befolyása alatt nézik a kérdést. Különösen érdekes a jelen században Benczur János 1845-ben akadémiai jutalmat nyert munkája, mely Montesquieu-Rotteck elméletét a magyar jogfejlésnek megfelelőleg alakitja át, s mely a hatalmak megoszlását teszi összes fejtegetései központjává.

Eötvös világosan látja a XIX. század uralkodó eszméiben az államhatalmak megoszlásának és egységének egyforma szükségességét, egyenesen kimondja mint postulatumot, hogy az államnak személyiséggé kell lennie, ha feladatát meg akarja oldani, mint személynek azonban akarata van s ez akaratát végre is hajtja, s ha a kérdés minden oldalu éles meghányása után végkövetkeztetése mégis abban összpontosul, hogy az államhatalmak elválasztása lehetetlen, továbbá, ha az állam személyi minőségét nem elemzi tovább, ezt csak annak tulajdonithatni, mert munkájának czélja nem az állam természetének meghatározása, hanem az uralkodó eszmék egymáshoz s az államhoz való viszonyának meghatározása volt s minthogy a legfőbb eszmének az egyéni szabadságot tartja, mely nemcsak az állam részéről, hanem sok más oldalról van fenyegetve, ezért a gyakorlati czélért tartja szükségesnek, hogy mindenek fölött az állam egysége, hatalma központositassék, mig annak a Montesquieu értelmében vett elválasztása, az államot képtelenné tenné, legfőbb czéljának, az egyéni szabadságnak biztositására.

Kautz Gyula politikájának már 1862-ki kiadásában öntudatosan választja szét az államhatalom funktióit és organumait, határozottan megállapitja az egység és elválás egyforma szükségességét, tisztán látja a kormányzó hatalomnak a végrehajtótól és törvényhozótól való különbségét s a tudomány teljes apparatusával kidolgozott elméletében csak az a hiba, hogy a funktiók és organumok különbségét megint elejti s a végrehajtó hatalmat a kormányzó hatalom olyan mozzanatának tartja, mint a minő annak kezdeményező, szentesitő, külügyeket vezérlő ténykedése.

Kuncz Ignácz figyelemreméltó munkájában, a Nemzetállamban, megkülönbözteti az államhatalmi funktiókat, azok tárgyait, végre organumait, de mivel szerinte az államhatalom alanya a nemzet, az pedig senkivel hatalmát meg nem oszthatja, továbbá mert a királyban, a parlamentben, a végrehajtó hatalomban mindig csak a nemzet van, bár különböző módon szervezve, ezért az államhatalmak megoszlását értelemnélkülinek mondja, a mi metaphysikailag és erkölcsileg igaz, de mivel az állam mint a végesség határai közt mozgó, természetileg és jogilag, egysége daczára, nagyon is különböző, szétváló physikai és jogi részekből áll, Kuncz elmélete a valóságot teljesen megfejtetlenül hagyja.

Ha ezek után még hozzá teszem, hogy az államhatalmak megoszlásának a törvényhozó és birói hatalomra vonatkozó részével foglalkozik «Ujkori Alkotmányok» czimü munkám második kötetének az a része, a mely az angol parlament kiváltságait, a tagjai és a keblébe nem tartozók fölötti biráskodási jogát tárgyalja, hálás köszönetet mondva a mélyen tisztelt jogászegyletnek szives türelméért, bezárhatom kivonatossága daczára is oly hosszura nyult előadásomat.

Külföldi judikatura.

424. A szállitási szerződésből a szállitmányozó ellenében csak a feladónak ered kereseti joga, nem pedig a czimzettnek, a kivel a szállitmányozó szerződési viszonyban nem áll és a kivel szemben kereskedői gondosságra kötelezve nincsen. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

425. Ha a bizományos a megbizó tudta nélkül és a kellő ovatosság be nem tartásával hitelez, azt saját veszélyére tette és nem a megbizóéra *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

426. A bizományosnak törvényes zálogjoga kiterjed azon költségek tekintetében is, melyek a zálogjog érvényesitése folytán merültek fel. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

427. Ha az eladó tudta, hogy a vevő a gép árát annak keresményéből akarja fizetni és ő hiányos gépet szállit, a melylyel a vevő mit sem kereshet annak kiigazitása előtt, ugy az exceptio doli jogosan érvényesithető a vételárra irányuló kereset ellen. *(Német birodalmi törvényszék.)*

428. Az uj házasságra lépett anya ellen arra irányitott kereset, hogy nevelési joga korlátoltassék, a bíróság és nem a közigazgatási hatóság elé tartozik, mert utóbbi csak a gyám és a gyámolt közti viszony tekintetében határozhat, de nem hozhat oly határozatokat, melyek harmadik személyekkel szemben is hatályosak és végrehajthatók. A gyámhatóság határozatainak azzal ellenkező harmadik személyekkel szemben való megvalósitásának egyedüli utja a birósági kereset. *(Német birodalmi törvényszék.)* *Közli: Dr. Gold Simon.*

Különfélék.

— **A büntető-törvénykönyv** némely intézkedéseit módosító novelláris törvényjavaslat — irja a Pesti Hirlap — az igazságügyminiszteriumban immár teljesen elkészült s jelenleg a javaslathoz csatolandó indokolás áll munka alatt. A javaslat tudvalevőleg csak a büntető-törvénykönyv nagyobb hiányainak orvoslására szoritkozik, czélba veszi azonban a mellett némely uj intézménynek életbeléptetését is, a melyek sorába tartozik különösen a feltételes elitélés. Az ártatlanul elitélteknek kártalanitásáról szintén javaslat készül.

— **Liszt Ferencz** — mint hirlik — április 2-án tartja budapesti felolvasását.

— **Dr. Concha Győző** jogászegyleti előadásának szövege, melynek egy részletét fentebb közöljük, már legközelebb megküldetik a Jogászegylet tagjainak. A nagy elmeéllel kidolgozott előadás mindvégig lekötötte az igen nagy számban megjelent jogászközönség figyelmét. Előreláthatólag vita fejlődik a kérdésből.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék** ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása 1892. évi február havában. 1892. évi február havában érkezett 6269, elintézetlen volt 1178, elintézendő volt 7447, elintéztetett per 262, sürgős ügy 1140, rendes ügy 3623, ülésen kivüli 1609, összesen 6634, elintézetlen 813, csőd nyittatott 3, csőd megszüntettetett 4, csőd folyamatban maradt 64, ülés tartatott 35.

— **A meghatalmazó dolusa a meghatalmazás körül felelőssé teszi-e őt a meghatalmazott dolusáért.** A következő sorokat vettük:

A «Jogtud. Közlöny» mult heti számában egy névtelen czikkiró a fönti czim alatt kifejti, hogy az «Orsz. keresztény önsegélyző és fogyasztási szövetkezet» százával indit pereket a jegyzett törzsbetéteiket megfizetni vonakodó tagjai ellen, s a nagyméltóságu kir. Curia az ilyen perekben az alsóbb bíróságok határozataival egybehangzólag azon veszedelmes elvet mondotta ki, hogy a szövetkezet igazgatósága a tagokat szerző ügynökei által a törzsbetétek jegyzésekor a tudatlan vidéki népnek tett hangzatos, sőt hazug igérgetésekért felelőssé nem tehető, illetve, hogy az ügynökök ilyetén igérgetései a szövetkezetet nem kötelezik. Ezen elvet a czikkiró annál veszedelmesebbnek tartja, mert ő — ugymond — biztosan tudja, hogy a nevezett szövetkezet igazgatósága határozottan utasitja ügynökeit mindenféle nagyobbnál nagyobb igéretek tételére, hogy igy mentül több tag szereztethessék, kik ha egyszer a belépési nyilatkozatot aláirták, a törzsbetétek befizetésére ezen alapon perrel is szorittathassanak, az igéretek közül pedig az igazgatóság egyet sem teljesit.

Nem tudom, honnét rántotta elő a czikkiró biztos tudomását az igazgatóság ilyetén eljárásáról, de őt magát és forrását nagyon is gyanussá teszi azon körülmény, hogy nem meri magát megnevezni. Ha ezen lényeges hiányát pótolni hajlandó, ugy sziveskedjék a nevezett szövetkezet hivatalos helyiségébe, VIII. ker., József-körut 26. sz. 1. em. elfáradni, a hol számos, az ügynökökhöz az utóbbi években intézett oly rendeletet fogok neki bemutatni, melyekben világosan és elbocsátás terhe mellett utasittatnak az igazgatóság által, hogy a népet ne bolonditsák esztelen igéretekkel, hanem pusztán csakis azt helyezzék kilátásba, mit az alapszabályok keretén belül az igazgatóság minden telepének megadni szokott és köteles is.

Kénytelen vagyok tehát én, a ki ezen szövetkezet ügyeit 1890 junius 30-ika óta vezetem, kijelenteni, hogy a czikkiró azon állitása, mely szerint a nevezett szövetkezet igazgatósága ügynökeit akár irásban, akár szóval is mindenféle teljesiteni nem is szándékolt igérgetésekre nyiltan, vagy titokban utasitja, vagy téves informatiókon, vagy czélzatos rossz akaraton alapul.

Egyes telepek fizetés megtagadásainak azonban nem ebben fekszik indoka, hanem abban, hogy a mi jó magyar népünk közt a legtöbb ilyen egyesülésnél akad egy-két falusi nagyralátó vagy főkapzsi, a kik azután a hatalmat az illető telepen, és főleg a pénzkezelést magukhoz ragadni minden áron törekszenek. Ezek azután föllovalják a népet a gonosz központi igazgatóság ellen, s ilyenkor kitalálják a mesét azon toronymagas igéretekről, melyeket a szervező ügynök a tagszerzéskor tett. A legjobb bizonyság erre az, hogy oly telepeknél, melyeken a vezetők folyton jó egyetértésben maradtak az igazgatósággal, a különféle életbe léptetett üzletágak (kölcsön, fogyasztás, bizomány) a legszebb virágzásnak örvendenek. A hol baj keletkezett, ott mindig ilyen helyi vezérek viszálykodása vagy egyenesen pénz utáni kapkodása volt annak indoka.

Dr. Blum János,
ügyvéd és jogigazgató.

— **Az osztrák bünvádi eljárás novella-javaslata** kiterjeszti a jogorvoslati rendszer körét, de elvileg a jelenlegi jogorvoslat szerkezetét fentartja. A javaslat a védelem tekintetében megszoritásokat tartalmaz annyiban, hogy a legfőbb bíróságnál ezentul ügyvédjelöltek nem plaidirozhatnának. Az érdekes javaslatra különben visszatérünk.

— **A bécsi jogászegyletben** legközelebb *Merkel* a strassburgi egyetem tanára tart előadást ezen czim alatt: Gegensätze in der Wissenschaft des Strafrechts unter Bezugnahme auf die Reformversuche in Oesterreich.

— **Prágának** összesen 250 ügyvédje van; egész Csehországban836. Ezen országban tehát összesen annyi az ügyvéd mint Budapesten.

— **A kereskedelmi forgalomban**, különösen távirati uton történő tőzsdei megbizásoknál a német Reichsgerichtnek egy itélete szerint rendesen a feladó viseli annak a következményeit a czimzettel szemben, ha a távirat felismerhetetlen csonkitást szenvedett.

— **A fiatalkoru büntettesekkel való bánásmódról** adott ki legujabban egy füzetet *Aschrott*, kinek a büntetőjogi reformkérdésekről szóló egyéb munkáit annak idején ismertettük. A füzet czime: Die Behandlung der verwahrlosten und verbrecherischen Jugend und Vorschläge zur Reform. A füzet mottojául a következő mondatot választotta, mely *Rousselnek* a szenpétervári kongressuson tartott előadásából van véve: Sauvez l'enfant et il n'y aura plus d'hommes à corriger ou à punir. A füzethez szerző törvénytervezetet csatol a német Btk. illető határozmányainak módositásáról.

— **A passivitás politikája.** Mecklenburg-Strelitz herczegségben 1869-ben a herczeg egy alkotmányt hirdetett ki, melylyel azonban a nép sehogy sem tudott megbarátkozni nemcsak tartalma miatt, de azért is, mert egyoldalulag oktrojálták reá. Azóta 23 szor hivták össze ezen alkotmány értelmében a parlamentet, de mindannyiszor határozatképtelenül volt kénytelen feloszolni. Legutóbb is 21 megválasztott képviselő közül csakis 10 jelent meg az alakulásra, a mi persze igy elmaradt.

— **Helgoland** tudvalevőleg mult évben átment a német állam birtokába. Érdekes adatokat nyujtottak a törvénykezés első napjai. Azt hiresztelték, hogy a német bíróságok iránt erős ellenszenv s idegenkedés fog nyilvánulni; sőt terjesztették, hogy a «Gerichtstag» kezdetén nem jelentkezett senkisem, sem panaszos, sem panaszlott. A valóság mindezt nagyon is megczáfolta. A jogkeresők mindjárt első napon tömegesen jelentek meg ügyes-bajos dolgaikkal. A jogkeresők tódulása oly nagy volt, hogy a birák este 8 óráig voltak elfoglalva. A következő napokon még nagyobb számban jelentek meg. Mindenesetre a német bíróságok jelleme s képzettsége iránti bizalom kifolyásául is tekintendő ezen tünet.

— **Nancyban** a vizsgálóbiró a vizsgálat folyamán a védő ügyvédnél házkutatást tartott és zár alá vette a vádlott irományait, sőt a közte és védőügyvédje közt folytatott levelezését.

A nancyi ügyvédi kar ez ügyben f. hó 16-án a következő határozatot hozta:

Tekintve, hogy az ügyvéd irodájában tartott házkutatás, melynek czélja, hogy az ügyfél által reábizott irományokat és levelezést elkobozzák, a védelem szabadságát és az ügyvédi titoktartást sérti,

hogy a védelem szabadságának elve uralkodik egész bünvádi eljárásunkon,

hogy ezen elv alapján el kell távolitani a vádlott és védője közti közlekedésnek minden akadályát,

hogy az ügyvédnek meg van tiltva a büntetőtörvényben meghatározott büntetés terhe alatt, hogy a reábizott titkot elárulja, sőt az ügyvédek fel vannak mentve, hogy erre nézve bíróság előtt tanuskodjanak:

ebből következik, hogy a védő-ügyvédnél házkutatást tartani nem szabad és hogy a vizsgálóbiró, ki ezt teszi, átlépi hivatalos hatalmának körét.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája

Huszonhetedik évfolyam. 14. SZ. Budapest, 1892. április 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A perjogi reform. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvédtől. — *Jogirodalom:* Róma törvényhozása a népgyülések korában. Dr. Keil A. L. prémontréi tanár. Dr. KLEKNER ALAJOS kassai jogakadémiai igazgatótól. — *Törvénykezési Szemle:* Kir. törvényszékek, mint felebbviteli bíróságok. Dr. KÖNIG VILMOS budapesti ügyvédtől. — Büntethető-e az orgazda, ha a tolvaj a magánvád visszavonása folytán nem büntettetik? *D. D.* — Liszt Ferencz. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A perjogi reform.

Mély hódolattal adózom a német jogászok szellemének s még nagyobb csodálattal tekintek azokra az eredményekre, melyeket rendszerek kigondolása és gyakorlati érvényesitése körül felmutatni képesek. De nincs talán egyetlen egy materia, melyben oly virtousitást lettek volna képesek kifejteni, mint a perjogi kategoriák megteremtésének terén.

Alig van érdekesebb tanulmány, mint ebből a szempontból vizsgálni a különböző német államoknak törvénykezési intézményeit, de különösen azok alakulásának történetét és nyomon követni amaz előzményeket, melyek végre a német birodalmi polgári perrendtartás megalkotásában nyertek kiegyenlitést és egy időre legislatorius befejezést. A mi pedig különösen vonzóvá és hozzá még rendkivül tanulságossá teszi ezt a vizsgálódást, az ama transsubstantiatio, melyen a német jogászok keze és theoriáik hatása alatt keresztül mentek azok az idegen, legkivált franczia és angol institutiók, melyek polgárjogot nyertek a német jogtudományban, részben a gyakorlat terén is, de valóságos naturalisatio tárgyává lettek, ugy hogy azokra ma már, tartalmukat és tulajdonképeni czéljukat tekintve, melylyel hazájukban birtak, ráismerni is nehezen lehet. Sőt a rendszer-alkotás és theoriák konstruálásának ez a szinte természetté vált szokása, vagy ha éppen tetszik, originarius hajlama odáig ment, hogy az, a ki közvetlen szemléletből ismeri a külföldi institutiókat s alkalma volt azok müködését is megfigyelni, midőn oly német könyvet vesz kezébe, mely éppen abból a czélból látott napvilágot, hogy ezeket az intézményeket a maguk tulajdonképeni valóságában ismertesse meg, abban azt látja, hogy a systema kedveért le vannak nyesve ezeknek az intézményeknek sokszor igen jellemző sajátosságai, vagy mondjuk ki egyenesen, a német theoria szempontjából abba bele nem illő s kinövéseknek tartott kiágazásai, ugy hogy azok eredeti valóságát jó, ha az olvasó félvilágitásban látja meg, mert nem ritkán egyáltalában nem nyer azokról igazi tájékozást.

Nem csoda tehát, ha a német jogtudomány és törvényhozás — a mi különösen a polgári peres eljárásra áll, — akkor is, midőn tisztán a maga czéljaira alkotni akar, a prækonstruált theoriáknak szolgálatában áll s e közben perjogi kategoriákat alkot, melyeknek feláldozza a gyakorlati czélt, melyet elérni akar, sőt feláldozza néha az elvet is oly vonatkozásaiban, melyek elméletileg is igazoltak, de a felállitott keretbe nem mindig férnek kényelmesen az elvont theoria tételei által követelt egész szabatossággal bele.

Éppen ezért, főleg speciális magyar szempontból, — mert elsőrangu *állami* tekintetek követelik nálunk a gyakorlati czélok és az elmélet lehető tökéletes összhangját, — mindig sajnáltam és ennek nem egyszer adtam már kifejezést, hogy kivált a polgári perjog reformja tekintetében annak a készültségnek jó nagy része, melyet szakköreinkben látunk, szinte kizárólag a német iskolának hatása alatt áll, még pedig, — legyen szabad kimondanom, — a felebbviteli rendszer terén ugy, hogy nem is az elvet, hanem a német birodalmi chablont követi s azt ugy akarja nálunk meghonositani, hogy a formai keret teljesen megfelelne az eredeti mintának, de ugyanaz az elv és czél szenvedne flagrans sérelmet, mely a német birodalmi törvényhozást vezette akkor, midőn megalkotta a polgári perrendet. Ehhez járul még az a másik körülmény, hogy ez az iskola, ha szabad igy nevezznünk, teljesen szem elől téveszti a magyar törvénykezésnek ama traditióit, melyek nem egyszer sulyos kisértéseknek voltak kitéve, sőt megengedjük, több izben az uralmat nyert politikai vagy társadalmi nyomás meg is hamisitotta azokat, de melyek elvi tartalma és jelentősége sokkal becsesebb és e nemzet jogfejlődésére nézve, éppen mert nemzeti szükségnek felelnek meg, sokkal fontosabb, mint bármely külföldi chablonnak átültetése, mely sohasem verne e nemzet jogéletében gyökeret.

Bennem, a ki előszeretettel foglalkozom ezekkel a kérdésekkel és megismerkedni iparkodtam a helyszinén a külföldi intézményekkel, a nélkül, hogy kizárólag Németországban keresném az arkanumot, de itthon azután azok világánál kétszeresen tudok gyönyörködni a mi régi institutióinkon, melyek beléletét, fájdalom, ma már kevesen méltatják figyelmükre, pedig ezek a nemzeti genius államalkotó bölcseségének valódi emlékoszlopai, — nem csekély keserüséget ébreszt, midőn azt látom, hogy valamely jogreform hirére, vagy első bemutatásakor több mint feles számmal szólalnak meg olyan hangok, melyek a német jogtheoriákon kivül egyéb forrásokról tudomást venni sem látszanak; saját intézményeinknek történelmi előzményei iránt pedig még csak érzéket sem tanusitanak.

Alkalomszerünek tartottam ezt felemliteni éppen a perjogi reform felett meginduló eszmecserében, melyre nézve elsőrendü szükség az, hogy azt minden oldalról világitsuk meg, mielőtt a törvényhozás kimondja felette a döntő szót.

A mit eddig az igazságügyminiszter által a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslatról olvastam, sajátságos világitásban mutatja a hatást, melyet a német processualisták munkái nálunk sokakra gyakorolnak. Egyenesen az a felfogás kezd nálunk érvényesülni, hogy a szóbeli tárgyalás maga a czél, melyet meg kell valósitani s ebben a felfogásban azután az egyedüli döntő szempont természetszerüleg a perjogi technika lesz, melynek alárendelik a birói szervezet leg lényegesebb követelményeit, sőt másodrendü fontosságuvá válik az, a mi a valódi feladatot képezi, s a minek a perjog csak eszköze és szabályozója lehet, hogy a társadalom az őt megillető mértékben érvényesitse szerepét az igazságszolgáltatásban s ekként létesüljön az a kölcsönhatás, mely ha nem létezik, az alakilag és anyagilag legkifogástalanabbul és legmüvésziebben berendezett törvénykezés minden egyéb lesz, csak az nem, a minek lennie kell: a társadalom jogérzetével összhangban álló, a közremüködni hivatott faktorok jogtudatának kölcsönös fejlődését biztositó igazságszolgáltatás.

A civilis törvénykezés körében a peres feleknek közvetlen részvéte az itéletet megelőző törvénykezési funktiókban minden forumon ezen uton és a nyilvánosság által biztositása a hatásnak, melyet a társadalomnak és a biróságnak egymásra gyakorolnia kell, sokkal magasabban álló érdek, semhogy ezt szabad volna bármely prækoncipiált perjogi technikának alárendelni, a minthogy éppen megforditva ez utóbbinak kell az előbbi feladathoz alkalmazkodnia.

Olvasom és hallom, hogy mily szörnyü megbontása a jogegységnek és a központi legfőbb forum szabályozó auktoritásának az, ha nem a m. kir. Curia hatáskörébe utalja a törvényjavaslat a revisiót.

De ugy látom, hogy azok, a kik a tételt igy állitják fel, csakugyan tisztán a technikai formák rabjai és arra nem gondolnak, hogy lehetnek viszonyok, melyek között ennek a formulának alkalmazása és életbeléptetése a mindig szem előtt tartandó igazi czélt sokkal kevésbbé képes szolgálni, mint az e chablontól eltérő más megfelelő szervezés.

Az ellen, hogy sommás ügyekben a törvényszékek legyenek a felebbezési forumok, melyeket a felek sokkal közelebb találnak meg, mint a táblákat, csak elvétve hallunk kifogást. De abban azután a legtöbben éppen nem tudnak megnyugodni, hogy a Curia helyett a táblák gyakorolják a revisiót.

Csakhogy ezek meggondolták-e azt, hogy nálunk, — főleg ha a mint a törvényjavaslat teszi és a mint szükséges is, az ugynevezett bagatell-ügyek egész nagy tömege a sommás eljárás körébe visszautaltatik, — a revisiónak munkájával a Curia jelenlegi összealkotásában egyáltalában képtelen volna megbirkózni? Mi következnék be elhárithatlanul?

Első sorban a Curia birói létszámának oly nagymérvü szaporitása, mely egyfelül veszélyeztetné éppen azt a czélt, melyet elérni akarnak, mert egy csapással megszüntetné ama *szervezeti* feltételeket, melyek nélkül egyöntetü biráskodás nem képzelhető, másfelől, minthogy e létszámszaporitás bizonyos határon tul nem mehetne, a jogorvoslatnak kényszerü oly korlátozása a törvényhozás által, mint azt akkor tapasztaltuk, midőn a budapesti kir. itélőtábla megszaporitott ereje sem volt képes megküzdeni azzal a munkával, melyet a perek óriási tömege zuditott reá.

Ám tessék számolni ezekkel a tényezőkkel s azok szükségszerü következményeivel, melyek a gyakorlatban éppen az ellenkezőjét idéznék elő nálunk annak, a mit theoriában oly szépen és tetszetősen állitottak maguk elé. A ki azt mondja, hogy ily körülmények között a Curiára kell bizni a revisiót a jogegység biztositása érdekében, az megfeledkezik arról, hogy a jogegységnek biztositására sehol a világon nem voltak elégségesek a perjogi és a materiális kodexekben lefektetett garantiák; hanem kellett még ezeken kivül és ezek felett egész sora a szervezeti biztositékoknak, melyek egyszerüen megszüntek létezni, a mint a birói testület ugy megnövekedett, hogy az együvétartozásnak közvetlen érzete a tanácsok egész sorozatában szétváltan müködő tagok között fen nem maradhatott.

Ily viszonyok között a hány tanács itélt, annyi különböző főtörvényszék fungált. És én, ha a kettő között kell választanom, inkább elfogadom éppen a materiális igazság győzelme érdekében azt a rendszert, melyben több külön főtörvényszék müködik, mint revisionalis forum, ha ezek birói testülete mint ilyen hozható érintkezésbe a társadalomnak és a feleknek jogérzetével s ezeknek egymásra hatását ekként szervezetileg látom biztositva, mint azt a rendszert, melyben egységes testületnek nem is nevezhető nagy számu biróból álló központi forumnak egy egész sereg tanácsa vesződik a perek halmazával, meggyülölve természetszerüleg mind magát a pert, mind azt a társadalmat, melylyel érintkezésbe még közvetve sem léphet ily viszonyok között akkor, midőn birói tisztét teljesiti s azért hozhat ezerszer és ezerszer alakilag korrekt itéleteket, de sohasem fogja megérteni azt a társadalmat, mely vele szemben áll, a mi már magában elég nagy baj; de még nagyobb baj az, hogy ez a társadalom még kevésbbé fogja megérteni azt a legfőbb forumot, melytől pedig jogfogalmainak tisztulását és jogérzetének megerősödését kellene legelső sorban várnia.

Ne játszunk annyit a jogegységnek igazságszolgáltatási jelentőségével, mint azt nálunk teszik. Processuális téren megvan a jogegységnek az az értelme, a mint azt mi használni szeretjük. De az anyagi jog alkalmazása terén gyakran halljuk a jogegységet ugy emlegetni, a hogy az egyáltalában nincsen helyén. A legfrappansabb hasonlatosság mellett, mely két per között létesül, oly óriásilag eltérők lehetnek az alkalmazandó jogelvek, hogy csak a laikus, vagy az elfogult fél beszélhet arról, hogy a biróság a jogegységet sértette meg, midőn másként döntötte el az egyiket és másként a másikat. Annak az igazi biztositéka pedig, hogy a per állásának megfelelő legyen az itélet alakilag is, anyagilag is, csak kettőben található fel.

Az egyik az, hogy a nyilvánosság érdeklődése mellett teljes közvetlenséggel fejtsék ki a felek a biró előtt ténybeli és jogi álláspontjukat s az valóban tisztázva kerüljön a biró itélő foruma elé, a mi a biró és fél kölcsönös közremüködését igényli; a másik az, hogy az a biróság legjobb meggyőződése szerint alkalmazza az érvényes jogot, melynek a birói *testület* vérébe átment köztudattá kell fejlődnie.

Az elsőre hasonlithatlanul nagyobb a lehetőség és az alkalom, ha az ügyek azon részében, melyek sommás utra valók, másodfokulag a törvényszék, mint revisionális forum pedig a tábla dönt. Mig a második biztositék sokkal könnyebben, állandóbban és megnyugtatóbban fog megvalósulni, ha az a közönség, mely keresi az igazságot, egy csekély számu, ugyanazon birói testülettel fogja magát mindig szemben találni, mint revisionális forummal, mely a direktivát az objektiv jogból, a jogkereső közönséggel érezhetőleg fentartott érintkezésből, a vele egyenrangu birói forumok között létesitett processuális kapcsolatból s attól a szük körre határolt legfőbb birói forumból veszi, a mely itél utolsó fokon a rendes perekben, melynek befolyását a táblákra az irányadó jogelvek képződésére és megállapitására peren kivül is biztositotta a törvényhozás s mely ha kevesebb számu tagból fog állani a korporativ birói öntudatnak imponáló fölényét sokkal biztosabban fogja a sommás perekben döntő revisionális forumokra is átszármaztatni, mint tehetné ezt akkor, midőn maga is elmerülne a feje fölé tornyosuló akták és tárgyalások tömege között, a mi, ismételjük, kényszerüleg azt idézné elő, hogy sommás perekben oly szük határok közé kellene végre is korlátolni a jogorvoslatot, hogy az többé processuális szempontból sem birna igazi értelemmel, hatását pedig sok irányban teljesen elveszitené.

A mitől én a törvényjavaslatban kontemplált rendszer mellett sikert várok, az a táblák ezen müködése mellett az, hogy a csak rendes perekben utolsó fokon itélő Curia birói létszáma apasztható lesz annyira, hogy betölthesse testületileg átérzett és ennek hatása alatt gyakorolt legfőbb birói funktióját s képes legyen kifejteni ekként felemelkedő tekintélyével azt a nivelláló hatást, mely helyzetében egyik legfőbb hivatását képezi. Igy lesz belőle az ország legfőbb birósága e szó valódi értelmében, gyakorolva rendes perekben a biráskodással együtt járó azt a felügyeletet a táblák felett, melynek igazi hatása csak a biráskodással kapcsolatban van; mig ezzel párhuzamosan az itélő táblák mint sommás perekben utolsó fokon döntő forumok képesek lesznek a biráskodással kapcsolatban hatályosan gyakorolni a felügyeletet a törvényszékek fölött, melyeket a Curia mint revisionális forum alá rendelni, hogy ezt a szempontot se hagyjuk figyelmen kivül, annyit tenne, mint a felügyelet ezen nemét erejében teljesen megzsibbasztani, a mit nem éreznének ugyan

meg a törvényszékek, de válságosan megsinylene az igazságszolgáltatás.

A ki a régi magyar törvénykezést ismeri, melyet az 1868-ik évi perrendtartás eltörölt, az tudja, hogy annak életrevaló traditiói minő bölcs processuális és organisatorius elvekből meritették az erőt. És ne felejtsük el, hogy annak a régi magyar birói szervezetnek egyik jellemző vonása a társadalomnak részvéte volt az igazságszolgáltatásban, mely a király nevében, de mint a nemzetnek mandatariusa müködött. A magyar jogfejlődésnek egyik legszomorubb eredménye volt az a forum, mely megfeledkezett arról, hogy midőn a magyar társadalom és birái között ketté tépte az évszázados kapcsolatot, ezt a kapcsolatot nem helyettesitette rögtön egy másikkal, mely más alakban, de ujra összehozta volna az igazságszolgáltatás terén a magyar társadalmat biráival.

Én ezeknek a traditióknak feléledését látom a törvényjavaslatban. Az igaz, hogy az nem felel meg a német chablonnak; de megfelel annak a czélnak, melyet az igazságszolgáltatás szervezése terén meg kell valósitani. A perjogi technika abban alá van rendelve, a mint alá kell hogy rendelve legyen azoknak az elveknek, melyek elméletileg is, gyakorlatilag is első sorban mérvadók, midőn a törvényhozás ily mélyreható reform megalkotásával foglalkozik.

Az az irányzat, mely a törvényjavaslat ellen hadilábra kelt, ha chablonjait életre kelthetné a magyar birói szervezetben, ép oly éket verne az ország birói forumai közé, mint a mily bizton elérné azt, hogy az ország legfőbb birósága igazságszolgáltatási hivatásának ne felelhessen meg. A magyar judikatura érdekében az áll, hogy megvalósuljon az a reform, mely a törvényjavaslatban lefektetve van. Vajha lehető gyorsan követné azt a polgári perjognak teljes kiépitése, miután a sommás eljárásba a magyar bíróság beleélte magát. Lehetetlen, hogy e reform a magyar igazságszolgáltatásra és a magyar birói szervezetre regeneráló hatással ne legyen. De azt ne a német processuális technika keretei, hanem a mi birói szervezetünk és törvénykezési szükségeink szempontjából vegyük birálat alá. *Günther Antal.*

A jogorvoslat kérdésére legközelebb ismét visszatérünk. *Szerk.*

Jogirodalom.

Róma törvényhozása a népgyülések korában. Irta Dr. Keil A. L. prémontréi tanár. Budapest. Franklin-társulat. Magyar irod. intézet és könyvnyomda.

Jó vaskos, — 26 ivnyi, — nagy nyolczadrétü kötet ez az ujabb irodalmi termék, melynek nem annyira szigoru kritikai méltatását, mert ezt alapos és hosszu áttanulmányozás, sok fáradsággal és nagy időt kivánó összehasonlitás nélkül tenni nem lehet, mint inkább rövid ismertetését óhajtom eszközölni itten, hogy e mü iránt felköltsem azok figyelmét, a kiket érdekel.

Sajátságos jelenség, hogy, mint ez már nem egyszer történt, e münél tulajdonkép a nyelvész, mert hiszen szerzője gymnasiumi tanár, tesz ezuttal szolgálatot a joggal foglalkozóknak. Szó sincs róla, hogy nyelv és jogalkotás egymással a legszorosabb összefüggésben nem állanának, mennyiben törvényt, jogot nyelv nélkül képzelnünk nem lehet. Másrészt az is tagadhatatlan, hogy a törvényhozás is szolgálja a philologiát, mivelhogy az emberi szellemnek ide sorolandó termékei magának e tudománynak történetére, fejlődésére is szükségkép befolyást szoktak gyakorolni. A kölcsönhatást a szellem mindkét irányban való nyilvánulásának közös forrása, az emberi lélek, magyarázza meg; minélfogva, mint a philologusok fáradozásának gyümölcsét a jogi világ, ugy megforditva a jogászok müködésének eredményét már szintén nem egyszer szedték és élvezték a philologusok is.

Reá utal ez igazságra szerzőnk munkája előszavában.

Mi jogászok hálás elismeréssel lehetünk a szerző iránt, azért, hogy jelen, nagy fáradsággal, hosszu idő s talán számos éj virrasztásai fölhasználásával irt müve által lehetővé tette irodalmunkban oly forrásmüvel birnunk, mely a római jogalkotás csaknem egyezer esztendőnyi szülöttjeivel hoz közvetlen érintkezésbe minket.

Más müvelt népek a legnagyobb lelkesedéssel fogadnak hasonló müveket. Fáradságáért a szerzőnek másutt mind a szellemi elismerés, mind az anyagi előny jutalma bőven kijár. Elszigetelt viszonyaink között mi, adjuk meg legalább az elismerés háláját annak, a ki irodalmunkat nagy hézagot betöltő ily becses müvel tudta megajándékozni.

A munka, mint czime mutatja, a római törvényhozás állapotának van szentelve a népgyülések korában. Éppen, mert a népgyülések még a császárok idejére is kiterjednek, nem zárkózhatott el a szerző annak szükségétől, hogy vázolja a császári hatalom törvényhozói érvényesülését annál inkább, mert a törvényhozás tényezői sorában felemliti és rajzolja a magistratusokat is.

Továbbá, mivelhogy a tartalom nem netán a törvényhozás története, hanem határozottan a törvényhozás állapota körül forog, szerzőnek, ha a czélnak megfelelő egészet akart, mint a hogy akarta nyujtani, nem lehetett mellőznie az egyes törvények gyüjteményes összeszedését és egybefoglalását sem.

S tulajdonkép munkájának ez a része az, mely kiválóbb fontossággal bir.

De lássuk röviden a munka külső beosztását. Az első részben törvényhozói tényezők czimén, a legujabb tudományos kutatások eredményére folytonos figyelemmel kifejti a nép, a magistratusok, a senatus jelentőségét.

Igaz, hogy a mü czime talán feljogositana követelni, hogy kifejtette legyen, hogy az általa teljes számban elősorolt hatóságok mennyiben és minő mértékben voltak egyszersmind ugy, mint a nép, mint később az imperatorok, a törvényhozói hatáskör részesei, más szóval, hogy mi módon gyakorolták a reájok átruházott, átment e nemü hatalmat, — de ha meggondoljuk, mikép a szerző nem egészben a jogalkotás, hanem határozottan és csak a törvényes jog képződésének tényezőit iparkodott előtüntetni, e részben pedig a magistratusok átlag csak a kezdeményezés jogosultsága s az alkotmányos keretek megtartása fölött való ellenőrködés kötelezettsége alatt állottak: annál inkább beérhetjük azzal, a mit ez első részben nyujtott, mert a mit a népgyüléseket, a magistratusok hivatal-körét s ezek között a császárok imperiumát illetőleg, kik később a népet szentesités dolgában is helyettesitik vala, valamint mit még a senatusról is elmond, oly világosan, oly szabatosan s folytonosan a klassikusokra való hivatkozással oly indokoltan tárja szemeink elé, hogy lehetetlen teljes képet nem alkotnunk azokról az összeható erőkről, melyek annál az elévülhetetlen dicsőségü nagy népnél a jogalkotás (tehát nem csupán a törvényhozás) nagy gépezetére mozgatólag, müködtetőleg hatottak.

Azoknak, kik e részben ismeretekkel már birnak, a szavazó polgárok, a népgyülések, a királyság, a köztársasági magistratusok, a császárság, a senatus szervezete s hatásköre, müködése iránti fejtegetései szerzőnknek valóságos üditő repetitorium, melynél a tájékozódás annál könnyebbé leszen, minél inkább foglalkozott valaki Róma politikai és jogtörténetével.

A második résznél, t. i. a törvények gyüjteményénél föltünik mindenekelőtt az aránytalanság, mely a tizenkét táblai törvényeken tul, a magistratusokról elnevezett törvények és törvényjavaslatok között a közjogi és a magánjogi törvények csoportját illetőleg mutatkozik.

Mivelhogy a szerző kizárólag csak a törvényhozói jogalkotást törekedett munkája keretében föltüntetni: nem lehet csodálkoznunk a magánjogi törvények aránylag csekély anyaga fölött, miután ez utóbbi, t. i. a magánjogi anyagot tevő —

jogszabályok képzése — mint ez ma-nap is történik, nem kizárólag törvényhozói akarat, hanem a rómaiaknál, mellőzve Justinian korát, tulnyomólag más tényezők közremüködésével gyarapittatott.

Tény, hogy a mi a római törvények, vagy tágasabban szólva: római jogszabályok kihatását a modern népek jogi müvelődésére vonatkozólag illeti, e részt — a közjogi törvényeket nem illette meg soha az a fontos szerep, mint a melyet a tudomány a római magánjognak juttatott; de mindamellett összehasonlitás szempontjából a modern világ egyes nagy nyilvánulásai és társadalmi jelenségei iránti párhuzam tehetése végett, a római hasonnemü törvényhozás intézkedéseitől sem szabad a jelentőséget elvitatni akarni.

És e czélt tartva szem előtt, a szerzőnk által a senatusról, a comitiákról, a magistratusokról, a polgárjogról, a bíróságokról, a polgári törvénykezésről, a büntetőjogról, a provintiák igazgatásáról, a közgazdaságról, a rendészetről, a hadügyről, a külügyről, a vallásügyről, a törvények alól való felmentésről és a privilegiumokról egybegyüjtött s közlött törvények oly tanulságosak és oly sokoldaluak, hogy ezekből a római államélet mibenléte iránt a gondolkodó sokkal mélyebb felfogást és nézetet szerezhet magának, mint bármely, még oly széles alapra fektetett politikai vagy müvelődési, vagy jogtörténeti munkákból.

A magánjogi törvényeket a család-, gyámság-, az örökösödési jog-, a tulajdon elleni kihágás- s a tiszteletdijakról szóló csoportozatokba beosztva találjuk e müben.

Az egyes törvényes intézkedések szövegét kiválóan érdekessé teszi mindenekelőtt az a körülmény, hogy a szerző a javaslatot tevő férfiu nevét, a javaslattétel idejét is felhozza; megérinti a czélt, mely az inditványozóra a rogatio indokát képezte és rövid szavakban rámutat a törvényes intézkedések foglalatára is.

A mü használhatóságát megkönnyiti a függelék, melyben minden törvény czime, tárgya s a hely, a hol s a lap száma, mely alatt található, jelezve van.

A Gaiusra, a Digestákra való utalások és hivatkozások pontossága iránt is itt-ott törekedtem meggyőződést szerezni magamnak és megállapitani, ha hibátlanok-e? Az eredmény föltennem engedi, hogy a klassikusokra való hivatkozások is, ez alapon teljesen kielégitők.

Mindennél fogva szeretem azok fülébe kiáltani, kiket a római világ, e világnak örökké fenmaradó legkésőbb emléke, joga érdekel, természetesen e könyvre nézve: «Tolle, lege.»

Győződjék meg kiki, ha való-e mindaz, mit e becses mü érdeméről itt röviden felhoztam.

A szerző minden kétségkivül érdemes arra, hogy az irodalom nevében legalább elismerésünket hangoztassuk neki.

Ha tán anyagi siker nem is, de igenis megjutalmazhatja őt az a nemes tudat: hogy derék munkát, derekasan s jól végzett. *Dr. Klekner Alajos.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Kir. törvényszékek, mint felebbviteli bíróságok.

A sommás eljárást tárgyazó törvényjavaslat kimagaslóbb reformeszméinek elhatárolása után azt találjuk, hogy az organikus jelentőségü ujitások a felebbezési stádiumba esnek. Itt pedig legradikálisabban érinti egész igazságügyi szervezetünket az a dispositio, mely a felebbezési forumok közé a törvényszékeket beékeli. Tagadhatlan, hogy ez eszmét a kritika a megszokottság bizonyos apathiájával fogadta, a dogma érinthetlensége elnyom minden aggályt, ugy hogy máris a háládatlan feladatok sorába szorult minden kisérlet, mely itt még megfontolni valót akar kimutatni. Pedig a megfontolásra késztető okok egész sorozata áll elő, a mint az elvi hozzáférhetlenség jelszavát elhallgattatjuk.

Helyes igazságügyi politika törekvéseinek czéljait nem fogja kimerittetteknek tartani, ha megteremti az igazságszolgáltatás objektiv garantiáit, nem kisebb sulyt fog fektetni arra is, hogy a jogkereső közönség a kiszolgáltatott igazságban megnyugodjék. Ezen alanyi momentum kellő méltatásának hiányában stabilis, egészséges jogfejlődés nem képzelhető, mert a modern irányban fejlődött jog tudása oly mély ismereteket tételez már fel, hogy a nép az igazságban csak hinni vagy kételkedni bir. Ez elvből kiindulva a felebbezési bíróságok organisatiójánál is első helyre tüzhetjük azt a feltételt, hogy a jogkereső közönségben felköltessék az a meggyőződés, mikép a felebbezett ügyek *magasabb szellemi niveaun álló forum* előtt nyernek elintézést. E feltételnek a törvényszékek nem felelnek meg, és azért a közönség azokban csak alsóbiróságot fog látni. E meggyőződést az elégületlenség lassan müködő és a jogrend stabilitását felforgató jelenségein kivül még egyéb gyorsabban beálló következmények is fogják kisérni. Mindenekelőtt óvakodni fog mindenki a sommás eljárás kikötésétől, nehogy ügye másodfokban a törvényszékek elé kerüljön, azután óriási módon fognak szaporodni azon ügyek, melyek substratuma csakis a felebbezési forumra való tekintettel felemeltetett és végül érezhetően fognak csökkenni azon ügyek, melyek éppen a sommás eljárás eddig élvezett előnyeinek igénybevehetése czéljából a követelés részekbeni érvényesitése által állottak elő.

A ki praktikus téren müködik, meg fogja erősiteni azt a tényt, hogy már az 1881. évi LIX. törvényczikk azon intézkedése, mely 500 frtot meg nem haladó sommás perekben a további felebbezést két egybehangzó itélet ellen kizárja, a rendes perek egész legióját teremtette, mert a felek kétes esetekben a Curia itéletét kivánják provokálni és csak abban hajlandók megnyugodni. Mily arányokat ölt majd a substratumkészités, ha most a tábla helyébe a törvényszék fog lépni?! A felebbezési forum iránti bizalmatlanság tehát igen reális módon fog nyilatkozni, még pedig abban, hogy a rendes perek száma emelkedni, az ügyek 90%-ára taksált sommás perek száma pedig tetemesen csökkenni fog.

Az alsóbiróságból metamorphosált felebbviteli forum iránti ellenszenv egy további következménye a tömeges revisiókban nyerend kifejezést. A birságok aligha fognak elijesztő hatást gyakorolni, mert a revisionális kérelmek formális indokolatlanságát megállapitani nálunk nem könnyü; a hol kodifikált magánjog nincs, ott minden jogkérdés vitás és az «anyagi jogszabály helytelen alkalmazása» minden birságtól való félelem nélkül feltétlenül vitatható. A törvényjavaslat tehát czélját elérni nem fogja, a rendes perek száma nem fog apadni és a kir. táblák munkaterhén könnyitve nem lesz.

De ha az objektiv garantiák szempontjából mérlegeljük a kir. törvényszékek hivatottságát felebbezések elintézésére, még akkor sem juthatunk a javasolt ujitást támogató eredményhez. Tagadhatatlan, hogy egy tisztán appellationalis forumként müködő bíróságnál már a kritikai tevékenység kizárólagos voltánál fogva is magasabb szinvonalu jogi képzettség, az igazságszolgáltatás végczéljaihoz simuló jogászsiasabb felfogás és egyáltalában emelkedett jogi szellem uralkodik. Megforditva, a törvényszékek annyi sok administrativ chablon- és nyers munkát kénytelenek végezni, hogy ott az a finomabb kritikai érzék, mely minden felülbirálat előfeltételét képezi, még csak nem is fejleszthető. A munkamegosztás hiánya tehát a szellemi produktum értékét érezhetően leszállitani fogja.

Már előre is halljuk azonban, a mint a Németországban honosságot nyert rendszer eredményeivel argumentálnak az itt megérintett aggályokkal szemben. Mi a német viszonyokra való utalást egyáltalában nem tekinthetjük megnyugtató bizonyitéknak; először nem subjektiv szempontból, mert

ha Németországban a Landgericht itél, és az elég arra, hogy a jogkereső közönség a vitás ügy elintézésében megnyugodjék, úgy nálunk hasonló megnyugvás előidézésére legalább is a Curia itéletére van szükség. Másodszor a német Landgerichtek magasabb szinvonalon állanak, mint a mi törvényszékeink, végül Németországban a jogtudomány fejlődött volta és a kodifikationális állapotok összehasonlithatlanul könnyebb és jobb itélkezést tesznek lehetségessé.

Semmi esetre sem szabadna azonban szem elől téveszteni azt, hogy még nem mult el egy év, a mióta nálunk a kir. táblák decentralisáltattak, hogy a közönség ezáltal a felebbezési forumokat máris devalváltaknak tartja és hogy igy jelenleg minden lépés a *decentralisatió és degradatió felé* a bizalmatlanságot igazságszolgáltatásunk iránt csak megerősiteni lesz alkalmas. *Dr. König Vilmos.*

Büntethető-e az orgazda, ha a tolvaj a magánvád visszavonása folytán nem büntettetik?[1]

Birói gyakorlatunk erre a kérdésre határozottan igennel felel, és egészen megállapitottnak tartja azt, hogy akkor, mikor a tolvaj vagy sikkasztó magánvád hiánya vagy visszavonása folytán marad büntetlen, az orgazda mégis büntettessék.

Első tekintetre feltünik, hogy ez a gyakorlat bizonyos tekintetben ellenkezik a természetes igazságérzettel. Az, a ki megveszi a tolvajtól a lopott dolgot, rendszerint, — ha t. i. nem professionátus orgazda, — nem nagyobb bünös, mint a tolvaj, és ezért a természetes jogérzetbe ütközik, hogy az, a ki a lopott dolgot megvette, büntetést kapjon, a mig az, a ki azt nemcsak eladta, hanem lopta is, büntetés nélkül szabadul. Igaz, hogy a magánvádra való üldözés rendszere általában avval jár, hogy a jogérzet némely esetekben kielégitetlen marad, az orgazda elitélése esetén azonban a természetes jogérzet megütközése még nagyobb a rendesnél azért, mert ilyenkor az orgazdasággal vádolt egyén rendszerint éppen azon tolvajok vagy sikkasztók vallomásai alapján, itéltetik el, a kik a magánvád hiánya miatt a büntetés alól szabadulnak.

Akkor, mikor a birói gyakorlat ilyen eredményekkel jár, kétszeres figyelemmel kell mérlegelnünk azt, hogy a törvény nem enged e meg valamely egyéb értelmezést. Véleményem szerint pedig a jelen esetben ugy áll a dolog, hogy a törvénynek azon magyarázatához, a melyet a birósági gyakorlat elfogadott, még szó fér, és hogy az ellenkező magyarázat büntető törvényünk és eljárásunk alapelveivel támogatható.

Az orgazdaság ugyanis járulékos büncselekmény levén, csak akkor büntethető, ha előbb lopás vagy egyéb büntett forgott fen. Az elfogadott birói gyakorlat felfogásának első folyománya az, hogy daczára annak, hogy a lopás tettese az inditvány meg nem tétele folytán nem üldöztetik, mégis biróilag kell azt konstatálni, hogy lopás büntette fenforog. Ezt pedig büntetőrendszerünk alapelvei kizárják. Mert képzeljük csak el azt a bünvádi eljárást, mely ilyen esetben az állitólagos tolvaj, az állitólagos orgazda és az állitólagos károsult tagadása ellenében a bizonyitékokat gyűjtené arra, hogy a gyanusitott valóban lopott és akkor látni fogjuk, hogy ez a bünvádi eljárás nem tartozik a mi büntetőrendszerünkbe, a mely az eljárás megindit ását feltétlenül kizárja akkor, ha inditvány nem tétetett.

Vagy képzeljünk el egy más esetet, pl. olyant, a milyen a mellékleten közölt itéletek alapját képezi. Itt megtétetett az inditvány és megindult a vizsgálat, azonban a vád a végtárgyaláson visszavonatott. Ha az orgazdát ez esetben meg akarja a bióság büntetni, akkor, daczára annak, hogy a vád visszavonatott, kénytelen lesz a tolvaj vagy sikkasztó bünösségét az itéletben konstatálni, Ez pedig szintén büntetőrendszerünk alapelveibe ütközik részint azért, mert vádlott az inditvány visszavonása után többé nem védekezhetvén, tovább nem is vádolható, részint pedig azért, mert a mint a Curia egy másfaju esetben, de idevonatkoztathatólag is helyesen mondja: «az ártatlannak való nyilvánitással egyértelmü megszüntető jogérvényes határozat után . . . . . azon személy, ki ártatlannak jogérvényesen van mondva, gyanu alatt állónak nem mondható». (L. «J. K.» mell. 1891. évi 49. sz. 531. sz. határozat.)

Ha azon birói gyakorlat, mely az orgazdát a tolvaj felmentése esetén is elitélhetőnek tartja, helyes, akkor a bünpártolás esetén, mely az orgazdasággal æquiparált járulékos büncselekvény, hasonló eljárás van helyén és akkor például el kellene itélni azt, a ki a tolvajt könyörületből elrejtette magánál ugyanakkor, mikor maga a tolvaj büntetés nélkül szabadul. Nem tudunk ugyan joggyakorlatra hivatkozni ezen kérdésben, de mégis azt hiszszük, hogy ily esetben biróságaink a bünpártolót a tolvajjal együtt felmentenék, a miből azonban az következnék, hogy az orgazdaság esetén ugyanezen gyakorlat van helyén.

Láthatjuk ezekből, hogy azon felfogásnak, hogy az orgazda a tolvaj felmentése esetén is büntethető, vannak olyan folyományai, melyek alig egyeztethetők meg büntetőrendszerünk alapelveivel. De a mellett ugy látszik előttünk, hogy a büntetőtörvénynek szigoruan értelmezett szavai is a mellett bizonyitanak, hogy azon esetben, mikor a tolvaj felmentetik, az orgazda sem itélhető el.

A Btk. 370. §-a szerint ugyanis orgazdaság büntette akkor forog fen, ha előzetesen lopás büntette követtetett el, orgazdaság vétsége pedig akkor, ha előzőleg lopás vétsége követtetett el. És pedig kell, hogy az orgazdaság tettese ne csak higyje, hogy előzőleg lopás büntette vagy vétsége elkövettetett, hanem az tényleg el is követtetett légyen. Akkor pedig, a mikor a lopás miatt az eljárás az inditvány hiánya miatt meg nem indittatott, vagy annak visszavonása folytán megszüntettetett, lopás büntette vagy vétsége a törvény értelmében fen nem forog. A mi büntetőrendszerünkben a bünösség kimondása és a büntetés kiszabása együtt járó fogalmak, a mit a Btk. 1. §-a avval fejez ki, hogy büntett vagy vétség csak az, a mit a törvény annak nyilvánit és a mi a törvény további §-aiban foglalt büntetésekkel büntettetik. Ebből és a modern büntetőrendszerek összes elveiből következik az, hogy pl. elévülés, jogos védelem vagy végszükség fenforgásának esetén nem szabad a büncselekmény fenforgását konstatálni és a felmentést kimondani, hanem a tettest ép ugy ártatlannak kell nyilvánitani, mintha a kérdéses büncselekvénynek u. n. tárgyi tényálladéka hiányoznék. Azaz, büntetőrendszerünk alapelveinél fogva az inditványi büncselekményeknél az inditvány megtétele ép ugy hozzá tartozik a büncselekvény tényálladékához, mint a törvény különös részében körülirt egyéb ismérvek, vagyis inditvány hiányában ép ugy nem létezik lopás, mint a hogy nem létezik az pl. akkor, ha a tettes tudtán kivül a saját dolgát lopta volna el. És mikor a törvény az inditvány visszavonásának megengedése által megadja a károsultnak azt a jogositványt, hogy a bünvádi eljárást megszüntesse, akkor azon esetben, ha a károsult e jogával él, az elkövetett cselekvény többé büncselekvényt nem képez. Ily esetben tehát a lopás büncselekvényének egyik lényeges tényeleme t. i. az inditvány megtétele hiányozván, lopásból eredő dolog megvételéről, azaz orgazdaságról sem lehet szó.

Annál kevésbé lehet szó az orgazdaságról azért, mert a törvény az orgazdaság minősitését ahhoz köti, hogy lopás *büntette*, vagy lopás *vétsége* volt-e az előzetes büncselekvény. Az pedig egészen állandó és a korrektionalisatiót kimondott döntvényekben egész tisztaságában feltüntetett birói gyakor-

[1] L. a mellékleten 164. sz. a. közölt jogesetet.

lat, hogy az elkövetett cselekvény büntetti, illetve vétségi jellege *egyedül* az által határoztatik meg, hogy milyen büntetés szabatik rá. Igy tehát a törvénynek már ezen szerkesztési módja folytán sem lehetne az orgazdaságot megállapitani a nélkül, hogy az előzetes büncselekvényre a büntetés mérve meghatároztatnék. Azt pedig talán bátran lehet állitani, hogy az orgazdaság minősitése végett nem lehetséges a birói itélet indokolásában azt kimondani, hogy a felmentett tolvaj minő büntetést érdemelt volna, ha az inditvány megtétetik. A fentemlitett táblai határozat ezen a nehézségen ugy segit, hogy meg sem kisérli azt a kérdést megoldani, hogy a tolvajok a lopás büntettében vagy vétségében lettek volna-e bünösöknek kimondandók, hanem büntettnek minősiti az orgazda cselekvényét egyedül a saját cselekvényének ismérveiből kiindulva. El kell ismernünk, hogy egyebet alig tehet a bíróság, ha az orgazdát elitélni akarja, de másrészről világos az is, hogy a törvény határozott rendelkezése követeli azt, hogy a tolvaj cselekvényének büntetti vagy vétségi minősitése képezze az orgazdaság minősitésének alapját, és abból, hogy a bíróság a tolvaj felmentése folytán meg van fosztva attól, hogy ezt megállapithassa, az következik, hogy a tolvaj felmentése esetén az orgazda is felmentendő.

Látjuk tehát, hogy a törvény szavaiból kiinduló ezen magyarázat sem egyezik meg e táblai itélet alapját képező jogelvvel, mig ellenben teljesen megegyezik azon fentebb kifejtett elvvel, hogy büntetés nélkül büncselekvény sincsen, mert hiszen éppen ezen elvnek folyománya az az állandó birói gyakorlat, hogy büntetti büntetésnek büntetti minősités, vétségi büntetésnek pedig vétségi minősités a folyománya.

D. D.

Liszt Ferencz.

Annak az általános reformmozgalomnak, a mely most a büntetőjog irodalmát áthatja, a nemzetközi büntetőügyi egyesület képezi középpontját. Ez az egyesület magáévá tette a büntetőjogi reform ügyét az egész vonalon, és az eredmény, melyet eddigi müködésével elért, nemcsak hogy kielégitő, de ennél is több. Nem lehet ugyan azt mondanunk, hogy az egyesület programmpontjai, vagy csak azoknak nagy része is átment már az európai államok törvényhozásába, de elérte az egyesület azt, hogy e programmpontok az egész müvelt világon ismertekké váltak és mindenütt a büntetőjogi reform megvalósitandó czéljaiként fogadtattak el.

Az egyesület programmjának általános vonása az, hogy nem a büntetőjogi formulák koncipiálására, hanem tudatosan kitüzött czélok elérésére fekteti a fősulyt. A programm legnevezetesebb pontjai a következők: 1. A visszaeső bünösök elleni erélyesebb küzdelem és hatályos intézkedések a czélból, hogy a teljesen javithatatlanok ártalmatlanokká tétessenek. 2. Az enyhe büncselekmények mai, gyakran barbár büntetéseinek enyhitése. Ide tartoznak az ifju bünösökkel való elbánás enyhitése, a pénzbüntetésnek nem fogságra, hanem kényszermunkára való átváltoztatása és a feltételes elitélés. 3. Intézkedések tétele a büntettek lehető megelőzése végett, iszákosság elleni intézkedések, elzüllött gyermekek védelme, javitóintézetek, stb.

Az egyesület büntetőjogi iránya ellen gyakran teszik egyik részről azt a szemrehányást, hogy azt ádáz vadság jellemzi, a másik részről pedig azt, hogy sentimentalis érzékenykedés által vétkezik és nekünk, a kik az egyesület programmjának nagyobb részét magunkévá tettük, gyakran nyilt alkalmunk ilyen vádakkal találkozni. Mint a fenti programmpontokból látjuk, mindkét vád egyformán igazolatlan. Azt a reformirányt, a melyet a nemzetközi büntetőegyesület képvisel, a mai rendszerrel összehasonlitva sem a tulszigor, sem a tulenyheség nem jellemzi, hanem jellemzi az, a mit fentebb mondtunk, hogy a büntetőjogi intézkedések alkotásánál a társadalmi védelem czéljait a mai rendszernél jobban tartja szeme előtt.

A nemzetközi büntetőügyi egyesület megalakitásában *Liszt Ferenczet* illeti a főérdem, és annak további vezetésében is az övé az oroszlánrész. És csak a legnagyobb elismeréssel adózhatunk neki, a ki képes volt az egyesületnek oly szervezetet adni, hogy az az egész müvelt világ tudósait maga köré gyüjtötte, és müködése által már maig is egy nagy sorát a reformeszméknek az egész világon elterjedésre segitette.

A nemzetközi büntetőügyi egyesület czéljainak és eszméinek szolgálatában látogat meg most bennünket a nagynevü német tudós. Holnap megtartandó előadása, mely a «*jövő büntetőjogá*»-ról szól, elénk fogja terjeszteni az egyesület egész programmját. Mi nem kételkedünk azon, hogy előadása az általa hirdetett eszméket ismét ujabb körökben fogja elterjeszteni, mert hiszünk azok igazságában és abban, hogy az azok feletti minden discussio, még ha Lisztnél kevésbé hivatott férfiu inditaná is azt meg, az eszmék terjedésének csak előnyére válhatik. A Magyar Jogászegylet pedig köszönettel tartozik Lisztnek, hogy ezen eszmékről való discussiót ő maga hozza felszinre az egyletben. Mi a magunk részéről őszinte örömmel üdvözöljük őt a magyar jogászság körében.

Különfélék.

— **Csemegi Károly elnöki beszéde** Concha Győző jogászegyleti előadása után — csekély kihagyásokkal — igy hangzott:

. . . . Azok, a kik a szellemi mozgató erőknek müködését a lefolyt idők történetében, különösen e század második fele kezdetének eseményeiben felismerték: ezen értekezés fonalán is ujabban meggyőződtek azon végzetes tévedésről, melyet különösen a német közjogi litteratura egyik része követett el akkor: a mikor az államhatalom egységének meg nem különböztetett szempontjára helyezkedve, az ujkori társadalommal és annak követelményeivel szemben, az államhatalom egységébe az állami hatalmak nyilvánulásának egységét is befoglalta, s ezzel a törvényhozást, végrehajtást és közigazgatást, mintegy egy személybe összpontositva — magát a törvényhozási hatalmat teljesen nullifikálta.

A tétel egyébiránt igy felállitva nem Labandtól származik; készen volt ez már az ötvenes években s gyakorlati alkalmazását is megtalálta azon összeütközésben, melyet «*Das Trauerspiel in Kur-Hessen*» megjelöléssel, oly találóan jellemez egyik történetiró. Ezen szerencsétlen elméletre vezethető vissza a «*hannoverai válság*» is, melynek legfőbb legitimatiójául állitotta fel Hannover királya, azon rettentő mondatot: «*Zwischen mich und mein Volk darf sich ein Blatt Papier nicht drängen*».

E mondatban foglaltatott össze a hatalom feloszthatatlanságának valódi lényege, valódi beltartalma; ennek kerestek elvi igazoltságot, tudományos jogalapot az uralkodó hatalom sophistái. És nem lehet szomoru érzület nélkül átsurranni e sötét kor azon jelenségén, mely — vagy magának az elvnek, vagy egyik-másik végzetes kiágazásának legitimálására — tevékenységben mutat fel oly férfiakat is, a kik egyébként — sok tekintetben hálánkra és tiszteletünkre tartanak méltó igényt.

Az ujabb idő átvizsgálta és kimutatta a hibát; és habár Laband — mint az értekező ur szeretetteljesen állitja — az uj alkotásu német birodalom érdekei által vezettetve — az államhatalom egységét ujra proklamálta, de az ő neve sem bizonyult elég hatalmasnak arra, hogy tana és érvei az alkotmánytan vitátlan thesisei közé bevétessenek; sőt utóbb Steinnek elmélete is, nemcsak kiegészitésre és rektifikátióra, hanem — a leghivatottabb részről — egyenes és alapos czáfolatra is talált.

Köszönet érte az értekező urnak, hogy a törvényhozói

hatalom elsatnyulására, értéktelenitésére, mint az egységes államhatalom elvében rejlő tartalomra és származatra egyenesen rámutatott, s hogy ezzel, a közjog azon kiváló tanárai sorába lépett, a kik, habár nem tartják a Montesquieu által felállitott triast kifogástalannak, sőt annak lényeges hibáját élesen kiemelik; de éppoly nyiltsággal és határozottsággal ismerik be: «hogy Montesquieu elméletének azon alapgondolata, mely szerint a törvényhozói, birói és közigazgatási hatalomnak egy személyben összpontositása minden szabadságot megsemmisit — ezen elmélet kiindulási pontja ma is az alkotmányos államnak, — a jelenkor államának.»

Kiterjeszkedett az értekezés — a mint ez természetes — a birói hivatásra is, ezt illetőleg azokhoz csatlakozva, a kik a birói funktiót, a végrehajtó hatalomban benfoglalt feladatnak tekintik. Vajon helyes-e, az alkotmány és az egyéni jog biztositéka szempontjából minden tekintetben igazolt-e ezen beolvasztás? E körül nem szüntek meg a kételyek, s a történet adatai — a parlamentáris rendszer uralma mellett sem alkalmasok e kételyek eloszlatására.

A bíróság függetlenitésének, lehető legteljesebb függetlenitésének szükségességét úgy a törvényhozói, valamint a végrehajtó hatalomtól, — elismerik mindazok is, a kik ezen föltétlen szükség és követelmény daczára, a bíróságot, szemben a végrehajtás állitólagos másik — nem független — felével, nem önálló hatalomnak, hanem csupán a végrehajtó hatalom alkatelemének, vagy — a mint egy másik formula szól — önálló ágának tekintik.

De ez utóbbi — igen jelentékeny módositást és nagy horderejü koncessiót véve alapul, és e mellett, mint általánosan elismert absolut követelmény mellett, viszonyitva a bíróságot a végrehajtás, másik — a közigazgatás funktióihoz, s ez utóbbi tevékenység organumának szükségszerü függéséhez és alárendeltségéhez: vajon nem mutatkozik-e elegendő indok e lényeges különbségben arra, hogy az, a mi létfeltételeiben ekként különbözik a másiktól, ezzel ne foglaltassék össze. És alapul véve a megjelölt módositás, illetőleg koncessio igazoltságát képező eszmét: nincs-e ebben elegendő indok a birói hivatás sulyának és erejének fokozására az által, hogy ezen — regulatora az állam jogrendjének, korrektivuma a sokszor éppen a felsőbb tényezők által erőszakosan megzavart jogállapotnak — mint önálló hatalom álljon szemben az állami egyensulyt felbontó, az intézmények által adott garantiákat megsemmisitő, vagy megzavaró hatalmaskodással?

A történet e tekintetben is nagybecsü tanitást tartalmaz.

Bizonyára senki sem tudja jobban, mint tudós felolvasónk, hogy e bekebelezés — soha sem juthatott — habár csakis a pusztán hallgatásból vélelmezett beegyezés következtében — a békés uralom jogczimével. Mindig és mindenkor találkoztak tekintélyes ellentmondók, s az egész franczia, az egész olasz joglitteratura, igen kevés kivétellel, — mely közé Garsonnet nagyobb szabásu munkája is sorolandó, — a bíróság önálló hatalmi minőségét vallja; sőt az államügyészség és bíróság jogkörének elválasztásánál a birói és a végrehajtói hatalom sérthetetlen önállóságának fentartása képezi ma is a határvonal kitüzésének elvi szabályozóját. Komoly figyelmeztetésül szolgál e kérdésben Gneist hathatós szava és Sarweynek Laband elleni találó és éles megjegyzése; mind megannyi óvások a jogállam garantiáinak csökkentése ellen; a mi pedig elmaradhatlan, ha a birói hivatás, önálló államhatalmi helyzetéből, a végrehajtói hatalomban benrejlő tartozékká tétetik . . . . .

— **Polgár Ignácz** kir. táblai tanácselnök elhunytával sulyos veszteség érte a budapesti kir. itélő táblát. Polgár Ignácz, a budapesti kir. tábla legidősb tanácselnöke, ezen bíróság kereskedelmi és váltótanácsát vezette. Ezen a nagy fontosságu helyen mint Karap Ferencznek közvetlen utódja 1886 óta müködött. Az ő vezetése alatt a váltótanács valóságos minta-szaktanács maradt, a milyenné elődje tette. A tanács tagjai azóta változtak, azok közül, a kik hajdanta a Karap Ferencz elnöklete alatt biráskodtak, ma már egyetlen egy sem müködik a budapesti kir. táblán. Hogy az uj tanácstagok fen tudták tartani a réginek tiszta és egyöntetü judikaturáját, abban az érdem oroszlánrésze Polgár Ignácz tanácselnököt illeti, a kinek öntudatos vezetése feledhetetlen lesz mindazok előtt, a kik őt mint birót ismerték. A táblák szétosztása után Polgár Ignáczra nehéz feladat várt. Nagyrészt egészen uj tagokból kellett a kereskedelmi és váltótanácsot ujjá alakitania. Ennek a feladatnak is megfelelt, és megrendült egészsége daczára is — egész addig, mig meg nem tört — kitartott azon a helyen, a melyen a magyar igazságügyet évek hosszu sora óta példaszerü ügyszeretettel szolgálta.

— **A franczia dynamitmerényletek** ismét rámutatnak büntetőtörvényünk azon hézagára, melyet évek óta többször kiemeltünk. Nem egy izben hangsulyoztuk, hogy a társadalomnak az ilyen veszélyekkel szemben a *praeventiv* politikát kell követnie. Hogy pedig mily veszedelmeket rejt magában az eseményeket érni hagyni s azután *egy pár eset alkalmából* hozni törvényt: azt mi sem mutatja jobban, mint a francziák példája. A dynamitmerényletek hatása alatt álló felizgatott társadalom megköveteli a legszigorubb rendszabályokat s a törvényhozás természetszerüleg nem tudván ellenállni a közvélemény parancsszavának, kénytelen volt a konkret esetek alkalmából példa statuálása okából olyan szigoru törvényt alkotni, a milyent békés időkben a társadalom semmiképen el nem fogadott volna.

— **Ügyvédek a kodifikátióban.** Jelenleg négy ügyvéd van bevonva a kodifikationalis munkálatokba. *Nagy Dezső* készíti az ügyvédrendtartást, *Schreyer Jakab* a csődtörvény novelláját *György Elek* és *Králik Lajos* pedig a családjog egy-egy részét.

— **Hivatali sikasztás** esetében a Btk. 76. §-a szerinti beszámithatlanság kérdése vettetett fel a Curia részéről.

Kir. Curia: Tekintve az elsőfoku bíróság végzésének indokaiban megállapitott s a teljesitett vizsgálat adatainak megfelelő tényállást, mely szerint vádlott mint Hajdu-Dorog város volt adóügyi tanácsnoka s pénztárnoka az ezen hivatalánál fogva kezeihez fizetett s az elsőfoku bíróság végzésében felsorolt pénzösszegeket sem annak idejében rendeltetési helyökre el nem juttatta, sem a hivatalból való kilépése alkalmával annak rendje szerint mint pénzmaradványt át nem adta;

tekintve, hogy a vizsgálat által megállapitott ezen pénzhiány az által, hogy vádlott utóbb a feljelentések megtétele után a bünvizsgálat folyama alatt fedezetet adott, kimentettnek nem vehető;

tekintve, hogy ezek szerint egyrészről vádlott ellen a Btk. 462. §-ában meghatározott hivatali sikkasztás elkövetésére nézve vádlott azon állitásával, hogy ama pénzekből semmit sem forditott saját czéljaira, el nem oszlatott gyanujelenségek forognak fen;

tekintve másrészről, hogy az orvosi látleletek s vélemények szerint vádlott elmegyengeségben levőnek találtatott;

tekintve, hogy az orvosszakértői vélemények nem adnak tüzetes felvilágositást arra, hogy az általuk észlelt elmegyengeség oly foku-e, mely mellett vádlott cselekedetei és nyilatkozatai miségének, minőségének, azok értelmének és hatásának ismeretével, tehát sulyuk és horderejük helyes megitélésére szükséges képességgel bir;

tekintve, hogy bünvádi eljárás csakis szellemi ereje teljes birtokában levő személylyel folytatható;

tekintve, hogy az imént kiemelt tulajdonságnak, vádlott által való birására vonatkozólag az orvosi vélemények kételyt ébresztenek:

mindkét alsóbbfoku birósági végzés feloldásával az első fokban eljárt kir. törvényszéknek meghagyatik, hogy ugy azon irányban, nem volt-e vádlottnak azon időben, midőn mint adóügyi tanácsnok s pénztárnok alkalmazásban állott, elmetehetsége megzavarodva? valamint azon irányban, vajon a nevezett vádlott jelenlegi elmeállapota megfelel-e a fen kiemelt megkivántatóságnak, tüzetes vizsgálatot eszközöltessen, a szakértő orvosok kihallgatása és az igazságügyi orvosi tanács

felülvéleményének megszerzése után esetleg a vizsgálatnak további kiegészitése mellett a törvénynek és a fenálló törvényes gyakorlatnak megfelelően járjon el, illetőleg határozzon. (1892 február 17. 4465. sz. a.)

— **Kampózási miseriák.** A budapesti kir. tábla W. Lipót bünügyében 1791. sz. a. a következő végzést hozta: Tekintve, hogy azt, hogy W. Lipót a terhére rótt okirathamisitás elkövetését beismerte, csak a kir. ügyészség állitja inditványában, a melyből a bíróság azt szóról-szóra leiratni rendelte, a mely állitás azonban W. Lipótnak a vizsgálat során tett vallomásával homlokegyenest ellentétben áll, mert terhelt beismeri ugyan, hogy az «F. és W.» czég aláirást a váltókra ő tette, de azt állitja, hogy erre *fel volt jogositva* s a vallomásáról felvett jegyzőkönyv zárbekezdésében egyenesen azt mondja: «minthogy ezek szerint büntetendő cselekmény nem forog fen, kérem magamat felmenteni»; tekintve, hogy a jogosan tett aláirás és az okirathamisitás közti óriási különbség sokkal kézzel foghatóbb, semhogy a kir. ügyészségnek inditványán kivül az ügyiratoknak is ismeretével biró bíróság a legcsekélyebb kétségben lehetne az iránt, hogy arról, a ki azt ismeri be, hogy jogosan eszközölte az aláirást, nem állitható az, hogy az illető ez által az okirathamisitásnak elkövetését beismerte: a kir. tábla a kir. törvényszék végzésének az ügyiratok tartalmával egyenesen megczáfolt ezt az indokát mellőzi s a kir. törvényszék végzését egyéb indokainál fogva helybenhagyja.

— **A kir. Curia első bünügyi tanácsa** következetesen alkalmazza azon elvet, hogy a pénzbüntetés átváltoztatási kulcsa az elitéltnek kereseti viszonyaihoz idomittassék. Az alsófokulag kiszabott pénzbüntetést tetemesen leszállitja és átváltoztatási kulcs gyanánt 1—2 frtot állapit meg. Ha ezen gyakorlat általánossá válik, sokkal kevesebben fogják a pénzbüntetést szabadságvesztés-büntetésben kiállani s a pénzbüntetés visszahódithatja a maga terét.

— **A meghatalmazó felelőssége a meghatalmazott dolusáért.** A következő sorokat vettük: Ily czim alatt közölt czikkemre dr. Blum János ügyvéd ur, az *Országos keresztény önsegélyző és fogyasztási szövetkezet* jogigazgatója, e lap mult heti számában szükségesnek látta az általa képviselt szövetkezet érdekeinek védelmére szót emelni.

A magam részéről nem mulaszthatom el e válaszra néhány sorban reflektálni, miután dr. Blum ur — ugy látszik — teljesen félreértette (nem akarom a «czélzatos roszakaratot» róla feltételezni) az én szerény szakszerü érvelésemet, melyre egy, e lapok mellékletén közölt curiai határozat adott alkalmat.

Nem egyéb puszta képzelődésnél, vagy egyszerü ráfogásnál, mintha czikkemben azt állitottam volna, hogy «bizton tudom», mikép a szövetkezet igazgatósága ügynökeinek olyan utasitásokat adott, hogy csak tegyenek a népnek teljesithetetlen igéreteket, s ezek által törekedjenek minél több tagot szerezni.

Czikkem ismertetvén a birósági határozatokból átvett tényállást, mindössze annyit mondott, hogy az exceptio doli *bizonyitásának* ilyen tényállitások mellett hely volna mindenesetre adandó, mert *ha* az ügynökök dolosus eljárása beigazoltatik, — dolus semper præstare oportet — a meghatalmazót (tehát a konkret esetben a szövetkezetet) felelősség terheli, akár egyenesen megbizta ügynökeit az igéretek tételére, akár pedig csak hallgatag elnézte az ügynökök dolosus eljárását. De sikeresen tehető az ügynökök dolusából meritett kifogás akkor is, ha a szövetkezet nem tudott meghatalmazottjának ténykedéseiről, mivel ezen esetben a meghatalmazót culpa in eligendo terheli.

Hogy mi az oka e feltünően tömeges pereknek, hogy az exceptio doli puszta *véletlen* folytán szerepel-e majdnem minden ilyen perben és hogy igazak-e a hivatkozott itéletekből *idézett* tények, vagy nem egyebek a «falusi nagyralátó fökapzsiak» koholmányainál: mindezt én sem a mult alkalommal nem érintettem, sem pedig most nem akarom tárgyalni. Ha dr. Blum ur czikkemnek csak czimét nyugodtan olvasta volna, tudhatná, hogy én nem az általa képviselt szövetkezetnek, nem a *meghatalmazónak dolusáról* irtam (a mint ő idéz), hanem a *meghatalmazottaknak — az ügynököknek — dolusáról* s a meghatalmazónak e dolus miatti felelősségéről.

Mert — és ez volt czikkemre irt válaszában dr. Blum urnak legfőbb tévedése — nem irányczikket akartam irni az *Országos keresztény önsegélyző és fogyasztási szövetkezet* ellen, hanem egy szorosan szakszerü czikket *a meghatalmazónak a meghatalmazott dolusa miatti felelősségéről.* *B.*

Nemzetközi Szemle.

— **A mentelmi jog.** Egy szászországi törvényszék kimondta nemrégiben, hogy a képviselői mentelmi jog a parlamenti tanácskozások huzamosb ideig tartó szünetelése közben nyugszik. A Reichsgericht ez itéletet megváltoztatta, kimondván, hogy az üléseknek rövidebb vagy hosszabb időre való elnapolása nem függeszti fel a mentelmi jogot.

— **A német magánjogi irodalom köréből.** *Die Kreditkündigung nach ihren wirtschaftlichen und rechtlichen Seiten.* Von dr. H. Jakobi. E mü a hiteltudakozódás és hitelfelvilágositás gazdasági és jogi oldalával foglalkozik. Most, midőn a hiteltudakozódó intézetek nálunk is kiterjedésben és fontosságban nyernek, érdekessé válik ezen ipar jogi szabályozásának kérdése is. Szerző behatóan vizsgálja a magán- és az iparszerü hitelfelvilágositás jogi oldalát; vajon a tudakozódó és a választadó közt szerződési vagy szerződésen kivüli viszony áll-e fenn, hogy az utóbbi dolusért vagy culpáért is felelős-e, hogy mennyiben felel alkalmazottjának, levelezőinek tévedéseiért. Szerinte a kereskedelmi tudakozó-intézetek foglalkozása külön kereskedelmi üzleti ágat képez, melynek jogi szabályozását a létező jogszabályokból levezeti. Egyes állitásaihoz sok kétely fér, azonban az ilyen, még csak keletkezőben és forrongásban levő uj materiának jogi tárgyalásánál ez elkerülhetlen.

Fakturen und Fakturaklauseln nach österreichischem Recht. Von Gustav Hanausek. E könyvecske szintén egy uj és rendkivül aktuális tárgyat dolgoz fel, t. i., hogy mi a jelentősége a számlákon olvasható (irott vagy nyomtatott) klausuláknak. Gazdag kasuistikával s az idevágó osztrák és német birodalmi judikatura teljes felhasználása mellett felállitja a kérdéseket, melyek a faktura alapján a gyakorlati életben felmerülni szoktak s megfejtéseiben egyaránt a jól iskolázott jogász, valamint a praktikus élet kivánalmaival szemben éles érzékkel biró üzletember nyilvánul.

Die Veräusserung beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung. Von Wilhelm Hausmann. E mü kevésbé uj, de rendkivül aktuális anyagot dolgoz fel. A részletfizetési üzlet egy idő óta le nem tér a német irodalom napirendjéről. A ki az idevágó viszonyokat ismeri, tudja, hogy e kérdésben egy darab sociál-politika rejlik. Szerző az ezen materiába vágó német és egyéb külföldi törvényhozást kimeritően összeállitja és különösen legislativ-politikai szempontból rendkivül becses fejtegetéseket nyujt.

— **A «Grober Unfug»** fogalmának dogmatikájával és történetével foglalkozik *Hacke* imént megjelent könyve. Az érdekes füzet a gyakorlat megvilágitásában is bemutatja a német büntetőtörvény ide vágó igen tágan magyarázott s ehhez képest gyakran alkalmazott speciális szakaszát.

— **Engerand** franczia képviselő törvényjavaslatot terjesztett be, mely szerint igen sulyosan büntettetnének azon szülők, kik gyermekeiken testi sértéseket követnek el.

— **Azon belga egyletek,** melyek az elhagyott gyermekek oltalmazására alakultak, szövetségre léptek egymással és közös organumot adnak ki.

— **A Garsonnet-féle nagyszabásu perrendtartási munkának** megjelent a negyedik kötete. Hátra van még két kötet, melyek egyike a jogorvoslatokat, másika a speciális eljárások fogja tárgyalni.

— **A «Société général des prisons»** jelenleg azon kérdést vitatja meg, vajon meddig terjedjen azon kor, melyben a gyermek nem felelős büntetőjogilag. Csaknem valamennyi szónok emelni kivánja a törvényileg eddig megállapitott évszámot.

—

A Magyar Jogászegylet és a Magyar Büntetőügyi Egyesület f. évi április 2-án d. u. 6 órakor a budapesti kir. törvényszék esküdtszéki tárgyalási termében (V., Markó-utcza, törvényszéki épület, II. em.) közös teljes-ülést tartanak, melynek tárgya: Dr. Liszt Ferencz hallei egyetemi tanárnak fölolvasása «a büntető jogszolgáltatás jövőjéről».

A felolvasást esti 8 órakor a Hungária szálló I. em. külön termében társas vacsora követi. A vacsorához jegyek 5 forintjával dr. Gyomai Zsigmondnál (IV., Deák Ferencz-utcza 19. sz. a., Dr. Chorin Ferencz ügyvédi irodájában) válthatók.

Főszerkesztő: **Dr Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 15. SZ. Budapest, 1892. április 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Liszt Ferencz előadása. — *l* — *Jogirodalom:* Szemle az egyházjogi irodalom köréből. Handbuch des Kirchenrechtes. R. v. Scherer. Dr. REINER JÁNOS budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Az egyesbirósági hatáskör az uj javaslatban. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Adalék a korrektionalisatio kérdéséhez. Dr. SÁNTA ELEMÉR kaposvári kir. alügyésztől. — A végrehajtási törvény 224. §-ához Dr. RÓNAI JÁNOS balázsfalvi ügyvédtől. — Az Institut de droit international. *Sz.* — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje mult hó végével lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fennakadás történjék. *A kiadóhivatal.*

Liszt Ferencz előadasa.

Liszt Ferencz szombati előadása, melyet a jogászegylet és a nemzetközi büntetőügyi egyesület együttes ülésén tartott, a legjobb alkalmul szolgált annak nyilvánulására, hogy a nemzetközi büntetőügyi egyesület programmja Magyarország jogászainak mily széles köreit volt képes eddig meghóditani. És a próba még jobb eredményt mutat, mint a minőt magunk is remélni mertünk volna. Az a nagyszámu közönség, mely Liszt előadásán jelen volt, a magyar jogásszágnak összes rétegeit képviselte, és, — ez volt legalább a benyomás, melyet mi az előadás alatt és után nyertünk, — nagyrészt magáéinak vallja azon alapeszméket, a melyekre a nemzetközi büntetőügyi egyesület programmja épitve van.

Nem akarjuk most Liszt előadásának tartalmát ismertetni. Magát a programmot olvasóink ismerik, és azt, a mi az előadásnak egyéni érdekességét képezte, t. i. azon szempontokat, a melyekből a programm egyik fő megalkotója azt felfogja és kifejti, egy czikk keretében ismertetnünk nem lehet. Erre nézve olvasóinkat magára az előadásra utaljuk, mely a jogászegylet kiadásában fog megjelenni. . . .

Addig is azonban egy oly pontról akarunk szólani, a melyre nézve mi a Liszt által kifejtett felfogástól eltérünk, és ez a pont az, mely a reformok megérett voltára vonatkozik.

Liszt, valószinüleg a németországi viszonyok hatása alatt, a hol most a magánjogi törvénykönyv megalkotása foglalja el a hivatalos körök munkásságát és a jogászközönség érdeklődésének legnagyobb részét, a reformkérdéseket nem az aktuális keresztülvitel, hanem a theoretikus kifejtés szempontjából tekinti. Ezen szempontból kiindulva ő egyforma érdeklődéssel viseltetik a feltételes elitélés és a deportatio, a pénzbüntetés reformja és a gyermekek kényszernevelésének kérdései iránt. Neki egyik kérdés éppoly kevéssé aktuális, mint a másik, és az ő szempontjából a kérdések összege még az akademikus vitatkozás stadiumában van.

Mi a reform megérett voltának kérdését más szempontból tekintjük.

A nemzetközi büntetőügyi egyesület programmja nem oly egységes egész, hogy annak egyes pontjai külön is megvalósithatók ne volnának. Szerintünk a feltételes elitélés kérdése megoldható, ha a nagy bünösök deportatiójának kérdése még megoldva nincs is, és a pénzbüntetésnek az eddiginél észszerübb végrehajtása vagy közmunkával való lerovása törvénybe iktatható akkor is, ha a gyermekek kényszernevelésének kérdése még nem jutott is a keresztülvihetés stadiumába.

Szerintünk tehát a kérdés helyes felfogása az, hogy mig a nemzetközi büntetőügyi egyesület programmjának egy része ma még a vizsgálódások és inditványok stádiumában van, addig annak másik része teljesen megérett arra, hogy a megvalósulás stádiumába lépjen.

E mellett szólnak nálunk a kérdés kodifikatorius előzményei is.

Nálunk az igazságügyi kormány elkészittette a Schedius-féle novelláris javaslatot, melyet a szakközönség csak azért nem tartott elfogadhatónak, mert a benne foglalt reformokat elégségeseknek nem találta. Ezen véleménynek adott kifejezést az e tárgyban összehivott enquête, mely egészen konkrét alakban formulázta azon pontokat, a melyekkel a a Schedius-féle javaslat kibővitendő. Az enquête munkálata számos oly pontot foglal magában, a melyek a nemzetközi büntető-egyesület programmjával azonosak. Megvan az enquête munkálatában a kis lopások, *petite criminalité*, büntetésének némi enyhitése és a visszaeső tolvajok büntetésének szigoritása. Megvan benne az ifju bünösök büntetésének reformja, a javitóintézetek intézményének kifejlesztése, és a feltételes elitélés. Megvan benne a pénzbüntetés reformja, a női szemérem fokozottabb védelme, a dinamit-paragrafus és végül több részleges ugyan, de együtthatásában az igazságszolgáltatást egyenletesebbé tevő intézkedés. És konstatálhatjuk azt, hogy az enquête munkálatai, melyek Magyarország elsőrangu jogászainak és köztük a büntető-törvénykönyv kodifikatorának is közremüködésével készültek, mindenütt, ugy a szakközönségben, mint az igazságügyi kormányzat faktorainál helyesléssel találkoztak, és hogy azok ma már a törvényelőkészités stádiumában vannak. Az e munkálatban foglalt javaslatok keresztülvitelét véleményünk szerint nincs semmi okunk attól függővé tenni, hogy a büntető törvényhozás egyéb távolabb eső, bármily fontos kérdései mikor fognak megoldást nyerhetni, — a mint hogy a Franciaország, Belgium, Olaszország és Anglia törvényhozásai által az utóbbi időben keresztülvitt büntetőjogi reformok sem egyebek a nemzetközi büntetőügyi egyesület programmjában foglalt tételek részleges megvalósitásánál.

Szükségesnek találtuk ezek elmondását most azért, mert az enquête javaslatainak keresztülvitelét nemcsak fontosnak, de sürgősnek is tartjuk, és mert bizonyos köreinkben mutatkozó azon ujabb felfogás, mely a megérett kérdések megoldását a meg nem érettek megoldhatásától akarja függővé tenni, gyakorlati eredményében a megérett kérdések megoldásának ellenzésével egyenlő értékü.

— *l* —

Jogirodalom.

Szemle az egyházjogi irodalom köréből.

Handbuch des Kirchenrechtes. R. v. Scherer.[1]

Előző szemlémben Scherer könyvének a házasság lényegére és a házasság feletti jurisdiktióra vonatkozó szakaszait ismertettem; jelen alkalommal a 112. §-ra térek át, mely a házasságkötés lényeges alakját tárgyalja. A kiindulási pontot azon kérdés képezi, hogy ki a házasság szentségének kiszolgáltatója? A franczia theologusok már a középkorban azt tanitották, hogy ezen kiszolgáltató a lelkész, s ezen tanitásnak Canus Menyhért — † 1560 — valódi dogmai tekintélyt szerzett. Később teljesen elejtették ezen tant és Jesualdus de Luca a Bronte felujitási kisérlete 1878 jul. 29-én Indexre került. Hogy a lelkész nem lehet ezen szentség kiszolgáltatója, hanem maguk a házasuló felek, azt azon tény mutatja, hogy az egyház mindenkor érvényeseknek tartotta a lelkész közbenjötte nélkül létesült u. n. alattomos házasságokat, ha csak különös rendelkezések — pl. a Tametsi — a lelkész részvételét elő nem irják. A második kiindulási pont azon tétel, hogy a házasság szerződés utján létesül. Csakhogy a házasság maga még sem obligatorius szerződés, hanem oly jogviszony, mely el van vonva a házasfelek szabad intézkedési joga alól és az objektiv jog sanctiója alá van helyezve. A megegyezésnek, — hogy a házasság létrejöjjön, — egyenesen arra kell irányozva lennie, hogy a házasságot s nem más nemi kapcsolatot létesitse, azért különbözik a maritalis consensus az eljegyzésre irányzott megegyezéstől. Nem áll az, hogy előbbinél a jelenre, utóbbinál a jövőre irányul a megegyezés — sponsalia de præsenti et de futuro, — mert a házassági megegyezéssel is jövőben mozgó állandó életviszonyt akarnak teremteni a felek, s viszont az eljegyzés a jelenben létesit jogviszonyt a jegyesek között.

A megegyezés a közönséges kánonjog szerint sincs semmi formához kötve, csak annak kell bizonyosnak lennie, hogy a maritalis consensus tényleg fenforog. A házassági nyilatkozat szinleges volta szorosan bizonyitandó; a csalárdul eljárt fél nyilatkozata értelmében van kötve, s a római jognak megfelelőleg az ily fél az öntudatosan szinleges eljárásra nem hivatkozhatik; ennek daczára I. Napoleon sikerrel támadta meg ezen alapon első házasságának érvényességét. A megegyezés szóval, irásban, jelekkel, konkludens tényekben nyerhet kifejezést, de mindenkor kifejezettnek kell lennie, ezért nem köthetnek házasságot azok, a kik egyidejüleg vakok és süketnémák, azonban nem képtelenek a vakok, vagy a némák, mert jelekkel fejezhetik ki megegyezésüket. A házassági megegyezésre vonatkozó juris et de jure præsumptiót képez a copula, mely egymás között eljegyzett két személy között megy végbe. Ezen tannal szemben ujabban főleg két theoria nem a maritalis consensusban, hanem más momentumokban keresi a házasságot létesitő aktust. Az *eljegyzési-elmélet* szerint az eljegyzés létesiti a házasságot; ezen eljegyzés adásvételi szerződés, a melynél az esketés, a nőnek a férfi részére történő átadása a szerződés teljesitését képezi, s az esketésnél kifejezett megegyezés — mint az eljegyzési consensusnak puszta ismétlése — tulajdonképen fölösleges. Ezen tanitás nincs igazolva, mert a kánonjog soha sem vesztette el szem elől az eljegyzés és házasságkötés közötti különbségtételt, habár a kifejezések használata nem mindig præcis, s igy gyakran nem lehet megállapitani, hogy a fenforgó esetben melyik jogügyletről van szó. Ezen elmélet Sohm nevéhez füződik, Scherer Kováts Gyulát is azon irók között emliti, a kik a fent ismertetett elméletet követik, holott Kováts Gyula felfogása szerint «az eljegyzés a házasságkötő erő daczára csak ugy jelentkezik, mint a házasság igérése, s mindig az áll az előtérbe, hogy az igéretnek be kell majd váltatni. A mig ez függőben van, nem annyira a puszta házassági kötés jelentős, mint inkább a házasság megkezdésére a házasságkötésből kiérezhető pactum de contrahendo, vagyis eljegyzés».[1] A *copulationalis-theoria* szerint, melyet legteljesebben Freisen fejt ki — csak a két fél között végbement copula létesiti a házasságot, csak az ekként végrehajtott házasság valóságos, felbonthatlan, szentséget képező házasság. A kánonjog szerint a copula nem erősiti meg a házasságot, legfölebb a már megkötött házasság bizonyitékául szolgál. Az tény, hogy csak a végrehajtott házasság kivétel nélkül felbonthatatlan, s ezen tétel dogmát is képez, azonban ebből még nem lehet arra következtetni, hogy a nem consummált házasság szabály szerint felbontható viszonyt képezne s egyenesen nem lenne házasság; a tridentinum legtávolabbról sem kivánja a copulát a házasság szentségi jelleméhez, s a római kathekismus pedig egyenesen azt tanitja, hogy a kopula nem kivántatik a valódi házassághoz.

Ezen szakaszban beszél Scherer a házassági megegyezésre befolyással biró tényezőkről, a cselekvő képességről, a kényszerről, a tévedésről, a rabszolgai állapotra vonatkozó tévedés akadályáról, a feltételes és a helyettesités utján történő házasságkötésről.

A házasságkötés lényeges alakja a két szerződő fél akaratának kölcsönös kijelentése. Ez tehát a kánonjog szerint tisztán konsensuális szerződés. Ezen tételt nem rontja le azon tény, hogy az egyház mindig sulyt helyezett arra, hogy a házasságkötések nyilvánosan menjenek végbe, mert ezen követelés éppen arra volt irányozva, hogy megnehezitse a könnyelmü házasságkötéseket és biztositsa a házasságok jogi létét. Az alattomos házasságok mindig azon veszélylyel voltak összekapcsolva, hogy létrejöttük egyáltalában nem, vagy nehezen bizonyitható, mig a nyilvános házasságkötésnél a köztudomás minden további bizonyitást fölöslegessé tesz. Mivel azonban a titkosan kötött házasságok érvényesek voltak és szentségi jelleggel is birtak, habár el voltak tiltva, azért több franczia és spanyol prælatus s főképen a franczia király küldöttei azon kivánatot terjesztették a tridenti zsinat elé, hogy a titkos házasságokból származó bajok megszüntetése végett a házasságok nyilvános megkötését tegyék azok érvényességének föltételévé. Az erre vonatkozólag megalkotott hires Tametsi-t — sess. 24. c. 1. de reform. matrim. — a zsinat 1563 február 5-től november 11-ig tárgyalta. Vita tárgyát képezte azon kérdés, hogy bir-e az egyház joggal arra, hogy a házasságkötést, mint szentségi aktust érvénytelenitő s lényegileg uj intézkedést alkosson? Erre való tekintettel a zsinat a házasságkötés alakjára vonatkozó rendelkezését nem is azon formában állitotta fel, mintha egyenesen a házasságkötés alakját kivánta volna megállapitani, hanem felállitotta az alattomosság akadályát — impedimentum clandestinitatis — és kimondotta, hogy a kik másként kötnek házasságot, mint az illetékes lelkész és két, vagy három tanu jelenlétében, azoknak házassága érvénytelen. — Qui aliter . . . . . matrimonium contrahere attentabunt . . . . . hujusmodi contractus irritos et nullos esse decernit . . . . . Ezen rendelkezés nem dogmatikus, hanem fegyelmi, jogi jellemü, azért módositható s meg is változtatható. Ezen jellemét mutatja azon körülmény, hogy mint reformhatározat lett megalkotva, egészen uj rendelkezést tartalmaz s csak bizonyos területeken áll érvényben.[2] A Tametsi rendelkezéseinek magyarázatára vonatkozó részt mellőzöm. A Tametsi csak azon plébániákban bir érvénynyel, a hol az ki lett hirdetve s ezen érvénye a kihirdetést követő 30 nap mulva áll be. A kihirdetés eszközlése, vagy annak elrendelése az ordinarius feladata s a plébános által önhatalmulag eszközölt valamely kihirdetés nem bir joghatálylyal. Az ordinarius kihirdető

[1] Az előbbi közl. l. a 12. számban.

[1] Részletesen kifejtve «Szilágyi Márton tanitása az eljegyzésről» czimü munkában.

[2] Lásd 1889. évi 8. sz. közölt Szemlémet.

rendeletéből ki kell tünnie, hogy a kérdéses szabályok a közönséges egyházjog rendelkezései, azonban nem kell föltétlenül annak is kitüntetve lennie, hogy az éppen a tridenti zsinat rendelkezése. A kihirdetés megtörténtének ténye tény-kérdés, mely kétség esetén bizonyitandó; vélelmezendő, — habár az ellenkező bizonyitását ki nem zárva, — a hol observantia folytán van érvényben, pl. a hol használatban van a Rituale Romanum, a melynek rubrumában meg van emlitve a tridenti rendelkezés. Ezen observantia csak a kihirdetés megtörténtének bizonyitását teszi fölöslegessé, de nem tekinthető különös kihirdetési módnak. A Tametsi kötelező Olasz-, Spanyol-, Franczia-, Lengyel-, Orosz-, Török-, Magyarországon, Portugal, Irhon, Holland, Belgium, Luxemburg, Ausztria, Algier, Kanadában, azonban erre nézve sem létezik teljes bizonyosság; ki nem hirdetettnek tekintetik a Tametsi Anglia, Skótia, Görögország, China, Japánban, az Egyesült-Államokban, Afrika s Ausztráliában és Németország, valamint Svájcz legnagyobb részében. Az oly helyeken alattomosan létrejött házasságok — a hol a Tametsi nem kötelező — csak akkor érvényesek, ha a házasulók azon helyen rendes lakhelylyel — domicilium — birnak. A házassági szerződés oszthatlanságára és a tridenti decretum szerkezetére való tekintettel kétségtelen, hogy azon katholikusok, — a kik rendes lakhelyök szerint a tridenti formának vannak alávetve, — még oly személyekkel sem köthetnek más formában érvényesen házasságot, a kik nincsenek a Tametsinek alávetve; éppen ugy érvénytelen azok házassága, a kik a törvény kijátszása végett mennek oly helyre, a hol a Tametsi nincs kihirdetve és érvénytelen addig, a mig ott nem szereznek domiciliumot; például érvénytelen két francziának Uj-Yorkban kötött alattomos házassága — Congr. Conc. 1873 január 25. — Létezik ugyan egy nézet, a mely szerint a Tametsitől eltérő formában létrejött házasság is érvényes, ha az egyik fél protestáns s az illető területen a tridentinum kihirdetése idején a protestánsok már szervezett egyházközséget képeztek; ezen kivételt XIV. Benedek a priv?legium-közlés elvével kivánja igazolni, a mely szerint exemptio, qua ipse fruitur, alteri parti communicata remanet. Ezen constructió nem bir jogtétel jelentőségével, mint ezt a Congr. Inquis. is kimondotta egy 1832 márcz. 14-én eldöntött esetben, a mely alkalommal érvénytelennek mondott ki egy párisi katholikus és londoni anglikán nő között Párisban anglikán káplán előtt létrejött házasságot. Kivételképen figyelmen kivül hagyható a tridenti forma ott is, a hol a Tametsi ki volt hirdetve, ha a plébánia, a melyben a Tametsi ki volt hirdetve, teljesen megszünt létezni, vagy a tridenti forma törvényes szokás utján lett megszüntetve; ha hiányzik az illetékes lelkész, vagy helyettese, vagy köztudomásulag nehézségekkel jár azokhoz hozzáférni — a mely esetben legalább két tanu előtt kell kijelenteni a megegyezést; — némely esetben a tridenti forma mellőzésével létrejött házasság convalidatiója is a consensus formátlan kijelentése által történhetik, s végül a szentszék is kivesz kifejezetten bizonyos házasságokat a tridentinum érvénytelenitő hatása alól. Ennek első példája a XIV. Benedekről u. n. Benedictina — 1741 nov. 4., — mely a holland államokban létrejött vegyes-, vagy nem katholikusok közötti házasságokra nézve állapitja meg e kivételt. A Benedictinát több pápa más területre is kiterjesztette, igy Quebek, Kanada, Uj-Orleans, Malabar, Bombay, Konstantinápolyra, Boszniára, Irhonra s Németország legnagyobb részére. Magyarországon a Lambruschini féle Instructió óta — 1841 ápr. 30. — dissimuláltatik a Benedictina, a mennyiben a nem katholikus pap előtt létrejött vegyes házasságok érvényeseknek tekintendők. A konkordatum tárgyalások folyamán Róma kifejezetten visszautasitotta a kormány azon kivánságát, hogy az Instructió Ausztriára is kiterjesztessék. A katholikusok egymás közötti házassága azonban az ily helyeken is a Tametsi formájához van kötve s a katholikusok és nem katholikusok között létrejött eljegyzést a copula nem teszi házassággá. A hol a Benedictina nem bir érvénynyel, ott fontos kérdés az, hogy minő tekintet alá esik a nem katkolikusok között a Tametsitől eltérő formában létrejött házasság? Hogy a tridentinum álláspontja szerint a protestánsok alá vannak vetve a katholikus házasságjognak, azt mutatja azon tény, hogy főleg Lainez inditványára azért tették a Tametsi kötelező erejét az egyes plébániákban való kihirdetéstől függővé, hogy a protestánsoknak eltérő formában létrejött házasságai ne legyenek szükségképen érvénytelenek. Nem mondható ki általános elvként, hogy az ily házasságok föltétlenül érvénytelenek, ellenkezőleg e doktrina érvényeseknek itélheti azokat, ha lehetetlen volt a házasulóknak a tridenti formát megtartani, ellenben érvénytelennek fogja tartani ott, a hol állami rendelkezés folytán az ily házasságokat katholikus lelkész előtt kell megkötni, vagy az egyház ezt legalább eltüri, vagy ez tényleg gyakorlatban van. Mert elvileg nincs megengedve katholikus lelkésznek az, hogy nem katholikusok házasságánál assistáljon s igy a nem katholikusok arra lennének kényszeritve, hogy soha se házasodjanak, vagy a nem katholikus felekezethez tartozás absolut jellegü bontó akadályt képezne, a mit jogi tételként lehetetlen felállitani. Jogilag nem állhat meg azon tétel, hogy a tridentinum hatálya alól ki vannak véve a protestánsok ott, a hol a Tametsi kihirdetésekor már szervezett protestáns egyházközségek léteztek, mert nemcsak hogy az ily protestáns egyházközségek fogalma ellenkezik a kánonjoggal — mely ilyeneket nem ismer, — hanem éles különbséget is teremt ezen tétel a protestánsok jogi helyzete között az egyes helyeken a nélkül, hogy azok ezen egyes helyeken tényleg eltérő viszonyban állnának a katholikusokhoz. Ma különben nem kétséges — Olasz- és Spanyolországon kivül — sehol, hogy tisztán nem katholikusok házasságai — egyes esetektől eltekintve — érvényesek, ha csak más kánoni akadály fen nem forog.

A mi a polgári házasságot illeti, lehet az törvényhozási szükséglet, de lehet a törvényhozásnak különleges lépése is.[1] Angliában a nép ellenszegülésén tört meg a Cromwel alatt 1653-ban alkotott törvény, mely kötelezőleg a békebiró elé utasitja a házasságkötést, ezért érvényesnek tekintették a formátlan házasságokat az 1753. évi Hardwick-aktáig, mely azokat anglikán lelkész elé utalja; 1836 óta megvan a lehetőség arra, hogy nem ezen lelkész, hanem állami hivatalnok előtt köttessék a házasság. A gyakorlat szerint a kötendő házasság bejelentését tanusitó, s az anyakönyvi hivatal által kiadott igazolvány alapján a katholikusokat saját lelkészök adja össze valamely erre kijelölt katholikus kápolnában, a hol az állami közeg jelen van. Spanyolországban az ott 1889 óta létező polgári házasság daczára a katholikusokra nézve a kánoni jog van érvényben, csak egy állami közegnek is assistálnia kell a házasságkötésnél, hogy azt a polgári lajstromba bevezethesse. Ez a helyzet Irhonban és Skótországban; ez utóbbiban a formátlan házasságok még mindig érvényesek, de a házasulóknak 3 héten át Skóthonban kell lakniok és az állami közeg által anyakönyveztetniök — 1878. évi törvény. — Az Egyesült-Államokban az állami anyakönyvezés a szabály, azonban a házasság nemcsak állami hivatalnok, hanem az esketésre jogositott lelkész előtt is köthető. A kötelező polgári házasságra nézve kiemelendő, hogy — Olaszországot kivéve — minden államban tiltva van a polgári aktus előtt igénybe venni az egyházi házasságkötést, a mi mellett nem lehet eltiltva az, hogy mindkettőnek hirdetése egyidejüleg történjék; Olaszországban is több izben történt parlamenti felszólalás a miatt, hogy az egyházi házasságkötés meg lévén engedve, számosan mellőzik a polgári aktust, a minek mellőzése azonban büntetlen marad. Az egy-

[1] L. az 1891. évi 45. sz. közölt Szemlémet.

ház visszautasitja a polgári házasságot, mivel ebben megsértve látja azon kizárólagos jogát, hogy a házasságok érvényére vonatkozó szabályokat felállitson. Gyakorlatilag — az egyház szempontjából — az ily házasságoknak annyi érvénye van, a mennyi azokat az egyházjog szerint megilleti.

A hol a Tametsi nem kötelező, ott a polgári formákban létrejött házasság érvényes, miután minden formátlan házasság is érvényes, sőt előnyösebb lévén a teljesen alattomos házasságoknál, még ajánlatos is ezen formák megtartása, ha csak nem sért vallási elveket; azért a nem katholikus pap, sőt a mohamedán kadi előtt is köthetnek katholikusok házasságot, ha ezek nem mint vallási, hanem mint politikai közegek szerepelnek — Congr. Inquis. 1672 nov. 29. XIV. Benedek 1744 febr. 2. Inter. omnigenas. — A tridenti jog területén a polgári formában kifejezett akaratkijelentések sem házasságot, sem pedig eljegyzést nem létesitenek, habár nincs kizárva, hogy a felek egyes esetekben házassági igérettel, s illetőleg eljegyzési szándékkal teszik akaratkijelentésüket. Azonban a polgári házasság formájában létesült viszony még sem tekinthető föltétlenül konkubinatusnak. Oly esetben, — a midőn törvény szerint a polgári formaságnak meg kell előznie az egyházi házasságkötést, — csak arra kell figyelmeztetni a házasulókat, hogy a polgári aktus után lehetőleg azonnal eszközöljék az egyházi aktust, de a polgári aktus igénybevételéért nem hogy büntetendők lennének, ellenkezőleg egyenesen utasitandók annak megtartására. XIII. Leo különben 1880 február 10-én kelt Arcanum encyklikájában visszautasitotta azon vádat, mintha az egyház ellenséges szemmel nézné a polgári formaságok megtartását. A fakultativ polgári házasságnál azonban büntetést érdemelnek a felek, mert öntudatosan lépik át az egyházi törvényt, holott szabadságukban áll ezen polgári formát igénybe nem venni. Ugyanez a helyzet a szükségbeli polgári házasságnál, melyet a házasulók akkor vehetnek igénybe, ha az egyházi házasságkötésnek valamely akadály áll utjában. Mindkét esetben arra kell törekednie a lelkészeknek, hogy a házasságot az egyházi házasságkötés lehetővé tétele által orvosolják. Ausztriában a katholikus felek házassága állami törvény szerint csak a Tametsinek megfelelő alakban történhetik; kivételt képeznek a vegyes házasságok, melyek a nem katholikus fél lelkésze előtt is köthetők; és az u. n. szükségbeli polgári házasságok, a melyek politikai hatóság előtt vihetők végbe, miután ma már nem kényszerithető a lelkész a javadalom zár alá vételével az esketés eszközlésére. A lelkészek azonban utasitva lettek, hogy igyekezzenek az akadályokat lehetőleg elenyésztetni. A politikai hatóságnál már ugyis anyakönyvezett szükségbeli polgári házasságok külön anyakönyvezésére a lelkészek csak rendelet által vannak kötelezve. Magyarországon a katholikusokra nézve századok óta az egyházi házasságkötési formán fekszik a suly, a mit igazol Kálmán királynak — Kováts Gyula nyomán közölt — törvénye. Azonban ma a nem katholikus fél lelkésze előtt is köthető házasság s ez a tridenti dekretumnak a Lambruschini Instructio által eszközölt felfüggesztésére való tekintettel a legtöbb esetben érvényes is lesz.

Scherer könyve ezeken kivül szól még a házasság hirdetéséről, az eljegyzésről, a házasság nem lényeges alakszerüségeiről, milyenek az esketési szertartások, a házasság megáldása.

Dr. Reiner János.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az egyes birósági hatáskör az uj javaslatban.

1868-ban 300 frt, 1881-ben 500 frt; ma pedig már 500 frt pénzkövetelés és ezenfelül 300 frt értéket meg nem haladó dologi, örökösödési és telekkönyvi ügyekre vonatkozó perek jutnak az egyes biró elé. A fejlődés állandó és fokozatos; de állandó a hatáskör megállapitásánál az elvi álláspont teljes hiánya is.

Mily jogelvek követelik azt, hogy a hatáskör a per tárgyának értékére való tekintettel állapittassék meg? Mi a különbség, a jogelvek szempontjából, az 500 frtos és 1000 frtos, a 300 frtos és 3000 frtos perek közt? Miért tereljük a magasabb értéket képviselő pereket társas bíróság elé, ha a kisebb értéknél egyes bíróban is megbizunk? Miért képezze a bíróba vetett bizalom fokmérőjét a forintok mennyisége?

Kérdések, melyekre elvi alapból kiindulva felelni nem lehet ugy, hogy az uj javaslatban napvilágra jutott hatásköri rendelkezések helyeselhetők legyenek.

Nézzük tehát a czélszerüségi szempontokat, melyek a perrendtartás alkotásánál különben is főszerepet játszani hivatvák. — A czél a jó igazságszolgáltatás; a perrendtartás rendelkezései megalkotják az eszközöket, melyekkel a czélt elérnünk kell. Minél alkalmasabb az eszköz a czél elérésére, annál czélszerübbnek tekintendő és igy a perrendtartás egyes rendelkezései ebből a szempontból vizsgálva annál czélszerübbeknek tekintendők, minél alkalmasabbak a jó igazságszolgáltatást biztositani.

Ha már most ily czélszerüségi szempontokból helyes az összes polgári pereknek mintegy 95%-át elsőfoku elbirálás végett egyes bíróra bizni, nem lehet kétség, hogy a még hátralevő 5% is legczélszerübben egyes bíróhoz utalható.

A javaslat a pereknek 95%-ára czélszerünek találja első fokon az egyes birói eljárást; czélszerünek kell tehát ama álláspontot is mondanunk, hogy a többi 5% per is hasonló elbánásban részesüljön, mert a polgári perek 5%-ára külön perrendtartást készitteni, külön bíróságot létesiteni, külön jogorvoslati rendszert megállapitani, vagy legalább is az egész jogászközönséget, birákat ugy, miként az ügyvédeket, a polgári perek 5%-a miatt kétféle alaki jog figyelemmel tartására kényszeriteni; a polgári perek 5%-a miatt a perlekedő közönséget a hatásköri kifogások okozta huza-vona következményeinek kitenni; a perek 5%-ánál az igazságszolgáltatást drágábbá tenni, a birósági székhelyet távolabbra helyezni mint a többi 95%-nál: miuden lehet inkább, mint czélszerü!

Ha tehát a javaslatnak a birósági hatáskör meghatározására vonatkozó álláspontja, a mennyiben a polgári perek 5%-át az eddigi hatáskörben hagyja meg, sem elvi, sem czélszerüségi okokkal nem támogatható: akkor ezt az álláspontot el kell hagyni és azon irányt elfogadni, mely ugy elvi, mint pedig czélszerüségi szempontból egyedül helyeselhető.

Nézzük a mechanikust; bizonyos munka elvégzésére bizonyos meghatározott fizikai erőt alkalmaz, sem többet, sem kevesebbet, mint a mennyire a czél, t. i. a kijelölt munka elvégzése végett szüksége van és ez az eljárása czél- és okszerü. Miért ne követhetnők mi jogászok ezt a példát.

A tapasztalás bizonyitja, hogy a perek tetemes része a feleknek a tárgyaláshoz való meg nem jelenése, az egyik vagy másik fél elmaradása, a felek megegyezése és számos esetben az első fokon eljáró biró itéletében való kölcsönös megnyugvás által befejezést nyer. Nincs ok, a mely megkövetelné, hogy ily esetekben a társas bíróság járjon el s mert a per megindítása alkalmával előre nem látható, hogy a felhozott esetek valamelyike be fog-e következni vagy nem? ennélfogva arra sincs ok, hogy a perek valamely kategoriáját már eleve társas bírósághoz utaljuk. Erre akkor következik be az ok, midőn a felek valamelyike az első biró itéletében való meg nem nyugvás által az igazságszolgáltatás fokozottabb biztositékát követeli.

Nem szenved kétséget, hogy a javaslat ama rendszere, mely első fokon az egyes birói eljárást, másod fokon teljes szóbeliséggel és uj bizonyitékokkal a társas birói eljárást állapitja meg és a jog kérdésében felülvizsgálati jogorvos-

latot helyez kilátásba: megadja mindazon biztositékokat, melyeket a jó igazságszolgáltatás követelményeinek szoktunk tekinteni. Az egyes bíróság közelségénél fogva lehetővé teszi azon régi ohaj teljesülését, hogy az igazságszolgáltatás lehetőleg gyors és olcsó legyen; a másodbirósági közvetlenség véget vet a mai társas birói rendszernek, mely előadói rendszere mellett nem egyéb, az elrontott egyes birói rendszer egyik válfajánál, még pedig sajnos, mind a három fokon s a felülvizsgálat végül, alkalmas lehet arra, hogy a mai elterjedt nézet, mely a birói jogérvényesitést lutri-játéknak tekinti, helyet adjon ama tisztultabb nézetnek, mely a birói itéletben a jogvita igazságos eldöntését látja.

Szükséges azonban, hogy a perrek 5%-a ne maradjon meg kiváltságos helyzetében, hanem a javaslat rendszere szerint ugyanoly bánásmódban részesittessék, mint a többi 95%.

Tóth Gáspár.

Adalék a korrektionalisatio kérdéséhez.

«Igazságos büntetés a cselekmény individuális minősége szerint. Sulyos büntetés a sulyos cselekményre, enyhe büntetés az enyhe cselekményre.» Igy fejezte ki nagynevü kriminalistánk, Csemegi Károly, a korrektionalisatio eszméjét.

Mellőzve itt a korrektionalisatio kérdésének tüzetes fejtegetését, csak annak kiemelésére szoritkozunk, hogy midőn a biró a Btk. 92., 20. §§. alkalmazásával a büntettet vétségnek minősiti és a vétségre megszabott büntetést méri ki, akkor nem a tényállás tekintetében történik változás, hanem a büntetés mérve alkalmazkodik a bünös individuális bünösségi fokához. Vagyis a tényálladék nem változik, a megtörtént cselekmény ugyanaz marad, hanem csak a büntetés módosul, ez tér el az in concreto elbirálás alá került cselekményre a törvényben abstrakte meghatározott bünczim szerint kiszabandó büntetési kerettől.

Ennek következménye azután, hogy valahányszor a büntettet képező cselekmény miatt a tettesre a Btk. 92., 20. §§. segélyével a vétségre megszabott büntetés alkalmaztatik, a konkret cselekmény is vétséggé minősitendő; de viszont ebből azután foly az, hogy mihelyt a biró a tettest a büntett helyett az id. szakaszok alkalmazásával vétségben mondja ki vétkesnek, akkor a cselekményért eo ipso a vétségre megállapitott büntetés szabandó ki.

Leggyakrabban fordul elő a gyakorlatban az, hogy sulyos testi sértés büntettét a biró a Btk. 92., 20. §§. felhivásával vétséggé minősiti; továbbá, hogy a magánlaksértés büntettéből lesz az id. szakaszok segélyével vétség; igen természetes, hogy ily esetekben a törvényben az illető helyeken a vétségre meghatározott büntetés lesz alkalmazandó. Mégis a Btk. 330. §-át illetően gyakran megtörténik, hogy a bíróság vádlottat a Btk. 92., 20. §§. segélyével a 330. §. szerinti magánlaksértés büntette helyett a magánlaksértés vétségében mondja ki vétkesnek, ennek daczára csak fogházbüntetést szab ki, és a pénzbüntetést mellőzi; jóllehet a Btk. 332. §-a szerint, mely a vétséget képező magánlaksértésről szól, a büntetés 3 hóig terjedő fogház és 100 frtig terjedhető pénzbüntetés. A fölvetett kérdés lényegileg ugyanoly tekintet alá esik akkor is, midőn a magánlaksértés minősitett esetével találkozunk. (Btk. 331. §.)

Véleményünk szerint, ha a magánlaksértés büntettét (Btk. 330., 331. §§.) képező cselekményt a bíróság in concreto vétségnek minősiti, nemcsak fogház, hanem pénzbüntetés is szabandó ki.

A kik az ellenkező álláspónton vannak, azt mondják, hogy ha a Btk. 330. vagy 331. §. szerinti büntett helyett a bíróság a vádlottat a magánlaksértés vétségében mondja ki vétkesnek, egyedül fogház alkalmazható, de pénzbüntetés ki nem szabható, mert a Btkönyv 330. §-a pénzbüntetést nem rendel és eme büntettnek vétséggé történt lefokozásánál a 332. §-ban megszabott pénzbüntetés nem alkalmazható, minthogy a Btk. 330. §-ában meghatározott büntett más alkotó elemeket kiván, mint a 332. §-ába ütköző vétség; tehát a most emlitett 332. §. alá eső vétséggé alkotni és az itt meghatározott fő- és mellékbüntetéssel sujtani a 330. §-ába ütköző büntettet a 92. §. alapján sem lehet, annyival kevésbé, mert ez esetben a 332. §-ban meghatározott vétséggé átváltoztatandó cselekmény csak a sértett fél inditványára volna üldözhető. Találkozunk ily érveléssel is: «Tekintve, hogy a Btk. 331. §-ában minősitett magánlaksértésnek, melynek ismérveit az erőszak, fenyegetés vagy hamis kulcsok használatával történt behatolás képezi, oly kisebb foka, mely a cselekményt vétséggé minősitené, a törvényben megállapitva nincsen, a Btk. 332. §-ában minősitett vétség pedig teljesen nélkülözi a fentebbi ismérveket és igy egészen másnemü büncselekményt képez, melyre az erőszakos magánlaksértés büntette át nem változtatható. Tekintve, hogy oly büncselekményeknél, melyek ismérveiknél fogva a törvényben csakis büntettkép vannak megállapitva, a Btk. 92. §-ának alkalmazásával csak a sulyosabb büntetés nem változtatható az enyhébb büntetésnemre, de ezen átváltoztatás folytán egészen más ismérvekkel biró enyhébb büntetés alá eső cselekménynyé ama cselekmény nem változik át, s ennélfogva ily más körülményre alkotott törvény büntetési tételei is alkalmazásba nem hozhatók. (Curia 3672/884. sz. a.)

Véleményünk szerint azonban ez érvelések nem helyesek; nem pedig azért, mert a korrektionalisatio keresztülvitelében konsequentiát kiván, és a következetesség azt hozza magával, hogy a konkret cselekmény tettesére fogház és pénzbüntetés szabassék ki. Ugyanis a korrektionalisatio elvének alkalmazása nem a cselekmény tényálladékán szül változtatást, hanem a törvény által az illető helyen abstrakte meghatározott bünczim szerint rendes körülmények közt alkalmazandó büntetési nemet és mérvet korrigálja a tettes individualis bünösségéhez képest. A cselekmény objektive ugyanaz marad, akár alkalmaztatik a tettes javára a Btk. 92. §-a ez alapon az enyhébb büntetés, akár nem; mert nem azt mondja ki a biró itéletében, hogy az a cselekmény, mely a Btk. 330. §-a szerinti ismérvekkel bir, nem képez az id. szakaszba ütköző cselekményt, hanem csak annyit mond ki, hogy a konkret esetben a tettes bünössége csak oly foku, mely az id. szakasz szerint meghatározott büntetéssel sulyosan büntettetnék, miért is a 92., 20. §§. segélyével vétségnek büntetésével büntetendő és ehez képest viszont vétségnek minősittetik. Nem azt mondja a biró, hogy a 330. §. szerinti cselekmény a fenforgó enyhitő körülményeknél fogva a 332. §-ba ütközik, de éppen azért, mert ezt nem mondja, — a minthogy nem is mondhatja, de arra különben is szükség nincsen, — következik, hogy az a változás, mely a konkret esetben (330., 331. §§.) a vétségre meghatározott büntetés kiszabásában jelentkezik: mindössze a cselekmény tettesének subjektive enyhébb beszámitás alá eső bünösségében birja alapját és magára a büntetendő cselekmény tényálladékára kihatással nincsen.

(Bef. köv.) *Dr. Sánta Elemér.*

A végrehajtási törvény 224. §-ához.

Midőn ezen törvényszakasz *csak föltétlenül* maraszталó elsőfoku itélet alapján adott helyt biztositó végrehajtásnak, ezzel nyilván el akarta kerülni azt, hogy az adós ellen biztositás eszközöltessék oly birói itélet alapján, melynek alakilag teljesen megnyugtató voltához még egy utolsó föltétel teljesülése, egyik-másik fél esküjének tényleg történt letétele hiányzik. E törvényszakasz azonban az alább jelzendő distinctió figyelmen kivül hagyásával egyfelől többet árt a hitelezőnek, mint a mennyit használ az adósnak, másfelől igen gyakran *nem* igazságos arányt állit fel a bizonyosságnak már elért és még elérendő foka, mértéke között,

Ugyanis épen *oly* adósnak, kivel szemben nem csak tárgyi, de alanyi okokból is a biztositás elérése égető szükség, mondom, *éppen ilyen* adósnak egyszerü akaratától függ, hogy legvilágosabb és legegyszerübb peres ügyben hozandó itélet *okvetlenül* eskütől legyen függővé téve. Tetszésétől függ, bármely koholt ténykörülményt kifogásul felhozni a kereseti követelés *létrejöttének*, *megszüntének* vagy éppen *saját viszontkövetelésének* bizonyitására és erre nézve az ámuló felperest a főesküvel megkinálni. Legindokoltabb lehetne még az alperesnek a követelés létrejötte elleni exceptiója, bár ez is gyakran csak az ügy halasztására tervezett machinátiónak bizonyul. De mennyivel boszantóbb és a jogérzetet sértőbb az alperes eljárása akkor, midőn a teljesen bebizonyitott kereset megszünését vagy viszontkövetelés általi ellensulyozását állitja és mig ugyancsak a saját perorvoslatai által elhuzott jogerőre emelkedés után ő vagy felperes a megitélt esküt végre valahára leteszi, addig saját rokona vagy más kedvezményezett hitelező *kevesebb akadálylyal* jogerejü itélethez és sikeres végrehajtásához jut, a *jóhiszemü* hitelező pedig *a fedezettől elesik*.

Ugyanez áll azon esetre, midőn a felperes *kártéritési* követelésének valósága és fennállása egyéb bizonyitékok által *teljesen beigazoltatván*, csak *becslő* eskü itéltetett meg felperesnek a bióilag már taxált *mennyiség* formailag leendő kétségtelenné tételére.

Az előterjesztett sommás eljárási törvényjavaslat is csak részben fog e bajon a fő- és póteskü kiküszöbölése által segiteni, mert hiszen a még soká érintetlen maradó rendes eljárásban az eskü általi bizonyitás ezentul is fenmarad.

Mindezeknél fogva a közforgalom, de mindenek fölött az *igazság* érdeke sürgősen követeli, hogy a végrehajtási törvény 224. §-ában *a föltételesség csak a követelés létrejöttére szoritassék* vagyis hogy eskütől feltételezett itélet alapján *is* adassék meg a biztositó végrehajtás, ha az eskü a követelés *megszüntére* vagy az alperes *viszontkövetelésére* vagy a valónak és fenállónak bebizonyitott kereseti követelés *mennyiségére* vonatkozik csak. *Dr. Rónai János.*

Az Institut de droit international,

mely az oxfordi büntetőjogi megállapodások s a heidelbergi, lausannei, hamburgi ülésezései után mindinkább emelkedik tekintélyben s befolyásban, a nemzetközi részvényjog elveinek megállapitásán kivül még három más tárgygyal foglalkozott s jutott megállapodásra. És ezek: *külföldiek gyámsága*, *a külállamok s uralkodók elleni polgárjogi kereshetőség* s a peruton hivatkozott *külföldi jog s törvény* szabályainak hiteles kimutatása, melyek előlegesen külön bizottságokban tárgyaltattak s azután a legjelesb jogtudósok előadása mellett teljes-ülésben intéztettek el.

A mi az *elsőt* illeti, a mai nagy világforgalomban, midőn az idegen földöni letelepedések már tömegesek, mindennapi dolog, hogy kiskoru gyermekei vagy nagykoru elmebeteg családtagjai részére gyám rendelendő — a mi iránt az idegen állam nem mindig érdekelt — s ez iránt az államszerződésekben vagy kültörvényekben csak kivételesen történén intézkedés.

A lausannei *Lehr* referádája mellett következő irányelvekben lőn megállapodás: 1. A gyámság ily esetekben a kiskoruak honi törvénye szerint határozandó meg; különösen annak megkezdése s befejezése, a gyámhivás, ellenőrzés, jogok s kötelmek tekintetében. 2. Ha a kiskorunak nincsen sem lakhelye, sem más viszonya a hazájában, a mi előidézhetné a gyámrendelést: akkor az állama követsége vagy konsulsága hivatott a főváros gyámhatóságaként müködni. Ha azonban otthon rokonság vagy sógorsága lenne, akkor a legközelebbi rokon rendes lakhelye az irányadó. 3. A diplomatiai s konsuli képviselet hiányában, vagy bármily akadályoztatásánál, a tartózkodási hely gyámhatósága köteles saját törvényei szerint eljárni. De a gyámság kezdetének s bevégzésének idejét s okait saját hazai törvényeik szabályozzák. 4. Az ekkép egyik államhatóság által rendelt gyámság hatálya kiterjed más országokra is.

Az idegen állam s uralkodó elleni kereshetőség körül élénk viták fejlődtek ki. Erős érvek hozattak fel a meg nem engedhetőség mellett, nevezetesen az, hogy egy önálló államot nem lehet egy idegen államhatalom felségi aktusainak alárendelni; annál kevesbé, mert ily alárendeltséget kifejező itéletek végrehajtása nem igen keresztülvihető. De politikai tekintetből nem is tanácsos ily jog gyakorlata, mert zavarólag hathatna az államok közti békés, barátságos viszonyokra. Másrészt ezek czáfolatául felhozatott, hogy a meg nem engedhetőség elvétől bizonyos kivételek elismerten meg vannak engedve általában s igy az ellenvéleményüek részéről is; nevezetesen az ingatlanok iránti keresetek, a külállam által vitt per költségeiben való elmarasztaltatása, és az idegen birói hatóságnak való alávetés esetei. Különösen kiemeltetett, hogy az állami souver. initás megtámadásáról szó nem lehet, midőn tisztán magánjogi igények hozatnak a bióság elébe s nem oly cselekvények, melyeknél az idegen hatalom mint felsőbbség lépett fel. A végre nem hajthatóság esete pedig magánosok közt is előfordul; mig az idegen állam irányában sem történik mindig. És a politikai viszonyok megrenditésétől, a birói eljárás választásánál nem lehet jobban félni, mint akkor, ha a diplomatiai ut választatik a viszály kiegyenlitésére, a mi az ellennézetüek által inditványoztatott és a minek sikere számos véletlen körülménytől is függene. Végre felhozatott a megengedhetőség, mint szükséges jogintézmény mellett az is, hogy napjainkban az államhatalmak, fejedelmek nem szoritkoznak az állami, politikai feladatokra, hanem a magánosokkal versenyezve, élénk részt vesznek a közgazdászati mozgalmakban is.

Ezek alapján a kereshetőség elve megállapittatván, alkalmazására nézve következő irányszabályok ajánltatnak. Le nem foglalhatók azon ingók, kocsik, lovak, hajók, melyek az idegen uralkodó s udvara személyes szolgálatára rendelvék; azon ingatlanok s ingóságok sem, melyekre az államnak a magas államérdekek biztositásául szüksége van.

Másrészt felsoroltattak számos megengedhető keresetek, u. m. tulajdoni s birtokjogi igények, ingók s ingatlanokra, melyek bent az országban léteznek; ily tárgyu öröklési igények; az idegen államnak bent az országban üzött kereskedelmi s iparvállalatokra, vasutakra vonatkozó követelések; bent az országban kötött s itt teljesitendő szerződések jogviszonyai, pl. hadfelszerelési szállitmányokból; kártéritési igények tiltott cselekményekből, kivévén azokat, melyek az idegen állam által nyilvános aláirás utján létesitett kölcsönügyletekből, és a souverainitás kifolyásául szolgáló cselekvényekből származtatnak. Kimondatott az is, hogy az idézés diplomatiai uton eszközlendő.

Az utolsó tanácskozás s megállapodás a *külföldi jog s törvény igazolására* vonatkozott. Ennek nemzetközi szabályozása szintén szükségesse vált, miután az eddigi törvénykezési gyakorlat ki nem elégitő, mely szerint a kimutatás a peres felek, illetőleg képviselőik feladata, mint általában minden bizonyitás; vagy a külföldi jogtudósok kikérdezése, mi a vélemények különbözőségének lehetősége mellett biztos alapot nem nyujthat. A római senator, Pierantoni előadása mellett megállapodás az lett, hogy a bióság, melynél ily kérdés felmerül, ezt minden részleteivel kifejtve, jelentésbe foglalja s ezt az igazságügy utján a külügyi miniszteriumhoz küldi, melyek feladata azután diplomatiai uton, hiteles nyilatkozat kinyerése végett megkeresni azon állam igazságügyérét, melynek törvényére, jogszabályára történt hivatkozás. A siker nagyobb biztositására kivánatos lenne az is, hogy ezen jogsegélyzési eljárás a nemzetközi szerződésekbe foglaltatnék.

Ezeken kivül szőnyegre hozatott még több más jogi kérdés is, de ezek elintézetlenül maradtak. Igy az, hogy a külföldiek befogadása s kitiltása mily alapelvekre fektettessék s nemzetközi vagy állami ügynek tekintessék-e? Továbbá a követségek s környezetük joghelyzetének kérdése; az állami fenhatóság alá is tartozó s a nyilt tengerrel kapcsolatos parti vizek jogviszonya, a külszerződések közzétételének módja, mivel gróf Martitz lett megbizva; és a szökevény büntettesek kiadatására vonatkozólag az oxfordi megállapodások körül, nevezetesen a politikai vétkesek tekintetében felmerült kételyek eloszlatása s tisztázása; mire nézve csak az fejeztetett ki, hogy az egyesület tagjai ezen ügy mozzanatait folyton figyelemmel kisérjék, s a határozathozatal a további kifejlődéstől tétessék függővé. *Sz.*

Különfélék.

— **Az ügyvédi kérdés** minduntalan felveti magát. Kétségtelenül nagy bajok mutatkoznak az ügyvédi testületben. Mi is csak nem rég tüzetesen megbeszéltük azokat. De oly petitumok, milyeket egy kamarai tag e héten a napi lapok utján széltében terjesztett, mindenre inkább alkalmasak, mint arra, hogy előbbre vigyék az ügyvédség törekvéseit.

— **A budapesti kir. törvényszék** bünügyi osztályának vezetője a segédhivatalok számára uj kezelési utasitást adott ki. Ebből az utasitásból kiemeljük a következő intézkedéseket:

«Az iktató a bünügyek állásáról csak a bíróság és a kir. ügyészség tagjainak, hivatalos czélokra adhat felvilágositást vagy bizonylatot. Magánfél, ha kivánja, csak arról értesitendő, hogy az általa megjelölt valamely büntetőügy megérkezett-e a törvényszékhez vagy sem, és ha a törvényszéknél van az ügy, vizsgálóbirónál, előadónál, irattárban van-e és ki a vizsgálóbiró vagy előadó.

A kiadóban csak arról adható értesités, hogy valamely ügyszám elintéztetett-e vagy sem és hogy a kiadóba mikor érkezett. Ellenben sem az ügy vagy irat ott be nem tekinthető, sem tartalmáról értesités nem adható.

Az irattárnok a büntető-ügyiratok megtekintését és másolását az ügyben közvetlenül érdekelt feleknek csak elnöki előleges engedély alapján engedheti meg.

Más magánfél csak a törvényszékhez beadott kérvény utján, végzés alapján nyer erre engedélyt.

Az irattárnok bizonyitványokat a magánfeleknek egyáltalán nem, hatóságok részére pedig csak törvényszéki utasitásra adhat.»

Ezen intézkedések közt különösen méltánytalan azon ujitás, hogy az irattárban az ügyiratok a közvetlenül érdekelt felek által is csak külön elnöki, illetőleg alelnöki engedély alapján tekinthetők meg. Nem egyéb ez, mint felesleges vexatiója ugy a feleknek, mint magának az elnöknek. A bünügyi osztály vezetője ezentul egész délelőttökön át nem fog egyebet tenni, mint betekintési engedélyeket kiállitani a nála személyesen tisztelgő feleknek. Igaz ugyan, hogy az ügyiratok nyilvánosságra hozatalával az utóbbi időkben sok visszaélés történt, ámde a közvetlenül érdekelt feleknek az alelnök ur is kénytelen lesz megengedni a betekintést, s hogy érdekelt-e a fél, azt ezentul sem ő, hanem az irattárnok fogja az iratokból megitélhetni, a nem érdekelt feleknek pedig eddig sem mutatták meg az iratokat s teljesen elegendő lett volna egy ily irányu szigoru rendelet.

— **A nyiregyházi kir. törvényszék, ügyészség és járásbiróság tagjai** értekezletet tartván, a képviselőházhoz feliratot intéztek, melyben kérik annak kimondását, hogy a rangosztályokba sorozás a törvényhozás által állapittatik meg; továbbá, hogy az I. foku kir. bíróságoknál alkalmazásban álló elnökök, birák, ügyészek és birósági hivatalnokok rangosztályba sorozásában a Budapesten vagy vidéken való alkalmaztatás különbséget nem tesz, s a Budapesten alkalmazottaknak a megélhetési viszonyok alapján támasztható méltányos igénye, éppen ugy, mint a kir. itélőtáblák alkalmazottainál, a magasabb lakbér és helyi pótlékban nyer kielégitést.

— **A pénzbüntetés átváltoztására nézve** érdekes a kir. Curia alábbi itélete, mely a mult alkalommal közlött (l. 5. sz. *Különfélék)* ugyanily tartalmu itélettől abban különbözik, hogy itt a pénzbüntetés nincs kapcsolatban szabadságvesztés-büntetéssel és hogy nem is két forint, hanem egy forint, vagyis a minimum vétetik fel átváltoztatási alapul.

Megjegyezzük, hogy a vádlott napszámos és büntetlen előéletü. Az első fok 40 frt fő- és 5 frt mellékbüntetésre itélte, mely két büntetés behajthatlanság esetében 9 napi fogházra lett volna átváltoztatható, tehát alapul vétetett a szokásos 5 frtos kulcs, *mely az ily keresetü embereket egyenesen belé hajtja a fogházba.* A nagyváradi kir. tábla az elsőfoku biróság itéletét helybenhagyta.

Kir. Curia: A vádlott mellett felhozott enyhitő körülmények nagyobb méltatásával és figyelemmel vádlott keresetmódjára és vagyoni viszonyaira, a vádlottra pénzbüntetésben megállapitott főbüntetésnek összege *öt*, a mellékbüntetés pedig *egy* forintra mérsékeltetik, mely összeg behajthatlanságuk esetére minden egyes forint után egy-egy nap számitva, öt és egy vagyis összesen *hat* napi fogházzal rendeltetnek helyettesittetni. (1892 márczius 24. 56. sz.)

— **A kir. Curiához** márczius hóban beérkezett 2815, ez évben összesen 6783 ügy s igy a mult évi hátralékkal együtt az elintézendők fő-összege 14509-et tett ki. Elintéztetett 6494, hátralékban maradt 8015 ügy. A mult év megfelelő időszakához képest a beérkezések száma 864-el, az elintézéseké 333-al, a hátraléké pedig 155-el növekedett.

— **Felsőbirósági figyelmeztetés föltétlenül teljesitendő.** A kir. igazságügyminiszternek egy esetben alkalma volt kijelenteni, hogy a felsőbiróságtól az 1891: XVII. tcz. 13. §-a alapján és a birói ügyviteli szabályok 96. §-ához képest kapott figyelmeztetés föltétlenül teljesitendő és csak azután tehető a kir. igazságügyminiszterhez, illetőleg a közvetlen felügyeleti hatósághoz (és nem a felebbviteli birósághoz) előterjesztés. (44,374/1891. I. M. sz.)

— **Vádlottaknak sorszám szerinti megjelölése.** A budapesti kir. *tábla* 1892 márczius 15. 1212. sz. a. rendelvényében kimondotta: «hogy nem tekintethetik szabályszerünek a már más alkalommal is figyelmeztetés tárgyává tett az az eljárás, hogy vádlottak nem névszerint, hanem sorszám szerint jelöltetnek meg; nevezetesen, ha az itélet kihirdetési záradékában vádlottak névleg ki nem tüntettetnek s az *A.* táblázat illető rovatában csak sorszám szerint jelöltetnek meg. Ennélfogva azon figyelmeztetést tette a kir. tábla, hogy vádlottak nemcsak sorszám szerint, hanem vagy egyedül névleg vagy a sorszám melletti név szerint is megjelöltessenek». Ezen szabály mulasztásából gyakran zavarok keletkeznek; igy a *budapesti büntető járásbiróság* előtt lopással vádolt — — s orgazdasággal vádolt — — s özv. — — bünügyében is, melyben III. rendü vádlott — —né felebbezéssel élvén, ez a hirdetési záradékban III. rendü vádlottnak s az *A.* táblázat 6. rovatában II. rendü vádlottul jeleztetett mint felebbező; mi a kir. tábla szerint onnan eredhetett, mert — —né az itélet rendelkező részében a harmadik helyen s az *A.* táblázat második rovatában pedig a második helyen soroztatott.

— **Ellentétek a kihirdetési záradék, a birósági felterjesztés s a beadványok között.** *A kunszentmártoni járásbiróság* — — rágalmazási bünügyének iratait — felebbezés folytán felterjesztvén — a *budapesti kir. tábla* következő végzést hozott: Minthogy az itélet kihirdetéséről felvett záradékban az foglaltatik: hogy a panaszos és a vádlott megnyugszanak, a felterjesztő jelentés szerint pedig vádlott jelentett s adott be irásban indokolt felebbezést; holott ennek az ügyiratok közt nyoma nincsen, hanem az iratokhoz egy 1891. évi deczember 30-ról 2623. sz. a. ifj. — —né magánvádló részéről benyujtott, azonban a biróság részéről szabályszerü határozattal el sem látott beadvány található fel: a kir. tábla, miután a felterjesztő jelentés, az itélethirdetési záradék és a felebbezési beadvány tartalma között ellentétet tapasztal, az iratokat azzal az utasitással küldi vissza, hogy első sorban a felebbezési beadványt szabályszerü határozattal lássa el, a határozatot az illető féllel közölje s ennek megtörténtével a felebbezésre nyitva álló határidő lejárta után a fent megjelölt

ellentétes körülményeket felvilágositó jelentése kiséretében ujból terjeszsze fel. (1892 márczius 1. 1484. sz. a.)

— **Hirlapi biztositék letételének kötelezettsége politikai párt-értekezletekről szóló tudósitásoknál.** *A szolnoki kir. törvényszék:* — — mint a «*Jászság*» cz. hetilap kiadótulajdonosa ellen, az abban foglalt politikai közlemények kiadása által elkövetett *sajtórendőri vétség* miatt az előnyomozást elrendelte. Ez ellen a kir. ügyészség felebbezett. *A budapesti kir. tábla* részben megváltoztatta s az előnyomozást a «*Jászság*» hetilapnak 1891. évi 50. számában megjelent: «A Jász-jákóhalmi választó kerület» kezdetü, az 1891. évi 51. számában megjelent «A függetlenségi s 48-as párt Szolnokon» kezdetü és az 1892. évi 1. számában megjelent «Jászapátin a függetlenségi s 48-as párt» kezdetü közlemények miatt is elrendeli; mert az 1848: XVIII. tcz. 30. §-a biztositék letételét azon ujságoknak teszi kötelességükké, a melyeknek tartalma «politikai tárgyak körül forog». A törvény ezen általános kifejezése magában foglalja nemcsak a politikai események s rendszabályok birálatát, hanem a politikai tényeknek közlését, ismertetését is; minthogy pedig a fent megjelölt közleményekben egy politikai párt értekezletéről szóló tudósitások foglaltatnak, e közlemények a törvény értelmében «politikai tárgyuaknak» mutatkoznak. Azért az eljárást ezekre is ki kellett terjeszteni. (1892 február 29. 933. sz. a.)

— **Mikor lehet a vizsgálati fogságot rendelő vizsgálóbirói végzés ellen felebbezni?** A budapesti kir. tszék btő osztálya 5194/92. sz. a. a következő végzést hozta: «Terhelteknek a 3212/92. számu végzésnek vizsgálati fogságot rendelő része ellen bejelentett felfolyamodása visszautasittatik. Mert: Terhelteknek a felfolyamodással megtámadott végzés, a vizsgálati jegyzőkönyv szerint, f. é. január 30 án hirdettetvén ki, abban minden részre nézve megnyugvásukat jelentették ki; ezuttal felülbirálat alá vett felfolyamodásukat pedig csakis f. é. február 9 én jelentették be s igy ez, mint nyilván elkésett, visszautasitandó volt.»

— **Az államfogház statisztikája.** A *Sz. Napló* közli az alábbi statisztikát a szegedi államfogházról: 1890 május elseje óta, a mikor megnyitották, vagyis helyesebben a mikor először csukták be, a szegedi államfogházban összesen 63 ember volt fogva. Ezek közül el voltak itélve: párviadal vétsége miatt 57, párviadalra való kihivás és buzditás miatt 3, nemzetiség elleni izgatás miatt 3 ember. Párviadal vétsége miatt 3 évi büntetést csak egy elitélt kapott, mig a legkisebb büntetést, vagyis 1 napi államfogházat hárman szenvedtek el. A párbajozók közül volt városi 39, vidéki 21; husz-harmincz éves volt 34, harmincz-negyven éves 19, negyven-ötven éves 7; anyanyelvre nézve magyar 58, szerb 1, oláh 1; vallásra nézve római katolikus 34, görögkeleti 2, ágostai 6, helvét 8, unitárius 2, zsidó 8; családi állapotra nézve nőtlen 38, nős és özvegy 22; hivatásra nézve iparos 2, tudományos foglalkozásu 25, tisztviselő 17, földbirtokos 2, egyéb foglalkozásu 14.

— **Nincs tavalyi szám.** A győri kir. tábla az 1892. jan. 1-ig iktatóra jött összes, ugy polgári, mint büntetőügyeket elintézte, ugy, hogy április 1-ével egyetlen mult évi darab sem maradt vissza. Ezenfelül a f. évi iktatmányokból is sok nyert ellátást. A márczius havi bejövetel aránytalanul nagyobb volt, mint az első két hónapé, mindazonáltal küszöbön már az az idő, melyben e kir. tábla teljes kurrentiában fog müködni. («*Törvénykezés.*»)

— **Vargha Ferencz** kecskeméti kir. ügyésztől két különlenyomat jelent meg. Az egyik, mely a büntetőtörvény módositására egybehivott enquête határozatait beszéli meg, szerző lapunkban megjelent czikksorozatának gyüjteménye. A másik füzet a Magyar Igazságügyben «Az erőszak és fenyegetés fogalmáról» megjelent tanulmány lenyomata. A szorgalmas és nagytehetségü szerzőt olvasóink sokkal jobban ismerik, semhogy jogirodalmi müködését külön méltatnunk kellene.

— **A római jogi birtokról** czim alatt *Hoffmann* József dr. kultusminiszteri fogalmazó, 116 lapra terjedő tanulmányt irt. A kis jogi tanulmányt szerző csak kisérletnek nevezi, de azt részint a rendelkezésére állott anyag helyes feldolgozásánál, részint követett módszerénél fogva bátran jelezhetjük jogi irodalmunkban számot tevő munkának, melyben a szokásos bevezetés után, a mai római jogi birtoktani elméletek vannak felsorolva. Ezután a római jogi birtoktan mai állását, a birtok jellegét, a birtok védelmének alapját, a birtok fogalmát, osztályozását, a possessio plurium in solidum-ot, majd a birtokviszony alanyát és tárgyát és a birtokviszony megalapitását tárgyalja a szerző sok ügyszeretettel. A kis mü a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg. Ára 80 kr. (g. l.)

— **A szatmárnémeti ügyvédi kamara jelentéséből** kiemeljük a következőket:

Az elmult év folyamán a gyakorló ügyvédek sorából többen lettek kinevezve a kir. ügyészségek-, bíróságok-, sőt a felsőbb bíróságokhoz is; igy a kir. itélőtáblák szétosztásakor minden királyi itélőtáblához lett egy-egy ügyvéd birává kinevezve. Ezen eljárás fokozza önbizalmunkat, tekintélyünket, emeli az igazságszolgáltatás szinvonalát, uj felfrissitő elemet hozván abba.

. . . . . Az 1891-iki év végén egyik tagtársunk bejelentette, hogy egy ügyfele érdekében szerkesztett felebbviteli beadványában foglalt állitólagos sértés miatt egy pénzügyi tisztviselő tőle fegyveres elégtételt kért, melyet tagtársunk, — mint az ügyvédi szólásszabadság terrorizálását czélzó kisérletet, — megtagadott. A kamarai választmány tagtársunk eljárását helyeselve, feliratban kérte, miszerint alantas közegének az ügyvédi szólásszabadság ellen elkövetett merénylete megtoroltassék.

. . . . . Végül lehetetlen hallgatással mellőznünk azon szomoru tapasztalatot, melyet felsőbb bíróságainknak az ügyvédi dijak megállapitására vonatkozó gyakorlatából meritünk; ezen megállapitások az ügyédi munkásságnak oly lealacsonyitó méltánylását tanusitják, hogy gyakran alig lehet azt arczpirulás nélkül elfogadni; a külön felterjesztésünkben kifejtett okokon kivül, még ezen, az ügyvédi állás tekintélyét mélyen sértő eljárás megszüntetése iránti óhaj is indokolttá teszi azon kérelmünk ismétlését, miszerint az ügyvédi rendtartás igért revisiója mielőbb a törvényhozás elé terjesztessék.

— «**A magyar büntető törvénykönyv** kiegészitve a m. k. Curia összes elvi jelentőségü határozataival s döntvényeivel, folytonos utalással a szakirodalomra.» Ily czimü müre bocsátanak ki előfizetési felhivást Dr. Apáthy Gyula kir. alügyesz, Dr. Szász János ügyvéd.

— **Az ismert Korhammer-féle perujitási ügyben,** mint lapunkat értesitik, a nagybecskereki kir. törvényszék a perujitási kérelmet elutasitotta. A védő felebbezett a táblához.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák döntvénygyüjtemény** legujabban változáson ment át. *Unger*, a vállalat megalapitója, visszalépett, *Walther* pedig, ki a munka legnagyobb részét végezte, meghalt. Igy a vállalat átment *Pfaff* és *Schey* tanárokra, kik eddig is közremüködtek a szerkesztésnél. Megjelent legközelebb a 26. kötet, mely körülbelül 600 jogesetet tartalmaz az 1888. és 1889. évekből.

— **Az iszákosság** elnyomására, káros kifolyásainak elháritására szolgáló intézkedések nemcsak a német birodalomban, mint már közöltük, hanem más europai államokban is komolyan foglalkoztatják a kormányokat, de maga a társadalom is kiválóbb figyelmet fordit reá legujabb időkben. Igy *Angliában* is, hol az iszákosság még jobban elterjedett, mint Németországban, nagy mozgalom fejlődött ki hogy annak elfojtására törvényhozásilag is erősebb kényszereszközök is rendeltessenek. Különösen sürgettetik, hogy «részeg-asylek» létesittessenek, hogy azokban a szokásos-részegek tartassanak mindaddig, mig ki nem gyógyulnak. Ily kényszerintézkedések szükségességének indokolására érdekes adatok hozattak fel minap a szakférfiak által a részegség elleni kongressuson. Előadatott, hogy Londonban 1900 hullaszemlénél 255 alkohol-mérgezés, mint az előállt halál oka lett konstatálva. És közülök 38 öngyilkos volt. Tehát 45 esetre egy ily halálozási eset jött — mi valóban nem csekélység.

— **Angolországban** a kormány azzal a tervvel foglalkozik, hogy pénzügyi operatio utján egy nagy parasztosztály alakulását előmozditsa. A parasztosztály ugyanis lassankint csaknem egészen eltünt és a földbirtok egyes kezekben egyesült. A kormány egyelőre 100 millió forintot szándékozik e czélra folyóvá tenni.

—

Dr. Günther Antal mult heti czikkében az alábbi mondatnak e szava «reform», «forum»-nak volt szedve. A mondatot ezennel helyesbitve lenyomatjuk:

A magyar jogfejlődésnek egyik legszomorubb eredménye volt az a *reform*, mely megfeledkezett arról, hogy midőn a magyar társadalom és birói kar között ketté tépte az évszázados kapcsolatot, ezt a kapcsolatot nem helyettesitette rögtön egy másikkal, mely más alakban, de ujra összehozta volna az igazságszolgáltatás terén a magyar társadalmat biráival.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 16. SZ. Budapest, 1892. április 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A felek és a képviselet az uj sommás eljárási javaslatban. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Szabadalmi jogunk szabályozásához. Dr. HERZ BERTALAN budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A hagyatéki bíróságok hatásköréhez. BIRÓ VILMOS m.-szigeti kir. törvényszéki birótól. — Egy ellenvélemény. (Büntethető-e az orgazda, ha a tolvaj a magánvád visszavonása folytán nem büntettetik?) Dr. BLEUER SAMU budapesti ügyvédtől. — A halmazati büntetés megállaállapitása és a Curia. WALDHAUSER ISTVÁN-tól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A felek és a képviselet az uj sommás eljárási javaslatban.

«A sommás eljárásban a felek perbeli cselekményeket személyesen vagy meghatalmazás által végezhetnek. A meghatalmazottnak 18 évet meghaladott férfinak kell lenni, a feleség azonban férje helyett mint meghatalmazott felléphet.» (Javaslat 7. §.)

A javaslat eme rendelkezése ellen, amennyiben a feleket saját ügyük vitelére személyesen feljogositja, nem lehet kifogást tenni; annál inkább kifogásolhatók azonban a többi rendelkezések. Nevezetesen: törvényes sanctiót nyer a zugirászat, midőn minden 18 évesnél idősebb férfi felek képviseletére jogosultságot nyer és a meghatalmazott általi képviseletre vonatkozó eme általános rendelkezést a 31. §. korlátozó intézkedése sem teszi elfogadhatóvá. Eme rendelkezés szerint «a bíróság a meghatalmazottakat, kik e tevékenységet iparszerüleg gyakorolják, a további előadástól eltilthatja». Igen ám! de hol van az iparszerüség kriteriuma? mikor áll be az iparszerüség? Tisztán a bíróság belátása, esetleg jóakarata, vagy rokon- és ellenszenve határozza igy meg azt, el akarja-e fogadni a bíróság a meghatalmazottat vagy nem.

Csupán a 18 éves életkor az a követelmény, melyet a törvény a férfinál kiköt és a meghatalmazotti minősités megvan. Már pedig abban is ellenmondás van, hogy 18 éves férfi meghatalmazott lehet, holott ugyanezen törvény a 18 éveset önképviseletre jogositottnak nem tekinti; vagyis saját ügyeiben a bíróság előtt el nem járhat, más ügyeiben azonban igen. Jogügyletek kötésére koránál fogva képtelen, ennek daczára meghatalmazási szerződést köthet, mert hisz perek vitelére meghatalmazást fogadhat el.

A nők azonban ki vannak zárva a képviseletből és csupán a feleség képviselheti a férjet; holott pedig a férjes vagy 23 évesnél idősebb nő ugy önképviseletre, mint pedig jogügyletek kötésére jogosult.

Ugyanezen 7. §. további rendelkezése szerint, habár csak kivételesen is, a kiskoruak és gondnokság alatt állók sem szorulnak törvényes képviseletre.

Ellenmondásra ellenmondás, czélszerütlenségre még nagyobb czélszerütlenség, holott a megoldás oly egyszerü. Az életben ugyanis napról napra látjuk, hogy apa a fiu helyett és viszont, férj a feleség helyett és viszont, a testvérek egymás helyett jelennek meg hatóságok és bíróságok előtt. Következik ebből, hogy az élet egyik követelményét elégitjük ki akkor, ha a nagykoru hozzátartozókat a nemre való különbség nélkül jogositjuk fel a bíróság előtti képviseletre és elég, ha a fél személyesen vagy hozzátartozója által képviselve jelenhet meg és járhat el. Minden más esetben a képviseletre csupán az ügyvéd jogositható fel. A törvény ily rendelkezése mellett mig egyrészt a feleknek meg van adva a mód a személyes eljárásra, másrészt meg van adva a lehetőség a szakszerü védelemre és ki van zárva már eleve a zugirászatnak vagy zugprókátorságnak még lehetősége is.

Azon elven pedig, hogy a kiskoru önképviseletre nem jogosult, rést ütni nem szabad; nem szabad még oly korlátolt alakban sem, miként a javaslat tervezi, hogy t. i. «oly kiskoruak, kik a per tárgyáról szabadon rendelkeznek, nem szorulnak törvényes képviseletre»; hát ha már az is vitás: szabadon rendelkezik-e a kiskoru a per tárgyáról vagy nem? s aztán van-e ok arra, hogy azon hivatalból gyakorolt védelem, melyben eddig a kiskoruak részesültek, a jövőben megbolygattassék? szerény nézetünk az, hogy a védelemnek hivatalból való gyakorlása a kiskoruakra a multban nagyon előnyös volt és a kiskoruaknak csak hasznára vált és igy az a jövőre nézve is fentartandó.

A fél a bíróság előtti személyes eljárásra följogositva lévén, nagyon természetes, hogy a kereset jegyzőkönyvbe vétele (10. §.), a kereset kiigazitása (13. §.), az inquisitorius jelleg el nem kerülhető; mert a fél az eljárási szabályokat nem ismervén, lépten-nyomon birói támogatásra szorul. Ellenmondás van azonban eme elvileges álláspont és a 32. és 156. §-ok rendelkezései között; mert ha a bíróság az ügyvéd által nem képviselt feleket cselekményeik és mulasztásaik következményeire figyelmeztetni köteles (32. §.) s ha a felebbezési eljárásban a fél ügyvéd által képviselve jelenvén meg, a felebbezési és egyéb kérelmeket irásban benyujtani tartozik (156. §.): akkor az ügyvéd által nem képviselt fél a bíróság előtt kedvezőbb helyzetbe, privilegizált állásba jut, ami elkerülhető, ha az ügyvéd által képviselt és ily képviselettel nem biró felekre nézve egyenlő elbánás és eljárás állapittatik meg, ha cselekményeinek és mulasztásainak következményeire az ügyvéd által képviselt fél is figyelmeztetik s ha a felebbezési eljárás során vagy mindegyik fél, vagy egyik sem tartozik kérelmeit irásban a bíróság elé terjeszteni.

Mig egyrészt a javaslat rendelkezései a feleknek a legtágabb körü birói segélyt biztositják, amennyiben a bíróságot teszik az eljárás egész menetén ugy szólván a per urává: másrészt a 169. §. intézkedései és a mulasztás meghatározása oly megszoritásokat állapitanak meg, melyek a felekre sérelmesek, terhelők és károsak.

A 169. §. alkalmazása, vagyis a felebbezésnek nyilvános előadás utján való elintézése esetén ugyanis a felek a nyilvános előadás napjáról csupán az előadandó ügyek jegyzékének kifüggesztése utján értesittetnek. Minthogy az eljárás e neménél «az előadó előterjesztése után a felek kérelmeiket szóval indokolhatják», e joguk a kifüggesztés által vagy illusoriussá tétetik, vagy pedig a törvényszéki székhelyen foganatositandó nyilvántartás és értesités tetemes költségekkel fog járni. A személyes eljárásra való jogosultság követelménye szerény nézetünk szerint az is, hogy a felek ügyük előadásának idejéről személyesen értesitést kapjanak.

A mulasztás megállapitása végül (48. §.) a lehető leg-

szerencsétlenebb. «A határnap elmulasztása az ügy felhivásával kezdődik.» Igy rendelkezik a 48. §. Mellőzve most annak a vitatását, hogyan lehet egy ügyet, egy életnélküli tárgyat felhivni, a felekre térek át, mert hisz ezek hivatnak föl és nem az ügyek. A fél mulasztása megkezdődik, mihelyt a biró felhivására nem jelentkezik s ha mindjárt egyetlen egy perczczel később is jő, már megvan, legalább meg lehet a mulasztás. Eddig a tárgyalásra kitüzött órától számitott két óra adatott a feleknek a megjelenésre, a javaslat egy perczet sem ad, hanem kiszolgáltatja a feleket teljesen a bíróság önkényének. Tegyük fel, hogy a bíróság reggel 8 órára 6 tárgyalást tüzött ki; pontban 8 órakor a kitüzött tárgyalásoknál érdekelt feleket jelentkezésre felhivja s minthogy valószinü, hogy pontban 8 órakor még egyik fél sem lesz ott, tehát a felek meg nem jelenése miatt a pereket szépen irattárba helyezteti. De tegyük fel, hogy a felek pontosak és 8 órakor már ott vannak, már most szerencséjük lehet órákig várni, mig rájuk kerül a sor s minél türelmetlenebbek lesznek, annál biztosabbak lehetnek abban, hogy utoljára maradnak; az ügyvédek pedig kénytelenek lesznek egy-egy tárgyalás miatt egész délelőttjüket a bíróság előtt tölteni, holott a jelenlegi rendszer mellett a délelőtti időből 2 óra rendszerint rendelkezésükre állott. Nem kivánjuk, hogy a megjelenésre két órai idő engedtessék, ám adassék egy óra; de a 48. §. rendelkezése, mint a birói szeszély és az ügyvédek boszantásának már előre is megjelölhető örökös kutforrása, a jelzett irányban változtattassék meg és ezen felül köteleztessenek a bíróságok az ügyek tárgyalását az iktató szám sorrendjében elővenni.

Ily változtatásokkal a javaslatnak az ügyfelekre és a képviseletre vonatkozó rendelkezései a gyakorlatban is helyeseknek fognak bizonyulni. *Tóth Gáspár.*

Szabadalmi jogunk szabályozásához.[1]

III.

A szabadalmi jog terén nincs kérdés, melynek megoldása annyi vitára szolgáltatna okot, mint az *átengedési kényszer*. A feltaláló a szerzett szabadalom által a törvényes határidőre kizárólagos monopoliumot nyer a találmány tárgyának készitése, előállitása és ipari kihasználására. A feltaláló és az állam ellentétes czélokat követnek, mert mig a feltaláló arra törekszik, hogy egy bizonyos téren a már ismert termékeket s termelési eszközöket találmánya által pótolja s kiszoritsa, hogy ez által magának anyagi hasznot biztositson, addig az állam arra törekszik, hogy az emberekben a feltalálási szellemet serkentse, a feltalálás gyümölcseinek rövid időre különös előjogokat nyujtson, hogy ezen rövid idő eltelte után a találmány valamennyi iparos által szabadon legyen előállitható.

De az államnak az az érdeke is van, hogy a találmány a szabadalom hatálya alatt is necsak a szabadalombirtokos által alkalmaztassék, hanem, hogy ezt a többi iparosok számára is lehetővé tegye, hogy ekként az ipari munka a vivmányok kihasználása által emeltessék, könnyittessék, olcsóbbá tétessék és a szabadalom birtokosa a szabadalom elnyerésével azon kötelezettséget is elvállalja, hogy mindent megtegyen, a mi találmánya gyakorlati alkalmazása szempontjából, tekintettel a többi iparosok igényeire, indokoltnak mutatkozik. A szabadalombirtokos általában már a saját érdekében is, de ambitióból és találmányának anyagi kiaknázhatása czéljából bizonyára mindent meg fog tenni, hogy találmánya minél szélesebb körökben alkalmazást nyerjen. Ámde a feltalálók gyakran igen furcsa emberek s éppen nem ritkák azok az esetek, a midőn a szabadalom-birtokosok egyes országokban szabadalmukat sem maguk nem gyakorolták, sem annak gyakorlását másoknak nem engedték, a mely eljárást különösen a franczia szabadalmi birtokosok követték Németországban az utolsó német-franczia háboru óta. Ily eljárás mellett aztán a szabadalmi intézmény árnyoldalai élénken szembe ötlenek, a melyek ezenkivül főleg abban mutatkoznak, hogy igen gyakran egy virágzó iparág versenyképessége veszélyeztetik, tönkretétetik, sőt gyakran egy régi iparág egyáltalában nem folytatható, ha az iparosoknak nem nyujtatik lehetőség a szabadalmazott találmánynak iparuk körében való érvényesitésére.

Hogy egy példát emlitsünk, tegyük fel, hogy a telephon feltalálója találmányát Magyarországon, ugy mint más országokban szabadalmaztatná és ez közönyből, roszakaratból vagy azért, mert nem talál oly társulatot, a mely a szabadalom Magyarországon való kiaknázásáért a feltalálónak azt az árt megadni hajlandó volna, a melyet Franciaországban vagy Angliában kapott, akkor szabadalmi jogát Magyarországon nem fogná gyakorolni, de másnak sem engedné át annak gyakorlását. Erre az esetre szólnak az elvben a legtöbb államban elfogadott azon szabályok, hogy a mennyiben a szabadalom egy meghatározott idő alatt — a mely 1—3 év közt váltakozik — gyakorlatilag nem értékesittetik, a feltaláló szabadalmát elveszti. Csak az alak más különböző országokban, a szerint, a mint a szabadalom megadása engedély vagy a kizárólagos tulajdonjog elismerése gyanánt jelentkezik. Oly országokban, a hol a szabadalom megadása állami engedély alakjában történik, az engedélyező bizonyos feltételekhez köti az engedélyt, melyeket az engedélyesnek teljesitenie kell; ezen feltételeknek egyike a szabadalom tényleges gyakorlása és a mennyiben ezen feltétel nem teljesittetnék, az engedély hatálya és ezzel együtt a szabadalomé is megszünik. Azokban az országokban pedig, a hol a szabadalom csak a kizárólagos tulajdonjog kifejezett állami elismerése gyanánt tekintetik, az állam egy rövid elévülési időt szab, melynek elteltével, ha a találmányra vonatkozó tulajdonjog nem gyakoroltatnék, maga a tulajdonjog is megszünik.

A kérdés megoldása nehezebb akkor, ha a szabadalombirtokos ugyan megengedi találmánya gyakorlati alkalmazását, de oly feltételeket köt hozzá, a melyek a gyakorlati alkalmazhatóságot igen nehezen teszik elérhetővé. Hogy korábbi példánknál maradjunk, tegyük fel, hogy a telephon-szabadalom birtokosa Magyarország részére egy képviselőt állit, aki kész minden megrendelőnél a telephont bevezetni, de egyuttal mindenkitől azt kivánná, hogy 15 évi időtartamra az érte járó dij előre megfizettessék. A szabadalom-birtokost már most kétségtelenül megilleti az a jog, hogy az árt és találmánya anyagi kihasználásának feltételeit megszabja, de egy ily eljárás másfelül szükségképpen azt fogja eredményezni, hogy a találmány gyakorlati élvezhetése a legtöbb emberre nézve lehetetlenné tétetik. Az államnak ezzel szemben kötelessége, hogy a szabadalom uzsora módjára való kihasználását megakadályozza és e czélra azzal a joggal fogja felruházni az illetékes hatóságot, hogy a szabadalom birtokosát a magánosok panaszára, de közérdekből is arra szorithassa, hogy a találmány használatát szakértők által megállapitandó illő kártalanitás ellenében megengedni köteles legyen.

Nagyon bonyolulttá válik a kérdés az esetben, ha egy harmadik személy magán a találmány tárgyán javitó ujitást talál fel, minthogy az uj feltaláló a réginek hozzájárulása nélkül a találmány tárgyát nem is használhatja. Tegyük fel, hogy valaki a telephon javitásának oly módját találja fel, hogy a megszólitottnak jelenléte a telephonba mondott szavak megérthetésére nem szükséges, hanem, hogy a telephonba egy phonograph illesztetnék, a mely a telephonba mondott szavakat bármikor visszaadja. Ebben az esetben ennek a javitásnak feltalálója annak hasznositathatása végett a telephon és phonograph mindkét feltalálójának beleegyezésére szorul, mert ha közülök

[1] Az előbbi közl. l. a 11. és 13. számban.

csak az egyik is hozzájárulását megtagadná, a találmány gyakorlati értékre szert nem tehetne. Már most a javitásnak oly kiváló jeletősége lehetne, hogy a találmány tárgya csak ezen javitás folytán emelkedhetnék nemzetgazdasági jelentőségre, a miből világos, hogy a feltaláló szellemre egyenesen bénitólag hatna, ha az ily javitások az alapfeltaláló beleegyezése nélkül értéktelenek volnának. Ily esetekben kell, hogy a szabadalmi hivatal jogositva legyen a fölött dönteni, hogy az alapszabadalmak és a javitó szabadalmak birtokosai kötelesek-e egymásnak kölcsönös engedélyeket nyujtani.

Végre megtörténhetik, hogy a szabadalombirtokosok jogaik gyakorlatában még abban az esetben is megszoritandók, ha minden törvényes követelményt teljesitettek, a menynyiben más magasabb érdekek az állam védelmét parancsolóan követelik. Igy a fémcsövekre nézve nyert ismert Mannesmann-féle szabadalom mai napság éppenséggel nélkülözhetetlen az iparra nézve és midőn ennek a szabadalomnak kiaknázása czéljából Németországban egy részvénytársaság alakult 30 millió márka tőkével, az illető iparosok között valóságos forradalom támadt. Sok ezer iparos, a kik évtizedeken át az állam jelentékeny adófizetői voltak, egyszerre azon veszélylyel állottak szemben, hogy kenyerüket és existentiájukat veszitik és egy virágzó, messze elágazó ipar két nagy államban egyetlen egy részvénytársaság monopoliuma által a megsemmisülésnek volt kitéve. Ily esetekben az átengedési kényszer parancsoló szükséggé válik, minthogy különben a szabadalom oly tereken alkotna monopoliumot, a hol magasabb közérdekek a monopoliumok átalakulását tiltják.

Már most abban az összes jogászok egyetértenek, hogy az államnak kell, hogy jogositva legyen arra, miszerint ott, hol nyilvános közérdekről van szó, vagy uzsorás eljárással visszaélés történik, a szabadalomnak ilyetén kiaknázását megszorithassa. Azonban a megoldás tekintetében, valjon ezen szabályozás az átengedési kényszer behozatala vagy pedig kisajátitási eljárás által történjék, a nézetek erősen eltérnek. Nagyon sok kiváló jogász az átengedési kényszer jogi szabályozását lehetetlennek tartja, mert az átengedési kényszer magában véve jogtalanságnak tekintetik, a mennyiben az által a tulajdonjog a feltalálóktól jogtalan módon elvonatik. Az állam jogositva lehet ugyan a szabadalmi igény elévülését kimondani, ha a szabadalombirtokos a meghatározott idő alatt jogát gyakorolni elmulasztotta, ha azonban a feltaláló jogát tényleg gyakorolja, senkinek sem áll jogában a szabadalom más módozatu jogát igényelni, mert a feltalálónak kétségtelenül meg van azon joga, hogy szabadalmának árát s gyakorlati alkalmazásának módozatait meghatározza és jogának gyakorlása által senki jogát nem sérti. Az 1878. évben Párisban megtartott nemzetközi congressus ezen nézeten volt, a midőn kimondotta: hogy a szabadalom tartama alatti kizáró jog puszta kártalanitás fejében harmadik személy által nem gyakorolható. Az 1876. évi németországi szabadalmi törvény az ellenkező álláspontot foglalta el, a mennyiben törvényesen meghatároztatott, hogy a szabadalom 3 év letelte után visszavehető, ha 1. a szabadalom birtokosa elmulasztja találmányát megfelelő terjedelemben kivitelre hozni, vagy pedig ha mindannak megtevését elmulasztja, a mi a kivitel biztositásához szükséges; 2. ha a nyilvános közérdekből a szabadalom használatának engedélye mások részére szükségesnek mutatkozik, a szabadalom birtokosa azonban vonakodnék megfelelő kártalanitás és elegendő biztositék daczára az engedélyt megadni.

Hátramarad még annak vizsgálata, valjon hazai viszonyainkra való tekintettel az átengedési kényszer behozatala kivánatos-e avagy nem. Ezen körülmény vizsgálatánál nem szabad elnéznünk, hogy mig az északamerikai Unióban az 1890. évben 24,000 szabadalom lett belföldiek és csak 1500 szabadalom külföldiek részére, hogy továbbá Angliában 1889. évben 21,000 szabadalom közt csak 5000 lett külföldiek részére engedélyezve, hogy mig Németországban 4500 szabadalom közt csak 1500 lett külföldiek részére engedélyezve, addig Ausztria-Magyarországban 3500 engedélyezett szabadalom közt 60% a külföldre esik és csak 40% engedélyeztetik belföldi feltalálók részére és ezen 40%-ból Magyarországra alig esik ezen számnak tized része. Nálunk tehát azon nagy veszély forog fen, hogy a mi gyenge iparunk külföldi szabadalmak által fejlődésében bénittatni és nehezittetni fog és nincs elfogadható ok, miért adjunk a külföldi iparnak nálunk valóságos monopoliumot. Az átengedési kényszer Németország, Anglia és Helvétia által elfogadtatott és ezen államok tapasztalatai mutatják, hogy az átengedési kényszer által a feltalálói szellem egyrészt megbénitva nem lett, de másrészt a szabadalombirtokosok jogtalan tulkapásai megakadályoztattak. Magyarországnak azonban még sokkal inkább van szüksége, mint ezen államoknak, mindent elkövetni, hogy az ipar fejlesztése könnyü módon lehetővé tétessék s miután az átengedési kényszer a legalkalmasabb módot nyujtja arra, miként az ipar, megfelelő kártalanitás fejében a legkiválóbb találmányokkal gazdagittassék, gyakorlati okokból is azon nézeten vagyunk, hogy szabadalmi jogunk szabályozásánál az átengedési kényszer alkalmaztassék.

Dr. Herz Bertalan.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A hagyatéki bíróságok hatásköréhez.

A debreczeni kir. itélő tábla 5761/91. számu határozatában azt rendelte meg, hogy egy hagyatéki tömegből a talaborfalvi 109. számu telekkönyvben foglalt ingatlanokból az örökös által négy vevőnek eladott négy részlet tulajdonjogának közvetlenül az örökhagyó nevére leendő bekeblezése iránt az eljáró bíróság az illetékes telekkönyvi hatóságot hivatalból megkeresni tartozik. Határozatát azzal indokolja, hogy az örökös maga adta elő a tárgyaláskor, hogy e részleteket a négy rendbeli vevőnek eladta, tehát a bíróság nem hagyhatja figyelmen kivül ezt a körülményt, s ennek eszközlése nemcsak nem ütközik az örökösödési eljárást szabályozó törvény rendeleteibe, de megegyezik a telekkönyvi rendtartás 73. §-ában kimondott jogelvekkel is, azonfelül módot nyujt arra, hogy az örökös és idegen személy között az örökség tárgyára nézve létrejött adásvételi ügylet a hagyaték átadásával egyidejüleg érvényesüljön.

Az az első birói határozat, mely ugyanezt a kérelmet megtagadta és az egész hagyatékot az örökösnek rendelte átadni s vevőket igényükkel a telekkönyvi hatósághoz utasitotta, a megtagadás indokául azt hozza fel, hogy az egyik vevő által felmutatott szerződés kelet nélküli és sem telekkönyvi, sem helyrajzi számokat nem, részint oly helyrajzi számokat tartalmaz, melyek a hagyatéki ingatlanok közt nincsenek;

a másik vevő szerződése hasonló szempont alá esik;

a harmadik vevő szerződésén a szerződő fél névaláirása hiányzik;

a negyedik vevő szerződésében foglalt részletek nincsenek a hagyatéki ingatlanok közt;

volt még egy ötödik vevő is, akinek szerződésében mindezeknek az ingatlanoknak fele része már el volt adva, örökhagyó özvegye által, ki mindeme 109. számu telekkönyvben foglalt javakra fele részben tulajdonos volt. Erre az ötödik vevőre nézve a másodbiróság helybenhagyta, mert nem felebbeztetett, az elsőbirói elutasitó határozatot.

Ez alaki hiányokon kivül az elsőbiróság azt is kimondta elutasitó indokul, hogy élők közötti jogügyletek közvetitése a *hagyatékbiróság* hatáskörébe nem tartozik, hanem a felek

adásvételi ügyleteikkel forduljanak az illetékes telekkönyvi hatósághoz, a hova okirataiknak a telekkönyvi rendtartás szerinti megbirálása is tartozik.

Minthogy a kir. itélő tábla fent jelzett határozatában eljárását az örökösödési eljárás iránti törvényekkel, másrészt a telekkönyvi rendtartás 73. §-ával indokolja, önként előtérbe nyomul a kérdés, mi az oka, hogy az eddigi birói gyakorlat ezzel ellenkezőleg járt el ugy alsó, mint felsőbb fokozataiban.

Örökösödési eljárás iránt intézkedik az 1868: LIV. tcz. VII. fejezete, melynek 559. §-a előre bocsátja, hogy az örökösödési eljárás akkor áll be, a midőn az örökhagyó elhunyt vagy holtnak nyilvánittatott s helye van az eljárásnak az örökösök kértére vagy gyámhatóság közbenjárása folytán; az 578. §. pedig kijelenti, hogy azok kérhetik az eljárást s az osztályt, akiket *örökösödés* illet. Az 581. §. a hirdetményi eljárásról szólván, szintén *örökösök* kérelmére *örökösöknek* rendeli átadni a hagyatékot; ugyanezt rendeli a sommás átadásról szóló 583. §., erről szól végül az 591. §. is.

Az 1877: XX. tcz. 254. §-a világosan rendelkezik az előbbi törvénynyel egyezőleg akként, hogy a *hagyományosok vagy örökösöknek* adassék át a hagyaték.

Régibb törvényeink vannak ugyan, de ezekben a részletekbe bocsátkozást az eljárás körül hasztalan keresnők.

A kir. itélő tábla tehát, midőn azt nyilvánitja, hogy a hagyatékból vett javaknak a vevőre hivatalból való átadása s bekebelezése nem ütközik az örökösödési eljárás tárgyában rendelkező törvényekbe, nézetem szerint igenis homlokegyenest ellenkezőt mond, mint a fentjelzett törvények, mert maga a hagyaték-bíróság fogalma nem enged meg egyebet, mint azt, hogy a hagyaték *örökösöknek* adassék át és sehol nem rendeli azok *engedményesei* vagy vétel utjáni *jogutódainak* javára a hagyatéki ingatlan telekkönyvileg leendő biztositását. A törvény ez intézkedése és ily értelmezése mellett bizonyit a fenállott semmitőszéknek 20,022/1878. számu, valamint a *Dtár* XIX. kötetében 29. szám alatt közölt curiai határozat is, világosan bentfoglaltatván abban, hogy egyes örökösök egész osztályrészének vevője vagy az egész hagyaték megvevője képez e tekintetben kivételt, a mennyiben a hagyatéki részek, vagy az egész hagyaték örökség-vétel czimen átadatik a vevőnek, vagyis a szerződés záradékoltatik s a vevőnek kézbesittetik, de hivatalból való bekeblezést nem ismer sem törvény, sem birói határozat, hanem ily esetben a hagyaték-bíróság a létrejött szerződéseket vizsgálat alá veszi, s ha azok telekkönyvi bekeblezés vagy legalább előjegyzésre alkalmasak, jóváhagyási záradékkal ellátja.

A telekkönyvi rendtartás 73. §-ára hivatkozás sem állja meg helyét, mert ebben a rendtartásban csak az mondatik, hogy ha az örökös vagy örökösök osztályrészüket eladták, a vevő nyilvánkönyvileg közvetlen az örökhagyó után tüntetendő ki. Ez az eset forog itt is fen s az elsőbiróság a negyedik rendbeli vevőt azért utasitotta el okmányaival, mert, mint fentebb emlitém, az okmányok nem alkalmasak előjegyzés nyerésére sem.

Az elsőbiróság a telekkönyvi rendtartás 73. §-ában kimondott elvet nem sérté meg, sőt kivánta, hogy e §-ban engedett jog érvényesitésére nézve vevők kellő alakszerüséggel biró okmányra tegyenek szert, vagy ha jóknak vélik okmányaikat, ugy forduljanak azokkal directe a telekkönyvi hatósághoz.

A kir. itélő tábla azonban előrebocsátván, hogy a négy rendbeli szerződésben foglalt jogügylet tartalmát az örökös megerősitette a hagyatéki tárgyalás során, tehát az okmányokkal szerzett jogok *hivatalból a vevőknek* telekkönyvileg átadandók. E nyilatkozattal a kir. táblai határozat maga elismeri, hogy a négy rendbeli okirat bekeblezésre alkalmatlan, mert az eladó örökösnek a hagyatéki eljárás során tett nyilatkozata egésziti ki azokat, alapul tehát nem csupán a vételi okmányokat tekinti, hanem a tárgyalási jegyzőkönyv tartalmát. Minthogy pedig ingatlanok feletti adásvételi szerződések kellékeit ugyancsak a telekkönyvi rendtartás 67., 68., 69. és 81. §-ai szabályozzák, s a szóban forgó négy okmány e kellékekkel, mint fentebb jelzém, nem bir: ennélfogva a másodbirói határozat az örökösnek a négy rendbeli vevővel a tárgyalás során kötött, tehát *élők közti jogügyleteit* mondja ki hagyaték-birói hatáskörben beszavatoló végzés tárgyaiul, s ezt *hivatalból is bekebleztetni* rendelvén, ez által szerény nézetem szerint:

1. hatáskörét lépte tul, mert mint hagyatékbiróság, oly vagyon felett kötött szerződéseket rendel hivatalból bekeblezni, amely vagyon megszünt hagyatéki vagyon lenni;

2. mint hagyatéki biróság nem az örökösnek adja át a vagyont; élők közti jogügyletek telekkönyvi biztositása pedig nem a biróság, hanem a telekkönyvi hatóság körébe tartozik;

3. az államkincstár pénzügyi kárának is előidézője, mert hivatalból való intézkedése által a négy rendbeli vevő négy rendbeli bekeblezési bélyegdijtól menekül;

4. minderre nincs ok, mert ha az örökös csakugyan vevőknek adta el a négy rendbeli részletet, abban az esetben vevők az örököstől kellő alakszerüséggel biró okmányt is bármikor kaphatnak;

5. a telekkönyvi rendtartás 73. §-ában elvileg van csak kimondva, hogy a vevő az örökhagyó közvetlen utódjaként bekeblezhető, de hagyaték-birói örökösi igazolvány nélkül a bekeblezés a telekkönyvi rendtartás VII. fejezete szerint előző hiányában ugy sem eszközölhető, ennek a rendelkezésnek tehát a másodbirói fenti határozattal nemcsak ellenkező, de az idézett döntvény és állandó birói gyakorlattal ellentétben álló értelmezés adatott.

Gyakorlati ismeretből állitható dolog, miként a hagyatéki tárgyalások nagyon sok esetben, még a kötelező közjegyzői tárgyalások legujabb idejében is, azért oly végnélküliek, nem egyszerüek, zavarosak, mert minden, nem oda való igény, vétel, csere, kölcsön, adósság, lebonyolitás, vett dolgok továbbadása, stb. belefoglaltatik a tárgyalás keretébe s a helyett, hogy megállapittatnék a hagyaték állaga, terhek és az osztályterv s a hitelező magánjogi kötelmi jogba vágó követelésével, — a hagyaték egy részének vevője pedig a legtöbb esetben el nem ismert vagy visszavont megmásitó okmányával — a maga utjára utasittatnék, oly chaos teremtetik, mely a lebonyolitást meggátolja. A kérdések különválasztása, s maga birósága elé utalása egyszerüsitené ezt. Nézetem szerint a hagyaték-bíróságnak is megvont hatáskörén belől kellene maradnia.

Biró Vilmos.

Egy ellenvélemény.

(Büntethető-e az orgazda, ha a tolvaj a magánvád visszavonása folytán nem büntettetik?)

Arra a kérdésre, a melyet e sorok czime alá irtam, ezen lap f. évi 14. számában egy *D. D.* aláirással megjelent czikk «*nem*»-mel válaszol.

A kérdésnek nem tulajdonitok valami különös fontosságot. Valóságos seminariumi kérdés az, a melynek nagyobb az elméleti jelentősége, mint a gyakorlati. De egy curiai határozat egy perczre actualissá tette a dolgot, s alkalmat adott a kérdésnek de lege lata megvitatására. *D. D.* ur, a hivatkozott czikk szerzője, ezuttal olyan téves szempontból indult ki, a melyből — természetesen — helyes eredményt elérnie nem lehetett.

D. D. ur véleményét a következőképen okolja meg: Az orgazdaság mint járulékos delictum, csak akkor büntethető, ha előbb lopás .... stb. követtetett el. Ha már most a tolvaj, az inditvány visszavonása folytán, nem üldözhető, a lopás tárgyi tényállása sem lesz megállapitható. Miután pedig e nélkül orgazdaság nem képzelhető, a felvetett kérdés igenlő megoldása a büntetőjog alapelveibe ütközik.

Előrebocsátom, hogy abban az esetben, a mikor a lopás tárgyi tényállása fen nem forog vagy meg nem állapitható — ami egyre megy, — abban az esetben az orgazdaság csakugyan nem állapitható meg és nem is üldözhető.

De felmerül az a kérdés, vajon a bünpernek a lopást is kimondó itélettel való befejezése okvetlen szükséges-e ahoz, hogy a lopás megtörténte vagy meg nem történte — az orgazdaság fogalmának constructiója végett — megállapitható legyen?

A judicatura erre a kérdésre eddig következetesen *nem*-mel felelt, s most a judicaturának ezt az álláspontját támadja meg *D. D.* ur és pedig azért, mert ha az orgazda bünösségét akarjuk megállapitani, ugy előbb a tolvaj bünössége lenne megállapitandó, ez pedig a feltett esetben lehetetlen, részint azért, mert vádlott az inditvány visszavonása után többé nem védekezvén, tovább nem is vádolható, részint pedig azért, mert a mint a Curia egy másfaju esetben, de idevonatkoztathatólag is helyesen mondja: «az ártatlannak való nyilvánitással egyértelmü megszüntető jogérvényes határozat után .... azon személy, ki ártatlannak van mondva, gyanu alatt állónak nem mondható. ...»

Ez az érvelés teljesen hibás alapra van épitve. *D. D.* ur a tévedést azon kezdte, hogy tévesen *generalisált.* Ugyanis a *lopásban való bünösség kimondása* meg a *lopás megtörténtének birói constatálása* nem függenek annyira össze, hogy az utóbbinak csakis akkor lehetne helye, ha az előbbi már megtörtént. Ellenkezőleg: a bünösség kimondása következik a büntény megállapitásából, és nem megforditva. Világos példája ennek minden esküdtszéki verdict, a mely előbb állapitja meg az objectiv és csak utóbb erre alapitva a subjectiv tényállást. Természetes, hogy a kettő közt a legtöbb esetben olyan erős az összefüggés, hogy a két megállapitás egymástól el nem is választható. A legtöbb esetben, mondjuk, de nem mindig.

Az is igaz, hogy — a mint *D. D.* ur mondja — a károsult fél, a lopás tettese, meg az orgazdaság tettese tagadása esetében bajos lesz az orgazdaságot megállapitani. De hát az is igaz, hogy a károsult fél, a tettes, a részesek, stb. tagadásával szemben, egyáltalában minden delictumot nehéz lesz bebizonyitani. Azonban ez olyan bizonyitási kérdés, a mely a materialis jogi kérdéssel semmiféle összefüggésben nem áll.

Ezt az utóbbit helyesen ugy oldhatjuk meg, ha elválasztjuk azt az eshetőséget, a mely a lopás tényálladékát, a tolvajt büntető itélettel állapitja meg —, attól, midőn a lopás tényállásának birói megállapitása a lopásban való bünösség kimondása nélkül is lehetséges. Hogy ez az eset a gyakorlatban ritkán áll be, az bizonyos (s én éppen azért neveztem a kérdést seminariumi kérdésnek). De logice lehetséges, és a Döntvénytár lapjain is nem egy esetre akadunk, a midőn lehetséges volt, s a midőn a Curia a felvetett kérdést — nagyon helyesen — igenlőleg oldotta is meg.

De midőn a *lopás megtörténte, a lopásban való bünösség kimondása nélkül is megállapitható*, akkor nincs ok, a mely az orgazdát — jogilag — elvonhatná a büntetőtörvény intézkedései alól. Mert, ha ilyen ok fenállana, akkor oly esetekben sem lenne az orgazda tovább üldözhető, ha a tolvaj pl. a vizsgálat folyása alatt meghalt, vagy ha a végtárgyalás előtt megszökött volna.

Nem hiszem, hogy *D. D.* ur annyira következetes lenne, hogy az ő præmissájából eredő következményeket egészen *eddig* fentartaná. Már pedig az ő álláspontjából a logica kérlelhetetlen consequentiája szerint ez az *igazság* dedukálódik; ez a deductio pedig a következtetés helytelenségének a logikai ellenpróbája.

Én tehát a *D. D.* ur által megtámadott judicaturát fentartandónak vélem.

Dr. Bleuer Samu.

A halmazati büntetés megállapitása és a Curia.

Meglepetéssel olvastuk a kir. Curiának Mindum Jakab bünügyében hozott itéletét (közölve a «Jogtudományi Közlöny» 51. számának mellékletén) melyben az anyagi bünhalmazat büntetésének megállapitására nézve épp annyira uj, mint a mily szabad módon magyarázza a Btk. 96—99 §§-ait. Mindjárt az itélet indokolásának elején azon tételt találjuk: «A Btk. létrehozatalakor a törvényhozás előtt a bünhalmazat esetében követendő rendszer tekintetében az absorptio, korlátlan cumulatio és mérsékelt cumulatio rendszerei állván — a mérsékelt cumulatio rendszere fogadtatott el».[1] Hogy csak e három rendszer létezett volna a Btk. alkotásakor, azt nem fogja kétségtelennek tartani az, ki a Btk. 96. §-ának miniszteri indokolásában a következő szavakat olvasta (Törv. Anyagyüjtemény I. 451.): «Az anyagi bünhalmazat esetében megállapitandó büntetésekre nézve három rendszer között lehet választani: az első a büntetések halmozása, a második az absorptio, a harmadik a sulyositási rendszer, mely szerint az elkövetett legsulyosabb cselekmény büntetése a többi cselekmények büntetéséhez képest, mindazonáltal a törvényben meghatározott mértékig sulyosbitandó». Tehát három rendszert ismer el a curiai itélet, hármat a miniszteri indokolás; mindegyikben megtaláljuk az absorptiót és a korlátlan cumulatiót: eltérés csak abban van, hogy az utóbbi a sulyositó rendszert mondja harmadiknak, az előbbi a mérsékelt cumulatiót, melyet a theoriában enyhitőnek is neveznek. Ezen ellenmondás nyitja az, hogy mindegyik felsorolásban kimaradt az egyik közvetitő elv, hogy tehát nem három, hanem négy elv létezik: két szélső és két közvetitő, t. i. a sulyositó és az enyhitő. Azt lehetne ez ellen felhozni, hogy talán egy és ugyanaz a két közvetitő rendszer, hogy a sulysitó elv nem más, mint a curiai itélet mérsékelt cumulatiója; de e felfogás téves: a legtöbb iró két közvetitő elvet különböztet meg, azok pedig, kik csak egy ily elvet ismernek el, azon belül két alfajt vagy végrehajtó módot fogadnak el, a sulyositót és az enyhitőt.

Igy Rosenblatt (Die Strafen-Konkurrenz 56. oldal) azt mondja: «A sulyositó elv (Strafschärfungs oder Exasperationsprinzip) abban áll, hogy a legsulyosabb büntény büntetését veszszük alapul és azt az elkövetett csekélyebb sulyu büntényekre való tekintettel emeljük, tehát emelt, illetőleg sulyositott büntetést szabunk ki és hajtunk végre». Megkülönbözteti ettől az enyhitő, leszállitó, jogilag halmozó elvet (u. o. 60.), mely «a sulyositóval megegyezik abban, hogy mindkettő elveti a két szélsőséget és közvetitőt képez, de eltér tőle elvileg, mert a sulyositó elvnél az absorptiót veszszük kiinduló pontul és azt emeljük, itt pedig a cumulatiót ismerjük el egyedül helyesnek, de azt, tekintettel az együttesen végrehajtott büntetések nagyobb sulyára, enyhitjük».

Az enyhitő elvet tartják helyesnek Köstlin (Neue Revision der Grundbegriffe), Geyer (Gerichtssaal 1860 53. oldal) és Bauer (Abhandlungen aus dem Strafrecht 1840). Viszont a sulyositó elv mellett szólalnak fel Rotteck (Über Concurrenz der Vebrechen 1840), Krug (Über die Concurrenz der Vebrechen 1842), Waser (Zeitschrift für österreichische Rechtsgelehrsamkeit 1845 1—10.). E nézetet vallja John is (Die Lehre vom fortgesetzten Verbrechen und von der Verbrechenskonkurrenz 1860, 165. oldal); szerinte «a büntetés a büntény objectiv oldalát illetőleg a büntény által okozott objectiv kár helyrepótlására, a subjectiv oldalt illetőleg a tettes alanyi bünösségének megsemmisitésére szolgál: az elsőt tekintve az *A* büntényből eredt kár nem szünik meg a *B* büntény elkövetése folytán és igy a büntetésnek erre vonatkozó részei halmozandók; az alanyi oldalt, illetőleg a tettes alanyi bünössége nem nőhet az által, hogy megbüntetése előtt épp

[1] Legujabban még két esetben mondotta ki a Curia ugyanezt. L. Jogt. Közl. Mellékl. 15. és a jelen 16. sz. *Szerk.*

oly sulyos vagy csekélyebb sulyu büncselekményt követ el; a legsulyosabb cselekmény bünösségének megsemmisitése által megsemmisül a csekélyebbeké is; a büntetés alanyi mozzanatát illetőleg az elnyelő elv, a tárgyi mozzanat tekintetében a halmozás elve alkalmazandó; a két elv összeegyeztetéséből azon eredményt vonja le, hogy a bünhalmazatnál a sulyositó elv alkalmazandó».

Berner (Lehrbuch des deutschen Strafrechts 16. kiadás 288. oldal) igy szól: Ma már sehol sem alkalmazzák a két szélső elvet, hanem a közvetitőt, melynek két módja van; 1. a sulyositó, mely a legsulyosabb büntény büntetésétől indul ki és azt emeli és 2. az enyhitő, mely valamennyi büntény büntetésének összegéből indul ki és azt leszállitja. Helyesebbnek tartja az elsőt, mivel az utóbbi a büntetések megállapitásánál mindig kárhoztatandó, mesterkélt számtani feladatokra vezet.

Meyer Hugo (Lehrbuch des deutschen Strafrechts) szerint az eszmei halmazatnál a sulyositó, az anyaginál az enyhitő elv alkalmazandó.

Schütze (Lehrbuch des deutschen Strafrechts) két közvetitő elvet különböztet meg: a sulyositót és az enyhitőt.

Bünger (Über Handeln und Handlungseimheit: (a Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft VIII. kötetében) szintén megkülönbözteti a két közvetitő elvet.

Merkel (Holtzendorff Handbuch II. 581.) szerint a legtöbb esetre nézve mellőzik a két szélső elvet és közvetitő elvet állitanak fel, melynél vagy a legsulyosabb büntetést emelik tekintettel az elkövetett többi bünténye, vagy a halmozás által létrejövő összbüntetést szállitják le.

Hälschner (Deutsches Strafrechts I. 689.) szerint több szabadságvesztésbüntetés találkozásánál először valamennyi büntetés egyenkint állapitandó meg: azután kiválasztjuk a legsulyosabbat és azt, tekintettel a többire, emeljük. Hälschner szerint tehát a német büntetőtörvényben is a sulyositó elv van elfogadva, nem pedig az enyhitő, mint a legtöbben tartják.

Olshausen (Kommentar I. 401.) szintén megkülönbözteti a sulyositó és enyhitő elvet, bár szerinte ugyanazon eredményre visz mindkettő.

Garraud (Traité theoretique et pratique de droit penal français II. k. 270.) nem fogadja el a két szélső elvet: «Egyedül valamely vegyes elv, mely elveszi azoktól absolut jellegüket és igy megjavitja hibáikat, lehet megfelelő ugy az igazság, mint a társadalmi hasznosság követelményeinek. A halmozó elvet illetőleg elérheti a törvényhozó e czélt, ha a halmozást a pénzbüntetésre és elzárásra szoritja és megállapitja, hogy a halmozott büntetés összege nem haladhat tul bizonyos meghatározott büntetésmennyiséget. Ha meg van állapitva a határ, nem kell félnünk azon tulságos szigoruságtól, melyre az egyes büntetések halmozása visz. Szintugy segithetünk az absorptio elvéből folyó tulságos enyhességen azáltal, hogy emeljük a legsulyosabb büntetést, azt, melyet e nélkül kizárólag alkalmaztunk volna. Ezen elv a sulyositás vagy jogi halmozás elve; ezen elvet fogadta el valamennyi ujabb törvényhozás. E két mód enyhiti a két szélső elv tulságait; ott a hol megelégszenek egy büntetéssel, emelik annak maximumát és ezáltal lehetővé teszik, hogy a biró a többi törvénysértést is figyelembe vegye. Ott, a hol a halmozó elv a tulnyomó, következményei eltérők az egyes törvényhozások szerint; de a halmozás határa mindenütt olyan, hogy leszállitja az alkalmazható büntetéseket jóval a korlátlan halmozás alá.» Érdekes e nézet azért, mert a franczia viszonyok alapján áll, hol a szabadságvesztés-büntetéseknél az absorptio, az elzárás és pénzbüntetéseknél a cumulatio elve az uralkodó; theoretice azt kivánja Garraud, hogy az első csoportnál a sulyositó, a másodiknál az enyhitő elv hozassék be.

Irodalmunkban Schnierer Aladár (A büntetőjog általános tanai 255. oldal) e kérdésről igy nyilatkozik: E két rendszert (a halmozót és elnyelőt) egy harmadik, a sulyositás elve közvetiti, mely ismét kétfélekép szokott alkalmaztatni, t. i. vagy akkép, hogy a tettes megfenyitésénél a legsulyosabb bünténye szabott büntetés a többi törvényszegésekre való tekintettel sulyosbittatik, mely esetben a kimérendő büntetés a törvényes maximumot tul is haladhatja vagy pedig olykép, hogy a legsulyosabb büntetésen kivül a többi fenyitékek is alkalmaztatnak, azok tartalmából mindazonáltal bizonyos hányadrész leszámittatik.

Werner Rudolf (Büntetőjog tankönyve 291. oldal) szintén megkülönbözteti a két közvetitő elvet.

Horovitz Simon (Büntetőjog tankönyve 311.) szerint a két szélső elv közt van egy közvetitő elv, a vegyes vagy sulyositó rendszer, mely abban áll, hogy az elkövetett legsulyosabb büntény büntetését emelik, tekintettel a többi bünténye; jegyzet alatt emliti meg, hogy némelyek e helyett az enyhitő elvet állitják fel, melynél az összes megérdemelt büntetéseket összeadják és az összeget leszállitják.

Ezekkel talán sikerült beigazolnunk, hogy a büntetőjog irodalmában általánosan el van fogadva az, hogy a két szélső elv mellett két közvetitő elv van. Az irók nagy többsége ezt világosan ki is mondja, de a kisebbség látszólag ellenkező álláspontot van, mikor azt mondja, hogy csak egy közvetitő elv van; de csak látszólagos az ellentét, mert az utóbbi irók a közvetitő elven belül két módot különböztetnek meg, a sulyositót és az enyhitőt; egy elvbe azért foglalják őket, mert a törvényhozásoknak választania kell a kettő között, azok egymás mellett meg nem állhatnak; az illető országra vagy a büntetés illető nemére nézve a választott módszer lesz az egyedüli közvetitő elv. De bár látszólag nincs is gyakorlati különbség a kétféle felosztás közt, még sem helyeselhetjük az utóbbi felfogást, mely a symmetria kedvéért egy elvbe akar vonni két össze nem férhető elvet. A sulyositó és enyhitő rendszert egy elv alá vonni nem lehet más alapon, mint azon, hogy mindkettő az absorptio és a cumulatio közt áll; ez köztük a hasonlóság; de különböznek abban, a mi bennök lényeges, t. i. a kiinduló pontban; a sulyositó elv alapja az absorptio, az enyhitőé a cumulatio; más lévén az alapjok, mások a következményeik; az itélkezés mindennapi tapasztalataival jönnek ellentétbe azon irók, kik, mint Berner és Olshausen, azt állitják, hogy a sulyositó és enyhitő elv azonos eredményekre visz a gyakorlatban; a sulyositó elv az absorptióból idulván ki, mindig ahhoz fog közelebb állani, az enyhitő elv alapja a cumulatio és ezt fogják megközeliteni eredményei is; az előbbi tehát enyhébb, az utóbbi sulyosabb itéleteket eredményez. Az ilyen, ugy alapjukban, mint eredményeikben gyökeresen eltérő elveket a látszat kedveért egybefoglalni nem lehet helyes.

Annyi ezek után kétségtelennek látszik, hogy akár egy, akár két közvetitő elvet fogadjunk el, a büntetőjogi irodalom egyhangu tanusága szerint két közvetitő módszer van; hogy pedig ezek közt melyik legyen alkalmazandó, azt a törvény alapján dönthetjük csak el. Ugyancsak a fentebbiek alapján megdől ugy a miniszteri, mint a curiai itélet azon állitása, hogy csak egy közvetitő mód létezik; az első a sulyositó, az utóbbi az enyhitő rendszert mondja ilyennek. Nem akarjuk a curiai itélet ellenében azt felhozni, hogy a miniszteri indokolás tanusága szerint a Btk. alkotásakor nem létezett még az enyhitő, mérsékelten cumuláló rendszer, tehát nem is kerülhetett bele a Btk.-be, de azt még sem tagadhatjuk meg magunktól, hogy ne idézzük a miniszteri indokolás azon részét, melyben megokolja, miért választotta a sulyositó rendszert: «A legigazságosabb, leghelyesebb és legczélszerübb a középrendszer, mely a végleteket kikerülve, az esetek különbségei szerint megengedi a büntetésnek mérsékelt felemelését a legsulyosabb cselekményre megállapitott büntetésen felül is; de sértetlenül fentartja a határozott időhöz kötött szabadságvesztésbüntetésre nézve megállapitott véghatárt, más esetekben pedig az absorptiót a büntetési

tétel közötti sulyositás jogával állapitva szabályul. E rendszert követik valamennyi ujabb büntetőtörvények és tervezetek és ez fogadtatott el az 1843-iki törvényjavaslatban is.» Mindezekből látható, hogy a miniszteri indokok határozottan a sulyositó rendszert tartják szem előtt és ezt megerősiti a hivatkozás az 1843-iki javaslatra is, mint a mely ugyanazon elvből indult ki. Az 1843-iki javaslat 95-ik §-a szerint az anyagi bünhalmazat esetén a büntetések egybefoglalandók és a legsulyosabb törvényszegés büntetése a többi törvényszegések büntetésének $^2/_3$-áig sulyosbitható; az 1843-iki javaslat 95. §-a és Btk.-ünk 96—99. §-ai tehát megegyeznek abban, hogy a legsulyosabb büntetés veendő alapul és emelendő, tekintettel a többi törvényszegésre: eltérés csak ezen emelés mennyiségében van, mert az az 1843-iki javaslat szerint a megérdemelt többi büntetés $^2/_3$-áig, Btk.-ünk 97—99. §-ai szerint pedig a többi törvényszegés minőségéhez képest 1—5 évig terjedhet.

A curiai itélet indokolása azt is felhozza az enyhitő rendszer mellett, hogy a törvény nem akarta választani az absorptiót, tehát az enyhitést kellett megállapitania. Elismerjük, hogy a törvény nem akarta tenni az előbbit, de hogy ebből okvetlenül az következzék, hogy az enyhitő rendszert fogadta volna el, ez oly állitás, mely az itélet eredendő hibájából, az egy közvetitő elv felvételéből következik. Ha áll az, mit fentebb beigazolni törekedtünk, hogy két közvetitő módszer létezik, akkor azt, hogy ezek közül melyik alkalmazandó, nem dönthetjük el semmiféle a contrario okoskodással, hanem csakis a törvény szövegéből.

De talán már ugyis tulhosszu ideig foglalkoztam a miniszteri indokokkal és már szinte hallom füleimben csengeni a szokásos mondásokat, hogy a törvény gyakran előbbrelátó mint a törvényhozó, hogy nem az indokok, hanem a törvény kötik a birót.

Tegyük meg hát a döntő próbát. Nézzük, mit mond a törvény. Az alapvető rendelkezést a 96. §. 2. bekezdése tartalmazza, mely következőkép szól: «Az összbüntetés a bünös által elkövetett cselekményre meghatározott legsulyosabb büntetési nemben állapitandó meg; ha az határozott időtartamu szabadságvesztésben áll, *ennek leghosszabb tartama* a következő §-okban megállapitott megszoritásokkal *felebb emelhető*.»

A törvény szövege teljesen világosnak látszik első olvasásra; a sulyositó rendszer typikus alakját látjuk benne; és ezen mitsem változtat az, hogy e §. grammatikai szerkezete nem mondható helyesnek. Az első mondat igy hangzik: «Az összbüntetés a bünös által elkövetett cselekményre meghatározott legsulyosabb büntetési nemben állapitandó meg». Ez nem fejezi ki szabatosan a benne rejlő gondolatot, mert nem az egy cselekményre szabott több büntetési nem közt kell a legsulyosabbat választanunk, hanem több cselekmény büntetése közt a legsulyosabbat; hogy ehhez kétség nem férhet, azt már az is bizonyitja, hogy anyagi halmazatról lévén szó, okvetlenül több cselekmény jut elbirálás alá; e mondat helyes szövege tehát ez volna: Az összbüntetés a bünös által elkövetett legsulyosabb cselekményre meghatározott büntetési nemben vagy az elkövetett cselekményekre meghatározott legsulyosabb büntetési nemben állapitandó meg. A második mondat igy hangzik: «ha az határozott időtartamu szabadságvesztésben áll, ennek leghosszabb tartama, a következő §-okban megállapitott megszoritásokkal felebb emelhető». E mondat vonatkozik az előbbire: vonatkozhatnék pedig a nyelvtan szabályai szerint az «összbüntetés» szóra, de ezt lehetetlenné teszi az állitmány: az — felebb emelhető; az összbüntetés pedig nem emelhető felebb, mivel ép e felemelés által jön csak létre; nem vonatkoztatható e mondat sem a «cselekmény»-re, sem a «legsulyosabb büntetési nem»-re, hanem egyedül arra, a mi nincs benne az első mondat szövegében, t. i. a bünös által elkövetett legsulyosabb cselekmény büntetésére. E mondatba tehát az «az» szó helyébe bele kell tennünk az «elkövetett legsulyosabb cselekmény büntetése» kifejezést. E szerint a szöveg igy hangzanék: Ha az elkövetett legsulyosabb cselekmény büntetése határozott időtartamu szabadságvesztésben áll, ennek leghosszabb tartama a következő §-okban megállapitott megszoritásokkal felebb emelhető». De e grammatikai helytelenség daczára is világosan megállapitható a törvény értelme, kivehető belőle, hogy a «legsulyosabb büntetés emelhető»; ez által a mint el van fogadva a sulyositó rendszer, ugy viszont ki van zárva azon rendszer, mely szerint «minden cselekmény büntetése külön határoztassék meg, s azután a külön-külön büntetési tételek előbb a büntetés nemét illetőleg átváltoztassanak, azután pedig az esethez képest a Btk. 97., 98., 99. §-ai által kitüzött tartamhosszabbitás határai között és az ezen meghosszabbitott tartam kijelölésében és elhatárolásában rejlő utmutatás szerint, mindegyik külön büntetési tételnek megfelelő leszállitása mellett egy együttes büntetési tételbe foglaltassanak» (curiai indokolás rendszere). Minderről a törvényben szó sincs. Ha pedig még mindig kételkednénk, meggyőznek a 97., 98., 99. §§.; a 97. szerint: «vétségek és kihágások halmaza esetében az azokra megállapitottak közül legsulyosabb büntetés alkalmazandó és a legsulyosabbra kiszabott szabadságvesztésbüntetés egy évvel felemelhető»; tehát a legsulyosabb cselekmény büntetése emelhető, mi a sulyositó rendszernek felel meg; a 98. §. szerint: «Büntett és más büntetendő cselekmények halmazánál a büntettnek büntetése alkalmazandó és a büntettre megállapitott határozott időtartamu szabadságvesztésbüntetés, a többi cselekmény sulyosságához képest, két évvel felemelhető». Ez még világosabb a 97. §-nál, mert határozottan kimondja, hogy az egyik büntetés, a büntetté, veendő alapul és emelendő a többi cselekmény sulyosságához képest; hogy időtartam tekintetében nem mindig a büntett büntetése a legsulyosabb, hogy van Btk.-ünkben több büntett, melyek büntetése 1 évig terjedhető börtön (216., 219., 220., 254. §§.), és hogy viszont van vétség, melynek büntetése 5 évig terjedhető fogház (445., 471., 475. §§.) vagy államfogház (134., 140., 146., 154., 161., 298., 456.), az nem változtat ezen, mert ily esetekben is megvan a sulyositó rendszer azon kelléke, hogy a törvény által meghatározott cselekmény büntetéséből kell kiindulnunk és azt emelnünk; hogy e §§. körén belül elfordulhat, hogy időtartam tekintetében nem épp a leghosszabb büntetésből kell kiindulnunk, az nem mutatja azt, hogy a törvényhozó itt el akart térni a sulyositó rendszertől, hanem csak azt, hogy a büntettet mindig sulyosabbnak tartja a vétségnél, még ha rövidebb is a tartama (101. §: Különböző nemü szabadságvesztésbüntetések között a büntettekre megállapitott tekintendő sulyosabbnak). A sulyositó elvet találjuk megállapitva a 99. §-ban is: «Büntetteknek vagy ezeken felül más büntetendő cselekményeknek halmazánál, az azokra megállapitottak közül, a legsulyosabb büntetés alkalmazandó és ha az határozott időtartamu szabadságvesztésbüntetés, annak leghosszabb tartama 5 évvel felebb emelhető». Itt is meg van állapitva, hogy a legsulyosabb büntetés, vagyis a legsulyosabb cselekmény büntetése veendő alapul és emelendő.

Hogy pedig e magyarázat nem önkényes, azt bizonyitja annak egyhangu elfogadása irodalmukban. Schnierer Aladár (A magyar büntetőtörvény magyarázata 205.) igy szól: Anyagi bünhalmazat esetében a biró az összbüntetést az egyes büncselekményekre szabott büntetések legsulyosabb nemében állapitja meg s ennek a specialis törvényben határozott leghosszabb tartamát, tekintettel a többi törvényszegések sulyára a 97—100. §-okban körülirt megszoritások mellett arányosan meghosszabbithatja.

Horovitz Simon (Magyar büntetőjog tankönyve) szerint egy közvetitő rendszer létezik: a sulyositó; jegyzetben emliti fel, hogy némelyek ennek helyébe az enyhitőt teszik (311.);

később azt mondja, hogy a 96—99. §-okban a sulyositó rendszer van elfogadva (318.).

Werner Rudolf (Büntetőjog tankönyve 293.) szerint Btk.-ünk a sulyositó rendszert követi és a 96. §. kimondja, hogy a legsulyosabb megérdemelt büntetés emelendő.

Illés Károly (A magyar büntetőtörvénykönyvnek magyarázata I. 268., 269.) szerint a sulyositási vagy nehezitési rendszer van Btk.-ünkben megállapitva, mely abban áll, hogy összbüntetésként a bünös által elkövetett cselekményekre meghatározott büntetések legsulyosbika kiválasztandó s ennek leghosszabb tartama bizonyos mértékig felemelhető.

Azt is felhozhatná valaki, hogy a törvény szövege mindenütt a «felemelhető» kifejezést használja, hogy tehát a sulyositó elv csak facultative van törvényünkben kimondva és igy nem köti a birót. Hivatkozhatnánk arra, hogy a parancsoló módban tett rendelkezés meghátrál az oly facultativ rendelkezés elől; hány szakasz mondja ki «fegyházzal büntetendők», és e szakaszok parancsát hatálytalanná teszi a 92. §-nak, törvénykönyvünk e biztositó szelepének, engedélyező szavai: fegyház helyett börtön stb. állapitható meg. De hivatkozunk a dolog természetére; ha a törvény azt mondaná: a legsulyosabb büntetés alkalmazandó és egy évvel felemelendő, akkor ennek szószerinti értelme szerint egy évvel kellene felemelnünk a legsulyosabb büntetést, mely pl. 2 hét volna. Nem szabad összetévesztenünk e szakaszokat a különös rész szakaszaival, mert azokban az áll, pl. 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendő: ilyenkor a biró korlátlanul szabhat ki bármit a 2 év és 10 év között; de ha az állana a 97—99. §-okban: felemelendő, akkor e büntetést feltétlenül alkalmazni kellene, akkor 1, 2, 5 évvel kellene az alapbüntetést felemelni; ha tehát parancsoló módon akarnók e szakaszt szerkeszteni, azt kellene helyébe tenni: 1, 2, 5 évig terjedhető szabadságvesztéssel felebb emelendő. De még igy sem volna kielégitő a szakasz, mert azon félreértésre adna okot, hogy a legsulyosabb delictum büntetésének maximuma emelendő ennyivel; hogy ez mily szigoruságra vinne, azt nem kell bővebben fejtegetnünk; csak arra akarunk röviden utalni, hogy a bünhalmazat legtöbb esetében az elkövetett legsulyosabb büntény büntetési keretén belül marad a büntetés, hogy csak igen nagy számu büntény találkozása esetén kell azon tulmenni, és hogy ezen esetek száma alig több nehány százaléknál.

Mindezeknél fogva csak helyeselhetjük, hogy a törvény nem használja a parancsoló formát, hanem csak engedélyezőleg mondja ki a sulyositást; ez által sok oly tévedéstől kimélte meg judicaturánkat, melyek kiirtása nehéz küzdelembe került volna. Ha törvényünk a felemelést nem parancsolja, hanem csak megengedi, akkor ez nem annyit tesz, hogy a biró tetszés szerint állapithatja meg az összbüntetést, hogy összeadhatja az egyes büntetéseket és az összeget leszállithatja, hanem annyit, hogy a legsulyosabb büntény büntetéséből kell kiindulnia és azt emelnie; ezen emelés joga kiterjed arra, hogy a legsulyosabb tett büntetésének maximumát alkalmazza és kiterjed arra, hogy ezen maximumot 1, 2, 5 évvel emelhesse; emelnie kell a legsulyosabb tett büntetését, csak ezen emelés felső határára nézve mondja meg a törvény azt, hogy eddig terjed a biró hatalma, eddig emelheti a büntetést. Hogy azonban e rendelkezés folytán a sulyositó rendszer csak facultative volna elfogadva, hogy tehát a biró bátran mellőzhetné azt és helyébe azzal ellenkező rendszert tehetne, arra támaszt a törvény nem nyujt. A legsulyosabb tett büntetésének maximumát meghaladó sulyositás lehet facultativ, maga az, hogy sulyositania kell, törvényes rendelkezés.

E magyarázat helyessége mellett szól továbbá az, hogy a Btk. 11 évi hatálya alatt nem akadt tudtunkkal iró, ki azt állitotta volna, hogy a 96—99. §-okban az enyhitő rendszer van megállapitva, nem akadt biróság, mely ezt kimondta volna, pedig az anyagi halmazat minden egyes eseténél fel kellett merülnie e kérdésnek. Hogy pedig sem a magyar büntetőjogi irodalom, sem eddigi judicaturánk nem birta volna kivenni a törvény helyes értelmét, hogy erre a kir. Curia is csak a codex fenállásának 12-ik évében birt volna rájutni, azt minden tiszteletünk mellett annak tudománya és bölcsesége iránt, — sem vagyunk képesek elhinni. Ha pedig sikerült bebizonyitanunk, hogy a törvény határozottan a sulyositó rendszert fogadja el és ezáltal az enyhitőt, a mérsékelt cumulatiót határozottan kizárja, akkor határozottan kárhoztatnunk kell a curiai itéletet mint a törvénynyel ellenkezőt és mint olyant, mely a halmazati büntetés kiszabásának a törvényben megállapitott módjánál sulyosabbat alkalmaz és igy ellentétben áll a Btk. 1. §-ával is. *Waldhauser István.*

Különfélék.

— **A Politikai Szemle előszavából** kiemeljük a következőket:

A feladat, melynek megoldására törekszünk, egy oly folyóiratot létesiteni, mely a hatalmi aspiratiók által vezérelt politikai pártküzdelmektől menten, a jog- és államtudományi elmélet magaslatán állva, vegyen részt a hazai közélet átalakitásában és rendezésében. Tudjuk, hogy mily nehéz ez oly országban, hol az e czélra felhasználható erők majdnem kizárólag máris pártczélu törekvések irányában lekötve vannak; sőt még az olvasó közönség is, melynek méltánylatára és támogatására vagyunk utalva, — a czélt és irányt nem a törekvés lényege, hanem az eleve bevallott pártállás szerint szokta megitélni. Ily körülmények között csak természetes, hogy nálunk a szaktudomány háttérbe szorul; a tudomány és irodalom a szakemberekre és ezek által az életre hatást alig gyakorol s a létező nehány jóravaló szaklap nem képes tudományos életmozgalmat létrehozni; mert az erre fogékony nagy közönség hiánya mellett, közéletünknek minden tényezője kisebb-nagyobb mérvben pártkötelék által van lebilincselve. Szükségesnek tartjuk ezért az önálló tudományos életnek ébresztését egy oly irodalmi vállalatnak megindítása által, mely a szükebb körü s ezért elszigetelt szakköröknél tágabb és a pártviszonyoktól független közvéleményre támaszkodik. Nem létezik a tudománynak oly ága, mely a politikai élet viszonyaival és kérdéseivel érintkezésben nem állana. Ezen érintkezést nem hogy kerülni nem fogjuk, hanem éppen azon irányban keressük a tudományos önállóságnak érvényre juttatását, hogy tanulmányainak eredményeit hazai közéletünkben érvényesitsük és a magyar állam életkörében tényezővé emeljük. A képviseleti rendszer mellett ugyanis a tudomány az, mely legkevésbbé rendelkezik azon hatalmi, társadalmi s valljuk be őszintén, hogy azon anyagi támaszokkal sem, melyekkel a választási küzdelmek utján érvényesülését biztositathná, — a nélkül, hogy önállóságáról lemondjon. . . . .

— **A kir. Curia** április hó 29-én teljes-ülést tart, melynek tárgya a következő elvi kérdés:

«Oly harmadik egyén, aki valamely telekkönyvezett ingatlant megvásárolt, azonban arra tulajdoni jogát be nem kebeleztette, az ily ingatlanra végrehajtási zálogjogot szerzett hitelező ellenében van-e jogositva a végrehajtató ellen az 1881 : LX. tcz. 168. §-a értelmében ingatlan végrehajtás alá vonásának megszüntetése iránt keresettel fellépni?»

— **Szabadalmi jogunk szabályozásához.** Örömmel constatálhatjuk, hogy szabadalmi viszonyaink visszásságának megszüntetése végett a lapunkban megpenditett eszmék kapcsán máris actio indult meg. A közelmult napokban az országos iparegyesület a szabadalmi törvény és eljárás reformjának megindítása érdekében külön bizottságot küldött ki, melynek alakuló ülésén Matlekovits Sándor lett elnökké választva. Szerfelett kivánatos volna, ha ezen bizottság emlékiratát minél előbb megszerkesztené, mert kereskedelemügyi miniszterünk ismert erélyétől méltán elvárhatjuk, hogy, ha a jelenleg uralkodó chaotikus szabadalomjogi viszonyainkról az iparosok érdekeit képviselő elsőrendü testületünk által nemcsak hogy kellőkép informáltatik, hanem e tekintetben positiv javaslatokat is nyer, akkor talán a több mint 20 év óta annyira várt törvényjavaslat végre-valahára az országgyülés asztalára kerül.

Főszerkesztő: Dr Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 17. SZ. Budapest, 1892. április 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Liszt és tanai. Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől. — A jogi szakoktatás reformjához. Dr. RÖSSLER ISTVÁN kassai jogakadémiai tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A sommás törvényjavaslat. Dr. MAGYAR JÁNOS szegedi ügyvédtől. — A bizonyitás az uj sommás eljárási javaslatban. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Néhány észrevétel a sommás eljárás reformjáról szóló törvényjavaslatra. SZALAY TAMÁS kir. törvényszéki birótól. — Megállapitható-e a magyar bíróság hatásköre olyan területre, mely a magyar állam fenhatósága alatt áll, melynek Magyarországhoz való tartozása azonban más állam által vitássá tétetett? Dr. KLEIN IGNÁCZ szepes-ófalvi ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Liszt és tanai.

A tudós hallei tanár rövidre szabott budapesti látogatása sok kedvező benyomást, de talán még ennél is több kétséget és vitatkozási anyagot hozott közénk.

Liszt Ferencz személyisége kétségkivül rokonszenvesnek, sőt szeretetreméltónak tünt föl. A német tudományosság külső megjelenéséről táplált magyar fölfogással kedvező ellentétben állott egész megjelenése. Sem kényszer-dogmatikát nem prédikált, sem pedans doctrinákkal nem akarta lenyügözni a szabad vizsgálódásra mindenkor kész s a mellett kiválóan practikus magyar jogászi szellemet. Maga a reformtörekvés is, a melynek szolgálatában áll s a melynek vezetője is egyszersmind, maga ez is a tudományos és gyakorlati érvek erejével akar hatni s szabadon hagyja a megfontolást és itéletet, ami magában véve éppen oly megnyerő, mint a milyen ritka a reform-törekvésekben, különösen a németeknél, akik a szabad-gondolkozásból és kutatásokból rendesen idő előtt átcsapnak a merev és nyomasztó dogmatikába.

Modor és módszer tekintetében tehát Liszt Ferenczről csak egy vélemény maradt vissza a magyar jogászvilágban: a lehető legkedvezőbb.

Másképen áll a dolog az ő reformprogrammjával, vagy a mint ő nevezi: «kriminal-politikai» törekvéseivel, a melyekről, — hogy igazat szóljunk, — büntetőjogászaink különböző csoportjai egyaránt különböző clausulákkal nyilatkoznak, bár abban egyetértenek, hogy Liszt Ferencz és «iskolája» sem önállóság, sem befejezettség tekintetében nem képvisel olyan gyakorlati propagandát, melyet minden további megfontolás nélkül el lehetne fogadni s jelszavait föl lehetne irni a tudományos haladás lobogóira.

Liszt Ferencznek különben «a jövő büntetőjogáról» tartott fölolvasása, concis czime daczára, a tudományos siker és hatás ezen legnagyobb mértékét nem is ambicionálta. Ő maga mondotta, hogy czélja az érdeklődés fölébresztésénél (anregen) alig több s nem tekinti magát többnek, mint egy jó ügy apostolának, akinek hivekre van szüksége. Hozzátehette volna azt is bátran, hogy tanai, mint egykor a kereszténység apostolainak tanai, csak akkor nyernek majd, most talán előre nem látott alakzatokat és dogmatikai formákat, ha a hivők száma csakugyan fölszaporodik s reformjának alapeszméi a tömegek, országok és nemzetek *szükségei* és *képességei* által differencirozva csakugyan gyakorlati nézetekké alakulnak át s megfelelő jelszavak és lobogók jelvényeivel fognak harczba vonulhatni a «régi iskola», vagyis a fönálló büntetőjogi rendszer ellen.

A mit Liszt Ferencz velünk előadásában megismertetett s aminek már jórészben értekezései révén ismerősei voltunk, azt kétfelé lehet osztani. Az egyik az ő *elméleti*, tudományos fölfogása a büntetőjog fejlődésének alapjairól, a másik pedig az a nehány *gyakorlati* reform-javaslat, melyet tudományos vizsgálódásaiból levont.

Liszt Ferencz *elmélete* voltaképen nem önálló és nem eredeti. Kifolyása a német geniusnak, mely az analisisben gyönge, de azt, amit más nemzetek tudományossága a dolgok rendjéből kianalisált, synthesis utján összefoglalni, kiegyenliteni s a társadalmi rend és haladás érdekében hasznositani nagyon is képes. Nyilvánvaló különben, hogy az europai tudományosság háztartásában a synthesis munkája a többivel egyenrangu, némely esetben pedig, — különösen ha a tudós meggyőződések és törvényes rendszerek vannak megtámadva, — éppen ez a munka biztositja a forradalmi zürzavarból való kibontakozást és haladást, mint ezt különben sokan a német nép történelmi küldetése gyanánt fogják föl a politikában is.

Liszt két nagy és ellentétes iskola közé helyezi magát. Egyik véglet a belga *Quetelet* fölfogása, a másik az olasz *Lombroso-é*. S meg kell vallani, hogy e két büntetőjogi philosophia ellentéteit senki sem mutatta ki annyi elmeéllel és szellemmel, mint ő.

Quetelet és követői (akik még sokan vannak) a társadalmi viszonyok természeti kényszerében látják a büntett forrását; a statistika «kérlelhetetlen» középszámitásaival dolgoznak s doctrinájukból az következik, hogy az állam büntetőjogát és büntetési rendszerét az átlagokban nyilatkozó természeti törvényhez alkalmazza. Quetelet hires «körével» fejezte ki philosophiáját s ez a kör elnyeli az egyént, annak felelősségét, jogát és jogos érdekeit.

Lombroso és követői (akik már sokan vannak) a társadalom büntetőjogi védelmét a büntettesnek mint egyénnek ártalmatlanná tételében keresik s a mostani börtönrendszerek helyett oly állami intézetek egész rendszerét javasolják, a hol a büntetteseket egyéni alkatuk szerint reparálja ki vagy egyet végképen ártalmatlanná az állam. Igy jutottak ki az «átörökles» problematikus s eddig még physiologiailag sem kikutatott törvények döntő tényező gyanánt való elfogadására s a normalis épségü ember typusának keresésére, a miben ők a koponya-szögek méréséig elmentek.

Világos egyébként mindenki előtt, hogy a büntetőjog fejlődésének *két mozgató erejét* korunkban csakugyan Quetelet átlagtörvénye s az olasz positiv iskola végletekig menő individualizálása képezi. Egyik részen a társadalmi befolyás maximuma, a másik részen az egyéni felelősség maximuma áll s a fejlődésnek a két erő eredőjének irányában kell haladnia. Egészen helyesen emlékezett meg Liszt Ferencz is arról, hogy criminalis jogunk ugyanabban a helyzetben van, mint a XVIII. század második felében, a mikor a fejlődés uj és hatalmas rithmusa egyrészt a régi hivatalos és kegyetlen társadalom-védelem, másrészt a Beccaria által közvetitett humanismus összetalálkozásából keletkezett.

Ma az a kérdés, hogy Quetelet társadalmi felelőssége

és Lombroso individualis felelőssége milyen ponton fog egymással találkozni s ki és miképen fogja a két ellenkező erő összefoglalása és kiegyenlitése által a reform igazi programmját fölállitani.

Liszt Ferencz és apparatusa: «a nemzetközi büntetőjogi egyesület» vállalkozott a synthesis ezen nehéz, sok munkával és lassu eredménynyel járó feladatára. S tudjuk, hogy ezen egyesület kebelében a kiegyeztetés müve és a reformpontok megállapitása fölött a nézetek még nincsenek lehiggadva.

Maga Liszt Ferencz nálunk világosan azt vallotta, hogy a két ellenlábas irányból állitotta egybe tudományos hitét, melyet ő a «*büntett leküzdésére*» szolgáló criminal-politikának nevez.

Liszt szerint a büntett leküzdhető s vas-keménységü törvények nincsenek, a minthogy nincs javithatlan, hanem csak «javulatlan» büntettes.

Leküzdhető tehát a büntett *egyrészről* ugy, ha a társadalom hatékony viszonyai javittatnak s a büntettre vezető okok (jobbára præventiv intézkedések által) fogyasztatnak meg. Itt Liszt criminal-politikája az egész culturával és moralissal érintkezik, de ő az elzüllésnek indult népesség nevelésénél (gyermekvédelem, elzülött gyermekek menedékháza), a rabsegélyezésnél s a büncselekmények más közvetlenebb emporiumánál messzebbre nem terjed, jóllehet ujjmutatásai rendkivül becsesek az egész törvényhozásra.

A büntett leküzdésének *második* ága a büntett és büntettes teljes megismerése s a büntetésnek oly módon való berendezése, mely nem magát a tett *külső* eredményeit nyujtja, hanem a tettes bünös alkatához (verbrecherische Gesinnung) van alkalmazva s inkább gyógyitó, mint megtorló jelleggel bir. Kétségtelen, hogy Liszt Ferencznek ezen nézetei közel érik s egészen más világitásba helyezik a «szándék büntethetőségének» sokszor perhorreskált jelszavát s különösen sok és nehéz követelést állitanak föl a *bíróval* szemben, akinek föladata és kötelessége, — mint azt különösen a judicaturánál külön tudományos elv nélkül is sokan és sokszor mondják, — ma rendkivül szük térre, csakugyan a mechanikai törvényalkalmazásra szoritkozik.

Liszt Ferencznek ezen kettős, synthetikus fölfogásából, hogy t. i. a mai uralkodó, általa u. n. «klassikai iskolával» szemben (ami alatt az érvényben levő büntetőjogot lehet csak érteni), hogy milyen *általános uj rendje* következik a dolognak, az nyilvánvaló. Ő maga, szinte megriadva az átalakulás nagyságának gondolatától, még nem alkotta meg az elméletéből folyó *egész* gyakorlati reformprogrammot, hanem annak csak némely töredékét. Ilyen gyanánt szerepelnek nála a következők:

Az elzülött gyermekek megmentése.

Enyhébb büntetése azon tetteknek, a melyek külső eredménye a szándékon tulhalad, pl. a halált okozó testi sértésnél, a gondatlanságból származó delictumoknál, stb.

A visszaesőkkel más elbánás, mivel a jövő félelme miatt senkit sem szabad büntetni, vagy deportálni.

Az alkalmi és szokásos büntetteseket meg kell különböztetni s az előbbiekre a föltételes elitélés intézményét be kell hozni a kisebb büntetések helyett.

A pénzbüntetéseket reformálni kell az egyének viszonyaihoz képest s az átváltoztatást munkában kell megengedni.

Végül azokra, akik «szokásból» követnek el büntetteket, egy bizottság (Strafvollzugsamt) meghosszabbithatná a kiszabott büntetést, ha annak javitó hatása be nem állana.

Mindezek csak töredéket képeznek s nem meritik ki ama gyakorlati reformjavaslatokat sem, a melyeket Liszt egy vagy más alakban elszórva formulázott. Látnivaló azonban, hogy törekvése ezeknél meg nem áll, hanem mindig mélyebb periferiákat fog érinteni. Sikere pedig attól függ, mennyire képes egymással kiegyeztetni és harczbavihető alakba foglalni ama nagy és kielégitésre törő törekvéseket, a melyek nemcsak Quetelet és Lombroso nyomán, de itt-ott önmaguktól, *a gyakorlati életből* fölsarjadzanak.

Nem vagyunk egyébként azok nézetén, akik minden reformot elleneznek mindaddig, amig Liszt Ferencz iskolája saját gyakorlati reformprogrammjával egészen készen lesz s az intuitiókból doctrina, abból rendszer s e rendszerből befejezett reformprogramm születik. Nézetünk szerint a reform akkor ér legtöbbet s akkor megy át legkönnyebben az életbe, ha az, ami belőle positiv alakban kész s megfelel a szükségnek, a törvényhozás ajtaján kopogtat. S Magyarországra nézve a *föltételes elitélés* és a *pénzbüntetés reformja* ma már ilyennek tekinthető. Sőt ilyennek kellene tekinteni az *elzüllő gyermekek* nevelésügyének országos rendezését is.

Liszt Ferencz agitatiója, mig utat tör magának, elméletileg és gyakorlatilag is sokat fog változni és tisztulni; de kétségtelen, hogy már ma is gyakorlati hatása van s idővel éppen az ő iskolájából fognak kikerülni a büntetőjog átalakitásának legerősebb impulsusai és tervei.

A tudomány és a gyakorlati élet egyaránt megnyugvással nézheti e munkát s csatlakozzék valaki akár a fenálló rendszer védelméhez, akár a reform-követelők közé, ha hittel és meggyőződéssel teszi, csak a haladás ügyének tesz vele szolgálatot.

Liszt Ferencz budapesti látogatása pedig nem volt meddő közöttünk. Amit akart vele, elérte; felébresztette ez érdeklődést a reformkérdések iránt anélkül, hogy azzal együtt a szenvedélyeket is felébresztette volna.

Dr. Kenedi Géza.

A jogi szakoktatás reformjához.

A kötelező doctoratus, illetőleg egységes jogi államvizsgálat tárgyában összehivott értekezlet, tulnyomó többséggel, a kötelező doctoratus ellen adta szavazatát.

Helyesen cselekedett-e az enquête, vagy sem, kutatni nem kivánom, és csak mellesleg kérdezem, hogy, ha igazi szükség követelte a kötelező doctoratust 1874-ben, miért akarjuk megszüntetni 1892-ben? és viszont, ha fölösleges ma, miért léptettük életbe akkor? Különben akár marad meg a kötelező doctoratus, akár u. n. egységes jogi államvizsgálat váltja föl, az bizonyos, hogy jogi szakoktatásunk alapos rendezésével tovább már nem várhatunk, s hogy az egységes jogi államvizsgálat eszméje közelebb hozta a reformot.

Biztató jelül veszem, amit az enquête elé terjesztett «Vázlat» 11. pontja mond, hogy t. i. jogi államvizsgálati bizottságok fognak müködni mindazon jogakadémiák székhelyein is, a melyek igazolják, hogy «a joghallgatókra nézve kötelező tantárgyakat kellő óraszámban és kellően képesitett tanerők által tanitják», amit az értekezlet tagjainak többsége akként fejezett ki, hogy ily vizsgáló bizottságok csak azon akadémiák székhelyein állitandók, a melyeken legalább 8 jogtanár van, aki szakmájára nézve «az egyetemi magántanári képesitést megszerezte». Aztán olvasom, hogy a főiskolákról törvény fog intézkedni, s hogy a *reform végleges* leszen. (*Jogtud. Közlöny.* 1892. 2. sz.)

Következik tehát a végleges reform, s azontul — a jogakadémiák nem fogják többé nélkülözni amaz erkölcsi támogatást, mely sikeres munkálkodásuknak oly jelentős tényezője, s melyet, hosszu időn át, mégis nélkülözniök kellett!

—

A jogakadémiák uj szervezéséről szóló 1874. évi szabályzat egyik főtendentiája az volt, hogy az állam közvetlen rendelkezése alatt levő jogi tanintézetek «teljes karokká kibővitve a tanuló ifjuságnak tudományos kiképeztetésében egyenlőbb versenyre kelhessenek az egyetemekkel», (*Szab.* 59. §.), az eszközöket azonban nem adta hozzá. Jogtudorrá

akadémián nem lehetett senki, annál kevésbé nyerhetett magántanári képesitést (U. o. 1. §.). Azok, akiket Alma Mater-ünk tudorokká avatott s magántanári képesitéssel tüntetett ki — tanithattak, de a tanitás eredménye fölött itélniök — már nem volt szabad! Mintha csak azt mondotta volna az idéztem szabályzat, hogy szép, szép az a doctori diploma, az a habilitatio, de nem érdemel bizalmat és nem birja meg azt az utat, mely az akadémiákra viszen, mint a hogy némely áru nem birja meg a tengeri utat. Pedig tán megbirta volna?

Készségesen elismerem, hogy ugyanazon szabályzat nagy haladás tanuja, s hogy — fensőbb szinvonal szolgálatában — kiváló sulyt fektet arra, hogy habilitatio utján képesitett tanárok tanitsanak. Ám, a gyakorlat hamarosan megostromolta az akadémiák ez egyik erősségét. A segédtanári állás — a körülmények szerint: áldás a fiatal emberre, aki jogtanárságra készült, tudományos átalánosság malgré lui, vagy, ha ha ugy tetszett, hamupipőke — nem élte tul a reformot. De bezzeg tulélte a tudományos átalánosság, melyre a tanársegédi állás elfelejtett kizárólagos szabadalmat váltani, s mely az akadémiai termekben hova-tovább, mintegy megifjodva, ujra kezdett kisérteni. A tanárok helyettesitésére nem jutott magántanár. Vajon hová lettek a magántanárok? Volt jó dolguk, hogy inkább mentek egyetemre, mint akadémiára? S az akadémiai tanár birt elég minősitéssel, hogy a maga körében bármely tárgyat előadhasson, sőt vele bármely tárgyat előadassunk, de jogtudorok azért — nem kerülhettek ki a keze alól. Nem lett volna jobb egyet forditani e tételen?

Annyira azonban tán mégsem volnánk, mint a menynyire vagyunk, ha időközben, kevéssel az emlitett szabályzat megalkotása után, a kötelező doctoratus végkép le nem tarolja az akadémiák reményeit. Ami akkor ez intézetekre leviharzott, azt dr. *Bozóky* Alajos ur «szégyenletes csapás»-nak nevezi s a kötelező doctoratus megszüntetését üdvözli, mig annak fentartása mellett — ugymond — «csak abban az esetben lehetne lándzsát törni», ha az egyetemeken kivül «legalább még öt helyen lehetne szigorlatokat tenni». (*Jogt. Közl.* id. sz.). Dr. *Várady* Zsigmond ur a bajt nem a kötelező doctoratusban látja, hanem a «központositás»-ban, s a kötelező szigorlatok védelmére kel «társadalmi, jogi- és neveléstani» szempontból egyaránt. (U. o. 3. sz.)

Ismétlem, a kötelező doctoratus ügyével foglalkozni nem kivánok; de szivesen vallom, hogy a jogi szakoktatás terén maradandó alkotás csak «*egységes rendszer*»-en, szerencsésen concipiált és végrehajtott egységes rendszeren épülhet!

—

A reformra szorult vidéki jogi tanintézetet helyezzük olyan karba, hogy nemes hivatásának megfelelhessen, hogy — egyebünnen vett hasonlattal élve — ne csak mesterembereket képezzen, de müvészeket neveljen. Programmjába *ideálok* is tartozzanak. Jogi tanmühelyekre, gondolom, nincs szükségünk.

A komoly tudományos készültségnek, a szigoru *szakszerüségnek* biztositsunk tanszékében kellemes otthont, melyben nyugodtan tárhassa ki ismereteinek kincseit, s nyugodtan kisérhesse figyelemmel, gyüjthesse és gyarapithassa a tudományos haladás vivmányait. Irodalmi munkasság és «legalább» 10 órai előadás hetenkint — együtt, mintha sok volna egyszerre, — főleg, ha anyagi gondok kerékkötője kapaszkodik a tanár munkájába.

Régi dolog, hogy kötelességeink lelkiismeretes teljesitéséért öntudatunk adja a jutalmat. Ez ösztönöz ujabb, fokozott tevékenységre. Csakhogy az emberi természet itt nem állapodik meg. Nem közömbös rá nézve, hogy mit tart *maga az állam* azon állásról, melyet a tanár elfoglal, miként méltányolja azt s miként a tanár müködését? A társadalom ez utmutatás nyomán indul. Ezzel egyébiránt, hiszem, nem mondtam, hogy az állás teszi az embert, s hogy ne az ember kölcsönözzön diszt az állásnak.

Különbség ember és ember, intézet és intézet között mindig volt és leszen. Tudományos téren, az oktatás körül szerzett érdemek, megfontolandó helyi viszonyok, — ám jó; de az a különbség, melyet *mesterségesen* idézünk föl, vagy tartunk fön, s mely találós meseként feleletre vár és feleletre nem talál: az ily megkülönböztetés keserüséget okoz!

Egyenlő qualificatio, egyforma kinevezés, ugyanazon rangosztály! Ez a beszéd lehet fölöttébb mulatságos, de nem tehetek róla. Még kevésbé értem: miként van az, hogy a vidéki jogtanár állásával azon egy, sőt alsóbb osztályba tartozó állásokhoz királyi kinevezés szükséges, az akadémiai tanári székek betöltéséhez pedig nem? Ilyen jogtanári állást ne vigyünk át az uj szervezetbe!

Az *előléptetés* reménye hatványozza a munkakedvet, s e remény teljesülése előleg, melyet a hivatásos tanár, ha lehet, csak annál buzgóbb tevékenységgel fog kamatostul visszafizetni. A tanári állás legyen szabály szerint azé, akit nehéz napok komoly fáradalmai edzettek e pályára, s *ha* előléptetésről lehet szó, ne éppen a tanár legyen kénytelen meghátrálni. Ugy vélem, örvendetes fordulatot köszönthetünk.

A reformált vidéki jogi tanintézetet lengje át a *tanszabadság* szelleme. «Bizalmatlankodó ellenőrzés» főiskolába nem való, s Martini könyvének az ideje már rég lejárt. A tanszabadság bölcs korlátja a tudomány méltósága és a tanár reputatiója, másrészt a tanuló ifjuság jól fölfogott érdeke s a közszolgálat igénye. Kivánatos, hogy a joghallgató tanrendjét kötelező tárgyakkal tul ne terheljük. Egyéni hajlamai hadd nyilatkozzanak.

Ruházzuk fel ezt az intézetet *önigazgatási* joggal. Elnökét válaszsza maga a tanári testület. Ez óhajtás nem mai keletü. Az 1874. évi szabályzat, midőn az igazgatói állást fentartotta, igérte ugyan, hogy az igazgató kinevezése «a tanári kar meghallgatása mellett» fog történni (11. §.), de végre is: jobb a jónak ellensége és a főiskolai duzzadó élet igazgatói szük keretbe nem fér.

Nyilvános könyvtár: olvasó-terem, kellő személyzet, megfelelő könyvtárőri hatáskör egészitse ki a reformot. A könyvtárnok állása még mindig a tanársegédek világára emlékeztet. Az igazgató is könyvtárnok és könyvtárnok az is, akit e tiszttel «a tanári kar meghallgatása mellett» — a közoktatásügyi miniszter biz meg (12. §.), — aminek valószinüleg egy könyvtárnok sem örvend.

—

Vázlatosan vetettem ide megjegyzéseimet, amint azok tollam hegyére tolultak. Teljességre — szó sincs! — nem tartanak igényt, de kérnek szives fogadtatást. Az *ügy* megérdemli.

Záradékul még valamit.

Nem titok, hogy a jogtudomány u. n. «egysége» voltaképpen fictio, hogy a (tételes) *nemzetközi jog* azon módon utat tört magának a legfelsőbb körökig, mint lefelé a katona tarisznyájába, s hogy ez a jogrendszer napjainkban óriási irodalommal dicsekszik: tények, melyekkel, véleményem szerint, az emberi erő és szakszerüség szempontjából mulhatatlanul számolnunk kell.

1878-ban még panaszosan emlegette a *Magyar Themis* (21. és 25. sz.), hogy a jog- és államtudományi szigorlati szabályzat megköveteli a nemzetközi jogot, de nem a tanulmányi rendszer (csak a tanári karokra nézve), s nem a jogtanodák vizsgálati rendje sem. Néhány évvel utóbb nagy elégtételemre, a nemzetközi jog kötelező tantárgygyá lőn. Köszönet érette, de már elérkezett az ideje, hogy tovább menjünk!

Tanszékeinken, tudtomra, a nemzetközi jog, egyéb tárgyakhoz viszonyitva, mindenütt, mint *melléktárgy* szerepel. A nemzetközi jog révén nálunk sincs boldogulás, és, ugy látszik, nem boldogul a nemzetközi jog sem. Az 1883. évi

szigorlati szabályzat, mikor jelzi, hogy az első szigorlat tárgya ..... a jogbölcselet, a történeti részszel «és a nemzetközi joggal», maga is azt a benyomást kelti, mintha a nemzetközi jog csak valaminek a «függelék»-e volna.

Nos, menjünk tovább, s főiskoláinkban készitsünk a nemzetközi jog számára méltó helyet. Állitsunk a nemzetközi jognak mi is *külön tanszéket.*

Az 1883. évi tanulmányi rend (31. §.) hallgatásra ajánlja a *nemzetközi magánjogot.* Jó gondolat volt, mint kitünő az az iskola, melybe a jogászt küldjük, ha a jogtudomány e fiatal hajtásával foglalkoztatjuk.

Midőn Francziaország 1889-ben a nemzetközi magánjogot a kötelező tárgyak közől törölte s hallgatását az érdekeltek tetszésére hagyta, *Despagnet*, bordeaux-i jogtanár, lelkes czikkben szállott a nemzetközi magánjogért és hazai irodalmáért sorompóba. *(Clunet*, Journal. 17. k.)

Ha a francziáknak van, még pedig gazdag irodalmuk: nekünk alig van *(M. Jogászegy. Ért.* IV. 4.), de tán leszen, ha a nemzetközi magánjogot a *kötelező* tantárgyak sorába iktatjuk.

Dr. Rössler István.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A sommás eljárási törvényjavaslat.

Hazánk perjogi történelmében uj korszak készül földerülni. A szóbeli eljárás a felsőbb forumokon is behozatik, bár helyes előrelátással egyelőre a járásbirósági ügyekben. Szilágyi Dezső igazságügyminiszter benyujtotta törvényjavaslatát a sommás eljárásról s az indokolással részleteiben is kifejtette. Alapelvei:

a járásbiróságok hatáskörének kiterjesztése ingatlanokra vonatkozó tulajdoni, birtok és örökösödési perekre is, de csak 300 frt érték erejéig;

a törvényes bizonyitékok elvének eltörlése és helyébe a birói szabad mérlegelés, és az eskük helyébe az ügyfelek eskü alatti kihallgatásának felállitása;

felebbezési forumokul a kir. törvényszékek kijelölése, és itt is, de csak facultativ alakban, a szóbeliség behozatala, uj tárgyalással és uj bizonyitékokkal:

revisio in jure 200 frton felüli perekben a kir. táblára és nem a Curiára; itt is szóbeli eljárással, de kötelezett ügyvédi képviselettel, végül végzések elleni fölfolyamodásokra szintén a törvényszékek kirendelése az eljárás és végrehajtás egész vonalán.

Mind oly alapelvek, melyeket a magyar Jogászgyülések éveken át tárgyaltak és elfogadtak; magát a szóbeliség behozatalát pedig több élő törvényünk ismételve hangoztatta.

Megelőzte ezen törvényjavaslatot dr. Plósz Sándor tervezete, de csak a fölebbezési eljárásban, és Emmer Kornél jogi véleményezése; de ezeket most az igazságügyminiszter átalakitotta, bővitette, javitotta, szóval az egészet, mint kész törvényjavaslatot, világos és erőteljes magyarsággal rendszerbe öntötte.

Elismert jogászoknak ily kiváló részvéte mellett alkotott jelen javaslat főelveihez tehát jogászi oldalról sok szó nem férhet, ha mégis az egyes alapelvekre nézve van támadás, és történik javitás, ez egyrészt onnan van, mert az irásbeli eljárás formáihoz már szokva lévén, félünk az ujitástól, másrészt azonban, ha már a kérdést ki nem kerülhetjük, tehát azt lehető legjobban óhajtjuk elkésziteni. Csak aztán ne legyen, mint szokták mondani, a jobb a jónak ellensége és megölője.

Ilyen mindjárt azon támadás az «Ügyvédek Lapja» részéről, mely az egész perrendtartást, tehát a rendes perekben is egészen és egyszerre kivánja megalkottatni és életbe léptetni a szóbeli eljárást; továbbá azon másik vélemény, mely szerint a törvényszékek mintegy alacsonyak lesznek fölebbezési bíróságoknak; avagy Tóth Gáspár t. kartársam szavazata, mely szakitva a jelen rendszerrel, minden pert első fokon az egyes bíróhoz utasit, tehát a legnagyobb ingatlan pereket, és legnehezebb örökösödési per-eseteket is, kivétel nélkül.

Nézetünk szerint a javaslat egészséges alapkövön nyugszik s a lefektetett sarkelvek megütik a mértékeket.

A részletekre nézve azonban van nehány megjegyzésünk:

Mindjárt az 1. §-nál, ha már a járásbiróság hatáskörét kiterjesztik a megtámadási, számadási, kártéritési, továbbá az ingatlan tulajdonjogi, türési és örökösödési perekre 500, illetőleg 300 frt érték erejéig, vajon mért nem terjesztik ki egyuttal a többnyire chablonszerü váltóperekre és okiratkiadási keresetekre is?

A 7. §-beli 18 éves meghatalmazottnak rendszeres elfogadása a zugirászatnak fog tág kaput nyitni.

A 24. §. végpontja mint fölösleges, kihagyható volna; az indokolás is hallgatással mellőzi.

A 76. §-ban nincs sanctio arra nézve, ha a *fél* az okiratot el- vagy megtagadja.

A 117. §. végére hozzáteendő volna: «Ezért kérvényezni nem kell».

Végül netáni kételyek eloszlatása végett a 209. §. 2. pontjában ez után: «végzései ellen»; jó volna kimondani: «tehát a végrehajtási ügyekben is».

Mindezek után nincs egyéb kivánni való, minthogy az igazságügyminiszter mielőbb terjeszsze be az *intési* és *meghagyási* eljárásokra, valamint a *birtokháboritási* és *bérletekre* vonatkozó javaslatokat is, miket az indokolásban megigér, hogy a tervezett perjogi reformot a jogügyi bizottság mintegy egész keretben előre láthassa.

Vajon már most ezen kiegészitett alkotás mennyiben válik majd be hazánk igazságszolgáltatási ügyére, a jogegység magas elvére, a birói szervezet kérdésére, ki tudna ezekre válaszolni?

Mi azt hiszszük, hogy ezen reformok folytán a kir. törvényszékek kellő beosztás mellett a felebbezéseket meggyőzni fogják, az itélő táblák hátralékai nemsokára eltünnek s a teljes szóbeli pereljárásnak annyiszor kivánt megalkotása is bekövetkezni fog.

Bármiként alakuljon is azonban a bizonytalan jövő, Szilágyi miniszter urnak azt mondjuk: tartson ki javaslata mellett, haladjon a megkezdett uton, valósitsa meg ismert *programmját*, készitse elő és nyujtsa be az ott hangoztatott többi reformokat is: mellette van az ország jogászi közvéleménye.

Dr. Magyar János.

A bizonyitás az uj sommás eljárási javaslatban.

A javaslat 59. §-a proklamálja a bizonyitékok szabad mérlegelését következőképen: «A biróság a bizonyitékok mérlegelésénél törvényes bizonyitási szabályokhoz csak a jelen törvényben kijelölt esetekben van kötve, egyébként pedig valamely tényállitásnak valóságát vagy valótlanságát a tárgyalás és a bizonyitás egész tartalmának szorgos méltatása alapján itéli meg».

Az elvi kijelentéssel azonban a javaslat rendelkezései ellentétben állanak; mert annak daczára, hogy a 95. §. kimondja, hogy «fő-, pót-, becslő- és felfedező eskünek, valamint az 1868. évi LIV. tcz. 172. §-ának *d)* és *e)* pontja értelmében a magánokirat irásának és aláirásának valódisága iránt megitélhető eskünek a sommás eljárásban nincs helye»: mindazáltal ez utóbbi eskü kivételével, az eskük összes faját föntartja a javaslat; sőt a 76. §. végső bekezdése szerint még az okiratos bizonyitásnál is helye van a fél eskü alatti kihallgatásának, mely bizonyitási mód a 90. §-ban állapittatik meg.

A javaslat szerint tehát a biróság nem fog esküt itélni

a félnek, hanem ezt szükség esetén eskü alatt kihallgatja, még pedig:

a) Valamely kár vagy elmaradt haszon mennyiségének megállapithatása végett arra, hogy kárát, vagy elmaradt hasznát mennyire becsüli (91. §.); vagyis megmarad a becslő eskü;

b) a fél, ki valamely vagyont, annak egyes alkatrészeit, adósságokat vagy bizonyitási eszközöket tartozik felfedezni, erre nézve az ellenfél kérelmére a szóbeli tárgyalás folyamán eskü alatt kihallgatható (92. §.); tehát megmarad a felfedező eskü;

c) a 94. §. pedig kimondván azt, hogy valamely tényállitás a bizonyitásra kötelezett fél eskü alatt tett vallomásával bebizonyitottnak csak akkor tekinthető, ha eskü alatti kihallgatását ellenfele kérte: restituálja a főesküt s végül

d) a 70. §. a kereskedelmi könyvekkel való bizonyitást fentartván, a keresk. törv. 31. és 541. §-aiban emlitett eskü helyett szintén a félnek eskü alatti kihallgatását rendeli el s igy a póteskü is erre az esetre megmarad.

Azon körülmény ugyanis, hogy a félnek az itéletben tétetik kötelességévé valamely eskü letétele, vagy pedig, hogy előzetesen eskü alatt hallgattatik ki: a bizonyitási módszer szempontjából teljesen közömbös; ez csupán a bizonyitási eljárás technikai berendezésére bir befolyással, de miként az eddigi eljárásoknak a javaslattal való összehasonlitásából látjuk, a bizonyitás módja és eszközei változatlanul megmaradnak.

Már pedig a bizonyitékok szabad mérlegelésének elve az eskü által való bizonyitásnak tetemesebb megszoritását követeli és nagyon helyesen rendelkezik a 60. §., midőn kimondja, hogy a biróság valamely kár vagy elmaradt haszon mennyiségét, ha a felek által ajánlott bizonyitékok megnyugtató eredményt nem nyujtottak, az összes körülmények figyelembevételével, legjobb belátása szerint állapitja meg. A biróság, a mennyiben ezen véleményének alkotásához szükségesnek találja, nemcsak szakértők meghallgatását, hanem bizonyitás-felvételt és tudakozódásokat is hivatalból foganatosithat. — E § ban prægnans és præcis kifejezést nyer a szabad mérlegelés s mellette a becslő eskü, vagy miként a javaslat 91. §-a mondja, a félnek a kár mennyiségére való eskü alatti kihallgatása, tökéletesen fölösleges. A biróság a 60. §. értelmében járván el, a félnek eskü alatti kihallgatása nélkül is talál támpontot arra, hogy magának a kár mennyiségéről okadatolt véleményt alkosson.

Még egyszerübb az álláspont a keresk. könyvekkel való bizonyitásnál. A birónak módjában áll a könyvek rendes vagy hiányos vezetéséről meggyőződést szerezni és e körülménynek, valamint a concret eset egyéb fásisainak összevetéséből eskü nélkül is véleményt alkothat magának arról, melyik félnek álláspontja helyes?

Maradna még a felfedező (92. §.) és a 94. §-ban jelzett eskü, melyek akkor lennének csupán, a javaslatban jelzett módon alkalmazandók, ha a jogvita eldöntésére a birónak egyáltalán semmiféle támpontja sincs; de hogy ezek a per mely stádiumában alkalmaztassanak, itélet előtt vagy után? ez teljesen közömbös.

Feltétlenül helyeslendő a javaslatban az okiratos bizonyitásnak, mint ugyszólván egyedüli törvényes bizonyitási módnak fentartása és rendszeres szabályozása.

Épp igy a tanuk esetleges szembesitése, főleg pedig a felebbezési eljárásban érvényesült ama rendelkezés, mely szerint a felebbezési eljárásban a bizonyitékok ujolagos felvétele csupán facultativ és nem kötelező. A fél az elsőbiróság előtt felvett bizonyitéknak a másodbiróság előtti ujolagos felvételétől fel van mentve s ezzel a biróság is csupán a félnek kifejezett kérelmére terheltetik, valamint uj bizonyitékokat is csupán kérelemre alkalmaz.

Amily helyeslendők ezek, épp oly kifogás alá esik a 151. §., mely megengedi az eskü alatt kihallgatott félnek a másodbiróság előtti ujolagos kihallgatását, sőt még azt is, hogy az elsőbiróság előtt eskü alatt kihallgatott félnek ellenfele is a másodbiróság által eskü alatt kihallgattassék.

Vagy jó emlékező tehetsége van a félnek vagy nincs. Ha igen, a harmadbiróság előtt ugyanazt fogja eskü alatt vallani, amit az elsőbiróság előtt és az ujolagos kihallgatás fölöslegesnek bizonyul, vagy pedig rosz az emlékező tehetsége és önmagával ellenmondásba jő, és lerontja szavahihetőségét és ekkor nem igazságszolgáltatás, hanem a jó emlékező tehetség megjutalmazása leend a birósági itélet.

És ha az ellenfél is kihallgattatik eskü alatt, megint csak két eset képzelhető: vagy megegyez a felek vallomása vagy nem; az első esetben a kihallgatás, az a posteriori bekövetkezett megegyezésnél fogva fölösleges volt, a második esetben pedig a felek egyike hamisan esküdött; már pedig oly bizonyitási módszer, mely a hamis esküre nyujt léptennyomon alkalmat, helyesnek nem tekinthető.

Egyébiránt el nem mulaszthatom hangsulyozni, hogy a bizonyitékok szabad mérlegelése éppen azért nyerte meg ugy a jogászok, mint pedig a felek tetszését, mert feloldja a birót azon kényszer alól, hogy valamely, a fél esküje által megerősitett vallomást valónak fogadjon el még akkor is, ha a vallomás minden tekintetben nem állja meg a kritikát.

A bizonyitékok szabad mérlegelése az eskü általi bizonyitás megszoritását, minél ritkábbá tételét, sőt teljes kiküszöbölését kell, hogy eredményezze s igy mindazok a rendelkezések, melyek a javaslat 59. §-ában felállitott elvvel ellenkeznek, a 60. §. módjára megváltoztatandók, mert csak akkor érvényesülhet a helyesnek elismert, a törvénybe felvett, de következetesen keresztül nem vezetett elvi álláspont.

Tóth Gáspár.

Nehány észrevétel a sommás eljárás reformjáról szóló törvényjavaslatra.

Kétségtelen, hogy a sommás eljárás reformjáról alkotott uj törvényjavaslat igen sok üdvös intézkedést tartalmaz. Azon intézkedése például, hogy: az ingatlanok iránti pereket is az egyes birák hatáskörébe utalja 300 forint érték erejéig, igen helyes és czélszerü, és pedig azért, mivel ezen ingatlanok tulajdona és birtoklása körüli jogviták, a legtöbb esetben, helyszini birói és szakértői szemlével döntendők el, a melyeket a legtöbb esetben jelenleg is a kir. járásbiróságok, mint a törvényszék által megkeresett biróságok, teljesitenek.

Nem lévén azonban a megkeresett kir. járásbiró a pernek birája, s igy a per anyagát, annak lényeges körülményeit nem ismerheti, csupán azon rövidke megkeresésre van utalva, melyet vele a per birósága közöl, s igy teljesen tájékozatlanul kénytelen a per leglényegesebb részét elvégezni, nagyon természetesen, eljárása hézagos, hiányos, és sokszor annyira hasznavehetetlen, hogy a perbiróság kénytelen a szemlét, a felek anyagi károsodásával, megismételtetni.

Sokszor megtörténik, hogy a szemle teljesitésekor uj lényeges adatok merülnek fel s azok ellentétben állanak a perben előadottakkal s a megkeresés tartalmával; például: a felperes az egész birtokrészletet követeli birtokba adni, s ime a helyszinén kiderül, hogy annak egy részét ő használja; a perben csak puszta telekről van szó, a helyszinén azonban kiderül, hogy azon értékes épületek vannak; alperes tagadja a használatot s a helyszinén kitünik, hogy a réten szénaboglyák, a szántóföldön zabkeresztek vannak, a melyre rögtön megállapitható, hogy a szénát alperes kaszálta, a zabot ő vetette és aratta le, s a szegény megkeresett biró, mindezeket látja, és észleli, de ő a pert nem ismervén, nem tudhatja, hogy azok szükségesek-e a per birájának, mivel azok a megkeresésben nincsenek benne, holott ha saját maga

volna a per birója, egy fél óra alatt tisztába hozná a tényállást, és ott nyomban kimondhatná az itéletet, a mely az általa tapasztalt tényeken alapulna, s igy a közvetlenség és az anyagi igazság alapján dönthetné el a vitát, s itélete sokkal jobb és tökéletesebb lenne, mint az actákból itélkező törvényszéké.

Feltétlen helyesnek találom tehát, ha ezen perek a kir. járásbiróságok hatáskörébe utaltatnak, annyira, hogy én kiterjeszteném az értéket 500 forintig, mivel nem látok indokot arra: hogy, ha helyes a törvény dispositiója 300 forintig, miért ne lenne az helyes 500 forintig is. Sem több felelősség, sem több jurisprudentia nem kell egy 300 forint értékü ingatlan tulajdoni vagy birtokjogának eldöntéséhez, mint egy 500 forintoséhoz s a járásbirói hatáskör egyöntetübb lenne, mivel pénzkövetelések iránt 500 frtig itél.

Nem helyeslem azonban, hogy az örökösödési perek 300 forintig szintén az egyes biróhoz utasittatnak.

Valljuk meg, hogy a polgári pörök közt az örökösödési perek a legbonyolultabbak, s legnehezebbek; itt kell a legtöbb vitás jogviszonyt elbirálni. Végrendeleti, törvényes, hitvestársi, szerződéses öröklés, özvegyi jog, köteles rész, ági és szerzeményi vagyon, utóörökösödés stb. leltári állapot megtámadása, a hagyatéki terhek eldöntése, örök részbér beszámitás, s a hagyaték érdekében tett kiadások beszámitása, fentartási költségek, egy szóval az örökségi jognak egész szövevénye, a melyek nem egyenként, de egymással összevissza szőve jelentkeznek, ugy, hogy azt egy tapasztalatlan albiróra bizni a legkoczkázottabb eljárás lenne, s a felek nagy sérelmével járna.

De ezen nehéz kérdések ugyis csak lassan, részletenként oldhatók meg s a döntés is megfontolva, nem a sommás eljárás gyors ütemében történhetik; mit nyerünk tehát vele, ha azt sommás utra utaljuk. Hisz a sommás biró is kénytelen lesz a számtalan póttárgyalást és bizonyitást alkalmazni, hogy alaposan itélhessen; tehát gyorsaságban mit sem nyerünk, alaposságban szintén nem, mert a társas birói tanács hat szeme helyett két szemnek leszünk kiszolgáltatva, a melyek a kérdések szövevénye közt látó erejöket elveszithetik.

Ezen perek természete tehát jobban illik a társas birói eljáráshoz, mint a gyorsabb tempóju sommáshoz, ne áldozzuk föl tehát a felek nagy érdekét, ok és kellő garantia nélkül.

Elég lesz kezdetnek a birtokperek átterelése 500 frtig, s ha az egyes birói rendszer jobban megerősödik, s ha a kipróbáltabb erők a járásbiróságnál megszaporodnak, akkor talán lehetséges lesz, az örökösödési pereket is a felek érdekeinek koczkázata nélkül az egyes birósághoz átterelni.

Szalay Tamás.

Megállapitható-e a magyar bíróság hatásköre olyan területre, mely a magyar állam fenhatósága alatt áll, melynek Magyarországhoz való tartozása azonban más állam által vitássá tétetett?

A «*Jogtudományi Közlöny*» 13-ik számának mellékletén 149. sz. a. közölte Hohenlohe Ch. Kraft herczeg felperesnek Manieczky János alperes ellen a halastó és a tengerszem, valamint az ezek mellett a Bjalka határfolyó mentén levő, közel 1000 holdnyi terület birtoka iránt inditott sommás visszahelyezési perében keletkezett két egybehangzó alsóbirósági itéletet, — a melyek szerint felperes az érintett terület birtokába visszahelyeztetett, — valamint a m. kir. Curiának végzését, a melylyel ez a két alsóbirósági itélet feloldásával ez a perbeli eljárást mindaddig felfüggesztette, mig ezen területnek Magyarország vagy Gácsországhoz való tartozósága a két állam kormányai között folyamatban levő tárgyalások során megállapitva nem lesz és mig felperes a két állam kormányai közt létesitendő megállapodást be nem mutatja.

A terület, mely iránt a per folyt, a jurgó (szepesmegyei' tehát magyar) községi 16. számu tjkvben 2329. hrsz. alatt mint «Wald und Weide am Fischsee und Meerauge» be van vezetve, — a magyar földadókönyvben nyilvántartatik, — a katonai térképek (Generalstabskarten) szerint Magyarországhoz tartozik, felette a magyar állam régi idők óta gyakorolja fenhatóságát, ezt jelenleg is karhatalmi közegei — oda rendelt csendőrség által — védi és a magyar kir. belügyminiszterium 49970/1891. számu átiratában kijelentette, hogy a magyar kormány ezen területet «kétségtelenül a magyar állam területéhez tartozónak tartja», ugyanezen átiratban azonban azon, a bíróság által hozzá intézett kérdésére, vajon ezen terület mentén az országos határvonal vitás-e, értesitette az eljárt bíróságot, hogy az országos határvonal Gácsország részéről tétetett vitássá, és hogy a peres terület lengyel királyok állitólagos adománylevelei alapján igényeltetik.

Mig az alsóbiróságok ezek alapján ezen vitás területre a magyar biróságok hatáskörét megállapitandónak találták, erre nézve azon körülményben, hogy a vitás területre Gácsország igényt támasztott, — a mi iránt a nemzetközi tárgyalás folyamatban van — akadályt nem találtak, és azon szempontból kiindulva, hogy mindaddig, mig Magyarország Gácsország igényeit el nem ismeri, s mig el nem ismeri azt, hogy ezen terület a magyar államhoz nem tartozik, egyezőleg kimondták: hogy arra nézve a fenhatósági jogok gyakorlására a magyar állam hatóságai — és következőleg a birói hatalom gyakorlására a magyar biróságok hivatvák, — a m. kir. Curia ezen kérdésben merőben ellentétes álláspontot foglalt el, — kijelentvén, hogy a magyarországi nyilvánkönyvben bevezetett ezen területre, mely tényleg is a magyar állam fenhatósága alatt áll és melyet a m. kir. belügyminiszterium átirata szerint a magyar kormány magyarországi területnek tart, — a magyar bíróság hatásköre meg nem állapitható mindaddig, mig nemcsak a magyar állam, hanem *Gácsország is elismeri*, hogy ezen terület magyar és követeli a m. kir. Curia, hogy ennek tekintetében a magyar kormány az osztrák kormánynyal megállapodásra jusson, — hogy felperes ezen — esetleg 50 év mulva létesitendő megállapodást mutassa be, utasitván az elsőbiróságot, hogy majd csak ennek megtörténte után hozzon ezen sommás visszahelyezési perben ujabb határozatot.

Szembeötlő, hogy a m. kir. Curiának ezen határozata olyan tételt állit fel, mely a nemzetközi jog terén alkalmazva abnormalis, a jogi oltalmat nélkülöző viszonyokat teremt, mely a magyar közjogba ütközik és mely az 1869. évi IV. tcz. 21. §-át egyenesen sérti.

Szerencse ugyanis, hogy Gácsország, mely a peres területet régi, lengyel királyok állitólagos adománylevelei alapján igényli, — ebbeli igényét az 1412. évben Jagello királynak elzálogositott 13 szepesi városokra is ki nem terjesztette; hiába mondaná a m. kir. kormány, hogy ezen városokat Magyarországhoz tartozóknak tekinti, — a m. kir. Curia szerint mindaddig, mig Gácsország igényeiről le nem mondana, ezen 13 városban paradicsombeli állapot, valóságos «aurea aetas» uralkodnék, a mennyiben az igazságszolgáltatás itt szünetelne. De minthogy a magyar kir. Curia által felállitott ezen elv nemzetközi jogi jellegü, — természetes, hogy ennek hatálya nemcsak a m. kir. Curia területére, hanem továbbra, és igy Ausztriára is kiterjed, ennélfogva viszont a magyar kormány Ausztriában is olyan paradicsombeli igazságszolgáltatási szünetet teremthetne. Tudvalevő ugyanis, hogy III. Béla Galiciát Magyarország hatalma alá hozta és hogy több magyar országgyülés, — még az 1844. évi is, — ennek Magyarországhoz való kapcsolását sürgette. Ha már most a magyar kormány ezen tartományt igényelné, akkor Gácsországban — akár ismeri el az osztrák kormány Magyarország igényét, akár nem, — legott törvénykezési szünetnek kell beállania, mely a Curia szerint addig tart,

mig Magyarország igényeiről le nem mond és Ausztriával azon megállapodásra nem jut, hogy Gácsország osztrák tartomány.

Avagy csak a peres területen maradva és a Curia elvét a büntető igazságszolgáltatásra alkalmazva, akkor az ezen területen jelenleg netalán elkövetett büntetendő, különösen pedig olyan cselekmény, mely a magyar törvények szerint büntetendő, — Ausztriában pedig büntetőjogi sanctio alá nem esik, — most egyáltalában elbirálható nem volna; és mig a Curia szerint «létesitendő megállapodás», — mint az elbirálhatás feltétele, — bekövetkezik, minden valószinüség szerint, elévülés okából büntethető lenni megszünne.

A magyar közjoggal ellentétben áll a magyar kir. Curia kijelentése, mivel a magyar közjog szerint az ország területét érintő megállapodások és különösen az ország határaira nézve kötendő szerződések nem — mint a m. kir. Curia mondja — az államkormányok feladatát képezik, hanem csak az országgyülés hozzájárulása mellett létesithetők, a mint valójában a magyar kormány, ha — a mit fel nem tehető — Gácsország igényét elismerve, a vitás területen gyakorolt fenhatóságáról lemondana, ezt az országgyülés hozzájárulása nélkül nem is tehetné. Megjegyzendő e helyütt, hogy ezen területet Gácsország e század elején kezdte igényelni, de ezen igényt nemcsak Magyarország, de még Ausztria is mindig alaptalannak találta, a mennyiben az absolutismus alatt itten Magyarországon mint a magyar földbirtokos (Br. Palochay) által birtokolt magyar terület telekkönyveztetett.

Az 1869. évi IV. tcz. 21. §-át pedig azért sérti a m. kir. Curia határozata, mivel felperes, ki Magyarország nyilvánkönyveiben bizva, a peres területet mint a jurgói 16. számu tjkvben bejegyzett «Javorinai uradalomhoz» tartozó 2329. hrsz. lényeges alkatrészét 1879. évi deczember 23-án vétel utján megszerezte és azt azon naptól egészen 1890. évi julius 2-ig, mely napon azt a gácsországi alperes a napi sajtó utján annak idején közölt feltünő erőszakos módon elfoglalta, békésen birtokolta, tekintettel arra, hogy Magyarországon vett ezen ingatlana kizárólag a magyar állam fenhatósága alatt áll, tekintettel arra, hogy a magyarországi ingatlan magántulajdonosa, a mennyiben tulajdonjogának gyakorlatában bár külföldiek által háborgattatik, ezen háborgatás folytán orvoslást és pedig csak Magyarországon, magyar bíróság előtt kereshet, tekintettel arra, hogy ezen orvoslás az adott esetben visszahelyezési perből áll, jogositva volt ezen visszahelyezési pert az erre illetékes szepes-ófalvi kir. járásbíróság előtt inditani, és minthogy a hivatkozott szakasz szerint «a biró az igazságszolgáltatást senkitől meg nem tagadhatja, ki illetősége körében hozzá folyamodik», jelen esetben a birói eljárás nem volt felfüggeszthető és felperes nem volt utasitható, hogy keresetének elbirálása előtt és elbirálhatásának feltételeképpen olyan államjogi okmányt produkáljon, melylyel egy külföldi kormány a magyar kormány által magyarországina kelismert területet szintén magyarországinak elismeri, még pedig annál kevésbé nem, mivel ezen követelmény potestativ feltételt szab, a melynek bekövetkezése tisztán az osztrák kormány tetszésétől függ, és következőleg a magyar állam fenhatóságának — melynek alkatrésze az igazságszolgáltatás is — gyakorlása ettől függővé nem volt tehető.

Dr. Klein Ignácz.

Különfélék.

— **Egy kis discretiót!** Napilapjaink törvényszéki rovatában «Sikkasztó gavallér» czimü ujdonságot olvastunk a minap, melyben el volt mondva, hogy egy bálbizottsági tag, az általa eladott jegyekért befolyt pénzekből 40 forintot elsikkasztott. Társai feljelentették és igy mint sikkasztó került a vádlottak padjára; nem is tagadta tettét: csak azzal védekezett, hogy bevetődvén egy éjjeli kávéházba, az ottani lányok elvették az eszét és a pénz elúszott. A törvényszék sikkasztás miatt 50 forintnyi pénzbüntetésre itélte.

Ennyit közöltek a lapok, de már ebből is láthatjuk, hogy nagy számban forogthattak fenn az enyhitő körülmények, hogy a biróság pénzbüntetésre ment le, mikor a büntetési tétel 1 évig terjedhető fogház. De talán épp ez volt a vádlott szerencsétlensége: ha, mint valamely közönséges sikkasztó nehány havi fogházat kap, ügyet sem vetnek reá; éppen a csekély büntetés tette érdekessé esetét, nevét felkapta a hir, és másnap már ezer meg ezer ujságlap vitte szét az országban nevét, megbélyegezvén őt mindazok szemében, kik vele valaha találkoztak. És ne gondoljuk, hogy egyedül áll az eset. A ki figyelemmel kiséri lapjaink törvényszéki rovatát, csakhamar megtalálja majd párját.

De nem esetgyüjteményt akarunk adni, hanem figyelmeztetést és kérelmet intézni napilapjainkhoz, hogy ne közöljék az oly eseteket, melyekben a biróság a rendkivüli enyhités jogával élve, egészen csekély büntetést szab ki, olyat, mely inkább rosszalás, mint igazi büntetés. Vagy van-e, a ki tagadhatná, hogy az 50 forintnyi pénzbüntetés, melyet a törvényszék a vádlottra szabott, csekélység ahhoz képest, hogy neve mint sikkasztóé szerepelt napilapjaink azon rovatában, melyet épp oly szivesen olvasunk, mint a mily kevéssé szeretjük benne olvasni nevünket.

Nem akarjuk felhasználni ezen esetet arra, hogy a feltételes itélet behozatalának sürgősségét bizonyitgassuk; hiszen elfogadta azt a büntető-törvénykönyv módositása ügyében összehivott szaktanácskozmány és talán nem alaptalan a remény, hogy még az idén törvény lesz belőle. De utalni akarunk azon épp oly emberies, mint tapintatos eljárásra, melyet az angol lapok követnek. Már nehány éve, hogy Angliában fenáll a feltételes elitélés intézménye, és még nincs példa, hogy angol lap közölte volna valamely feltételesen elitéltnek nevét. Tegyenek ugy lapjaink is és ha már nem tartják mellőzhetőnek az eset közlését, legalább a nevet hallgassák el. Akkor nem fogunk registrálhatni oly eseteket, mikor az elitéltet a bukás lejtőjén megállitotta a biróság, és örvénybe sodorta a nyomdafesték.

— **Érdekes védjegyhamisitási eset.** A bécsi cs. kir. kereskedelmi miniszterium e napokban először jutott azon helyzetbe, hogy az uj védjegytörvény fontos elveit gyakorlatilag alkalmazhassa. Határozata jogászkörökben egyrészről élénk feltünést, másrészről őszinte megelégedést keltett, mert ezen határozatból kitünt a szakitás a régi ferde rendszerrel, mely szerint eddig tulajdonképen nem az eljáró hatóság volt illetékes a védjegyhamisitás érdemleges elbirálására, hanem szakértők voltak hivatva dönteni a fölött, vajon a védjegyhamisitás ténye fenforog-e vagy sem. Kimondotta ugyanis nevezett miniszterium, hogy panaszlott azon védekezése, mely szerint a védjegyen a részletek különböznek s panaszlott saját aláirását s nem a panaszlóét használta, tekintetbe nem vehető s bár teljesen be lett igazolva, hogy a panasz tárgyát képező utánzás különbözik is némely rajzok tekintetében, és tüzetesebb megvizsgálás után csakugyan fontos eltérések konstatálhatók, mégis szakértők meghallgatása nélkül panaszlottat a védjegyhamisitásban vétkesnek kellett kimondani. Ezen határozat indokaiból különösen egyet kell kiemelnünk. Ugyanis kimondotta a miniszterium, hogy a fenforgó esetben — pótkávéról volt szó — a házi szükségletekhez tartozó kávé bevásárlása leginkább cselédek által eszközöltetik s ezek, bárha irástudók is, nem állanak az intelligentia és képzettség azon fokán, hogy képesek legyenek az aláirások különbözését vagy az egyes rajzok eltérését megfigyelni s miután a panasz alapjául szolgáló áru hasonló becsomagolások és hasonló rajzok által összhatásban a védjegy benyomását teszi, a védjegyhamisitást meg kellett állapitani. — Óhajtjuk és reméljük, hogy uj védjegytörvényünk gyakorlati alkalmazásánál nálunk is ugyanezen eljárás fog követtetni, mert eddig az volt az állandó gyakorlat, hogy a panaszlott arra hivatkozott, miként az általa használt jegy különbözik a panaszló védjegyétől s ezen különbségek konstatálására kivétel nélkül szakértők lettek kihallgatva. Igy történt, hogy a védjegyhamisitási

panaszok mindig a szakértői vélemény alapján döntettek el s minthogy a szakértők rendszerint kisebb-nagyobb eltéréseket konstatáltak, csakis kivételes esetekben volt a védjegyhamisitás megállapitható. *Dr. H.*

— **Jogi államvizsgálataink reformja.** Ily czimen *dr. Horváth* Ödöntől, az eperjesi jogakadémia igazgatójától füzet jelent meg, melyben szerző, mint a mult év végén a kultusminiszteriumban tartott értekezletnek egyik tagja, ismerteti ez értekezletnek a jogi államvizsgálatok reformjára vonatkozó határozatait, megjelölvén egyszersmind azokat az intézkedéseket, a melyeket e határozat életbeléptetése az alapvizsgálatok és tanulmányi rend átalakitása tekintetében szükségessé fog tenni.

— **Egy dunai faluban** valaki másnak a parthoz lánczolt csónakját éj idején boszuból leoldotta és a viznek eresztette. A csónakot néhány percz mulva az arra menők kifogták és a tulajdonosnak visszaszolgáltatták. A bünügyi birósághoz kerülvén az ügy, sok fejtörést okoz a csónak leoldásának helyes minősitése.

— **A bünügyi védelem** kérdésével legközelebb foglalkozott a budapesti ügyvédi kamara választmánya és elhatározta, hogy azon ügyvédek névsorát, kik a választmány tudomása szerint bünügyi védelemmel foglalkoznak, a budapesti büntetőtörvényszék vezetőjével közli a czélból, hogy a védők ezek sorából, az igazságos és méltányos megosztás elvei szerint neveztessenek ki. A választmány a törvényszék alelnökéhez küldött átiratában foglalkozik azon visszaélésekkel is, a melyek a kirendelések körül felmerülnek, s erre az alelnök ur figyelmét különösen felhivja, és megkéri, hogy a kirendelések körül követett eljárás felett szigoru ellenőrzést gyakoroljon s netaláni tapasztalatairól további erélyes eljárás végett a kamarát értesitse és saját hatáskörében is intézkedjék a tekintetben, hogy egyes ügyvédek előnyösitésének vagy mellőzésének, *mely eddig szokásban volt*, vége vettessék. A kamara az egyes bünügyi védelmi kirendeléseket szintén nyilvántartja s erről évi jelentésében emlitést tesz. A hivatalból való kirendeléseket az illető ügyvédeknek egyéb szegényvédelmeknél beszámitja. Miután pedig lehetséges, hogy a választmány által a büntetőtörvényszék vezetőjéhez átküldött lisztában nem foglaltatnak mindazok, kik bünügyekben való kirendelésre reflectálnak, ennélfogva felhivatnak az illető kamarai tagok, hogy 15 nap alatt a kamara elnökségénél vagy titkáránál (VIII., Kerepesi ut 8. sz.) e czélból levelezőlap utján jelentkezzenek, hogy azután a jelentkezőkkel kiegészitett névsor, a budapesti kir. büntető-törvényszék vezetőjével figyelembe vétel végett hivatalosan közölhető legyen.

— **Községi bizonyitvány általi rehabilitatio.** A Curia állandó gyakorlata az, hogy a birói állástól hivatali sikkasztás miatt elmozditott egyéneket az ügyvédi lajstromba felvétetni rendeli. De uj a Curiának azon indokolása, hogy a felvételt azon alapon rendeli el, — mint ez az alábbi határozatban történik — hogy a községi jegyző (!) a rehabilitatiót kimondja.

A zalaegerszegi ügyvédi kamara választmánya: — — kérelmét, az ügyvédi kamara lajstromába való bejegyzés iránt, elutasitja, mert a bünfenyitő bíróságnak a kérvény mellé csatolt itéletei szerint a kérvényező a Btk. 462. és 464. §-ai alapján hivatali sikkasztás miatt, tehát oly cselekmény miatt fenyittetett meg, mely miatt őt, ha ügyvéd lett volna, az 1874: XXXIV. tcz. 65. és 66. §-ai, továbbá az 1878: V. tcz. 355., 358. és 55. §-ai értelmében sikkasztás büntettében elmarasztalni, hivatalvesztésre itélni, tehát az ügyvédség gyakorlatától is elmozditani kellett volna; továbbá mert a bünügyi itéletek szerint a kérvényező által elkövetett bünös cselekmény megfenyitése óta lefolyt idő nem elégséges arra, hogy annak emlékét elenyésztesse, stb.

A m. kir. Curia: Az ügyvédi kamara választmányának határozata megváltoztatik és — — az ügyvédi kamara lajstromába felvétetni rendeltetik: mert nevezett ügyvéd felvételi kérvényéhez csatolt okiratokkal igazolta, hogy az 1874: XXXIV. tcz. 2. §-ában előirt qualificatióval bir, az idézett tcz. 3. §-ában felsorolt akadályok pedig fen nem forognak; mert a 63/92. számu felvételi kérvényhez csatolt községi bizonyitványokkal igazolta, miszerint Marczali községében, a hol állandó lakhelye van és a hol mint ügyvéd müködni hivatva leend, elitéltetése a közönség előtt feledésbe ment és erkölcsileg rehabilitáltnak tekintetik; stb. (1892 márczius 22. 1445 sz. a.)

— **Osztrák törvény az igazolatlanul történt elitéltetés fejében adandó kártalanitásról:**

1. §: Aki egy a büntető eljárás értelmében üldözendő büntetendő cselekmény miatt jogerősen elitéltetett, az igazolatlan (ungerechtfertigte) elitéltetése folytán szenvedett vagyonjogi hátrányokért az államtól megfelelő (angemessene) kártalanitást követelhet, ha a büntető eljárásnak ujrafelvétele alapján az eljárás beszüntettetett vagy a vád végképen elejtetett, valamint mindazon esetekben, a melyekben utólag felmentés bekövetkezett.

Az igény nem érvényesithető, ha az elitélt az igazolatlan elitéltetést szándékosan idézte elő vagy makacssági itélet esetében az ellen jogorvoslattal nem élt.

2. §. Az 1. §-ban megállapitott feltevések mellett az elitélt halála után az igény csak annak házastársa, gyermekei és szülei részéről jelenthető be, avagy a már bejelentett igény általuk érvényesithető, de csak amennyiben ezen hozzátartozók az igazolatlan elitéltetés által az elitélttől követelhető tartástól lettek megfosztva.

3. §. Az igény azon időponttól számitandó 3 hó alatt évül el, melyben ezen törvény 1. és 2. §-ai alapján érvényesithető lett volna.

4. §. Az igényt irásbeli beadvány vagy jegyzőkönyvbe való bemondás által azon bíróságnál kell bejelenteni és lehető határozottsággal megjelölni, mely az alapperbeli itéletet első fokban hozta.

5. §. A bíróság hivatalból jár el, foganatositja a kellő nyomozásokat (Erhebungen) és veszi fel az igény megerősitésére szolgáló ténykörülményeknek megállapitása czéljából szükséges bizonyitékokat. E végett az igény mellett és ellenében szóló minden körülmények egyenlő gonddal nyomozandók. Tanuk és szakértők vallomásra szorithatók és szükség esetében megeskethetők.

6. §. A nyomozat befejezése után az igénylőnek tudtára adandó, hogy jogában áll igénye (1. és 2. §§.) megokolására irásbeli nyilatkozatot beadni avagy jegyzőkönyvbe bemondani, mely czélra részére 14 napig terjedhető és meg nem hosszabitható határidőt kell engedni.

Az igénylőnek az iratok megtekintése meg van engedve.

7. §. Az iratok a bíróság véleményes jelentése kiséretében az igazságügyminiszterhez felterjesztendők, ki a nyomozat kiegészitését elrendelheti.

Az igazságügyminiszter határoz a bejelentett igény tárgyában és megállapitja a kártalanitási összeget.

8. §. Az igénylő az igazságügyminiszteri határozat kézhez vételétől számitott 60 napi határidő alatt igényének a birodalmi bíróság (Reichsgericht) előtt leendő érvényesitése czéljából az 1876. évi deczember 21-iki alaptörvény 3. §-ának a 3. pontja alapján e birósághoz fordulhat.

A határidő meg nem hosszabbitható és elmulasztása miatt ujrafelvételnek nincs helye.

A kérvénynek nem kell ügyvéd által ellenjegyeztetnie.

— **A «Gerichtssaal»** utolsó füzete a következő tartalommal jelent meg: Megtámadható és megtámadhatlan megállapitások a német büntető perben. *Stenglein* birodalmi törvényszéki tanácsostól. — Az osztrák büntetőtörvényjavaslat uj határozatai. *Zucker* prágai tanártól. — A börtönügy reformja Olaszországban. *Kirchenheim* heidelbergi tanártól. — A baleset elleni biztositás kérdésehez. Dr. *Hilse* kerületi törvényszéki birótól. — A német büntető jogszolgáltatás 1889-ben. Dr. *Fuld* Lajos mainzi ügyvédtől. — A csalás ujabb nemeiről. Dr. *Hilse* Károlytól Berlinben. — A női becsület büntetőjogi oltalmáról. Dr. *Gruber* Lajos budapesti kir. alügyésztől. — Az ártatlanul elitéltek kártalanitása. — Végül az irodalmi rovat harmincz uj büntetőjogi munka megbeszélését tartalmazza.

—

A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottsága f. hó 23-án (szombaton) este 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi ut 8. sz.) ülést tart, melynek tárgya Csiky Lajos debreczeni reform. theologiai tanár és fogházi lelkész következő czimü előadása: «Képek a börtönügy történetéből, Howard Jánosnak, a börtönügy angol apostolának életrajzával.»

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 18. SZ. Budapest, 1892. április 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Munkamegosztás a perrendtartásban. *x. y.* — A jogorvoslatok az uj sommás eljárási javaslatban. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A hagyatéki bíróságok hatásköréhez. SZALAY TAMÁS beregszászi kir. törvényszéki birótól. — Adalék a correctionalisatio kérdéséhez. Dr. SÁNTA ELEMÉR kaposvári kir. alügyésztől. — Észrevételek a sommás eljárásról szóló törvényjavaslatra. Dr. RÓNAI JÁNOS balázsfalvi ügyvédtől. — A sommás eijárásról szóló törvényjavaslat 59. §-a. Dr. KÖNIG VILMOS budapesti ügyvédtől. — Bünügyi statisztika. Dr. RATH ZOLTÁN egyetemi magántanártól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje mult hó végével lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn szíveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fennakadás történjék. *A kiadóhivatal.*

Munkamegosztás a perrendtartásban.

A jogorvoslati rendszer czélszerü berendezésének legfőbb alapelve az egyenletes munkamegosztás.

Ha bármelyik forumot tulterheljük, szenved az igazságszolgáltatás. Alaposság tekintetében sokat veszit, mert a hátralékok megakadályozására, illetőleg leküzdésére rohamos, gyors munka szükséges, ami pedig involválja a felületes elintézést is.

Az 1890-iki sommás eljárási javaslat abban a hibában szenvedett, hogy tulterhelte munkával legfelsőbb bíróságunkat, az ügyek nagy csoportjában a revisionális jogorvoslatot a Curia hatáskörébe utalván. Ez az intézkedés szinte általános ellenzésre talált a jogászközvéleményben, mert a Curiát codificálatlan jogállapotaink közepette mindenki a jog megállapitásának és a jogegységnek legfőbb organismusa és forrása gyanánt óhajtja szervezni, mig ha az apró ügyek áradatát rázuditjuk a Curiára, a számszerinti elintézés munkájában megölnénk a jogkérdéseknek elvi megoldását.

Az uj javaslat a másik végletbe esik. Abba t. i., hogy majdnem minden sommás eljárás alá tartozó ügyet — ugy a tény-, mint a jogkérdésben — a kir. táblákhoz utasitván, lehetetlenné teszi, hogy kir. tábláink kiszabaduljanak restantiáikból.

A Curia ellenben, a javaslat szerint, elveszti vezérlő positióját, irányt jelölő szerepét judicaturánkban, mert — mint már reámutattunk — hatásköréből az ügyek tulnyomó nagy részében a jogkérdésbeni felülbirálás ki levén véve, csakis akkor fogunk a sommás eljárás alá tartozó ügyekben elvi enunciatiókat kapni, ha a kir. táblák ellentétes határozatai kerülnek végeldöntésre a Curia teljes-ülése elé. A kir. Curia igy a pereknek igen nagy részében tisztán *theoreticus* alapon lévén kénytelen döntvényeit meghozni, semmi garantia nincs arra, hogy a döntvényjog kezelése a gyakorlat követelményeivel s a forgalmi életviszonyokkal egybehangzó módon fog történni.

Ezek a szempontok utaltak bennünket arra, hogy e lapok egyik előző számában a munkatehernek a felebbviteli bíróságok közt való megosztását javasoljuk olykép, hogy bizonyos, nem és érték szerint meghatározott ügyekben, (mint a telekkönyvi, birtokbirósági és örökösödési perekben) és egyáltalán 300 frton felüli ügyekben a felebbvitel a jogkérdés tekintetében a Curiához, a kisebb jelentőségü ügyekben a kir. táblákhoz történjék.

Ez inditványunk élénk visszhangra talált s általában helyeslik a kérdésnek ezen expediens általi megoldását; csupán a részletek és kiviteli módozatok tekintetében nyilvánitanak a szakkörök eltérő véleményeket.

E lapok 14. számában dr. Günther Antal ugyan élénken védelmébe veszi a javaslatnak ide vonatkozó intézkedéseit; de hogy czikke a megosztás ellen nem szolgáltat érveket, azt mutatja az, mikép azzal érvel a Curia revisionális biráskodása ellen, hogy a bagatell-ügyek egész tömegével a Curia nem volna képes megbirkózni. Ez az argumentum éppen nem szól ellenünk, mert mi a bagatell-ügyekkel, sőt ezeken kivül az ügyek egy nagy csoportjával semmi esetre nem kivánjuk a Curiát terhelni, hanem ezekre nézve meghagyandónak véljük a javaslat intézkedését.

Nem akarunk itt a czikkiró urnak egyéb érveivel, különösen pedig jogegységi theoriájával bővebben foglalkozni; nem reflectálnánk a németeskedés vádjára sem, ha az nem volna egybekapcsolva azzal, hogy a kizárólagos kir. táblai felülvizsgálat ellenzői tisztán a német technikai formák és chablonok rabjai.

Az utóbbi időben a jogtudományban is divatba jött, minden eszmére, ami talán osztatlan tetszésben nem részesül; amelyre nézve valakinek külön véleménye van, a discreditálás czéljából azt mondani, hogy az importált német eszme, mely a hazai specialis viszonyoknak nem felel meg s nem számol a mi különleges jogállapotainkkal.

Eltekintve a tudományos érvelés e módjának általános gyengeségeitől, kérdjük a concret kérdésre, a jogorvoslati rendszerre vonatkozólag, mi okból lenne németes, kivihetetlen, avagy mondjuk dogma-ellenes a munkamegosztás ilyetén keresztülvitele?

Talán az inkább megfelel a magyar traditióknak, hogy 200 frton alóli ügyekben kizárjuk teljesen a törvényszéken felül való jogorvoslatot, (az 50 frton aluli ügyekben a tény-kérdésre nézve lényegileg csak a status quo marad fen), midőn eddig ezen ügyek felvihetők voltak egész a kir. Curiáig is!?

Ezen kérdésre térve át, a javaslattal szemben kénytelenek vagyunk kifejezni aggodalmainkat, mert ez a határozmány olyan ugrás a jelenlegi állapothoz képest, a melybe népünknek a sok felebbezési instantiához szoktatott jogérzéke csak nagyon nehezen fogna belenyugodni.

Eddig sem volt a jogkereső közönség megelégedve a községi és a járásbíróságoknak felebbezhetlen itéleteivel, de kénytelenek voltunk megnyugodni bennük azon jogpolitikai szempontból, mert a substratum csekélysége nem birta volna meg a felebbvitel költségeit és az ügytömeg a felső fokokat nagyon is tulterhelte volna. De hogy a 200 frton aluli perekben, (a melyek pedig ugy hiszszük, az összes pereknek legalább 50%-át kiteszik), ne lehessen sem a tény- sem a jogkérdésben feljebb menni mint a törvényszékig, ezt az intézkedést az élettel nem számoló félszeg jogtudomány termékének kell declarálnunk.

Ismételjük tehát: sem a curiai, sem a táblai felülvizsgálat kizárólagossága nem oldja meg a jogorvoslatoknak kétségkivül igen nehéz kérdését; csakis az észszerü munkamegosztás az, mely ugy szervezeti, mint perrendtartási szempontból megnyugvást fog eredményezhetni. *x. y.*

A jogorvoslatok az uj sommás eljárási javaslatban.

I.

A jogorvoslati rendszer a javaslatban elvileg helyes megoldást nyer, midőn felebbezés állapittatik meg közvetlen, uj tárgyalással, esetleg uj bizonyitékokkal és ezen felül megengedtetik a revisio.

Ama következetlenség, hogy a perek értékére való tekintettel a jogorvoslatok majd megszorittatnak, majd megengedtetnek, a helyesen megalkotandó intési eljárás, esetleg előzetes békéltetési eljárás által czélszerüen orvosolható.

Nem helyeselhetők azonban a javaslat oly rendelkezései, melyek a közvetlenséggel, magával a javaslat rendszerével és a pervitel czéljával ellentmondásban állanak.

Megengedi a javaslat a felebbezésnek szóval való előterjesztését (128. §.) s ez esetben a felebbező a jogorvoslat tekintetében a szükséges utbaigazitással ellátandó s hozzá a 127. §. 1—3. pontjainak megfelelőleg kérdések intézendők. Megkérdeztetik tehát tőle:

1. mely itélet ellen felebbez;

2. kijelenti-e, hogy felebbez és

3. egész terjedelmében támadja-e meg az itéletet, vagy mely részében s annak mily megváltoztatását kéri.

Tekintettel már most arra, hogy a 131. §. ama felebbezéseket, melyekben a 127. §. 1—2. pontjaiban elősorolt kellékek hiányzanak, visszautasittatni rendeli, kérdés: meg van-e védve a felebbezés szóbeli felvétele által a felek jogorvoslathoz való joga?

Ha a javaslat a felebbezési jegyzőkönyv felvételére biró kötelezne, még pedig más birót, mint aki az első fokon eljárt, a jogot biztositottnak tekinthetnők; de igy már előre is látható, hogy a felebbezést a bíróságoknak kezelési teendőkkel különben is elhalmozott irodai közegei fogják fölvenni, kik aztán ha a kellékek körül tévednek, illusoriussá tették a fél felebbezési jogát, még pedig felelősség nélkül.

Hivatalból rendeli a javaslat a felebbezést visszautasittatni akkor is, ha oly határozat ellen intéztetett, amely ellen felebbezésnek helye nincs, vagy ha az elkésve adatott be; de ha a törvényszék téved és oly felebbezést elfogad, amelyet vissza kellett volna hivatalból utasitania, a törvényszék tévedéseért a fél lakol, mert a 139. §. azt rendeli, hogy ha a tárgyalás alkalmával tünik ki, hogy a felebbezés elkésve jelentetett be, vagy oly határozat ellen intéztetett, amely ellen felebbezésnek helye nincs, — a felebbező az okozott költségek megtérítésére kötelezendő. — Vagyis a törvényszék téved, midőn a visszautasitás helyett tárgyalást rendel s aztán a törvényszék tévedésének árát a fél fizeti meg.

Még szembeszökőbb ellentmondásokat tartalmaznak a javaslatnak a perelőkészitő iratokra, a tárgyalási jegyzőkönyvre és a tényállás megállapitására vonatkozó rendelkezései.

A felek kötelesek a felebbezési eljárásban előkészitő iratokat közölni ellenfeleikkel, mert ha e kötelezettségüknek eleget nem tesznek és az előkészités elmulasztása miatt a tárgyalást el kell halasztani, az előkészitést elmulasztó fél az okozott költségek viselésére kötelezendő. (137. §.)

Minthogy a fél a perben meghatalmazott által járhat el, nagyon természetes, hogy a zugirászat a legpompásabban fog kifejlődni és megtörténik majd, hogy igazságszolgáltatási viszonyaink kellő illustrálására az ügyvéd, ki az egyik felet képviseli, a másik fél zugiró meghatalmazottjával lesz kénytelen periratot váltani; de ezt csak mellékesen jegyeztem meg. Az elvi ellentmondás ott van, hogy a felek a felebbezési tárgyaláson az előkészitő periratok tartalmához kötve nincsenek és a periratok tartalmát a bíróság az ügy eldöntésénél csak annyiban veheti figyelembe, amennyiben ama tartalom a tárgyaláson szóval előadatott.

Van tehát kötelező perirat, melyhez a felek kötve nincsenek és melyet a biró figyelembe nem vesz; mire való már most az az előkészitő perirat? Az előkészitő periratváltás tehát, mint perirat merőben fölösleges; e helyett azonban szükséges lenne annak a megállapitása, hogy a felek kötelesek a tárgyalás előtt egymással ama tényeket és bizonyitékokat közölni, melyeket a tárgyaláson előadni fognak. Szükséges ez azért, hogy a felek a biró előtt kellőleg előkészülve jelenjenek meg s ha ily periratváltást tervez a javaslat, ám helyes; de akkor ez világosan kifejezendő.

«A jegyzőkönyvbe a tényállásra vonatkozó szóbeli előadások és nyilatkozatok nem vétetnek fel» (155. §.); hanem a tényállás az itélet indokaiban adatik elő, hol is «a felebbezési bíróság a tényállás előadásának kiegészitéseül és pótlásául a felebbezésnek és az előkészitő iratoknak, valamint az elsőbirósági iratoknak tartalmára is hivatkozhatik» (165. §.) és «oly ténykörülményekre hivatkozhatik, melyek a tárgyalási jegyzőkönyvbe föl nem vétettek.» (116. §.)

Ezek szerint:

1. A jegyzőkönyvbe a tényállás fel nem vétetik; tehát a tárgyaláson nem fixiroztatik.

2. A bíróság hivatkozhat az itéletben előadott tényállásban oly körülményekre is, melyek az előkészitő iratokban foglaltatnak, holott az előkészitő iratok a feleket nem kötik és a bíróság azokat, — hacsak szóval elő nem adatnak, — figyelembe sem veheti.

3. Az itélet a kihirdetéstől számitott 3 nap alatt lévén irásba foglalandó (116. §.), az itélet irásba foglalója vagy a tárgyaláson jegyzeteket készit és a tényállást ezen privát jegyzetek alapján állitja össze, vagy áttanulmányozza az elsőbirósági és felebbezési előkészitő iratokat és a tényállást ezekből meriti.

A tényállás egyik esetben sem a szóbeli tárgyaláson kideritett tényállás, mert az első esetben csupán az egyik biró privát fölfogása, jegyzetei vagy emlékező tehetsége azon alap, melyen a tényállás fölépül, másik esetben pedig a periratok, melyek pedig a közvetlenségi eljárásban figyelembe nem vétethetnek.

Következik mindezekből, hogy a tényállás a szóbeli tárgyaláson megállapitandó és éppen ugy, mint az elsőbirósági eljárásban, jegyzőkönyvbe veendő.

Szükséges ez annál is inkább, mert csak igy kerülhetjük el azt az ellenmondást, mely a tényállás ingatagsága folytán a revisionalis eljárásban előfordul.

A 192. §. szerint ugyanis a felülvizsgálati eljárásban a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállás irányadó. Irányadó annak daczára, hogy ennek a tényállásnak positiv, megdönthetetlen alapja nincs; irányadó daczára annak, hogy ezen tényálláshoz, a már fölhozott okoknál fogva sok kétség fér.

Megengedi továbbá a 192. §., hogy a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállás, amennyiben alapjául valamely jogszabály megsértése szolgált, megtámadható; e részben azonban bizonyitékul csak a tárgyalási jegyzőkönyv használható; az a jegyzőkönyv, melybe a tényállásra vonatkozó nyilatkozatok és előadások a 155. §. értelmében fel nem vétetnek. Hogy már most e jegyzőkönyv alapján, melyben a tényállásból semmi sincs, miként lehessen bebizonyitani azt, hogy a tényállás valamely jogszabály megsértésével állapittatott meg, ezt érdekes volna a gyakorlatban érvényesülve látni.

Megengedtetik a megtámadás oly bizonyiték alapján,

amely nem létezik; vagyis az eredmény az, hogy a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállás megtámadhatatlan, holott, miként láttuk, absolute semmiféle biztositékot sem nyujt a javaslat arra, hogy e tényállás a felebbezési tárgyaláson megállapitott valódi tényállást tartalmazza.

Ez pedig a javaslat egyik sarkalatos hibája, melyen a tényállásnak jegyzőkönyvi megállapitása által kell okvetlenül segiteni.

II.

Jóval a kir. tábla decentralisatiója előtt felszólaltam a *Jogt. Közlöny*-ben a decentralisatio ellen s kimutattam, hogy ha törvényszékeink tétetnek másodfolyamodásu bíróságokká, már ezáltal keresztül van vezetve a decentralisatio és nincs szükség további decentralisatióra s ime a sommás eljárásról szóló javaslat nekem e részben igazságot szolgáltat.

Minthogy azonban időközben a kir. itélő-tábla már decentralisáltatott s minthogy további decentralisatio folytán a polgári perek 95 százaléka másodfolyamodásulag a kir. törvényszékek által fog elláttatni, a helyzet a jövőben az, hogy a decentralisált tábláknak a polgári perekben nem lenne dolguk. Ezt elkerülendő, a javaslat a decentralisált táblákat a felülvizsgálati biráskodással ruházza fel. (181. §.)

A helyzet tehát az, hogy most már polgári perekben 11 féle judikaturánk lesz, mert a legfőbb biráskodást 11 egymástól külön álló és a javaslatban legfőbb birói hatósággal felruházott kir. tábla fogja gyakorolni.

Már most is, — alig két év alatt, — számos concret kérdésben eltérőleg járnak el az egyes táblák azon vitás kérdések eldöntésénél, melyekben mint legfőbb bíróság hivatvák határozni, (különösen végrehajtási ügyekben); egyik tábla ezt, másik azt az elvet követi s már is számos a panasz.

Mily irányt fog venni igazságszolgáltatásunk, ha már most a táblák legfőbb birói hatósága a polgári pereknek 95%-ára is ki fog terjedni? Nem látható-e előre, hogy egyik tábla területén jog lesz az ami a másikon jogtalanság, egyik táblánál igazság lesz az, ami a másiknál igazságtalanság. És ezen nem segit azon correctivum, melyet a kir. Curia döntvényhozási joga által vélnek biztosithatni. Mig kiderül az, hogy egy vitás elvi kérdésnél egyik tábla igy, a másik amugy itél, hány fél veszti el igazságos perét? hány fél részesül jogosulatlan előnyökben?

Az igazságot kereső közönség számos esetben nem keresi az igazságot, ha tudja, hogy az hátrányára van; nem indit pert, ha tudja, hogy a nyerésre chance-ai nincsenek. De ha bizonytalanságban van, miért ne tegyen kisérletet? s ha eddig sok volt a per, még több lesz ezután, ha az országnak 11 részében 11 féleképen fogják osztani az igazságot.

És erre nagyon helyesen utalt a *Jogt. Közlöny* 13. számában *x. y.* s habár nem is értek vele mindenben egyet, abban feltétlenül igazat adok neki, hogy a javaslat álláspontja helytelen, midőn a felülvizsgálati biráskodást kizárólag a kir. táblákra ruházza.

III.

Ezek után a javaslatnak további két rendelkezésére terjeszkedem ki, melyeket a közvetlenségi eljárással elvi ellentétben állónak vélek.

Egyik a 146. §-ban van, mely szerint «az elnök a felek előadásának helyességére és teljességére hivatalból felügyelni köteles». Miért csak az elnök? miért nem az egész collegium, azaz minden törvényszéki tanácstag? És miként ügyelhet fel csak az elnök arra, hogy a felek helyesen és teljesen adják-e elő az elsőbiróság előtt lefolyt tárgyalás és bizonyitás-felvétel eredményét?

Nincs ugyan kifejezetten sehol a javaslatban, de az elnöknek a többi bíróval szemben prædomináló ezen állásából arra vélek következtetést vonhatni, hogy ő az ügyiratokat előzetesen tanulmányozná és ez alapon gyakorolná az ellenőrzést; ha ily eljárás terveztetnék, ez a felsőbiróság előtt is az egyes birósági eljárást honositaná meg, mert az elnök az ügyet az előző iratokból tanulmányozva, saját véleményét már a szóbeli tárgyalás előtt megalkotná s akkor a szóbeli tárgyalás merő látványossággá sülyedne. A szóbeli tárgyaláshoz egyik biró se jöjjön præoccupálva, mindegyik az ott felderitett tényeket vegye véleménye alapjául és ez alapon itéljen. Ez a közvetlen szóbeliség lényege, melyet a revisionalis eljárásban a 190. §. azon rendelkezése alterál, hogy az előadói rendszer fentartatik s ez a másik rendelkezés, mely a közvetlen szóbeliséggel elvi ellentétben áll. Előadóra szükség nincs. Adják elő a felek a tényállást, az előző határozatokat és érveiket s aztán ennek alapján itéljenek a birák és ne legyen közülök egy se abban a helyzetben, hogy az ügyet előzőleg az actákból tanulmányozza és ugy adja elő. De nem csak elvi szempontból helytelen az előadói rendszer, hanem helytelen főleg azért, mert a birák inkább adnak birótársuk előadásának hitelt, mint az ügyfelet védő ügyvéd netaláni ellentétes állitásának s aztán az előadói rendszer következménye, hogy az előadó az actákból nyert informatió alapján többi biró társaival szemben prædominans szerepet nyer s nem oly fogékony többé a szóbelileg előadottakra és az itéletet is az actákból nyert informatió alapján készíti el. Ez nem közvetlen szóbeliség, hanem puszta látványosság, melynél az ügyvédnek legfölebb egy-egy plaidoyer-val lehet brillirozni, de a birói előadás által præoccupált birói véleményt megváltoztatni alig sikerülhet.

Végül, midőn még kiemelem, hogy a felebbezés nyilvános előadása (167. §.) tulajdonképen revisionalis eljárás és felebbezésnek tévesen nevezi a javaslat és megjegyzem, hogy a 206. §. nagyon különösen hangzik a szóbeli eljárásban, mert előadói rendszer mellett még a felek felszólalását sem engedi meg és igy általa a teljes irásbeliség érvényesül: ezekkel a javaslatnak a jogorvoslatokra vonatkozó részében előforduló lényegesebb hiányokra és hibákra rámutattam és igazságszolgáltatási viszonyaink javulása érdekében mindezek módositását feltétlenül szükségesnek tartom. *Tóth Gáspár.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A hagyatéki bíróságok hatásköréhez.

Biró Vilmos kartársam, a debreczeni kir. itélőtábla 1-ső számu polgári döntvényét e lapok f. évi 16-ik számában birálat alá veszi, s nem helyesli az emlitett döntvény azon elvi kijelentését: hogy a hagyatéki bíróság jogositva legyen az ingatlan hagyaték vevőjének — az örököstől — az örökség megnyilta után szerzett tulajdonjogát, a hagyaték átadásával egyidejüleg közvetlenül a vevőre bekebeleztetni, ha az örökös ezen eladást a hagyatéktárgyalás folyamán elismeri, s a vételi jogügylet nem vitás, s az örökös a vevő tulajdonjogának bekeblezését nem ellenzi.

Első tekintetre is látszik, de a határozat indokaiból is kitünik, hogy a kir. itélőtáblát ezen elvi kijelentésénél nem a rideg formalismus, de igen nyomós czélszerüségi indokok vezérelték, mutatja ezt az indokolás következő passusa: «ez az intézkedés módot nyujt arra, hogy az örökös és idegen személy között valamely örökség tárgyát képező ingatlan vagyonra létrejött — a közéletben gyakran előforduló — ily jogügyletek a hagyatéki eljárás befejeztével egyidejüleg érvényesithetők legyenek», s hozzá tehette volna még a kir. tábla s ezáltal a köznép között előforduló számtalan jogi bonyodalom és költséges perek megakadályoztassanak.

Mindig örömmel üdvözlöm, ha a birói judicatura az

élethez közelebb férkőzik, s ha az itélkezésnél nem a rideg formalismus, de a sok esetben mellőzhetlen czélszerüségi okok is közrehatnak.

A birónak, hogy itélkezése az életviszonyokkal összefüggjön, s hogy rendelkezése a jogi szükségleteknek megfeleljen, tehát hogy hivatásának megfeleljen, lehetetlen elzárkóznia azon nép jogszokásaitól, jogviszonyaitól, annak kinövései és chronikus betegségeitől, a melylyel közvetlen összeköttetésben áll; ha ezt teszi, elszakitja magától azon összekötő kapcsot, a mely őt a folyton fejlő élettel összeköti, — akkor nem egy igazi értelemben vett biró, de egy mechanikus lesz, a ki csak a paragraphust és annak holt betüit látja, s abstract fogalmak mondatba szedésével meriti ki összes tevékenységét.

Hagyjuk mi ezt a német doktrinaireknek, a magyar birói karnak ez nem hagyománya.

Igen helyes, igen practikus, és felette üdvös az a kijelentés, a mit a debreczeni tábla tesz, mert számlálhatatlan azon esetek száma, a midőn a hagyatéki ingatlanokat részint maguk az örökhagyók, részint az örökösök eladják, a teljes vételárt felkezelik, s az ingatlant tényleg a vevőnek átadják, azonban tudatlanság- és indolentiából nem adnak a tulajdonjog bekeblezésére alkalmas okmányt, a tulajdonjog bekeblezése tehát telekkönyvi, illetve perenkivüli uton nem eszközölhető.

Nem-e indokolt, és nem-e czélszerü tehát, ha a hagyatéki birót, mint a hagyaték rendezésével megbizott hatóságot, felruházzuk azon joggal, hogy: ha az örökös a vételt elismeri, s annak körülményei nem vitásak, jogositva legyen a hagyatéki ingatlant — vételi jog czimén — a vevőre közvetlenül bekebeleztetni, s ily irányban a telekkönyvi hatóságot megkeresni.

Mi lesz, — ha ezt, a mit a kir. itélő tábla helyes kijelentése szerint a törvény különben sem tilt, — megtagadjuk, s Biró Vilmos kartársunk álláspontját elfogadjuk.

Lesz a következő:

A hagyatéki ingatlanok átadatnak az örökösöknek, a telekkönyvi tulajdonjog az ő nevükre fog bekebeleztetni, mihelyt azonban ezt a minden községben levő élelmes zugirász, és malomalatti jogi tanácsos megtudja, azonnal tanácsolja a telekkönyvi tulajdonosnak, adja el még egyszer az ingatlant, s rögtön vevőt is kerit, s megcsinálja a szerződést, s harmadnap már be van nyujtva a tulajdonjog átiratása iránti kérvény a telekkönyvi hatósághoz. Az előbbi vevő pedig kivettetik a birtokból, mint alperes, vagy pedig felperesként perrel lép föl, tulajdonjogának megitélése iránt különböző szerencsével, s lesz a Biró Vilmos collegánk által adott esetben 4, illetőleg 5 pör, temérdek költség, aggodalom, s fáradság, sőt lehet még a tulajdonjogi pör elvesztével kártérités s illetve a vételár visszakövetelése iránt, sőt végre az ingatlan kétszeri eladása miatt a Btk. 400-ik, esetleg 379 ik §-ai alapján a bünvádi per.

Ime harcz az egész vonalon, a complicatiók egész sorozata, nagy gyönyörüségére a birónak és a királyi táblai restantiáknak, s csak azért, nehogy a formából valamit feláldozzunk.

Vagy talán azért, hogy a mint Biró collegánk mondja, a vételi szerződések hiányosak, s nem bekeblezésekre alkalmasok voltak, s a hagyatéki biró nincs hivatva a szerződések birálatába bocsátkozni. Azt hiszem, erősen téved. Hiszen nem ezen szerződés, hanem a jogositott által, a hagyatéki tárgyalás során a kir. közjegyző előtt tett nyilatkozat, az eladás, illetve vétel elismerése alapján lesz jogositva a hagyatéki birróság a bekeblezés elrendelésére. Ezen elismerés azt hiszem, elég erős a tulajdonjog átruházására, s talán erősebb és hitelesebb a két paraszt tanu előtt kötött adásvételi szerződésnél, ha tehát az örökös ily irányban kötelező nyilatkozatot tesz, akkor már közömbös a hagyatéki biróra, vajon bir-e a vevő az örököstől irásbeli szerződést, s az mily alakban és tartalommal van kiállitva, mert már nem ezen szerződés, hanem a tárgyalás során tett nyilatkozat lesz a tulajdonjog bekeblezésének az alapja.

Sőt én még, ha rajtam állana, kiterjeszteném a táblának döntvényét arra is, hogy ha egy harmadik személy nem az örökös, de maga az örökhagyótól vesz ennek éltében ingatlant, s nem bir bekeblezésre alkalmatos okmánnyal, s bekövetkezik a hagyatéki eljárás, s ennek során az összes jogositott örökösök a vételt elismerik, és nem ellenzik az örökhagyó által eladott hagyatéki ingatlannak a vevő nevére leendő átiratását, — a hagyatéki biró jogositva legyen a vett ingatlanoknak a vevő nevére leendő bekeblezését eszközölni. Igen sok pörtől szabadulhatnánk igy meg.

Mert nekem elvem az, amit dr. Imling Konrád curiai biró ur ugyancsak egy a debreczeni kir. itélő tábla által hozott döntvény birálatakor mondott, hogy a mit perenkivüli uton elintézhetünk, intézzük azt el igy, s ez legyen a főszabály s nem pedig az, hogy minél több pereket teremtsünk, s hogy a mi peres uton megoldható, az nem tartozik perenkivülire.

Szalay Tamás.

Adalék a correctionalisatio kérdéséhez.[1]

Az a körülmény, hogy a Btk. 332. §. esetében a bünvádi eljárás csak a sértett fél inditványára tehető folyamatba, a kérdést nem alterálja; mert nem is arról van szó, hogy a most idézett szakaszba ütköző cselekmény forog-e fen? hanem arról, hogy a vétségre megszabott büntetés alkalmaztassék a törvényben in abstracto büntettnek megjelölt cselekmény tettesére.

Ennek pedig mi sem áll utjában, mivel a Btk. 92., 20. §-ok szerint a büntettet képező cselekményre vétségi büntetés alkalmazható; a törvény pedig ismer oly büntetési tételt, mely vétség esetében szabandó ki.

Nem tesz különbséget a már kifejtetteknél fogva az sem, hogy a Btk. 330. és 332. §-ában meghatározott, amabban in abstracto büntettnek, emebben in abstracto vétségnek meghatározott cselekményeket megalkotó ismérvek nem azonosak. Ez teljesen mellékes; minthogy nem a tényálladék átváltoztatása más cselekvényre az, ami a 92., 20. §-ok segélyével történik, hanem egyedül a büntetés az, mely a bünös individuális körülményeihez képest enyhittetik, de a melynek a következménye az, hogy a biró immár eltekint ama rendes büntetési kerettől, mely a tettesre az in concreto megállapitható cselekményért a rendszerinti viszonyok között alkalmazandó volna.

Azt szokták fölhozni, hogy ezen érvelés megáll a Btk. 301., illetve 302. §. esetében, mert ott a testi sértés ténye azon egy szakaszban változatlanul ugyanaz a büntett és a vétség esetében, nem igy azonban a Btk. 330., 331., illetőleg a 332. §. eseteinél.

Azonban ez az ellenvetés csak látszólag bir alappal; mert eltekintve attól, hogy valamely büncselekmény különböző, önállóan fixirozott esetei a Btk.-nek azon egy szakaszában vannak-e vagy sem meghatározva, nem czáfolható meg az, hogy valamint a testi sértés különböző nemeinél a testi sértés ugyanaz, a gyógytartam szerinti felosztás pedig külön fokozatokat létesit, ugy viszont a Btk. 330. és 332. §-ainak esetében a megsértett jog — a magánlak háboritlan biztositása a polgárok részére — ugyanaz, annak fokai pedig a laksértés elkövetése módjai szerint állapittattak meg. Ez utóbbi alapon tett fölosztás azonban éppenséggel nem von a 330. és 332. §-ok szerinti tényálladék meghatározások közé élesebb határvonalat, mint a 301. §. szerinti eseteknek egy-

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 15. számban.

mást elhatároló gyógytartam szerint való fölosztása. Az kétségtelen, hogy laksértésről szól a 330. és 332. §. esete, tehát egyazon cselekményről, az tehát, hogy e két szakaszban egyes ismérvek különbözők és hogy a büncselekmények bünczime más (t. i. büntett és vétség in abstracto), csak azzal a jelentőséggel bir, hogy a törvény a 330. §. szerinti cselekményt in abstracto büntettnek nevezi, a 332. §-ban meghatározott cselekményt pedig vétségnek; e körülmény pedig csak a Btk. egész rendszerén végigvonuló viszonylagos meghatározásra vonatkozik, de nem a büntetésnek a 92., 20. §-ok szerint való consequens alkalmazásának kizárására.

Ugyanis a Btk. 92., 20. §-ainak alkalmazása azzal a jelentőséggel bir, hogy ott, a hol a törvény abstract meghatározása a concret bünösséggel helyes arányba nem hozható, ott in concreto elesnek azok az okok, melyeket a törvény abstracte fölállit mint tényelemeket és ennélfogva marad egy individualisált cselekmény, melynek beszámitása és büntetése a törvény abstract rendeletének corrigálásával történik.

Az itt kifejezettekkel ugyanazon eredményre jut — bár indokolásában részben eltér — a kir. Curia 1888. évi 1319. sz. itélete, mely többek közt igy szól: «. . . . . E cselekménynek is a 330. §. alá eső és büntettet képező, valamint a 332. §. alá eső és vétséget képező esete, mindkettőnek typikus ismérveit illetőleg azonos levén, s éppen azért mindkettő — daczára az egyes ismérvek különbségeinek — a törvény által «laksértésnek» jelöltetvén meg, ha azon suly, a melynél fogva annak a törvénykönyv 330. §-ában elvontan contemplált esete büntettnek állapittatott meg, az enyhitő körülmények sulya alatt annyira csökken, hogy azt a Btk. 92. és 20. §-ai utasitása szerint az itéletben vétségnek kell kimondani: ez esetben csak ugy állhat a dolog, hogy a laksértésnek a törvény által vétséggé megállapitott esetévé változik a cselekmény, mely azelőtt — in abstracto — a laksértés büntettének sulyával birónak látszatván, e föltevés következtében vonatott a laksértés büntettének osztályába. A kérdéses cselekmény ugyanis azon ismérveknél fogva képezvén in abstracto büntettet, a melyekre vonatkozólag a 330. §. esete a 332. §. esetétől különbözik: az osztályozás átváltozásánál a fentebb kiemeltek folytán csakis azon fölfogás juthat érvényre, hogy ezen sulyosabbá minősitő ismérvek, az enyhitő körülmények nyomatéka által eltereltetvén: a bünösség beltartalmának sulya tekintetében, a büntett és a vétség között eredetileg contemplált s a büntettnek specificus ismérveiben kifejezést nyert aránytalanság ezzel elenyészett, ami által a laksértés büntette, specificus ismérvei daczára is, az lett, ami a laksértés vétsége már eredetileg volt. Nem lévén tehát a Btk. 332. §-ában meghatározott különböző laksértés vétsége: a büntetés is csupán az lehet, melyet a laksértés vétségére ezen szakasz megállapit». (*Dtár* XXI. köt. 15.).

Ha tehát a magánlaksértés büntette in concreto a Btk. 92., 20. §-ok alkalmazásával vétséggé minősittetik, nemcsak fogház, de pénzbüntetés is szabandó, annál is inkább, mert visszás volna, hogy csak fogházzal, tehát a Btk. 332. §. esetében meghatározott büntetésnél enyhébben sujtassék az a tettes, kinek cselekménye a btkönyvnek a 332. §-ánál sulyosabb esetét képező 330. §-ába ütközik és csak a 92. és 20. §-ok segélyével mondatott ki vétséget képező cselekménynek; — továbbá: mert akkor, midőn a Btkönyv valamely büntettet képező cselekmény mellett ugyanazon elnevezés alatt vétséget képező cselekményről is intézkedik, a logikai következetesség hozza magával, hogy a Btk. 92., 20. §-ai alkalmazásával vétségnek minősitett, de különben büntettet képező cselekmény tettesének büntetése a törvényben a vétségre meghatározott büntetésben legyen kiszabva.

Érvelésünket támogatja a kir. Curia 2. sz. büntetőjogi döntvényének indokolása is, mely ide vonatkoztatható részében azt mondja: «hogy a 92. §-nak azon rendelkezése, mely szerint bizonyos esetben a börtönbüntetés fogházra átváltoztatható, csakis azon további következményt vonja maga után, hogy az ekként fogházzal büntetett cselekmény, a Btk. 20. §-ának 8. bekezdése alapján vétség leend, és ennek büntetésével büntettetik, de egyáltalán nem vonatkozik arra, hogy a vétséggé változtatott cselekmény vétségi büntetésének egyik része mellőzhető legyen, vagy hogy azon cselekményre vonatkozólag a vétségekre általában, vagy az illető vétségre külön megállapitott törvény szerinti hatály nem nyerne alkalmazást; tekintve, hogy éppen ezen esetben a vétségre változtatott enyhébb cselekmény az által jut be a Btkönyvnek fentebb megjelölt általános rendszerébe, hogy az, az átváltoztató jogerejü itélet kijelentése folytán minden következményeivel vétséggé válik . . . . . .»

Mindezeknél fogva véleményünk oda concludál, hogy mindama magánlaksértés büntettét (330., 331. §§.) képező cselekmények esetében, midőn a bíróság a vádlottat a Btk. 92., 20. §-oknak alkalmazásba vételével mondta ki a magánlaksértés vétségében vétkesnek, a vádlott büntetése fogházban és pénzbüntetésben lesz kiszabandó.

A «Döntvénytárban» ide tartozóan két esetet találtam; a kir. Curia 1884. évi 3672. sz. itéletében mellőzte a pénzbüntetést (*Dtár* X. 50.), — az 1888. évi 1319. sz. itéletében pedig egész mérvben érvényesül az az álláspont, melyet a föntebbiek szerint kifejtettem, alkalmaztatván a fogház mellett pénzbüntetés is. (*Dtár* XXI. 15.) Felsőbirósági gyakorlatom közben készült jegyzeteimben a gyüjtött joganyag közt pedig találtam a kir. Curiának 1890. évi 7407. sz. itéletét, mely ismét mellőzte a pénzbüntetés kiszabását, többek közt mondván, hogy mivel «a Btk. 330. §-ába ütköző cselekmény börtönnel, esetleg a 92. §. alkalmazásával fogházzal büntetendő, az e cselekményre szabandó szabadságvesztésbüntetés nem tetézhető a Btk. 322. §-a alapján még pénzbüntetéssel, mint mellékbüntetéssel is, mert a Btk. 332. §-ában meghatározott büntetés csakis akkor alkalmazható, ha a cselekmény már a Btk. 332. §-a szerint minősül vétségnek».

Dr. Sánta Elemér.

Észrevételek a sommás eljárásról szóló törvényjavaslatra.

I.

Elvi magaslatról a javaslathoz nem szólok, mert egyrészt megtették ezt már hivatottabbak, másrészt oly égető a reform, hogy kár volna életbeléptetését gáncsolással késleltetni és igy csak nehány könnyebben keresztülvihető részlet-módositást vagy kisebb kiegészitést tartok helyén valónak inditványozni.

Az 1. §. a kir. járásbiróságok hatáskörét nagy mérvben tágitja — a jogkereső közönség tulnyomó többségének megelégedésére. A kiterjesztés *minőségi* irányban halad, felölelvén oly ügyeket, melyek eddig a rendes eljárást és a törvényszékek általi behatóbb megvitatást igénylőknek tartattak. Ezen nagy bátorságot észlelve, sajnálni kell, miért nem történt a kiterjesztés egyfelől az *értékmennyiség*, másfelől a csekélyebb radicalismust igénylő *minőségü* esetek tekintetében is. Igy az 1. pontban a hatáskör bátran ezer forintig, a 3. és 4. pontokban legalább ötszáz forintig lenne kiterjeszthető. Továbbá föl volna veendő az 5-ik pontban uj alpont gyanánt a *peren kivüli* eljárásból származó *ügyvédi dijkövetelés*, mert felháboritó gondolat az, hogy például egy vállalati szerződés vagy társulati alapszabály szerkesztésére forditott szellemi munkát egy *falusi biró* becsülje meg! Végre lehetne a járásbiróságokat *váltóhatósággal* is felruházni *annyiban*, hogy az csak a *sommás végzés kibocsátásáig* terjedne és *olyképpen*, hogy mihelyt a járásbiró a váltón hiányt vagy aggályt észlel, vagy ha az alperes kifogásait beadja, a járásbiró köteles

legyen az iratokat a kir. törvényszékhez áttenni, mely ezen mozzanattól fogva a per illetékes bíróságává lesz.

A 2. §. idézvén az 1881. évi nov. hó 1-én kibocsátott ig. *miniszteri rendeletet* és ezáltal a rendeletet az eddiginél is nagyobb *törvényes* tekintélyre emelvén, ez két irányban inconvenientiákra vezet: ugyanis egyfelől a rendeletet *más rendelet által* alig megváltoztathatóvá teszi, másfelől a *törvényhozás tekintélyét* a kormányzat tekintélye *alá süllyeszti*. Mennyivel helyesebb volna tehát az illető rendeletnek *nem* §-ait idézni, *hanem* a rendeletet *meg sem említve*, ama szakaszok tartalmát a törvénybe fölvenni és igy technikai szempontból is az idézgetést és lapozást fölöslegessé tenni.

Az 5. §. mint méltányos üdvözlendő; de czélszerünek tartom, hogy ott zárjelben a 24. §. tétessék, mint arra figyelmeztető utalás. Az utóbbi §. utolsó bekezdése pedig oda volna módositandó, hogy a (sokszor jogtudatlan) felperes *kérelme nélkül is* a periratok az illetékes bírósághoz *hivatalból* áttétessenek, mely utóbbi a netalán szükséges kiegészitésnek záros határidő alatti eszközlését a felperesnek végzésileg meghagyhatja.

A 7. §. *kétséget* hagy fen az iránt, vajon a feleségnek adott meghatalmazás hitelesitést igényel-e vagy sem? A hitelesités pedig mellőzendő volna. Hát vajon *a férj* nem léphet-e fel a felesége helyett meghatalmazottul? Az *egy* anyagra vonatkozó jogszabályokat *ugyanazon egy* törvénybe kellene foglalni.

A 31. §. második bekezdése — czélzatosan-e vagy talán csak pongyola szövegezésénél fogva? — sértést és a gyakorlatban *veszélyessé válható* intézkedést tartalmaz az ügyvédi kar ellen, mert szóról szóra igy rendelkezik: «A bíróság a feleket *vagy képviselőiket*, kik a tárgyalást ismételt illetlen viseletük által akadályozzák vagy *érthető előadási képességgel nem birnak*, ... a *további előadástól eltilthatja*». Ha e szövegezés megmarad, akkor a járásbiró vagy albiró bármikor az *ügyvédvizsgáló bizottság fölé* helyezkedhetik és bármely ügyvéd existentiáját tönkre teheti.

Ugyanez áll részben a 33. és 36. §§-okra nézve is, bár némileg az 1868. évi LIV. tcz. 83. § a analogiáját látszanak követni. Itt egy megfelelő garantia volna fölveendő.

(Folyt. köv.) *Dr. Rónai János.*

A sommás eljárásról szóló törvényjavaslat 59. §-a.

A bizonyitékok szabad mérlegelésének elve, azon formulázás által, melyet a javaslat 59. §-ában nyert, erősen kihivja a kritikát. Már az áttekinthetőség nehézségei is alkalmatlanná teszik a paragraphust, hogy törvénybe vétessék, de még inkább érdemtelennek bizonyul erre azon logikai fogyatkozásoknál fogva, melyek végeredményben oda vezetnek, hogy a javaslat az intentionált elven messze tulmenő következményekhez jut. Állitásunkat igazolni fogjuk, ha a szakaszt analysáljuk.

A javaslat 59. §-ának első szakasza a következőket tartalmazza: 1. A bíróság a bizonyitékok mérlegelésénél törvényes bizonyitási szabályokhoz kötve nincs. 2. A törvényben kijelölt esetekben a bizonyitékok mérlegelésénél törvényes bizonyitási szabályokhoz van kötve. 3. «Egyébként pedig» valamely tényállás valóságát vagy valótlanságát *a)* a tárgyalás, *b)* a bizonyitás egész tartalmának szorgos méltatása alapján itéli meg. 4. Az itéletben előadandók *a)* az okok, melyek a bíróság meggyőződését előidézték, *b)* az okok, melyek miatt valamely bizonyiték elégtelennek vagy mellőzendőnek lesz itélve.

Az 1. és 2. pont megértéséhez feltétlenül szükséges, hogy a «bizonyiték» és a «bizonyitási szabály» fogalmát meghatározzuk. A tudomány mai álláspontjához képest bizonyiték alatt valamely ténybeli körülmény valóságának okát és igy következésképen bizonyitási szabályok alatt ezen okok megteremtésének szabályait értjük. Ha most már ily tartalmat adunk a «bizonyiték» és a «bizonyitási szabályok» fogalmának, azonnal észreveszszük, hogy az 1. és 2. pont minden értelmet nélkülöz. *Bizonyitékot nem lehet bizonyitási szabályok szerint mérlegelni*, az csak logikai szabályok szerint történhetik. Az 1. és 2. pont szembeállitása különben kétségtelenné teszi, mikép a törvényjavaslat szerkesztői nem ezen logikai lehetetlenség, hanem annak kifejezésére törekedtek, hogy a bíróság a törvényben meghatározott eseteken kivül a bizonyitékokat szabadon mérlegelheti. E törekvés azonban a formulázás nehézségeit leküzdeni nem birta.

A harmadik rész egy az 1. és 2. pontban emlitetten kivül eső rendszerre látszik utalni, mikor ezekhez disjunctive hozzáteszi, «egyébként pedig» a bíróság valamely tényállás valóságát vagy valótlanságát a tárgyalás és a bizonyitás tartalma alapján itéli meg. E nem létező rendszer törvényes statuálása nagy zavarokra vezetne, mert a praxis az üres fogalomnak sietne tartalmat adni, még pedig veszélyes tartalmat. Anyagot szolgáltat erre a javaslat azon kitétele, hogy a bíróság a *tárgyalás tartalma alapján* itél; amennyire természetes ez, épp annyira ferde irányba vezet ily intézkedésnek a bizonyitékok mérlegeléséről szóló paragrafusba való felvétele. Mi a tárgyalás tartalma? Ténybeli körülmények előadása ezek bizonyitékai, — beleértvén természetesen az u. n. közvetett bizonyitékokat is, — jogszabályokra való hivatkozás és a tényeknek ezek alá történt subsummálása. Hogy a biró a fenforgó tényekre az érvényben levő jogszabályokat alkalmazza, ez a bizonyitékok szabad mérlegelését decretaló szakaszban nem találhat kifejezést; a bizonyitékok sem érthetők a tárgyalás tartalma alatt, mert hisz a bizonyitékokról az 1., 2. és 3. *b)* pontok alatt van szó; azt lehetne talán állitani, hogy a tárgyalás tartalma alatt a tudomány mai felfogása szerint már bizonyitékképen nem szereplő beismerést, a vélelmeket és a köztudomást kell érteni, de ezekről a javaslat külön az 53—56. §-okban, az 57. §-ban és az 59. §. 2-ik bekezdésében intézkedik és igy a tárgyalás egyéb tartalmát még mindig nem ismerjük. E tartalom csakis az lehetne, melyre a 4. *a)* rész mutat, vagyis azon okok, melyek a bíróság meggyőződését előidézték, tehát nem valamely ténybeli körülmény valóságának okai, nem azon *objectiv okok*, melyek bizonyitékkép szerepelnek, hanem ezeken kivül levő tisztán *subjectiv momentumok*, melyek *meggyőződés* alakjában jelentkeznek.

A bíróság itél, tehát logikailag elégséges okokra kell támaszkodnia, az okok sulyát mérlegelheti, de nem helyettesitheti subjectiv hitével, meggyőződésével, mert ezáltal nem törvényesitett feltevések, vélelmek, sympathia és antipathia befolyásának engedi át itéletét. A német perrendtartás 259. §-a hasonló, bár a jelzett félreértésekre kevésbbé alkalmas volt kitételével, a legferdébb következtetésekre nyujtott alkalmat, ugy hogy a felsőbb bíróságok számtalan correcturája vált szükségessé. Igy csak az ismertebb határozatok alapján példaképen kiemelem a német Reichsgericht következő két kijelentését: A perrendtartás 259. §-a is feltételezi mindig, hogy valamely lényeges ténybeli körülmény tekintetében a szabályszerüen inditványozott bizonyiték törvényes módon megállapittassék; más esetben kénytelen volt kimondani, hogy bizonyiték felajánlását nem szabad tényleg szolgáltatott bizonyitéknak tekinteni.

A mi javaslatunk 59. §-a még alkalmasabb azon felfogás előidézésére, mintha a bíróság a bizonyitékok mellett, azok ellenében, sőt azok mellőzésével is egy további faktorként a meggyőződést beillesztheti az itélet alapkövei közé. Ez elv annyival is inkább veszélyes volna, mivel a meggyőződés ellenőrzésének lehetetlensége szabad utat nyitna a felületességnek, a lomhaságnak és az önkénynek. Nem szabadna soha szem elől téveszteni, hogy a bíróság nem jury, hogy a bizonyitékokat ugyan mérlegelheti, de hogy ez

mindenekelőtt bizonyitékokat tételez fel, melyeket semmiféle ingatag meggyőződés nem pótolhat.

Nézetünk szerint a javaslat 59. §-ának első pontja helyett következő tartalmu szövegezés volna elfogadható:

«A biróság a törvényben meghatározott kivételes eseteken kivül a bizonyitékokat szabadon mérlegeli. Az okok, melyek miatt a biróság valamely bizonyitékot elégségesnek, elégtelennek vagy mellőzendőnek talált, az itéletben tüzetesen előadandók.» *Dr. König Vilmos.*

Bünügyi statistika.

A Mayr Gy. által alapitott «*Allgemeines statistisches Archiv*» második évfolyama, melyből legközelebb jelent meg a terjedelmes első félkötet, számos nagyérdekü tanulmány közt hozza Becker Károlynak, a német birodalmi statisztikai hivatal érdemes igazgatójának a berlini államtudományi társulat előtt felolvasott értekezését, melynek czime: «Die Jahresschwankungen in der Häufigkeit verschiedener bevölkerungs- und moralstatistischer. Erscheinungen». Ezen dolgozatot ismerteti a *Nemzetgazdasági Szemle* utóbbi füzetében *Dr. Ráth Zoltán.* Átveszszük a bünügyi statisztikára vonatkozó részt:

Talán a legérdekesebb része az értekezésnek az, mely a büncselekmények nehány válfajának elkövetését részletezi hónapok szerint. E részletezésnél kiderül, hogy egész sora a büntetteknek és vétségeknek hasonló hullámzást követ, mint az öngyilkosságok: t. i. nyáron éri el maximumát és télen minimumát. Mindezen cselekmények a személyek elleni merényletekhez tartoznak. A szemérem elleni büncselekmények két neme (erőszakos nemi közösülés és szemérmet sértő cselekmény nyilvános elkövetése), a testi sértések mindhárom faja, a kényszerités (Nöthigung) és veszélyes fenyegetés, a becsületsértés, a hivatalnokok ellen elkövetett erőszak és fenyegetés, valamint végül a magánlaksértés hullámvonalai megegyeznek abban, hogy a legmagasabb pontjuk a nyárra, a legalacsonyabb a tél elejére, deczember vagy január havára esik s e szerint egészben hasonlók az öngyilkosságok görbéjéhez. Ámde e hasonlatosság nem egyenlő, hanem a fentebb emlitett sorrendben csökkenő. Legszabályosabb a szemérem elleni büncselekmények vonala; itt az eltérés a minimum és maximum közt több, mint 100%, s a maximum juliusra, illetve juniusra esik. A többi felsorolt cselekmények maximuma egykép augusztusra esik, de kisebb feldudorodás észlelhető február hóban, mint a farsangi vigságok és kicsapongások idején.

Egészen más a vagyon elleni büncselekmények megoszlása. Értekező a csalást, a lopást s az orgazdaságot emliti. Ezek novembertől februárig az átlagon felül állanak, ellenben az áprilistól szeptemberig terjedő nyári félévben azon alul maradnak. Többnyire májusban és juniusban is mutatkozik némi kis emelkedés a nyári völgy közepett.

Értekezőnk felveti e jelenségek magyarázatának kérdéseit, de meglehetősen sovány az, amit e részben feleletül felhoz. Az emlitett vagyon elleni büncselekményeknél még önkényt kinálkozik a magyarázat, hogy télen a szükség, a büntett eme rugója, jobban szoritja az embert, mint nyáron s hogy az alkalom is kedvezőbb, mert az éjek hosszuak. Nehezebb már a személy elleni büncselekmények nyári maximumát megmagyarázni. Értekezőnk, bizonyos kétkedéssel bár és nem minden mistikus szinezet nélkül, a delelő nap állásának emelkedésében látja azt az izgató, érzékiséget fokozó hatást, mely az embereket a törvény áthágására vezeti. Ez a magyarázat nem uj és összhangban van azzal a Ferri által felállitott, de értekezőnk által kétségbe vont tétellel, hogy a személy elleni cselekmények a rendesnél melegebb évszakokban szaporodnak. S ez a magyarázat ki is elégithet a szemérem elleni büncselekményeknél, melyek maximuma nem sokkal késik a fogantatások maximuma után. De már nehezebb e magyarázatot alkalmazni a többi felhozott személy elleni büncselekménynél, melyek augusztus hóban érik el a maximumot. Kérdés, miért mutatkozik ez az állitólagos erőfölöslegből eredő izgatottság épp augusztusban, mikor már a hőség kimeriti az embert s a mezei munkák — az aratás Németországban többnyire erre a hóra esik — sem alkalmasok arra, hogy fokozzák a felesleges izomerőt. Talán közelebb járnánk az igazsághoz, ha az «alkalom csinálja a bünöst» tételére nyulunk vissza. A tavaszi és nyári hónapok hozzák ki az embereket a csendes családi fészekből, a tüzhely mellől a mezőre, az utczára s épp az aratás ideje sorakoztatja a legsürübben egymás mellé a mezőgazdaság munkásait. Talán e sürübb érintkezés alkalmas arra, hogy a büntettek szaporodásáért reáháritsuk a felelősséget. Bizonyosabbat csak akkor mondhatnánk, ha kutatásainkat kiterjeszthetnők a büncselekmények elkövetőinek foglalkozására és lakhelyére. Ha igy megtudnók azt, hogy kik azok, kik nyáron magasra duzzasztják az egyes büncselekmények hullámvonalát: akkor meg volna adva a mód, nyomára jönni az inditó oknak. Itt is áll az, mit bevezetésül mondottunk: a statistika adattömege czélirányos szétbontás nélkül társadalmi törvények felismerésére nem vezet el. S ez a szétbontás az, a mi nincs egész tökélyre vive Beckernek különben elég tanulságos és gondolkozásra ösztönző tanulmányában.

Különfélék.

— **A családjogi codificatio köréből.** A következő sorokat vettük:

A bizottsági tárgyalások lassu folyamát az okozza, hogy az ellentétek a főkérdés körül a véleményekben s kiindulási pontokban igen nagyok; miután a szabályozandó viszonyokban a magánjogi, világi és az egyházi érdekek igen közelről érintkeznek s ezek még nincsenek kiegyenlitve.

A főkérdés, mely, amint értesülünk, a miniszteri bizottságot foglalkoztatja, s melytől függ ezen codificatio irányzata, az, hogy *általános kötelezettséggel*, minden házasságkötésre nézve *behozassék-e a polgári házasság* kötése a világi hatóságok előtt, vagy csak részleges kötelezettséggel, bizonyos kivételes esetekre kihatólag? Erre nézve még nincsen megállapodás; s e körül forognak a viták azok közt t. i., kik a kötelező és azok közt, kik a nem kötelező polgári házasságot akarják behozni.

És mivel ezen ellentét a bizottságban nincsen kiegyenlitve, nem lehet állitani, hogy megállapodás lenne az iránt: *hogy a házasság teljes és tökéletes polgári házasságnak tekintetik*, mely minden tekintetben, az összes állampolgárokra egységesen kihatna *a polgári házasság értelmében.* Ezen egységesités a polgári házasságra nézve már azért sem állapittathatott meg a bizottságban, mivel elismertetett annak szükségessége, hogy ha a pap vonakodik a feleket összeadni, akkor az egybekelés a polgári hatóság előtt fog történni; tehát *a contrario*, ha a pap összeadja, akkor elmarad a polgári hatóság közbejötte; mi megdönti az egységességet.

Hogy pedig a kath. pap s a polgári hatóság előtt kötött házasság közt semmi különbség sem lenne, s hogy a pap előtti házasságkötés is egyformán polgári házasságot képezhetne, ez merő képtelenség. A kath. pap azt sohasem fogja elismerhetni, s a polgári házasságot nem fogja sanctionálni. A bizottság azon tagjai tehát, kik ama feltevésből indulnak ki, hogy a *kath. pap mint állami mandatarius* fog tekintetni, ki a kötést, mint közhitelességü tanu fogná tudomásul venni s nyilvántartani és pedig a polgári törvény megbizásából, nagy tévedésben vannak. A törvényhozás kötelezheti a polgári házasság kötését polgári hatóság előtt, de nem kötelezheti a kath. papot arra, hogy az egybekelést a polgári törvény szerint létesitse; nem főleg akkor, ha az egyház hitelveivel ellenkezik, mint pl. az u. n. *vegyes házasságok* esetében.

— **A boszniai uj bünvádi eljárásról** dr. Wlassics Gyula a «*Nemzet*»-ben hosszabb czikket közöl. Átveszszük a következőket:

Igen rövid még az idő arra nézve, hogy biztos itéletet mondhassunk a «schöff» intézményről és a védelem uj szervezetéről. A közös miniszterium hosszabb időközökben mindenesetre közzé fogja tenni a szerzett tapasztalatokat. De érdekes az alig négy havi tapasztalat eredménye és a hivatalos jelentések szerint örömmel tapasztalható, hogy az elnökök (Schöffen) feladatukat kiváló értelemmel és hivatásuk iránt élénk érdeklődéssel teljesitik. A tárgyalásokra pontosan megjelennek, komoly feladatukhoz méltó magaviseletet tanusitanak, az előirt alakiságokat készséggel teljesitik. Több ker. törvényszéknél előfordultak esetek, a melyekben a laikus birák ugy a minősités, mint a büntetés tekintetében figyelemre méltó önállóságot tanusitottak. Két járásbiróságnál pedig már alig három hó alatt előfordult, hogy a két laikus biró az elnöklő biró inditványa ellenére a vizsgálat kiegészitését többségi szavazattal rendelte el. A hivatalos jelentések azt kiemelik, hogy a laikus birák közremüködése a főtárgyalás menetét kissé lassitja. Remélhető azonban, hogy ezen különben sem jelentékeny időveszteség az intézmény meggyökerezése után vagy egészen megszünik vagy jelentékenyen csökken. «Más részről azonban — igy szól a szerajevoi országos kormány jelentése — a főtárgyalás menetének gyorsaságán esett csorbával fölérnek ama jelentékeny igazságszolgáltatási és közmüvelődési előnyök, melyeket a laikus birák közremüködéséből most már teljes joggal várhatunk.» A szerajevoi országos kormány jelentése kiterjed a birói hivatalnokok sorából kirendelt állandó védők müködésére is, és teljes elismeréssel szól erről is. «Czélirányos kérdések valamint inditványok tétele által ők is hozzájárultak az ügyállás tisztázásához, benyujtott semmiségi panaszokkal pedig a főtörvényszéknél javitó közbelépésre adtak alkalmat», igy szól a jelentés.

Ezen czikk alkalmából a *Pester Lloyd*-ban a régi jogászi gárda egyik legkiválóbb tagja, ki, sajnos, ujabban mind ritkábban szólal meg, ujra felveti azon eszmét, vajon nem volna-e nálunk is a Schöffengericht intézménye behozandó.

— **Csak türelem.** A budapesti V. ker. kir. járásbiróság az 1891. évi november hó 24-én befejezett és itélet alá terjesztett polgári; a budapesti kir. tábla pedig egy 1891 május 19-én hozzá terjesztett *váltóügyben* a mai napig itéletet nem hozott. A budapesti V. ker. kir. járásbiróság egy, a mult év november elején tárgyalt ügyben április 6-án kézbesittette a május 13-ikára folytatólagos tárgyalást rendelő végzést.

— **A budapesti rabsegélyző egylet** évkönyvéből kitünőleg az egyletnek 84,855 frt értékü vagyona van. A kiadásokból 3747 frt fordittatott az egyleti menedékház költségeire. A menedékházban összesen 135 egyén fordult meg (közte 4 nő). A napi létszám 13 és 31 közt váltakozott s az átlag 21 volt. Kiutasittatott az intézetből 9, megszökött 1, elfogatott 2. A pénzbeli segélyezés felét tette az 1890-ben kiosztott segélyeknek — kiosztatott 339 frt — a mivel szemben áll az, hogy az egylet 11 egyénnek szerzett állandó foglalkozást. Az egylet évi bevétele az 5000 frt államsegélylyel és 2300 frt kamatjövedelemmel együtt 10,971 frtot tett ki. A kiadások 6898 frtra rugtak, ugy hogy 4073 frt pénztármaradványt mutat a mérleg, amiből levonva a tavalyi pénztármaradványt, az idei tiszta megtakaritás 2698 frtot tett ki. A kiadások főbb tételei 3747 frt menedékház fentartási, 1100 frt kezelési költség és 339 frt pénzsegélyezés. A traditionális tőkegyüjtést az évi jelentés igy iparkodik indokolni:

«Egyletünknek ugyan tulajdonképen nem czélja a tőkegyüjtés, az igazgató választmány azonban, a takarékosságnak a megengedhető legszélsőbb határig való kiterjesztésével, mégis oda törekszik, hogy egyletünk vagyonát folyvást növeljük, hogy végre elérkezzék az a várva várt idő, midőn az anyagi eszközök elégtelensége nem fog gátakat emelni egyletünk áldásos müködése elé.»

— **A polgári peres eljárás reformja Francziaországban.** A franczia képviselőház nemsokára tárgyalás alá fogja venni azt a javaslatot, melyet a kormány a polgári peres eljárás reformja tárgyában terjesztett elő s melyre vonatkozólag a bizottsági jelentés már a ház asztalán fekszik. A javaslat a Code de procédure leglényegesebb részeit átalakitja s czélja az, hogy a perek elintézését gyorsitsa s az eljárást megszabaditsa azoktól a felesleges formalitásoktól és technikai akadályoktól, melyekben a különben helyes elveken felépült eddigi eljárás bővelkedett; e mellett sokkal hatályosabbá iparkodik tenni a szóbeli tárgyalás elvét. Érintetlenül hagyja azonban a békebirák előtti eljárást, a felebbezés rendszerét és a végrehajtást, a melyek tekintetében az orvoslás szüksége nem volt annyira érezhető. Leglényegesebb ujitása a javaslatnak az, hogy a rendes és sommás perek közötti különbség, a mint az jelenleg fenáll, megszünik. Ehez képest, — az előzetes békéltetési eljárás, mellesleg legyen mondva, teljesen elesvén, — a keresetre hozott végzés nem lesz többé puszta felhivás arra, hogy az alperes meghatározott időben avouét nevezzen, hanem rögtön tárgyalási határnap tüzetik ki, a melyen a biróság a fölött dönt, vajon az ügy előkészitő iratok nélkül vétessék-e tárgyalás alá, vagy előkészitő iratok utján kerüljön ismét a biróság elé. Annak a gyakorlatnak, mely lehetségessé tette, hogy az avouék hirlapczikkekkel töltsék meg a periratokat s igy tegyék nagyobbá azok terjedelmét, teljesen véget vet a javaslat. Ezt kiegésziti a javaslatnak az a rendelkezése, hogy az avouék is tárgyalhatnak a biróság előtt oly ügyekben, melyekre nézve a biróság az előkészitő iratok mellőzését határozta el. A bizonyitási eljárást, mely az eddigi perrendtartásnak leggyengébb oldala volt, mert az enquête-rendszer által a pernek éppen ez a része vonatott el az itélő tanács szemei elől, teljesen átalakitja a javaslat. A kormány eredeti javaslata fel akarta hatalmazni a biróságot arra, hogy a körülmények szerint vagy a tárgyalás folyamában vagy kiküldött biró előtt vétesse fel a tanubizonyitást. A bizottság azonban ezt nem fogadta el, hanem azt a rendelkezést iktatta be javaslatába, hogy a bizonyitás a nyilvános tárgyaláson történjék.

— **Az ügyvédek száma Párisban** 962, (nem számitva az avoué-kat, kik az ügyvédi teendők egyik részét végzik). Az ügyvédek közül 562 csaknem egészen klientela nélkül van. A mi a jövedelem megoszlását illeti, az ügyvédek közül 3 bir 150,000—200,000 frc. évi jövedelemmel, ezek közt egyik azon czimen, mivel specialista a védjegy ügyben; 8—10 ügyvédnek 100,000 frc. a jövedelme; azután következik 6—8 ügyvéd 50,000—70,000 frc. jövedelemmel, majd 15 ügyvéd 30,000—50,000 frc. jövedelemmel. Azon ügyvédek számát, kik 20,000 frc.-ot szereznek, 60-ra teszik, de ugyanannyi van, a ki nem keres többet 1000—3000 frc.-nál. A párisi ügyvédek összes jövedelme $6^1/_2$ millió frc. Londonban összesen 400 ügyvéd foglalkozik ügyvédi teendőkkel, a többi éppen nem szokott plaidirozni.

—

— **Értesités.** A magyar büntető törvénykönyv a büntettekről és vétségekről, és a kihágási büntető törvénykönyv, kiegészitve kivonatos indokokkal közölt felsőbirósági itéletekkel, összeállitotta Bodor László kolozsvári törvényszéki biró. E müre előjegyzési iveket küldtem szét az ez évi január havában. A munka már sajtó alatt van és közelebbről meg fog jelenni. Tisztelettel kérem tehát a t. ivtartókat, hogy megrendeléseiket sziveskedjenek mielőbb megtenni. A munka 40—45 nagy nyolczadrétü iven fog megjelenni, és tartalmazni fogja: a magyar büntető törvénykönyvet a büntettekről és vétségekről és a kihágási büntető törvénykönyvet teljes és hibátlan szövegben. A törvény szövege olykép lesz kiadva, hogy mindama czikkek után, melyek bár csak részben is, a 11 éves joggyakorlat folyamán eltérő felfogás szerint alkalmaztattak, chronologikus sorrendben közölve lesznek a felsőbiróságok megállapodásai, a szükséghez képest kivonatcs indokokkal, ugy, hogy a gyakorlati jogász minden egyes kétes esetnél könnyü átnézetet szerezhet a különböző birói felfogásokról. E kiadványban több ezerre menő felsőbb birói itéletre lesz hivatkozás és az összeállitó, ki már 24 év óta foglalkozik a büntetőjog terén, kiváló gondot forditott arra, hogy a gyakorlati jogásznak oly kézikönyvet nyujtson, melyben minden föl legyen ölelve, a mi a birói felfogás iránytüje gyanánt szolgálhat s ezzel el legyen érve az a czél is, hogy a gyakorlati jogász e könyvben megtaláljon mindent, a mire szüksége van s meg legyen kimélve a nagy anyaghalmazban való fáradtságos és időveszteséggel járó kereséstől. Könnyebb tájékozás végett több ezerre menő jogeset példaszerü idézetében igyekezni fog az analog esetekre bő anyagot szolgáltatni. Forrásul használta az összeállitó a döntvénytárt, az összes jogi szaklapokat s igy teljesen kimeritő gyüjteményt fog adni a jogászközönség kezébe. A munka folyó év junius havában og megjelenni. Előjegyzési ára 4 frt 50 kr. A bolti ár 6 frt lesz. A megrendelés folyó év junius hó 1-ig alólirotthoz küldendő. Teljes tisztelettel *Horatsik János*, könyvkereskedő.

—

A mult számban emlitett «csónak»-kérdés iránti birói határozatokat a mellékleten 201. sz. a. közöljük.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 19. SZ. Budapest, 1892. május 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kriminális dogmatika. *Dr. B. S.* — A sommás eljárási javaslat némely következménye és követelménye. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — *Jogirodalom:* Julius Schwarz: Montesquieu und die Verantwortlichkeit der Räthe des Monarchen in England, Aragonien, Ungarn, Siebenbürgen und Schweden. *Y.* — *Törvénykezési Szemle:* Az italmérési jog kártalanitási tőkéje s kamatai feletti igények körüli eljáráshoz. BIRÓ VILMOS mármarosszigeti kir. törvényszéki birótól. — A magzatelhajtás vizsgálata. *B. L.* — Eszrevételek a sommás eljárásról szóló törvényjavaslatra. Dr. RÓNAI JÁNOS balázsfalvi ügyvédtől. — Külföldi judicatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kriminális dogmatika.

Ezen lapnak alig jelenik meg egy száma, a mely ne panaszkodnék a felett, hogy a judicaturában van egy irány, a mely a büntetés kérdését elhanyagolja a qualificatio kérdése mellett, vagy a felett, hogy valósággal irtja a büntetendő cselekmények individualisatiója tekintetében nagy fontosságu enyhitő körülményeket.

Mi a judicatura ezen irányának magatartását értjük, mert tudjuk, hogy a jogtudomány területén is ellenhatást kelt minden reformtörekvés; és mert tudjuk, hogy ez az irány képezi azt az ellenhatást, a mely a büntetőjog legujabb eszméivel helyezkedik szembe.

Minél több tért hódit az anthropologikus iskolának rendszere, a mely a büntetőjog mai intézményeit alapjukban támadja meg, és minél több tért hóditanak azon — Európában kivált a *nemzetközi büntetőügyi egyesület* által propagált — tanok, a melyek a büntető törvénykezésbe bizonyos czélszerüségi eszméket plántálnak, s ekként összefüggést teremtenek a jogtudomány- és a többi társadalmi tudományágak közt; — a magyar judicaturának bizonyos, kétségkivül nagytekintélyü foruma annál merevebben ragaszkodik a régi doctrinákhoz s ezek dogmatikájához.

Természetes, hogy ez a nagy ragaszkodás nagy tulzásokba ragad, és ma már ott vagyunk, hogy a büntető törvénykezésben nagyobb sulyt helyeznek a helyes *generalisatióra*, mint a helyes *individualisatióra*.

Ez a «Begriffsjurisprudenz» átvitele a theoriából a gyakorlatba, a mindennapi élet élő változatos eseteinek beszoritása kimért, élettelen logikai kategoriákba.

Ez a dogmatikus jogalkalmazás aztán azt vonja maga után, hogy a büntető-törvény büntetési rendszere még merevebbé lesz.

Az, hogy minden egyes büntetendő cselekmény — a hogy a tettes azt elköveti — olyan különálló individualitással bir, hogy ezzel minden más hasonló cselekménytől különbözik, figyelmen kivül marad, a biró nem annyira a *tettes* viszonyát mérlegeli a *tett*-hez, mint a tett külső formáját; a törvény által *praesumált* esetekre felállitott kategoriák szerint.

Igy aztán a büntetési keretek nem egy *egységes lánczolatnak* szakaszai többé, a melyeken a büntetendő cselekmények a *bünösség* szerint helyezendők el, hanem mindmegannyi *önálló, zárt egész.* — —

Ennek e jogalkalmazásnak typikus példáját képezi azon curiai itélet, a melyet e lap f. évi 17. számának döntvénymellékletén 192-ik szám alatt közölt.

A tényállás — a mint az a curiai itéletből kivehető — az volt, hogy V. M., mindkét szemére vak lévén, öngyilkosságot akart elkövetni, s ezen szándékát K. Veronika vádlottnővel közölte, a ki aztán sok kérésére «szeredzsika» nevü mérges anyagot szerzett számára, a melyet ez pálinkába felolvasztva megivott ugyan, de azért életben maradt.

A pancsovai törvényszék vádlottat a Btk. 283. §-ába ütköző vétségért egy havi fogházbüntetésre itélte, figyelemmel mint enyhitő körülményekre: rovatlan előéletére, töredelmes beismerésére, a mely nélkül a vádbeli cselekmény bizonyitható sem lett volna, az öngyilkosságra törekvőnek nyomorult állapotára, és arra, hogy *más, az emberi élet elleni cselekménynél az eredmény csak kisérletet állapitana meg.*

Ezt az itéletet a temesvári kir. tábla helybenhagyta.

A kir. Curia vádlott büntetését *hat* havi fogházra emelte fel, «mellőzve azon enyhitő körülményül felhozott indokot, hogy az emberi élet ellen irányuló más cselekménynél az eredmény elmaradása csak *kisérletet* állapitana meg ... mert a vádbeli büntetendő cselekmény ismérvét a Btk. 283. §-a szerint nem képezi az, *hogy az öngyilkosság valósággal be is következzék*, hanem csak az, hogy a tettes öngyilkossági czélra tudva eszközöket vagy szereket szolgáltasson, s ha a tettes ezt tette, a cselekményt már bevégezte ..... stb.»

A kir. Curiának ezen kijelentése semmiféle tekintetből sem helyes. Ezen lap tüsténti meg is jegyezte, hogy ha a *felbujtás eredményes* reábirást jelent és a segités sem eshetik más tekintet alá, akkor az eredmény be nem állása megszünteti vagy legalább is kisebbé teszi itt is a büntetést.

De az idézett itélet nem annyira a büntető-törvénykönyvön, mint a büntető-törvénykönyv 283. §-án alapszik, tehát figyelmen kivül hagyta a büntetőtörvény általános részét. Ha a tettes a kisérlettől önként visszalép, ha tehát büntetendő eredmény nem keletkezik: a felbujtó is, meg a segéd is büntetlenek maradnak, mert mindkettőnek büntetőjogi felelőssége *járulékos* természetü, vagyis egy más büntetőjogi felelősségtől függő.

A kir. Curia ott tévesztette el a dolgot, midőn a 283. §-ban meghatározott segitést, mint egy egészen önálló cselekményt fogta fel, azért, mert az a cselekmény, a melyhez füződik, nem képez maga is delictumot. Pedig ez a *segités* mégis accessorius természetü fogalom marad, a melynek büntethetőségére a főcselekménynek megtörténte, megkisérlése, valamint mellékkörülményei is erős hatással vannak.

A büntetőjog minden idevágó tétele nyomát viseli ennek a hatásnak. A 283. §. 1-sö pontja már *kivétel* azon szabály alól, hogy a mellékcselekmény a főcselekmény sorsát osztja,[1] s a Curia egész a lehetetlenségig vinné ezt a kivételt, ha az emlitett itélet szerint a járulékos delictumot — a segitést — még akkor is büntetné, ha a főcselekmény el sem követtetik. Pedig az idézett itélet tendentiája erre irányul.

Két példával illustrálom ezt. Ha a 283. §. első bekezdése szerint *A.* mérget szolgáltat ki *B.*-nek, hogy ez öngyilkossá válhasson, *A.* még akkor is büntetendő, ha utóbb

[1] L. a Btk. indokolását. Anyaggyüjtemény II. k. 492. l. *Csemegi Károly* államtitkár, a Btk. tárgyalása alkalmával a képviselőház előtt is mint az általános szabály alól történt *kivételt* indokolta a 383. §. első felét.

ugyanő ellenmérget adott *B.*-nek s ezáltal őt a méreg hatásától megmentette. A másik eset még visszásabb: *A.* még akkor is büntetendő, ha *B.* az öngyilkosságtól éppen az *ő* közbelépése, rábeszélése, stb. folytán állott el!

A most birálat tárgyává tett itéletről azt mondtuk, hogy az nem a büntetőtörvény, hanem csak a büntetőtörvény 283. §-a alapján hozatott. De még evvel is sokat mondtunk. A 283. §-t sem alkalmazta a Curia a maga egészében, hanem annak csak első bekezdését.

A 283. §. 2. bekezdése az *amerikai párbajról* szól. A delictum itt is olyan járulékos cselekmény, a mely bizonyos esetben a főcselekmény büntetlensége esetén is büntetendő.

Hogy azonban *erre* a járulékos büncselekményre milyen hatással van a főcselekmény specificus természete és végbeviteli *foka*, azt a következő graduatio mutatja:

1. ha öngyilkosságra irányzott cselekmény (vulgo kisérlet, mert nem hinnők, hogy a törvény puszta előkészületi tettet értene) *nem* történt, *senki* sem büntetendő.

2. Ha öngyilkossági *kisérlet* történt, *mind a két fél* büntetendő.

3. Ha *öngyilkosság* történt, az életbenmaradt fél büntetendő, és pedig az előbbi esetnél sokkal szigorubban.

A 283. §-ban meghatározott *két* delictum nagyon hasonlit egymáshoz. Az egyik voltaképen csak variatiója a másiknak. És most a Curia kimondta, hogy azon *tényköriilmény, a mely az egyik cselekmény büntethetőségét oly lényegesen csökkenti* (az öngyilkossági kisérlet meghiusulta) *a másiknál még enyhitő körülmény gyanánt sem tekinthető.* De a Curia itéletének indokolásából még azt is kiolvassuk, és pedig félre nem érthető egyértelmüséggel, hogy *azon tényállás, a mely az egyik cselekményt büntetlenné teszi* (ha t. i. öngyilkosságra irányzott kisérlet sem történt), *a másiknál nem képez még enyhitő körülményt sem.*

Ennyire viszi a judicaturát az, a mit némelyek dogmatikának szeretnek nevezni, a mi azonban nem egyéb, mint a Btk.-nak a maga rendszeréből való kiforgatása. *Dr. B. S.*

A sommás eljárási javaslat némely következménye és követelménye.

A javaslat közvetlen hatását első sorban az ügyvédek és a bíróságok tapasztalnák.

Az ügyvédek, mert a javaslat agendáikat ismét szükebb körre szoritja, amennyiben ama perek egy részét is elvonja tőlük, melyek eddig ügyvédi képviselet nélkül tárgyalhatók nem voltak.

Eme hatás azonban csupán erkölcsi sulyánál fogva lenne nyomasztó és bénitó az ügyvédi karra; mert hisz ma is, midőn a sommás eljárásban az ügyvédi képviselet nem kötelező, országszerte a gyakorlat az ügyvédi közbenjárást állapitotta meg s csak kivételesen fordulnak elő esetek, melyekben a felek ügyvédi közbenjárást — a perekben — igénybe nem vesznek. Bizonyára igy lesz ez a jövőben is, főleg a törvényszéki tárgyalásnál a felebbezési bíróság előtt, hol a fél maga eljárni nem lesz képes.

Csupán az bámulatos, hogy daczára a mai gyakorlatnak, mely tanusitja, hogy a sommás perekben a felek ma is az esetek legnagyobb részében ügyvédi képviseletet vesznek igénybe; daczára annak, hogy előrelátható, miszerint az uj eljárás érvénybe lépte után alig lesz eset, hogy a felebbezési tárgyaláson a fél ügyvéd nélkül jelenjen meg, daczára ezeknek, az ügyvédi kar a javaslatban kettős megbélyegzésben részesül; egyik, hogy ily antecedentiák daczára a felebbezési eljárás egész menetére az ügyvédi képviselet kötelezővé nem tétetik, a másik, hogy az ügyvéd a qualificatió nélküli ignota quantitassal, melyet a javaslat meghatalmazottnak nevez, egy niveaura sülyesztetik.

Ez a hatás az ügyvédi karra, az igazságszolgáltatás egyik factorára.

A javaslat alapelveit és rendszerét helyeselvén, nem zárkózhatunk el annak vizsgálata elől, mily követelményeket támasztana eme javaslat a bíróságokkal szemben?

Az egyes-bíróságok munkaköre a polgári perekben mintegy 5%-kal szaporodnék, mert mig eddig a polgári perek 90%-a tartozott hozzájuk, most mintegy 95%-a tartoznék oda; lehet, hogy vannak bíróságaink, melyek eme munkatöbbletet megbirnák, valószinü azonban, hogy több bíróság megerősitést igényelne; ennek azonban nagyobb hordereje vagy következménye semmi esetre sem lenne.

Egészen más szempont alá esnek a törvényszékek, melyek a polgári perekben egytől egyig kir. táblákká avanciroznak; a nevük megmarad ugyan törvényszék, de hatáskörük a polgári perek 95%-ára nézve a kir. táblákról száll át rájuk s nevezhetjük őket bármiként, a tény az, hogy felső bíróságokká válnak. Ez a körülmény azt vonja maga után, hogy oly intézkedések teendők, melyek a törvényszékek megerősitését vonják maguk után, mert a felső bíróság fokozottabb biztositékokkal sánczolandó körül. Szükséges lenne tehát a törvényszékek hatásköréből elvonni az összes fenyitő pereket és külön alakitandó fenyitő törvényszékekre ruházni; szükséges lenne ez azért, mert a törvényszéki itélkezés nagyobb biztositékot fog nyujtani, ha oly tanácsok alakithatók, melyek állandóan azonos természetü perekben járnak el, mint ha a jelenlegi rendszer tartatnék fen, midőn minden biró «omnibus». Ily szervezet a fenyitő judicaturának is előnyére lenne.

Ama követelménynek továbbá, hogy a felülvizsgálati biráskodást a kir. Curia gyakorolja, természetszerü következménye lenne a decentralizált tábláknak a táblákká alakitandó törvényszékekbe való beolvasztása és a kir. Curia trifurcatiója.

Mihelyt a polgári perek 95%-a a tábláktól elvétetik, evidens, hogy azoknak létjogosultságuk megszünt; mert a polgári perek 5%-át képező, mondjuk tabularis polgári pert és fenyitő perekben a vádhatározatok ellen benyujtandó felebbezések elbirálását egyetlen centrális tábla meggyőzi, ez kétségtelen s hogy fenyitő perekben a táblai revisio, midőn még egy legfőbb birósági revisio is van, fölösleges, ezt már szintén számtalanszor fejtegettem.

Szükséges tehát erős törvényszék mint felebbezési forum a polgári perekben és ettől elkülönitett első foku fenyitő törvényszék; egy centrális tábla a fent megjelölt hatáskörrel s végül ezek következményeként a kir. Curia mint legfőbb itélőszéknek átalakitása olyképen, hogy a revisiót hatályosan gyakorolhassa.

A tulhalmozottságnak elejét lehetne venni, ha a most kisebb polgári pereknek nevezett perek revisióját vagy a törvényszékek vagy a tábla látja el; esetleg az összeg, habár az elvi álláspont sérelmével, 100 frtig emeltetik; a kir. Curia pedig 3 önálló legfőbb törvényszékké alakittatik át és pedig külön-külön: 1. polgári, 2. kereskedelmi, 3. büntető legfőbb törvényszékké és az eddig divó hetes tanácsok helyett állandóan ötös tanácsokban itélne.

A közvetlen szóbeli eljárást a jelenlegi birósági szervezetbe beleszoritani nem lehet és ezen eljárás mellett oly középfoku bíróságokra, mint amilyenek a mi decentrálizált tábláink, szükség nincs.

Közvetlen szóbeli eljárás mellett a jelenlegi szervezet fen nem tartható, mert ha a decentralizált táblákat teszszük másodfolyamodásu bíróságokká és nem a törvényszékeket, akkor a távolság lehetetlenné teszi a közvetlenséget a második fokon és a felek kénytelenek lesznek a javaslat 167. §-ához folyamodni, vagyis már a második fokon revisiót kérni, s akkor a felebbezés a perrendtartásból kiszorul, lesz azonban kettős revisió és részben fölöslegesekké válnának törvényszékeink, mert a polgári perek 5%-a miatt azok fentartása lehetetlen lenne. Ha pedig a törvényszékek maradnak

felebbezési forumok, amint a javaslat nagyon helyesen tervezi, akkor a decentralizált táblák helyébe lépnek, ezeknek szüksége elesik, mert a legfőbb revisio megnyugvással 11 különálló bíróságra semmi körülmények között sem bizható.

Következik pedig mindezekből az, hogy előbb tisztában kell lenni az egész perrendtartással, azon eljárással, mely az igazságszolgáltatás legczélszerübb eszköze és aztán kell megállapitani azon birói szervezetet, mely ezen eljárás czélszerü végrehajtására alkalmas. *Tóth Gáspár.*

Jogirodalom.

Julius Schwarcz: *Montesquieu und die Verantwortlichkeit der Räthe des Monarchen in England, Aragonien, Ungarn, Siebenbürgen und Schweden.* Leipzig. Wilhelm Friedrich. 1892.

A fenti czimet viselő mü némely részei, mint külön-külön értekezések már magyarul is napvilágot láttak;[1] a szerző ezeket most ujakkal megtoldja s ama czélból füzi egységes egészszé, hogy a mai miniszteri rendszer előtt létezett felelős kormányzatot ismertethesse, s hogy Montesquieut, mint jogtudóst és és állambölcset, illetve a kormányzati felelősségről felállitott tantételét jellemezhesse.

A mi egyszersmind alkalmat ad a szerzőnek, hogy a politikai tudományok müveléséről általában nyilatkozzék s a bevezetésben szépen kifejti, hogy e szaknak buvára csak akkor juthat biztos eredményre, ha a különbözö idők alkotmányát épp ugy ismeri, mint a korabeli államjogi szervezeteket s összehasonlitva — folytonos tekintettel a müveltségi, közgazdasági, erkölcsi viszonyokra, az okokra ugy, mint a hatásokra — kutatja az államéletben uralkodó igazságokat.

Nincs is e tannak más hibája, mint hogy igen magas igényekkel lép föl. De hát az erős nagy czélokat tüz maga elé s ha azokat helyeseknek ismerjük fel, a gyengébbeknek is feléjük kell törekedniök. Már pedig bizonyos, hogy a politikai tanulmányokhoz a tapasztalattárt a népeknek, igy különösen a civilisatio utján öntudatosan haladó népeknek élete szolgáltatja. Csak ennek ismeretségével végezhetjük az inductiv munkát, melyet Bacon óta folyton sürgetünk, de azért sokszor elmaradunk valamely népszerü tannál, hogy abból kényelmesen deducálhassunk.

Montesquieut a vád egész általánosságban nem érheti. A törvények szelleméről irt nagy munkája, de egyéb müvei is adatokkal eléggé tömve vannak. Az elv igazságát mintegy elismeri, de rosszul alkalmazza. Előtanulmányai hiányosak és mindenek fölött rendszertelenek. Igy az ókori egyes iróknál, valamint egyik-másik utleirásban olvasható adatokat felhasználja ugyan, de nem ismeri a középkorban keletkezett alkotmányokat, sőt hiányosan ismeri korának államjogi intézményeit. Áll ez még a franczia és angol állami életre is, pedig az utóbbinak sajátságaira ő hivja fel a világ figyelmét, az előbbit pedig javitani törekedik.

Ebből magyarázható, hogy tanai nélkülözik is a szabatosságot, inkább csak impressiót adnak, semmint szószerinti alakban és indokolásban elfogadható igazságokat. Még azok a tételek is, melyeket a reformra vágyó kor annyi lelkesedéssel üdvözöl és melyek valóban üdvös átalakulások eszközlői voltak, inkább csak a gondolat irányával jelentősek, semmint Montesquieu kifejtésében.

A kormányzati felelősség tanának felállitásával Montesquieu már tanulmányozhatta volna Angliának, Aragoniának, Magyarországnak, Erdélynek, valamint Svédországnak idevonatkozó intézkedéseit, de ő mindezekből egyedül az angolt ismeri fölületesen és a krétai, knidosi, meg lakedemoni alkotmányokhoz hasonlitgatja. Nem lehet tagadni, hogy tételét sok szellemes, sőt értékes megjegyzések kiséretében fejtegeti, de nem képes se jogi, se politikai jelentőségét igazán kidomboritani. Mennyivel máskép szólna e fejezet, ha Montesquieu a megfelelő szakképzettséggel fog megirásához.

Szerző érdemes munkát végzett azzal is, hogy könyvében a magyar felelős királyi tanács intézményét a külfölddel megismerteti. Ez intézmény régi alkotmányos életünk fejlett voltát mindennél jobban bizonyitja és igy bemutatása még oda is hathat, hogy a külföld jobban fog érdeklődni a magyar alkotmány történelme iránt és ha egyszer valóban megismeri, inkább fogja becsülni a magyar államjogot.

Végül a szerző e fejtegetésekkel kapcsolatosan foglalkozik Montesquieuvel, mint törvényhozóval és reformatorral általában s müvének ez különösen érdekes része. Elismeri róla, hogy minden idők legnagyobb iróinak egyike, szellemes gondolkozó. De a mi a fentebbi concret esetre áll, az jellemző Montesquieure általában: nem birt a szükséges előtanulmányokkal s talán nem a kellő komolysággal, ahhoz a nagy munkához, a melyre vállalkozott, illetve ahhoz a nagy tekintélyhez, melyre kora juttatta. Hosszas utazásai alatt az idegen államok életével keveset foglalkozik és nem törekedik hiányos államtudományi ismereteit kiegésziteni; a viveur nála rendesen előtérbe lép. S azért nem is a komoly tanulmányok szürőjén átbocsátott tanok azok, melyek a világot lángra lobbantották, hanem a genialis ember ötletei, a ki ismeri korának bajait, ohajait s alapjában ki tudja jelölni a panaceát, midőn a közszabadságot biztositó angol intézményekre utal.

Szerző e fejtegetése többeknél fog visszatetszést szülni s bizony sokban ellenkezik is ugy Laboulaye, mint Vian koszoruzott müvével, melyek eddig döntő tekintélylyel birtak Montesquieu megitélésénél; de a tudomány feladata végre is az igaz kideritésében áll.

Ha távolról nézünk valamely tárgyat, csak körvonalaiban, alakjában, legfeltünőbb tulajdonaiban látjuk azt; a mellékrészletek, melyek pedig az igaz és hü jellemzésnél szintén figyelembe veendők, egészen elmosódnak. Igy vagyunk a történet nagy alakjaival is. A távozó kor őket csak egyes vonásaikban, talán csak ama hatásokban látja már, melyet embertársaikra gyakoroltak. S ha az emlékezet egy század után ismét teljes képet akar rajzolni, közel van a veszély, hogy egyedül a megőrzöttből kiinduló képzelet szolgáltatja a részleteket, a megfelelő háttért s igy könnyen hamis képet ad. A jelen munka pedig Montesquieut a maga valóságában óhajtja bemutatni.

Schwarcz Gyula annyira önálló gondolkozó, hogy minden nagyobb müve (pl. Die Demokratie; Kritik der Staatsformen des Aristoteles, stb.) egész forradalmat idézett elő a szakirodalomban; a mint már ilyenkor szokás, némelyek erősen támadják, mások nem kisebb hévvel magasztalják. De ellenfelei (pl. a német Susemihl, Pöhlmann, a franczia Holme) is elismerték eddig, hogy tárgya tudományos megismerésének nagy szolgálatokat tett. E legujabb müve méltó társa az előzőleg megjelenteknek. *Y.*

[1] Schwarcz Gyula: A király tanácsosainak felelőssége Aragoniában és Magyarországon. — A miniszteri felelősség eredete. — Montesquieu elmélete a monarchiai államformáról.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az italmérési jog kártalanitási tőkéje s kamatai feletti igények körüli eljáráshoz.

Az e tárgyban kiadott 45896/89. számu I. M. R. 17. §-a értelmében világosan rendelkezik, hogy közbirtokosságokban a tárgyaló biró tárgyalás előtt kinyomozni köteles, van-e aránykulcs a közös javadalmakra nézve megállapitva; ha van ily aránykulcsot megállapitó határozat, abban az esetben az igényjogosultság és részesedési arány felett a felek a rendelet 16. §-a értelmében meghallgatandók; ha nincs aránykulcs, de folyamatban van az arányper, hacsak felek egyér-

telmüleg meg nem állapodnak valamely kulcs alkalmazásában, kivárandó az arányperben hozandó itélet. Egyebekben, a hol a rendelet nem intézkedik, a törvénykezési rendtartás általános szabályai levén irányadók, ezekben az ügyekben, melyek a kir. törvényszékeket harmadik éve hogy foglalkoztatják, e kettős perrendtartás szerint járunk el.

Nagyon természetes tehát, hogy az általános jogi elvek szerint, de az 1868: LIV. tcz. II. és III. fejezete és a 257. §. szerint is, ha egy kártalanitott közbirtokosság tőkéje feletti tárgyalás alkalmával az a kérdés merül fel, hogy a közös javak felett arányositási per folyt és az arányperben itélettel vagy egyezséggel az aránykulcsok megállapittattak: a kártalanitási eljárásnál eme birói aránykulcsot megállapitó határozat (itélet vagy egyezséget jóváhagyó végzés) tartalma többé szóba nem jöhet, s a 16. §. szerinti tárgyalás csak arra rendeltethetett, hogy a jogosultak személyében netalán történt változások, avagy a felosztandó összeg mennyisége hozassék tisztába. A dolog természete legalább ezt a gondolatmenetet szüli.

Azt a körülményt, hogy az ilyen, esetleg más bíróság előtt kötött egyezség, vagy más bíróság által hozott itélet jogerős-e, természetesen feltétlenül kivánni, követelni kell.

Ezzel szemben több esetben a debreczeni kir. itélő tábla nem elégszik meg az ily aránykulcsot megállapitó birói határozat vagy egyezség beszerzésével, hanem azt követeli, hogy az urbéri bíróság által a regalekártalanitási eljáráshoz áttett *arányperben kötött egyezségre* nézve tegye nyomozás tárgyává azt a körülményt, vajon ez az egyezség az összes érdekeltek szabályszerü megidéztetése után lett-e megkötve.

Megjegyzem, hogy a felmerült concret esetben az urbéri bíróság által a kártalanitási eljáráshoz áttett *eredeti példányu egyezségen*, az a hivatalos eredeti záradék áll, hogy «*ez az egyezség az urbéri bíróság által jogerős birói itélettel bírónak kimondatik*».

A kártalanitási igények feletti tárgyalásnál nézetem szerint tehát a tárgyalást teljesitett bíróságnak nem lehet és nem kell távolabbra visszamennie, mint a megelőzőleg más bíróság előtt jogérvényesen elintézett itélet vagy egyezségig és a kik ebben az itéletben vagy egyezségben jogosultaknak megállapitvák, azok jogát, mint már itélt dolgot el kell fogadnia az igényjogosultság és részesedési jog alapjául. E nézetemben támogat az analogia, mely szerint a polgári bíróság kártérítési pereknél a megelőzőleg hozott büntetőbirósági, kötelezettséget megállapitó «itéletet» respektálni köteles; mint a csődbiróság a csődbejelentéseknél s a követelések felszámolásánál, egy már korábban hozott polgári birói itéletet vita tárgyává nem tehet; mint továbbá általában egyik bíróság a másik által hozott itélet jogérvényét kétségbe nem vonhatja. Annál különösebbnek tünik fel a kir. táblai fentjelzett és 6010/891. szám alatt hozott végzés, mert oly igénybejelentő felebbezését vette figyelembe, a ki a tárgyalásra *kellő alakszerüséggel megidéztetése daczára meg nem jelent* s a kire e szerint a 45896/889. számu I. M. Rendelet 22. §-a nyer alkalmazást, mely §. 1. pontja a törvénykezési rendtartás 111. §-ával lényegében egyezően azt rendeli, hogy ily esetben a megjelenők előterjesztései és bizonyitékai alapján hozatik határozat. A fenforgó esetben pedig a megjelentek a jogerős arányperbeli egyezség alapulvételét kivánták s a kir. törvényszék ezt is vette alapul itéletének hozatalánál.

Mi történnék akkor, ha egy bíróság saját itélete alapján végrehajtást rendel, s ennek a végrehajtást rendelő végzésnek avagy annak alapját képező itéletnek nemcsak a jogerősségét volna hivatva a megkeresett bíróság ellenőrizni, hanem annak előzményeiül szolgáló, egész a keresetlevélig visszamenőleg történt idézések szabályszerüségét kutatná?! Azt vélem: igy oly circulus vitiosus állana elő, melyből a kivezető fonal mindig oda vezetne vissza, a honnan elindult, és soha sem érne véget.

A jelzett határozatban, a nélkül, hogy akár a törvénykezési rendtartás, akár az idézett M. R. valamely §-ára hivatkozott volna, egyszerüen feloldás s uj határozathozatalra utasitás van kimondva; indokolásában ugyan a Rendelet 17. §-ára történik utalás, de e §-ból ily intézkedés ki nem olvasható. Mert ha megszereztetnek a feloldó végzés folytán a vonatkozó arányperbeli iratok, azokból csak az fog valószinüen kitünni, a mi már az eredetben áttett egyezségből látszik, és hogy ennek létesitésébe csak azok folytak be, akiknek neveit tartalmazza, s ott is épp ugy lehettek indolens egyének, kik idézés daczára meg nem jelentek, mert különben érdeküek az egyeztető bíróság által figyelmen kivül nem hagyatott volna.

Hasonló ehhez ugyancsak a kir. tábla több rendbeli határozata oly kérdésben, a melyet a M. R. 17. §-a egész határozottan præcisiroz. Ugyanis a bíróság területén, a melynél müködöm, a bíróság elé utalt kártalanitási ügyek számának legalább háromnegyede közbirtokosságban szerepel. E közbirtokosságokban sok helyen arányperek vannak folyamatban. A rendelet 17. §-a szerint csak akkor lehet az arányperben megállapitandó kulcsoktól eltérő más aránykulcsot venni fel, ha abban mindnyájan megegyeznek.

Miután vannak nemesi közbirtokosságok, hol ezerekre megy az érdekeltek száma, természetes, hogy igen sokféle az érdek is, s egyrésze, mely az aránypert folytatja és sajátjából előlegezi a költségeket, egyedüli alapját a letétbe helyezett kártalanitási tőkében látja tetemes mennyiségü mérnöki, ügyvédi és birói költségelőlegeinek s nem egyezik bele, hogy más aránykulcs alkalmaztassék, mint a mely már bíróság előtt eldöntésre vár. A többiek szeretnének eddig alig élvezett, de tulajdonukat képező kisebb-nagyobb tőkécskéhez jutni. A bíróság egyezség hiányában felfüggeszti az eljárást az arányperbeli itélet meghozataláig. Több egészen ily tárgyu dologban részint helybenhagyó, részint feloldó, ujabb, — teljesen sikertelen kilátással kecsegtető — felsőbb birói határozat hozatott s az érdekeltek százaival ismét tárgyal az elsőbiróság, hogy ugyanazt mondja ki, a mit már egyszer kimondott, hogy t. i. bevárandó az arányper vége.

Ugyancsak a Rendelet 27. §-a részleges határozathozatalt is ismer. Ez igen helyes intézkedés, mert sok esetben más jogalapon áll egyik-másik érdekcsoport. Ily kérdésben azonban az az eset fordult elő, hogy a részhatározat ellen használtatott jogorvoslat, s megsemmisittetett vagy feloldatott a határozat nem neheztelt, sőt foganatositott intézkedése is.

Ebben az a sérelmes a felekre, hogy miután nem mindenki érdeke öleltetik fel a részleges határozat által, mégis eldöntetlen marad azok ügye is, kik a határozattal érdekeiket ellentétben állónak nem tartják s várni kénytelenek hosszu ideig önhibájukon kivül, holott a M. R. 51. §-a értelmében alsó- és felsőfokon soronkivüli előadás kedvezménye van kimondva ezekre az ügyekre s ennek daczára évekig huzódnak el azok.

Biró Vilmos.

A magzatelhajtás vizsgálata.

A magzatelhajtás miatt folytatott nyomozatokban követendő eljárásra vonatkozó, 44,653/890. szám alatti miniszteri rendelet 4. pontja következőleg rendelkezik: *A véleményt vagy felülvéleményt kérő megkeresésben a kérdés nem ugy teendő fel, hogy valamely szer vagy bizonyos szerek magzatelhajtásra alkalmasak-e, mert e kérdésre az orvosi tudománynak jelen állásában határozott felelet nem adható, hanem a vélemény ugy kérendő, hogy az adott esetben valamely szer bevétele vagy valamely eljárás, illetőleg kezelés után bekövetkezett vetélés a szer, kezelés vagy eljárás következménye-e?*

E rendeletnek az orvosi tudomány jelen állását megvilágitó részének beható birálatát e tudomány szakférfiaira bizzuk, de ugy hiszszük, hogy az e téren laikus előtt is nem

éppen vakmerő vállalat kimutatni eme rendelkezésben feltünő ama ellentétet, mely épp ugy zavarba hozhatja a büntető igazságszolgáltatást gyakorló jogászt, mint az első szakvéleményre felszólitott *szakértőt.*

A rendelet ama kijelentése, hogy az orvosi tudomány mai állásában nem tud határozott feleletet adni arra, ha vajon bizonyos szer vagy szerek alkalmasak-e az elvetélés előidézésére, ellentétben áll a rendelet második részével, mely szerint arra a kérdésre már felelhetnek a szakértők, hogy valamely szer *bevétele* vagy valamely eljárás *után* bekövetkezett vetélés a szer vagy kezelés következménye-e? Tehát ki van mondva e szerint, hogy mégis vannak szerek, ismeretesek bizonyos eljárások, melyek *alkalmasak az elvetélés előidézésére,* miből lehetetlen más következtést levonni, mint azt, hogy ha meg tudják mondani a szakértők a posteriori, hogy a megtörtént abortust ez vagy ama szer idézte elő, a priori is véleményt adhat a szakértő a használt vagy használni szándékolt szer physiologiai hatásáról.

De hadd világitsák meg concret esetek, hogy eme intézkedés mennyiben felel meg a bizonyitási eljárás czéljainak.

A. földmüvesnő ötödfélhónapos éretlen méhmagzatát veszité. Panaszt emeltek *B.* községi bába ellen, hogy az elvetélést szerek beadásával ő idézte elő. A feljelentésben a vád valódisága támogatásául felhozatott, hogy a gyanusitott már több esetben követett el hasonló büncselekményt s erre a czélra rejtett helyen titkos szereket tart. Az abortált nő kihallgatása folyamán tett nyilatkozata szerint terhes állapotában ő kérte fel *B*-t, hogy a méhmagzatát hajtsa el, eljárásáért jutalmat igérve; előadja továbbá, hogy *B.* magához hivta, s fü- vagy gyökérnemekből főzetet készitett, azt neki beadta, s később ugyanazt még többször ismételte. Gyanusitott tagadta, hogy ő az elvetélés előidézésére alkalmas szert adott volna neki, azt állitja, hogy gyomorfájdalomról panaszkodott *A.* és kevés borsmenta-főzeteket adott be, de csak egyszer. A vizsgálóbiró házkutatást rendelt, minek folytán *B.* lakásán négyféle fü- és gyökérnemet találtak. Az elvetélt nőn és méhmagzatán végzett szakértői vizsgálat semmi támpontot nem nyujtott arra a következtetésre, hogy az elvetélés valamely kezelés vagy valamely szer bevételének a következménye. A bizonyitási eljárás első feladata volt tehát megállapitani, ha vajon a panaszlott nő birtokában talált, különböző «szerek» között van-e olyan, mely alkalmas a méhmagzat-elhajtásra? mert a mennyiben bizonyitható, hogy panaszlott birtokában olyan szer is találtatott, melyről az orvosi tudomány jelenkori állapotában is tudva van, hogy az elvetélésre alkalmas, minthogy kétségen kivül ilyen hatásu szerek a szakértők előtt ismeretesek, ez a körülmény, az elvetélt nő vallomásával kapcsolatban, a tagadó panaszlottal szemben bizonyitékot szolgáltat; ugyde a vizsgálóbiró, a miniszteri rendelet értelmében nem kérdheti azt a szakértőktől, hogy bizonyos szer vagy szerek alkalmasak-e a méhmagzat-elhajtásra. Azt sem kérdheti, hogy a concret esetben «valamely szer bevétele után bekövetkezett vetélés a szer következménye-e», mert nem lehet tudni, hogy minő szert adott be *B. A*-nak, előbbinek erre vonatkozó állitása nem levén irányadóul elfogadható. Ha a vizsgálóbiró a szakértőkhöz ugy teszi fel a kérdést (a miniszteri rendelet értelmében), hogy *az a bizonyos szer*, melyet *vádlott állitása szerint A*-nak beadott, *alkalmas-e* a vetélés előidézésére (oly adagban, minőben vádlott állitja, hogy alkalmas), oda nyilatkoznak a szakértők, hogy *nem alkalmas*, de ha ugy teszi fel a kérdést a biró, a mint a bizonyitási eljárás czélja követeli: t. i., hogy a vádlott birtokában talált szerek között van-e, mely az emberi szervezetben oly változások előidézésére alkalmas, melyek folytán az elvetélés beáll, lehet, hogy a szakértők igenlő válasza megállapitja a tagadó gyanusitott ellen a bizonyitékot.

A magzatelhajtás *kisérlete* eseteiben még nagyobb ellentétbe jöhet a miniszteri rendelet a bünvádi eljárás czéljaival. Az elvetélés még nem következett be, de bizonyittatott, hogy a nőnek a *magzatelhajtás czéljából* bizonyos szerek adattak be. A gyanusitott birtokában talált többféle szerek minőségének meghatározása előtt, vagyis mielőtt a szakértő nem nyilatkozik, hogy a talált szerek közül melyik alkalmas a magzatelhajtásra, a bünvádi eljárás megindítására *egyáltalában nincs támpont*, tehát abba a helyzetbe jut a vizsgálóbiró, hogy vagy lemond eleve a siker reményéről, vagy pedig a rendelettel jön összeütközésbe s a szakértőkhöz a bünvádi eljárás czéljainak megfelelően teszi fel a kérdést.

Egy másik esetben M.-né ellen panasz tétetett, hogy K. E. nemző részeibe illesztett pöscsappal magzatelhajtást kisérlett meg. K. E. beismerte, hogy ő kérte fel M.-et méhmagzata elhajtására. Az eredmény nem következett be, mert egy véletlen orvosi vizsgálat nyomán az eset napfényre került. Gyanusitott tagadta, hogy czélja lett volna a méhmagzat elhajtása. Azt állitotta, hogy a pöscsapot csak a K. E. megnyugtatására alkalmazta, kinek kérése elől nem tudott kitérni, de beismerte, hogy az eljárásért 5 frtot kapott. A vizsgálóbiró a miniszteri rendelet 4. pontjában irottakkal ellentétesen ugy tette fel a kérdést, hogy a pöscsapnak a nemző részekbe illesztése alkalmas-e az elvetélés előidézésére. A szakértők igenlő választ adtak s ez alapon M. jogérvényesen elitéltetett.

A miniszteri rendelet értelmében csak a bekövetkezett vetélés után, tehát csak a *bevégzett büntett* eszköze felől adhatnak véleményt a szakértők, akik kapcsolatba hozván egy bizonyos szer vagy egy bizonyos eljárással az eredményt, midőn tehát nemcsak a szert ismerik, hanem tudják a beadott mennyiséget, a beadás módját, stb. és ismerik a kezelés részleteit, a mi csaknem egy jelentőségü a büntény bizonyitásának lehetetlenségével tagadás esetén.

Ezek szerint kivánatos volna, hogy a fentebb ismertetett miniszteri rendelet megfelelően módositassék. *B. L.*

Észrevételek a sommás eljárásról szóló törvényjavaslatra.[1]

II.

A 45. és 46. §. a contumacia következményeiről némely helyütt táplált azon balhiedelmet, hogy a megjelenő félnek okvetlenül pernyertesnek, az elmaradónak pedig vesztesnek kell lennie, lerontja. E §. alkalmat nyujt egy uj, de igen egyszerü és felette méltányos intézkedés vagy mondjuk, perintézmény behozatalára. Ugyanis megesik néha, hogy valaki egy *igen távoli* vidéken lakó adósát ennek személyes birságánál perelni kénytelen vagy távoli vidéken pereltetik, a hol ügyvéd egyáltalában nem, vagy csak az ellenfél ügyvédje vagy más olyan ügyvéd lakik, a kibe teljes bizalmat nem helyez és a hol más magán ismerőse nincsen, maga pedig oda nem utazhatik. Ki volna tehát mondandó, hogy a *törvényszék* (*nem* a járásbiróság) területén *nem* lakó felperesnek szabadságában áll a keresetében kijelenteni, mikép a tárgyalásra megjelenni nem akar; ez esetben alperes positiv exceptióit bizonyitani tartozik és a biróság mindkét fél irásbeli és szóbeli előadásai alapján határoz. Ugyszintén ki volna mondandó, hogy a tszék területén *nem* lakó alperes védelmét a tárgyalást megelőzőleg irásban (2 példányban) is beadhatja *azon megszoritással*, hogy netaláni viszonkeresete csak a felperes megjelenése esetén vehető figyelembe. Igaz, hogy ezen törvényi kedvezménynél megeshetik azon furcsaság, hogy egyik fél sem jelenik meg a tárgyalásra és a sommás birónak két beadványból kell itéletet hoznia, de ha ezen *rendkivüli* esetben a felek az elintézés *ezen* módjában megbiznak, nincs rá ok, hogy a törvény a feleket akaratuk ellenére aránytalan költségbe verje.

A 80. §. csak a közhivatalnokot menti fel azon *lelkiismereti kényszer* alól, hogy a felebbvalója bizalmát megszegje.

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

Pedig nemcsak a közhivatal teendői igényelnek védelmet, hanem védelemre érdemes és védelemre szorul *minden* bizalmi viszony, mely a jogi vagy erkölcsi rendbe *nem* ütközik, mert a hüséges ragaszkodás és bizalom a társadalom legerősebb és legszentebb kapcsa. E szerint a kedvezmény a *magánhivatalnokokra* és *cselédekre* is kiterjesztendő volna, de természetesen csak oly ténykörülményekre nézve, melyeket e magánalkalmazottak főnökük bizalmas közléséből vagy éppen szolgálati viszonyukból kifolyólag tudtak meg, annál is inkább, mivel a 81. §. 3., 4. és 5. pontjainak analogiája méltányosságból itten is alkalmazható.

A 81. §. 3. pontja ellentmondani látszik azon uj intézménynek, mely szerint maga a peres fél tanuképen kihallgatható; ennélfogva ezen pont világosabb szövegezést igényel.

A 100. §. megfelel a Jogtudom. Közlöny 1889. évi 79. számában tett javaslatomnak, mely szerint tisztviselők (és illetve birák) a költség megtérítésében *hivatalból* is legyenek elmarasztalandók, hogy a fél a hivatalnok, illetve a biró *bosszujától megóvassék;* de közel esik azon valószinüség, hogy a törvény czélzatát a legtöbb esetben meg fogja hiusitani *a károsult fél vonakodása*, a hivatalból megállapitott költségek fölvételére; ez okból e §. olykép lenne kiegészitendő, hogy ha a károsult fél a részére megállapitott költséget záros határidőben föl nem venné, azt az elmarasztalt tisztviselő *birság módjára az adóhivatalba* a megfelelő alap javára befizetni tartozzék.

A 120. §. végpontja, mely a kereskedelmi ülnököt a törvényszék felebbezési tanácsából kizárja, mellőzendő volna. (Indokait kifejtettem a «Jog» 1888. évi egyik őszi számában.)

A 121. §. bekezdése a *legrosszabb* benyomást teszi mindazokra, kik a rég megutált és kárhoztatott bagatell eljárásnak éppen *legsilányabb* intézkedésének vagyis az *érdemleges felebbezés tilalmának* eltörlését várták. Hisz igy a bagatell-eljárás *kerülő* uton *megörökittetik*. E második bekezdés tehát *törlendő* és azon intézkedéssel, hogy 50 frt értéket meg nem haladó tárgyu perekben a felebbezési forum *nem* szóbeli tárgyalás, hanem *föltétlenül csak* nyilvános előadás alapján itél.

A 157. §. első bekezdése tulszigoru, miért is elhagyandó és a felebbezési kérelem a szóbeli előterjesztés elmulasztása esetén az irásbeli felebbezés által pótoltnak volna kijelentendő, mely esetben a további következményeket a harmadik bekezdés helyesen szabályozza.

A 160. §. eseteiben *mind* az amugy is munkával tulhalmozott alsó és felső biróságok, *mind* a jogkereső közönség érdekében meg kellene adni a felebbező félnek azon jogot, mely szerint felebbezésében kijelenthesse, hogy a 160. §. eseteinek fenforgása *daczára* ő az elsőbiróság itéletét részben *sem* kivánja feloldatni, *hanem* kéri az *érdemleges* határozatot, mire nézve helyes ujjmutatásul szolgál a 162. §. hasonszerüsége, mely szerint «a felebbezési biróság jogositva van az elsőbiróság által *el nem* döntött kérdésekben is tárgyalni és határozni. Ez annyira czélszerü, hogy a folytatólag következő második alternativa «vagy . . .» okvetlenül mellőzendő, a felebbezési biróság pedig nem «jogositandó», hanem «kötelezendő» volna, mert *miért* lenne indokoltabb a perlekedésnek és jogorvoslatnak a *törvényhozás általi* korlátozása, a félnek a felső biróság iránti *bizalmából* elhatározott *önkorlátozásnál ? !*

A 187. §-ban emlitett *fölterjesztés*, valamint az iratoknak a 202. §-ban meghatározott *leküldésénél* az első és *harmadik* foku biróság közötti *közvetlen érintkezés elvét* kellene meghonositani, mi által rengeteg időnyerés éretnék el a jogkereső közönség megbecsülhetetlen érdekében; a *közbeneső másodbiróság* úgy az első, mint a harmadbiróság által párhuzamosan vagyis *egyidejüleg* volna (ürlapon) végzésileg értesitendő, mire a maga iratait a másodbiróság fölterjeszti, illetve visszakapja.

(Bef. köv.) *Dr. Rónai János.*

Külföldi judicatura.

429. Külföldi részvénytársaság belföldön bir kereshetőségi joggal akkor is, ha belföldön bejegyezve nincsen, mert a törvény csak a belföldön való müködést köti ama feltételhez, de a külföldön szerzett jogalanyisága a belföldön is elismerendő. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

430. Eskütől feltételezetten való marasztalásnál a teljesitési határidő csak azon napon kezdődik, a melyen az esküre jelentkeznie kellett volna. Ennélfogva az eskületételre jelentkezés elmulasztása után nyomban benyujtott végrehajtási kérvény mint időelőtti elutasitandó. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

431. Valamely vallásfelekezet szertartásai gyakorlatához szükséges telek, a melyen temploma és temetője van, végrehajtás alá nem vonható. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

425. A bizományosnál eladási bizományban levő ingók a bizományos tartozásai fejében le nem foglalhatók, mert a bizományos — noha az árut saját nevében adja el — az áru tulajdonosává nem válik. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

432. A külföldi biróságnak végrehajtás iránti megkeresése alkalmából nem azon körülmény vizsgálandó, hogy azon államnak valamely birósága birt-e illetékességgel in abstracto ezen ügyben, hanem azon concret tény, hogy az itéletet meghozó biróság illetékessége körén belül járt-e el. *(Német birodalmi törvényszék.* Vitás kérdés. A mi végreh. törvényünk 3. §. *c)* pontja szerint elegendő, ha azon államnak *valamely* birósága illetékes volt.)

433. Ha az itéleti marasztalás az adós által választható alternativ teljesitésre szól s az adós választási jogát nem gyakorolja, ugy ezzel még át nem megy a választási jog a hitelezőre, hanem az adós azután is élhet e joggal. Az itélettel helyzete csak annyiban változott, hogy itéletszerü kötelezettségének, mely választás *és* teljesitésből áll, magával a választással eleget nem tesz, hanem az egyik alternativa választása folytán a másikra irányuló végrehajtást csak ugy kerülheti el, ha választásának megfelelően teljesit is. *(Német birodalmi törvényszék.)*

429. A válás tekintetében a házastársak kötelező szerződést nem köthetnek, azért az abba való beleegyezés mindenkor visszavonható. *(Német birodalmi törvényszék.)*

428. Váltóperbeli itélet, mely nem védekező alperes ellen hozatott, a váltókövetelés alapjául fekvő jogviszony felett nem tartalmaz határozatot. *(Német birodalmi törvényszék.)*

434. A végrendeletben foglalt minden intézkedést visszavonhatja az örökhagyó, minél fogva a végrendelkező életében az ellene támasztott követelésre elegendő jogalapot nem nyujt azon körülmény, hogy végrendelkező a végrendeletben valamely tartozást fönállónak ismert el. *(Brüsseli semmitőszék.)*

435. Ha az adós oly tartozásra teljesit résztörlesztést, mely csak részben van kezességgel biztositva, ugy a résztörlesztés a kezességgel nem biztositott részre forditandó. *(Párisi semmitőszék.)*

436. Az épitőmester vagy épitési vállalkozó főkötelezettsége abban áll, hogy az épitészet szabályainak megfelelően teljesitse az épitési munkálatot, minélfogva minden épitkezési hibáért szavatol és kötelezendő ezen hibák eltávolitására s az épületnek oly állapotba való helyezésére, mely a jó munkának az eredménye. *(Párisi semmitőszék.)*

437. A megbizás vissza nem vonható egyoldalulag oly esetben, a midőn az nem a megbizó egyedüli érdekében adatott, hanem a felek közti szerződésnek képezi alkotó elemét, mert ily esetben a megbizás osztja a szerződésnek sorsát, a melylyel oszthatatlan egészet képez. *(Genti felebbviteli biróság.)*

Közli: Dr. Gold Simon.

Különfélék.

— **Az apának magánjogi uton felelősségre vonathatása, 12 éven alóli fia által elkövetett testi sérelmekért.** Az egri kir. *törvényszék* itélete: Dr. K. Gy. által képviselt B. J. mint kiskoru S. fia term. s törv. gyámjának, dr. A. D. képviselte B. B., mint kiskoru M. fia t. s törv. gyámja ellen 1150 frt kárkövetelés iránt támasztott perében 1891. márczius 10. 6208/1890. sz. itéletével felperest keresetével elutasitotta, a perköltségek kölcsönös megszüntetésével, a következő indokokból: Felperes keresetében előadja, hogy alperesnek M. nevü fia, ki 12. évét még el nem érte, egy gummi-puskával felperes S. nevü kiskoru fiának szemét kilőtte; s minthogy bünvádi uton kártéritést nem követelhet: kéri alperest, mint kiskoru fia jogellenes tényeért felelőst, a fia által okozott s felszámitott kárkövetelésben elmarasztalni.

«Tekintve azonban, hogy felperes maga sem állitja, hogy alperes kiskoru fia az ő fiának szemét szándékosan vagy mulasztás következtében ütötte volna ki; s tekintve, hogy puszta véletlen esetért, a mennyiben a véletlen eset nem egy harmadiknak vétke által ideztetett elő, senkisem felelős, felperes keresetével ez okból elutasitandó volt. De mások jogellenes cselekményeért, melyekben valaki részt nem vett, nem is felelős; kivévén, ha kiskoru gyermekére az apa a kellő felügyeletet elmulasztotta. Hogy pedig alperes a kellő felügyeletet elmulasztotta volna, felperes mivel sem bizonyitotta.

A budapesti kir. *tábla* az e. b. itéletét feloldotta s a törvényszéket utasitotta, hogy tartandó tárgyalás utján deritse fel a peres felek társadalmi állását s vagyoni viszonyait; hivja fel felperest e tekintetben bizonyitékai előterjesztésére, valamint az orvosi s gyógyitási költségek részletezésére s bizonyitására is; ezek után hallgassa ki a felperes részéről felhivott tanukat a *G—I.* alatti kérdőpontokra s az alperes által netán bemutatandó ellenkérdőpontokra; továbbá szakértői szemle utján állapitsa meg azt a ténykörülményt, vajon felperes S. fia látképességét a kérdéses szemen egészben vagy csak részben, és örökre avagy csak ideiglenesen vesztette-e el? arra az esetre pedig, ha felperes az orvosi és gyógyitási költségeket más módon nem bizonyithatná, hallgassa meg a szakértőket arra is, hogy a sérült szem gyógyitása mily összegbe kerül; és arra az esetre, hogy ha a szem többé orvosolható nem lenne, minő összegre tehető az eddigi orvosi kezelés s gyógyitási költség? A tényállás felderitéséhez szükségesnek mutatkozó s a peres felek részéről netalán javaslatba hozandott bizonyitási eljárást vegye foganatba s az eljárás szabályszerü befejezése után hozzon a per állásának megfelelő határozatot.

Indokok: A jelen peres kérdés alapos megbirálására szükséges a jelen végzés rendelkező részében kiemelt ténykörülményeknek felderitése és bizonyitása; miért is az elsőbiróság itélete a perr. 108 §. alapján feloldandó s a tényállás felderitése czéljából a tárgyalás, valamint szükséges bizonyitási eljárás kiegészitése el volt rendelendő. (1892 márczius 7. 21,073 sz. a.)

— **A kir. Curiához** április hóban 2572, ez évben összesen 9355 ügy érkezett. Elintézendő volt a mult évi hátralékkal együtt 17081, elintéztetett 8691, hátralékban maradt 8390 ügy. A mult év megfelelő időszakához képest 1010-el több érkezett be, 254-el kevesebb intéztetett el, a hátralék pedig 888-al nőtt.

— **Battlay Imre** kiadta a kisérletről irt s az akademia pályázatán dicsérettel kitüntetett monographiáját. Az 500 oldalra terjedő munka a kisérlet dogmatikájának minden egyes részletét a jogtörténeti előzményekkel összekapcsolva tárgyalja. Figyelemmel van szerző a római és canonjognak vonatkozó adataira és a magyar jog fejleményeire is, amennyiben a kérdéseknek ugy a Tripartitum előtti, mint az az utáni fejlődését adatokkal s idézetekkel támogatva nyujtja. Az egyes kérdések külföldi fejlődésével szerző nem foglalkozik bővebben, de e helyett nagy gonddal tárgyalja a magyar judicaturának idevágó fejleményeit, a fontosabb elvi kérdéseket tartalmazó eseteket részletesen bonczolva. Battlay munkája tételes alapon állván, a gyakorlat szakférfiai számára is hasznos irányjelző lesz a kisérlet tanának részletkérdései közt.

— **A magyar bünvádi eljárás** kézikönyvét adta ki dr. Felber Arthur z.-egerszegi kir. ügyész. A mü felöleli a törvényszékek, járásbiróságok és közigazgatási hatóságok előtti, valamint a sajtó- és rögtönbirósági eljárást, tartalmazza az összes 1840. évtől kezdve hozott büntető intézkedéseket magában foglaló körülbelül 120 törvényczikket kivonatban, továbbá 250 miniszteri és főügyészi rendeletet és 600 felsőbirósági határozatot, rendszeres, könnyen kezelhető módon összeállitva. Ez óriási anyaghalmazt szerző ügyesen dolgozza fel ugyanazon rendszerrel, melyet az anyagi törvényről kiadott munkájában találunk. A most megjelent kötettel szerző a tételes érvényü anyagi és alaki büntetőjog teljes képét nyujtja s igy a gyakorlat embereinek mindkét rész igen hasznos szolgálatokat tehet.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása** 1892. évi márczius havában. 1892. évi márczius havában érkezett 6920, elintézetlen volt 813, volt elintézendő 7733. Elintéztetett per 256, sürgős ügy 1011, rendes ügy 3352, ülésen kivüli 1509, összesen 6128. Elintézés alatt áll 1605. Csőd nyittatott 2, csőd megszüntettetett 1, csőd folyamatban van 65, ülés tartatott 28.

— **Tőzsdei értesitő** czim alatt a budapesti áru- és értéktőzsde titkári hivatala, a tőzsdetanács megbizása folytán, időszaki folyóiratot inditott, melynek czélja, a szerkesztőség szavai szerint, hogy a tőzsdetanács összes tagjai a választott bíróság előtt folyó perekben hozott fontosabb és elvi jelentőségü határozatokról, valamint a felsőbb bíróságok nevezetesebb határozatairól pontos értesülést nyerjenek. Véleményünk szerint azonban az uj folyóirat nemcsak a tőzsdetanács tagjai szempontjából bir fontossággal, hanem a nagy közönséget és különösen a kereskedői világot s az ügyvédi kart szintén nagyon érdekli a tőzsdei határozatok e gyüjteménye s azért kivánatos, hogy a lapra előfizetések is elfogadtassanak.

— **A budapesti áru és értéktőzsde választott bíróságához** 1891-ben benyujtatott összesen 1813 kereset, 321 végrehajtási kérvény, 103 felfolyamodás, 8 igazolási kérvény, 19 különféle beadvány, összesen tehát 2264 ügydarab, a mi 1890-hez képest 487 darabnyi szaporodást jelent.

A keresetek közül elintéztetett: itélet által 1119, (marasztaló itélet által 574, részben marasztaló itélet által 147, elutasitó itélet által 398,) birói egyesség által 72, biróságon kivüli egyesség által 422, az illetékesség leszállittatott 36 ügyben, hivatalból visszautasittatott 3, függőben maradt 71.

A keresetek közül vonatkozott: fővárosi felek közötti peres ügyekre 1067, fővárosi és vidéki felek közötti peres ügyekre 588, vidéki felek közötti peres ügyekre 51, belés külföldi (Ausztriát beleértve) 103, külföldi felek 1; vonatkozott továbbá az áruüzleti szakra 1242, az értéküzleti 101, és egyéb ügyletekre 470 kereset.

Felfolyamodás a tőzsdebiróság határozatai ellen a lefolyt évben benyujtatott 103. Ebből fel lett terjesztve a kir. táblához 92, a kir. Curiához 7, visszavonatott 2, hivatalból lett visszautasitva 2.

A budapesti kir. tábla a tőzsdebiróság határozatát helybenhagyta 76 esetben, megváltoztatta 12 esetben, megsemmisitette 3 esetben, elintézetlenül maradt 1 felfolyamodás.

— **A «közvetett» orgazdaság kérdéséhez.** A budapesti kir. tábla kimondotta, hogy a ki orgazdától, tudva szerez lopott dolgot, az nem büntethető, mivel a Btk. 370. §-ában az orgazdaság nincs felsorolva azon delictumok közt, melyekből orgazdaság származhatik. (1892. évi 1272. sz. a.)

— **Lopás vagy zsarolás?** Egy paraszt átadott a szürszabónak egy bundához való kellékeket elkészités végett. A szürszabó késlekedett a készitéssel, és több hét mulva elment a paraszthoz, hogy ujabb halasztást kérjen. Ez azonban öklelődzni kezdett vele és megkisérlé elvenni a szabó hóna alatt levő posztódarabot. A szabó védekezett és kimenekült az utczára; a paraszt utána iramodott, kiragadta a szabó hóna alól a posztót és azt kiáltá utána, hogy ha meglesz a bunda, visszaadja a posztót. Az első fok zsarolást, a Curia lopást állapitott meg. Az esetet legközelebb közöljük.

— **Sulyosbitás vádlott terhére, mint semmiségi ok.** Dunavecsei járás-, mint *büntetőbiróság:* becsületsértés vétségével vádolt — — —né bünügyében 1891. junius 17. vádlottat vétkesnek kimondván, 15 frt pénzbüntetésre, s behajthatlanság esetében 2 napi fogházra itélte. A kalocsai törvényszék 1891. évi szept. 16. helybenhagyta azon változtatással, hogy a pénz-

büntetés behajthatlanságánál 3 napi fogházra átváltoztatandó. A budapesti kir. *tábla* hivatalból megsemmisitette; mert a kihirdetési záradék tanusitása szerint az elsőbirósági itéletet magánvádló nem, s egyedül vádlott felebbezte, önként következik tehát, hogy a törvényszék mint másodfoku biróság, a magánvádló felebbezésének hiányában, nem volt jogositva az elsőbiróság itéletét vádlott terhére sulyosbitani. Tekintve, hogy a törvényszék mint másodfoku biróság az által, hogy az elsőbiróság által vádlott ellen megállapitott 15 frt pénzbüntetésnek behajthatlansága esetében a vádlottra kiszabott 2 napi fogházbüntetés tartamát *3 napban állapitotta meg:* az elsőbiróság itéletét vádlott terhére *sulyosbitotta* s ezen intézkedése hivatalból észlelendő semmiségi okot képez. (1892. márczius 16. 1561. sz. a.)

— **Vád alá helyezés a büncselekmény nyomai nélkül.** A kalocsai kir. *törvényszék* 1891 november 23-án *vádhatározatot* hozott, melyben — — — a — — —on elkövetett sulyos testi sértés büntette miatt vád alá helyezését elrendelte, daczára annak, hogy amint a budapesti kir. *tábla* 1892. évi márczius 7. 1536. számu rendeletében kimondotta: «még csak nyomra sem lehet akadni abban a tekintetben, hogy — — — nak 1891 julius hó 5-én bekövetkezett halálát ki és miként okozta; nevezetesen, hogy a halál nem az 1890 május 26-án tett szurások folytán, hanem más ok folytán állott-e elő. Ennek folytán a kir. *tábla* utasitotta nevezett törvényszéket, hogy a kiemelt ténykörülménynek megvilágitására szerezze be a szükséges adatokat.

— **Itélethirdetési záradék hiánya.** A szolnoki kir. *járásbiróság* lopás vétségével vádolt — — —né, — — — s — — — bünügyében a kir. ügyész felebbezésére, az ügyiratokat felterjesztvén, a budapesti kir. *tábla* következő végzést hozott: Minthogy a tárgyalási jegyzőkönyvben annak nyoma nincsen, hogy az elsőbirósági itélet az érdekelt feleknek kihirdetve volt volna, az *A* táblázatban vezetett az a bejegyzés pedig, mely szerint a vádlottak s az államvasutak képviselője az itéletben megnyugodtak, a tárgyalási jegyzőkönyv fenti hiányát nem pótolhatja: ezen bünvádi ügyre vonatkozó iratokat azon utasitással küldi vissza: hogy a tárgyalási jegyzőkönyvet szabályszerü itélethirdetési záradékkal lássa el, az 1892. évi január 15-én felvett tárgyalási jegyzőkönyv fejezetének kitöltetlenül hagyott részét töltse ki; s egyuttal ugyanabban a jegyzőkönyvben a — — — vasuti mérnök előadását illetőleg a szén értékének 2 frtot meghaladása tekintetében foglalt mondatnak tollban maradt hézagosságát, birói záradék reávezetése mellett egészitse ki. (1892. márczius 16. 1628. sz. a.)

— **A betü.** A budapesti kir. törvényszék hatóság elleni erőszak czimén két havi fogházra itélt valakit, a miatt, mert a községi biróság kézbesitőjének kezéből káromkodások közben elkapta a nejének szóló végzést.

Nemzetközi Szemle.

— **A mult évben tartott német jogászgyülés** évkönyve, mely a tárgyalásokat tartalmazza, a napokban megjelent. A polgári rész leginkább a német törvénykönyv javaslatával, a bünügyi rész a feltételes elitéléssel foglalkozik. A kötet harmincz ivből áll és közli egyszersmind a tagok névsorát.

— **Közjegyzőség reformja.** Németországban is szükségét érzik a *közjegyzői* intézmény reformjának. A birodalmi kormány azonban nem szándékozik egységes, az egész német birodalomra kiterjedő közjegyzői reform-törvényalkotást előállitani. Azért az egyes államok fognak ezen munkához. Igy különösen *Szászország*, hol az igazságügyi miniszter az 50-es években alkotott közjegyzői törvényt revisio alá vétette és egy uj tervezetet dolgoztatott ki, melyet az országgyülés elébe terjesztett. Ennek főbb reform kiindulási pontjai: A közjegyzői iratok felvétele egyszerüsittetik, de a szükséges formaságok fentartásával s az okiratolás biztosságának veszélyezése nélkül. Uj fegyelmi rend hozatik be. Ezen hatáskör elvétetik az ügyvédi egyletektől; s a fegyelmi hatóságban a közjegyzőknek kell többséggel birni. A közjegyzők hatásköre tetemesen kiterjesztetik. Nevezetesen nemcsak a szóbeli, hanem az irásban átadott és közös végrendeletek, ugy az örökszerződések felvételére is. Jegyzőkönyveik teljes joghatálylyal felvehetők a nők nagy ajándékozásairól s intercessióról férjeik részére. Továbbá a közjegyzők tanukat és szakértőket kihallgathatnak; bizonyos esetekben az esküt kivehetik; a tanukat és szakértőket megeskethetik. Egyszersmind állandóan meghatároztatnak azon hiányok, melyek folytán a közjegyzői okmány elveszti közokirati minőségét.

— **Az 1891. év jogirodalmi productumai.** Egy német folyóirat szerint 1891-ben összesen 3765 jogi munka jelent meg: ezek közül német 1900, franczia 652, angol 497, olasz 310, holland 176, skandinav 153, spanyol 77.

— **A német birodalmi büntető codex** 131. §-a szerint büntetendő «die wissentliche Verbreitung erdichteter oder entstellter Thatsachen», midőn ez arra irányul, hogy az államintézmények vagy felsőbbségi intézkedések megvetés tárgyává tétessenek. Ezt legujabban a birodalmi legfőbb törvényszék itéletileg akkép magyarázta, hogy a 131. §. értelmében csak az vonható büntetés alá, a ki ezen czélból valamely koholt vagy elferditett concret esetet állit elő közleményében; és nem az is, a kinek közleménye az államintézmények gyalázó, kisebbitő megitélésére szoritkozik, habár az látszólag tényleges alappal bir, de külön tényleges eseteket nem hoz fel.

— **Gépmesterek sajtóügyi felelőssége.** Mult évben, mint akkor közöltük, a német birodalmi törvényszék egy hirlap correctorát elitélte bünrészesség miatt bizonyos sajtóvétségben, mely az általa corrigált lap tartalmának közzétételében foglaltatott. Ezen itélet általános meglepetést és a szakférfiak rosszalását idézte elő. Most pedig egy eset fordult elő, melyben a sajtótörvény szigora még tovább terjesztetik — jóformán a képtelenségig. Berlinben ugyanis az államügyész bünperbe fogott egy gépmestert, a ki által kezelt gépből egy «kép» jött elő, mely bünvádi kifogás alá esik. Tehát itt a gépmester a sajtóvétségben bünsegédnek tekintetik. Ez azonban a gépmesternél még kevésbé foroghat fen, mint az emlitett correctornál. Ennél ugyanis, a kijavitási müködésben képzelhető legalább *némi szellemi összefüggés* a büntetés tárgyául szolgálható sajtótermékkel; ami azonban a gépmesternél teljesen ki van zárva, miután ez a kézirattól egészen távol esvén, egyedül az általa kezelt géppel van neki dolga. Azon irodalmi vagy müvészeti tárgy közt, mely a sajtóba adatik és ennek vezetője közt legkisebb szellemi kapcsolat sem létezik; az reá nézve csak egy darab papiros. — Ezen eset még erősebb aggodalmakat s panaszokat idézett elő a német 1874-ki sajtótörvény alkalmazása iránt; és általánossá tette egy uj sajtótörvény sürgetését, «nach welchem — mint elmésen megjegyeztetett — nicht auch noch die Lumpensammler eingesperrt werden können, welche die Lumpen gesammelt haben, aus denen das Papier gemacht worden ist, worauf ein Artikel gedruckt wurde, in dem irgend ein grober Unfug verübt wird».

— **A római jog tüzetesebb tanitása mellett** kardoskodik *Appleton* franczia iró egy füzetben. A római jogi előadásokat Franciaországban is pandektákra és institutiokra kivánja osztani. Szól általában a jogi oktatás rendszeréről is. Munkájának czime: De la méthode dans l'enseignement du droit et particulier dans celui du droit romain. Paris, Armand Colie.

— **Serafini,** a pisai egyetem nagyhirü romanistája, f. é. junius havában üli meg harminczöt éves tanári müködésének jubileumát. Serafini számos önálló munkát irt. Ezen kivül lefordította olaszra az *Arndt*-féle pandektákat, és jelenleg is dolgozik egyik tanártársával együtt a *Glück*-féle pandekták fordításán.

— **Az angol reportok ujabb kiadását** (The Revised Reports) rendezi *Pollok.* Az uj gyüjtemény a régi reportokat mellőzi és különösen a gyakorlati szükségletet tartja szem előtt. A gyüjtemény még igy is fel fog menni körülbelül 50 kötetre. Eddig a két első kötet jelent meg.

— **A török jogot** ismerteti egy érdekes munkában *Savvas Pasa.* A könyv feladata egyrészt, hogy a török jogi iskolákban vezérfonalul szolgáljon, másrészt, hogy a külföldet tájékoztassa a Törökországban fenálló jogi intézményekről. A könyv czime: Étude sur la Theorie du Droit musulman. Paris, Marchal et Billard.

Lapunk legközelebbi számában közöljük a végrehajtási törvény novellájának előadói javaslatát.

A Magyar Jogászegylet f. hó 7-én (szombaton) este 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. szám) ülést tart, melynek tárgya Dr. Vázsonyi Vilmos következő czimü előadása: A szavazás decentralisatioja az országgyülési képviselőválasztásoknál.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 20. SZ. Budapest, 1892. május 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A birtoki jogtan kétségei. Dr. HOFFMANN PÁL egyetemi tanártól. — *Irodalom:* Orvosi műhibák. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — *Törvénykezési Szemle:* Az országos szegényalap örökrésze. Közli: Dr. PALKOVICS BÉLA közalapitványi kir. alügyész. — Végtárgyalás gyermekek ellen. Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD budapesti ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Törvényjavaslat az 1881. évi LX., 1871. évi LI. és 1875. évi IX. tczikkek módositása és kiegészitése tárgyában. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birtoki jogtan kétségei.

— Dr. Hoffmann Pál akadémiai előadása. Kivonatos közlés. —

A magánjog és a polgári perjog intézményeinek hosszu sorában nincs második, mely — mi a szaktudománynak szerzett nehézségeket illeti — a birtoklás és birtokvédelem jogintézményeihez fogható. A XII. század óta küzködik földrészünk jogtudománya ezek nehézségeivel, és a legyőzésökre forditott tömérdek munka elhatározó sikert még nem aratott. Sőt: a birtoklás és birtokvédelem kérdéseit tárgyazó roppant szakirodalom kétségbeejtő ziláltság módjára hat elménkre, még pedig annál inkább igy, mennél kiterjedőbben veszen arról tudomást. Nem kevesebb, mintsem a tudományos feladatokról soha le nem tevő szellem tudnivágya és munkakedve kell ahhoz, hogy az európai jogászság vagy huszonöt nemzedékének egészben véve sikeretlen fáradozása után a jogelmélet mivelői a tárgyban a további construáló munkával fel ne hagyjanak, a jogélet igényeinek imigy-amugy kielégitését egészben a magára maradó joggyakorlatra bizva.

«Multæ reperiuntur definitiones a Doctoribus traditæ, quæ *omnes* mutuis telis corruunt», panaszkodék immár Alciat (+1550), és e panasz indokoltsága azóta alig csökkent. «Die heutige Zeit steht der Lösung des Problems kaum näher, als die Zeit der Glossatoren . . . jeder Lösungsversuch muss dem «mutuis telis corruunt» Alciats verfallen . . . gäbe es eine Lösung, so müsste sie schon gefunden sein», állitja napjainknak ugy a jogelmélet, mint a joggyakorlat terén elismert tekintélyü szakembere (Meischeider), ki máshelyütt a birtoktan főproblemáját még éppenséggel a kör négyszögitéséhez fogja; az elmésségéről hires Bekker szerint pedig «a birtokvédelem alapja és a birtok jogi természete a legujabb jogtudománynak legsulyosb keresztjei».

Jellemző, hogy a római jogászok birtoklási és birtokvédelmi dogmaticáján akkora mérvü nehézségek nem mutatkoznak: «mi itt oly nehézségekkel küzködünk, melyeket nagyobbrészt minmagunk késziténk», jegyzi meg Bekker. *Bizonyos, hogy a római jogászok szellemiránylata, mely a jogintézmények és jogtételek bölcsészetszerü megalapitásától jobbára tartózkodék, egyik-másik minket sanyargató nehézség elől kitért; aztán ők miként egyebek ugy a birtoklás és birtokvédelem iránt is saját, páratlanul szerencsés, mivel tiszta és következetes fejlődésü jogállapotukra és jogukra szoritkozhattak, mig ellenben korunk jogtudománya a részben ki nem engesztelt ellentétek mellett folyt különféle jogfejlődések bajaival kénytelen birkózni.*

Ezen jogfejlődések főtényezői: a római jog, ennek középkori (glossatori) dogmatikája, a canoni jog és a germán jogok. A jogállapot, mely ezen nem egyező tényezők hatása mellett támadt, szinte kibékithetlen ellentétek sulya alatt görnyed. Birtokjogi elméletünk szükségkép a római jogból indul ki, ámde arról szerezhető tudomásunk hézagos; aztán meg máskép is alakult a birtokvédelem a remekkori római jog szerint, máskép a Justinianus-féle szerint, sőt máskép amaz szerint és az azt megelőzött jogállapot mellett. A Justinianusi megállapitásra következett az oly nagyon és sokára irányadó glossatorok tana, két nagy horderejü canon (pápai határozmány) és a mindkét középkori tényezőre, t. i. a bolognai iskolára és a pápákra ható germán jogoknak a római jogtól alapelvileg különböző rendezése: oly szaktudományi substratum, melyben kétségek és egymást irtogató ellenvélemények kényelmesen burjánozhatnak.

Részemről ez alkalommal csak a birtoklás fogalma és a birtokvédelem alapja (indoka) iránt fenforgó nehézségekről adok számot.

—

A hiány, melyet korunk jogtudománya a birtoklási jogviszony tisztázásánál idáig inkább növelt, mintsem pótolt, immár a birtoklás fogalma iránt veszi kezdetét: van arról, még pedig jó sok egymással ellenkező szaktudósi vélemény, de hogy ezek közül valamelyik általános elismeréshez jusson és ekkép tudományi megállapodásra vezessen, arra semmi közeli kilátás. *Tehát a legelső kérdésre: mi a birtoklás? felelhet ugyan minden szakember egyéni vélekedése szerint, hanem hallgat a szaktudomány. «Bei genauer Prüfung muss die Möglichkeit einer in legislativer Beziehung genügenden und nicht misszuverstehenden Definition des Besitzes bezweifelt werden»*, mondja a német birodalom számára most készülő polgári törvénykönyv első tervezetének (797. §.) indokolása.

Nyugodt tudatkép hangzik ezzel szemben a jogalkotólag hatott római jogászok tana. Ők a possessio nevezetnek Labeotól származó és Paulus által helybenhagyott etymologiai levezetése alapján birtoklás alatt személy és dolog közt térileg fenforgó oly tényleges viszonyt értettek, melynélfogva emez amannak mindenképen, még pedig *tudva és akartan* alá van vetve. Az utóbbi mozzanatot Paulus *affectio tenendi*-nek nevezi, megjegyezvén, hogy ennek hiánya miatt az őrült, ki valamely dolgot olykép érint, épp oly kevéssé leszen annak birtokosává, mint az alvó ember, kinek kezébe dolgot helyeznek. De a római jogászok szerint nem szükséges, hogy a valamely dolgot a mondott szándékkal birtokba vevő a természetes akaratképességen kivül még a jogi cselekmények hatásos véghezvihetéséhez megkivántató (u. n. jogügyleti) képességgel is el legyen látva, a miért, p. o. gyámság alatt álló annak daczára, hogy gyámnokának hozzájárulása (auctoritas tutoris) nélkül jogi cselekvényeket érvényesen véghez nem vihet, dolgot azon hozzájárulás nélkül is birtokba vehet és birtokolhat. Ezen és még néhány ilyféle határozmány indokául a birtoklás *tényleges* mivoltát (est facti et animi — res facti — plurimum facti habet) hangoztatták. Csakhogy másfelől még azt is tarták, hogy ki jogokat maga számára szerezni nem képes (rabszolga, családfői hatalom alatt lévő), az birtokossá sem lehet. Tehát: a birtoklás amott tényleges mivolta miatt az alanyi jogokra vonatkozó jogszabályok alá nem esik, emitt pedig azon mivolta daczára ezen jogszabályoknak hódol. Ezen egymásba ütköző két tétel indoka

Papinianus szerint az, hogy «possessio non tantum corporis (azaz: facti) sed et iuris est», mi miatt a birtoklás számára a jogokra vonatkozó jogszabályokból kölcsönvenni kell: «possessio plurimum ex iure mutuatur». *Sem a birtoklás ezen kétszinüsége (dualismusa), sem az ahhoz megkivántató két elemnek, t. i. a tényleges hatalomnak (corpus) és a szándéknak (animus, affectio tenendi) közelebbi mibenléte — ugy látszik — nem zavarta a római jogászok felfogását és elhatározásait.*

Ellenben a közép- és ujkori jogászság mindháromról támasztott kétségekkel tehetetlenül vesződik. Vegyük ezen kérdéseket szemügyre.

— — — — — — — — — — — — — —

A másodikról szerző igy nyilatkozik:

Nem csekélyebb, sőt még nagyobb nehézséggel jár a birtokszerzés másik elemének, t. i. a birtokbavevőben kivántató szándéknak meghatározása, és minthogy az ujkori jogelmélet az iránt is csak ellenkező véleményekkel szolgál, ez a kétség a birtokjogi zürzavart teljessé teszi. A tudományos vita a tárgyban voltakép a római jogászok által aggálytalanul adott és századokon át nyugvással fogadott minősités, u. m. az «affectio tenendi» értelméről foly. Magok a római jogászok ezen két szónyi minősitő szerkezetet olyannyira világos értelmünek találták, hogy az iránt a szószaporitást fölöslegesnek vélték, — müveik reánk jutott maradványai után itélve. Csak Justinianus codificatiójának egyik főmunkása, Theophilus byzanczi jogtanár értelmezte (Justinianus Institutióihoz irt Paraphrasisában) ama remekkori minősitést valamivel közelebbül ezen két görög szóval: ψυχὴ θεσπόζοντος, melyek aztán más görög jogi munkákban is találkoznak. És már most ugy az eredeti latin szónak, mint görög másának értelmezésére jelen századunk jogászsága egész irodalmat hozott létre — még pedig elhatározó siker nélkül! *Az abban találkozó ellenvélemények valamennyi árnyalatát következményeikkel együtt különleg ecsetelni, vaskos kötetnyi müvet tenne ki, melynek tartalma minden értelmes és nem egyszersmind jogászi olvasóra a jogtudományon mulató gunyiratkép hatna;* feladatomhoz szerencsére elégséges, azon ellenvéleményeket osztályozólag röviden jelezni. Savigny immár emlitett korszakos monographiájában az «affectio tenendi» birtoklási kelléket, Theophilus idézett görög mására támaszkodva és ezt «animus *domini*» szavakkal latinra visszaforditva, ugy értelmezi, hogy az a birtoklónak abbeli akarata, a hatalmába vett és abban tartott dolgot mint *sajátját* birni, tehát a nélkül, hogy másvalaki arra vonatkozó tulajdonjogának hódolna, minélfogva birtokos csak a dolognak igazi tulajdonosa, annak vélt tulajdonosa, a tolvaj és a valamely ingatlant előbbi birtokosának kiszoritásával (deiectio) elfoglaló lehet. Ezen, kezdetben számos és előkelő követőre talált felfogás ellenében némelyek az affectio tenendi egységes értelmezését lehetetlennek tartják, mások azon felfogást kiterjesztőleg módositják, egy harmadik jogászcsoport pedig teljesen elveti. A mit az utóbbihoz tartozó irók «animus dominandi», «dominantis», «disponendi», «rem sibi habendi» és «possidendi» hangoztatása mellett a Savigny-féle felfogás ellenébe állitanak, az részleteiben igen különböző. *Ami ezen zürzavar közepette a vitakérdés magvát feltárni, amabból értelmünket kivezetni és a kinos feladat megoldását egyszerüsiteni és könnyiteni képes, az — nézetem szerint — következő megfontolás.* Dolognak birtokbavétele és birtoklása többféle joghatásoknak okozója, csakhogy ezen joghatások egynek kivételével nem egyesegyedül a birtokbavételből és birtoklásból, hanem egyszersmind ezekkel kapcsolatos másféle tényezőkből együttleg származnak, és mindezen vonatkozásokban a birtokbavétel és birtoklás mibenléte nem okoz elméleti nehézséget. Csakis azon egyetlenegy joghatás szempontjából, mely a birtoklásból egymagából származik, lőn az utóbbinak mivolta tudományunk nagy talányává. Ezen joghatás pedig abból áll, hogy dolognak birtokosát birtoklásának önhatalmi háboritása ellen törvénykezési védelem illeti. Nem érintve itt fölöslegesképp sem ezen védelemnek különböző korokban, különböző alakulatait, sem — mire nézve a római jog és a germán közt elvi ellentét forog fen — az e védekezés ellen kifejthető ellenvédelem tartalmát: a mi mindebből feladatomhoz tartozik, az az egy, *hogy azon védelem a birtoklási tényálladékhoz van kötve.* Ugy látszik, mintha ezen kétségbe nem vonható ténynek előtérbe állitásával a szóban forgó kétség immár el volna oszlatva, amennyiben t. i. imigyen okoskodunk: ha a rejtélyes «affectio tenendi» mibenléte és a birtoklásnak ettől függő fogalma csak azon egy joghatás szempontjából kérdéses, mely a birtoklásból egymagából ered, és ha ezen egyetlen joghatás a birtokvédelem: ugy következtessünk vissza az utóbbiból amarra, vagyis a birtokvédelem lehetőségéből a birtoklás fogalmára, mondván, hogy «affectio tenendi» mindazoknak, habár egymástól különböző szándékai és hogy ennélfogva birtokosok mindazok, kiket a jog birtokvédelemben részesit. És csakugyan ezen okoskodás varázserejének hódolnak mindazok, kik a Savigny felfogása ellenében az «affectio tenendi»-nek, az érthető «animus domini» helyett, «animus dominandi — dominantis — disponendi — possidendi»-féle gondolathiányt takaró szavakba kapaszkodnak. *Ámde ezen olcsó okosodás eredményével egyetemben következő ellenvetésre megdől: hogy birtokvédelem, valamint minden törvénykezési védelem, a védelem indokát képező bizonyos álladékra, t. i. a birtoklásira támaszkodik, nem pedig megforditva a birtokálladék a birtokvédelemre, s hogy tehát az emerről amarra visszakövetkeztető felfogás az okoskodás természetes rendét megforditja, vagyis, hogy szabad a birtokálladékból a birtokvédelemre következtetést vonni, de nem a birtokvédelemből a birtoklás fogalmát képező birtokálladékra, mivelhogy t. i. ugyanazon védelem egymástól különböző álladékok alapján lehet megadva és az ily azonos védelem a védett álladékok között fenforgó különbséget meg nem szünteti.* Lássuk ezt néhány más példában. A megbizási szerződésből (mandatum) és a megbizás nélküli ügyvitelből (negotiorum gestio) inditható keresetek (actio mandati directa et contraria — actio negotiorum gestorum directa et contraria) czélzatai azonosak, hanem azért még senki sem törekedett a megbizási szerződés és a megbizás nélküli ügyvitel álladékai közt fenforgó különbséget az azonos czélzatu védelem miatt elsimitani és a kétféle álladékot egységesen minősiteni. És: a társas szerződésből származó (vagyoni) közösség (societas) és az a nélkül valahogy létesült közösség (communio incidens) megszüntetésére szolgáló védeszköz nemcsak czélzatilag, hanem még nevezetileg is azonos (actio communi dividundo), hanem azért még nem akadt vállalkozó, ki a societas és a communio incidens két álladékát csak ad hoc is (az actio pro socio-n tul) azonositani iparkodott volna. *De már az a körülmény, hogy a római jog, miután a tulajdonosi czélzattal birtoklóknak interdictumi védelmet engedett volt, ezen védelmet jóval utóbb néhány birlalóra* (záloghitelező, zárgondnok és precarista) *kiterjeszté: ez a kiterjesztés immár elégséges ok arra, hogy a XIX. század jogtudósainak szine-java a birtok fogalma felett kétségbeessék, azok legujabb szóvivői során párt alakuljon, mely a tulajdonosi szándékkal birtoklók fajját a jogtudományban mintegy kiirtsa és ennek helyette egy lényt állitson, melynek sem fajját, sem nemét meghatározni nem képes, még csak a csirák iránt tájékozó expediens segélyével sem. Csak a szakszerüség szük falai közé rekedt, az egyetemes emberi szellemvilág legét nélkülöző gondolkodásnak telhetik, nézetem szerint, afféle kétségben és mesterkedésben kedve!* Ugyanis: kétségbe nem vont tény az, hogy a dolgokat birtoklóknak két, egymástól kézzel foghatólag különböző osztálya van, t. i. azoké, a kik az általok birt dolgokat sajátjok gyanánt tartják hatalmokban, és azoké, a kik az általok birt dolgokra nézve másvalakinek tulajdonjogát nemcsak elismerik, de sőt erre saját birtoklási érdekeik javára egyenest támaszkodnak is, mint p. o. a zálogtartó hitelező, ki zálogjogi érdekét a zálog tulajdonosának jogával födi. Amazok viszonyát tudomá-

nyunk idáig birtoknak, emezekét birlalásnak nevezte. És: a történeti fejlődés azt mutatja, *hogy a birtokvédelem a tulajdonosi czélzattal birtoklók viszonyából indult ki és erre lőn alapitva, ellenben az u. n. birlalóktól megtagadva, még pedig egyes egyedül a birtoklási szándék tekintetében köztök fenforgó különbség miatt.* Már most: érteném, sőt talán de lege ferenda osztanám is azt a multtal szakitó eszmét, hogy a birtokvédelem valamennyi, akár tulajdonosi akár másnemü saját érdekből birtoklóknak megadassék, minek következtében a birtokosoknak és birlalóknak nevezett két birtoklói osztály a birtokvédelem és ennélfogva az egész birtoktan szempontjából egyetlen, minden nehézség nélkül egységesen értelmezhető osztálylyá alakulna. Mert csakugyan nem értem, hogy miért tagadjuk meg a birtokvédelmet p. o. a haszonbérlő nevezetü birlalótól, mely védelem a zálogtartó nevezetünek meg van adva vagy a haszonkölcsönzőtől (commodatarius) a precaristának, — a letéteményestől (depositarius) a zárgondnoknak (sequester) megadott birtokvédelmet? És ha a szaktudomány ilynemü reformeszméje a jogéletben érvényre jutna, ugy az eddig u. n. affectio tenendi értelmezésén szerezhető jogászi dicsőség az irodalomtörténet vadonába költözködnék, a hova én részemről tisztelt pályatársaimat nem követném. *De a midőn* — mint mondám — *nem az a gyökeres szakitás és átalakitás forog szóban, hanem a több mint kétezer év óta a jogéletből és a szaktudományból ismeretes azon szabályzat, mely szerint a birtokvédelem a tulajdonosi czélzattal birtoklókat egyáltalában, a másféle czélzattal birtoklók (birlalók) közől csak egynehányat kivételkép illeti: akkor jogászi gondolkodásom és — legyen szabad hozzátennem — izlésem igazat ad a nagy épitőmesternek, Savignynak, hogy az amazokon nyugvó arányos birtokjogi épületet emezek elhelyezése végett halomra nem döntötte, hanem inkább ezek számára mibenlétöknek megfelelő mellékhajlékot toldott amahhoz, — az általa u. n. «származtatott birtok» styljében. . . .*

Irodalom.

Orvosi műhibák.

Mindig nagy problemája volt, s nagy problemája marad is tudományunknak a büntetőjogi gondatlanság kérdése. Nehéz ennek általános és olyan meghatározását adni, mely in concreto, keretül szolgálhat az összerü eset elbirálásánál. Ezen nehézség fokozódik akkor, midőn azt kell a birónak megállapitani, hogy a terhelt *hivatásában* tanusitott-e gondatlanságot. Midőn a hivatás mikénti gyakorlatát mindenki által érthető szabályok irják elő, akkor a jogász a szakismereteihez nem tartozó hivatás teljesitésének vagy a teljesités elmulasztásának gordiusi csomóját is könnyen képes megoldani. Igy pl. midőn a vád a Btk. 438. §-a alapján közveszélyü cselekmény miatt emeltetik, azon kérdés, hogy «*kötelességmegszegés*» forog-e fen, vagy sem, könnyen eldönthető; mert csalhatatlan utmutatást adnak a vasuti üzletszabályok. Vagy ha a 291., esetleg 310. §. 2. p. alapján emeltetik vád pl. egy épitőmester ellen, a gondatlanság megállapitására nézve ismét utbaigazitást találunk az épitkezési szabályokban.

Amde honnan vegyük az orvos eljárására nézve a csalhatatlan alapot akkor, midőn azt a kérdést kell eldönteni, hogy a bekövetkezett halál vagy sulyos testi sértés «az azt okozónak saját hivatásában vagy foglalkozásában való járatlanságából, hanyagságából vagy azok szabályainak megszegéséből származott-e?»

A társadalmi müködés legnagyobb részében a kötelesség s hivatás szabályai paragraphusokba szorithatók; ellenben azt, hogy az orvos hivatását miképen teljesitse, mily elveknek hódoljon, soha sem lehet codificálni, s éppen ezért hasznos munkát végez mindenki, a ki ezzel a kérdéssel szakszerüleg foglalkozik.

A németeknek egész kis irodalma van e téren; a honnan mint figyelemre méltót kiemelem az ingolstadti orvosnak, *Mair Ignácznak* a «Fridreich's Blätter» czimü folyóirat 1888. év folyamában megjelent: «*Die mit Übertretung der Berufspflichten begangenen fahrlässigen Körperverletzungen und Tödtungen durch Aerzte*» czim alatt megjelent hosszabb értekezését.

Nálunk legujabban *Schächter Miksa* egyetemi m. tanár úr foglalkozott e kérdéssel.[1] E kis füzetben szerző éppen nem kivánja azt a problemát tárgyalni, hogy az orvos mikor követ el «*műhibát*», vagyis jogi nyelven szólva, mikor követ el gondatlanságot; mert hisz erre codexet felállitani merő képtelenség. E helyett hét nagyon érdekes esetet közöl; a hol a vádlottak padján orvosok voltak. Ezen eseteket világitja meg azon szempontból, hogy követtek-e el a vádlottak mühibát.

Hogy mi tulajdonképen a mühiba, erre szellemesen megjegyzi, hogy itt könnyebb volt a *szót*, mint a szó számára a *fogalmat megtalálni*. S pedig annál inkább, mert tulajdonképen «*műhiba*» nem is létezik; olyan ez, mint a «*hydrops*», mely nem maga a betegség, hanem csak tünet; mennyiben a Btk. nem műhibáról, hanem «gondatlanság által elkövetett emberölésről és testi sértésről rendelkezik». Hogy mikor forog ez fen: arról kell a szakértőnek a birót tájékoztatni, midőn *orvos* ül a vádlottak padján.

Casper egy általános szabályt állitott fel az ilyen esetekre, mely szerint:

«Az életben vagy egészségben esett kár csak akkor tudható be az orvos müködésének, ha *kezelése teljesen elütött attól, mi tudományunk terén müködő elismert kortársak tanitásában és irataiban foglaltatik és a kortársak orvosi tapasztalata által helyesnek ismertetik el.*»

De hát kik azok az elismert kortársak, — mondja szerző, — pl. egy öreg kartársra nézve, ki 30 évvel ezelőtt hallgatta az orvosi tudományt. Másrészt a kortársak elismert volta sem garantia. Frappans példa erre a Koch esete a kochinnal. Midőn a kochin virágjában volt, csaknem orvosi mulasztásnak vették azt, ha valaki ezt a vivmányt figyelembe nem vette.

Egy fegyházorvos a miniszteriumhoz tett felterjesztést a kochin beszerzése végett: ott azonban positiv sikert vártak ettől a szertől; s nem rendelték meg. Egy másik fegyházorvos pedig direct megrendelte a szert; mikor pedig a számláit a számvevőség revideálta, a kochin teljesen hitelét vesztette; s nemcsak hogy annak árát kellett megfizetnie neki, hanem még majd komolyabb bajba is keveredett.

Ilyen biztos az «elismert kortársak tanitása».

Kiváló érdekes olvasmány szerző kis füzete nemcsak a szakemberre, de a jogászra is, nem azért, mintha a problemát *általános szabálylyal* megoldotta volna, mert hiszen ez lehetetlen, hanem azért, mert megjelölte azon utat, mely a concret kérdés helyes eldöntéséhez vezet, a mi az igazságügyi orvosi tanács elnökének következő szavaiba tömöríthető össze:

«Az ilyen ügyben legutolsó szót mondani hivatott forum ne szerecsenmosó intézmény legyen, hanem ezen utolsó szavának motiválásában meggyőzze, ha lehet, a birót az iránt, hogy a vádlott kartárs ügye az igazságos kritikát kiállja.»

Vargha Ferencz.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az országos szegényalap örökrésze.

A ritkábban előforduló esetek közé tartozik az, hogy hagyatéki eljárás utján, az országos szegényalap öröklési joga érvényesithető.

E mellett nehézségekkel is jár az országos szegényalap

[1] «Orvosi műhibák» 1892 Franklin. Különlenyomat a «Gyógyászat» 1892. évf. 5. számából.

örökrészének kézhezvétele azért, mert a nevezett alappal párhuzamosan öröklő egyház-, valamint az elhalt javadalmasnak vérrokonai is téves felfogásokból kiindulva, a szegényalap örökségi részére igényekkel szoktak fellépni.

Minthogy a kérdés, a napjainkban mindinkább előtérbe nyomuló társadalmi követelményekkel összefüggő, és állami szempontból véve kivánatos, hogy az országos szegényalap az őt mai napig megilletett legcsekélyebb jogról se mondjon le: czélszerünek látszik, az ide csatolt ujabb keletü birói határozatok közlése, a végből, hogy az örökösödés uj jogszabályai készitése idején az illetékes figyelem, az országos szegényalapnak a rég multban gyökerező törvényes öröklési jogára fölhivassék.

Az országos szegényalap öröklése ugyanis, — mint tudva van — a végrendelet nélkül, vagy jogérvényes végrendelet hátrahagyása nélkül elhalt alsóbbrendü kath. papok (welche in Betreff ihrer Gerechtsamen nicht zu den sogenannten Colonics'-schen Vertrag gehören, und nach selben behandelt werden können; 1789. évi 9472. számu legfőbb rendelet) hagyatékának átadása, illetve fölosztásakor érvényesül.

A végrendelet jogi hatálya és érvénye tekintetében, kiindulási alapul véve az 1557. évi 10-ik, és 1647. évi 102-ik törvényczikkeket, melyek az egyházi személyeknek végrendelkezési jogát biztositják, továbbá az 1630-ik évbeli nagyszombati nemzeti zsinat határozatait, melyek szerint a magyar alsóbbrendü papságnak joga van régi szokás szerint vagyonáról végrendelkezni, ma az 1876. évi XVI. tcz. rendelkezései döntők; az egyházjog régibb *végrendelkezési tilalmát*, valamint a végrendelet érvényét illetőleg egyházjogilag megkivánt *előljárói megerősitést*, utóbbi időben pedig a *jóváhagyó tudomásul vételt*, mint elavult intézményeket, ma, teljesen figyelmen kivül hagyhatjuk.

Az egyházjogi irók, de a gyakorlat is azt igazolják, hogy a végrendelet hátrahagyása nélkül elhalt alsóbbrendü kath. papok hagyatékának fölosztására nézve a jogszokás *időszakonként változott.*

Az ingadozó jogszokás, mely az egyházi rend hatalmi befolyásának változataiban nyerheti magyarázatát, képezi e téren manap is a félreértések indokát, nem csekély hátrányára az országos szegényalap öröklési jogának.

A papi rend kiváltságos helyzetének tudható be továbbá mindenesetre az a körülmény, hogy az országos szegényalap *törvényes örökrészéről* beszélve, nem országos törvényekre, hanem legfelsőbb rendeletekre és utasitásokra kell hivatkoznunk. A vonatkozó rendeletek áttekinthetése végett czélszerü e részben a Mária Terézia királynő uralkodása előtti, és az ő uralkodása óta napjainkig folyó korszakot megkülönböztetni.

Az országos szegényalap öröklési joga szempontjából, a jelzett első korszakban, különösen figyelembe veendők ama rendelkezések, melyek szerint a végrendelet nélkül elhalt alsóbb rendü kath. papok hagyatékában a canon szerint való intézkedést *a főpásztornak tartották fen.* (Péterffy: Sacra Consilia.) Ily értelmü I. Ferdinánd királynak 1556. évben a csanádi püspökhöz intézett rendelete is, melyben a püspök utasittatik, hogy az egyházi javadalmasok és kanonokok végrendeleteit, ha azok egyébbként a törvénynek megfelelők, erősitse meg; a végrendelkezés nélkül elhaltak hagyatékát pedig a canoni szabályok szerint oszsza föl: az egyház, a szegények és rokonok között. (Fejér: Codicillus Jurium Ecclesiæ Catholicæ in Regni Hungariæ Budæ, 1847.)

A pozsonyi káptalan 1626. évi visitatiója szerint, ha valaki végintézkedés nélkül halna el, két vagy több káptalani tag összeirja összes javait és a leltárt a prépost és a káptalan elé terjeszti. Ez esetben a hagyaték 3 külön részre osztandó, egy a szegényeknek, egy a rokonoknak, egy pedig a káptalannak jut.

Úgy a szegényalap érdeke, valamint az akkori viszonyok kellő jellemzésére szolgálhat Zsigmond királynak 1434-ik évbeli, a trencséni főispán és várkapitányokhoz intézett parancsa, mely szerint ha valamelyik plebános végrendelkezés nélkül halna el, a hagyaték fölötti rendelkezéssel mindenesetre valamely jótékony czél javára a város polgárai hatalmaztatnak föl. (Lányi: Magyar egyháztörténelem.)

Az egyöntetübb eljárás és az országos szegényalap örökrészének pontosabb meghatározása azonban Mária Terézia királynő uralkodása idején létesittetett.

Az 1774. évi augusztus hó 8-ikán 3524. szám és 1776. évi február hó 13-án 867. szám alatt megjelent legfelsőbb rendeletek (országos levéltár) szerint ugyanis, a plebánosoknak és más egyházi javadalmasoknak megmarad továbbra is szabad végrendelkezési joguk, és ha végintézkedés hátrahagyása nélkül halnak el, vagyonuk három részre osztandó; egyharmad az egyházé, egyharmad a szegényeké, egyharmad a legközelebbi vérrokonoké.

E rendeletek szerint ha az elhunyt vérrokonai szegények, a hagyatéknak a szegényeket megillető egyharmad része is nékik juttatandó.

Ha az elhunyt javadalmasnak vérrokonai nincsenek, az őket illetendett harmadrész a kir. fiscusnak adandó a legfels. rendeletek értelmében.

Ezen királyi rendeletek képezik alapjában mai nap is az eljárásnak *kiindulási pontját*, de szolgáltatják egyuttal az alkalmat is a félreértésekre és alaptalan öröklési igényekre. Az országos szegényalap örökrészének helyes meghatározhatása végett ugyanis ez idő szerint, az ugynevezett közjogi aggályoktól — melyek egyrészt az egyházmegyék ama alaptalan öröklési igényének, hogy a szegényeket illető örökrész az egyházmegyei szegények javára szolgál, és a vérrokonok ama helytelen felfogásának, hogy mert ők szegények, a szegények egyharmad része tehát őket illeti meg, szolgálhat csak előnyül — el kell tekintenünk, és az országos szegényalap öröklése birói megállapitásánál a II. József császár absolut uralkodása idején kibocsájtott, ide vonatkozó legfelsőbb rendeletek elvi alkalmazása nem mellőzhető, mert azok a Mária Terézia királynő által kiadott rendeleteknek *igazságos és korszerü kiegészitéseit* képezik, és azok tartalmának érvénye nélkül e kérdésben igazságos birói határozat, az alsóbb rendü egyházi férfiak végrendelet nélkül hátramaradt hagyatéka öröklése, illetve fölosztásánál ma már nem is hozható.

Figyelembe veendő itt különösen két körülmény. Először, az ily hagyatéknak eredete. E részben pedig áll az, hogy az egyházi javadalmasok nem föltétlen tulajdonosai, hanem csak haszonélvezői az egyháztól nyert jövedelmeknek *és az ezekből keletkezett vagyon*, mint örökség a polgári törvény szabályaitól eltérő módon osztandó meg. A vérrokonok öröklése tehát ezen eljárásban nem a jog, hanem csakis a méltányosság elvén alapszik.

Figyelembe veendő másodszor azon visszás helyzet, hogy ezen eljárást illetőleg országos törvények nem intézkednek, a csak legfelsőbb rendeletek és utasitásokban bővelkedő jogkörben pedig elkerülhetetlen, hogy az egymást követő, kiegészitő, magyarázó és módositó rendeletek — nehogy a méltányosság és igazság rovására a helyzet, bármelyik érdekelt fél által is kiaknázható legyen — *teljes átnézettel méltattassanak.*

Ugy az egyházi, valamint a szegények, és a vérrokonok örökrésze teljesen elkülönitett voltának igazolásául szolgálnak tehát II. József császárnak rendeletei, nevezetesen az 1788. évi április hó 7-ikén kelt leirat, és 1789. évi márczius 14-kén kelt rendelet. Ezek értelmében a szegényeket illető harmadrész hagyaték, ha az 500 frt értéket eléri, kamatozás végett az országos szegényalapba szolgáltatandó be Sőt akkor sem kapják kézhez a helyi szegények az őket illető egyharmad részt, ha az 500 frtnál kevesebb volna, *hanem*

minden ilyen egyharmad örökrész a szegénypalap pénztárába szolgáltatandó be, a honnan csak az évi kamatok fognak a helyi szegények javára kiutalványoztatni.

Az 1789. évi márczius 14-ikén 9472. szám alatt kiadott rendeletben ezenfelül határozottan az az intézkedés is benfoglaltatik, hogy miután az országos szegénypalap hivatása az ország legszegényebb rétegeinek segélyezése, a szegények örökrészét képező egyharmad hagyaték *minden esetben a szegények alapjának adandó és az elhunyt javadalmasnak rokonai, ha szegények, csak a többi szegényekkel egyenlő módon részesitendők a tőke kamataiban.*

Az egyházmegyéknek az országos szegénypalap örökrészét illetőleg következetesen meg-megujuló öröklési igénye jogtalanságát különösen igazolhatja II. József császárnak 1789 május hó 7-én kelt leirata. E szerint, az oly javadalmasok végintézkedés nélkül hátrahagyott vagyona, a kik sohasem tartoztak szorosabban valamely egyház kötelékébe (der nie eigentlich bei einer Kirche angestellt war), szintén három részre osztandó; ebből egyharmadot a szegények, kétharmadot pedig a legközelebbi rokonok kapnak. A szegénypalap kezelése tehát nem jár karöltve az egyházi örökrész kezelésével.

Egyébként ama aggályok, melyek II. József császár absolut intézkedései érvénye tekintetében, hazai törvénykezésünk körében netán előállhatnak, teljesen ellensulyozhatók I. Ferencz királynak a m. kir. Helytartótanács utján 1812-ik évi október 6-ikán 24269. szám alatt kibocsájtott legfels. rendeletében foglaltakkal. A végrendelet nélkül elhalt javadalmasok vagyonára nézve ugyanis akként intézkedik a királyi rendelet, hogy az *az eddig kibocsájtott legfelsőbb rendeletek értelmében, három egyenlő részre osztandó,* az egyház, a szegények és a tizedizigleni rokonok között.

Az 1819. évi augusztus hó 24-ikén 22883. szám alatt kiadott királyi rendelet értelmében pedig a végrendelkezés nélkül elhalt kisebb javadalmasok hagyatékából az egyházat és a szegényeket illető egyharmad, amaz egyházra és ama egyház szegényeire száll, melynél a javadalmas elhalt, *hacsak a szegényeket illető örökrész 500 frtot meg nem halad, mely esetben a m. kir. Helytartótanács utján a legfelső helyre jelentést kell tenni.*

Az érintett legfelsőbb rendeletek tehát kétségtelenné teszik a végrendelet nélkül elhalt alsóbb rendü kath. papok hagyatékában az országos szegénypalapnak *határozott és föltétlen öröklési jogát;* és egyuttal igazolják az is, hogy manap sem az egyház mint ilyen, sem az elhunyt vérrokonai, mint szegények, semmi jogczimen nem igényelhetik azt, hogy a kérdéses hagyatékoknak az országos szegénypalapot — összegre való tekintet nélkül — megillető egyharmad része nékik juttattassék.

Az egyházmegyéknek e részbeni igényeit a korszellem már tulhaladta és a régibb időben *e téren netán létezett* egyházi hivatás, *ma már az államhatalom föladatai közé tartozik;* a vérrokonok ilyetén igénye pedig egyenesen az egyházjog szabályaiba ütköző, az országos szegénypalap által képviselt társadalmi követelményekkel ellentétben pedig nemcsak szükkeblü, hanem megbotránkoztató önzés is; birói figyelembe tehát nem jöhet.

A végrendelet nélkül hátramaradt alsóbbrendü kath. papok hagyatéka felosztása, illetve öröklése tekintetében az eljárásra nézve kimeritő intézkedést az 1836. évi január hó 13-ikán 113 helytartótanácsi szám alatt közölt legfelsőbb rendelet, és az 1847. évi julius 27-ikén 30423. szám alatt kiadott m. kir. helytartótanácsi rendelet tartalmaz.

Az 1868. évi 54. tcz. és az 1881. évi 59. tcz.-nek is ide tartozó értelmezését, az 1869. évi julius hó 30-ikán 6271. szám alatt kelt igazságügyminiszteri rendeletben találhatjuk. Ezek értelmében az *eljárás a hivatalos beavatkozás esetei közé* sorozandó.

Nem mulaszthatjuk el azonban e helyütt megjegyezni azt is, hogy ezen rendeletek ez idő szerint már nem nyujtanak kellő és teljes biztositékot az országos szegénypalap örökrésze mindenkori érvényesithetésére.

Az alsóbb rendü kath. papok végrendeletei ugyanis — a dolog természetéből kifolyólag — a hagyatéki biróságok által, csak a végrendeletben megnevezett érdekeltekkel szoktak közöltetni, az esetleg hibás, és a törvényes kellékeket nélkülöző végrendelet szerint érdekeltek pedig, valamint az elhalt javadalmas vérrokonai is, ily esetben, a legtöbb esetben, a hagyatéki eljárás mellőzésével törekednek egymás közt kiegyezkedni; az alsóbb rendü kath. papok alaki tekintetben érvénytelen végrendeletei tehát birói érvénytelenités alá a legritkább esetben kerülnek, mi által az országos szegénypalap, melynek törv. jogi képviselete a végrendelet esetleges hiányosságáról tudomással sem bir, *törvényes örökrészétől, a legtöbb esetben elesik.* E részben tehát intézkedés szüksége forog fön.

Az országos szegénypalap örökrésze érdekében ujabbi időben a következő birói határozatok hozattak:

I-ször. Kivonatos másolat. 2759/1891. szám. Néhai Juriga János apátkanonok hagyatéki iratait az esztergomi kir. járásbiróság beterjeszti. *Végzés.* Esztergom vizivárosban 1888 április 10-ikén elhalt Juriga János apátkanonok hagyatéki tömege Pissuth István esztergomi kir. közjegyző által az 1890. évi okt. 27-ikén fölvett tárgyalási jegyzőkönyvben, az érdekelt felek hozzájárulásával következőleg állapittatott meg: stb. . . . . A hagyatéki vagyonnak ekként történt megállapitása után, minthogy a végrendelet hátrahagyása nélkül elhalálozott alsóbb rendü rom. kath. papok utáni örökösödési jog, eltérőleg a törvényes örökösödés szabályaitól, az 1774. évi május hó 27-ikén 2474. sz. a. kibocsájtott kir. rendelettel van szabályozva, miután Juriga János apát végrendelkezés nélkül halt el, — kimondja a kir. Törvényszék, hogy a jelen örökösödési ügyet illetőleg, a fentebb emlitett rendeletben megállapitott örökösödésnek van helye. Ezen rendelet szerint a végrendelet nélkül elhalt alsóbb rendü róm. kath. papok hagyatéka $^1/_3$-ad részben az egyházra, $^1/_3$-ad részben a vérrokonokra és $^1/_3$-ad részben a szegényekre száll. Az utóbb emlitett, szegényekre eső $^1/_3$-ad részből pedig az érvényben levő legfelsőbb utasitások és rendeletek akként intézkednek, hogy amennyiben a hagyatéknak ez a része az 500 frtnyi összeget eléri, az a szegények között jóváhagyás nélkül föl nem osztható, hanem az felsőbb jóváhagyás alá terjesztendő; *illetve az általános szegényintézeti alap országos közalapitványa számára az állampénztárba* beszállitandó. Ezek előre bocsájtása után, tekintve, hogy azon kérdéseknek eldöntése, hogy a szegényeknek jutandó 500 frtot meghaladó $^1/_3$-ad rész a vérrokonokat, avagy a szegényeket, és ez esetben mely szegényeket fogja illetni, *nem a polgári, illetve a hagyatéki biróság hatáskörébe tartozik,* ezen $^1/_3$-ad rész tekintetében, az örökhagyó rokonai által szegénység czimén, ugy az esztergomi főkáptalan által uradalmi szegényei javára bejelentett igényeket a kir. törvényszék *e helyen elutasitja,* és jóllehet, a fenforgó esetben az 1868. 54. tcz. 587. §-a *szerinti perre utasitásnak helye nem lehet,* mégis tekintettel arra, hogy egyezség hiányában a hagyaték átadására a kir. törvényszék vált illetékessé, néhai Juriga János volt esztergomi apátkanonok fenebb megállapitott hagyatéki tömegét; $^1/_3$-ad részben az esztergomi egyházmegyének; $^1/_3$-ad részben az általános szegényintézeti alap országos alapitványának; $^1/_3$-ad részben a következő vérrokonoknak, ugymint: — — — *ezennel átadja,* és elrendeli, hogy a hagyatékban lévő készpénz, és a hagyaték követeléseiként befolyandó vagyon ekként megosztassék, stb . . . . . *Komárom. kir. törvényszék* 1891. évi deczember 16-án, polgári ügyekben tartott üléséből. Elnöki aláirás.

II. *Kivonatos másolat.* 9185/1889. szám. *Végzés.* A nyitrai kir. törvényszék által a Tóthmegyeren 1882. évi május hó 26-ikán elhalt Paulik Gábor tóthmegyeri volt plebános hagyatéki ügyében, melynek állaga — — — — összegből áll — — — — — a következő határozat hozatik. Tekintve, hogy bár örökhagyó végrendeletet tett, de miután az, a nagyméltóságu m. kir. Curia által 3275/1888. szám alatt hozott itélettel érvénytelenittetett, és a törvényes öröklés rendjének fenállása mondatott ki, első sorban annak meghatározása válván szükségessé, hogy törvényes öröklési joggal kik birjanak? e részben hagyatékbiróságilag csakis a római kath. papság alsóbb rendü osztályára vonatkozólag kibocsájtott

felsőbb rendeletek fogadtathatván el szabályozó zsinórmértékül; ezek szerint pedig ha a róm. kath. plebánosok hagyatékának a szegények javára eső $^1/_3$-ad része az 500 frtnyi összeget meghaladja, ugy az az országos szegényalap javára hárul, és a kormánynak hivatalból jelentendő be és szolgáltatandó ki: ezeknél fogva a törv. öröklés háramlás rendje, a fent körülirt hagyatéki összegre nézve eképpen állapittatik meg: 1. törvényes örökös annak $^1/_3$-ad részében az esztergomi főegyházmegye és a tótmegyeri róm. kath. templom, mely utóbbi a fenálló szabályrendeletekben meghatározott részben a főegyházmegye által részesitendő. 2. törvényes örökös $^1/_3$-ad részben az országos szegényalap; 3. törvényes örökösök $^1/_3$-ad részben örökhagyónak legközelebb álló oldalrokonai, névszerint — — — — — lakosok, tehát ketten egyenlő arányban stb. — — — Nemkülönben tekintve, hogy bár örökhagyónak több távolabbi rokonai a szegényeket illető $^1/_3$-ad részhez közvetlen igényt formáltak, de valamint az e részbeni igényöktől elvégre maguk is elállottak, ugy erre irányzott kivánságuk e helyütt hagyatéki eljárás utján figyelembe nem vétethetik; mivel a szegényeket illető $^1/_3$-ad rész, mint fentebb már kimondatott, az országos szegényalapot illeti meg, mi azonban nem zárja ki azt, hogy az illető helyre benyujtandó kérésükre az ott fenálló szabályok szerint a tőke jövedelmeiben időszakonként ne részesittethessenek, az ilyetén részesités nem tartozik a hagyatéki eljárás keretébe. — — Mindezeknek figyelembe vételével tehát hagyatékbiróságilag kimondatik, mi különben a törvényeink szerint is magában értendő, hogy a fenforgó már constatált és még constatálandó terheknek aránylagos megtéritése s illetve a hagyatéki tömegből kifizetése után fenmaradandó s készpénzzé változtatott jelen hagyaték a fentebb megnevezett törvényes örökösöknek a megállapitott arányban törvényes öröklési jogczimen átadatik. stb. *Nyitrán a kir. törvényszéknek* 1889. évi október 26-án tartott üléséből. Elnöki aláirás.

III. 5003/1890. szám kivonatos másolat: *Végzés:* I. A végrendelet hátrahagyása nélkül Dorozsmán 1885. évi deczember 24-ikén az ellene meginditott gondnokság alá helyezési eljárás folyamatban létele közben elhalt néhai Zolnay Ferencz dorozsnai volt lakos, apátplebános hagyatéki ügyében — — — a Dorozsmán 1886. évi május hó 30-ikán tartott tárgyalás alkalmával végleg megállapitott hagyatéki vagyonában jelesül — — — a törvényes örökösödés rendjének megfelelőleg s a feleknek kifejezett megállapodásai szerint *egyharmad részben* az országos szegényalapnak; *egyharmad részben* a váczi püspöki egyházmegyének; *egyharmad részben* pedig örökhagyó oldalrokonainak ugymint stb. — — ezen árvaszék által átadatik. stb. *Kelt Szentesen, Csongrád vármegye árvaszékének 1890. évi okt. 18-ikán tartott üléséből.* Ezen végzés Csongrád vármegye közigazgatási bizottsága gyámhatósági küldöttségének 1891. évi márcz. 14-ikén tartott ülésében 91. szám alatt hozott másodfoku határozatával a következő indokolással hagyatott jóvá: «Csongrád vármegye árvaszékének 5003/1890. számu határozata a fölsoroltakon kivül, még azon okból is *helybenhagyatik*, mivel az örökösöknek elismert 1. országos szegényalapnak, 2. a váczi püspöki egyházmegyének, melynek kebelében örökhagyó mint plebános müködött, 3. örökhagyó oldalrokonainak egymás közt egyforma rész és arányban érvényesithető örökösödési joga az 1774. évi aug. 8-án kiadott királyi rendelés rendszabályán alapszik, mely királyi rendelés az országalkotmány jogainak formái között, *habár nem is vált törvénynyé, de tekintve, hogy 116 esztendő leforgása alatt érvényesült gyakorlat által, valamint az ország törvényhozó hatalmának hallgatólagos beleegyezése következtében* oly szokásjoggá erősödött, hogy az egyházi jószágot nem élvező és végrendelet hátrahagyása nélkül elhalt kisebb rendü pap hagyatékában az örökösök örökjoga és osztálya az ország közszellemének kifolyása nélkül ma is ezen királyi rendelésen nyugvó szokásjog által szabályoztatik stb.

Közli: Dr. Palkovics Béla.

Végtárgyalás gyermekek ellen.

Majd minden héten találkozunk 12-ik életévüket alig tulhaladott gyermekekkel a végtárgyalási termekben.

A hallgatóság csendes derültséggel hallja, mint szólitja az elnök maga elé K. Péter vádlottat, ki a beszerzett születési bizonyitvány szerint 1878-ban született, L. Jánost, ki 1879-ben látott először napvilágot és D. Istvánt, ki 1879. évi deczemberben született, s igy elnöki constatálás szerint 12 éves és 2 hetes volt a tett elkövetésekor. Tanuul egy tizenkét éves gyermek van beidézve, ki csak azért nem ül a vádlottak padján, mert két héttel később született mint társai.

Az imcriminált factumok chronologice vannak felsorolva a vádhatározatban; loptak egy ágyczihát, mely kint feküdt a városligeti mezőn száritás végett, azután loptak galambokat, egy darab sajtot, 2 flaska sört, 2 fabábut (a 2 fabáb összértéke 8 kr.). A lopásokat a két Nestor, a 14 éves K. Péter és a 13 éves K. János követte el, D. István (12 éves 7 hetes) azzal van vádolva, hogy a lopásoknál őrt állott, ennélfogva bünrészes.

A két palaczk sör lopásánál rajta vesztettek, a rendőrség elfogta őket, beszállitotta mindhármat. Áttették az iratokat a kir. törvényszékhez, a vizsgálóbiró kihallgatta a vádlottakat, a törvényszék vádhatározatot hoz és ime, megtartják velük a végtárgyalást, 3 biró, ügyész és az egész bünvádi apparatus müködik, hogy megtorolja 3 gyermek «bünteményeit».

A vádlottak börtönőrökkel jelennek meg. Arczuk sápadt a vizsgálati fogságtól.

Az elnök nehezen tud komolyan maradni; furcsa vádlottak is ezek és furcsa büncselekmények is.

A vádhatározat lopásra szól. Már pedig a galamb, a sajt ingó dolog, azt ők eltulajdonitották a tulajdonos beleegyezése nélkül másnak birtokából, a definitió talál az utolsó betüig. «Tanultatok hittant?» «Igen!» «Mi van a lopásról a tizparancsolatban?» «Hogy ne lopj.» «Értettétek ezt a parancsolatot? tudtátok-e, hogy nem szabad lopni?» «Tudtuk», felel a három vádlott. Tehát constatálva van, hogy a btk. 85. §-a alapján vádlottak a cselekmény elkövetésének idején képesek voltak annak bünösségét felismerni. A lopás és öntudatosság beigazolva lévén, vádlottak bünösök. Quod erat demonstrandum.

Pedig nem ezt akarta a törvényhozó, midőn végső esetre kivételes büntetéssel kivánta sujtani a fiatal bünösöket. Szemei előtt a kezdő gonosztevők, nem az elhanyagolt nevelésü sihederek lebegtek. Ezek az iskola padjára valók, nem a vádlottak padjára, iskolai fenyités alá esnek, s nem kell az egész törvénykezési apparatust mozgásba hozni ellenük, nem kell nyilvános ülésen az arczukról azt a kis szemérmet letörülni, melyet rajtok hagyott az elhanyagolt nevelés és a végtelen szegénység. Persze igy legegyszerübb humánus kérdéseket megoldani. Azok a gyermekek, kik a törvény megsértése nélkül éheznek, meg egy pincze háló helyen ingyen temetést kapnak, s kik szülők és tanitók hiányában eltévednek arra az utra, mely a büntető paragraphusok tömkelegébe vezet, azoknál a rendőrség veszi át a gondoskodó szülő szerepét, a fogház ad lakást s a börtönőr felügyeletet. Azok ellen tárgyalások tartatnak, vádak emeltetnek, s egész ugy bánnak velük, mint azokkal a megrögzött bünösökkel, kiket le kellett irni a társadalom tagjai közül.

Nincs ország, mely kevesebb gondot forditana a fiatal bünözők javitására. A lelencz- s javitóházak hiánya sehol sincs oly mértékben, mint mi nálunk. A főváros neveli a proletárokat, s fővárosunkban ezen káros nevelést nem ellensulyozza egy állami javitóintézet.

Igazságügyi reformjaink legelseje volna egy javitóintézet felállitása a fővárosban. Oda kellene beszállitani azokat, kik a nevelés hiánya miatt a büntető-törvénykönyvvel collisióba jutnak. A tanitó vegye át a biró szerepét 12—14 éves gyermekekkel szemben, gyakorolja a fegyelmi hatalmat, pótolja a szülői nevelést, mert börtönőrök segélyével, rendőrök közbenjöttével szivet nemesiteni nem lehet. Ezen iskolából, hol a gyermek tehetségének megfelelő mesterséget tanulna, lehetne elhelyezni a gyermekeket vagy állami gyárakba, vállalatokba vagy egyes iparosokhoz, igy cselekszenek az árvaházak és kimutatásaik szerint fényes eredménynyel. S valóban árva és szánalomra méltó az a gyermek is, ki a szülői gondozás és ápolás nélkül nő fel és önmagára hagyatva, öntudatlanul tér le a törvényes utról. A gonosztevőnek a bün-

tetés, a tévedő gyermeknek javitó nevelés, ez az, mit a humanismus követel. Mennél több és a törvény betartásával minden iskolaköteles gyermeket az iskola padjára, s csak a legkivételesebb, legsulyosabb esetben hurczoljuk a gyermek bünöst bíróság elé a vádlottak padjára.

Dr. Szakolczai Árpád.

Különfélék.

— **A sommás törvényjavaslat tárgyalása** alkalmából a budapesti ügyvédi kör a képviselőházhoz kérvényt nyujtott be, a melyből a következőket emeljük ki:

I. Helyeseljük a javaslat 7. §-ának azon intézkedését, mely szerint a felek perbeli cselekményeket személyesen is végezhetnek, tehát ügyvédi képviselet nélkül indithatnak keresetet és tárgyalhatnak az elsőbiróság előtt. Mert ha hiányzik is a peres eljárás alakiságaiban való jártassága, ha nélkülözi is a fennálló jogszabályok ismeretét, ha az előadási képességnek nincsen is legteljesebb birtokában, ha a legtöbb esetben a bíróság kitanitására szorul is és ha ezen körülmények lassitólag folynak is be a tárgyalás menetébe: mindezen hátrányokat ellensulyozza, mindezen hátrányokért egyenértéket nyujt a személyesen megjelenő félnek azon előnye, hogy ő ügyének tényállását csaknem kivétel nélkül saját közvetlen észleletből s tudomásból ismeri.

De ezen előny megszünik azon pillanatban, a mint a fél nem jelenik meg személyesen, hanem meghatalmazottat vall. E meghatalmazottban tehát meg kell kivánnunk azon tulajdonságokat, melyekről az ügyét személyesen képviselő féllel szemben lemondunk. Kell, hogy a felek képviselete élethivatása legyen, kell, hogy erre tanulmányai és gyakorlata előkészitsék, kell, hogy jártassággal birjon az alaki és anyagi jog szabályaiban, kell, hogy az általa elvállalt ügynek első, lelkiismeretes birája lehessen és hogy az a bíróság előtt az összes mérvadó szabályok teljes ismeretével és felelősségének tudatában érvényesiteni, megvédelmezni, elismerésre juttatni képes legyen. Ezen tulajdonságok pedig csakis az ügyvédi képviseletben lelhetők fel és ezért állást kell foglalnunk minden törekvéssel szemben, mely a félnek látszólagos könnyebbségére, de ugy ügyének ártalmára, mint a jogszolgáltatás rovására laikus meghatalmazottakat is fel akar jogositani perbeli cselekmények elvégzésére.

II. A kötelező ügyvédi képviseletet tartjuk behozandónak már a legalsó fokon azon perekben, melyek a sommás eljárás alá csak a tervezet 5. *a)* pontjában emlitett kikötés folytán tartoznak, továbbá megtámadási, számadási, birtok, telekkönyvi, örökösödési s oly perekben, melyek valamely vagyon, adósságoknak s bizonyitási eszközöknek felfedezése iránt indittatnak, végül az 1874: XVIII. tczikkben szabályozott vaspályák elleni kártéritési perekben.

A törvényhozások jelenlegi álláspontja szerint ügyvédi kényszernek sehol sincs helye az ügyvédeknek, hanem csakis a jogkereső közönségnek, esetleg a bíróság müködése megkönnyitésének lehetővé tételének az érdekében. A hol a per tárgya nagy és fontos s a hol az eljárás annyira bonyolult, hogy azt jogot és eljárást nem értő ember kezelésére bizni magának a perlekedő félnek jól felfogott érdekében nem lehet: ott megköveteli a közérdek, hogy azon osztályhoz kelljen a közremüködés végett fordulni, a melynek ez élethivatását képezi s a mely a kellő jártasságot elméleti tanulmányok és a tapasztalat árán megszerezte. Ezen kriteriumok valamennyien ráillenek mindazon perekre, melyek eddig a törvényszékek elé tartoztak, melyeket azonban a javaslat egyes-biró elé kiván vinni. Ezen perek mindeddig bonyolódott voltuk miatt voltak összegre való tekintet nélkül a társas bíróságok elé utasitva s ezen természetükből mitsem vesztenek azzal, ha sommás eljárás elé utasittatnak. Az örökösödési, számadási, megtámadási stb. perek a járásbiróság előtt is kezelhetetlenek fognak maradni a laikusra nézve és ő felette hátrányos helyzetbe jutna azon féllel szemben, a ki ügyvéd segélyét vette igénybe; 500 frton felüli perekben pedig a per tárgyának a fontossága megköveteli az ügyvéd közremüködését akkor is, ha a felek kikötötték a sommás eljárást.

III. A felebbvitelnek csak egy neménél ismer a javaslat ügyvédi kényszert: a törvényszéki itélet elleni felülvizsgálatnál, mig a többieknél az ügyvéd közremüködését szükségesnek nem tartja.

A javaslatnak egyik legnagyobb tévedését szemléljük abban, hogy a felebbviteli eljárást ügyvédi képviselet nélkül akarja szervezni. Ellenkezik ez a javaslat egész rendszerével, képes annak különben üdvös eredményeit ellensulyozni és ha megvalósul, a jogkereső közönség adja meg, de nagyon drágán, az árát: oly felebbezési eljárás, mely nem rövid recapitulatiója az alsóbiróságinak, hanem önálló, teljes kiván lenni, mely ismeri az előkészitő iratok, a felebbezéshez való csatlakozás intézményeit, mely — lásd 173. §. — formahibákat a költségcsavarral torol meg, melyben az elsőbiróság előtt lefolyt tárgyalás és bizonyitásfelvétel eredményét, valamint az itéletet megelőző határozatokat a felek adják elő, melyben uj tényállitások, bizonyitékok s jogok is felhozhatók, az csak ügyvédek közremüködésével vihető keresztül, ha az emlitett intézkedések komolyan czéloztatnak s ha nem akarjuk azt, hogy a mai felsőbirósági restantiák sokszorta hatványozott mérvben állandósuljanak jogéletünkben.

Megköveteli a kötelező ügyvédi képviseletet a felebbezési eljárás természete, berendezése, megkivánja a felek érdeke, meg a gyakorlati szükség, mert e nélkül a bíróság sem gyorsan, sem alaposan nem birna müködni. Nélkülözhetetlen végül ügyvéd közremüködése azért, hogy a birói itéletek megtámadása és a felsőbiróság munkájának a szaporitása ne történjék könnyelmüen és sikerre való minden kilátás nélkül, hanem csak ahhoz értőnek tanácsára.

Ezen okok tulnyomó része az 50 frton aluli ügyekben a felülvizsgálati kérelemre, valamint a felfolyamodásra is ráillenek. Mindezekben jogi kérdésekről van szó, jogszabályoknak törvényellenes alkalmazásáról. Vajjon feltehető-e, hogy a laikus ügyfél a kellő értelemmel fogja ezen jogorvoslatokat felhasználni? Bizonyára nem.

Ismételjük: a társas-bíróság előtti eljárás lényege és berendezése utal az ügyvédi képviseletre. A kérdés ennélfogva nem ugy teendő fel, hogy mi kivánja ott meg az ügyvédi kényszert, hanem olykép kell azt formuláznunk, hogy mely kényszeritő okok követelik meg a mellőzést? Csak egy ilyen okkal találkozunk és ez az olcsóság, mig ellene szól egész raja a felhozott okoknak. Ám elégedjék meg az ügyfél egy olcsó itélettel, mert az olcsó törvényszéki eljárásnak igazán hig lesz a leve.

A német birodalmi perrend, az osztrák sommás törvény, az osztrák bagatelltörvény, az összes ujabb osztrák sommás javaslatok: mind megannyi ügyvédi kényszert statuálnak a felebbviteli eljárásban. A franczia code de procédure ügyvédi képviseletet követel a békebirói határozat elleni felebbezéshez s ugyanezt kivánja meg az olasz törvény a praetor itélete elleni felebbvitelhez. A jelen javaslat szülője: Plósz tervezete is a kötelező ügyvédi képviselet alapján állott és mi ok sem javalja azt, hogy a magyar törvényhozás ezen kérdésben vállalkozzék a kezdeményezés szerepére, mert itt minden inkább kinálkozik a bátor uttörőnek, mint babér.

— **A római jog** irodalmi müvelése nálunk mindinkább tért nyer. Ujabban dr. Farkas Lajos, a kolozsvári egyetem tanára adta ki *A római jog történelmének* első kötetét, melyben az alapintézményeket tárgyalja az első alakulás szerint. Előbb az alkotmány fejlődését, azután a családi és vagyonjog rendszerének történelmét adja szerző, gondos forrásidézéssel s az ujabb irodalom felhasználásával. A közel 400 oldalra terjedő mü ára 3 frt 60 kr.

— **Pályázati hirdetmény.** A temesvári jogászegylet választmánya f. év április hó 8-ik napján hozott határozata értelmében pályázatot hirdet saját tagjai részére a következő szakkérdés megfejtésére: A zsidó vallás napirendre hozott receptiójának keresztülvitelére, tekintettel a receptio fogalmára és fenálló jogunkra, minő jogváltoztatások, illetve minő törvényes intézkedések volnának szükségesek; a mennyiben pedig e vallás ez idő szerinti szervezetében arra alkalmas nem volna, minő előleges intézkedésekkel volna azzá tehető? 1. A pályázati idő lejár 1892 november hó 1-én d. u. 5 órakor. 2. A pályakérdés dija 20 darab körmöczi arany, mely dijat a választmány csak absolut becsü munkának tartozik kiadni.

— **A Magyar Jogászegyletben** dr. Vázsonyi Vilmos tartott előadást: «A szavazás decentralisatiója az országgyülési képviselőválasztásoknál» czimmel. A felolvasás a központi szavazás ellen irányul, az ellen, hogy a kerület összes választóinak egy helyen és egy időben kelljen a szavazás megejtésére egybegyülniök. Ellene szól ennek az egyéni, de a nemzetgazdasági szempont is, mert a központba való

távozás a választót több nap gazdasági eredményétől fosztja meg; ezeken kivül még a választási szabadság szempontja, mert a közlekedési akadályok és természeti események is döntő sulylyal lehetnek a választás eredményére, holott erre csak a választók akaratának szabad befolyással birnia. Felhozza még azt is, hogy a választók tömeges együttléte erőszakosságokra ad alkalmat. A választók nem hajlandók a központi szavazással járó vagyoni terheket viselni és csak akkor mennek be szavazni, ha a jelölt beszállitja és megvendégeli őket. Igy a törvényhozás dilemmába jut: ha megtiltja a kettőt, akkor a választók tetemes része otthon marad, ha pedig elnézi, corrumpált embereknek enged politikai befolyást. A dillemmából egy ut vezet ki: decentralisálni kell a szavazást, még pedig minden oly országban, a hol nincs magas census. Csakhogy vigyázni kell arra, hogy a szavazó körök elaprózása ujabb visszaéléseknek ne nyujtson tért. A községi szavazás nem helyes tehát, hanem czélszerübb olyan kisebb szavazó körök alakitása, melyek a decentralisatio minden előnyével birnak, a nélkül, hogy a szavazás actusának törvényes befolyása veszélyeztetve volna. Ez a rendszer uralkodik az európai államok legtöbbjében. Részletesen ismerteti ezután amaz államok viszonyait, a hol a szavazás központi (Belgium, Dánia, Luxemburg, Magyarország), majd a hol községi (Francziaország, Görögország, Schweicz) és arra jut, hogy a községi szavazás nem republikánus alkotás, hanem III. Napoleon müve, a ki azt reactionarius czélzattal hozta be. Áttérve a mérsékelt szavazási decentralisatióra, szól Olasz-, Németország, Anglia stb. viszonyairól. Fejtegeti ezután, hogy mily alapon és ki alakitsa a szavazó-köröket, valamint a központban müködő főküldöttség és a szavazókörökben levő küldöttségek hatáskörét. Végszavában a magyar viszonyokra tér át. Elitéli, hogy a kuriai biráskodásról szóló javaslat megengedi a választók beszállitását és szükséges ellátását. A javaslat indokolásának amaz érve, hogy ezt a központi szavazás teszi szükségessé, nyilt bevallása annak, hogy nálunk a központi szavazás összes hátrányai kifejlődtek. E miatt semmivé lesz a törvénynek az a rendelkezése, hogy a passiv választói jog ugyanazon kellékektől függ, mint az activ választói jog, mert sikeresen csak oly jelöltek mérkőzhetnek, a kik a választási költséget meggyőzik. A javaslat a felolvasó szerint csak ugy hathat üdvösen, ha minden vonalon üldözi a választási corruptiót; nem törvényes szabályozását, hanem kiirtását tüzi ki czélul, ha szakitva a visszaélésekkel egybeforrt központi szavazással, rálépne a szavazási decentralisatio alapjára.

— **Panasz-emelés levelező-lapon. A bünvádi feljelentésnek vizsgálóbiró általi önhatalmu félretétele.** A budapesti kir. *törvényszék:* — — — ellen, csalások miatt — —, — — és — — károsultak panaszára a vád alá helyezést elrendelte.

A budapesti kir. *tábla* ezen végzést helybenhagyta s erről a törvényszéket azzal értesitette: «hogy miután a 23. sz. alatti levelező-lap szerint vádlott ellen — — — is emelt panaszt, miután a 453. sz. alatt kelt vizsgálóbirói határozat más értelemmel nem birhat, mint azzal, hogy — — — feljelentését a vizsgálóbiró saját hatáskörében egyszerüen félretette; miután a vizsgálóbiró a hatáskörét ez által kézzelfoghatólag tullépte, mert a feljelentés félretételére a vizsgálóbiró hatáskörrel nem bir; s ily ügydöntő határozatot csakis a törvényszék s ez is az 1871. XXXIII. tcz. 19. §. 2. bek. értelmében csakis a kir. ügyészség meghallgatása után hozhat: a törvényszék oda utasittatik, hogy — — — által a törvényszékhez benyujtott levelező-lapon foglalt feljelentés tárgyában a kir. ügyészség meghallgatása után szabályszerüen járjon el.» (1892 márczius 15. 1953. sz. a.)

— **A pécsi ügyvédi kamara választmányának** a sommás eljárásról szóló javaslat tárgyában szerkesztett feliratát lapunk zártával vettük. Legközelebb fogjuk ismertetni az érdekes munkálatot.

— **Értesités.** A budapesti kir. itélő tábla elnöke e kir. itélő tábla kezelő segédhivatalainak hivatalos óráit akkép állapitotta meg, hogy azok folyó évi május 15-étől kezdve egyhuzamban, még pedig hétköznapokon délelőtt 9 órától délutáni 3 óráig, vasár- és ünnepnapokon pedig délelőtt 9 órától 12 óráig tartsanak, és ezenfelül az iktató hivatalok a birói ügyviteli szabályok 110. §-ához képest ugy mint eddig, hétköznapokon délután 3 órától 5 óráig *is* nyitva álljanak, hivatalos beadványokat elfogadjanak és értesitéseket adjanak.

Nemzetközi Szemle.

— **A német birodalom legfőbb törvényszékének ügyforgalma 1891. évben:**

Az erre vonatkozó hivatalos kimutatás több tekintetben közelebbről érdekelhet minket is. Nevezetesen azon aránytalanság által, melyben ezen nagy birodalom végső forumának évi ügybejövetele a mi kis országunk Curiájának ügyelintézési összegéhez áll; továbbá az elintézések gyorsasága tekintetében, a melyet mi meg sem közelithetünk; valamint annálfogva is, miszerint a szaporulat a peres ügyekben ottan is folytonosnak mutatkozik.

Az *ügybejövetel* 1891. év folyamán, rendes *polgári* perekben volt 1852; 1890-ben pedig 1749; váltóperekben 12, előbb 13; házasságiakban 97, előbb 78.

Bünvádi bejövetel volt 4511, 1890-ben pedig 4165.

Panasz polgári-, büntető- s csődügyekben 851 adatott be, előbbi évben 795. Alaposnak találtatott 157, előbbi évben 144; alaptalannak pedig 661, mig 1890-ben 599.

Polgári perekben szóbeli tárgyalás volt 1767, előbbi évben 1765. A revisio visszautasittatott, elvettetett 1258, előbb 1144, esetben. Az itéletek közül feloldó volt visszautasitással az illetékes birósághoz 372, előbb 500; érdemleges határozattal 114, 1890-ben 103.

A mi az ügyek elintézési tartamát illeti, azon ügyek között, melyekben csak revisio kérdése forgott fen: egy hónál is kevesbig tartott 3 per; 1—2 hóig 288, 1890-ben 236; 2—3 hóig 557, előbbi évben 470; 3—4 hóig 501 s előbb 443; 4—6 hóig 611, előbb 679. Ez volt itt a rendes elintézési idő; 6 hóig vagy tovább csak 4 ügy tartott.

Magok a polgári perek közül, melyek érdemleges végitélettel fejeztettek be, 679 ügy 3 hónál kevesbig tartott, előbbi évben 529; továbbá 810 per 3—6 hó alatt fejeztetett be, 1890-ben 926; 6—12 hó alatt csak 56 s előbbi évben 72; egy éven tul 4 per volt folyamatban.

Pátens-ügy 30, előbb 37 fordult elő s az év végeig 23 intéztetett el.

A bünügyekből (4511 ügybejövetellel) 4061 revisio lett elintézve; 1890-ben 4165-ből 3728, és pedig 60 visszavonással; s 365, — előbbi évben 350 — visszavetéssel, 5 illetéktelenségből.

Itélettel elintéztetett 3633, 1890-ben 3311.

Az itéletekből a jury határozatai ellen beadott revisióra vonatkozott 1890-ben 163, 3435 pedig a büntető tanácsok ellen használt revisiót tárgyazta, a melyek 1890-ben 3148 ügyszámot képviseltek

— «**Minerva.**» A német Universitätskalender-ről gyakran megemlékeztünk. Most hason vállalat indult meg Minerva czim alatt s feladatul tüzte ki, hogy a föld kerekségének minden egyeteméről és főiskolájáról szóló adatokat évkönyvben közzé teszi. A napokban jelent meg az első kötet igen gazdag tartalommal. Betürendbe vannak szedve az egyetemek és főiskolák és mindegyiknek tanári kara, a hallgatók száma stb. közölve van. A magyar egyetemek és a nagyobb jogakadémiák is figyelembe vannak véve. Érdekes, hogy a budapesti egyetem a hallgatóság számára nézve a föld kerekségének minden egyetemei közt a *nyolczadik* helyet foglalja el, és pedig 1. Páris 9215, 2. Bécs 6220, 3. Berlin 5527, 4. Calcutta 5257, 5. London 5013, 6. Nápoly 4328, 7. Edinburg 3623, 8. Budapest 3533 hallgatóval. Az évkönyvbe felvett egyetemek és főiskolák száma 147. A legkisebb intézet a sierra-leonai Afrikában, 12 hallgatóval. A mi az egyetemek korát illeti, legrégibbek a bolognai, oxfordi, montpellier-i és a párisi egyetemek; ezek t. i. még a 12. századból valók. Legujabb a gothenburgi, mely 1891-ben alapittatott. A jelen században 58 egyetem ill. főiskola alapittatott. Az évkönyv szerkesztője *Kukula* K., kiadója Trübner, Strassburgban.

A mellékleten közöljük a végrehajtási törvény novella-tervezetét.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 21. sz. Budapest, 1892. május 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A Drakulics-eset. *H.* — Az államhatalmak megoszlásának kérdéséhez. Dr. ZERGÉNYI JENŐ-től. — *Jogirodalom:* Zur Reform des Irrenrechtes. Irta dr. Schroeder Ágost. Dr. SCHNIERER ALADÁR budapesti egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Adalék a birtokszerzés roszhiszemüségének elbirálásához. BIRÓ VILMOS mármarosszigeti kir. törvényszéki birótól. — Az uj sommás eljárási javaslat szövegezése. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése. XVIII. «Falsa denominatio.» BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. törvényszéki birótól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Drakulics-eset.

Tévedni emberi dolog.

A büntető igazságszolgáltatásban a tévedés amennyire veszedelmes és messzire kiható következményekkel jár, épp oly könnyen megeshetik.

A büntető birónak kézzelfogható, positiv bizonyitékok hiányában legfőbb eszköze az itélkezésben a psychologia és logika, a mely tudományágaknak elseje maga sincs még kifejtve, tanai rendszerbe öntve vagy formulázva, mert minden lélektani következtetés eredménye a megfigyelő egyén egyéni judiciumától és mérlegelésétől függ; a logika tudománya pedig bár strict szabályokkal rendelkezik, mégsem biztosit az eredmény helyességéről, mert ahol a praemissa ingatag, ott az okoskodás további lánczolata sem nyugodhatik biztos alapon.

Ezek az okok követelik meg a bünügyi biróban a legnagyobb óvatosságot.

Óvatosságot a praemissák felállitásában, a következtetésben, s a lélektani megfigyelésben.

És ha a biró belsejében harczot viv a sejtelem és a gyanu egyfelől mint vádló, másfelől a kétkedés mint védő, akkor nem tehetünk mást, mint ahhoz a régi szabályhoz vagyunk kénytelenek fordulni: *in dubio pro reo.* Nem szerez ugyan megnyugvást, nem tisztázza a gyanus tényálladékot, de legalább azt az egy bizonyosságot megszerzi a biró lelkiismeretének, hogy ártatlan nem fog másnak vétkéért bünhődni.

Ennek a bizonyosságnak a büntető igazságszolgáltatásban való megközelitésére azonban nem elegendő ilyen puszta jogtétel, amelyet, bármily természetes is, törvénybe iktatni nem lehet.

Szervezeti garantiák kellenek arra, hogy a birót kétségei közt megerősitsük, a vádlott hátrányára való tévedéseit megelőzzük.

Az elsőbiróság, mely a vádlottnak és tanuknak szemléleti megfigyelésére, magatartásuk, beszédjük közvetlen észlelésére alapitja határozatát, sokkal könnyebben és biztosabban alkothat magának itéletet valamely tényálladék fen- vagy fen nem forgása tekintetében, mint a felső biró, aki csak az akták rideg soraiból, szükszavu közhelyeiből ismeri meg a tényállást.

Ezen annyiszor megirt, könnyen érthető tapasztalati sarktételen fordul meg az egész jogorvoslati rendszer problemája.

Nem tudunk megnyugodni abban, hogy az elsőbiró itélete végérvényes itélet legyen.

Miért? Talán félünk, hogy bíróságaink a gonosztevőket fel fogják menteni, daczára a rájuk bizonyitott büncselekménynek?

Korántsem. Aggodalmunk oka az, hogy attól tartunk, miszerint az elsőfok olyanokat is elitélhet — teljes jóhiszemmel — akikre nézve a vád tárgyát képező cselekmény nincs teljesen beigazolva.

Ezen aggodalom javasolja, hogy egy vagy két felső forum vizsgálja felül az elsőfoku bíróságok itéletét. Természetes azonban, hogy a felülvizsgálat szabályait az ellenőrzés jogpolitikai indoka és czélja határozza meg.

A felsőbb biró ellenőrizze az elsőbiróság itélkezését, *nehogy ártatlanok sujtassanak.*

Ellenőrizheti még abból a szempontból is, hogy az evidensen bünös meg ne meneküljön a büntetés alól, de e tekintetben a legmesszebb menő óvatosságra van szükség s ha a tényállás a legtávolabbi vonatkozásában is kétséges, visszautalandó az ügy az elsőbiróhoz, hogy az ismét közvetlen észlelet alapján hozza tisztába az ügyállást.

Ilyen ellenőrző szerepet szán az 1872-iki id. bünv. elj. szabályzat a kir. táblának és a kir. Curiának, midőn 119. §-ában, ezen bíróságoknak mint másod-, illetőleg harmadfoku bíróságoknak a büntetések tekintetében *enyhitési jogát* azon szabályzat által nem érintettnek ismeri el.

Sajnos azonban, nálunk az utóbbi időben felsőbiróságaink, különösen pedig a kir. Curia, nem igy fogják fel hivatásukat.

Nem ritka az oly eset, midőn 2—3—6 évvel emeltetik a büntetés, de nem egy eset van döntvénytárunkban, amikor az elsőfoku felmentéssel szemben 5—10 évi fegyház szabatott ki.

Ami azonban a Drakulics-esetben történt — ha a nyilvánosságra hozott perujitási adatok igazak, — az unicum a magyar igazságszolgáltatásban.

Drakulics Sándort az első- és másodbiróság *felmentette* az ellene gyilkosság czimén emelt vád alól, a kir. Curia pedig a halálra itélt (de utóbb megkegyelmezett) felbujtó vádlotttársnak saját magát mentegető vallomása és egy 11 éves gyermeknek előadása alapján életfogytig tartó fegyházra itélte és most, 5 esztendő mulva, a vádlotttárs megszólal és kitünik, hogy Drakulics teljesen ártatlan és a 11 éves gyermeket anyja tanitotta be a vallomástételre.

Ez a puszta, rideg tényállás.

Nem segithet — legfelebb némileg enyhithet — a megtörtént tényeken, a szenvedett fájdalmakat, lelki és testi kinokat meg nem történtté azonban nem teheti az esetleg adandó kárpótlás, ha ugyan az alkotandó törvénynek lesz visszaható ereje.

Keserü okulást nyujthat azonban ez az eset a jövőre nézve, ha a nem oly nagyon régen történt Köteles-eset már feledésbe ment volna.

Okulást nyujthat azon irányban, hogy az u. n. összetett bizonyitást csak igen óvatosan szabad alkalmazni és hogy a felső forumok az alsó fok felmentő itéletével szemben ne állapitsanak meg in pejus ellentétes tényállást, hanem valahányszor kétes részletek mutatkoznak, a felső biró ezen körülmények megjelölésével tárgyaltassa ujra — eshetőleg a szomszédbirósággal az esetet. Csak az a sajnos, hogy az okulást bíróságaink ilyen áron szerzik meg s Drakulics Sándor életének hat esztendejével fizette meg az igazságszolgáltatás tévedését.

H.

Az államhatalmak megoszlásának kérdéséhez.

I.

Midőn a Magyar Jogászegylet dr. Concha Győző urat felkérte a fentjelzett államjogi tétel megvilágitására, oly kérdést tüzött napirendre, melyet az ujabb államjogi irodalom némileg elhanyagolt ugyan, de a mely aktuális voltából mit sem vesztett s nagyon is megérdemli, hogy a szakkörök figyelme ujra reá irányuljon.

A tan irodalmának történetével nem kivánok bővebben foglalkozni, hisz Concha ur értekezésében ez irányban ugyis elég támpontot nyujt. Nem mulaszthatom el azonban, hogy a szerző ur közölte adatok kapcsán, nehány általános észrevételt ne tegyek.

Az államhatalmak elméletét is Aristoteles, az ókor eme legnagyobb rendszeralkotója alapitja meg. Tanai, melyek az ókori állam-életből abstrahálvák, az egész középkoron keresztül (a scholasticismus nyüge alatt) rendithetetlen axiomákként tekintettek.

Locke s Montesquieu megkisérelték ugyan a modern államot belehelyezni a tőle átvett formákba, de maradandó tudományos siker nélkül. Hisz Aristoteles hires hasonlatát, melyben az államhatalmakat logikai kategoriákkal hozza kapcsolatba, Kantnál látjuk visszatérni s ezentul is mindig kisért a hármas felosztás: a törvényhozó kormány és biráskodási államhatalmak.

Ha valamelyik államtudományi iró az egyik hatalom (többnyire a biráskodási hatalom) önállóságát kétségbe is vonja, rögtön igyekszik azt mással helyettesiteni. Igy tünik fel Lockenál a fœderativ vagyis a nemzetközi érintkezéseket vivő hatalom, mely pedig kétségtelenül az állam cselekvő hatalmának: a kormányhatalomnak kiegészitő része. Különben e felosztás helytelen már azért is, mert mig a törvényhozó s kormányhatalmat a főhatalom alaki megoszlása folytán nyertük, addig a fœderativ hatalom anyagi szempontokból történt felosztás eredménye.

Montesquieure, a tan modern megalapitójára nem terjeszkedem ki, tana tekintetében szerző ur véleményét osztom.

Constant a törvényhozó-, kormány- s biráskodási hatalom fölé egy negyedik hatalmat: a szabályozó államhatalmat helyezi, mely csak rendkivüli esetekben müködik, midőn a három hatalom egymással ellentétbe jut. E hatalom azonban — fejtegetései szerint — nem egyéb, mint az alárendelt három hatalomból alakult uj és felsőbbrendü hatalom, a mi ellenkezik az államhatalmak lényegével; mert az államhatalmakat csak mint egymás között egyenranguakat s önállókat ismerhetjük el, mihelyt egyik hatalom a másik fölé van rendelve, az alárendeltet megfosztja államhatalmi minőségétől.

A német irodalom, melyet pedig Concha ur oly alaposan ismertet, e kérdés tisztázása körül aránylag kevés érdemet szerzett magának. A németek, kik oly sokáig sinlették egy egységes állami szervezet hiányát, az államtudományok terén a legvégzetesebb tévedésekbe estek. Később az egyetlen erősen szervezett német államra forditották figyelmüket: Poroszhonra, a hol pedig az államhatalom csorbittatlan telje mindig a fejedelem személyében összpontosult.

Innét származik azon, a modern német publicistika terén is uralkodó tan, hogy az államhatalom nyilvánulásaiban is csak egységes lehet, annak megoszlása egyes szervek között s az igy alakult államhatalmak egyensulya képzelhetetlen.

Hogy a német tudomány az állam egész életét s ennek folytán egyes fejlődési mozzanatait is, ha azok jogi alakulattal nem birnak, milyen balul itéli meg, annak bebizonyitására elég Labandnak, a legnagyobb élő német közjogásznak, egy kijelentésére hivatkoznom, mely szerint az államjog terén éppugy lehet mindent formákba szoritani, mint a logika terén és az államjog formáin az idő épp oly keveset változtat, mint a logikai kategoriákon. Ha valaki az állam életerős intézményeit épp oly szigoru kategoriákba kivánja foglalni, mint az emberi gondolkozás a priori meglevő, de tartalomnélküli alakzatait, az állambölcseletet üres alaktanná alacsonyitja le. Szükségtelen emlitenem, hogy ott, hol a jog szilárd talaja kezdődik, Laband s az őt követő egész német publicistika hasonlithatlanul magasabb, sőt sok tekintetben irányadó állást foglal el.

Midőn a német tudomány e kérdésre ily kevés világot derit, annál inkább kell sajnálnunk, hogy a külföldi irodalmak oly avatott ismerője, mint Concha ur, nem ismertetett meg bennünket az ujabb angol s amerikai felfogással. Nagy köszönettel tartoztunk volna neki továbbá, ha a tisztán doctrinär álláspontot odahagyva, a modern államalkotmányok keretén belől utalt volna a kérdés practicus megoldására.

Ha már most a vita alatt álló tan elméleti oldalát veszem szemügyre, ujolag meg kell jegyeznem, hogy kimeritő tárgyalás tőlem e helyütt nem várható, csak a szerző urétól eltérő nézetemet fogom főbb vonásaiban röviden vázolni.

Dr. Zergényi Jenő.

Jogirodalom.

«Zur Reform des Irrenrechtes» czim alatt jelent meg legujabban egy csekély terjedelmü de annál magvasabb monographia, mely méltán vonja magára a jogászvilág figyelmét; mert szerzője, *dr. Schroeder E. Ágost*, abban a jogélet egy sötét pontját érinti meg, éles criticismussal világitván meg azon botrányosan felületes és könnyelmü eljárást, melyet itt-ott az állitólag elmebetegségben szenvedők szellemi állapotának itéletbeli megállapitásánál követni szoktak. Ezen eljárásnak pontosabb törvényes szabályozása, illetőleg az arra vonatkozó szabályok korszerü reformálása immár égető szükséggé vált, és valóban csodálkozhatunk, hogy a jelen kornak szabadságszomjazó szelleme mindeddig nem szólalt fel tiltakozólag oly eljárás ellen, mely a személyi szabadság minden biztositékát nélkülözvén, már oly sok hajmeresztő visszaélésre okot szolgáltatott. Sajnos anachronismusnak jelezhetjük, hogy napjainkban, midőn még a legveszélyesebb gonosztevőt is a jogvédelem palladiuma alá helyezik, minden védelem nélkül hagyják azt, kit az aljas fondorkodás elmebetegnek akar nyilvánittatni. Mily hallatlan könnyelmüséggel jártak el itt-ott az illetékes hatóságok efféle ügyek elintézésében, azt szerző több, részben ismert esettel világitja meg; legérdekesebb ezek közül herczeg Sulkovszky, Bellobradevics cs. és kir. kapitány, Ahrens, Fremmerling és dr. Scharf sensationalis esetei; mindezekre nézve kimutatja szerző, hogy mennyire felületesen jártak el az illetékes hatóságok a felhozott tények megállapitásában, és mily kevés bizalmat érdemeltek a véleményezésre felhivott szakértők azon nyilatkozatai, melyek alapján a szerencsétlen denunciáltak tébolydában letartóztatva, hosszu időn át a legválogatottabb sanyargatásoknak vettettek alá.

Van azonban a dolognak más oldala is, a mennyiben az őrültség gyakran ürügyül szolgál arra, hogy a gonosztevők a kiérdemelt büntetés alól elvonassanak. Schroeder e visszásságokra is kiterjeszti figyelmét, elmond többek között egy igen érdekes esetet az osztrák praxisból. Megtörtént, hogy egy sensationális gyilkossági bünesetben a védelem a vádlott mentségéül annak őrültségét allegálta; az expertek e körülmény iránt véleményadásra felhivatván, hosszas vizsgálódás után azon eredményre jutottak, hogy vádlott kétségtelenül *őrültséget simulál*, de mindemellett tényleg őrült is, csak hogy *nem őrültnek* véli magát, és hogy büntetlenül maradjon, azért ő, ki valóban őrült, őrültnek szinli magát. Az ily okos bolondra ráillenek a költő szavai «In seinem Wahnsinne ist Methode!» Igen találó azon oldalvágás is, melyet szerző az ugynevezett physio-psychikai iskola tulzásai és a hypnotismussal üzött szédelgés ellen intéz. Egy szóval Schroeder

könyve nem csak érdekfeszitő tartalma, hanem az okoskodás szigoru logikai következetességénél fogva méltó arra, hogy a szakközönségnek azt figyelmébe ajánljuk; mert e kis füzetre teljesen ráillik az, mit dr. Scherzer ugyanazon szerző egy másik szellemi terményéről (Das Recht im Irrenwesen) mond: «Wer das Werk ohne Voreingenommenheit zur Hand nimmt, und mit unbefangenem Auge prüft, wird leicht erkennen, dass der Verfasser mit grosser Gründlichkeit und nach einem Studium aller thatsächlicher Verhältnisse, in überaus systematischer Weise zu Werke ging: *um ein Denkmal des krankhaften Rechtszustandes der Gegenwart zu schaffen*».

Dr. Schnierer Aladár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalék a birtokszerzés roszhiszemüségének elbirálásához.

Felperes követeli az X. községi telekkönyvi 450. h. r. számu részletnek vázlatrajz szerinti $^1/_8$-ad részét az alperestől, ki ezt tényleg birja.

Alperes elismeri a birtoklást s állitja, hogy a vázrajzon kitüntetett terület nem a 450. h. r. számu részlethez tartozó, hanem az ő tulajdonát tevő 415. h. r. számu részletnek képezi kiegészitő részét s viszontkeresetet támaszt annak tulajdonjoga iránt, mert az tévesen helyszineltetett bele a 450. számu részletbe, minthogy ő és jogelődje, a kitől azt vette, ezt a részletet már 1853. évtől birják, tehát elbirtoklás is fenforog az 1887. évben inditott keresettel szemben.

A per folyamán előtérbe nyomulván az a kérdés, hogy a követelt részlet, mely helyrajzi számhoz tartozó, a szakértői szemle azt állapitotta meg, hogy az, a mit felperes követel, csakugyan a 450. h. r. számhoz tartozik s nem tartozhatik a 415. h. r. számhoz azért sem, mert attól természetes határvonal által egy más elnevezésü dülőbe határoltatik el.

Az elsőbiróság ennek daczára elutasitá felperest, s alperes viszontkeresetét megállapitotta azon alapon, mert a szakértői helyszini szemle és a tanuk vallomása által az a körülmény nyert megállapitást, hogy a peres terület nem a felperesi 450. számu, hanem az alperesi 415. h. r. sz. részlettel birtokoltatik együtt, és birtokoltatik alperes javára jogelődei által 1853. évtől, tehát elbirtoklás forog fen; azt a körülményt, a mi a perhez csatolt telekkönyvből látszik, hogy t. i. *felperes* a 450. h. r. sz. részletnek 1872-től bejegyzett *3-ik tulajdonosa*, hogy tehát ez által az elbirtoklás *megszakittatott*, az elsőbirói itélet röviden csak azzal mellőzi, hogy felperes nem vehetett többet ekkor, mint a mennyit jogelőde birt.

A budapesti kir. tábla 44825/90. sz. itéletével ezzel ellenkezőleg marasztalólag határozott, indokolván ezt a vázlatrajzzal, s a szakértőknek a helyszinén adott véleményével, mely szerint a vázrajz a természetben való fekvésnek megfelel, hogy t. i. nem tartozhatik a peres terület a 415. részlethez, mert természetes határvonal is van köztük;

a viszontkeresetet azért utasitja el a kir. tábla, mert *bár beigazoltnak veszi a 32 évet meghaladó* birtoklást, *de ezt megszakitotta felperesnek 1872. évben szerzett nyilvánkönyvi* joga, a mint ezt az id. törvk. szab. 21. §-ával érvényben hagyott osztr. polg. tkv. 1500. §. is rendeli, *és mert alperesek nem is állitották, hogy felperest e vételnél rosszhiszemüség terhelné.*

A Curia 5110/91. sz. itéletével a másodbirói itéletet megváltoztatván, az elsőbirói itéletet hagyja helyben; indokai következők:

habár a szakértők a helyszinelési adatok alapján a 450. h. r. sz. részlethez tartozónak mondják is a perelt részletet, ez magában nem ok arra, hogy alperes annak kibocsátására köteleztessék, mert felperesek a szóban forgó területet jogszerüen meg nem vehették, mert akkor, midőn felperesek az egész tkvi jószágtestet 1872-ben megvették, alperesek a perelt részt hosszu éveken át háboritlanul birták a tanuk vallomásai szerint, *és felperesek alperesek nyilván gyakorolt birtoklásáról a vétel alkalmával meggyőződést szerezhettek;*

mert továbbá felperesek türték alpereseknek 15 éven át való birtoklását; mert továbbá felperesek a telekkönyvi állás szerint 6 holdat tevő 450. h. r. sz. részletből természetben 6 holdnál többet birnak; vételük után 15 évvel tehát, a telekkönyvi vázlatrajz tartalmára és alakjára alperessel szemben jóhiszemmel és sikerrel nem hivatkozhatnak, tehát megitéltetik a viszontkereset.

E rövid ismertetés szerint, a közölt esetből az tünik ki, hogy a rosszhiszemü vétel megállapitására elegendő annak egyszerü következtetése, nem szükséges annak bizonyitása is. Ebben a perben, a mint a kir. táblai itélet kiemeli, alperesek ily kifogással nem is éltek, nem állitották, hogy felperest roszhiszemüség terhelné; a m. kir. Curia pedig ezt csak következteti abból, hogy alperesek birván a 6 holdból 1200 □ ölet, azt tudnia kellett felpereseknek, midőn megvették ezt a részletet, tehát csak az illeti őket, a mit elődjük birt.

A curiai itéletben még az is hangsulyoztatik, hogy felperesek annyi területet birnak, a mennyi a telekkönyvben nevükön áll, sőt annál többet, tehát nincs joguk alperesektől követelni a bár ezen részlethez tartozónak megállapitott területet.

Szerény nézetem szerint a közölt esetben sem a *rosszhiszemüség nincs igazolva, sem elbirtoklás nem forog fen;* sem *a telekkönyvi* helyszinelés adatai szerinti *területmértékre való hivatkozás meg nem állhat.*

Rosszhiszemüség fenforgása és megállapitása nézetem szerint ki van zárva a telekkönyv alapján való vétel és azon igazolt körülmény által, hogy a perelt részlet csakugyan felperes területéhez tartozónak állapittatott meg a szakértők által. Az 1855-iki telekkönyvi rendtartás életbe lépte óta, a telekkönyvek képezik az ingatlanok tükrét; a ki vesz valamit, első sorban csak a telekkönyvi állapotot tekinti meg; a ki jelzálogkölcsönt ad, nem törődhetik azzal, vajon adósának az egész ingatlan birtokában van-e; hiszen lehet bérben, haszonbérben, vagy más czimen 3-ik személy kezén is. Maga az a körülmény, hogy ha a vevő tudja, miként a megvenni szándékolt ingatlan nincs az eladó kezén, őt jog és törvény szerint az ingatlan tulajdonának megszerzésétől el nem zárja; ily állapota van a jelzálogra kölcsönző hitelezőnek is. A Curiának számos oly itélete forog közkézen, a melyben a 3-ik telekkönyvi tulajdonos jogainak feltétlen érvény szereztetett, sőt nemcsak számos itélet mondja ki ezt, hanem ily irányu az általános gyakorlat, minthogy az O. É. 21. §. által átvett osztrák polg. tkv. 1500. §. rendeli ekként. De visszatérve a roszhiszemüség kérdésére, ennek a roszhiszemüségnek nézetem szerint nemcsak *következtethetőnek*, hanem *bizonyitottnak* is kell lennie. Igaz ugyan, hogy az okszerü következtetés, mint a fenforgó körülmények szükségszerü folyománya bizonyitékot pótol, ámde a jelen esetben ennek következtethetése azért nem lehető, mert a perbeli ellenfél maga sem állitotta azt; a Curia is csak abból következteti, mert alperes *nyilvánosan birtokolta* a peres területet, tehát ezt az ellenfél tudhatta, ha tehát tudta, nem kellett volna neki azt megvennie, vagy ha megvette, nem illetheti őt.

A második argumentum, az elbirtoklás, éppen nem forog fen. E jogi kifejezés fogalmát az O. É. 21. §. által érvényében fentartatott osztr. polg. t. k. vonatkozó §-ai, az 1467—1487. §-ai állapitják meg, nyilván kimondván, hogy az elbirtoklás annak kárára nem válhatik, aki a nyilvánkönyvben biztában ily jogot időközben megszerez (1500. §.). A fenforgó esetben alperes igazolta ugyan, hogy jogelődje birtoklásával együtt a kereset beadásáig (1853—1887-ig) 32 évet meghaladó időn tul békésen birta az ingatlant, de felperes

által már a keresethez csatolt kisebb telekkönyvi kivonattal igazoltatott, ennek a birtoklásnak felperesnek 1872. évben adásvételi jogügyletének bekeblezése által való megszakitása az elbirtoklás tekintetében. Általánosan gyakorolja is minden bíróság, és kell is, hogy gyakorolja a fenálló törvény rendelkezését, s harmadik jóhiszemü szerzővel szemben, ez az elbirtoklás joga eddig soha sem érvényesittetett, csak akkor, ha a tulajdonszerzés körül *a vétel rosszhiszemüsége bizonyitva lőn.* Ebben az esetben, ez a körülmény nemcsak nem bizonyittatik, de nem is állittatik. De feltéve, ha állittatnék, bizonyitottnak akkor sem volna tekinthető, mert maga a Curia is csak következteti azt. Erre nézve pedig már fentebb előadtam nézetemet.

Ugy látszik, hogy e két indokkal a Curia sem látta kellően begyőzve álláspontját, mert harmadik indokként a helyszinelési állapot szerinti térmérték adataira reflectál, kimondván, hogy felperes többet bir, mint a mennyi a telekkönyv szerint őt megilleti, ennélfogva a különbözet nem az övé.

Ez a nézet az eddig követett gyakorlattal homlokegyenest ellenkezik. Mindenki tudja azt, de a telekkönyvi rendtartásban is ki van mondva, hogy a birtok térmennyisége és mivelési ága tekintetében az a helyszinelési munkálat, a mi maig az ország 98%-át tevő területén fenáll, sem nem irányadó, sem e tekintetben felelősség ezért a telekkönyvi intézmény által nem vállaltatik. A legtöbb esetben tényleg az az állapot is áll fen, hogy a helyszinelési térmértéktől eltérő, vagy kisebb vagy nagyobb területü az a földbirtok, mely tényleg a birtokos kezén áll, de megnyugszik a telekkönyvi tulajdonos annak helytelen területi kitüntetésében először azért, mert tudja, hogy ez nem hiteles, s jogait eszerint nem alterálja; másodszor azért, mert a kataszter szerint pontos térmértékről nyerhet tudomást; s harmadszor azért, mert főként az irástudatlan nép, minden hivatalos összeirás, s felméréstől ösztönszerüleg irtózik s azt adóemelés eszközéül tekinti; s negyedszer azért, mert ugyis a kataszter szerint fizeti ingatlanának adóját, nem kétkedik tehát a felett hogy a mit tényleg bir, az az ő tulajdona.

A Curiának az az indoka tehát, hogy felperes a nevén álló 6 holdnál tényleg többet bir, nem lehet indok arra, hogy az által az a többlet másnak itéltessék, mert felperes nyilvánkönyvileg megvette ezt a többletet is, s ez nevére is iratott, s bár alperes birtokolta azt, éppen azért inditotta a keresetet, hogy ezt továbbra meggátolja. Tényleg előfordulnak oly esetek s ezek egyáltalán nem ritkák, hogy a telekkönyvi helyszinelési felvétel szerint 5—6 holdnyit tevő terület 20—24 holdnyit tesz a természetben; ezzel ellentétben a kataszteri földkönyv a tényleges birtoklást ugyancsak a telekkönyvi tulajdonos javára a tényleges birtoklás szerint tünteti ki, de a kataszteri kimutatás adatai tulajdonjogot azért nem állapitanak meg, s a telekkönyvi helyszinelési állapot viszont annál kevésbbé zárja ki a terület meghatározását, mert a legtöbb esetben térmértéket nem is tartalmaz, vagy a mit térmérték szerint kimutat, az bemondás, nem pedig felmérés eredménye.

Addig tehát, mig az 1855-iki helyszinelési eljárás adatai képezik nálunk a tulajdonszerzés és hitelügy alapját, s mig a betétek szerkesztése keresztül vive nem leend, a helyszinelési adatokra mint megbizhatlan alapra épiteni nem lehet.

Biró Vilmos.

Az uj sommás eljárási javaslat szövegezése.

Törvényeink laza szövegezése megszokott dolog. E hibától az uj javaslat sem ment. Oly törvénynél, melynek alapján az ügyfelek jogot nyernek saját ügyeikben a bíróság előtt eljárni, megkövetelhetjük, hogy annak minden egyes rendelkezését a laicus is megértse; már pedig a javaslat számos rendelkezése oly homályos, hogy még a jogásznak is gondot ad annak megértése. Nagyon hosszura terjedne annak felsorolása, ha az összes szerkezeti és szövegezési hibákra rámutatni akarnék, de a javaslatról előzőleg érdemileg már szólván, el nem mulaszthatom egyes kirivóbb hibák megjelölését.

Igy például a 4. §. a per tárgya értékének megállapitását szabályozván, megmondja, hogy «rendszerint» miképen állapitandó meg az érték? Megengedni látszik tehát, hogy lehet nem rendszerinti, vagy rendkivüli értékmegállapitás is; azon eseteket azonban, mikor lehet ily rendkivüli értékmegállapitás és a módot, miként állapittassék meg rendkivüli módon az érték, — taxative elősorolni vagy meghatározni elmulasztja. Vagy fölösleges tehát a szövegben a «rendszerint» szó, vagy ha helyén van, akkor meghatározandók a rendkivüli értékmegállapitás esetei és módja.

A 6., 9., 13., 17., 23., 24., és még más §-ok majd birói illetőségről, majd birói illetékességről szólnak; az «illetőség» és «illetékesség» ugyanegy fogalom kifejezésére fölváltva fordul elő. A különböző kifejezést különböző fogalmak megjelölésére szoktuk használni; ideje volna már erre nézve is a törvényben határozott állást foglalni; akármelyik kifejezés lesz a törvényben, az fog átmenni az életbe, de ha a törvény fölváltva használja e megjelöléseket, megmarad az a gyakorlatban is. A bíróság nem «illető», hanem «illetékes» az eljárásra és nincs akadály, mely eme kifejezés következetes hasznalatát gátolhatná.

A 7. §. a feleknek megengedvén a személyes vagy meghatalmazott által való eljárást, velök «perbeli cselekményeket» végeztet, holott azt engedi meg, hogy «*a felek a perben személyesen vagy meghatalmozott által járhatnak el*». Perbeli cselekmény=perből való cselekvény, épugy mint vasbóli karika, fábóli asztal stb.; a mily rosszak e szók, époly rossz a «perbeli» szó is és a mellett értelme sincs, mert perből való cselekmény nincs s ha már a cselekmény végzése mellett meg akarunk maradni, akkor is rossz a szöveg, mert akkor akként kellene szólania: «a felek a perben cselekményeket személyesen, vagy meghatalmazott által végezhetnek».

A 14. §. meghagyja «mindkét félnek, hogy a tárgyalásra személyesen, vagy *meghatalmazottjuk által jelenjenek meg*». A főnév: «fél» mint birtokos egyes számban van, a birtok: «meghatalmazott», annak daczára, hogy egy birtokosra vonatkozik, a több birtokos egy birtokosnak ragjával van ellátva, és daczára annak, hogy az alany «fél» egyes számban van, az állitmány «jelenjenek» meg, többes szám harmadik személyben van. A helyes szövegezés igy lenne: «A bíróság meghagyja mindkét félnek, hogy a tárgyalásra személyesen vagy meghatalmazottja által jelenjen meg»; vagy pedig: «A bíróság meghagyja a feleknek, hogy a tárgyalásra személyesen, vagy meghatalmazottaik által jelenjenek meg».

A 20. §. «az ügyek felhivása» iránt intézkedik. A hivás csak élő személyhez intézhető, tárgyat hiába hivunk, az a hivásnak meg nem felelhet; ha tehát érthetően akarunk beszélni, akkor a 20. §-t ekként kell szövegeznünk: «Az ügyfelek felhivása a határnapon abban a sorrendben történik, a melyben ügyeik a tárgyalási naplóba bevezettettek».

A 23. §. megengedi, hogy a felek kifogásokkal «élhetnek». A kifogás nem eledel, azzal élni nem lehet, hanem igen is lehet kifogást előadni, fölhozni, érvényre emelni stb. Szolgai utánzása ez a latin szóképzésnek s a mellett képletes kifejezés, mely megállhat versben vagy regényben, de nem a törvények szövegében.

A 36. §. az egyezség «megkisértése» iránt rendelkezik, holott kétségkivül próbáról, kisérletről van szó; tehát a szövegbe a «megkisértheti» helyett «megkisérelheti» teendő; mert kisértet=Gespenst; kisérlet=Versuch; kisérteni=spucken; kisérelni, próbálni=versuchen.

A laza szövegezés mintái a 125. és 203. §-ban jelentkeznek. E §§. következők.

«125. §. A felebbezési eljárásban, amennyiben a jelen fejezet intézkedéseiből *más nem következik*, a járásbiróság előtti sommás eljárás szabályai megfelelően alkalmazandók.»

«203. §. Amennyiben a jelen fejezet határozataiból *egyéb nem következik*, a felülvizsgálati eljárásban a felebbezési eljárásra vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók.»

A felek és a biró törhetik fejüket, nem azon, hogy mi van ezekben a fejezetekben, hanem a fölött, mi következik belőlük? mert e §-ok szerint alkalmazást nyernek nemcsak ezen fejezetek rendelkezései, hanem még alkalmazandó mindaz, ami ama rendelkezésekből következik s ha sem a fejezetben nincs rendelkezés, sem a rendelkezésekből nem következik más, akkor áll be a sommás, illetőleg felebbezési biróság előtti eljárási szabályok alkalmazása. Az eljárás a sommás, a felebbezési, és felülvizsgálati biróság előtt különös rendelkezések által szabályoztatván, sokkal helyesebb volna egy általános részben az eljárás általános szabályait tárgyalni és azután azt mondani, hogy a sommás, a felebbezési, illetőleg a felülvizsgálati eljárásban az általános szabályok következő eltérésekkel alkalmazandók és aztán taxative lennének az eltérések fölsorolandók. Sőt még a jelenlegi szerkezetben is helyesebb lenne e §-ok szövegezése akként, hogy a felebbezési (illetőleg felülvizsgálati) eljárásban a sommás (illetőleg felebbezési) biróság előtti szabályok következő eltérésekkel alkalmazandók s mindkét fejezet aztán taxative sorolná elő az eltéréseket s ne hagyná nyitva a kérdést, valjon *mi következik* eme fejezetek rendelkezéseiből?

A 142. §. megengedi, hogy az ellenfél a szóbeli tárgyalás befejezéseig a felebbezéshez, — a 189. §. pedig megengedi, hogy az ellenfél az elleniratban a felülvizsgálati kérelemhez «*csatlakozhat*». Csatlakozom az előttem szóló álláspontjához, nézetéhez, véleményéhez, — ez mindig az jelenti, hogy az előttem szóló álláspontja, nézete, véleménye az enyém is: ha tehát én az én ellenfelem felebbezéséhez vagy felülvizsgálati kérelméhez csatlakozom, ez azt jelenti, hogy én az ő felebbezését, felülvizsgálati kérelmét a magam részéről is helyeslem, elfogadom, magaménak vallom. Nem szenved kétséget, hogy a javaslat ezt kimondani nem akarhatja, mert ez képtelenség lenne; hanem kimondani akarja első esetben azt, hogy az ellenfél a felebbezési eljárásban a tárgyalás befejezéseig, a felülvizsgálati eljárásban pedig az elleniratban kijelentheti, hogy a maga részéről ő is felebbez, illetőleg felülvizsgálatot kér, ami azonban nem csatlakozás a felebbezéshez vagy felülvizsgálati kérelemhez, hanem attól külön álló és a dolog természeténél fogva azzal ellentétes ténykedés, t. i. külön felebbezés nem az ellenfél javára, hanem annak ellenére. Ez a csatlakozás aztán számos §-ban kisért.

A 157. §. föltételezi annak lehetőségét, hogy a felebbező fél a tárgyalási határnapot a felebbezési kérelem előadása előtt, de annak előadása után is elmulaszthatja, holott ez utóbbi eset elő nem fordulhat. A felebbező fél igen is elmulaszthatja a határnapot a felebbezési kérelem előadása előtt az által, hogy a tárgyalásra meg nem jelen; de ha már megjelent és kérelmét előadta, a kérelem előadása után a tárgyalást többé el nem mulaszthatja, mert hisz megjelent; hanem legfölebb távozhat a tárgyalásról, elhagyhatja a tárgyalást. Ez esetre tehát nem a mulasztás, hanem a távozás következményei állapitandók meg.

Ezen szemelvények után csupán még egy kirivó szerkezeti hibára kivánok rámutatni, mely a javaslaton ritka következetességgel végig huzódik és sok helyen a szöveget érthetetlenné teszi. E hiba az, hogy a tárgymutató névmás majdnem mindenütt rosszul van alkalmazva. A mutató névmások az, ez, a, e; többek között a 17., 27., 43., 46., 49., 64., 76., 92., 99., 105., 110., 114., 123., 159., 173., 190., 192, 193., 196. és 198. §-okban vannak helytelenül alkalmazva és mindezen §-okban a távolabbi tárgymutató «*az*», esetleg valamely raggal használhatik a közelebbi tárgymutató «*ez*» helyett. Igy például a 64. §. igy szól: «A bizonyitás felvétele, vagy annak folytatása» stb., minek folytatása? igy a mint a szöveg szól, a bizonyitás folytatását kell értenünk, mert «annak» a távolabbi tárgyra mutat vissza, a távolabbi tárgy pedig a bizonyitás; de ha a «felvétel» folytatását akarjuk alatta érteni, akkor a közelebbi tárgymutatót kell használnunk s akkor a szövegnek igy kellene szólni: «A bizonyitás felvétele, vagy ennek (t. i. a felvételnek) folytatása» stb. Ily hiba van a többi fent idézett §-okban is.

Ha e javaslatból csakugyan törvény talál lenni, nagyon kérjük az illetékes tényezőket, hogy a szövegezést és a szerkezetet kellő figyelemre méltatni el ne mulaszszák.

Tóth Gáspár.

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

XVIII.

«Falsa denominatio.»

A «Jogt. Közl.» idei 3-ik számában közölt bünesetből kifolyólag kifejlett érdekes eszmecserével kapcsolatosan egy pár igénynélküli észrevételem van.

A már részletesen közölt s itt könnyebb áttekintés okáért rövidre vont tényállás szerint *E.* egy mulató helyiségben elvesztette óráját. Mielőtt a mulatóhelyiségből távozott volna a tulajdonos, megtalálja az órát *K.* és eltulajdonitási szándékból birtokba veszi. Nehány nap mulva a tulajdonos ráakad órájára egy órásnál. *K.* beismeri, hogy az órát ő vitte oda. Ekkor *E.* és *K.* között egyesség jő létre. *E.* visszakapja óráját, mielőtt az ügy biróság elé kerülne.

Nehány nap mulva *B.* többek előtt azt beszéli, hogy *K.* az órát a tánczmulatságon kilopta *E.* zsebéből. Ekkor *K.* bünvádi panaszt emel a járásbiróságnál *B.* ellen, rágalmazás vétsége miatt. *B.* nem tudja bizonyitani, hogy *K.* kilopta *E.* zsebéből az órát és a biróság, panaszlottat 5 napi fogházra és 5 frt pénzbüntetésre itéli.

A büntetés kiállása után *E.* lopás miatt emel panaszt *K.* ellen, *B.* pedig hamis vád miatt. Az elsőbiróság megállapitja mindkét büntetendő cselekményt és 1 évi börtönbüntetést szab. A budapesti kir. itélő tábla csak lopás vétségében itéli vétkesnek vádlottat, mig a Curia a minősités kérdésében helybenhagyja az elsőbirói itéletet s összbüntetésként *két évi fegyházbüntetést* szab.

A kir. tábla arra alapitotta felmentő itéletét, hogy vádlott az órát, a vizsgálat adatai szerint, csakugyan a mulatóhelyen, a földön találta s azt a cselekményt, hogy a talált tárgyat megtalálta, *nem vélte a lopás fogalma alá vonhatónak* s igy jóhiszemüleg emelt vádat *B.* ellen, ki azt állitotta róla, hogy *káros zsebéből* lopta ki az órát, ebből kifolyólag nem találta alkalmazhatónak a Btk. 227. §-át.

A Curia elmarasztaló itéletét a következő indokokra alapitja:

a) vádlott, midőn az óra megtaláltatott (az órásnál), megtagadta annak visszaadását, és azt is tagadta, hogy találta volna, sőt *B.* ellen, rágalmazás miatt panaszt emelt;

b) *B.* nem tudta bizonyitani a rágalmazás miatt ellene inditott vizsgálat folyamán, hogy *K.* az órát lopta; ezért a biróság jogérvényesen elmarasztalta *B*-t:

c) vádlott tudva az óra nála létét, mégis eltagadta, tehát bünössége tudatában, a büntető birósághoz felhivta *B.* megbüntetésére s akkor tette azt, mikor csakis ő tudhatta, hogy *B.* a rágalmazásban nem vétkes;

d) a tudva és akarva megvalósitott jogsértő cselekmény büntetőjogi következményeit nem háritja el az az indok, hogy vádlott talán tévedésben lehetett azon elnevezés iránt, mely alá a törvény a részéről elkövetett büntetendő cselekményt sorolja. A Btk. 258. §. szerint az az irányadó, hogy valótlan tény állittatott-e nyilvánosan, vagy nem? Ez esetben *B.*

nem tudta bizonyitani *állitásának beltartalmát* s azért itéltetett el;

e) K. cselekményét mindkét bíróság tényleg lopássá minősitette, tehát még látszata se forog fen annak, hogy *B.* valótlan tényt állitott volna vádlottról.

Akár a vizsgálat adataival egybevetve, akár elvontan büntetőjogi szempontból vizsgáljuk a Curia itéletét, kihivja a birálatot.

Először is annak indokai részben éles ellentétben állanak a bizonyitási eljárás folyamán tisztázott adatokkal, mint az már kimutattatott a «Jogt. Közlöny» 8-ik számában. És ez ellentét annál fontosabb, mert a bünösség kérdésében a birói elhatározás egyik főmotivuma volt.

A vizsgálat adatai szerint, a curiai indokokkal ellentétben, *K.* még a bünvádi panasz beadása *előtt*, tanuk jelenlétében beismerte, hogy az órát ő találta meg és tényleg a *panasz beadása előtt vissza is adta a tulajdonosnak.* Ezután nyilatkozott róla többek előtt *B.* akképen, hogy *K.* kilopta *E.* zsebéből az órát.

A vizsgálati adatok és a curiai itélet indoka között eme különbség lényeges. Mert ha csakugyan bizonyitva volna, hogy vádlott még a birósági tárgyaláskor is tagadta az óra nála létét, következőleg azt addig vissza sem adta; ha a bíróság előtt is tagadta az óra jogtalan birtoklását; ha a tárgyalás ama ténykérdés tisztázására is ki lett volna terjesztve, hogy egyáltalában lopás esete forog-e fen? akkor vádlott eljárásában kétségen kivül felismerhető volna az animus injurandi.

Sajnos, hogy a fogyatékosságban bővelködő tárgyalási jegyzőkönyvben semmi nyoma, hogy a tárgyaló biró a vád és védelem érveit meghallgatta volna. De eme jegyzőkönyvből is kitünik annyi, hogy vádlott, mint a rágalmazási vétségben magánvádló, az óra birtoklása körülményeit nem igyekezett titokban tartani, sőt bizonyitásra hivta fel vádlottat, *tehát éppen alkalmat nyujtott annak, hogy a vád ellenében lehető érveit érvényesithesse.*

B. a vád ellenében nem érvényesitette érveit. Nem bizonyitott. Meg se kisérlette bizonyitani, hogy *K.* órát lopott, hanem röviden kijelenti, hogy a vád ellenében nincs semmi bizonyitéka, s egyszersmind meg is nyugszik az elmarasztaló itéletben.

Vádlottnak joga van lemondani a védelemről az ellene felhozott váddal szemben. Hamis vád esetén, a büntetőjogi beszámitás kérdésére nincs semmi befolyással, ha vajon *B.* tudta volna-e bizonyitani *K.*-val szemben, hogy a rágalmazás miatt ellene emelt panasz alaptalan. Ez a körülmény tehát a ténykérdést nem befolyásolja. De bizonyitandó, hogy vádlott *tudva, hamisan* vádolt; arra volt-e irányitva szándéka, hogy a bíróság *B.*-t olyan bünért büntesse meg, *melyet el nem követett.* Ennek bizonyitása nélkül nem létezik hamis vád, mert hiányzik a cselekményből a Btk. 227. §. legfőbb ismérve.

Véleményem szerint a vizsgálat folyamán tisztázott adatokban nem találhat alapot az a birói kijelentés, hogy vádlott, midőn panaszt emelt rágalmazás miatt, s midőn ezt a tárgyalás folyamán fentartotta, meg volt győződve vádja alaptalanságáról.

Tény, hogy vádlott az előadott körülmények között talált óra jogtalan visszatartásával lopást követett el. Mert a jogi vélemények többsége és a curiai gyakorlat is ezt a felfogást követi. Ha tehát pusztán jogi alapról vizsgáljuk *B.* ama kijelentését, hogy *K.* órát lopott: igaznak kell tekintenünk. A Curia is erről az alapról birálta el a kérdést, az állitás «*beltartalmát*» vizsgálva. Ugyde annak megitélésénél, ha vajon *K.* tudva és akarva emelt-e hamis vádat *B.* ellen, nem döntő körülmény, hogy *K.* cselekménye *beltartalmilag* megfelel a lopás fogalommeghatározásának. Mert a falsa denominatio eseteiben is megállapitható a hamis vád.

Jelen esetben, a birói elhatározásnál első sorban figyelemet érdemel az a körülmény, hogy vádlott, *az ő hite szerint*, a talált óra jogtalan visszatartásával nem lopást követett el, mely véleménye azon általános köztudatból ered, mely szerint a találás utjáni vagyonszerzés nem azonos a lopással. Tény, hogy vádlott a károssal az ügyet, magán uton teljesen rendbehozta. Az ő tudata szerint a jogellenes cselekmény minden következményeit bíróságon kivül elenyésztette. Ezután terjesztette volna *B.* azt a hirt, hogy az órát *E. zsebéből kilopta.* Az valótlan, hogy az óra *zsebből lopatott ki.* Midőn vádlott panaszol *E.* ellen rágalmazás miatt, ez a valótlan állitás befolyásolja akaratát. És még az, hogy ő a lopást sem ismeri fel saját cselekményében.

A törvény nem tudása senkinél sem szolgálhat mentségül. De egyébre nem kötelezhető a polgár, mint hogy a törvény tiltó határait ismerje általánosságban. *K.*-nak tudnia kellett, hogy a talált óra jogtalan megtartásával törvénybe ütköző cselekményt követ el. De nem tudhatta azt, hogy ez a cselekmény a büntetőtörvény melyik fogalommeghatározásának felel meg. Még kevésbé tudhatta, hogy a judicatura milyen véleményben van a hasonló cselekmény minősitése kérdésében. Hiszen még a bünügyi jogászok sincsenek egyhangban. Ha tehát azt hitte *K.*, hogy nem lopott, és *B.* neki, részéről el nem követett, megbecstelenitő cselekményt tulajdonit, még pedig bebizonyitottan *valótlan tények kapcsolatában*, mellette áll az a jogi vélelem is, hogy jóhiszemüleg folyamodott a bírósághoz jogvédelemért. A birónak feladata lett volna tisztázni a tényállást s megfelelő vizsgálat után dönteni a felett, ha vajon van-e rágalmazás jelen vagy nincs.

A Curia, a hamis vádat illetőleg, a szándékosságot arra alapitja, hogy vádlott *bünössége tudatában* hivta fel a bíróságot arra, hogy büntesse meg ellenfelét rágalmazás miatt. De ez a körülmény éppen nem bizonyitja a dolus jelenlétét. Ha *B.* azt a hirt terjeszti *K.*-ról, hogy megtalálta *E.* óráját és azt jogtalanul visszatartotta: akkor, a vizsgálat adatai alapján valónak ismert tényt állitott volna. Ha ezért az állitásért emelt panaszt *K. B.* ellen, helye van annak a fentebbi indokolásnak. Ugyde *B. valótlan* állitással igyekezett kisebbiteni *K.* jó hirnevét polgártársai előtt, azt állitván, hogy az az órát káros *zsebéből* kilopta. Ha *K.* e miatt panaszolt és felhivta a biró előtt panaszlottat, bizonyitsa be, igaz-e, hogy kilopta káros zsebéből az órát: nem lehet joggal azt mondani, hogy vádlott a neki tulajdonitott cselekményben való bünössége tudatában hivta fel a bíróságot panaszlott igaztalan megbüntetésére. Vádlott, a mit elkövetett, nemcsak, hogy nem titkolta, hanem nem is titkolhatta. Mert a kérdéses ügy tanuk előtt intéztetett el, a kik a tárgyalásra meg is hivattak, de ki nem hallgattattak. És éppen azért nem hallgattattak ki, mert a biró a vádlevél alapján azt a kérdést intézte *B.*-hez: tudja-e bizonyitani, hogy igaz az a tőle származott hirlelés, hogy *K.* kilopta az órát *E.* zsebéből és erre kijelentette, hogy nem tudja bizonyitni.

Feltéve, hogy *K.* az órát nem a mulató-helyiségben, hanem azon kivül, vagy *azután* találta volna meg, miután onnan a tulajdonos már eltávozott, tehát a jogalany és dolog közötti physikai kapcsolat teljesen megszünt, ez esetben a cselekmény nemcsak a közfogalom, hanem a büntetőtörvénykönyv értelmében is nem lopás, hanem jogtalan elsajátitássá minősülne. Ha a találóról azt állitja *B.*, hogy az órát kilopta káros zsebéből, nemcsak a cselekmény elkövetése körülményeit illetőleg állit valótalant, hanem *beltartalmilag* is. Mert a jogtalan elsajátitásnál *sulyosabban imputalandó, megbecstelenitő bünt* tulajdonit *B.*-nek, melyet nem követett el. Ha ebben az esetben fordul vádlott, különben «bünössége tudatában» a bírósághoz jogvédelemért s a bíróság elitéli *B.*-t rágalmazás miatt: elmarasztalható-e *K. joggal* hamis vád miatt? és ha a kérdés ebben az alakban kerül vala a Curia elé, ekkor is akként itélt volna, mint jelen esetben?

Pedig a *büntetőjogi beszámithatóság kérdésében*, a hamis

vádat illetőleg, a két eset között nem lehet különbséget tenni. Mert midőn a concret esetben, a hamis vádat illetőleg a szándékosságot vizsgáljuk, nem az a kérdés vár feleletre, hogy *K.* tudta-e, ha vajon a jogalany és a büntett közvetett alanya között a physikai kapcsolat olyképen szakadt-e meg, hogy előbbi physikai hatása a dologra teljesen megszünt, hanem az, hogy *K. felismerte* és *felismerhette-e* cselekményében *ugyanazt*, a mit neki *B.* tulajdonitott polgártársai előtt s vajon az volt-e czélja, hogy *B.*-nek tudva, czélzatosan, alaptalan váddal bajt szerezzen s ebből az indokból folyamodott-e a bírósághoz, hogy igaztalan büntetéssel sujtson?

Erre a kérdésre a fentebbiekben megfeleltünk s igy felesleges tovább fejtegetnünk, hogy a hamis vád miatt elitélt *K.*-val szemben, *nem állapitható meg a szándékosság* és igy teljesen osztjuk ebben a kérdésben e lapok szerkesztőségének abbeli nézetét, hogy *helyesebben itélt a budapesti kir. itélő tábla, midőn vádlottat a hamis vád büntényének vádja alól felmentette.*

Még egy más szempontból is kihivja a birálatot a Curia itélete.

Ez a *büntetés mértékének* a kérdése.

A Curia két évi fegyházbüntetésre itélte a vádlottat.

Véleményünk szerint ez a sulyos büntetés nem áll arányban a jogsértés mennyiségével. Abban az esetben se mondhatjuk arányosnak, ha a Curia 49-ik számu döntvénye vezérfonalát követve, tulteszszük magunkat az ujabb iskola helyesebb tanain, nem individualisálunk a büntetés kimérésénél hanem a mathematikának e kérdésben bizonytalan homokalapjára helyezkedünk, s a számegységek szerint veszszük számba a sulyositó és enyhitő okokat.

A büntetés tulszigorát illetőleg dr. Fayer László ur a «Jogtudományi Közlöny» 4-ik számában tüzetesen előadta érveit. Azokhoz nem sokat adhatunk.

De legyen szabad egy pár észrevételt füznünk a «Jogtudományi Közlöny» 4-ik számában, «*a büntetések mérvének kérdésére*» vonatkozólag, a 30-ik lapon közlöttekhez.

Közlő, a Curia álláspontját védelmezve, nem tartja jelen esetre alkalmazhatónak a Btk. 92-ik §-át, mert az eddig (a jogi vitatkozások során, de nem az itéletekben) felhozott enyhitő körülmények, u. m. *fiatal kor, rovatlan előélet, töredelmes bevallás, a lopott dolog csekély értéke, a kár jóvá tétele*, nem elegendők arra, hogy a Btk. 92. §-a alkalmazását indokolhatnák.

«A fiatal kor *nem menti* azt, hogy a tolvaj még hamisan is vádoljon mást; a rovatlan előélet nem jöhet számba *mint tulnyomó* enyhitő körülmény és különösen nem fiatal embernél; a kár megtéritése csak a lopás tekintetében történt, ezekből kifolyólag — mondja az észrevétel — a Curia szigorubb itéletének volt helyesebb érzéke *az egyéni szabadság biztositékai* iránt, mint az elsőbiróságnak.»

Abban igaza van az észrevétel irójának, hogy a fiatal kor nem *mentő* körülmény (a Btk. 84. §-a esetét kivéve, mely §. jelen esetben nem alkalmazható), de *enyhitő körülmény*, mert azzal okozatos kapcsolatban van a kellő belátás, a higgadt megfontolás hiánya. Az is kétségtelen, hogy a rovatlan előélet *egymagában* nem jöhet számba, mint *tulnyomó* enyhitő körülmény, de lehet tulnyomó a *többi* enyhitési okok *együttes kapcsolatában*. De véleményünk szerint a *fiatal koruaknál* is enyhitő körülménynek veendő, csak annak *nyomatékosságára* lehet befolyással az, hogy a büntevő megelőzőleg mennyi ideig tartózkodott a jogsértő cselekményektől.

Ha bizonyitottnak is veszszük a különben éppen nem bizonyitott tényt, hogy *K.* tudva, szándékosan emelt hamis vádat *B.* ellen, a büntetés kimérésénél tekintetbe veendő lett volna az a körülmény is, hogy *K.* részéről csak ugy vált lehetségessé a vád érvényesitése, hogy a biróság az eljárás legelemibb szabályait is mellőzte; különben azonnal rájön, hogy a *K.*-ról állitott tény beltartalmilag való és hivatalból meginditja lopás vétsége miatt az eljárást, felmentvén *B.*-t a rágalmazási vétség vádja alól; tekintetbe veendő volt, hogy *B.* a vád ellen a rendelkezésére álló és könnyen érvényesitett mentséget nem használta, különben azonnal elesik a vád alapja, továbbá: hogy a biróság oly egyoldalu beismerés alapján itélt, mely a vizsgálat más adataival nem volt támogatva, holott a cselekmény körülményeinek kideritése annál könnyebb volt, mert a hivatkozott tanuk a tárgyaláson meg is jelentek. Ha sulyositó ok az, hogy a vádlott átgondoltan, megfontolva, ravasz kiszámitással, koholt bizonyitékokkal vezeti félre a birót, hogy vádját annál biztosabban érvényesithesse: akkor enyhitő körülmény gyanánt veendő, midőn a vád támogatása czéljából semmi ravaszsággal nem él a feladó; egyoldalu kijelentésre érvényesül a vád és csakis ugy érvényesülhet, ha a biróság a *legszükségesebb elővigyázatot mellőzi* és a vádlott nem menti magát.

Ezek szerint tehát enyhitési okok gyanánt szólanak vádlott mellett;

a) fiatal kor;

b) rovatlan előélet;

c) a lopást illetőleg a kár csekélysége és annak jóvátétele;

d) hogy *B. K.*-ról a lopás tényét mások előtt, nem a bizonyitott tényeknek megfelelőleg, hanem *sulyosbitólag, valótlan ténykörülmények kapcsolatában* terjesztette, mely körülmény befolyásolta vádlott kedélyét és akaratelhatározását;

tekintve ezek mellett, az előbb előadott enyhitő körülményt is s tekintve, hogy ezekkel szemben más sulyositási ok nem terheli vádlottat, mint az előadott minősités, véleményünk szerint *még az alsóbiróság részéről megállapitott büntetés sem állott arányban a büntetendőség mennyiségével.*

Bodor László.

Különfélék.

— **A Btk. novellájának** a képviselőház elé terjesztett javaslatával a legközelebbi számban tüzetesen foglalkozunk.

— **A sommás eljárásról szóló javaslat** tárgyalása alkalmából a pécsi ügyvédi kamara hosszabb kérvényt intézett a képviselőházhoz, melyből a következőket közöljük:

Midőn a jelzett javaslatot — bár a részleges reformot elvileg nem helyeseljük — üdvözölnők, mint az első nagy lépést igazságszolgáltatásunknak a modern jogélet kivánalmaihoz mért ujjáalkotása felé, lehetetlen, hogy ugy saját karunk létérdekei és reputatiója, mint az uj alapokon megalkotandó magyar igazságszolgáltatás tökélyesitése érdekében szavunkat fel ne emeljük a javaslat azon intentiója ellen, mely az ügyvédi karnak a sommás eljárás egész rendszerében való mellőzésére irányul nemcsak, de az ügyvédi közreműködést mint az eljárás elveivel meg nem férő, tehát megszoritandó akadályt igyekszik feltüntetni s a jogképviseletet kitörli a hivatásos szakfoglalkozások sorából, midőn annak teljesitésére bárkit is feljogosit.

A javaslat 7. és 8. §-ai a képviseletről intézkedvén, elvül kimondják, hogy sommás eljárásban minden 18 évet meghaladott férfi képviselhet meghatalmazotti minőségben bármely felet, sőt meghatalmazás igazolása nélkül is felléphet bármely fél érdekében s csak ha a hivatlanul képviselt fél utólag nem hagyná helyben ténykedését, lesz elmarasztalandó az ellenfélnek okozott költségekben.

Indokolja a javaslat e rendelkezéseket azzal, hogy az ügyvédi kényszer mellőzése a fenálló joggal megegyez; csak annyiban tér el az eddigi szabálytól, hogy a meghatalmazott önjogosultságát nem kivánja meg.

Egy reformtörvényjavaslatban azonban felette gyenge argumentumnak tartják azt, hogy valamely intézkedés csak azért vétessék fel, mert ez az eddigi s reformáltatni szándékolt eljárásban is igy volt.

A felek személyes közreműködése a perben teljes épségben meg lenne óva akkor is, ha a törvény kimondaná, hogy sommás eljárásban a felek perbeli cselekményeket személyesen, vagy meghatalmazott ügyvéd által végezhetnek.

A perlekedő felek érdekével ellenkezik a laicus jogképviselők feltétlen alkalmazhatása, mert ezekben nem található fel sem vagyoni sem erkölcsi garantiája annak, hogy a rájok

bizott ügyben megbizójukat a kellő lelkiismeretességgel képviseljék, mert hogyan recompensálhatná magát a fél az ellenféllel való összejátszás esetén a laicus megbizott ellenében, ki még bünvádi uton sem volna hatályosan felelősségre vonható, mert a szándékosságot, hacsak némi ügyességgel intézné az összejátszást, nem lehetne rábizonyitani, miután nem szakértő s igy azzal védekezhetnék, hogy ő a legjobb hiszemben cselekedett.

A javaslat a külföld mintaképeivel ellentétben a legszélsőbb határokig kiterjeszti nemcsak a felek személyes pervitelét, hanem a törvényben járatlan meghatalmazottak szereplését még a felebbviteli biróságok előtt is, s hogy ezt megtehesse, inkább a modern peres eljárás általánosan bevett szabályait nyirbálja meg, s ezzel már jó eleve hinti el magvait annak a burjánnak, mely az ültetendő csemetét majdnem fejlődésében és megizmosodásában gátolni hivatva lesz.

Már azon körülmény is, hogy a felebbviteli bíróság társas bíróság, melynek eljárására a dolog természeténél fogva nem illenek az egyes-biró előtti eljárás szabályai, szükségessé teszi. hogy ott a felek szakértő képviselővel jelenjenek meg, mert a társas-birói eljárás nem mellőzheti a szabatos jogi formákat oly mérvben, mint ez az egyes-biró előtt lehetséges; szükséges tehát, hogy ott a feleket szakértő jogászok képviseljék, kik érdekeiket a kivánt formák közt védelmezzék s másrészt a bíróság terhén a peranyag előkészitése által könnyitsenek.

De minthogy a ténykérdésben további felebbezésnek helye nincs: már e miatt is szükséges a perlekedő közönség érdekében, hogy a másodbíróságnál a per jogi szakértő képviselet ellenőrzése mellett tárgyaltassék.

— **Ártatlanul elitélve.** A Budapesti Hirlapban olvassuk a következőket: «Samsal Katicza goszpodinceni lakos 1886. évben férjét megölte, holttestét felapritotta s a kemenczében elégette. Büntársa állitólag Drakulics Sándor volt. A törvényszék Samsal Katiczát tizenöt évi fegyházra itélte, Drakulicsot pedig fölmentette. A Curia Drakulicsot is vétkesnek találta s életfogytig tartó fegyházra, Samsal Katiczát pedig halálra itélte, mely itéletet a király életfogytig tartó fegyházra változtatott át. A végtárgyaláson Drakulics ellen, a ki váltig tagadta a gyilkosságban való részességet, Samsal Katicza és ennek kis fia bizonyitott. Most, miután Drakulics már hat évet töltött az illavai fegyházban, váratlan fordulat állott be. Samsal Katicza ugyanis és ennek időközben fölserdült fia a boldogtalan ember teljes ártatlanságát bizonyitják, miért is megujitották ellene a vizsgálatot s e czélból az asszonyt Mária-Nosztráról, Drakulicsot pedig Illaváról Ujvidékre kisérték. Drakulics hat éven át minden évben erősitgette a fegyházban járt miniszteri biztos előtt ártatlanságát, de hasztalan. Most végre Samsal Katicza a mária-nosztrai kath. papnak töredelmesen meggyónta bünét és fölkérte a papot, hogy tegyen jelentést Drakulics ártatlanságáról. Később maga is jelentkezett a fegyház igazgatójánál és töredelmesen vallomást tett».

Nem vagyunk képesek a jelen pillanatban ellenőrizni, hogy ezen értesités mennyiben felel meg a valóságnak. Különösen mivel nem mondatik meg, hogy ki hát a tettes, az asszony-e, vagy más valaki? Az ellenben bizonyos, hogy az annak idején hiressé vált Drakulics-eset, mely a Döntvénytár u. f. XVIII. 1. sz. a. található, hiven van feltüntetve és ebből azt kell következtetnünk, hogy a B. H. hivatalos forrásból kapta az értesitést. Ha a hir valósul, igazságszolgáltatásunknak nagyon szomoru képe fog feltárulni. De különösen az alsóbirósági felmentésekkel szemben a felsőbirósági elitélések korlátlanságának veszélyei, melyekre minden egyes esetben utaltunk, ismét a közönség szemei elé jutnak. (L. egyébiránt első czikkünket.)

— **A budapesti egyetem jog- és államtudományi karának jutalomtételei:**

1. *A magyar közjogból.* A törvény és rendeletek közti különbség s ennek viszonya amahhoz általában és különösen a magyar közjog szerint. — Jutalma 360 forint.

2. *A politikából.* Fejtessék ki a felségiség (souverainitas) tana, különösen tekintettel az államkapcsolatokra s a tudomány e részbeni ujabb állására. — Jutalma 260 forint.

3. *A magyar közigazgatási jogból.* Az illetékességi összeütközés szabályzata. Vagyis a birróságoknak és közigazgatási hatóságoknak egymás közötti, valamint a különböző birósági rendszereknek egymás közötti illetékességi (hatásköri) összeütközései, azok elintézésének forumai és az ezek előtt folytatandó eljárás. — Jutalma 260 forint.

4. *A bünvádi eljárásból.* Megkivántatik-e a bünvádi eljárás rendszerében a kötelező birói vádhatározat intézménye? — Jutalma 260 forint.

5. *A nemzetgazdaságtanból.* A jegybankügy elmélete és jelenlegi állása az irodalomban. — Jutalma 70 forint.

6. *A magyar pénzügyi jogból.* A magyar egyenes adók történelmi fejlődésének s az ezen adók iránt intézkedő törvényeink elvi jelentőségü határozatainak ismertetése után fejtessenek ki egyenes adóink rendszerének lényegesebb fogyatkozásai s azok az irányelvek, a melyek egyenes adóink átalakitása alkalmával követendők volnának. — Jutalma 260 forint.

7. *A kereskedelmi jogból.* Tárgyaltassék a távollevők közötti szerződéskötés a kereskedelmi jog szerint, tekintettel a magánjogi elméletre. — Jutalma 70 forint.

— **A boszniai uj bünvádi eljárásról** a *Bulletin de Législation Comparée* czimü folyóirat legujabb számában *dr. Mayer Salamon* hosszabb tanulmányt közöl.

— **A jászberényi kir. járásbiróság** 2309/892. polg. sz. végzésével *utasitotta* a végrehajtatót, aki alperesnek fizetését foglaltatta le, — hogy az 1881: LX. tcz. 133. §. alapján a követelése alapjául szolgáló eredeti okiratot *15 nap alatt* mutassa be, és ha olyan nem léteznék, azt *ugyanazon határidő alatt* annál is inkább jelentse be, mert különben a lefoglalt követelésre szerzett zálogjogától *elállottnak tekintetik és ennek következtében azon követelés zár alól fel fog oldatni.* A végrehajtató az önkényesen felállitott határidő és még önkényesebben kimondott jogkövetkezmény ellen *a jogegység* érdekében tiltakozott. *(Ügyvédi körökből.)*

— **A budapesti ügyvédi kamarának** az örökösödési eljárás javaslatáról szóló véleményét lapunk zártával vettük. Visszatérünk.

— **A Politikai Szemle** második füzetének tartalma:

Pártviszonyaink szanálásáról. *Dárdai Sándor* szerkesztőtől. — Egyenes adóink reformja. *Mariska Vilmos* budapesti egyetemi jogtanártól. — A mezőgazdasági érdekképviselet. *Matlekovics Sándor* v. b. titk. tanácsostól. — A munkás-kérdésről hazánkban. Dr. *Gaál Jenő* országyülési képviselőtől. — A német birodalmi katonai törvénykezés reformja. — Szakirodalom: I. A szabadság története Magyarországon. Irta: Émile de *Laveleye:* Le Gourvernement dans la Démocratie. — II. Zajos röpiratok. — Külföldi krónika. — Apró közlések: A mentelmi jog. — A belga alkotmány-revisió. — A porosz adóügyi reform. — A tisztviselők fizetésének javitása. — A cseh államjog. — Tirol osztrák tartomány iskolaügye. — A halálbüntetés kérdése Schweizban. — Anarchista lap. — A párisi elemi népiskolák. — A nemzetközi anthoropologiai congressus. — 250%-os községi pótadó. — Az elektromos vasutakról. — A Suez-csatorna forgalma. A berlini tőzsde-enquête kérdőpontjai. — Stendhal. (Les Grands Écrivains Francias.)

— **A német egyetemi tanárok irodalmi müködéséről** egy ezer oldalnyi kötet jelent meg. Összeállitotta ugyancsak *Kukula Richard*, a ki a mult számunkban emlitett *Minerva* egyetemi évkönyvet szerkeszti. Az irodalmi utmutató csak a könyvek és az értekezések czimeit foglalja magában és képzelhetetlen változatos és gazdag. Mindazonáltal, ugy látszik, éppen nem teljes. Mi legalább több ismert tanár-iró nevét nem találtuk meg benne. A könyv czime: Bibliografisches Jahrbuch der Deutschen Hochschulen. Innsbruck. Kiadja az egyetemi könyvkereskedés.

— **Belgiumban** — irja *Jur. Bl.* — az ügyvédek száma az utolsó 12 év alatt 52%-kal emelkedett; 1471-ről 2238 ra. Ugyanazon időszakban a perek száma 37310-ről 36423-ra szállott le, daczára annak hogy a kereskedelem, az ipar és a népességi szám erősen gyarapodott. Azt, hogy a perek kevesbednek, annak tulajdonitja a czikkiró, hogy a törvények már nagyon régiek és a controversiák a gyakorlatban és a doctrinában meglehetősen tisztázva vannak.

A Magyar Jogászegylet igazgató választmánya f. hó 21-én (szombaton) esti 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. szám) ülést tart, melynek tárgya az évi rendes közgyülés előkészitése.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 22. SZ. Budapest, 1892. május 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A büntető-törvény módositása. *x.* — Az államhatalmak megoszlásának kérdéséhez. Dr. ZERGÉNYI JENŐ-től. — Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez. Dr. HEIL FAUSZTIN budapesti kir. táblai birótól. — *Jogirodalom*: A római jog történelme. Irta Dr. Farkas Lajos. Dr. HOFFMANN PÁL egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle*: Az uj kir. táblák első évi müködése. (1891 májustól 1892 április végeig.) Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — A végrehajtási törvény revisiójához. Dr. BLUM BÉLA pécsi kir. közjegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A büntető-törvénykönyv módositása. (Törvényjavaslat a büntettekről és vétségekről szóló büntető-törvénykönyv és a kihágásokról szóló büntető-törvény módositásáról.

A büntető-törvény módositása.

A büntető-törvényeink módositására irányuló törekvések a siker stadiumába kezdenek lépni. Az igazságügyminiszter, a tavalyi enquête határozatait is tekintetbe véve, ujra megszövegeztette a törvénytervezetet és azt a képviselőházban már be is mutatta.

Az általános benyomás, melyet a törvényjavaslat kelt, az, hogy az a büntetőtörvénynek, (illetve törvényeknek, mert a kihágási büntetőtörvény is több módositást szenved benne), mélyreható reformja akar lenni. A törvényjavaslat ennélfogva nagy terjedelmü, jóval nagyobb, mint ilyen részleges novellák lenni szoktak, és felölel oly intezkedéseket is, mely kisebb fontosságuak.

A törvényjavaslat a fiatal bünösökről szóló intézkedésekkel kezdődik, a kikre nézve a javitó intézetnek a mostanitól eltérő módon való alkalmazását irja elő. A második szakasz a feltételes elitélés intézményét szabályozza, még pedig nagyon is óvatosan, mert a kedvezményt csak 20 éven aluli tettesekre mondja alkalmazhatónak. A feltételes elitélésre vonatkozó egyéb intézkedések is oly szükkeblüséggel és ugy látszik, oly hevenyészve készültek, hogy azok módositása az országgyülési tárgyalások folyamán nem lesz elkerülhető.

Kimondja továbbá a törvényjavaslat a vizsgálati fogság kötelező beszámitását a büntetésbe, és azt, hogy a pénzbüntetést az elitélt vagyoni viszonyainak figyelembe vételével kell kiszabni.

Az egyes büncselekvények tekintetében a javaslat igen sok módositást tartalmaz. A hatóság elleni erőszak tényállását részben ujból construálja és vétségnek minősiti ezen cselekvény enyhébb eseteit. A hamis tanuzás vétségét, illetve büntettét kiterjeszti azon esetekre is, a melyekben a tanu az ő hamis vallomását esküvel meg nem erősitette. A rágalmazás büntetését kiterjeszti azon esetekre is, a melyekben a hamis állitások valaki hitelének megingatását okozták. Még fontosabb reform az, hogy a bántalmazó cselekvény által elkövetett becsületsértés három hónapig terjedhető fogházzal büntettetik.

A lopás fejezete igen részletes átdolgozás alá került a javaslatban. A fontosabb ujitások lényege az, hogy a minősitett lopás büntettének enyhébb (50 frt értéken aluli) esetei fegyház helyett börtönnel büntettetnek, és hogy a 2000 frt értéken felüli és bizonyos visszaesési lopások büntetése tiz évi fegyházra felemeltetik.

Módositás alá esik továbbá a csalás fejezete részint az által, hogy a tévedésbe ejtett és a megkárositott azonosságát mint kelléket mellőzi, részint pedig az által, hogy a csalást rendszerint hivatalból üldözendőnek mondja ki.

Kevésbbé fontosak azok a módositások, a melyeket a javaslat a sikkasztás, okirathamisitás, bélyeghamisitás, és még nehány büncselekmény tekintetében tesz.

A törvényjavaslatnak legérdekesebb intézkedései azok, melyek uj büncselekvényeket constituálnak. Ilyen a szeméremsértés és a keritės büntette, illetve vétsége. Ilyen a kényszerités, (a német *Nöthigung*), az önbiráskodás, a hatóságoknál való befolyással való kérkedés, a telekkönyvi csalások és a robbanó anyagok által elkövetett büntettek és vétségek.

A mint ezen csak nagyjában való felsorolásból látjuk, a törvényjavaslat tartalma sokkal gazdagabb, semhogy egésze felől ma már végleges itéletet alkotnunk lehetett volna. De örömmel constatáljuk már ma is, hogy a javaslat benyujtása azon irány győzelmét jelenti, a melyhez lapunk mindig csatlakozott, és hogy a javaslat nehány intézkedése tekintetében lapunk még a kezdeményezés dicsőségét is igényelheti a maga számára.

A mi azonban a javaslat egyes intézkedéseit illeti, meg kell már most emlitenünk, hogy azokat nem mindenütt tartjuk szerencséseknek. Azt hiszszük, hogy a javaslat több része fog módositásra szorulni ugy a fogalmazás, mint az intézkedések tartalma tekintetében. Ezen módositásokat lesz alkalmunk még bővebben kifejteni. Most elég azt constatálnunk, hogy a javaslat benyujtását a reform minden barátja örömmel üdvözölheti. *x.*

Az államhatalmak megoszlásának kérdéséhez.[1]

II.

Concha ur a souverain akaratból indul ki, mely szerinte három főmozzanatot foglal magában: a belső elhatározását, a külső cselekvését s végelhatározását. Az állami akarat minden államformában e három mozzanatból áll s ha az állam akarata a főhatalomnak felel meg, e mozzanatok azonosok az államhatalmak fogalmával. «Az államhatalmak alatt tehát a souverain akaratnak azokat az irányait, functióit, illetőleg azokat a szerveit értjük, a melyek a souverain akarat létrejöttéhez és megvalósulásához önállóan, azaz a souverain akaratképződés egyik mozzanatának megteremtése által hozzájárulnak.»

E nézetnek már kiindulási pontjával sem érthetek egyet. Láttuk, hogy mily veszélyes az államtudományban más tudományszakból vett hasonlatok alapján felosztásokat eszközölni, Concha ur is felemliti Aristoteles s Kant tévedését, s élesen elitéli különösen Bluntschlit, pedig ez utóbbi tanainak homályossága s zavartsága jórészt a helytelenül választott s keresztülvitt parallelák természetszerü következménye.

Nem vitatkozom azon, hogy lélektanilag helyes-e az akaratnak felosztása a fenti három mozzanatra, de semmiképp sem helyeselhetjük, hogy a psychologia terén talán alkalmazható felosztás a politikai tudományba vitessék át.

Ugy látszik, szerző ur lélektani kiindulási pontjával ugyancsak a hármas felosztást igyekezett megmenteni, mert az

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

emlitett mozzanatoknak megfelelőleg a törvényhozó, kormányzó s államfői hatalmat különbözteti meg. Ez utóbbi államhatalom hasonlit Constant szabályozó hatalmához, az ott mondottak tehát itt is alkalmazhatók. Az államfői hatalom felállitása felesleges, mert csak az előbb emlitett hatalmak egyes mozzanataiból van megalakitva s itt tünik ki ujra az alap incorrect volta, mert az által, hogy az akarat egyes (habár nem egyenrangu) mozzanatait identificálja az államhatalmakkal, azoknak oly önálló létet kölcsönöz, melylyel valójában nem birnak. Az irányzás tulajdonképpen nem is önálló, hanem csakis a cselekvési hatalom egy mozzanata s mint ilyen, az irányzó hatalom a cselekvő kormányhatalomnak egy alkatrészét képezi.

A parlament összehivása nem irányzása az akaratnak, hanem a határozó hatalmat gyakorló szervre vonatkozó külső mozzanat, mely nélkülözhető akkor, midőn maga a törvény rendeli el a parlament összeülésének idejét.

Ha a parlament vonakodik a közfelfogás s közérdekek képviselőjeként müködni, az államfőt ruházza fel a legtöbb alkotmány a feloszlatás jogával. Szerző ur ebből is fegyvert kovácsol államfői hatalma javára. Pedig az egyes alkotmányok története is tanusitja, hogy e jog nem egy külön állam hatalom kifolyása, hanem ama ritka esetek egyike, midőn a kormányhatalom szerve átnyul a rendesen hatalmasabb törvényhozó szerv müködésébe, mert a valóságos főhatalom, a nemzet akarata kivánja e hatáskör kiterjesztését. Hasonló hatáskörbővités biztosittatott több esetben a törvényhozás részére is s az amerikai unio főbiróságának törvényt rontó jogát is ezen esetek sorába helyezhetjük. Bővebben e kérdésről akkor szólhatunk, ha az államhatalmak viszonyát egymás között veszszük vizsgálat alá.

Az államfői hatalom egy további mozzanatát képezi — czikkiró ur szerint — a szentesités vagy veto joga, melyhez még az ezeket kiegészitő kezdeményezési jog járul. A szentesités — véleményem szerint — szintén nem egy külön államhatalom kifolyása, hanem a törvényhozó hatalom megoszlása két szerv: a népet képviselő törvényhozó testület és az államfő között. A szentesités jogának története is mellettem bizonyit. Midőn a nemzetek öntudatra ébredtek, az absolutismus kénytelen volt jogait a nemzettel megosztani, de miután a törvényeket legalább külsőleg a fejedelem végzeményeinek akarta feltüntetni, megalkotta a szentesités jogát.

A veto joga pedig nem egyéb, mint az erejéből kivetköztetett szentesitési jog s fentartása a respublikákban nem egy államfői hatalom megalakitása, hanem a szabadság megőrzésének szempontjából történt. E jog tulajdonképi czélja ugyanis, hogy ideiglenes gátul szolgáljon a pillanatnyi többség absolutismusa ellen. Az elnök vetója nyujt időt a nemzetnek arra, hogy akaratát ujólag nyilvánithassa. Mirabeau is hires beszédjében a királyi vetójog mellett utal azon imminens veszélyre, melylyel a parlamentaris absolutismus a nemzetet fenyegeti.

Számos alkotmány különben egyáltalában nem ismeri ezen államfői jogokat; az ókori közvetlen demokratiák s Franciahon az 1793-ki alkotmány idején sem vető, sem szentesitési jogot nem alapit meg. Talán Concha ur kétségbevonja az emlitett országok állami voltát is?

A kezdeményezés szintén a nemzet s fejedelem közt többnyire megoszló functió, a mely tulnyomólag ugyan az államfőt illeti, de csak azon egyszerü oknál fogva, mert a kormányhatalom birtokosa ismerheti a nemzet szükségleteit legjobban és igy az államfő, illetve kormánya van egyedül azon helyzetben, hogy az azoknak kielégitésére czélzó törvények hozatalánál az initiativát magához ragadja.

Az állami hatalom valódi forrását a nemzet anyagi, szellemi s erkölcsi ereje; ez pedig egységét képezi azon erőparányoknak, melyeket a polgárok saját erejükből az államczélok elérésére szentelnek. Ha ezen egységet elemeire bontanók szét, az állam, mint ilyen, megszünne létezni s ezért az államhatalom akkor, midőn forrását s eredetét, tehát lényegét tekintjük, csak mint egy s oszthatatlan fogható fel.

A megoszlás csak az államhatalom érvényesülésével kezdődik, vagyis akkor szólhatunk (habár mindig incorrecte) államhatalmakról többesben, midőn a főhatalom nyilvánulásaival állunk szemben. E nyilvánulások irányait két főcsoportra oszthatjuk: 1. midőn a főhatalom általános határozatokat, normativumokat alkot és 2. midőn akaratát a külvilágban nyilvánitja, vagyis cselekszik. E szerint két államhatalmat állithatunk fel, a határozati és cselekvő hatalmat. Ha a régi, — Concha ur fejtegetései szerint is elavult s incorrect kifejezéseket akarjuk használni, beszélhetünk törvényhozó és kormányzó államhatalomról.

Az államéletnek nincs oly mozzanata, mely nem a két hatalom kifolyásaként volna tekinthető, több államhatalom megkülönböztetése felesleges s csak fogalomzavarra vezethet.

A határozati vagyis törvényhozói hatalom functióiban mindig egységes marad s csak alakilag oszlik meg több szerv között. Ezen hatalom keretén belől tehát alosztályokat nem kell felállitanunk.

Ellenben a cselekvő hatalom megértésére feltétlenül szükséges, hogy azt egyes mozzanatai szerint taglaljuk. Az állam, midőn hatalmát külsőleg érvényesiti, rendesen a határozati hatalom adta alapon müködik. A törvényhozó hatalom azonban a tényleges viszonyok folytonos átalakulását tekintetbe nem veheti s ezért többnyire csak általános határozatokat alkot. Ezek alkalmazását az időleges állapotokra, a cselekvő hatalomra bizza, melynek igy első feladatát a cselekvés irányzása képezi. Ha a kormányhatalom önállóan — a törvényhozástól függetlenül rendelkezik — ezen irányitás természetszerüleg még nagyobb jelentőséggel bir. Ezen *irányzó hatalom*, mint a cselekvő hatalom első mozzanata, bizonyos — a többi kormánymüködésektől — eltérő sajátságokkal bir s ez vezethette Concha urat arra, hogy e hatalmat, mint egyenrangut a törvényhozó s kormányhatalom mellé helyezte. Nagy jelentőségénél fogva az irányzó hatalmat a kormányszervezet legmagasb tényezői, parlamentáris kormányforma mellett a miniszterium gyakorolja.

Ha az irány meg van adva, az államhatalom a *valóságos cselekvés* terére lép. E müködés a *tulajdonképi közigazgatás*, mely igy a cselekvő hatalomnak szintén önálló mozzanatát képezi s ezért az irodalomban több izben önálló államhatalom jelentőségével ruháztatott fel.

Végül van a cselekvő hatalomnak még egy harmadik mozzanata, mely csakis vitás jogviszonyok fenforgásakor lép müködésbe. Az állam ugyanis, midőn megalkotja a jogrendet, egyszersmind annak fentartása iránt is garantiát vállal. Mihelyst egy jogviszony kétessé válik, az állam a magát sértettnek gondoló fél kérelmére közbelép és a régi zavart jogviszony helyébe egy az állami jogrendnek megfelelő uj jogviszonyt léptet. Ez a magánjogi biráskodás esete. Ha pedig nem csak az alanyi jog, hanem közvetlenül az állami jogrend szenvedett sérelmet, magánfél kérelme nélkül is él az állam hatalmával s megnyugtatja a köz-jogtudatot, a midőn a megrendült jogrendet helyreállitja. Ez utóbbi a büntetőjogi biráskodás esete. Ha tekintjük a cselekvő hatalom egyes mozzanatait, rögtön szemünkbe ötlik azon nagy különbség, mely az irányzó s közigazgatási hatalom egyrészről és a biráskodási hatalom között másrészről fenáll. Mig amazok egységes elvek szerint igazgatvák, melyeket a politikai czélszerüség szelleme hat át, addig emez csakis a jogrend sértetlen fentartását tüzi ki czéljául. A biráskodásnak a többi, cselekvő hatalmi nyilvánulásoktól eltérő természete külön helyzetet biztosit; hozzájárul még a biráskodás önállósitásához egy döntő politikai ok is, mely szerint a bíróságot a többi államszervek befolyásának lehetőségétől is megóvjuk s igy biztositsuk az állami jogrend sérthetlenségét.

A biráskodás e szerint nem egyenrangu hatalom a

határozati vagy cselekvő hatalommal, hanem ez utóbbinak egy sajátságos, önálló nyilvánulása, melyet azonban nem csak Aristoteles tekintélye avatott külön államhatalommá a politikai irodalomban, hanem különösen azon tudományos tévedés, hogy a birói függetlenséget ily módon vélték leghathatósabban biztositani.

Hogy azonban a biráskodás önállóságának s függetlenségének, valódi alapja másutt keresendő, azt a főhatalom egyes nyilvánulásai és szervei közt mutatkozó viszony tárgyalása során reménylem bebizonyithatni, ezuttal csak a vitás tan alaptételeit kivántam saját szempontomból megvilágitani.

Habár Concha urtól engem a kérdés lényegébe nyuló véleménykülönbség választ el, mégis el kell ismernem, hogy az államhatalmak tanát a modern irodalomban seholsem találtam hasonló széles alapon s ily igazi szakavatottsággal tárgyalva és különös köszönetünket érdemelte ki szerző ur azon fáradtságáért, hogy egy napjainkban majd egészen elhanyagolt tudományos tételt ujra vita tárgyává tett és éles kritikájával megalkotta az alapot, melyen e kérdés sikeres megoldását bizton remélhetjük. *Dr. Zergényi Jenő.*

Gyakorlati adalékok a testi sértés kérdéséhez.[1]

IV. Kisérlet. 1. Elméletileg semmi szükség nincs arra, hogy a kisérlet szempontjából a testi sértés exceptum delictummá tétessék. Valaminthogy a testi sértés kisérletének lehetősége elméletileg s különösen ha az uralkodó s közben legyen mondva, Btk.-vünk 65. §-a által is elfogadott elmélettel a dolus eventualist is a kisérlet tényálladékához elegendőnek elfogadjuk, nehézségbe nem ütközik. Testi sértésre irányzott szándékkal elkövetett s arra alkalmas cselekmény, ha az eredmény a tettesnek akaratától függetlén okból be nem következett: a testi sértésnek kisérletét képezi. Sulyos testi sértésre irányzott szándékkal elkövetett s arra alkalmas, de a tettes akaratától független oknál fogva csak könnyü testi sértést eredményezett cselekmény az u. n. minősitett kisérlet fogalma alá esik. A sulyos testi sértésre irányzott szándék lehetősége pedig kétségbevonhatlan. A tudatelmélet szerint jelesül, a cselekvőnek tudata, hogy magatartása rendszerint sulyos testi sértést eredményez, a sulyos testi sértésre irányzott szándékot kétségtelenül megállapitja, de az akaratelmélet sem vezet más eredményre, s nem is vezethet, mert a két elmélet közötti különbség inkább csak alaki, és formaszerü.

Elméletileg tehát ugy a testi sértési kisérlet, mint különösen a sulyos testi sértési kisérlet construálásának lehetősége is nehézségbe nem ütközik. A ki ezt tagadni akarná, annak a sulyos testi sértésre irányzott szándék construálásának lehetőségét kellene tagadnia s e czélból ellentétbe helyeznie magát az élet tapasztalataival, a dolgok természetével.

2. A tételes törvény szerint el van ismerve a kisérletnek lehetősége: a Btk. *305. §-a* esetében. Igy kisérlet állapittatott meg az ellen, aki szeretőjének orra hegyét leharapta, de az orvosi vélemény szerint a sérülésnek csak egy kis forradás, s nem feltünő eltorzulás lett következménye.[2] A dolus specialisra helyesen kimondatván, hogy az «már magából a cselekményből következik».

Az ellen, a ki e szavakkal: «nesze büdös k . . . ., megvakulsz», oldott mészbe mártott rongygyal több izben sértettnek arczához csapdosott, minek folytán sértettnek látótehetsége nem egészen, hanem csak részben semmisült meg.[3]

Az e részben állandó judikatura mellett nem érdemel figyelmet a felmerült ellenvetés, hogy a 305. §. szövegezése szerint csak akkor alkalmazható, ha a szándéknak megfelelő eredmény be is következett. Kisérlet esetében tehát, minthogy az eredmény be nem következett, a 305. §-nak büntetési tétele nem volna alkalmazható. A 305. §. a bevégzett büntett fogalmát határozza meg, melynek tényálladékához tartozik: *a)* a 303., illetve 304. §-okban meghatározott eredményre irányzott szándék mint subjectiv elem; *b)* ez az eredmény, mint objectiv elem. Az eredmény elmaradása a 305. és 65. §-oknak egybevetése alapján a kisérlet megállapitására vezet. Ellenben:

3. Nem képzelhető kisérlet:

a) A 303. §. és a 304. §. eseteiben. Az e §-okban megállapitott büntetési tétel csak akkor alkalmazható, ha a szándék nem irányult az e §-okban meghatározott eredményeknek valamelyikére, ha ellenkezőleg az eredmény meghaladta a szándékot, s a szándék az eredmény mögött maradt. Más szóval az u. n. praeterintentionalitas eseteiben. A praeterintentionalitas pedig a subjectiv elem (szándék) hiányánál fogva a kisérlet lehetőségét fogalmilag kizárja. Mihelyt pedig a megfelelő szándék fenforog, a cselekmény nem esik többé a 303., illetve 304., hanem a 305. §-ban meghatározott büntetési tétel alá. Ebből világos, hogy a 303. és 304. §-oknak büntetési tétele csak akkor alkalmazható, ha az e §-okban meghatározott eredményeknek valamelyike bekövetkezett, a nélkül azonban, hogy a szándék ily eredményre irányult. Ha a szándék ily eredményre irányult és az be is következett, a 305. §-ban meghatározott bevégzett büntett, ha az eredmény be nem következett, e büntettnek kisérlete forog fen. Ebből is következik, hogy a 303. és 304. §-ok szempontjából kisérletről nem szólhatni, mert a most előadott három lehetőségen felül még csak egy negyedik lehetőség képzelhető, az t. i., hogy sem a szándék nem irányul a minősitett eredményre, sem ily eredmény be nem következik: ez pedig ép oly kisérlet, mint a milyen kés a kés, nyél, és penge nélkül;

b) nem képzelhető kisérlet a 306. §. esetében. Mert ennek tényálladéka halálos eredményt, ily eredményre irányzott szándék nélkül tételez fel. Tehát szinte praeterintentionális eredményt. Ez pedig a kisérlet fogalmával összeegyeztethetlen;

c) de képzelhető-e kisérlet a 309. §. esetében? A törvény szövegezése a kisérlet lehetőségét látszólag kizárja. De ez csak látszat. Habár, mint a büntetések elemzéséből látni fogjuk, a törvényhozó a büntetési tételek felállitásánál e kérdésre egyáltalán nem is gondolt, — a szakasznak s a XX. fejezet a testi épséget védő többi intézkedéseinek egybevetése arra az eredményre vezet, hogy a kisérletnek lehetősége a 309. §. esetében absolute kizártnak nem tekinthető. Ez az u. n. mérgezési szakasz a büntetési tételeknél a használt szerek szempontjából különbséget tesz: *a)* méreg vagy más ártalmas szer: és *b)* életveszélyes szerek között. Az ebben azért rejleni látszó anomalia, mert nincs méreg, vagy alig van méreg, mely nem volna életveszélyes, sőt a leginkább elfogadott fogalommeghatározás szerint a nem életveszélyes szer nem is méreg, s a méreg fogalmában benne van, hogy életveszélyes, eltünik annak figyelembevételével, hogy a törvény a szer mellett annak miként történt alkalmazására is van tekintettel, már pedig képzelhető a méregnek nem életveszélyes alkalmazása is (l. erről alább illető helyen). A 309. §. első pontja szerint most már öt évig terjedhető börtönnel büntetendő az, a ki azon szándékkal, hogy másnak egészségét megrontsa, mérget vagy más ártalmas szert ad be, vagy bármi más módon alkalmaz. Minthogy e szerint a bevégzett büntett tényálladékához a testi épség megzavarása mint objectiv eredmény nem szükséges, s bevégzett büntett forog fen akkor is, ha bármi oknál fogva a szer beadásának vagy alkalmazásának eredménye nincs is, minthogy tehát a testi sértés szempontjából fogalmilag csak kisérletet képező tényálladékot a törvény már bevégzett büntettnek tekinti, azért látszólag a kisérlet lehetősége a tételes

[1] Az előző közleményeket l. 1891. évi 38., 39., 40. és 48. számokban.
[2] Curia 1888. évi decz. 5. 4342. sz. B. J. T. 17. k. 397. lap.
[3] 1890. év máj. 13. B. J. T. 20. k. 213. l.

törvény szerint ki van zárva; mert a kisérlet már bevégzett büntettet képez. Szorosabb szemügyrevételnél azonban észrevehető, hogy a törvényben csak a meghiusult vagy elmaradt — s csak subjective bevégzett — büntett van aequiparálva a bevégzett büntettel, vagyis az a kisérleti tényálladék, a melyet a francziák a «delit manqué», az olaszok a «delitto mancato» alatt értenek, s a mi a magyar Btk. szerinti kisérletnek csak egyik része, a mi a kisérleti tényálladék még fenmaradó részének, mondjuk, a szorosabb értelemben vett kisérletnek fenforgását ki nem zárja. Gyakorlatilag e kisérlet a «megkisérlett beadásban vagy alkalmazásban» nyilvánul, a melynek gyakorlati lehetősége könnyen elképzelhető. Életveszélyes szernek megkisérlett beadása vagy alkalmazása a 309. §. első bekezdése második pontjában meghatározott tényálladéknak kisérletét képezi.

4. A 309. §. és a 305. §-nak viszonya a kisérlet szempontjából.

Első eset: méreg vagy más ártalmas szernek (az életveszélyes szer kivételével) megkisérlett vagy megtörtént beadása vagy alkalmazása a 303. vagy 304. §-ban meghatározott eredmények valamelyikére irányzott szándékkal, ily eredmény elmaradása esetében a 309. §-ban megállapitott (öt évig terjedhető börtön), vagy a 305. §-ban megálllapitott (öt évig terjedhető fegyház) büntetési tételnek alapul vétele mellett büntetendő? Nézetem szerint a 305. §-nak büntetési tétele irányadó. Mert a 305. §. alkalmazandó valahányszor az abban meghatározott dolus specialis fenforog, s a mennyiben a törvény kivételt nem tesz (309. §. 2-ik bekezdés), tekintet nélkül arra, hogy mily eszközt használt a tettes a testi sértés elkövetésére. Az ellenkező nézet továbbá arra vezetne, hogy méregnek vagy más alkalmas szernek alkalmazása esetében a tettes privilegiumban s oly kedvezményben részesülne, mely a törvényhozó határozott kifejezésre jutott szándékával ellentétben áll, a mennyiben enyhébben büntettetnék, mint büntettetik akkor, ha más elkövetési módot választott volna, holott a méreg vagy más ártalmas szer használata a törvény szerint különös veszélyességénél fogva sulyosabb beszámitás alá esik.

Igy határozott a m. kir. Curia a 2. pontban 2. jegyzet alatt idézett esetben (oltott mészbe mártott rongygyal a sértett arczához ismételt csapdosás), melyben az alsóbiróságok a Btk. 309. §-anak első büntetési tételét alkalmazták, a m. kir. Curiának itélete szerint azonban, «minthogy vádlottnak szándéka arra irányult, hogy sértettet látótehetségétől megfoszsza, vádlottat terhelő cselekmény nem a 309. §., hanem a 305. §. szerinti büntett . . . . kisérletének minősül»

Második eset: ha az első esetben a tettes életveszélyes szert használ. Itt a 305. §-nak alkalmazása kézzelfogható visszásságra vezetne, s azért feltétlenül kizártnak tekintendő. A 309. §-nak második büntetési tétele (3—5 évig terjedhető fegyház) sulyosabb a 305. §. büntetési tételénél. E sulyosabb büntetési tétel azonban kétségtelenül alkalmazandó akkor, ha a tettes a 305. §-hoz megkivántató dolus specialis nélkül járt el. A dolus specialis fenforgása esetében a 305. §. enyhébb büntetési tételének alkalmazása tehát azt jelentené, hogy az intensivebb dolus specialis enyhitő körülményt képez. De ha a 309. és a 305. §. közötti választás e szerint nem nehéz, kérdés, vajon ily esetben a 309. §-nak második büntetési tétele alá eső bevégzett büntettként büntetendő-e a cselekmény, vagy pedig mint a 309. §. 2. bek. alá eső kisérlet? Az első nézet mellett fel lehet hozni azt, hogy a törvény szövegezése szerint a 309. §. első bekezdésének második büntetési tétele mindig alkalmazandó, valahányszor a tettes ölési szándék nélkül életveszélyes szert használt és a 303. és 304. §-ok eseteiben meghatározott eredményeknek valamelyike (vagy pedig halál) be nem következett, a dolusnak egyébkénti minőségére való tekintet nélkül, tehát a 305. §-ban megjelölt dolus specialis esetében is, mert az alanyi elemnek a törvényben e szavakkal: «ölési szándék nélkül» meghatározása ezt a dolus specialist is átfoglalja. Másrészt a 309. §. második bekezdése csak az abban előre látott eredmény tényleges bekövetkezése esetében nyerhet alkalmazást. Én azt hiszem, hogy a törvény ily értelmezése csak betümagyarázat, s nem törvénymagyarázat. Nézetem szerint, minthogy a 309. §. második bekezdése az alanyi elemet közelebbről meg nem határozza, illetve csak annyiban határozza meg, a mennyiben az ölési szándékot határozottan kizárja, ebből az következik, hogy a törvény itt az alanyi szempontból két különböző tényálladékot egy büntetési tétel alá foglalt. Az egyik tényálladék: a 303. és 304. §-ban meghatározott eredmények valamelyikének okozása ily eredményre irányzott szándékkal; a másik tényálladék ily eredménynek okozása a dolus specialis nélkül. Elméletileg a két különböző tényálladék létezése és jogosultsága kétségbe nem vonható, s létezésöket a törvényhozó az által, hogy mindkettőt egy büntetési tétel alá foglalta, sem megszüntetni nem akarta, sem meg nem szüntethette. Ámde e két tényálladék elsejében kisérlet lehetséges. A miből következik, hogy életveszélyes szernek a 305. §-ban meghatározott különös szándékkal beadása vagy alkalmazása a többi feltételek fenforgása mellett, vagyis akkor, ha a szándékolt eredmény a tettes akaratától független oknál fogva be nem következett, mint a 309. §. második bekezdésében meghatározott büntettnek kisérlete büntetendő. Más szóval, arra a kérdésre, van-e a 309. §. 2. bek. alapján kisérletnek helye, helyesen csak cum distinctione lehet felelni, és pedig akként, hogy igen is van, ha az életveszélyes szer beadása vagy alkalmazása a megkivántató dolus specialissal történt, mert ebben az esetben a kisérlet lehetősége fenforog, a dolus specialis hiányában ellenben kisérletről a dolog természete szerint az alanyi elem hiányánál fogva szó nem lehet. Hogy összerü esetben a 309. §. második bekezdésében egybefoglalt két tényálladéknak melyike forog fen, az ténykérdést képez.

Dr. Heil Fausztin.

Jogirodalom.

A római jog történelme. Az alapintézmények az első alakulás szerint. Irta dr. *Farkas Lajos* a kolozsvári kir. tud. egyetemen a római jog ny. r. tanára. I. köt. Stein János m. k. egyetemi könyvkereskedése. Kolozsvár, 1892. Ára 3 frt 60 kr.

A római jognak és irodalmának nagy becse most már nálunk is annyira méltányoltatik, az azokból meritett tudat elvégre nálunk is annyira értékesittetik, hogy minden hazai irodalmi termék, mely az ókorról átszállott remekjogot tárgyazza, szakközönségünket élénken érdekli, és — a mennyiben csak némi sikert mutat, annak elismerésére igényt tarthat. Ennél sokkal nagyobb érdeklődésre és elismerésre méltó a jelzett mü, mely a római állam és jog leghomályosabb, legrégibb, hanem a későbbi idők alakulataira jelentékenyen hatott intézményeit irodalmunkban idáig nem található terjedelemben, avatott és önálló felfogással tárgyalja. A megjelent I. kötet «Az alkotmány alapintézményei» czim alatt az Imperiumot és Magistraturát, a Comitiumokat és a Senatust, a vallási intézményeket, a Populust és a Civitast, «Az egyéni (alanyi) jogosultság köre» czim alatt a vagyoni jogot (a dologi jogokat és az obligatiót) csaknem monographiaszerüleg fejtegeti és terjedelmes jegyzeteikben rengeteg irodalmi apparatust tartalmaz. Részletes ismertetésbe és birálatba ezuttal nem bocsátkozva, össz-itéletem az, hogy szerző e müvel azon nem csekély várakozásnak, melylyel a kolozsvári egyetem létesitésekor a római jog képviselése végett ahhoz lett kineveztetését fogadták, későn, de teljesen megfelelt; későn, hanem épp ezért teljesen, látni való lévén, hogy müve két évtizednyi tudományos munkásságnak gyümölcse. Becsületére válik az nemcsak szerzőjének, hanem magának

az egyetemnek is, melyen e sarkalatos jogi tanszakot tanitja. Még csak egyet: a mü nem tulajdonképeni tankönyv, hanem ilyennél sokkal több, tehát tanodai keletre nem igen számithat; és — ugy látszik — szerző saját költségén jelent meg: illő tehát, hogy jogászközönségünk (értem tanárainkat, biráinkat és ügyvédeinket) annak megszerzése által hason tudományos munkásságra serkentsen.

Hoffmann Pál.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az uj kir. táblák első évi müködése.

— 1891 májustól 1892 április végeig. —

Előttünk fekszenek az uj kir. táblák hivatalos ügykimutatásai az első évi 1891 májustól 1892 április végeig terjedő müködésükről.

Érdekes és tanulságos adatokat tartalmaznak mind az állami, mind a társadalmi élet mozzanataira.

Tanulságosak ezek ujabban azoknak is, kik, mint a világbékéről, ugy a biráskodási ügyhátralékok *megszüntéről* is ábrándoznak oly korban, melyben az ipar s forgalom fejlődése s az összes gazdászati erők müködése folyvást emelkedve, óriási mérveket öltvén, a jogi összeütközések, peres viszályok fokozatos szaporultát vonja maga után.

De még tanulságosabbak lehetnének azon adatok ama jogászainknak, kik felebbviteli forumunk felosztási reformját kapcsolatba hozzák az ügyhátralékok alakulásával; abban az évi hátralékok felszaporodásának szükségképeni forrását vélvén feltalálhatni.

Ezek már e reform első napjaiban hirdették, hogy a táblai decentralisatio az ügyhátralékok *tenyésztését* képezi, hogy a hátralékok az uj kir. táblákat nemsokára vagy egészen elnyomják, vagy azokat felületes itélkezési munkára vezetendik; sőt, hogy az uj táblák *már fuldokolnak is a restantiák özönében.* És azon következtetésre jutottak: hogy nagy merészség volt nálunk, hol a képzett birák száma aránylag csekély — 11 felsőbiróságot alakitani.

Ezen jogászainkat a táblák első évi müködésének adatai teljesen kiábrándithatnák s tévedésükről felvilágosithatnák.

Az igaz, hogy a táblai hátralékok roppant nagy, átvett tömege meg nem szüntettetett, de erre, mint fent is érintém, józanul gondolni sem lehetett, magában a felsőbb biróságok többségesitése nem is lehetvén kellő reform-eszköz e baj gyökeres orvoslására; de az ügyhátralék nem is emelkedett számbavehetőleg ugy, hogy a táblák már fuldokolnának a hátralékok özönében.

Mert a régi két táblától átvett 24,954 ügyhátralékkal szemben az uj tábláké most 25,662. Tehát *a szaporulat csak 708.* És ez oly csekély emelkedés, hogy tekintetbe sem vehető, s a reformmüvelet rovására, a kivitel tényleges körülményeiben *legkevésbé sem beszámitható.*

A hátralék megszüntéről vagy csak tömeges fogyasztásáról is nálunk beszélni sem lehet komolyan, midőn Olasz-, Német- s Francziaországban sokkal tökéletesb birósági szervezetnél s józanabb felebbezési rendszer mellett is a felebbezések és a hátralékok nemcsak nem szünnek meg, hanem évenkint szaporodnak is. A *franczia* semmitőszéknél 1851-ben a hátralék 700 volt, 1886-ban pedig 1100. A bünügyi osztályában 1880-tól 1888. évig a szaporulat 76% kot tett. *(Revue general du Droit. 1891 pag. 272.)*

A német birodalmi legfőbb törvényszékhez bejött 1890-ben 1749 polgári per, 1891-ben 1852, büntető ügy 4165 s mult évben 4511. *(Allgem. Zeitung. 1892 febr. 20.)*

Vagy a felebbviteli forum *egységessége* képezné azon arcanumot, mely a hátralékok sulyos baját orvosolhatná?

Az egységes kir. Curia s az egységes budapesti kir. tábla ügymeneti története teljesen az ellenkezőről győzhet meg bennünket. Évtizedekre terjedő adatai bizonyithatják, hogy azokban a hátralék legszebben tenyészett.

A curiai bióság, valamint 1870 előtt, ugy a semmitőszék eltörlése után is *egységes forum* volt s a hátralékai mégis roppant összeget képeztek s rendesen emelkedőben voltak, csak a birói szaporitások idézvén elő időszakonkint némi szünetet abban. 1883—1885. években 4 ezer körül állt a hátralék, 1886-ban 4988, 1887-ben 6369, 1888-ban 7399, 1889-ben 7472 és 1890-ben már 8102, tehát mégegyszer annyi.

Igy volt ez az *egységes* budapesti *kir. táblánál* is. 1873-ban hátraléka még csak 6883 volt, 1875—1876. években már meghaladta a 10 ezeret, 1877-ben $13^1/_3$ ezerig, 1882-ben 17 ezerig, 1885-ben 18 ezerig, 1886-ban 23 ezerig emelkedett, 1887-ben a 31 ezret meghaladta, 1888-ban elérte a 33 ezret. Ezután kissé csökkent, de még mindig meghaladta 1889-ben a 28 és 1890-ben a 22 ezret.

Ha tehát az *egységesség* rendszerében a hátralék igy képződött, képtelenség e bajt a felosztási reformnak tulajdonitani. Következésképen annak okai más tényezőkben keresendők. És ezek a tulságig emelkedő ügyszaporodások és az ezt előidéző korlátlanság a felebbezési jog gyakorlatában.

A *Curián* az évi ügybejövetel 1884—1885. években 20 ezer volt, 1886-ban 20,341, 1887-ben 21,463, 1888-ban 25,431, 1889-ben 25,409, 1890-ben 25,867 és 1891-ben 23,484.

Igy haladt a bejövetel a *budapesti táblán is*, 1874-ben 101 ezer volt és 1876-ban 112 ezeren tul, 1883-ban 110 ezer volt, 1887-ben 115 ezer, 1888-ban 124,609, 1889-ben 124,914, 1890-ben is tul a 124 ezeren.

Ezen ügyszaporodás az évi elintézendők összegét oly fokra emelte, hogy a birák nem voltak képesek annak megfelelni; daczára a birói létszám folytonos szaporitásának. A Curián 1873-ban 71 biró müködött és számuk 1891. évig egészen 90-re emeltetett. Igy volt ez a budapesti táblánál is, hol 1870-ben 117 biró volt alkalmazva, 1877-ben 137, tiz év mulva 1887-ben már 152 és 1890-ben 190.

Igy keletkeztek és *szaporodtak fel az ügyhátralékok* az évi ügybejövetel nagysága következtében, *daczára a forum egységességének* s a birói létszám feltünő emelkedésének.

És mivel ugyanezen körülmények léteznek az uj kir. tábláknál is, természetes, hogy ügyforgalmukban is ugyanazon eredményeknek kellett előállani.

Nevezetesen előállt ismét az ügybejövetel emelkedése, tetemesb megszaporodása. A bejövetel az egységes táblaknál, utolsó évükben volt 134,841; és az uj 11 táblánál 147,214-re felszaporodott. Tehát a bejöveteli többlet nem kevesebb mint 12,373.

És minthogy a volt egységes magyar-erdélyi táblák 24,954 utolsó évi ügyhátralékát 1891. évi májusig nem lehetett elescamotirozni, természetes, hogy ezen, a 24 ezret meghaladó hátralék átjött az uj kir. táblákra. Tehát az 1892 április végén elintézetlenül maradt 25,662 ügyszám, 708 darab kivételével, nem az uj tábláknak, hanem az egységes tábláknak hátralékát képezi, a melyektől ugyanis 24,954 elintézetlen ügydarab szállt át az uj táblákra.

E szerint azon állitás, hogy az uj táblák első évük végén 24 ezret haladó restantiában maradtak, nem egyéb, mint a nagy közönségnek mistificatiója.

A valóság az, *hogy az uj táblák saját évi hátraléka csak 708*, a mennyi ugyanis az egységes tábláktól átvett 24.954 ügyhátralék levonásával fenmaradt. És ha külön veszszük is a budapesti egységes tábla utódjait, az erdélyieken kivül eső táblákat, a valódi hátralék még itt is csak 10?2. De akár együtt, akár külön veszszük azokat, mindig oly csekély hátralék jön ki, mely a felsőbb biráskodás rendes menetét teljességgel nem alterálhatja.

Az uj táblák az első évben is, mely minden nagyobb szervezési müvelet kezdetén a legnehezebb, oly buzgalmat s

tevékenységet fejtettek ki, melynek eredményei előtt nem kell elpirulniok.

A szorosan vett Magyarország 9 táblájához az uj évben 129,985 ügy érkezett, 10 ezerrel több mint elődjükhöz a budapesti táblához 1890/91-ben. Az elintézendők összege tehát a hátralékokkal 153,189. A budapestinél 1890/91-ben az uj bejövetel 119,631 s az elintézendő 143,561 volt. Ezekből az uj táblák elintéztek 128,913 drbot, mig a budapesti 1890/91-ben 120,357-et.

Tehát a *magyarországi uj táblák 8 és fél ezerrel többet végeztek, mint elődjük a budapesti.*

Ezen táblától hátralékul átvettek 23,204 ügydarabot.

Az erdélyi rész tábláihoz 1891/92-ben beérkezett 17,229 uj ügy, mig elődjükhöz 1890/91-ben 15,210 darab. Szintén ügyszaporodás 2 ezerrel. Elintézendők összege volt 18,979, ellenben egységes táblájuknál 1890/91-ben 16,479. Elintéztek pedig 17,593 darabot, mig 1890-ben az egy táblájuk csak 14,729. Tehát ezen uj táblák is 2864 darabbal többet intéztek el elődjüknél. *Ezek átvettek hátralékban* 1750 darabot.

E szerint az összes uj kir. táblák müködése is kedvező eredményü.

Az *összes táblák ügybejövetele* 147,214 volt, 1890/91-ben pedig az egységes két táblához 134,841, a többlet 12,373.

Az *elintézendők* összege tett 172,168 darabot, 1890/91-ben pedig 160,040-et.

Elintéztetett 146,506 darab az uj táblák által, mig a két egységes tábla által 1890/91-ben 135,086.

Az uj táblák tehát 11,420 darabbal többet intéztek el elődjüknél.

E tekintetben a reform beváltát eléggé tanusitja az, hogy az uj táblákhoz érkezett 147,214 darabból nem kevesebb, mint 146,506 darab lett elintézve s igy csak 708 maradt elintézetlenül, mi nagyonis indokolt az átmenet és szervezkedési kezdet nehézségei által.

És hogy a decentralisatio létesitése legkevésbé sem csökkentette — mitől némelyek tartottak, — sem a buzgalmat, sem a munkaerő kifejtését, tanusitja az, hogy általában 600-nál az egyes-birák kevesebbet nem intéztek el és 7 kir. táblánál az elintézési átlag jóval meghaladta a 700 ügyszámot. És elintézéseikből az ülésbeni érdemlegesek az 5 százat s kettőnél a 4 százat felülmulta, mind a magyarországiak közül. Az erdélyi két táblánál a birák tevékenységét eléggé kitünteti az, hogy egy bíróra esett 676 s 688 darab kiosztásból azok átlag 636 és 618 ügyszámot intéztek el; és ezekből 419 és 398 képezett érdemleges elintézést.

Az összes tábláknál átlag a kiosztás egy birónál 857 ügyszámot képviselt, az elintézések pedig 729-et s ezekből az érdemleges elintézések 501 darabot. Ezen számok eleget mondanak.

Ezen felebbviteli ügyek forgalmára nézve, — miből a törvénykezési ügyek számának terjemére is következtethetni, — kiemelendőnek tartjuk azt, hogy a felebbezések száma különösen kimagaslik a nagyobb forgalom központjain.

Természetesen kiválóan különleges állást foglal el a *budapesti* kir. tábla, hová a lefolyt évben 31,233 ügy érkezett, mihez előbbi évről, a régi táblától hátralékul 5997 ügyszám járult. És elintéztetett április végéig 30,308.

A többi táblák közül az ügyforgalomban kivált a szegedi, debreczeni s kassai volt. A *szegedihez* uj ügy érkezett 17,094, előbbi évről 3568 hátralékkal, mikből 16,718 lett elintézve. A *debreczenihez* bejött 13,661 uj ügy és 2139 hátralék, mikből elintéztetett összesen 13,832. A *kassainál* az ügybejövetel volt 13,305, előbbi évről 2161 hátralékkal s összesen 12,733 elintézéssel. Megközelitette ezeket a *temesvári* 12,387 ügybejövetellel, 2059 hátralékkal és 13,201 elintézéssel és a *győri* 11,580 uj ügygyel, mikhez 2012 hátralék jött 12,593 elintézéssel.

Két tábla 10 ezeresben volt; a *nagyváradi* 10,651 bejövetellel s 1591 hátralékkal, mikből elintézett 10,130 drbot; és a *pécsi* 10,215-tel, az előbbi év hátraléka 2024 s az elintézési összeg 10,154 levén. A *pozsonyihoz* 9858 ügy jött be 1653 hátralékkal, elintéztetvén 9244. A *kolozsvárihoz* is 9876, ügy jött be 936 hátralékkal s 10,138 elintézéssel. A *marosvásárhelyi* tábla ügybejövetele legkisebb: 7353, mihez jött 814 ügyhátralék s ezekből 7410 elintéztetett.

Dr. Szokolay István.

A végrehajtási törvény revisiójához.

A végrehajtási törvény revisiója alkalmából, a mikor lehet még de lege ferenda beszélni, egy az örökösödési eljárásból folyó kérdést kivánok fölvetni, melynek helyes megoldása a végreh. törvényben az örökösödési perek aránytalan nagy számát tetemesen apasztani volna alkalmas, a nélkül, hogy az igazságszolgáltatás igénybevételét a jogkereső felekre nézve méltánytalanul korlátolná.

A kérdés az, hogy: miért nem végrehajthatók a fenálló gyakorlat szerint az örökösödési ügyekben a bíróság illetve megbizottja előtt kötött osztályegyezségek? és miért kell az azokban megalapitott jogokat keresettel és nem végrehajtási kérvénynyel érvényesiteni?

A végrehajtási törvény 1. §-a végrehajtható közokiratoknak minősiti:

d) pontjában: a polgári bíróságok előtt kötött egyezségeket;

g) pontjában: az 1874: XXXV. tcz. 111. §-a értelmében végrehajtható közjegyzői okiratokat.

Alkalmazva e határozatokat az örökösödési eljárásra, nem szenved kétséget, hogy a polg. törvk. rendt. 585. §-ában emlitett egyezség, melyet a bíróság az örökösök között létesit, épp oly végrehajtható közokiratot képez, mint azon örökösödési osztály, a melyet a közjegyző nem a bíróság, hanem az örökösök megbizása folytán az 1874: XXXV. tcz. 128. §-a alapján felvesz. Az, hogy az 1886: VII. tcz. 30. §-a az örökösök közötti egyezségek létesitését hivatalos eljárás esetében is kötelezőleg a közjegyzőkre ruházta, nem változtat az egyezség bírósági jellegén semmit. Mert a közjegyző ily esetben a bíróságot képviseli, azt helyettesiti és ugyanazt végezi, a mit előbb a ptr. 585. és 586. §-ai szerint az örökösök egyeztetése körül a bíróság végzett. Az sem változtat az egyezség *bírósági* jellegén, hogy az 1877: XX. tcz. 233. §-a eseteiben az örökösödési eljárást nem a bíróság, hanem az árvaszék inditja meg. Mert az egyezség érvényesitése továbbra is a bíróság hatáskörében marad. Mindkét esetben az örökösök bírósági egyeztetését a közjegyző végezi, aki a törvény értelmében e részben *birói functiót* teljesit.

Kétségtelen tehát, hogy a közjegyző mint birói megbizott előtt kötött egyezség a polgári bíróságok előtt kötött egyezségek jellegével bir. Hogy kiskoruak vagy gondnokoltak érdekeltsége esetében az egyezség a gyám- illetve gondnokhatóság kezdeményezésére kisérteltetik meg s érvényéhez annak beleegyezése is szükséges, csekély különbséggel a régi állapotnak a föntartása Mert a közjegyzői és gyámi törvény életbeléptetését megelőzőleg a bíróság előtt — közjegyző közbenjötte nélkül — létrejött egyezségek érvényéhez a ptr. 586. §-a értelmében is megkivántatott a gyámhatósági jóváhagyás. Már pedig, ha a bíróságok előtt kötött egyezségek végrehajtható közokiratot képeznek, azoktól e jellegüket megvonni akarni azon okból, mert ezen egyezségek jelenleg közjegyző előtt köttetnek, annál *kevésbé* volna érthető, mert *a törvény (1874: XXXV. tcz.) a közjegyzőt, mint nem a bíróság megbizottját (128. §-ában) félreérthetlen határozottsággal felruházza az örökösök közötti osztályegyezségeknek, mint végrehajtható közokiratoknak a felvételére.*

Igen, de lesznek, akik azzal fognak érvelni, hogy a közjegyző, mint ilyen és a közjegyző, mint bírósági biztos előtt létrejött egyezségek között az a lényeges különbség

van, hogy mig amaz a bíróságnak beavatkozása nélkül az örökösök aláirása által nyomban végérvényessé válik: addig a birósági egyezség csak akkor lesz végérvényessé, ha annak alapján a bíróság a hagyatékot az örökösöknek *átadja*. Az egyezség tehát csak a birói átadó végzéssel lép életbe. Ugy hogy nem is az egyezség, hanem az *átadó végzés* azon jogszerző közokirat, mely a végrehajtás alapját képezhetné: ez pedig a végrehajtási törvényben a végrehajtható közokiratok között fölemlitve nincsen. Megvallom, magam is ezen meggyőződésnek voltam a rabja mindaddig, a mig a kérdést behatóbb vizsgálat tárgyává nem tettem. Örökösödési eljárásunk analysálása, szervezetének teljes megismerése után azonban e meggyőződésemet meg kellett változtatnom, és azon helyesebb meggyőződésre kellett jutnom, *hogy a közjegyző akár mint ilyen, akár mint birósági megbizott előtt létrejött örökösödési osztályegyezségek, a mennyiben a törvényben előirt kellékekkel birnak, végrehajtható közokiratokat képeznek.*

Örökösödési jogunk szerint ugyanis az örökösök örökségüket «ipso iure» szerzik meg. Arról örökhagyó elhalálozása után nyomban intézkedhetnek is; és ha mindnyájan nagykoruak, az osztálynak birói beavatkozás nélkül, egyezség utján leendő megállapitása és foganatositása szabadságukban áll (ptr. 579. §.). Az ilyen örökösök tehát, ha az 1874: XXXV. tcz. 128. §-a értelmében az örökösödési osztály megtételével a közjegyzőt bizzák meg, a köztük létrejött egyezségre nézve végrehajtható közokiratot nyernek, a melynek, ha az örökség tárgyát ingatlan javak is képezik, telekkönyvi érvényesitéséhez csak azt tartoznak igazolni, hogy az örökség kizárólag őket illeti és hogy végrendelet esetében az öröklési joghoz kötött netáni feltételeknek eleget tettek, a hagyományosok pedig kellőleg értesitvék (ptr. 580. §.). A kizárólagos öröklési jog igazolása a bíróság által kibocsátandó hirdetmény utján történik, s ha a kitüzött 45. napi határidőn belül más igénylő nem jelentkezett, az egyezségben megnevezett örökösök igazoltaknak vétetnek s az öröklött ingatlanok hivatalból nevökre átiratnak (ptr. 581. §.). Ellenben ha a nagykoru örökösök maguk között szabadon egyezkedni nem tudnak, közülök bármelyik a bíróság beavatkozását kérheti (ptr. 560. §.), oly czélból, hogy a bíróság az egyezséget közöttük létesitse. Ezen birói beavatkozás azonban semmiben sem korlátozza az örökösnek örökségére nézve «ipso iure» szerzett öröklési jogát, más szavakkal, a bíróság *nem adja át* az örökösöknek az örökséget, mert azt ez utóbbi már örökhagyó elhalálozása pillanatában megszerezte: a bíróság hatásköre nem terjed ki egyébre, mint arra, hogy az örökösöket egyezteti s ha az egyezség létrejött, azt jegyzőkönyvbe foglalja (ptr. 585. 586. §.). *Az egyezségnek létrejötte esetében tehát birói átadásnak helye nincsen*, a törvény, azt ilyen esetben egy szóval sem emliti; ellenkezőleg birói átadást törvényünk csak két esetben ismer. Mindkét eset arról szól, *ha a felek között az egyezség létre nem jött.* Az egyik *a sommás osztály és átadás*, midőn a hagyaték csupán testvérek és unokatestvérek közt osztandó meg és az érdekelt örökösök osztályrészeik mennyisége iránt ki nem egyezhetnek (ptr. 583. §.). A másik, ha az egyezség távolabbi vagy különböző jogczimekre hivatkozó örökösök között nem sikerült, s az egyik rész perre utasittatott (ptr. 587. §.), de ez által a kereset a kitüzött határidő alatt be nem adatott. Mely esetben azon bíróság, amely az örökösödési perben határozni illetékes lett volna, bármelyik érdekelt fél kérelmére *az osztály megtételét s az örökség átadását*, a perre utasitott igényre való tekintet nélkül, azonnal eszközölni köteles (ptr. 590. §.). Más esetben *birói átadásnak* a mi törvényünk és örökösödési eljárásunk mellett helye nincsen.

Következik ebből, hogy nem az ugynevezett «beszavatoló», illetve «átadó» végzés azon jogszerző közokirat, a mely egyezség esetében az örökösök közötti jogviszonyt szabályozza, *hanem a közjegyző, mint a polgári bíróság megbizottja előtt kötött egyezség*, mely mint ilyen, végrehajtható közokiratot képez. Ezen egyeszég és az 1874: XXXV. tcz. 128. §-a alapján létrejött egyezség között tehát, hatályára nézve, nincsen semmi különbség. Mindkettő a felek aláirásával, illetve a gyámhatóság jóváhagyásával válik perfectté. Mindkettőnél a bíróság hatásköre csupán az örökösök igazolására és az öröklött ingatlanoknak nevökre hivatalból leendő bekebelezésére terjed ki. Az egyiknél az örökösök igazolása *a hirdetményi eljárás*, a másiknál azok *birói egyeztetése* utján történik. Mindkettőnél az *egyezség*, és *nem a bíróság végzése* képezi a végrehajtható közokiratot. Amott közjegyzői okirat, emitt hagyatéktárgyalási jegyzőkönyv alakjában. Arról a közjegyző állit ki a feleknek hiteles kiadványt, erről a bíróság ad az örökösöknek végzést, melyben az egyezség eredménye kell, hogy benfoglaltassék. A hibásan nevezett «átadó» végzés tehát nem más mint kiadványa a bíróság levéltárában őrzendő eredeti osztályegyezségnek.

Az örökösödési osztályegyezségek ily módon törvényadta közokirati jelleggel birván, alig találok indokot, mely azoktól, ha egyébként a végrehajthatóság általános kellékeivel ellátvák, a végrehajtási törvény 1. §. *d)* illetve *g)* pontjaiban biztositott végrehajthatóságot megvonhatná. Ezen *d)* pont alapján tehát már ma is végrehajtható közokiratnak tartom a bíróság, illetve árvaszék megbizottja előtt kötött örökösödési osztályegyezséget. A végrehajtási törvény revisiója alkalmával legfölebb is nagyobb határozottság kedveért odamódositandónak vélem ezen *d)* pontot, hogy e szavak után: «a polgári bíróságok előtt kötött» beszurandók volnának e szavak: «perbeli vagy örökösödési». Úgy, hogy az egész *d)* pont igy szólna: «*d)* a polgári bíróságok előtt kötött perbeli vagy örökösödési egyezségek». Mely fogalom alá a jelenleg árvaszéki megbizás alapján létesitett egyezségek annyival inkább bevonhatók lesznek, mert a rövid idő multán életbeléptetendő örökösödési eljárási novella az árvaszékek ezen megbizási jogkörét amúgy is teljesen elejtendi s kizárólag a járásbíróságokra ruházandja.

Ez ujitás a mellett, hogy törvényeink és különösen örökösödési eljárásunk jogelveit a gyakorlatban teljesen megvalósitaná, nagy horderejü következményekkel birna azon irányban is, hogy számtalan pernek venné elejét, s a bíróságok tulterheltségén tetemesen könnyitene, a nélkül, hogy az örökösöknek jogait bármi tekintetben korlátolná. Mert hogy ha az örökösök bíróság előtt kiegyezvén, az egyik közülök a magára vállalt kötelezettséget megtagadja: miért kelljen a jogositott félnek jogát keresettel érvényesiteni s egy hosszadalmas pernek befejeztét bevárni, holott örökösödési eljárásunk jogelvei mellett az örökösök között létrejött birói egyezség a végrehajtható közokirat minden jellegével bir és a mennyiben annak törvényes kellékeivel felruházva van, birói végrehajtás utján azonnal foganatositható volna?! Mit legyen hivatva a bíróság itéletében megállapitani? A ténykérdés a birói egyezségben el van döntve. Az egyezség hitelesen bizonyitja, minő jogviszony létesült a felek között. A perbíróság elvégre is egy hosszadalmas pör befejeztével itéletében mást alig tehet, mint a kötelezett felet az egyezség értelmében marasztalni. Vajon ezért szükséges, indokolt és érdemes-e az igazságszolgáltatás mindhárom forumát, egy pernek egész apparatusát mozgósitani?! Nem-e természetesebb a birói egyezségben megállapitott jogoknak azonnali végrehajtását megengedni? Hisz ezzel a kötelezett féltől a jogvédelmet nem vonjuk meg. A végrehajtási törvény a jogvédelemnek számos eszközeit nyujtja. Miért legyen a kötelezett félnek módja birói egyezségben foglalt kötelezettsége alul egy esetleg igaztalan per által megszabadulni, vagy legalább is kötelezettsége teljesitését a jogositott fél kárára hosszu időre elhuzni. Mikor a végrehajtási törvény maga is az esetben, ha a végrehajtás a kötelezett félre sérelmes volna, elég jogeszközt nyujt annak felfüggesztése, korlátolása vagy megsemmisitésére.

Egészen más az eset, ha az egyezség *valódisága* iránt foly a pör. Ez a rendes perut elől el nem zárható. Ámde közokirati jelleggel biró egyezség megdöntésére kevésbé fog vállalkozni a kötelezettsége alól menekülni vágyó fél, mint oly perre, melyről ugyan már előre tudja, hogy a bíróság őt marasztalni fogja, de melylyel kötelezettsége teljesitésére nehány évi haladékot nyer.

Még szembeszökőbb az igazságtalanság, ha nem csupán az egyik kötelezett fél teljesitési kényszeréről, hanem *az egész birói egyezség tényleges megvalósitásáról, a birtokbavezetésről* van szó. Az örökösök a bíróság előtt az öröklött vagyon felosztására nézve teljesen megegyeznek. A bíróság a ptr. 586., illetve 581. §-ai alapján az ingatlanoknak az egyezség értelmében az illető örökös nevére hivatalból való bekebelezése iránt már intézkedett. És most az örökösök közül az, a ki az összes öröklött ingatlanoknak, avagy az örököstárs javára egyezségileg jutott valamelyik ingatlannak birtokában van, ennek kiadását, illetve birtokbaadását az egyezség ellenére megtagadja. Mivel indokolható ilyen esetben az, hogy a birtokon kivüli örököstárs birói egyezségben megállapitott jogát rendes keresettel és nem az egyezség végrehajtásával s az ennek alapján elrendelt birtokbavezetéssel érvényesithesse csupán?!

Ime az igaztalan perek egész halmaza, a melyek minden jog és törvény ellenére, hibás gyakorlat alapján, veszik igénybe a perbiróság három forumát, szaporitják az amugy is tulterhelt bíróságok máris elviselhetetlenné vált munkaterhét, azon felek jogügyei alapos elbirálásának rovására, a kik a birói itélkezés jogvédelmi eszközét nem puszta ürügyként és alaptalanul, de való és jogos alapon kénytelenek igénybe venni.

A végrehajtási törvény revisiója alkalmával a fent javasolt három szóval segithetünk ez anomalián, a mi, ugy vélem, nemcsak a haszontalan perek apasztásának igazságügypolitikai, hanem *örökösödési jogelveink teljes és tökéletes megvalósitásának magasabb szempontjából is* elodázhatlan kötelességünk.

Ezt óhajtottam a szakférfiak s a revisióval foglalkozó mérvadó körök szives figyelmébe ajánlani.

Dr. Blum Béla.

Különfélék.

— **A Btk. novellájának első felét** közöljük lapunk mellékletén. A hátralevő rész a legközelebbi számban jön. A novella indokolása, melyet a napi lapok nagyterjedelmünek állitanak, eddig nem jelent meg nyomtatásban. Számos oldalról tudakozódnak nálunk az indokolás után. Kivánatos, hogy az igazságügyi kormány a munkálatot könyvkereskedői uton minélelébb hozzáférhetővé tegye.

— **Az ügyvéd megbirságolása valamely hiteles forditás be nem mutatása miatt.** A budapesti *törvényszék* mint telekkönyvi hatóság: dr. — — képviselte — — s — — czégnek — — s — — elleni telekkönyvi ügyében az előjegyzett tulajdonjogot mint igazoltat bekebeleztetni rendelte, egyszersmind utasitotta folyamodó képviselőjét, hogy Drezdában leendő kézbesités végett a felzeti végzéseket *hiteles német forditásban* mutassa be; és mivel ez ismételt felhivásra sem teljesittetett, azt a törvényszék hivatalosan eszközöltette és dr. — —t megbirságolta. A budapesti kir. *tábla* a törvényszék végzését a birságolási részében megsemmisitette; mert az eljáró bíróság arra utasitotta dr. — —t, mint a kérvényező czég megbizottját, hogy a végzés hiteles német forditására a Drezdában lakó ellenfelek szabályszerü értesithetése végett 15 nap alatt mutassa be. E végzés jogerőre emelkedett. Minthogy pedig eme meghagyásnak nevezett ügyvéd ismételt felhivásra sem tett eleget: a törvényszék helyesen vonta le annak következményeként, hogy a forditást kérvényezők költségére teljesitteti, ha ezt azok az ujabban kitüzött határidő alatt is elmulasztanák. Miért is ez intézkedést helybenhagyni, de minthogy az ügyvédet annak teljesitésére, a mit a bíróság hivatalból teljesitendőnek már kimondott, birsággal kötelezni nem lehet: a végzésnek többi részét megsemmisiteni kellett. (1892 márczius 2. 25726. sz. a.)

— **A bélyegmentesség szegénységi bizonyitvány alapján meg nem tagadtathatik azon alapon, hogy az illetőnek a perben bizonyos követelési összeg megitéltetett.** A b.-gyarmati *járásbiróság:* — — ügyvéd által képviselt — —nak — — alperes ellen 120 frt iránti ujitott perében a *bélyegmentesség* kérdésében 1891 május 20. 2033. sz. a. *végezte:* A bélyegmentesség meg nem engedtetik, mert igaz, hogy a beadott bizonylat vagyontalanságot igazol, de épp e perben hozott itélettel folyamodó javára 99 frt van tőkekövetelésben megitélve; felhivatik tehát — —, hogy jelen végzés vételétől 3 nap alatt 1 frt 25 kr. félitéleti bélyeget, leletezés terhe alatt szolgáltassa be. *A budapesti kir. tábla* megváltoztatván, a bélyegmentességet engedélyezi. «Mert alperes a 2033. sz. kérvényhez csatolt, az illető közhatóság és lelkész részéről kiállitott bizonyitványnyal szegénységét kimutatta, és mert az alperes részére az ujitott felperes ellen feltételesen megitélt peres követelés ez idő szerint még nem tekinthető oly vagyonnak, a melyből alperes a perben felmerült bélyegköltséget fedezhetné.» (1892 február 24. 24116. sz. a.)

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** közleményeinek utóbbi füzete a következő tartalommal jelent meg: Az egyesületnek Kristianiában tartott harmadik évi ülése. A feltételes elitélés kérdéséhez: I. Belgium. *Jules Le Jeune* igazságügyministernek jelentése. II. A budapesti ügyvédi kamara és a feltételes elitélés. *Dr. Gruber Lajos* budapesti ügyvédtől. III. A magyar igazságügyministeriumban tartott enquête. *Dr. Gruber Lajostól.* IV. A feltételes elitélés Ausztriában. *Gernerth* bécsi felebbviteli törvényszéki tanácsostól. V. Az angol First Offenders Act. *Dr. Gruber* jelentésének franczia kivonata. VI. A Magyar Jogászegyletben tartott viták. VII. *Wlassics* tanár a feltételes elitélésről. (Dr. *Berczeli Antal* budapesti ügyvéd forditásában közöltetik *Wlassicsnak* a «Budapesti Szemle» január havi füzetében «Uj irányok a büntető jogban» czim alatt megjelent értekezésének egy része.) A jelenlegi büntetőjogi törvényhozásnak összehasonlitó előadása. *Rosenfeld* Edétől.

— **A közerkölcsiséget sértő nyomtatványok, képek** s azok terjesztésének elnyomására irányuló mozgalom a német államokban mindenfelé élénken nyilvánul. Igy nevezetesen *Braunschweigban*, *Poroszországban* is. Az előbbiben különösen a büntető codex 184. §-ának módositása találtatik legsürgősebbnek, mely igy szól: «Fajtalan nyomtatványok, képek, rajzok kifüggesztése, árulása, szétosztása s más módoni terjesztése, nyilvános helyen kiállitása 300 márkáig vagy 6 hónapig terjedő fogházzal büntetendő.» Ez a Bundesrath elébe terjesztett módositó javaslat indokolása szerint elégtelennek nyilvánult, mert büntetlenül hagyott több oly cselekvényt, melyek a közerkölcsösséget és szemérmet sértették. Szükségesnek vélelmeztetett tehát a fenti rendelkezésnek azzal való kibővitése, hogy hason büntetés által sujtassék az is, ki ily szemérmetlen nyomtatványokat, képeket, rajzokat eladás czéljából vagy terjesztés végett előállit, vagy ilyeket áruba bocsát vagy eladás végett szétküldi, ajánlja, nyilvánosan megdicséri vagy hirdeti.

— **A bajor törvényhozás** most a birósági iroda rendezésével is foglalkozott. Eddig az irodai illetékek nem mentek az állami pénztárba, hanem azokat a titkárok szedték be s ebből fizették a segédszemélyzetet s fedeztek más kezelési kiadásokat; a fölösleg övéké maradt. A titkárok fogadták fel t. i. — alku szerint — a kezelő hivatalnokokat. Ezen rendszer elégületlenséget s panaszokat idézett elő. Nevezetesen a miatt, hogy a segédszemélyzet fizetése nemcsak egyenlőtlen, hanem elégtelen is volt. A titkárok az ő rovásukra emelték a bevételeket. És a segédszemélyzet nem állt függésben az igazságügyi kormánytól. Most a törvényhozás elfogadta azon javaslatot, mely szerint minden bíróság főnökének bizonyos évi átalány utalványoztatik, melyből fizetendi a segédhivatalnokokat, az illetékek pedig a kincstárnak adatnak át. A hivatalnokokat az elnök fogadja fel s fizetésüket ő határozza meg. Ez által eléretik az is, hogy ezen hivatalnokok állása nem lesz egészen függő a titkároktól, a kik az elmaradt járulékokért némi javadalmazási kárpótlásban fognak részeltetni, a főtörvényszéknél 1000, a törvényszékeknél 700 és a járásbiróságoknál 360 márkával.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 23. SZ. Budapest, 1892. junius 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyeremi rk. tanártól. — Az alapitványok jogi helyzete. Közli: Dr. PALKOVICS BÉLA közalapitványi kir. alügyész. — *Törvénykezési Szemle:* A végrehajtási törvény revisiójához. HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől. — A magyar honos külföldön kötött polgári házasságának érvénye Magyarországon. Dr. ADMETO GÉZA pestmegyei árvaszéki fogalmazótól. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai — Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról. — A büntető-törvénykönyv módositása. (Törvényjavaslat a büntettekről és vétségekről szóló büntető-törvénykönyv és a kihágásokról szóló büntető-törvény módositásáról.) — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.

A novelláról általánosságban felesleges szólanom. Ugyszólván minden tételéhez hozzájárulok.

Észrevételeim inkább csak a törvényjaslat szövegezésére és az életbeléptetni szándékolt ujitások körvonalainak czélszerübb és tüzetesebb megállapitására vonatkoznak.

I.

A novella első módositása a javító-intézetekbe való utalást illeti. (Btk. 42. §-a).

Mig jelenleg a javító-intézetbe utalás határozott időre történik, az uj határozmány szerint a javító-intézeti fiatalkoru egyének addig maradnának az intézetben, mig a javulás biztos jeleit adják, s elbocsátásuk tárgyában a felügyelő bizottság meghallgatása után az igazságügyminiszter határoz.

A mostani rendszer gyengéje az, hogy a biró rendesen rövid időt szab ki s ez alatt a javító intézet nem képes a maga kellő hatását elérni. Az uj rendszer ellen pedig az szól, hogy a meghosszabbitás a birói megállapitásba ütközik. Ha a biró egyszer itéletileg kimondotta a tartamot, nem lehet feljogositani az administrátiót, hogy ezt meghosszabbitsa.

A biróra kellene tehát szerintem ruházni a jogot, hogy megfelelő esetekben, (midőn t. i. az itélet hozatalakor még hozzávetőleg sem tudható, mennyi idő lesz szükséges a megjavitáshoz), határozatlan időre itélje el a fiatalkoru egyént. Rendes esetekben a biró kétségkivül határozott időt mondana, kivételesen határozatlan időt; s az administratio szorosan a bíróság megállapitásához tartaná magát. A Btk. 42. §-ának második bekezdése ily értelemben volna átdolgozandó.

II.

Ugyancsak a Btk. 42. §-ához illeszti a törvényjavaslat a feltételes elitélést a 42. *a.*, *b.* és *c.* §-ok alatt.

Ezen intézményt illetőleg a novella egyrészt nagyon keveset ad, másrészt nagyon is sokat.

A büntetés feltételes elengedésének a husz éves korra való szoritása nem szerencsés gondolat. Nincs semmi ok, hogy a husz éven felüli elitélteket kitegyük a fogházak contagiumának, s annak sincs rátiója, hogy ezeket kellő alap nélkül bezárjuk s igy az egész életre megbélyegezzük. Ha a husz éven aluliaknál főkép a könnyelmüség az, a mi a feltételes elengedés alapjául vétethetik, az idősebbeknél az affectus, a különböző kötelességek kiegyenlithetlen összeütközése fogja megkövetelni ezen expedienst.

A korhatárt tehát én részemről mellőzném.

Ellenben nem mennék oly messzire, hogy *egy évi* szabadságvesztésbüntetés elengedhető legyen. A feltételes elitélés véleményem szerint csak a bagatell-bünügyeknél lesz sikerrel alkalmazható. Ha a középsulyosságuak körébe is be akarjuk vinni, — már pedig a 16 éven alóli egyéneknél egy év a középsulyosságu cselekményekre nyer alkalmazást — az igazságszolgáltatás elveszti biztosságát s az önkényes mérlegelésnek nagyon is tág tere nyilik. A bagatell-bünügyekben azért engedheti el a biró feltételesen a büntetést, minthogy a jogsérelem csekély és ezen ügyeknél egyébként is érvényesül azon elv: minima non curat praetor, igy pl. az inditványi jelleg, az ügyészi vád elmaradása, a kisérlet és a segités büntelensége tekintetében, stb. Mindezen határozmányok kiegészitőjének tekintem én a büntetés feltételes elengedését. Ellenben ha átmegyünk a sulyosabb cselekmények sphärájába, ott a feltételes elengedés megállapitása kirivó és ellenmondásos lesz; s ki tudja, beválik-e.

A mi a javaslatnak feltételes elitélésre vonatkozó részleges megállapitásait illeti, megjegyzéseim a következők:

1. A javaslat szerint a tettesnek nem a büncselekmény elkövetésekor, hanem az elsőfoku itélet hozatalakor nem szabad husz évnél idősebbnek lenni. Ezzel egyrészt ismét meg van nyirbálva az alkalmazási idő körülbelül félévvel, másrészt az itélethozatal időpontjának alapul vétele ellen szól az is, hogy a javaslat sok esetben a birói közegek kezébe adja, vajon alkalmazható legyen-e az elengedés, vagy nem; ha ugyanis a korhatár közel van és a bíróság késik, a vádlott megfosztható a kedvezmény igényelhetésétől. Sőt bizonyos esetekben a magánvádló is tudatosan elhuzhatja a pert addig, mig a vádlott betöltötte a husz esztendőt s feltételesen többé nem itélhető el.

2. A javaslat nem mondja ki világosan, hogy a concret esetben kiszabott egy évig terjedhető szabadságvesztésbüntetés engedhető-e el, vagy pedig az egy évig terjedhető büntetési *tételt* értsük-e. A szöveg inkább az utóbbira látszik mutatni s talán az az értelmezés lesz a helyes, hogy sem a concret esetben kiszabott büntetés, sem a büntetési tétel maximuma nem lehet magasabb egy évnél.

Ez esetre azonban a 12—16 éveseknek csaknem valamennyi delictuma a feltételes elengedhetés alá esnék, mivel ezeket ritkán itélik egy évnél hosszabb időre. A különös részben öt évig terjedhető fegyházzal vagy börtönnel illetett cselekmények csaknem kivétel nélkül ide tartoznának, ugyszintén halmazat esetében az elkövetett büncselekmények egész sora, midőn pl. a fiatal koru egyén számos izben lopott. Az ily mesterségesen kiszélesitett alapra való helyezés — egyéni véleményem szerint — határozottan kárára válnék az uj intézmény egészséges fejlődésének.

3. Azt is feleslegesnek tartom, hogy az államfogházra kiterjesztessék a feltételes elengedhetés elve.

Ha a javaslat a husz éves korhatárhoz ragaszkodik, akkor az államfogház már azért is bátran kimaradhatott volna, mivel a husz éven alóliak nagyon kivételesen követnek el államfogházzal sujtott büncselekményt, még párbajvétséget sem. De ha a korhatártól el is tekintünk, az államfogháznál sem a contagium veszélye nem forog fen, sem a

custodia inhonesta utóhatásai nincsenek meg; végül pedig az államfogházban mint privilegisált büntetési nemben oly kevés a repressionális elem, hogy ezt még kevesbiteni helyén kivüli volna. Azon törvénytervezetben, melyet két évvel ezelőtt a büntetés feltételes elengedéséről közöltem, az államfogházat éppen ezen indokoknál fogva teljesen mellőztem. (V. ö. «*Büntetési Rendszerünk Reformja*» II. 37. l.)

Már az ellen is kifogást tennék, hogy a kormányjavaslatban az államfogház első helyre van helyezve s utána következik a fogház. Azt tartom, előbb emlitendő az a büntetési nem, mely az illető határozmányra rendszerint alkalmaztatik, és utána a kivételes.

4. A javaslat a büntetés feltételes elengedését a pénzbüntetésre nem terjeszti ki s ezen tartózkodása, a fogház és az államfogház elengedése mellett, azt a benyomást kelti, mintha az állam kiválólag fiskalitási szempontokat tartana szem előtt.

De eltekintve ettől: az a rendszer, hogy a szabadságvesztés-büntetést elengedik, a pénzbüntetést nem, oda tereli az illetőket, hogy kövessenek el nagyobbat, akkor talán nem kapnak semmi büntetést, ha azonban csak oly csekélységet követnek el, hogy ezért szabadságvesztés-büntetés nem is járhat, akkor mindenesetre bünhődni fognak. A vádlott oda fog hatni vallomásában is, hogy szabadságvesztés-büntetést, ne pedig pénzbüntetést kapjon. A verbális injuriáért mindig fog lakolni, a reális injuriáért nem minden esetben, a rágalmazásért szintén nem, mert a két utóbbira nézve első sorban fogházbüntetés van megállapitva.

5. Nem érdek nélküli, hogy azon esetben, ha a vádlottat egyenest szabadságvesztés-büntetésre itélik, ez elengedhető; de ha a szabadságvesztés-büntetés a pénzbüntetés le nem fizethetéséből származott, akkor azt le kell ülni. Itt tehát már a contagium veszélye és az egyéb tekintetek, ugy látszik, megszünnek.

Ha pedig a szabadságvesztésbüntetés mellett a pénzbüntetés mint mellékbüntetés szabatott ki, akkor a főbüntetést elengedik, ellenben a mellékbüntetést nem, és ha ezen pénzbüntetést nem képes lefizetni, akkor az elengedett főbüntetés mellékbüntetését üli le.

Ilyesmiben sem igazságot, sem jogpolitikát, sem logikát nem találok.

6. Azt, hogy «vagyonnal biró egyénre nézve a biróság a fogházbüntetést biztositék adásához kötheti», nagyon czélszerünek tartom; magam is igy inditványoztam fentebb idézett tervezetemben. A fiatalkoruakra nézve azonban a vagyoni biztositék kevésbé hatályos mint a felnőtteknél, mert ők maguk még nem birnak kellő érzékkel a pénz megbecsülésére. A fiatalokért a biztositékot előreláthatólag a szülők fogják letenni s annyit minden esetre elér a törvény, hogy a szülők őrködni fognak, nehogy gyermekük visszaesése folytán a letett pénz elveszszen.

7. A javaslat szerint «mindig biztositék adásához kell kötni a fogházbüntetés felfüggesztését, ha az elitéltnek nincs rendes lakhelye». A kiknek nincs rendes lakhelyök, azoknak biztositékra való pénzök sem szokott lenni.

8. A biztositék a fogházbüntetés elengedésének esetére van szoritva. Ha már a javaslat az államfogházat is elengedhetőnek mondja, akkor ezt is biztositék letevéséhez kellene kötni.

9. Az is sajátszerü, hogy a feltételes elengedés kedvezménye alól ki vannak véve azok, a kiknek illetősége ki nem puhatolható. Az illetőség kipuhatolhatlansága teljesen közömbös ezen kérdésre nézve. Talán némileg számba jöhetne a *lakhely* kipuhatolhatlansága, mint ezt az osztrák javaslatban feltaláljuk . . . .

Még nehány megjegyzésem lesz a feltételes elitélésről szóló határozmányokra. Ezekről legközelebb.

Dr. Fayer László.

Az alapitványok jogi helyzete.

Az alapitványokról szólva, a jogi személyek körébe lépünk, az utóbbiakra vonatkozó elméleteket ennélfogva érintenünk kell.

A jogi személyek meghatározása és osztályozására nézve a vélemények az elméletben eltérők, létezésüket azonban a gyakorlati helyzet alapján ugy a tudomány, mint a törvény elismerte. A jogi személyek alakzatai a jogélet szükségéből fejlődtek, gyarapodásuk a törvényes jogélet kereteivel összhangban áll.

A jog fictiókat alkot, hogy valamely czélt, melynek megvalósitása kivánatos, akként érjen el, hogy az egész jogépület összhangja ez által meg ne zavartassék . . . . e végből a jog a tényt az ő szabálya alá hajtja, a helyett, *hogy a tények uralma előtt meghajolna;* . . . . ily fictiók jogszabályt tartalmaznak, melyből a gyakorlati következtetések egész sora vonható le. Ezek a gyakorlati fictiók. (Unger.)

Hazai törvényeinkben a jogi személyekről átalán, külön rendelkezésre nem akadhatni, szokásjogunk azonban jogalany voltukat tényleg elismerte, jogképességükre nézve tehát az elfogadott részletes szabályokból kell az átalános elveket kivonnunk.

«Jogéletünk tesz bizonyságot arról, hogy a testület és alapitvány mint önálló jogalany szerepel» (Dr. Teleszky István) és «a jogszemélyekre csak annyiban hivatkozhatunk, a mennyiben ilyenek tényleg elismerve és gyakorlatilag szervezve vannak.» (Dr. Wenczel Tivadar.)

«A természetes személyek mellett a jog terén önálló és ezekkel egyenjogu jogalanyok is léteznek, melyeket a törvény, szokás és államhatalom képzet által alkot a végből, hogy bizonyos jogalakzatokról a felfogás és gondolkozás megkönnyittessék.» (Windscheid.)

Elismert dolog ekként, hogy jogok és kötelmek alanya nemcsak élő ember, hanem eszmei léttel biró jogi személyek is lehetnek, következik tehát ebből, hogy a jogi személyek jogképessége mindama jogviszonyoknál érvényesülhet, melyeknél a létezés alapja feltétlenül nem kivánja meg magát az élő embert.

Az alapitványok jogi személyisége tehát nem az elismerés kiváltságán, hanem a jogviszonyok kényszerén alapul.

Az alapitványok fogalma meghatározásánál továbbá segitségünkre szolgálhat a jogi személyek elméleti tanának ama része, mely a czélvagyont jogképességgel felruházott jogalanynak ismeri.

Az alapitványok jogszemélyisége mindazonáltal — tekintettel az intézmény eredetére — nem *kizárólag* a jogi helyzet kényszerén, hanem a jogszemélyiség átruházása, folytatása és maradandósága *összhatásán is alapul.*

Az alapitványok létesitésében a királyi kegy és gondosság, a nemzeti áldozatkészség, a hazafiak és emberbarátok nagylelküsége nem csupán mint a czélvagyon önállósitása, hanem mint a jogszemély cselekvésének szabadsága és a jogalany helyettesitése is *alakszerüen* szerepel.

Az alapitvány tehát bizonyos megfelelő értéknek (vagyonnak) előre meghatározott, megengedett és létesithető czélra történt kirendelése, illetve a czélvagyonnak az önálló létezés föltételei szerint való jogszemélyesitése.

Az alapitvány ilyetén meghatározásában az alapitvány törvényes elismerésének kelléke létesitő föltételként benfoglaltatik.

A jogállam eszméjében rejlő ezen föltétel szükségességére nézve a vélemények eltérők, de éppen hazánkban az alapitványok tekintélyes száma, azok rendezetlensége, valamint ez utóbbi jellegből származó kezelési és képviseleti hiányok érvül szolgálnak arra, hogy az alapitványok jogi személyisége a törvényszerü hatalom elismerését mellőzhetlen föltételként kivánja. «Az állami törvényhozás, vagyis jobban

mondva, a hazai jog engedélye nélkül jogi személy nem jöhet létre. (Dr. Hoffmann Pál.)

Helyes utat jelölnek ki ez irányban az országos törvénytár czikkelyei.

Az 1715. évi 74-ik tczikk szerint (Bozók várának és uradalmának felét illető kérdésben) az alapitványok mindenkori felügyelését s arra nézve, vajon az alapitványnak elég tétetik-e, számadásvétel melletti megvizsgálását Ő kir. Felsége apostoli tiszte és legfőbb hatalmához képest *egyedül magának fentartja.*

Az 1723. évi 70-ik tczikk a hazafiak jó fegyelemben való nevelése és a *bármiképen elhanyagolt alapitványok* és kegyes hagyományok *felujitása, és a nem foganatositottak foganatositása végett* némelyek a helytartótanács kebeléből kirendeltettek, kik a fentebbiekre *egyedül és különös gondot forditsanak.*

Az 1723. évi 99-ik tczikk, az ország pénztárnokáról intézkedve, ezeket tartalmazza: «A midőn az *országos közalap* foganatba fog vétetni és Ő Felségének felterjesztetni, azt az ország pénztárnoka iránt határozott intézmény kövesse.

Az 1790/1. évi 23-ik tczikk «Az Isten egyházáról s alapitványokról» intézkedve azt tartalmazza, hogy Ő Felsége *bármely nevü* alapitványokat, az alapitók kivánata szerint fog kezeltetni.

Az 1790/1. évi 21-ik tczikk «a közalapitványról és országos pénztárról» az 1723. évi 99-ik tczikket megujitja, és *foganatositását az ország közjavára törekvő óhajtásnak* tekinti, miről Ő Felsége kegyelmesen gondoskodand *és ez érdembeli bővebb intézkedést* s rendelkezést az országgyülés szabadságára hagyandja.

Az 1802. évi 30-ik tczikk a közalapitványokról ilykép rendelkezik: Ő Felsége hozzájárulásával, az 1723. évi 99. és 1790/1. évi 12-ik czikkek következtében is, *azon eszmének kidolgozása végett,* hogy az ország alkotmányának s minden állapotuak jogainak épségben hagyásával, és az adózó népre háruló minden ujabbi teher nélkül, *mikép lehessen közalapot összehozni, mire forditassék s mikép kezeltessék?* kiküldetnek . . . . stb.

Az 1827. évi 24-ik tczikk, a Bibics és Király által tett alapitványról ilykép szól: N. Bibics Jakab kir. tanácsos és aradmegyei alispán özvegye Tomján Margit, még 1775. évben Aradmegyében, Király József pécsi püspök pedig 1814-ben, részint 1819-ben Komárommegyében, az ifjuság nevelésére és képzésére nevezetes kegyes hagyományokat tévén, hogy az ifjuság, a haza és tudományok iránt tanusitott bölcseségük örök emléke fenmaradjon, az ország rendei Ő Felségének jóváhagyásával *ezen kegyes hagyományokat törvénybe iktatják.*

Ilykép iktattatott azután törvénybe az *1840. évi* 41. tczikk által: Néhai Alagovich Sándor zágrábi püspök árvaintézeti alapitványa; az 1840. évi 42-ik tczikk által a magyar tudós társaságra folytatva tett adakozás; az 1840. évi 42-ik tczikk által a magyar Ludovicea katonai intézetre tett adományok összege; az 1840. évi 44-ik tczikk által a pesti magyar szinház megalapitásának országos ajánlata; és az 1840. évi 55. tczikk által a Temesváron épitendő lyceum alapitására tett 10,000 frt és a nemzet szabad rendelkezésére adott 5000 frtnyi Mack Ignácz nevü kétrendbeli alapitvány.

Az ismertetett törvényczikkek bizonyitják, hogy az alapitványok jogi helyzete a korona és a törvényhozás figyelmét többször magára vonta: az 1790/1. évi 21-ik tczikk pedig *ez érdemben a bővebb intézkedést és rendelkezést az országgyülés teendői közé sorozta.*

A törvényhozás azonban a kezébe adott hatalommal maig nem élt.

Az alapitványok, illetve az alapitó levelek felsőbb jóváhagyásának napjainkban divó, esetről-esetre való alkalmazása tehát ezek szerint, csak az alapitványokról intézkedni hivatott általános törvény hiányának *hézagos pótlásául szolgál;* nevezetesen azért is, mert az 1715. évi 74-ik tczikkben fentartott legfőbb hatalom, hazánk alkotmánya értelmében módosult.

De kivánatos az alapitványok átalános és külön törvény által történő jogi rendezése azért is, nehogy alapitóleveleknek esetről-esetre történő felsőbb jóváhagyása a kiváltság jellegét ölthesse föl, és ekként a végrehajtó hatalomnak ténykedése a szabadság korlátjaul gyanusittathassék.

Vannak a társadalomban czélok, melyek sikeres előmozditása az állam hatalmának *nemcsak elismerését,* hanem *beavatkozását* sem mellőzheti. A törvényes hatalomnak ilyetén müködése az alapitványok *biztonságának* tekintendő.

A Kun Kocsárdok, a Rökk Szilárdok magasztos müvei, a Bukovinszky Józsefek, Majthényi Ottók, Szelényi Józsefek, és Fejérváry Celestinák bőkezü adományai, napjaink sorából, a törvény ótalmára érdemesek.

Az alapitványok jogok és kötelezettségek alanyaivá lettek, magán jogviszonyaik érdekében is rendszeres, egyöntetü meghatározást igényelnek; e nélkül a törvénykezési rendtartásnak az alapitványok jogi képviseletéről rendelkező pontja csonka.

A jogi társadalom igényei a haladással lépést tartva emelkednek, *az alapitványokban jelentékeny erő és tehetős hatalom rejlik;* a magyarországi alapitványokról intézkedő átalános törvény meghozatalának ideje elérkezett.

Közli: Dr. Palkovics Béla.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény revisiójához.

Ha valamely törvény hiányos vagy nem czélszerü intézkedéseket tartalmaz, azokat a gyakorlat hozza napvilágra és mivel a végrehajtási törvényben ily intézkedések észleltettek a gyakorlatban annak életbeléptetése óta, az igazságügyi kormány szükségesnek tartotta azoknak kiküszöbölését, illetve pótlását elrendelni, minek folytán a közzétett tervezet elkészittetett.

Ezen tervezet ellen főképen azon kifogás emelhető, hogy több intézkedést mellőzött, melyeknek módositása vagy kiegészitése az igazságszolgáltatás érdekében megkivántatik.

Azért talán nem lesz felesleges munka az igazságügyi kormány figyelmét ujolag azon módositást vagy pótlást igénylő intézkedésekre felkérni, melyek ugyan a Jogt. Közl. 1884. évi foly. 38., 39. és 40., az 1885. évi foly. 22., az 1887. évi foly. 36. végre az 1889. évi foly. 16. számaiban megfelelő indokolás mellett már felsoroltattak, de a tervezet elkészitése alkalmával tekintetbe nem vétettek.

Ezen módositandó illetve pótlandó intézkedések a következők:

1. a végrehajtási törvény 1. § ának *d)* pontja kiegészitendő: «és a csődeljárásban felvett felszámolási jegyzőkönyvnek hiteles kivonata alapján» (csődtörvény 141., 152., 238. §§.);

2. a 12. §-ának második bekezdése pótlandó: «ha pedig a kérvény tartalma valamely telekkönyvi jogra vonatkozik, az illető telekkönyvi hatósággal is az elutasitó végzés feljegyzés végett közlendő»;

3. a 49. §. kiegészitendő a gyámsági törvény 25. §-ában foglalt rendelkezéssel;

4. az 51. §. következőképen volna szövegezendő: «végrehajtás alá nem esnek és ennélfogva a végrehajtást szenvedettnek ellenzése esetében le sem foglalhatók, ha pedig a foglalás annak távollétében történt, kérelmére az összeirásból kitörlendők (117. §)» stb.

Azonkivül volna ezen szakasz a következővel is pótlandó: «az 1000 frtot meg nem haladó postatakarékpénztári betét (1885. IV. tcz.) és a szerzői jog (1884. XVI. tcz)».

*

5. a 72. §-nak első bekezdése akép volna szövegezendő: ha törvényes zálogjog tárgyát képező ingóságok foglaltatnak le, a bérbe illetve haszonbérbeadó stb. értesitendő»;

6. a 79. §-nak harmadik bekezdése pótlandó: «harmadik személyek irányában».

Azonkivül volna még felveendő:

«azon esetben, midőn az adós a jelzálogjogilag biztositott követelést a bíróságnál letétbe helyezte, a foglalás csak ezen szakasz rendelkezése szerint foganatositandó.

Ha valamely bejelentett csődkövetelés foglaltatik le, a foganatositás a felszámolási jegyzőkönyvben feljegyzendő; miről a tömeggondnok hivatalból értesitendő. Ha a végrehajtás valamely elárverezett ingatlan vagy ingóság vételárára intéztetik, a foglalás az árverési illetve vételárfelosztási jegyzőkönyvben feljegyzendő»;

7. a 81. §-ban volna felveendő a kereskedelmi törvény 101. és 107. §-aiban szabályozott eljárás;

8. a 113. §-nak azon kitételében: «a fizetés a végrehajtató által az eredeti okiratra feljegyeztetik», nyomdahiba fordul elő, t. i. «végrehajtató» helyett teendő: «végrehajtó»;

9. a 153. §-ban előirt gondnok-kirendelés egészen kihagyandó;

10. a 187. § nem helyesen szabályoztatott a novella által, az következetesen ilyformán szövegezendő: «Ha a telekkönyvi hatóság az utóajánlat elfogadása esetében az előbbi árverésen történt leütést hatálytalannak nyilvánitja, az árverés *folytatására* határnapot tüz ki» stb.;

11. a 163. és 191. §-aiban foglalt rendelkezések egymással összhangzásban nincsenek; mert telekkönyvi ügyekben azon főszabály alkalmazandó, hogy a későbben szerzett jogok az előbb szerzett jogoknak hátrányára nem válhatnak.

Ezen elvből kiindulva a 163. §. aképen volna szövegezendő:

«ha az elárverezendő ingatlanra szolgalmi, bérleti, vagy haszonbérleti jog-kikötmény vagy dologi teher van telekkönyvileg bejegyezve, az árverés rendszerint azon feltétellel rendelendő el, hogy az árverés által a bejegyzett jog nem érintetik.

Ha azonban ezen jogok egyikének vagy másikának bejegyzését megelőzőleg valamely követelés miatt van a zálogjog bejegyezve, az ingatlan a bejegyzett jog fentartása nélkül a kitüzött határnapon ujabban elárvereztetik.»

Ennek folytán a 191. §. aképen volna módositandó: «ha az ingatlan az azt terhelő telekkönyvi jognak fentartása nélkül árvereztetett el (163. §.), a vételárnak a megelőző követelések kielégitése után fenmaradt része gyümölcsözőleg elhelyezendő és a kamatok a bejegyezve volt szolgalmi jog — dologi teher, vagy kikötmény — a felek közmegegyezése folytán megállapitott vagy szakértőileg kipuhatolt egyenértékének megfelelőleg a jogositottaknak kiutalandók.

Bejegyzett haszonbérlet vagy bérlet esetében pedig a bér megszünte esetére a haszonbérlő vagy bérlő által követelt kártéritési összeg a hitelező által felszámitott mennyiségben veendő számitásba.»

12. A végrehajtási törvény legczélszerütlenebb intézkedését tartalmazza a 196. §; mert nincs elfogadható ok arra, hogy a tárgyaló biró által készitett kifizetési tervezet ellen, mely semmi másban, mint a vételárfelosztási jegyzőkönyvben foglalt tervezet leirásában nem áll, külön felfolyamodás engedtessék, hogy e miatt ezen tervezet 15 napig a birónál és 8 napig az irattárban heverjen, onnét jelentés mellett az iktató hivatalba vándoroljon, aztán a birónak kiosztassék, ki megint azt külön végzés formájába foglalja, mire az az irodának letisztázás végett átadatik, annak megtörténte után az egyes feleknek kézbesittetik — és hogy akkor, midőn a kézbesitési vevények a kiadóhivatalba beérkeztek és az irattárba tétettek, az irattárnok által megint irásbeli jelentés tétessék az iránt, hogy felfolyamodás nem adatott be, mely jelentés ismét az iktató hivatalba kerül, onnét pedig a birónak kiosztatik, mire az elvégre a kifizetés teljesitését végzésileg elrendeli, mely végzés megint visszamegy a kiadóhivatalba, leiratik és kézbesittetik.

Hogy mennyi idő és munka pazaroltatik el az által, azt minden biró, ki telekkönyvi ügyekkel foglalkozik, tudja. Miután pedig most a telekkönyvi ügyeket egyes birák végezik, sokkal egyszerübb volna, hogy ha a tárgyaló biró a felszámitás befejezése után, de a tárgyalási jegyzőkönyv bezárása előtt kérdést intézne a felekhez, valjon kifogást emel-e valaki a felszámitás ellen és melyik tétel ellen, és azon esetben, midőn kifogás nem emeltetik, a felszámitást — kielégitési tervezetet — jogerőre emelkedettnek nyilvánitaná; ha pedig valamely tétel ellen kifogás emeltetett, a kifogásolót vagy a kifogásoltat a 197. §-a szerint perre utasitaná és hogy mindaz megtörtént, a tárgyalási jegyzőkönyvben a felek aláirása által constatálná.

A perre utasitás kérdésében hozott végzés ellen a felfolyamodás a kihirdetéskor volna bejelentendő és 8 nap alatt indokolható.

Kifogásolás esetében a felszámitásnak csak azon része volna jogerőre emelkedettnek nyilvánitandó, mely a kifogásolt tételek által nem érintetik.

Ha a végrehajtási törvény 119. §-a szerint a kielégitési tervezet azonnal jogerőre emelkedettnek tekinthető, midőn kifogás nem emeltetett és ha a csődeljárásban is a bejelentett követelés valódinak tartandó a csődtömeg irányában, ha ez a felszámolási tárgyaláskor nem kifogásoltatott, akkor bizony a felek meghallgatása és a telekkönyvi állapot tekintetbe vétele mellett felvett sorrendtárgyalási jegyzőkönyvnek tartalma is jogerőre emelkedettnek nyilvánitható, ha ellene azonnal kifogás nem emeltetett. *Huf József.*

A magyar honos külföldön kötött polgári házasságának érvénye Magyarországon.

Az alább közölt eset elbirálása és az abból kifolyólag kimondott elv ösztönzött engem arra, hogy azon felette érdekes kérdéssel, miszerint a magyar honosnak külföldön kötött polgári házassága Magyarországon érvényes házasságnak tekinthető-e vagy sem, illetőleg, hogy egy polgári házasság a magyar jog szerint minden körülmények közt érvénytelennek tekintendő-e vagy sem, bővebben foglalkozzam annyival is inkább, mivel nálunk mind a polgári házasság, mind az egyházi házasság lényege és belső valósága tekintetében sok helyütt téves nézetek uralkodnak és mindkettőnél a lényeget a külsőségben keresik.

A fejtegetendő kérdés könnyebb áttekinthetése végett az esetet egész terjedelmében, ugy a mint az rendelkezésemre állott, közlöm. Az eset a következő:

Rovnok Mária new-yorki lakosnő feljelentést adott be az eperjesi kir. törvényszékhez Stegana János ellen, mert ez vele 1882 október 13-án New-Yorkban polgári házasságra lépett, később őt elhagyta, Magyarországba visszajött és itt ujból megházasodott. Mind a három biróság vádlott ellen a további eljárást beszüntette, mert *a magyar honos által külföldön kötött polgári házasság a hazai jogszabályok szerint Magyarországon érvényes házasságnak nem tekinthetik* és igy vádlott, midőn 1889. január 15-én ismét házasságra lépett, nem volt előzőleg érvényes házassági kötelékben, a btkv. 251. §-a tehát nem forog fen.[1]

A bíróságok ez itéletükkel egy igen elterjedt nézetnek adtak kifejezést. De, hogy azt feltétlenül kimondani nem lehet, miszerint a magyar honosnak külföldön kötött polgári házassága Magyarországon érvényes házasságnak nem tekinthető s hogy a polgári és egyházi házasság közt minden körül-

[1] Közölve az «Ügyvédek Lapja» 1892. márczius 5-én kelt 10. számában; l. erre nézve szerző rövid megjegyzéseit a 12. számban és az ellenvéleményre adott válaszát a 14. számban.

mények közt nincs oly óriási ellentét, miszerint az egyháznak a polgári házasságot bizonyos feltételek fenforgása esetén a maga elvi szempontjából is érvényes házasságnak elismernie ne kellene, az alábbiakban kimutatni megkisérlem.

Arra a kérdésre, hogy a honosnak külföldön létrejött jogviszonya mily elbirálás alá esik, megfelelni a nemzetközi magánjog feladata. A jogtudományban azonban az a kérdés, hogy a lakhely vagy a honosság joga veendő e alapul a nemzetközi magánjogban s hogy a honosnak külföldön létrejött jogviszonyára a külföldi vagy a hazai jog s mily megszoritásokkal alkalmazandó-e, vitás s a tudományban erre eddig megállapodás létre még nem jött. Tételes hazai jogunkban azonban e tekintetben bizonyos elvek jutottak kifejezésre illetőleg emelkedtek érvényre és pedig nemcsak a birói gyakorlat juttatta azokat érvényre, hanem maga a törvényhozás is adott ez elveknek kifejezést.

Ez elvek szerint a személyállapot (status), a személyes és cselekvőképesség tekintetében kiki a maga honi törvénye szerint itélendő meg; ugyanis az 1876: XXVII. tcz. 95. §-a szerint: a szenvedő váltóképesség külföldiekre nézve rendszerint azon ország törvényei szerint itélendő meg, melyhez a váltókötelezett mint alattvaló tartozik; az 1881: LX. tcz. 5. §-a szerint: valamely magyar honosnak személyállapotát (status) tárgyazó kérdésekben külföldi biróságok által hozott birói határozatok a magyar honos ellen belföldön végre nem hajthatók.

A jogügylet alaki kellékei pedig azon hely törvényei szerint itélendők meg, a hol az létesült; ugyanis az 1868: LIV. tcz. 180. §-a szerint: az okirat alaki érvénye azon hely törvénye szerint itélendő meg, a hol az okirat kelt; az 1876: XXVII. tcz. 96. §-a szerint: a külföldön kiállitott váltóknak és váltónyilatkozatoknak lényeges kellékei azon hely törvényei szerint itélendők meg, a hol azok keletkeztek; az 1876: XVI. tcz. 34. §-a szerint: a külföldön tett végrendeletek, öröklési szerződések és halálesetre szóló ajándékozások alaki kellékek tekintetében akkor is érvényesek, ha azon ország jogszabályainak, melyben keletkeztek, megfelelnek.

A házasságkötés alaki tekintetben azon ország törvényei szerint itélendő meg, a melyben a házasság köttetett; ugyanis a József-féle 1786. évi nyiltparancs 40. §-a szerint: Circa modum Copulationis Subditi Nostri quoad Matrimonia per ipsos in exteris Provinciis contrahenda, Constitutioni huic alligati non sunt, *verum sufficit, si eatenus Leges Provinciae illius, ubi Copulatio fit, observentur.* Igy a kir. Curia határozata szerint: «külföldön jogérvényesen kötött polgári házasság érvénytelennek nem mondható» (*Dtár* u. f. IX. 72. sz.), továbbá igy határozott a kir. Curia 1880. okt. 19. 10,599. sz. a., 1880 november 26. 10,057 sz. a., végre zsidó válóperben 1884 január 25. 4059. sz. a. (V. ö. Zlinszky: Magyar magánjog. Budapest. 1891. 586. l.)

Anyagi tekintetben pedig mindenik félre nézve a saját honi törvénye irányadó. (Ny. p. 37., 38. §§.)

A házasságkötésre nézve nálunk érvényre emelkedett e nemzetközi magánjogi elvet a tudomány kiváló képviselői is vallják; igy Heffter: «Das europäische Völkerrecht der Gegenwart auf den bisherigen Grundlagen» (Berlin 1888.) czimü müvében azt mondja: «Das Gesetz des Domicils entscheidet über die Gültigkeit der Ehe» (90. l. 3. jegyz.) és ugyanott közöl egy esetet, mely szerint a bíróság 1850-ben Holsteinban az elhalt feleség testvérével kötött házasságot érvénytelennek mondotta ki, mert az angol törvény e házasságot tiltja, az illetők pedig Angolországban laknak. [Wheaton ed. Boyd. §. 93. *b*)]. Ugy látszik, Heffter még tovább megy és a házasság érvényét még anyagi tekintetben is a helyi törvénytől teszi függővé.

Már most mindezeknél fogva a magyar honosnak külföldön kötött polgári házassága akkor, midőn a «polgári házasság» rá nézve csak bizonyos házassági formát jelent, a mikor e házasság a magyar anyagi házasságjog szempontjából kifogás alá nem esik, vagyis mikor a házassági frigy keresztények közt jött létre, a puszta alak miatt érvénytelennek nem tekinthető. Természetesen, ha a polgári házasság nemcsak formát jelent, hanem már belenyul az anyagi házasságjogba, a mi különösen a mi felekezeti házasságjogunk szempontjából fontos, vagyis, ha polgári házasság keresztény és nem keresztény közt köttetik, akkor világos, hogy a külföldön kötött polgári házasság a mi jogunk szerint érvényes házasság nem lehet, de nem azért, mert az a politikai hatóság előtt köttetett, hanem azért, mert anyagi házasságjogunk szerint eddig keresztény és nem keresztény közt érvényes házasság létre nem jöhet.

A polgári házasság ellenesei azonban tételes hazai jogunkban a házasság tekintetében érvényre jutott fenti nemzetközi magánjogi elvet helyesnek és jogosnak el nem ismerik. El nem ismerik pedig azért, mert szerintük a József-féle házassági patens csak a protestáns házasságot szabályozza és különösen azért nem, mert ugy a patens, mint az ebből vont általános következtetés és elv a házasságot a jogügylettel azonositja, illetőleg a házasságra ugyanazon elveket alkalmazza, mint a jogügyletre.

Ez érvelés ugyan nagyon tetszetősnek tünik fel, de szerény nézetem szerint helyét meg nem állja.

Hogy a József-féle házassági patens hivatkozott §-a daczára annak, hogy a patens csak a protestáns házasságot szabályozza, általános törvény hiányában per analogiam legis nem protestáns házasságra is alkalmazható és alkalmazandó, azt hiszem bővebb indokolásra nem szorul. De nem is annyira e §-a általános érvénye, mint inkább azon elv kifogásoltatik, mely a házasságot a jogügyletekkel egy kalap alá vonja. Hogy az egyház vallási szempontból ezt meg nem engedi, azt készségesen elismerem, de a jog a 19. század végén már minden theokratikus jellegét elveszitette s másrészt nem is oly merev a jogi dogma, hanem tekintettel van a házassági viszony erkölcsi oldalaira és az életre.

Hogy a jog, mint a társadalom rendje és a társadalmi együttlét feltétele hivatva van a házassági viszonyt szabályozni, azt hiszem kétségbe vonni nem lehet, ha meggondoljuk, hogy a házasság a társadalom és állam alapja, hogy a házasság számos magánjognak, mint az örökjognak, az özvegyi jognak, a közszerzeménynek, az apai hatalomnak, a tartási igényeknek és egyéb jogoknak forrása és alapja. Ha pedig a jog hivatva van a házasságot szabályozni, akkor ez csak ugy lehetséges, ha a házasságot, mint jogviszonyt tekinti, melyből jogok és kötelezettségek folynak. Hogy pedig a házasság ilyetén felfogása nem ellenkezik a házasság erkölcsi vonatkozásaival, azt le nem alacsonyitja és egy ingatlan felett kötött adásvevési szerződéssel nem azonositja, — kitünik, mihelyt a jognak a jogviszonyra és jogügyletre vonatkozó alapelveivel tisztába jövünk. Ugyanis jogviszony alatt a tudomány a társadalom tagjai közt fenálló oly viszonyt ért, a mely azok cselekvőségének korlátait érinti és igy a társadalom helyzetére kihatással és a társas együttlét érdekeire befolyással van; jogügylet alatt pedig csak azt a cselekvőséget érti, a mely valamely jogviszony megteremtésére vagy módositására irányul. A házassági viszonyban mind a jogviszony, mind az azt megalkotó jogügylet criteriumai meglévén, a nemzetközi magánjog, midőn a jogügyletre vonatkozó elveit a házasságra, mint legtágabb értelemben vett jogügyletre kiterjeszti, sem a gyakorlati élettel és a házasságnak abban nyilvánuló erkölcsi vonatkozásaival, sem a tudománynyal ellenkezésbe nem jön. A jog is a házasságot a szeretet és rokonszenv kifolyásaként fogja fel, a jog is az ember erkölcsi nemesbülésének eszközét látja benne, de azért nem zárkozhatik el annak igen sok jogi oldalától és azokat a jog általános elvei szerint szabályozza és itéli meg, de a

házasságot jogügyletnek illetőleg szerződésnek csak annyiban tekinti, a mennyiben ez által erkölcsi vonatkozásai csorbát nem szenvednek s azért a jognak a házasságra vonatkozó szabályai az adásvevés vagy más jogügyletre vonatkozó szabályaitól nemcsak részleteiben, de nagyban és egészben különböznek. Az örökbefogadás is a szeretet és rokonszenv, sőt némelykor tisztább érzelmek kifolyása, mint a házasság, mégis a jog az örökbefogadás jogviszonyára nemcsak általánosságban, de részleteiben is inkább alkalmazza a közönséges szerződésekre felállitott szabályait, mint a házasságra, és ezt helyteleniteni senkinek eszébe nem jutott.

A jog e felfogása a vallás tanaival, nevezetesen a kath. vallás tanaival sem összeegyeztethetetlen. Ugyanis Phillips «Lehrbuch des Kirchenrechtes» czimü müvében igy nyilatkozik: «Wenn Christus die Ehe der Christen zu einem Sacrament erhoben hat, so hat er ein bereits nach der bestehenden natürlichen und göttlichen Ordnung heiliges, einheitliches und unauflösliches Verhältniss zum Sacrament gemacht, *dadurch hat jedoch die Eingehung der Ehe die Natur eines Vertrages nicht verloren*, aber dieser Vertrag ist selbst das Sacrament. (Pii IX. Alloe. ann. 1852).» Világos ebből, hogy a kath. egyház is a házasságot kétoldalu jogügyletnek, vagyis szerződésnek tekinti s ezen pontig a házasságra vonatkozó elvei a jogügylet jogi természetéből folynak és a joggal párhuzamban haladnak; elágazik a jog és a dogma akkor, midőn a dogma magát a szerződést szentségnek tartja, a jog pedig itt megáll, meg is kell állania, mert ellenkező esetben theokratikus térre lépne. De az, hogy a kath. egyház a házassági szerződést szentségnek tekinti, a külvilágra, a gyakorlati életre semmi befolyást nem gyakorol és ennek egyéb következménye nincs, mint, hogy a kath. egyház a házasságot ép azért, mert szentségnek tekinti, felbonthatatlannak mondja, mig a jog azt bizonyos feltételek alatt felbontandónak tartja. Hogy melyik szempont helyesebb és czélravezetőbb, annak vitatása ez igénytelen fejtegetés keretén kivül esik, de annyi nyilvánvaló, hogy a házasság, akár szentségnek tekintsük e viszonyt, akár nem, — lényegében, rendeltetésében és hatásaiban ugyanaz marad és a házasságnak szentségként vagy nem szentségként való felfogása mindenkinek saját vallási meggyőződésének és lelkiismeretének ügye.

De ha a fentebb közölt esetet és annak elbirálását tisztán egyházjogi szempontból vizsgáljuk és pedig tehetjük ezt annál inkább, mert a feleknek házasságkötés tekintetébeni képessége és jogosultsága, valamint az általuk kötött házasság érvénye és hatálya az illető felekezeti törvények szerint birálandó meg s mert az állam e törvényeket a maga részéről is érvényeseknek tekinti és igy azok egyszersmind állami törvények is, akkor is volt már vádlott előzőleg érvényes házassági kötelékben. Itt többféle eset fordulhatván elő, lássuk az egyes eseteket egyenként.

a) Ha mindkét fél katholikus, ugy a New-Yorkban kötött polgári házasságuk a kath. egyházjog szerint is érvényes házasság, daczára annak, hogy a kath. egyház a polgári házasságot érvényes házasságnak el nem ismeri, mert a tridenti zsinat azon határozata, hogy a házasságnak a proprius parochus és két tanu előtt kell köttetnie, az északamerikai Egyesült-Államokban kihirdetve nem lévén, ott érvénynyel nem bir és ennélfogva ott a tridentinum előtti jog áll fen azon elv szerint, hogy consensus facit nuptias.

Az ellennézeten lévők azonban ennek helyességét el nem ismerik, támogatván ebbeli állitásukat avval, hogy a kath. egyház a polgári házasságot formátlan házasságnak nem tekinti és a polgári házasságot még a házasságra irányuló akaratnyilvánulásnak sem ismeri el. Midőn azonban a római egyház ez elveknek ad kifejezést, nem a házasságra vonatkozó kath. tant akarja hamisitatlanul fentartani és minden átalakitástól megóvni, mert az hajdan más volt, mint ma, hanem a római egyháznak evvel csak hatalmi czélzatai lehetnek, a melyeknél fogva a házasságkötési jogát semmi körülmények közt sem akarja az állami hatalomnak átengedni.

Talán sulyos vádat emeltem e kijelentéssel, de a ki a római egyház felfogását és annak fejlődését a házasság tekintetében a legrégibb időktől a tridentinum meghozataláig, illetőleg a mai napig tanulmányozta, kénytelen bevallani, hogy a római egyháznak régi felfogása a mostanitól nagyon különbözik. Az egyház elejétől fogva a házasságot Krisztus rendelése és tanitása szerint szentségnek tekinti, de egyéb tekintetben igen liberális felfogásu volt; tudjuk, hogy a kereszténység első századaiban keresztények és nem keresztények, különösen zsidók közt számos házasság jött létre és ezeket az egyház érvényes házasságoknak ismerte el. Az alakra nézve pedig egyedül azon elvet vallotta, hogy consensus facit nuptias. *Nincs is sem isteni, sem uj szövetségi rendelés, mely azt mondaná, hogy a keresztény házasság csak az egyház szine előtt létesülhet.* (V. ö. erre, valamint az alábbiakra vonatkozólag *Kováts Gyula* igen érdekes fejtegetéseit «A házasságkötés joga Magyarországon», Budapest 1883., czimü müvében.) A sulyt arra helyezte, hogy az általa vallott házassági akadályok tartassanak tiszteletben s hogy a házasélet az ő parancsolata szerint álljon fen, vagyis csak azt kivánta, hogy az egyházi anyagi házasságjog tartassék meg. Hogy pedig ebből nagyobb bonyodalmak ne keletkezzenek, az egyház gondoskodott a házasságkötés nyilvánossá váltáról és pedig az által, hogy a házaséletnek az ő tanitása szerint, az ő részvétele mellett kellett megkezdődnie, az egyház részvétele a házasélet megkezdésére vonatkozó functiók végzésében állott, ez aztán, különösen később, nemcsak a házasság megáldásában állott, de abban is, hogy a házasfelek egymásnak átadattak vagyis copuláltattak. Látjuk tehát, hogy az egyház a házasságot eleinte csak megáldja. Ez volt s maradt az egyház álláspontja jó részben a tridenti zsinatig. Ezen a zsinaton is nem ép jó szántából, hanem világi befolyások unszolására és czélszerüségi szempontból tette meg azt, hogy a házasságkötésre bizonyos formát szabott elő. De tette ezt, mint tudjuk, czélszerüségi szempontból, nem pedig azért, mintha az a házasság lényegére és belső valóságára vonatkozó kath. tan okvetlen folyománya volna. A tridentinum alapgondolata nem is az egyháztól eredt, hanem az már több száz év előtt Kálmán királyunk törvényében ki volt fejezve. Hogy pedig a tridentinum ellenére kötött házasság ott, hol a tridentinum kihirdetve van, érvénytelen, ez nem egyéb, mint a rendelkezés sanctiója. Hogy a házasságnak pap előtt kötése nem ősi és a házasság lényegére és belső valóságára vonatkozó felfogása az egyháznak és hogy ettől egyes esetekben a hitelveknek megtagadása nélkül eltérni nem lehetne és ép azért nem szabadna, abból is kitünik, hogy a tridentinum tárgyalásakor sokféle aggályok támadtak, s hogy a tridenti zsinatnak a házasság reformálásáról szóló első nagy szabályának (c. 1. sess. 24. de ref. matr.) legfontosabb része, melyben a házasságkötés érvénytelennek mondatik, ha a proprius parochus és két tanu nem volt jelen, nem áll legelől, hanem a házasságkötésre lényegileg nem vonatkozó más rendelkezések közé, — mondja Kováts — mintegy el van bujtatva, továbbá, hogy a határozatot nem kánonba, hanem decretumba foglalták, nehogy kételyeket támaszszon, mi annak a veszélyével járt volna, hogy a házassági reform egészen elejtetett volna s végül, hogy a tridentinum a maga kötelező erejét attól teszi függővé, hogy előbb az egyes parochiákon kellő módon kihirdetve legyen, tehát extensivitás dolgában is korlátolja magát.

Mindezeknél fogva a tridenti reformot csak ugy lehet és kell is felfogni, hogy az egyház törvényhozási uton, mint akár a világi hatalom, a házasságkötésre czélszerüségi és egyéb okokból bizonyos formát irt elő s e rendelkezését a kellő sanctióval látta el, de azért a kath. egyház felfogása és tana

a házasság lényege és belső valósága tekintetében nem változott, de nem is változhatott, mert különbséget kell ugyanis tenni a kath. egyház jogtételei és hittételei közt. A kath. egyháznak is megvan a maga jogrendszere, mely világi jogrendszerek, különösen a római jogrendszer alapján fejlődött ki és virágzási kora az egyházi állam idejébe esik. E jogrendszer tételei ugyan a hittételeken nyugszanak, de az intézmények szabályozásában szabadon mozognak mindaddig, mig a lényeget nem érintik, mivel erre nézve egyedül irányadó a hittétel. Igy vagyunk a házasságnál is. A házasságkötés belsőleg tekintve olyan a tridenti reform óta, mint a minő volt azelőtt és ezt különösen a feltételek tana bizonyitja, mely a tridenti reform óta épült ki. A házasságkötés külsőleg változáson ment keresztül, de a mai forma ugyanazt a házasságkötési fogalmat rejti magában, mely fogalom (sponsalia de præsenti) a tridentinum előtti jogban szerepelt. Az egyházi házasságban t. i. az eljegyzés és házasság összeesnek, igy a szentirásban (Máté evang.) Mária majd József jegyesének, majd feleségének mondatik, holott a polgári jogban eljegyzés és házasságkötés egymástól igen távol állanak.

Már most a jelen esetben Rovnok Mária és Stegana János közt létrejött házassági frigy a kath. egyházjog szempontjából is érvényes házasság, mert ott a tridentinum kihirdetve nem lévén, a házasság érvényéhez formaszerüség nem kivántatik, elegendő a puszta «consensus», mely előbb már megvolt, mielőtt a felek a politikai hatósághoz mentek polgári házasságot kötni. Az ellennézet képviselői azonban azt állitják, hogy a sponsalia de præsenti csak akkor válik érvényes házassággá, ha a felek akaratukat kifejezték. Itt a tévedés ismét abban rejlik, hogy azt hiszik, miszerint az akaratot csak szóval lehet kifejezni; pedig az akarat és beleegyezés kifejezése bármily módon, szóval, irásban, jelekkel és hallgatagul történhetik és ezt az egyházjog is elfogadta, a fődolog csak az, hogy a valódi akarat és beleegyezés kitünjék. Már pedig, midőn nevezettek elmentek a polgári hatósághoz házasságot kötni, azt hiszem, elég érthetően fejezték ki akaratukat és beleegyezésüket, a kötött polgári házasság pedig a kath. egyházjog szempontjából itt nem mint házasság, hanem csak mint factum concludentium szerepel. A tulzók azonban, nehogy ennek helyességét el kelljen ismerni, még tovább mennek s azt mondják, hogy a kath. egyház a polgári házasságot még ilyen akaratnyilvánitásnak sem ismeri el. Vajon, mikor ezt állitják, miben tévednek ismét? Abban, hogy a polgári házasság lényegét és belső valóságát nem ismerik és azt hiszik, hogy egy vallásos embernek a polgári házasságot minden körülmények közt a sátán müvének kell tekintenie. Polgári házasság alatt ugyanis az a házasság értendő, melyet a polgári jog szabályoz, abba az állam közigazgatási hatalma befolyik s a felett az állam biráskodik s igy annak érvényét s hatályát az állami törvény határozza meg. Ez a polgári házasság lényege. Az a felfogás pedig, mely a házasságot polgárira és egyházira a szerint osztja fel, a mint az egyház vagy a polgári hatóság előtt jő létre a házasság, — teljesen téves, mert hisz akkor a József-féle patensben szabályozott protestáns házasság egyházi házasság volna, mivel a házasság egyházi hatóság előtt köttetik, pedig az polgári házasság, mert azt a polgári jog szabályozza s a felett az állam biráskodik. Hasonlóképen a nálunk legközelebb behozandó polgári házasság az egyház előtt fog köttetni, de azért az nem egyházi házasság, hanem polgári házasság, mert azt az állami törvény szabályozza.

Ha pedig ez a polgári házasság lényege (V. ö. Kováts i. m. 54. lap; Wenzel: Magyar magánj. II. 308. l.; Rittner Civilehe.), akkor a New-Yorkban és mindenütt, a hol a tridentinum kihirdetve nincs, kötött polgári házasság addig, mig az egyház által felállitott házassági akadályok respectáltatnak, a kath. egyházjog szempontjából érvényes házasság; érvényes pedig azért, mert ott a házasság a tridenti-num előtti jog szerint jő létre, az pedig, hogy ott a világi hatalom a házasságkötésre bizonyos formát szabott, a dolgot nem alterálja, annál kevésbé, mert a forma alatt is addig, mig a kath. egyház által felállitott akadályok megtartatnak, az egyház által vallott házassági fogalom rejlik.

A nemzetközileg hiressé vált grettna-greeni házasságkötések világi egyén előtt egyházjog szerint köttetnek. Az igy végbemenő házasság azonban nem polgári házasság, hanem egyházi házasság. Az ilyen házasság a kath. egyházjog szerint is érvényes házasság, mert Angliában a tridentinum kihirdetve nincs, a házasságkötés a tridentinum előtti jog szerint jő létre, ebből aztán nemcsak az következik, hogy az ilyen házasság egyházi házasság, de az is, hogy az illető tisztviselő, mint magános tanu jő számba. (V. ö. Kováts. i. m. 54. l. 1. j.)

Azon állitás pedig, hogy ezen elmélet szerint, ha Rovnok Mária és Stegana János egy holdvilágos estén New-York szabadság-szobrának tövében egy padon ülve egymásnak házasságot igértek volna és a polgári hatósághoz soha el nem mentek volna, már érvényes házasságban élnének és evvel minden ágyasság házasságnak nevezendő,[1] a mily költőies, oly helytelen és a polgári s egyházi házasság fogalmait ismét összezavarja. A polgári jog a házasságkötésben kifejezett egyesülést a házaséletre elegendőnek tartja; evvel szemben áll a kánonjog házasságkötési fogalma, melyben a házasságkötés és a házasélet egyidejüleges keletkezése nemcsak hogy kifejezve nincs, hanem előtérbe csak maga a puszta házasságkötés áll s csak ezután a testi elhálás által létesül, tehát a házassági viszony keletkezése bizonyos egymás utánban megy véghez. Hogy pedig a formátlan házasságból bonyodalmak ne keletkezzenek, erről az egyház gondoskodott, mint fentebb láttuk; manap pedig e bonyodalmaktól tartani nem kell és ennélfogva az ágyasság a házasságtól megkülönböztethető, mert a körülmények olyanok, hogy az efféle házasságnak nyilvánossá kell válnia, miután ott, hol a tridentinum kihirdetve nincs, a házasság formája már polgárjogilag van szabályozva.

b) Ha mindkét fél protestáns, ugy e tekintetben a patens 40. §-a irányadó, mely a fenti nemzetközi magánjogi elvet fogadja el.

c) Ha pedig az egyik fél katholikus, a másik protestáns, tehát vegyes házasság köttetett, ugy a protestáns félre nézve saját egyházjoga szerint a patens 40. §-a alapján a házasság érvényes, de a katholikus félre nézve is a saját, tehát a kath. egyházjog szerint érvényes a New-Yorkban kötött polgári házasság, jobban mondva házassági frigy, a fent előadottak értelmében; de feltéve, hogy ott a tridentinum érvényben volna, még akkor is érvényes e házasság a kath. egyházjog szempontjából, mert a vegyes házasságokra nézve a tridentinum alól egy generalis dispensatio adatott s igy nálunk vegyes házasság érvényesen a kir. közjegyző előtt is köthető. Erre nézve különben utalok Kovács i. m. 91—152. lapjaira, hol e kiváló jogtudós bőven kifejti, hogy a kath. egyházjog a vegyes házasságnál a lopvamenyegzés akadályától egészen eltekint.

d) Ha pedig mindkét fél zsidó volt, e házasságra a fent előadottak alapján a nemzetközi magánjog elvei alkalmazandók.

Mindezekből tehát következik, hogy a New-Yorkban kötött polgári házasság csak azon egyetlenegy esetben volna nálunk érvénytelen, ha az egyik fél keresztény, a másik fél pedig nem keresztény volna, de nem az alaki kellék miatt, mint fentebb kimutattam, illetőleg azért, mert a házasság politikai hatóság előtt köttetett s mert nálunk a külföldön kötött polgári házasság érvényesnek egyáltalában nem tekinthető, hanem azért, mert anyagi házasságjogunk szerint eddig keresztények és nem keresztények közt érvényes házasság létre nem jöhet. *Dr. Admelo Géza.*

[1] V. ö. Ügyv. Lap. 1892. évi 15. sz.

Különfélék.

— **Horvát dolgok.** A budapesti váltó- és kereskedelmi törvényszék megkereste a diakovári járásbiróságot mint telekkönyvi hatóságot egy sommás végzés alapján elrendelt kielégitési végrehajtás telekkönyvi foganatositása iránt. Erre a horvát testvérbiróság a következő végzést hozta: «A megkeresés visszautasittatik azon indokból, mert a végzésben a jog nincsen pontosan felemlitve, mely miatt a bekebelezés foganatositandó; továbbá, mivel nem szolgáltattatott be az eredeti okmány, melynek alapján a bekebelezés foganatositandó lett volna, sem pedig a kérvények példánya a telekkönyvi hatóság részére, sem azon okmánynak másolata, mely alapján a bekebelezés foganatositattik, az okmánygyüjtemény részére be nem terjesztetett; és végül, mert Szelcze község 63. sz. telekkönyvi betétében Szücs Péter és Katalin nincsenek tulajdonosokként bejegyezve, hanem Szüc Péter és Kata, az pedig nem igazoltatott, hogy ezek egy és ugyanazon egyének».

— **A végrehajtási törvény novellája** felett a kir. Curián enquête-tanácskozmány van folyamatban.

— **Liszt Ferencznek** a Magyar Jogászegyletben tartott előadása — magyar forditásban — legközelebb szétküldetik az egylet tagjainak.

— **Irodalom.** *A sommás eljárásról szóló törvényjavaslat* igazságügy-politikai jelentőségét és alapelveit tárgyalja dr. *Lányi Bertalan* egy imént megjelent füzetben, mely szerző a «Jog»-ban megjelent czikksorozatának különlenyomata. — *Megjegyzések az erdélyrészi birtokrendezési eljárást módositó 1892. évi törvényjavaslathoz.* Irta *Deák Gyula.* Szerző okl. mérnök s a törvényjavaslat egyes intézkedéseit a szakaszok sorrendjében veszi birálat alá különösen a gyakorlati keresztülvitel szempontjából.

— **A tőzsdebiróság hatáskörét és eljárását** tárgyazó müvét dr. Félegyházy Ágost, a budapesti áru- és értéktőzsde jogügyi titkárja, második kiadásban adta ki. E kiadás lényegesen bővitve van s felöleli az összes vonatkozó jogszabályokat, valamint a birói határozatokat. E münek kiváló gyakorlati értéke van a tőzsdei jogszabások megismertetése tekintetében, mert az e tárgyra vonatkozó joganyag teljes gyüjteményét tartalmazza. A negyedfélszáz oldalas kötet ára 2 frt.

Nemzetközi Szemle.

— **Anti-Seuffert.** Ezen czim alatt jelent meg *Pfizer* törvényszéki birótól egy jókora kötet, melyben a Seuffert-féle gyüjtemény egyes jogeseteinek mikénti eldöntését birálja. A hang oly éles, milyet a német szakirodalomban csak ritkán találhatni. Az előszóból átveszszük a következő jellemző részletet:

«In der Hauptsache ist mit dem Titel der Inhalt des Buchs wie auch seine Tendenz bezeichnet. Diese ist wesentlich polemisch, sie richtet sich gegen den in weiten Kreisen der heutigen Rechtspflege herrschenden Buchstaben- und Autoritätsglauben und tritt für die Herrschaft des Geistes und der Freiheit ein. Dass Werke, wie Seufferts Archiv oder die Sammlung der Reichsgerichtsentscheidungen sehr verdienstlich sind, wird kein Verständiger läugnen; aber wirklich, d. h. nicht blos für eine bequeme Praxis, sondern für die wissentschaftliche Entwicklung des Rechts fruchtbar sind sie nur, wenn sie mit kritischem Sinn benützt werden. Diesen kritischen Sinn zumal in angehenden Praktikern zu wecken und zu fördern ist der wesentliche Zweck dieses Buchs.»

A megbeszélt esetek tulnyomólag magánjogiak, de van közte egy pár büntetőjogi kritika is.

— **Német judikatura.** Egy kis városban egy tanitó neje boszankodott azon, hogy az ugyanazon folyosón lakó hivatalnok neje a konyhai fa-edényeket állandóan kirakta a folyosóra és ezek ott utban voltak. Boszankodásában a helyi lap utján a következő hirdetést tette közzé: *X. hivatalnoknál régi konyhaedény vásárolható.* A zsibárus azonnal megjelent a hivatalnok nejénél és ez a tréfa sikerülte feletti boszankodásában feljelentette a szomszédnőt a bíróságnál. Az ügyészség *okirathamisitás büntette* czimén emelt vádat; mivel a hirdető nő másnak neve alatt hirdetett és ez által amannak kárt okozott becsületében. A törvényszék megelégedett (!) azzal, hogy okirathamisitás *vétségét* állapitotta meg.

— **Uj intő eljárás Schweizban.** 1892 január 11-én uj «intő» (behajtási) eljárás s csődtörvény lépett életbe, és máris mindenfelől panaszok nyilvánulnak ellene. Különösen kereskedők, üzletemberek részéről a fizetési meghagyások nyilvánossága ellen, azok nyilt postával kézbesittetvén. Azonkivül a törvény s az eljárás homályosnak s complicáltnak találtatik, ugy hogy azok alkalmazásánál a jogászok is zavarban vannak. A jogszolgáltatás egyszerüsitése végett egységes, az egész államra kiterjedő rendszer czéloztatott; a valóságban pedig éppen nem egységes, mivel igen sok hagyatott fen az egyes kantonok intézkedéseinek. Előbb — mondják a schweizi juristák — 25 kantoni behajtási törvény volt alkalmazásban, de azok nagy része hasonló volt; mig most egy törvény van ugyan, de 25 különböző életbeléptetési törvénynyel. Ezekben a szükkeblü kantoni szellemnek sok kedvezmény adatott. Kifogásoltatik, hogy a csődbehajtási törvény kétféle eljárást állapitott meg; a bejegyzett kereskedőkre csődbelit, s más adósokra a zálogolásit. És az első behajtási lépést a felhivás képezi, hogy 20 nap alatt teljesitsék a fizetést. Ez egyenlő mindennemü adósnál; de azután jön a kereskedőknél a csődbeli fenyegetés — s 20 nap leteltével a csődkérés, s ennek kézbesitésétől 3 nap multával a csőd elrendelése kérethetik. Más adósok tekintetében pedig az emlitett 20 nap lefolytával a behajtási eljárás zálogolás utján tovább folytattatik.

— **A párisi dynamit-panik napjaiban** L. asszony péküzletébe egy gamin egy lap papirost dobott Ezen a papiroson állitólagos anarchisták előre jelezték, hogy május 1-én a ház, a melyben az üzlet volt, «repül». L. asszony a rendőrséghez futott, s a rendőrség által felállitott őröket keveselvén, a «munka ünnepének napján» a házat a saját költségén is őriztette. Pár nappal később az utczán felismerte a gamint, a ki a rettenetes hirt hozta, s erre L. asszony segédeivel együtt rávetette magát, elfogta, és a rendőrségnek adta át, mely aztán kideritette, hogy a tréfát L. asszony sógornője P. asszony csinálta, és pedig családi gyülölködés következtében. Ennek a tréfának büntetőjogi ellenértékét P. asszonyra nézve a tribunal correctionnel négy hónapi fogházban állapitotta meg.

— **Fogolyszöktetés.** B. C. párisi munkás, betegen eléhezve a rendőrséghez fordult, hogy zárják be, a fogságban legalább lakást és élelmet kap .... Az őrállomáson egy tolvaj mellé csukták, a kit éppen akkor fogtak el. Ez a tolvaj, társának szomoru sorsát megismervén, ötven francot igért neki arra az esetre, hogy ha nevét elcseréli az övével, s a legközelebbi őrváltás után *helyette* jelentkezik. Igy is történt. A csavargót onnan a fogházba szállitották, a tolvajt pedig elbocsájtották. Másnap a vizsgáló biró előtt kiderült a személycsere, de akkor a tolvaj már hegyen-völgyön tul járt. B. C.-t tizenöt napi fogságra itélték.

A Magyar Jogászegylet f. évi junius 12-én (vasárnap) d. e. 10 órakor évi rendes közgyülést tart a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. sz.). A napirend tárgyai: 1. Az igazgató-választmány évi jelentése; 2. a számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól és az egylet vagyonáról; 3. három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyülés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett; 4. a legközelebbi év költségvetésének megállapitása; 5. az évi tagsági dij megállapitása; 6. dr. Schwarz Gusztáv inditványa, a jogászgyülés összehivása iránt; 7. eshetőleg egyéb inditványok; 8. az igazgató-választmány megválasztása.

A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottsága junius hó 4-én (szombaton) este **hét** *órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. szám) ülést tart, melynek tárgyai: 1. Gaál Manó volt javitó-intézeti igazgató felolvasása «a javitó-intézetek benépesitéséről». 2. Albizottsági jelentés a megvitatásra kitüzendő kérdések tárgyában.*

A mellékleten közöljük a fizetési meghagyásokról szóló törvénytervezetet, és a Btk. novella-javaslatának befejező részét.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 24. SZ. Budapest, 1892. junius 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A jubileumra. *K. G.* budapessi ügyvédtől. — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novellajavaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Jogirodalom:* A magyar kereskedelmi jog kézikönyve, különös tekintettel a birói gyakorlatra. Irta dr. Nagy Ferencz. *F. A.* budapesti kir. aljárásbirótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az ügyvédség bajai. *y.* — Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése. XIX. Adalék a zsarolás és a rablás fogalmához. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jubileumra.

Ő felsége az apostoli király, akinek nevében gyakorolják birósságaink független hatalmukat s aki országunkban nemcsak kinevezési és kegyelmi fölségjoga, hanem kormánya által gyakorolt rendeletkibocsájtási joga által is első forrása az igazságnak, most megkoronáztatásának 25 esztendős jubileumát ünnepli.

A negyed-százados alkotmányos uralkodás és kormányzás méltán magasztalt eredményei közt helyénvaló egy rövid áttekintés a magyar törvénykezés fejlődésén is; nem a részletek vizsgálása végett, hanem annak föltüntetése végett, hogy a lefolyt 25 esztendő története milyen nyomokat hagyott vissza küzdelmes jogéletünkben?

Mi volt 1867-ben és mi van ma? S mi az, amit a hivatás szerint való jogászság a nemzet közszellemével egyesülve, megvalósitani törekszik a jövőben, Ő felsége I. Ferencz József király alkotmányos jogara s bölcs és szelid királyi uralkodása alatt.

Az 1867. évi koronázás Magyarország jogállapotait a rendi államszervezet maradványaival elboritva találta. Az ország jogintézményei régi, 1848. előtti származásuak voltak. Az alkotmányért való küzdelem s a «jogfolytonosság» nagy, conserváló elve uralkodott akkor s az 1861. évi Országbirói Értekezlet kevés kivétellel minden ujabbkori jogrendet kiküszöbölt, mivel az ausztriai absolutismus patensei idegenek voltak a nemzet geniusa előtt. Nagyobb czéloknak esett áldozatul sok mindenféle jogszabály és rendszer, ami különben az uj szükségleteknek valahogyan megfelelt.

A magyar jogszervezet 1867-ben ennélfogva csaknem olyan volt, mint amilyen 1848. előtt. A közigazgatás össze volt vegyitve az igazságszolgáltatással s választott, jobbára ósdi képzettségü vagy éppen képzetlen vármegyei és városi tisztviselők kezébe volt adva. A bot és a deres a birói pofonokkal, e hagyományos kinvallatással együtt in floribus vala s jobbára törvény vagy éppen kodex nélkül folyt az igazság kiosztása. A régi főnemesség és köznemesség osztályérdeke is érvényesült még a birói forumon s az ország lakosai nem voltak egyenlőek a törvény előtt. A törvénykezésben az egyházi birósságok is részt vettek.

Amellett minden eljárás az egész büntetőjoggal s a magánjog legnagyobb részével a birói bölcs belátásnak volt alávetve.

Mindenesetre el kell ismerni az akkori állapotok némely előnyeit is. A törvénykezés akkor népszerü volt s bizonyos hagyományos korlátok köteleztek mindenkit. A sokat szidott «bölcs belátás» is jobb volt valamivel akkori viszonyaink közt, mint amilyen hire van most neki, a közállapotok változtával. Amellett a budapesti kir. itélő tábla és a kir. Curia régi nagy tekintélye őrködött a judicatura fölött s a nemzet bizonyos idealismussal és a humanismus eszméivel volt eltelve, ami szintén jó, sőt kitünő hatásu volt, mivel a jogegyenlőség és a szabadság intézményei után való heves törekvés mindenkinek a szivében ott volt s a visszaéléseket és hatalmaskodásokat jól-rosszul, de féken tartotta. (Bár most is ugy volna!)

Az 1867. évben mindenesetre el voltak már vetve egy jobb jövő csirái; de kétségtelen, hogy az alkotmányos kormányzás kezdetén az országnak feudális jellegü, rendi jogszervezete volt, ami a változott idők igényeinek többé semmiképen meg nem felelt s a modern élet nyomását már nem igen állotta ki.

És mi van ma? Egy egészen uj világ, amely a régihez többé alig hasonlit, hacsak egyes, szórványos maradványai által nem mutatja a multakat.

A törvényhozás 1867. után, amint az államhatalmakat rendezte, sietett a jogszolgáltatás elkésett reformjával. A birói hatalmat már 1869-ben tiszta alkotmányos alapon rendezték a IV. tcz. által. A perrendtartás (1868: LIV.), ha nem is volt tökéletes, de már 1868-ban életbe lépett s az 1871. év végével megtörtént a nagy válópör a rendi municipiumok és a birói hatalom között; 1872-ben már a kir. birósságok vették át a jogszolgáltatást s a testi büntetést törvénynyel eltörölték.

A politikai válságok akkor évekig akadályozták a gyorsabb továbbszervezést s *Horváth Boldizsár*, a legliberálisabb és legideálisabb magyar igazságügyi miniszter, visszavonult. Visszalépése nagy csapás volt, de akkor a nemzet figyelmét és erejét más bajok foglalták el. A haladás a jogélet terén innét tul nélkülözte a tervszerüséget és összhangot, de azért mégis haladás volt; 1874-ben az ügyvédséget rendezték és a közjegyzői intézményt hozták be; 1875-ben és 1876-ban a kereskedelmi és váltó-kodexeket. S 1878-ban sok-sok vajudás után a legkiválóbb magyar kodificatorius mü, a büntető-kodex, is megszületett. A fejlődés nehézsége okozta, hogy csak 1880-ban léphetett életbe. Közben, 1877-ben megkezdődött a «kisebb igazságszolgáltatás» rendezése is, habár nem sok szerencsével.

Kétségtelen azonban, hogy a büntető-kodexek megalkotása után a közhangulat még meddőbbé vált a jogi reformokra.

Akkor egész Európában bizonyos visszaesés állott be a gondolkozásban s ez nálunk is nyomokat hagyott. Tudjuk azonban, hogy a visszatartott jogászi munka a legujabb időben, két év óta utat tört magának s *Szilágyi Dezsővel* a reformok ideje ujból elkövetkezett.

A 25 év fejlődése bizonynyal nem volt arányos; itt-ott megakadtunk; másutt visszaestünk s volt olyan idő is, amikor a reformokban és jogászi haladásban kezdett senki sem hinni többé. Különösen 1881. után, amikor a perrendtartást kireparálták s uj csődtörvényünk életbe lépett. Akkor általában tetőpontját érte el a nyugatról beáradó reactionarius szellem.

Mindazáltal ma javult viszonyok közt ünnepeljük a király koronázásának jubileumát s mikor az 1867-iki állapotokkal hasonlitjuk össze mai állapotainkat, meg kell látnunk, hogy *a jog terén az ország fejlődése legalább is oly nagy volt, mint*

a gazdasági és culturélet terén s a birói hatalom mindenesetre jobbá és tökéletesebbé lett, mint 1872-ben elhagyott régi házastársa: a közigazgatási hatalom, mely maig sem volt képes a rendi vásottságokból kivergődni. Ma már modern törvénykezési szervezetünk van a teljes jogegyenlőség alapján, bot és deres nélkül, részben kodexekkel és rendezett eljárásokkal. És minden helyes fejlődésnek jól meg van vetve az alapja s iránya is jól ki van jelölve. Minden attól függ, hogy a tovább-fejlődésnek módjai és eszközei meg legyenek adva; ezek előteremtése most a fődolog.

Mert hogyne lennének hézagok és hiányok, mikor mindössze csak 25 évig dolgozhattunk jogszervezetünk uj organisálásán és jogéletünk átalakitásán. Franciaország 1789-ben látott hozzá; neki 100 esztendeje volt a reformra s még most sem fejezte be. Nekünk is idő kell még hozzá s elérhetünk mindent, ha komolyan akarjuk. S az akaratban most hiány nincsen.

Egy ujabb 25 éves korszak meg fogja hozni azt, ami hiányzik. A bünvádi eljárást, a házasságjog nagy reformját, az öröklési jogot s a polg. magánjog többi alkotásait. Továbbá a szóbeli és közvetlen eljárásokat, a hagyatéki eljárás rendezését, a kereskedelmi törvény reformját, nevezetesen az uj biztositási jogot, a bagatell-törvénykezés ujjáalkotását, a rendőri és közigazgatási, u. n. apró biráskodás megfékezését, a börtönrendszer reformját, az ügyvédi kérdések rendezését s mindazt, ami ezekkel összefügg. De meg fogja hozni a közigazgatás nagy reformját is, ami ha egyszer testté és vérré vált, előreláthatólag rendkivül kedvező visszahatással lesz az egész jogéletre. Reméljük, hogy Erdély, a régi határőrvidék és Fiume is megmenekül az extra-törvényektől s elérjük a magyar judicatura hőn sovárgott egységét is valahára. S elérjük azt is, hogy az igazi, képzett és morális jogászi szellem végleg megszilárdul birói és ügyvédi karunkban.

Mert ime sokat, *igen sokat* kell még elérnünk, hogy befejezett alkotásokról beszéljünk. Bárha az idők folyása és a szerencse kedvezése is hozzájárulna ahhoz, hogy jó Magyarországunk jogállapotait még Ő Felsége I. Ferencz József királyunk uralkodása alatt végleg rendezhessük s az ő bölcseségének védő és ótalmazó pajzsa alatt adhassuk meg országunknak azt a *belső egységet és biztosságot*, ami mindaddig bizonytalan és törékeny, amig a *jog* összetartó kapcsai nem biztositják. *K. G.*

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

III.

A büntetés feltételes elengedését illetőleg a mult alkalommal közlötteken kivül még a következő észrevételeim volnának.

1. A feltételes elengedés kedvezményének elvesztését a javaslat szerint nem az idézi elő, hogy az illetőt utólag szabadságvesztés-büntetésre itélik, hanem az, hogy szabadságvesztes-büntetéssel *büntetendő* cselekményt követ el, még ha a concret esetben pénzbüntetést kapott volna is. A következetesség itt nem igen erős. Ha a megelőző pénzbüntetés, még ha a Btk. 92. §-a alapján szabadságvesztésbüntetésből származott is, nem tekintetik olyannak, mely a feltételes elengedést kizárja, akkor az ugyanily eredetü későbbi pénzbüntetés szintén nem volna vehető a felfüggesztés megszüntetőjének.

2. Nem tartom elfogadhatónak, hogy a hivatalvesztésnek és a politikai jogok felfüggesztésének mellékbüntetését sem engedi el a javaslat. Ha egyszer a bíróság a főbüntetést feltételesen elengedte, alig található ok a jogkövetkezményi jellegü mellékbüntetés hatályban tartására.

Nehéz is volna megállapitani, hogy a mellékbüntetés hatálya mely időpontban kezdődik. Eddig a mellékbüntetés mindig a szabadságvesztés-büntetés befejezésével kezdődött. (Btk. 54. §. 2. bek.) De ha a büntetés végrehajtását felfüggesztjük, illetőleg a végrehajtást kérdésessé teszszük, nincs határozott időpont, melyre a mellékbüntetés kezdetét tehetnők. Az itélet kimondásának napjára tenni helytelen, mivel igy azon esetekben, midőn később a szabadságvesztés-büntetés visszaesés folytán végrehajtatik, a mellékbüntetés ideje már lejárt volna, mikor a főbüntetés kiállására kerül a sor. Ha pedig ilyenkor a büntetés kiállása utáni időre tennők, ebben tetemes sulyositás rejlenék, mivel az illető jogok 1—2 évi felfüggesztése helyébe 4—5 évi felfüggesztés jönne.

3. A javaslat biztositék adásához köti a feltételes elengedést oly egyénekkel szemben, akik «vagyonnal birnak». Ezen kifejezést nem tartom szerencsésnek. Gyakran előfordul, hogy valaki vagyonnal bir ugyan, de az a vagyon annyira meg van kötve, hogy észszerüleg nem lehetséges őt biztositék adására szoritani. Másrészt azonban a biztositék megkövetelése helyén lesz oly esetben is, midőn az elitéltnek vagyona ugyan nincs, de van nagyobb jövedelme. Ajánlatosabb volna ezen kifejezés: «ha vagyoni viszonyai megengedik».

4. Nehézséget fog okozni azon határozmány, hogy aki biztositék nyujtására itéltetett és visszaesik, nemcsak a szabadságvesztés-büntetést állja ki, de a biztositékot is elveszti, tehát kétszeresen bünhődik; más szóval: oly büncselekmény elkövetése, melylyel a Btk.-ben pénzbüntetés talán nincs is összekapcsolva, a szabadságvesztés-büntetést és a biztositékból lett pénzbüntetést vonja maga után.

Elismerem, hogy az én tervezetemben is igy volt e kérdés szabályozva; de ott a biztositék első sorban mint a feltételesen kiszabott pénzbüntetés szerepel; a pénzbüntetést t. i. az elitélt lefizeti és ha correcte viseli magát, visszakapja. Ebben a quasi jutalmazásban látom én a leghatályosabb visszatartó erőt. A törvényjavaslat azonban egyrészt a korhatár felállitása, másrészt a pénzbüntetés feltételes elengedésének kizárása által a biztositék adását épp azon térre szoritotta, a hol könnyen egyenlőtlenségeket idézhet elő.

5. Világosabban volna kifejezendő, vajjon az elengedett és «kitöltöttnek tekintett» büntetés a szoros értelemben vett visszaesésnél (338. stb. §-ok) mint előző büntetés beszámitandó-e. Minthogy a különös részben határozottan megkivántatik, hogy «két izben meg volt büntetve»: kérdés merülhet fel, vajon ha a novella alapján kitöltöttnek tekintjük a büntetést, ez tényleg is annak fog-e vétetni, hogy meg volt büntetve, s nem fog-e a gyakorlatban ingadozás mutatkozni.

6. Feltételesen itélhető el a javaslat szerint az is, aki jogerőre nem emelkedett itélettel más cselekmény miatt szabadságvesztés-büntetésre van elitélve. Ha ezen itélet időközben jogerejüvé válik és végrehajtás alá kerül, megszünteti-e ezen tény az utóbbi itélet feltételességét?

7. A feltételes elitélésnek a javaslat szerint helye van oly esetekben is, midőn «a büntetés királyi kegyelem vagy elévülés folytán megszünt». A szöveg valószinüleg azt akarja mondani, hogy a büntetés *végrehajthatása* királyi kegyelem vagy elévülés folytán megszünt.

IV.

Az általános rész többi tételeit illetőleg nagyon rövid lehetek.

A *pénzbüntetésnél* két irányu a javaslat reformja. Egyik az, hogy az elitéltnek vagyoni körülményei is figyelembe veendők; másik a részletfizetés.

Az elsőt illetőleg bővebben szóltam e lapok mult évi 52. számában. A javaslat szövegéhez csak e szót «kereseti» kivánnám közbeszuratni, s a szöveg igy hangzanék:

«A megállapitásnál az elitéltnek vagyoni és kereseti viszonyai is figyelembe veendők.»

Legtöbb esetben ugyanis az elitéltnek nincs vagyona, tehát

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

vagyoni viszonyaira a bíróság nem lehet tekintettel. De tekintettel kell lennie kereseti viszonyaira. Azoknál t. i., akik naponkint csak egy-két forintot keresnek, a kiszabott pénzbüntetés csak igen csekély összegü lehet s az átváltoztatási kulcs is ehhez mérendő, (mint a kir. Curia pár hónap óta már teszi is itt-ott).

A részletfizetést illetőleg nagyon messze menőnek találom a javaslat határozmányát. Nem tartom szükségesnek, hogy minden esetben részletenkint legyen leróható a pénzbüntetés, mint a javaslat megengedi. A ki egyszerre képes a pénzbüntetést lefizetni, az csak fizesse le. A részletfizetés megengedése ott szükséges, a hol az elitélt nem képes egyszerre előteremteni a pénzt. Itt is figyelembe volnának tehát veendők az elitélt anyagi viszonyai és ezekhez mérten adhatná meg a bíróság a részletfizetés kedvezményét.

Sajnálatosnak tartom, hogy a *16—18 évek közti fiatalkoru egyének* számára a javaslat nem állapit meg redukált büntetési tételt. Az enquête ez iránti határozatának mellőzése a javaslatnak kétségkivül egyik hézagát képezi.

A javaslat szerzője talán azt fogja a mellőzés mellett felhozni, hogy a büntetés feltételes elengedésével mód van adva a 16—20 évek közti egyéneknél is kiegyenliteni a kodex büntetési tételeinek szögletességeit. Ez ellenében ismételve azt kell hangsulyoznom, hogy a feltételes elitélés csak az apró bünügyekre lesz alkalmazható, s a nehézség még mindig megmarad a középsulyosságu és a legsulyosabb ügyeknél.

A Btk. 94. §-ának *a vizsgálati fogság kötelező beszámitása* iránti módositmányát ugy az elvre mint a szövegezésre nézve elfogadom. Vajha a bíróságok már is alkalmazásba vennék a novella ezen — a kodex által különben szintén megengedett — beszámitási rendszerét.

Dr. Fayer László.

Jogirodalom.

A magyar kereskedelmi jog kézikönyve, különös tekintettel a birói gyakorlatra. Irta dr. Nagy Ferencz budapesti egyetemi ny. r. tanár. Második átdolgozott kiadás. II. füzet. 1892.

A jelen munka első füzetének megjelenésekor ismertettük annak tartalmát és elmondottuk véleményünket a kereskedelmi jog ezen értékes kézikönyvének átdolgozásáról. Most veszszük a második füzetet, mely a kereskedelmi jog legérdekesebb részeit, a részvénytársaság és szövetkezetről szóló tanokat tartalmazza, és a kereskedelmi ügyletekről szóló általános tanokat megkezdi.

Alig van a kereskedelmi jog történelmének más, oly érdekes része, mint a részvénytársaságok fejlődésének története. Eleinte, a XVII. és XVIII. században csak kiváltság alapján voltak alakithatók. Hosszu ut vezet ettől a szabad alapitás elfogadásáig. A kiváltság rendszerét követi a kormányengedély és kormányfelügyelet rendszere, a melyet a franczia kereskedelmi törvény megalapitott. A kereskedelem szabadsága azonban mindinkább utat tör magának és ismét Franciaországot illeti a kezdeményezés a szárazföldi államok közt, midőn az 1863. és 1867. évi törvényekkel az engedélyezési rendszert megszüntette. Anglia már az 1865/67. és 1862. évi társasági törvényekben elejtette az engedélyezés és felügyelet követelményét. Az uj irány ezután már gyorsan utat tört magának. Németország 1870-ben magáévá tette azt és elfogadták azt az olasz, spanyol, portugáliai kereskedelmi törvények és a schweizi kötelmi jogi törvény is.

Az uj, jelenleg általánosan elfogadott rendszer, az u. n. normativ feltételek rendszere, abban áll, hogy a részvénytársaság alapitása szabaddá van téve, azonban a társaság alapitása és müködése csak bizonyos feltételek mellett lehetséges. Visszaélések meggátlása végett a törvényhozások a lehető legnagyobb nyilvánosságot követelik és az eljáró egyének szigoru felelősségét állapitják meg.

Ez utóbbi rendszert követi a magyar kereskedelmi törvény is. A kereskedelmi törvény tervezetének tárgyalására összehivott értekezleten történtek ugyan egyes felszólalások az engedélyezési rendszer érdekében, de végül az értekezlet ezt egyhangulag elejtette.

Hogy a normativ feltételek rendszere, ugy a mint az ma keresztül van vive, egyes visszaéléseknek tárt kaput enged, az kétségtelen. A törvényhozások általános, a gyakorlati szükség által előidézett törekvése oda irányul ma, hogy a részvénytársaság alapitására és müködésére vonatkozó szabályokat szigoritsa. Németország már 1884-ben törvényt alkotott e czélból, Franciaországban megindultak a munkálatok ez irányban és nálunk is nem egy alkalommal éreztük a nagyobb szigor szükségét. Nem szabad szem elől tévesztenünk hogy nálunk a részvénytársasági formát nagy mértékben felhasználják takarékpénztárak alakitására is és hogy ép ezeknél nem elegendők a törvény általános intézkedései. A szerző hasznos munkát végzett volna, ha a kereskedelmi törvény szükséges módositásainak egy külön fejezetet szán. Miután a munka nem szorosan vett tankönyv, hanem kézikönyv, az annak keretébe beleillik.

A részvénytársaságokra vonatkozó jogdogmatica a munkában nagyon behatóan és alaposan van tárgyalva. Az érdekes kérdések tömegéből példaként csak kettőt akarunk kiragadni. Az egyik a közgyülés törvény- vagy alapszabályellenes határozatainak megsemmisitése. Az erre vonatkozó két jegyzet (346. l. 15. jegyzet és 364. l. 8. jegyzet), melyekben a szerző beigazolja, hogy a bíróság az ily határozatot hivatalból megsemmisitheti, és hogy a megsemmisités nemcsak a keresetet inditó részvényes irányában, hanem általában történik, egész kis tanulmány, a birósági gyakorlat és az irodalom kimeritő feldolgozásával. A második kérdés, mely különösen a törvénymagyarázat szempontjából érdekes, az, vajon a részvénytársaság alkalmazhat-e czégvezetőt? A kereskedelmi törvény tervezete e kérdést igenlőleg oldotta meg. Az értekezlet azonban jegyzőkönyvei szerint (191. l.) «azon aggodalomnak adván kifejezést, hogy ily szövegezés mellett a közgyülés az igazgatóságon kivül még külön czégvezetőt is nevezhetne ki, elvileg kimondá, hogy a közgyülés czegvezetőt ki nem rendelhet s e végre az ajánlott szöveg utolsó mondatában «a czégvezetőkre és» szavakkal kihagyván, a czikket különben elfogadta. Ezen kijelentés folytán kétségtelen, hogy a kereskedelmi törvény 193. §-ában megjelölt kereskedelmi meghatalmazott alatt czégvezető nem érthető, annál kevésbbé, mert a törvény más helyen a czégvezetőt a meghatalmazott mellett mindig külön emliti, ha róla is kiván intézkedni. A gyakorlat azonban sem a törvény keletkezését, sem ezen utóbbi körülményt nem vette figyelembe, hanem következetesen azon álláspontra helyezkedett, hogy a részvénytársaság épugy rendelhet czégvezetőt, mint minden más kereskedő. Csak példaként idézzük e két kérdést, és a czélból, hogy szerzőnek tárgyalási módját bemutassuk. Az ily módon tárgyalt kérdések nagy számban vannak.

A szövetkezeteket szerző nem tárgyalja oly részletességgel, mint a részvénytársaságokat. Pedig ugy a törvény hiányai, mint a gyakorlat terén felmerült visszaélések a bővebb tárgyalást indokolták volna. Ismeretes, hogy a kereskedelmi törvény tervezete nem tartalmazta a szövetkezetekről szóló részt. Csak az értekezlet határozta el e résznek felvételét, a mire a kereskedelmi miniszterium rövid idő alatt összeállitott egy tervezetet indokolás nélkül, melynek megvitatásába az értekezlet mélyebben nem is ment bele. Nem lehet tehát csodálkozni, hogy a kereskedelmi törvény e része hézagos és nincs gondosan szerkesztve. Azonban nemcsak alakilag, hanem érdemileg is sok kivánni valót hagy fen a szövetkezetek szabályozása, ugy hogy a kereskedelmi törvény e részének revisiója a sürgős reformok közé tartozik. A jelen munka szövetkezeti jogunknak sok hézagára figyel-

*

meztet, sok homályát eloszlatja, e tárgy azonban több tért igényelt volna. Igy például a külföldi szövetkezetekkel hat sorban végez a szerző. (413. l.)

A füzet második felét a kereskedelmi ügyletekről szóló általános tanok foglalják el, melyek azonban csak meg vannak kezdve. A kereskedelmi jog e tanok tekintetében nagy átalakuláson ment át a jelen században. Mig a kereskedelmi jog még lényegileg rendi volt, a kereskedelmi ügyletek meghatározása kizárólag az alanyi rendszeren alapult, csakis azon ügyleteket tartotta kereskedelmieknek, melyeket kereskedő köt. Azonban már az olasz statutarius jogban is mutatkozik hajlandóság, hogy a kereskedelmi ügyleteket a kereskedői minőségtől függetlenitse. Az átmenet az objectiv rendszerhez a jelen század elején történt, és a code de commerce-ben már világos kifejezést nyer, a mennyiben már ez elvileg tárgyilagosan — ámbár csak a kereskedelmi bíróságok hatásköre szempontjából — határozza meg a kereskedelmi ügyleteket és csak kivételesen tekint a kereskedői minőségre. A code de commerce rendszerét követték a németalföldi, az olasz, a belga és román kereskedelmi törvények. A német kereskedelmi törvény ezekkel ellentétben bizonyos tekintetben hajlik az alanyi rendszer felé. Tárgyalásakor erős küzdelem fejlődött ki a tárgyi és alanyi rendszer hivei közt, mely utóbbiak sorában Németország nem egy kitünő jogászát találjuk. Igy pl. Thöl is elvileg az alanyi rendszert pártolja.

A magyar kereskedelmi törvény vegyes rendszert követ. Első sorban a tárgyilagos kereskedelmi ügyleteket sorolja fel (258. §.) és másodsorba helyezi az alanyi ügyleteket.

A münek ezen részére még vissza fogunk térni, midőn az a III. füzet megjelenésével teljes lesz. Azonban már most is kiemelendőnek tartjuk, hogy szerző az értékpapirok bővebb fejtegetése által elismerésre méltó munkát végzett. A kereskedelmi törvény e tekintetben nagyon hézagos, ugy hogy folyvást a kereskedelmi szokásokhoz és az általános magánjoghoz kell segélyért fordulni. Az értékpapirok tana azonban az általános magánjogban is még nagyon hiányosan van feldolgozva, sőt az értékpapirok fogalma és lényege iránt a legellentétesebb felfogások uralkodnak. Igy történik, hogy azon nagy fontosság daczára, melylyel az értékpapirok a kereskedelmi forgalomban birnak, a gyakorló jogász egyáltalában nem tudja magát tájékozni. És ez okozza másrészről azt, hogy a törvényhozás ezen, e jogászok nagy része előtt teljesen ismeretlen viszonyok szabályozásába nem mer belefogni. Szerző munkájának e része tehát mélyen érzett szükséget pótol. *F. A.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az ügyvédség bajai.

Az ügyvédség jogintézménye s annak minél tökéletesb kifejlesztése napjainkban is foglalkoztatja európaszerte nemcsak a jogászokat, hanem az államférfiakat s törvényhozókat is. Nem is csoda; miután az a jogi szervezetnek s törvénykezési, biráskodási rendszernek, melyen alapul a jogállam lényege s létmüködése, egyik főalkatrészét képezi.

Az ügyvédség organisatiója még távolról sincs befejezve.

Bizonyitja ezt elégségesen már az, hogy az ügyvédség bajai, s az arra vonatkozó panaszok nemcsak nálunk, hanem európaszerte, a sokkal előhaladottabb államokban is elterjedtek. Általában az ügyvédség hanyatlása, szellemi nimbusának csökkenése panaszoltatik mindenütt.

Magáról a franczia ügyvédségről, ezen a szabad véleménynyilvánitásban, a szilárd függetlenségben, a jog rendithetetlen védelmében oly kitünő, valódi példányképül szolgálhatott testületről ujabban azon szomoru vélemény nyilvánittatik, hogy «*Le barreau, le corp illustre* qui, suivant Pasquier, était la pepiniére de tous les magistrats, le barreau d'où sont sortis tous nos jurisconsultes savants, le barrean *décline comme institution judiciaire.* La fortune politique de plusieurs célèbres avocats modernes cache à l'observateur superficiel *la ruine imminente du corps des avocats.*[1]

És a hanyatlásnak okai, egyszersmind az ügyvédség s ügyvédi osztály bajainak forrásai korunk uralkodóvá vált realistikus irányzatán kivül, nemcsak nálunk, hanem máshol is legnagyobbrészt a tulhajtott versenyben, az e pályára irányzott tömeges csődületben s ennek kifolyásaiban összpontosulnak. Ez kifejezése s jelentősége azon küzdelemnek is, mely Francziaországban az ügyvédség két tényezője: az *ügyvédek* s *avouék* közt évtizedek óta folyik. Utóbbiak versenye legyőzi az ügyvédek osztályát s tulszárnyalja müködésüket s befolyásukat.

Ez annyira megy, hogy számos ügyvéd, nem birván ki a versenyt, bezárják irodájukat, a nyitva maradtak pedig csak tengenek, vagy tán szövetségre lépnek az avouékkal, ezen üzérkedő s az ügyvédség magasztos hivatását s jogi képzettségét nem ismerő emberekkel, kik pénzen vásárolják meg állomásaikat.

Innen van az, hogy némely franczia törvényszék kerületében már ügyvéd alig található; innen azon meglepő eset, hogy nem régen 25 törvényszék fordult a párisi feltörvényszékhez azon kérelemmel, hogy engedtessék meg, ügyvédek hiányában, miszerint azok helyett az avouék plaidirozhassanak a forumon.

Az ügyvédi csődület bajaival s kinövéseivel küzdenek Belgiumban, Olaszországban, a német államokban is, habár nem oly nagy mérvben, mint hazánkban, hol a népességhez s a forgalmi viszonyokhoz képest aránytalanul nagyobb számban jelennek meg az ügyvédek.

Mindamellett semmi nyoma, hogy ezen előhaladott jogállamokban itt számbavehető emberek csak gondolnának is komolyan a szabad ügyvédség megszüntetésére, s figyelembe vehető törekvés fejlődnék ki az elhirhedett *numerus clausus* behozatalára, vagy annak ott, hol eltöröltetett, visszaállitására.

A szabad versenynek, mely a korlátolt ügyvédi szám mellett nem alakulhat, oly üdvös igazságügyi kifolyásai s oly nagy jogszolgáltatási hasznai vannak, mikép ezeket seholsem hajlandók feláldozni az ügyvédi osztály egy részének létfentartási érdekeiért.

Mig ellenben a *privilegium*, mely a korlátolt számu ügyvédi állomásoknak leginkább az önkény alapján eszközölt betöltésénél osztogattatik, és a *monopolium*, melylyé aljasul az ügyvédkedhetés, oly hátrányokat, sőt veszélyeket teremt a jogérvényesités terén, melyekkel legtávolabbról sem állithatók párhuzamba némely ügyvédnek nélkülözései, vagyoni hátramaradásai.

Már Ausztriában is, hol a szabadelvü haladás tulhajtott sohasem volt, az ügyvédség ezen kérdésénél a legfelsőbb törvényszék nyiltan kimondotta:

«Nach dem Ergebniss der Gutachten der meisten Appellationsgerichte, die Beschränkung der Advokaten auf eine gewisse Zahl, den Nachtheil haben würde, den bestellen Advokaten ein Monopol zu ertheilen — und zugleich ein Heer von Winkelschreibern zu erzeugen — die dem Publikum verderblicher werden, als es die Ueberfüllung mit berechtigter Vertretung irgend sein kann. Hat auch den Nachtheil, dass sie den Wetteifer unter den Advokaten, das Vertrauen des Publikums zu verdienen, grösstentheils aufhebe, und dem Publikum die Möglichkeit raubt, mit freier Wahl die Vertretung denjenigen anzuvertrauen, die es für die tauglichsten und würdigsten hält».[2]

[1] *R. Bordeaux* docteur en Droit Philosophie de la Procédure Civile. Mémoire sur la Reformation de la Justice. pag. 223.

[2] *Oesterr. Gerichtszeitung.* 1863. pag. 236—239.

És a bécsi Reichsrath bizottsága 1862-ben a *numerus clausus* megszüntetését s az ügyvédség szabaddá tételét különösen azzal is indokolta: «Die Möglichkeit einer freien Konkurrenz ist auf allen Gebieten der sicherste Bürge dafür, dass den berechtigten Wünschen Jener, welche gewisse Leistungen bedürfen, Rechnung getragen werde, während eine *monopolistische* Stellung das naturgemässe Verhältniss störe. Es giebt nur einen Weg, diesem Bedarf volle Befriedigung zu gewähren; und dieser ist die Gestattung freier Bewegung. Und der jetzige Zustand für tüchtige Männer keine Aufmunterung bietet, sich dem Stande der Anwälte zu widmen; indem Jeder auf alle mögliche Weise Protektion suchen muss, um das Endziel der Selbstständigkeit endlich zu erreichen».

Ezen hátrányokhoz, melyektől a *numerus clausus* intézménye elválaszthatlan, járul különösen az is, hogy az ügyvédség függetlenségét veszélyezteti. A kinevezési rendszer, mely azzal kapcsolatosan jár, annak közegeitől függésbe, alárendeltségbe hozza az ügyvédi osztályt; mi annál erősebb, minthogy létkérdéseiről van szó; attól függ boldogulása, családi élete s a társadalomban kitünhetősége.

Ezen viszony végeredményében a közhatalom uralmának megállapitására vezet az összes jogszolgáltatás terén. Tárt kaput nyit a politikai uralomnak s önkénynek. Ily függés mellett, a köz- s magánjogi összeütközéseknél nem létezhet elégséges biztositék a hatalom befolyása ellenében. A jogvédelem, mely az ügyvédség magasztos hivatását képezi, illusoriussá lesz, annak biztositéka megsemmisülvén a politikai hatalom befolyása alatt.

Ezen intézmény nem is férhet össze és nem lehet összhangzásban más állami rendszerrel, mint az absolutismussal, a politikai önkényuralommal.

Azért is ott, hol az ügyvédi pályára való tódulás tulságos, vagy hasonló viszonyok folytán az ügyvédség létérdekei vannak megtámadva, más reformokban kerestetik segély.

Németországban, a hol létezett, az ügyvédek s procuratorok közti különbség megszüntettetett s a jogvédelem s ennek hasznai az ügyvédek kezeiben összpontositattak.

Franczia országban is a baj orvoslásául főleg az avoués s avocatok hivatásának összeolvasztása czéloztatik, mire a mozgalom már régóta megindittatott. 1887-ben is adatott be a kamarához Vergoni képviselő által ily irányu törvényjavaslat. Sőt az ügyvédi pálya s gyakorlat elnyerhetésének könnyitése is czéloztatik, az ügyvédi fegyelmi tanácsok (kamarák) eltörlésével, a kényszeritő beiratás, engedély, eskütétel kizárásával, mi természetesen csak szaporithatná az ügyvédek számát. Ily szellemben Schweizban Neuf-chatel törvényhozása 1884-ben már törvényt is alkotott, mely az alsó forumon az ügyvédi plaidirozást egészen szabaddá tette.[1]

Különben — hazánkat illetőleg is — mig a szabad versenyben, mint fentebb irtuk, igen nagy jogi biztositékot találunk, az ügyvédi diplomák utáni csődületet sem tekinthetjük önmagában ártalmasnak vagy veszélyesnek. A jogi képzettségnek azon magas foka, mely az ügyvédségben kell hogy összpontosuljon, kivánatos, miszerint minél inkább elterjedve legyen. Ez a magasb müveltségnek s civilisatiónak egyik főforrása. Ez állapithatja meg főleg a tökéletesb kormányzati szervezetet is. Ez állithatja elő legbiztosabban a kielégitő politikai kormányzatot s nemcsak a tökéletesb jogi szervezetet s jogszolgáltatást.

Azért ezen csődületet nem elfojtani, hanem annak kellő lefolyást kell nyitni az államélet minden müködésébe, az állami szervezet minden ágába.

Ennek kivitelére azonban az egyéni erő s testületi müködés teljességgel nem elégséges, részben nem is hivatott.

[1] *Reform judiciaire* 1887 Nr. 5, 1888 Nr. 2. — *Revue du Droit et Législation* 1888 pag. 58.

Erre a törvényhozásnak s kormánynak tökéletesb igazságügyi politikája s közremüködése szükségeltetik.

Összhangzásban azon fent kiemelt irányelvvel, hogy az ügyvédeknek az államélet összes müködésébe kellő lefolyást kell nyitni: a törvényhozás által azon kiindulási pont fogadandó el, hogy minden szervezkedési müveletnél főtekintet fordittassék az ügyvédi osztályra. Nagyon is ajánlható Angliának törvényhozási politikája, melyben kiváló suly helyeztetik az ügyvédeknek alkalmazására.

Ez azonban feltételezi, hogy egyetemi tanrendszerünk tökéletesbittessék s a képesités feltételei a joggyakorlat szempontjából is szigorittassanak.

A szóbeliség behozatala mindenesetre kedvező alkalmul és buzditóul fog szolgálni a tehetségek kifejlesztésére, valamint a jogvédelem tökéletesbitésére.

Közvetlenül az ügyvédi osztály anyagi bajainak enyhitésére hathatós eszközül szolgál: az ügyvédi kényszer minél nagyobb terjedelemben való alkalmazása, mi nélkül tökéletesb törvénykezési reformok nem érvényesithetők; ezzel kapcsolatosan a zugirászatnak minden téreni kizáratása; továbbá az ügyvédi munkálatok illő dijazásának megnyugtató biztositása, miben az ügyvédi consultatiók szabályozásának is meg kell jelenni; és a biróságok általi megbizatások méltányos sorrendje.

Az ügyvédség érdekeinek előmozditására, az ügyvédi osztály autonomiája, a biróságoktól való függetlenitése, minden alárendeltségi viszony megszüntetése mindenesetre biztos és jótékony hatásu leend. *y.*

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

XIX.

Adalék a zsarolás és a rablás fogalmához.

A «Jogtudományi Közlöny» f. évi 20. számának «Curiai Határozatok» czimü melléklapján 223. sz. a. egy kiválóan érdekes határozat közöltetett. Az itéletek szerint controvers volt a minősités; s pedig szóba jött a rablás, zsarolás, lopás s felvettetett az önbiráskodás kérdése is.

A tényállás a következő volt:

Perczony Alojsze bizonyos posztót adott át Perián Georgiának azon czélból, hogy ebből neki subát csináljon. A megállapodás — a Curia itéletéből kitünőleg — az volt, hogy Perian Georgia a subát a *munkadij lefizetése mellett fogja elkésziteni*. Vádlottnál egy alkalommal megjelent a subakészitő panaszos, kit szidalmazás és öklözés által a vádlott arra akart kényszeriteni, hogy egy csomó posztót, — mely a panaszos jogos tulajdonát képezte, — adjon át neki s azt hagyja nála mindaddig, mig panaszos az elkészitendő subát hitelbe ki nem adja.

Már ezekből kitünik, hogy vádlott a subakészitőt azért bántalmazta s ettől a posztót azért akarta kicsikarni, hogy igy a panaszost *a suba hitelbe való elkészitésére kényszeritse*.

A kir. törvényszék ezen ügyben *zsarolást* állapitott meg; mely minősitést a temesvári kir. itélőtábla is elfogadott.

A Curia ellenben következő kijelentést tette:

«Idegen ingó dolognak nyomban, öklelődzés után, futás közben, erős rántással történt elragadása nem a rablást, hanem a lopást állapitja meg. Rablás nem forog fen, mert a kérdéses «kirántás», «kiragadás» nem képez az ember teste *ellen* intézett oly erőszakot, mely a megtámadottat a megtámadó hatalma alá helyezve, azt akarata megvalósitásának képességétől az ellene kifejtett nagyfoku feltétlen erőszak (*vis* absoluta) által megfosztotta. Zsarolás szintén nem állapitható meg, mivel a tettes *nem akart a megtámadottnak akaratelhatározására hatni*, hogy őt ily módon kényszeritse az átadásra.»

Ezek alapján a Curia lopást állapitott meg.

Ebből folyólag az az elvileg megoldandó kérdés, hogy

a közölt tényállásra a fölvetett három minősités közül (rablás, lopás, zsarolás) melyik alkalmazandó a törvény alapján leghelyesebben.

a) A Curia ezen itéletében is hangoztatja azt az elvet, melyet a II-ik tanács már két év óta következetesen alkalmaz, hogy t. i. rablás csak *akkor állapitható meg, ha a tettes vis absolutával* lépett fel a sértett ellen. Hogy mikor forog fen ez, jelesül, hogy mikor nyügözi le a tettes a sértett ellenálló képességét *ellenállhatlan* erővel: az *ténykérdés*, melynek megitélésénél figyelembe kell venni a támadót s a támadottat, s azon számtalan mellékkörülményt, mely a *támadást* ezzel egy időben kiséri.

Az *erőkifejtés* nagyságát sohasem szabad a megtámadott egyéntől isolálva vizsgálni; sőt ellenkezőleg, mindig az deritendő ki, hogy a *támadás* a *védekezéssel* mily arányban állott. Miből folyólag, ha a sértett előre látva a védekezés teljes lehetetlenségét, azt az erő *nagyságának hatása alatt* abbanhagyta, ép ugy fenforog a rablás, mintha a vis absoluta szabad lefolyást nyert s igy törte volna meg az ellenállást. Mulhatlanul szükséges azonban, hogy a megkezdett védekezés abbanhagyásának okát a tulerő nagyságában találja.

Messze vezetne, ha e helyütt azt akarnám kifejteni, hogy miért helyes a Curia második tanácsának ama gyakorlata, mely szerint rabláshoz *vis absolutát* kiván meg; e helyett egyszerüen utalok a Btk. 347. §-ára, a hol az mondatik:

«Fenyegetés alatt — — — oly cselekmény *közvetlen* elkövetésével való fenyegetés értetik, mely által a fenyegetettnek vagy hozzátartozójának vagy valamely jelenlevőnek élete, testi épsége vagy vagyona *sulyos veszélynek* tétetik ki.»

Ebből világosan kitünik, hogy a törvényhozó *másféle* fenyegetést követel meg a rabláshoz, mint a zsaroláshoz, mert mig ez utóbbi delictumnál sem *minőség*, sem *mennyiség* tekintetében nem állit fel korlátokat: addig a rablásnál meghatározza a fenyegetésnek ugy *qualitását*, mint *quantitását*.

Vagyis a *rablási fenyegetés minősitéséhez* megkivántatik, hogy az az

a) életet,

b) testi épséget, vagy

c) a vagyont támadja meg.

Mennyiségi szempontból pedig szükséges, hogy a fenyegetés tartalmát képező baj *(a, b, c.)*:

α) közvetlen és

β) sulyos legyen.

A *közvetlenség*, mint a fogalom is mutatja, a baj bekövetkezését az *idő szempontjából* irja körül; mig a «*sulyosság*» megköveteli, hogy a vagyont, életet vagy testi épséget fenyegető nagy baj komoly és olyan legyen, mely ezen életérdekek megsértését plausibilissé teszi. Egyébként a «*sulyosság*» mint mennyiségi ismérv, főkép a testi épséget s vagyont fenyegető bajnál bir jelentőséggel,[1] s ily értelemben ezen életjavaknak nem *jelentéktelen*, hanem sulyos *veszélyét* fejezi ki.

Tehát valamely fenyegetés akkor alkalmas elkövetési mozzanata a rablásnak, ha az a törvényben meghatározott életjavakat *(a; b, c)*: *közvetlen és sulyos* veszélynek teszi ki.

Ezen *közvetlen* és *sulyos* veszély pedig nem jelent mást: *mint vis absolutát, vagyis oly kényszeritő külerőt, mely a megtámadottat teljesen lenyügözi.*

A nép jogérzéke is ily értelemben fogja fel a rablást; s ezen jogérzékkel jönnénk ellenkezésbe, ha pl. arczul ütéssel való fenyegetés esetén megállapitanók a rablás büntettét. E mellett szól az a szigoru büntetési tétel is, melyet a törvény a rablásra, mint delictum complexumra megállapit. Csak akkor van ezen büntetésnek értelme, ha a *delictum complexum szétválasztottan képzelve is sulyos jogsértést foglal magában.*

[1] Egyszerüen azon indokból, mert az «életet» «közvetlenül» megtámadó fenyegetés mindig sulyos.

S éppen ebből az indokból, ha a rablás tárgya csekély értékü dolog, pl. élelmi czikk, éppen nem volna helytelen, sőt határozottan kivánatosnak tartanám, hogy ilyen esetekre specialis, enyhe büntetés állapittatnék meg; s pedig annál inkább, mert ha a codexen végig pillantunk: azt látjuk, hogy a vagyon elleni büncselekményeknél, a dolog természetes rendjének megfelelően, mindenütt *dominál* a vagyoni elem. Sőt az enquête kimondotta, hogy midőn élelmi czikk képezi a büncselekmény tárgyát, s az érték 2 frtot nem halad meg: akkor is tulajdon elleni kihágás állapittassék meg, ha az élelmi czikkhez a tettes nem lopás, hanem más büncselekmény utján jutott.

Szerintem ezen vagyoni elem a rablás büntetési tételénél is kifejezésre juthatna; s habár nem is oly mértékben, mint lopásnál, de mindenesetre az anyagi igazságnak hódolnánk, ha módot adnánk a birónak arra, hogy midőn pl. egy éhező koldus «*vis absoluta*» utján vesz el egy köcsög tejet: azt fogházra is itélhesse.

Ezek után visszatérve a fenyegetéshez, láttuk, hogy az a törvény szavai szerint ellenállhatlan kényszeritő erőt jelent. Már most, ha az «*erőszakra*» azt mondanók, hogy annak *bármily* kis foka létrehozhatja a rablást: a törvény œkonomiájával jönnénk ellentétbe, mely megköveteli, hogy midőn az *elkövetési cselekedetek vagylagosan vannak meghatározva egy delictumnál: mindegyik elkövetési módozat egyenlő sulyos, egyenlő veszélyes legyen a védett javakra nézve.*

Igy pl. magzatelhajtásnál (215 §.) a méhmagzat *elhajtása* vagy *megölése* a méhmagzat életére nézve egyenlő bajt jelent; közegészség elleni büntettnél (315. §.) az egészségre ártalmas anyaggal kevert élelmi czikk «*elárusitása*», «*áruba bocsátása*» vagy «*szétosztása*» a fogyasztó közönségre egyenlően veszélyes; csalásnál a *tévedésbeejtéshez* épugy megkivántatik a *ravasz* fondorlat, mint a tévedésben *tartáshoz*. S ha végiglapoznánk a büntetőtörvénykönyvet, azt találnók, hogy mindenütt, a hol *több elkövetési módozat van meghatározva, ezen módozatok mindegyike egyenlően* veszélyes a törvény vonatkozó helyén védett életjavakra.

Ha a codexnek ez a rendszere, mely a törvény œkonomiájának teljesen megfelel, akkor merő képtelenség volna azt állitani, *hogy rablásnál a fenyegetésnek ellenállhatlan erővel kell ugyan hatni a sértett akarati müködésére; ellenben ha a tettes erőszakhoz folyamodik: rablást követ el a legkisebb mellbelökés által, ha ezt az idegen ingó dolog elvétele végett követte el!*

Messze vezetne, ha még hosszasabban akarnám bizonyitani azt, hogy *rablást csak vis absolutával lehet elkövetni.*

Azt hiszem az elkövetési cselekedeteknek vázolt egyensulya is eléggé bizonyitja ezen tétel helyességét.

Hogy már most mikor állapittassék meg a vis absoluta, az ténykérdés. A megbeszélés tárgyát képező esetben a Curia ezt nem állapitotta meg, s igy a vádlottat lopás miatt itélte el.

b) Ezzel a minősitéssel nem értek egyet: s pedig nem jogi, hanem *ténybeli* indokok alapján.

A lopás legsarkalatosabb ismérve az *eltulajdonitási czélzat.* Ha ez nem forog fen, lopás sem állapitható meg.

A Curia az alsó fok ténymegállapitását kikorrigálta akképen, hogy panaszos nem állitotta azt, hogy vádlott tőle a posztót *öklözések közben* vette el, hanem azt panaszolta, hogy:

«vádlott őtet annak lakásában a miatt szidalmazván és öklözvén, mert nem igérte meg neki (vádlottnak), hogy a nála volt posztót vádlottnak átadja s mindaddig annak *birtokában* hagyja, mig ő, a panaszos, hitelben át nem adja a vádlott posztójából általa készitett, de csakis a munkadij megfizetése után kézbesiteni köteles subát».

Ebből látható, hogy vádlott a kérdéses posztót korántsem eltulajdonitási czélzatból vette el panaszostól, hanem azért, hogy ezt *mindaddig birtokában tartsa, mig csak a pa-*

naszos a subát, — azt hitelben elkészitvén, — *neki ki nem adja.*

Itt két mozzanat domborodik ki, t. i.

a) a posztó birtokbakeritése végett alkalmazott erőszak és

b) azon czélzat, a miért vádlott a posztót hatalmába akarta keriteni.

Az előbbiről már tudjuk, a Curia megállapitásából, hogy az nem volt *ellenállhatlan* kényszeritő erő (vis absoluta); s ezen erőszakról a Curia most idézett kijelentéséből tudjuk azt is, hogy vádlott azt a panaszos tulajdonát képező posztó birtokba keritése végett alkalmazta. Ha az *eltulajdonitási* czélzat ezen posztóra vonatkozólag fenforogna, akkor itt meg is állhatnánk; ámde a posztó felett való physikai hatalom megszegése sem volt *czél*, hanem csak *eszköz*, melyet vádlott arra akart felhasználni, hogy ennek segélyével panaszost arra kényszeritse, mikép ez a subát neki *hitelbe kiadja.* A Curia tehát akkor hibázta el a dolgot, midőn a cselekmény historicumát a posztó birtokbavételének actusánál elvágta, s a dolog birtokbavételének *tényében a jogtalan eltulajdonitási czélzatot látta fenforogni;* mert hiszen éppen a Curia emeli ki azt, hogy vádlott a posztót *azért akarta birtokába keriteni, hogy igy panaszost a suba hitelbe való kiadására kényszeritse.*

A posztó birtokbavétele ekként nem eltulajdonitási szándékkal történt, *tehát lopásnak sem minősithető a cselekmény.*

c) A posztó birtokbavétele ép ugy eszköz volt, mint az azt megelőző öklöződés. Ha a posztó elvétele mint *eszköz* önálló büntetőjogi mennyiséget foglalna magában, akkor a körülményekhez képest szólhatnánk *többségről* vagy *törvényhalmazatról.* Ámde vádlott a posztót sem nem akarta eltulajdonitani, sem nem akarta azt jogtalanul használni (Kbtk. 127. §.), hanem annak birtoklásával a suba hitelbe való kiadására akarta *kényszeriteni* a panaszost.

Tehát egy kényszeritő delictumot követett el a vádlott; hogy pedig a «*vagyoni*» haszon volt-e vezéreszméje, az is kétségtelen, mert hitelbe akart azon vagyoni értéket képviselő munkához jutni, mely a suba előállitásához szükséges volt.

A conclusio könnyü volna, hogy ezen cselekmény zsarolás; ámde ismét elénk tolul egy lényeges körülmény, az t. i., hogy a *suba anyaga a vádlotté* volt; s ez *a panaszosnak csak a munkabérrel tartozott.*

Tehát igy mérlegelve a részleteket: önbiráskodás-e ez vagy nem?

Kiemelem, hogy az önbiráskodást törvényünk nem ismeri, de nem ismeri a «*Nöthigungot*» sem, s igy a tételes törvény alapján döntendő el az a kérdés, hogy analog esetekben büncselekmény forog-e fen vagy sem.

Semmiképen sem tartom szerencsésnek a Curia ama gyakorlatát, mely szemet huny a vagyoni *haszon* jogi minősége előtt, s a *kényszeritésre* vonatkoztatja a «*jogtalanul*» meghatározót.

Ezen gyakorlat helytelenségét a törvény indokolásából már kimutattam,[1] és azt hiszem, nem tévedek, midőn azt állitom, hogy a Curia a vagyoni elemet azért degradálta x-ed rangu kérdéssé, mert látta, hogy az életben ezer és ezer olyan eset merül fel, midőn a vagyoni haszon csak *részben* vagy egyáltalán nem jogtalan, de az ilyen haszon után a tettes nem a törvény rendes utján, hanem *kényszer* alkalmazásával törekszik. A Kbtk. 41. §-a itt nem alkalmazható, mert itt *csak* a fenyegetés van poenalizálva, ellenben a plus, vagyis a fenyegetés következményét képező kényszerállapot már nincs. Sőt ezen kihágásnál az *akarati elhatározásra a tettes nem is kiván hatni, mennyiben kényszerállapotot nem akar előidézni.*

[1] Jogt. Közl. 1888. évf. 394. l.

Ez lévén a tételes törvény, a Curia a *zsarolás* jogi karakterét átalakitotta, s a delictum complexumból, mely *kényszeritésből s vagyoni elemből* állott, tisztán kényszeritő büncselekményt képezett. Ez az oka annak, hogy a vagyoni elem háttérbe szoritásával, azon fictióval, hogy «*az utnak s módnak*» kell jogtalannak lenni, a jogi tévedésbe került judikatura egyszer zsarolás miatt itéli el azt, a kinek cselekményében egy szemernyi criminalitás sincs; másszor pedig fölmenti a zsarolót «*önbiráskodás*» czimén, holott erre a codexben egy hajszálvékonyságu jogforrás sincsen. Mert az bizonyos, hogy jogrendszerünk szerint hasonló esetekben csak akkor lehet felmentő itéletet hozni, ha a tettes a *büncselekményt* a vagyon oltalmazása végett *jogos védelemben* követte el (79. §.).

Ez az egyedüli jogalap, melynek segélyével, *ha büncselekmény tényálladéka forog fen*, felmentő itélet hozható.

E mellett a *végszükség* állapota (80. §.) s az ellenállhatlan *erő* (77. §.) nem jöhet számba, mert ezen beszámitást kizáró okok alapján a «*vagyont*» nem lehet védelmezni.

A judikaturának ezen küzdelme a *jogtalan kényszerités* megbüntetése mellett, melynek kedveért a zsarolást már csaknem denaturalisálta, élénken mutatja, hogy mily égetően szükséges a «*Nöthigung*» behozatala nálunk.

A mi a kérdéses esetet illeti, az bizonyos, hogy vádlott a panaszos tulajdonát képező posztó visszatartásával nem az *eltulajdonitási* czélzatot fejezte ki, hanem igenis jogtalan vagyoni hasznot akart az öklelőzés s a posztó visszatartása által alkalmazott kényszerrel elérni, amennyiben arra akarta kényszeriteni a panaszost, hogy *hitelbe dolgozzon* neki; a mi tekintettel arra, hogy szerződésellenes dolog volt, kétségtelenül *jogtalan* követelés is volt, s kétségtelen az is, hogy ezen követelés *vagyoni* hasznot representált a vádlott javára, s igy zsarolás lett volna megállapitandó.

Nézetem szerint ilyen esetekben, midőn t. i. *kényszeritésforog fen*, de lege lata, akkor van kizárva a zsarolás, midőn a vagyoni *haszon egész teljességében s pedig oly módon a kényszeritőt illeti, a hogy ez azt kényszer utján követeli.*

Vargha Ferencz.

Különfélék.

— **A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottsága** az őszi ülésszakra a következő kérdéseket tüzte ki megvitatásra:

1. Helyes és a büntetés rendeltetésének megfelel-e büntetőtörvényünknek és a végrehajtási rendeleteknek a fiatal koru büntettesekkel szemben elfogadott rendszere általában véve és különösen a 16-ik éven alul levő egyénekre vonatkozólag; helyes-e a büntetőtörvény azon álláspontja, *a)* hogy a 16-ik életévet betöltött egyénekkel szemben, eltekintve a 87. §. rendelkezésétől, a büntetési rendszernek teljes szigorát alkalmazza a nélkül, hogy a 16—18. életkoruakra vonatkozólag is átmeneti büntetési tételeket állapitana meg; *b)* nem volna-e az általános megelőző rendészet szempontjából czélszerü és a jövendőbeli criminalitas csökkentése czéljából szükséges, törvényes rendelkezéseknek alkotása oly egyének javitására és nevelésére vonatkozólag, kik a büntetőjogi beszámitás kezdő korát még nem érték el, mindazonáltal határozott bünhajlamnak kétségtelen tanuságát szolgáltatták.

Ezen kérdés tekintetében véleményadásra felkérettek:

Vargha Ferencz kecskeméti kir. alügyész, Csiky Lajos debreczeni reform. theologiai tanár, Krajcsik Soma a kolozsvári javitó intézet igazgatója, Vámos Béla kecskeméti főkapitány, Gaál Manó Pál ideigl. nyugd. javitó-intézeti igazgató.

2. Tekintve, hogy a gyakorlati életben gyakori jelenség, hogy a szülők gyermekeiknek nevelését teljesen elhanyagolják, de sőt erkölcstelen foglalkozásuk és bünös életmódjuk által azoknak erkölcsösségét veszélyeztetik, minél fogva czélszerünek és szükségesnek mutatkozik a gyermekeket ily szülőknek hatalma és vészteljes befolyásolása alól mentesiteni: mily intézkedések volnának teendők tekintettel az 1877. évi XX. tczik. 22. és 23. §-aiban foglalt rendelkezésekre is, ezek-

nek hatályositása végett és oly czélból, hogy a gyermekeknek erkölcsös nevelése mindenkoron biztositassék?

Ezen kérdés tekintetében véleményadásra felkérettek:

Farkas Lajos komáromi kir. törvényszéki biró, dr. Fekete Gyula ar.-maróthi kir. törvényszéki biró, dr. Gruber Lajos budapesti kir. alügyész, dr. Doleschall Alfréd budapesti kir. törvényszéki aljegyző.

3. Fenforog-e annak szüksége, hogy büntetési rendszerünkben a rövid tartamu szabadságvesztés-büntetéseknek alkalmazási tere megszorittassék és ha igen, mily büntetési nemek kinálkoznak azoknak helyettesitésére?

Ezen kérdés tekintetében véleményadásra felkérettek:

Dr. Kelemen Mór kir. curiai biró, Lukács Adolf pécsi kir. táblai biró, dr. Fayer László egyetemi rk. tanár, dr. Baumgarten Izidor budapesti kir. törvényszéki biró.

4. Megfelel-e büntető törvényeinknek a pézbüntetések behajthatlansága tekintetében elfoglalt álláspontja az ezen büntetési nem alkalmazásában rejlő alapgondolatnak; nem volna-e ennek megfelelőbb a pénzbüntetésre elitélt egyéneket teljes vagyontalanságuk és illetve fizetési képtelenségük esetében kereseti képességüknek az államkincstár javára való értékesitése által megbüntetni? A mennyiben pedig a jelen átváltoztatási rendszer fentartandónak találtatnék, nem szükséges e egyfelől az 1879. évi 40. tcz. 22. §-át összhangzásba hozni az 1878. évi V. tcz. 53. §-ával oly értelemben, hogy kihágás esetében kiszabott és két forintot meghaladó pénzbüntetés átváltoztatásánál is 1 frtól 10 frtig terjedő összeg helyett egy napi szabadságvesztés-büntetés számitható, másfelől törvényes megállapitása annak, hogy a pénzbüntetés összege és az átváltoztatási kulcs az elitélt vagyoni viszonyaihoz képest alkalmaztassék oly értelemben, hogy a napi keresményükből élők ellenében a pénzbüntetésnek lehetőség szerint eredeti alakjában teendő végrehajtásának előmozditása czéljából lehető kicsiny átváltoztatási kulcs vétessék alkalmazásba?

Ezen kérdés tekintetében véleményadásra felkérettek:

Székács Ferencz kir. curiai biró, Tóth Gerő és Tarnai János budapesti kir. itélő táblai birák, Bodor László kolozsvári kir. törvényszéki biró, dr. Traiber Vincze budapesti kir. alügyész.

5. Alkalmas-e az elzárás nélküli kényszermunka intézménye arra, hogy önálló büntetési nemként szerveztessék; ha igen, mily mérvben és mily feltételek mellett?

Ezen kérdés tekintetében véleményadásra felkérettek:

Szerényi Kálmán budapesti kir. főügyészi helyettes, Hatzinger Sándor szegedi börtönigazgató, Kovács József illavai és Uhlyárik Albin soproni fegyintézeti igazgatók.

6. Megegyeztethető-e a büntetési rendszer czéljával, hogy a szabadságvesztésre itélt egyének közmunkálatokkal szabadon foglalkoztassanak; ha igen, a szabadságvesztés-büntetések mely nemeire vonatkozólag volna ezen rendszer meghonositható és mily módozatok mellett?

Ezen kérdés tekintetében véleményadásra felkérettek:

Dr. Jeszenszky Sándor m.-vásárhelyi kir. főügyészi helyettes, Becsey Gyula jászberényi kir. járásbiró, Kisfaludy László budapesti kir. törvényszéki fogházfelügyelő, Atzél Béla a szegedi börtön ellenőre.

7. Czélszerünek és kielégitőnek bizonyult-e büntetési rendszerünknek az ismételten visszaeső büntettesekkel szemben követett rendszere; lehetséges és szükséges-e ilynemü egyénekkel szemben akár a büntetési nem, akár a büntetés belterjessége tekintetében, akár végül büntetésüknek kiállása után különös rendszabályokat alkalmazni?

Ezen kérdés tekintetében véleményadásra felkérettek:

Dr. Heil Fausztin budapesti és Tassy Pál győri kir. itélőtáblai birák, dr. Edvi Illés Károly nyugalmazott kir. ügyész, Balkay István váczi fegyházigazgató.

— **A kir. Curián** május végén a hátralék 8938 volt; **1530** drbal több, mint a mult év megfelelő szakában. A bünügyiek hátraléka állandóan kevesbedik; a polgáriaké nő.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék** ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása 1892. év május havában. 1892. év május havában érkezett 6512, elintézetlen volt 1114, volt elintézendő 7626. Elintéztetett: per 210, sürgős ügy 1029, rendes ügy 3619, ülésen kivüli 1550, összesen 6408. Elintézés alatt áll 1218. Csőd nyittatott 3, csőd megszüntetett 1, csőd folyamatban 64.

— **A Magyar Jogászegylet tagjainak száma** a jelen évben huszonegygyel emelkedett s megközeliti az *ötszázat*. A lefolyt egyleti évben az egylet tizenegy füzetet adott ki.

— **A Magyar Jogászegylet** börtönügyi bizottságának Manojlovich Emil elnöklete alatt e hó 4-én tartott ülésén Rákosi Béla dr. felolvasta Gaál Manó nyug. javitóintézeti igazgatónak: *A javitóintézetek benépesitéséről* szóló értekezését. Szerző, ki e téren hosszabb ideig müködött, a törvény és szabályok alapján kimutatja, hogy az eddig követett módszer, részint a javitóintézetbe utaltak nagy korkülönbsége, részint azok multja és különböző qualifikátiója miatt szinte lehetetlenné teszi a kitüzött czélt: a nevelést és munkában való oktatást. Igazolja ezt a gyakorlat, de az is, hogy az igazságügyi kormány e körülményre figyelmet forditott a büntetőtörvény módositása dolgában beterjesztett javaslatában, a mely azonban — szerző szerint — gyökeres javulást szintén nem igér. Értekezése végén azt javasolja, hogy a meghatározott időtartamra itélt fiatal bünösök számára egy országos börtön volna épitendő, javitóintézetbe pedig csupán a büntetőtörvénykönyv 84. §-a alapján elitéltek, vagy kérelem utján odautalt, 12 évnél nem fiatalabb és 17 évnél nem idősebb egyének lennének szállitandók, ugy hogy 21 éves korukig maradjanak ott. A 21 éves kort szerző a módositott véderőtörvénynyel okolja meg.

— **A Btk. novellájának nagyterjedelmü indokolása** a képviselőházi nyomtatványok közt megjelent.

— **Cserna Vincze** főügyész pótfüzetet adott ki a curiai határozatokat tartalmazó kötetéhez.

— **A német polgári törvénykönyv javaslatának általános része** a második *revideált* szövegezésben megjelent az *Archiv für civilistische Praxis* legutóbbi füzetében. Nyelvezete sokkal folyékonyabb és szerkezete egyszerübb, mint az első javaslaté volt.

— **A norvégiai büntető eljárási törvénynek** az ártatlanul történt megbüntetés kártalanitására szóló rendelkezései a következők.

469. §. Ha valaki büntetésének kiállása után itéletileg felmentetik, akkor kivánságára részére az államkincstárból kártalanitás állapitandó meg azon kárért, melyet az ellenében foganatba vett büntetés folytán szenvedtett.

A vizsgálati fogság által szenvedett kárért annak kivánatára, kinek ellenében a bünvádi üldözés megszüntettetett avagy ki itéletileg felmentetett, részére az államkincstárból kártéritás állapitandó meg, ha a büncselekvénynek általa történt elkövetésére vonatkozó bizonyitékokat megerőtlenitette. Ha a bünvádi uton való üldöztetésnek megszüntetése vagy a felmentés azon okból történt, mert ama cselekmény nem vonható a büntetőtörvénynek valamely szabványa alá, vagy mert a büntethetőség valamely a törvény által elfogadott körülmény alapján ki van zárva vagy fel van függesztve, azon esetekben a biróság az ügy közelebbi körülményeinek méltatásával határoz az iránt, mennyiben állapitható meg kártalanitás.

470. §. Kártalanitás nem itélhető meg, ha a vádlott önvallomása vagy egyéb módon saját szándékos magatartása által idézte elő az elitélő itéletet vagy a bünvádi üldöztetést, sem a vizsgálati fogságért, mely azért lett alkalmazva, mert a vádlott szökési kisérletet tett, vagy oly cselekvőséget fejtett ki, melyből azt kellett következtetni, hogy a tett nyomait megsemmisiteni, másokat hamis vallomásra vagy a vallomástételre vonatkozó kötelezettségük megszegésére reábirni igyekezett.

471. §. A 469. §-ban emlitett kártalanitási igény megállapitása azon itéletben vagy határozatban követelhető, melylyel az ügy befejeztetett.

Ha ez nem történt vagy ha az üldöztetés itélet vagy határozat nélkül lett beszüntetve, a vádlott ezen körülményről történt értesittetéstől számitandó 1 hónapon belül kivánságát azon biróság elé terjesztheti, a melynél az ügy folyamatban volt, vagy ilyennek hiányában minden biróság előtt, mely azon ügyben illetékes lehetett volna. Az igény eldöntése határozat alakjában történik, miután az államügyészségnek alkalom nyujtatott, hogy a kincstár érdekeit védhesse.

—

A Magyar Jogászegylet f. h. 12-én (vasárnap) d. e. 10 órakor tartja évi rendes közgyülést. Felkéretnek a tagok, hogy minél nagyobb számban szivesked jenek megjelenni.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)
Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 25. SZ. Budapest, 1892. junius 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A budapesti büntető-törvényszék önállósitása. JUSTUS. — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez. Dr. HEIL FAUSZTIN budapesti kir. táblai birótól. — *Törvénykezési Szemle:* A szövetkezetek bünügye. Dr. SZAKOLCZAY ÁRPÁD budapesti ügyvédtől. — Az örökösödési eljárásról szóló törvényjavaslat. (A budapesti ügyvédi kamara felterjesztése.) — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonata «Budapesti Közlöny»-ből.

A budapesti büntető-törvényszék önállósitása.

Nem uj azon kivánság, hogy a budapesti törvényszék büntető osztálya a polgáritól elválasztassék és önálló törvényszéket képezzen. Az eszmét a jogi szaksajtó már régen felvetette és pártolta. Legujabban egy napi lap ismét felhozza a kérdést.

Mi reméljük, hogy az eszme a megvalósuláshoz már közel áll.

Annál könnyebben lehet ezt hinnünk, mivel az önállósitás szervezési előmunkálatokat nem igényel. A budapesti törvényszék büntető osztálya a saját alelnöke vezetése alatt önálló birói testülettel és külön segédhivatalokkal müködik, mely a gyakorlatban annyira különáll a törvényszék polgári osztályától, mint egyik törvényszék a másiktól. A törvényszéki elnök pedig, a ki a polgári és büntető osztály egységét képviselné, annyira el van foglalva a polgári osztály vezetésével és a hozzá tartozó járásbiróságok feletti felügyelettel, hogy a büntető osztály ügyeinek érdemleges vezetését a mai állapotban a büntető osztályt vezető alelnökre kénytelen hagyni, a ki ennélfogva a saját osztályánál az elnöki teendőket látja el.

Az ezen állapottal járó inconvenientiák könnyen belátható. Mindenekelőtt ilyen az, hogy az igazságügyminiszteriummal szemben a törvényszéki elnök képviselvén a büntető osztályt is, az igazságügyminiszterium ezen osztály ügyeiben is vele érintkezik. A törvényszéki elnök azonban a büntető osztályt illető minden ügydarabot az alelnöknek ad ki és a saját felterjesztéseit a dolog természetéhez képest az alelnök jelentései alapján kénytelen megtenni. Ebből felesleges munkaszaporitás származik az által, hogy az ügydarabok kétszeres elnöki elintézésen mennek keresztül. De ezenkivül inconvenientiát képez az is, hogy a büntető osztály vezetése ilyenformán két elnöki hatáskörbe tartozván, az könnyen lehet bizonyos ingadozásnak és határozatlanságnak kitéve. Képzeljük el pl., hogy a kampózásnak eléggé fontos kérdésében, a melyre vonatkozólag a budapesti törvényszék és az igazságügyminiszterium közt hosszas tárgyalások folytak, mennyi felesleges munkaszaporitást idézett elő az, hogy a tárgyalások nem folyhattak egyenesen az igazságügyminiszterium és a büntető-törvényszék vezetője közt.

A büntető-törvényszéknek a polgáritól való elválasztása a felmerült tervek szerint együtt vétetett kilátásba azzal, hogy a pestvidéki törvényszék a budapesti polgári törvényszékkel egyesittessék. Mi ezt a két kérdést nem hiszszük egymással összefüggésben levőnek. A pestvidéki törvényszéknek a budapestivel leendő egyesitése nem történhetik bizonyos szervezési előmunkálatok nélkül és nézetünk szerint akkor lenne leghelyesebben foganatositandó, a mikor a sommás eljárás reformja következtében az összes törvényszékeknek az uj eljáráshoz mért átszervezése meg fog történni. Mig ellenben a budapesti törvényszék büntető osztályának a polgáritól való elválasztása semmiféle szervezeti változásokkal vagy munkálatokkal nem járna, birák és segédhivatalnokok kinevezését vagy áthelyezését nem igényelné. A budapesti törvényszék büntető osztálya a fenforgó viszonyok nyomása alatt tényleg annyira különvált a polgáritól, hogy a formális önállósitás a szó szoros értelmében néhány tollvonással keresztül vihető volna és egy ily irányu törvényjavaslat nem is volna egyéb a ténylegesen megalakult állapot codificálásánál.

Justus.

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

V.

A Btk. 113. §-a szerint a 16 éven alóli kiskoru helyett annak törvényes képviselője teszi meg az inditványt. A javaslat ezt azzal toldja meg, hogy azon esetre, ha a sértett gyermek a törvényes képviselővel nem él közös háztartásban, az inditványt megteheti azon személy is, a ki a gyermek gondozásával van megbizva.

Ily módositvány aligha ajánlatos. Hogy az inditvány megtehetése, a törvényes képviselőtől függetlenitve és ennek akaratával és határozott tilalmával szemben, a gondozással megbizott cselédre vagy alkalmazottra ruháztassék, nem tarthatom helyén levőnek.

A 16 évet *meghaladott* kiskoruakra nézve a Btk. 113. §-a a következő megkülönböztetést teszi:

Vagyon elleni büncselekmények esetében ezen kiskoruak nem tehetik meg az inditványt; helyettök törvényes képviselőjük él az inditványozás jogával.

Nem vagyon elleni büncselekmények esetében ezen kiskoruak önmaguk megtehetik ugyan az inditványt; helyettük vagy mellettük azonban törvényes képviselőjük nem teheti meg.

Mind a két megszoritás helytelen. A vagyon elleni büncselekményeknél a törvényes képviselő csakis az alapon ruháztatik fel az inditványozás jogával, hogy a kiskorunak eshetőleges mulasztását pótolja és nincs semmi ok, hogy a sértett fél is fel ne ruháztassék az inditványozás jogával. A nem vagyon elleni büncselekményeknél pedig szintén kivánatos, hogy a kiskoru könnyelmüségét a törvényes képviselő ellensulyozza s a maga nevében megtehesse az inditványt, melyet a kiskoru elmulasztott megtenni.

Be kell azonban vallanunk, hogy ezen utóbbi pontnál nincs kizárva az, hogy a törvényes képviselő visszaél a maga jogosultságával és beleviszi a kiskorut oly perbe, mely ennek érdekében éppen nem áll; sőt az sem valószinütlen, hogy a törvényes képviselő itt-ott anyagi haszon forrásává teszi azt, hogy gyámoltja ellen valaki inditványi büncselekményt követett el.

Midőn tehát a törvényjavaslat által kibővitett fen-

[1] Az előbbi közl. l. a 23. és 24. számokban.

tebbi két pont közül az elsőt a javaslat értelmében teljes megnyugvással elfogadom, a másik pontra vonatkozó módositványhoz csak azon hozzáadás mellett járulhatnék, hogy azon esetben, midőn a kiskoru sértett fél tiltakozik az üldözés ellen, a bünvádi eljárás elmaradna.

A *gondnokság* alattiak tekintetében a javaslat igen helyes megkülönböztetést tesz. A Btk. a gondnokság alatt levőket megfosztja az inditványozás jogától, holott a pazarlás, a távollét vagy szabadságvesztésbüntetés miatt gondnokság alatt levők a 16 éven felüli kiskoruakkal hasonló helyzetben vannak s éppen nem indokolt, hogy ők maguk kizárassanak az inditvány tehetéséből. Ezekre nézve a javaslat azt tartalmazza, hogy ugy a sértett fél mint a gondnok is tehessen inditványt; ellenben az elmebetegség, gyenge elméjüség és siketnémaság miatt gondnokság alatt levők helyett egyedül a gondnokot illesse a jog, s ez teljesen igazolt is.

Negyedik módositvány a 113. §-ban az inditvány *átöröklését* illeti.

A Btk. szerint a sértett fél az inditványi jogosultságot magával viszi a sirba. Sem a törvényes képviselő, sem a hozzátartozó, sem az örökös nem terjesztheti elő joghatálylyal a meghalt sértett fél helyett az inditványt.

Köztudomásu az 1883-iki nagykörösi eset, mely a törvény ezen hézagát feltárta. A kir. Curia, miután a hat nagykörösi legényt inditvány hiányában felmentette, rövid idővel később hozott ugyan egy teljes-ülési döntvényt, melyben kimondta, hogy a kiskoru sértett fél helyett megteheti az inditványt a törvényes képviselő; de ezzel a kir. Curia csak azon esetekre nézve intézkedett, midőn a sértett fél kiskoru s midőn van törvényes képviselője.[1] Azon esetekre, midőn a sértett fél teljeskoru vagy ha nincs törvényes képviselője, a kir. Curia teljes-ülési határozata nem terjed ki. De nem csak fogyatékos azon döntvény; mindenki elismeri, hogy ezen teljes-ülési határozat törvényellenes s csak az akkori szorongatásban határozta el magát a kir. Curia ezen határozat hozatalásra — a közvélemény felháborodásának lecsillapitása végett.

A vagyon elleni büncselekményeknél a hézag lehetőleg még érezhetőbb mint a személyem ellenieknél, melyekre a curiai döntvény hozatalával első sorban céloztak. Sokszor előfordul, hogy a betegen fekvő gazda alkalmazottjai, cselédjei, gazdasszonya számos ingóságot széthordanak, s ha meghal a sértett fél, nincs senki, aki az inditványt megtenni jogositva volna. A gyakorlatban több oly eset merült fel, midőn a törvényszék megszüntetést volt kénytelen kimondani, mivel nem létezett az inditványra jogosult egyén.

Most elérkezett az idő, hogy ezek a nehézségek eloszlattassanak.

A javaslat itt is distinguál. Nem vagyon elleni büncselekményeknél az inditványt átszármaztatja a közvetlen hozzátartozókra, vagyis a sértett félnek fel- és lemenő ágbeli rokonaira, továbbá testvéreire és házastársára; a vagyon elleni büncselekményeknél ezeken kivül az örökösökre.

Nincs kifogásom az elv ellen; de igenis azon megszoritó tétel szerkezete ellen, melyet a javaslat tartalmaz. E szerint az inditvány akkor megy át, ha a sértett fél a nélkül, hogy inditványt előterjesztett volna vagy az előterjesztésről *lemondott* volna, a Btk. 112. §-ában megállapitott határidő lejárta előtt meghal. A lemondás megkövetelését tartom elhibázottnak. Ne csak akkor szálljon az inditványi jogosultság a sértett féllel a sirba, ha ő lemondott az inditványról, hanem akkor is, midőn kimutatható, hogy a sértett fél a cselekmény megbüntetését *nem kivánta*. E közt és a formális lemondás közt nagy a különbség. Vannak esetek, midőn bizonyos egyének közt oly viszony áll fen, hogy az egyik a másiktól elvihet vagy elidegenithet bizonyos tárgyakat a nélkül, hogy tartania kellene attól, hogy a másik őt feljelenti lopásért vagy sikkasztásért. Vannak ilyen baráti viszonyok, vannak kivételes állásu alkalmazottak, családtagok, cselédek, stb. Ha már most az, a kitől az illető elvitt bizonyos tárgyat, meghal és az örökösök bármelyike jogositva van megtenni az inditványt, gyakran igen furcsa situátiók állanának elő, melyek felidézése éppen nem kivánatos.

Részemről tehát midőn elfogadom az inditvány átháramlását, azt visszaszoritani akarom azon esetekre, midőn feltehető, hogy az elhalt sértett fél is megtette volna az inditványt, ha a halál közbe nem jön.

A javaslat indokolása hivatkozik a hollandi büntető-törvénykönyv 65. §-ára, hol analog intézkedés foglaltatik. Erre megjegyzendő, hogy a hollandi büntető-törvényben nem az van, a mit a törvényjavaslat mond, hanem az, a mit a fentebbiekben javasolni bátor voltam.

Végül még egy kérdést e ponthoz.

Az inditvány átháramlásának esetében honnan számitandó a három havi határidő, ha az utóbb elhalálozott sértett fél meg sem tudta pl. a lopást vagy sikkasztást s a határidő ennélfogva a haláleset beálltakor még el sem kezdődött?

A javaslat szövege a határidőnek csak «fenmaradt» tartamáról beszél, vagyis felteszi, hogy a három hónap már megkezdődött a sértett fél életben léte idejében.

Hogy a felvetett esetben inditványra jogositottak, vagyis a hozzátartozók és örökösök bármelyikének tudomásra jutásától számittassék a három hónap: nem tartanám megfelelőnek, mert ezzel egész önkényesen kinyujtathatnék az üldözhetés ideje.

Szükséges lesz a határidőt ilyenkor a halálesettől számitva megállapitani. *Dr. Fayer László.*

[1] L. a 25. sz. teljes-ülési határozatot.

Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez.[1]

5. A leggyakoribb, s azért gyakorlatilag leginkább jelentőséggel biró kérdés az, vajon a Btk. 301. §-a alapján van-e kisérletnek helye, illetve, miután a könnyü és a sulyos testi sértés vétségének kisérlete a Btk. 65. §. 2-ik bekezdése alapján nem büntetendő, a gyakorlatilag relevans kérdés az, vajon a Btk. 301. §-ában meghatározott sulyos testi sértés büntettének van-e kisérlete?

Nézetem e kérdésben már az eddig elmondottakból nem lehet kétséges. A kik a kérdésre tagadólag felelnek, azok abból indulnak ki, hogy a 301. §-ban meghatározott sulyos testi sértés büntettének tényálladékához az eredményre irányzott szándék nem szükséges, s a bekövetkezett eredmény a tényálladékot akkor is megállapitja, ha arra vonatkozólag a tettest csak culpa terheli, sőt akkor is, ha a bekövetkezett eredmény csak casust, véletlent képez. Culpa vagy véletlen esetében pedig kisérletről fogalmilag szó nem lehet. A logikai tévedés, melybe e nézetnek hivei esnek, kézzelfogható. Hogy a 301. §-ban meghatározott büntett tényálladékához az eredményre irányzott szándék nem szükséges, s a bekövetkezett sulyos eredmény a tettesnek akkor is beszámitandó, ha őt arra vonatkozólag csak culpa dolo determinata vagy ez sem terheli, azt senki sem vonja kétségbe, s annál kevésbé azt, hogy «ily esetekben» kisérletről szó nem lehet, de a mit tagadok, az az, hogy a 301. §-ban meghatározott tényálladék alá «csak ily esetek» tartoznak, hogy a szándékos bántalmazásból származható sulyos eredmény mindig s minden esetben csak culposus, vagy ép véletlen lehet. Tagadom azt, hogy fogalmilag ki van zárva oly szándék lehetősége, mely — hogy a törvény szavainál maradjunk — 20 napot meghaladó sérülés, betegség, vagy elmekór okozására irányul. Az ellenkező állitást az élet mindennapi tapasztalatai

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 22. számban.

megczáfolják, s az itt képviselt nézetet nem lehet nevetségessé tenni az által, hogy hol van az az ember, a ki előre ki tudná számitani, hogy az általa okozott sérülés nem 20, hanem 21 napig fog tartani. A dolusnak ilyetén specialisatiója természetesen nem lehetséges, de nem is szükséges. A 20 napot meg nem haladó sérülés vagy betegség és a Btk. 303. §-ában meghatározott eredmények között óriási terület fekszik, s öszszerü esetekben nem lesz lehetetlen, sőt gyakran nem is lesz nehéz annak megállapitása, hogy a bünösnek az élet tapasztalatai szerint szükségszerüen tudnia kellett, hogy magatartásából ha nem is a 303. §-ban meghatározott sulyos eredmények valamelyike, de 20 napot könnyen meghaladható sérülés vagy betegség származik vagy származhatik. Ez pedig elegendő arra, hogy az eredményre vonatkozólag is a szándék megállapitható legyen. Ebben az esetben pedig a kisérletnek általános törvényei szerint a kisérlet lehetősége kétségtelen. Az ellennézet tévedése tehát az, hogy a 301. §-ban meghatározott tényálladék egész területére kiterjeszti azt, a mi a tényálladék területének csak egyik részére áll. Az itt képviselt nézet tehát ez: A 301. §-ban meghatározott sulyos testi sértés büntettének tényálladékához nem szükséges ugyan, hogy a szándék az e tényálladéknak megfelelő eredményre irányuljon, de a szándék ily irányának lehetősége per absolutum kizárva nincs; ha a szándék ily eredmény előidézésére irányult, a sulyos testi sértésnek az általános jogelvek szerint lehetséges kisérletét a tételes törvény nem zárja ki. A szándék minőségének megállapitása ténykérdés. Questio facti.

A judikatura e kérdésben határozott megállapodásra még nem jutott. A m. k. Curia a kisérletnek lehetőségét hol tagadja, hol kifejezetten megengedi. Igy:

a) Az 1886. évi ápril 14-én 8848. sz. a.[1] kelt curiai itélet szerint kisérletről csak akkor lehet szó, «ha be lenne bizonyitva, hogy a megkezdett, de véghez nem vitt sértés eredménye 20 napnál tovább tartó egészségzavar lett volna. De ez a dolog természete szerint bizonyitható nem levén, a 301. §-nak ezért nincs kisérlete».

Elvileg tehát a kisérletnek lehetőségét a Curia ebben az itéletben is elismeri. Az indokolás pedig minden irányban téves. Téves először azért, mert nem való, hogy az előreláthatólag bekövetkező sérülés tartama a törvényszerinti tényálladék megállapitására alkalmas mértékben megállapitható nem lenne. Téves másodszor azért, mert a döntő momentum nem az, hanem az, előrelátta-e a tettes, hogy magatartásából az élet rendes tapasztalatai szerint 20 napot meghaladó sérülés, betegség származhatik?

b) az 1890. évi decz. 24. és 11646. sz. a. itélet[2] szerint a sulyos testi sértést jellemző dolus indeterminatus miatt nem lehet szó kisérletről. Ez az itélet még az előbbinél is kevesebbet bizonyit. A Curia elavult, s állandó judikaturájával ellentétes álláspontra helyezkedett azzal a kijelentésével, hogy a dolus indeterminatus a kisérletet kizárja. Az uralkodó nézet ép az ellenkezőt vallja, s azon elven: «dolus indeterminatus determinatur ab exitu», — már rég tuladott. De ellentétbe helyezkedett a Btk. 65. §-ával is, mert e szakasz csak szándékot követel s dolus determinatus és indeterminatus közt különbséget nem tesz, a miért törvényünk szerint a kisérlet megállapitására a dolus indeterminatus is elegendő, mert ez is «szándék». Az itélet végül nem alkalmazható mindazokban az esetekben, melyekben dolus determinatus megállapitható, a melynek lehetőségét pedig kétségbe vonni nem lehet.

c) ép oly kevéssé kielégitő az 1891. évi szept. 2. és 19. sz. a kelt itélet,[3] mely a kisérletet azért akarja kizárni, mert a szándék csak a bántalmazásra s nem egyszersmind annak eredményére is irányul. Kétségtelen, hogy a sulyos testi sértés ily szándék mellett is elkövethető, s bizonyos, hogy ily esetben kisérletről nem lehet szó. De ha megengedjük, s meg kell engednünk, hogy a szándék sulyos eredmény okozására is irányulhat, akkor ily szándék fenforgása esetében a kisérletet sem tagadhatjuk.

De az itt közölt nehány itélettel szemben egész sora van a curiai itéleteknek, a melyek a sulyos testi sértés kisérletének lehetőségét elismerik, s azt meg is állapitják, valahányszor azt látják bizonyitottnak, hogy a tettesnek szándéka a sulyos testi sértés büntettének tényálladékát megállapitó eredményre irányult. Igy:

a) az alsóbiróságoknak veszélyes fenyegetést megállapitó itéletei ellen az 1880. évi szept. 22. és 5737. sz. a. kelt itélet[1] a sulyos testi sértés büntettének kisérletét állapitotta meg a következő indokolással, melyből a tényállás is kivehető:

«Minthogy vádlott panaszost késsel megtámadta, a ki csak az által menekült meg, hogy hamar a sóütőbe ugrott, melynek ajtaját egy másik tanu a megtámadottra csukta s az ajtó elé állt, — s igy vádlott a sértésben csak akaratán kivül álló körülmény által akadályoztatott meg; — s minthogy a késsel való megsebzés az élet rendes tapasztalatai szerint sulyos testi sértést szokott eredményezni, s nincs semmiféle körülmény arra, hogy vádlott nem ezen rendes eredményt, hanem könnyü testi sértést okozott volna.»

b) a kir. itélőtáblának 1881. évi jun. 1. és 18345 sz. a. kelt itélete[2] kisérletet állapit meg azok ellen, kik sértettet téli időben vizbe dobták, «mert ez oly bántalmazás, melyből meghülés folytán is 20 napot meghaladó betegség szokott bekövetkezni» (hasonló eset *g.* alatt).

c) 1883. évi októb. 24. és 4437. sz. a. kelt curiai itélet[3] kisérletet állapit meg az ellen, a ki a végrehajtó ellen éles baltával sujtott, de a végrehajtót nem találta, s a balta a gerendába vágódott; «tekintve azt, hogy vádlott a végrehajtót nem találta, vádlottnak akaratán kivül történt, s hogy a baltacsapás, ha őt találta volna, ha életétől nem fosztja is meg, de mindenesetre sulyos testi sértést okoz».

d) az 1884. évi jan. 22. és 11845 sz. itélet[4] az ellen, ki forgópisztolyát X.-re irányozva elsütötte, s az ölési szándékot — e részben indokolás nélkül — a biróság bizonyitottnak nem tekintette.

e) 1884. évi ápril 17. és 1257. sz. a. kelt itélet[5] az ellen, a ki pisztolyból lőtt nejére 5—6 lépésnyi távolból s a golyó a nő mellett a falba furódott.[6]

f) 1884. évi junius hó 17. és 3660. szám alatt kelt itélet[7] az ellen, ki verekedés után, futás közben visszafordulva, az őt üldöző tömegbe lőtt, és senkit sem talált (mind három biróság).

g) 8430/88. sz. (táblai) itélet[8] azok ellen, kik P. Máriát czivódás folytán vizzel telt árokba dobták, «mert a vizbedobás, tekintve, hogy az márczius 19-én fagyos időben, s terhes nőn történt, olyan testi bántalmazás, melyből rendszerint 20 napot meghaladó betegség szokott bekövetkezni, s ez csak a vádlott akaratán kivül eső okokból nem következett be».

h) 1885. évi junius 11-én 2385. sz. a. kelt itélet[9] az el-

[1] BJT. 14. k. 161. l.
[2] Jogt. Közl. 1891. év 13. sz.
[3] Ügyv. Lapja 1891. évi 38. sz.

[1] BJT. I. k. 33. l.
[2] U. o. 16. k. 30. l.
[3] U. o. 8. k. 26. l.
[4] U. o. 8. k. 262. l.
[5] U. o. 8. k. 264. l.
[6] A tábla ebben az esetben ölési szándékot állapitott meg.
[7] U. o. 8. k. 265. l.
[8] Ügyv. Lapja 1888. évi 28. sz. az elsőbiróság becsületsértést (!) állapitott meg.
[9] BJT. II. k. 123. l.

*

len, a ki önkészitette töltényt meggyujtván, éjjeli időben apja szobájába, hol neje és gyermekei is aludtak, bedobta. A tettest beismerése szerint ölési szándék vezérelte, a miért az elsőbiróság szándékos emberölés kisérletét állapitotta meg. A felsőbiróságok azonban e minősitést — s az általuk elfogadott ténymegállapitás szerint helyesen — azért mellőzték, «mert a töltény szerkezeténél fogva emberi élet kioltására teljesen alkalmatlan, s csak testi sértés okozására alkalmas».

i) 1885. évi szept. 29-én 3498. sz. a. itélet[1] az ellen, a ki pisztolylyal másnak lábába lőtt, a sörét X. térdét érte, de az erős bőrnadrág miatt keresztül nem hatolt.

k) 1887. évi márcz. 8-án 5046. sz. a. itélet[2] az ellen, a ki szóváltás folytán fegyverét ellenfele felé elsütötte, a sörétek ennek gatyáját testi sértés okozása nélkül, átlyukasztották, annak tekintetbevételével, hogy «az eset körülményeiből az ölési szándék kizártnak tekintendő».

l) a kir. itélő tábla az ellen, a ki: *a)* egy asszonyt fején szurt, de a kendő s a hajfonat a szurást mélyebbre hatni nem engedte, s ennek folytán a nő sérülést nem szenvedett, és *b)* egy másik embert késsel nyakán megszurni akarta, de ez hátra ugorván a kés csak mellényét hasitotta át, «mert veszélyes eszközzel s mindkét esetben a test oly részére irányult a szurás, hogy ez köztapasztalás szerint rendszerint 20 napnál tovább tartó testi sérülést szokott okozni». A Curia 1887. évi szept. 7-én 6725. sz. a.[3] az *a)* alatti esetre helybenhagyta, a *b)* alattira pedig csak azért változtatta meg a másodbiróságnak itéletét, mert vádlott tettességét bizonyitottnak nem találta.[4]

Felemlitendő végre

m) az 1888. évi decz. 14-én 10,609. sz. a. kelt itélet,[5] melyben a m. kir. Curia elvileg jelenti ki a kisérletnek lehetőségét: « . . . mindazáltal mellőztetik a kir. itélő tábla itéletében érintett az az indok, hogy a 301. §-ban körülirt cselekményeknek kisérlete egyáltalában s elvileg ki van zárva: mert fordulhatnak elő esetek, melyekben az e §-ban foglalt büntettek kisérlete a 65. §. alapján megállapitható és büntetendő».

A hazai judikatura tehát egészben véve s tulnyomóan az itt képviselt álláspontot osztja, az ellennézet csak kivételesen érvényesül.

A közölt itéletek kapcsán előadott tényállások is az itt képviselt nézet helyessége mellett, s a mellett bizonyitanak, hogy az ellenkező nézet a kellő, a szükséges, s azért a jogos büntetővédelmet lehetetlenné teszi. A közölt esetek bizonyitják:

hogy a 301. §. büntett tényálladékának megfelelő sulyos eredmény előidézésére s okozására irányzott szándék fenforgása s jogi bizonyossággal megállapitása éppen nem lehetetlen, s hogy vannak esetek, melyekben e szándéknak tagadása egyértelmü lenne a dolgok természetes rendjének tagadásával;

hogy továbbá a cselekménynek a bekövetkezett enyhébb eredmény alapján megbüntetése a subjectiv bünösségnek intensivebb fokát indokolatlanul figyelmen kivül hagyja, ha pedig eredmény nincs, mert a kiszemelt áldozat sértetlen maradt, akkor vagy egyenesen büntelenné kell a cselekményt nyilvánitani, vagy pedig ha a jogérzület szava mégis az elméleti elfogultságnál erősebb, oly minősitést kell a cselekményre alkalmazni, mely arra egyáltalán nem illik, s mely, a mi fő, a cselekmény büntetőjogi tartalmát ki nem meriti, s a bünösség megállapitásánál a subjectiv mozzanatot figyelmen kivül hagyja. Ezt pedig csak egy körülmény menthetné, a törvény határozott rendelkezése. Ez a körülmény pedig a magyar büntető-törvénykönyv szempontjából fen nem forog.

A külföldi judikaturában is többé-kevésbbé vitás a kérdés, s hol az egyik, hol a másik nézet érvényesül. Egy 1888. évi ápril 4-ki itéletében a nápolyi semmitőszék[1] a betegség tartama által minősitett testi sértés kisérletének lehetőségét azért tagadja, «mert a sértés lehető következményei ismeretlenek, előáll a vétség kisérletének hypothesise, mely pedig nem büntethető». A szándék megállapitásának lehetetlenségével operáló ez a felfogás erejét veszti, mihelyt in concreto a szándék megállapitható. De a turini semmitőszék ismételten kisérletnek lehetőségét jelentette ki.

Az uj olasz bünt. törvénykönyv idejéből egy 1890. évi nov. 29-én kelt itélet[2] a következő helyes indokolással ismeri el a kisérletnek lehetőségét:

«A testi sértésnek kisérletét megállapitani kellett azért, mert a kő testi sértés okozására alkalmas eszköz, s vádlottnak az a cselekménye, hogy B.-t ismételten kövekkel dobálta, kétségtelenné teszi, hogy vádlottnak szándéka B.-nek megütésére s megsértésére irányult, s hogy másrészt vádlott mindent elkövetett, a mi e czélból szükséges volt, s csak akaratától független okoknál fogva nem érte el czélját, mert B. lehajolván, a feléje röpitett követ elkerülnie sikerült.

Nem is kell attól tartani, hogy a kisérlet lehetőségének megengedése az önkénynek nyitna utat a szándék bizonyitásául szolgáló alapnak megbizhatlansága folytán, mert valamint a törvény ismeri a præterintentionalitást, vagyis azt az esetet, a midőn a cselekmény eredményeiben s következményeiben meghaladja a tettes szándékát, épugy megforditva, a törvénynek a kisérlet tárgyában felállitott általános szabályoknak alkalmazásával kisérlet állapitandó meg mindannyiszor, valahányszor az eredményben a tettes egész szándéka meg nem valósul, a mely esetben, ha bizonyos az, hogy a tettes testi sértést okozni akart, de bizonytalan marad az, vajon sulyos vagy inkább csak könnyü testi sértést akart-e okozni, az enyhébb büntetendő cselekményt kell megállapitani.

6. A kisérlet kezdőpontját illetőleg a kisérlet általános elvei irányadók. A judikaturából nem helyeselhető azon itélet, mely nem látta a véghezvitelnek megkezdését annak cselekményében, aki egy az asztalon fekvő kést felkapván, azzal X.-re rohant, de a kést, mielőtt azt még X.-re irányozta volna, más ember kezéből kicsavarta;[3] — vagy más esetben — annak cselekményében, aki késsel kezében nejét az udvaron kergette, sőt orrának és fülének levágásával fenyegette. A nő futás által menekült.[4] Az első eset vádlottnak teljes felmentésével végződött, a másikban a kbtkv 41. §-a alapján bünhödött a tettes. De az eszközzel felfegyverkezett kéznek felemelése, bántalmazási szándékkal, feltétlenül véghezviteli s igy kisérleti cselekedetnek minősitendő, mert azontul közvetlenül már az ütés, vágás, szurás stb., szóval már maga a tettleges bántalmazás következik. Ha az emlitett esetekben bizonyos, hogy a tettes szándéka testi sértésre irányult, s ha bizonyos, hogy ily szándékkal véghezvitt magatartása folytán az áldozat testi épsége (tehát a sérteni szándékolt jog) imminens veszélyben forgott: a kisérletet meg kell állapitani.

Dr. Heil Fausztin.

[1] U. o. 11. k. 125. l.

[2] U. o. 14. k. 355. l.

[3] U. o. 15. k. 53. l.

[4] Az elsőbiróság a szövegben előadottal egyezően megállapitott tényállás alapján a cselekményt verekedési kihágásnak (Kbtk. 75. §.) minősitette.

[5] U. o. 17. k. 397. l.

[1] Riv. Pen. 28. k. 61. l; az eset az volt, hogy vádlott négy lövést intézett ellenfele irányában. Minthogy az ölési szándék elesett, minthogy a lövések nem találtak, s minthogy a törvény szövegezése veszélyes fenyegetés czimén való megbüntetését a vádlottnak kizárta, vádlott büntetlen maradt.

[2] U. o. 33. k. 184. l. cselekmény: kődobálás testi sértés okozása nélkül.

[3] 1882. évi okt. 11. 5466. sz. BJT. 5. k. 321. l.

[4] 1885 február 19. 8662. sz. U. o. 10. k. 378. l.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A szövetkezetek bünügye.

Ismét letárgyalták egy szövetkezet monstre pörét. A szokásos nagy apparatus müködött, egy hétnél tovább törekedett a vádhatóság kimutatni, hogy a vádlottak részéről a ravasz fondorlat fenforog, a védelem pedig hivatkozott a keresk. törvényre, mely formát nyujt a szövetkezeteknek, oly széles keretet hogy abba mindenféle üzelem beleillik. S ugy a vádhatóság, mint a védelem jogos álláspontón áll. A vádhatóság helyesen üldözi azokat az egyéneket, kik a szövetkezeti tisztségek köpenye alatt, a kölcsönt kereső közönséget kelepczébe ejtik, kik minden alaptőke nélkül elhatározzák, hogy immár mint szövetkezet fognak müködni, s megszerzik kenyerüket azon fillérekkel, melyeket a kétségbeesés szélén álló kölcsönkérők, mint utolsó remediumot odaáldoznak. S jogos alapon áll a védelem, midőn azt mondja, hogy a kereskedelmi törvény a szövetkezet megalapitásához megkivánja az alapszabályokat, a czégjegyzést, egyéb kellékekhez az alapitást nem köti.

Már pedig az a szövetkezet igen szép alapszabályokat dolgoztat ki, be is jegyezteti czégét s igy jogosan müködhetik. A vádhatóság felhozza ellenük, hogy alaptőke és hitel hiányában alakulnak; de hol áll az a kereskedelmi törvényben, hogy szövetkezet csakis alaptőkével alakulhat, vagy hogy az alapitóknak hitelképes egyéneknek kell lenniök, kik aztán a szövetkezet üzletkezeléséért egyetemleg és korlátlanul felelősek; hol van meghatározva, mennyinek kell legalább a tagok számának lenni, hogy a szövetkezet kifelé müködhessék, hogy kölcsönöket igérhessen, s e czélból tagokat felvehessen? Ez sehol sincs a keresk. törvényben. A keresk. törv. szerint jogos és törvényes azon szövetkezet, melyet 3 teljesen vagyontalan ember alapit olyformán, hogy alapszabályokat készit s a választható leghangzatosabb czimet a czégjegyzékbe bevezeti. Akkor azután megkezdhetik müködésüket, hirdethetik a kölcsönöket, szedhetik a «beiratási dijakat», a «törzsbetéteket», a «tagjárulékokat» s pénzt mindenféle czimen, s a felelet, ha az illető ily sok tüzpróba után a kölcsönt felvenni akarja, igen kereskedelmi, mondhatni genialisan correct; a tag, kit keresztül vittek a járulékok, betétek egész labyrinthjén, egyszerüen nem «hitelképes», de ha az ily nem hitelképesektől már annyi befolyt, hogy egy-egy hitelre már telik, a társaság jó hire miatt megszavaz az igazgatóság, a megszavazott összegből levonásba hozatnak a különféle irásdijak, természetesen a nevére irt részjegyek ára, s csak észszerü, hogy ezen saját részjegyei után a 8% kamat előre levonatik. Megszavaztatik tehát pl. 500 frt, ebből levonatik tartalékalap fejében 5%, irásdij fejében 2%, részjegyek ára fejében 100 frt, marad tehát 365 frt, ebből azután levonatik a 8% kamat az egész 500 frt után, ugy hogy 500 frt helyett a szerencsés kölcsöntnyerő 355 frtot kap kézhez.

És sem a büntetőjog, sem a kereskedelmi törvény ezt nem tiltja sehol, megtiltja az uzsorát a büntetőjog, de nem az irásdijakat és kölcsönszerzési illetékeket, és jogosan s törvény szerint e szövetkezeteket a törvényszék a kereskedelmi törvény 247 §-a szerint feloszlathatja, ha czéljának meg nem felel, de büntetőjogi felelősség alá nem vonhatja, de különösen akkor nem, ha a panaszosok, panaszuktól elállanak.

Nehéz, igen nehéz álláspontja van ugy az ügyészségnek, mint a törvényszéknek; az erőltetett definitiók, a jogi okoskodások egész lánczolata kell ahhoz, hogy a törvény hézagai áthidaltassanak. S még sem lehet igazságos itélet az, mely oly cselekményt sujt, mely törvénybe nem ütközik, s nem orvosolhatja radicalisan a bajt, hol a törvény imperative nem intézkedik. Mig kétes kérdés marad a büntethetőség e tekintetben, mely mellett pro és contra lehet érvelni, addig mindig fognak találkozni vállalkozó szellemek, kik a jogbizonytalanság tudatában szabadságukat teszik koczkára, hiszen a legutóbb letárgyalt szövetkezet igazgatója tagja volt egy már szétugrasztott és tagjaiban megbüntetett szövetkezetnek. Sehol sem oly veszélyes a hézag, mint a büntetőjogban, örvény az, melybe a legnagyobb érdekek sodortatnak. És ép azért a büntető judicaturának nem lehet bevárni, mig uj polgári törvények javitják a helyzetet, hanem statuálnia kell a büntetést mindazon cselekményre, mely határaiba ütközik.

A büntetendő szövetkezetek delictuma pedig főkép abban áll, hogy bárki részéről befizetéseket eszközöltetnek, közvetitési dij, törzsbetét, irásdij, stb. fejében s azután mint hitelképtelent elutasitják, betéteiket pedig vissza nem adják.

S ennek megakadályozására a legegyszerübb mód *törvényben kimondani, hogy a szövetkezet a hozzá kölcsönért folyamodó felektől előlegesen mit sem követelhet és semminemü czimen befizetéseket el nem fogadhat.* Ez intézkedés büntetőjogi sanctióval ellátva hivatalból üldözendő büncselekménynyé minősithetné mindazon üzelmeket, melyek a közhitelt megrontják, a magánembert tönkreteszik.

S ha ez a hajsza hiszékeny emberek után elvesztené polgári álarczát, s ha az ily befizetéseket nem lehetne többé a beiratási, közvetités, stb. dijak elnevezésével felczifrázni, ugy mindenki óvakodnék e nemes gentleman-ek közt olyast tenni, mi világosan expressis verbis a büntető igazságszolgáltatás kezeibe adná. Átlátom, a definitiónak nem szabad exclusivnak lenni, hanem olyannak, hogy az esetek egész genusa legyen alája vonható, de a szövetkezeti miseriák oly nagy társadalmi miseriák, hogy megérdemlik, hogy egy-két paragraphussal bővitsük törvénykönyvünket.

A minősités, a szövegezés hivatottabb egyének dolga, meggyőződésünk azonban az, hogy mig erőltetett jogi okoskodásokkal lehet csak mesterségesen a szövetkezeti üzelmeket a polgári térről a büntetőjog körébe vonni, addig a bajok gyökeresen orvosolva nem lesznek. Már pedig hogy orvosoltassanak, azt ugy a köz-, mint a magánérdek sürgősen kivánja és ohajtja. *Dr. Szakolczay Árpád.*

Az örökösödési eljárásról szóló törvényjavaslat.

— A budapesti ügyvédi kamara felterjesztése. —

Orömmel üdvözöljük a velünk közölt törvényjavaslatot, mert az — meggyőződésünk szerint — eddigi örökösödési eljárásunk számos visszásságát megszüntetni s annak hézagait pótolni fogja.

A törvényjavaslatnak az az intézkedése, mely az örökösödési eljárást kizárólag a kir. járásbiróságok hatáskörébe utalja, véget vet annak a hatásköri és illetékességi ziláltságnak, melynél fogva az örökösödési eljárás majd közigazgatósági hatóságoknak, majd biróságoknak, az utóbbiak közül pedig hol járásbiróságoknak, hol törvényszékeknek hatáskörébe tartozik, s lehetővé fogja tenni a gyakorlatban az örökösödési eljárás elveinek egységes fejlődését.

Az örökösödési eljárás hivatalból leendő megindításának kötelezővé tétele minden oly esetben, midőn a hagyatékhoz ingatlan vagyon tartozik, felette szükséges hazánkban, melynek népe oly csekély érzéket mutat a rendezett tkvi állapot előnyei iránt, hogy a javaslat emlitett rendelkezése nélkül a tkvi betétek szerkesztésére vonatkozó törvények végrehajtásából eredő előnyök rövid idő alatt megsemmisülnének s a rendezetlen tkvi viszonyok alig egy-két évtized alatt ismét általánosak lennének.

A gyakorlati élet igényeinek felel meg a törvényjavaslat 14. §-a és a 27. §-nak erre vonatkozó rendelkezése, mely szerint az örökösödési eljárás keretén belül foganatositható és nyilvánkönyvileg keresztül vihető oly osztály is, mely a hagyatéki ingatlanokon kivül az örökhagyó házastársának vagy valamely örökösnek ingatlanaira is kiterjed.

A hagyatéki eljárás gyorsitására alkalmas intézkedéseket foglalnak magukban a törvényjavaslat 17., 18., 19., 20. és 29. §-ai, melyek lehetővé teszik a hagyaték átadását, mielőtt a felmerült vitás igények felett hosszadalmas per után itélet hozatnék; a mennyiben a vitás igények biztositása mellett a pernek a hagyaték átadása, esetleg részleges átadása utáni időre halasztását lehetővé teszi.

A 28. §. igen helyes intézkedésekkel egészíti ki az 1868: LIV. tcz. 587. §-ának a perre utasitásra vonatkozó rendelkezéseit, mert oly örökös, ki alakilag hiányos végrendelet vagy öröklési szerződés alapján lép fel szembeszökőleg hatálytalan öröklési igénynyel, valóban nem érdemli meg a jelenlegi törvény nyujtotta azt a kedvezményes helyzetet, hogy a törvényes örökös lépjen fel ellene perrel; mert továbbá két oly örökös közül, kiknek egyike alakilag kifogástalan, másika pedig alakilag hiányos végrendeletre vagy öröklési szerződésre alapitja igényét, természetszerüleg az utóbbi utasitandó perre s mert végül a helyes bizonyitási elv kivánja azt, hogy az az örökös lépjen fel mint felperes, ki szóbeli végrendeletre hivatkozik s kinek a perben a szóbeli végrendelet tartalmát s alaki kellékeit bizonyitania kell.

Épp ily helyes a 20. §-nak ujitása, mert a peressé vált hagyaték biztositásának kivétel nélküli foganatositása igen gyakran abba a kényszerhelyzetbe hozza a jogilag kétségtelen igényü örököst, hogy a biztositási intézkedésekkel járó hátrányok kikerülése végett saját kárára lépjen a teljesen alaptalan igényt támasztó örökössel egyezségre.

Helyeseljük a 36. §-nak rendelkezését is, mert eddigelé nehezen nélkülözött eljárást honosit meg, megengedvén az örökösödési bizonyitvány kiállitását oly esetekben is, midőn a hagyatékhoz ingatlanok nem tartoznak.

Végül kiemeljük azt, hogy az 1868. 54. tcz. 583. §-ának s ezzel kapcsolatban 584. §-ának hatályon kivül helyezését s s igy a hagyaték sommás uton átadásának megszüntetését nem tartjuk károsnak, mert az 584. §-nak *b)* pontja folytán, mely a sommás uton való átadást kizárja, midőn a jogczim ugyanaz, de annak alapján ellentétes igények támasztatnak, a bíróságok csakis oly esetekben alkalmazhatják e törvényszakaszt, midőn az összes örökösök egyetértenek egymásnak öröklési igényére és a részesedés arányára nézve s csak az egyes vagyonalkatrészek tényleges felosztására nézve nincsen meg az egyetértés s mert ily esetben az a szokásos birói intézkedés, hogy az összes hagyaték az összes örökösöknek osztatlanul átadatik, a vagyonrendezést egy lépéssel sem viszi előbbre.

Ha ezek szerint a törvényjavaslat legfőbb elvi ujitásait helyesléssel fogadjuk is, vannak az egyes törvényszakaszokra észrevételeink, melyeket a törvényszakaszok sorrendjében vagyunk bátrak előadni.

A 3-ik §-hoz. Az illetékesség szempontjából kivánatosnak tartjuk, hogy Budapest főváros egész területére nézve egy járásbiróság ruháztassék fel az örökösödési eljárásra nézve az illetékességgel.

Ezt nemcsak azért óhajtjuk, mert a hagyatéki ügyek felkutatása ez által könnyebb lesz az érdekelteknek, legyenek azok örökösök, hitelezők, vagy ezek jogi képviselői, a mely szempont szintén figyelmet igényel folyton növekedő fővárosunkban, melynek 6 — a törvény szerint illetékessé válandó járásbiróságát kell esetleg mindenkinek végig járnia, ha nem ismeri utolsó rendes lakását annak az örökhagyónak, kinek hagyatéki iratait fel kell keresnie.

De óhajtjuk főleg abból az indokból, mert ezáltal megkönnyittetik az egy járásbiróságoknál összesitett hason ügykörü biráknak érintkezése s ezuton lehetővé lesz legalább a főváros egész területére nézve a birói gyakorlat egységes fejlődése, mig a különböző járásbiróságoknál müködő egyes birák elszigeteltsége azt eredményezné, hogy járásbirósági területenként különböző birói gyakorlat keletkezhetnék.

Bár a törvényjavaslatnak irályára észrevételezéseinkben ki nem terjeszkedünk, mert az e tekintetben itt-ott szükségesnek mutatkozó helyesbitések nem tartozhatnak a mi feladatunkhoz, mégis a terminologia következetességének érdekében ki kell emelnünk, hogy az örökösödési eljárásra hivatott járásbiróságot a 3. §. majd «örökösödési» biróságnak, majd hagyatéki biróságnak nevezi, mely utóbbi kifejezés egyéb szakaszokban ismételve előfordul. (p. 8. §.) — Nézetünk szerint a «hagyatéki biróság» volna általában elfogadandó az eddigi gyakorlat megszokásánál fogva is.

Ugyane §. szerint, ha több járásbiróság illetékes az örökösödési eljárásra s ezek közül egyikhez valamely beadvány vagy megkeresés előbb érkezett, ez a járásbiróság az érdekeltek egyező megállapodása esetére az örökösödési eljárás «megkezdése» előtt az eljárást a másik járásbiróságnak átengedheti.

Minthogy az eljárás megkezdését vagy egy közjegyző kiküldése vagy a biztositási intézkedések elrendelése képezheti, a birósági gyakorlat egyöntetüsége szempontjából, a «megkezdése» szó után zárjel között közbeszurandók volnának e szavak: (a hagyatéki tárgyalás vezetésére kir. közjegyző kiküldése, vagy a hagyaték leltározásának, zár alá vételének elrendelése).

Az 5. §-hoz. Nézetünk szerint hivatalból volna megindítandó az örökösödési eljárás akkor is, ha az örökösök közt még csak létesitendő alapitvány van; s nem tartjuk elegendőnek a 11. §-nak azt az intézkedését, hogy ha az örökhagyó rendelkezése által mint örökös, utóörökös, vagy hagyományos már létező avagy az örökhagyó által rendelt valamely alapitvány van részesitve: a hagyatéki tárgyalás határnapjáról az alapitvány felügyeletére hivatott hatóság is értesitendő; mert már létező alapitványnak nemcsak felügyeleti hatósága, hanem kezelője vagy képviselője is szokott lenni, a ki, ha szükséges, intézkedni fog rögtön az örökösödési eljárás megindítása iránt; de még létesitendő alapitványnál ily gyorsan eljáró képviselet nincs, pedig épp ilynemü végrendeleti intézkedéseknél van a törvényes örökösök természetszerü kizárásánál vagy megröviditésénél fogva a hagyatéki biróság részéről gyors közbelépésre szükség; mert mig a biróság a felügyeleti hatóságot értesiti s az a hagyatéki eljárás megindítását inditványozza, addig az alapitvány érdekei könnyen csorbát szenvedhetnek.

A 8. és 9. § hoz. A 8. §. *a)* pontja azt mondja, hogy: más esetekben a leltározás az illetékes járásbiróság rendelete alapján veendő fel; a 9. §. első kikezdése igy hangzik: a a hagyaték leltározásának elrendelését az «illetékes járásbiróság»-nál kérhetik; *a)* stb. — Ez a kifejezés «illetékes járásbiróság» kételynek ad helyet, vajon a leltározást mint sürgős intézkedést a helyi illetékességgel biró járásbiróság, vagy pedig az illetékes hagyatéki biróság rendelheti-e el. Nézetünk szerint a leltározás elrendelése, mint az örökösödési eljárás egy része, a hagyatéki biróság hatáskörébe tartozik, tehát mindkét törvényszakaszban — a világosság kedveért — következetesen az «illetékes hagyatéki biróság» kifejezés volna használandó.

A 12. §-hoz. E törvényszakasz *b)* pontja, mely azt mondja, hogy a közjegyző előtt tartott hagyatéki tárgyaláson megállapittatik, hogy mint örökösök, utóörökösök vagy köteles részre jogositottak, kik birnak öröklési igénynyel s esetleg beszereztetnek azon okmányok, a melyek az örökösödési jog igazolása szempontjából szükségesek, s mely további részében csak a családi összeköttetés bizonyitásáról szól, — kapcsolatban a 33. §. *a)* pontjával, mely a kizárólagos örökösödési jog igazolását kivánja meg, s kapcsolatban a 37. §-nak azzal a rendelkezésével, hogy a közjegyző teendői közé tartozik azoknak az anyakönyvi kivonatoknak a beszerzése is, melyek az érdekelt örökösök által saját családi összeköttetésük bizonyitására bemutatott ilyen kivonatokon felül az örökösödés

kérdésének tisztázása végett még hivatalból beszerzendőknek mutatkoznak, — kételyt hagy fenn arra nézve, vajon oly esetben, midőn a hagyaték tárgyalása közjegyző vezetése mellett történik, a törvényes örökös, vagy örökösök tartoznak-e kizárólagos örökösödési jogukat igazolni vagy sem.

E kérdésnek a törvényben határozott megoldása fontos és feltétlenül szükséges nézetünk szerint, mert e nélkül egyöntetü birói gyakorlatra számitani nem lehet.

E kérdést azonban minden esetre nézve egy és ugyanazon elv alapján eldönteni nem lehet.

A vérrokonság közelebbi fokaira nézve, p. o. a közös szülőktől, sőt rendesen a közös nagyszülőktől származott vérrokonokra nézve is, a teljes leszármazási táblázat összeállitása ritkán fog legyőzhetlen akadályokba ütközni, ugy, hogy az összes családbeli születések és elhalálozások kimutatása mellett az ily rokonsági fokban levő törvényes örökösök kizárólagos örökösödési joga aránylag könnyen igazolható lesz.

Másként áll azonban a dolog, ha a családi összeköttetés az örökhagyó és örökös között csak a közös szépszülő vagy dédek utján mutatható ki. Ily esetekben annak kimutatása, hogy pl. az örökös, ki az örökhagyó szépszülőjének leszármazója, a szépszülői ágon az egyetlen vérrokon s igy ezen ágon kizárólagos örökjoggal bir, — ezer eset közül talán egyben fog sikerülni, ugy, hogy ily esetben a kizárólagos örökösödési jog beigazolásának megkövetelése egyértelmü volna a jelentkező örökös igényének megsemmisitésével.

Mindezeknél fogva a kizárólagos örökösödési jognak igazolását csak az örökhagyó leszármazóira, felmenőire, testvéreire és szülőinek leszármazóira nézve véljük megkövetelhetőnek: ellenben távolabbi családi összeköttetésben álló örökösök csak a családi összeköttetést tartoznak kimutatni s a kizárólagos örökjog igazolását vagy kibocsátandó hirdetménynek, vagy az átadás egyidőre való felfüggesztésének kellene pótolni.

A törvény ily elvi rendelkezése mellett ki lesznek zárva az oly esetek, milyenek eddig előfordultak, hogy az örökhagyó végrendelet s ismert örökösök hátrahagyása nélkül halt el, a hagyatéki bíróság, mielőtt a hagyatékot a kincstárnak átadta, hirdetményileg megidézte az ismeretlen örököséket, ennek folytán a hirdetményi határidőn belül jelentkezett vérrokon, ki saját családi összeköttetését az örökhagyóval s igy örökösi igényét igazolta; a kincstár képviselője erre visszavonta igényét, de a bíróság a jelentkező örököst arra utasitotta, hogy kizárólag örökösödési jogát igazolja.

Elvileg ki kellene tehát a törvényben mondani, hogy minden oly esetben, midőn az örökhagyó leszármazói, felmenői, testvérei, vagy ezek leszármazói és házastársa törvényes örökösödés alapján támasztanak öröklési igényeket, az igénylők kizárólagos örökösödési joga igazolandó; ellenben a törvényes örökösödés más eseteiben, a mennyiben a jelentkező örökösök kizárólagos örökösödési jogukat teljes hitelü leszármazási kimutatásokkal igazolni nem képesek, hirdetmény kibocsátásának van helye.

Ehhez képest a 12. §. *b)* pontjának második mondata következőleg volna módositandó: «Azon esetekben, midőn csupán az örökhagyó leszármazói, fölmenői, testvérei, vagy ezek leszármazói és házastársa örökösödnek, kizárólagos örökösödési joguk igazolandó s a mennyiben kizárólagos örökjoguk iránt kétség nem forog fenn: a családi összeköttetés igazolására a haláleset-fölvétel elegendő bizonyitékul tekintendő; más esetekben az örökhagyó és örökös közötti családi összeköttetés anyakönyvi kivonatokkal, vagy más teljes hitelü okiratokkal bizonyitandó. Arra nézve pedig, hogy oly esetben, midőn az örökös vagy örökösök csak az örökhagyóval fenállott családi összeköttetést bizonyitották, de kizárólagos örökösödési jogukat nem igazolták, a hagyatéki bíróság a hagyaték átadása előtt esetleg hirdetményt bocsát ki, a megfelelő rendelkezés a törvényjavaslat 27. §-ába volna felveendő. (Bef. köv.)

Különfélék.

— **Az ujvidéki törvényszéknek** Drakulics Sándort felmentő itélete alkalmából nem mulaszthatjuk el megemliteni a Korhammer-esetet. Erős meggyőződésünk, hogy Korhammer János épp ugy ártatlan a hamis vád büntettében, melyre nézve a kir. Curia bünösnek mondotta, a mily ártatlan az ujvidéki vádlott a gyilkosságban. A kir. ügyészség feladata volna a a védő által kezdeményezett perujitási procedurát düllőre juttatni. Ezzel a kir. ügyészség megmutatná, hogy nem csak a vádat, de mint a szervezetéről szóló törvény 1. §-a meghagyja: *az állam közérdekeit* képviseli.

— **Dr. Beck Hugónak** curiai birává való kinevezése nemcsak az ügyvédi karnak, de a jogirodalomnak is megtiszteltetését képezi. Beck Hugó mint a gyakorlat terén müködő kiváló szakférfiu és mint a jogirodalomnak fáradhatlan munkása, tekintélyes positiót vivott ki magának. A kitüntetés, mely őt az által érte, hogy ügyvédi irodájából a curiai birói állásra hivatott meg, annál nagyobb, mert a felső biróságok ujjászervezése óta — a mely alkalommal Horváth Boldizsár több ügyvédet nevezett ki a Curiához, — tudtunkkal ez az első eset, hogy az ügyvédi karból egyszerre a legmagasabb birói hierarchiába történjék kinevezés.

— **A budapesti egyetem tanácsa** nehány hónappal ezelőtt dr. Vécsey Tamás jogkari dékán kezdeményezése folytán felterjesztést intézett a miniszteriumhoz a vizsgák és a szigorlatok letevése körül felmerülhető visszaélések megtorlása tárgyában. A Btk. novellája már tartalmaz e tárgyban provisiót annyiban, hogy uj pont toldatik a Kbtk. 71. §-ához. A novella indokolására ezeket mondja a kérdésről:

E §. módositásának szükségét az a körülmény tüntette fel, hogy arra az esetre, ha valaki másért tesz le előmeneteli vagy képesitő vizsgát s igy annak hamis bizonyitványt szerez, büntetőtörvénykönyveink egyik határozata sem illik. A Btk. 400. §-a szerint nem minősithető az eset, mert a vizsgálati jegyzőkönyv és bizonyitvány nem tartalmaznak jogokra és jogviszonyok lényegére vonatkozó tényeket, és mert a 400. §-ba ütköző közokirathamisitásnál is megkövetelendő a büntett általános meghatározásának (391. §.) az a kelléke, hogy a cselekményből valakire jogsérelem háramoljék vagy háramolhassék. Továbbá aligha volna méltányos, ha a magában véve aljas lelkületet el nem áruló cselekmény közokirathamisitás gyanánt büntettetnék. A fentebbi 71. §. pedig hasonlókép nem illik az érintett esetre, mivel csak a hamis bizonyitvány készitését, valódinak meghamisitását s ezeknek felhasználását bünteti, ha e cselekmények alkalmazás, eltartás, segélynyerés czéljából, a hatóságok vagy magánszemélyek félrevezetésére követtettek el. Kivánatosnak látszott a törvény e hézagát betölteni, minthogy az, ha nem is nagyon sulyos, de mégis oly cselekményt hagy büntetés nélkül, mely a közbizonyitványok hitelét csökkenti, alkalmatlan egyéneknek a közszolgálat és a közönség hátrányára állást és alkalmazást szerezhet, és mely legalább is annyira jogellenes, mint a fentebbi §-ban elősorolt cselekmények. A javaslat módositványa, mely szerint a bizonyitványnak ravasz fondorlattal kieszközlése és vizsgálatnak más nevében való letevése is büntetés alá kerülne, megszüntetné az emlitett bünmentességet. E cselekmények sulyával, ha azok csak iskolai és más előmeneteli vizsgálatokra vonatkoznak, a törvény idézett §-ában megállapitott egy havi elzárás arányban levőnek találtatott. Ellenben egyetemi s képesitő bizonyitványok hamisitására, hamis kieszközlésére és használására ez a büntetés elégtelennek mutatkozott és ezért 2 havi elzárásra emeltetett fel.

— **A felebbezési kritika határainak megállapitásához.** *A szegedi ügyvédi kamara fegyelmi bírósága:* dr. — — ügyvédet az ellene emelt és az 1877: XXVIII. tcz. 3. §-ba ütköző fegyelmi vétség terhe alól felmenti, azonban a fenforgó kisebb kötelességszegés megtorlása végett az iratokat az 1874: XXXIV. tcz. 73. §-a értelmében a kamara választmányához áttéteti. *Indokok:* Jóllehet a fegyelmi bíróság nem helyeselheti azt, hogy az ügyvéd az 1874: XXXIV. tcz. 52. §-ában biztositott szólásszabadság határait tullépve, subjectiv térre tévedjen, mégis a fenforgó esetben, tekintve, hogy a 2. foku bíróság az elsőbíróság itéletét tényleg megváltoztatta, a használt kifejezést nem tartja oly sértőnek, mely a fegyelmi

vétség tényálladékát helyreállitaná, ugyanazért azt, mint kisebb kötelességszegést a választmány által teendő megintéssel eléggé megtoroltnak tartja. (1891 nov. 28. 377. sz. a.)

A m. kir. Curia fegyelmi tanácsa: Az elsőbiróság itélete megváltoztattatik, dr. — — ügyvéd az 1887. évi XXVIII. tcz. 3. §-ába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek mondja ki s ezért az 1874: XXXIV. tcz. 70. §-ának 1. pontja értelmében irásbeli feddéssel büntettetik. *Indokolás:* Dr. — — ügyvéd az általa özv. — —né képviseletében a csongrádi kir. járásbiróság mint büntető biróságnak 2337/88. sz. a. itélete ellen 2363/88. sz. a. beadott felebbezési indokolás 4. bekezdésében oly kifejezéseket használt, melyekkel a nevezett biróság itéletét nyilvánvalólag vastag tudatlanságból és elmaradottságból eredőnek czélozta jellemezni. A biróságot kétségtelenül sértő ezen kifejezések az 1887: XXVIII. tcz. 3. §-ába ütköző fegyelmi vétséget képezvén, dr. — — ügyvédet abban vétkesnek nyilvánitani s azért őt tekintettel arra, hogy sulyositó körülmények nem forognak fen, az 1874: XXXIV. tcz. 70. §. 1. pontja értelmében büntetni kellett. (1892 május 28. 78. sz.)

— **Dr. Heil Fausztin,** a budapesti kir. tábla birája, a *Rivista Penale* legujabb számában hosszabb dolgozatot közöl, melyben tüzetesen ismerteti az osztrák büntető-törvénykönyv legujabb javaslatát. Az olasz folyóirat ugyanezen száma megemlékezik a magyar büntetőtörvénykönyv novelláris módositásáról is, s a novella előkészitésének egyes phasisait registrálja. A magyar Btk. hézagait kitöltendőknek mondja ugyan, de magáról a kodexről, mint egészről, nagyon elismerőleg nyilatkozik.

— **A budapesti ügyvédi kamara könyvtára** minden hétfőn és szerdán d. u. 5-től 7 óráig, s a mennyiben e napok ünnepnapra esnek, valamint vasárnap d. e. 10 órától 1 óráig nyitva áll a tagok rendelkezésére. Felhivjuk tehát a tagok figyelmét e körülményre. A kamarai titkárság felkéri egyszersmind azokat, kiknél könyvek már régebben vannak künn, hogy azokat szolgáltassák be, mert e nélkül a könyvtár teljes rendezése és kiegészitése keresztül nem vihető. A mint értesülünk, a munkálatok rövid időn befejeztetnek a czélból, hogy a hiányzó forrásmunkák beszereztessenek s hogy e módon oly könyvtár álljon a tagok rendelkezésére, mely nekik ugy az egyes felmerülő gyakorlati esetekben, mint tudományos kutatások esetében becses segédeszközül szolgáljon.

— **A Magyar Jogászegyletnek** a napokban tartott évi rendes közgyülése alkalmából a mult számban felhozottakkal kapcsolatban felemlitjük, hogy az egylet vagyona jelenleg 2500 frt.

— **A Politikai Szemle** juniusi számának tartalma:

A főváros közigazgatásának szervezése. *Dr. Busbach Péter* országgyülési képviselőtől. — A gyári felügyelőkről. *Matlekovits Sándor* v. b. titkos tanácsostól. — Az állami italmérési jövedékek módositásáról. *Leipziger Vilmos* nagyiparostól. — A katonai büntető igazságszolgáltatás reformjáról. *Fabinyi Gusztáv*, a győri kir. itélő tábla eln. titkárától. — Az uj porosz községi rendtartás. *Dr. Kmety Károly* egyet. m. tanártól. — Az amerikai Egyesült-Államok iskolaügyének szervezetéről. *D.* — Szakirodalom: Külföldi folyóiratok szemléje. *Dr. Vázsonyi Vilmostól.* — Apró közlések.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák igazságügyminiszter** már legközelebb benyujtja a polgári perrendtartás, a birósági szervezet s a végrehajtási törvény javaslatát a képviselőháznak.

— **Mataja** bécsi egyetemi tanár igen érdekes könyvet adott ki az u. n. nagyraktárak (Grossmagazine) elszaporodásáról, mi a középnagyságu üzletek létalapját fenyegeti. Eddig leginkább Francziaországban mutatkoznak azok, (Bon marché, Louvre, stb.), de terjednek Angol- és Németországban is. Szerző tüzetesen kifejti, hogy épp ugy mint a parasztosztály a legtöbb országban elpusztult vagy pusztulóban van, a nagy detail-üzletek tönkre tehetik a középkereskedői osztályt, a nélkül, hogy a fogyasztó közönség olcsóbban kapná a czikkeket, mert ezek a nagy üzletek azt a pénzt, a mennyivel ők olcsóbban vásárolnak, a hirdetésekre költik, melyekkel a távolabbi vevőket ügyes fogásokkal magukhoz édesgetik. A könyv czime: *Grossmagazine und Kleinhandel.*

— **A német és az osztrák biróságok elvi kijelentései** az 1891. évből két külön füzetben megjelentek. A német gyüjtemény, (melyet már emlitettünk,) csak büntetőjogra és a bünvádi eljárásra vonatkozik, s az összeállitó *Felisch* berlini járásbiró; az osztrák gyüjtemény felöleli a jog minden ágát; szerzője *Deutsch* bécsi ügyvéd.

— **Két német munka a büntetőjogi reform kérdéseiről.** Sichart fegyházigazgató törvénytervezetet bocsátott ki a szabadságvesztés-büntetések végrehajtásáról. A tervezet indokokkal is el van látva. Czime: *Entwurf eines Gesetzes über den Vollzug der Freiheitsstrafen.* — A másik munka a visszaesés kérdését tárgyalja. Szerzője egy fiatal orosz, *Sacker*, ki a *Liszt-féle* hallei seminariumban dolgozta ki a müvet. Teljesen a Liszt-féle állásponton van. Czime: *Der Rückfall.* Eine kriminalpolitische und dogmatische Untersuchung.

— **A berlini biróság** által tárgyalt *Polke*-féle bünperben a vádlott a főtárgyalás *folyamán* szabadlábra helyeztetett, mivel a biróság arról győződött meg, hogy a vád igen gyenge alapon nyugszik és előreláthatólag vádlott fel fog mentetni. — A bécsi *Jur. Bl.* ezen per alkalmából élesen bonczkés alá veszi a bünvádi eljárás elővizsgálati rendszerét, mely megengedi, hogy egy vádlott egy évig vizsgálati fogságban tartassék s az igazi tényállás csak a főtárgyaláson derüljön ki.

— **A birósági szervezet** a német államokban is, az ottani szakvélemény szerint, nem kevés kivánni s javitani valót mutat fel. A panaszok e részben mindenfelülről nyilvánulnak; igy különösen a birodalmi főtörvényszékek kerületének területi s népességi feltünő aránytalansága miatt. Ez kitünik abból, hogy mig a boroszlói feltörvényszék körére az 1890. évi népszámlálás szerint 4.224,000 lakos esik, a berlinire 4.120,000, a kölnire 3.994,000, a drezdaira 3.502,000, a stuttgartira 2.036,000, a königsbergire 1.958,000, a karlsruheire 1.657,000, a münchenire $1^1/_2$ millió, a jenaira $1^1/_4$ millió, addig az oldenburgi felebbviteli törvényszék népessége csak 318 ezerre szoritkozik, a braunschweigi pedig 403 ezerre; továbbá a rostoki 676 ezerre, a kasseli 836-ra, a hamburgi 914, az augsburgi 954 s a darmstadti 992 ezerre terjed. Sürgetik mindenfelé az igazságügyi budget nagyobbitását a jogszaki személyzet szaporitása végett. Bajorországban 338,422 márkával több követeltetik a folyó év igazságügyi kiadásaira.

— **A dynamit-merényletek** alkalmából Francziaországban azon javaslat tétetik, hogy a dynamit-gyártás állami egyedárusággá tétessék.

— **A határidő-üzlet korlátolása Amerikában.** Az árukkal, s különösen a gabonanemüekkel üzött határidő-üzlet megszoritása, ugy látszik, jelenleg több állam törvényhozói tényezőit foglalkoztatja. Ismeretes az a mozgalom, melyet Németországban a vaskancellár inditott volt meg a gabona-határidőüzlet korlátozása tárgyában, melynek eredménye a tőzsde és a gabonaüzleti körök egyhangu ellenzése daczára az usancegabona minőségi sulyának felemelése volt. Ujabban Belgiumban foglalkoznak a kormánykörök a gabonahatáridő-üzlet megrendszabályozásának eszméjével, s a budapesti belga főconsul is megbizást nyert kormányától arra, hogy a helybeli gabonahatáridő-üzletet beható tanulmány tárgyává tegye, s adjon jelentés azon rendszabályokról, melyek piaczunkon a határidőüzlet korlátolása tekintetében fenállanak. Legujabban pedig az északamerikai Egyesült-Államok senatusa előtt fekszik ugyane tárgyra vonatkozólag a Washburn senator által benyujtott törvényjavaslat, a «Washburn Option Bill».

Irtások.

142.

Az V. ker. kir. járásbiróságnál egyik albiró ur azt az usust hozta be, hogy az ügyvédek 10 óra előtti jelentkezését tudomásul nem veszi s igy ha valamelyik fél nincs jelen *pontban* 10 órakor a tárgyalási teremben, az ellenfél elé azon dilemmát állitja, hogy vagy makacsolja el a kartársát, vagy pedig a biróság az ügyet «a felek meg nem jelenése okából» megszünteti. Ezen utóbbi módon jár el az albiró azon esetben is, ha a felek közös megállapodás szerint valamivel később jönnek, mint a makacssági idő. *(Ügyvédi körökből.)*

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesitése végett. Az előfizetés megujitásánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 26. SZ. Budapest, 1892. junius 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Polgári törvénykezésünk. *mm.* — Eszrevételek a Btk. és a Kbtk. novella javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Az elhirhedett szóról. Dr. LÖWENFELD ALBERT budapesti ügyvédtől. — Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése. XX. Halmazat vagy összetett büntett? (Btk 349. §. 2. p.) *Dr. P. G.* alügyésztől. — Az örökösödési eljárásról szóló törvényjavaslat. (A budapesti ügyvédi kamara felterjesztése.) — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Polgári törvénykezésünk.

E lapok közelebbi száma, szemlét tartva a magyar igazságügy 25 éves alakulásán, az ország fejlődését a jog terén legalább is oly nagynak találja, mint a gazdasági és a culturélet terén. E korszak igazságügyi törekvéseinek az eredményét abban összegezi, hogy minden helyes fejlődésnek jól meg van vetve az alapja és az iránya is jól ki van jelölve.

Ennyiben eltalálta a czikk igazságügyi állapotaink jellemzését. Többet csakugyan nem értünk el. De az aligha áll, hogy a jog, és első sorban a magánjog terén a gazdasági fejlődéssel lépést haladtunk volna. Hisz czikkiró is az igazságügy részleteinek futólagos érintésénél arra az eredményre jut, hogy sokat, *igen sokat* kell még elérnünk, hogy befejezett alkotásokról beszélhessünk és egy ujabb 25 éves korszakba helyezi bizalmát, mely mindezt meghozza.

Az kétségtelen, hogy jogi életünk rendezésében messze mögötte maradtunk a fejlődés azon fokának, melyre gazdasági téren eljutottunk. A törvényhozási törekvések és eredmények a magánjog terén semmi esetre sem állják ki a versenyt a gazdasági téren elért eredményekkel.

És ha jogállapotaink rendezetlensége daczára is annyiramennyire, a törvénykezés terén is lépést haladtunk a gazdasági és a culturélet fejlődésével, az első sorban nem a törvényhozás, hanem bíróságaink, s mint irányadó és vezérlő testületnek, a kir. Curiának az érdeme.

Kiválóan érdekesnek és tanulságosnak igérkezik éppen ezen okból a judicaturának az elmult 25 éven át az alakulását áttekinteni. De ez nem egy rövid czikknek, hanem nagyobb szabásu tanulmánynak lehet a tárgya. Ezuttal csak judicaturánk mostani iránya foglalkoztat, annak is csak általános képét nyujtani lehet a czélunk.

Volt idő, mikor a kritika a polgári judicaturát is oly éles támadásokkal kisérte, hogy valósággal az volt a közvélemény, hogy a birásodás, melynek tükrét a Döntvénytár szolgáltatta, olyan zavart és kuszált, hogy ez jogállapotaink veszélyeztetése nélkül tovább nem tarthat.

A kritikának az a hangja nehány év óta mintha alább hagyott volna. Mostanság, bár sajnos, nagyon ritka az eset, ha a kir. Curia itélkezése polgári ügyekben szóba kerül, rendesen a dicséret, többször a magasztalás hangján történik és általában bizonyos jótékony megnyugvás vehető észre a kedélyeken a kir. Curia müködése tekintetében.

E megnyugvást csak egy dolog idézheti föl, annak csak egy oka lehet és ez nem más, mint hogy a kir. Curia jogszolgáltatása egyuttal az igazság szolgáltatása a szó legnemesebb értelmében. Nem egy eset volt, hogy kifogás, és pedig alapos kifogás alá vétetett a kir. Curia egy-egy elvi kijelentése, de rendszerint azzal a hozzáadással, hogy az indokolás ugyan nem helyes, de az eset megoldása igen. Éppen ilyen értelmü megjegyzést tesznek e lapok is egyik közelebbi szám mellékletén közölt esethez. Az a pár sor megjegyzés a leghivebben tünteti föl a szakkritika irányát, mely a jogi enuntiatiókat ugyan nem tudja föltétlenül elfogadni, de megnyugvását jelenti ki az itélet helyes megoldásában.

Azt lehet mondani, ez mostanság a közvélemény a kir. Curia törvénykezése felől. Ha a közvélemény e felfogásának alapját és magyarázatát keressük, egyuttal jogi életünk egy-egy érdekes mozzanatát világitjuk meg.

Annak okát, hogy az itéletek jogi alapja nem födi a tényalapot, egyfelől az életviszonyok kuszáltságában és abban kell keresnünk, hogy jogi életünk a jogi rend követelményeinek messze mögötte marad. A ki nemcsak a Döntvénytárból, hanem az életből ismeri a törvénykezést, a kinek alkalma van tapasztalatból meggyőződni arról, miből és hogyan támadnak, meg azután hogyan fejlődnek, illetve fejlesztetnek, hogy a legenyhébb kifejezést használjuk, nálunk a perek, annak legkisebb kétsége sem maradhat arra nézve, hogy elvi eldöntés az esetek egy jó részében alig lehetséges.

De közrejátszik itt még egy körülmény, a minek a befolyása kétségtelen.

Biráskodásunkra két jogrendszer gyakorol még most is döntő befolyást, az osztrák polgári rendszer és a kereskedelmi törvény. Az előbbinek mai napság már jórészt tulhaladott intézkedései még mindig uralják ujabb biráink felfogását. Ezzel, lehet mondani, szemben áll a kereskedelmi törvény által inaugurált rendszer, mely egyik legelőrehaladottabb jogrendszer után készülve, a manchesterismust emeli a jog terén is érvényre. Mondani sem kell, hogy e két jogrendszernek jogállapotainkban némi ingadozást *szükségkép* elő kellett idézni. És tudvalevő, hogy az az áramlat van tulsulyban, mely az osztrák polgári törvénykönyvnek mellőzésével a kereskedelmi törvény elveit érvényesiti. De az is bizonyos, hogy jogi életünk még nem fejlődött annyira, hogy elbirná a kereskedelmi törvényben érvényesülő formalisticus szigort a jogviszonyok elbirálásánál. Még kereskedői körökből is gyakran élénk panaszokkal állnak elő a miatt, hogy a törvény szigoru alkalmazása csak a summa iniuriával lehetséges. Különösen a fővárosi bíróságok és jogászkörök, a melyeknek a kereskedelmi törvénykönyv határozmányainak gyakorlati alkalmazhatóságáról meggyőződni legtöbb alkalmuk van, tisztában vannak azzal, hogy a törvény a tényleges állapotoknak teljesen figyelmen kivül hagyásával egyedül a kereskedelmi forgalom ugyan szintén kétségtelenül fontos érdekeinek szemmel tartásával készült.

Innen magyarázható az az irány a biráskodásban, melyet találóan jellemez az az ötletszerü megjegyzés, hogy mig a kir. itélő táblákban, melyek a törvénynek talán nem is annyira a szelleméhez, mint a betüjéhez ragaszkodnak, felperesi tanácsok, a kir. Curián meg alperesi tanácsok vannak. Igy, hogy csak egy jellemző példát hozzak fel, bíróságainknál nagy a hajlandóság a szerződés szigoru érvényesitése helyett a resti-

tutiót, az előbbi állapot helyreállitását mondani ki. Igazságérzetük nem engedi, hogy formalisticus jogelvek kedvéért méltánytalan itéletet hozzanak.

Hogy pedig ez nem valami avult szellemnek vagy hátramaradottságnak a jele, hanem a tényleges viszonyokkal számot vető birói belátásnak az eredménye, elég rámutatni arra a mintaszerü biráskodásra, melyet a kir. Curia a majdnem tisztán modern elveken alapuló csődeljárásban követ, sokszor a legfinomabb jogi distinctiók közvetitésével is a csődjog ujabb vivmányait vezetve le a törvény hézagos vagy éppen eltévesztett határozmányaiból. Ez a körülmény is arra a ritka tapintatra mutat, mely eltalálja, hol kell előbb áttörni a korlátot és átszármaztatni jogi életünkbe azt a felfogást, melynek előbb-utóbb általános érvényre kell jutnia.

A judicaturának ezen iránya mellett alig érthető, hogy a biráskodás elméleti része a szakkritikában mégis nem egyszer kifogás alá vétetik.

Ennek oka a bíróságainknál divó rendszere az itéleti indokolásnak. Ebben az osztrák és a német bíróságok módszere után indultak bíróságaink. Addig hangoztatták az előbbi időkben divott «birói bölcs belátás» pusztitásait, rettenetes tévedéseit, mig végre a bíróságok is tartózkodtak annak nemcsak a fölemlitésétől, de alkalmazásától is, és elvi kijelentéseket tettek ott is, akkor is, mikor sem az eset természete azt meg nem engedte, és mikor az eset azon jogi kategoriába egyátalán nem is tartozott. E lapok egyik közelebbi számában közölt döntvényhez tett megjegyzés, melyet már emlitettünk, hasonló esetre vonatkozik. E megjegyzés azzal biztatja bíróságainkat, hogy hasonló esetekben a formalisticus elvek előtérbe állitása helyett őszintén és nyiltan védjék meg a jogérzetet. De hozzá teszi: «igaz, hogy a magánjog elmélete sem nyujt a joggyakorlat ily irányban való fejlődésének elég támaszt». Ezzel a precarius biztatással, mely ijesztésnek is beválik, bíróságaink ugyan nem sokra mennek.

Csak haladjon a kir. Curia azon az ösvényen, mikor az indokolásra kerül a sor, mint mikor az itéletet kimondja. A mennyire tulteng, azt lehet mondani, a német bíróságok itéleti indokolása a jogi okoskodásoktól, annál többször találkozunk a franczia bíróságok itéleteiben a tényállás előterjesztése után azzal a kijelentéssel, hogy a törvény és a jogelvek szigoru és következetes alkalmazása mellett, alperes ugyan marasztalandó, a szerződés teljesitendő volna stb . . ., de a «*raison judiciaire*» az eset ilyetén eldöntését meg nem engedi. Ha oly népnek, mint a franciának a jogélete nem perhorreskálja a «raison iudiciaire» érvényesülését, a mi jogéletünknek sem derogálhat. Ha a franczia bíróságoknak büszkeségük az, hogy « . . . sont les appréciateurs équitables des limites de la raison», ugy ez nem kevésbé illeti meg a magyar bíróságokat, mint a kik jóformán egyedüli támaszai codex nélkül szükölködő jogállapotainknak. Ilyen jogállapotok mellett nem a «jogi merengések,» mint azt egyik judiciosus, jó kedélyü birótól hallottam, hanem az életviszonyokat tapasztalatból is ismerő, és a jogszabályok lényegével és azok alkalmazhatóságával tisztába jött objectiv biró belátása szolgáltathat csak igazságot. A judicaturának ez az iránya kétségtelenül előbb-utóbb a bünügyi igazságszolgáltatást is meghóditja, mely éppen most, lehet mondani valamennyi illetékes oldalról oly heves támadásokat idézett föl. Az az irány, mely ma a bünügyi téren *látszólag* dominál, jórészt azért érvényesülhet, mert az oly élénken fölpezsdült irodalom egy részében támogatást nyer, a mely pedig sokszor a tulhajtott doctrinarismusnak hódol és az élettel nem számolva, általános theoretikus elvekkel véli a társadalmat megvédhetőnek.

Polgári törvénykezésünk a biztositék arra, hogy a büntető jogszolgáltatásnak ez az iránya állandó nem marad.

mm.

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

VI.

A törvényjavaslat uj intézkedéseket tartalmaz a törvényhozás tagjainak oltalmazásáról azon esetre, midőn ezek ellenében becsületsértés, rágalmazás, bántalmazás, testi sértés stb. hivatásuk gyakorlása közben vagy annak gyakorlása miatt követtetik el. Hasonló oltalomban részesiti a javaslat a közügyekkel foglalkozó más testületek tagjait és általában a közhivatalnokokat.

Minthogy azonban a javaslat ezen intézkedéseket nem foglalta együvé, de mindenütt az illető delictumról szóló fejezetbe illesztette, czélszerübbnek tartom az egész materiát dolgozatom végén összefüggésben tárgyalni s ezuttal a Btk. 163. §-ához füzött első ilynemü határozmány fejtegetésébe nem bocsátkozom.

Ugyancsak összefüggésben kivánok szólni annak idején a javaslatnak azon szétszórt határozmányairól, melyek az *önbiráskodás* kérdését illetik.

A *hatóság elleni erőszakról* szóló 165. §-on a javaslat azon módositványt teszi, hogy a három évig terjedhető börtönbüntetés helyébe ugyanannyi tartamu fogházbüntetést szab ki. Ezen §. büntetési tétele ellen kifogyhatatlanok a panaszok a gyakorlat minden körében. De hogy a módositvány mennyire égető bajon segit, leginkább bizonyitja az, hogy statistikailag kimutatható a 92. §-nak a 165. §. eseteinek tulnyomó számában való alkalmazása, vagyis más szóval: a törvény megkerülése mellett eddig is lehetőleg a fogházbüntetést szabják ki. A következő adatokat maga a javaslat indokolása szolgáltatja:

	Hatóság elleni erőszak miatt elitéltetett	Ezek közül börtönre	Ezek közül fogházra
1884-ben	1137	614	523
1885 ben	1190	641	549
1886-ban	1281	602	679
1887-ben	1490	710	780
1888-ban	1683	752	931

Egyébiránt a képviselőház — Chorin Ferencz inditványára — már a törvényjavaslatban három évig terjedhető fogházbüntetést állapitott meg, s csak a főrendiház állitotta helyre a kormányjavaslat eredeti büntetési tételét, a három évig terjedhető börtönt.

Részemről megfelelőbbnek tartanám ugyan a sulyosabb esetek számára megtartani a régi büntetési tételt s lehetőleg külön választani a csekélyebb sulyu eseteket. De beismerem, hogy a ketté osztást éppen ezen büncselekménynél, és éppen a mi nem eléggé consolidált hatósági jogköreink között, nehezebb keresztülvinni, mint a Btk. egyéb fejezeteiben. Az olasz Btk. 190. §-ának ketté osztási rendszerét nem tartom nálunk alkalmazhatónak.

A javaslat *az esküvel meg nem erősitett hamis tanuvallomás* büntetés alá helyezésével (213. §.) nevezetes reformot létesit. E kérdést bővebben tárgyaltam «Büntetési Rendszerünk Reformja» czimü munkámban (II. füzet, 43. l.) s itt felesleges hosszabban szólnom róla. A javaslattal egészben egyetértek. Fenmarad azonban a javaslat szerkezete mellett a polgári eljárásban tett hamis tanuskodás büntetlensége, ha az nincs megerősitve esküvel. (L. fentebb idézett dolgozatomat, 44. l.) És fenmarad, ugy mint eddig, az egyezségi eskü büntetlensége.

Szabad lesz itt büntetőjogi szempontból egy megjegyzést tennem a bizonyitási rendszernek *a sommás eljárási javaslatban* tervbe vett módositására.

Az uj eljárás a félnek eskü alatti kihallgatását hozza be s a büntetőjogi felelősség tekintetében megelégszik annak kijelentésével, hogy az eskü alatt kihallgatott félnek hamis

[1] Az előbbi közl. l. a 23., 24. és 25. számokban.

vallomására a büntető-törvényben a hamis tanuzásra nézve megállapitott szabályok alkalmazandók. (211. §.)

Ez a tétel kétségkivül abból indul ki, hogy a Btk. ugyanazon büntetés alá helyezi a hamis esküt és a hamis tanuzást, midőn tehát a polgári eljárásban az esküből tanuskodás lesz, a hamis tanuzást tárgyazó büntető határozmányok is kiterjesztendők ide.

E következtetés helyessége tekintetében erős kételyeim vannak.

Más az, midőn valaki idegen ügyben tanuskodik, és más, midőn a maga ügyében vall. Az előbbi esetnél nincs érdekelve; az utóbbinál azon dilemma előtt áll, hogy ha megvallja az igazat, elveszti perét, ha pedig hazudik, büntetés alá kerül.

Ilyen esetben, midőn a fél ugyszólván kényszer alá helyeztetett, hogy önmaga ellen valljon, a büntetőjogi felelősség sokkal kisebb mint a közönséges tanuskodásnál. A Btk. annyira megy a dilemma-jellegü helyzetek figyelembe vételében, hogy a 224. §. szerint az, a ki önmagát a valónak megvallása által büntetendő cselekménynyel — büntettel, vétséggel *vagy kihágással* — vádolná, a büntetés alól mentes. Már pedig bünvádi eljárást provokálni önmaga ellen egy igaz vallomás által, és megkárositani önmagát ugyancsak egy igaz vallomás által: ez ugyanazon dolognak csak két külön fokozata. Ha az első a büntetőjogi felelősség alól teljesen mentesit, a másik a felelősséget legalább is nagyon kisebbiti.

Nem kevesebb sulyt kell helyeznem a következő körülményre.

Az eskü letevését vagy le nem tevését a fél jobban megfontolja, mint a mennyire a tanukénti vallomásnak esküvel való megerősitését megfontolni módjában lesz. Ha a mai eskünek rövidre szabott formuláját elfogadta, teljes áttekintése van a felett, hogy mire fog megesküdni, s ideje is marad elég annak megállapitására, vajon az eskü szövegének ténybeli egyes részletei kiállják-e a próbát; s a mennyiben alapos aggálya támad, viseli az eskü le nem tevésének következményeit.

Ezentul ez másképen lesz. A perlekedésben járatlan fél ki fog hallgattatni oly körülményekre, melyekre ő nem is gondolt előre, s a jegyzőkönyv, melyet esküvel meg kell erősitenie, számos pontból állván, ezek mindegyikének sulyát, az egyes pontoknak egymáshoz való viszonyát, az azokból vonható következtetéseket, az azokban az ellenfél által felállitott kelepczéket *az iratnak futólagos felolvastatása után* nem lesz képes felismerni. És mégis az esküt mindezen pontokra nyomban le kell tennie. Mert a ki az esküt nem teszi le, vagy a ki csak habozást mutat, komolyan veszélyezteti peres ügyét.

Ha még meg volna hagyva, hogy a félnek tanukénti kihallgatásáról szóló jegyzőkönyvet az illető félnek kiadják, neki tartalmát tüzetesen megmagyarázzák s időt engednek az eskü letételére, akkor legalább ezen egy pont tekintetében javulna a helyzet. Erről azonban a javaslat nem szólván, azt kell következtetnem, hogy az eskü ugyanazon tárgyaláson fog rendszerint letétetni, a melyen a jegyzőkönyv felvétetett. A mig tehát jelenleg a peres félnek önmagával folytatott küzdelme és tépelődése otthon folyik le a per eldölte után, ezentul ez a bíróság szine előtt fog lefolyni s maga azon belső küzdelem is bizonyitási anyag gyanánt fog értékesittetni. Ennek tudása annyira nyomasztólag fog hatni a félre, hogy az eskü letevéséért való büntetőjogi felelőssége egészen más természetüvé válik, mint a milyen a közönséges tanué.

Hozzájárul, hogy habár az elsőfoku biró kihallgatta és megeskette az egyik peres felet, a felebbezési vagy perujitási biró — mivel a bizonyitási anyagról másképen vélekedik — jogositva lesz a másik felet az ellenkező tényállásra megesketni. Az eskü mai rendszere mellett a birósági közegek vélemény-eltérése nem járhat a félre nézve oly végzetes következményekkel, mint ez a kettős meghiteltetés, mert az itélet ma feltételes lévén, akkor a midőn a felső biró itél, az eskü még nincs letéve; holott a javaslat éppen azzal, hogy az itéletek feltételességét kiküszöbölni törekszik, a peres felet minden átmenet nélkül bevonja a felelősségbe.

És ha a polgári per szempontjából kétségkivül nyereség az, hogy már a polgári bíróság is nyomozza, vajon a vallomás és az arra letett eskü nem-e hamis: ne feledjük, hogy a midőn a bíróság eme nyomozás czimén azon drasticus eszközhöz nyul, hogy mindkét peres felet megesketi, részben maga a bíróság idézi elő a büntetőjogi complikátiókat.

Már az, hogy a bíróság mindkét peres felet megeskethetí és hogy az eskü vagy eskük letevése után is szabadon mérlegeli a bizonyitékokat, mutatja, hogy a törvényhozó az uj esküt sokkal kisebb nyomatékunak tekinti mint az eddigit. Nem tekintheti többé döntési eszköznek, hanem csakis az igazság-keresés egyik eszközének.

Végül még utalni kivánok arra, hogy Btk. 225. és 226. §-ainak a szóban forgó delictumhoz való viszonya szintén szabályozást igényel. Nagy kérdés lesz többek közt, hogy megszerzi-e a büntetlenséget azon fél, a ki hamisan vallott ugyan és vallomását esküvel megerősitette, de midőn az ellenfél a helyes tényállásra megesküdött, az előbbi fél, mielőtt az itélet meghozatik, visszavonja vallomását és beismerést tesz.

Következtetem pedig mindebből, hogy a sommás eljárási javaslatban nem elegendő a hamis tanuzásról szóló intézkedés egyszerü kiterjesztése, mint ezt a javaslatban találjuk. Szükséges itt egy megfelelő külön körülirás és külön büntetési tétel, mely jóval alacsonyabb, mint a hamis tanuzásé. Ezen tétel annak idején át lesz viendő a Btk. novellájába és mellékhatározmányaival együtt megfelelően beleolvasztandó a Btk. XII. fejezetének rendszerébe.

Dr. Fayer László.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az elhirhedett szóról.

A ki bármely társadalmi téren beállott visszás állapot megbeszélése és esetleg orvosolhatása czéljából külföldi viszonyokra és külföldi tekintélyekre utal, arról feltételezzük, hogy legalább a hazai viszonyokat és itthon történteket ismerje.

Annál feltünőbb volt ama tájékozatlanság, melyet e lapok 24. számában «Az ügyvédség bajai» czim alatt «*y*» anonymustól megjelent czikkben tapasztalnom kellett.

A czikkiró t. i. a budapesti ügyvédi kamarának az ügyvédkérdés tárgyában f. é. május hó 12-én és 19-én tartott rendkivüli közgyülését és az ezen közgyülésen történteket teljesen ignorálja és ennek következtében tárt kaput ostromol.

Igaz ugyan, hogy a «Jogt. Közl.» mint par excellence a szaktudománynak szentelt lap, a most tavaszszal kezdeményezett mozgalmat a közgyüléssel együtt hallgatással mellőzte, mely magatartása talán a kezdeményezés módjában és alakjában igazolását is leli:[1] ebből azonban korántsem következik, hogy az, ki utólag a kérdést e lapok hasábjaiban mégis megbeszélés tárgyává teszi, a kérdés hova fejlődését e szaklap olvasóival nem tudatja.

S miután én, mint a megtévesztés és alattomos taktika

[1] Kifejeztük a 15-ik számban, hogy a mozgalom megindításának *módját* elhibázottnak és az ügyre nézve *károsnak* tartjuk. Mi részünkről nem akartunk hozzájárulni ahhoz, hogy közléseink által még jobban elmérgesedjék az ügy.

*

ellensége a numerus clausus mellett nyiltan állást foglaltam: az 500 kamarai tag által látogatott közgyülés abbeli inditványomat, hogy a szőnyegen levő kérdés (tehát főleg a numerus clausus kérdése) a napirendről le ne vétessék, hanem hogy egy bizottság a kérdést behatóan tanulmányozza, és hogy az egy ujabbi rendk. közgyülés elé kerüljön, tulnyomó többséggel elfogadta.

Minélfogva nálunk Magyarországon legalább nem ugy áll a dolog, mintha számbavehető komoly emberek a szabad ügyvédség eltörlésére nem gondolnának.

Csakhogy *kinevezési rendszerrel* nem kell a korlátozás; erről czikkezni valóban felesleges munka, mert hisz ez tulhaladott álláspont, és a ki e fölött példáz és érvel, azon könnyen megesik, hogy hamis conclusióra jut, miként a czikkiró.

Szerinte az előrehaladott jogállamokban a szabad ügyvédség megszüntetésére irányzott törekvésnek semmi nyoma. Francziaországra akkor a czikkiró ne hivatkozzék, mert ott az avoué *kinevezett* ember, a szabad avocat-ról pedig maga elismeri, hogy a franczia törvényszékek $^1/_5$-ének kerületeiben kihaló félben van, és a közönség a kinevezett avouékra kivánja már bizni a plaidirozást. Ott tehát a szabad ügyvédség lassanként önmagától szünik meg, annak megszüntetésére nem kell már törekedni; a kinevezett ügyvédség megszüntetésére ellenben még nem gondoltak.

A hanyatlásnak főokát czikkiró ur szerint Francziaországban is a tulhajtott verseny és az ügyvédi pályára irányzott tömeges csődület képezi. Helyes; de aztán ne mondja, hogy avouék az avocat-okkal versenyeznek, mert hisz e két osztálynak különvált jogkörei vannak. A kinövés csupán abban áll, hogy a franczia bifurcatio szerint a fiatal avocat egészen az avoué kezébe van adva, ez utóbbi azon avocathoz igazitván a közönséget, a ki neki tetszik vagy fizet. Szánalmas és visszás helyzet.

És a szomoru állapotra nézve, melyet a czikkiró Olaszhon, Belgium és Németországban is előtalál, azt jegyzi meg, hogy ott a viszonyok mégsem oly aggasztók, mint nálunk. Ez is igaz, és vigasznak elég sovány; hozzáteszem, hogy az ügyvédség nyomora a szabad ügyvédség, a szabad verseny és tulszaporodás kifolyása.

Mig azonban czikkiró más elfogadható okát a bajnak nem adja, jogosult a kérdés: mit magasztalja a szabad versenyt, mint az igazságügyre és jogszolgáltatásra oly üdvös intézményt?

A tulhajtott verseny, mely az embert áruvá lealjasitja, mely a nyomor szülőanyja, legkevésbé sem alkalmas arra hogy az igazságügy érdekeinek szolgáljon. A verseny által testileg és szellemileg megtört egyén vajmi keveset járulhat a justitia magasztos feladatához. Mit ér egy ily elsenyvedt karnak a munkája? minő ellenőrzést képes gyakorolni? A kit a fekete gond gyötör és kerget, hogy sajátithassa el a jog fejlődés vivmányait a tudományban és jogéletben, és hogy értékesithesse azokat az itélet előkészitésének munkálatában, a perbeszédben? Sehogysem; mélyen alásülyed az ügyvédség a birói kar niveau-ja alá, melyen ma, silány anyagi helyzete és tulterheltsége miatt — minden kiméletes elhallgatás és tagadás daczára — nagyon is meglátszik a beamter-munka.

Bizton várhatja a czikkiró a fent jelzett végsőség bekövetkeztét a szabad ügyvédségnél; és rengeteg tévedés az a remény, melyet a szabad ügyvédség hivei a válság hatásához füznek: a *purificatióhoz*. Ha az államhatalom elég kegyetlen, azoknak kétharmadát elejteni és a megsemmisülési processusnak átadni, kiket a pályára bocsátott: azért a decimálás eme sokszorositása a purificatiót sohasem fogja eredményezni. Mert a selectiót a laicus közönségre kellene bizni, ez pedig a «versenyképest», az önérzetből kivetközöttet, a tolakodót hamarább megtalálja, mint az előkelő képzett jogászt; annál biztosabban, minthogy a szabad versenyzés végeredményeként a tisztességes elem az, mely elmerül, a selejtes pedig felülkerekedik. A nagy közönséget, mely legjobb esetben is csak a hirlap-reclam után indulhat, a szakmában járatlan közönséget a választással megbizni: idealisticus csalódás!

Nem kivánok az ügyvédség számára sem privilegiumot, sem monopoliumot; minden qualificált egyén beléphet — a jelentkezés sorrendje szerint; hanem hogy némelyik bíróság székhelyén vagy kerületében több ügyvéd ne legyen, mint a mennyit a jogszolgáltatás érdeke kiván, ugy hogy selejtes elem ne burjánozhasson: ez legyen törvényhozásnak és kormánynak, a helyes igazságügyi politikának feladata; s ha ezen reform mint az ügyvédség jövője létesül, ama kor ügyvédeitől a kiváló müveltségnek és civilisatiónak azt a forrását, melyet czikkiró a jogi képzettség magas fokában keres, nem kell félteni. A lángész utat tör magának mindenha, és a megélhetés garantiája nem teszi parasztá a müvelt embert, a ki pályájának megkezdése előtt annyi tudományt és ismeretet recipiált, a mennyit az állam legmagasabb tanintézetei által nyujtani képes volt.

Jelen sorok tartalma és czélja a czáfolat levén, tárgyamat nagyjában kimeritettem volna. Nehogy azonban az olvasóban az az utógondolat támadjon, mintha a létszám korlátolása által az ifjuság, a növedék jogaiban csorba esnék, a mi a közgyülésen is hangoztatva lett: csak nehány szóval jelzem az efféle sentimentalismus alaptalanságát. A kivánatos reform keresztülvitele után lenne foganatja annak, ha a csődület és felesleg az állami szervezet ágaiba levezettetik; előbb nem, mert a csődület ismét növekszik, megint csak az ügyvédség rovására; az actiónak ez lenne a reactiója. De ha a korlátolás után ily lefolyásról gondoskodás nem is történnék: az ifjuságra nézve mindig kecsegtetőbb a várakozás egy szép és biztos, nemes és igéretteljes hivatásos pályára, mint a kénytelen-kelletlen belépés egy tövises és kinoktól saturált világba, melynek korlátlan bejárata fölé vésvék Dante szavai: «Lasciate ogni speranza, voi, ch'intrate!»

Dr. Löwenfeld Albert.

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

XX.

Halmazat vagy összetett büntett?! (Btk. 349. §. 2. p.)

Kiindulva abból, hogy tényálladék alatt a mai doctrina szerint — a melyet a judicatura is helyesnek ismer el — a büntett vagy vétségnek, vagy kihágásnak a törvényben körülirt fogalmához megkivántató kellékek összege értendő: annak megbirálásánál, hogy valamely adott esetben létezik-e büncselekmény, nem szabad szem elől téveszteni azokat az elemeket, melyek a tényálladékot együttesen alkotják.

Ezek az alkotó elemek a magyar büntető-törvénykönyv szempontjából egyfelől olyanok, melyekben különböző büntettek vagy vétségek vannak egybevonva (delicta complexa vagy del. composita), — mint pl. a Btk. 336. §. 3. pontja szerint minősülő lopásnak az az esete, midőn a dolog megőrzésére szolgáló készülék feltöretik, a mely esetben vagyonrongálás és lopás forog fen; vagy a Btk. 235. §-a 1. pontjának minősitése alá eső erőszakos nemi közösülés, mely a Btk. 343. §-ában kürülirt vérfertőztetés és a 232. §-ban megjelölt tényálladékból van alkotva; vagy a milyen a rablással párosult emberölés esete (Btk. 349. §. utolsó bek.); — másfelől olyanok, melyek önmagukban, külön-külön, sőt a több elem közül csupán egyiknek hiánya esetén is, nem büntetendő tények. Ez az alapja az *egyszerü és összetett büntettek* közötti megkülönböztetésnek.

A magyar Btk.-ben rendszerint azokban az esetekben van két vagy több büntett, vagy vétség egy összetett büntetté egybefoglalva, a melyekben hatályosabb jogvédelemre volt szükség, a midőn az ilyen büntett *kivételén a bünhal-*

mazat általános szabályai alól, magasabb büntetés alá esik. Mint pl. az értékre való tekintettel csak vétséget képező lopásnak a tartály feltörése — tehát vagyonrongálás után — való elkövetése, mely esetben a büntetés a Btk. 418. §-a alapján, tekintettel a 97. §-ra négy évi fogháznál több nem lehet, mig a Btk. 336. §. 3. pontja szerint minősülő lopásért öt évig terjedhető fegyház szabható ki.

Az összetett büntett, mint általában minden kivétel *magyarázata* nemcsak ellenez minden kiterjesztést, nemcsak azt igényli, hogy az összetett büntettet alkotó egyes büntettek vagy vétségek tényálladékához nem tartozó elemek elkülönitendők, hanem magával hozza azt is, hogy az összetett büntettet alkotó egyes büntények *bünhalmazatot nem létesitenek; sőt a bünhalmazat általános elveinek az összetett büntettre alkalmazását kizárja.* E szerint tehát több büntett vagy vétség tényálladéka *csak akkor eredményez halmazatot, ha azok a törvényben nincsenek egy büntetté összefoglalva.*

A kir. Curia 1891 november 27-én 8909. sz. a. hozott, a B. J. T. XXIV. kötete 6. számában közölt itélete indokolása szerint a Btk. 349. §-ának 2. pontja is «egy összetett büntett fogalma alá helyezi azon cselekményt, ha a rablással szándékos emberölés kisérlete, vagy sulyos testi sértés követtetett el». De ha elismerjük azt, hogy a szándékos emberölés kisérletével párosult rablás *egy büntettet* képez, akkor azt is elismerni kell, hogy ez a törvény által összetett *tényálladék és oszthatatlan;* s habár annak alkotó elemei különkülön is egy-egy egész büntettet, vagy vétséget képeznek, azért azok még sem hoznak létre halmazatot. Mert megjegyzendő, hogy a Btk. 349. §-a — tehát annak 2. pontja is — nem csupán egy sulyosabb büntetési tételt állapit meg a rablásra, hanem körülirja annak sulyosabb eseteit, *minősiti* a tényt. Ennélfogva az id. szakasz egyes pontjaiban megjelölt körülmények: *minősitő körülmények*, melyek együttvéve alkotják a sulyosabban büntetendő rablás büntettének tényálladékát.

A kir. Curia id. számu itélete indokolásában «vádlottnak tevékenységében a Btk. 349. §. 2. pontjában meghatározott büntett tettességét . . . . mondja ki megállapitottnak s őt ezen büntettnek elkövetésében itéli bünösnek». Feltünő tehát az, hogy ugyanazon itélet határozati részében ugyanaz a vádlott, ugyanazért a tényért «a Btk. 279. és illetőleg 65. §-aiban meghatározott szándékos emberölés kisérletének, továbbá ezzel a Btk. 96. §-a alapján anyagi halmazatban a rablás büntettében is, mint tettes társ mondatik ki bünösnek». Egyebekben a kir. Curia tehát abban is, hogy a büntetés kiszabásának alapul a Btk. 379., 66. és 289. §-ai szolgáltak, a 99. §-ra hivatkozás hozzáadásával, a kir. itélő tábla itéletét helybenhagyta.

Nem czélom sem a kir. itélő tábla határozatát kritisálni, sem a magas Curiának szokatlan hangon irt indokolással kisért itéletét részletesebb birálat tárgyává tenni, csak azt constatálom, hogy a kir. Curia az itélet *rendelkező része* szerint *bünhalmazatot lát*, a bünhalmazat elveinek, s az arra vonatkozó törvényes szabályoknak megfelelően mondja ki a határozatot, és szabja ki a büntetést, holott *az indokolásban* a vádlottat *egy összetett*, a Btk. 349. §. 2. pontja szerint minősitett *büntettben itéli bünösnek.*

A magas harmadbiróságnak ez az itélete nem csak a fennebb jelzett elvekkel, hanem, a mint látható, önmagával is ellentétben áll; következetes keresztülvitelével — egyebektől eltekintve — azt eredményezi, hogy a midőn pl. a rablással szándékos emberölés is követtetett el, a büntett nem nyerhet törvényszerinti megtorlást. Mert ha a curiai itélet határozati részének megfelelő elveket követjük, s a szándékos emberölést és rablást anyagi halmazatban állónak veszszük: akkor a Btk. 96. §-ára tekintettel, a 279. §. alapján kimért szabadságvesztés összbüntetés, a 99. §. alkalmazásával sem haladhatja meg a 15 évi maximumot; minthogy a szándékos emberölés büntettére a Btk. 280. §-a esetén kivül határozott ideig tartó fegyház lévén előirva, az összbüntetés sem haladhatja meg a fegyházbüntetésnek törvényben meghatározott legmagasabb mértékét.

A tévedés a kir. Curia itéletében az, hogy nem a határozati részben szövegezte azt, a mit az indokolásban kifejez, hogy t. i. a vádlott a Btk. 349. §-a 2. pontjában meghatározott büntettben bünös; a mely itélet helyesen lett volna indokolva azzal, a mi a határozati részben van mondva, hogy t. i. a vádlott a rablással a szándékos emberölés kisérletét is elkövetvén: tette kimeriti az ezen büntetteket *egybefoglaló* törvényszakaszban megjelölt és a szerint minősülő *összetett büntett tényálladékát.* Természetes folyománya ennek az, hogy a büntetés is a *349. §.* vonatkozó pontja alapján, s nem a 279., 66., 99. §-okra hivatkozással lett volna kimérendő. Ennek következetes keresztülvitelével a szándékos emberöléssel párosult rablás is elveheti méltó és törvényes büntetését a Btk. id. szakaszának utolsó tételében fenyegetett életfogytig tartó fegyházban.

Dr. P. G.

Az örökösödési eljárásról szóló törvényjavaslat.[1]

— A budapesti ügyvédi kamara felterjesztése. —

A 16. §-hoz. E szakasz igen helyes rendelkezést foglal magában arra nézve, hogy a hagyatéki tárgyalásra szabályszerüen megidézett örökös, ismételt meg nem jelenése által ne akadályozhassa meg a hagyatéki tárgyalás befejezését s a volenti non fit injuria elvénél fogva teljesen megfelelő az a rendelkezés, hogy ha az ily meg nem jelent örökös, kellő figyelmeztetés után ismételve távol marad a hagyatéki tárgyalásról, annak osztályrésze, ha örökösödési joga nem vitás, hivatalból állapittatik meg, ellenben örökösödési igénye, ha azt a megjelent örökösök el nem ismerik, figyelembe nem vétetik.

De hogy az 1868. 54. tcz. 576. §-ának esetében is alkalmaztassék ez a drákói szigor, hogy t. i., ha a távollevő örökös a 6 havi hirdetményi határidő alatt nem jelentkezik, annak igénye, mihelyt a megjelent örökösök a távollevő örökösödési igényét el nem ismerik, a hagyatéki tárgyalás során szintén figyelmen kivül hagyassék, — ezt a rendelkezést veszélyesnek vagyunk kénytelenek tartani.

Tegyük fel például csak a következő esetet: Az örökhagyónak maradt két gyermeke; az egyik kivándorolt, évek óta nem adott magáról életjelt; a hagyatéki eljárás alatt a másik testvér kijelenti, hogy távollevő testvérének örökösödési igényét nem ismeri el; indokolni alig tudná, de nem is indokolja kifogását, mert a törvény nem kivánja. A hirdetmény kibocsáttatik, a hirdetményi határidő lejár a nélkül, hogy az ügygondnoknak sikerült volna távollevőt felkutatni; az ujabb tárgyaláson az ügygondnok tehetetlenül áll a másik testvér ama puszta kijelentésével szemben, hogy ő távollevő testvérének örökösödési igényét el nem ismeri; a biróság kénytelen az egész hagyatékot átadni a rosszhiszemü jelenlévő testvérnek s ennek bizonyára az lesz az első teendője, hogy hatálytalanná tegye a hagyaték eltüntetésével a törvényjavaslatnak azt a rendelkezését, mely szerint a meg nem jelent örökös osztályrészének kiegészitését és egyéb öröklési igényét az elévülési időn belül érvényesitheti.

Nézetünk szerint a megidézett s meg nem jelent örökös és a távolléte miatt meg nem idézhetett s épp azért meg sem jelenhetett örökös más szempont alá esik. Az elsőre nézve a törvényjavaslat rendelkezése teljesen jogosult, mert kiki magának kell, hogy tulajdonitsa, ha kellő figyelmeztetés daczára sem védi saját érdekét s ezáltal megkárosul; de hogy azt, kinek örökösödési igényeinek megnyiltáról tudomása sincsen, kinek épp ezért mulasztás se róható terhére,

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

ugyanazok a sulyos következmények érjék, ezt az intézkedést helyesnek elismerni nem lehet.

Épp ezért az 1868. 54. tcz. 576. §-ának eseteiben nemcsak a távollevő osztályrésze volna hivatalból megállapitandó akkor, ha a távollevő örökösödési joga nem vitás, hanem örökösödési igénye fölött is hivatalból tartoznék a hagyatéki bíróság határozni akkor, ha a megjelent örökösök a távollevőnek örökösödési igényét el nem ismerik, fenmaradván ugy a megjelent örökösöknek, valamint a távollevő ügygondnokának a per utja. Esetleg a bíróság kétséges esetekben — a hagyaték átadása, s a távollevő örökösödési igényének hivatalból megállapitása helyett — a perre utasitás szabályai szerint vagy a megjelent örökösöket, vagy az ügygondnokot perre utasitja.

Meglehet, hogy a törvényjavaslat 16. §-ának nem is az az intentiója, hogy az 1868. 54. tcz. 576. §-ának esetében az ismeretlen helyen távollévő örököst, mihelyt a megjelent örökösök kijelentik, hogy a távollevőnek örökösödési igényét el nem ismerik, a hagyatéki tárgyalás folyamán figyelmen kivül hagyja s az ügygondnokot a távollévő felkutatására hivatott detektivvé degradálja; meglehet, hogy a törvényszakasz 3-ik kikezdésében ismételve előforduló kifejezés «távollévő ör kös» csak arra az esetre vonatkozik, melyről a törvényszakasz második kikezdése (ha ez az idézés az örökösnek nem kézbesithető: ez a körülmény a hagyatéki tárgyalás megtartását nem akadályozza) szól, hogy t. i. az első tárgyalásra szabályszerüen megidézett, de meg nem jelent örökös az ujabbi megidézés idejében van távol; és nem vonatkozik az ismertlen helyen távollevő örökösre.

Az tény azonban, hogy a törvényszakasz — megegyezve e részben a magánjogi törvényjavaslat örökjogi részének a képviselőház igazságügyi bizottsága által megállapitott 385. §-ával — együttesen intézkedést foglal magában a szabályszerüen megidézett s meg nem jelent örökösre és az 1868. 54. tcz. 576. §-ában emlitett ismeretlen helyen levő örökösre nézve arra az esetre vonatkozólag, midőn örökösödési joguk nem vitás s csak az osztályra nézve nem jött létre egyezség; hogy továbbá első kikezdésben a szabályszerüen megidézett, de meg nem jelent örökös részére «gondnok» kinevezését, a harmadik kikezdésben pedig a távollevő örökös részére «ügygondnok» kinevezését és a hirlapi hirdetmény utján leendő megidézést rendeli el; miért helyesen véljük a törvényszakaszt értelmezni, midőn abból a nézetből indulunk ki, hogy a törvényjavaslat értelmében az ismeretlen helyen távollévő örökösödési igénye, bármily kétségtelen legyen is az, figyelmen kivül hagyandó, ha a megjelent örökösök egyszerüen kijelentik, hogy a távollévő örökösödési igényét el nem ismerik.

De még ha nem is ez volna a 16. §. intentiója, ebben az esetben is, minthogy annak szövegezése az ily értelmezést ki nem zárja, elkülönitendők volnának azok a helyes rendelkezések, melyek a szabályszerüen megidézett, de meg nem jelent örökösre vonatkoznak, és azok a rendelkezések, melyek az ismeretlen helyen távollevő örökös tekintetében fenti javaslatunk értelmében megállapitandók volnának.

A 20. §-hoz. E törvényszakasz második kikezdése szerint, ha a hagyatékhoz tartozó valamely ingatlan hagyományoztatott s az ingatlan hagyományhoz való jog vitás, az örökös kérelmére a hagyaték perre utasitás mellőzésével átadható még akkor is, ha a hagyományos joga alakilag kifogástalan végrendeleten, öröklési szerződésen, vagy halálesetre szóló ajándékozási okiraton alapul, de a hagyományos joga telekkönyvi följegyzés által biztositandó.

Nézetünk szerint ebben az esetben a bonyodalmas hagyatékátadás helyett perreutasitásnak volna helye.

Uj bonyodalmas eljárás létesitését csak abban az esetben tartanók czélszerünek, ha annak gyakorlati haszna volna, de nem akkor, midőn csak elvi indok szolgál annak alapjául.

Elvileg áll az, hogy az örökös a hagyaték átadását kivánhatja, mihelyt a hagyományosok értesittettek, tekintet nélkül — az örökhagyó ellenkező rendelkezésének hiányában — arra, kielégitette-e a hagyományosokat vagy sem; hogy tehát az ingatlan hagyományt is átadhatja magának, mihelyt a hagyományos értesittetett, de kérdjük, mi haszna van az örökösnek abból, hogy nem ismervén el a hagyományos jogát, átadatik ugyan neki a hagyományozott ingatlan, de erre a hagyományos joga telekkönyvileg feljegyeztetik? Addig, mig a tkvi följegyzés fenáll, az örökös ép oly kevéssé rendelkezhetik a hagyományozott ingatlanról, mintha az az örökhagyó nevén állana. Érdekében áll tehát az, hogy a tkvi feljegyzés mielőbb töröltessék s e czélból kérni fogja a hagyatéki bíróságot, hogy a 21. §. értelmében a hagyományost keresetének 1 vagy 2 hónapi záros határidő alatti megindítására utasitsa. Ha ez megtörténik: vagy megindítja a hagyományos záros határidő alatt keresetét, vagy sem; ha megindítja, a tkvi feljegyzés a per folyama alatt érintetlenül marad; ha nem inditja meg, a tkvi feljegyzés az örökös kérelmére töröltetni fog.

Akár lesz tehát per, akár nem, egy ideig a tkvi feljegyzés fen fog állani s megakadályozza az örököst abban, hogy a hagyományozott ingatlan felett rendelkezzék; s e mellett, ha a hagyományos nem inditja meg a pert, vagy meginditja, de pervesztes lesz, kell, hogy a hagyatéki bíróság elrendelje, a tkvi hatóság foganatositsa a tkvi feljegyzést, majd a záros határidő letelte, vagy a per befejezte után ismét az örökös kérelmezze, a hagyatéki bíróság elrendelje s a tkvi hatóság foganatositsa a tkvi följegyzés törlését; ha pedig a hagyományos pernyertes lesz, kárba veszett a bíróságnak az örökös tulajdonjogának bekeblezésére és a tkvi följegyzésre vonatkozó munkája.

Sokkal egyszerübb a dolog, ha mihelyt az ingatlan hagyományhoz való jog vitás lett, de a hagyományos joga alakilag kifogástalan végintézkedésen alapszik, a hagyományos záros idő kitüzése mellett perre utasittatik azonnal; a hagyaték többi részére nézve ugy is van részleges átadásnak helye, az ingatlan hagyományra nézve pedig, akár indit a hagyományos pert, akár nem, ugyanannyi idő alatt végleg rendeztetik a kérdés, átadható-e az ingatlan az örökösnek tkvi följegyzés nélkül vagy sem, mint a mennyi ideig fen kell állni a tkvi följegyzésnek, ha a perre utasitás a feljegyzés után történnék; másrészt pedig a tkvi följegyzéseknek egy uj s ép ezért szövegére, hatályára nézve megállapitást kivánó neme mellőzhető lesz.

Mindezeknél fogva a 20. §. második kikezdését akként inditványozzuk módositani, hogy: Ha az ingatlan hagyományhoz való jog vitás, az örökösnek kérelmére a hagyományozott ingatlan perre utasitás mellőzésével csak akkor adható át, ha a hagyományos joga nem alapul a törvényben megállapitott alaki kellékekkel biró végrendeleten, öröklési szerződésen, vagy halálesetre szóló ajándékozási okiraton. A mennyiben a hagyományos joga ily végintézkedésen alapul, a hagyatéki bíróság a hagyományosnak meghagyja, hogy keresetét záros határidő alatt inditsa meg, s az ingatlan átadása, a mennyiben a kereset a záros határidő alatt meg nem indittatik, csak e határidő letelte után, a mennyiben pedig az megindittatik, a perben hozott itélet alapján történik.

A 27. §-hoz. E szakasz szerint: átadási végzést a bíróság az örökhagyó halálától számitott három hónap eltelte előtt nem hozhat.

A gyakorlat ugyan azt bizonyitja, hogy vajmi ritka esetben fejezhető be a hagyatéki eljárás oly gyorsan, hogy a bíróság az örökhagyó halálától számitott 3 hónap alatt meghozhatja az átadási végzést; de e határidőt mint tilalmi időt egész általánosságban megállapitani, mégsem tartanók czélszerünek, mert lehetnek esetek, melyekben a felek fontos vagyoni érdeke szenvedne alatta.

De nem is tartjuk ezt a tilalmi időt kivétel nélkül szükségesnek; oly esetben, midőn az örökösök kizárólagos örökösödési jogukat alakilag kifogástalan végintézkedési okiratokkal, vagy törvényes örökösödés esetén anyakönyvi kivonatokkal, családi értesitőkkel stb. igazolják, nincs szükség ily tilalmi időre; oly esetekben pedig, midőn a jelentkezett örökösök kizárólagos örökjoga nincs igazolva, a nem jelentkezettekre az átadásból származható hátrányok megelőzésére elégtelen.

Ép ezért e tilalmi időt mellőzendőnek tartjuk teljesen, vagy arra az esetre korlátozandónak, midőn a jelentkezett örökösök kizárólagos örökösödési jogukat nem igazolták.

A 28. §-hoz. E szakasz szerint: ha a gyámhatóság a hatósága alatt álló örökösök nevében a tárgyalás során kötött egyezséget jóvá nem hagyja, a hagyatéki bíróság perre utasitó határozatot hoz.

A tapasztalás azt bizonyitja, hogy a gyámhatóság sok esetben nem a támasztott örökösödési igények el nem ismerése miatt, hanem csak a számszerü vagy a tényleges osztálynak hatósága alatt álló örökösre nézve nem eléggé előnyös volta miatt kénytelen az egyezség jóváhagyását megtagadni s hogy az önjogu örökösök az egyezség ujabb megkisérlése esetén szivesen elfogadják a gyámhatóság álláspontját, hogy a nagyobb teherrel járó pert elkerüljék.

Épp ezért czélszerünek vélnők azt, hogy a hagyatéki bíróság oly esetben, midőn a gyámhatóság megjelölve az egyezségnek azokat a pontjait, melyeket a kiskoruakra nézve sérelmeseknek tart s megjelölve a kivánt módositásokat, tagadta meg az összes érdekelt felek között létrejött egyezség jóváhagyását, a közjegyzőt az egyezség ujabb megkisérlésére utasithatná a perre utasitás előtt; kötelezőleg azonban ezt nem mondhatja ki a törvény, hanem az e részben határozást csak a bíróság belátására bizhatja.

Megjegyezzük, hogy e szakasz végén a 19. §. helyett a 20. §-ra kell hivatkozásnak történnie s hogy a legutolsó mondatban a perre utasitandók között a köteles részre jogositottakon kivül a hagyományos is megemlitendő lesz.

A 29. §-hoz. A *b)* pontban kihagyandó volna az utolsó mondat: «vagy örökösödési joguk nem vitás»; mert részleges átadás nézetünk szerint nem képzelhető a nélkül, hogy az örökösnek — örökösödési jogának elismerésén kivül — örökösödési hányada egészben vagy részben elismertessék; s mert arról az esetről, ha az örököst illető örökösödési hányad egészben nem vitás, intézkedik amugy is a *b)* pont, arról az esetről pedig, midőn az örököst illető örökösödési hányad részben nem vitás, intézkedik a *c)* pont.

Igy tehát a kihagyatni vélt mondat fölösleges.

A 31. §-hoz. Kihagyandónak véljük azt az intézkedést, hogy a hagyatéki ingatlan az átadás előtt «csak az örökhagyó halálától számitott három hó elteltével» volna az érdekelt által magánkézből eladható; mert a további eladást számos esetben az érdekeltek vagyoni érdeke kivánja s mert esetleges visszaéléseket megakadályozhat a hagyatéki bíróság beleegyezésének megtagadása; s mert például lehetetlenné tenni egy előnyös szabad kézből eladást egyedül a tilalmi idő indokából oly esetben, midőn a hagyatéki ingatlanra birói árverés van kitüzve, az nem lehet a törvényjavaslat czélja.

Ha e tilalmi idő teljes mellőzése nem is találtatnék elfogadhatónak, mindenesetre mellőzendő az akkor, ha az eladók kizárólagos örökösödési jogukat igazolják.

A 32. §-hoz. Az utolsó kikezdést kihagyandónak véljük az előbbi pontban előadott indokoknál fogva.

A 33. §-hoz. E szakasz első kikezdése szerint az örökösök ingatlanra vonatkozó örökösödési bizonyitvány kiadását csak «az örökhagyó halálától számitott három hó elteltéig kérhetik».

E határidő következménye a 6. §. második bekezdésének, a mely szerint oly hagyatékokra nézve, melyekhez ingatlan vagyon tartozik, 3 hónap eltelte után, az érdekeltek kérelmének hiányában is hivatalból inditandó meg az örökösödési eljárás.

Ha a gyakorlatban a határidők ily pontossággal volnának betarthatók, hogy a három hónap eltelte utáni napon az örökösödési eljárás minden esetben elrendeltetnék, ugy a 33. §. fentidézett időmeghatározása ellen nem is lehetne észrevételünk.

De rendes körülmények közt a nyilvántartói jelentés megtételével stb., sok esetben pedig azért, mert a 6. §-ban megnevezett hatóságoknak nincs is tudomásuk arról, hogy valamely hagyatékhoz ingatlanok is tartoznak, a 3 hó letelte után hosszabb-rövidebb idő fog eltelni addig, mig az örökösödési eljárás hivatalból elrendeltetik; s azt hiszszük, hogy nem lehet nehézség az ellen, hogy ez alatt a hosszabb-rövidebb idő alatt is lehessen az örökösödési bizonyitvány kiadását kérni, mindaddig, mig az örökösödési eljárás hivatalból meg nem indittatott.

Inditványunk ennélfogva az, hogy az idézett szavak helyébe tétessék a következő mondat: «mindaddig, mig a 6. §. értelmében az örökösödési eljárás hivatalból meg nem indittatott».

A 35. §-hoz. Mellőzendőnek tartjuk és pedig a 27. §-hoz előadott indokoknál fogva azt a rendelkezést, hogy: Örökösödési bizonyitvány az örökhagyó halálától számitandó három hó eltelte előtt ki nem adható. — Mellőzendőnek annyival is inkább, mert örökösödési bizonyitvány csak akkor adható ki, ha a folyamodók igazolják, hogy az örökség kizárólag őket illeti.

A 43. §-hoz. Csak megjegyezni kivánjuk, hogy az 1877: XX. tcz. 244. és 245. §-ait már az 1886: VII. tcz. 31. §-a hatályon kivül helyezte.

Különfélék.

— **A bünvádi eljárás köréből** három rendelet van munkában. A bünügyi ügyviteli szabályok, a vizsgálóbirói utasitás és az ügyészi utasitás. Mint értesülünk, mind a három még a nyár folyamán ki fog adatni. Ezen rendeletek kétségkivül lényegesen hozzá fognak járulni ahhoz, hogy bünvádi eljárásunk, a mennyire törvényen kivül lehetséges, egyöntetübbé váljék.

— **Az Athenaeumban** egy hosszabb értekezés folyamán *Dr. Ballagi Géza* jogakadémiai tanár válaszol azon czikkre, mely nem rég a politika tanitását illetőleg lapunkban megjelent. Átveszszük a következőkben az értekezés ezen részét:

Egyetemes államjogunk, a milyen például Bluntschli «Allgemeines Staatsrecht»-je, nekünk nincsen; de pótolja azt némileg Kautz «Politikája», melyben a modern államok tételes közjogi intézményeire — legalább a jegyzetekben — bőven találunk utalásokat, jóllehet magában a szövegben annál ritkábban. Kautz respectálja a politika és államjog határvonalait, a mi tudományos szempontból teljesen indokolt ugyan, de didaktikai szempontból annál kevésbé. Iskolai használatra szánt Politikában, mint azt más helyütt és más alkalommal kifejtettem, nem lehet mellőzni azon államjogi intézményeket, melyek az egyes politikai tantételek könnyebb megérthetését teszik lehetővé. Akkor például, midőn én politikai előadásaimban a monarchiáról beszélek, a monarchikus alapelveket mintegy megtestesitem, láthatókká, kézzelfoghatókká teszem az által, hogy elmondom, miképen alkalmaztatnak a kifejtett principiumok a magyar, az angol monarchiában és egyebütt. Mindezt Kautz is nagyon jól tudja. Mint tanár — ugy emlékszem — előadásaiban követte is ezt a módszert; mint iró azonban, kézikönyvében, nem akarván a politikát kivetkőztetni valódi jellegéből, jegyzetekben adja meg a tételes intézményekre való folytonos hivatkozással az abstractiókra nézve a szükséges felvilágositást, utbaigazitást. A «Jogtudományi Közlöny» egyik folyó évi márcziusi számában tehát annak a felszólalásnak, melyben egy álnevü czikkiró, a budapesti egyetemen a politikai tan-

széknek uj erővel leendő betöltése alkalmából a politika előadásában uj, az eddigitől eltérő módszer alkalmazását sürgeti, — csak annyiban van alapja, hogy a politika és az egyetemes államjog anyagát jövőre még szorosabban össze lehetne olvasztani s a két tudomány, mint egymásra ható, egymást kiegészitő szerves egész tárgyaltatnék, a mit a mi viszonyaink közt annál természetesebbnek találnánk, mert az összehasonlitó vagy egyetemes államjog jogi szakoktatásunk disciplinái közé különben sincs fölvéve.

— **Gyors igazságszolgáltatás.** Hogy nálunk a bünperek mily tempoban mennek előre, mutatja többek közt az, hogy **1890** márczius 16-án az egyetemen történt kabátlopás ügyében a végtárgyalás **1892** junius 4-én tartatott meg, s az ügy a kir. ügyészség, a vádlott és a védő felebbezése folytán most fog felsétálni a kir. táblához. Pár év mulva tán be is lesz fejezve.

— **A tabi kir. járásbirósághoz** 1891 szeptember hóban érkezett megkeresésre az ugyancsak 1891. évi szeptember 18-án hozott néhány soros végzést 1892. évi junius 20-án kézbesitették. *(Ügyvédi körökből.)*

— **A budapesti járásbiróságok** junius közepén oktober végére és novemberre tüznek határnapokat. Egyezkedni most egy alperes sem akar már, mert olyan hosszu halasztást egyik hitelező sem ad, mint a járásbiróság. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Irodalom.** Magyarország városi rendőrsége és annak ujjászervezése, tekintettel a közigazgatás államositására. Irta *Rédey Miklós* rendőrfogalmazó. Szerző szerint a közigazgatás államositása a városi rendőrségnek ujjászervezését is okvetlenül maga után fogja vonni, s ez inditotta őt arra, hogy a mai szervezet hiányainak és hibáinak fejtegetése kapcsán feltüntesse, hogy miként lehetne az ujjászervezést annakidején keresztülvinni. — *Dr. Laurán Ágoston*, kalocsai apát, a következő czimü füzetet adta ki: Az elkeresztelési ügy, vagyis a Magyarországon felmerült ugynevezett elkeresztelési kérdés mikénti megoldásához vezető egyedüli expediens.

— **Magyar Jogászegylet.** Csiky Lajos debreczeni theologiai tanár ily czimü értekezése: «*Képek a börtönügy történetéből*» megküldetett a tagoknak.

— **Birói körökből veszszük a következő sorokat.** A vidéki szaklapokban egyik-másik tervezgető — jól-rosszul — egyik-másik járásbiróság székhelyét megváltoztatni szeretné és valahányszor ilyen czikk forgalomba kerül, a vidéki birósági tisztviselők tekintélyes részét gyötri a bizonytalanság a székhely-kérdés miatt. Itt lenne az ideje, hogy a kir. járásbiróság székhelyeit, a miniszterium, az 1890: XXIX. tczikk értelmében, véglegesen megállapitaná, — hiszen még lakást sem tud a birósági tisztviselő jutányosan bérelni, mert sem a bérlő, sem a bérbeadó nincsenek biztositva.

— **A kir. Curia** elnökének intézkedése folytán a curiai kezelő hivatalok hivatalos ideje ezentul köznapokon 8-tól 2-ig lesz, vasárnap 9-től 12-ig. A két igtatóban délután 3 és 5 közt is adnak értesitést.

Nemzetközi Szemle.

— **A német polgári törvénykönyv javaslatának revideált szövege** — mint egyik utóbbi számunkban emlitettük — megjelent. Közöljük belőle ezuttal a jogos védelemre és az önsegélyre vonatkozó fejezetet, mely feltünteti, hogy ezen nálunk — büntetőjogi szempontból — annyira vitatott kérdéseket miként fogják fel a németek. Az ötödik fejezet szövege ez:

§ 191. Eine durch Nothwehr gebotene Handlung ist nicht widerrechtlich.

Nothwehr ist diejenige Vertheidigung, welche erforderlich ist, um einen gegenwärtigen rechtswidrigen Angriff von sich oder einem Anderen abzuwenden.

§ 192. Wer eine fremde Sache beschädigt oder zerstört, um eine durch sie drohende Gefahr von sich oder einem Anderen abzuwenden, handelt nicht widerrechtlich, wenn die Beschädigung oder Zerstörung zur Abwendung der Gefahr erforderlich ist und der Schaden nicht ausser Verhältniss zu der Gefahr steht. Hat der Handelnde die Gefahr verschuldet, so ist er zum Schadensersatze verpflichtet.

§ 193. Wer zum Zwecke der Selbsthülfe eine Sache wegnimmt, zerstört oder beschädigt oder wer zu diesem Zwecke den Verpflichteten festnimmt oder den Widerstand desselben gegen eine Handlung, die er zu dulden verpflichtet ist, beseitigt, handelt nicht widerrechtlich, wenn obrigkeitliche Hülfe nicht rechtzeitig zu erlangen ist und ohne sofortiges Eingreifen Gefahr vorliegt, dass die Verwirklichung des Anspruchs vereitelt oder wesentlich erschwert werde.

§ 194. Die nach § 193 zulässige Selbsthülfe darf nicht weiter gehen, als zur Abwendung der Gefahr nothwendig ist.

Im Falle der Wegnahme von Sachen ist, sofern nicht Zwangsvollstreckung erwirkt wird, der dingliche Arrest zu beantragen.

Im Falle der Festnahme des Verpflichteten ist derselbe, sofern er nicht wieder in Freiheit gesetzt wird, unverzüglich dem Amtsgericht, in dessen Bezirke die Festnahme erfolgt ist, vorzuführen; auch ist bei diesem Gerichte der persönliche Sicherheitsarrest zu beantragen.

Wird der Arrestantrag verzögert oder abgelehnt, so hat die Rückgabe der weggenommenen Sachen und die Freilassung des Festgenommenen unverzüglich zu erfolgen.

§ 195. Wer eine der im § 193 bezeichneten Handlungen in der irrigen Annahme vornimmt, dass die für den Ausschluss der Widerrechtlichkeit erforderlichen Voraussetzungen vorhanden seien, ist auch im Falle entschuldbaren Irrthums dem anderen Theile zum Schadenersatze verpflichtet.

— **A törvények nyelve.** Az «Annalen des deutschen Reichs für Gesetzgebung, Verwaltung und Statistik» czimü folyóirat «*Juristen Deutsch*» czim alatt igen érdekes dolgozatot közöl dr. Thudichum tanár tollából, melyben a német jogi münyelvet és különösen a magánjogi törvénykönyv tervezetének nyelvét élesen birálja. A mi viszonyaink szempontjából is érdekesnek tartjuk e dolgozatot és ezért átveszszük annak bekezdését:

«A ki a német törvények szövegezését figyelemmel kiséri, csakhamar észre fogja venni, hogy az 1850. év forduló pontot képez törvényeink nyelvének történetében. A porosz Landrecht 1794-ben Poroszországban eltemette a jogászok paróka-stylusát és a franczia törvények, melyek nemcsak a Rajna balpartján uralomra jutottak, hanem egész Németországra mély hatást gyakoroltak, nagyobb mértékben és gyorsabban segitettek a jogi münyelv ügyetlenségén, mint azt a német remekirók tették. A törvényeket világos, szabatos és általánosan érthető nyelven fogalmazták, ugy hogy azok minden tudós magyarázat nélkül érthetők.

1850 óta ez megváltozott; lassan, de fokozatosan, és mindenütt, Poroszországban ugy mint Délnémetországban; a törvényekben emelkedik a szakaszok száma és terjedelme, mind gyakoribb a más törvényekre való utalások és az érthetőség hiánya a nem jogászra nézve. Mihelyt valamely uj törvény megjelenik, azonnal számos magyarázat támad, melyek az indokolásokból és a törvényhozási tárgyalásokból igyekeznek magyarázni, hogy mit akart a törvényhozó. A birói itéletek telve vannak utalásokkal a törvénymagyarázat e forrásaira. Ha igaz is, hogy e bajnak forrása egyrészt a törvényhozói testületek müködésében keresendő, ennek mégis mélyebb okának is kell lennie, mert a kormány által kidolgozott javaslatokban szintén feltaláljuk a világos kifejezés és szabatos mondatszerkezet e hiányát. Nyilvánvaló, hogy az ez iránti érzék általában csökkent; olynemü fejlődési folyamat állott be, mint a minő az épitészetben az átmenet a classicus formáktól a barok-stylushoz volt.

Minket jogászokat terhel ebben a hiba legnagyobb része, mert hiszen a legtöbb törvény a mi tollunkból kerül ki, és a mennyiben iparosok vagy katonák részt vesznek inditványaikkal a munkából vagy saját körükben alkotnak rendeleteket, az ő nyelvök előnyösen különbözik a jogász-németségtől.»

— **A német jogászgyülés** az idén Gráczban tartatik szeptember 7—10. napjain.

— **Francziaországban** a patronage kérdése iránt congressus fog tartatni. Meghivják valamennyi egyletet, mely Francziaországban a patronage ügyével foglalkozik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája

Huszonhetedik évfolyam. 27. SZ. Budapest, 1892. julius 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A Magyar Jogászegylet. JUSTUS. — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER-LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Jogirodalom:* A munkácsi vár mint országos fegyintézet. Irta Török Kálmán munkácsi fegyházigazgató. Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Ügyvédi dijszabás. *Dr. H—z B—n* budapesti ügyvédtől. — A pénzbüntetés büntettek és vétségek eseteiben. (Btk. 53. §.) Dr. ILLÉS KÁROLY nyug. kir. ügyész, budapesti ügyvédtől. — Illetékesség a sommás eljárásban. Dr. LEOPARDUS. — Érdekes végrendelethamisitási bünper. Közli: *B. S.* — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Magyar Jogászegylet.

A napokban volt a Magyar Jogászegylet tizenkettedik évi közgyülése, és ez alkalom megérdemli, hogy az egyletről megemlékezzünk. Mert bizonyos az, hogy ez az egylet a legelőkelőbb szervezete Magyarország jogászainak, és hogy müködésében nem egy hasznos szolgálatot tett a tudományos eszmék felszinre hozatala és terjesztése körül.

Nagyon szerencsésen választotta meg az egylet müködési irányát avval, hogy tevékenységében a fősulyt felolvasások tartására és kiadására helyezi. Különösen ez utóbbival érdemli ki az egylet a magyar jogászság köszönetét. Könyvkiadási viszonyaink olyanok, hogy jogi munkák, különösen monographiák a vevő közönség hiánya miatt kiadót találni nem tudnának, mig a Jogászegylet mindazon dolgozatokat, a melyek üléseiben bemutattatnak, kiadja. Azon körülbelül nyolczvanra menő füzet, a mely eddig megjelent, számos oly munkát tartalmaz, a melyeknek elmaradása veszteség lett volna.

Másik érdeme az egyletnek az, hogy már többszörösen vetett fel és vitatott meg oly eszméket, a melyek éppen e viták által váltak ismertekké a közönségben és nagy hatással voltak a jogi közmeggyőződésre. És az a valódi tudományos szellem, mely az egylet müködését állandóan jellemzi, minden alkalomkor oda vitte az egyes vitákat, hogy a végeredmény az eszmék valóságos tisztázása és a haladottabb álláspontok felülkerekedése volt.

Az egylet utolsó közgyülésén oly értelmü határozat fogadtatott el, hogy kivánatos a Magyar Jogászegyletnek a Magyar Jogászgyüléssel leendő egyesülése. Részünkről csak örülnénk, ha ez megtörténnék. A Magyar Jogászgyülés távolról sem bizonyult oly életképesnek, mint a Jogászegylet, és bár szervezete hatalmasabb, mint ezé, annyi eredményt, mint ez, felmutatni nem tudott. A Magyar Jogászgyülés elgyengül, az időközök, a melyekben üléseit tartja, mind nagyobbak lesznek. Az oka ezen elgyengülésnek nyilván az, hogy a Jogászgyülés csak törvényhozási czélu inditványokkal foglalkozik. E miatt késik a Jogászgyülés évekig, mig egy-egy gyülését meg tudja tartani. Az olyan egylet pedig, a mely három-négy évenkint tart egy gyülést, nagyon könnyen feledésbe megy a saját tagjai előtt is, és könnyen ki van téve a teljes elenyészésnek. Ezért magának a Jogászgyülésnek is érdekében áll, hogy egy oly folyton müködő egylethez, a minő a Jogászegylet, csatlakozzék.

A csatlakozás könnyen keresztülvihető ugy, hogy a Jogászegylet a maga feladataihoz a törvényhozási kérdések időnkinti tárgyalását is hozzácsatolná, és időnkint ugyanazon módon hivná össze a fővárosba az ország jogászait, mint ma a Jogászgyülés tette. És az ily szervezésnek az volna az előnye, hogy a Jogászegylet, mely különben is müködik, könnyebben és rendszeresebben tudná az időszaki gyüléseket összehivni, mint a Jogászgyülés az ő nehézkes apparatusával ezt megtenni képes.

Ismételjük tehát, örülünk annak, hogy a Jogászegylet e kérdést a napirendre hozta. Most már a Jogászgyülés vezetőinek feladata e kérdésben nyilatkozni, és mi alig tudjuk elképzelni, hogy az ő részükről az összeolvadás ellen akadály emeltetnék.

Mi azt reméljük, hogy a jövő Jogászgyülés már a két fusionált egyesület által fog megtartatni, és hogy annak megtartása már sokáig magára váratni nem fog. *Justus.*

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

VII.

A szemérem elleni büncselekmények fejezetéhez két pótlást tartalmaz a javaslat.

Egyik a *szeméremsértés* büncselekményének construálása. A Btk. 236. §-a csak azon esetekről szól, midőn valaki 14. évét be nem töltött tisztességes leánynyal nemileg közösül. A javaslat kiterjeszti a határozmányt azon esetre, midőn ugyanily korban levő leánynyal fajtalankodás történik. Ezen határozmány nem valami kiválóan gyakorlati jellegü, de némikép hézagot pótol. Különösen, ha szemügyre veszszük, hogy a gyakorlat a 12 éven alóli leánynyal végrehajtott nemi közösülést *önkényes fictio utján* erőszakos nemi közösülésnek tekinti s hogy legujabban egy curiai itélet, melyet a jelen szám mellékletén közlünk, a fajtalanság tekintetében is akarja alkalmazni ezen fictiót. Részemről tehát a javasolt 236. *a.* § t olykép vélném szövegendőnek, hogy ezen §. ne csak a 12—14 évesek esetében alkalmaztassék, mint ez a 236. §-al történik, hanem a 12 éven alóliakra is, a mennyiben erőszak vagy fenyegetés nem forog fen. Ebből azután vissza lehetne következtetni a 232. §-ra és ott is megtörni a hibás gyakorlatot.

Meg kell azonban jegyeznem, hogy ha a Btk.-nek ezen — ismétlem, éppen nem sürgős pótlása elfogadható volna is, a javasolt büntetési tétel kétségkivül tulszigoru. Már a 236. §. is tullő a czélon, midőn a megfertőztetés büncselekményére öt évig terjedhető fegyházat állapit meg. De ezen §-nál még felhozható a szigoru büntetési tétel támogatására, hogy a büncselekmény rendszerint maradandó nyomokat hagy hátra. A szeméremsértési delictumnál még ez sem forog fen. Itt egyedül a nő szemérem-érzetének és erkölcsi tisztaságának megsértése az, a mi a büntető biráskodást provokálja. S ha hozzáveszszük, hogy e cselekmények közt vannak oly csekély sulyuak, hogy rendkivül nehéz lesz eldönteni, vajon tréfa, pajkosság vagy valóságos malitia forog-e fen, ugy vélem,

[1] Az előbbi közl. l. a 23., 24., 25. és 26. számokban.

hogy a javasolt három évi börtön helyébe eshetőleg rövid tartamu vétségi büntetés volna helyezendő.

A javaslat kiterjeszti a szeméremsértés büncselekményére a 240. §. abbeli kedvezményét, hogy elmarad a büntetés, ha a tettes és a sértett között a bünvádi itélet kihirdetése előtt házasság jött létre. De ha e §. hatálya kiterjesztetik még ide is, annál inkább helyén levő volna ez a 321. §-nál, a nőrablásnál, hol különös gyakorlati jelentősége is van. Tudjuk, hogy néhol az alvidéken a házasodási czélzattal kiválasztott leánynak rablás utján való elvitele valóságos népszokás. Az alsóbiróságok megkisérlették figyelembe venni ezen szokást mint mentő vagy enyhitő körülményt, de a Curia megakadályozta. (L. Dtár u. f. XXXII. 33. sz. jogesetet, hol a kir. Curia kimondotta, hogy leányrablás esetében nem számitható be enyhitő körülményül, a hogy leányoknak házasságkötés czéljából való megszöktetése a szerb népnél szokásban van, mert ezen cselekmény a büntető-törvény által tiltva van, a törvényt pedig mindenki tartozik tudni és megtartani.)

Most tehát ott vagyunk, hogy ha valaki erőszakos nemi közösülést követ el, és utóbb nőül veszi a leányt, nem büntetik, ha pedig valaki házasságkötésre irányzott czélból elrabolja a leányt s utóbb nőül is veszi, büntetik.

Az igaz, hogy e cselekmény inditványi, de az inditvány visszavonhatlan s igy mégis előfordulnak esetek, hogy ok nélkül büntetik az embereket.

A német Btk. logikusabb, a mennyiben a nőrablásnál az utólagos házasság esetében megadja a büntetlenséget, az erőszakos nemi közösülésnél pedig nem.

Nehézséget okoz a gyakorlatban az is, hogy a törvény nem mondja meg, melyik itéletig kötendő meg a házasság, hogy ez a büntetéstől felszabaditson. A törvény «bünvádi itélet kihirdetéséről» szól, s ez lehet az elsőfoku, de lehet a harmadfoku is. Csak nem rég fordult elő az eset, hogy a tettes nőül vette a leányt közvetlenül a curiai itélet meghozatala előtt és kétessé vált, hogy a törvény értelmében kiszabandó-e a büntetés, vagy nem. Legczélszerübb volna már, miután a 240. §. különben is módosul, világosan kifejezni, hogy a jóvátevési határidő végpontja a curiai itélet meghozatalának napja.

És most még egy megjegyzést a szeméremsértés delictumára.

Az inditványi jelleg és a jóvátevési clausula itt kelepczévé is válhatik. Egy kis fajtalankodás könnyen megszokott esni. És ha a lány, illetőleg annak törvényes képviselője azon kedvező helyzetbe jut, hogy a tettes ellen inditványt tehet és el is engedheti a bünvádi eljárást: ez éppen nem rossz zsarolási eszköz; másrészt ha a — visszavonhatlan — inditvány megtétetett, akkor meg a zsarolási eszköz igen alkalmas házasság kiszoritási eszközzé válik, mert azon pillanatban, midőn az inditvány megtétetett, a tettes a büntetéstől máskép, mint házasság által meg nem szabadulhat. Igy bizonyos törvényes képviselők könnyü szerrel főkötő alá hozhatnák a lányt. (Amerikában is ilyformán történik).

Annyi bizonyos, hogy az inditványi jogosultság és az utólagos jóvátehetés egészen más jelleget öltenek ezen delictumnál, mint az erőszakos nemi közösülésnél és a leányrablásnál. S ezt jó lesz megfontolni, mielőtt a cselekményt a büntető-törvénykönyvbe igtatjuk.

Az ezen fejezetbe vágó második uj delictum *a kerités*. Erről bővebben szóltam többször idézett dolgozatomban, s itt szoritkozom annak kijelentésére, hogy elfogadom a javaslatot.

A mi azonban a §. szövegezését illeti, több megjegyzésem van.

A javaslat uj 247. *a*. §-a igy hangzik:

«A kerités vétségét követi el és egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az: a ki tisztességes nőszemélyt mással való házasságon kivüli nemi közösülésre vagy fajtalanságra reá birt, vagy ily nőszemélyt bordélyház vagy hasonló erkölcstelen üzlet részére megszerez, — a mennyiben ilynemü keritéssel üzletszerüen foglalkozik.

A kerités öt évig terjedhető börtönnel és két ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, ha ravasz fondorlat segitségével követtetik el, vagy ha tisztességes leány bordélyházban vagy hasonló erkölcstelen üzletben való elhelyezés végett külföldre szállittatik.

A kerités vétségének kisérlete büntetendő.»

Az első bekezdés második tételének tartalma («vagy ily nőszemélyt bordélyház vagy hasonló erkölcstelen üzlet részére megszerez») az elsőben már megvan. De ha nagyobb világosság kedvéért az utóbbit is kimondandónak vélik, a tételt olykép vélem szövegeztetni, nehogy büntethessék azt is, a ki ily intézet számára *cselédet* szerez. Az indokolás ugyan utal arra, hogy a szöveg az ily esetre nem vonatkozik. De magából a §-ból nincs kizárva.

Második megjegyzésem az, hogy az első bekezdés utolsó tétele («a mennyiben ilynemü keritéssel üzletszerüen foglalkozik») ezen bekezdésnek csak fentebb kiemelt második tételére látszik vonatkozni. A mennyiben az elsőre a — reábirásra — is értetni kivánják ezen megszoritást, a szöveg e szerinti átalakitása kivánatos.

S az sincs jelezve a javaslatban, hogy az üzletszerüség megkövetelése kiterjed-e a 247. *a*. §. második bekezdésére is, a mi különösen fontos a külföldre való szállitás kérdésénél.

Végül ezen fejezethez még csak egyet.

Részemről a 16 éven alóli nőknek a csábitás elleni megvédését óhajtottam volna azon esetre is, midőn valaki a maga számára csábit. Ez iránt fel is szólaltam több izben s az ügyvédi kamara felterjesztése is elismerte, hogy e ponton a védelem fokozása szükséges. A novella-javaslat szerzője azonban az ily határozmányt, ugy látszik, feleslegesnek tartja, és nem is lát ellenmondást abban, hogy javaslata szerint más számára csábitani tilos, maga számára szabad.

Már pedig az ellenmondás különösen frappans, mivel a ravasz fondorlattal való kerités a javaslat szerint a minősitett keritést állapitja meg, a ravasz fondorlattal való csábitás még az egyszerü csábitást sem.

Mindezek mellett a csábitás iránti határozmány annál inkább felvehető lett volna a novellába, mivel a Btk.-nek 1873-iki első kormányjavaslatában is megvolt e tétel, és a második kormányjavaslatból láthatatlan hatalmak törölték; az 1843-iki magyar javaslat pedig még az 1873-iki kodex-javaslatnál is fokozottabb oltalmat látott szükségesnek megállapitani a női szemérem számára.

Külföldi törvényt felesleges idéznem; ezek egyikéből sem hiányzik az illető határozmány, s minél ujabb a törvény, természetes, hogy annál fokozattabb a nő oltalma, mivel a nőnek a társadalmi és különösen az ipari életben való előtérbe lépésével és a magára utaltság fokozódásával a törvénybeli oltalom mindinkább sürgős szükséggé válik.

Dr. Fayer László.

Jogirodalom.

A munkácsi fegyház.

A statistika öntudatos felhasználásával s kiváló szorgalommal készült mü fekszik előttünk «A munkácsi vár, mint országos fegyintézet» czim alatt Török Kálmán a munkácsi fegyház igazgatójától.

Visszatükröződik a munkában nemcsak a munkácsi, hanem egész börtönrendszerünk égető miseriája, mely által a törvény irott malaszttá válik, s annak jelenlegi végrehajtása hol akaratlan humanismus, hol a legnagyobb kegyetlenség.

Az előbbi a magánzárkák hiányában, az utóbbi a halálozási és betegedési arány horribilis voltában áll.

A munkácsi fegyházban, hol a büntetés szabályszerü végrehajthatóságához legalább 43 magánzárka volna szükséges, tényleg 19 zárka van, s ez is olyan, hogy a fegyencz munkáját benne nem végezheti, mert oly szük, hogy alig elegendő saját testének befogadására. Az évi betegségi arány pedig 50%-ot tesz, a halálozási százalék pedig 10%-ot.

Az igazgató e szomoru egészségi viszonyokat a helyiségek, zárkák, a háló szobákul szolgáló pinczék fülledt levegőjében találja, másrészt pedig abban, hogy az intézeti orvos nem lakik benn a fegyházban és alig egy pár órát szentel a fegyház czéljaira.

A fegyelem a fegyházban kielégitő, daczára a hivatalos személyzet rossz javadalmazásának s itt valóban egész börtönrendszerünkre actualis az az összehasonlitó statistika, melyet a mü szerzője közöl. Az igazgató Magyarországon kap 1600 frt fizetést, 400 frt évi jutalékot és természetbeni lakást. Az ausztriai tartományokban kap 2400 frt fizetést, 420 frt pótlékot és természetbeni lakást.

Az ellenőr évi fizetése Magyarországon 1000 frt, Ausztriában 1300 frt, 300 frt pótlékkal.

Az őrparancsnok évi fizetése 500 frt és természetbeni lakás, Ausztriában 800 frt, 180 frt pótlékkal és természetbeni lakás.

A főfegyőr évi fizetése Magyarországon 350 frt és 40 frt lakpénz, Ausztriában 400 frt, 100 frt pótlékkal.

Ezen összehasonlitó statisztika elég világosan beszél, s valóban nem elég dicséretet érdemelnek azok, kik ily csekély javadalmazás mellett is kötelességüket hiven teljesitik.

Érdekes a letartóztatottak személyes viszonyait feltüntető statisztika.

Az 1890. évről maradt fegyenczek száma jelenleg 529. Ezek közül születésére nézve törvényes 500, törvénytelen 29.

Életkorára nézve 20 éven alul 27, *20—30-ig 268*, 30—40-ig 147, 40—50-ig 58, 50—60-ig 28, 60 éven felül 1.

Vallásukra nézve római kath. 187, görög kath. 156, görög keleti 26, ágostai hitv. 36, helvét hitv. 96, zsidó 26, unitárius egy sincs.

Hivatásukra nézve határozott mesterség, foglalkozás nélkül élt 19, napszámos cseléd 335, iparos-, kereskedősegéd, gyári munkás 53, földmivelő 79, iparos, kereskedő, gyáros 25, tudományos vagy müv. foglalk. 1, tisztviselő 7, előbbi rovatok alá nem esők 10.

Vagyoni állapotokra nézve: Vagyonos 22, némi vagyonnal 42, vagyontalan, szegény 465.

Müveltségi fokra nézve: *Oktatás nélküli 349*, csak olvasni tudó 10, olvasni irni tudó 163, magasabb oktatásban részes 7.

Előéletükre nézve: Sohasem volt büntetve 307, kihágás miatt 24, vétség miatt 54, már egyszer ugyanazon büntény miatt 47, különnemü büntény miatt 25, többször ugyanazon büntény miatt 59, különnemü büntény miatt 13 volt büntetve.

Büntényökre nézve: Elitélve volt erőszakos nemi közösülésért 9, vérfertőzésért 1, gyilkosságért 4, emberölésért 165, sulyos testi sértésért 104, gyujtogatásért 23, lopásért 168, rablásért 45, csalásért 2, sikkasztásért 3, hamis magánokirat készitésért 1, váltóhamisitásért 3, orgazdaságért 1.

A legszomorubb statistikát a visszaesők statisztikája nyujtja, s okvetlenül el kell fogadnunk a mü irójának ama indokolását, hogy ennek főoka a társadalom indolentiája, a fegyházból kiszabadultak ellen. Az az általános kizárás, melylyel találkozik, a megélhetési források megvonása, visszaterelik őt a bün lejtőjére, s előtte jobbnak látszik a fegyház szigora, mint a kérlelhetlen társadalom, s azt a minimális humanismust, mit a büntetését kiállott legnagyobb gonosztevő is megérdemel, inkább leli fel a fegyházban, mint a társadalomban.

Tagadhatlan, és ezt a jelentés sem tagadja, hogy fegyházaink hiányai a visszaesések okaihoz nagyon hozzájárulnak, de a főok az, hogy a társadalom kiengesztelhetetlen s az egyszer büntetettet — ha csak vagyona nincs — nem fogadja be többé.

S e bajon csak az állam segithet, a bizalmatlanság a rovott előéletü ellen a társadalom részéről nem humanus, de érthető, senki se fogadhat be szivesen egy munkást mühelyébe, ki már szándékos emberölés miatt büntetve volt, üzletébe oly hivatalnokot, ki sikkasztás miatt éveket töltött fegyházban, de az állam, ha felállitotta azt a thesist, hogy senki sem gonosztevő többé, ha büntetését kiállotta, a gyakorlatban is köteles ez elvet keresztülvinni.

A fegyencz a fegyházban mesterséget tanul, ezen munka a büntetés jellegével csak a fegyházon belül bir, ha felállitana az állam mühelyeket, hol a kiszabadult fegyencz dolgozhatna, s az ebből járó keresmény őt illetné, elenyésző csekély volna azok száma, kik nem mint szabad emberek, hanem mint fegyenczek akarnának dolgozni. És épugy mint a fegyenczmunkára, ugy ezen munkák financirozására is találkoznék vállalkozó, a mi pedig azon ellenvetést illeti, hogy ez a szabadipart veszélyeztetné, erre csak azzal felelünk, hogy a megélhetés jogát nem vonhatjuk meg attól sem, ki már egyszer bünözött, s a visszaesők számát csökkenteni ép ugy áll az állam, mint a társadalom érdekében.

S hogy a visszaesők számának csökkentésén minden erővel müködni kell, azt indokolja a jelentés ama gyászos statisztikája, hogy 1891. évben a létszámforgalom volt 705, s a visszaesők forgalma ugyanazon évben 204 fő.

S hogy a jelentés azon feltevése, hogy a visszaesés főleg a megélhetés lehetetlenségéből folyik, helyes, bizonyitja azon körülmény, hogy a visszaesők által ujabban elkövetett bünténvek közül, a lopás és rablás bünténye 83·34% szerepel (75·99% lopás, 7·35% rablás).

Ez a szám elég világosan szól.

A munkaviszonyok a fegyházban helyesen vannak rendezve. Az egyes iparágakban a fegyenczek ügyességet, sőt némelyek valóságos genialitást tanusitanak, s midőn végig mentünk a munkatermeken a fegyház derék örsparancsnoka Turkovich Lajos vezetése mellett s láttuk e szorgalmasan dolgozó fegyenczeket, elfelejtők hogy bünösök s csupán a munkást láttuk bennök, s megerősödött bennünk ama meggyőződés, melyet fentebb bővebben kifejtettünk, hogy az állam csak ugy veheti elejét a visszaesésnek, ha módot nyujt, hogy a kiszabadult egyén dolgozhassék. Erkölcsi reputatiójában, társadalmi értékében megsemmisülve, minden bizalomtól megfosztva hagyja el a büntetését kiállott a fegyházat, ha mindenki elüzi, az állam, a mely bünteté, nyujtson módot megélhetésére, a megszokott munka folytathatása által, s akkor azok, kik most ellenségei, csendes, magukba szállt munkásai lesznek a társadalomnak, ép oly szorgalmasak, mint a fegyház falai között, honnan a munka szeretetét viszik magukkal.

Dr. Szakolczai Árpád

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Ügyvédi dijszabás.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék 1892 junius hó 20-án tartott teljes tanács-ülésében a váltó-ügyekben megállapitott dijszabályzatot következőleg módositotta:

A.

Váltókeresetek, igazolási, végrehajtási és folytatólagos végrehajtási kérvények szerkesztéséért és felszereléséért (a bélyegkiadáson felül) ügyvédi munkadij fejében: I. 1 frttól 10 frtig bezárólag 1 frt, II. 10 frttól 30 frtig bezárólag 2 frt, III. 30 frttól 50 frtig bezárólag 3 frt, IV. 50 frttól 100 frtig bezárólag 5 frt, V. 100 frttól 300 frtig bezárólag 8 frt, VI. 300 frttól 500 frtig bezárólag 10 frt, VII. 500 frttól 1000 frtig

*

bezárólag 12 frt, VIII. 1000 frton felül minden további 1000 frtért 3 frttal több állapittatik meg, mely dij azonban igazolási és végrehajtási kérvényeknél 100 frtot meg nem haladhat.

Ha a keresetlevél kettőnél több, a végrehajtási kérvény háromnál több példányban adatik be, minden további példányért a bélyegen kivül az I—III. tételeknél 50 kr., a IV—VIII. tételeknél 1 frt; ha egy keresetlevéllel több váltó pereltetik, az I—VIII. tételeknél minden további váltó után a fent kitett dijnak 20% többlete állapittatik meg.

B.

Egyéb beadványokért, ide értve a letéti kérvényeket, perbejelentéseket, a végrehajtás folyamában az első és folytatólagos végrehajtási kérvényen tul benyujtott beadványokat, 1 frttól 50 frtig bezárólag 2 frt, 50 frttól 200 frtig bezárólag 3 frt, 200 frttól 500 frtig bezárólag 5 frt, 500 frttól 1000 frtig bezárólag 8 frt, 1000 frton felül 10 frt állapittatik meg.

C.

Tárgyalásoknál megjelenésekért makacssági esetekben és egyezségeknél 1 frttól 50 frtig bezárólag 3 frt, 50 frttól 200 frtig bezárólag 5 frt, 200 frttól 500 frtig bezárólag 8 frt, 500 frttól 1000 frtig bezárólag 10 frt, 1000 frttól 10,000 frtig 15 frt, 10,000 frton felül 20 frt állapittatik meg.

Egyéb tárgyalásokért a dij a teljesitett munkának, a per tárgyának és szellemi tevékenységének figyelembe vételével esetről-esetre állapittatik meg.

D.

Megjelenésekért eskületételnél, tanuk és szakértők kihallgatásánál 1 frttól 500 frtig bezárólag 3—5 frt, 500 frttól 1000 frtig bezárólag 5—8 frt, 1000 frton felül 10 frt.

—

A fentiekben közölt dijszabás nagyjából kielégiti azon jogos igényeket, a melyeket az ügyvédi kar e tekintetben támaszthat, és a mennyiben némi javitásokat foglal magában, a multhoz képest szivesen elismerjük a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék intentióinak helyességét. A változott életviszonyok szükségessé teszik mindenütt, de kivált a fővárosban, a hol a fokozódó drágaság és a megélhetés növekvő nehézségei a hivatalnokok fizetésének javitására vezettek, az ügyvédi dijszabásnak revisióját is, természetesen az igazság által vont határokon belül, nehogy az a jogkereső felek aránytalan megterheltetését vonja maga után. Az uj dijszabás ezen tekintetnek igyekezik megfelelni, a mit természetesen csak helyeselhetünk, bár meg kell jegyeznünk, hogy a kisebb összegü ügyeknél távolról sem oly indokolt a dijak emelése, mint a nagyobb ügyeknél, a melyek az aránylagos emelést sokkal jobban birnák meg.

De nem akarjuk kisszerü gáncsoskodással a revisio keresztülvitelében rejlő helyes és jól foganatositott tendentiát kisebbiteni, mert meggyőződésünk az, hogy az a jobbára blanketta-munka, melynek dijazása a skálában kifejezésre talál, nálunk ugyis eléggé dijaztatik. Ellenben jogos panaszt táplál az ügyvédi kar országszerte azon kicsinylő elbánás ellen, melyben az érdemleges vagyis azon ügyvédi munka részesül, a melybe az ügyvéd legjobb tehetségét, egész képzettségét s tapasztalatait fekteti. Ismeretes dolog, hogy az érdemleges pervitel módja valóságos szellemi stratagemát képvisel, melyben az ügyvéd szellemi ereje leginkább jut érvényre s a melyben az előrelátásnak, az esélyek mérlegelésének és a bizonyitás mathematicai pontosságu müveletének oly kiváló szerep jut. De ezenfelül a legprimitivebb nemzetgazdasági elvek közé tartozik azon tétel, hogy a jobb munka nagyobb értéket képvisel, következve megfelelően magasabb dijazásra tarthat igényt. Sajnosan kell ezen egyszerü igazságokkal szemben tapasztalnunk, hogy bíróságaink az ügyvédnek ezen legmagasabb szellemi erőkifejtését majdnem semmibe sem veszik és *érdemleges munkáját* nemcsak hogy jobban nem dijazzák, hanem — a mi szinte hihetetlen volna, ha ezen jelenséggel minden nap nem találkoznánk — sokkal *silányabban dijazzák, mint a gépies blanketta-munkát.*

Ez alkalommal nem tehetjük, hogy rá ne mutassunk azon kiváló ügybuzgóságra, a melylyel a váltótörvényszéki elnök ur magas hivatásának szellemi részét betölti. Ő törvényszékének valódi szellemi vezére, a minek nyomai akárhány percsomón észlelhetők azon rövid «pro domo» szavakkal jelzett megjegyzésekből, melyekkel a helyes irányt jelöli meg. Ez az eljárása bizonyitja azt a beható tanulmányt, a melynek tárgyává a pereket teszi és ama felfogás komolyságát, melylyel az állásával összekötött kötelességei közül épp azt teljesiti a leglelkesebben, a mely kétségtelenül a nemesebb és előkelőbb. De midőn ezt őszinte elismeréssel constatáljuk, az elnök ur tevékenységében egy oly hiányra is kell rámutatnunk, mely ma már azt eredményezte, hogy az a váltótörvényszék, mely az előtt a legjelesebb erők valóságos gyülhelye volt, ma már bizony gyengébb elemeket is mutat fel. Hogy ezért kit kell hibáztatnunk, az elnök urat-e, a ki talán nem elég erélylyel és nyomatékkal érvényesiti az üresedések betöltése körül őt joggal megillető befolyását, vagy a miniszter urat-e, azt *megállapitani* nem tudjuk. De tény az, hogy azon arányban, a melyben a jobb erőknek felsőbb folyamodásu bíróságokhoz való előléptetése által természetszerüen előálló hézagok nem hasonló, hanem gyengébb erőkkel töltetnek be, a törvényszék szinvonalának is sülyednie kell.

Másrészről az elnök ur, ugy látszik, hivatása profánabb részével, az ügymenet gyorsaságának ellenőrzésével nem eléggé törődik, mert a váltótörvényszéki ügymenet lassusága ma már általános panasz tárgya; és hogy ezen panaszok, indokoltak, arra legyen elég felhoznunk, hogy az érdemleges itéletek hozatala gyakran egy negyed, sőt fél esztendeig is késik, sőt eltelik rendes körülmények közt is több mint hat hét, mig a meg nem jelenés miatt kért u. n. makacssági itélet meghozatik. Itt az orvoslásra annál nagyobb szükség van, mert a forgalmi élet egyik legfontosabb érdeke az, hogy az ügyek ne csak alapos, hanem gyors elintézést is nyerjenek.

Dr. H—z B—n.

A pénzbüntetés büntettek és vétségek eseteiben.[1]

(BTK. 53. §.)

1. A pénzbüntetés kiszabásánál mindenkor két lényeges kérdést kell megoldania a bíróságnak. Egyik a helyettesitő szabadságvesztés *időtartama*, a másik ennek *neme.*

2. Az időtartam tekintetében világosan kimondja a törvény, hogy «*egy forinttól tiz forintig terjedő összeg helyett egy nap számitható*». Ez azt jelenti, hogy az átváltoztatásnál a biró figyelembe veheti az elitélt vagyoni helyzetét s egyéb körülményeit s ehhez képest szabhatja ki a pénzbüntetést helyettesitő szabadságvesztést is. Irányadó szempont e tekintetben az, hogy az elitéltnek, ha vagyontalan is, oka és ösztöne legyen inkább a reá kiszabott pénzbüntetést lefizetni, mint az ezt helyettesitő szabadságvesztést kiállani: mert a törvény czélja első sorban az, hogy vagyonában sujtassék az elitélt, s csak szükség esetén fosztassék meg szabadságától. Ezt a czélt azonban csak ugy lehet elérni, ha a vagyontalanra kiszabott pénzbüntetésnek lehető kis összegét helyettesiti a biró egy napi szabadságvesztéssel, mert ellenkező esetben az elitélt inkább kitölti a fogságot, semhogy a jövedelmének arányban nem álló nagy összeget kifizesse. Igy pl. ha a bíróság 20 frt helyett behajthatatlansága esetére egy napot két forintjával számitva, 10 napi elzárást állapit meg: ez

[1] Mutatvány a «Kommentár» második kiadásának kéziratából.

arányban lehet a szegénysorsu elitélt napi keresményével, melyből 20 frtot szivesen fordit 10 napi szabadságának megváltására, — ha azonban ugyanez az egyén egy napot 10 frtjával számitva, két napi fogsággal leróhatja a 20 frtot: ekkor csaknem biztosan nem a pénzbüntetés lefizetése, hanem a helyettesitő fogság kitöltése következik be. Ezért kivánatos és szükséges, hogy a bíróság a törvény keretén belül annál kisebb összeget számitson egy napi szabadságvesztésre, minél szegényebb az elitélt. A Curia egy korábbi itéletét, mely szerint a vádlottra kimért 20 frt pénzbüntetést az «53. §-nál fogva» nem négy, hanem két napra változtatta át (B. T. III. k. 251. l.), ma már meghaladta a gyakorlat, mely az 53. §-t akként magyarázza, hogy annálfogva pl. a 20 frt pénzbüntetést nemcsak négy, hanem esetleg tiz napi fogsággal is lehet helyettesiteni. Igy pl. egy esetben a Curia 100 frt pénzbüntetés helyett 20 napi helyettesitő fogházat állapitott meg: mert az 53. §. szerint az egy nap után járó összeg meghatározása a bíróságnak tartatott fen (V. 309.), a 12. sz. döntvény pedig végérvényesen kimondotta, hogy büntettek és vétségek esetében a kiszabott pénzbüntetés, a fenforgó körülményekhez képest, egytől tiz forintig terjedőleg egy vagy több napi szabadságvesztésbüntetésre változtatható át (V. 373.). Ehhez képest a Curia ujabban egy napszámost öt frt fő- s egy frt mellékbüntetésre itélvén el: az előbbit behajthatatlansága esetére öt napi, az utóbbit egy napi, a kettőt tehát összesen hat napi fogházzal rendelte helyettesiteni. (J. K. 1892. 118. l.).[1]

3. *A helyettesitő szabadságvesztés neme* főleg akkor lehet kérdés tárgya, ha több büntetendő cselekmény concurrál, melyek egy része kihágás, más része vétség vagy büntett s a melyek közül némelyik csak pénzbüntetéssel, mig a másik pénzbüntetéssel és szabadságvesztéssel, vagy csupán szabadságvesztéssel büntetendő. Ily esetekben az okoz nehézséget, hogy a büntettnek, vétségnek és kihágásnak más-más szabadságvesztés (fegyház vagy börtön, fogház és elzárás) felel meg, s hogy a 102. §. szerint a pénzbüntetés minden cselekményre külön állapitandó meg. Az utóbbi szabály merev alkalmazása a helyettesitő szabadságvesztések tekintetében azt eredményezné, hogy ugyanazon itéletben többféle szabadságvesztést lehetne és kellene megállapitani. Igy pl. ha valaki pénzbüntetéssel büntetendő kihágás, ugyanily vétség s börtönnel büntetendő büntett miatt itéltetnék el: az itélet az volna, hogy a kihágás pénzbüntetése helyett megfelelő elzárás, a vétség büntetése helyett megfelelő fogház, a büntett miatt pedig börtön volna kiszabandó s ha az elitélt a pénzbüntetést nem tudná kifizetni, e háromféle szabadságvesztés mindegyike elkülönitve volna rajta végrehajtandó. Ez kétségkivül a büntetés kivánatos egységének, mint a 102. §. elvénél magasabban álló elvnek megbontására vezetne s a gyakorlatban a legképtelenebb helyzeteket idézné elő. Alkalmazása tehát mellőzendő s több büntetendő cselekmény esetében a megoldás alapjául azt az elvet kell elfogadnunk, hogy a különböző nemü delictumokra kiszabott pénzbüntetések átváltoztatása csupán *egynemü szabadságbüntetésre* történjék s ez utóbbi az legyen, *melyet a bíróság az elitéltre főbüntetésként megállapit.* Ez elv helyességét támogatja a miniszteri indokolás is, mely szerint bünhalmazat esetében, midőn pl. a büntett miatt fegyházra s a vétség miatt pénzbüntetésre itéltnek pénzbüntetését kell szabadságvesztésre átváltoztatni, az átváltoztatás akként történjék meg, hogy az elitéltet «a főbüntetés kiszenvedése után ne legyen szükség más fogságba vinni, a hol a pénzbüntetés behajthatatlansága miatt tartóztassék le».[2] De ezt az elvet követi a gyakorlat is, melyből kiemeljük a Curia következő határozatait: *a)* két lopás vétsége miatt s a Kbtk. 41. §-a alapján egy évi fogházra s 10 frt pénzbüntetésre itélt vádlott a pénzbüntetés behajthatatlansága esetére további egy napi fogházra itéltetett (B. T. VI. 41.); *b)* vádlott becsületsértés miatt 25 frt, közrend elleni kihágás miatt szintén 25 frt pénzbüntetésre itéltetvén, ezek behajthatatlansága esetére öt napi fogház állapittatott meg (u. ott); *c)* becsületsértés miatt tiz frtra, kihágás miatt nyolcz napi elzárásra és öt frt pénzbüntetésre itélt vádlott behajthatatlanság esetére a 10 frtot helyettesitő egy napi s az öt frtot helyettesitő szintén egy napi, összesen tehát 10 napi elzárásra itéltetett: mert az elzárás az itélet jogerőre emelkedése után azonnal érvényesitendő lévén, azt a pénzbüntetésnek előre nem tudható behajthatatlansága miatt fogházra változtatni nem lehetett (VI. 42.); *d)* lopás vétsége miatt fogházra, szerencsejáték által elkövetett kihágás miatt 20 frt pénzbüntetésre itélt vádlott további 2 napi helyettesitő fogházra itéltetett (VI. 58.).

4. Ha valamely cselekményre főbüntetésként fogház, mellékbüntetés gyanánt pénzbüntetés van megállapitva s a bíróság az előbbi helyett a 92. §. alkalmazásával szintén pénzbüntetést szab ki: ez esetben a helyettesitő fogházbüntetés mindegyik pénzbüntetésre külön állapitandó meg s csak ezután egyesitendők. E szerint a bíróság akkor sem szabhat ki pl. egy napi fogházat, ha a két pénzbüntetés együttes összege 10 frtnál kevesebb, — mihez képest helytelenül itélt egy törvényszék, midőn könnyü testi sértés miatt 3 frt fős 2 frt mellékbüntetésre itélt vádlott szabadságvesztését egy napi fogházban állapitotta meg, holott a járásbíróság helyesen két napot szabott ki (B. T. XII. 178.).[1]

5. A pénzbüntetés behajthatatlanságának kimondása s ez alapon a szabadságvesztés végrehajthatásának megállapitása nem tartozik a bíróság hatásköréhez, mihez képest a Curia egy esetben megsemmisitette az alsófoku bíróság határozatát, melyre az szolgált alkalmul, hogy vádlott a reá kiszabott 25 frt pénzbüntetésből 5 frtot lefizetvén: a kir ügyész a bíróságtól kérte annak megállapitását, hogy a fenmaradt 20 frt behajthatatlan s hogy a helyett két napi fogház lesz végrehajtandó, mely kérelem folytán a bíróság megfelelő határozatot hozott (B. T. XVII. 300). Azt azonban ki kell mondani az itéletben, hogy a pénzbüntetés a jogerőre emelkedéstől számitott 15 nap alatt fizetendő. (B. T. I. 103.).

Dr. Illés Károly.

Igen örvendünk, hogy dr. Illés Károly ur a pénzbüntetés átváltoztatási kulcsának megállapitása tekintetében elfogadja azon álláspontot, melynek mi régóta szószólói vagyunk. De nem érthetünk egyet az igen tisztelt kommentátor urral azon tekintetben, hogy teljesen felesleges a novella illető pontja. Felesleges csak annyiban, hogy a Curia itt-ott már alkalmazza a helyes megállapitást, de éppen nem a Curia *minden tanácsa;* s arra nézve sincs bizonyosság, hogy az alsó fokokon általában alkalmazzák. Ezért szükséges a törvényben a külön utmutatás, melynek fonalán feltehető, hogy meghonosul a helyes gyakorlat.

Teljesen jogosultnak tartjuk azon törekvést, hogy a novella *kevés* pontra szorittassék; de ma ez már meg van nehezitve a miatt, mivel a gyakorlat a törvényt meghamisitotta, s a novella számos pontja nem annyira a törvény ellen, mint inkább a csökönös gyakorlat módositására irányul. *Szerk.*

[1] Ezekből kitünik, hogy teljesen czéltalan és felesleges a képviselőház elé legközelebb beterjesztett büntető novellának az 53. §-hoz tervezett hozzáadása, mely szerint a pénzbüntetés megállapitásánál «az elitéltnek vagyoni körülményeire is figyelemmel kell lenni». (3. §.)

[2] Ezzel ellentétben *dr. Tomcsányi László* azt vitatja, hogy pénzbüntetéssel büntetendő vétség és kihágás halmazata esetében, a vétség pénzbüntetése fogházra, a kihágásé elzárásra változtatandó át (B. T. V. 62.), mig *Vámos Béla* szerint a concurráló pénzbüntetéseket mindenkor csak egyetlen szabadságbüntetéssé lehet átváltoztatni, mely csupán kihágások halmazatánál elzárás, a halmazat egyéb eseteiben, midőn összbüntetés állapitható meg, az a büntetés leend, melyben az összbüntetés kiszabandó, ha pedig összbüntetést construálni nem lehet, mint pl. csak pénzbüntetéssel büntetendő vétségek és kihágások halmazatánál: fogházbüntetés alkalmazandó. (VI. 34.).

[1] L. e tárgyról *Zeke Kálmán* értekezését, melyben a törvényszék e felfogásának elvi helytelenségét bizonyitja (u. ott).

Illetékesség a sommás eljárásban.

Az illetékesség kérdése, a mely gyakorlati igazságszolgáltatásunk menetében már oly számos controversiára adott okot és tagadhatatlanul a vitás kérdés érdemi elintézésére is gyakran döntő befolyással bir, az 1868: LIV-iki perrendtartás, de még a novella által sem lett kellőleg tisztázva.

A minő határozatlan a törvény e kifogás mely esetben leendő megengedhetősége tekintetében, ép oly homályos a bizonyitékok alkalmazhatásának korlátozásában.

Az eset, mely e sorok megirására késztetett, curiosumként is megérdemli az érdekelt körök figyelmét.

K. B. n-i uradalmi bérlő W. Gy. gazdásznak az n-i bérletet a gazdasági év kellő közepében albérletbe adja. Az irásbeli szerződés költségeinek megtakaritása czéljából a felek a bérlő által albérlőnek irásban átadott pontozatok, leltár és tervezetek alapján az albérleti viszonyt illetőleg szóbeli szerződést kötnek, a melynek létrejötténél azonban tanuk jelen nem voltak. Minthogy albérlő fél a szóbeli szerződésnek a tényleges átadás és átvétel időpontjáig elhalasztott teljesitése iránt valamilyen, irásbeli kötelező biztositást kivánt, ennélfogva bérlő K. B. albérletbe vevő W. Gy.-nek oly értelmü levelet állitott ki, miszerint biztositja az iránt, hogy a folyó évben a termést, az élő és holt fundust, az épületeket, a cseléd- és munkaszegődményeket stb. stb., szóval a haszonbérlet összes alkatrészeit, tehát összességében magát a haszonbérletet bizonyos ezen levélben pontonként felsorolt feltételek betartása esetére átadni fogja.

Ezen szerződés tétetett per tárgyává albérlő részéről, kinek jogi képviselője az előadott körülményekből és az emlitett levél tartalmából a bérleti viszony fennállását következtette és igy a keresetet az 1881: LIX. t.-cz. 13. §-ának *d)* pontja alapján a bérlemény átadása, subsidiariter 30,000 frt kár megtéritése iránt a teljesités helye szerint illetékes járásbiróság előtt inditotta meg.

Alperes bérlő illetékességi kifogást tett, alapitván ezt arra, hogy jelen esetben bérleti szerződés létre nem jött, tehát bérleti viszony nincs, minélfogva ily viszonyból eredő keresetnek sincs helye, a per tárgyának értéke pedig meghaladja a sommás biró hatásköre alá tartozó összeget, az 500 frtot.

Albérbe vevő felperes kéri a szóbeli szerződés biztositására adott levél tartalmánál fogva az illetékesség megállapiását, mert e levélben függő természől, lakó és gazdasági épületekről, munkaszerződésekről, cselédszegődményekről és végül élő és holt fundusról van szó, tehát oly dolgok átadása iránt vállalt alperes kötelezettséget, a melyek a haszonbérlet állagát is, tartozékait is absorbeálják, felölelik és igy a «bérleti viszony» — illetékesség szempontjából mindenesetre — elegendően bizonyitva van. *Szükség esetére felajánlja póteskü jét* és ovatosságból megkinálja alperest a főeskü vel arra, hogy felek között albérleti szerződés létre nem jött.

Ezen esküt alperes visszakinálja, felperes igenlő értelemben elfogadja.

Ez volt a felvett jegyzőkönyv, mely magában véve elég sajátságos, de tultett rajta a hozott végzés, mely igy szól: «Ha felperes főesküt tesz arra, hogy közte és alperes között szóbeli albérleti szerződés tényleg létrejött, akkor a birói illetékesség megállapittatik és tartozik stb. ezután következik a vagylagos rész.

De bárcsak egyedül a vagylagos rész következnék és nem azon jogi absurdum, mely minden jogásznak első pillantásra szembeötlik.

A novella 15. §-ának utolsó bekezdése ugyanis azt mondja, hogy «ha a biró a kifogásnak helyt adott, felperes felfolyamodással élhet; alperes ellenben, ha kifogása elvettetnék, csakis az itélet elleni felebbezésben kereshet orvoslást.

Bizonyos tehát, hogy már a jogorvoslat szempontjából is a birónak illetékességi ügyben feltételes határozatot hozni nem lehet és nem szabad, hanem kell, hogy vagy megállapitsa vagy leszállitsa hatáskörét, tertium non datur. Minthogy pedig az eskü által a határozat vagylagossá és illetőleg feltételessé, t. i. az eskü le- vagy le nem tételétől feltételezetté válik, igen helyes eddigi állandó birói gyakorlatunk által sanctionált azon elv, hogy ily kérdésekben eskü általi bizonyitásnak helye nincs, még ha a felek az eskü iránt kinálás, illetőleg visszakinálás és elfogadás alakjában megegyeznének is; mert ezzel ellenkező gyakorlat még a volenti non fit injuria alapján sem indokolható.

De éppen az 1881. LIX. tcz. most idézett szakasza is kizárja az eskü alkalmazhatását, ha tekintetbe veszszük, a mit tennünk kell, a hivatkozott végzés folytán szükséges és lehetséges jogcselekményeket.

Ezen végzés ellen, jelenlegi alakjában, felfolyamodásnak vagy felebbezésnek nincs helye; felfolyamodásnak azért nincs, mert az illetékesség leszállitva nem lett és felebbezésnek azért, mert megállapitva sem lett.

De tegyük fel, hogy felperes jelentkezik az eskületételre és le is teszi az esküt, ezután a felek ugyanezen 15. §. második bekezdése értelmében tárgyalják az érdemi részt, a biró pedig itéletet hoz. Alperes bizonyára felebbez marasztalás esetén az illetékesség dolgában is és — most jő az absurdum, — *a kir. tábla egy jogerősen kivett esküvel elintézett ügyben itél.*

Ha már most a tábla az illetékességet leszállitaná vagy az egész eljárást megsemmisitené, akkor összedől az egész bizonyitási rendszer, mert az eskü, melynek egyedüli ereje szentségében rejlik és mely csak jogerős birói határozat alapján vehető ki, hiábavalóságnak nyilvánitva, sőt tényleg «megsemmisitve» van.

Az előadott esetben az eskü letétele az illetékességet szoros kapcsolatba hozza az érdemmel, s igy az itéletnek præjudiciumot alkot, mert az eskü le nem tétele itt annyit jelent, hogy szerződés létre nem jött, jogczim nincs, szóval a kereset elutasitandó.

Szükséges, és hiszem, hogy igen sokaknak nézetével találkozom e tekintetben, hogy mondassék ki — akár döntvény alakjában, — miszerint a hatáskör elbirálására, mely mindig csak előzetes kérdés, elegendő azon alap vagy tény *valószinüsitése*, melyre felperes a hatáskört alapitja. Ez által szoros határvonallal választatik el az előzetes illetékességi és végleges érdemi kérdések között, másrészt pedig a vesztes fél a jogorvoslattól elüttetni nem fog és nem is lesz oly biró, a ki illetékességi ügyben eskütől feltételezetten fog határozni.

Dr. Leopardus.

Érdekes végrendelethamisitási per

foglalkoztatta a mult héten a Seine-departementi esküdszéket. De la Boussinière Adolf 1885-ben halt el, s közel két milliónyi vagyonát két unokaöcscsére, de la Boussinière Olivierre és Brèonra hagyta. Az elhunyt testvére Eduard, a ki «decemberi számüzött» s nemességét letéve, mint iparos ember Schweizban él, formaszerint kitagadtatott. Az örökség átadása után tizennyolcz hónappal egy uj végrendeletet fedeztek fel, melyet az örökhagyó a *maga kezével irt*, s a mely megsemmisitve az előbbi végrendelet rendelkezéseit, a vagyon örökösévé de la Boussinière Eduardot tette. Az uj végrendeleten az elhunytnak kezeirása és stilusa felismerhető volt.

Pedig hát ez a végrendelet hamis volt. *Guyard*, Maine et Loire-i közjegyző még az örökhagyó életében megjelent a kitagadott testvérnél Genfben. Miután azon igéretet vette tőle, hogy arra az esetre ha számára bátyja örökségét megszerzi, ez a vagyont vele megosztja, Guyard munkához látott. A végrendeletet (a másodikat) ugy készitette el, hogy az elhunyt örökhagyó számos levele s egyéb iratai mintájára

utánozta az örökhagyó *irályát*, s igy szerkesztette meg a hamis végrendelet fogalmazványát, ugy hogy annak minden egyes mondata és minden szava az illető levelekben és iratokban előfordult. Ezután egy Charpentier nevü kőnyomatos müvészhez fordult, a ki az emlitett levelek és iratok megfelelő mondatait és egyes szavait kellő egymásutánban kőre fejtette, a nyomást a szükséges tintával bevonta, — s azután szépen lefejtette a kőről az egész hamis végrendeletet, a mely a hamisitásnak eddig még felül nem mult mestermüve volt. Ezt a hamisitványt aztán Guyard titokban, álnév alatt, postán küldte el az illetékes hagyatéki bírósághoz.

A valóságos örökösök feladták a küzdelmet. Guyard 500,000 franknál jóval többet vágott zsebre. De egyszer aztán Charpentier nyomára jött, hogy az ő müvészetét milyen manipulatióhoz használták fel, és — azt hivén, hogy a hamisitásban a kedvezményezett örökösnek is része van — zsarolni kezdte de la Boussinière Eduardot. Ez pedig az első ilyen zsarolási kisérletre azzal válaszolt, hogy a rendőrség elé vitte az ügyet. A rendőrség aztán az egész bünszövevénynek szépen a nyomára jött.

A hamisitvány megvizsgálását egy chemikusra bizták, a ki lefejtette a végrendelet papirosáról a tintát, és az állitólagos kézirat helyén a typographia nyomait felfedezte.

Miután igy a végrendelet hamis volta bebizonyult, a tettesek az esküdtszék elé kerültek, a hol Guyard avval védekezett, hogy ő egy nála deponált végrendeletet, a melyet elvesztett, akart a hamisitványnyal pótolni. Charpentier pedig, hogy ő hitt a közjegyző következetes állitásainak, s hogy ő azt hitte, miképen csakugyan egy elveszett értékes okirat helyreállitásáról van szó.

Érdekes alakja a bünpörnek a genfi órás, de la Boussinière Eduard, a tulzó hajthatatlan demokrata mintaképe, a ki csak egy szentséget ismert el, mikor a bíróság meg akarta esketni: «az ő republikánus hitét». Ő azt hitte, hogy testvére utolsó napjaiban reá gondolt, s nem kétkedett a végrendelet valódiságában. Örömét fejezte ki, hogy a büntett kiderült. «Most már, ugymond, az örökösök megkapják a nagy vagyont, a bünösök megkapják a megérdemlett büntetést, én pedig két évig tartott «viszontagság» után visszamegyek Genfbe, és ugyanaz a *Gros-Jean* maradok, «a ki voltam!»

A valódi örökösök, mint *partie civile* léptek fel, s 20,000 franc *dommage intèrêts* megitélését kérték a bünösök ellen. Ügyvédük kifejtette, hogy a bünösök elitélése a végrendelet hamis voltának megállapitásához okvetlen szükséges, mert másként a hagyatéki bíróság itélete marad érvényesnek, a mely a Guyard által szerkesztett végrendeletet ismerte el érvényesnek. Ellenkező esetben pedig kiegyenlithetlen ellenmondás állana elő a két jurisdictio közt.

A két delinquens közül a jury csak Guyard közjegyzőt itélte el. Charpentier védekezését elfogadta. A törvényszék helyet adott a «partie civile» keresetének, s azonfelül, hogy Guyardot az esküdtek verdictje alapján tiz évi börtönbüntetésre itélte, a végrendeletet hamisnak nyilvánitotta és a kivánt 20,000 franc dommages intèrêts megfizetésére mind a két vádlottat egyetemlegesen kötelezte. *Közli: B. S.*

Külföldi judikatura.

438. A végrendeletben foglalt minden intézkedés visszavonható a végrendelkező által, azért tartozásnak elismerése valamely végrendeletben a végrendelkező halála előtt egymagában követelési jogalapot nem képez. *(Brüsseli semmitőszék.)*

439. A ki birtokán utszolgalmat enged, az tulajdonjogát tovább is gyakorolhatja, de nem tehet olyast, a mi a szolgalom szabad gyakorlatát gátolja. Ha tehát a telektulajdonos oly munkálatokat végeztet, melyek az utszolgalomnak utját nem állják, a szolgalmi jogositottnak abba beleszólása nincsen. *(Párisi semmitőszék.)*

440. Ha a szükségörökösök hátrahagyása nélkül elhalt végrendelkező meghagyja a végrendeleti végrehajtónak, hogy magánpapirjait semmisitse meg, ugy a törvényes és végrendeleti örökösök azok közlését nem követelhetik, azon ürügy alatt sem, hogy az örökségi igények tekintetében binyitékot tartalmaznak. *(Párisi semmitőszék.)*

441. Ha az adós oly tartozásra teljesit résztörlesztést, mely kezesség által csak részben van biztositva, ugy a részfizetés a tartozás azon részére forditandó, melyre nincsen kezes. *(Párisi semmitőszék.)*

442. A hol absolute parancsoló vagy tiltó jogszabályok forognak fen, ott a biró valamely jogviszony érvénye és hatályossága tekintetében csak saját államának törvényeit alkalmazhatja. *(Német birodalmi törvényszék.)*

443. A ki a tartásra kötelezett vonakodása folytán helyette a tartást eszközli, az a kötelezettől a dij megtéritését követelheti. Több gyermeknek szülői irányában fenálló tartási kötelezettsége sem solidáris, sem nem oszthatatlan, hanem a gyermekek szolgáltatási képessége szerint oszlik meg. *(Kölni felsőbiróság.)* *Közli: Dr. Gold Simon.*

Különfélék.

— **A sommás eljárás javaslatának jogorvoslati rendszere** tárgyában a képviselőház jogügyi bizottságának egyik tagja combinált módositványt nyujtott be. A módositvány felett a bizottság eddig nem határozott. Mi részünkről ismételve utalunk arra, a mit a 13. és 18. számokban kifejtettünk, hogy valamennyi sommás pereknek a kir. Curiától való elzárása tarthatatlan állapotot létesitene. A képviselőház jogügyi bizottságában benyujtott módositvány ellen csak az a kifogásunk, hogy midőn egyedül az 500 frton felüli ügyek revisióját akarja a kir. Curiához utalni, ezzel nagyon keveset lendit, mivel ezen ügyek a sommás ügyeknek alig egy pár százalékát képezik. Ha az ügytömeg megfelelő ketté osztását akarjuk, nem vehetünk alapul egyebet, mint a 300 frtot. Igy a kir. Curia még mindig nem volna tulterhelve, de nem is záratnék el az élettől, mint különben meg fog történni. A 200 frtig menő ügyeknek a törvényszékhez mint legvégső forumhoz való leszoritása szintén aligha lesz a gyakorlatban megnyugtató. Hogy azon ügy, mely jelenleg felmehet a kir. Curiához, ezentul még a kir. táblához se vitethessék fel: ez oly ugrás, mely példátlan a törvénykezés történelmében.

— **Bernerhez**, a büntetőjog nagyhirü berlini tanárához, 50 éves tanári jubileuma alkalmából a budapesti egyetem jogi kara is üdvözlő iratot intéz. Közöljük a dr. Vécsey Tamás dekán által szerkesztett adresse szövegét:

Regiae Hungaricae Scientiarum Universitatis Budapestinensis
Facultas iuridico-politica
ALBERTO FRIDERICO BERNER
illustri antecessori Berolinensi Salutem.

Summa nos laetitia affecerunt literae quibus certiores facti sumus Collega illustrissime! sollemnia semisaecularia temporis, quo doctor iuris universi pronuntiatus ac declaratus fueris, ante diem VI. nonas Julias h. a. Te celebraturum fore.

Magnam gloriam in augenda iurisprudentia antecessor insignis! Te consecutum fuisse urbi et orbi patet. Non enim «perseverabas in his quae Tibi tradita fuerant, sed ingenii qualitate et fiducia doctrinae plurima innovare instituisti». Lucem sapientiae civilis et humanitatis intra et ultra imperii fines diffudisti. Neque «Dissensiones dominorum» recentiorum merita tua obscurare queunt. Nam ex iure controverso fit ius receptum, nec «constare potest ius nisi sint diversae scholae per quas possit quotidie in melius produci». Itaque quidquid agent auctores, quibus permissum est iura condere: semper exstabunt volumina scripta Bernerii monumenta et nobilis turba prudentium scientiam poenalem Te duce nactorum Magistri Bernerii memoriam fideliter servabit honoreque cumulatam posteritati tradet.

Ovante nunc tota republica literata, ex animi sententia quod bonum faustum felixque sit, Tibi apprecamur. Vale et Fave!

Budapestini. Anno Domini MDCCCXCII. Pridie calend, Jul.

— **A Döntvénytár** XXXI. kötete megjelent. Ezen kötetben a birósági határozatokat kisérő utalások és jegyzetek már benne foglaltatnak. Ezzel a Döntvénytár jellege lényegesen módosult s használhatósága fokozódott.

— **A budapesti kir. törvényszék büntető osztályánál** a budapesti kir. itélő táblai elnök rendeletével megjelölt ügyviteli eltérések megszüntetése végett az eddigi gyakorlatnak módositásával f. hó 12-én egy részben *uj ügyviteli utasitás* lépett életbe.

Eddig az volt t. i. a budapesti törvényszéknél a gyakorlat, hogy a feljelentések inditványtétel végett a kir. ügyészséghez lettek közvetlenül áttéve. Jelenleg azonban az ujitás folytán az elnökség a feljelentéseket és a beérkezett foglyokról szóló fogházfelügyelői jelentéseket mindig vizsgálóbirónak, illet. vizsgálóbirói teendőkkel felruházott jegyzőnek adja ki és *ezek kötelesek a feljelentéseket 24 óra alatt a kir. ügyészséggel inditványtétel végett közölni.* Ezzel az 1871. évi XXXIII. tcz. 18. §-ának 2. bekezdése érvényesül, melynek értelmében «*a vizsgálóbiró* köteles minden feljelentést 24 óra alatt az ügyészszel közölni». A bekisért foglyokra nézve eddig az volt a gyakorlat, hogy a kir. ügyészség a vizsgálat elrendelésére irányuló inditványában egyszersmind arra nézve is tett inditványt, vajon elrendelendőnek tarja e a letartóztatott ellen a vizsgálati fogságot. Jelenleg azonban a vizsgálóbiró a bekisért foglyokra vonatkozó fogházfelügyelői jelentésekre nézve haladéktalanul köteles intézkedni, hogy a letartóztatott eléje állittassék, hogy ez általa kihallgattassék és hogy a letartóztatás kérdésében határozat hozassék.

Ezzel is az Ideigl. Bünv. Elj. Szab. 26. §-ának rendelkezése érvényesül, melynek értelmében *a vizsgálóbiró határoz* a már az előtt letartóztatott vádlottnak további letartóztatása vagy ennek megszüntetése iránt. Ezen Szabályok 27. §-a még arról intézkedik, hogy ha a vizsgálóbiró a közig. tisztviselő által eszközölt letartóztatást a letartóztatottnak kihallgatása után nem találta megszüntetendőnek: köteles ezt a kihallgatást követő 24 óra alatt határozatilag kimondani. Az uj ügyviteli utasitás értelmében, mely részletes felsőbb utasitás hiányában lett kiadva, ezen határozat rövid uton közlendő a kir. ügyészséggel hozzájárulás végett és utóbbi ez alapon utasitja rendelvényileg a kir. fogházfelügyelőséget. Ezen közlésnek azonban kivétel nélkül a letartóztatástól számitandó 48 óra alatt kell megtörténnie.

Azon esetben, ha a bekisért fogolyra vonatkozó fogházfelügyelői jelentés pl. az előnyomozati iratok nélkül érkezett és igy osztatott ki a vizsgálóbirónak, t. i. ha ezek pl. a rendőrségtől a kir. ügyészséghez tétettek át, akkor a vizsgálóbiró haladéktalanul köteles intézkedni, hogy az ügyiratok neki átadassanak, de a letartóztatás kérdésében 48 óra alatt *már az esetben is kell határoznia, ha a vonatkozó ügyiratot kellő időben be nem szerezhetné.*

Azon esetekben, a melyekben a kir. ügyészség az előnyomozati iratok alapján a közvetlen tárgyalás elrendelését inditványozta, mind ez ideig a vizsgálóbiró mellőzésével a törvényszéki előadó határozott ügyészi inditvány alapján a vizsgálati fogság elrendelése tárgyában. Az uj utasitás e tekintetben is kivánja az Ideigl. Bünv. Elj. Szab. 87. §-ának érvényesülését, melynek értelmében a közvetlen főtárgyalás elrendelése iránti kir. ügyészi inditvány az előnyomozási iratokkal együtt *a vizsgálóbiró által a törvényszék elé terjesztendő*, mely a közvetlen megidézés elrendelése vagy mellőzése felett határozatot hoz vagy az ez iránti határozathozatal előtt az előnyomozás kiegészitését rendeli el.

Az uj utasitás ennek megfelelőleg azt irja elő, hogy ha a kir. ügyészség az ügyiratokat azért tartja vissza, hogy a letartóztatott ellen közvetlen idézésü végtárgyalást szorgalmazzon, a vizsgálóbiró akkor is kérje át rövid uton az előnyomozati iratokat a fogoly kihallgatásának czéljaira és határozzon a letartóztatás kérdésében, ennek megtörténte után azonban jelentése kapcsán mutassa be az inditványt az összes iratokkal; az ügyiratok beszerzésének sikertelensége esetére a vizsgálóbiró tegyen további intézkedés végett jelentést a törvényszékhez a vádlott kihallgatásáról felvett jegyzőkönyv és a letartóztatás kérdésében hozott határozat csatolásával.

— **Egyik budapesti járásbiróságnál** márczius 17-én tárgyalt perben felperes több tanut bejelentve, azok némelyike lakásának valamint bizonyos körülmény igazolására ujabb tanuknak bejelentésére 8 napi határidőt kér. Alperes ellenzi a halasztást. Minthogy a biró a végzést nem hirdette ki, felperes 8 napon belül bejelenti a hivatkozott tanuk lakását és a jelzett uj tanukat. Márczius 21-én kelt végzés a folytatólagos tárgyalást *junius 9-ére* tüzi ki, természetesen csak a tárgyaláson bejelentett tanukat idézve meg. *April 8-án* kelt végzésben felperes «ujabb tanuk bejelentése és idézése iránti kérelmének hely nem adatik; *mert alperes a további halasztást ellenezvén, felperes további tanuit előállitani köteles*». Mert április 8-tól junius 9-ig csak «további halasztással» lehet tanukat megidézni. *(Ügyvédi körökből.)*

Nemzetközi Szemle.

— **A porosz államvizsgálati bizottság** elnöke, dr. Stölzel, az 1891-ik évről szóló jelentésében panaszkodik az irásbeli vizsgálatok szomoru eredményeiről. A jelöltek némelyike nem érti meg a feladott kérdést, mások helytelen irányban dolgozzák azt ki, a lényegre nem fektetnek sulyt, sőt egy részök még a törvénykezési iratok formájával, a stylus curiálissal sincs tisztában. Ezen állapotok javitására Stölzel a jogi noviciusokra nézve kötelező gyakorlatokat javasol. A jelentés kiemeli továbbá azon helytelen usust, hogy a jelöltek jó része nem maga késziti az előirt irásbeli dolgozatot, hanem csempészet utján szerzi meg. E tekintetben szigoru ellenőrzést és fegyelmi eljárást helyez a jelentés kilátásba.

— **Kauf bricht nicht Miethe,** — ezt az elvet fogadta el a német polg. törvénykönyv tervezetét átdolgozó bizottság; de az első tervezet a német közönséges jog ellenkező álláspontjára helyezkedett, a mi nagy megütközést keltett. A fenti elv részletes szabályozásánál az az inditvány tétetett, hogy a vevő jogositva legyen a bérlőket — esetleg még az átruházás előtt — fölhivni, hogy jogaikat záros határidő alatt, különbeni jogvesztés terhe alatt, jelentsék be; ez az inditvány azonban, mint a bérlőkre terhes és veszélyes, elvettetett. Végrehajtási eladás esetén az ingatlan kétféleképen lesz árverezés alá bocsátandó: a bérleti szerződések fentartásával, és a nélkül. Ha az utóbbi módozatnál nem érnek el magasabb vételárt mint az elsőnél, vagy ha már az elsőnél elért vételár is elegendő a bekeblezett terhek kiegyenlitésére, akkor az ingatlan a bérleti szerződések épségben maradásával száll át; ellenkező esetben a vevő jogositva van a bérleti szerződést a törvényes határidő betartásával felmondani. A bérleti szerződésnek az árverés esetére is kiterjedő hatással való bekeblezését a bizottság nem találta megengedhetőnek, mert ugy vélekedtek, hogy alig lehetne ezt a bekeblezést akként szabályozni, hogy a tulajdonosnak és az ő hitelezőinek, vagy a vevőnek érdeke sok esetben csorbát ne szenvedjen.

— **A kor-maximum a birói karban.** Az olasz birósági szervezeti törvény 202. §-a, a mely a 75 éves koron tul a birót a szolgálatra képtelennek tekinti, eddig is és most is folytonos kritikának képezi tárgyát, mely mindannyiszor megélénkül, valahányszor jeles szellemi képesség, tudomány és hivatalos állásuk által kitünő egyéniségek sujtatnak általa. A minap a legmagasabb ranguak közül Viglianit, a firenzei semmitőszék elnökét érte; utána Mirgliat a római elnököt, és a napokban a nápolyi elnökre Mirabellire kerül a sor. Ezen utóbbi város ügyészeinek fegyelmi tanácsa azonban, mely f. é. február hóban ülésezett, a következő határozatot hozta:

«Tekintettel arra, hogy a birósági szervezetről szóló törvény 202. §-ának nemsokára ő Excellentiája Mirabelli elnökre történendő alkalmazása sokkal inkább még mint az ezt megelőző esetekben, melyekben a nápolyi semmitőszék tisztviselőire alkalmaztatott, sajnálatos lenne, mivel Mirabelli elnök ur mindnyájunk egybehangzó véleménye szerint ezen legmagasabb tisztjét méltósággal, igazságosan, tudományosan, bölcsen és erélyesen, mindezekben soha senki által fölül nem mulva intézte, intézi és intézné továbbra is: folyamodik az igazságügyminiszter urhoz, javasolná a parlamentben a törvény ezen rendelkezésének módositását, melynek eredményeként a nápolyi legmagasabb magistratus jeles elnökét méltó büszkeséggel továbbra is megtarthassa.»

Ugyancsak hasonló határozatot hozott kevéssel rá az ügyvédi testület gyülése. *(«Rivista Penale.»)*

Irtások.

143.

A VI. ker. járásbiróságnál junius közepén beadott keresetekre *szeptember* végére tüztek ki tárgyalásokat. *(Ügyvédi körökből.)*

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 28. SZ. Budapest, 1892. julius 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kritikai megjegyzések a büntető-novella javaslatához. Dr. HAUPT ALBERT kassai kir. törvényszéki birótól. — Észrevételek a Btk. és a Kbtk novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A kereskedelmi ügynökök. *B.* — A közigazgatási reformok sorrendjének kérdéséhez. Dr. KÉRÉSZY ZOLTÁN belügyminiszteri fogalmazó gyakornoktól. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Budapesten megjelenő jogi szaklapok alulirt szerkesztőinek megállapodása értelmében a törvénykezési szünet ideje alatt, azaz julius 8-ától augusztus 21-ig bezárólag, lapjaik félivvel kisebb terjedelemben fognak megjelenni.

A rendes terjedelemnek e csökkenése, melyet a törvénykezési szünet természetszerüen hoz magával, a téli hónapokban ki lesz pótolva, nehogy a t. előfizetők a fenti megállapodás folytán hátrányt szenvedjenek.

Budapest, 1892 julius hó 1-én.

Dr. Tarnai János s. k.
a «Magyar Igazságügy» szerkesztője

Dr. Wolf Vilmos s. k.
az »Ügyvédek Lapja» szerkesztője

Dr. Fayer László s. k.
a «Jogtudományi Közl.» szerkesztője

Dr. Stiller Mór s. k.
a «Jog» szerkesztője»

Németh Péter s. k.
a «Büntető Jog Tára» szerkesztője

Dr. Márkus Dezső s. k.
a «Jogi Szemle» szerkesztője

Dr. Róth Pál s. k.
a «Kereskedelmi Jog- és Ismeretek Tára» szerkesztője.

Kritikai megjegyzések a büntető-novella javaslatához.

Minden büntető igazságszolgáltatásnak első követelménye az, hogy a büntetés igazságos, azaz a büncselekmény objektiv és subjektiv elemeihez mérten arányos legyen. Ebből következik, hogy a törvényben nemcsak a rendes büntetési tételt kisebb-nagyobb latitude-del kell megállapitani, hanem hogy a birót a büntetésnek a rendes büntetési tétel legalsóbb fokán aluli leszállitására is fel kell hatalmazni. A büntetési tételnek oly tág határok közt kell megállapitva lennie, hogy a büntetés ugy a sulyosabb, mint az enyhébb esetekre még mindig arányosan kiszabható legyen; a rendkivüli enyhitésre vonatkozólag a megengedett legalsóbb büntetési foknak oly alacsonynak kell lenni, hogy a képzelhető és az életben tényleg nem is oly ritkán előforduló legenyhébb esetek arányos megtorlására még alkalmas legyen.

Ily szempontból elbirálva, a javaslat abban mutat fel lényeges haladást, hogy a rendes büntetési tétel tulságos szigora miatt legtöbb panaszra okot szolgáltatott büncselekményeknél, névszerint a hatóság elleni erőszaknál és a lopás büntetténél a büntetési tételt oly módon enyhiti, hogy a hatóság elleni erőszak egyszerü, nem qualifikált eseteire csupán fogházat, a lopás büntettére pedig — legalább a 336. §. 3., 4., 5. pontjai eseteiben — fegyházat csak akkor szab, ha az ellopott tárgy értéke 50 frtnál nagyobb.

Mindazonáltal nézetünk szerint a javaslat nem eléggé következetes és radikális, a mennyiben a fegyházbüntetést a 336. §. 7., 8., 9. pontjai szerinti esetekben a lopott tárgy értékére való tekintet nélkül meghagyja. Eziránt pedig elfogadható indok nem forog fen, és különösen a 7. pontra vonatkozólag az abban contemplált esetnek oly annyira sulyosabbnak állitott természetét határozottan tagadásba kell venni.

A 340. §. tehát nézetünk szerint egyszerübben és helyesebben igy volna formulázandó:

A lopás büntette öt évig terjedhető börtönnel büntetendő; ha azonban a 336. §. esetében a lopott tárgy értéke 50 frtnál nagyobb, a büntetés — ugy mint a 338. §. esetében is — öt évig terjedhető fegyház.

Mindezt azonban csak másodrendü fontosságu kérdésnek tekintjük, mert akármilyen legyen a rendes büntetési tétel, a gyakorlatban a biró azt a concret esetek individuálásánál esetleg a rendkivüli enyhités alkalmazásával az esethez mérten mindig kellően le fogja szállitani; ellenben a lényegesebb kérdés az, vajon a rendkivüli enyhités eseteiben megvan-e adva a birónak az a lehetőség, hogy a büntetést az eset kiváló enyhe voltának megfelelően leszállithassa? E tekintetben, ha a rendes büntetés börtönben van megállapitva, a Btkv 92. §-a eléggé liberális, mert megengedi, hogy a büntetés akár egy napi fogházra leszállittassék; ellenben ha a büntetési tétel fegyház, akkor már a biró keze meg van kötve, mert ez esetben a megengedett minimum 6 havi börtön.

Ha meggondoljuk, hogy a mindennapi életben gyakran mily jelentékteleneknek mutatkoznak a törvény szerint fegyházzal büntetendő büncselekmények, ezen 6 havi minimum drákói szigora azonnal szembetünik.

Egy nyomorban sinlődő anya, ki tüzvész alkalmával 50 kr. értékü rongyokat lop, hogy gyermekeit a hideg ellen jobban megvédhesse (336. §. 7. p.), — egy korlátolt beszámitásu egyén, ki ittas állapotban egy pereczestől annak 20 kr. értékü süteményét erővel elveszi (348. §. rablás), — egy kifogástalan előéletü egyén, ki a vadászati jegy érvényességi idejének meghosszabbitása végett a vadászati jegyet meghamisitja (392. §.), — egy nő, ki az általa részletfizetésre megvett varrógépért kiállitott összesen 110 frtról szóló váltókra férje nevét annak tudta és beleegyezése nélkül ráirja (403. §. 1. p.), — ezek mind fegyházzal büntetendő cselekményeket követnek el, és hat havi börtönön alul nem szabadulnak.

Hát nem-e drákói szigor, nem-e embertelenség ez a hat havi börtön oly esetekben, hol az összes lehető enyhitő körülmények összetalálkoznak, sulyositó körülmény egyáltalában nem forog fen, kár nincs, és a károsként szereplő magánfél maga sem kivánja az eljárást, de vádlottat egy tulbuzgó rendőr vagy csendőr a bíróság sorompója elé állitja.

A priori egyszersmindenkorra kimondani, hogy rendesen fegyházzal büntetendő büncselekményt soha és semmi körülmények között enyhébben nem akarunk büntetni, mint hat havi börtönnel, ez megközeliti a lelkiismeretlenséget.

Nem kell attól félni, hogy a bíróság a nagyobb enyhitési joggal visszaélne; hiszen nem élt vissza a börtönnel büntetendő cselekmények megtorlásánál, miért élne vissza a fegyházzal sujtott eseteknél? Netaláni tévedések ellenében pedig, azt hiszem, az ügyészi felebbezés és a felsőbb birói itélkezés elegendő correctivumot képez. Nincs tehát mitől félni, és a kérdés csak az, meg akarjuk-e adni a bíróságnak azt a lehetőséget, hogy rendkivüli esetekben az igazságnak és méltányosságnak, az általános jogérzületnek és a humanismusnak megfelelően arányos enyhébb büntetést is szabhasson, — avagy nem.

Eddig a bevégzett büncselekményeket tartottuk szem előtt; de ha a kisérletre és a bünrészességre megyünk át, a

92. illetve 72. és 66. §-okban foglalt rendkivüli enyhitési jog elégtelensége még nyilvánvalóbbá lesz.

A 66. §. szerint a kisérlet enyhébben büntetendő, mint a bevégzett büncselekmény, de azért a büntetési minimum itt is csak annyi, mint a 92. §-ban. Ennek folytán az a lehetőség adhatja elő magát, a mint az tényleg nem egyszer már meg is történt, hogy a tulnyomó enyhitő körülmények összetalálkozása esetében magára a véghezvitt büncselekményre is csak hat havi börtön, tehát ugyanannyi szabatott volna ki, mint a minél kevesebbet tényleg a kisérletre sem lehetett kiszabni. Ily esetekben tehát az a tétel, hogy a kisérlet enyhébben büntetendő, egészen illusoriussá válik és tényleg odamódosul, hogy a kisérlet éppen ugy büntettetik, mint a befejezett büncselekmény.

Ugyanigy, vagy jobban mondva még rosszabbul vagyunk a bünrészességgel, mert elvégre is kisérlet esetében hadd szenvedjen a bünös, hiszen saját tényéről van szó, de a bünsegéd már gyakran nagyon is távol áll a más által véghezvitt büncselekménytől és mégis a törvény kérlelhetetlen szigora őt is a végzetes hat havi börtönnel sujtja.

Legkirivóbb pedig a baj akkor, ha a tettes, a főbünös, a magánvád visszavonása folytán büntetlen marad.

Ezekből, azt hiszem, már eléggé kitünik, hogy a rendkivüli enyhités tekintetében büntető-törvényünk a valódi szükségletnek nem felel meg. Igaz ugyan, hogy ez nem a novella, hanem a kodex hibája, de a novellának — szerény nézetem szerint — mulasztási büne, hogy ezen hiba megszüntetésére ki nem terjeszkedik.

Van azonban a novellának még egy másik mulasztási büne, melyet a 20 éven aluli vádlottakkal szemben elkövetett, ugyanazon vádlottakkal, kiket a javaslat különben oly elismerésre méltó, gondos figyelembe részesit.

Ezen mulasztás az, hogy a 16—20 éves fiatal bünösöket ugyanazon mérték szerint engedi büntettetni, mint a 20 éven felüli, tehát normalis koru egyéneket; pedig éppen a novella indokolásában oly helyesen és részletesen ki van fejtve, hogy a 20 éven aluliak az akaraterő és jellemszilárdság hiánya, valamint a jó iránti fogékonyságuk miatt külön intézkedést igényelnek, s hogy ezért a büntetés felfüggesztése beneficiumában részesitendők.

Önkénytelenül felmerül tehát az a kérdés, hogy ha az egy évi fogháznál nem nagyobb büntetéssel büntetendő esetekben ily kiváló kedvezményben részesülni elég érdemesek, hogy van az, hogy a fegyházbüntetéssel büntetendő sulyosabb esetekben legalább aránylag kedvezőbb bánásmódban nem részesithetők?

Egy a 16-ik évét egy nappal tulhaladott iskolás gyerek hozzátartozói felbujtása folytán meghamisit egy marhajárlatot, egy adókönyvecskét, egy váltót, szóval mint irástudó physikai részét végzi el annak, mit a törvény közokirat- és magánokirathamisitásnak nevez, és a mire a büntetés 5 évig terjedhető fegyház; a minimum ily esetben is hat havi börtön, és pedig oly rendkivüli enyhitő körülmények között is, hogy maga a nagykoru felbujtó sem kaphatna többet 6 hónapnál. Bizonyos körülmények között ez nem egyéb, mint egy addig romlatlan fiatal existentiának esetleg teljes erkölcsi megsemmisitése. De hiába, a törvény másként nem engedi és ha a novella ezen hibát helyre nem igazitja, akkor ugy fog ez maradni még a jövő századig.

E szerint tehát az első kifogások nem azért emeltetnek, a novella ellen, a mi benne foglaltatik, hanem azért, a mi benne nincsen, a 92. és 66. §. kibővitésével pedig ezen segiteni nem volna nehéz és akkor a 20 éven alóliakra nézve külön intézkedés nem volna szükséges; ha ellenben a 92. és 65. §. eddigi alakjukban megmaradnának, ez esetre legalább kegyelmet a 20 éven alóliaknak.

Ezek után áttérek a novella tulajdonképeni tartalmára.

Dr. Haupt Albert.

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

VII.

A rágalmazás és becsületsértés fejezetéhez több módositást tartalmaz a novella.

Első a hitelnek a rágalmazás elleni megvédése. A budapesti ügyvédi kamara kezdeményezte ezen módositást a német Btk. nyomán. Sürgősnek azonban éppen nem mondható, a mennyiben a jelenlegi határozmányok is megengedik a hitel megrontására irányzott cselekmények megbüntetését, másrészt pedig a hitel kiemelése által a szöveg többi részeinek oly szük magyarázatára viszszük a gyakorlatot, hogy előreláthatólag ismét más cselekmények szorulnak ki és válnak büntetlennkké. Ezen kérdés megoldását sokkal alkalmasabb volna akkorra hagyni, midőn a kodex rendszeresen revideálandó lesz; ott fel fog merülni annak szüksége, hogy a rágalmazás és becsületsértés meghatározása a *jó hirnév* megvédésére is kiterjesztessék s helyén lesz a hitel védelméről is gondoskodni.

Fontos a Btk. 260. §-ában tett módositás.

Ez szintén nem a törvény ellen, hanem a gyakorlat ellen fordul.

A Curia némely tanácsa ugyanis mindazon esetekben, midőn a bünvádi eljárás megszüntetéssel vagy felmentéssel végződik, a feljelentő ellenében fenforgónak mondja a 260. §-ban körülirt rágalmazás vétségét. A Curia ezen körei azt vallják, hogy a mely megszüntetési vagy felmentési esetekben nincs meg a hamis vád, ott meg van a rágalmazás. Ignorálják, hogy a hamis vád esetén kivül még kétféle eset létezhet, t. i. colposus alaptalan feljelentés, (melyre a Btk. 260. §-a tényleg vonatkozik), és a bona fide alaptalan feljelentés. Daczára annak, hogy utóbbit — mint se nem dolosus se nem culposus cselekményt — a törvény nem akarhatja büntetni, némely curiai határozat ezeket is belévonja a 260. §. körébe.[2]

Szabad lesz két ide vágó curiai határozatra utalnom — a sok közül.

Egyik található a *Dtár* XXIX. 99. sz. a. A gazda feljelentést tett a cseléd ellen lopás czimén. Az eljárást megszüntették; a cseléd ekkor visszaforditotta a vádat s a gazda ellen rágalmazás czimén tett feljelentést. A két alsó fok felmentette, mivel «az észlelt jelenségek a károsult feltevése mellett látszottak bizonyitani s csak is beható helyszini szemle alapján lett kideritve, hogy a károsult feltevése nem állhat meg feltétlenül». A Curia elitélte, mert . . . . . «a Btk. 260. §-ában az ezen szakasz ismérvei közt felvett azon ténybeli elem, mely szerint az ezen szakasz alá eső rágalmazás csak azon esetben foroghat fen, ha a vád valótlannak bizonyult be, viszonyitva ezen szakaszt a Btk. 264. §-ához, tényleg bekövetkezik mindannyiszor, valahányszor a biróság a feljelentett és vizsgálat tárgyát képezett vádat jogilag valótlannak jogérvényesen, tehát végérvényesen kimondja.»

A másik eset a *Dtár* XXXI. 21. sz. a. található. A Curia itt is a két megszüntető határozattal szemben foglal állást. A határozat igy szól:

«. . . A kir. itélő tábla által a kir. törvényszék végzéséből elfogadott indokok közt előfordul, hogy a kir. törvényszék «a — — sértett fél, mint vádlott ellen gyujtogatás büntette iránt folytatott eljárást nem azért szüntette meg, mintha a feljelentést alaptalannak találta volna, hanem azért, mert a vád alá

[1] Az előbbi közl. l. a 23., 24., 25., 26. és 27. számokban.

[2] Ezen delictum az eredeti javaslatban mint a hamis vád egyik esete szerepelt. (217. §.). Az indokolás azt mondta róla: «További megkülönböztetés nem látszott szükségesnek, s különösen nem látszott szükségesnek a culpa fokait külön intézkedés tárgyává tenni.» Helyesen jegyzi meg *Vargha Ferencz* az enquête határozatainak birálatában, hogy a fentebbi mondatból az tünik ki, «miszerint a törvény alapgondolata az volt, hogy csak akkor legyen büntethető, ha a culpa fenforog.»

helyezésre elegendő jogszerü bizonyiték fen nem forgott, továbbá, hogy azon tényállás most sem változott meg, sőt a fenforgó gyanu ujabbi megerősitést nyert», végre «hogy — — feljelentésének valótlansága kimutatva nincsen.» Tekintve, hogy a vizsgálat szerint kétségtelen, hogy a kir. törvényszék 1890. évi deczember 1-én kelt 9398. sz. a. végzéssel — — akkori vádlott ellen a gyujtogatás és lopás büntette iránt folytatott bünvádi eljárást jogérvényesen megszüntette; tekintve, hogy a Btk. 264. §. 3. pontja értelmében az állitás vagy kifejezés valódiságának bebizonyitása ki van zárva, ha az állitott tényre nézve jogérvényes megszüntetési határozat hozatott; tekintve tehát, hogy a törvényhozás ezen mindenkit, a bíróságot ugy mint a magánfelet, egyaránt kötelező rendelkezésénél fogva az ártatlannak való nyilvánitással egyértelmü megszüntetési jogérvényes határozat után, egy korábbi ügyből folyó, de más személyre vonatkozó uj és külön ügyben azon személy, a ki ártatlannak jogérvényesen van mondva, gyanu alatt állónak nem mondható: az alsóbb foku bíróságok végzésének indokaiban felhozott és fentebb idézett indokok mellőztetnek.»

Ezen curiai határozatok tehát a vád valótlannak bizonyultával egyenlő hatályunak tekintik a megszüntetést és a felmentést. Nem azt keresi itt a biró, hogy valót mondott-e a vádlott és forgott-e fen dolus vagy culpa, hanem egyedül azt, hogy megszüntetés, illetőleg felmentés volt-e az általa kezdeményezett eljárás eredménye. A törvény által megkövetelt materialis ismérv helyébe formális ismérvet helyez és ezzel a büntetett cselekmények körét messze kitágitja.

Nehéz a helyzet kivált az inditványi büncselekményeknél. Itt az inditvány visszavonása esetében a megszüntetés tudvalevőleg legkevésbbé sem jelenti azt, hogy az illető nem követte el a cselekményt, s a feljelentő mégis sikerrel megtámadható rágalmazási váddal. Ha *A.* kasznár lopás miatt feljelenti *B.* ispánt és közös gazdájuk nem tesz inditványt, vagy megteszi ugyan, de visszavonja, ily esetben *B.* sikerrel támadhatja meg *A.*-t rágalmazás czimén. Sőt ha a Curia határozatát pontosan magyarázzuk, még maga az inditványt visszavont sértett fél is minden esetben sikerrel megtámadható rágalmazásért, mert a bíróság megszüntetési határozattal áll szemben és a curiai határozat által idézett 264. §. 3. pontja ide is vág. Elismerem, hogy vannak esetek, midőn az inditványt visszavonó fél is felelős rágalmazásért, mert az inditvány visszavonása folytán nem szabadulhat különbeni felelősségétől, de itt sem az a kérdés egyedül, hogy a bíróság kimondotta-e a megszüntetést, hanem hogy volt-e kellő alap a vád emelésére, vagy nem.

Különben igen sokszor a jegyzőkönyv szerkesztőjének hibájából származik a bíróság tévedésbe ejtése, s ez még inkább ovatosságra inthetné a bíróságokat. Ha valaki a hatóság tudomására hoz egy tényt és talán kifejezi abbeli gyanuját, hogy ki követte el, a jegyzőkönyvezető egész könnyedén beleveszi a *vád* szót és meg van az alap a rágalmazás miatt való elitélésre. A helyett hogy figyelmeztetnék a laikust szavainak horderejére és lehetőleg enyhitenék a felháborodásban használt kitételeit, a jegyzőkönyv szerkesztői gyakran még kategorikusabban fejezik ki az állitást, mint ő maga tette.

Mindez ellen az szokott felhozatni, hogy a Curia teljesülése volna hivatva e kérdésben rendet csinálni. Pár év óta azonban a Curia nem igen tart teljes-üléseket, bünvádi teljesülést pedig éppen nem. Alig marad tehát egyéb hátra, mint törvény utján segiteni a helytelen gyakorlaton. S ezt teszi a novella-javaslat.

A harmadik módositvány ezen fejezetben az, mely a becsületsértés büntetését szigoritja.

Általános az országban a panasz az ellen, hogy a büntetőtörvénykönyv a becsületsértés büntetéséül csak pénzbüntetést szab ki és a pénzbüntetés maximumát is tul alacsonyra, összesen 500 frtra, teszi. Teljesen igaza van e tekintetben a közvéleménynek. A becsületsértés olykor megérdemli a sulyos büntetést. De másrészt ezen büncselekmény rendszerint oly csekély sulyu, hogy a pénzbüntetés teljesen elég repressiót nyujt és csak kivételesen mutatkozik sulyos alakjában. A magyar Btk.-nak eddig nincs oly büntetési tétele, mely az ily kategoriának megfelelni képes volna. A magyar Btk. büntetési tételei mindannyian a sulyosabb büntetési nemből indulnak ki, és kivételesen mennek le az enyhébbre. Becsületsértésnél pedig oly büntetési tétel volna szükséges, melynél a rendszerinti büntetés enyhébb volna és a kivételes a sulyosabb; rendszerint pénzbüntetés, itt-ott szabadságvesztés-büntetés. Abból azonban, hogy eddig ily büntetési tétel nincs, nem következik, hogy nem is létezhet. A büncselekmények nem idomithatók egy kodex rendszeréhez. Ha szükségesnek mutatkozik, — különösen oly roppant gyakori büncselekmény számára, milyen a becsületsértés — valamely eltérő megállapitás, azt meg kell tenni. Maga a rendszer soha sem lehet czél; legfölebb csak eszköz vagy medium.

A német Btk. olykép segit magán, hogy a becsületsértésre alternativ büntetést állapit meg és első helyre teszi a pénzbüntetést, — ámbár ezen törvénynek rendszerében nincsenek meg rendszerint az alternativ büntetési tételek.

Részemről nem riadnék vissza az ily megállapitástól. De talán még pontosabban kifejezné a gondolatot, melyet fentebb jeleztem, az, ha első sorban pénzbüntetést mondana a törvény, és hozzátenné, hogy a Btk. 90. §-a esetében, vagyis ha a sulyositó körülmények tulnyomóak, bizonyos tartamu szabadságvesztés-büntetés szabandó ki.

A novella-javaslat nem ezt a módozatot követi. Az enquête ez iránti határozata nyomán külön választja a bántalmazással elkövetett becsületsértést a többi becsületsértésektől s az előbbire szabadságvesztés-büntetést állapit meg; az utóbbiakra nézve semmi változást nem javasol.

Határozottan hibásnak tartom a büntetés tekintetében e ketté osztást. Nem fogadhatom el, hogy a bántalmazással elkövetett becsületsértés a sulyosabb. Vannak szóbeli becsületsértések, melyek sokkal sulyosabbak ezeknél. Gondoljunk csak a nő elleni becsületsértés bizonyos fajára. S aztán az országos panaszok nem is a realis injuriák miatt merültek fel, hanem a szóbeliek miatt. A realis injuriák egyáltalán igen ritkán kerülnek bíróság elé; sőt némely néposztályok körében ezeket az aktusokat nem is tartják becsületsértőknek.

Abbeli nézetem támogatására, hogy a becsületsértések két faja egészben véve ugyanoly sulyosságu, nem kisebb tekintélyre hivatkozhatom, mint *Csemegi Károlyra*, a kodex nagyérdemü szerzőjére. A kodex-javaslatnak képviselőházi tárgyalása alkalmával ugyanis Markhót János képviselő azon módositást nyujtotta be, hogy «a ki más ellen meggyalázó cselekményt követ el, hat hónapig terjedhető fogházzal és 1000 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő». Erre Csemegi Károly államtitkár a következőket mondotta:

«Az eset, melyet a t. képviselő ur felhoz, az injuria realis, melyet nem lehet oly határozott körvonalak közé szoritani, hogy előtüntettessék, hogy tulajdonkép miből áll. Némelykor lehet ez igen csekély dolog, pl. oly valami, a mi közvélemény szerint feljogosit valakit, hogy egy másiknak szellemi tehetségét csekélynek tartsa, — igaz, lehet sulyosabb is — de épp azért, ha nem nyilvánosan terjeszti és nem sajtó utján történik a meggyalázás, ezen esetre a törvényjavaslat pénzbüntetést rendel, t. i. becsületsértési büntetést, a mint az jelenleg is hatályban van, csupán a maximum emeltetik itt fel. Hat hónapig terjedő fogház aránytalanul sulyos volna, mert *az injuria verbalisnak sokszor sulyosabb esetei lehetnének*, mint az injuria realisnak és igy az arány fel volna forditva. Mert nem mindig sulyosabb a sértés, ha valakit jel által teszünk csuffá, mintha ráfogjuk, hogy gazember és becstelen.»

*

Végül legyen szabad megjegyeznem, hogy a novellajavaslatban foglalt három hónapig terjedhető szabadságvesztés-büntetést tulhosszunak találom. Nem azon fordul meg a reform, hogy hosszu tartamu szabadságvesztés mondassék ki, hanem azon, hogy a vagyonosak ne érezzék magukat a becsületsértés tekintetében teljes biztonságban az által, hogy pénz lefizetése utján mindig megválthatják a cselekmény elkövetését. Arra, hogy a becsületsértésért eshetőleg kiszabott szabadságvesztés-büntetés hosszu tartamu is legyen, azt hiszem, nem szükséges sulyt helyezni.

Ellenben a pénzbüntetés maximumának tetemes emelése igenis nagyon kivánatos volna, hogy igy bizonyos egyének már a pénzbüntetéssel is érzékenyen sujthatók legyenek s a szabadságvesztés-büntetés valóban a kivételes esetekre szorittathassék. *Dr. Fayer László.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kereskedelmi ügynökök.

A kereskedelmi jognak az általános magánjogi judikaturára gyakorolt hatásával s az ebből származható formalismusnak veszélyeivel foglalkozott e lapok mult számának első czikke.

A következők talán adalékul fognak szolgálhatni a czikkiró azon álláspontja mellett, hogy helytelen, ha a biróságok egyes formalistikus jogelvek merev alkalmazása folytán a jogérzetnek meg nem felelő, méltánytalan itéleteket hoznak, de másrészt az itt tárgyalandó joganyag nem erősitheti meg azt a nézetet, mintha biróságaink — nem véve ki a kir. Curiát sem — ezen formalismus alól magukat mindig emancipálni tudnák.

Igen gyakran van biróságainknak alkalmuk azzal a kérdéssel foglalkozni, van-e joga az ügynöknek megbizója nevében ügyletet kötni, avagy csak közvetitik az egyes ügyleteknek megkötését és hogy az *ügynökök* jogcselekvényei mennyiben kötelezik azt, kinek részére ők az ügyleteket közvetik, illetőleg megkötik.

Kereskedelmi törvényünk nem tartalmaz az ügynökökre vonatkozólag semminemü speciális határozmányt, sem azt a kérdést nem érinti, hogy tekinthető-e az ügynök a törvény értelmében vett kereskedelmi meghatalmazottnak?[1]

Ujabban e kérdés mindinkább égető actualitással kezd birni, mert számos kereskedelmi vállalat, mint: biztositó társaságok, hitelszövetkezetek, nagyobb gyárak, nagykereskedőczégek nem állandóan alkalmazott kereskedelmi meghatalmazottjaik, utazóik, hanem esetről-esetre dijazott ügynökök által közvetittetik az ügyleteket.

Az ügynök esetről-esetre kapván a maga jutalékát, iparkodik minden módon, hogy minél több ügyletet köthessen.

Mindennemü előnyös igéretek, jutalmak, engedmények, hitelengedélyezések, fuvarelengedés, stb, kilátásba helyezése, illetőleg — rendszerint csak szóbeli — kikötése által rácsábitják a szegény vidéki népet a látszólag nagyon olcsó biztositásba, gépvételbe, szövetkezeti tagságba vagy egyéb ügyletekbe s a szerződő felek csak későn — gyakran az elvesztett per után — veszik észre, hogy ők tulajdonképpen csalásnak áldozatai.

Igen elterjedt az utóbbi időben a részletfizetésre való eladás és ezzel is nagyon sok visszaélés történik. Az ügynök más, sokkal hosszabb fizetési terminusokat igér, mint a minőket a kitöltetlenül átvett megrendelő jegybe vagy az esetleg kapott, ugyancsak kitöltetlen fedezeti váltókba utólag beir.

Ha azután az eladó fizetésre szólitja fel a vevőt, ez jogának érzetében tagadja azt meg s kész a per, a melynek folyamán ott a stereotyp kifogás, hogy az ügynök ténye nem kötelező a megbizóra (annál is kevésbé, mert némely esetben a megrendelőjegyen az ügylet érvénye az eladó czég jóváhagyásától van függővé téve) s az ügynöknél teljesitett fizetés nem bir az eladóra kiterjedő joghatálylyal.[1]

Még rosszabb helyzete van a vevőnek a váltóperben, a hol az alperes pl. a teljesitett fizetés kifogásának bizonyitására sem produkálhatván teljes bizonyitó erejü köz- vagy magánokiratot, sem *két helybeli* tanut (értsd a vállalat székhelyén, tehát legtöbb esetben Budapesten lakó tanut) nem nevezhetvén meg vagy 15-öd napra nem állithatván elő, a kifogás bizonyitása a legnagyobb rosszhisszemüséggel szemben is gyakran ugyszólván teljesen lehetetlen.

A kir. Curia ezen perekben csaknem állandóan azt a gyakorlatot követi, hogy az ügynökre nem alkalmazhatók a törvénynek a kereskedelmi meghatalmazottakra vonatkozó határozmányai és az ügynök tényei nem kötelezik a megbizót, csak azok jóváhagyása esetén.

«A kereskedői ügynökök a kereskedelmi ügyleteket rendszerint csak közvetitvén, különös megbizás nélkül valamely ügylet valóságos megkötésére jogosultsággal nem birnak; és csakis azért, hogy a megrendeléseket átveszik s azokat az illető kereskedőhöz juttatják, a keresk. törv. 43—45. §§-aiban emlitett kereskedelmi meghatalmazottaknak egyáltalában nem tekinthetők» (*Dtár* r. f. XXIV. 109.)

«A biztositó társaságok ügynökei kereskedelmi meghatalmazottaknak nem tekinthetők. ennek folytán ez iránti különös megbizás nélkül nem hitelezhetnek, sem fizetési határidőket nem engedélyezhetnek.» (437/88. sz.)

«A biztositási ügynökök a biztositási dijak felvételére jogosultsággal nem birnak.» (Jog. 1885. 182. lap.)

De a Curia ezen álláspontját a belőle folyó nagyon méltánytalan consequentiáknál fogva következetesen nem vihette keresztül. Egy határozatában kimondotta, hogy a «biztositás iránti ajánlat felvételénél az ügynök rendszerint mint a biztositó társaság megbizottja jár el, s az ily minőségben általa felvett s a biztositott által aláirt ajánlat tartalmának valótlansága a biztositó társaság irányában is bizonyitható.» (Magyar Igazságügy 1886. 130. l. Ellentétes határozat Jog. 1890. 197. l.)

A német judikatura sem mutat e kérdést illetőleg megállapodott gyakorlatot. Majd szükebben, majd tágabban magyaráztatik az ügynök hatásköre.

A német legfelsőbb birodalmi keresk. törvényszék egy izben kimondotta, hogy «az ügynök jogait a törvény nem szabályozván, azok a concret eset körülményei szerint birálandók el. Az egyes esetnél tehát vizsgálandó, hogy az ügylet megkötésére vagy csak üzleti összeköttetés létrehozására bir-e meghatalmazással.» (R. O. H. S. Entscheidungen II. k. 301. l.)

«Az ügynöknek adott meghatalmazás *éppugy, mint minden kereskedelmi meghatalmazás* halgatagon is történhetik. Ha pl. a képviselt ellenvetés nélkül türi, hogy az ügynök az ő képviselőjeként viselkedik, továbbá, ha több hasonló esetben jogcselekményeit jóváhagyja.» (Entscheid. II. kötet 330. l.)

«Az ügynök által a képviseleti jogositvány határai közt vagy világosan felismerhető módon a képviselt nevében

[1] A budapesti áru- és értéktőzsde ügynöki szabályzata szerint «az ügylet közvetitésével megbizott tőzsdei ügynök még nem tekinthető feljogositottnak arra, hogy fizetést vagy szerződésileg kikötött más szolgáltatást átvehessen. Azonban különös meghatalmazás nélkül is jogositva van a közvetités tárgyát képezett forgalmi tárgyak ellenértékét azon esetben átvenni, ha azok általa adatnak át.» A tőzsdei ügyletek sajátosságánál fogva ezen határozmányból a közönséges jogszokásra nézve semminemü analogiát következtetnünk nem lehet.

[1] Analog esetek megbeszélését l. Jogtudományi Közlöny 1891. 33. sz. és 1892. 11. számban.

eszközölt cselekmények a képviselt ellenében nyilvánitják hatásukat.»

A német gyakorlat ezen itélet szemelvényekből láthatólag ugy próbált segiteni a törvény hiányán, hogy a konkrét esetben a körülmények mérlegelése — tehát összetett bizonyitás — utján iparkodik kideriteni azt, hogy mi vélelmezhető: a meghatalmazási viszony-e, vagy pedig a puszta alkuszi viszony?

Csakhogy e módszer alapja és alkalmazási módja meglehetősen ingatag.

Véleményünk szerint az ügynökök jogkörének elbirálásánál azt kell döntőnek elfogadni, hogy vajon kereskedelmi meghatalmazottnak tekinthetők-e vagy sem, vagyis a kérdést ugy kell feltennünk, hogy hatáskörük azonos-e a keresk. meghatalmazottaknak a törvényben *vélelmezett* hatáskörével, vagy pedig esetről esetre kell vizsgálnunk a megbizó concrét utasitásait és magatartását és ehhez képes megállapitanunk azt, hogy hatáskörén belül járt-e el az ügynök vagy pedig azt tullépve, személyesen vonható csak felelősségre.

Mivel az ügynök és a megbizó közt állandó megbizási viszony áll fen (ha ily viszony nem konstatálható, akkor nincs is dolgunk tulajdonképpeni *ügynökkel*, hanem vagy egyszerü meghatalmazottal vagy pedig alkuszszal) és az ügynök felhatalmazása sokkal tágabb körü, mint az egyszerüen közvetitő szerepét játszó alkuszé, nincs ok, a miért az ügynököt fel ne ruházzuk a kereskedelmi meghatalmazottéhoz hasonló hatáskörrel.

Az ügyletet kötő felek egymással nem is érintkeznek, egymás viszonyait nem is ismerik s az óvatosabb vevő fél is méltán hiheti és hiszi a legtöbb esetben az ügynök magatartásából és egyéb körülményekből, hogy az ügynök épp ugy állandó alkalmazottja a másik félnek, mint akár a kereskedősegéd vagy utazó, tehát, hogy jogositva van mindazon jogcselekményeket teljesiteni, a melyeket egy közönséges kereskedősegéd vagy utazó teljesithet.

Miért is tennénk különbséget az állandóan fizetett kereskedelmi utazó és az állandóan alkalmazott, de esetenként dijazott ügynök hatásköre közt?

Azok a szempontok, a melyek általában a kereskedelmi meghatalmazottak és különösen az utazók jogkörének megállapitásában a törvényhozót vezették, midőn harmadik személyekre kiterjedő joghatálylyal bizonyos jogcselekvények teljesitésére felhatalmazottaknak *vélelmezi* őket a törvény, épugy fenforognak az ügynökök hatáskörének a konkrét esetben való megállapitásakor is, mint egyéb meghatalmazottak hatáskörének megállapitásánál.

Ennek a vélelemnek a felállitására azon jogpolitikai indok vezetett, hogy a főnök egyes utasitásait az ügyletkötő fél nem ellenőrizheti s ha perre kerül a dolog, rendszerint a biró sem fogja határozottan megállapithatni, hogy volt-e és esetleg mily feltételek mellett volt azon concrét esetben a meghatalmazottnak joga az ügyletet megkötni.

Az ügynökök igy kereskedelmi meghatalmazottaknak, illetőleg a telep helyén kivül müködők utazóknak tekintetvén s hatáskörük a törvény illető §-ai által körüliratván, elesnének mindazon controversiák, melyek jelenlegi judikaturánkat e kérdést illetőleg az élettől annyira elválasztják. Ügyletek kötésére, befolyó pénzek felvételére, hitelezés engedélyezésére, ügyleti feltételek megállapitására ugyanugy s azon határokon belül lennének jogositva az ügynökök, mint egyéb kereskedelmi meghatalmazottak.

Törvényeink s gyakorlatunk nem számolnak eléggé a kereskedelmi forgalomban járatlan s igy kevesebb óvatossággal biró vidéki földmivelő népnek értelmi viszonyaival s érdekeivel, mindig abból a feltételezésből indulván ki, hogy minden ügyletkötő fél kereskedő vagy legalább is ismeri a kereskedelmi forgalom szokásait és jogszabályait.

B.

A közigazgatási reformok sorrendjének kérdéséhez.

A «Magyar Közigazgatás» f. é. junius 12-iki számában dr. ifj. Lukács György ur tollából a közigazgatási reformok sorrendjével foglalkozó közlemény jelent meg. Minthogy ezen czikk irójának a közigazgatást és önkormányzatot teljesitő szervek feladataira s azok müködési módjaira, valamint a közigazgatási és önkormányzati tevékenység beosztására vonatkozó nézeteit sok tekintetben nem oszthatom, legyen szabad fejtegetéseire észrevételeimet előadnom.

A czikk alapeszméje az, hogy a közigazgatás rendezésének munkája legczélszerübben s ugy a közigazgatás, mint az autonomia tekintetéből legmegfelelőbben a közép hatóságok kiépitésével s illetőleg helyesebben a közigazgatásnak a vármegyékben való rendezésével kezdhető meg. «Ezzel lesz megalkotva a gerinczoszlop, mely köré a közigazgatási idegrendszer alá- és felfutó szálai bizvást csoportosithatók.» Ezen tétel bebizonyitása czéljából a czikk irója a kérdés megvilágitására nem egészen alkalmas indokoláshoz folyamodik. «Szükséges — ugymond — a középhatóságok első rendben való kiépitése, tekintsük azokat akár mint a közigazgatási szervezet alkotó részét, akár mint az autonom társadalmi köztevékenység képező tagozatát.»

Mindenekelőtt megjegyzem, miszerint azt, — hogy czikkiró a közigazgatásnak első sorban a vármegyékben való rendezését, egyfelől a közigazgatási szervezet, másfelől az autonomia szempontjából indokolja, — részemről a kérdés megoldása tekintetéből szerencsésnek épp oly kevéssé mondhatom, mint czikkének elején a közigazgatás reformjára vonatkozólag általánosságban tett ugyanily értelmü megkülönböztetését, a mely szerint két feladat várna megoldásra: «az egyik a közigazgatás rendezése, másik az autonomia szabályozása».

Sokkal helyesebb lett volna azt mondania, hogy a közigazgatási reform két feladatot, t. i. az állami közigazgatás és önkormányzat rendezésének munkáját foglalja magában. Igaz ugyan, hogy a közleménynek azon részében, a mely a rendezési sorrend kérdését az autonomia szempontjából vizsgálja, czikkiró teljesen az önkormányzati teendőkre van tekintettel, midőn azt mondja, hogy a «mult szempontjából hazánkban még az autonomia megjelölésére is az önkormányzat kifejezésével kell élnünk». De az önkormányzat és autonomia ezen azonositása a magyar közigazgatási jogélet szempontjából, a helyi igazgatás tényleg fenállott rendszerének félreismerésén alapul. Autonomia és önkormányzat a magyar jogfejlődés szempontjából sem azonos fogalmak. Ugyanis autonomia alatt mindig valamely magánjogi vagy politikai testületnek saját ügyeiben való önálló határozathozatali s intézkedési jogkörét kell érteni. Ellenben az önkormányzati tevékenység köre szélesebb. S ennek illustrálása czéljából, a nélkül, hogy az önkormányzatnak a politikai irodalomban rendkivül vitás fogalmi értelmezésébe bocsátkoznám, elegendőnek tartom egyszerüen azon teendőket felsorolni, a melyeknek végzése, a törvényhatóságok önkormányzati jogkörébe tartozik.

Önkormányzati jogánál fogva ugyanis a törvényhatóság *a)* saját belügyeiben önállólag intézkedik és határoz, *b)* szabályrendeleteket alkot, *c)* határozatait és szabályrendeleteit végrehajtja, *d)* tisztviselőit a törvényben megállapitott kivételekkel választja, *e)* az önkormányzat és közigazgatás költségeit megállapitja s a födözetről gondoskodik, *f)* gyakorolja a gyámhatóságot a törvény értelmében, *g)* a kormánynyal közvetlenül érintkezik.

Nem tudhatjuk ugyan, hogy a közigazgatás és önkormányzat reorganisatiója után ezen feladatok közül melyek fognak az önkormányzati tevékenység köréből kivétetni; de hogy az önkormányzat és autonomia akkor sem fognak azonos müködési tért jelenteni, erre nézve elég csupán azt felhoznom, hogy a rendezés után az önkormányzat egyik fontos elemét

az állami közigazgatás ellenőrzése fogja képezni, mely ellenőrzési jog pedig az autonom tevékenység körén kétségtelenül kivül esik.[1]

S most nézzük, hogyan igazolja czikkiró a közép-hatóságok első sorban való kiépitésének szükségét a közigazgatási szervezet szempontjából?

Szerinte a közigazgatás fogalmát a kormányzás, igazgatás és végrehajtás cselekvőségi körei alkotják. A kormányzás kijelöli a concrét állami feladatokat s az irányzás, utmutatás e munkáját a kormányhatóságok végzik. A kormány által megjelölt irányon belül a rendes közigazgatási müködés, az intézés a középhatóságoknak, nálunk a megyei központi s járáshatóságoknak feladata; s végül az intézkedő igazgatás akaratának érvényesitése, a rendelkezések foganatositása, a közigazgatási végrehajtás a harmadik feladat, a melynek végzésére a község hivatott. Minthogy tehát a középhatóságok a községekkel szemben a közigazgatás elhatározó, akaró müszervét képezik, a községek pedig az akaratorganum rendelkezéseinek foganatositására hivatott objectumok jellegével birnak és mert az akaratnak előbb meg kell születni, mint az akaratot végrehajtó mechanikus szerveknek, «ennélfogva a község, mint administrativ végrehajtási alakzat megépitésénél előbre való a szó legtechnikusabb értelmében vett közigazgatási hatóságoknak, azaz a középhatóságoknak rendezése». Megjegyzi azonban a közlemény irója, miszerint «abból, hogy előbbre való, nem következik, hogy nem lenne a község szervezésével együtt megvalósitható vagy megvalósitandó, sőt ez talán még czélszerübb lenne, csak az lenne hiba, ha a középhatóságok szervezése a községi szervezést követő, időszerint másodsorba tartozó feladatnak tekintetnék».

A közigazgatási és önkormányzati hatóságok cselekvőségi körének ezen präcisirozását sem a politikai irodalomban idevonatkozólag általában elfogadott elvekkel, sem a gyakorlati közigazgatási élet viszonyaival összeegyeztethetőknek nem tartom. Ezen állitásomat szabad legyen a hatalmi functiók megosztásának a politikai irodalomban jelenleg tulnyomóan elfogadott elmélete szempontjából igazolnom.

A hatalmi functióknak Montesquieu elmélete alapján eszközölni szokott felosztása szerint törvényhozó, végrehajtó vagy kormányzó és birói vagy jogszolgáltató hatalmat szokás megkülönböztetni. De ujabban általában helyesebbnek van elismerve s ezért mindnagyobb tért hódit az államhatalom kettős felosztásának elmélete, a mely felosztás az államot egyfelől mint akaró, másfelől mint cselekvő organizmust tekintve, ez alapon kétféle, t. i. törvényhozó és végrehajtó vagy kormányzó hatalmat különböztet meg. Amaz az állam akaratának közkötelező kinyilatkoztatását eszközli, emez pedig az állami akaratnak foganatositására s az államczéloknak a kijelentett állami akaratnak megfelelő módon való elérésére irányuló állami cselekvőségben, tevékenységben nyilvánul. A cselekvő állam tevékenysége aztán kétféle alakban jelentkezik, t. i. mint jogszolgáltatás vagy biráskodás és mint szorosabb értelemben vett végrehajtás vagy közigazgatás.

Nem áll azonban az, hogy ezen szorosabb értelemben vett végrehajtás vagy közigazgatás körén belül még szorosabb értelemben vett végrehajtásról, illetve igazgatásról lehetne szó oly értelemben, hogy amannak végzése a közép-hatóságok, emezé pedig a községek, mint alsófoku hatóságok kizárólagos cselekvőségi körét képezné.

[1] Érdekesnek tartom itt felemliteni, hogy a közigazgatásnak és önkormányzatnak a vármegyékben való rendezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmával Vadnay Andor a képviselőház mult évi junius 1-én tartott ülésén mondott beszédében a közigazgatás, önkormányzat, és autonomia fogalmait fejtegetve, főképen azt hangsulyozta, hogy ezen alapfogalmakkal mennyire nincsenek tisztában azok, a kik az autonomiát és önkormányzatot egy jelentésünek veszik. Vadnay szerint az autonomia nem is politikai, hanem magánjogi fogalom, a melynek «a közigazgatással és annak reformjával, mint politikai problemával, sem dolga, sem érintkezése nincsen».

Azt elismerem, hogy a szükebb értelemben vett kormányzás az állam központi vagy legfelsőbb közigazgatási hatóságának, a miniszteriumnak feladata, a mely mint legmagasabb vezérlő, felügyelő és ellenőrző hatóság, a concret állami feladatokat kijelöli, azok megoldása czéljából utasitásokat, rendeleteket ad az alsóbb hatóságoknak, a melyek azokat végrehajtani s közigazgatási tevékenységükben ezen utasitásokban, rendeletekben foglalt elveket megtartani kötelesek.

De aztán a végrehajtás az összes többi hatóságok kötelessége, tehát ép ugy feladatát képezi az a megyének, mint a törvényhatósági joggal felruházott városoknak és a községeknek. Mert igaz ugyan, hogy ezen végrehajtás tekintetéből a megye és község teendői más természetüek, de azért a megyék a kormány utasitásainak foganatositásában, — vagy a mint azt a czikk irója nem egész szabatosan mondja, — a «közigazgatási végrehajtásban» szintén közremüködnek.

Ennélfogva ugy a megye, mint a község egyaránt végrehajtó közigazgatási szervek s csak azt lehet mondani, hogy a közvetlen végrehajtás, azaz a kormány és megye rendelkezéseinek s a község által saját helyi ügyei igazgatására nézve hozott szabályoknak a külvilágban való közvetlen foganatositása képezi a községi administratio egyik kiváló jellegét. Helytelen tehát az alsófoku hatóságok rendszerét, mint puszta «mechanicus szervezetet» fogni fel s azt állitani, hogy azok rendes közigazgatást nem teljesitenek, mert hiszen nézetem szerint maga a közvetlen végrehajtás is a rendes közigazgatás alkatelemét képezi.

A közlemény irója különben ezen állitását arra alapitja, hogy a középhatóságok a községhez viszonyitva az akaró, elhatározó szervek, a községek pedig ezen akaratorganumok intézkedéseinek foganatositására hivatott «administrativ végrehajtási alakzatok». Azt hiszem, miszerint a vármegyéknek a községekkel szemben akaró organumok gyanánt való felfogását czikkiró ugy akarja érteni, mert főkép igy értheti, hogy a megyék a helyi ügyek intézése czéljából statutumokat alkothatnak, a melyek a községek által végzett igazgatásban kötelező szabályok gyanánt tekintendők s foganatositandók. Ez igaz, de ez a községi igazgatás feladatkörének csak egyik alkatelemét képezi, mert a községnek magának is van statutumalkotási jogköre s ezen hatóságánál fogva alkotott szabályokat az általa végzett igazgatásban ép ugy foganatosithatja, mint a megyei határozatokat; tehát ily szempontból még a községet is lehet akaró organumnak tekinteni. S viszont a megyéket a fent előadottaknál fogva teljes joggal megilleti nézetem szerint az «administrativ végrehajtási alakzat» elnevezés, melyet czikkiró egyedül a községre vél alkalmazhatónak.

Valószinüleg a legkitünőbb közigazgatásjogi irónak, Stein Lőrincznek a községi igazgatásról szóló elmélete vezette a közlemény iróját a községeknek kizárólagos végrehajtási alakzatok gyanánt való felfogására. Pedig e tévedést elkerülhette volna, ha figyelemmel átolvassa Beksics Gusztávnak «Közigazgatásunk reformja és nemzeti politikánk» czimü müvét, a melynek a községi szerkezetről szóló VI-ik fejezetében a kiváló publicista azt mondja, hogy «Stein Lőrincz hatalmas elmélete a községekről két nagy hibában szenved. Az első az, hogy a községet tartja a végrehajtás kizárólagos organumának, s hogy a végrehajtás csak autonom közegek által történhetik. A második abban nyilvánul, hogy átalában a községet tartja az önkormányzat főorganumának s a területi kormányzatot ez elv keresztülviteléhez képest vagy egészen kizárja vagy nagyon háttérbe szóritja».

Minthogy tehát az administrativ tevékenység beosztására, illetőleg a különböző fokozatu közigazgatási és önkormányzati szervek feladatainak s müködési körének megjelölésére nézve a czikkiró által kifejtett elveket sok tekintetben nem oszthatom, sőt mint előadtam, azoktól többnyire eltérő

felfogásban vagyok, természetes, hogy a közigazgatás és önkormányzat rendszerének a vármegyékben való megkezdését, illetőleg első sorban a középhatóságok kiépitésének szükségét ezen indokolás alapján kellőleg beigazoltnak nem tekinthetem.

Sokkal szerencsésebbnek mondhatom, de azért teljesen magamévá nem tehetem a közlemény irójának azon fejtegetéseit, a melyek a kérdésnek az autonomia szempontjából való vizsgálatára vonatkoznak

Az autonomia fogalmát az iró czikkének ezen részében a mult szempontjából ugyan, de azért «egészen napjainkig», az önkormányzattal azonosnak tekinti s illetőleg azt tartja, «hogy a mult szempontjából hazánkban még az autonomia megjelölésére is az önkormányzat kifejezésével kell élnünk, minthogy a multban a közigazgatás az autonom társadalom kezében levén, az önkormányzat ugy szólván az egész közigazgatást felölelte magába s igy ezen, az önkormányzat valódi fogalmán tul széles önkormányzati hatáskör egészen felszitta az autonom jogkört». Ezen önkormányzat fejlődése, — igy okoskodik tovább a czikkiró, — egész napjainkig a közép formatiókban található s ezen municipális önkormányzat minden köztevékenységet absorbeál s mellette még a községi autonomia is elenyészik vagy jelentéktelen.

Már fentebb előadtam, hogy az autonomia és önkormányzat nem azonos fogalmak; most csak azt kell hozzátennem, hogy e két fogalmat nem lehet azonositani a mult szempontjából sem. Igaz, hogy a kettő közt, — főleg 1848 előtt éles különbséget nem tettek, — de azért a mai tisztázottabb jogfogalmak alapján a szorosabb autonom jogkört az önkormányzatban foglalt többi tevékenységektől a mult szempontjából is ép ugy megkülönböztetjük, mint a közigazgatás jelenleg fenálló rendszerében. De nem is tudom elképzelni, miért lehetne azon körülményből, hogy a multban megyéink önkormányzati jogköre a mainál szélesebb volt, azt a következtetést vonni le, hogy az autonomia a mult szempontjából az önkormányzattól nem különböztethető meg. Hiszen ha a megyét önkormányzati jogkörénél fogva jelenleg megillető teendőkhöz — a melyeket fentebb egyenkint elősoroltam — többet adunk is, azért ezen kiszélesitett önkormányzati körben a szorosan autonom tevékenység határait csak oly szabatosan megjelölhetjük, mint a hogy az szükebb önkormányzati hatáskör mellett eszközölhető volt, annyival is inkább, mert autonomia és önkormányzat nem egymást kizáró, ellentétes fogalmak, hanem, — mint azt a törvényhatóságok önkormányzati teendőinek fenti elősorolása is bizonyitja, — a magyar jogfejlődés szempontjából az autonomia az önkormányzati jogkörnek egyik alkatelemét képezi s igy azon sajátos felszivódási processus, a melynek alapján az autonomia czikkiró szerint ezen, valódi fogalmán tul kiszélesitett önkormányzati hatáskörben megsemmisitettnek vagy jelentéktelennek, tehát az önkormányzattól megkülönböztethetetlennek tekintendő, a magyar közigazgatási élet történeti fejlődése alapján aligha constatálható.

Ez az, a mit a közleménynek a reformok sorrendjével az autonomia, illetőleg önkormányzat szempontjából foglalkozó részére a magyar közigazgatási élet viszonyai, valamint az önkormányzatnak szerintem helyes értelmezése alapján megjegyzeni szükségesnek véltem.

Mindazokra, a miket czikkiró erre vonatkozólag közleményének befejező részében még elmond, csupán egy megjegyzésem van, mely azon hangzatos kifejezésre vonatkozik, «hogy még ma is a törvényhatóságokban lüktet nálunk a helyi élet, ide füződnek az érdekek szálai». Hogy miért van ez igy, azt a czikkiró körülményesebben nem magyarázza; de azt hiszem, miszerint ezen állitása akként formulázva is tökéletesen találó lesz, hogy «a községekben is lüktet a helyi élet s ide is füződnek az érdekek szálai».

Azonban ezen egyetlen, nem éppen szerencsés kifejezéstől eltekintve, az iró czikkének hátralevő részében legsikerültebben érvel álláspontja mellett s különösen egyetértek vele arra nézve, — a mi különben a képviselőházban tavaly lefolyt közigazgatási vita alkalmával, valamint a politikai irodalomban is többször hangsulyoztatott, — hogy t. i. a közigazgatás és önkormányzat rendezésénél meg kell gondolni, hogy mi az, a mit a megyei önkormányzat tartalmából decentralizálhatunk s az alsóbb szervek feladatkörébe juttathatunk.

A sorrend kérdésével nagyon könnyü tisztába jönni, ha azt a magyar államélet történeti fejlődése alapján vizsgáljuk. Mert leghelyesebb és legtermészetesebb a reformok azon sorrendje, mely a történeti alakulás folyamatát tartja szem előtt. «Közigazgatási reformunk alapja csak a történeti fejlődés és a nemzeti momentumok tiszteletben tartása lehet.»

Theoretice a közigazgatás és önkormányzat legtermészetesebb fundamentumának a községet kell mondanunk. A magyar állam közigazgatási és önkormányzati szervezetének fejlődésénél azonban ezen elv nem érvényesül. Mert a magyar közigazgatás és önkormányzat történeti alapja elejétől fogva a vármegye s illetőleg a magyar államéletben a területi igazgatás rendszere érvényesül és ez a rendszer az uralkodó kezdettől fogva; ennek mintájára alakult s igy jórészt a megyei önkormányzat utánképzése gyanánt tekinthető a községi administratio rendszere. Tehát a fejlődés egészen más irányban történt, mint Angliában, a hol az önkormányzat sulypontja a községi igazgatáson fekszik.

És mert a területi igazgatás rendszere a multban annyira tulnyomó volt, hogy a vármegyék a maguk számára egyrészt az állami feladatok jelentékeny részét, másrészt a községi önkormányzat számos functióját lefoglalták: ezen általuk végzett állami teendőknek az állami szervek hatásk rébe utalása képezi a reform egyik részét, a megyei önkormányzat tartalmából a községet illető elemek decentralizálása pedig a másik problema. Tehát mindkét feladatnak, vagyis ugy az állami közigazgatás, mint az önkormányzat rendezésének sikeres megoldása egyaránt azt követeli, hogy a reform a megyei administratió szervezésével kezdessék meg, mert különben sem az állami közigazgatás, sem a községi önkormányzat körét nem vagyunk képesek szabatosan meghatározni.

Természetes egyébiránt, hogy mivel egy nagyszabásu reorganisationalis alkotásról van szó, a melynek alkatrészei egymással a legszorosabb összefüggésben vannak: a fődolog az egész uj szervezetnek körvonalaiban való megalkotása; s ebből kifolyólag a megyei közigazgatás és önkormányzat rendezésének eredményei, — mint ez illetékes helyről is kifejezetten elismertetett, — «teljes értékükben csak akkor fognak érvényesülni,» ha a községi administratió megfelelő átalakitása is keresztülvitetik.

Dr. Kérészy Zoltán

Különfélék.

— **Rövid terminus.** Ügyvédi körökben élénk helyesléssel találkozott egy fővárosi járásbiróságnak julius 6-án hozott végzése, melylyel a közismeretü stereotyp okok egyike miatt halasztást kérő alperesi ügyvéd halasztási kérelmére a folytatólagos tárgyalást másodnapra, julius 8-ára tüzte ki. Ha minden esetben ily eljárást követnének biróságaink, akkor a halasztások száma csakhamar a legszükségesebb minimumra redukálódnék s a per is kevesebb volna.

— **A kereset kijavitásáról** a perrendtartás csak azt az intézkedést tartalmazza, hogy az ellenbeszéd előterjesztéséig eszközölhető; annak módját azonban nem irja elő. A rendes eljárásban két mód van gyakorlatban, t. i. vagy u. n. *külön* jegyzőkönyvet vesz föl felperes a pertárban az ellenirat beadása

előtt, vagy pedig kérvény utján javitja ki a keresetet. Egy esetben az történt, hogy alperes periratában nem nyilatkozott egy olyan döntő körülményre, a mi a kereset kijavitásáról fölvett külön jegyzőkönyvben foglaltatott, és az sem volt tisztába hozva, hogy alperes tényleg nyert-e tudomást a kereset kijavitásáról. Vita tárgyát képezte, figyelembe veendő-e az oly ténykörülmény, a melyről a másik fél az eljárás rendes módja szerint nem értesült. A rendes eljárás szabályozásánál ugyanis a törvény szól ugyan a külön jegyzőkönyv felvételéről, de miután az irásbeli eljárásban a periratváltás a rendes módja a tárgyalásnak, ilyen külön jegyzőkönyv fölvétele csak ott foghat helyt, ahol a törvény azt előirja. Könnyen megtörténhetik az is, hogy a perfelvétel napján a felek nem egyszerre jelennek meg; előbb jön felperes, a ki keresetét egy külön jegyzőkönyvben kijavitja, azután jön alperes, kivel a pertárnok a jegyzőkönyvet nem közli és a ki a nélkül, hogy a kereset kijavitásáról tudna, beadja elleniratát. Ily eshetőségek elkerülése végett czélszerübb, de a rendes irásbeli eljárás szabályainak megfelelőbb is, ha a kereset kijavitása kérvény utján terjesztetik elő, és pedig a kereset formájára, két példány és felzettel, melyre a bíróság végzést hoz, melylyel a kérvényt elfogadja, annak első példányát pertári kezelés végett a pertárnoknak adja ki, másod példányát pedig alperesnek kézbesitteti. Ez a mód azért is helyes, mert a bíróságnak minden esetre tudomást kell vennie a kereset kijavitásáról, már csak a hatáskör vizsgálata tekintetéből is, mert előfordulhat, hogy a kereset a kijavitás folytán már nem is tartozik az illető bíróság hatáskörébe, és erről a bíróság, ha a per rendes uton tárgyaltatik, csak a tárgyalás befejeztével értesül.

— **Az igazságügyminister** megengedte, hogy a budapesti kir. itélő tábla elnöke kiselejteztesse az elnöki irattárban őrzött sürgető kérvények közül azokat, melyekkel az érdekelt felek a budapesti kir. itélő tábla előtt folyamatban volt ügyek soronkivüli elintézését az 1869. évtől az 1891. év végéig terjedőleg szorgalmazták. Felhivta tehát a kir. itélő tábla elnöke a hivatalos lapban közzétett hirdetéssel mindazokat az érdekelt feleket, a kik ilyen sürgető kérvényeket adtak be és azokat visszavenni kivánták, hogy az iránt egy havi határidőn belül a budapesti kir. itélő tábla elnökségénél jelentkezzenek, mert különben a kérvényeket, mint értéktelen papirokat árverés utján fogja eladatni.

— **A tanukul beidézettek s kihallgatottaknak a bünvizsgálat teljes mellőzésével való vád alá helyezése.** A szolnoki kir. *törvényszék* halált okozott sulyos testi sértés büntettével vádolt H. F. bünügyében a kir. ügyész inditványára a bizonyitási eljárás adatai szerint terhelő körülmények felmerülése folytán a végtárgyalásra tanukul beidézett M. L. s több másoknak vád alá helyezését elrendelte. A budapesti kir. *tábla* a törvényszék végzését *hivatalból megsemmisitette* s utasitotta, hogy vádlottak ellen a végtárgyaláson felmerült gyanu folytán a vizsgálatot rendelje el. «Mert M. L. stb. a H. F. elleni bünügyben a megtartott végtárgyaláshoz nem mint terheltek, hanem mint tanuk idéztettek, s nem mint terheltek hanem mint tanuk lettek kihallgatva. Midőn ily körülmények közt a kir. törvényszék a tanukként kihallgatottakat, a kik ellen vizsgálat elrendelve nem volt s kik terheltek minőségében kihallgatva sem lettek, a vizsgálati eljárás mellőzésével vád alá helyezte, az által az alaki jognak oly lényeges rendelkezését sértette meg, hogy szabálytalan eljárását hivatalból meg kellett semmisiteni». (1892. évi május 4. 3558. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

— **Közkereseti vagy betéti társaság** ellen hozott marasztaló határozat alapján a német kereskl. törvény területén — valamint minálunk is — nem szoktak végrehajtást elrendelni a személyesen felelős czégtagok magánvagyonára, és igy ezek ellen mindig uj pert kell inditani. Ezen a gyakorlaton rést ütött az osztrák legfőbb bíróságnak f. é. 5770. sz. a. hozott határozata. Egy betéti társaság az ellene inditott per folyama alatt czégét törültette, ugy hogy az itélet hozatalakor a társaság már nem létezett. A bécsi kereskedelmi törvényszék elrendelte a végrehajtást a személyesen felelős czégtag ellen; ezt a határozatot a másodbíróság megváltoztatta, azzal a szokásos indokolással, hogy a czégtagnak lehetnek esetleg személyes kifogásai a követelés ellen, a melyeket csak külön perben érvényesithet. A legfőbb bíróság azonban az első határozatot hagyta helyben, azon az alapon, hogy a czégtagok, a czéget a törvényesen előirt felszámolás nélkül törültetvén, és a társasági vagyont magánvagyonukkal egyesitvén, maguk álltak a hitelezőkkel szemben a társaság helyébe, és igy az utóbbi ellen hozott itélet alapján a személyesen felelős czégtag ellen végrehajtásnak van helye.

— **Dr. Herbst Ede,** az osztrák képviselőháznak most elhunyt kitünő tagja, az első polgári miniszterium igazságügyminisztere, hosszabb ideig a büntető-jog tanára volt a lembergi és prágai egyetemeken, mielőtt az alkotmányos æra megkezdésével parlementáris pályára lépett. Nagy tekintélynek örvendett mint jogi iró is; 1858-ban megjelent büntetőjogi *commentárja* még ma is irányadó az osztrák bíróságok gyakorlatában. Ezenfelül irt egy «Bevezetést az osztrák bünvádi eljárásba» és számos kisebb értekezést.

— **A parlamenti viszonyok** helyes tárgyalása található fel *Figdor* Zsigmondnak *Parlamentswissenschaft* czimü munkájában. Különösen tüzetesen fejtegeti az utóbb megjelent kötetben a parlamenti taktika problemáit.

— **A XXII. német jogászgyülés,** mely mint már jeleztük, f. é. szeptember 7-ike és 10-ike közt Grázban fog megtartatni, a most közzétett programm szerint három osztályban 13 kérdés fölött fog tanácskozni. Kiemeljük ezek közül a következőket:

Ajánlatos-e a végrehajtás alóli kivételek elvileges szaporitása, esetleg oly irányban, hogy a lefoglalhatlan minimum intézménye általánositttatik?

Mit kell azon visszaélésekkel szemben tenni, melyek a részletügyleteknél kifejlődtek?

Az eskükinálás helyett a feleknek tanukénti kihallgatása hozassék-e be a polgári perben?

Kivánatos-e a szabadság- és pénzbüntetések közti viszony tekintetében fenálló szabályok módositása?

Ajánlatos-e a szabadságvesztés-büntetések végrehajtásának szigoritása, az osztrák javaslat mintája szerint?

Mily eljárás ajánlható ott, hol az ártatlanul elitélteknek a törvény kártéritést biztosit, ezen igény érvényesitésére?

— **Windscheid-ról** azt irták a német lapok, hogy egészségi okokból már a most elmult tanév végével nyugalomba vonul. Ezzel szemben a lipcsei egyetem jogkari dekánja kijelenti, hogy a hirneves pandectista a jövő félévben is megtartja felolvasásait. Windscheid, a ki most 75 éves, már 52 év óta egyetemi tanár; a lipcsei egyetemen 1874 óta müködik.

— **Német büntetőtörvény-kommentárok.** *Az Olshausen-féle* nagy büntetőjogi kommentár legközelebb negyedik kiadásban jelen meg. A harmadik alig két év alatt fogyott el. A *Rüdorff*-féle kommentár most jelent meg szintén negyedik kiadásban, *Stenglein* által átdolgozva. Mindezeken tultesz az *Oppenhoff*, a mely tizenkettedik kiadását érte meg. Valamennyi közt legterjedelmesebb az itt első helyen emlitett; a legtöbb esetet pedig a legsommásabban karolja fel a legutóbbi s kétségkivül ez az oka a nagy elterjedésének.

— **Az angol birák** hozzá vannak szokva, hogy az esküdtek jogkérdésekben a tőlük vett kitanitáshoz alkalmazkodnak. Némelykor azonban mégis megesik az ellenkező. Wills londoni biró előtt ez évi junius hó végén egy emberöléssel vádolt egyén ügye tárgyaltatott. A vádlott verekedés közben olyan sérülést okozott ellenfelének, mely rendes körülmények közt komoly bajt nem okozott volna, de a jelen esetben a sértettnek valamely betegsége folytán halálossá vált. A biró kitanitotta az esküdteket, hogy a vádlottat ily körülmények közt is vétkesnek kell nyilvánitaniok, de az esküdtek rövid tanácskozás után ellenkező értelmü verdictet hoztak. Erre Wills biró kijelentette, hogy ilyen eset még soha sem fordult elő nála, és hogy az esküdtek lehetetlenné teszik neki az igazságszolgáltatást, ha jogi kérdésekben nem fogadják el az ő kitanitását. Az esküdteket azonnal elbocsátotta és uj esküdtszéket állittatott össze. A fölmentett vádlottnak ez természetesen már nem árthatott. Az elbocsátott esküdtek távoztak, a nélkül, hogy eljárásukat — a mint Angliában hasonló esetben tenni szokták — kimagyarázták volna.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 29. sz. Budapest, 1892. julius 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Magánjogi irodalmunk. *mm.* — Jogászegylet és Jogászgyülés. — Észrevételek a Btk. és a Kbtk novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Jogirodalom:* A kereskedelmi szerződések és a legnagyobb kedvezés elmélete. Irta Schrant M. *x.* — *Törvénykezési Szemle:* Az okirathamisitás kihágása a büntető-törvénykönyveket módositó javaslatban. VARGHA FERENCZ kecskeméti kir. ügyésztől. — Ügyvéd-gyülés. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Magánjogi irodalmunk.

A Jogászegyletnek a Jogászgyüléssel tervezett egyesitése általában rokonszenves fogadtatásra talál és mint oly eszme üdvözöltetik, mely megvalósulása esetén megfeneklett magánjogi irodalmunkat uj életre fogja kelteni.

Az eszmét e tekintetből különösen szerencsésnek kell tartanunk, mert ha csakugyan az lesz a hatása, ugy mai helyzetünket tekintve, valóságos hivatást fog az egyesült testület betölteni.

A megalkotandó polgári törvénykönyv szükségképi előzményének, egy egészséges alapra fektetett magánjogi elméletnek a megteremtése immár elodázhatatlan feladat. Szemben a codificationalis mozgalmakkal ugyanis, minden leplezgetés kerülésével be kell vallanunk, hogy magánjogi irodalmunk messze távol áll attól a szinvonaltól, hogy a polgári törvénykönyv megalkotásánál a törvényhozás elhatározásainak a szükséges alapot szolgáltathatná. Sürgetjük, égető szükségnek, tovább nem halasztható munkának mondjuk a magánjog codificatióját. És ha valami tervezet napvilágra kerül, általános az aggodalom, a félelem, hogy a tervezetből még törvény is válhatik. Valami bizonytalanság vehető észre a kedélyeken és határozatlanság a kritikában. Mi más ennek az oka, mint hogy alig van a magánjognak csak egy intézménye is, mely körül a nézetek annyira megállapodtak, a vélemények annyira tisztultak, hogy törvényerőre volnának emelhetők.

Az bizonyos, hogy culturális életünknek nincs tere, melyen annyira hátramaradtunk volna. A nemzeti virtus, mely «jussát nem hagyja», csak a végletekig vitt perlekedésben nyilvánul; szellemi életünket jóformán érintetlenül hagyja. Mintegy elfecsérli erejét az élet mindennapi küzdelmeiben, ugy hogy nagyobb, maradandó alkotásra képtelen lesz.

De nemcsak hogy nagyobb szabásu alkotásokat, önálló tudományos vizsgálódásokat nem mutathatunk föl, de még csak annyira sem vagyunk, hogy legalább a doctrina irányáról és törekvéseiről alapos, beható ismertetésekkel rendelkeznénk. Vagy hol van csak a nyoma is irodalmunkban annak az iránynak, mely a modern gazdasági élet követelményeit igyekszik megvalósitani.

De hol is kalandozunk, mikor csak ott tartunk, hogy még a magánjog terén is, — egyedül a civilisált népek közt, — a jogegyenlőség elveiért kell az elhatalmasodott felekezetiségi velleitások ellenében küzdenünk.

Még kirivóbb szinben tünik föl helyzetünk, ha azt a haladást látjuk, melyet a jog másik terén, a kriminalistika terén tettünk.

Az a nagy átalakulás, melyen a büntetőjog átmenőben van, készen talál bennünket. Nem merül föl eszme, törvényhozási munkálat, mely nálunk visszhangot nem keltene, hivőkre, terjesztőkre nem találna. A reformirány koripheusai közt tudományos világunk egy-egy tagja mint uttörő szerepel.

A kriminalistika terén észlelhető eme mozgalomnak szükségkép kihatással kell lenni magánjogi irodalmunkra is. A mint megvolt e hatása másutt, nálunk sem maradhat el. Csak tekintsünk át Németországba, a melynek a befolyása alul ugy sem tudtuk magunkat még máig sem emancipálni. Azt hiszszük, igazat kell adnunk azoknak, kik a büntetőjogban érvényesült reformirányra vezetik vissza a német doctrinában végbement átalakulást és az előtérben álló codificationális mozgalmakat.

Annak az elhatározó befolyásnak, melylyel oly szellem, mint Savigny birt, tulajdonitható a magánjogi elméletnek az az alakulása, mely utána észlelhető. Távol attól, hogy codificationális törekvéseknek anyagul szolgáljon, tisztán elvi constructiók, önkényes elméletek felállitásában és abban remekelt, hogy a logika megdönthetetlennek tartott axiomáiból minél többet csempészszen be a rendszerbe. Mióta a codificationális mozgalmak megindultak, ez az irány alábanyatlott.

A doctrinában az a szerencsés fordulat állott be, hogy legfőbb, lehet mondani kizárólagos feladatának, a törvényhozási munkálatok előkészitését tartja. Romanisták és germanisták vállvetve küzdenek e téren. A romanisták most töltik be tulajdonképeni hivatásukat, a római jogászok örökbecsü tanaival szállva sikra a törvényhozás meggyőzése végett. De nem ugy mint eddig, hogy a római jogászok tanait, abból az eszmekörből, melyben mozognak, kiragadva, önkényes elméletek rendszerébe szoritották, hanem a maguk mivoltában, az élettel való kapcsolatukban dolgozva föl azokat. Nem a logika megdönthetetlennek mondott és tévedést éppen ez által fölidézett tételein sarkall már nálunk a jog rendszere, hanem az élet ezernyi változataival való megalkuvás utján a gyakorlati alkalmazás tüzpróbáján keresztülment, sokszor a dogma rovására construált szabályokon épül föl. Nem a logikai bizonyosság, hanem a czélszerüség, a társadalmi és forgalmi életnek való megfelelőség a próbaköve az elméleteknek. A logika már csak az elvek szabatos formulázásában és a rendszer kiépitésében fontos tényező, de nem az elvek megalapitásában. Egyszóval, felismerésére jutottak annak, hogy a jogtudomány valójában gyakorlati tudomány, mely hivatását akkor és annyiban tölti be, ha az életnek alkot.

Ugyanaz az irány, mely a kriminalistika terén érvényesült, mely a «Begriffsjurisprudenz» labyrinthusán átgázolva, az emberi társaságnak a természettudományok módszerének alkalmazásával felismert szükségletei szerint állapitja meg elveit. Mindkét irány közös törekvése a törvényhozási reformok megalkotását elősegiteni.

Egyszóval, az *elméletet* ez idő szerint a *törvényhozási szempontok uralják.*

Ha ez az irány ott, hol a scholasticismus legszebb győzelmeit aratta és a legnagyobb szellemeket is meghóditotta, keresztültörte magát, nálunk éppen minden küzdelem nélkül is érvényesülhet. Talán nem tévedünk, ha a magánjogi doctrina terén való hátramaradottságunkat jórészt annak az

idegenkedésnek tudjuk be, melylyel a magyar szellem az élettől elvont, mintegy a levegőben függő eszmék irányában viseltetik, mig a reformirány éppen ellenkezőleg conveniál jogi felfogásunknak.

Az elmélet ezen alakulása folytán tartjuk időszerünek, sőt szükségesnek a Jogászegyletnek a Jogászgyüléssel való egyesülését. A törvényhozási szempontok érvényesitésére a Jogászgyülés különösen alkalmas elemeinél és szervezeténél fogva. Az intéző körök feladata lesz a szervezést helyes munkamegosztással akként vinni keresztül, hogy a Jogászgyülésen a polgári törvénykönyv összes alapvető intézményeinek irányelvei jelöltessenek meg, azok tudományos megalapitása és azok alapján a rendszer kiépitése pedig a Jogászegylet hivatásában álland.

Mondanunk sem kell, hogy eredményt csak az összes hivatásos tényezők vállvetett együttmüködése esetében várhatunk.

Talán tulságba is estünk, ha az aránylag csekély jelentőségü, egyszerü szervezeti kérdéshez füzzük e megjegyzéseket. De meggyőződésünk, hogy ha a szervezet életképesnek bizonyul, és az intéző körök a szervezés stadiumán tul is fentartják érdeklődésüket, az eredmény el nem maradhat. A Jogászegyletnek és a Jogászgyülésnek az egész országra kiható szervezete fölkeltheti az egész jogászvilág érdeklődését és a két egylet derék multja biztositék arra, hogy a kezdeményezés, mely kebelökből indul ki, fiaskót nem vall. *mm.*

Jogászegylet és Jogászgyülés.

Az Ügyvédek Lapja néhány megjegyzéssel reagál multkori czikkünkre, a melyben a *Magyar Jogászegylet* és a *Magyar Jogászgyülés* egyesülését javasoltuk. Az Ügyvédek Lapja nincs megelégedve a Magyar Jogászegyletnek sem vezetőségével, sem kifejtett munkásságával. Kárhoztatja, hogy a Magyar Jogászegylet csak a büntetőjog terén fejt ki müködést és a magánjogot elhanyagolja, és oda concludál, hogy ilyen egylettel a Jogászgyülésnek kár volna egyesülnie.

Az Ugyvédek Lapja által alkalmazott mérték, a melylyel a Jogászegylet müködését méri, nagyon helytelen. Tudományos egyletek müködése leginkább abban állhat, hogy azokat, a kik tudományosan müködni képesek, serkentsék, buzditsák, nekik teret adjanak és azoknak, a kik a tudományos munkásság eredményei iránt érdeklődnek, az eredményeket hozzáférhetőkké tegyék, és egyáltalán bizonyos eszméket terjessszenek a közönségben.

Ha az Ügyvédek Lapja czikkezője igazságos akart volna lenni a Jogászegylet és vezetősége iránt, akkor el kellett volna ismernie, hogy az egylet vezetősége megtesz minden tőle telhetőt azon irányban is, hogy a tudományos müködést, a mennyire lehet, serkentse és hogy az egyes jogtudományi szakok ápolása az egyletben egymással egyensulyban maradjon. Az egylet vezetősége időről-időre kérdéseket tüz ki és felszólitja tagjait nemcsak általánosságban, hanem egyénenkint is arra, hogy azokat megvitassák. És, a mint az Ügyvédek Lapja czikkezője tudhatná, a most bezárult év elején az egylet vezetősége éppen a czélból, hogy a büntetőjognak tulnyomóvá váló müvelését ellensulyozza, kérdéseit csupán a magán- és közjog teréről választotta és tagjait csupán ezek megvitatására szólitotta fel. Nem is lehet mondani, hogy a felszólitás eredménytelen maradt, mert ennek köszönhetjük Concha Győző felolvasását az államhatalmak megoszlásának elveiről, a melyről az Ügyvédek Lapjának czikkirója elfelejt megemlékezni. De mit tehet ennél többet bármely egylet vezetősége? Az, hogy ily felszólitások daczára, — a melyeket az egylet az idén meg is ismételt, — csupán egy magánjogász, Schwarz Gusztáv, volt az, a ki egy kérdést az egyletben megbeszélt,[1] és a kiről az Ügyvédek Lapja szintén megfeledkezik, nem az egylet vagy a vezetőség hibája, hanem csupán a jogi szakokban uralkodó irány ez idő szerinti jellegének következménye, (miről különben első czikkünk bővebben szól). Ne a Jogászegyletet okolja tehát laptársunk, hanem a civilistákat, kik peres aktáik elhagyására reá nem birhatók, és kik nem csak Jogászegyletben, de másutt sem dolgoznak irodalmilag.

Az Ügyvédek Lapja persze még azt is szemére veti az egyletnek, hogy a censura jogát nem gyakorolja és minden — illetékes egyéntől jövő — értekezést felvesz kiadványai közzé. Mi azt hiszszük, hogy az egyletben uralkodó ezen szokás éppen annak bizonyitéka, hogy igazi tudományos szellem hatja át az egylet müködését. Ez nem a kritika hiánya az egyletben, hanem azon felfogás eredménye, hogy tudományos munkák értéke felett nem valamely egylet szavazása, hanem az egész közönség itélete a legjobb biró. És a Jogászegylet kiadványai mutatják, hogy ezen liberális módszer mellett a tudományos müködés és a kiadványok szinvonala egyáltalán nem csökken, sőt el van ismerve, hogy a Jogászegylet füzetsorozata határozottan értékesebb mint a Magyar Tudományos Akadémiának hason irányu füzetes vállalata, melyre pedig az Aadémia nagy összegeket költ.

Hogy az értekezéseken a tárgyalási mód különböző, az önkényt következik abból, hogy a börtönügyi bizottságba nem-jogászok, orvosok, lelkészek, stb., is megválasztattak, s azt hiszszük, hogy a jog problemáinak megoldása csakis nyerhet, ha a jogászoknak sikerül a szélesebb társadalmi osztályokat is bevonni vitáikba.

A mi a könyvkiadó vállalatot illeti, erről régóta folynak tárgyalások az egyletben. De vállalkozót eddig az egylet nem tudott találni, mivel anyagi eszközökkel aránylag csak csekély mérvben járulhatna a vállalathoz.

Azon véleményünket különben, hogy a Jogászegylet jobban megfelel hivatásának, mint a Jogászgyülés, még azt Ügyvédek Lapja sem tagadja, vagy legalább is a Jogászgyülés müködésében dicsérni valót szintén nem talál. Ebből pedig azt lehetne következtetni, hogy a kölcsönös erősödés végett az Ügyvédek Lapja is az egyesülés mellett fog állást foglalni. De nem; az Ügyvédek Lapja hibákat talál mindkét egyletben és ennek constatálásával megelégszik. Mi pedig azt hiszszük, hogy ha igaz volna mindaz, a mit az Ügyvédek Lapja a két testületről elmond, akkor azok egyesülése még inkább kivánatos volna.

[1] Hogy Schwarz Gusztáv előadása az egylet kiadványai közt eddig nem jelenhetett meg, szintén nem az egylet vezetőségén mult.

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

VIII.

A Btk. 291. §-a annyiban módosul, hogy a pénzbüntetésnek mint mellékbüntetésnek 100 frtos minimumát a javaslat megszünteti. Ugyanezen módositást viszi keresztül a 314., 418. és 419. §-okon.

Mindez felesleges volna, ha a kir. Curia ugy magyarázta volna a törvényt, a mint annak szerkezete megköveteli. Az 5 évig terjedhető fogházban megállapitott büntetés, a 92. §. alkalmazásával, kiszabható egy forint pénzbüntetésben; teljes séggel nem volt tehát semmi akadálya annak, hogy a 100 frttól 1000 frtig terjedhető pénzbüntetés mint mellékbüntetés, szintén a 92. §. esetében, 100 frtnál kisebb összegben szabassék ki. Ha csak a törvény a mellékbüntetés tekintetében nem tiltotta meg kifejezetten. Már pedig a törvény ezt nem teszi. Minthogy tehát a Btk. seholsem mondja, hogy a 92. §. határozmányai csakis a főbüntetésekre vonatkoznak, következik ebből, hogy valamint a pénzbüntetésnek mint főbüntetésnek minimuma a 92. §. esetében megtörik, ugyanannak kell történnie a mellékbüntetés minimumával is.

[1] Az előbbi közl. l. a 23., 24., 25., 26. és 27. számokban.

A kir. Curia az ellenkezőt vallja s «vezérlő» gyakorlata létre hozta az ily büntetés-kiszabásokat: vádlott elitéltetik *egy* forint pénzbüntetésre mint főbüntetésre és *száz* forint pénzbüntetésre mint mellékbüntetésre. Ha a 92. §.-t már nem birják kiküszöbölni a törvényből, legalább megnyirbálják a hol csak valamikép tehetik, még ily büntetési curiosumok árán is, milyen a fent jelzett.

Érdekes analogon mutatkozik a 437. §.-ban, hol a (fő-) büntetés 100—1000 frtig terjedhető pénzbüntetés. A 92. § hallgat arról is, hogy ott, a hol csak pénzbüntetés van a törvényben megállapitva, a büntetés kisebb lehet mint a speciális minimum. És mégis aligha fogja valaki állitani, hogy itt a 100 forintnál kevesebb nem szabható ki. Ha azonban a pénzbüntetésnél mint főbüntetésnél a biró alábbszállhat a minimumon, lehetetlen ugyanezt megtagadni tőle a mellékbüntetésnél. A mennyiben pedig a 437. §.-ban sem mondhatna ki a biró 100 frtnál kevesebbet, akkor a novella-javaslat, ha következetes akarna maradni, itt is kénytelen volna kitörölni a törvényből a minimumot.

Annyit a curiai mesterséges szigoritás minden esetre használt, hogy a novella-javaslat a pénzbüntetés tekintetében átment a minimum-nélküliség álláspontjára.

A Btk. 302. §.-hoz javasolt módositás nem mondható lényegesnek. De helyesnek sem. A testi sértés vétségét a szabadságvesztés-büntetés mellett minden esetben pénzbüntetéssel is sujtja a törvény. Csakis a 302. §. második bekezdésében, midőn a testi sértés vétsége felmenő ágbeli rokonon követtetik el, hiányzik a törvényben a pénzbüntetés mint mellékbüntetés. A Curia 37. sz. teljes-ülési határozata pótolta az állitólagos hézagot és kimondotta azon törvénymagyarázati tekintetben horribilis dolgot, hogy ha a §. első bekezdése szabadságvesztést és pénzbüntetést mond ki, akkor a pénzbüntetés a csak szabadságvesztés-büntetést kimondó második bekezdésre is kihat, «mivel a büntető rendelkezéseknek ugyanazon szakaszba foglalása által ezen szakasz mindkét bekezdésének rendelkezései egy szorosabb egységgé alakitvák»; ha tehát a második bekezdés nem szól a pénzbüntetésről, ez nem azt jelenti, hogy nem akarja kiszabatni, hanem hogy az első bekezdésnek a pénzbüntetésre vonatkozó rendelkezéseit «érintetlenül hagyja». Szemben áll azonban ezzel az, — a mi a kir. Curia teljes-ülésének figyelmét ugy látszik kikerülte — hogy ezen két rendelkezés csak utólag és egészen esetlegesen jutott együvé ugyanazon §.-ba. Az eredeti javaslat külön §.-okba foglalta; megmaradt ez igy a képviselőházi megállapitások alkalmával is; csak midőn a főrendiház az uj 307. §.-t igtatta ezen fejezetbe s ezen uj §. miatt nem tartották tanácsosnak a kodex további részeinek §.-ait a tárgyalások ily előrehaladott stadiumában átszámozni, a képviselőház a jogügyi bizottság javaslatára összevonta a 302. és 303 §.-okat s ezzel helyet csinált a 307. uj §.-nak. Az anyaggyüjtemény egész világosan megmondja (II. 544. l.), hogy csak ezért történt az összevonás, és ime a Curia teljes-ülése pár évvel később a két határozmánynak egy §.-ba foglalásában mélységes tudományos rendszert lát és következtetéseket von — természetesen, mint mindig és mindenütt, a törvény szigoritására.

Midőn a novella most már a törvénybe akarja igtatni a 302. §. második bekezdése számára is a pénzbüntetést mint mellékbüntetést, ezzel ugyan desavouálja a teljes-ülés indokolását, mert ha az indokolás alapos, akkor felesleges a törvénybe felvenni a határozmányt, de érdemileg a hézagot mégis fenforgónak elismeri.

Szerény véleményem szerint a második bekezdésből joggal maradt ki a pénzbüntetés. Midőn a fiu megveri az apját és a fiut megbüntetik, akkor ha pénzbüntetés is szabatik ki, ezt rendszerint az apa fizeti. Az apa tehát a mellett, hogy a fia testi sértést követett el rajta, még a büntetés egy részét is viselné. Ezt akarhatta kikerülni a törvényhozás, midőn a büntetési tételből itt kivételesen kihagyta a pénzbüntetést.

Egyébiránt a novella ezen módositványt csak azon czimen teszi meg a 302. §.-on, mivel ezen §.-t különben is megtoldja egy uj bekezdéssel, melyben a törvény által alkotott testületeknek, hatóságoknak és ezek küldöttségének tagjai ellen hivatásuk gyakorlása közben követtetik el a testi sértés. A novella szerzője ugyanis azon eljárást követi, hogy ha egy §.-ban, néhol egy fejezetben, bizonyos módositásokat megtenni kénytelen, akkor ezen §.-nak, illetőleg fejezetnek többi részein is megteszi a kivánatos módositásokat, még ha ez utóbbiak csekély jelentőségüek is, vagy talán csak irályiak. Nem osztom a novella igen tisztelt szerzőjének ezen véleményét. Sokkal megfelelőbb volna, ha a novella csak szorosan vett feladatára szoritkoznék és mellőzne minden ilyen különben is csekély gyakorlati jelentőségü mellék-pontot.

A 308. §.-ban is csak járulékos módositványt vélek feltalálni, mert fontosnak ugyancsak nem mondható.

A 308. §. tudvalevőleg redukált büntetési tételeket tartalmaz azon esetre, ha a sulyos testi sértés büntette többek bántalmazásából származott és ki nem tudható, hogy ki vagy kik okozták azt. A sulyos testi sértés vétségére és a könnyü testi sértés vétségére a §. határozmánya nem vonatkozik; tehát a tettes ki nem tudása esetében büntetés nem szabható ki. A novella siet a «hézagot» betölteni. Szerintem itt sincs hézag. A törvény a miatt nem büntet ily esetben, mivel az eredmény sokkal kisebb sulyu, sem mint hogy a törvényhozó indokoltnak tartotta volna eltérni azon elvtől, hogy csak akkor büntet, ha tudja, ki követte el a cselekményt. Arra t. i. hogy a 308. §.-nak kétségkivül kivételes intézkedése alkalmazható legyen, megkivánja, hogy a rendszerint verekedésből beállott eredmény halál vagy legalább is sulyos testi sértés legyen. Egyébként néha a Kbtk. 75. §.-a alkalmazható.

Szemben áll ugyan itt is egy fatális teljes-ülési curiai határozat, a 13. számu.

Ez a határozat abból, hogy a 308. §. a két kisebb testi sértésről hallgat, nem azt következteti, hogy a tettes nem tudatván, a büntethetés megszünik, hanem hogy a törvény a részességi büntetéseket akarta alkalmazni és csak a 302. §. büntetési tételeinek keretén belől veendő figyelembe, hogy tulajdonkép nem tudjuk, ki a részes. Egyedüli támpont, ugy mint a fentebb tárgyalt 37. sz. határozatnál is láttuk: a törvény hallgatása.

A logikus törvénymagyarázat ugyan azt tartja, hogy ha a büntető-törvény hallgat, ebből az következik, hogy a törvényhozó nem akar büntetni, a curiai teljes-ülés logikája azonban megköveteli a törvényhozótól, hogy nyilatkozzék kifejezetten, mikor nem akar büntetni, mert hallgatását büntetni akarásnak veszi.

Csakis ezen fejére állitott törvénymagyarázatnak tulajdonitható, hogy a novella ilyen kérdésekkel is kénytelen bibelődni. A novella-javaslat határozmányainak nagy része elmaradhatna, ha a kir. Curia bünügyi szakosztálya elhatározná magát tizenkét év óta hozott teljes-ülési határozatainak rendszeres átviszgálására és a tarthatlanok elejtésére.

Legközelebb áttérek a lopás fejezetének tárgyalására, mely a novella-javaslat fő-anyagát képezi.

Dr. Fayer László.

Jogirodalom.

A kereskedelmi szerződések és a legnagyobb kedvezés elmélete. Irta Schrant M. Fenálló szerződéseinkre való tekintettel átdolgozta Dr. ifj. Emich Gusztáv, Budapest 1892. Az Eggenberger-féle könyvkereskedés kiadása.

E czimmel jelent meg *dr. ifj. Emich Gusztáv* kereskedelmi miniszteri fogalmazó átdolgozásában *Schrant*-nak «System der Handelsverträge und der Meistbegünstigung» czimü

*

német munkája, melyet az átdolgozó a mi törvényhozásunk anyagának ismertetésével és az osztrák-magyar monarchia kereskedelmi politikájának történetével bővitett ki. A munka inkább a kereskedelmi politika, mint a kereskedelmi jog szempontjából fejtegeti ugyan a kereskedelmi szerződések tekintetében felmerülő kérdéseket, mindazonáltal a jogászra nézve is érdekkel bir, mert az e tárgyban felmerülhető különféle jogi kérdéseket csak az alapul fekvő bonyolult viszonyok ismerete alapján lehet megfejteni. De különben is a jogászat ujabb fejlődésének egyik jellemvonása az, hogy kezd többet törődni az állami müködések tartalmával, mint korábban és azok ismeretét az alaki szabályok ismerete mellett egyenranguan követeli meg. A jelen munka a nemzetközi kereskedelmi jog anyagát foglalja magában, és politikai és nemzetgazdasági fejtegetései között érdekes jogintézmények leirását is adja. Igy például jogi szempontból is nagyon érdekes azon kereskedelmi politikai intézmény, melyet a *legnagyobb kedvezés* intézményének neve alatt ismernek a kereskedelmi szerződések. Ez abban áll, hogy a szerződő államok szerződésileg biztositják egymást arról, hogy minden tarifális előny, melyben bármely más államot részesiteni fognak, egymást *ipso facto* meg fogja illetni. Ezen elvnek természetesen különfélekép módositott alakjai kerülnek bele a nemzetközi szerződésekbe, de maga az elv azért érdekes, mert a nemzetközi jogelvek egyik legkifejlődöttebbikét képezi. Gyakorlati szempontból kevésbé fontos, de a nemzetközi jog és az emberi haladás szempontjából az előbbinél is fontosabb tény az, melyet a munkából szintén megismerünk, hogy t. i. némely ujabb kereskedelmi szerződésben ki van kötve az, hogy vitás kérdések nemzetközi választott bíróság által döntetnek el. Ugy látszik, a kereskedelmi forgalom igényei képesek voltak e kérdésben is megtörni a diplomatia nemzetközi hagyományait és a kereskedelem kifejlődött viszonyai a nemzetközi jogban is képesek oly haladás inditó okát képezni, mint a magánjogban. *X.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az okirathamisitás kihágása a büntetőtörvénykönyveket módositó javaslatban.

A legujabb novellatervezet több nagyfontosságu határozmánya mellett kiváló sulyt helyezek a Kbtk. 71. §-ának módositott szövegére, mert ez a törvény mostani szövegét nemcsak kibőviti, hanem abba oly elemeket is belevisz, melyek ott sehogy sem helyezhetők el.

A javasolt szövegezés igy hangzik:

«71. §. A ki alkalmazás, eltartás vagy segélynyerés czéljából, vagy a hatóságok, vagy magánosok félrevezetésére hamis utlevelet, katonai elbocsátó levelet, iparkönyvet, cselédkönyvet, igazoló vagy *iskolai bizonyitványt* készit, vagy a valódit meghamisitja, vagy ily hamis vagy meghamisitott okiratot használ vagy ilynemü valódi bizonyitványt másnak neve alatt vagy *más ravasz fondorlattal* kieszközöl, vagy a másnak számára kiállitott valódi okiratot a maga részére használja: egy hónapig terjedhető elzárással büntetendő.

Az elősorolt cselekmények két hónapig terjedhető elzárással büntettetnek, ha valaki államvizsgáról, jogtudori szigorlatról, birói, ügyvédi vagy más képesitő vizsgálatról szóló bizonyitvány tekintetében követi el őket, vagy ha e vizsgálatokat másnak neve alatt teszi le.

A mostani szöveggel egybevetve a tervezetet, a következő változás észlelhető:

1. a képesitési bizonyitvány helyett iskolai bizonyitvány tétetett;

2. a hamis bizonyitvány megszerzésénél uj elkövetési módként vétetett föl a «*ravasz fondorlat*».

3. a második alinea a kihágás tényálladékát kiterjeszti azon esetekre is, midőn a hamisitás tárgyát: a) *államvizsgáról;* b) *jogtudori szigorlatról;* c) *birói;* d) *ügyvédi;* e) *vagy más képesitő* vizsgálatról szóló bizonyitvány képezi; *f)* vagy ha e vizsgálatok másnak neve alatt tétetnek le.

Mint látjuk, a Kbtk. 71. §-ának mostani szövege annyira kibővült, a kihágás tárgyai oly szertelenül megszaporodtak, hogy mig a *mostani* jogállapot szerint ezen specialis kihágás *főkép* a koldusokra, cselédekre s mesterlegényekre vonatkozott, jövőre — bátran elmondhatjuk, — hogy ezen egyénekkel egyforma bánásmódban részesülnek azok is, *a kik hamis bizonyitvány alapján a birói székbe jutnak, vagy az ügyvédi karba fölvétetnek.*

A Jogtudományi Közlöny f. évi 25. számában közlöttekből (199. lap), ugy látszik, hogy ezen módositás alapját azon fölterjesztés képezte, melyet a *budapesti egyetem tanácsa* hasonló visszaélések megtorlása tárgyában a miniszteriumhoz intézett.

A Kbtk. 71. §-ának módositott szövegéhez csatolt indokolásból kitünik, hogy ezen módositás azért történt, mert az, a ki az uj szövegben meghatározott hamis bizonyitványokat kiállitja, vagy a ki más helyett tesz vizsgát, sem a Btk. 400. sem 391. §-a alapján nem büntethető, *mert a cselekményből senkire sem háramlik vagy háramolhatik jogsérelem.* Másrészt nem is volna méltányos, hogy az ilyen: «*magában véve aljas lelkületet el nem áruló cselekmény közokiratthamisitás gyanánt büntettetnék*».

Már most kijelentem, hogy sem a javaslat *szövegével, sem annak indokolásával* nem értek egyet. Ebből folyólag, hogy a szerintem téves jogszabályban azt, a mi nem helyes, kimutathassam, az ezen állitásom bizonyitására vezetendő tételeket kell kifejteni.

Vagyis ki kell fejteni.

a) A *jogsérelem fogalmának* tartalmát az okirathamisitásnál,

b) az okirathamisitás által elkövetett kihágás határait.

ad a). Bátran elmondhatjuk, hogy ma is érvényes és érvényes fog lenni mindig a római jognak azon tanitása, mely szerint: *Non punitur falsitas in scriptura, quae non solum non nocuit, sed nec erat opta nocere».*

Kétségtelenül helyes a javaslat indokolásának ama kijelentése, mely szerint sem a Btk. 400., sem annak 391. §-a nem alkalmazható akkor, ha a jogsérelem lehetősége is ki van zárva. Csak az a baj, hogy eme kijelentés elvontan helyes ugyan, de sem az *ügyvédi*, sem a *birói* vizsgálatról kiállitott hamis bizonyitványokra nem alkalmazható: mert itt megállapitható a jogsérelem *potentialitása* s eme *potentialitás* valóságos jogsérelemmé is átalakulhat.

Hogy mikor forog fen *jogsérelem* okirathamisitásnál, arra azt válaszolhatjuk, hogy jogsérelemről ezen büncselekménynél *csak* akkor szólhatunk, ha az *okirat* valamely jog vagy jogviszony *bizonyitására alkalmas.* Ha az *okiratnak* nincs ilyen tartalma, akkor a hamisitott *irat* az okirathamisitásnak sem lehet alkalmas tárgya.

A törvény a jogsérelem tárgyát a magánokirathamisitásnál közelebb meghatározza, midőn a 402. §-ban kijelenti, hogy a büncselekmény sulyossága egyedül *azon vagyoni érték nagyságától függ*, melyet a hamisitványban foglalt *jog* vagy *kötelezettség* representál.

Tehát magánokirathamisitásnál a cselekmény büntetendősége mindig attól függ, hogy a hamisitvány vagyoni *értékkel biró* jogok bizonyitására használtatik-e fel. Másként van a dolog a közokirathamisitásnál; s pedig ugy a *materiális*, mint az *intellectuális* közokirathamisitásnál. Itt a törvény nem vonja meg a jogsérelem határait, miből folyólag minden egyes esetben külön kell a büntetőbirónak vizsgálni azt, hogy a hamisitványból *háramlott* vagy *háramalhatott-e* valakire jogsérelem? De soha sem szabad szem elől téveszteni

azt, hogy itt *bármily* — tehát *nemcsak* vagyonjogi — sérelem alkateleme lehet az okirathamisitásnak.

Olshausen ezen tételről szólva, kiemeli, hogy a jogilag relevans tényektől jól meg kell különböztetni azokat, melyek pl. történelmi, vagy müvészeti jelentőséggel birnak ugyan, de jogok vagy jogviszonyokkal semmi vonatkozásban nincsenek. A kiváló kommentátor idézett szavaiból is kitünik, hogy a *jogsérelem* fogalmát csak a *jogból* s a jogviszonyokból vezethetjük le. *Ha valamely tény egy bizonyos vonatkozásban a jog által nem szabályoztatik, az ilyen viszonylat a jog előtt közömbös; következőleg az ilyen tény a concrét vonatkozásban a jogsérelemmel semmi nexusba sem hozható.*

Ebből korántsem következik az, hogy bizonyos *jelenség* vagy *tény* jogi vonatkozásba soha sem hozható; ellenkezőleg, minden jelenség annyi féle vonatkozást tüntet fel, a hány szempontból azt vizsgáljuk.

Tehát, hogy a jogsérelem *lehetőségét* meghatározzuk, mulhatlanul szükséges egy bizonyos jelenségnek azon *viszonyban való* vizsgálata, melyről tudni akarjuk, hogy támadásnak kitéve jogsérelmet idézhet-e elő *valakire* nézve vagy sem.

Sulyt kivánok itt helyezni arra, hogy a jogsérelemnek *mindig* bizonyos *személyre* vonatkozólag kell jelentkezni. Ezt könnyen kimutathatjuk, ha a *jogi érdekeket* kissé közelebbről veszszük szemügyre.

Liszt a jogi érdekről azt mondja, hogy ez nem egyéb, mint *azon érték, melyet valamely változás bekövetkezése vagy be nem következése egy bizonyos jogalanyra feltüntet. Gareis pedig jogi érdeknek tekinti: «die Beziehung zwischen dem das Bedürfniss fühlenden Menschen und dem Objecte, nach welchem das Bedürfniss besteht und empfunden wird»*.

Bárhogy definiáljuk is az *érdek* fogalmát, annyiban igazat kell adnunk *Lisztnek*, hogy az érdek a jogalanyra mindig egy bizonyos *értéket* jelent, melynek nagysága és minősége mindig az alany *szükségérzetétől függ*. A szükségérzet számtalan forrásból fakadhat; gyökerezhetik az az erkölcsben, æsthetikai érzetekben. physiologiai okokban stb., de az bizonyos, hogy a jogalanyoknak egymáshoz vagy dolgokkoz való viszonya csak *addig* representál bizonyos értéket, a meddig ama vonatkozásban a *hasznosság* felismerhető. A hol a hasznosság megszünik, ott *érdekről*, következőleg jogilag védett érdekről sem szólhatunk.

Ebből magyarázható meg például az, hogy a *res nullius* vagy még inkább az *elhagyott* — de nem az elveszett — dolgok miért nem képezhetik büncselekmény tárgyát.

Egyszerüen azért, mert az ilyen dolgok és a jogalany közt, a *hasznosság* szempontjából semmi viszony nincsen.

Már most, az itt kifejtetteket alkalmazva az okirathamisitásra, mindig azt kell vizsgálni, hogy a *bizonyitásra* rendelt okiratok oly *viszonyt bizonyitanak-e, mely viszony a hasznosság szempontjából, valamelyes értéket representál* akár egy jogalany, akár a közület irányában. Ha annak az okiratnak ilyen tartalma van: akkor az jogi érdeket tüntet fel, mert a jog minden érdeket védelmez, a mely az *emlitett vonatkozásban értékes*. Már fentebb emlitém, hogy a *közokirathamisitásnál* megkivánt *jogsérelemnek* nem kell vagyoni értékkel birni; bármily *hasznossági* érték elégséges a tényálladék megállapitásához; tehát a *materialis* javakon felül, az itt tárgyalt jogsérelemhez elégséges a *moralis* javak sérelme is.

Vajon megtagadnánk-e a jogvédelmet akkor, ha az a ki megfertőztetés büntette miatt ül a vádlottak padján, hamis községi bizonyitványt készitene, s azzal azt bizonyitaná, hogy a megfertőztetett kis leány *feslett életü*. Vajon tagadható-e hogy itt fenforog a *morális jogsérelem ?*

Ezeket szem előtt tartva, azt hiszem, nem lehet vitatni hogy fenforog a *jogsérelem* akkor is, midőn birói vagy ügyvédi diploma meghamisitása forog szóban. Csak azt kell kifejteni, hogy mi itt a *jogvédelem*, s ebből folyólag a *jogsérelem* tárgya. Az imént emlitett példában, a kis leánynak *joga* van ahoz, hogy ő neki olyan erkölcsi értéket tulajdonitson a társadalom s annak minden tagja, a milyennel tényleg bir; és hogy ennek megfelelőleg, ezen erkölcsi értékhez képest mindenki *külső tisztelettel* legyen iránta. A kis leány becsületének ebben rejlik morális *hasznossági értéke;* s éppen azért, mert annak értéke van, az jogilag védelmezendő, tehát az *jogi érdek*, s igy annak megsértése jogsérelem.

Hogy az emlitett diplomák meghamisitása esetén mi a *jogsérelem*, erre azt válaszolhatjuk, hogy a társadalomnak az *érdeke* megkivánja, hogy bizonyos állásokat *csak* oly egyének töltsenek be, a kik az előirt képzettséggel birnak, s mely képzettséget az arra hivatott organumok által kiállitott bizonyitványnyal tudják is igazolni.

Ha már most valaki ezen, a *társadalom rendezettsége által* megkövetelt föltételeket, hamis bizonyitványnyal igazolja, akkor a társadalomnak jelzett *érdekét* sérti; miután pedig ezen érdeket a jog védelmezi, ebből következik, hogy ezen érdek sérelme: *jogsérelem.* Ily értelemben itélt a *párisi* semmitőszék 1835 febr. 28-án 1863 deczember 24-én. — *Garraud*, a ki ezen itéletekre hivatkozik, azokhoz következő megjegyzéseket füzi: «La cour de cassation trouve, avec raison le préjudice, dans ce fait que la société ayant intérêt à ce que les diplômes soient délivrés à ceux-là seuls qui les méritent, est lésée dans ses intérêts généraux, lorsqu'un incapable se crée frauduleusement un titre de capacité». (Traité etc. III. 217. lap.)

ad b). A kifejtettekből látható, hogy a javaslat indokolása a *jogsérelem* fogalmát nagyon is szükre szoritja, midőn abból indul ki, hogy az itt megbeszélt esetekben nincs jogsérelem. A mily szükmarku volt ebben a kérdésben, ép oly indokolatlanul bőkezüen bánt el azon esetekkel, melyeket a Kbtk 71. §-ának keretébe felvett.

A *közbiztonság* elleni kihágás (71. §.) egy privilegisált esete az okirathamisitásnak. Az állam itt *tisztán subjectiv* szempontból indul ki, midőn az okirathamisitás minden kellékével biró tényálladékot kihágásként bünteti, s azon imperativumot állitja fel, hogy a 71. §-ban meghatározott enyhe büntetéssel büntetendők azok, a kik az okirathamisitást «*alkalmazás, eltartás vagy segélynyerés czéljából*» követik el.

A mint látjuk, eme *kivételes* enyhe intézkedés indoka nem más, mint *Darwinnak* egyik alaptétele, t. i. a létért *való küzdelem.* Bármily méltánylandó is ezen élet-törvény, azt a végtelenig érvényesiteni nem lehet.

A létért való küzdelem privilegisálása a kivételes intézkedést csak addig indokolja, mig a jogsérelem alárendelt jelentőségü; s a társadalomban visszatetszést, s felháborodást nem idéz elő. Ha a törvényhozó ilyen eseteket is privilegisál, *akkor az egyén czélját föléje helyezi a társadalom érdekének; s az egoistikus inditó okot fontosabbnak jelenti ki a társadalmi rendnél, s a jog követelményénél.*

A Kbtk. 71. §-ában felsorolt okiratok meghamisitása *egyedül* a jelzett subjectiv indokból büntettetik kihágásként; de korántsem azért, mintha ezen *hamis okiratok* jogsérelem előidézésére teljesen alkalmatlanok volnának. Ezen kivételes intézkedés statuálásánál a törvényhozó két egymással szemben álló érdeket egyeztetett össze. Ezen érdekek egyike a *hamisitó* egoistikus érdeke, a másik a köz- vagy magánérdeket *sértő*, vagy *veszélyeztető* jogsérelem, mely a cselekmény okozatát képezi. Az előbbi *indok irgalmat*, az utóbbi *büntetést* követel a törvényhozótól.

Ha a létfentartásban gyökerező motivatio *oly hatalmas volna*, mint a közvetlen s jogtalan támadás, mely javaink védelmezésére indit s mely a benne rejlő kényszeritő ható erőnél fogva a büntetés jogosultságát, *a jogos védelem* indokából kizárja: akkor a létért való küzdelem ható ereje által létrehozott büncselekmény is büntetlenséget vonhatna

maga után. Csakhogy, mig a jogos védelemnél az *önvédelem* ellenállhatlanul cselekvésre sarkal, a létért való küzdelemben, midőn az illető okirathamisitás utján akarja a létfentartás eszközeit előteremteni: a cselekvő nincs *oly kényszer motivatió alatt*, mely büntetlenséget biztosithatna számára. Innen van, hogy az ilyen cselekményeket minden állam törvénye büntetni rendeli. Azon esetekben, melyekben a jogsérelem nagyobb hullámokat nem ver föl; midőn a hamis okirat felhasználása sem a magánosok, sem a társadalom jogilag védett érdekeit nagyobb veszélynek nem teszi ki, egészen helyes, ha azt mondja a törvényhozó, hogy ha a *jelentéktelen jogsérelemmel szemben* áll a *létért való küzdelemre irányuló akarat*, mely nem tétlenséggel, mások zsebének terhére, hanem a munkával *akar* érvényesülni: rendőri büntetést alkalmaz.

Ezen enyhe büntetéssel egyezteti össze a két ellentétes érdeket, t. i. a tettes önfentartásra irányuló érdekét, s a társadalom vagy az egyes egyén részén jelentkező és büntetést igénylő jogsérelmet.

Hogy hol végződik eme compromissuma az ellentétes érdekeknek, ezt a kérdést a törvényhozónak akkor kell megoldania, midőn azon *eseteket* határozza meg, melyekben rendőri büntetés alkalmazását irja elő.

Mint emlitém, az egoistikus érdekkel szemben jelentéktelen jogsérelemnek kell állani; *a hol a jogsérelem elenyésző volta véget ér, ott végződik az okirathamisitás által elkövetett kihágás határa is.* Ebből folyólag a tettes *czélzata* (alkalmazás, eltartás, segélynyerés) csak addig szolgál irányadóul a minősitésnél, *a mig sulyosabb jogsérelemmel nem jár a cselekmény.*

A jogsérelemnek nem szabad többnek *lenni*, — a mint a törvény előirja — egyszerü «*félrevezetésnél*». Ha a cselekmény pl. magánosok ellen irányul, s a félrevezetés ravasz fondorlattal való tévedésbeejtéssé növi ki magát, s ha ennek háttérét a jogtalan vagyoni haszonra irányuló szándék képezi, csalás forog fen.

Ha pedig a *hatóság* félrevezetésére felhasznált hamisitvány jelentékenyebb *jogsérelemmel* jár, okirathamisitás állapitandó meg. Miután a Kbtk. 71. §-ában felsorolt cselekmények is jogsérelemmel *járhatnak*, az a kérdés oldandó meg, hogy a jogsérelem mikor *jelentékeny* s mikor *nem az?* a Kbtk. 71. §-ának mostani szövege *eme* kérdést nagyon szerencsésen oldja meg; egyrészt azért, mert kidomboritja a *létért való küzdelem inditó okait* (alkalmazás, eltartás, segélynyerés), másrészt kiemeli, hogy az okozatosságnak nem szabad többnek lenni az *egyszerü félrevezetésnél.* Vajon ilyen félrevezetés forog-e fen akkor is, midőn valaki hamis *diploma* segélyével becsempészi magát a birói vagy ügyvédi karba? Szerintem nem. — Jelentékeny jogsérelemmel nem járó cselekményről akkor szólhatunk, midőn pl. valaki hamis igazolvány alapján koldulási engedélyt nyer; vagy hamis képesitési bizonyitvány alapján csizmadia legénynek adja ki magát, s ilyen minőségben áll be a csizmadia mesterhez stb. Itt a *félrevezetés* oly jelentéktelen, hogy igazán drákói szigor volna az ilyen eseteket a 391. § alapján büntetni.

De igy áll-e a dolog az emlitett diplomákkal elkövetett visszaéléseknél is? Korántsem. A jogsérelemre, mely az ilyen cselekményekből származik, fentebb már reámutattam, s ha azt komolyan mérlegeljük, nem lehet állitani, hogy ezen esetek sem sulyosabbak azoknál, a mely esetekben a faczér mesterlegényeket, csavargókat s koldusokat szoktuk felelősségre vonni. Ezen utóbbi cselekmények a biró szobájának küszöbét a szállongó hir alakjában sem lépik tul; ellenben, ha valaki hamis diploma segélyével ő Felsége a király nevében mond itéletet, az ilyen ember esete mindig *cause célebre;* a cselekmény bejárja a sajtó szárnyain az országot; a megütközés és botránkozás a társadalomban nagy hullámokat ver, s a ki mint hamisitó, törvényt alkalmaz a király nevében, ép oly megtorlásban részesül, — a javaslat szerint — mint az a faczér cseléd, a ki cselédkönyvét meghamisitja.

S ha hozzáveszszük azt, hogy a curia állandó gyakorlata szerint közokirathamisitás büntettét követi el az, a ki a *marhalevelet* meghamisitja, — kérdem, — nem a legégbekiáltóbb visszás helyzet áll-e elő, ha a *marhás levelet*, a melynek semmi intellectuális becse nincs a társadalom előtt, nagyobb becsben tartjuk s nagyobb védelemben részesitjük, mint a *legnagyobb elméleti képzettséget igazoló tudori, ügyvédi s birói vizsgálatról szóló bizonyitványokat?!* A Kbtk. 71. §-a egészen correct; annak területköre sem nem szük, sem nem tág; ép igy vagyunk a Btk. 391., 400., 401. §-ával. — *Nem a törvény rossz; hanem a joggyakorlat.* — Ha pedig ez utóbbi téves mederben mozog, annak nem az a következménye, hogy a jó törvényt oly esetekre is kiterjeszszük, mely *sulyos* esetek annak keretéből ugy is kiszorulnak, hanem az, hogy a *törvényt alkalmazzuk helyesen.*

Nézetem szerint azon bizonyitványok meghamisitása vagy hamis készitése, melyek *törvény vagy törvény alapján kibocsátott rendelet értelmében, valamely állami hivatal elnyerésére képesitenek*, nem sorolhatók a Kbtk. 71. §-ának keretébe. Tehát, ha a judikatura nem tud eligazodni a mostani jogállapotban, nem a Kbtk. 71. §-át kell *sulyos esetekre is kiterjeszteni*, hanem *ha egyáltalán vezérfonalat akarunk adni a biró kezébe*, mondjuk ki a 71. §-ban, hogy *kivételt képeznek azon esetek, midőn olyan bizonyitványok hamisittatnak meg, melyek az 1883: I. (és a többi) törvényben meghatározott állami vagy köztörvényhatósági tisztségre stb. képesitenek.*

Ezen utmutató éppen nem uj; több rendelkezés van a törvényben, a hol kimondatik, hogy: «*amennyiben sulyosabban büntetendő cselekmény nem követtetett el*». — Ilyen intézkedést találunk: a vallás elleni vétségnél (192. §. 2. p.); a személyes szabadság megsértésének büntetténél (195. §. 4. p.); a szemérem elleni erőszak büntetténél (233. §.); a közegészség elleni büntettnél (315. §.); a magánszemély által elkövetett személyes szabadság megsértésénél (323. §. 3. p.); zsarolásnál (350. §.) stb.

Vargha Ferencz.

Ügyvéd-gyülés.

A győri ügyvédi kamara kezdeményezte azt a mozgalmat, melynek czélja országos actiót megindítani az ügyvédek erkölcsi és anyagi helyzetének javitására.

Az e tárgyban néhány hét előtt tartott kezdeményező összejövetelen határozatba ment: az ország összes ügyvédi kamaráit Győrött megtartandó értekezletre meghivni; e meghivásnak azon eredménye lett, hogy az ország 27 társkamarája közül huszonhárom jelentette be csatlakozását a mozgalomhoz azon igérettel, hogy a kitüzendő értekezleten e kamarák mindegyike képviseltetni fogja magát.

Időközben szükebb körü bizottság foglalkozott azon kérdések meghatározásával, a melyek az összeülendő értekezlet elé lennének megvitatás végett terjesztendők. A bizottság a munkálatot befejezvén, dr. Beliczay Elek kamarai elnök e hó 5-ére értekezletet hivott össze az országos értekezletre vonatkozó részletek végleges meghatározására és e gyülés az «ügyvédi kamarák országos értekezletének» Győrött leendő megtartására határidőül f. évi *augusztus 13., 14. és 15.* napjait tüzte ki.

Egyuttal elhatározta a gyülés, hogy a kiküldve volt szükebb bizottság dolgozata alapján a következő kérdéseket fogja az országos kamarai értekezletnek megvitatásra ajánlani.

1. Az igazságszolgáltatás érdeke által indokolva van-e törvényhozásunk azon 25 év óta tapasztalható irányzata, mely az ügyvédi jogkört mindinkább korlátolja és az igazságszolgáltatás gyakorlásából mint tényezőt lassankint kiküszöbölni törekszik?

2. Az igazságszolgáltatás érdekében mily irányban tartja a congressus szükségesnek az ügyvédi jogkör kiterjesztését?

3. Mily eszközzel véli a congressus elérhetőnek az ügyvédi hivatás kellő szinvonalra emelését?

4. Helyesnek tartja-e a congressus a bizonyitékok szabad mérlegelésének elvét a polgári eljárásban?

5. Helyesnek és czélszerünek tartja-e congressus a szóbeliség és közvetlenség elvének előkészitő eljárás nélkül való merev keresztülvitelét s helyes-e, hogy a perelőkészitő teendőket maga az itélő biró végzi?

6. Minő állást foglal el a congressus a következő kérdésekben:

a) korlátolt létszám;

b) a cautio, mint az ügyködés megkezdésének előfeltétele;

c) ügyvéd által felvett okiratok bizonyitó ereje:

d) a közjegyzői teendők végzésére való jogosultság;

e) kényszeritő ügyvédi ellenjegyzés a peres és telekkönyvi eljárásban;

f) a bíróság előtti képviselet;

g) az ügyvédi pályára lépők elméleti és gyakorlati kiképzésének megváltoztatása;

h) kötelező dijszabás.

7. Mily módon és miféle eszközökkel véli a congressus a felvetett kérdésekben elfoglalt álláspontját érvényesiteni?

8. Az ügyvédi rendtartás revisiójának kérdése.

9. Inditványok, esetleg egyéb kérdések felvetése.

A gyülés megbizta a szükebb bizottságot, hogy magát győri kartársakból kibővitve, ezen kérdésekhez pontonként rövid ismertetést és indokolást készitsen elő.

Mindezen határozatokról az összes társkamarákat az elnök fogja értesiteni s ugyanő bocsátja ki a jelzett napokon tartandó értekezletre szóló meghivókat is. Utóbbiak csak a kamarákhoz lesznek intézve, de önmagától érthetőleg az ország minden kamarai tagjának szólnak. (*«Törvénykezés.»*)

Különfélék.

— **Előállittatás — pénzügyi hatóság által.** A budapesti kir. pénzügyigazgatóság egy jövedéki kihágás miatti vizsgálat során tanukép megidézett egyénhez a következő felhivást intézte: «Miután f. é. február 24-ére történt ismételt idéztetésének sem felelt meg, ezennel ujból felhivom, hogy jövedéki vizsgálati ügyben f. hó 23-án annál bizonyosabban jelenjen meg, mivel ellenesetben a harminczad-utasitás 626—631 §-ai alapján *előállitása fog elrendeltetni*». Megjegyezzük, hogy a harminczad-utasitás vonatkozó szakaszai csak a *gyanusitott és vádlott* előállitásáról rendelkezik, *tanuk* előállitásáról nem; kérdés már most, hogy van-e joguk a pénzügyi hatóságoknak ilyen sanctiót alkalmazni az idéző végzésnek nem engedelmeskedő féllel szemben? A felebbezett határozat jelenleg a fővárosi közigazgatási bizottság előtt fekszik.

— **A kir. Curiához** folyó évi junius hóban 2526, ez évben összesen 14846 ügy érkezett s igy a mult évi hátralékkal együtt 22590 ügy volt elintézendő. Elintéztetett 13821, hátralékban maradt 8769 ügy. Az első félévben *2224*-el több érkezett be, 197-el több intéztetett el és *1651*-el több hátralék maradt, mint a mult év első felében.

— **Ismét vizsgálati fogságban feledtek valakit.** Hányadszor ismétlődnek már az administrationális slendriánok ilynemü mulasztásai, a nélkül, hogy a hibás egyének hatályosabb megbüntetéséről hallanánk!? Magában véve igaz, hogy kis mulasztás okozza rendszerint az ily tévedéseket, de ily fontos dolgokban a csekély mulasztásokat is igen szigoruan kell megbüntetni, már csak példaadás kedvéért is.

— **Uj biró — sommás perben.** Felsőbirósságaink többször kénytelenek oly esetekkel foglalkozni, a melyekben az itéletet első fokon nem azon biró hozta meg, a ki magát a sommás tárgyalást megtartotta.

A *győri* kir. itélő tábla egy ily esetben az elsőbiróság itéletét megsemmisitette és ugyanazt a birósságot utasitotta, hogy az ügy tárgyalására ujabb határnapot tüzzön ki, arra a feleket idézze meg és az ügynek ujabb letárgyalása s a netán szükségesnek mutatkozó bizonyitási eljárás eszközlése után hozzon a kifejlendőkhöz képest uj itéletet. Indokok: A sommás eljárásban az 1868. évi LIV. tcz. 114. és következő §-ai szerint irányadó közvetlenség elvéből következik, hogy a perben törvényszerüen csak az a biró hozhat itéletet, kinek közvetlen befolyásával az ügy letárgyaltatott, a mennyiben a birói személyzetben időközben netán beállott változások folytán az a biró, ki az ügyben tárgyalt, az itéletet többé meg nem hozhatja, az itélethozatalra hivatott uj biró tartozik itélethozatal előtt a feleknek ujabbi meghallgatásával magának a tényállásról közvetlen meggyőződést szerezni. Minthogy pedig a fenforgó esetben az itéletet olyan biró hozta, ki csak a bizonyitási eljárás kiegészitése tárgyában tett az ügy letárgyalása után intézkedéseket, az ügy tárgyalásába azonban egyáltalán be nem folyt, s a felekkel közvetlenül nem érintkezett: az elsőbiróság itéletét az 1881: LIX. tcz. 39. §. *o)* pontja alapján megsemmisiteni s az elsőbiróságot az ügynek ujabbi szabályszerü tárgyalására s uj itélet hozatalára utasitani kellett. (1892. jun. 22. — 2324.) (*«Törvénykezés»*).

— **Uj jogbölcsészeti munka** hagyta el az imént a sajtót *dr. Pikler Gyula* tollából. Pikler «Bevezető a jogbölcseletbe» czimmel látta el könyvét, melyben a jogbölcsészet elméleti és főképen *gyakorlati* fontosságát fejtegeti. Kiindulási pontja az, hogy «a jogászat nem a törvényhozás tudománya.» Ezt a feladatot a jogbölcsészet számára vindikálja. A munka, a mely az evolutionalistikus bölcsészet igen figyelemre méltó eredménye, négy főrészre oszlik, melyek megannyi önálló, befejezett jogbölcsészeti elméletet tartalmaznak. Ezen elméletekre rövid időn vissza fogunk térni; most csak azt emlitjük meg, hogy a mü nemcsak jó tankönyv lesz, hanem a jogbölcsészet vagy helyesebben az összes társadalmi tudományok *leghaladottabb* termékei közé fog tartozni.

B. S.

— **A pozsonyi kir. akademián** a most lefolyt 1891/2. tanévben 115 joghallgató volt beirva, és pedig az I. évi jogi tanfolyamban 45, a II. évi jogi tanfolyamban 30, a jogtudományi (III.) tanfolyamban 23, az államtudományi (IV.) tanfolyamban 17. Vallás szerint volt: római kath. 73, görög kath. 3, görög keleti 2, ágostai vall. 22, helvét vall. 10, izraelita 5. Nemzetiség szerint volt: magyar 109, német 2, tót 1, szerb 2, román 1. Ösztöndijt élvezett 11 hallgató, 1955 frtnyi összegben. Az igazgatón kivül az emlitett kir. akadémián müködött az 1891/2. tanévben 10 rendes tanár, 2 magántanár, s az akademiai könyvtárnok. A nevezett tanév első felében 26 tantárgy adatott elő, hetenkénti 111 órában, a második félévben pedig 29 tantárgy, hetenkénti 103 órában. Az emlitett tanévben megtartatott 45 első alapvizsgálat, 37 második alapvizsgálat, 16 jogtudományi és 12 államtudományi államvizsgálat. Az akademiai könyvtár könyvállománya a tanév végén 13850 kötetből állott. Az akademián fenálló jogász-segélyző-egylet alaptőkéje a mondott tanév végén 20,200 frtnyi értéket képviselt magyarországi földtehermentesitési kötvényekben s egy darab pozsonyi II-od kerületi takarékpénztári részvényben. A jövő tanév 1892. évi szeptember hó 1-én veendi kezdetét.

— **A Politikai Szemle** juliusi számának tartalma: Huszonöt év után. *Matlekovits Sándor* v. b. titkos tanácsostól. — Vásárcsarnokaink. *Barta Lászlótól.* — A katonai büntető igazságszolgáltatás reformjáról. *Fabinyi Gusztáv*, a győri kir. itélő tábla elnöki titkárától. — Az uj porosz községi rendtartás. *Dr. Kmety Károly* egyet. m. tanártól. — Szakirodalom: Külföldi folyóiratok szemléje. *Dr. Vázsonyi Vilmostól.* — Apró közlések.

— **A gyenge jellem mint enyhitő körülmény.** A budapesti kir. *törvényszék* a szándékos emberölés kisérletével vádolt F. Tamás bünügyében a «*gyenge jellemet*» enyhitő körülményül vette fel. A budapesti kir. *tábla* 1892 május hó 9. kelt 3622. sz. itéletében megjegyezte, hogy a «*gyenge jellem*» kifejezésnek nincsen világos értelme s az vádlottnál enyhitő körülményt annál kevésbé képezhet, mert kétségen felül erős akaratelhatározásnak volt kifejezője az, hogy ölési szándékának megfelelően a vádlott az anyósára három lövést és önmagára is két lövést tett.

— **A rablás büntetési tétele.** Minap a következő bünügy tárgyaltatott a budapesti fenyitő törvényszéknél. Egy gyári munkás éjjel a korcsmából távozik. Hozzá csatlakozik utközben három fiatal ember, kik barátságosan elkisérik, mig egyszerre mindkét karját egy-egy fiatal ember barátságosan megfogja és pénzt kérnek tőle. A társasághoz tartozó harmadik egyén időközben nehány lépésnyi távolságban közvetlen közelről szemlélője volt ezen cselekménynek. Az igy megtámadott egyén annyira megijedt, hogy szótlanul türte zsebeinek kikutatását, valamint azt is, hogy tőle 17 krnyi készpénzét, egy kést és még nehány apróságot elvettek. Mindhárman rablás büntette miatt lettek vádolva. A törvényszék a két támadót a rablásban bünösnek is mondta, mig a harmadik egyén fel lett mentve. Az elitéltek ezenkivül még azért is lettek elitélve, mert egyikök egy teljesen ittas ember pénztárczáját is ellopta, mely 15 frtot tartalmazott és e pénzből juttatott társának is nehány frtot. E miatt az egyik lopás vétsége és a másik orgazdaság vétsége miatt lett elitélve. Amazt ezen kivül még jogtalan elsajátitás vétsége miatt is itélték el, mert egy általa talált ponyvát, melyben 60 doboz mécsgomb is volt, elsajátitott. A törvényszék az egyik vádlottat rablás büntette, lopás és jogtalan elsajátitás vétségei miatt, a másikat meg rablás büntette és orgazdaság vétsége miatt *öt-öt évi fegyházra* (!) itélte. Megjegyzendő, hogy vádlottak — apróbb kihágásoktól eltekintve — eddigelé még büntetve nem voltak.

— **Vizsgálóbiró nem lehet végtárgyalási jegyző.** A debreczeni kir. itélő tánla lopás és sikkasztás büntettei miatt vádolt M. Borbála és tulajdon elleni kihágás miatt vádolt O. Józsefné sz. Cs. M. elleni bünügyében 816/92. sz. a. a debreczeni kir. törvényszék itéletét a végtárgyalási eljárással együtt hivatalból megsemmisitette s utasitotta a kir. törvényszéket, hogy tartson uj végtárgyalást s a jegyzőkönyv vezetésére Sz. József helyett más jegyzőt alkalmazzon és a fejleményekhez képest hozzon uj határozatot. *Indokolás.* A kir. törvényszéknek 1892. évi márczius 3-ról, 1918. szám alatt kelt jelentése szerint az 1891. évi julius hó 2-án 7598. szám alatt felvett végtárgyalási jegyzőkönyv vezetésére ugyanaz a Sz. József alkalmaztatott, ki ebben a bünügyben a vizsgálóbirói teendőket teljesitette. Minthogy a végtárgyalási jegyzőkönyv a bizonyitékokat tartalmazó oly fontos okirat, hogy annak szerkesztése teljesen elfogulatlan jegyzőre bizandó és bizható; minthogy a vizsgálóbiró a vizsgálat keresztülvitelénél kifejtett tevékenységénél fogva teljesen elfogulatlannak nem tekinthető; minthogy végre a bünvádi eljárási gyakorlat szerint ugyanazon ügyben a vizsgálóbiró a végtárgyalás végett alakitott bíróságnak jegyzőként sem lehet tagja — s arra való tekintettel, hogy a végtárgyalási jegyzőkönyvnek sok esetben a vádlottak vagy tanuk vallomásainak módositását s változtatását is fel kell tüntetni, oly gyakorlatnak kifejlődése, miként a vizsgálóbiró ugyanabban az ügyben végtárgyalási jegyzőként is alkalmaztassék egyáltalán nem kivánatos; minthogy ezek szerint a királyi törvényszék azzal, hogy a végtárgyalási jegyzőkönyv vezetése és szerkesztésével vizsgálóbiróként eljárt aljegyzőt bizta meg, lényeges alaki szabálytalanságot követett el: ennélfogva itéletét az egész végtárgyalási eljárással együtt hivatalból meg kellett semmisiteni s a kir. törvényszék szabályszerü eljárásra s uj határozat hozatalára utasitandó volt. *(Debreczeni kir. táblai értesitő.)*

Nemzetközi Szemle.

— **Németországban** is megesik, hogy a rendőrség közegei a foglyokat bántalmazzák. Gaunert berlini rendőr ki volt küldve, hogy egy lopással gyanusitott suhanczot bekisérjen. Az utóbbi a rendőr előtt bevallotta a tettet, de azután, mikor ez a lopott pénz hollétét kutatta, vallomását visszavonta és a rendőrt kigunyolta. Ez a rendőrt annyira felbőszitette, hogy a fiut véresre verte. A berlini Landgericht 9 havi fogházra itélte a rendőrt, hivatalos eljárás közben elkövetett testi sértésért.

— **Rendőrileg alkalmazott kutyapeczér** által elfogott és a hivatalos kutyaszállásra beszállitott kutya — a Reichsgericht f. é. február hó 12-én kelt itélete szerint — Poroszországban rendőri zár alatt levőnek tekintendő, és onnét való, elvonása a Btk. 137. §-a alapján mint zártörés büntetendő! Tehát máshol is hoznak — érdekes itéleteket.

— **A franczia** törvényhozási mozzanatokból, különösen a munkás s iparviszonyokra s egyletekre vonatkozólag következőket emelhetjük ki. A parlamentet ismét foglalkoztatta ezen évben a munkás-syndicatusok kérdése. Ezek 1884 előtt csak eltürettek s azon évben szentesittetett a jog létesitésükre. Eredménye az, hogy 68-ról 1892. évben 1497-re felszaporodtak. Számosak s folyton szaporodnak a panaszok önkénykedésük s visszaéléseik, illetve tulkapásaik miatt. Nevezetesen az irányban, hogy a nem egyleti tagok általuk terrorisáltatnak; a hol s a mikor csak lehet, kizáratnak a munkából. Igy pl. Párisban a nyomdász-syndicatus a nőket kizárta az alkalmazásból, a tanonczok számát pedig leszállitotta. A kalaposok a nemtagok elbocsáttatását vitték keresztül; és a gépek használatát eltörölték. Müködésük kiválóbb jellege az is, hogy socialdemokrata törekvéseknek szolgálnak s a munkaadók s munkások közti irányt elmérgesitik.

Ezen helyzetet Bovier Lapierre képviselő javaslata még sulyosabbá tenné, a mely szerint: «a kire bebizonyul, hogy bármily módon az ipar-syndicatusok szabadságát kifejlődésében akadályozza, vagy megzavarja; és a ki a syndicatusokat a törvény által reájok ruházott jogok gyakorlatában akadályozná, az 1—3 havi fogsággal vagy 100—2000 frt. pénzbüntetéssel fenyitendő». Ennek azon értelem tulajdonittatik, hogy ha pl. N. gyáros nem fogadná fel P. munkást azért mivel az tagja levén a munkás-syndicatusnak, neki nem tetszik, akkor N. a fenti javaslatba hozott büntetés sulya alá esnék.

Ezen feltünően social jellegü, tulszigoru javaslat már 1886 óta forog a parlament szőnyegén; a kamara többségének rokonszenvével találkozott; már kétszer szavazott elfogadására. A senatus azonban mindannyiszor megtagadta hozzájárulását.

Most 1892-ben ismét beterjesztetett s a kamara ujolag elfogadta, azonban némi módositással; t. i. a munkásokra vonatkozó fentebbi sanctio leszavaztatott s ily csonkitással terjesztetett a senatus elébe. Leggues képviselő még tovább ment azon inditványával, hogy az egyes munkásoknak a syndicatus ellenében ugyanazon védelem biztosittassék, a melyet a munkás-syndicatus tagjai élveznek a munkaadók tulkapása is önkénykedései ellenében.

— **Belgium** is törvénybe iktatta már az ártatlanul elitéltek kártalanitását. Az uj törvény szaporitja a perujitás eseteit, helyet ad ennek, ha az ártatlanság az elitélés óta fölmerült körülményből, vagy olyanból következik, melyet az elitélt a perben beigazolni nem tudott; továbbá, ha egy tanu később hamis tanuzásért elitéltetik, vagy ha több vádlott ellen külön-külön hozott határozatok egymással ellentétben állnak. A revisiónak pénzbüntetés és feltételes elitélés esetében is helye van. Ha az ártatlanság meg van állapitva, a kártalanitás kérdésében a kormány határoz. Az utóbbi intézkedést az igazságügyminister egyebek közt azzal indokolta, hogy a kártérités kérdésében az is elbirálandó, hogy a hiba mennyire terheli a bíróságot, és ennek a kérdésnek az elbirálását nem tanácsos magára a bíróságra bizni. A kamara azt is belevette a törvénybe, hogy a revisio folytán hozott itélet az érdekelt községekben kifüggesztendő.

— **Amerikai itélet árkülönbözeti ügyben.** Mig az európai államokban az árkülönbözeti követeléseknek bizonyos korlátozások mellett, mindinkább megadják a perelhetőséget, addig *Ohio* állam legfőbb bíróságának egy nemrég hozott itélete ezen ügyletekkel szemben még a mi joggyakorlatunkénál is szigorubb álláspontra helyezkedik. A mi bíróságaink gyakorlatában meglehetősen megállapodott az az elv, hogy a *bizományos*, a ki másnak megbizásából különbözeti ügyleteket köt, az ezek folytán harmadik személyeknek kifizetett különbözetek visszatérítését követelheti a maga megbizójától. Az ohiói itélet azonban még a bizományosi viszonyt is lényegtelennek mondja. Megállapitja, hogy a fenforgó esetben tiszta különbözeti ügylet forog fen annak daczára, hogy kivánatra maga az effectiv áru lett volna szállitandó; mert felperesnek tudnia kellett, hogy az alperesek egy fiatal orvos és egy hivatalnok, a kik két hónap alatt 23 összefüggő kötéssel óriási mennyiségü gabonát vettek és eladtak, a gabonakereskedéssel semmi összeköttetésben nincsenek, és a megfelelő vagyonnal nem rendelkeznek. Igy tehát tisztán játék, az árakra való fogadás forog fen, az ilyen szerződés pedig egy 1882-iki ohioi törvény szerint érvénytelen. Hogy felperesnek a vételt vagy eladást a szerződés szerint mint a másik fél bizományosának kellett teljesitenie, az az itélet szerint nem változtat a dolgon, mert a törvény szerint mindkét fél részes a játék delictumában és mindegyik visszakövetelheti elveszett betétét a nyertestől.

Főszerkesztő: **Dr Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 30. SZ. Budapest, 1892. julius 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kártéritési per reformjához. *F. A.* — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése. XXI. Benne van-e a mérsékelt cumulatio rendszere Btk.-ünkben? W. I. — Reform-sorrend. Dr. LUKÁCS GYÖRGY-től. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kártéritési per reformjához.

Ha összehasonlitjuk a code civil 1382—1386. szakaszait az osztrák polgári törvénykönyv 1293—1343. §-aival, valamint bíróságainknak a kártéritési jogra vonatkozó elvi kijelentéseivel, és azután párhuzamot vonunk a franczia és magyar joggyakorlat közt kártéritési perekben, nem kevéssé csodálkozunk, hogy a jogelvek egyenlősége mellett mikép térhet el a joggyakorlat annyira. Lépten-nyomon azt halljuk, hogy türhetetlen jogszolgáltatásunk a kártéritési perekben onnan ered, hogy bíróságaink még mindig az osztrák polgári törvénykönyv avult felfogásának nyomása alatt állanak. Máskép lesz a dolog, — ezt hangoztatják, — ha majd modern alapokon nyugvó polgári törvénykönyvünk lesz és ezzel szabadabb szellem fog bevonulni bíróságaink termeibe. Feltáthatja, képezi egyedüli okát annak, hogy miért tér el a franczia gyakorlat kártéritési perekben oly előnyösen a mienktől.

ütjük ezeket az ujabb polgári törvénykönyveket és javaslatokat és bámulatunkra azt látjuk, hogy lényegében alig van bennük egyéb, mint az osztrák polgári törvénykönyvben. Mikép keletkezzék ezekből uj gyakorlat, szabadabb felfogás?

A tévedés, hogy joggyakorlatunk hibái a codificált anyagi jog hiányában gyökereznek, e kérdésben a legszembetünőbben nyilatkozik. Az anyagi jog codificatiója minden esetre megszilárditja a jogbiztonságot, a kik azonban minden üdvöt ettől várnak, keserüen fognak csalódni.

Miben rejlik tehát a baj? Bíróságaink szellemében. Azon átörökölt felfogásban, hogy a birót müködésében lehetőleg korlátozni, önkényét lehetőleg kizárni kell. Megkötöttük a biró kezét a tényállás tisztázásában a tárgyalási elvvel, lekötöttük meggyőződését a törvényes bizonyitási szabályokkal. Géppé tettük, melynek feladata constatálni az állitásokat és tagadásokat, összeszámitani a tanukat és esküket. Mi szüksége van e gépnek jogérzetre, meggyőződésre, az életviszonyok ismeretére? Hiszen a törvény gondolkozik helyette. Megmondja neki, hogy a mit egy tanu mond, az nem lehet teljesen igaz, a mit két tanu mond vagy a mire a fél megesküszik, az feltétlenül igaz. Már pedig annak constatálására, hogy egy vagy két tanu mondott-e valamit, vagy hogy kinálva és elfogadva lett-e az eskü, csak nem kell jogérzet vagy meggyőződés!

Az ilykép előkészitett birót azután oda állitjuk a kártéritési per elé. Megjelenik előtte a kereskedő és azt panaszolja, hogy ő üzlete folytatása végett árukat vett, az eladó azonban jogellenesen nem szállitott és ő ilykép elesett a haszontól, de elesett sok vevőtől is, kik ennek folytán azóta más üzletbe járnak. Neki kétségtelenül kára van, tönkre is ment ennek folytán. De mennyi volt a kár? Ki tudná azt pontosan megmondani? A törvény pedig nemcsak azt követeli, hogy pontosan részletezze, hanem krajczáronként bizonyitsa is kárát. Bizonyitsa tanukkal, szakértőkkel, eskükkel, olykép, hogy törvényes teljes bizonyiték fenforogjon. Hogy képes-e erre, az az ő dolga. Igaz ugyan, hogy üzletében ezelőtt naponta száz ember is megfordult és a napi bevétel tetemes volt, mig jelenleg alig ad el valamit, de ez mitsem bizonyit. Ki tudja, hogy a vevők egyébként is nem maradtak volna el, mennyit és mily árban vásároltak volna. Non deficit jus, sed probatio, mondja vállvonva a biró; a jog a kártéritésre megvan, de nem érett arra, hogy birói megitélésre érdemes legyen.

De éppenséggel megoldhatlan a feladat, midőn a kár nem közvetlenül vagyoni. Ha valaki egy kereskedő hitelét teszi tönkre, — ha egy leányt csábit el és férjhezmenetelét teszi lehetetlenné, — ha a testi épségében, becsületében károsit meg valakit, a minek gyakran nagy befolyása van a vagyoni helyzetre: semmiféle remény nincs a kár megtéritésére.

És ha kivételesen a bíróság elég szabadelvü, hogy a károsszeget megitélje, akkor az gyakorlatunk szerint oly csekély, hogy sokszor a perköltségeket, — melyek természetesen a felperesi tulkövetelés miatt meg lesznek szüntetve — nem fedezi.

Mi ez ellen az orvoslás? Sokan vissza fognak ijedni a szótól, de nem félünk azt őszintén kimondani: a birói önkény.

A birói souverainitás fogalma, mely az egész franczia

A birói souverainitás a biró szabad meggyőződésének korlátlanságát jelenti. A franczia biró nemcsak szabadon mérlegeli a bizonyitékokat, hanem hivatalból alkalmazza és mellőzi azokat, a mint jónak látja. A franczia birónak arra, hogy a felajánlott tanubizonyitást mellőzze, elég, hogy a bizonyitandó ténykörülmény valószinütlen. A szakértő pedig reá nézve csak informationalis eszköz, melyre nincs szüksége, ha ő maga is elég szakismerettel bir. Mig a mi biráink visszaijednek attól, hogy a legcsekélyebb becslést maguk szakértők nélkül eszközöljék, addig a franczia biró büszkeségét helyezi abba, hogy neki egyszerü, különös szakértelmet nem igénylő dolgokban szakértőre szüksége nincs, hogy ő maga is ismeri az életet, melynek szükségleteit csakis elvont jogszabályokkal kielégiteni nem lehet. Józanul gondolkozó franczia nem értené azt meg, hogy miért nem volna szabad a birónak tudni azt, a mit az egész világ tud.

Ezen felfogásnak megfelel a gyakorlat a kártéritès összegének megállapitása tárgyában is. *Zink*, miután a franczia jognak a kártéritésre vonatkozó szabályait kifejtette, ezután igy folytatja: «Egy dolog bizonyos, bár mit mondjunk is ez irányban s ez az, hogy a franczia birói itélet a dommages-intérêts, a kár és elmaradt haszon tárgyában találomra van alapitva, általános becslést, a kárnak átlagos megállapitását adja és egy rendkivül sommásan megközelitőleg kideritett megtéritést secundum æquum et bonum nyujt. Észszerüen azonban az máskép nem is lehet, ha a feladatot csak némileg is kielégitő módon akarjuk megoldani; ékesszóló tanui ennek a német birói itéletek, melyek ettől eltérnek. A franczia itélet e tekintetben azon arbitrium szüleménye, melyre a római jog majdnem minden lapon utal minket, és melytől csak irásbeliségünk merev formalismusa és a jogászi pontosság

után való esztelen törekvés idegenitett el minket». (Über die Ermittlung des Sachverhaltes im französischen Civilprocesse 565. l.)

A jog védelme és a jogtalanság elnyomása: ezen feladatot egész nagyságában juttatja érvényre a franczia jog. A formák félénk megőrzéséről, mely a mi joggyakorlatunkat jellemzi, mitsem tud. Hogy néhány franckal többet vagy kevesebbet állapit meg kárként a biró, azzal keveset törődik. Ha kár fenforog és megtéritendő, akkor a biró dolga, mikép deriti ki a kár összegét, mert az ő feladata a jogrend fentartására őrködni. Nem képez reá mentséget, hogy a fél nem szolgáltatott bizonyitékot, ő neki kell a bizonyitást vezetni oly irányban, hogy igazságos itéletet hozhasson.

Csak a biró jogának és kötelességének ily felfogása mellett lehetséges erős és egészséges jogvédelem. A mig jobban félünk attól, hogy a biró a kellőnél néhány forinttal többet vagy kevesebbet állapithat meg, mint attól, hogy a jog védelem nélkül marad: addig minden codificált jogszabály nem lesz elegendő a jogtalanság elnyomására.

A sommás eljárásnak a törvényhozás előtt fekvő javaslata a franczia jog álláspontját igyekszik érvényre juttatni. A 60. §-ban a birói meggyőződés korlátlan szabadságát mondja ki a kárösszeg megállapitásánál.

Mennyiben fogja ez megváltoztatni a gyakorlatot, az bíróságainktól függ. A törvényes bizonyitási szabályok által előidézett félénkség sokkal inkább ben van bíróságaink szellemében, semhogy rögtöni fordulatot lehetne várni. Nem is kivánatos, hogy az átmenet nagyon gyors legyen. A birói souverainitás teljes gyakorlása egy ahhoz nem szokott biró kezében nyugtalanitólag hat a közönségre, mely inkább eltür száz megszokott valódi bajt, mint egy uj képzelt igazságtalanságot. Ha majd a szóbeli per egyrészt teljesen átalakitja bíróságainknak szellemét és felemeli őket az anyagi igazságra való törés magaslatára, másrészt pedig meggyőzi a közönséget, hogy a törvénynek a biró iránti bizalmatlansága nem képezi a jó igazságszolgáltatás alapját: akkor nálunk is átalakul a kártéritési perekben a gyakorlat és fel fog emelkedni a franczia gyakorlat álláspontjára. *F. A.*

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

IX.

Az egész Btk.-ben a leginkább elhibázott szabályozást a lopás büncselekménye nyerte. S minthogy ez — a becsületsértés után — leggyakorlatibb delictuma a törvénykönyvnek, természetes, hogy az életbe léptetéstől kezdve folyton hangoztatták a szakkörök az illető határozmányok megváltoztatásának szükségét.

A lopás fejezetét a novella-javaslat csaknem teljesen átdolgozta, s itt is azon általam már mult alkalommal jellemzett hibás rendszert követi, hogy apróságokba is belébocsátkozik, mivel a fejezeten már különben is módositást kell tennie.

Az apróságok közé sorozom a 335. §. módositását is.

Ezen §. az összeszámitásról szól. Eleintén mutatkoztak ugyan ingadozások az alkalmazásban, mivel a Btk. e §.-ában letett eszme nagyon homályosan van kifejezve; de később a 44. sz. curiai teljes-ülési határozat megadta a §.-nak azon értelmezést, mely félig-meddig helyes.

Ezen döntvény szerint:

1. több külön lopás vétségeinek az 50 frtot meghaladó érték egybefoglalása alapján büntetté alakitására nézve a Btk. 335. §-a tekintet nélkül arra, vajon azok tettese vagy részese ellen már önmagában is büntettet képező lopás forog-e fen vagy nem, alkalmazandó;

2. az ugyanazon tettes vagy részes ellen fenforgó lopás vagy lopás kisérletének vétségei, az ezek tárgyát képező dolgok értékének egybefoglalása alapján, habár ezen egybefoglalt érték az 50 frtot meghaladja, vagy többszörösen meghaladja is, a Btk. 335. §-ának rendelkezéséhez képest csak egy büntettet képeznek.

A 335. §. ezen értelmezését kivánja a novella törvénybe igtatni.

Ha azonban — mint maga a novella szerzője is elismeri — az értelmezés helyes, akkor a curiai teljes-ülési határozat elegendő s a törvénybe igtatás felesleges.

A mi pedig a novella indokolásának azon állitását illeti, hogy a törvénybe igtatás a miatt is szükséges, mivel az összeszámitás elve a novellában átvitetik a sikkasztásra, csalásra és okirathamisitásra, s ott mindenütt ismételtetvén a szöveg, nem volt tanácsos a homályos szöveget ujra és ujra belévinni a törvénybe: erre megjegyzésem az, hogy ha az összeszámitás elve kiterjesztetik, ez megtörténhetnék egyszerüen a 335. §-ra való hivatkozással, s igy annak curiai értelmezése átmenne a többi büncselekményre is. Ezen szempont miatt tehát az átszövegezés nem szükséges.

Azt azonban el kell ismernem, hogy a szövegezés most tüzetesebb mint az eladói javaslaté volt. Bár még most is hagy kivánni valót. Nem mondja ugyanis meg, hogy azon esetben, ha a lopási vétségek a lopás büntettével találkoznak, az értékek összeszámitása megtörténik-e. A döntvény ezen kérdésre igennel felel; de ha most a §. átszövegezés alá kerül ismét kérdésessé tétetik a dolog. Az sem igen helyes kifejezés: «*több lopás vétsége alkalmával ellopott*». — Kétségtelen, hogy igen nehéz az összeszámitás eszméjét pontosan és a mellett mégis törvénybe illő rövidséggel kifejezni, de épp azért tanácsos a törvény régi szövegének, mely nem körülirni, de csak jelezni akar, érintetlen hagyása.

A fő-módositás ezen fejezetben a lopás büntetésének egyrészt leszállitása, másrészt felemelése.

A *leszállitások* a következőkben állanak:

1. A leggyakrabban előforduló minősitett lopások: a betöréses, bemászásos és hamis kulcsos lopások büntetése, mely jelenleg 5 évig terjedhető fegyház, a novella-javaslat szerint kétféle lesz; ha az ily módon lopott tárgy értéke 50 frtot nem halad meg, a büntetés 5 évig terjedhető börtön, ellenkező esetben marad a régi büntetés. E tétel tehát olykép formulázható, hogy a kisebb minősitett lopások büntetése leszállittassék annyiban, hogy a rendes minimum két évi fegyházról lemegy hat havi börtönre, a végső minimum pedig többé nem hat havi börtön, hanem egy napi fogház volna.

2. A szolgálatban, továbbá a házközösségben és közös háztartásban elkövetett lopások, melyek jelenleg minősitett lopások és 5 évig terjedhető börtönnel büntettetnek, megszünnének minősitett lopások lenni, vagyis 50 frtig egy évig terjedhető fogházzal, az 50 frton felüliek 5 évig terjedhető börtönnel sujtatnának.

3. Két forint értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti czikknek oly körülmények közt való ellopása is, melyek azt a Btk. szerint egyébként büntetté minősitenék, kihágást képez, ha az a lopott dolognak rövid idő mulva való felhasználása czélzatával követtetett el.

A novella által javasolt *sulyositások* ellenben a következők:

4. Tiz évig terjedhető fegyházzal büntettetnék a lopás, ha a dolgok értéke, melyeket a tolvaj egy vagy több alkalommal ellopott, ellopni megkisérelt, vagy a melyeknek ellopásában részes volt, együttvéve 2000 frtot meghalad és a cselekmény, illetőleg a csélekményeknek mindegyike, a lopott dolgok értékére való tekintet nélkül is büntettet képez.

5. Tiz évig terjedhető fegyházzal büntettetnék továbbá a lopás a 338. §. esetében, ha az előző büntetések rablás,

[1] Az előbbi közl. l. a 23., 24., 25., 26., 27., 28. és 29. számokban.

zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntettei miatt szabattak ki és a tettes ujabb cselekménye a visszaesésen kivül még más körülménynél fogva is, a lopás büntettét állapitja meg.

6. Tekintet nélkül a lopott dolog értékére büntettet képezne a lopás, ha lakásul szolgáló hajón vagy épületben, vagy ily épülethez tartozó bekeritett helyen, hova a tettes a lopás elkövetése végett belopódzott, vagy a hol e czélból elrejtőzött, *éjjel* követtetik el;

7. ha elszállitás végett átadott, vagy erre szánt ingó dolog közlekedési vagy áruszállitó vállalatnak szárazföldi jármüvén vagy hajóján, épületében, pályaházában, kikötő helyén, ezekhez tartozó telepen vagy udvaron, zár vagy más megőrző vagy megerősitő készület *feltörésével*, *elmetszésével* vagy *elszakitásával*, vagy hamis, ellopott vagy előkeresett *kulcs* felhasználásával lopatik el;

8. hajón, szárazföldi jármüvön vagy közlekedési vállalat pályaházában vagy kikötő helyén, valamely *utazó közvetlen felügyelete alatt levő pénzének vagy más holmijának* eltulajdonitásával követtetik el.

Ezekben összefoglaltam a lopás büntetése tekintetében czélbavett módositásokat. Megjegyzéseim a következők:

Ad 1. Felesleges indokolnom, hogy a betöréses, bemászásos és hamis kulcsos lopásokat tárgyazó módositást elfogadom. Én voltam az, a ki ezen cselekményeknek ilyképeni ketté osztását évekkel ezelőtt javasoltam. Az előadói tervezet nem fogadta el, hanem még messzebb ment az enyhitésben, annyira hogy mindezen lopások büntetését 5 évig terjedhető börtönben állapitotta meg. Az enquête-ben ismét megtettem inditványomat; ott is mellőztetett azon érveléssel, hogy nem az értéket, hanem az elkövetési módozatot kell a ketté osztás alapjául venni. Ezen értelemben az enquête határozata az volt, hogy a háromféle lopások közül a bemászásosra, mint enyhébb természetüre, 5 évig terjedhető börtön, a többi kettőre ugy mint eddig 5 évig terjedhető fegyház állapittassék meg. A novella mellőzte az enquête határozatát és elfogadta az 50 frt érték szerinti megkülönböztetést.

Ad 2. A szolgálati viszonyban és a házközösségben elkövetett lopásnak az egyszerü lopások közé sorozást szintén elfogadom. Helyesen jegyzi meg a novella indokolása, hogy a mennyi sulyositó elem van ezen lopásokban, annyi enyhitő is található bennök. Ideje is már, hogy megszüntettessék azon ellentmondás, hogy ugyanazon cselekmény inditványi, de a mellett mégis minősitett sulyosságu.

Ad 3. Sajátszerü dolog, hogy a jelenleg fegyházzal büntetett büntettek nem is vétségekké, hanem egyszerre kihágásokká alakittatnak. Éppen az átmenet enyhébbé tételére való tekintettel, de a szóban forgó cselekmények relativ sulyánál fogva is, vétségi delictumot véltem volna megállapitandónak. E mellett szól a kisérlet büntetésének momentuma is. A novella szerint e cselekmények kisérlete nem büntettetnék, mivel a kihágás kisérlete büntetlen. Ha azonban vétséggé tétetnek, a kisérlet igenis büntetés alá kerülne, s valljuk meg: lehetnek ezen a betörés, bemászás vagy hamis kulcs segélyével elkövetett cselekmények kisérletei közt számos olyanok, melyek veszélyességöknél fogva a repressiót nagyon is igénylik.

Ad 4. Elfogadom. Igen ritkán fog ugyan alkalmazást nyerni, mivel a lopásoknál ily nagy összeg nem igen gyülik össze. De elvégre kivánatos, hogy a törvényben meg legyen az intézkedés. Még az ellen sem tudnék kifogást tenni, ha a 2000 frt minimális határ 1000 frtra leszállittatnék.

Ad 5. Ez a visszaesési sulyositás akar lenni, s részemről, bár a magyar Btk. visszaesési határozmányait — bizonyos vonatkozásban — már is tulszigoruaknak tartom, teljes megnyugvással hozzájárulhatok ezen módositáshoz. Azon esetre, ha a sulyositó elemek annyira halmozódnak, mint az uj pont feltételezi, a biró számára meg kell adni a módot, hogy megfelelőleg büntessen. Az uj pont t. i. megköveteli a tiz évi maximumhoz a 338. §. szerinti visszaesést, megköveteli továbbá, hogy az előző cselekmények, melyek itt számba jönnek, mindannyian büntettek legyenek, és végül hogy a legujabb cselekmény ne csak a visszaesés czimén, de egyéb czimen is büntettet képezzen.

Midőn azonban ezen ponthoz hozzájárulok, itt ismételve fel kell szólalnom a magyar Btk. visszaesési határozmányainak a másik oldalon, t. i. a csekély sulyu cselekvényeknél mutatkozó excessiv szigora ellen.

A visszaesés megállapitására ugyanis elegendő a multban felfedezett legcsekélyebb vétség, még azon vétség is, melyet a 12—16 évek közötti gyermek követett el és mely csak kihágási büntetést vont tényleg maga után. Hozzájárul, hogy beszámitás alá kerül az is, a mit az illető 10—20—30 évvel ezelőtt követett el; a visszaesésnél tehát elévülés absolute nem létezik. És végül fegyházzal büntettetik a *legcsekélyebb* értékü tárgynak visszaesésben való ellopása is. A ki tehát gyermek-korában lopott egy csekélységet és kapott egy napot, és 40 éves korában ismét lopott egy csekélységet és kapott ismét egy-két napot, az ha azontul 10 éven belül akármily csekélységet — nem élelmi szert — lop, büntetése fegyház. Igy construálni az ugynevezett szokásszerü gonosztevők elleni intézkedéseket értelmetlen dolog. Nem lehet kifogás az ellen, hogy azon esetre, ha az a bizonyos lopási nisus rövid időközökben nagyon erősnek mutatkozik, a repressio is erős legyen; de messze túlló a czélon az intézkedés, ha az előző cselekményeknek csak számát veszi alapul, és nincs tekintettel arra, hogy azok a szokásszerüséget csak ugy bizonyitják, ha aránylag rövidebb időközökben követték egymást. Az időközök tehát mindenesetre röviditendők volnának, s az 50 frt szerinti ketté osztás itt is helyén lesz.

Ad 6., 7., 8. A novella az u. n. veszélyes lopásokat kiemeli az egyszerü lopások sorából és ezeket minden külső minősitési elem nélkül is a minősitett lopások közé akarja sorozni. A három pont közül egyiket sem fogadhatom el. Ha a lopott tárgy értéke 50 frtot nem halad tul és külső minősitési elem hiányzik, az egy évig terjedhető fogház teljesen elegendő; ha pedig a lopott érték az 50 frtot meghaladja, akkor a fenálló törvényben foglalt 5 évig terjedhető börtön sok is. Különben nem szabad felednünk, hogy ha az esetek bizonyos csoportját minden értékhatár nélkül átviszszük a a sulyosabb osztályba, ezzel felidézzük ismét azokat nehézségeket, melyek az igen csekély érték fenforgása esetében mutatkozni szoktak. A novella megállapitása szerint egy pár krajczárnak éjjel ellopása, vagy egy zsebkendőnek a vasuton való ellopása minősitett lopást képezne és a gyakorlat e tekintetben ugyanazon kinos vergődéseknek volna kitéve, mint látjuk ezt egy évtized óta az alma- rózsa- és egyéb ilyféle lopásoknál. Hozzájárulnának igen érdekes controversiák arról, mikor kezdődik és mikor végződik az «éjjel» minden egyes évszakban, és hogy ugyanott kezdődik-e az «éjjel» a nagy városban és a faluhelyen. Az ilyeseket a magyar gyakorlat már teljesen megelégelte és igen bölcsen tennék a novella szerzői, ha minél kevesebb efféle tudományos controversia-anyaggal boldogitanának bennünket.

A lopási fejezet többi módositásáról legközelebb szólok.

Dr. Fayer László.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Bünügyi itéletek kritikai fejtegetése.

XXI.

Benne van-e a mérsékelt cumulatio rendszere Btk.-ünkben?

Azon kiváló érdeklődésnek, melyet a kir. Curia utóbbi időben a halmazati büntetés megállapitásának szentel, ujabb jelét láttuk az e lapok f. évi 24-ik számának mellékletén közölt itélet indokolásában, mely a mérsékelt cumulatio elve

*

mellett száll sikra. Hogy a benne felhozott érvek czáfolatába bocsátkozhassunk, három részre osztva vázolni akarjuk a nagy gondról tanuskodó értekezés tartalmát.

1. A curiai indokolás abból indul ki, hogy nem helyes sem a cumulatio, sem az absorptio elve és hogy ennek felismeréséből keletkezett a középrendszer, melynek két faja a sulyositó és az enyhitő (mérsékelten cumuláló). Mindkettő az absolut rendszerek mindegyikének alkatelemeiből jön létre, mi felette megnehezíti azok elvi megkülönböztetését, annál inkább, mivel csak e kiinduló pontban van különbség a kettő közt, de sem további cselekvőség, sem eredmény tekintetében elvi különbség elemeit nem tartalmazzák. Csakis ezen körülménynek tulajdonitható, hogy egy és ugyanazon Btk.-nek az anyagi bünhalmazat büntetését szabályozó rendszere a legilletékesebb részről is, majd sulyositási, majd pedig a cumulatiót módositó rendszernek neveztetett.

Ezt tekinthetjük a fejtegetés bevezetésének, melyben már látjuk előfutárjait a későbbi tévedéseknek. Ha áll is az, hogy mindkét közepes rendszerben megvannak mindkét absolut rendszer alkatelemei, mégis hozzá kell tennünk, hogy nem egyenlő arányban vannak meg, hanem mindegyikben uralkodik az egyik absolut rendszer alapeszméje, a sulyositóban az absorptio, a mérsékelten cumulálóban a cumulatio, csak enyhitve az ellenkező rendszer behatása által, de alapjellegében meg nem változva.

Ha pedig ezt elismerjük, akkor megdől az, hogy a kiinduló ponton kivül nincs különbség a két rendszer közt, hogy ugyanazon eredményre visznek, mit implicite elismer a curiai indokolás is ott, hol a mérsékelt cumulatio rendszerét az igazság rendszerének nevezi és a sulyositó rendszerről azt mondja, hogy a büntetési tétel átlagos benyomás szerinti felemelése a büntetés igazságos voltának lehetőségét kizárja (183. oldal 1. hasáb 1—9. sor). Ha az egyik rendszer ily magasztaló, a másik ily lesujtó itéletet érdemel, akkor eredményük nem lehet ugyanaz. Ha pedig nem vezet egyenlő eredményre a kettő, akkor nem is lehet ez az oka annak, hogy egy és ugyanazon Btk.-nek az anyagi bünhalmazatot szabályozó rendszere a legilletékesebb részről is, majd sulyositó, majd a cumulatiót módositó rendszernek neveztetett. De maga ezen állitás sem fogadható el; első kérdésünk az, mit jelent az «egy és ugyanazon Btk.»; ha ez általánosságban van mondva, akkor elfogadjuk, mert igenis van oly Btk., t.i. a német, melynek illető határozatai felett a legilletékesebb tényezők vitatkoznak, csakhogy ez kérdésünkre nézve lényegtelen; ha azonban a fenebbi kifejezés alatt a magyar Btk.-et érti a curiai indokolás, akkor határozottan tagadásba veszszük ezen állitását, mert eddigelé nem volt kétség a felett, hogy Btk.-ünkben a sulyositó rendszer van elfogadva: ezt mondja a miniszteri javaslat indokolása, ezt hirdetik az összes magyar büntetőjogi irók (idézve a Jogt. Közl. f. é. 16. számában közölt czikkben); kérdeznünk kell tehát, hol van azon «legilletékesebb tényező,» mely ezt kétségbe vonja és az ellenkező mellett kardoskodik? Tudtunkkal csak a Curia egyik tanácsa, mely ezt a mult év vége óta többször kimondotta. Legkevésbbé sem szándékunk kétségbe vonni a Curia magas tekintélyét és illetékességét, de azt mégis a tekintélyre hivatkozás furcsa módjának kell tartanunk, hogy a Curia egyik tanácsa jogéletünk összes tényezőivel szemben kimond egy tételt, később azt röviden megokolja, végül pedig tüzetesen kifejti és ez alkalommal már azt állitja, hogy a legilletékesebb tényezők majd igy majd ugy magyarázzák a kérdéses szakaszokat.

2. A fenebbiek után igy folytatja a curiai indokolás: azon rendszer, mely anyagi bünhalmazat esetében a kiemelt jellemző hatásban érvényesül, a legutóbbi jogirodalomban és a legfelsőbb bíróság közelebbi határozataiban egyenesen «mérsékelt cumulatió rendszerének» neveztetik. Ezután a Btk. 96. §-ának következő kitételét magyarázza: az egyes cselekményekre együttvéve egy összbüntetés szabandó ki. Szerinte az «együttvéve» szó az «összbüntetés»-re vonatkozik és csak akként értelmezhető, hogy minden egyes cselekmény büntetése egy «együttvett büntetési tételben» szabandó ki, annál inkább, mivel az ellenkező felfogás, mely szerint az «együttvéve» a cselekményekre vonatkoznék, egy észszerütlen kijelentést kényszeritene bele a törvénybe, t. i. azt, hogy «az egyes cselekmények vetessenek egybe»; ezt erősiti meg az *összbüntetés* és *együttvéve* szók grammatikai értelme is. Felhozza e mellett a miniszteri javaslat eredeti szövegét is, mely igy hangzott: az egyes cselekmények büntetései, a mennyiben bünhődés, megkegyelmezés vagy elévülés által el nem enyésztek, egy összbüntetésbe összefoglalhatók. A képviselőház bizottsága kihagyta az «a mennyiben bünhődés, megkegyelmezés vagy elévülés által el nem enyésztek» szókat, mivel magától értetik, hogy ily cselekmények a büntetés kiszabására befolyással nem lehetnek: a módositás csak stiláris levén, a bizottság hozzájárult az eredeti szöveghez és igy annak értelme nem változhatott.

Mig eddig mindig egyenlősitette a két rendszert a curiai indokolás, addig most egyszerre elejti a sulyositó rendszert és kijelenti, hogy «azon rendszer, mely a most kiemelt jellemző hatásban érvényesül, ujabban mérsékelten cumulálónak neveztetik», egyszersmind felsorolja annak kellékeit; már pedig vagy nincs különbség a két rendszer közt és akkor tárgytalan az egész vita, vagy pedig van és ez esetben nem szabad mellőzni az egyiket és pusztán a másik rendszert állitani oda azzal, hogy az érvényesül a kiemelt jellemző hatásban, mikor eddig mindig két rendszerről volt szó. Maga az indokolás szerzője is érezni látszik, hogy a puszta elhallgatása a sulyositó rendszernek még mitsem bizonyit, mert a következőkben is folyton az ellen küzd. Nem fogadhatjuk el azon állitását, hogy az «együttvéve» szó grammatikailag az összbüntetéshez tartozik, mert az ellen szól, hogy a curiai indokolás ennek plausibilissé tétele végett több szót kénytelen a szövegbe beleszurni: «együttvéve egy összbüntetés szabandó ki» volna a szöveg, ha az összbüntetés szóhoz tartoznék az *együttvéve* szó; a ki ezt olvassa, rögtön azt fogja kérdezni, mit kell együtt vennünk, mire a törvény csak egy feleletet nyujt: a cselekményeket; ezt kikerülendő a curiai indokolás ugy értelmezi e mondatot, hogy minden egyes cselekmény büntetése «egy együttvett büntetési tételben» szabandó ki: a mi lehet magában véve elfogadható, de mire a törvényben semmi támpont nincs. Nem áll meg a curiai indokolás azon tétele sem, hogy ha az *együttvéve* szót a cselekményekre vonatkoztatjuk, észszerütlen kijelentést kényszeritünk bele a törvénybe: észszerütlen lehetne a kijelentés, ha legnyersebb értelmében vennők az együttvéve szót, ha annak oly magyarázatot adnánk, hogy a több cselekményt egygyé teszi; de mikor annak legtermészetesebb értelme az, hogy a több cselekmény számára összbüntetés, tehát végeredményében egy büntetés szabatik ki, akkor ebben semmi észszerütlent felfedeznünk nem sikerült, ha pedig sikerült volna, akkor ezzel a mérsékelt cumulatió theoriájára is reá volna sütve az észszerütlenség bélyege, mivel a több cselekmény ott is csak egy büntetést kap.

Nagy sulyt helyez a curiai indokolás arra is, hogy a bizottság helyeselte az eredeti szöveget és csak stiláris módositást ett rajta, miből azt következteti, hogy megmaradt az eredeti szöveg lényege, mely szerinte a mérsékelt cumulatiót mondja ki. Mellőzve annak fejtegetését, hogy a miniszteri javaslat mely nézetnek kedvez jobban, mindjárt feltünik, hogy a bizottság a fenebb közölt kihagyáson felül is módositotta a szöveget; a javaslat igy hangzott: az egyes cselekmények büntetései egy összbüntetésbe összefoglalandók; a törvény szövege: az egyes cselekményekre együttvéve egy összbüntetés szabandó ki. A két szöveg értelme jelentékenyen eltér egymástól, de nem hiszszük, hogy a törvénymagyarázat

szabályai megengednék, hogy a magában véve teljesen világos törvényszövegbe belemagyarázzuk a javaslat szövegének értelmét. Felhozhatnók, hogy a javaslat szövege a bizottság által eszközölt kihagyások után is teljesen világos, ha tehát a bizottság mégis módositotta, bizonyára volt erre oka, de azt hiszszük, hogy ez felesleges azon elv mellett, hogy a magában világos törvényszövegnek a módositott javaslat szövegével való magyarázata meg nem engedett dolog.

3. Az előbbiek eredményekép a curiai indokolás levonja a következtetést, hogy a Btk. 96. §-a nem az egyes cselekményeknek, hanem azok büntetéseinek összefoglalását rendeli: a törvény e rendelkezésének szószerinti és isolált értelmezésével csakis az egyszerü cumulatio van kimondva. A 96. §-ra való hivatkozásban implicite tartalmazott ezen kijelentés nem felel meg a valóságnak, sőt egyenes ellentétben áll a Btk.-nek az anyagi bünhalmazat büntetésére vonatkozólag elfogadott egész rendszerével. A 96. §-ra való kizárólagos hivatkozás a középrendszert kihelyezné büntető gyakorlatunkból és helyébe csaknem kizárólag az egyszerü absolut cumulatio jutna érvényre; ez csak a 96. §-nak a 97—99. §-okkal megszakithatlan összefüggésben való tartása által kerülhető ki. A mérsékelt cumulatiónak tulajdonképi értelmét az egyes büntetések leszállitásával képezendő összbüntetés adja meg. Hazai joggyakorlatunk is ezen elvet emelte érvényre a Btk. életbeléptetése óta; az 1883-ban hozott 18. számu teljes-ülési határozat pedig kimondotta, hogy az összbüntetés fogalmából foly, hogy az azzal büntetendő mindenik cselekmény miatti szabadságvesztés tartama a félbeszakithatlan végrehajtás által előálló sulyositás kiegyenlitése czéljából arányosan leszállitandó. E tételekben a mérsékelt cumulatio rendszere van Btk.-ünk rendszeréül elismerve; e plenaris határozat mai napig sem lévén érvényéből kiléptetve, vitátlan jogi hatályban fenáll és irányadó szabályát képezi a Curia e kérdésben követendő gyakorlatának. Az igazságos összbüntetés csak ugy érhető el, ha minden cselekmény minősége és sulyossága szerint tüzetesen megitéltetik és ugy meghatároztatik, mintha egyedül az képezné a birói retributio feladatát és csak azután szállittatik le mindenik büntetési tétel arányosan az összbüntetésre való tekintetnek megfelelőleg. Minthogy a 96. §. a cumulatiót, a 97—99. §-ok annak mérséklését fejezik ki, ennélfogva mindannyiszor, valahányszor az itéletben összbüntetés mondatik ki (a 100. §-tól eltekintve), a 96. §. mellett a 97—99. §-ok egyike okvetlenül alkalmazásba jön és igy az arra való hivatkozás nem mellőzhető.

Az e pontban közöltek első tétele az, hogy a 96. §. a cumulatiót foglalja magában; hogy ezen állitás helytelenségét belássuk, elég elolvasnunk a 96. §. második bekezdését, mely igy szól: «Az összbüntetés a bünös által elkövetett cselekményre meghatározott legsulyosabb büntetési nemben állapitandó meg; ha az meghatározott tartamu szabadságvesztésben áll, ennek leghosszabb tartama a következő §-okban megállapitott megszoritásokkal feljebb emelhető». E §. világosan kimondja, hogy az elkövetett legsulyosabb cselekmény büntetése veendő alapul és emelhető tekintettel az elkövetett többi cselekményre; ebben cumulatiót találnunk a legnagyobb igyekezet mellett sem sikerült és igy mellőzhetjük a curiai indokolás azon fejtegetéseit, melyekben oly ékesen festi azon veszélyeket, melyek a Btk. halmazati rendszerét fenyegetik, ha a cumulatio elve alkalmaztatnék, vagy, mit ezzel egyértelmünek vesz, ha a bíróságok csak a 96. §-ra hivatkoznak; a 96. §. azonban távol attól, hogy a cumulatiót mondaná ki, határozottan kifejezésre juttatja a sulyositó rendszert; ez az ok tehát elesik a többi § ra való hivatkozás szempontjából. A curiai indokolás következő állitása az, hogy hazai joggyakorlatunk a mérsékelt cumulatiót emelte érvényre, mi ugyancsak meglepő azokra nézve, kik az ellenkezőről birnak tudomással és kik csak legujabban látják e rendszer alkalmazását a Curia egyik tanácsánál. A főérv a mellett, hogy joggyakorlatunk elfogadta e rendszert, a 18. számu teljes-ülési határozat azon pontja, mely szerint az összbüntetés fogalmából foly az egyes cselekményeknek megfelelő büntetés egyenkint való megállapitása és arányos leszállitása; ez teljes-ülési határozat lévén, a Curiára nézve irányadó. Csakhogy ezen állitás sem állja ki a próbát, mert ha elolvassuk a 18. TÜH. szövegét, azt látjuk, hogy annak határozati része igy hangzik: *a)* Midőn a jogérvényesen elitélt szabadságvesztés-büntetésének végrehajtása alatt ujabb büntetendő cselekményt követ el, az összbüntetés, vagyis az egyes büntetéseknek a többi cselekmények miatti büntetések félbeszakithatlan tartama szempontjából való arányos enyhitése mellőzendő és az 1880: XXXVII. tcz. 36. §-a alkalmazandó. *b)* A büntetés egységesitése azonban, a vádlott által elkövetett cselekményre meghatározott legsulyosabb büntetési nemnek alkalmazásával, itt is fentartandó, azonban az enyhébb szabadságvesztés-büntetésnek tartama a sulyosabb büntetési nemnek sulyához képest arányositandó.

Ennyi a 18. sz. TÜH. rendelkező szövege, ennyi az, mi irányadó; ebben pedig a curiai indokolás illető tétele nem foglaltatik, tehát irányadó nem lehet. Megtaláljuk ugyan e tételt a határozat indokolásában, de ennek irányadó erőt tulajdonitani, hatvan és egynehány TÜH.-unk indokolásait irányadó erővel felruházni, oly merész tétel, melyet aligha fog elfogadni az, ki következményeit végig gondolta.

Végig tekintve a tárgyalt curiai indokoláson, azt látjuk, hogy az a legtávolabbról vett érvekkel, a ministeri javaslat szövegeivel, egy TÜH. indokolásával iparkodik beigazolni a mérsékelt cumulatio uralmát, de mellőzi azt, mi főfontosságu, e kérdésben, mellőzi — $1^1/_2$ sor kivételével — a törvény szövegét; a ki elég kiváncsi arra, hogy azt elolvassa, az meg fogja találni a 96—99 §-ok mindegyikében azt, hogy a sulyosabb büntetés alkalmazandó és emelendő, tekintettel a többire és igy bő jutalmat fog találni abban, hogy világosan fogja látni az egész kérdést, kibontva azon homályból, melybe a curiai indokolás azt burkolja.[1] De nem tehetjük, hogy megütközésünknek ne adjunk kifejezést a felett, hogy a Curián, jogunk e legfelső őrénél történhetik a törvénynyel ily rikitó ellentmondásban álló, annak semmibe vételét mutató törvénymagyarázat; ha lábra kapna ezen irány, akkor megszünnék a bizonyosságnak még azon csekély foka is, melyet a jog tekintetében ma élvezünk; ha a 96. §-ról azt lehet állitani, hogy abban a cumulatio jut kifejezésre, ha a 96—99. §-okban a mérsékelt cumulatio elve magyarázható bele, akkor nincs §. törvényeinkben, melyből ne lehetne kimagyarázni ép az ellenkezőjét annak, mit az eddigi birói gyakorlat, törvénymagyarázat és jogászi logika abban feltalálni vélt. *W. I.*

Reform-sorrend.

A Magyar Közigazgatás f. é. junius 12-iki számában «A közigazgatási reformok sorrendje» czim alatt megjelent dolgozatomra dr. Kérészy Zoltán ezen lapok utóbbi (28.) számában hosszabb czikkben terjeszkedik ki.

A nélkül, hogy formális polemiába kivánnék bocsátkozni, legyen szabad a czikkiró kritikájára röviden reflektálnom, illetőleg félremagyarázott szavaim helyreigazitása végett — mert nagyobbára csak ez forog kérdésben — felszólalnom.

Tartalmazza ez a czikk kritikáját nem az én közleményemben levezetett tételeknek, hanem ezen tételek indokolásának, a levezetésnek, melylyel az eredményhez jutok.

Előzetesen is constatálom tehát, hogy a reform sorrend-

[1] A 97—99. §-ok bővebb fejtegetését lásd az e lapok f. é. 16. számában megjelent czikkben.

jének kérdésében egyet értünk. A mitől a czikkiró fázik, az a *miért*, melyre én a sorrend kérdését fektettem.

Ha azonban czikkét refutálni óhajtom, valósággal nehéz helyzetben érzem magamat. Nem, mintha az elemi erővel ható igazságok özöne zudult volna reám ama kritikából, hanem egyszerüen csak azért, mert nem közönséges feladat kitalálni, voltaképen miben is differálunk hát? Mert a t. czikkiró hosszan szól, mondatait szépen ki is kerekiti, jobbára helyes dolgokat is mond, azonban a mit mond, annak van egy kicsiny, de fatális hibája: alig illik rám, illetőleg dolgozatomra. Mert többnyire ugyanazt mondja, a mit én, csakhogy a végből, hogy elmondhassa, az én állításaimat csodálatosképen félre érti s igy aztán mint rectificator előadja ugyanazt, a mi már el volt mondva, a mit ő azonban másképmondottnak akar tudni.

Már bevezetésül azt állitja: nem volt helyes irnom, hogy «két feladat vár megoldásra; az egyik a közigazgatás rendezése, a másik az autonomia szabályozása». Helyesebb lett volna azt mondani, hogy «a közigazgatási reform két feladatot t. i. az állami közigazgatás és az önkormányzat rendezésének munkáját foglalja magában».

Tessék eldönteni: nem egy-e ez a kettő? Én itt kettőt csak *formulát* látok, a tartalom azonban kegyetlenül azonos mind a két kifejezésben. Ha azonban t. kritikusom minden áron mást akar látni az általa felállitott formulában, különbözőt attól, a mit én állitottam, majd megsugom neki, a szőrszálhasogató kritika szemüvegén át tekintve a dolgot, mi a különbség? A t. kritikus formulája jóval tökéletlenebb, mert nem teljes. Mert önkormányzat ugy-e bár annyit tesz, mint az állami közigazgatásnak autonom alakulatok által átvállalása és végzése? Tehát az állami közigazgatás (azaz a közigazgatás azon részében, melyben azt az állam maga végzi) meg az önkormányzat (azaz a közigazgatás azon részében, melyben azt az állami helyett más végezi) együtt alkotják a közigazgatást mint egészet. No lám, az én formulám nemcsak a közigazgatást öleli fel, hanem az autonomiát is. Erről a t. kritikus formulája hallgat. Pedig czikkének kétharmadában az autonomia különbözőségét az önkormányzattól bizonyitja és az autonomiának a közigazgatással együtt rendezését sürgeti.

Kitanitást kapok ezután a felől, hogy *önkormányzat és autonomia* nem azonos fogalmak. Miért éppen én, miért éppen szóban forgó közleményem szempontjából? Hiszen közleményemben az autonomia mindig élesen külön van választva az önkormányzattól! Kritikusom megtanit, mi az önkormányzat. Hiszen benne van ez magában kritizált dolgozatomban, igaz, hogy egészen röviden, inkább csak érintőleg, a mint concrét célomhoz szükséges volt! Elmondtam, hogy az önkormányzat a köztevékenység azon mezeje, melyben a közigazgatási teendőket az állam helyett az autonom szervezetek végezik. Magából ebből a pár szóból világos, hogy a két fogalom distinguálva volt. Hogy azonban elméleti levezetéseinek alapot teremtsen a czikkiró, kiszakit közleményemből egy közbevetett mondatot, mint a mely az én fogalomzavaromról tanuskodik. Pedig éppen ebben a közbevetett mondatban, melyet szó szerint nem iktatok ide, mert kritikusom ugyis idézte azt, látom én és azt hiszem, látja más is a két fogalom legélesebb megkülönböztetését. Egy helyt, szólva a magyar autonomiáról, kikorrigálom önmagamat s azt fejezem ki, hogy a multról beszélve, az «autonomia» szó helyett inkább mondok talán «önkormányzat» szót, igy jobban megértenek, mert a multban használt elnevezéseknek ez a megfelelő. Igenis. A multban közéletünk az önkormányzat szót használta az autonomia megjelölésére. Nem kell ennek bizonyitására messzebb visszatérni, csak 1870-ig, sőt csupán 1886-ig. Az 1870-es és 1886-os törvényhatósági törvényekben az van mondva, hogy a törvényhatóságok gyakorolják: *a)* az önkormányzatot, *b)* az állami közigazgatás közvetitését. Mit jelent az állami közigazgatás közvetitése? Jelenti a közigazgatásnak az állam helyett végzését, azaz az önkormányzatot. Ha tehát az állami közigazgatás közvetitése az önkormányzatot jelenti, akkor világos, hogy a törvényhatóságok másik feladata, a mely a törvényekben «önkormányzat» elnevezéssel van megjelölve, nem jelentheti ugyanazt. Ez az elnevezés csak tévedés; ez az elnevezés az autonom tevékenységet akarja érteni. Egész a legközelebb multig tehát közéletünk terminologiájában *az autonomia jelzésére van lefoglalva az önkormányzat kifejezése.* Csupán ezt és semmit egyebet nem mondottam czikkem vonatkozó részében. «A mult szempontjából hazánkban még az autonomia *megjelölésére* is az önkormányzat *kifejezésével* kell élnünk, mert s a. t.», ezt mondtam, azaz utaltam arra, hogy nálunk az önkormányzat szó az autonomia megjelölésére használtatott, azonban sohasem azonositottam e két fogalmat, mint a czikkiró könnyelmüen reám fogja.

Helyteleniti czikkiró azon tételemet, hogy a közép hatóságok, a községekhez viszonyitva, az administratio szempontjából az *intézés és foganatositás* functioinak viszonyát tüntetik elő. Pedig állitásomat ezután is helyesnek kell vallanom. A község mint közjogi alakulat igazi intéző hatalommal az autonomia terén, saját belső és vagyoni ügyeinek rendezése körében bir. A közigazgatásban azonban általában csak a közvetlen foganatositás feladata jut neki. Vessen czikkiró egy tekintetet községeink életére! A község belügyeit önállóan intézi a képviselőtestület s a képviselőtestületnek e tekintetben előkészitő, valamint végrehajtó szerve az előljáróság. Mutassa meg nekem a czikkiró azt a községi szervet, mely a közigazgatás körében birna igazi, rendszerinti jurisdictióval!

A képviselőtestület? Nem, az az autonom viszonyokat rendezi. A biró, a jegyző? Nem. Ezek végrehajtó szervei az autonom rendelkező hatóságnak, a községi képviseletnek és végrehajtó szervei az intézkedő közigazgatási hatóságnak. Vannak ugyan a szegényügy, utügy és a helyi rendészet körében bizonyos csekélyebb, mintegy a helyi élethez szorosan tapadó feladatok, melyekre nézve a községnek intézkedési pouvoirja is van, de ezek mind számra, mind terjedelemre minimalisak, már pedig a potiori fit denominatio, midőn tehát generalis csoportositásokról van szó — s czikkem csak erre terjedt ki — ez a mellékmomentum lényeggel egyátalában nem bir.

Még csak kettőt.

Hogy dolgozatom érvelését kettős keretbe helyeztem, tárgyaltam tételemet egyrészről a közigazgatás, másrészről az autonomia szempontjából, ez a modus procedendi egyenesen izlés dolga. A bizonyitás ezen utja-módja nekem megfelelőnek látszott, ugy hát ezt választottam a megoldásra eszközül. Ebben tehát nincs mit kifogásolni. Annál kevésbé, mert az alapul vett szempontok a dolog természetéből vannak meritve, mert oly szervezetek berendezéséről van szó, melyek éppen azt a kettős functiót végzik, a melyek tekintetéből én életmüködésüket megfigyelés alá vettem.

Végezetül — s ezzel befejezem — azon kifejezésemet, hogy «még ma is a törvényhatóságokban lüktet nálunk a helyi élet, ide füződnek az érdekek szálai», czikkiró hangzatosnak nevezi s megjegyzi, hogy miért van ez igy, azt meg nem magyarázom. Már pedig bővebb magyarázatba ezuttal sem ereszkedem, és pedig azért, mert maga a czikkiró ment fel ettől, midőn pár sorral most érintett kifogása után maga adja a rejtelmes titok megfejtését. Miért? «Mert a magyar közigazgatás és önkormányzat történelmi alapja elejétől fogva a vármegye s illetőleg a magyar államéletben a területi igazgatás rendszere érvényesül és ez a rendszer az uralkodó kezdettől fogva». Csak ezért. A megszokás erejénél és a fejlődés folyamán létesitett ezer összetartó kapocsnál fogva.

Dr. ifj. Lukács György.

Külföldi judikatura.

A bécsi legfőbb törvényszék 1891. évi határozatai kereskedelmi és váltó-ügyekben.

444. Pusztán azon körülmény, hogy alperes valamely közkereseti társaságnak bejegyzett tagja, a kereskedelmi bíróság illetékességének a megállapitására nem alkalmas.

445. A kereskedelmi törvény határozott rendelkezésével ellenkező kereskedelmi szokás figyelembe nem vehető, mert a kereskedelmi törvény 1. §-a értelmében a szokásnak törvényrontó hatása nincsen.

446. A czégvezető főnökének jóváhagyása nélkül nincsen jogositva harmadik személylyel társas szerződést létesiteni.

447. Ha a számlán ki van jelentve, hogy a fizetés csak az eladónál történhetik, a vevő nincs jogositva az ügyletet közvetitő ügynöknek fizetni, még akkor sem, ha a vételárról adott váltón az ügynök mint telepes van megnevezve.

448. A kereskedősegéd elbocsáttatása esetén a felmondási időre fizetését csak akkor igényelheti, ha ujabb állás elfoglalása folytán nem képtelen az előző szolgálati szerződésből folyó kötelezettségeinek megfelelni. A szolgálati szerződés ugyanis kétoldalu szerződés, mely teljes tartama alatt köti ugy a segédet, mint a főnököt. (Igen aggályos határozat; 1891. márcz. 18-án ugyanazon törvényszék ellenkező értelemben döntött.)

449. Kereskedelmi társulat jogcselekményének hatálya, pl. váltó elfogadása nem függ attól, hogy a társaság be van-e jegyezve, hanem attól, hogy az azon czég alatt folytatja-e üzletét.

450. A közkereseti társaság ellen hozott itélet alapján a társaság tagja ellen végrehajtás akkor sem rendelhető el, ha a társaság időközben feloszlott.

451. A társas czég által leteendő esküt bármely czégtag, a ki képviseleti jogosultsággal bir, leteheti akkor is, ha a czégjegyzés csak két czégtag által együttesen eszközölhető.

452. A részvénytársasági alapszabályok megváltoztatása a részvényesekkel szemben is csak a czégjegyzékbe történt bevezetéssel válik hatályossá.

453. Hirlap nyomtatásához szükséges papir megrendelése nem absolut kereskedelmi ügylet.

454. Absolut kereskedelmi ügylet elbirálása tekintetében a kereskedelmi törvény határozmányai alkalmazandók akkor is, ha a per nem a kereskedelmi bíróság előtt folyik.

455. Folyó számlabeli összeköttetés akkor áll fön, ha a felek abban állapodnak meg, hogy bizonyos időhatáron belül valamennyi megkötött ügyletük tekintetében egymásnak hitelt nyujtanak ugy, hogy ezen időhatár eltelte után egymással el kelljen számolniok, a mely elszámolás a belőle eredményező követelésre vonatkozóan az egyes követelési tételektől független követelésnek szolgáljon alapjául.

456. Meg nem rendelt árunak elküldése s annak megőrzése a czimzett által nem alapit meg kereskedelmi ügyletet, minélfogva ily esetben a kereskedelmi törvénynek a megtartási jogra vonatkozó intézkedései nem alkalmazhatók.

457. Mustra szerinti vétel esetében az eladónak kell a mustraszerüséget bizonyitani, nem pedig a vevőnek az ellenkezőt.

458. Azonnali fizetés kikötése esetén az eladó jogositva van az árut utánvét mellett küldeni. (A mi gyakorlatunk ellenkező).

459. Ha a vevő az átvett árut szerződésellenes volta miatt rendelkezésre bocsátja, ugy az eladó jogositva van a vételár esedékessége előtt is praejudiciális keresettel követelni annak kimondását, hogy ő a vételügyletet teljesen teljesitette, az árut rendben és hibátlanul átadta, és hogy ezek folytán nincs a vevőnek joga, neki az árut rendelkezésére bocsátani.

460. A rendelkezésre bocsátás kellő időben történt, ha a számlában emlitett reclamationalis határidő eltelte előtt tétetett. A vevő ily esetben csak a rendelkezésre bocsátást tartalmazó levél elküldését tartozik bizonyitani, nem pedig annak az eladó kezéhez való jutását.

461. Az ügynöknél történt rendelkezésre bocsátás hatállyal nem bir.

362. A vevő tényleges körülményeket tartozik felhozni annak igazolására, hogy a rendes üzletmenet mellett nem volt lehetséges az áru hibáit azonnal közölni, mert ellenesetben a kifogásolás elkésettnek tekintendő.

463. Oly határozmányoknak a számlába való felvétele, melyek a vételügylet megkötésekor ki nem köttettek, nem jogositja fel a vevőt a megkötött ügylettől való visszalépésre.

464. Ha vevő kijelenti, hogy a megvett árut átvenni nem fogja és felhivja az eladót, hogy azt részére el ne küldje, ugy nincs joga az eladónak az árut elküldeni s ha mégis teszi, ugy a vasut részéről való eladás a vevő rovására történtnek nem tekinthető.

465. A fixügylet criteriuma nem az, hogy határozott teljesitési idő legyen megállapitva, hanem a szerződő felek akaratának oda kell irányulnia, hogy a nem azon időben történt teljesités már a kötelezett teljesitésnek ne legyen tekinthető.

466. «Promt» szállitás kikötése fixügyletet meg nem állapit, mert fixügyletnél a teljesités idejének pontosan meg kell határozva lennie.

467. Fix ügylet fenforog akkor, ha a felek maguk az ügyletet annak nevezték, ha továbbá az áru természete is arra vall, hogy a felek fixügylet létesitését czélozták.

468. A vagyonbukott vállalhat váltókötelezettséget, csak a csődvagyonról nem rendelkezhetik.

469. A váltót telepiteni csak minden, a váltón már előforduló váltókötelezett beleegyezésével szabad.

470. Be nem jegyzett kereskedelmi társaság váltóelfogadványa a társaság ellenében peresithető, ha a társaság azon czég alatt folytatja üzletét.

471. A czég által elfogadott váltó alapján a czégtulajdonos ellen külön sommás végzés nem hozható.

472. Ha az ovatolás szükséges nem volt, ugy a váltótulajdonos óvási és váltódijat nem igényelhet.

473. A váltóelévülést csak a kereset kézbesitése szakitja félbe. A követelés elismerése és egyéb, a magánjogi elévülést megszakitó tényezők ezen hatással nem birnak.

474. Azon kifogás, hogy a váltó utólag jogellenesen telepittetett, magából a váltójogból ered és minden váltóhitelezővel szemben érvényesithető.

475. Üres forgatmány esetén a kereshetőségi jog kifogásolható, mert az ilykép forgatott váltó birtoka csak jogi vélelmet nyujt annak az üres forgatmány által történt megszerzése mellett, de a birtokos a váltó tulajdonosának csak addig tekinthető, a mig az ellenkező be nem bizonyult.

476. A váltóadós nem érvényesithet oly kifogásokat, melyek meg nem férnek a váltó abbeli természetével, hogy az abstract fizetési igéret a causa debendi-re való tekintet nélkül. Ilyen az exceptio non adimpleti contractus, a melynek megengedése esetén a fizetési igéret ellenszolgáltatáshoz, feltételhez volna kötve. *Közli: Dr. Gold Simon.*

Különfélék.

— **A kir. Curia alábbi határozatára** felhivjuk olvasóink figyelmét. Ezen határozat szelleme előnyösen eltér az eddigi judikaturától.

A balasa-gyarmathi ügyvédi kamara: Folyamodó — — ipolysági lakos folyamodó ügyvédi oklevelének mellékelésével azon az alapon kéri felvétetését, mivel az ugyancsak mellékelt büntető birósági itéletekkel reá büntetésképen kiszabott 3 évi szabadságvesztés-büntetését kiállotta, a 4 évi hivatalvesztés hatálya pedig az ezen mellékbüntetésre kiszabott határidő elmultával megszünt. Az 1880. XXXVII: tcz. 28. §a. értelmében azok, a kik a magyar büntető-törvények hatályba lépte után hivatalvesztésre itéltettek, az erre kiszabott határidő elteltével az ügyvédek lajstromába való felvétel végett jelentkezhetnek ugyan, de a felvétel iránti határozathozatalnál a fenforgó körülmények is, különösen a jelentkező időközi foglalkozása, társadalmi s erkölcsi magaviselete figyelembe veendő. Ámbár pedig folyamodó szabadságvesztésbüntetését 1887 okt. havában kiállván, és a hivatalvesztésre kiszabott határidőnek 1891. okt. havában letelte után mint napidijas magát minden tekintetben kifogástalanul viselte: tekintettel mégis arra, hogy a felvételnél az ügyvédi kamara nem csupán a jogosultságot, hanem a társadalmi és erkölcsi szempontokat is figyelembe venni köteles; tekintve, hogy folyamodó sikkasztás, tehát oly büntett miatt volt elitélve, mely felvételét az 1874: XXXIV. tcz. 109. §-nak a 3. §-al való összevetése alapján is kizárná, s mely ügyvédre nézve egyszersmind az ügyvédségtől elmozditását is maga után vonja és a mely esetben a felvételre való jelentkezés a szabadságvesztésbüntetés kiállásától számitott 10 év eltelte után van megengedve; tekintve, hogy sikkasztás miatt megfenyitett egyénnél hiányoznak azok a feltételek, melyek a közönség bizalmára és igy az ügyvédi állás hivatásszerü betöltésére és az ügyvédi kar tekintélyének fentartására nélkülözhetlenül

szükségesek: ezen törvényes és közszempontok alapján tehát a kamara választmánya folyamodónak az ügyvédi lajstromba felvétele iránti kérvényét elutasitja. (1892 május 8. 157. sz. a.)

A m. kir. *Curia*: Az ügyvédi kamara választmányának határozata helybenhagyatik; mert az ügyvédi kamara választmánya jogositva van az 1880. XXVII. tcz. 28. §-a értelmében a büntető-törvénykönyv életbe lépte után hivatalvesztésre itéltekkel szemben is mérlegelni az illető folyamodó időközi foglalkozásának, valamint társadalmi és erkölcsi magaviseletének minőségét és azon hatást, a melyet az illető folyamodónak az ügyvédi karba leendő felvétele az ügyvédi állás tekintélyére nézve okozhatna. (1892. jan. 17. 590. sz. a.)

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya**, a bünügyi védelem irat-megtekintési jogának érdekében, az alább következő átiratot intézte a budapesti kir. törvényszék büntető osztályának vezetőjéhez, s ugyane tárgyban az igazságügyi miniszterhez is hasontartalmu felterjesztést intézett.

«Nagyságod, mint a budapesti kir. törvényszék büntető-osztályának vezetője, az eddig szokásos irattári kezelés megváltoztatásával oly ügyrendet honositott meg ezen törvényszéknél, a melynél fogva utasitotta az irattárnokot, hogy «a büntető-ügyiratok megtekintését és lemásolását az ügyben közvetlenül érdekelt félnek csak elnöki engedély alapján engedheti meg». Ezen «közvetlenül érdekelt felek» közt a védőt is értette, a mint hogy tényleg ezen uj ügyrend folytán a védő a bünügyi iratokat ma már csak elnöki engedély folytán tekintheti meg. S ugyanekkor Nagyságod a közvád képviselőire nézve akképen intézkedett, hogy «a kir. ügyészség tagjainak hivatalos célokra minden kivánt értesités és segédkezés az irat-felkutatásban megadandó».

Az 1874. évi XXXIV. tcz. 19. §-ában biztositott jogunknál fogva kénytelenek vagyunk ezen intézkedés ellen szót emelni.

A bünügyi védelem közjogi állásának félreismerésén alapszik már az az intézkedés is, mely a védőt egyéb közvetlen érdekelt felekkel egy osztályba sorozza és egyforma elbánásban részesiti.

Talán felesleges bővebben fejtegetnünk, hogy a bünügyi védő közfunctiót végez, épp ugy mint a biró, vagy a vád képviselője, a kir. ügyész.

Ennélfogva nem találjuk helyesnek, hogy a védő bármi tekintetben, legyen az egyszerüen a bünügyi iratok megtekintésére vonatkozó eljárás, «egyéb közvetlenül érdekelt felekkel» egy elbánás alá essék.

A védő részére a bünvádi eljárás természetéből folyólag igényeljük mindazon jogokat, melyek őt hivatásánál fogva megilletik. Fentartandónak véljük különösen mindazokat, melyek a vád és védelem közti egyenlőséget kifejezésre juttatják.

Ezen elvet sérti Nagyságod azon intézkedése, melynél fogva, mig a vádnak és képviselőinek az iratok megtekintése tekintetében a legszélesebb körü jogokat biztositja, addig a védelemnek ezen jogát egy szinvonalra helyezi a magánpanaszos és vádlottéval.

S miután ezen elv bizonyára Nagyságod előtt is ismeretes, a fenti intézkedést alig tekinthetjük egyébnek, mint egyszerü tévedésnek és félreértésnek s meg vagyunk győződve, hogy Nagyságod a védelmet és képviselőit jogaiba vissza fogja helyezni.

A védelem irat-megtekintési jogának ezen korlátozását, még a puszta kezelés szempontjából is mint czélszerütlent kell jeleznünk, mert az a gyakorlati kivitelben pusztán időt rabló formalitásnak bizonyult. Az elnök, az oly gyakran igénybe vett irat-megtekintésnél minden egyes esetben nem tarthat nyomozást az ügyvéd közvetlen érdekeltségéről, ugy hogy ennek folytán az elnöki engedély megadása egyszerü alakiság, eltekintve attól, hogy az elnök más egyéb hivatalos elfoglaltsága mellett, vagy ezek megszakitásával kénytelen hasonló engedélyek kiadásával foglalkozni, vagy pedig az ügyvédeket megváratni, s nekik jelentékeny időveszteséget és kárt okozni.

Miután ennélfogva a fenti kezelési intézkedés ugy a védelem-jog természetével, mint a czélszerüség szempontjával ellenkezik, csak kötelességet véltünk teljesiteni, midőn az iránt keressük meg Nagyságodat, hogy ezen intézkedést hatályon kivül helyezni és a védő ügyvédeknek irat-megtekintési jogát az elnöki engedélytől függetleniteni méltóztassék.

Megjegyezzük, hogy e tárgyban a nagymélt. igazságügyminiszter urhoz hasonló tartalmu felterjesztést intéztünk.»

— **Az uj váltótörvényszéki dijszabás a gyakorlatban.** Egy sommás végzés az összes költséget 2 frtban állapitotta meg. Bélyegkiadás volt a keresetre szintén 2 frt s igy munkadijra semmi sem maradt. Igy valósitja meg a váltótörvényszék azon gyakran hangoztatott kivánságot, hogy a kis ügyben minél kevesebb legyen a költség. *(Ügyvédi körökből.)*

— **A Magyar Igazságügy** régóta tetszeleg magának abban, hogy az esküdtszék ellen kardoskodik. A Ravachol-eset alkalmából egy egész czikkben tör ki, melynek lényege az, hogy a párisi esküdtek féltek. Tudvalevőleg félt azonban a birróság elnöke is, s az egész europai sajtó első sorban az elnök ellen fordult. A tételt tehát ugy kellett volna laptársunknak formuláznia, hogy ez az eset a *birróság* és az esküdtek félelméről tett tanuságot. Egyébiránt ma már a sajtó képviselői is azt vallják, hogy sokkal jobb, hogy Ravachol közönséges büncselekményért végeztetett ki. S hogy a tételt általánositani és agitationális czélokra kihasználni nem lehet, mutatja az, hogy Montbrisonban sem a birróság, *sem az esküdtek* nem féltek.

— **A bünvádi védelem hiánya.** A kalocsai *törvényszék:* rablás büntettével vádolt N. M. bünügyében vádlottat zsarolás vétségében mondotta ki bünösnek s 4 havi fogházra itélte. A tényállás lényege az, hogy vádlott földjét bizonyos N.-nak eladván, ettől sokszori halasztás után sem tudta a 300 frt vételárt megkapni; türelmét vesztve, pisztolylyal kezében jelent meg utoljára adósánál s ezt biztositó irás kiadására kényszeritette. A budapesti kir. *tábla* az elsőbirróság itéletét s az ennek alapját képező végtárgyalást *megsemmisitette* s azt arra utasitotta, hogy védő ügyvéd közbenjöttével ujabb végtárgyalást tartson; mert a jegyzőkönyv tanuságaként vádlott kijelentette, hogy magát Sz. K. ügyvéd által kivánja képviseltetni; s erről Sz. K. értesitve nem lett; s a végtárgyalásra sem lett megidézve; s vádlottnak védője sem volt. Minthogy pedig védelmétől senki sem fosztható meg; illetve a fenálló bünvádi eljárási gyakorlat szerint rablás büntette esetében, tekintve, hogy annak megtorlásául a Btk. 5 éven fölüli büntetést szab, még ha az illető vádlott maga nem választ is védőt, az részére hivatalból rendelendő; a törvényszék tehát akkor, midőn ez ügyben védő közbenjötte nélkül tartott végtárgyalást s hozott itéletet, az eljárás alakiságába ütköző szabálytalanságot követett el; ennélfogva ugy a végtárgyalást, mint ennek folyományaként az itéletet megsemmisiteni kellett». (1892. május 15. 2877. sz. a.)

— **A román nyelv nem tudása mint felmentési ok a pártfogó ügyvédi functiótól.** *A marosvásárhelyi ügyvédi kamara:* — — ügyvédnek pártfogó ügyvédi állásától leendő felmentése iránti előterjesztése összes mellékleteivel visszaadatik és kötelessége teljesitésére utasittatik, mert a román nyelv, mint hazai nyelv nem tudása a felmentésre nem szolgálhat indokul, annyival is inkább, miután az 1874. XXXIV. tcz. 50. §-a szerint a képviselet meg nem tagadható ily esetben (1892. évi febr. 28. 149. sz. a.)

A m. kir. Curia az ügyvédi kamara választmányának határozata megváltoztattatik és — — ügyvéd — — és — részére kinevezett pártfogó ügyvédi tisztétől felmentetik; egyuttal az ügyvédi kamara más pártfogó ügyvédnek kinevezésére utasittatik. Mert azon körülmény, hogy nevezett ügyvéd a román nyelvet nem érti, kétségbe nem vonatott. Ily helyzetben pedig megbizóival szemben, a kikről nem is állittatik, hogy magyarul beszélnének, sikeres müködés nem várható. (1892. jun. 17. 5169.)

— **A Bécsben megjelenő «Juristische Blätter»** utolsó számában dr. *Gruber* Lajos budapesti kir. alügyész behatóan ismerteti azon törekvéseket, melyek Magyarországban a feltételes elitélés behozatalára irányultak.

— **Önügyvéd** czim alatt Knorr Alajos füzetes vállalatának ötödik kiadását rendezi sajtó alá. Az első füzethez csatolt prospectusból láthatólag a mü rendszere sem tudományos, sem gyakorlati szempontból nem helyes. Igy pl. a «II. rész. Okiratok» felirás alatt kivánja tárgyalni a személyiség, jogképesség, család fogalmát, a dologi jogokat, az örökösödést, a szerzői jogot, a delictumból felmerülő követeléseket, az egész kereskedelmi és váltójogot. Ebben a chaosban bizony nem igen fognak eligazodhatni a laikus olvasók; pedig nem-jogászok számára van e könyv szánva.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 31. SZ. Budapest, 1892. julius 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ügyvédség kérdése. Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől. — Kritikai megjegyzések a büntető-novella javaslatához. Dr. HAUPT ALBERT kassai törvényszéki birótól. — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Bérkövetelés illetékessége. *B.* — A katona törvényhozó mentelmi joga. Ifj. ZUBRICZKY JÓZSEF-től. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvédség kérdése.

A megdöbbentő tulszaporodás s a vele járó szegénység és erkölcsi hanyatlás ujból megmozditotta a magyar ügyvédi kart, hogy belső bajainak orvoslását megkeresse.

Nemrég a budapesti ügyvédek kebelében folyt egy erélyes, de fölötte áldatlan actio, mely a budapesti ügyvédi kamarát, — hogy ugy mondjuk, — rendkivüli közgyülésre *kényszeritette*. Ennél izgatottság tekintetében nem volt hiány s beszédek is bőséggel voltak; azonban az egész mozgalomnak kevés erkölcsi tartalma volt s azért könnyü és czélszerü is volt azt a hivatalos villámháritón levezetni.

Kiderült itt is, — a mit a jobbak előre láttak, — hogy az ügyvédség kérdése nem puszta kenyérkérdés s azon nem lehet ugy segiteni, mint például a regale-bérlők érdemes osztályának bajain, vagy valamely szatócs-ipartársulat érdekein, ahol pusztán a társadalmi jövedelmekben való *nagyobb* részesülés képezi a kielégitésre váró jogos érdeket.

Igen, igen szomoru lenne a magyar ügyvédi karra s ezzel a magyar közéletre nézve is, ha már ott tartanánk, hogy az ügyvédség kérdését pusztán az ügyvédi karra eső jövedelmek fokozásának s talán egyenletesebb megoszlásának kérdése gyanánt tudnók fölfogni s az a követelés, a melyet az ügyvédség az állam irányában fölállit, nem állana egyébből, csak annyiból, hogy az ügyvédség *privilegiumait* szaporitani s jövedelem-forrásait bőviteni kellene.

A kar magas hivatásának s erkölcsi jellemének érdekében kell azon örülnünk, hogy a budapesti ügyvédség kebeléből kisarjazott kenyér-kérdés a maga durva numerus claususával s szatócs-philosophiájával egyetemben előbb megbukott, hogysem a nagy közvélemény boszuságát és kevésrebecsütését kiérdemelte volna. Ámbár e mellett sietünk bevallani azt is, hogy azért az ügyvédség kérdése tényleg még most is megvan s megoldása éppen olyan kivánatos és sürgős, mint annakelőtte.

Elismerés illeti a győri ügyvédi kamarát, hogy a megindult mozgalmat, kétségkivül helyesebb szempontokból, azonnal fölfogta. A győri kamara ezen tényében tanulság rejlik, mivel ez esetben látjuk először és elég szépen documentálva az ügyvédi kamarák intézményében fekvő autonom képességet s annak megbizonyitását, hogy az ügyvédi kamarák szervezete, ha nem is valami tökéletes, de *jogkörük és berendezésük még mindig fölötte áll a bennük uralkodó ügyefogyott és jóra képtelen szellemnek.*

A mai kamarákkal igen sok jót és hasznosat lehetne még tenni s ha nem estek volna bele a bürokratismus szélhüdésébe, egészen alkalmas apparatusai lennének a magyar ügyvédségnek arra, hogy belső bajai veszedelmesebb részét megfékezze s az általános kibontakozást általuk keresse meg.

Mindjárt ebből is indulhatunk ki okoskodásunkban, a mikor az augusztus közepén tartandó ügyvédi értekezlethez (kapcsolatban f. évi február 26-án közzétett fejtegetéseinkkel) a magunk diagnozisát fölállitjuk s a kibontakozás fő utvonalát megjelöljük.

Az ügyvédség baja, szerintünk, nem egyedül álló, specialis baj. A belső elszegényedés s az erkölcsi és vele a tekintélybeli hanyatlás ugyanaz a tünemény, a melyet a század végén széltében látunk. A szabadságot, a melyet az állam ügyvédi karunknak a létszám és a hivatás gyakorlása körül adott, itt is kizsákmányolták az erkölcsileg kevésbé helytálló elemek s az annyi lelkesedéssel fogadott ügyvédi szabadságok ma már inkább a hivatás lealacsonyitására s a kar védelmére bizott nagy közérdekek sérelmére szolgálnak.

Szebb hagyományok és nagyobb erkölcsi fegyelem mellett a kar mai exorbitans népessége daczára képzelhető volna az ügyvédségben a hivatás nemesebb fölfogása, tisztább hivatásbeli charakter és derekabb kötelességtudás. Láttuk és látjuk, hogy a szegénység mellett a magyar birói kar erkölcsi szinvonala még emelkedni is tudott. Az is valószinü, hogy szép hagyományok és erősebb testületi fegyelem mellett egyáltalán nem volna szerencsénk a karban bizonyos elemekhez. Ezek a kar létszámát nem szaporitották volna, vagy idejekorán kiszorultak volna a kar kebeléből, a melynek tisztább levegőjét ki nem állották volna. Igy azonban az ügyvédi kar, éppen a szabadság korlátlansága folytán, ugyanazt a fejlődést csinálta végig, mint annak idején az ipari szabadság. Maga az 1874. évi XXXIV. tczikknek az a rendelkezése, hogy az ügyvédeknek a lajstromba való fölvételét s a legfőbb fegyelmi biráskodást a kir. Curiára ruházta, még ez a szabadság-intézmény is (mivel az kétségtelenül az egyént védi a testület ellen), még ez is a kar nagy kárára szolgált, mivel a birói védelem tárgyává tette azt, a mi erkölcsi és lelkiismeretbeli természeténél fogva nem volt arra való.

Minden kétségen felül áll tehát, hogy az ügyvédi kar kérdésének, helyesebben: *kérdéseinek* megoldása nem az ügyvédi jövedelmek szaporitásában, esetleg a jogkereső társadalom zsebének további igénybevételében keresendő (mert hiszen ez azonnal az ügyvédi karba tódulók számát fogná fokozni), hanem főképpen és első sorban a formátlan szabadságok formába öntésében, röviden szólva, az ügyvédi intézmények *korlátozásában* keresendő.

Mindaddig, a mig az ügyvédi kar, hivatásához mért erkölcsi és jogi fegyelemmel nem fog birni, a mig az állással járó szigoru tisztességi és felelősségi intézmények nem fékezik a kar tagjainak rakonczátlan szabadságait, itt-ott feslettségeit; a recreatióról, a magyar ügyvédi kar erkölcsi és anyagi megujhodásáról szó nem lehet.

Már most ezen «korlátozások» legegyszerübb és legdurvább módja csakugyan az volna, a mit a kar az *államtól* megkaphat. Első sorban a numerus clausus, a mely — mint általánosan képzelik, — állami kinevezéstől tenné függővé az ügyvédi állást, illetőleg az ügyvéd erkölcsi és értelmi értékének előleges mérlegelését. Ezzel járna azután (a mint ez már minden czéhrendszerrel jár) egy sor privilegium, a mi addig terjedne ki, hogy az ügyvéd nemcsak kisebb fajta közjegyzői tennivalókat látna el, de ügyvédi

ellenjegyzés nélkül még telekkönyvi beadványokat sem lehetne beadni a telekkönyvi hatóságokhoz.

A győri kamara programmjának 6. pontjában csakugyan igen helyes értelemmel van a *korlátolt létszám* kérdése ezekkel a privilegiumokkal (cautio, ügyvédi hiteles okiratok, kényszerítő ellenjegyzés, kényszer-képviselet, ügyvédi tarifa) kapcsolatba hozva, s a ki hive a numerus claususnak, kell hogy hive legyen ezen czéhbeli privilegiumoknak is, még ha véletlenül — *kiszorul* is a kar kebeléből s mint «fogyasztó közönség» ő fizeti meg az ügyvédi vámokat.

Mi nem vagyunk barátjai a numerus claususnak. Nem mintha a czéhszerü rend ab ovo rossz volna, mivel e fölött lehet beszélgetni. De azért, mivel az ügyvédi állás czéhszerü berendezése a jogkereső felek rovására való s az egész jogszolgáltatást (nemcsak a biráskodás, hanem az egész közigazgatás terén is) megfosztja az ügyvédi kar független és szabad ellenőrzésétől, igy tehát a *közérdek világos veszedelme.* A numerus clausus behozatala a jogszolgáltatási tényezők veszedelmes egybevegyitése természetük ellenére s hatása ugyanaz volna, a milyen hatása volt a közigazgatás és igazságszolgáltatás összevegyitésének.

A ki pedig a numerus clausust elveti, annak el kell vetnie minden oly *ügyvédi privilegiumot,* a mi azzal jár. Annak nem szabad a kormánytól és államtól várnia vajjal jól megkent kenyeret; annak bele kell nyugodnia abba, hogy az ügyvédi jövedelmek előállitásánál a publikumot kényszer ne nyomja, hanemha ott, a hol azt (mint a rendes pereknél) a *közérdek* indokolja.

Mindazonáltal, habár nem az *állam* részéről is, a magyar ügyvédi kar szabálytalan szabadságainak formába öntésére, *korlátok* közé szoritására mégis szükség van.

Szerintünk ez csak egy uton lehetséges: *az ügyvédi kar teljes autonomiájának* utján, vagyis olyképpen, hogy ugy a fölvétel, mint a fegyelem kérdéseiben *egyedül* az ügyvédi kar itélje meg, hogy kit tart kebelébe valónak s mily vétségek vagy erkölcsi mosdatlanságok fölött akar szigoruan itélni.

Az ügyvédi szabadságnak csak ezt az egyetlen, *önkormányzatilag* szabályzott formáját és szervezetét találjuk olyannak, mely korlátolja az elterjedt visszaéléseket a közérdek sérelme nélkül s mely egyetlen alkalmas és organikus módja az állami jogkezelés hatályos ellenőrzésének, ugy, mint az ellenőrző ügyvédi kar belső intellektuális és ethikai épségének.

Éppen azért nem helyeseljük a *győri programm* azon gravaminális hangját sem, mely mindenütt a «törvényhozás mellőzéséről» s az «ügyvédi jogkör kiterjesztéséről» szól.

A törvényhozás bizonyára nem passióból mellőzte az ügyvédi kar kérdéseit Hiszen a kar kebelében még ma sincs egyetértés a fölött, hogy válságából hogyan birna a közérdek sérelme nélkül kibontakozni! Hogyan avatkozott volna bele tehát az állam egy oly kérdésbe, melynek megoldása csakis magának az *autonom karnak* megegyezésével, sőt kivánsága szerint történhetik helyesen.

A mi pedig az «ügyvédi jogkör kiterjesztését», helyesebben beszélve: *az ügyvédi jövedelmek szaporitását* illeti, azt a magunk részéről ha jelentékeny kérdésnek tartjuk is, de azt hiszszük, hogy nem szervezeti kérdés. Egyes ágai mindig ad hoc az illető törvényjavaslatnál birálandók el s elbirálásuk csak akkor lehet kedvező az ügyvédi karra (pl. a képviselet kérdése is), ha az ügyvédi kar szervezeti és belső erkölcsi kérdései már meg vannak oldva, tehát az ügyvédi kar, mint ilyen iránt, *aggodalmak* többé nicsenek. Persze egyes intézkedések, — a milyen pl. a *községi jegyzők jogtalan ügyvédi praxisa,* — már most megoldhatók pl. egy zugirászkodási törvény utján.

Mindent összefoglalva, véleményünk abban culminál, hogy a győri értekezlet csak akkor jár helyes uton, ha az államtól való segély utáni epekedést egyszerüen félreveti *s a teljes ügyvédi autonomia kérdéseivel behatóan foglalkozik.* Ez az egyetlen módja a tisztességes kibontakozásnak. A mellett természetesen nincs kizárva, hogy apró, nem organikus jellegü kérdések is tárgyaltassanak, de azok sem az «államsegély» vagy a «kenyér» rideg és egyedüli szempontjából.

Igaz, hogy az ügyvédi autonomiával is ugy vagyunk, hogy abban ma már kevesen hisznek. Azt mondják, hogy a kar, a mely a mostani *kevés* autonomiával nem tudott élni, a *sokkal* még kevésbé fog élni tudni.

Ez azonban csak föltevés. A mellett pedig mindig áll az, hogy az emberek csinálják az intézményeket, de az intézmények nem csinálják az embereket. Ha valóban «rossz az ügyvédi anyag», akkor akármiféle intézményt adnak neki, el fogja rontani hamarosan.

Mi azonban nem vagyunk ezen a hiten. Ellenkezőleg. A mennyire megfigyeléseink és tapasztalataink terjednek, egész biztosra fogjuk, hogy az ügyvédi kar teljes autonomiája azonnal fölbátoritaná és a kar élére hivná az ügyvédségnek legszebb charaktereit és erkölcsileg legépebb elemeit, hogy a már ott levőkkel a kar recreatióját megkezdjék.

Ennek utját nyissa meg a győri értekezlet s ne kolduljon alamizsnát az államtól. *Dr. Kenedi Géza.*

Kritikai megjegyzések a büntető-novella javaslatához.

A javaslat 42. *a)* §-ához.

Mellőzve azt a kérdést, vajon a büntetés-felfüggesztési esetek meghatározásánál a törvény rendes büntetési tétele, avagy csak a tényleg kiszabott büntetés volna helyesebben a megkülönböztetés alapjául elfogadandó, e §-t csupán a javaslat álláspontjából és pedig kizárólag az abban felállitott egy évi határvonalra vonatkozólag kivánom birálat alá venni.

Ezen §. szerint a büntetés felfüggesztésének csak akkor van helye, ha vádlott oly büncselekményben mondatott ki bünösnek, melynek törvényes büntetési tétele egy évi fogháznál nem nagyobb.

Az indokolás szerint ezen intézkedés ratiója az, hogy az egy évi és azon aluli büntetési tételek azok, a melyek a közép és kisebb sulyosságu büncselekményeket magukban foglalják.

Tekintve, hogy a becsület, a testi épség és a vagyon elleni vétségek azon eseteinél, melyek a gyakorlatban a büneseteknek legnagyobb részét képezik (tehát a becsületsértés, rágalmazás, könnyü és sulyos testi sértés vétsége, a lopás, sikkasztás, csalás és magánokirathamisitás vétsége eseteiben), a büntetési tétel az egy évi fogházat csakugyan nem haladja felül, a javaslat álláspontja helyesnek látszik.

Van azonban két vétség, mely accessorius természeténél fogva szintén csak a közép sulyu vétségekhez tartozik, daczára annak, hogy büntetési tétele 2 évig terjedhető fogház; ez a két vétség az orgazdaság és a 376. §. szerinti bünpártolás.

Ha ezen vétségek csak a fenemlitett vagyon elleni vétségek mellett fordulnának elő, rendes büntetési tételük szintén nem emelkedhetnék felül az 1 évi fogházon, mert nem volna ratio abban, a mellékbüncselekményt sulyosabban büntetni, mint a főcselekményt; az orgazdaság vétsége azonban a Btkv. 350. §-a szerinti zsarolás mellett is felmerülhet, melyet a törvény 3 évig terjedő fogházzal büntet; a bünpártolás pedig akármelyik sulyosabb büncselekménynél is előfordulhat és ezért a törvényhozó jónak találta ezen két vétség büntetési tételét 2 évi fogházra felemelni.

E szerint ha elfogadjuk azt a nézetet, hogy az 1 évi fogház képezi a határt a sulyos és kevésbé sulyos vétségek között, akkor az orgazdaságot és bünpártolást vegyes büncselekménynek azaz olyannak kell tekintenünk, melynek tulajdon-

képen két büntetési tétele van: az 1 évi és a 2 évi; az előbbinek akkor van helye, ha a főcselekmény 1 évig terjedő fogházzal büntetendő, az utóbbinak akkor, ha a főcselekmény 1 évnél nagyobb büntetéssel büntetendő.

Ha az 1 évi határ a törvényben kifejezve volna, az esetben nem forogna fen akadály iránt, hogy javaslat 42. *a)* §-a a középhatáron aluli esetekre alkalmaztassék; de mert a törvény csak a tágabb határt határozza meg, a sulyosabb és enyhébb eseteket tehát egy kalap alá foglalja, ennélfogva a kérdéses §. az orgazdaság és bünpártolásra egyáltalában nem, — tehát annak legenyhébb eseteire sem — alkalmazható.

Ez nemcsak a javaslat azon intentiójával ellenkezik, mely szerint a büntetés felfüggesztése a közép és enyhébb vétségekre alkalmazandó volna, hanem a praxisban oly visszás állapotot teremt, mely a birót megoldhatlan dilemmába hozza.

Tegyük fel, hogy a biró I. r. vádlottat a lopás vétségében, II. r. vádlottat az ezzel összefüggésben elkövetett orgazdaságban, III. r. vádlottat pedig a Btkv. 376. §-ában meghatározott bünpártolás vétségében mondotta ki bünösnek és ezért I. r. vádlottat 4 havi, II. és III. r. vádlottat pedig 2—2 havi fogházra itélte; ha most a büntetés felfüggesztését I. r. vádlottra vonatkozólag kimondja és ezzel neki teljes büntetlenséget kilátásba helyez, ellenben II. és III. r. vádlotton, kiknél a 42. *a)* §-ban feltételezett «kiváló figyelemre méltó körülmények» még fokozottabb mértékben fenforognak, a büntetést kiméletlenül végrehajtatni engedi, ezzel oly igazságtalanságot követ el, mely az általános jogérzetet megtámadja, ha pedig ennek kikerülése végett a 42. *a)* §. alkalmazásától tartózkodik, akkor I. r. vádlott ellenében követ el igazságtalanságot, a mennyiben őt egy olyan kedvezménytől fosztja meg, mely őt jogosan megilleti.

Ez az állapot tarthatatlan volna s ezért a javaslat 42. *a)* §-át a Btkv. 370. és 376. §-aival kellő összhangzásba kell hozni.

Ez többféleképpen történhetik: 1. a javaslat 1 évi határvonalának 2 évre való felemelése, 2. az orgazdaság és bünpártolás büntetési tételének a fen megjelölt megkülönböztetés szerint 1 és 2 évre való különválasztása, 3. az orgazdaság és bünpártolás büntetési tételének 1 évre való leszállitása által.

Ha meggondoljuk, hogy vétségeknél az egy évnél nagyobb fogházbüntetés kiszabása mily rendkivül ritka, ha meggondoljuk, hogy különösen az orgazdaság és bünpártolás vétsége rendesen aránylag mily jelentéktelennek mutatkozik, és hogy nagyon is kérdéses, vajon a büntető codex hatályban léte óta volt-e eset arra, hogy ily vétségre egy évnél nagyobb fogházbüntetés kiszabatott volna, akkor a kérdés megoldására a 3. pont alatt megjelölt módozat mutatkozik legalkalmasabbnak és legegyszerübbnek.

Dr. Haupt Albert.

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

A minősitett lopás büntetésének kérdésére kell még pár szóval visszatérnem.

A Btk. kétféle büntetést állapit meg · 5 évig terjedő börtönt és 5 évig terjedhető fegyházat.

A novella-javaslat megtoldja egy harmadikkal. A büntetési tételek ugyanis ezentul igy állanának:

1. a 336. §. 1., 2., 6. és 10. pontjai esetében 5 évig terjedhető börtön;

2. a 336. §. 3., 4. és 5. pontjai esetében 5 évig terjedhető fegyház, ha az ellopott dolog értéke nagyobb 50 frtnál;

3. a 336. §. 7., 8. és 9. pontjai és a 338. §. esetében 5 évig terjedhető fegyház.

[1] Az előbbi közl. l. a 23., 24., 25 , 26., 27., 28., 29. és 30. számokban.

Nem is szólva arról, hogy ez a sok fokozat az áttekinthetőséget zavarja, tárgyilag sincs indokolva a háromféle megkülönböztetés.

A 338. §-ra vonatkozólag már a mult alkalommal kifejtettem érveimet, melyek folytán a visszaesési lopásoknak is 50 frt szerinti ketté osztása volna indokolt.

A mi pedig a 336. §. 7., 8. és 9. pontjait illeti, itt is, mint mindenütt, fordulhatnak elő esetek, melyekben a 6 havi börtön mint végső minimum tul-sulyos. Gondoljunk csak arra, hogy valaki tüzvész alkalmával egy az utczára került igen csekély értékü holmit elvisz; vagy gondoljunk arra az esetre, mely nem rég a budapesti kir. törvényszék előtt fordult meg, midőn t. i. kiderült, hogy nehány suhancz valóságos szövetségben apróságokat, csecsebecséket lopott.

Hogy a 7. pont alatti cselekmények minősitett lopásoknak tekintetnek, az a régi idők szellemének maradványa, midőn még rendőrség ugyszólván nem volt, s a közveszély mint ilyen sulyositónak vétetett, daczára annak, hogy a dolgoknak éppen a közveszélykor mutatkozó őrizetlenségében, hányás-vetésében és könnyü módon való elpusztulhatásában igen nyomatékos csábitó, tehát enyhitő elem is mutatkozik. A német Btk. már nem is tekinti minősitettnek.

A mi pedig a 8. pont alatti eseteket illeti, a szövetség mint minősitő elem ki van már ma küszöbölve a büntetőtörvényekből; csak a lopásnál maradt meg — emlékül.

Ha tehát ezen két esetet nem annyira a ma érzett szükség folytán, de inkább a régi idők traditióira való tekintettel meghagyjuk is a minősitettek közt, de arra már igazán nincs indok, hogy éppen ez a kettő legyen a minősitettek közt is minősitett, vagyis hogy minden egyéb minősitett lopásnál a végső minimum legyen egy nap, ezeknél pedig hat hónap.

A 9. pont alatti eset, (midőn a lopást közhivatalnok közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el), minden gyakorlati jelentőséget nélkülöz és e miatt igazán nem érdemes kivételt tenni.

Ez különben jelenleg nem is tartozik a fegyházas esetek közé s itt egy novelláris sulyositás állana be, a nélkül, hogy arra a legkisebb gyakorlati indok felmerült volna az életben. Az indokolás csakis avval támogatja a sulyositást, hogy büntető-törvényünk a hivatalnokok büntetteit (393., 462., 463., 467., 468., 469., 472., 476., 478. §§.) egyébként is fegyházzal bünteti. Feledi azonban az indokolás szerzője, hogy a hivatalnokok azon idézett büntetteinek elkövetésénél, a mennyiben azok vagyoniak, rendszerint nagy összegekről van szó, a lopásnál azonban a szabály a *kis* összeg.

Ha egyáltalán a lopási cselekmények elbirálásánál mutatkozó eddigi nehézségeknek véget akarunk vetni, nem marad más hátra, mint a 6 havi végső minimumot megszüntetni, nem értve ide természetesen a novella-javaslat által helyesen felkarolt azon büncselekményeket, midőn a lopás minősitése többszörös.

A büntetési tételek módositásán kivül a novella-javaslat még egész sorát a változtatásoknak viszi véghez a lopás fejezetében.

A 335. §. módositása elleni észrevételeimet már előadtam. Még ennél is kevésbé indokolt a 336. §. 3. és 4. pontjainak átdolgozása és összeolvasztása.

Bár tagadhatlan, hogy nagy igazságtalanságok és ellenmondások mutatkoznak a judikaturában a minősitési esetek magyarázata körül; de ha a biróságok nem ügyelnek arra, hogy az egyes esetek eldöntése az észszerüség és az arányosság követelményeinek megfeleljen, akkor egyáltalán hasztalanul alakitjuk át ezeket a körülirásokat. Minél tüzetesebb akar lenni a minősitési elem körülirása, annál nagyobbak lesznek a zavarok.

Csak egyet hozok fel. A novella indokolása elpanaszolja, hogy a mai gyakorlat szerint minősitett lopás az, ha valaki a

*

lopás elkövetése végett feltöri a tartályt és minősitett lopás az is, ha a tartályt feltöretlenül ellopja, hazaviszi és otthon fosztja meg tartalmától. A novella szerzőjének véleménye szerint a két eset közt lényeges a különbség, mivel a megőrzési készület a tolvajra nézve komoly akadály annyiban, hogy a feltörés őt a kivitelben feltartóztatja és ez által, vagy a feltörés zajával a rajtakapás koczkázatát növeli; ennek folytán itt nagyobb az elszántság, nagyobb a bünös akarat intensivitása és a vagyonbiztonságra ezekből eredő veszély. Ez elfogadható. De másrészt azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy ha valaki a feltörés utján elvisz egy csekély értéket, más valaki pedig a tartály elvitele utján egy tetemesen nagyobb értéket, a két cselekmény büntetése ne állapittassék meg olykép, hogy az értékes dolognak tartályostul való elviteléért kevesebb szabassék ki, mint másikért. Vagy az egyik, vagy a másik esetnél ki kell egyenliteni az ellenmondást, ha nem akarjuk, hogy igazságtalanok legyünk és a biráskodás a tulzott formalismus képét mutassa. A Btk. 336. §. 3. pontjának körülirása meglehetősen nyitva hagyja a kérdést és ez alapon még lehetséges volna a gyakorlat utján kiegyenlitőleg hatni; de a novella körülirása oly erősen előtérbe helyezi az azon «épületben» való feltörést, hogy az uj körülirás elfogadásával a két esetnek már elvileg is eltérő jellege szentesitve volna.

A mi a novella által szabályozott azon másik kérdést illeti, hogy a «lopott kulcs» mellett még az «előkeresett» kulcsot is minősitőnek veszi, ez ellen magában véve alig lehetne kifogást tenni, ha ugyan az «előkeresett» szó nem fog kissé kuliнáris izünek találtatni.

Határozottan helyes módositás az, hogy nem csak a betörést, hanem — az olasz kodex példája nyomán — a kitörést is minősitési elemé teszi. Ez azonban éppen nem gyakorlati és nem sürgős kérdés.

Ugyanily jellegü a fegyveres lopást tárgyazó 337. §. módositása. A birák itt-ott kétségtelenül felremagyarázzák a törvény intentióját. Ignorálják ugyanis, hogy a dolusnak a fegyverviselés momentumára is ki kell terjednie. S bár a novella helyesen adja meg az utmutatást, a kérdés mégis sokkal alárendeltebb, semhogy ez alkalommal való szabályozása kellőleg indokoltnak mondathatnék.

Az inditványi jelleget megállapitó 342. és 343. §-oknál szintén csak aprólékos foltozgatással találkozunk. Az inditványi jogosultságot ugyanis kiterjeszti a javaslat az örökbe fogadó és tápszülőkre, illetve örökbe fogadott és tápgyermekekre, továbbá a jegyesekre és a sógorsági viszonyban levőkre, s ezenkivül az oldalági sógorságban levők közt a lopást csak azon esetben nyilvánitja inditványi jellegünek, ha a tolvaj és a kárositott közös háztartásban élnek; a 343. §. pedig a hozzátartozók körének meghatározására foglal magában pár közelebbi megjelölést. Észrevételem ugyanaz, a mi az utóbbi §-oknál volt.

A zsarolás fejezetében keresztülvitt módositás kapcsolatban van az önbiráskodással. Erről külön fogok szólni.

A sikkasztásnál nincs egyéb módositás, mint az összeszámitás elvének ezen büncselekvényre való kiterjesztése. Magában véve helyes. Mert, ha a lopásnál érvényesül ezen elv, a többi vagyoni büncselekményeknél is érvényesülnie kell.

Legközelebb a csalásról. *Dr. Fayer László.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Bérkövetelés illetékessége.

Az 50 frtot meg nem haladó bérkövetelések illetékességére nézve nincs egyöntetü gyakorlatunk.

Némely esetben a sommás, más esetben a bagatell-birságok hatásköre állapittatik meg.

A controversia oka a perrendtartási novella 15. §-ának nem eléggé világos szövegezése.

Az egyik vélemény szerint a bérleti viszonyból felmerülő keresetek arra való tekintet nélkül, hogy meghaladnak-e 50 frtot vagy nem, — mindig sommás perutra tartoznak; mert a novella 13. §-ának bevezető rendelkezése, — mely szerint az e szakaszban felsorolt összes esetek annyiban tartoznak a sommás eljárás alá, a mennyiben az 1877. XXII. tczikkben szabályozott eljárás alá utalva nincsenek: nem terjed ki az összeg szerinti megkülönböztetésre, hanem a bérleti ügyekre nézve csak azon jelentménynyel bir, hogy a novella nem utalja sommás perutra az 1877. XXII. tczikk 11. §. 5. pontjában felsorolt kereseteket; tehát: «a bérelt laknak vagy tartozmányainak kiüritése és ugyanezeknek a bérlő részére való átbocsátása iránti kereseteket».

A bérleti viszonyból felmerülő minden egyéb követelésekre nézve ezen nézet szerint feltétlenül — tehát az 50 frton aluli követelésekre nézve is — a novella 13. §. 2. pontjának általános szabálya áll, hogy t. i. «a per tárgyának értékére való tekintet nélkül» sommás eljárás alá tartoznak.

Nézetünk szerint a novella 13. §-ának általános bevezető rendelkezése, mely kimondja, hogy az e szakaszban felsorolt esetek «sommás eljárás alá tartoznak, *a mennyiben az 1877. XXII. tczikkben szabályozott eljárás alá utalva nincsenek*», kiterjed a szakasz összes pontjaira és az e pontban taxative felsorolt összes esetekre; tehát az 1877. XXII. tcz. 11. §-ának 1. pontja, mely az 50 frtot meg nem haladó pénzköveteléseket a kisebb polgári peres eljárás körébe utalja, a 13. §. *d)* pontjánál is alkalmazandó s igy az 50 frton aluli bérkövetelések is bagatell-utra tartoznak.

A novella 13. §-a 2-ik bekezdésének azon rendelkezése, mely szerint az *a)* — *o)* pont alatt elősorolt esetek — tehát a bérleti viszonyból felmerült keresetek is — «a per tárgyának értékére való tekintet nélkül» sommás perutra tartoznak, ugy értelmezendő, hogy az nem alterálja az egész szakaszra kiterjedő azon általános szabályt, hogy a bagatell-utra tartozó esetek kivétetnek a 13. §. rendelkezései alól. E bekezdés mindössze annyit jelent, hogy *az 500 frton felüli* ügyek is — «tekintet nélkül az értékre» — sommás és nem rendes perutra tartoznak, de e határozmány nem tartalmaz kivételt az 50 frtot meg nem haladó ügyekre nézve a bagatell-eljárás alól. *B.*

A katona törvényhozó mentelmi joga.

I.

Az u. n. mentelmi jognak dogmatikája nálunk nem igen szokott részletesen kifejtetni; mert e jog fontossága daczára sincs kodifikálva, hanem csak a joggyakorlatban él, kevésbé szabatosan præcisirozva. Meghatározását és kifejtését — eltekintve a delegatiókra vonatkozó 1867: XII. 47. §-tól — főrendi- és képviselőházi határozatok tartalmazzák, melyek első sorban gyakorlati esetek eldöntései s nem valami szilárd alapu források, mert nem kötik a házat jövőre, megváltoztathatók s hozatalukban nem csupán az igazságosság, hanem opportunitási és egyéb tekintetek, valamint a ház érdekei is érvényesülnek. Ezeken kivül az ilyen casuistikus fejlődés mindig hiányos is, mert csak a tényleg fölmerült kérdéseket dönti el.

E sorok a mentelmi jognak érvényesülését óhajtják vizsgálat alá venni, oly esetekben, midőn az azzal felruházott egyén egyuttal a véderő kötelékébe is tartozik. Közéletünkben — sajnos — a hadsereg állásáról, közjogi jellegéről olyan felfogás uralkodik, mely katona és polgárember közt éles határt von, sőt a kettőt egymással ellentétbe állitja s hasonlót tesz a polgári és katonai intézményekkel, szabályokkal és hatóságokkal is. E felfogás azután oly helyzeteket teremt, melyek megoldása sokszor kellemetlen jelenete-

ket idéz elő, sokszor egyik-másik félre nézve nem kielégitő, sokszor meg éppen függő kérdés stádiumában marad. Teremthet ily helyzetet a mentelmi jog is, ha például egy képviselő, ki mint tartalékos tiszt, fegyvergyakorlatra van bevonulva, katonai büntetendő cselekményt követ el és e miatt katonai hatósága által felelősségre vonatik. Hivatkozhatik-e mentelmi jogára? A katonai hatóság hajlandó lesz arra az álláspontra helyezkedni, hogy az illető most kizárólag katona, polgári minősége semmikép sem jöhetvén figyelembe, hivatkozni fog a katonai disciplina és subordinatio következményeire, melyek kivételt nem türnek.

Az esetek különben, melyekben egy országgyülési tag egyuttal katonai személy is, a következők: a mozgósitás és háboru; a tényleges sorhadi kötelezettség lerovása, a menynyiben képviselő v. főrendiházi tag lehet valaki 24. életéve betöltése napjától, mig katonai szolgálatát halaszthatja azon év október 1-ig, melyben 24. életévét betölti, sőt az 1889: VI. 27. §. esetében 25., illetve 28. életéveig; továbbá juthat ilyen szolgálati kötelezettség alá az, a ki a véderőtörv. 34. §-ában felsorolt kedvezményeket elveszti; a fegyvergyakorlatra való bevonulás; a nem tényleges állományu katonasággal tartott ellenőrzési szemle és tiszti bemutatás; valahányszor szolgálaton kivül katonai egyenruhát ölt fel; vannak főrendiházi tagok, kik tényleges szolgálatban álló hivatásbeli katonák; a népfölkelés tényleges szolgálati viszonya; nyugalmazott vagy szolgálaton kivüli katonatiszt lehet képviselő vagy főrendiházi tag; végre mint minden katonai esküt tett állampolgár, a katonai fegyelmi és büntető kihágások, vétségek és büntettek esete. Ezekre vonatkozólag véderőtörvényünk igy intézkedik: «A közös hadseregnek, hadi tengerészetnek és honvédségnek tartós vagy ideiglenes tényleges szolgálatban álló egyénei a katonai büntető és fegyelmi szabályok alatt állanak; polgári viszonyaik tekintetében, melyek nem a katonai szolgálatra vonatkoznak, a polgári törvényeknek és hatóságoknak vannak alávetve. A közös hadsereg (hadi tengerészet) és a honvédség nem tényleges állományu egyénei katonai büntetendő cselekmények miatt, melyek általuk az ellenőrzési szemle (tiszti bemutatás) ideje alatt vagy pedig tiszti (katonai hivatalnoki) minőségben katonai egyenruhában követtetnek el, a katonai büntető fegyelmi szabályok szerint büntettetnek (1889: VI. 62. §.). Továbbá: a népfölkeléshez szolgálattételre beidézett egyének a behivás napjától fogva elbocsáttatásuk napjáig a katonai büntető és fegyelmi szabályok alatt állanak; szabadságolás által s a szabadságolás tartamára a katonai viszony megszakad.» (1886: XX. 6. §.)

Feladatunk megoldása elkerülhetetlenné teszi egyrészt a mentelmi jog valódi alapjának, másrészt a katonai állás és igazgatás jogi természetének bővebb vizsgálatát. Megjegyezzük, hogy az országgyülési tagról mondottak a dolog természeténél fogva, de különösen az 1867: XII. 47. §-a alapján is — a delegatio tagjaira is értetnek.

II.

A mentelmi jog egyik iránya a *felelőtlenség*, mely szerint a mit az országgyülési tag, mint olyan a házban és a házon kivül mond vagy tesz, azért más, mint a ház által, felelősségre nem vonható. Alapja és czélja: hogy az országgyülési tanácskozás szabadsága kivülről származó minden nyomás ellenében biztositva legyen. (A képv. ház 1867. nov. 18-ki határozatának szavai.) Másik iránya a *sérthetetlenség*, mely szerint «a mit az országgyülési tag nem mint olyan és nem törvényhozói hivatásának gyakorlása közben mond vagy tesz, azért csak a ház engedelmével vonathatik közkereset alá s a tettenérés esetét kivéve, csak a ház előleges engedelmével zárathatik el». Alapja: «hogy a törvényhozó testület épsége arra nézve, hogy tagjai az ügymenet és törvényhozói tevékenység sérelmére el ne vonassanak törvényhozói tisztük gyakorlásától s ne gátoltassanak a törvényhozásban való részvétben se a hatalom, se bizonyos czélokra fölhasznált vagy sugalmazott egyének által». (Ugyanazon határozat szavai.)

Látható e szövegezésből, hogy a ház e nagy kiváltság létesitésekor a törvényhozó testület csorbitatlanságából, vagyis egyes tagoknak attól való elvonhatatlanságából indult ki. Ha azonban az elvonás törvényes okon alapul, kérelmet kell intézni a házhoz, mely megvizsgálja, nem zaklatás vagy valamely czélzatosság forog-e fön s dönt a kiadás fölött.[1]

A ház nem tesz különbséget rendőri, birói, közigazgatási, sem semmiféle hatóság között, mely közkeresetet indithat. Már pedig a közös hadsereg, hadi tengerészet, honvédség, csendőrség hatóságai sem egyebek, mint *közigazgatási* hatóságok. A katonaság az állami czélok megvalósitásának egy eszköze, melynek ezen czélokra vezető alkalmas igazgatása ennélfogva közigazgatási müködés. De számos — bár nem elvi jelentőségü — körülménynél fogva a többi közigazgatási ágaktól némileg különbözik, a mi azután a közéletben a katonai viszonyoknak sajátszerü s a polgáriakkal sokszor ellentétbe helyezett, gyakran igen ferde felfogását szüli. Egyik sajátos vonása a katonai szervezetnek és igazgatásnak, hogy az általános honvédelmi kötelesség folytán minden férfi állampolgár szükségkép alája kerül. A hivatásbeli katona ugy tekintendő, mint a ki — a mellett, hogy ez által honvédelmi kötelességét rója le — a katonai közigazgatási szak állami hivatalnoka; a nem hivatásbeli katona pedig — s ilyen minden egészséges férfi állampolgár bizonyos korában — mint ugyanannak egyik igazgatási tárgya, mely azzal szorosabb viszonyba csak bizonyos periodikus alkalmakkor lép; de természetes, hogy a mennyiben katonai rangot visel, ennek megfelelő hivatali állást is tölt be a szolgálat ideje alatt. A katonai szervezet keretében létező katonai biróságok — melyek az u. n. katonai büntetendő cselekmények megtorlásával foglalkoznak — ugyanoly tekintet alá esnek, mint általában az állami biróságok, vagyis melyek által az állam büntető hatalmának bizonyos körben való gyakorlása történik.

Világos a mondattakból, hogy ha az állampolgár honvédelmi kötelességét rója le s igy külsőleg mint katona jelentkezik, állampolgári minősége mindig prædomináló marad, az képezi az ő egyedüli közjogi egyéniségét. Nincs külön katonai személyisége, hanem ez csak állampolgári egyéniségének egyik oldala, t. i. azon állapotában, midőn éppen egyik polgári kötelességét teljesiti. Katonai szolgálata alatt minden polgári jogának teljes birtokában van és gyakorlatában is annyiban, a mennyiben azt katonai szolgálata — mely ilyenkor az első — physicailag megengedi.

Az országgyülési tagság az állampolgárnak közjogi jelleget ad, melynek egyik legfőbb nyilvánulása a személyéhez kötött mentelmi jog. Ezt a közjogi kiváltságot minden viszonyaiban élvezi, tehát katonai minőségében is. A mi a felelőtlenséget illeti: minthogy az országgyülési tag az e minőségben mondottakért vagy tettekért senki részéről felelősségre nem vonható, világos, hogy bármelyikében álljon is az elől felsorolt katonai viszonyoknak, a katonai hatóságok részéről sem vonható semminő, sem bünvádi sem fegyelmi felelősségre. De vajon ellene a tiszti becsületbirói eljárás — mely tulajdonkép a tisztikarnak belső, bizalmi ügye s melynek eredménye lehet, hogy tiszti rangjától megfosztatik —

[1] Ez tulajdonképi alapja a sérthetetlenségnek, de a belőle levont szabály a fenti képviselőházi határozatban nincs szabatosan fölállitva. Későbbi határozatokban a helyes alapelv háttérbe szorul és helyét bünvádi eljárási aktusok foglalják el, majd ismét előtérbe lép az 1889 ápr. 10-i határozatban s ugyanez képezi alapját az 1889: XXII. tcz.-nek is. Vagy van szükség erre a sérthetetlenségre s akkor észszerü alapon, észszerüleg és következetesen kell kifejteni, vagy ha nincs, egészen elejteni; a német alkotmány sem ismeri.

folyamatba tehető-e?[1] Kétségtelenül ez sem, mert ez a felelőtlenségnek szintén nagymérvü és érzékeny megsértése és kijátszása volna. Nem analog ez az eset azzal, midőn az országgyülési tag egy egyesületnek — mely lehet kiváltságokkal, sőt bizonyos közjogositványokkal, is fölruházva — tagja s ebből országgyülési beszéde vagy tette miatt kirekesztetik; az ilyesmi egészen magánügy s sérelme ugyan a felelőtlenségnek, de nincs jogalap és jogeszköz arra, hogy megtoroltassék. Ellenben a katonai tisztikar nem magánegyesület, a kebelébe való tartozás nem magánokiraton és magánegyesülésen, hanem törvényes jogon alapul, a tiszti állás a kellő qualificatióval birók részéről követelhető s attól törvényes okok nélkül senki meg nem fosztható.

Mind a tényleges, mind a nem tényleges katona-képviselő mondhat tehát olyat a házban, a mi miatt különben a katonai büntető eljárás sujtaná, szabadon veheti birálat alá a katonai intéző körök müködését, szabadon szólhat oly dolgokról, melyekről mint katonának szolgálati szabályzata szerint vagy nem szabad, vagy nem illő, vagy legalább nem tanácsos. Szab-e vajon korlátokat ennek a felelőtlen szólásszabadságnak a katonai eskü? Minthogy a felelősségre vonás kizárása a leple alatt elkövetett esküszegést is megtorolhatatlanná teszi, csak az erkölcsi érzület, vagy vallási meggyőződés tarthatják az illetőt katonai esküje határai közt. — A gyakorlatban épen nem nehéz elképzelni ily eset előfordulását, de hogy a katonai fegyelemre nem jó befolyással volna, az természetes.

A sérthetetlenség szempontjából: a mennyiben az országgyülési tag, mint katona ellen katonai büntető eljárásnak van helye, előbb a háztól kikérendő. Nem képezheti kivétel alapját, hogy tisztán katonai minőségben, szolgálat közben követtetett el a katonai büntetendő cselekmény, hiszen a polgári büntett vagy vétség sem áll semmi vonatkozásban a törvényhozó tagsággal és mégis kiterjed rá a mentelmi jog, mely elválhatlanul ahoz a körülményhez van kötve, hogy a tettes egyuttal országgyülési tag.

Nem szabad figyelmen kivül hagynunk a katonai hatóságok némely sajátságait sem. Mig a független és elmozdithatatlan magyar biró által hozott jogerős itélet ugy hajtatik végre, a mint meghozatott: addig a katonai büntető birás-kodásban — nem is emlitve ennek sokszor hangoztatott mai állapotát — nemcsak az eljárás megkezdése van a fölöttes szolgálati (igazgatási) hatóság kezében, hanem a katonai birói itélet végrehajtása is; a csapatparancsnok bizonyos esetekben a birói itéletet is megváltoztathatja, a büntetést módosithatja, ugy hogy ezen esetben a biró a parancsnoknak pusztán szaktanácsadójaként tünik fel. Továbbá minden katonai személy fel van jogositva rangban alatta állót saját felelősségére elfogni vagy elfogatni, sőt kötelezve, ha az büntetten vagy vétségen éretik, vagy ilyenben sulyosan gyanusnak mutatkozik, ha viselkedésével jelenlevő katonáknak rossz példát mutat, vagy közbotrányt okoz (Dienst. Regl. I. 43. §.). Már most (a polgári és katonai igazságszolgáltatást értve itt) melyikben lehetnek meg inkább a feltételek, melyek mellett «hatalomról, bizonyos célokra felhasznált vagy sugalmazott egyénekről vagy zaklatásról» lehet esetleg szólani?

Még egy fontos kérdéssel kell itt foglalkoznunk. A sérthetetlenséget megállapitó képviselőházi határozat «közkereset»-ről szól, mi alatt bünvádi keresetet értünk, vagyis a büntető eljárás körében előforduló oly keresetet, melynek eredménye személyes letartóztatás. Nem tartozik e fogalom alá a *fegyelmi* eljárási kérvény, a mennyiben t. i. az országgyülési tag oly compatibilis állást is tölt be, melynél ez előfordulhat. De nincs is szükség a mentelmi jogot a fegyelmi eljárásra is kiterjeszteni, mert ennek szabályai általán nem ismerik a szabadságvesztés büntetését s igy nem is forog fen az elvonás veszélye. De vajon ily tekintet alá esik-e katonai fegyelmi jog és eljárás, mely a szolgálati szabályzat I. részének XIII. fejezetében van szabályozva? Ennek büntetéstételei közt legtöbb éppen a szabadságvesztés. Kétségtelen, hogy ez egészen más valami, mint a mit általában a hivatali fegyelmi jog és eljárás alatt szoktunk érinteni; csak az elnevezés azonos, a tartalom egészen más. Elég elolvasni az emlitett fejezetet, hogy erről meggyőződjünk. Egyedül az adja meg neki a fegyelmi jelleget, hogy a büntetés kereset inditása s különös eljárási formák nélkül szabatik ki a fölöttes szolgálati s egyuttal fegyelmi hatóság által s felebbvitelnek egyáltalán nem, csak panasznak van helye, még pedig a büntetés kiállása után. A fegyelmi uton szabadságvesztésre itélt valóban elvonatik jogai és igy a törvényhozói jog gyakorlatától is, még akkor is, ha a büntetést szolgálata közben üli le, mert a szolgálat elvileg nem zárja ki a törvényhozásban való részvételt (erről alább lesz szó), de kivált akkor, ha a fegyelmi büntetést a tényleges szolgálat lerovása után kell leülni, mint ez legtöbbször történik. Csorbát szenved tehát a sérthetetlenség legislationalis alapja: a ház csonkitatlansága.

Az 1867 nov. 18. képviselőházi határozatnak, de kivált az 1867: XII. tcz. 47. §-ának helyes értelmezése szerint a mentelmi jog kiterjed minden keresetre, sőt minden *hatósági cselekvényre*, melynek eredménye személyes letartóztatás vagy a személyes szabadság szorosabb értelemben vett korlátozása lehet. S igy aztán a katonai fegyelmi eljárás is alá esnék a mentelmi jognak. Ez ellen azonban a katonai szolgálat legfontosabb érdekei szólnak, főleg a hogyan manap fogja föl a képviselőház a mentelmi jog lényegét. E kérdés csak azon az alapon oldható meg helyesen: vajon a mentelmi jog czélja, vagy a katonai szolgálat érdekei magasabb rendüek-e s melyiknek sérelme jár károsabb következményekkel.

(Bef. köv.) *Ifj. Zubriczky József.*

[1] Szabályoztatott 1884 nov. 16-án kelt legfelsőbb elhatározással. Alá tartoznak: Handlungen und Unterlassungen, welche zwar nicht nach den Strafgesetzen der gerichtlichen Behandlung verfallen, doch aber dem richtigen Ehrgefühle und den Verhältnissen des Offiziersstandes derart widerstreiten, dass es in Frage steht, ob der Beschuldigte ohne Schädigung der gemeinsamen Standesehre und somit auch der Bedürfnisse des Dienstes in seiner Charge oder militärischen Stellung belassen werden könne (1. §.).

A német magánjogi kodifikatio ujabb mozzanatai.

A polgári kodex-terv revideálására kiküldött birodalmi bizottság ápril-május heteiben a «bérlet» és «haszonbérlet» jogviszonyainak kodifikálásával foglalkozott. Nagy többséggel elfogadtatott — mit már röviden emlitettünk — azon fontos elv: *Kauf bricht nicht Miethe.* Tehát az eladásnál a vevő az előbbi tulajdonos jogaiba s kötelezettségeibe lép a bérlő irányában. Hoszasb vitát idézett elő azon kérdés megoldása: hogy a fenti irányelv érvényesülésére a bérleti viszony folytatását illetőleg szükségeltetik-e irásbeli bérletszerződés létezése? Elfogadtatott az, hogy irásbeli szerződés hiányában, a bérlet csak egy évre kötöttnek tekintessék. Ezen elv érvényesül a bérbeadó s bérlő közötti jogviszonyban épp ugy, mint az uj tulajdonos s a bérlő között.

A lakbérleteknél a köztisztviselőket s katonákat áthelyezésük eseteiben felmondási jog megilleti. Ezen felmondási jog kiterjesztetett a lelkészekre és közintézeti tanitókra is. Ennek még további kiterjesztése is czélba vétetett. Inditványoztatott, hogy azon jog általában megadassék mindazoknak, kik személyi viszonyaik önkénytelen megváltozása következtében azon kényszerüségbe jönnek, hogy lakhelyüket meg kell változtatniok. Ezen szabály határozatlannak s igy impracticusnak találtatván, nem fogadtatott el. A fejezet végéhez, egy *socialpolitikai* érdekü határozat toldatott a szegényebb néposztály jóvoltára. Megállapittatott ugyanis, hogy a lakás bérlője — a jövőt illetőleg — visszaléphet a bérleti szerződéstől, ha a lakás oly hiányokban szenvedne, melyek az ő vagy családbeliei egészségére tetemesen veszé-

lyeztethetők lehetnek; és pedig még akkor is, ha beköltözéskor ismeretes volt azon hiány, vagy ha annak kifogásolásáról le is mondott.

A haszonbérleti viszonyokban kimondatott, hogy az albérlet csak a bérbeadó tulajdonos beleegyezésével engedtetik. Ezen tilalomnak minden korlátozása elvettetett. Nemmel felelt a többség azon kérdésre is: hogy azon esetekben, midőn rendkivüli természeti események folytán a föld semmi jövedelmet sem nyujt, vagy ha a termés a rendesnél tetemesen kevesebb, van-e joga a bérlőnek a haszonbér leszállitását igényelhetni?

Már előbb eldöntetett a bizottságban a «*jogi személyekre*» vonatkozó azon törvényhozási kérdés: hogy viszonyaiknak szabályozása, a mely az egyletek jogosult keletkezésének politikailag is nagyfontosságu kérdésével is szoros kapcsolatban áll, az egyes államok jogkörében fentartassék — vagy a birodalmi parlament hatáskörének kiegészitő részét képezze-e? Erős kisebbség a particularismus érdekében az első mellett nyilatkozott; de a többség a birodalmi parlament jogosultságának elvét emelte érvényre.

A bizottság julius 1-től októberig ismét szünetel. Reménylik, hogy ezen codificationális munkálat 1895 julius 1-ig be lesz fejezve. De életbeléptethető lesz-e ezen codex a jövő század kezdete előtt? *Sz.*

Különfélék.

— **A főrendiház kiadott egy grófot.** Ritka esemény történt a mult hetekben. A magyar főrendiház kiadott a közönséges polgáremberekből álló m. kir. bíróságoknak egy grófot, a miért az egy nőt megsértett. Eddig a praxis az volt, hogy ha a bíróságok a főrendiházhoz ilyen ügyben fordultak, a mentelmi bizottság mindig ki tudta mutatni az előnyomozati iratokból, hogy az illető főrend ártatlan és hogy a bíróság részéről az egész dolog nem egyéb, mint — zaklatás. A mentelmi bizottság most is régi taktikáját próbálta meg, s ha a tárgyi tényállást nem is tagadta, de alanyi okokból meg akarta ez esetben is menteni a gróf urat a bíróságok «zaklatásaitól». A főrendiház már-már csaknem el is fogadta a mentelmi bizottság inditványát, a mikor *Gyulai Pál* végre is késztetve érezte magát egy kis jogi s politikai fejtegetéssel megmagyarázni a csodálkozó mágnásoknak, hogy mi az a szabadelvüség, jogegyenlőség és mentelmi jog. Midőn a legnagyobb elismeréssel adózunk Gyulai Pálnak e kérdésben két izben is tanusitott igen tapintatos és korrekt magatartásáért, csodálkozással vagyunk kénytelenek konstatálni, hogy ilyen kérdésekben egy költő fellépésére volt szükség és hogy a jogi szaknak a főrendiházban állásuknál fogva képviselői, a magas birói hierarchia tagjai, nem védelmezik meg ily alkalmakkor a bíróságok tekintélyét.

— **Ügyvédjelölti körökből** veszszük a következő sorokat:

A Rozgonyi-féle famosus inditványok, valamint a közelebb összeülő győri ügyvédi congressus programmpontjai bennünket ügyvédjelölteket is nagyon közvetlenül érintvén, nem állhatjuk szó nélkül azt, hogy e kérdések de nobis sine nobis tárgyaltassanak. Az ügyvédjelöltek részéről eddig egyetlen egy hang sem emelkedett, mely a felszinre került irányzatokat a saját érdekeinknek a közérdekkel való viszonya szempontjából szóvá tette volna. Pedig nem vélünk a köteles szerénység ellen véteni, ha azt állitjuk, hogy a felmerülő kérdéseknek a mi szempontunkból való tárgyalása is közérdek.

A numerus clausus, a gyakorlati idő lényeges meghosszabbitása, a cautio megkövetelése és sok egyéb itt felmerülő kérdés, a mellett hogy első sorban az általános közérdek szempontjából vitatandók meg, általunk ügyvédjelöltek által mint létkérdéseink is tárgyalandók.

Ha már az ügyvédi karból némelyek a kenyérkérdés megoldása czéljából minden módon oly nagyon szeretnék megnehezíteni az ügyvédi karba való bejuthatást, ha az ő tervök szerint legjobb esetben is csak 30 éves korban, akkor is csak nagy protectio és cautio utján érhetünk el majd életpályánk *kezdetéhez:* éppen nem lesz felesleges, sem idő- és czélszerütlen jelenlegi viszonyainkkal is foglalkozni s ezzel kapcsolatban kimutatni amaz inditványoknak teljes absurditását és megbeszélni a felmerülő életképes reform-eszméket.

Ki kell mutatnunk, hogy a numerus claususnak behozatala, a gyakorlati időnek *lényeges* meghosszabbitása, a cautio, stb. mai viszonyaink közt száz és száz ügyvédjelölt existentiáját veszélyeztetné, anélkül, hogy az ügyvédi kar bajainak és sérelmeinek sanálására vezetne.

Foglalkoznunk kell e mellett az ügyvédjelöltek gyakorlati idejének intensiv kihasználásával, a gyakorlati kiképezés esetleges reformjával, a főnök és az ügyvédjelölt közti viszony szabályozásának kérdésével, az ügyvédjelöltkép szereplő zugirászok viselt dolgaival, stb. stb.

És nem veheti nekünk senki sem rosz néven, legkevésbé pedig a mozgalom meginditói, ha ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban, mellékesen *mi is* felvetjük a lét-minimum problemáját.

Távol legyen tőlünk, hogy mint banális, rideg kenyérkérdést fogjuk ezen dolgot fel, de az bizonyos, hogy a közérdek éppugy megkivánja, hogy az ügyvédjelölteknek tisztességes megélhetése biztosittassék, mint azt, hogy ügyvédeknek megfelelő jövedelem álljon rendelkezésükre.

Avagy talán az eddigi 30—40—50 frtos fizetésekből, (a mekkora fizetése minden 20 éves iparossegédnek is van), éljünk meg 30 éves korunkig s tegyünk még félre a cautióra is?!

Ugy tudjuk, az ügyvédjelöltek körében megbeszélés tárgyát képezi egy oly általános gyülés összehivásának eszméje, mely az utóbbi időben felmerült idevágó kérdésekkel és javaslatokkal fogna foglalkozni.

— **A sértettek meg nem idézése a bünvádi tárgyalásra.** Az adonyi kir. *járásbiróság* a sikkasztás vétségével vádolt — — bünügyében 1892 márcz. 2-án *itélt:* vádlott a terhére rótt s a Btk. 335. §-ába ütköző s a 359. §. szerint minősülő sikkasztás vétségének vádja alól felmentetik.

A budapesti kir. *tábla:* Az e. b. itéletét *megsemmisiti* s azt utasitja, hogy vádlottat és sértetteket s a kihallgatott tanukat szabályszerüen idézze meg, hallgassa ki s hozzon majd uj határozatot; *mert* az elj. szab. 66. § a értelmében a tárgyalásra sértett is meghivandó; ezen rend. 79. §-a értelméhez képest a sértett a tanukhoz az ügyhöz tartozó kérdéseket a tárgyaló biró által intézhet; ezekből világos, hogy a sértettnek szabályszerü megidézése nélkül tárgyalást tartani nem lehet. Minthogy azonban ezek daczára a kitüzött tárgyaláshoz, a melyen lényegesebb tanuk vallomásai lettek kivéve, a sértettek avagy képviselőjük megidézve nem lettek, s igy a tanuvallomásokra megtehető észrevételeiket nem érvényesithették; minthogy a kir. járásbiróságnak a fentebb idézett rendelet felhivott §-aiba ütköző eljárására fektetett itélete szabályszerü alapon nyugvónak el nem fogadható: a kir. tábla a neheztelő itéletet megsemmisitendőnek találta. (1892. május 9.3569. sz. a.)

— **A számadása bemutatásában késedelmes zárgondnok ellen pénzbüntetés alkalmazásának helye nincsen.** Az egri kir. *törvényszék* mint telekk. hatóság — —nak — — elleni végrehajtási ügyében 1892. márcz. 5-én végezte: «Minthogy jelen ügyben — — zárgondnok a zárgondnoki számadását többszöri felhivás daczára sem mutatta be, az 1346 sz. jogerős végzés értelmében ezennel 30 frt pénzbirsággal büntettetik, stb.

A budapesti kir. *tábla* következő végzést hozott: «Az elsőbiróság végzését az ezt megelőző szabálytalan 1346. sz. végzéssel együtt *megsemmisiti; mert* amaz esetekben, midőn valamely dolog jövedelme vagy kezelése vétetett zárlat alá, a számadása bemutatásában késedelmes zárgondnok ellen nem pénzbüntetésnek, hanem az 1881: 60. tcz. 247. §-ában körülirt eljárásnak van helye; s mert eszerint az elsőbiróság, midőn a késedelmes zárgondnokot pénzbirságban marasztalta s egyszersmind a számadásnak ujabban kitüzött határidő alatt való bemutatására ujabbi birság-fizetés terhével köte-

lezte, lényeges eljárási szabályt sértett meg.» (1892. május 10. 4454. sz. a.)

— **Indokolás hiánya miatt megsemmisités.** A budapesti *törvényszék*: id. — — panaszára csalás miatt — — és — — ellen támasztott bünügyben végzett. Ezen feljelentés mint bünvádi eljárásra alkalmatlan félretétetik. Egyuttal az elnöki letétben levő két darab egyenkint 5000 frtos váltó s egy darab 1000 frtos kötvény panaszos meghatalmazottjának — jogerő után — kiadatni rendeltetik; mert panaszos jogositott fél id. — — megjatalmazottja a — — s — — ellen a csalás büntette miatt emelt panaszát visszavonta, kijelentvén hogy panaszlottak megbüntetését nem kivánja; ily körülmények között, tekintettel a Btk. 390. §-ára a további büntető eljárás mellőzendő.

A budapesti kir. *tábla* a tszék végzését *hivatalból megsemmisitette* s azt szabályszerüen indokolt határozat hozatalára utasitotta: mert a tszék a feljelentés félretétele mellett — — panaszlottól beszerzett 1000 frtos kötvénynek és az 5000 frtos váltóknak panaszos részére kiadatását rendelte el a nélkül, hogy a kötvény eddigi birtokosának jogait lényegileg érintő ezt az intézkedését egy szóval indokolta volna. Minthogy az idézési végzésen kivül minden birói határozat, — különösen pedig minden oly birói határozat, mely az érdekelt felek jogairól intézkedést tartalmaz — feltétlenül indokolandó: a tszék oly alaki szabálytalanságot követett el, mely miatt határvonalát hivatalból megsemmisiteni kellett. (1892. április 25. 3620. sz. a.)

— **Mikor nincsen jogositva a végrehajtásnál közbenjárt ügyvéd a végrehajtatót képviselni — külön meghatalmazás nélkül?** Az egri kir. *törvényszék* mint telekkönyvi hatóság; *dr.* — — ügyvéd képviselte — — — — ellen, ingatlanra vezetett *végrehajtás megszüntetése* iránt 1890. évben 13550. sz. a. inditott perében 1891 április 3. 4459. sz. a. itélt: «A telekkönyvi hatóság felperes keresetének helyet ad, s a lőrinczfalvi telekkönyvben 60 frt s jár. erejéig — — javára bekebelezett végrehajtási zálogjogot az ingatlan fele részére vagyis 1/8 telek után járó legelő illetőségre vonatkozólag megszünteti; a perköltségeket kölcsönösen megszüntetvén.

A budapesti kir. itélő *tábla*: az elsőbiróság itéletét a megelőző egész peres eljárással együtt *megsemmisiti* s a telekkönyvi hatóságot utasitja, hogy a keresetlevél másodpéldányát dr. — — ügyvédtől kivánja be, azután a kereset jegyzőkönyvi tárgyalására a felperesnek, s — — alperesnek törvényszerü megidézése mellett uj határidőt tüzzön és szabályszerüen járjon el. *Indokok:* A végrehajtási eljárás során felmerülő perek közül azoknál, melyeknek tárgyalására a végrehajtatók, a végrehajtásnál közbenjáró képviselőjük által is megidézhetők, az 1881: 60 tcz. ez iránt kifejezett rendelkezést tartalmaz; a miből nyilván az következik, hogy a mely perekre nézve a törvényben ilyen intézkedés nem foglaltatik, azoknak tárgyalására a végrehajtatók az általános szabályok szerint idézendők. Az 1881: 60. tcz. 168. §-ában nincs olyan rendelkezés, hogy az e §. alapján inditott perben a végrehajtatót, a végrehajtásnál közbenjárt ügyvéde képviselni jogositva volna; az ilyen perben tehát a végrehajtató képviseletében megjelent ügyvéd a meghatalmazását bemellékelni tartozik. A jelen perben azonban a végrehajtató képviseletében megjelent ügyvéd meghatalmazását be nem csatolta, sőt ezt a hiányt a kir. táblának 1891: 23819. sz. a. kelt rendelete következtében hozzá intézett birói felhivásra sem pótolta, minélfogva olyan harmadik személynek tekintendő, a ki a végrehajtó alperes helyett meghatalmazás nélkül járt el. Minthogy pedig az 1881: 59. tcz. 39. §-ának *e)* pontja és utolsó előtti bekezdése szerint ez a szabálytalanság hivatalból figyelembe veendő semmiségi eset: az első bíróság neheztelt itéletét a megelőző egész peres eljárással együtt megsemmisiteni s az első bíróságot szabályszerü eljárásra utasitani kellett.» (1892 május 4. 4368. sz. a.)

— **Iszákosság elleni törvények.** Az iszákosság elleni törvényjavaslat a német birodalmi szövetségi tanács plenumában letárgyaltatott s egészben elfogadtatott s aztán a birodalmi belügyi hivatal által szövegeztetett véglegesen. Ezen javaslat, mely a jogi beszámitással szoros kapcsolatban áll, mint tudjuk, tulszigora miatt Németországban nemcsak a laicusok, hanem részben a jogászok által is elleneztetett. Ellenben az orvosi szakférfiak, különösen a tébolyda-igazgatók teljes helyeslésével találkozott. Ennek évi gyülésükben nyilt kifejezést is adtak. Midőn itt az iszákosságra vonatkozólag a beszámitás kérdése vitattatott, a referens *Jolli* hivatkozva a szőnyegen forgott ebbeli törvényjavaslatra — azon kérdést tette fel: Az iszákosság oly nagy sociális rosszat képez-e, mely a jelenleg alkalmazásban levő eszközökkel legyőzhető nem lenne? Jolly ezekre: *igennel* felelt; s birálat alá vevén a kormány javaslatát, több tételt állitott fel, melyek alapul szolgáltak a gyülekezet resolutiójának hozatalára. A tudós *Roller* is mellette nyilatkozott, tüzetesen kifejtvén a kérdés jogi részét és büntetőjogi történetét. Ezek alapján a szakgyülés kijelentette, hogy üdvözli a törvényjavaslatot, de csak a következő módositásokkal fogadhatja azt el: 1. Az iszákosság büntetését, mint ilyent nem helyeselheti. És a szokásos iszákosság elleni óvszert s biztositékot nem véli a bünvádi uton feltalálhatni. 2. Az ilyennek kiskorusitását, gyámság alá helyezését helyesli, de csak az orvosok véleménye alapján. És annál szigoruan az elmebetegek körüli eljárás alkalmazandó. Az erre szolgáló intézeteket — asyleket — pártolják, de szintén azon feltétel alatt, hogy szakfelügyelet alatt álljanak.

— **Munkás-statisztika Németországban.** A social-politikai irányzat a Németbirodalom közéletében mindinkább erősbül, nagyobb s nagyobb tért foglal el a kormány nemzetgazdászati müködésében. Ennek kifolyása legujabban a *munkások statistikájának* tervbe vett megalkotása. A kormány erre egy állandó bizottságot szervez, mely 12 tagból álland; 6 tagja képviselő leend; 5 a Bundesrath által választatik s 1 tag az állami statistikai hivatalból szemeltetik ki, az elnök a birodalmi kanczellár által neveztetik ki. Hivatása határozottan social-politikai, kimerítő adatok gyüjtése a munkabér időszakonkénti mozzanatairól, a munkások létfentartási szükségleteiről s költségeiről, a munkaidő tartamáról, szóval mindazon mozzanatokról, melyek a munkások állapotára s viszonyaira vonatkoznak. Ennek eszközölhetésére a bizottság a munkaadó iparosokat s az iparmunkásokat is meghivhatja s kihallgathatja; a Bundesrath s kanczellár pedig azon meghivást el is rendelheti. Czélul az tüzetett ki, hogy előkészittessék a törvényhozás, mely az iparmunkások jogi s gazdasági viszonyainak tüzetes szabályozásával fog foglalkozni.

— **Spiritista szédelgés büntetendő csalást képez-e?** A berlini bíróság a minap igenlőleg válaszolt. Töpfer Hermina azzal volt vádolva, hogy mint medium ismételten csalásokat követett el, mert elhitette, hogy a halottak szellemeivel érintkezésbe tud lépni, és ebbeli tevékenységét megfizettetvén, jogtalan vagyoni haszonra tett szert. A vádlottnő a tárgyalás során is erősen állitotta, hogy a szellemekkel kopogtatás és irás által érintkezni tud, sőt azok némelykor beszélnek is általa. A bíróság ezt már azért sem akarta elhinni, mert a vadlottnő egy régebb spiritista bünpörben, melyben mint tanu eskü alatt kihallgattatott, kénytelen volt részletesen elmondani, mikép készülnek az ő spiritista mutatványai. Valamennyi tanu kijelentette, hogy bár belépti dijakat fizettek, károsultaknak nem tekintik magukat, mert csak nem kivánhatták, hogy vádlottnő «ingyen» mulattassa őket. A törvényszék ennek daczára annyira közveszélyesnek tekintette a már 20 év óta müködő vádlottnő szédelgéseit, hogy 2 évi fogházat mért rá.

— **Az állam-intézmények kritikája.** A német birodalmi *főtörvényszéknél* legujabban azon jogi kérdés került szőnyegre, hogy a koholt s elferditett tényeknek tudva s azon czélból terjesztésére, miszerint az államintézmények s felsőbbségi intézkedések gyanusittassanak, a büntetőjogi szabályok mikép alkalmaztassanak? Erre nézve a főtörvényszék következő elvi magyarázatot adta: Ilynemü közleményért csak az büntetendő, a ki olyan concret esetet s határozott czélra — einen concreten erdichteten oder entstellten Fall — állitott; és nem az is: «welcher sich nur auf die schmähende Beurtheilung der Staatseinrichtungen beschränkt, die zwar den Schein erweckt, als beruhte sie auf der thatsächlicher Grundlage, specielle Begebenheiten aber nicht zur Sprache bringt».

— **Németországban** javaslatot terjesztenek a Bundesversammlung elébe a «*Részvényjog*» részleges reformjára nézve. Nevezetesen az czéloztatik, hogy a részvénytársulati statutumokban azon szabály vétessék fel, miszerint a társulatok különböző értékü részvényei az illető értéknek megfelelő szavazattal birjanak. Alkalmat szolgáltatott erre a Jura-Simplon vasutak összeolvadása, minél a törzsrészvények 200 francra leirattak és mégis a közgyülésen az elsőbbségi részvényekkel (500 franc értékben) egyenlő, teljes szavazatjogukat megtartották.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája

Huszonhetedik évfolyam. 32. SZ. Budapest, 1892. augusztus 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési díj: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A büntető törvénykezés Boszniában és a Herczegovinában. Dr. GRUBER LAJOS budapesti kir. alügyésztől. — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Jogirodalom:* Dr. Pikler Gyula: Bevezető a jogbölcseletbe. Dr. BLEUER SAMU budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Irni nem tudó kereskedő czégjegyzése. Dr. BALOG ARNOLD-tól. — A katona törvényhozó mentelmi joga. Ifj. ZUBRICZKY JÓZSEF-től. — A Loi Bérenger alkalmazása. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A büntető törvénykezés Boszniában és a Herczegovinában.

Moslem jog. — A büntető bíróságok szervezete. — Büntetőtörvény. — Büntető perrendtartás. — Börtönügy. — Adóssági fogság. — Bünügyi statisztika.

I.

Eichler Ede kormánytanácsos, a boszniai és herczegovinai országos kormánynál Sarajevóban, egy az utóbbi által kiadott terjedelmes és felette érdekes munkában,[1] mely lelkiismeretes tanulmányok eredménye, megismertet bennünket a megszállott tartományok igazságügyével, a mint az Ausztria-Magyarország kormányzása alatt alakult. Hogy azonban jobban itélhessük meg a helyzetet, *Eichler* azon helyes eljárást követi müvében, hogy az occupatio előtti ottomán igazságügy rövid jogtörténeti vázlatát bocsátja előre; ez által lehetségessé téve az összehasonlitást, melynek eredménye őszinte csodálattal tölt el azon civilisatorius vivmányok iránt, melyeket a megszállott tartományokban az 1878. évi julius 13-án kötött berlini szerződés XXV. czikkében nyert kormányzás iránti megbizás óta Ausztria-Magyarország — aránylag tehát igen rövid idő alatt — felmutatni képes.

A következőkben *Eichler* müvének segélyével a megszállott tartományok igazságügyének kizárólag büntetőjogi részét fogom ismertetni.

II.

Sulejmann uralkodásának idejében (1520—1566) Ibrahim Scheich Halebből arabs nyelven codificálta az Islam jogát és ezen mü, melynek Multeka a neve, az ottomán birodalomban általános tekintélyre tett szert, mert valamennyi jogtudós és biró kézikönyvét képezte és mert az majdnem kizárólagos autoritásnak örvendett. Ezen munkát török nyelvre is forditották és ebben az 57 könyvek mindegyikében casuistikus alakban lett egy bizonyos joganyag szabályozva.

A Multekának 11., 12., 52., 53., és 54. könyvei büntetőjogi szabványokat tartalmaznak. Ezek közül felemlitem a *moslem jog büntetési rendszerét.* A büntetések t. i. eltekintve a tisztán egyházi fenyitékektől, a következők, u. m.: a halálbüntetés, melyet bizonyos esetekben kövezés és a földbe való elásás, más esetekben meg kard és kötél által hajtanak végre; az ostorbüntetés; életfogytiglani szabadságvesztésbüntetés; ezen kivül pénzbüntetések, testi fenyiték is a *birói dorgálás.* A büntetésnemek közé a vérboszu, a visszatorlás, testi sértéseknél és a vérdij is sorolandó még. Minden szándékos emberölés maga után vonja a vérboszu jogát, melyet a meggyilkolt örökösei gyakorolnak a biró megelőző jóváhagyása után; az igazhivő azonban nem felelős a hitetlen megöléséért. Ha a vérboszura jogosult örökösök nincsenek, vagy ha ezek erről lemondanak, akkor a biró által megállapitott vérdij lép annak helyére; a vérdij testi sértéseknél is a legszokásosabb, mely utóbbiaknál a visszatorlás joga áll fen; ha gyilkosság forog fen, melynek tettesei ismeretlenek, akkor helyet foglal a megölt örököseinek actiója azon hely lakosai ellen, melynek határain belül a gyilkosság el lett követve, illetőleg a hol a hullát megtalálták és az illető hely lakossága csakis oly módon szabadul a vérdij fizetésének kötelezettsége alól, ha a felperes által kiszemelt 50 személy mindegyike megesküszik arra, hogy neki a gyilkosságban nincs része és hogy ennek tettesét nem ismeri. Ha 50-nél kevesebben vannak, akkor az esküttevő személyeknek összesen 50-szer kell ezen hitet letenni.

Eichler[1] megjegyzi, hogy Boszniában valamely falunak régi időben teljesitett vérdijfizetését a falu lakói még ma is a régi falusi határok bizonyitékául hozzák fel, mivel nyilván gyakran megeshetett, hogy maguk a gyilkosok és nem kevésbé azok is, kik egy hullára bukkantak, ezt a falu határain tul vitték, hogy a vérdij miatti eljárást, mely esetleg a gyilkos felfedezésére is vezethetett volna, elháritsák a cselekmény elkövetésének községéről.

A mohamedán törvény szerinti birói szervezet a képzelhető legegyszerübb. A fontosabb helyeken Kadi-k (birák) müködnek, kik mellé irnokok advák. A Kadi hatásköre mindenre kiterjed, a mit az Ilmi fikh (a jogtudomány) magában foglal. Mint egyes birák, tehát kivétel és a felebbezés megengedése nélkül egyebeken kivül az összes magán- és büntetőjogi ügyekben is határoznak. A Kadit az európai tartományok részére a rumilii Kadiasker (az európai tartományok hadbirája) nevezi ki. A Kadi előtti *eljárás szóbeli* és nyilvános. Az itéletek végrehajtását a Kadi szolgái által eszközölteti; ellenszegülés esetében a hatóság segélyét veszi igénybe. A moslem jog *nem ismeri az inquisitorius elvet* és minden büntetendő cselekmény az érdekelt által beadandó actio alapját képezi. A büntető per bizonyitási eszközei a beismerés és a tanuk. Okiratok magukban véve nem képeznek bizonyitékot; ezeknek jogérvényessége és törvényessége tanuk által bizonyitandó. Hányszor ismétlendő a beismerés, hogy bizonyitékot szolgáltasson? ez a különféle büntetendő cselekmények szerint különbözik. Igy pl. a lopásnál a beismerés bizonyitékot képez, ha az egyszer többek előtt tétetett, mig ellenben a házasságtörésnél négyszer ismétlendő a beismerés. A házasságtörésnél négy férfi tanu bizonyitása szükséges, holott a házasságkötés megtörténte két férfinak, vagy egy férfinak és két nőnek bizonyitékával igazolható; másrészről magában véve elegendő csak női személyeknek tanuskodása a születésnek, nők testi bajainak stb. bebizonyitására. Nem muzulmanoknak tanuskodása muzulmanok ellen nem bir bizonyitó erővel.[2]

A boszniai Vilajetben az ottoman reformtörvényhozásnak és a hatóságok, valamint a bíróságok szervezésének alap-

[1] *Eduard Eichler*: Das Justizwesen Bosniens und der Hercegovina, Herausgegeben von der Landesregierung für Bosnien und die Hercegovina. Bécs XI. és 351. l., hat melléklettel.

[1] Id. m. 20. l.
[2] Id. m. 25. l.

ját az 1868-iki és az ezt részben módositó 1871. évi decz. 30-iki törvény képezi. Ekkor a bennünket érdeklő bíróságok szervezete a következő volt: a járásbíróságok a járásokban, a kerületi törvényszékek a kerületekben, a tartományi bíróság Sarajevóban és a legfelsőbb törvényszék Konstantinápolyban. A járásbíróság a Kadi elnöklete alatt négy választott népbirónak közremüködése mellett egy öt tagból álló testületi bíróságot képezett. Az ülnökök közül kettő mohamedán és kettő nem mohamedán volt. Büntető ügyekben a járásbíróságok felebbezés megengedése nélkül határoztak kihágások és a megfelebbezhető vétségek felett, holott büntetteknél csakis vizsgáló-bíróságokként müködtek.

Ezen bíróságoktól a felebbezés a fél választása szerint a kerületi törvényszékhez vagy a sarajevói tartományi bírósághoz ment; azonban az egyik hatósághoz történő felebbezés kizárta a másikat. A kerületi törvényszék a kerület székhelyén levő Kadi elnöklete alatt szintén négy választott népbirónak közremüködése mellett egy öt tagból álló testületi bíróságot képezett. Ezen törvényszékek első fokon büntettek felett biráskodtak; a központi kerületben egyszersmind vizsgálóbíróságokként is müködtek. Második fokon a kerületi törvényszékek a járásbíróságoknak vétségek tárgyában hozott itéletei felett itéltek, a mennyiben a felebbezés azokhoz ment. A tartományi bíróság Sarajevóban az elnök és hat választott népbirónak (három mohamedán, három nem mohamedán) közremüködése mellett egy hét tagból álló testületi bíróságot képezett. Ezen bíróság a járásbíróságokra nézve a második fokot képezte, a mennyiben a felebbezés nem a kerületi törvényszékekhez ment; a tartományi bírósághoz történt a felebbezés a kerületi törvényszékek, mint a központi járások járásbíróságainak itéletei ellen, végül a kerületi törvényszékeknek büntettek felett hozott itéletei ellen is, mely utóbbi ügyek minden egyes esetben az ügyiratokkal együtt hiv talból voltak felterjesztendők a tartományi bírósághoz.

Ezen tartományi bíróság elnöke egy a Scheich ul islam[1] előterjesztésére a Sultán által kinevezett hivatalnok volt. A testületi bíróságok harmadik fokát képezte a legfelsőbb törvényszék és semmitőszék Konstantinápolyban. A kerületi törvényszékek által büntettekben hozott itéleteket a második fok (a tartományi bíróság) hivatalból volt köteles a legfelsőbb törvényszékhez terjeszteni. A halálitéleteket csak akkor lehetett végrehajtani, ha azokat a Sultán Irade (rendelet) által jóváhagyta. Valamennyi itélet végrehajtására a politikai hatóságok főnökei voltak hivatva, u. m. a Vilajet (tartomány) élén állott a Vali (kormányzó), a kerület (Sandžak) élén a Mutessarif (kerületi főnök) és a járás (Kaza) élén a Kaimakam (a járásfőnök) állott.[2]

Dr. Gruber Lajos.

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[3]

XI.

A csalás büncselekményének a magyar Btk.-ben foglalt körülirása a gyakorlat utján nagyon formalistikusnak mutatkozott.

Különösen a tévedésbe ejtett és a megkárositott személy azonossága az, a mit a 379. §. oly merevséggel követel meg, hogy a bíróságok gyakran felmentették a vádlottat, midőn a csalásnak különben minden criteriuma megvolt.

A személy-azonosság fogalmán később a gyakorlat kezdett tágitani s megelégedett a jogi személy-azonossággal is, ha hiányzott a physikai. A megbizó és a megbizott ugyanis egy személynek vétetett, és más ilynemü viszonyok is fictio utján olyanoknak tekintettek, melyek betöltik a személy-azonosság fogalmát.

De még mindig merültek fel kritikus esetek, hol a jogi egység sem volt helyreállitható. Erre a legutóbbi időben kiadatott a jelszó, hogy nem szükséges a jogi egység sem; elegendő, ha az illető egyén tényleg rendelkezhetett a tárgygyal, mely nem az övé, de a melyet a ravasz fondorlattal való tévedésbe ejtés folytán kiadott. Ezzel a formulával ugyan a legtöbb esetben el volna hárithatá a nehézség, ha ugyan ezen magyarázat autoritativ módon elfogadtatnék a kir. Curia által.

A kir. Curia azonban hallgat.

Ily körülmények közt természetes, hogy a novella szerkesztése alkalmából kisérletek tétettek, magán a törvénybeli fogalommeghatározáson tágitani valamikép.

Nem éppen biztató, hogy az eddig felmerült ez iránti kisérletek egyike sem talált visszhangra.

Az előadói javaslat a 379. §-nak a személy-azonosságot megkövetelő «*annak*» szavát megtoldotta két másik szóval: «*vagy másnak*», s igy vélte kifejezhetni, hogy nem szükséges feltétlenül a tévedésbe ejtett és megkárositott személynek azonosnak lennie. Az előadói javaslat szövege ugyanis igy hangzott:

> «A ki azon czélból, hogy a magának, vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart és ez által *annak vagy másnak* vagyoni kárt okoz: csalást követ el.»

Ez ellen joggal felhozatott, hogy a szöveg pleonasmust foglal magában; az «*annak*» sem egyéb mint a «*másnak*», mert a ki a tévedésbe ejtettnek okozott kárt, azt is csak másnak okozta.

Az enquête-ben az előadói javaslat versiója elvettetett s az ment határozatba, hogy a 379. §. eddigi szövege maradjon változatlanul, de toldassék meg uj bekezdéssel, mely kimondja, hogy a személy-azonosság követelményének azon eset is megfelel, melyben a tévedésbe ejtett részéről a jogi vagy a tényleges rendelkezés lehetősége megvolt.

A második bekezdés tehát megmagyarázná az első bekezdés egyik tételét.

Ez ellen ismét az szól, hogy törvénybeli dogmatikus magyarázat magában a törvényben egészen szakatlan.

A képviselőház elé terjesztett törvényjavalat nem fogadta el e tekintetben az enquête határozatát s visszatért a körülirás módositásának eszméjére.

Csakhogy az «*annak vagy másnak*» formulát is elejtette és helyébe helyezte: «*valakinek*». Most a javaslat szerinti 379. §. igy hangzik:

> «A ki azon czélból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart és ez által *valakinek* vagyoni kárt okoz: csalást követ el.»

Ezzel szemben azonban ismét az hozatott fel, hogy *senkinek* nem lehet kárt okozni, tehát felesleges kimondani, hogy a kár *valakinek* okoztassék; legczélszerübb egészen kihagyni a *valakinek*, illetőleg az «*annak*» szót. Ekkor a szöveg igy hangzanék:

> «A ki azon czélból, hogy magának, vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ez által vagyoni kárt okoz: csalást követ el.»

Részemről ezt a szöveget is aggályosnak tartanám annyiban, mivel a kárt önmagának is okozhatja az illető s ekkor a csalás tényleg még sem forog fen, habár az itt javasolt szöveg a cselekményt fedi.

Egyáltalán nem vélem elfogadhatónak az eddigi szövegek egyikét sem. Mint láttuk, mindegyikök organikus hibá-

[1] A Scheich ul islam az Ulema-k (jogtudósok és theologusok) élén áll és az a legmagasabb papi dignitarius és a Sultán papi souverainitásának megtisztelője. Id. m. 4. és 62. l.)

[2] Id. m. 58. l.

[3] Az előbbi közl. l. a 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30. és 31. számokban.

ban szenved. S minthogy csakis önmagát a tévedésbe ejtőt kell kivenni a megkárosithatók közül, ennélfogva legalkalmasabbnak vélem az «*annak*» helyébe a «*másnak*» szót igtatni. A szöveg ekkor igy hangzanék:

«A ki azon czélból, hogy magának, vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ez által *másnak* vagyoni kárt okoz: csalást követ el.

Igy eleje vétetnék mindazon kifogásoknak, melyek az eddigi szövegek ellen joggal felhozattak. Másrészt meg volna szüntetve a személy-azonosság merev követelménye az egész vonalon.

A 380. §-ba a novella beviszi az összeszámitás elvét. Ha ezen elv kiterjesztetett a sikkasztásra, mint mult alkalommal láttuk, indokoltnak mutatkozik a csalásnál is. De felesleges a szöveg ismétlése, elegendő lévén itt is a 335. §-ra való utalás.

A 383. §-ban a novella három módositást javasol.

E §. első bekezdése megállapitja a csalás vétségének és büntettének büntetését szabadságvesztésben és pénzbüntetésben. A második bekezdés a 2000 frton felüli csalások esetében a büntetést fegyházban szabja ki és elhagyja a pénzbüntetést. Analog eset a 302. §-sal, hol szintén hiányzik a második bekezdésbeli sulyosabb esetnél — midőn a testi sértés felmenő rokon ellen követtetik el — az első bekezdésben meglevő pénzbüntetés. A kir. Curia a 37. sz. teljesülési határozatban kimondotta a 302. §-ra vonatkozólag, hogy az első bekezdésben foglalt pénzbüntetés kihat a második bekezdésre, és minthogy a két eset analog, a döntvényben foglalt elvnek tulajdonkép ki kellene hatnia a 383. §-ra is. Eddig azonban a 383. §. ilyszerü értelmezésére nem tétetett kisérlet.

A novella, mint ezt a 302. §. tárgyalásánál felemlitettem, nem fogadja el a 37. sz. teljes-ülési határozat álláspontját, s épp ugy, mint a 302. §-nál, a 383. §-nál is megteszi azon módositást, hogy a második bekezdésbe a pénzbüntetés külön belé igtattassék. Tulajdonkép igaza van; de fontosnak nem mondható a módositvány.

A második módositvány is csak egy kis kikerekités. A törvény szerint fegyház alkalmazható, ha *egy* csalással 2000 frtot meghaladó összegü kár okoztatott; ha azonban több csalással akármily magas összegü kárt okozott valaki, ha csak az egyes csalások egyike sem haladta tul a 2000 frt összeget, börtönbüntetés alkalmazandó. Kimondja tehát a javaslat, a halmazati 99. §-t is számba véve, hogy 10 évig terjedhető fegyházzal és négy ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő a csalás, ha az okozott kár értéke, melyet ugyanazon személy több csalás *büntette* alkalmával okozott, okozni megkisérlett, vagy a melynek okozásában részes volt, együttvéve 2000 frtot tulhalad.

Talán felesleges is ezen módositás. A 10 évig terjedhető börtön a 99. §. alkalmazása mellett most is kiszabható; már pedig ez kétség kivül sulyosabb büntetés, mint az 5 évig terjedhető fegyház, mely a 2000 frton felüli *egy* csalásra van megállapitva, habár a büntetési nem — in theoria — enyhébb is. És ne téveszszük itt szem elől, hogy ha egy 2000 frtos csalás forog fen és e mellé járul pl. egy minősitett lopás vagy okirathamisitás büntette, a maximum a 99. §. alapján 10 évi fegyház; ha pedig a 2000 frt két csalásból vagy csalási kisérletből jön ki és hozzájárul egy minősitett lopás vagy okirathamisitás büntette, akkor a novella-javaslat szerint — ismét a 99. §. figyelembe vételével — *15 évi* fegyház volna a maximum. És ez talán mégis tullő a czélon.

A harmadik módositás, a vétség kisérletének büntetendősége, már fontosabb annyiban, hogy a hason sulyosságu büncselekmények vétségének kisérlete büntetés alá esik, s ide tartozik többek közt a lopás; szükséges tehát, hogy a csalásnál ugyanazon határvonal állittassék fel a büntetendőségre nézve.

A 385. §-ra javasolt két módositvány már valóban kicsinyes. E. §. a kiskoruak vagy gondnokság alatt levőknek hátrányos okmány kiadására való reábirását az esetben bünteti, ha az okmány jelentékenyen káros reá nézve. Itt a javaslat kihagyja a «*jelentékeny*» szót, és ekkor a szöveg igy hangzanék: «melyben *kárára vagyoni kötelezettséget vállal*». A törvény az apró károkat innen ki akarta zárni, és igaza is volt. Egyébiránt ha a javaslat elfogadtatnék, maga a biróság volna kénytelen latolni, vajon a kár elég jelentékeny-e arra, hogy ily esetben a biróság büntetést szabjon ki.

A második módositvány az, hogy «*mások*» helyett teszi: «*másnak*»; de maga a novella indokolása is siet megjegyezni, hogy «ez csak a szöveg szabatossága érdekében történt, mert eddig sem volt kétséges, hogy a sértett fél tapasztalatlanságát stb. nem szükséges *több* személy részére felhasználni». Ha nem kétséges, mi czélja a novelláris módositásnak?

Dr. Fayer László.

Jogirodalom.

(*Dr. Pikler Gyula: Bevezető a jogbölcseletbe.* Budapest 1892. Athenaeum.)

Uj jogbölcsészeti, helyesebben sociologiai könyv fekszik előttünk, a mely a jogi szakoktatásnál tulfejlődött gyakorlati iránynyal szemben, a társadalom analisáló tudományának kiván kutfejévé válni. Dr. Pikler Gyula könyve már csak azért is különös figyelmet és elismerést érdemel, mert az a jogtanuló ifjuságnak kezében a társadalmi tudomány alapelveit megmutatni alkalmas tankönyv lesz.

Pulszky könyve (A jog és állambölcsészet alaptanai) a társadalomi tudomány magas fokán áll ugyan, de irályának tömörsége és analitikájának elvont természete megakadályozta abban, hogy általánosan elterjedt tankönyvvé váljék. Ezt a hiányt Pikler könyve pótolni fogja: világos irálya, vonzó előadása lehetővé teszik a tanulónak, hogy fejtegetéseibe behatolhasson. Ha Pikler egyebet nem is ért volna el evvel a könyvvel, mint hogy jó tankönyvet szerkesztett, már avval is jelentékeny szolgálatot tett, mert a jogbölcsészetet és a társadalmi tudományt a joghallgató ifjuságnak kilencz tized része eddig a Schilling-féle vagy hasonló kaliberü könyvekből ismerte meg; és azok a doktrinák, a melyeket innen meritett, rég meghaladottak, czéltalanok és feleslegesek a jogbölcsészet mai állásához képest.

Pikler a jogbölcseletet a jog természettudományának nevezi. Ez a tudomány tünteti fel a jognak és a jogérzetnek *fejlődése* felett uralkodó törvényt. A fejlődésnek Spencer Herbert által megállapitott elmélete képezi azt az alapot, a melyre az uj társadalmi tudomány felépithető. Pikler könyvén Spencer Herbert «természet-jogának» éles birálata vonul ugyan keresztül, de a könyv végén, a hol a szerző a jogbölcselet eddig elért eredményeivel beszámol, be kellett ismernie, hogy ezeket az eredményeket mind egyedül Spencer Herbert érte el.

Pikler könyve négy önálló jogbölcseleti elméletet tartalmaz. Ezen elméletek a következők: a jogászat (jurisprudentia) nem a törvényhozás tudománya; észjog vagy természetjog lehetetlen; a jogbölcselet, mint a jog természettudománya lehetséges; a jogbölcselet a törvényhozás tudománya.

A könyvnek tudományos programmját hosszas és igen vonzóan megirt előszavában fejti ki, s már itt kezdi meg a harczot azon tudományos szempont ellen, a melyet ő természetjogi felfogásnak nevez. Nincsenek aprioristikus igazságok, a jog mint a társadalom egyik feltétele és fejleménye, alá van vetve a társadalom felett uralkodó törvényeknek, nyomon követi fejlődésével a társadalom fejlődését. Nincs olyan jogszabály, a mely minden időben minden népek közt érvényes lehetne.

*

A munka első részében a jogászattal foglalkozik. A joggal foglalkozó tudományok közül (ilyet ötöt ismer, ezek: a jogtörténet, összehasonlitó jogtudomány, jogászat, természetjog, és jogbölcselet) igen szerény szerepet juttat a jurisprudentiának. A törvényhozás tekintetében a jogászat szereplését a legszükebb térre szoritja; nincs is itt más szerepe a jogászatnak, mint hogy megalkossa jogi szervezetét (structuráját) azoknak az elveknek és intézményeknek, a melyeknek szükségességét felismerte és keresztülvitelüket elhatározta a törvényhozás tudománya: a jogbölcselet. S ha mégis azt az ellenvetést tenné valaki, hogy a jogbölcselet, a mely tudomány fejlődésének legelején van, a törvényhozás munkásságába eddig be nem folyhatott: hogy a törvényeket eddig nem jogbölcselők, hanem jogászok csinálták: ezen ellenvetésre könnyen meg lehet felelni avval, hogy a jogászok utóvégre is szintén a társadalom tudományát müvelik; s hogy a gyakorlati jogászban számos ember mindenféle tapasztalata érvényesül, és ez ennek folytán bizonyos képességet nyer a szükséges reformok felismerésére és keresztülvitelére. Az intuitio ezen nyilvánulását akkor, ha az a jogbölcselet és a társadalom tudományának exact müvelése alapjan keletkezik, Pikler «jogbölcselői tekintet»-nek nevezi.

A könyv második része a természetjog, az utilitarismus és Spencer Herbert tanainak czáfolatával foglalkozik. De kétségtelenül legértékesebb része a munkának két utolsó fejezete, a melynek tartalmára legközelebb vissza fogunk térni.

Dr. Bleuer Samu.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Irni nem tudó kereskedő czégjegyzése.

Kell-e szükségképpen a kereskedőnek czégét *jegyezni* (aláirni) és irni nem tudó kereskedő jogositva, illetőleg kötelezve van-e czégét bejegyeztetni?

Ezeket az érdekes kérdéseket döntötte el a kir. Curia az e lapok 31. számának mellékletén, 300. sz. a. közölt esetben.

És az eldöntés megnyugvást okozhat, mert az ellenkező irányu döntés — mint a budapesti kir. tábláé — rendkivül nagy visszásságokra vezetett volna.

A kereskedelmi törvény pénzbirság terhe alatt kötelezőleg irja elő *minden* kereskedőre nézve a czégnek bejegyeztetését.

Már most milyen éles ellenmondás állana elő, ha a 16. §. azon rendelkezését, hogy a kereskedő köteles czégét a törvényszéknél «*sajátkezüleg aláirni*», betü szerint magyarázznók és e kifejezés használatából azt a consequentiát vonnók le, hogy a ki nem irja sajátkezüleg alá a czégét, az nem is jegyeztetheti azt be.

Egyrészt a törvény meghagyja, hogy azok, a kik kereskedelmi ügyletekkel iparszerüleg foglalkoznak, czégüket jegyeztessék be, másrészt pedig ugyanezen személyek egy részétől megvonná a lehetőséget a bejegyzésre!?

Ez nem jelentene egyebet, mint, hogy azoknak, a kik — bármi okból — nem tudnak irni, megtiltatnék a kereskedelmi ügyletekkel való iparszerü foglalkozás.

Már pedig ezt a törvényhozó nem szándékolhatta. Hazánkban aránylag nagy az analphabeták száma és különösen a nép alsó régetéhez tartozó kereskedők (gabona-, fa-, állatkereskedők, stb.) egy része nem tud irni.

De ide esnének a tulajdonképpeni analphabetákon kivül még azok is, a kik testi hibából nem tudnak irni.

A kir. tábla itélete azon expedienst tartalmazza, hogy — birság terhe alatt — czégvezető kirendelésére kötelezi a folyamodót.

Ez azonban éppen nem kielégitő megoldása a kérdésnek.

Az irni nem tudó kereskedők rendszerint a szegényebbek közül kerülnek ki, akiknek üzleti forgalma és levelezése rendszerint ugyis csekély. Nagyon méltánytalan volna tehát *éppen őket* kötelezni czégvezetőnek kirendelésére. De a fenti ellenmondást a kir. tábla itélete sem oldja meg, mert az esetben, ha a kereskedő vagyoni viszonyainál fogva nem képes czégvezetőt kirendelni, vagy ha üzlete oly kis terjedelmü, hogy czégvezető tartása az üzleti jövedelmekből nem fedeztetnék, vagy ha az üzlet természete követeli a folytonos személyes müködést (pl. állandóan utazással jár), akkor — habár egyenesen nem is — de végeredményében az illetőnek lehetetlenné tétetik kereskedelmi üzletének folytatása.

Más és némileg elfogadhatóbb expedienst tartalmaz a bécsi legfőbb itélőszék egy határozata,[1] melyben a bejegyzésért folyamodó irni nem tudó kereskedőt utasitotta, hogy záros határidő alatt *tanulja meg czégét aláirni*. Azonban ez a modus vivendi is csak az esetek egy részében kielégitő; akkor t. i., ha az illető tényleg megtanul irni.

De az öreg falusi emberek, kiknek keze az erős munkától különben sem hajlik az irásra s a keresztvonást is csak nagy nehézséggel képesek megtenni, legtöbb esetben képtelenek még a saját aláirásukat is megtanulni s igy ujból csak a fenti ellenmondás áll elő.

Ami azon érvet illeti, hogy minden kereskedő köteles könyveket vezetni, és mérleget és letárt készitени, ez pedig feltételezi, hogy vagy ő maga tudjon irni, vagy pedig felelős czégvezetője legyen, ez a kérdés nem tartozik a *bejegyzés* kérdéséhez.

Ha az irni nem tudó kereskedő nem vezet könyveket, nem felel meg leltár és mérleg készitésére nézve megállapitott kötelezettségeinek, épp ugy érni fogja őt mindazon civilis és esetleg büntetőjogi joghátrány, a melyet az illető törvények előirnak, mint azon irni tudót, a ki ezen kötelezettségeinek meg nem felel.

Különben pedig teljesen igaza van a Curiának, mikor ez ellen azzal érvel, hogy minden kereskedő tarthat a könyvek vezetésére alkalmas közegeket.

Szerintünk ugy a czég hiteles aláirására, mint a czégnek a forgalomban való jegyzésére ugyanazon magánjogi szabályok alkalmazandók, a melyek általában az irni nem tudók által kiállitott teljes bizonyitó erejü magánokiratok kiállitása tekintetében érvényesek (perrendtartás 167. §. 4. pont).

Dr. Balog Arnold.

A katona törvényhozó mentelmi joga.[2]

III.

Vizsgáljuk most, hogyan egyeztethető össze a mentelmi jog a katonai subordinatióval és disciplinával. Eddig ugyanis elvi alapokon megállapitottuk a mentelmi jog terjedelmét; de ha érvényesülését nézzük a katonai szolgálatban, lehetetlen ennek szempontjából bizonyos aggályokat elhallgatni. Egyoldalulag, katonai álláspontról tekintve a dolgokat, éppen nem látszik természetesnek, hogy mikor valaki tényleges katona, akkor ne tekintessék kizárólag annak, hanem a katonai hatalom köteles legyen respectálni az illetőnek tisztán polgári személyiségéhez tartozó valamely körülményt, plane, hogy egy katona bizonyos értelemben «ne nyulj hozzám» legyen. A katonai subordinatio látszik ezt kizárni, nemcsak elvben, hanem főleg gyakorlati következményeiben. A haderő manapság is egyik legnagyobb tényezője az állam hatalmának, külső erejének s lehet mondani, egyetlen kényszereszköze az állami akarat érvényesitésének nemzetközi kérdésekben. S a mi a haderőt egységessé, egy magasabb kézben eszközzé (ezt a legnemesebb értelemben véve) és minden időben és körülmények közt használhatóvá teszi, az nem más, mint a subordinatio és disciplina. Ezek képezik fönállásának és müködésének alapját, ezért kell kérlelhetlen szigorral érvényesülniök. S belső erőt éppen az ad nekik,

[1] Közölve Goldschmidt Zeitschrift VIII. kötet, 541. l.

[2] Az előbbi közl. l. a mult heti számban. — Befejező közlemény.

hogy mindenkivel szemben feltétlenül alkalmaztatnak, kivételeket nem ismernek. Gondoljuk csak meg, mi az: egy fegyelmét vesztett hadsereg s milyen hatása lehet egy rossz vagy kellőleg meg nem fontolt példának. Nagyon megszivlelendő tehát, mit jelent a mentelmi jog érvényesülése a katonai szolgálat keretében. Természetes, hogy egyrészt a tényleges szolgálat, másrészt kivált a fegyelmi eljárás az, melyek szempontjából ezen érvek igen élesen szólnak.

Mit válaszolhatunk ezekre?

Először is, a mi a katonának absolute isolált, önálló személyiségül való felfogását illeti, már kimutattuk ennek helytelenségét.

Másodszor: kétségtelen, hogy a mentelmi jog — ugy a felelőtlenség, mint a sérthetetlenség — korlátozása az állam büntető hatalmának bizonyos személyek irányában, de a sérthetetlenségre nézve a korlátozás csak egy felfüggesztő, perjogi feltétel, mely magasabb állami szempontból létesittetett, de a dolgok rendes folyása szerint mindig be kell következnie. E korlátozás nem az egyes hatóságok, büntető közegek, bíróságok hivatalos jogának korlátozása, hanem az állam absolut és kizárólagos büntető hatalmáé; minthogy pedig a katonai hatóságok büntető hatásköre nem egyéb, mint az állami büntető hatalomnak bizonyos körben reájuk való ruházása, természetes, hogy nem gyakorolhatnak többet abból, mint a mennyit az állam reájuk ruházhat és nem mondható, hogy a mentelmi jog rájok sérelmesebb volna, mint az állam büntető hatalmát gyakorló egyéb állami közegekre.

Harmadszor: a mi a felelőtlenség elvét illeti, ez által a katonai subordinatio és disciplina kétségtelenül szenvedhetnek bizonyos esetekben. De bármily fontosak is ezek a katonaság fönállására és igy az állam physikai erejére, nemzetközi állására stb.: azok a szempontok, melyeken a felelőtlenség alapul, ezeknél sokkal magasabbak, mert az állam törvényhozásának s igy akarata szabadságának és szabad nyilvánitásának biztositékai. Azt el tudjuk képzelni, hogy az állam esetleg nem nyilvánithatja szabadon akaratát külső nyomás miatt, de hogy maga adjon saját kezébe oly eszközt, melylyel akarata szabadságát megbénitja — s ez volna a felelőtlenség absolut hatálya alóli kivételek létesitése, — ezt észszerü államról föltételezni nem lehet.

S különben, a mint nálunk a felelőtlenség elve érvényesül, hogy t. i. a védelme alatt, de vele visszaélve elkövetett jogsértések is csak a ház által vonhatók igen csekély mérvü megtorlás alá, — általában sértése az állam jogi és erkölcsi alapjainak, tehát polgári szempontból époly jogos ezek föllajdulása, mint katonaiból.

Negyedszer: nem forog fen szüksége annak, hogy különös katonai szempontokból — ismét a subordinatio és disciplina — a katonai hatóságoknak a sérthetetlenséggel szemben kiváltságos állás biztosittassék; mert sohasem szabad szem elől téveszteni, hogy a sérthetetlenségnek nem az a czélja, hogy örve alatt az országgyülési tag, csak azért, mert az, cselekményeinek büntetőjogi hátrányai alól mentes maradjon, s ennélfogva eredménye sem lehet az. Minden alapos panaszra kell, hogy megtörténjék a kiadatás s «egyedül arra van hivatva őrködni a ház, hogy a törvény álczája alatt megkisérlett erkölcsi és anyagi nyomás és zaklatás ellen védve legyen minden egyes tag» (a képviselőház szavai), vagyis hogy egyesek és hatóságok törvényes jogaikkal a törvényhozás kárára vissza ne éljenek.[1] Biztositva van tehát a ház jogérzetében és belátásában a különös katonai szempontok kielégitése is.

A visszaélést sohasem szabad, mint természetszerüleg bekövetkező dolgot tekintenünk, de mindig jó, ha előre gondolunk eshetőségére. E szempontból azt kell megjegyeznünk, hogy mindig károsabbak és demoralizálóbbak lesznek a következmények, ha a ház a mentelmi joggal visszaélve, alaptalanul tagadja meg egy katonai személy kiadását a katonai, mint ha polgári egyént tagad meg a polgári hatóságtól.

[1] Sajnos, hogy ezt csak elméletileg lehet mondanunk.

IV.

Ezek után nézzük közelebbről az országgyülés tagját egyes katonai viszonyaiban s egyuttal azt, mikép érvényesül ezekben a mentelmi jog.

A tényleges szolgálat physikailag mindenesetre gátolja, sőt legtöbbször lehetetlenné teszi a törvényhozási jog és kötelesség gyakorlatát. De elvileg — ismerve a katonai állás jogi természetét — nem zárja ki. Még ha katonai szabályok netán el is tiltanák valamely jognak a tényleges szolgálat alatt való gyakorlatát s fenyitéket szabnának: ez mint lex minus quam perfecta a mégis megtörtént cselekmény jogi hatályát nem érintené. Az 1889: XXII. tcz. (melyről alább van szó) e szavai: «a háztól szabadságot kapnak», mutatják, hogy a törvényhozási jog a szolgálat alatt nincs fölfüggesztve, hanem az arra irányuló kötelesség alól adatik egy határozott időre fölmentés. A törvényhozási jog tehát a tényleges szolgálat daczára is *elvileg* gyakorolható; egyedül az egyévi önkéntesi szolgálatra nézve tehetné azt kétessé a véderőtörvény 25. §-ának rendelkezése: az egy évi tényleges szolgálat kizárólag a katonai kiképeztetés czéljainak van fentartva; de e §. helyes magyarázata (mely szerint polgári tanulmányok nem folytathatók a szolgálat alatt) kizárja annak a fenti elvre való vonatkozását.

Minthogy azonban a tényleges szolgálat physicailag valóban elvonás a háztól s ez abban épugy fenforogni láthatja a veszélyeket, melyeket általában az elvonásban s melyek miatt a mentelmi jogot létesitette: szükséges volt az országgyülési tagok katonai szolgálatára vonatkozólag is kiegyeztető szabályokat létesiteni. Történt ez az 1889: XXII. tcz.-ben.

E szerint a mozgósitás vagy háboru esetén való bevonulás, továbbá azoknak sorhadi tényleges szolgálata, kik azt 27. évükön tul halasztották, nincs kötve a ház engedélyéhez. A *háborura* és az e czélra történő *mozgositásra* nézve a törvény a «salus rei publicæ supprema lex esto» elvéből indult ki, s az ekkor ellőáló legszentebb kötelesség alól még saját akaratának szervét, a törvényhozó testületet sem oldja föl. Ez a tételes jog. De vajon nélkülözheti-e az állam feltétlenül az országgyülést a háboru alatt, a minthogy nem nélkülözheti pl. a véderőtörvény 56. §-ában felsorolt személyeket? Lehetnek olyanok a körülmények, hogy az országgyülés csonkitatlan együttmaradása feltétlenül szükséges (pl. katonamegajánlás, költségmegszavazás, a király lemondása, kiskoru vagy elmebeteg király gyámi helyettesitése, nagykorusitása), mert a honvédelmi kötelességnek a 42. évig való kiterjesztése folytán az országgyülés egyik vagy másik háza megmaradt tagjaival esetleg határozatképtelen lehet. Ily körülmények közt a fenti törvény daczára nem lehet kizárva, hogy ahhoz oly törvényes intézkedés létesüljön, mely szerint az országgyülés védköteles tagjai is a mozgósitás daczára együtt maradnak, habár csak rövid ideig pl. a háboru kitörésének elején, mig a teendőket elvégzik.

Hogy állunk háboru esetén a mentelmi joggal? Az országgyülési tagok a törvény szerint bevonulnak, de a tagsági jog nem szünik meg, nem is függesztetik fel (igy történt 1878-ban is Bosznia megszállása alkalmával). Katonai részről azonban nevezetes változások állnak be: a subordinatio és disciplina legmagasabbra fokoztatnak, szigorubb hadi büntetések lépnek érvénybe, a katonai igazságszolgáltatás is hadi módon gyakoroltatik: a főbenjáró esetekben — melyek mindenikére halál van szabva — a helyszinén foly le az eljárás, t. i. egyszerüen constatáltatik a cselekmény s a bünös rögtön kivégeztetik. Azon cselekmények ezek, melyek a háboru sikerét gátolják, a fegyelmet megbontják s melyeket,

iszonyu következményeknek elejét veendő, elrettendő például, ott a helyszinén, a sereg szemeláttára kell megtorolni. Igy pl. a szolgálati szabályzat I. része 6. §. 33. pontja és XV. fejezete szerint: a ki a döntő pillanatokban csüggesztő beszédeket folytat, fegyverét elhajitja, az engedelmességet megtagadja, az ütközet elől megszökik, lázadást kelt, zsákmányol, az ellenséggel egyetért, czimborál stb., ily eljárás alá jut. A mely cselekvényekre nézve ez a különös szempont nem forog fen, nem alkalmaztatik a rögtönitélés sem, hanem a tettes vagy még a hadjárat alatt vagy annak befejezte után hadi törvényszék elé állittatik.

Az előbbi tekintet alá eső cselekményekre a mentelmi jogot *nem* tartom kiterjedőnek, mert bennük a legmagasabb rendü érdek, a haza van közvetlenül megtámadva, s a ki ezt föláldozni képes, nem méltó a haza törvényének oltalmára; de az igazságosság is kivánja, hogy a ki ezrek életét képes gonoszul koczkára tenni, a magáétól megfosztassék; az, hogy ő az országgyülés tagja, nem gátolhatja a bünhődést még időileg felfüggesztő hatálylyal sem, mert éppen a rögtöni, elrettentő hatásu igazságszolgáltatás képes csak a legborzasztóbb következményeknek elejét venni. A második tekintet alá eső cselekményekre ellenben kiterjed a mentelmi jog, mert a háboru lezajlása után az országgyülés ismét összeül, a letartóztatást azonban nem gátolja, mert tettenérés esete forog fen.

A *sorhadi kötelezettség* lerovására, miről különben az idézett törvény nem explicite intézkedik, azért nem szükséges a ház engedélye, mert ez a védelmi kötelezettség teljesitésének legfontosabb része s idejére nézve egyedül a katonai kiképzés szempontjai lehetnek irányadók. Azonkivül ez az eset e legritkább, mely előfordulhat.

A *fegyvergyakorlatokra* nézve a törvény ugy intézkedik, hogy az országgyülés tagjai annak együttlétében béke idején be nem hivhatók, kivévén ha önként akarnak s e czélra a háztól engedélyt és szabadságot kapnak.

Az *ellenőrzési szemléről és tiszti bemutatásról* a törvény nem szól, mert ezek rövid ideig (legfölebb egy napig) tartván, nem jöhet szóba a ház tagjaira nézve az elvonás szempontja. Különben a tényleges szolgálat jogi következményével járnak.

E három szolgálati viszonyban a mentelmi jog ugy érvényesül, hogy az országgyülési tag a szolgálat tartama alatt vagy annak megkezdése előtt elkövetett tisztán polgári büntetendő cselekmények miatt (például csalárd bukás, hamis eskü, hamis vád, pénzhamisitás stb.) az illetékes polgári hatóságok által kikérendő; ép igy kikérendő a katonai hatóságok által is, ha ezek tisztán katonai vagy olyan büntetendő cselekmény miatt, melyre a katonai törvények és hatóságok illetékesek, inditanak ellene katonai büntető eljárást. Téves volna az olyan okoskodás, hogy az országgyülési tag most katona lévén, ugy is el van vonva a háztól, tehát nincs szükség a kikérésre vagy plane, hogy a ház fölötte nem is rendelkezhetnék.

Ugyanezen elvek állanak akkor is, ha az országgyülési tag szolgálaton kivül *egyenruhát ölt magára*, a mi csak tiszti rangot viselőknél fordul elő s szemben az előbbi esetekkel, alanyi jogot képez. Az egyenruha felöltése, miáltal különben az illető magát a katonai büntető és fegyelmi eljárásnak veti alá (1889: VI. tcz. 62. §. Szolg. Szab. I. 652. pont; Evidenz-Vorschrift II. 42. 2.), semmiképen sem szolgál akadályaul a törvényhozói jog gyakorlatának. De helytelenitendő és épen katonai szempontból fegyelmi vétséget képez (Evid. Vorschr. II. 39. §. 1.), ha az országgyülési tag egyenruhában jelennék meg a házban (persze eltekintve az aktiv-katona főrendiházi tagtól). Ezért helytelenitendő az is, ha az országgyülés megnyitó és berekesztő ülésén tagjainak egy része katonaruhában jelen meg. Igaz ugyan, hogy egy része a király előtt a palotában foly le, inkább ünnepély jellegét ölti magára s igy aztán az «ünnepélyes alkalom» révén a legfelsőbb hadur előtt az egyenruha is előkerül, — de hogy a házba is bevonul, az már határozottan visszásnak tünik fel.

A *népfölkelésre* nézve megjegyzendő, hogy a katonai büntető és fegyelmi szabályok s a katonai hatóságok illetékessége csak akkor áll be, ha a honpolgár a népfölkeléshez szolgálattételre beidéztetett, tehát a törvény szerint csak fenyegető vagy kitört háboru esetében. S ekkor a mentelmi jogra nézve ugyanazon elvek irányadók, melyek a háborura vonatkozólag kifejtettek. Minden egyéb, a népfölkeléssel összefüggésben álló szolgálat nem valódi katonai szolgálat s nem is terjednek ki reá a katonai büntető, de még a fegyelmi szabályok sem. Igy a népfölkelői tisztképző tanfolyam végzése és ugyanazon czélból a honvédségnél önként teljesitett fegyvergyakorlat. Természetes, hogy e szolgálatok sem a törvényhozási jog gyakorlatát, sem a mentelmi jogot egyáltalán nem érintik.[1]

Az eddig felsorolt esetekben az országgyülési tag külső megjelenésében is, mint katona jelentkezik. Vannak azonban kutonai büntetendő cselekmények, melyeket elkövethet valaki a nélkül, hogy szolgálatban vagy katonai ruhában lenne s melyért katonai hatósága által vonatik felelősségre. Ily eseteket a véderőtörvény, a katonai büntető törvény, a katonai nyilvántartási szabályzat, a Btk. 452. §-át pótló 1890: XXI. t. cz. 5. §-a stb. állapitanak meg. Természetes, hogy minden ilyen esetben a mentelmi jog respektálandó.

Bizonyára legkényesebb a helyzet, midőn egy katona a főrendiháznak tagja, akár személyes jogon (pl. főur), akár kinevezés utján. Ezeket katonai állásuk nagy mérvben elvonja ugyan törvényhozói joguk és kötelességük gyakorlatától, de ez némileg más szempont alá esik, mint esnék a képviselőházban; mert a főrendiházi tagság személyhez kötött állás s a tagok száma nincs ugy megszabva, mint a népképviselet elvén szervezett képviselőházban. Kényes ezek helyzete azért, mert katonai hivatásuk őket bizonyos zártabb, határozottan szakszerü szerepkörre utalja, mig a főrendiházi tagság éppen azt a müködési teret, t. i. a politikait tárja föl előttük, melyen a közvélemény, az egész polgári világ a katonákat nem szivesen látja, de a melyen való müködését a katonai elemnek a katonai körök és szolgálati szabályok is határozottan rosszalják és tiltják (Szolg. szab. I. rész 7. §.). Hozzájárul még, hogy a felelőtlenség és sérthetetlenség törvényhozói müködésük szabadságát kiváltságos nagy mérvben bizonyitja, — ugy hogy ezen joguknak mikép való használása s másrészt katonai kötelmeiknek azzal való czélszerü összeegyeztetése egyedül rajtuk áll.

V.

A mentelmi jognak a katonai szolgálat körében fejtegetett érvényesülése csak bizonyitékául szolgál egy elvnek: t. i. hogy a mentelmi jog absolut hatályu. Az országgyülési tagság az állampolgárnak bizonyos közjogi jelleget ad, mely minden egyéb állása és tulajdonsága között jogilag első. E jelleg az általános és egy különös oltalomban részesül. Az általános oltalom, mely a törvényhozó tagsági minőséghez általán füződik: a sérthetetlenség; a különös, mely őt hivatásának gyakorlása közben védi; a felelőtlenség. Hogy a szempontok, melyek miatt e kettős oltalom szükséges, csakugyan érvényesüljenek, a mentelmi jognak absolutnak kell lennie, vagyis alanyát minden viszonyban s mindenkivel szemben védenie kell. Persze, hogy a különös viszonyok és a mentelmi jog néha összeütközéseket hoznak létre, ezek azonban megoldhatók azon kérdés alapján: melyik érdek a magasabb rendü. A katonaság viszonyaiban kimutattuk, hogy a mentelmi jogot motiváló állami érdek mindig a főbb, egy esetet kivéve, mely a háborunál fordul elő.

[1] L. Utasitás a m. k. népfölkelő tisztképző tanfolyamok számára stb. 1888. 12. pont *f)*.

Végül csak azt kell megemliteni, hogy a mentelmi jog természetére nézve kiváltság s igy megszoritólag értelmezendő. Ez mint ellenvetés, jelen esetben föl nem hozható. A mentelmi jog ugyanis azon személyekre nézve és azon keretben, melyben tényleg létesitve van, absolut; s egészen más dolog ezen absolut hatály mibenlétének kifejtése — mit ezen dolgozat is céloz — mint annak a megállapitott kereten tul való terjesztése. Hogy azonban ez utóbbiról is — de lege ferenda — szólni lehet ott, a hol a mentelmi jog legislationális indoka s igy tökéletesitése kivánja (vegyük csak a katonai fegyelmi eljárást), azt nem lehet elvitatni.

Ifj. Zubriczky József.

A Loi Bérenger alkalmazása.

Francziaországban a feltételes elitélést, illetőleg a szabadon bocsátással a büntetés végrehajtásának felfüggesztését létesitő és szabályozó 1891 márczius 26-iki törvény az u. n. Loi Bérenger, lételének első éve alatt a törvénykezési gyakorlat s judikaturának egy egészen uj ágát idézte elő, melynek elvi enunciatiói máris igen számosak.

Ezen törvény, melynek elvi kezdeményezését a franczíák magoknak vindikálják, miután *Bérenger* már 1884-ben — tehát a belgiumi törvényt jóval megelőzve — hozta ezen nagyfontosságu reformot szőnyegre s tette meg ebbeli inditványát, — csak az alapelveket állapitotta meg, a részleteket az alkalmazásra, a törvényszéki gyakorlatra hagyván fen — mi nagy mérvben fejlődik e codificationalis iránytól elmaradhatlan különböző kételyek, ellenmondások, ellentétek eloszlatásával.[1]

Azt hiszszük, ezen jogi fejlődés, a büntetőjog terén, ha azt megismertetjük, nem maradhat jó hatás nélkül hazánkban is, hol szintén tervbe vétetett ezen reformok megkisérlése.

A kételyek a franczia joggyakorlatban első sorban a törvény *viszszaható ereje* körül csoportosultak; de szem előtt tartván azon általános jogelvet: a kedvező dispositiók visszahatnak, és a kedvezőtlenek vissza nem hatnak, csakhamar tisztáztattak s következő elvek emelkedtek érvényre a judikaturában. A büntetés felfüggesztése az 1891 márczius 26 előtt elkövetett vétségeknél is alkalmazandó. *(Seinei tszék, 1891. évi ápr. 14.)* Az előbb elkövetett visszaesési vétségeknél is követeltethetik az elhalasztás *(Párisi feltszék 1891. ápr. 14.)* És visszautasittatik a recidiva büntetése, ha a törvényt megelőzte azon vétség elkövetése, mely a második időpontot képezte. *(Párisi feltszék 1891. április 21.)* De odáig már fejlődött a judikatura, hogy felmentse, illetve büntetlenül hagyja azon recidivákat is, kiknek csakis első időpontja előzte meg márczius *26-kát.* (Igy az *amiensi, besançoni, douai feltszékek* 1891. junius 25., nov. 11. és junius 24-ről.)

És ezen irányzat — daczára Capitant's Locard ellenvetéseinek — a tudomány terén is általában helyeseltetik; megállapitva levén az, hogy a *recidiva* — mint a bünösség emelkedését kifejező oka a büntetés sulyosbitásának — egyedül a 2-ik vétség elkövetésében rejlik; melynek bünvádi mérlegelése a törvényhozás azon állását kell, hogy kövesse, mely a 2-ik büneset előfordultánál létezett. Ha tehát ezen időközben a törvényhozás szükségesnek találta a repressio szigoritására, a tettesnek előbbi büncselekményét s elitéltetését latba vetni, nem látom be, mikép okozhatna annak a közbeeső törvény jogsérelmet, jogi hátrányt?

A Bérenger-törvény is a recidivát ugy tekinti, mint egyik okát a büntetés sulyositásának, a mely megfelel a 2-ik büncselekményben nyilvánult nagyobb bünösségnek. Összhangzásban van ezen elv a code intézkedéseivel. Ezek a recidivára nézve, a büntettek s vétségek tekintetében alkalmazandók minden esetben, melyek büntetti s vétségi büntetéssel sujtatnak, akkor is, ha a code-n kivül eső törvények alkalmazásáról van is szó — tehát a különleges vétségeknél is. — A judicatura megállapitotta, hogy a Loi Bérenger után sem történt változás arra nézve, hogy azon elv fentartassék. (Igy Nancy 1892 jan. 14. és a semmitőszék 1892. márcz. 4.)

A franczia joggyakorlatban hosszas vitákra szolgáltatott alkalmat azon kérdés is: hogy az uj elitélési intézmény *csakis a code-ben foglalt* büncselekmények eseteiben kiszabott szabadság- s pénzbüntetéseknél nyerhet-e alkalmazást. Mert a franczia jogban alapelvül szolgál az, hogy a büntetés felfüggesztése meg nem engedhető, ha valaki köztörvényi büntettért vagy vétségért már elitélve volt börtönre vagy sulyosabb büntetésre. Kérdésül merült fel tehát, hogy a különleges vétségeknél, milyenek a vám- s indirect adó elleniek, a rendőri kihágások, a katonai vétségek s a melyekről nem a code rendelkezik, érvényesittethetik-e?

A szakvélemény a mellett nyilatkozik, hogy itt korlátok ne létezzenek, abból indulván ki, miszerint bármily természetü legyen is az infractio, felfüggesztés mindig ugyanazon hasznot nyujtja ugy az elitéltre, mint a társadalomra nézve; mindig ugyanazon hivatást teljesiti, midőn a büntetés helyébe megfenyegetést állit. És a franczia törvény nem is tesz különbséget a büncselekmény természetére s a jurisdictióra nézve, hanem csak a büntetés tekintetében. Az uj törvény commentátorai, u. m. Gary, Négre, Locard, nem is vesznek ki más büncselekményeket, mint csak a politikai vétségeket.

A gyakorlat tehát elfogadta (Angert, Bordeaux, Bourges főtszékek decisiói szerint), hogy az uj intézmény kedvezménye a halászati, vadászati, sajtó s erdei vétségek eseteire is kiterjesztendő. Ellenben legnagyobb controversia fejlődött ki a vám- s indirect adóknál. Több főtörvényszék (Nancy, Bordeaux) ellenkező nézetből indult ki, a felfüggesztést nem találván alkalmazhatónak a vám-kihágásoknál (1891. aug. 14. és 1891. nov. 5. határ.). Az ellentéteknek oka a pénzbüntetés, birságolás természetének meghatározásában rejlik. Némelyek tulnyomólag a *büntetést* látják abban képviseltetni, s ezek az ekkép sujtott cselekményekre is kiterjesztetni kivánják a büntetés felfüggesztését; mig mások abban a *kártérités* jellegét emelik ki s visszautasitják a felfüggesztést. A lyoni főtörvényszék *(1891. nov. 19.* hat.*)* s a rennesi (1891. jun. 3.) az előbbi nézet mellett döntött. A semmitőszék azonban utóbbit megsemmisitette, elvül mondván ki azt, hogy «Les peines fiscales, telles, que la confiscation et les amendes sont moin des peines que de réparations civiles attribuées au trésor.» Tehát *kártéritési* jelleg forog fenn. *(Cassat. 1891. évi nov. 19.)*

Ha a vám- s indirect adó-féle vétségeknél büntetésül börtön alkalmaztatik, a joggyakorlatban nincsen kétség a felfüggesztésnek alkalmazhatása iránt. Igy határoztak a lyoni, douai, besançoni főtörvényszékek is. *(1892. jan. 12. 29. arrêt).*

A rendőri cselekmények tekintetében szintén nyilvánultak ellentétek. Ha rendőri vétségről van szó, akkor kétség nélkül alkalmazandónak találtatik az uj törvény kedvezménye. De a rendőri kihágások irányában pro et contra nyilatkoznak s határoznak az illetők. Több törvényszék érvényesithetése mellett szavazott; de a semmitőszék tagadólag döntött *(1891. nov. 5.)*.

A katonasági ügyeket illetőleg az a gyakorlat, hogy a rendes polgári bíróság elébe került katonai vétségekre nem alkalmaztatik, de nem a jurisdictio különlegessége, hanem a törvénysértés minősége miatt, mi a büntetést, a felfüggesztés tárgyát irányozza. *(Besançon 1891. juni. 10.)*. Maga az igazs. miniszter 1891. aug. 12. kelt rendeletében kimondotta, hogy a végrehajtás felfüggesztésének alkalmazása, a büntetés és nem az infractio vagy jurisdictio jogi természetéhez füződik, az 1891-iki törvény 1. cz. értelmében.

A senatusban, midőn a Loi Bérenger tárgyaltatott, hatá-

[1] Revue critique de Legislation et de Jurisprudence 1892. No 4.

rozott kifejezésre jutott az, hogy «Le militaire poursiuvi même devant la juridiction militaire pour un fait de droit commune devrait participer au bénéfice de la loi».

A kivétel, a nem alkalmazhatás, csak a szorosan vett katonai infractiókra szoritkozik. Bérenger a javaslat tárgyalásánál oda nyilatkozott, hogy a katonai hatóságok majd látni fogják, hogy mit tegyenek; látni fogják, hogy a katonai fegyelemmel összeegyeztethető-e az uj intézmény alkalmazása.

Ezen kivételre vonatkozik a hadügyi miniszter inditványára betoldott 7. cz., mely szerint «La présente loi si est applicable aux condamnations prononcées par les tribunaux militaires, qu'en ce qui concerne les modifications apportées par l'artic. 5. ci dessus aux art 57—58 du code pénal».

De a szakvélemények nem helyeslik, hogy a katonai infractiók kivétetnek s a büntetés felfüggesztésének jótékonysága azoktól megvonatik. Ez, mondják a szakférfiak, a katonákat a recidivek sorába állitja.

Dr. Szokolay István.

Különfélék.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** német csoportja Berlinben gyülést tart és napirenden lesz a fiatalkoru büntettesekkel való bánásmód kérdése. A gyülésen — mint a napilapok irják — meg fog jelenni a magyar igazságügyminiszterium börtönügyi osztályának vezetője is. Nem tudjuk ugyan, mi lesz a functiója a magyar miniszter delegátusának a német csoport gyülésén; de ha elvégre adatokat akar gyüjteni, nem tehető ellene kifogás. Csak az volna kivánságunk, hogy ne soká gyüjtsék már az adatokat, és lépjen ki az igazságügyminiszterium börtönügyi osztálya a tettek terére. Másik megjegyzésünk az, hogy a németek megállapodásait jó lesz *kritikával* fogadni; az előadói dolgozatban legalább nagyon ferde javaslatok foglaltatnak,[1] a mint már Liszt előadásában is mutatkozott, hogy a németek ezen kérdést bizonyos theoretikus tantételek nyomása alatt tárgyalják. A német javaslatnál sokkal gyakorlatiabbak voltak a magyar Btk. novellájának tárgyalása alkalmából az enquête által tett javaslatok. És ime: az enquête által javasolt fő-pontot, azt t. i., hogy a korhatár 16 évről 18 évre emeltessék, a végleges törvényjavaslat ignorálja.

— **A kir. Curiához** julius hóban 2644, ez évben összesen 17,508 ügy érkezett be s a mult évi hátralékkal együtt elintézendő volt 25,234. Elintéztetett 14,174, hátralékban maradt 11,060 ügy. A mult év megfelelő időszakához képest 2802 ügygyel több érkezett be, 105-el kevesebb intéztetett el, a hátralék pedig *2531* el nőtt.

— **Észrevételezésre — halasztás.** A budapesti kir. törvényszék egy rendes perben a szakértői szemle feletti észrevételezésre kitüzött határidőt az egyik fél egyoldalu kérvényére 30 nappal elhalasztotta, holott a perrendtartás 210. §-a a halasztást ily esetben egyenesen kizárja. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Tisztán rendőri természetü eljárásban szerepelhet-e az ügyvéd ügyvédi képviselőként, vagy csakis megbizotti minőségben?** Erre vonatkozólag a m. kir. belügyminiszter a következő határozatában terjeszkedik ki:

A W. L. gyári munkásnőnek eltolonczoltatása tárgyában 1891. évi október hó 11-én 31839/I. fk. sz. a. hozott másodfoku határozat, illetve az indokolás egy tétele ellen Dr. — — — ügyvéd által beadott felebbezés nem szolgálhat alapul a megtámadott határozatnak illetőleg indokainak megváltoztatására, mert: 1. ügyvédi meghatalmazását az 1874. évi 34. tcz. 61. §. értelmében nem mutatta be, megbizatását nem igazolta, s annak megtörténtét csak harmadik beadványában hivatkozott tanukkal akarta igazolni. Már pedig azon körülmény, hogy az illetőségi helyre való utalás közrendészeti eljárása alá került munkásnőnek a megelőző bünvádi ügyben védője volt, melyet különben szintén nem igazolt, nem jogositja fel az ügyvédet arra, hogy ugyanazon félnek más hatóság előtt és más természetü ügyben minden további igazolás nélkül mint képviselője, helyesebben védője közbenjárhasson, a «megelőző rendészeti rendszabály» a tolonczolás alkalmazásának kérdésében mint meghatalmazott fél felléphessen; 2. mert Dr. — — — ügyvéd a szóban forgó II-od foku határozatnak rendelkező része ellen nem is élt felebbezéssel, hanem csakis az indokolás azon részét felebbezte, a melyben az foglaltatik, hogy *az ügyvéd tisztán rendőri természetü eljárásban nem ügyvédi képviseleti, hanem csakis megbizott minőségben szerepelhet,* holott a sérelmesnek talált ezen közbevetett indokolási mondat a határozat indokaiban csupán azon indokolási tétel támogatására van felhozva, hogy *a rendőrhatóság előtt az ügyvéd nem bir több joggal mint maga a fél.*

— **A bünvádi védelem jogi korlátjai.** A Prager-Schweitzerféle ismeretes gyilkossági bünperben egy incidens a *védelem* szempontjából is nem csekély feltünést idézett elő s komoly eszmecserére adott alkalmat. A nő saját férjét fivére által éjjel revolverrel meglövette, állitólag, hogy a házasságtörését igazoló levelek birtokába juthasson; tényleg, hogy gyülölt férjét az utból eltegye, hogy tőle megszabaduljon. A bizonyitékok bünössége mellett határozottak, világosak voltak; semmi alapos kétely nem maradt fen erre nézve. Mind a mellett a védő ügyvédek — mint magokat kifejezték — «*teljes legmélyebb meggyőződésből*» a nő ártatlansága mellett plaidiroztak. «A vádlott büntárs — mint mondották — őrült felindulásban tette meg a végzetes lövést». A berlini esküdtszék elnöklő birája következő szavakat intézte a védőkhöz: «Ich beneide die Vertheidiger, die jedesmal das «nicht schuldig» *aus voller Ueberzeugung* beantragen. Wenn die Herren Vertheidiger am Richtertisch sässen, würden wohl nie mehr Verurtheilungen stattfinden. Ich beneide Sie um ihre Menschenfreundlichkeit; und es ist doch merkwürdig, dass wenn Sie, die Juristen sind, fest von der Unschuld der Angeklagten durchdrungen sind, nicht alle anderen Juristen derselben Meinung sind, sondern noch solche *arme unschuldige* auf die Anklage-bank gebracht werden.» És az eredmény az lett, hogy az esküdtek Schweitzert az emberölés kisérletében, Pragernét pedig az arra való felbujtásban bünösnek nyilvánitották, enyhitő körülmények mellett. Az államügyész mindkettőre 4—4 évi fegyházat inditványozott; s a bíróság Schweitzert 5 évi s a nőt 6 évi fegyházra itélte.

— **Becsületsértéssel** volt vádolva a berlini Landgerichtnek egy elnöklő birája dr. Z. Á. oly kifejezések miatt, melyekkel egy felet tárgyalás közben rendreutasitott. Dr. Z. tanácsa B. chemikusnak egy polgári perében az utóbbinak nejét tanukép hallgatta ki; a kihallgatás alatt B. izgatottan fölalá járt a teremben, majd meg neje mögé állt. Dr. Z. valószinüleg abban a föltevésben, hogy B. a tanut befolyásolhatná, utasitotta, hogy álljon egészen hátra a falhoz, és mikor B. hátrament, hozzátette: «Már az előbb is rosz szemmel néztem, hogy ön fel-alá jár a teremben, az nem tisztességes dolog». Ebben B. becsületsértést látott, és panaszt emelt az elnöklő biró ellen. A Schöffengericht azonban fölmentette a vádlottat, mert ugy vélte, hogy ez jogos érdekek védelmében cselekedett, és csak a rend fentartása végett őt megillető fegyelmi jogot gyakorolta.

— **Egy angol nő** olvasván az ujság hirdetései közt, hogy egy kereskedő influenza-ellenes szereket hirdetve, 100 font sterlinget kinál annak, a ki az ő lapdacsainak két heti használata után az influenzát megkapná, megvette az ajánlott lapdacsokat és hat hétig használta is azokat, de az influenzát mégis megkapta. Erre pert inditott a lapdacs feltalálója ellen, s kérte a hirdetésben kinált 100 font megfizetését. Alperes többek közt azzal védekezett, hogy ő nem ellenőrizhette a lapdacsok felhasználási módját; ő csak akkor tartoznék kártéritéssel, ha az ő üzletében használtatott volna a szer. A bíróság marasztaló itéletet hozott, mert alperes formális ajánlatot tett s felperes azt a lapdacsok megvétele által elfogadta, tehát az ügylet létrejött, az pedig nem foglaltatott az ügyleti feltételek közt, hogy alperes állandó ellenőrzése alatt történjék a használat.

[1] A napokban jelent meg *Appelius* államügyész dolgozata, mely a tárgyalások alapjául fog szolgálni. Czime: Die Behandlung jugendlicher Verbrecher und verwahrloster Kinder. Guttentag. 230. l.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)
Franklin-Társulat nyomdája

Huszonhetedik évfolyam. 33. SZ. Budapest, 1892. augusztus 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... ... 6 frt, negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az uj ügyvédrendtartás. I. Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől. — II. *Dr. B. S.* — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Javitóintézeteink benépesitése. GAÁL M. PÁL nyug. javitóintézeti igazgatótól. — Tervezgetések az osztrák főtanodák körül. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakadémiai igazgatótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A szegedi kir. itélő tábla megállapodásai. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az uj ügyvédrendtartás.

Elejébe került az ügyvédi kamarák győri értekezletének egy félhivatalos közlemény, melyben kissé töredékes képben be vannak mutatva az igazságügyi miniszter tervei az 1874: XXXIV. tcz. módositásáról.

Megtudjuk belőle, hogy a kormány reformjavaslata a régi törvény alapján készül, s bár egészen uj törvény alakjában, mégis lényegében *novelláris* uton reformálja ügyvédrendtartásunkat. A javaslat már szeptemberben az ügyvédi kamarák elé kerül, hogy a maguk szempontjából revideálják.

A közlemény távolról sem olyan, hogy tiszta körvonalait lássuk benne a reformnak; arra azonban elég, hogy vele a reform mélységét legalább megközelitőleg megmérhessük s némi összevetést tehessünk a kormány szándéka és a levegőben röpködő többé-kevésbbé radikális, de mindenesetre messzemenő kivánságok között.

Az igazságügyi miniszterium reformtervezete *általánosságban* nem haladja meg az u. n. «ovatos» törvényhozási müvek szinvonalát. A fönálló intézményekhez, — a mennyire ismeretes, — mint jó alapokhoz ragaszkodik s ki van mondva, hogy az összes ügyvédi bajok orvoslását tőle várni nem lehet, mivel az csak az igazságszolgáltatás többi ágainak fejlesztésével s különösen az eljárási törvényekkel kapcsolatban érhető el.

Vajon ez az igéret beválik-e az egyes szervezeti és eljárási törvényeknél, azt előre nem tudhatjuk. A hasonló igéretek nagyban alá vannak vetve az általános politikai helyzettel járó hullámzásoknak s mint legutóbb a sommás eljárás reformjáról alkotott törvényjavaslatból kitetszett, sem az ügyvédi, sem az ügyvédségi érdekek nem tekintetnek még olyanoknak, a melyek a törvényalkotásnál nyomatékos módon számbavétetnének.

A készülő tervezet irányadó elve tehát az, hogy semmiféle uj intézményt nem kell alkotni s mindent a meglevő törvény technikájának tökéletesitése utján kell elérni, itt-ott egy kedvező toldással s a jövőre való fentartásokkal.

Hiányoznak e szerint belőle csaknem egészen mindazok a legujabb keletü megkivántatóságok, a melyek a kenyérkérdéssel kapcsolatban formuláztattak. Hiányzik különösen a *numerus clausus*, a melyet az indokolás, — mint megelégedéssel veszszük észre, — ugyanazon okból utasit vissza, a mely okból mi kezdettől fogva ellene nyilatkoztunk. A numerus clausus korlátjai közé szoritott, adományos és privilegisált ügyvédség elveszitené ellenőrző hatását a hatóságokra s leglényegesebb közhivatásában csorbulna meg.

Az első nagy kérdés ez után természetesen az volna, hogy mit teszünk tehát a *tulnépesedéssel?*

A javaslat erre nézve is csak indokolásbeli igéretet tartalmaz két irányban.

Az egyik az, hogy a *joggyakorlatot* külön törvényben ohajtják szabályozni, még pedig ugy, hogy a birói, ügyészi és ügyvédi karra nézve egységes megoldást nyerjen. Ez voltaképen nagy általánosság, a miből hogy az ügyvédi kar számbeli csökkentésére mi tartozik, nem lehet tudni. Ha az ügyvédi kar számát ugy akarják csökkenteni, hogy e hivatáshoz vezető folyosót szükre és hosszura szabják (8—10 éves gyakorlat, fokozott qualificatio), ezt érteni lehet. Csakhogy ez a magistratuális és ügyvédi praxis *egyesitése* utján el nem érhető s igy ezen a réven az ügyvédség számának fokozatos csökkentésére számitani nem lehet, hacsak valami uj, közbeeső intézmény nincs tervbe véve a joggyakornokokra nézve. Általában azt hiszszük, hogy a joggyakorlat kérdésének megoldását az ügyvédrendtartás reformjával *junctim* kellene előterjeszteni, mivel a kar bajainak legfőbb kutforrása a kétségbeejtő tulszaporodás s ennek positiv orvoslási módjairól kellene adatokkal birni, mielőtt az ügyvédrendtartás többi ujitásainak gyakorlati értékét a jövőre nézve megállapitanók.

A másik igéret ebben az irányban az, hogy «az ügyvédség a birói és ügyészi szervezettel szorosabb kapcsolatba hozatik», a mi ismét nagy általánosság. Mögötte aligha áll egyéb, mint az, hogy az ügyvédi qualificatio és az ügyvédi hivatásban eltöltött évek száma a birói és ügyészi állás különböző fokaira nézve egyenlő minősitést fog képezni. Ez ugyan alkalmas lesz arra, hogy a karnak jobb, bár kevesbé üzletszerü elemei átlépjenek a magistraturába; azonban ez, a létszám szertelen nagysága mellett az ügyvédi karnak csak kis megkönnyebbülésére fog szolgálni s a mellett valószinüleg a legjobb elemektől fogja az ügyvédi kart megkönnyebbiteni, annak tehát erkölcsi és értelmi emelkedésére szolgálni aligha fog.

A kar «legnagyobb kérdését» ennélfogva az ügyvédi rendtartás javitott és bővitett kiadása meglehetősen érintetlenül hagyja, sőt annak megoldását dislokálja, a mi, — mint előre lehet látni, — az ügyvédi kar tömegeinek kedvetlenségét vonja majd maga után.

Az egész tervezetnek legbecsesebb intézkedése az *ügyvédi kar autonomiájának* kiterjesztése ugyanazokban az irányokban, a melyeket magunk is több izben helyeseknek jeleztünk. Ez tényleg meg is adja a liberális szinezetet az egésznek.

Arról van szó, hogy a választmányi tagok létszáma Budapesten is, és a vidéken is arányosan emelkedjék.

Helyettes tisztviselői állások szerveztessenek s ez által a karnak vezérszerepre hivatott tagjai szóhoz és hatáskörhöz jussanak. Havonkint egyszer e közérdekü ügyekben nyilt ügyvédi conferentiák tartassanak. A kar fiatalabb tagjai (talán az ügyvédjelöltek is) jegyzők gyanánt e közérdekü müködésbe bevonassanak. Az irat- és pénzvisszatartási, valamint az előleg-elszámolási ügyek a kamarák hatáskörébe vonassanak, sőt ha a másik fél akarja (többnyire nem fogja akarni), az ügyvédi költségperekben is a kamara itéljen.

Látnivaló, hogy ebben a kérdésben a törvény tervezőire a franczia rendszer kedvező benyomást gyakorolt s hogy az

igazságügyi kormány jobban bizik az ügyvédi kar tiszteletreméltó vezetőiben, mint ezek — önmagukban.

Sed post equitem sedet atra cura! Az egész communiquében egyetlen szó nincs arról, vajon az ügyvédi fölvétel és a fegyelem kérdéseiben megmarad-e a *kir. Curia* utolsó forumnak, avagy ezek a kérdések más forum, talán egy vegyes birói és ügyvéd forum elé utaltatnak, mint az korábban már szóban forgott. Pedig a kar önkormányzatának punctum saliense éppen ebben fekszik.

A hallgatást annak kell tulajdonitanunk, hogy ez a fontos kérdés még nincsen eldöntve s az utolsó foku curiai biráskodás helyett *más* megoldási módot keresnek. Nehogy e részben nyom nélkül maradjon az ügyvédi kar ohajtása, ismételnünk kell, hogy a kar ohaja, a mennyire mi tudjuk, e részben is az autonom biráskodás. Egy tisztán ügyvédekből alakuló *fölebbezési tanács* egyeznék meg leginkább a kar ohajtásával és érdekével ugy a fölvételi, mint a fegyelmi ügyekben; egy oly compromissum azonban, mely vegyes birói és ügyvédi tagokból alakitaná meg az utolsó forumot, — ha ez ellen birói okok nem harczolnának, — az ügyvédi kar előtt türhető expediens csak abban az esetben volna, ha abban a határozott tulsuly az ügyvédi kart illetné meg.

A javaslat többi, részletes javitásait, habár nem organikusak, elég czélszerüeknek tartjuk. Ilyen a zugirászkodás elnyomása, reméljük, a községi jegyzőknél is. Az ügyvéd elsőbbségi és megtartási joga. A hivatalból kirendelt védők állami dijazása. A képtelen fegyelmi eljárás röviditése és gyorsitása. A rendbüntetések szabályozása.

Mi az ügyvédi munka *tarifáját* illeti, e részben véleményünket szabadon tartjuk. A tarifa lehet jó is, rosz is, már a milyen. Egy oly, facultativ tarifa, mely az u. n. chablonügyekre vonatkozik, könnyiti az ügyvéd helyzetét és tengersok csunya költségpörnek veszi elejét. Ellenben egy oly tarifa, mely a szabad egyezkedést bármily ügyeknél kizárja, vagy fix dijszabást állapit meg oly munkára is, a melynek nincsen, hogy ugy mondjuk, «piaczi ára», az ilyen tarifa rosz. Rosz nemcsak az ügyvédre, de a félre nézve is. E részben tehát meg kell várni magát a dijszabást, a melynek elkészitésénél nem külföldi mustrákat, hanem önálló gyakorlati tájékozódást ajánlhatunk forrás gyanánt.

Mindent összefoglalva, a bejelentett reform-javaslatot, a töredékes vázlat után itélve, előzőinél sokkal jobbnak kell tartanunk. Hézagai azonban nyilvánvalók. Ha beválik minden, a mit az előzetes közlés igér, az ügyvédi karra nézve kedvező hatása lesz, bár a kar nagy kérdéseit meg nem oldja.

Egy lépés lesz a kibontakozás felé s kérdés marad, hogy következik-e utána több is. *Dr. Kenedi Géza.*

Ugyane tárgyról a budapesti ügyvédi kamara ad hoc bizottsága köréből következő sorokat vettük:

A Szilágyi Dezső igazságügyminiszter megbizása folytán készült előadói tervezet megjelenését jelenti egy kevés szavu félhivatalos communiqué. Ezen közlés szerint az 1874-iki XXXIV. tcz. revisiója a küszöbön áll.

A reform tartalmáról csak annyit tudunk, hogy az a *kamarák autonomiáját* fejleszteni fogja, a mennyiben bizonyos — tulon-tul is körülhatárolt esetekben — a kamaráknak némi magánjogi természetü biráskodási jogot is fog adni; erélyes intézkedést fog tartalmazni a *zugirászat*, és kivált a zugirászatot folytató közhivatalnokok ellen; kilátásba helyezi az általános ügyvédi *dijtarifa* életbeléptetését, gondoskodik *segély-alapok* létesitéséről és a hivatalból kirendelt *védők dijazásáról*, megadja az ügyvédnek bizonyos esetekben *a megtartási és elsőbbségi zálogjogot* is és «még több a gyakorlati élet követelte czélszerü módositást tesz».

Külön kivánjuk kiemelni az előadói tervezetnek két intézkedését, a melyek az ügyvédség benső consolidatióját és a kamarák tekintélye által közvetve az ügyvédség tekintélyét fejleszteni alkalmasak lesznek. Ezen két intézkedést a *kamarai értekezlet szervezése* és a *rendbüntetések* életbeléptetése fognák képezni. Különösen hangsulyozzuk, hogy a mint a javaslatnak emlitett intézkedéseit egyáltalában, ugy ezen két kiemelt intézkedést különösen helyesnek, szükségesnek és időszerünek tartjuk.

Figyelemmel átnéztük az előadói tervezet megjelenéséről szóló félhivatalos közlést, és egyetlen egy szót sem találunk benne, mely arra mutatna, hogy az igazságügyminiszter előadói javaslata a kamarák *fegyelmi jogának* fejlesztését is kilátásba helyezi. Felteszszük, hogy a reform ezen nagyfontosságu része felett csak az emlitett közlés tért napirendre, de nem maga a javaslat vagy helyesebben, nem maga a miniszter.

A fegyelmi jog hézagossága, a kir. Curia fegyelmi biráskodásának enyhesége, a jelenleg érvényes fegyelmi eljárás képtelensége: ezek azon állapotok, a melyek a legsürgősebb és a leggyökeresebb reformot igénylik.

Hogy a jelenlegi kamarai fegyelmi *eljárás* mily lassu, milyen nehézkes, milyen következetlen, azt talán felesleges is fejtegetnünk. De ezt az eljárást, a mely magában véve is valóságos törvénykezési képtelenség, még visszásabbá tette a Curia enyhébb fegyelmi itélkezése. Ha a vádhatóságnak nagy nehezen sikerült is ezen eljárás nehézségei daczára a fegyelmi vétség fenforgását bebizonyitani, az a büntetés, a mely az állásával visszaélő ügyvédet érni szokta, a visszaéléssel nem arányos: tartalmilag gyenge, eredményében hatálytalan. Ha már az 1874. XXXIV. tcz. 70. §-ában meghatározott fegyelmi büntetések önmagukban sem elég szigoruak, még enyhébbé tette ezen büntetéseket, és igy még hatálytalanabbá tette magát a fegyelmi eljárást az a gyakorlat, a melyet a fegyelmi birószágok folytattak. Felfüggesztést ritkán, elmozditást sohasem mondanak ki. Ezt az enyheséget pedig a kir. Curia felebbviteli judikaturája tette rendszeressé.

Nem egyszer keltünk ki a kir. Curia fegyelmi tanácsának magatartása ellen. Ha egy ügyvéd a kar tisztessége és a köztisztesség ellen bizonyos időn át harczot folytatott és ha végre, daczára a kamarai eljárás silányságának, belebukott az ő erkölcstelen vállalkozásaiba, akkor ennek az ügyvédnek segitő kezet szokott nyujtani a magy. kir. Curia. Visszahelyezett a karba erkölcstelen elemeket, melyeket a kamara fegyelmi birósága onnan kitaszitott, rátukmált az ügyvédségre botrányos üzelmek miatt elcsapott közhivatalnokokat. A fegyelmi büntetések állandó enyhitése által csökkentette a fegyelmi büntetések mértékét már az első fokon itélő kamarák itélkezésében is. És constatálnunk kell, hogy a kamarai fegyelmi birószágok meg sokkal gyengébbek voltak, semminthogy a felülről jött nyomásnak ellennyomást adni képesek lettek volna, sőt engedtek a nyomásnak és a fegyelmi biráskodás már első fokon is mind enyhébbé kezd válni. Ez a története annak, hogyan kerültek bele az ügyvédi karba sikkasztók és okirathamisitók; ez a módja annak, hogyan segédkezett a kir. Curia tönkre tenni az ügyvédség tekintélyét.

Nem hiszszük, hogy az igazságügyminiszter figyelmét elkerülték volna ezek az állapotok.

A 1874-iki XXXIV. tczikk nagy hibát követett el, a mikor az ügyvédséget fegyelmileg a birószágok alá rendelte. De akkor az ügyvédség szervezésének első kezdetei idejében az egészen ujonnan szervezett kamarákban ha nem is bizott meg egéezen a törvényhozás, az még legalább érthető; mert az éppen akkor szervezett kamaráktól nem is lehetett elvárni, hogy kellő egyöntetüséggel fogják a fegyelmi jurisdictiot gyakorolni; hiányzott az akkori kamarákban a kellő gyakorlottság, és talán a független fegyelmi biráskodásra való képesség is. Mindezen hiányok némileg indokolttá tették, hogy az ügyvédség fegyelmi biráskodása a kir. Curia fegyelmi tanácsának felülvizsgálata alá helyeztetett.

De azok az okok, a melyek fenállottak 1874-ben, ma már nem állanak fen. A kir. Curia lassan-lassan legfőbb kegyelmi jogot csinált a legfőbb fegyelmi jogból. Az ügyvédi kamarák pedig már ma is sokkal magasabb szinvonalon állanak, mint 1874-ben; szinvonalukat pedig jelentékenyen emelné azon javaslat is, a melyről most szólunk; mert ezen javaslat a kamarák számát csökkenti és ezen csökkentés által erejüket fokozza; mert kevesebb centrumba gyüjti össze az erőket. Ha már most a Curia az ügyvédi tekintély ártalmára használja fel azt a fegyvert, a melyet az ügyvédi tekintély védelmére adtak a kezébe, akkor mi indokoltnak tartjuk, hogy ezt a veszedelmes fegyvert a Curia kezéből ki kell venni.

Miután a kir. Curia a legfőbb fegyelmi jog kezelésére alkalmatlannak mutatkozott, ezt a jogot más testületre kell átruházni. Ezen átvitel, kapcsolatosan az eljárás uj szabályozásával, többféle módon vihető keresztül.

Egyik módja lenne, — és ez volna a legconservativebb megoldás, — ha a Curia ügyvédi fegyelmi ügyekben nem *revisionalis*, hanem *cassationalis* alakban gyakorolná a felebbviteli biráskodást.

A másik módja a megoldásnak az lenne, hogy ha a Curia fegyelmi tanácsából az ügyvédi fegyelmi ügyek, egy birákból és ügyvédekből szervezendő, *vegyes fegyelmi tanácshoz* vitetnének át.

A harmadik módja a megoldásnak — és ez a mód lenne a legradicalisabb — az volna, ha az ügyvédek feletti fegyelmi biráskodást egyetlen fokon és kizárólag *a kamarai juryk* gyakorolnák, és határozatuk ellen semmiféle jogorvoslat meg nem engedtetnék.

Megvalljuk, hogy mi, a kik az esküdtszéki intézmények hivei vagyunk, ezt a harmadik módozatot az ügyvédségnek bizonyos rétegére való tekintettel, és bizonyos kamarákra való tekintettel, magunk is¦ időelőttinek tartjuk. De a kamarák autonomiájának fejlesztése és minél több ügyvédnek az önkormányzat és biráskodás gyakorlatába való bevonása, — a melyet, a mint emlitettük, már ez a javaslat is célba vesz, — elő fogja készíteni az utját annak, hogy az ügyvédi fegyelmi biráskodás idővel ezen a legradicalisabb és leghelyesebb módon legyen átalakitható.

De ha ezt a gyökeres reformot időelőttinek tartjuk is, a mai állapotot tarthatatlannak mondjuk, és ujból felhivjuk az igazságügyi kormány figyelmét arra, hogy ezen mai helyzeten, akármilyen módon, de változtatni kell.

Azt az előadói javaslatot, a melyről az emlitett félhivatalos közlés szól, az igazságügyminiszter, szeptember hó folyamán fogja az ügyvédi kamaráknak véleményezés végett megküldeni. Ugy tudjuk, hogy ugyanebben az időben a budapesti ügyvédi kamara az ügyvédi kérdést nyilvánosan tárgyalni fogja és valószinüleg tárgyalás alá veszi ugyanekkor ezt a javaslatot is.

Ez év tavaszán már napirendre tért a kamara egy naiv javaslat felett, a mely a numerus clausus mellett nem kivánt kisebb dolgot, minthogy az ügyvédségnek egyik része «távolittassék el a karból,» egy másik része nevezödjön ki állami hivatalokba, a megmaradó része pedig bizonyos anyagi megélhetési garantiákat kapjon, a milyen garantia az is lenne, hogy hatóságokhoz csak ügyvéd intézhessen beadványokat, stb. stb. Tartani lehet attól, hogy ennek a javaslatnak az árnyéka most Győrött fog kisérteni.

Igen sajnálatos és az ügyvédi állapotokat igen jellemző tünemény, hogy a numerus claususnak szószólóiul nemcsak egyesek, hanem kamarák is felcsaptak. A budapesti ügyvédi kamara óriási többséggel napirendre tért az efféle javaslatok felett és az őszi közgyülésen az ügyvédséget érdeklő actualis, *keresztülvihető* és *czélszerü* reformok felett fog tanácskozni. Tanácskozásait nagyban elősegiti a most megbeszélt előadói javaslat, a melynek egyes intézkedései, actualisak, czélszerüek és szükségesek. De ha ez a javaslat, az ügyvédi fegyelmi jogot nem reformálja, akkor mélyreható reform helyett csak jelentéktelenebb külső változtatásokat fog eszközölni, és akkor eredménye távolról sem fog megfelelni a hozzá füzött várakozásoknak. *Dr. B. S.*

Észrevételek

a Btk és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

XII.

A Btk. 386. §-a a végrehajtás meghiusitására vezető cselekményeket akkor bünteti, midőn ezek azon czélzattal hajtatnak végre, hogy a hitelezők megkárosittassanak. A novella 386. §-a mellőzi a kárositási czélzat megkövetelését és csakis azon kelléket állitja fel, hogy az illető a hatósági végrehajtás meghiusitását vette legyen czélba. A szöveg e szerint most igy hangzik:

> «A ki azon czélból, hogy az ellene elrendelt hatósági végrehajtást meghiusitsa, vagyonához tartozó értéktárgyat elrejt, eltávolit, elidegenit, megrongál, adósságot vagy jogügyletet kohol: a csalás vétségét követi el és 6 hónapig terjedhető fogházzal büntetendő».

Eddig is formális volt ugyan a 386. §-ban foglalt delictum, mert csak a kárositási czélzat követeltetett meg s nem egyszersmind a megkárositás, mint a többi csalási eseteknél történik. Most azonban még formálisabbá szándékolják tenni a cselekményt azzal, hogy ezen czélzatot sem követelik meg, hanem csakis a végrahajtás meghiusitásának czélzatát. Ha tehát ugyanakkor, mikor az illető megakadályozza az összeirást vagy az árverelést, kielégiti a végrehajtató hitelezőt, mégis csak fenforog ezen delictum formalissimum. Hogy mi szükség van ily szabványra, alig képzelhető. Az indokolás nem is igen tud egyebet felhozni mellette, mint azt, hogy a 386. §. a 387. §-sal szemben pontosan elhatároltassék.

Némi analogia mutatkozik ugyan a Btk. 359. és 360. §-aiban foglalt cselekményekkel, a zártörés eseteivel. Ezen szabványok azonban a hatóság megtörtént intézkedése elleni cselekményt tartják szem előtt. Az elidegenités kifejezett tilalmának, vagy a pecsét-leszakitás szintén a hatósági közeg által a foglalást szenvedett egyén előtt kifejezett tilalmának megszegése az, a mi büntetés alá kerül. Az uj §. ellenben a még csak elrendelt hatósági cselekmény megtörténtét akadályozza meg vagy késlelteti, concret és ő hozzá intézett elidegenitési vagy eltávolitási tilalom itt még nem adatván ki. S e kettő közt oly lényeges a különbség, hogy az uj szabvány támogatásául a 359. és 360. §-okra hivatkozni egyáltalán nem lehet.

A német Btk. 288. §-ára az uj §. érdekében még kevésbbé hivatkozhatnék a javaslat szerzője, mivel a német §. sokkal közelébb áll a régi 386. §-hoz, melyet a képviselőház jogügyi bizottsága éppen a német Btk. 288. §-ának mintájára szövegezett. A német törvény ugyanis határozottan megköveteli, hogy a cselekmény «in der Absicht, die Befriedigung des Gläubigers zu vereiteln» történjék. Erről a javasolt uj §-ban szó sincs.

Hozzájárul, hogy a szabvány a csalás fejezetébe semmikép sem illeszthető. Sem ravasz fondorlattal való tévedésbe ejtésről, sem feltétlenül vagyoni haszon elérésének czélzatáról, sem másnak megkárositásáról, tehát a csalás tényálladéki elemeinek egyikéről sincs szó, s midőn mindennek daczára az uj §. azt tartalmazza, hogy «csalás vétségét követi el», ez először is lucus a non lucendo, de másrészt az ilyen cselekménynek csalássá minősitése a csalási és a quasi csalási többi esetek szorosan szakszerü magyarázata ellenében éppen nem veszélytelen praecedenst foglal magában.

[1] Az előbbi közl. l. a 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30. és 31. számokban.

Sokkal plausibilisabb az, a mit e §-ra nézve az enquête javasol. E szerint a 386. §. igy hangzanék.

«A ki azon czélból, hogy hitelezői kielégitését meghiusitsa, vagyonához tartozó értéktárgyakat elrejt, eltitkol, elidegenit, megrongál, adósságokat vagy jogügyleteket kohol: tekintettel az okozott kár összegére, a 383. §. szerint büntetendő.»

Megköveteli tehát az enquête a károsítási czélzatot, de elhagyja a törvényben foglalt azon megszoritást, hogy a cselekménynek «a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt» kell történnie. Igy a sanctio alá esnének az ily czélzattal bármikor, akár a per alatt akár a per meginditása előtt elkövetett cselekmények s helyes irányban módosulna a gyakorlat, mely eddig jórészt ignorálta azon eseteket, hol a fraudulosus elidegenités vagy elrejtés stb. nem közvetlenül a végrehajtás előtt történt.

Hogy egyébiránt az uj §. szerkesztője valami nagyon tiszta fogalmakkal a cselekmény sulyossága iránt nem birt, mutatja az, hogy a mult év folyamán megjelent előadói javaslatban 2 évig, a képviselőház elé terjesztett javaslatban pedig már csak 6 hónapig terjedhető fogházat állapitott megbüntetésül.

Ellenben a 387. §-nak a novella által tervbe vett átidomitára teljesen jogosult.

Ezen §-t is, ugy mint az előbbit, annak idején a képviselőház jogügyi bizottsága igtatta a törvénybe. A törvény kormányjavaslata ugyanis a csalárd és vétkes bukás ismérvéül nem a csődnyitást, hanem a fizetésképtelenséget — ezt is csak félig-meddig — állitotta fel. A jogügyi bizottság a «vagyonbukott» fogalmához kötötte a delictum fenforoghatását; a nem vagyonbukott fizetésképtelenek cselekményeiről tehát külön kellett intézkednie és ezt megtette a 387. illetőleg, mint az imént láttuk, a 386. §-sal.

Formulázása azonban nem volt szerencsés. Először is a 387. §. csak a fizetésképtelenségbe jutottak cselekményeiről szól, holott a cselekmény elkövettethetik azon czélból, hogy az illető egyén fizetésképtelenségbe jusson vagy hogy magát fizetésképtelennek tüntesse fel. Másodszor pedig itt is egy formális követelményt állitott fel a törvény azzal, hogy kimondá: «ha ellene a csőd akár azért, mert csak egy hitelezője van, akár azért, mert vagyona a csőd költségeinek fedezésére elégtelen, ki sem mondatott». Ezen passust a gyakorlat olykép értelmezte, hogy előzőleg csődkérvénynek kellett beadatni, s ha ezen megkivántatóság hiányzott, a 387. §. nem nyert alkalmazást, bármennyire megvoltak is különben a büncselekmény materiális ismérvei. Azon pontot tehát, melylyel egy nagy kiterjesztést akartak kifejezni, a gyakorlat megszoritva magyarázta.

A novella által javasolt §. mindakét nehézséget eloszlatja. Szövege igy hangzik:

«A csődnyitás esetén kivül is csalárd bukás büntette miatt, a 415. §. szerint büntetendő az adós, a ki azért, hogy magát fizetésképtelenné tegye, vagy annak tüntesse fel, vagy azután, hogy fizetésképtelenségbe jutott, hitelezői megkárositása végett a 414. §-ban meghatározott valamelyik cselekményt követte el».

Meglehetősen ingadozó tényálladék ugyan, mert megkárositást nem kiván meg, csak megkárositási czélzatot; másrészt pedig a 414. §-ban foglalt aktusok nem mindegyike hozható kapcsolatba az uj §. dolusának elemeivel. De minthogy ezt az «úszó határu» materiát pontosabban körülirni alig lenne lehetséges, belé kell nyugodnunk s a többit a biróra bizni.

A szöveget tehát elfogadhatónak vélem. De már a XXXV. fejezetbe való áthelyezést hibának tartanám. Ezen fejezet a csalárd és vétkes bukásról szól. A ki pedig fraudulosus átruházást vagy eltüntetést, vagy vagyoni állapotának hamis feltüntetését viszi véghez, az nem esett a csalárd *bukásba*. A fejezet czime és tartalma között tehát ellenmondás volna s ilyesmi — épp mint a csalási fejezetnél — ugy itt is félreértésekre vinne a gyakorlatban. A doctrina ugyan formális és materiális csőd neve alatt ismeri a két fogalmat, de a törvény, mely a «bukás» szót használja, nem rendelheti magát alá ilyen fictión alapuló osztályozásoknak. Ha egyszer revisio alá kerül a Btk. s a «bukás» szó kihagyatik belőle, a mint kihagyatott a csődtörvényből s helyébe tétetett «*közadós*»: akkor lesz lehetséges a két fogalmat egygyé olvasztani. Ma sokkal czélszerübb, ha az u. n. materiális csőd egyelőre megmarad még egyik quasi csalási esetnek s a kapcsoló elemet képezi a különben rokonsági viszonyban levő két fejezet közt.

A mi a novella indokolása által kiemelt azon nehézséget illeti, hogy a 387. §. büntetési tétele nem irányitható a 383. §. szerint, ezen könnyen segithetni önálló büntetési tétel felállitásával.

Kritikusabb kérdés az, hogy az enquête által kibővitett tényálladéku 386. §. és a novella 387. (illetőleg 415 *a.*) §-a egymás mellett megállhatnak-e, és nem mennek-e át egymásba a tényálladékok? Erre a szempontra annak idején a kodifikátor feladata lesz ügyelni.

A 387. §-sal kapcsolatban kell tárgyalnom a 416. §-on véghezvitt módositást is. Itt van tulajdonkép a magyarázata annak, hogy miért helyezi át a novella a 387. §-t a XXXV. fejezetbe. A mint t. i. a csalárd bukás fogalmát kiterjeszti a csődbe nem jutott fizetésképtelenekre és a rokon esetekre, ugyanugy a vétkes bukásnál is a 416. §-ban kiterjeszti a fogalmat arra az esetre, «ha az adós csődön kivül fizetésképtelenségbe jutott».

Nagy kérdés, vajon a büntetőjogi felelősségnek ezen kiterjesztése a sürgős feladatok közé tartozik-e.

Ha e pont elfogadtatik, akkor minden pazarló egyén, a ki adósságokat csinál s nem képes fizetni; minden fizetésképtelen egyén, a ki «azután hogy fizetés képtelenségét tudta vagy tudnia kellett» és mégis «uj adósságokat csinált»; s ezenkivül mindenki, «a ki a csődkérvény beadásának elmulasztása által alkalmat szolgáltatott arra, hogy vagyonára egy vagy több hitelezője zálog- vagy megtartási jogot nyerjen: még ha csőd nem mondatott is ki, büntetendő cselekményt, «vétkes bukást», követ el.

Tagadhatlan, hogy félig-meddig közömbös, vajon ezen cselekmények csődbe vitték-e az illetőt vagy pedig nem. De még sem volna nagyon tanácsos ilyen alig körülirható tényálladék alapján az embereket zaklatásoknak és a hatóságok kutatásainak kitenni. A hol dolosus a cselekmény, ott megvan a sanctio akár nyittatott csőd, akár nem (414., 415., 386., 387. §§.); a hol azonban legfölebb csak culpa forog fen s a hitelezők még annyira sem érdeklődnek az öket megkárosító ténykedés iránt, hogy csődöt nyittatnának, ott nem érdemes az állam közegének hivatalból közbelépnie.

Dr. Fayer László.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Javitóintézeteink benépesitése.[1]

Büntetőtörvényünk életbeléptetésével börtönügyünk terén egy nálunk még nem létezett uj intézmény: a javitóintézet honosittatott meg. Az 1878. évi V. tcz. 27. §-a alapján 1884. évben létesült Aszódon az első ilyen intézet; két évre rá egy másik Kolozsvárott, ezután pedig egy nőjavitóintézet állittatott fel Rákospalotán. Egy ujabb javitóintézetnek felállitását most tervezi az igazságügyminiszterium, sőt még több ilyen intézetnek a közel jövőben való létesitése is kilátásba van helyezve.

[1] A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságában f. é. jun. 6-án tartott felolvasás.

Az aszódi, tehát az első javitóintézetnek most már 8 évi fenállása után, különösen pedig, minthogy büntetőtörvényünk módositása is kilátásba van helyezve: elérkezettnek, sőt alkalomszerünek vélem az időt, hogy most már a javitóintézet is a jogászegylet tanácskozásának tárgysorozatába bevonassék.

Az intézet szervezete a «javitóintézetek számára kiadott alapszabályok»-ban van letéve, ennek bővebb ismertetése pedig, valamint az intézet eddigi müködése ama két füzetkében található, a melyet az igazságügyminiszterium a mult évben az aszódi és a kolozsvári intézetről adott ki.

Nem szándékozom azonban ezuttal javitóintézeteink szervezetének részletes birálásával, avagy müködésének bővebb ismertetésével foglalkozni, hanem csak szervezetének egy sarkalatos hibájára óhajtok rámutatni.

Első és főfontosságu dolog a javitóintézet szervezetének megállapitásában azon elemeknek helyes megválasztása, a melyekből az intézet népessége áll, mert feladatának csak ez esetben képes sikerrel megfelelni. Javitóintézeteinknek szervezete pedig ép az anyag megválasztásában nem szerencsés; népességének legnagyobb része sem jogi, sem egyéni szempontból oda nem való, alkalmatlan elemekből áll.

A javitóintézetbe való felvételt a házi alapszabály 6. §-a következőkben határozza meg:

«A javitóintézetbe befogadtatnak: 1. oly ifju egyének, a kikre az 1878. évi V. tcz. 42., 84. vagy 85. §-a, vagy pedig az 1879. évi XL. tcz. 19., 65. és 66. §-ai nyernek alkalmazást; 2. gyámhatósági ajánlat alapján oly erkölcsi romlásnak indult vagyontalan és életkoruk 18. évét még tul nem haladott koru egyének, a kiknek szülei elhaltak, vagy hosszabb szabadságvesztés büntetést szenvednek; vagy a kik erkölcstelen életmódot folytató szülők vagy rokonok gondozása alatt állván, ezek által erkölcseikre nézve elhanyagoltatnak; 3. a lehetőséghez képest befogadtatnak akár az atyai hatalmat gyakorlók, akár pedig a más illetékes egyének vagy kormányhatóságilag engedélyezett társulatok kérelmére oly, életkoruk 18. évét még tul nem haladt koru egyének, a kiknek rosz erkölcsökre való hajlandósága a javitóintézetben való neveltetést kivánatossá teszi.» — A 7. §-ban továbbá ezekre vonatkozólag ez áll: «a 2-dik és 3-dik pont alapján csak az esetben következik a befogadás, ha ennek kieszközlésére hivatott hatóság, egyén vagy társulat határozottan kijelenti, hogy a befogadásra ajánlott ifju egyént legalább 2 évig az intézetben hagyja, az elbocsátás időpontjának meghatározását pedig általában és feltétlenül az intézeti igazgatóság belátására bizza.» — Továbbá pedig: «8 §. 7 éven aluli gyermekek javitóintézetbe egyátalán nem fogadtatnak be, s ugyanott 20 évnél idősebbek vissza nem tartatnak».

A felvétel tehát kétféle uton — ugymint *itélet és kérelem* alapján eszközöltetik. Az itélet alapján beutaltakat azonban jogi szempontból két kategoriába kell osztanunk a szerint, a mint az 1878: V. tcz. 84. §. alapján vagy közvetlenül javitóintézetre, — vagy közvetve, t. i. előbb börtön- vagy fogházbüntetésre a 85. §. alapján, de egyszersmind javitóintézetbe való elhelyezésre, a 42. §-ra hivatkozva — itéltetnek. Intézeti szempontból pedig az intézet összes népessége szinte két főcsoportba sorolandó a szerint, a mint a belépési kornál és az intézetben való tarthatási idejüknél fogva az intézeti nevelésre és megjavitásra előreláthatólag alkalmasak vagy sem.

Az intézet népességének ilyetén különböző szempontból való figyelembevételét és csoportositását azért tartom szükségesnek, mivel ezen fordul meg azon kérdés elbirálása és megfejtése: ha vajon ezen elemek, a kik büntetőjogi szempontból egymástól annyira távol állanak és a mely elemek közt 7—20 év korkülönbség van, s a kik 7 évtől a 18 éves korig oly különböző hosszabb vagy rövidebb ideig tarthatók az intézetben, ha vajon, mondom, megtarthatja-e ezekkel szemben a javitóintézet jellegét, megfelelhet-e rendeltetésének; avagy ha eredeti rendeltetésén kivül még más feladata is volna, eme kettős — vagy talán helyesebben: kétes — feladatát megoldhatja-e?

Mindezekre ugy elméleti, mint 7 évi gyakorlati tapasztalatom után csak tagadó lehet a válaszom. A feltett kérdésekre egyébként sok tekintetben már az intézeti alapszabályok megokolásában benn foglaltatik a véleményemmel egyező felelet, s azért ez ügynek nagyobb világitásba helyezése végett ide iktatom az alapszabályok 6. §-ának indokolását:

«Ha a javitóintézeteket kizárólag azon ifjuk számára akarnók megnyitni, a kikről az 1878: V. és az 1879: XL. tczikkeknek a szövegben idézett §-ai tesznek emlitést: akkor *sikerre egyáltalán nem számithatnánk* és pedig több okból. Nevezetesen: 1., mert akkor a javitóintézetekben oly helyeket alkotnánk, a melynek ajtai a befogadásra csak büntetőbirósági itélettel megbélyegzett előtt nyilnak meg. A priori rásütnénk a javitóintézet lakóira a törvényszegők ismertető jelét, a mi azután bennük a javulás előkészitéséül szolgáló nyiltságot és bizalmat csirájában elfojtaná. Elfojtaná ily rendszabály a nagy közönség részvétét is a javitóintézetek lakói irányában, a kiket azután kitöltött nevelési idejük után nyilt karok helyett csak tizalmatlansággal, vagy legfeljebb hideg tartózkodással fogadna vissza körébe. 2., mert bármi tökéletes nevelési rendszer okvetlenül bizonyos idő lefolyását igényli arra nézve, hogy az elvetett mag megfoganhassék. Már pedig egy «itéletileg» előre meghatározott, s mint mindjárt látni fogjuk, a legtöbb esetben igen rövid időszak alatt ezt elérni nem lehet. Ugyanis az 1878: V. tcz. 42. §-a alapján beszállitott ifju 6 hónapnál, az ugyanezen tczikk 85. §-ának 4. pontja, illetve az 1879: XL. tcz. 32. §-a alapján beszállitott egyén 8 hónapnál, az ugyanezen tcz. 19. §-a alapján beszállitott egyén 2 hónapnál, az ugyanezen tcz. 65. és 66. §-ai alapján beszállitott egyén pedig 1 évnél tovább az intézetbe visszatartható nem lesz. Ezek oly csekély időszakok, hogy a befogadás feltételéül szolgáló erkölcsi romlottság mellett *ily rövid időn át sikeres nevelést adni nem lehet, jó eredményt várni hiu ábránd volna!* Azon ifju, a ki tudja, hogy neki egy előre megszabott időt az intézetben ki kell töltenie, hogy onnan bármi jó viselet utján korábban ki nem kerülhet, de rosz viselet miatt sem tartható vissza, az ilyen ifju nélkülözni fogja a javulás leghatékonyabb rugóját, az ambitiot. Egyedül azon 12. és 16. év közötti koruak, a kik büntettet vagy vétséget követtek el, de cselekményük bünösségének felismerésére a szükséges belátással nem birnak, helyezhetők el az 1878: V. tcz. 84. §-a alapján 20-ik évi életkorukon belül előre meg nem szabott ideig a javitóintézetben. A büntetőtörvénykönyvek alapján beszállitható összes létszámból tehát csak ezen egy kategoria volna az, melynél a javitásnak nehéz és amugy is problematikus müvelete rövid terminushoz kötve nincsen, a hol a nevelőnek szabad keze van nemcsak az ifjaknak a szükséges időn át való visszatartására, hanem a kellő időpontban való elbocsátására is. — *Nehogy* tehát — a fentiek figyelembe vételével *az eredménytelenség nagyon is valószinü kilátásával állitsuk fel javitóintézeteinket, kell hogy ezekbe oly ifju egyének is elhelyezhetők legyenek, a kik nem büntető itélet alapján fogadtatnak be, a kik tehát elveszik az intézetnek különben megbélyegző jellegét*, s ugy a növendékek közt, mint pedig a nagy közönség részéről kölcsönös érdeklődést gerjesztenek, továbbá a kiknél a nevelőnek szabad keze marad a bentartózkodás idejét a 20-ik életéven belül meghatározni s őket azon időpontban adni vissza a társadalomnak, a melyet az ifju jövőjére nézve legalkalmasabbnak itél. A fentebb kifejtett körülményeket bölcsen előre látta már az 1878. évi V. tcz. és midőn semmi oly kijelentést nem tett, a melyből arra lehetne következtetni, hogy a 27. §. alapján létesitendő javitóintézetekbe csak a büntetőbiróságilag elitélteket ohajtaná elhelyeztetni, sőt a

képviselőház igazságügyi bizottságának az 1878: V. tcz. 275. §-ára vonatkozó jelentése szabad tért nyit, midőn azt mondja ki, hogy «a javitóintézetek iránti intézkedések országos szükségletek szempontjából eszközlendők».

Ezen nagy szakértelemre való megokolásból is kitünik: hogy a büntetörvénykönyveink alapján beszállitott intézeti lakóknak legnagyobb része a javitóintézeti nevelés és javitás müveletére alkalmatlan elemekből áll; hogy az igazságügyminiszterium a sikertelenségnek előre látott tudatában az intézetnek oly jelleget és szervezetet adni tartott szükségesnek, mely az 1878: V. tcz. 27. §-ának határozatától lényegesen eltér; tehál az intézetet nem *ifju foglyok*, hanem *ifju egyének számára* szervezte azért, hogy lakóit a büntetőbirósági itélet megbélyegző jellegétől ez által megóvja. Ezt bizonyitja az intézeti alapszabályok 20. §-a is, a mely határozottan kimondja, hogy «*az intézet nem büntetés végrehajtására rendelt hely, s ennélfogva az ifjak nem bünhödés, hanem* elhanyagolt vagy megromlott *erkölcseik megjavitása* és fejlesztése *végett vannak az intézetben;* s azért *nem «foglyoknak»*, hanem «*növendékeknek» neveztetnek*».

Az intézeti alapszabályok és büntetőtörvényünk határotai közt előállott eme nagy eltérés azonban az intézmény életbeléptetésével ki nem igazittatott, a törvény továbbra is érvényben maradt, a bíróság ifju bünösök felett ma is ennek alapján hoz javitóintézetbe való elhelyezésre szóló itéletet. Igy szaporodott és van ma is tulsulyban az intézet lakóinak azon száma, a kik kevésbé, vagy egyáltalán nem illenek az alapszabályok vázolta intézeti kép keretébe. Az aszódi javitóintézetbe pl. 1884. évtől 1890. év végéig befogadott 362 növendék közül birói itélet alapján 200 volt beutalva; ezek közt csak 37 volt az 1878: V. tcz. 84. §-a, tehát az intézet voltaképeni rendeltetésének megfelő alapon beszállitva. Büntett vagy vétség miatt a 85. §. alapján szabadságvesztésre itélt, de a 42. §-nak alkalmazásba vétele mellett 138, a felügyelő bizottság ajánlata alapján 24 volt beutalva; az 1879: XL. tcz. alapján pedig csak 1 szállittatott be. Az összes befogadottaknak tehát fele, az elitélteknek pedig majdnem $^5/_6$-od része, hosszabb vagy rövidebb, de mindig előre kiszabott időtartamra vétetett be, a mely eljárást pedig már az alapszabályok indokolása is alaposan elitéli, s a mi tényleg határozottan károsnak is bizonyult.

Ezen alkalmatlan, s nagyrészt voltaképen fogházba tartozó elemek ilyetén magas arányban való felszaporodásának oka — a hogy a tapasztalati tények igazolják — abban rejlik, hogy a 42. §. második pontja, a mely szerint «a bíróság azt is kimondhatja, hogy az ilyen ifju egyének *magánelzárás helyett* javitóintézetbe szállittassanak», nem egészen világos, s a bíróság akkor, midőn 12—16 éves, sőt néha még ennél idősebb ifju egyének felett hoz büntető itéletet, talán ezen passus homályosságánál, avagy talán a javitóintézetbe vetett nagyobb reményénél fogva, legtöbb esetben a 42. §. 2. pontjának oly értelmet szokott tulajdonitani, hogy *nem a 6 hónapi magánelzárás, hanem az egész letartóztatási időtartamára* alkalmazza a javitóintézetbe való szállitásnak kimondását. Igazolja ezen állitásomat az intézeti növendékek értesitő irataiban feltalálható számos birói itélet, a melyekből látható, hogy a biróságok, midőn a 85. §. alapján hoznak itéletet, e mellett legtöbb esetben segitségül a 42. §-t, sőt néha még a 84. §-t is szokták — helytelenül ugyan — alkalmazni, valószinüleg csak azért, hogy az ifju egyének büntetésüket — legyen az bár csekélyebb időre szóló — inkább a koruknak megfelelőbb javitóintézeti lakók társaságában töltsék ki, még akkor is, ha javulásuk itt alig, avagy egyáltalán fel sem tehető, semminthogy az öreg kitanult rabok közt a biztos, nagyobb erkölcsi megrontásnak ki legyenek téve. A biróságnak ilyen feltevését, sőt magát az eljárást humanistikus szempontból helyteleniteni ugyan nem lehet; de gyakorlati haszna nincs, s e mellett kártékony a hatása: szenved ez által az intézmény. A javitóintézet igy voltaképeni rendeltetése mellett letartóztatási helyül is szolgál, szervezeténél s az ellentétes sok alkalmatlan elemnél fogva azonban eme kettős feladata közül egyiknek sem képes ezek kölcsönös bénitó hatása miatt megfelelni.

Minthogy pedig a legfőbb baj abban rejlik, hogy az ilyen itélet alapján beutaltak rendesen nem elegendő időt töltenek a javitóintézetben: a siker kedvezőbb kilátásba helyezése végett az igazságügyminiszterium azt az eljárást vette már az intézet életbeléptetése óta gyakorlatba, hogy az ilyenek felvételét legtöbb esetben akadály nélkül csak akkor engedélyezi, ha a büntetési időtartam legalább megközeliti, eléri, avagy meghaladja a 2 évet; ellenesetben pedig előzetesen vagy utólagosan utasitja az illető törvényhatóságot, hogy az elitélt szülőitől vagy gyámjától kötelező irásbeli nyilatkozatot vegyen arra nézve, hogy a fölveendő legalább 2 évig az intézetben visszatartható legyen. Csakhogy a kir. ügyészségeknek, valamint esetleg az intézeti igazgatóságnak ebbeli, néha valóban kinosnak mondható fáradozása nagyon sok esetben eredménytelen marad azon oknál fogva, minthogy az alkura felhivott szülő vagy nem akarja gyermekére nézve az intézmény jótéteményét felfogni és elismerni, s azért a beleegyezést vagy határozottan megtagadja, avagy az időt iparkodik a lehető minimumra lealkudni. Sajnos, hogy e tekintetben tapasztalatból még oly esetekre is hivatkozhatom, hogy a szülők azért tagadták meg a beleegyezést, mert maguk is a lopás mesterségéből élvén, kérdéses gyermeküket, az üzlet nagyobb lendülete érdekében hosszabb időre nem akarták nélkülözni.

A mely intézet lakóinak tulnyomó része büntetőbiróságilag vétkesnek itél', s a mellett javithatatlannak ismert ilyen elemekből áll, ott az intézet lakóit a bünösök megbélyegző jellegétől megóvni, a nagyközönség részvétét felkölteni ép oly hiu ábránd, mint az ilyen intézet humánus alapszabályaiban vetett bizalom.

Ugyanez áll azokra nézve is, a kik nem közvetlenül, hanem a felügyelő bizottság ajánlatára börtönökből vagy fogházakból szállittatnak az intézetbe. Ezek rendesen korosabb, a 20-ik életévükhöz közeledő, erkölcsileg fásultabb, s ennélfogva kevésbé hajlitható ifju egyének. Büntetésük valami hosszabb időre nem szólhat, minthogy büntetőtörvényünk e tekintetben kedvez a fiatal bünösöknek. A kiszabott büntetési időnek egy részét már a börtön vagy fogházban kitöltvén, a még hátralevő idő ezeknél a czélnak megvalósitására ritkán elégséges, még akkor sem, ha az intézetben töltendő idő a szülők beleegyezésével a 20-ik életkor beálltáig meghosszabbittatik.

(Bef. köv.) *Gaál M. Pál.*

Tervezgetések az osztrák főtanodák körül.

Mint közvetlen szomszédokat legalább is érdekel bennünket, hogy mi történik a Lajthán tul az ottani főtanodák fejlesztése érdekében, annyival inkább, mert mi sem állhatunk meg saját főiskoláink jelen helyzete mellett, hanem továbbfejlesztésükön kell komolyan gondolkoznunk.

Az osztrák Reichsrath képviselőháza legközelebbről egy törvényjavaslatot fogadott el, melynek értelmében a közoktatási miniszter felhatalmaztatik, hogy tisztán főtanodai czélokra takarékpénztáraknál vagy más pénzintézeteknél 8 millió forintnyi összegben egy legfeljebb 4%-os törlesztési kölcsönt vegyen föl.

A törvényjavaslat egyuttal fölsorolja mindazokat az intézeteket, melyeket kiépiteni és azokat a bajokat, melyeket a fentebbi kölcsön segedelmével orvosolni kellend. Egy egész programm ez, melynek megvalósitása természetesen hosszabb időt fog igénybe venni.

Első sorban az osztrákok szeme-fényéről, a bécsi egye-

tem orvosi facultásáról van szó. Már két év óta egy második élettani rendes tanszék fizetése van a költségvetésbe beállitva; de mert a mostani egyetlen physiologiai tanár Dr. Exner Zs. is csak mindenkép elégtelen helyiségekben kénytelen prælegálni és dolgozni, nem is neveztek ki az uj kathedrára még tanárt. Mindenek előtt tehát egy nagy fiziologiai kettős intézetet fognak fölépiteni, hogy valahára kinevezhessék azt a másik tanárt is, meg hogy Exner tanáron is segitve legyen. Azután fel fognak épiteni egy egészségtani intézetet és ki fogják bőviteni az összes klinikákat.

A bölcsészeti kar is kap egy nagy és egészen uj természettani intézetet.

A lembergi egyetemnél tetemes kiadásokat igényelnek az orvosi kar életbeléptetéséhez szükséges épitkezések.

Az innsbrucki egyetem is uj épületeket kap a természettudományi tanszékekkel kapcsolatos mindenféle gyüjtemények és szertárak részére.

A bécsi polytechnikumban is uj rajztermek, laboratoriumok és elektrotechnikai helyiségeket fognak épiteni.

A két prágai technikum is két vegytani laboratoriumot kap, mert a mostaniak, melyek egy ódon klastromban és egy kápolnához ragasztott rozoga melléképületben vannak elhelyezve, merőben elégteleneknek bizonyultak.

Végül élénken hangoztatják, hogy a bécsi gazdasági tanintézet (Hochschule für Bodencultur) is a mostani ódon nemesi palotából okvetlenül egy czélszerü uj épületbe helyezendő át, s ha nem telik a 8 millióból, hát fel kell a költséget emelni, mert mindezen fitanodák gyors emelkedése dusan fogja a felveendő kölcsönt kamatoztatni. Nagyon sürgős feladat, igy végzi a pénzügyi bizottság a javaslat megokolását, hogy Ausztria főtanodái mielőbb a szomszéd Németország hasonló intézeteinek szinvonalára emeltessenek.

Érdekes, hogy ez alkalommal az olasz képviselők egy olasz egyetemnek (Triestben, vagy Trientben), a csehek egy második cseh egyetemnek felállitását (Prágában, Brünnben, vagy Olmützben) követelték. Hanem ezeket az óhajokat egyszerüen avval hallgattatták el egyelőre, hogy hiszen nincsen is szó uj egyetemek felállitásáról, hanem csupán a létezők kibővitéséről. Az olaszok beérnék egyelőre egy olasz jogakadémiával Triestben; a szlovének meg egy szlovén jogakadémiát kérnek Laibachban. De ezekből a tervezgetésekből nem lesz semmi, mert az olasz jogtanitásról gondoskodva van olasz parallel-tanszékek által Innsbruckban, valamint azáltal, hogy az olasz joghallgatók Gráczban is tehetik le olasz nyelven vizsgálataikat, a hol Sonchard tanár tolmácsként müködik; a szlovének kedvéért pedig hallomás szerint már az 1893/4. tanévben két szlovén parallel-tanszéket fognak az egyetemen szervezni.

Mindezen tervezgetésekhez járul a salzburgi katholikus egyetemnek helyreállitására irányzott törekvés, melyre a salzburgi katholikus egyetemi-egylet gyüjti már évek óta a szükséges pénzt.

Ezen élénk mozgolódás a Lajthán tul önkénytelenül is eszünkbe juttatja, hogy nekünk is vannak teendőink hazai főiskoláink fejlesztése körül. A budapesti egyetem ugyan bőven el van látva párhuzamos tanszékekkel és épületekkel (csak a központi épület ujrafelépitése van hátra, mely egyébiránt rövid idő alatt ugy is meglesz), a kolozsvári egyetem fejlesztéséről pedig elég bőkezüen gondoskodik a törvényhozás; de történni kell már valaminek a jogakadémiákkal is, főleg abban az irányban, hogy mostani alárendeltségökből kiemeltessenek és az egyetemek jogi karaival megfelelő viszonyba hozassanak. Az nem lehet, hogy, a midőn egyetemi tanári qualificatióval biró jogtanárok tanitanak a jogakadémiákon, az akadémiai cursus bevégzése az egyetemi jogi cursus bevégzésével ne legyen egyenlő értékü. E visszás helyzeten okvetlenül segiteni kell és bizonyára fog is rajta segiteni az uj egységes jogi államvizsgálat szabályozása, melylyel karöltve természetesen egy pár bölcsészeti és történelmi tanszék felállitása, a könyvtári dotatió felemelése és a jogtanárok fizetésének a mai viszonyoknak megfelelő szabályozása lesz keresztülviendő. Ehhez természetesen pénz kell, de midőn lajthántuli szomszédjaink nem sajnálnak ilyen czélra egyszerre 8 milliót megszavazni, nem tehető fel rólunk, hogy ne tudnók mi is valahogy kimódolni, hogy a fentebb érintett s jóval szerényebb, de elutasithatlan követelmények teljesitésére szükséges pénzt elő ne teremthessük.

Dr. Bozóky Alajos.

Különfélék.

— **Az ügyvédség reformja.** Szilágyi Dezső igazságügyminiszter megbizása alapján az ügyvédség reformjára vonatkozó előadói tervezet terjedelmes indokolásával együtt elkészült és az igazságügyminiszter szeptember hó folyamán fogja azt az ügyvédi kamaráknak véleményes jelentéstétel végett megküldeni.

A tervezet az 1874: XXXIV. tczikket fogadja el kiindulási pontul, melyet több pontban lényegesen módosit; de hogy a nagy számmal levő változtatások az alkalmazást ne nehezitsék és a codex-szerü törvény továbbra is egységes alkotás maradjon, a módositások nem külön novellába foglaltattak, hanem az 1874: XXXIV. tczikknek megtartott intézkedéseit is felölelő egységes javaslatban jutnak kifejezésre.

A tervezet első sorban az ügyvédi autonomia fejlesztésére helyezvén sulyt, a kamarai tagok minimális létszámát 30-ról 100-ra s a választmányi tagok számát vidéken 12-ről 15-re s Budapesten 18-ról 30-ra emeli föl és helyettes titkári, ügyészi és pénztárnoki állások szervezésével óhajt gondoskodni arról, hogy hasonló vezérszerepre hivatott állások olyanokkal is betöltethessenek, kiknek megnyerésé óhajtandó, de a kik nagyobb mértékü ügyvédi teendőik miatt azokra eddigelé nem vállalkoztak.

A választmánynak a kamarai tagokkal való sürübb érintkezése érdekében havonkint egyszer «kamarai értekezlet» tartatnék, melynek tárgyát az ügyvédi érdekek és az igazságszolgáltatás terén tett tapasztalatok megbeszélése és erre vonatkozó inditványok tétele képezi, a melyek felett azonban a határozás joga a választmányt illeti meg. Megengedi a tervezet, hogy a kamara kebelében tartott nyilvános tárgyalásokra az elnök jegyzőkül a kar fiatalabb tagjai sorából rendeljen be egyeseket. Szóval, a tervezet oda irányul, hogy a kamara önkormányzati életmüködésébe minél többen vonassanak be, a karban a kamarai intézmény iránt az érdeklődést erősitse és az önkormányzati teendők ellátására való képességet fokozza.

Tárgyilag is kiterjeszti a tervezet a kamarák autonomiáját, a mennyiben a pénz- és iratvisszatartásból és előlegelszámolásból felmerülő vitás kérdések elintézését a kamarák hatáskörébe utalja s felruházza a kamarai választmányt azon joggal is, hogy a mennyiben a fél fordul hozzá, vagy ez utóbbi a kamara illetékessége ellen kifogást nem tesz, az ügyvédek dij- és költségjegyzéki pereiben biráskodjék.

Különös gondot fordit a tervezet a zugirászkodás elnyomására, melyből az «üzletszerüség» fogalmát kiküszöbölve, az üzletszerü zugirászkodást mint minősitett esetet szabadságvesztés-büntetéssel sujtja. Hasonló szigoru rendszabályok vannak tervbe véve a zugirászkodást folytató közhivatalnokok ellen.

Az ügyvédi dijak tekintetében a tervezet, hogy az ügyvédi állás ez oldalról is függetlenittessék, általános ügyvédi dijjegyzék (tarifa) behozatalát veszi czélba. Megadja az ügyvédnek dijai és kiadásai biztositására a zálog- és elsőbbségi jogban álló visszatartási jogot, melynek gyakorlását szorosan körülirt feltételekhez köti. Kényszeritő rendszabálylyal

gondoskodik minden egyes kamara kebelében belül alkotandó ügyvédi segélyalap létesitéséről, a melybe a kamarai bevételek és büntetéspénzek bizonyos százalékát utalja. Kimondja a tervezet, hogy büntető ügyekben hivatalból kirendelt védők dijai az eljárási költségekhez számittatnak, s hogy ezeket az államkincstár előlegezi.

A leggyökeresebb átalakitást a tervezet a fegyelmi eljárásnál contemplálja, melynek jelenlegi közbeeső stádiumait megszüntetve, azt e biráskodás természetének megfelelően lehetőleg egyszerüsiti, mindazonáltal a szükséges garantiák szem előtt tartásával. Kiegésziti a rendbüntetést 5 frttól 50 frtig terjedhető birsággal, mi a büntetések aránylagos kiszabását könnyiti és szabatosan irja körül a fegyelmi büntetések erkölcsi hatályát.

Ezeken kivül a tervezet az ügyvédi rendtartáson több, a gyakorlati élet követelte czélszerü módositást tesz.

A joggyakorlat kérdésének a birói, ügyészi és ügyvédi karra nézve egységes megoldása külön törvényjavaslatnak van fentartva.

A tervezet indokolása részletesen foglalkozik az ügyvédi létszám korlátozásával (numerus clausus) is; ezt az eszmét azonban, mint a mely az ügyvédi állás lényegével ellenkezik s a mely az ügyvédet mai magasztos functiójából, melyben a társadalom ellenőrző közegeként müködik, a fél és a hatóság közti egyszerü hivatalos közvetitővé szállitaná le, az indokolás elejti. A kar tultömöttségének enyhitését attól várja, ha az ügyvédség a birói és ügyészi szervezettel szorosabb kapcsolatba hozatik, a minek alapköve már a joggyakorlat egységesitésével le lesz rakva s a mely szóbeli polgári és bünvádi eljárás behozatalával lesz tovább fejleszthető akként, hogy e módon az ügyvédi kar azon tagjai, kiket temperamentumuk más pályára vonz, itt tehetségüknek és képzettségüknek megfelelő alkalmazást nyerjenek, szóval, hogy az ügyvédségnek ez oldalról való elzártsága megszünjék.

Kifejti az indokolás, hogy az összes ügyvédi bajoknak az ügyvédi rendtartás keretén belül való orvoslása nem várható, miután ehhez az igazságszolgáltatás minden ágának fejlesztése, főleg a szóbeliség és nyilvánosság behozatala, a közigazgatás tökéletesitése, itt az ügyvédi müködés részére ujabb tér (közigazgatási biráskodás) nyitása és a fejlődő élet, különösen a kar kebelében müködő egészséges szellem, mint főtényezők hozzájárulása szükséges. A mit azonban az ügyvédi rendtartás reformja által el lehet érni, ezt a tervezetet a jelzett reformokban a kar emelésének érdekében már ezuttal nyujtani kivánja.

Az idei (22-ik) német jogászgyülés Gráczban lesz f. é. szept. 8., 9. és 10. napján. A tárgyalásra kitüzött kérdések a következők:

1. Ajánlatos-e a szabadságbüntetéseknek szigoritása az ausztriai javaslat értelmében?

2. Ajánlatos volna-e a kielégitési végrehajtásra nézve fenálló korlátozásoknak elvi szaporitása, esetleg egy általános illetékességi jogkedvezmény (benef. competantiae) behozatala által?

3. Mikép kellene azokban az esetekben, a melyekben a törvényhozás az ártatlanul elitélteknek kártéritési igényt biztosit, ezt az igényt érvényesiteni?

4. Ajánlatos-e a vis major fogalmának alkalmazása a polgári magánjogban?

5. Kivánatos-e, hogy a tételes jog határozmányai a pénz- és szabadságbüntetések közötti viszonyra vonatkozólag megváltoztattassanak?

6. Ajánlatos-e az u. n. bank-depot-ügyleteknek különös szabályozása és különböző fajaiknak elkülönitése?

7. Ajánlatos-e azt az elvet, mely szerint a szerződések külformájukra való tekintet nélkül érvényesek és beperelhetők, bizonyos szerződések, pl. a kezesség tekintetében korlátozni?

8. Mikép kellene a részletügyeknél felmerülő visszaéléseket meggátolni?

9. Indokolt-e, hogy az elválásra szabott büntetés helyett a vétkes fél csupán arra köteleztessék, hogy a támogatásra szoruló ártatlan másik házasfélt eltartsa?

10. Fentartandók-e az általános polgári tkv. tervezetében felvett nemei az ingatlanokon való zálogjognak?

11. Helyes volna-e a polgári perben az eskükinálást a feleknek tanukként való kihallgatásával pótolni?

12. Helyes-e az a szabály, mely szerint a felszámolásnak az a hatálya, hogy a kölcsönös követelések, a mennyiben egymást fedezik, attól az időponttól megszünteknek tekintendők, a midőn mint felszámolásra alkalmasak egymással szembe állittattak?

13. Beváltak-e a részvénytársaságokról intézkedő 1884 évi jul. 18-án kelt novellában foglalt óvrendszabályok, melyeknek könnyelmü alapitásokat kellett volna meggátolni, avagy más alapon kellene-e azokat szabályozni?

Ezekre a kérdésekre 14 szakvélemény érkezett be, melyek az idei jogászgyülés 544 lapra terjedő I. kötetében foglaltatnak.

— **Biráskodási ügyforgalom a baleseti kármentességi ügyekben.** Azon biráskodási intézmény, mely a munkások balesetek elleni biztositása kármentesitési ügyeinek elintézésére a *német birodalomban* létre hozatott, a lefolyt *1891. évben* is oly kedvező sikerrel müködött, mikép azt teljesen beváltnak lehet tekinteni. A biráskodó közegek ezen ügyekben: az ipartársulatok előljárósága, azután a választott ipar biróságok s végre a birodalmi biztositási hivatal. Az első forum mult évben 106,423 határozat hozatott, melyekből csak $^1/_6$ rész = 18,423 ügy felebbeztetett. 1890. évben $^1/_5$ rész lett felebbezve. Nagyobbrészt a kártéritès megitélése lett megtámadva, jóval kevesebb esetben annak visszautasitása. A választott biróságok 14,252 ügyet végeztek. Ezekből törvényileg: 13,630 volt tovább felebbvihető és csak $^1/_4$ rész, t. i. 3378 lett recursussal megtámadva; és pedig 77% a biztositott munkások által s 23% az előljáróság által. Az uj szervezet lefolyt éveiben átlag $^3/_4$ része az érdekelteknek megnyugodott a választott biróságok intézkedéseiben. Jele ez annak, hogy a választott biróságok megfelelnek feladatuknak; végrehajtásról szó sincsen; azért a felek megelégszenek biráskodásukkal; annál inkább, mert költségbe nem is kerül. Nem lehet tagadni, miszerint az ipartársulati előljáróságok irányában is nem csekély elégültség nyilvánul, miután határozataik $^5/_6$ részben nem lettek megtámadva. A fő kérdés az, hogy üzleti baleset fenforog-e? A választott birósági határozatoknak több mint 15%-a erre vonatkozott; a birodalmi hivatal határozatainak 16% a ezen kérdés eldöntésével foglalkozott.

— **A párisi Drumont-per** lefolyása a jelenlegi esküdtszéki eljárás egyes hibáira irányitotta a figyelmet. A 3 havi fogházra és igen sulyos pénzbüntetésre itélt vádlott érdekében az esküdtek kegyelmi kérvényt nyujtottak be, és arra hivatkoznak, hogy a törvényszék elnöke, kit tanácskozás közben magukhoz kérettek, kijelentette, hogy a büntetés legfölebb 2 heti fogház lesz. Az azelőtt szokásban volt elnöki résumé ugyanis 1881-ben el lett törülve, főleg azért, mert a résumé ritkán volt pártatlan, sokszor valóságos második vádbeszéd volt; az elnöknek azóta arra kell szoritkoznia, hogy megmagyarázza az esküdteknek, mi a kötelestségük és felteszi nekik a kérdéseket. Az esküdteknek azonban jogukban áll az elnököt tanácskozás közben felvilágositás végett magukhoz kéretni, és ezt megtették a jelen esetben. Most látják, hogy az elnöknek ilyen, ellenőrzés nélküli érintkezése az esküdtekkel nemcsak hogy még veszélyesebb lehet a vádlottra, de arra is ad alkalmat, hogy esküdtek és bíróság alkusznak a büntetés felett. A képviselőházban máris tettek inditványt a 81-iki törvény oly értelmü megváltoztatására, hogy az elnök csak a védővel együtt mehessen az esküdtekhez, és hogy a védőnek joga legyen az elnök szavaira felelni. A törvényszék elnöke ellen különben más panasz is volt: a vádlott a védője előtt (és nem utána, a mint szokás) óhajtott szólni; ezt az elnök nem akarta megengedni, és az ügyész közbelépésére volt szükség, hogy az elnök a sablontól való ekkora eltérésre rábirható legyen.

—

A melléklap félévi tartalommutatóját az augusztus végén megjelenő 35. számhoz mellékeljük.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)
Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 34. SZ. Budapest, 1892. augusztus 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A fizetési meghagyásokról. Dr. KECSKEMÉTI LAJOS kecskeméti ügyvédtől. — Javitó-intézeteink benépesitése. GAÁL M. PÁL nyug. javitóintézeti igazgatótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az irni nem tudó kereskedő czégjegyzése. *Dr. S. Zs.* — A Loi Bérenger alkalmazása. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fizetési meghagyásokról.

Gyors és olcsó igazságszolgáltatás képezi a fizetési meghagyásokról szóló törvényjavaslat alapelvét. Megbirálásánál tehát két szempont az irányadó;

1. vajon ezen elvnek dominálása nem-e az anyagi igazság hátrányára történik:

2. vajon valósággal gyorsabb és olcsóbb lesz-e a javaslat törvénynyé váltával az igazságszolgáltatás.

A mi az első kérdést illeti, nézetünk szerint, ha a javaslat első §-a változatlan megmarad a maga végtelen tág keretében és az összes sommás eljárás alá tartozó, valamint a községi bíróság elé utalt ügyekben kivétel nélkül bárki által egyszerü bemondásra kérhető és bárki ellen kibocsátható lesz a fizetési meghagyás, ez által oly nagy teret nyitunk a legkülönbözőbb visszaéléseknek, hogy a felmerülendő bajokkal szemben a javaslat által contemplált előnyök — gyorsaság és olcsóság — eltörpülnek. A jóval több garantiával biró és formalistikus makacssági eljárás ellen is elég panaszt hallunk, s lépten-nyomon tapasztaljuk, hogy egyesek — nem kis részben a biztositó társaságok és mindenféle szövetkezetek — különösen Budapesten valóságos üzletet csinálnak a makacssági intézményből. Tizenöt-husz forintnyi sommás kereskedelmi perekkel lépnek fel a perbiróság székhelyétől távol lakó alperesek ellen, a kik részint a kereseti összeg csekélysége és az aránytalan nagy költség miatt, részben pedig tudatlanságból, bizván abban, hogy miután igazságuk van, ugy sem lehet őket elmaraszталni, a tárgyaláson személyesen meg nem jelennek, védekezésükről egyébként sem gondoskodnak, s csak mikor a végrehajtás foganatosittatik ellenük, kisérlik meg a védekezést, természetesen már sikertelenül vagy aránytalan nagy költség árán. Mig azonban ez a makacsolás eddig leginkább a kiskereskedők és az iparos osztályhoz tartozók ellen üzetett, ezen javaslattal a «makacs alperesek» körébe bevonatnak a kisebb mezei gazdák is, a kiknek ismert indolentiájok és az a körülmény, hogy nyáron át hónapokig kint laknak gazdaságukon, a kézbesitők pedig kényelemből városbeli lakásukon függesztik ki a birói határozatokat, még inkább elő fogja segiteni azon bizonyos machinatiókat. Ha tehát perrendtartásunkban az audiatur et altera pars elvét a makacssági eljárással megtörtük, a mint meg is kellett törni, akkor ha csak rendkivüli nagy és fontos érdekek nem parancsolják, nem szabad ezen elvnek eljárásunkban az eddiginél még nagyobb tért engedni.

A szóban forgó törvényjavaslat 1-sö §-át okvetlenül szükebb körre szoritandónak tartjuk.

És pedig fizetési meghagyás — a mint az ezen lapok hasábjain is több izben meg volt mondva — csak azon esetben volna kibocsátható, ha a követelés:

1. közjegyzői okiraton;

2. a perrendtartás 167. §-ában körülirt magánokiraton;

3. közjegyzőileg hitelesitett könyvkivonaton alapszik.

A mi az eljárás olcsóságát és gyorsaságát illeti, azt hiszem, a javaslat törvénynyé válta után ez irányban is nagy csalódásoknak vagyunk kitéve. A perek nagy része az uj eljárás által hosszabbá és drágábbá tétetik. Mai eljárásunk szerint az adós azonnal tárgyalásra idéztetik, mig jövőre csak fizetési meghagyás fog neki kézbesittetni. Az a kézbesités — ismerve viszonyainkat — a fizetési meghagyást kibocsátó bíróság székhelyén kivül lakó alperesnél legalább két hetet fog igénybe venni. A kézbesitéstől számitott 15-dik napon alperes a kézbesitést eszközlő bíróságnál be fogja adni ellentmondását. Ez ellentmondás kézbesités végett el fog küldetni a fizetési meghagyást kibocsátó járásbirósághoz, a mi két-három hetet ismét igénybe veend. Ezután fogja kérelmezni felperes a tárgyalási határnap kitüzését, a mi a nem helyben lakó alperesnél ismét 3—4 hétig tart, s igy a pert huzni-vonni akaró alperes alig számba vehető költség árán mindjárt az előző eljárás során 1—3 hónapra elodázhatja az ügy érdemleges tárgyalását. Ez mostani perrendtartásunkkal szemben mindenesetre nagy visszaesést képez.

Az olcsó pereskedést sem minden tekintetben biztositja a javaslat. A 11. §. szerint ugyanis a fizetési meghagyás hatálya és végrehajthatósága megszünik, ha a teljesitési határidő leteltétől számitott egy év alatt az adós ellen végrehajtási cselekmény nem foganatosittatott, vagy a végrehajtás foganatositása meg nem kiséreltetett. Ez a rendelkezés ismét igazságtalanságokra vezethet. Ha felperes a végrehajtást saját hibáján kivül nem foganatosithatta, méltánytalanság őt arra szoritani, hogy egy év mulva már az ujabb fizetési meghagyás kibocsátásával járó költségekbe verje magát. Nincs is szükség arra, hogy a fizetési meghagyások hatályát a birói itéletekkel szemben ily rövid időre korlátozzuk, miért is a hatály és végrehajthatóságát legalább 5 évre kiterjesztendőnek véljük.

Hiánya a törvényjavaslatnak, hogy nem intézkedik határozottan arról, vajon ismeretlen tartózkodásu alperesek ellen kibocsátható-e a fizetési meghagyás és ha igen, mily módozatok és feltételek mellett.

A javaslat 21. §-át, mely az ügyvédi költségekről szól, szintén nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül. A javaslat szerint, ha a felet ügyvéd képviseli, annak 20 frttól 50 frtig 1 frt, 50 frttól 200 frtig 2 frt, 200 frttól 500 frtig 3 frt munkadij jár. Nem akarunk ezuttal arra kiterjeszkedni, hogy e javaslat, ha törvénynyé válik, mily érzékeny veszteséget fog okozni egyes ügyvédeknek, mert helytelenitjük azt az irányt, mely ujabb időben a törvényjavaslatokat ily önző és szük látkörü szempontból birálgatja; de minthogy méltánytalannak tartjuk, hogy alperes egy 200 frtos ügyben annyi költséget fizessen, mint egy 300, 400, vagy 500 frtos ügyben, s minthogy a perköltség megállapitásánál a per substratumának döntő sulylyal kell birnia, ennélfogva a dijfokozat olykép lenne módositandó, hogy 50 frttól 200 frtig legyen a munkadij 2 frt, 200—300 frtig 3 frt, 300—400 frtig 4 frt, 400—500 frtig 5 frt. Ezen dijfokozat nem fog terhes lenni a felekre, s mindenesetre méltányos az ügyvédekkel szemben.

Dr. Kecskeméti Lajos.

Javitóintézeteink benépesitése.[1]

Az eddig felsorolt elemeknek a javitóintézetbe való beutalása, illetve befogadása az eredménytelenségnek kilátása mellett azonban büntetőjogi szempontból sem helyeselhető. Nem pedig azért, mert ha előre látnivaló, avagy ha az intézetben való kisérletezés alatt vagy ez után bizonyulna is be, hogy ezek neveltetése és megjavitása itt nem eszközölhető, ez esetben a kárba veszett fáradság mellett teljesen hiábavaló volt az elitéltetés, nincs elég téve a törvénynek: nem hajtatott végre a kiszabott büntetés, a bünös kikerüli a javitóintézetnyujtotta kedvező viszonyok közt a megérdemlett szigorubb büntetést, előnye, kedvezménye van más rabok felett, a nélkül, hogy erre érdemei volnának. Tudvalevőleg a javitóintézetben való elhelyezés semmi tekintetben sem azonos a börtön- vagy fogházbelivel. Az intézeti élet ott lehetőleg családi jelleget ölt; lakás, élelmezés, ruházat, elbánás: minden elüt a börtön jellegétől, s a szabad életmód felé hajlik. Ha tehát az elitélt ifju egyén büntetési ideje alatt itt sem nem javult, sem nem bünhődött: vajon mi fogja őt ujabb bün elkövetésétől visszatartani vagy elrettenteni? vajjon nem fog-e az élet erősebb küzdelmeinek napján az előnyösnek tapasztalt börtön falai közé kivánkozni?

Hogy az 1879: XL. tcz. 19., 65. és 66. §-ai alapján beutalt ifju egyének, a meghatározott büntetési idő rövidségénél fogva, főleg pedig, ha ehhez még előhaladottabb kor is járul, a javitóintézetbe való elhelyezésre ép ugy alkalmatlanok, mint az előbb felsoroltak, azt bővebb commentárral kisérni feleslegesnek tartom azért is, mert ez az alapszabályok idézett indokolásában már kellőképpen kimutatva van, s amugy is elég világos, hogy olyan rövid idő alatt ezekkel a javitóintézetben ugy iskolázás, mint munkatanitás tekintetében mit sem lehet tenni. Ezekre nézve sem egyéb tehát a javitóintézet, mint fogházat ki nem elégitően pótló hely.

Mindezeket előre látva, az igazságügyminiszterium *javitóintézeteink eme* törvényszabta *szervi baját a kérelem alapján befogadottak* jobb és alkalmasabbnak látszó *anyagával vélte enyhiteni, orvosolhatni*, s — a mint az alapszabályok megokolása mondja — *a javitóintézetek felállitását az eredménytelenség nagyon is valószinü kilátásától megmenteni.* Ez azonban czélra nem vezetett; nem vezethetett azon természetes oknál fogva, mert valamely tett kóros anyagát egészséges anyagnak hozzáadásával nem csak hogy gyógyitani s életképessé tenni nem lehet, hanem mert inkább feltehető ama példabeszéd beteljesedése, hogy: «egy rothadt alma száz egészségeset is képes megrontani». Ezen eljárásnak az lett a következménye, hogy az uj elemeknek bevegyitésével ujabb kóranyag s ujabb kórtünetek merültek fel az intézet életmüködésében.

A kérelem alapján befogadott intézeti növendékek csak első pillanatra látszanak alkalmas elemeknek, a mennyiben nem a büntetőbirónak széke elől, hanem a szülő vagy gyám házából, ezek önkéntes kérelmére s legalább 2 évi időtartamra vétetnek fel. Azonban közelebbről véve ezeket szemügyre, a szerint, a mint az alapszabályok a felvételi feltételeket megszabják, s azon állapot szerint, a mint ezek az intézetben tényleg találtatnak, azon meggyőződésre kell jutnunk, hogy ezeknek is nagyobb része nem odavaló, alkalmatlan elemekből áll. Felvételük 7-től 18 éves kor befejezéseig terjedvén, sok esetben vagy nagyon is idő előtt, vagy már nagyon is későn kerülnek az intézetbe; ez is, az is baj, s az intézménynek csak hátrányára szolgál.

Hét éves korban a gyermek — elhanyagolt nevelés, vagy kedvezőtlen családi viszonyok következtében lehet rosz és lehetnek megengedhetetlen rosz szokásai, de erkölcsileg romlott még nem lehet; erről csak a kellő öntudat beálltának magasabb fokán, a 12 éves korban s azon tul lehet szó. 12 éves kor előtt a gyermek lelki és testi fejletlensége, gyengesége miatt éretlen a javitóintézeti nevelésre. A növendékek többsége idősebb, fejlettebb elemekből állván, a zsengék ezekkel sem szellemi, sem testi foglalkozásban nem mérkőzhetnek, a haladásban velük lépést nem tarthatnak. Igy pl. az iskola valamely osztályában néha 2, sőt 3 évig is vissza kell tartani az ilyen fiatalokat azért, mert a kiszabott tananyagot a nagyobbakkal egy időben kellőképpen el nem sajátithatják. Természetes következménye ennek, hogy a gyermek a tanulás iránt való kedvét elveszti, s tunya közönbösségbe merül. A testi foglalkozással, a munkaoktatással is ugyanigy áll a dolog. A házi napirend és órabeosztás szerint a fiatalokat is kell munkával foglalkoztatni. Nagyobb erőt és némi ügyességet feltételező oly munkára azonban, a mely rosszul, ügyetlenül kezelve, az intézetnek anyagi kárt okozna, nem alkalmazhatók, minélfogva csak segédletképen használtatnak még az egyszerü házimunkánál is mindaddig, mig annyira gyarapodnak korban, testi és lelki erőben, hogy valamely mesterséghez, vagy más komolyabb foglalkozáshoz ugynevezett «tanoncz»-számba beoszthatók. Az ilyen több éven át tartó, folyton változó, semmiféle életpályára elő nem készitő, meddő foglalkozás nemcsak hogy munkakedvet nem ébreszt a gyenge gyermekben, de sőt közönbössé teszi ez iránt, és pedig annál inkább, minél tovább kénytelen az intézet a gyermeket ezen állapotban tartani; akkorra semmisül meg tehát benne a munkakedv, a mikor valamely életpályára való elkészitésére az idő és alkalom bekövetkezik. Igy mulik el 4—5 év a gyermek intézeti életéből, a nélkül, hogy az intézet feladata vele szemben megoldottnak volna mondható.

Az ilyen gyermek még ha több évet is töltött már az intézetben, s még ha elég jó magaviseletet tanusit is, a társadalmi életre még meg nem érett, s azért az intézetből ki sem adható, sem a szülék vagy rokonokhoz, mivel ezek nevelői képességében megbizni ezek után sem lehet, sem pedig valamely munkaadóhoz azért, mert ezek ilyen készületlen s a mellett gyanus egyéneket még élelmezésért sem igen hajlandók magukhoz venni akkor, a mikor ma a jobb elemekben is válogathatnak. Nincs tehát más mód, mint az ilyen növendéket a további nevelés és kiképezés végett még további éveken át, néha 8—10 évig is az intézetben visszatartani önmagának, s az intézet nevelői karának gyötrelmére. Avagy nem gerjed-e gyötrelmes érzet az ilyen növendék lelkében, ha érzi, tapasztalja és látja, hogy nálánál rosszabb viseletü, s talán képzetlenebb, de rövidebb időre felvett társai közül napról-napra számosan bocsáttatnak vagy helyeztetnek ki az intézetből? Jobb magaviseletének tudatában az ilyen növendék minden egyes elbocsátás esetében kérésekkel és kérdésekkel ostromolja nevelőit, hogy ő is kihelyeztessék. S vajon nem jut-e kinos helyzetbe olyankor a nevelő, ha a kérelmező indokolásait alaposaknak, kérelmét jogosnak és igazságosnak mondani, de mindamellett elutasitania kell azon megokolással, hogy a növendék a társadalmi életre még meg nem érett. Hiába magyarázza ezt meg a nevelő a kérelmező növendéknek, hiába igyekszik őt megnyugtatni, a magyarázó okos, szép szót, a jóindulat kifejezését, a tanácsot ez se lelkébe se szivébe fel nem veszi azért, mert még éretlen erre is.

Az ilyen, többszöri kérelmükkel elutasitott növendékek tapasztalat szerint rendesen elkedvetlenednek, hanyagok, nevelőjük iránt bizalmatlanok lesznek, s hónapok kellenek aztán ahhoz, hogy visszatereltessenek régi kerékvágásukba. Konstatálnom kell végre még, hogy az öregebb gonosz intézeti társak káros befolyásától az ilyen gyermekeket a legnagyobb felügyelet mellett sem lehet megóvni. Gyakori az olyan eset, hogy az öregebb, gonosz növendékek raffinirozott furfanggal buzditják a fiatalokat a házi rend és fegyelem ellen való

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

vétésre. Ha pedig ily esetekben a nevelő helyesen, azaz: egyénileg alkalmazza a fegyelmi eljárást, s egy és ugyanazon vétésért más büntetést szab a fiatal, és mást az öreg büntársakra, ez esetben részrehajlónak és igazságtalannak tünik fel, a mely látszatot a gonoszok csakhamar mint valót hirdetnek társaik közt. Az intézeti nép szavát pedig a növendékek szinte isten szavának tartják.

A 18 év, vagy az ehhez közel járó kor a felvételre elkésett idő azért, mivel 16 éves koron tul az ifju egyének rendesen már határozott jelleget öltenek, erkölcsi vonásaik kifejezettek és szivósabb, szilárdabb alakot vesznek fel. Ezeket már kevésbé nevelni, mint inkább javitani kell; a rosz irányban fejlődött jellemet megpuhitani, néha megtörni, átgyurni, megváltoztatni, uj és szilárd alapra fektetni, irányt adni s abban megtartani feladata itt a javitóintézetnek. Mindehhez azonban hosszu idő kell, s egy-két év nem elég. A kérelem alapján befogadott növendékek nagyobb része közel a kikötött legmagasabb korhoz, s rendesen nagyon megrongált erkölcsi állapotban kerülnek az intézetbe, minélfogva megjavitásukra a 20 éves korukig még rendelkezésre álló idő ritkán elégséges. Ez abban leli magyarázatát, hogy ifju egyéneknél koruk haladtával fokozatos mérvben mutatkozik a rosz erkölcsökre való hajlam; a szülők a bajt és annak veszedelmes voltát, gyermekük iránt való elfogultságuknál fogva későn veszik észre, s ezután is sokáig azon reménynyel kecsegtetik magukat, hogy idővel, ha majd gyermekük idősebb és okosabb lesz, az erkölcsi javulás magától fog beállani; s ha ez nem következik be, akkor próbálgatnak, kisérleteznek jó vagy rosszul választott s alkalmazott házi nevelő szerekkel mindaddig, mig a baj már érzékenyen s türhetetlenül égeti körmüket s csak ekkor, végső szükségben tesznek lépést a javitóintézetbe való felvétel iránt. Ha az igy befogadott ifju egyén a javitóintézeti müveletre már alkalmatlan, az esetben ezek csak ugy akadályozzák az intézet egészséges életmüködését, csak ugy, de sőt még jobban ártanak az intézet jó hirnevének, mint az itélet alapján beutalt alkalmatlan elemek.

A javitóintézet nevelői és erkölcsjavitói müvelete a növendékeknek lelki és testi kiképezésében, fejlesztésében és gyakorlásában áll. A lelki erők közt már maga az értelemnek kivánatos mérvben való fejlesztése is hosszabb iskolázási időt igényel; a szív nemesitése, az akarat helyes irányitása s kellő megszilárditása pedig az egyének szerint ugyan különböző, de soha előre meg nem határozható, mindig hosszas, több évi oktatás, szoktatás és gyakorlás utján eszközölhető. Érjen el azonban az intézet szellemi tekintetben valamely növendékkel rövidebb vagy hosszabb idő alatt a legszebb reményekre jogositó sikert is, feladatát ezzel a növendékkel szemben csak egyoldalulag, félig oldotta meg, egészben pedig akkor, ha a szellemi sikert anyagi oldalról is kellőképpen biztositotta, azaz: ha az iskolázáson kivül a növendék valamely foglalkozást is elsajátitott még az intézetben annyira, hogy ez által tisztességes megélhetése biztositva van. Mig ez elérve nincs, addig a növendék nem alkalmas, éretlen az intézetből való kihelyezésre vagy elbocsátásra; s ha ennek daczára még is kiengedtetik, akkor a nagy fáradsággal elért legszebb siker is koczkára van téve, mert ez esetben a kihelyezés — a mint a tapasztalat igazolja — ritkán üt ki kedvezően. Ahhoz azonban, hogy a növendék az intézetben valamely foglalkozást annyira elsajátitson, hogy abból mint közönséges munkás, vagy mint iparossegéd megélhessen, avagy hogy mint hasznavehető tanoncz valamely iparosnál rövidebb felszabaditási időre felvétessék, az intézeti viszonyok közt 3—4 évi idő szükséges, nem csak azért, mivel ehhez más körülmények közt is 2—3 év kell, hanem mivel az intézeti növendékeket befogadásuk után előbb munkához szoktatni, a munkanemek iránt való hajlamukat kipuhatolni, velük egy vagy más irányban kisérletezni kell, mielőtt határozott munkára foghatók, a mibe pedig néha egy év, sőt még ennél jóval több idő is szokott eltelni. Az iskolázások és a sokféle napirenden lévő intézeti foglalkozások is naponta több időt vesznek igénybe: ezek mind késleltetik az életpályául kitüzött munkabeli foglalkozás gyorsabb elsajátitását.

Akár birói itélet, akár pedig kérelem alapján történt légyen tehát a felvétel, sikerre csak azon növendékeknél lehet számitani, a kik legalább 3—4 évig tarthatók az intézet és ennek kötelékében. Ennyi idő szükséges egyrészt az ifju egyének lelki és testi kiképzéséhez; másrészt pedig ez idő alatt foganatositható a kisérletképpen való kihelyezési eljárás, a mely pedig az erkölcsi javulás biztositására hathatós eszköznek s a siker próbakövének is bizonyult. A feltételes, vagyis kisérletképpen való kihelyezési eljárásnak a javitóintézeteknél oly nagy horderejü fontosságot tulajdonitok, hogy szükségesnek tartanám határozatilag kimondatni, miszerint *minden növendék intézeti idejének lejárta előtt kisérletképpen, feltételesen, legalább fél évre kihelyezendő az intézetből*, akár a szüleihez, akár pedig munkaadóhoz történjék a kibocsátás, azért, hogy az intézeti kötelék korláta közt szoktattassék a társadalmi élethez, s ne feltétlenül dobassék abba vissza.

Hogy a felsorolt követelményeknek mennyire nem felel meg a fenálló felvételi rendszer, az az aszódi javitóintézet ismertetését tárgyaló füzetkéből is kitünik, a hol kimutattam, hogy az intézet életbeléptetésétől az 1890. év végéig elbocsátott 158 növendék közül: félévet és ezen alul 10 növendék, másfél évet és ezen alul 12 növendék, két évet és ezen alul 20 növendék, két és félévet és ezen alul 46 növendék: összesen 88 növendék, tehát több mint fele, töltött kényszer helyzet következtében olyan rövid időt az intézetben, a mely a nevelés és javitási müveletre elégséges nem lehet.

Beigazoltnak tekintem ezek után: hogy a javitóintézeteink népességének legnagyobb része, nem odavaló, alkalmatlan elemekből áll, s hogy addig, mig ezen beteges állapoton segitve, czélszerübben és gyökeresen változtatva nem lesz, az intézet czéljának és rendeltetésének meg nem felelhet; a reá forditott fáradság és anyagi áldozat nagyrészben kárbaveszett marad.

Hogy ez sokáig igy ne maradjon, büntetőtörvénykönyveinknek a javitóintézetet érintő pontjai, valamint az intézeti alapszabályoknak a felvételt körüliró határozmányai mielőbb akként módositandók, hogy a javitóintézetből minden nem odatartozó, alkalmatlan elem kiküszöbölve legyen.

Büntetőtörvénykönyvünk szabványai közül tudvalevőleg egyedül az 1878: V. tcz. 84. §-a az, a mely birói itélet alapján szolgáltat voltaképpeni alkalmas elemeket az intézetnek; egyéb pontozataiban a törvény csak mellékesen érinti a javitóintézetet, s csak mintegy alkalmas eszköz: egy arra való letartóztatási hely hiányában látszik felhasználni börtön vagy fogházul ifju egyének számára a javitóintézetet. Minthogy pedig a tapasztalat ma már igazolta, hogy a javitóintézet ifju elitélt *bünösök* letartóztatási helyéül szolgálni sem büntetőjogi, sem pedig börtönügyi szempontból nem alkalmas, ha pedig erre is szolgál, akkor egyik feladatának sem képes megfelelni; minthogy azonban az ifju rabokat a rendes börtönökbe helyezni szintén nem tanácsos: ennélfogva — szerény véleményem szerint — leghelyesebben akként volna ez ügy megoldandó, hogy *az elitélt ifju bünösök számára*, ugyancsak *az 1878: V. tcz. 27. §-a alapján egy egészen külön intézet létesittetnék*. E czélra a közel kilátásba helyezett felállitandó javitóintézetek egy vagy másika volna — idővel a szükséghez képest kellő számban — felállitandó. Nem szükséges, hogy ez intézetnek éppen a *börtön* vagy «*fogház*» czim és jelleg adassék, s ez által lakóinak érdemesebb része is a nagy közönség előtt megbélyegeztessék, hanem más, pl. «*másodfoku javitóintézet*» czimet is viselhetne. Szervezetre nézve azonban olyannak kellene lenni ez uj intézetnek, hogy a büntetés itt végrehajtható legyen, a büntetés érezhető

*

legyen; e mellett pedig a fősuly a nevelésre s az erkölcsi megjavitásra volna fektetendő ép ugy, mint a javitóintézetekben. A hosszabb időre elitéltek itt is ép ugy iskolázhatók, s valamely hasznos munkabeli foglalkozásra ép ugy oktathatók, akár csak a javitóintézetekben. Ha pedig azok valamelyike kiváló jó magaviseletet tanusitana itt, s e mellett hátralevő büntetési ideje is még elegendő volna: ez esetben jutalmazásul, s netalán a javitási siker nagyobb biztositása okául (— per analogiam: közvetitő intézet —) törvényszabta módon az eredeti javitóintézetbe is volna onnan szállitható, a mely eljárás ezen uj intézet lakóira nézve aligha jó hatás nélkül maradna; felkeltené és ápolná köztük a nemes versenyt és ambitiót, a javitóintézetnek pedig hátrányára semmi tekintetben sem szolgálna.

A felhozott eszmének megvalósitására büntetőtörvényünk idevonatkozó pontozatain nem kellene nagyobb változtatást eszközölni, mint azt, hogy az 1878: V. tcz. 86 §. szövege oda módosittatnék, hogy *az előzetes szakasz szerint büntetendő egyének szabadságvesztési büntetésüket az ifju foglyok számára rendelt intézetben töltendik.* A 42. §. második pontjának ama passusa, a mely szerint a biróság kimondhatja, hogy a 6 havi magánelzárás helyett az ifju foglyok javitóintézetbe szállittassanak, egyszerüen törlendő volna, miután ennek olyan értelmezése, hogy a beszállitás «*a 6 hónapi magánelzárás idejére*» történjék, inpractikus eljárás, s azért alkalmazásba még nem is vétetett; ama másik, s gyakran alkalmazott értelmezés pedig, hogy «*magánelzárás helyett az egész büntetés időtartamára*» szóljon a javitóintézetbe való szállitás, ugy büntetőjogi mint javitóintézeti szempontból helytelen és czélszerütlen. Az 1879: XL. tcz. 65. és 66. §-ai, a melyek szerint a csavargó és kolduló gyermek egy évre javitóintézetbe szállitandó, változtatnék meg ugy, hogy ezek 20, illetve 21 éves korukig legyenek az intézetben tarthatók. Csak igy volna remélhető, hogy ezeket a csavargásról leszoktatni, s hasznos polgárokká nevelni lehetne. Azon ifju egyének pedig, a kikre a 19. és 32. §-ok szabványai alkalmaztatnak, ama felállitandó ujabb karakterü intézetbe volnának helyezendők.

Önként következik ezután, hogy a javitóintézet számára fenálló alapszabályok azon pontozatai, a melyek a felvételt határozzák meg, szintén módositani szükséges akként, hogy többé se itélet, sem pedig kérelem alapján oly egyének a jelenlegi szervezetü javitóintézetbe fel ne vétessenek, a kik koruk, vagy egyéb oknál fogva alkalmatlanok. A 12—16 éves kor, a melyet különben büntetőtörvényünk is kijelöl, általában legalkalmasabb idő a felvételre, minél fogva kérelem alapján is csak ilyen koru ifju egyének vétessenek fel oly kikötéssel, hogy 20, illetve 21 éves korukig tartassanak az intézetben vagy annak kötelékében; a 12-ik évet be nem töltött gyermekek ne vétessenek fel az intézetbe. A szülék vagy gyámok által kiállitandó kötelező nyilatkozatban ne foglaltassék az, hogy a befogadásra ajánlott egyént *legalább két évig*, hanem hogy *ennek 20, illetve 21 éves koráig* fogja az intézetben hagyni; az elbocsátás időpontjának meghatározása, *valamint a nevelési eljárás* is bizassék feltétlenül az intézeti igazgatóság belátására. Ennek kikötése a kötelező nyilatkozatban azért is szükséges, hogy az igazgatóság a szülők oktalan zaklatásaitól ment legyen, s a növendék nevelésében szabad keze maradjon.

Az intézetből való végleges elbocsátás, avagy a kötelék végső idejét a 20-dik évről a 21-dik éves korra tenni ma az időközben változott véderőtörvény következtében azért szükséges, hogy oly esetben, a mikor a növendék akár állandó rosszabb magaviselet avagy egyéb oknál fogva az ideig az intézetből ki nem volna helyezhető, katonai kötelezettségének beálltával a hadsereghez legyen esetleg, egyenesen az intézetből beadható a végre is, hogy itt további szigoru rend és fegyelem alá kerüljön.

Ha büntetőtörvényeink, valamint az intézeti alapszabályok érintett pontozatai ilyenképen módositva lesznek; ha ekként a javitóintézetből minden oda nem tartozó alkalmatlan elem eltávolitva lesz, s a voltaképpeni ifju foglyok megfelelőbb más intézetben nyernek elhelyezést: akkor fog az ifju bünösök mindegyike a megfelelő intézetben megfelelő módon neveltetni, javittatni s ha kell, a büntetés sulyát is érezni; a nagy közönség nem téveszti vagy nem keveri majd össze a rabokat a javitóintézeti növendékekkel, nem fogja ezeket tréfásan «fegyenczjelölteknek» nevezni, s a bizalom fokozódni fog a javitóintézetek irányában annál jobban, minél több eléggé képzett és erkölcsileg javult ifju egyént fog a társadalomnak visszaadni.

Közvetlenül jelen munkálatom befejezésekor vettem tudomást a hirlapok utján arról, hogy az igazságügyi miniszter törvényjavaslatot nyujtott be ily czimen: «II. Törvényjavaslat a büntetésekről és vétségekről szóló büntető-törvénykönyv (1878: V. tcz.) és a kihágásokról szóló büntető-törvénykönyv (1879: XL. tcz.) módositásáról».

Nem mulaszthatom el ezen törvényjavaslatra szerény észrevételemet — bárha igen röviden — megtenni, annál is is inkább, mivel ezen javaslat, a mellett, hogy az előadottakat még jobban megerősiti, az 1878: V. tcz. 42. §-ának módositásával a javitóintézet benépesitése körül az eddigi eljárásnál czélszerübb intézkedést tartalmaz, s a javitóintézet ebbeli baját orvosolni látszik.

A törvényjavaslat 1. §-ában a fenálló 42. §-t — tehát azt, a mely körül eddig a büntető itélet alapján befogadott intézeti növendékek nagyon is kifogásolható felvétele fordult meg — akként módositja, hogy:

1. a fenálló 42. §. második pontjának szövegében előforduló «*magánelzárás helyett*» ki ételt «*kiszabott fogházbüntetés helyett*»-re változtatja;

2. ugyanezen §. végéhez toldalékul a következő határozatot adja:

«A *fogház helyett* javitóintézetbe szállitott fiatal egyének addig maradnak az intézetben, mig javulásuknak biztos jeleit nem adják.»

«Elbocsátásuk tárgyában a felügyelő-bizottság meghallgatása után az igazságügyminiszter határoz.»

«Mindazonáltal a javitóintézetben tartás nem lehet rövidebb, mint az itéletben kiszabott fogházbüntetés és nem terjedhet tul az elitélt életkorának huszadik évén.»

A 42. §-nak ilyetén módositásával a büntető-biróság csak a «*fogházra*» itélt ifju egyéneknél, tehát a 85. §. 3., illetve 4. pontja alapján mondhatja ki a javitóintézetbe való szállitást, az ugyanezen §. 1. és 2. pontját érintő esetekben pedig a beutalás kizártnak látszik. Ezeknek czélszerü letartóztatási intézetbe való elhelyezéséről a törvényjavaslatban intézkedve nincs.

A *börtönbüntetésre* itélt 12—16 éves kor közt levő ifju egyének száma pedig nem kicsinyelhető, s ezek részére egy *külön, kizárólag ifju elitéltek számára rendelt intézetnek* mielőbbi felállitását ezek után még inkább szükségesnek tartom, mert nem képzelhető, hogy a törvényhozás s a társadalom közönbösen nézze azt, hogy az ilyen ifjak a rendes börtönök lakóinak légkörében erkölcsileg még mélyebben sülyedjenek, holott helyesebb rendszer mellett közülök sokan a társadalomnak még hasznos tagjaivá volnának nevelhetők.

De magára a jelenlegi szervezetü javitóintézetre nézve sem látok abban valami előnyt háramlani, hogy a fogházbüntetésre itélt ilyen ifju egyének eme törvényjavaslat szerint szállitódnak az intézetbe. Előnyös ugyan azon határozat, hogy 20 éves korukig az intézetben visszatarthatók, a menynyiben 4 vagy több év alatt a nevelés és megjavitás eszközölhető; de azért ezek még is csak elitéltek, s nemcsak jogilag, de a nagy közönség szemében is magukon viselik a büntetőbirósági itélet meggyalázó bélyegét. Ezt beviszik a

javitóintézetbe, hozzákenik ennek festékét a többi növendékekre, daczára minden humanus és jóakarattal telt intézeti szervezetnek. Igy pedig sem a növendékek kölcsönös, sem pedig a nagy közönség bizalmára és lelkes részvételére számitani nem igen lehet.

Mindezeknél fogva azi dézett törvényjavaslatot a javitóintézetek czélszerübb benépesitésére nézve nagyon is minutiosus, palliativ eszköznek tekintem, minélfogva előadott álláspontomat ezzel szemben tovább is fentartom: mert meg vagyok győződve, hogy javitóintézeteink a benépesités tekintetében gyökeres reformot igényelnek. *Gaál M. Pál.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az irni nem tudó kereskedő czégjegyzése.

A «*Jogt. Közl.*» 31. számában e tárgyban megjelent curiai határozathoz és a 32. számban dr. Balog Arnold urtól megjelent czikkhez kivánok nehány megjegyzést füzni.

Ezen határozat bejegyezni rendelte egy kereskedő czégét, daczára annak, hogy az illető nemcsak az irásban általában járatlan, hanem saját nevét, illetve czégét sem tudja leirni.

Megengedem, hogy a bejegyzés megtagadása talán többrendbeli viszásságot szülne s egyszersmind az iparszabadság indirect korlátozását vonná maga után, de — szerény nézetem szerint — a bejegyzés feltétlen elrendelése, s igy ezen elvi jelentőségü præcedens megalkotása nem képezi minden kritikán felüli megoldását ezen kérdésnek, s ha a mai müveltségi viszonyok magaslatára emelkedve párhuzamba állitjuk ezeket kereskedelmi viszonyainkkal, ugy alighanem az tünik ki, hogy a Curia idézett határozata jóval több viszásságot kelt, mint keltett volna a kir. itélő tábla ez ügybeni döntése, mely az irni nem tudó kereskedő czégét csak azon feltétel alatt rendelte bejegyezni, hogy nevezett kereskedő köteles záros határidő és pénzbirság terhe alatt czégvezetőjét bejelenteni •s egyszersmind bejegyeztetni. Szerintem a kir. itélő tábla ezen döntése sokkal inkább felel meg a törvények és vonatkozó rendeleteknek, mint a Curia határozata, mert megmutatja azon utat, mely·a rideg törvényt és a méltányosságot összeköti, a mennyiben tény az, hogy a bejegyzésnek egyszerü s feltétlen visszautasitása a méltányossággal nem lett volna összeegyeztethető.

Helytelennek tartom a Curia ama felfogását, mintha a kt. 10. §-a, mely kimondja, hogy «a czég azon név ..... melyet a kereskedő aláirásul használ», nem volna szószerint magyarázandó, mivel ezen törvényszakasz elég világos s semmiféle indirect magyarázatra nem szorul. De kitünik ez a keresk. törv. készitésének alapjául szolgáló német kereskedelmi törvény 15. §-ából is, mely a mienknek megfelelően a czég fogalmát definiálva, mondja: «Die Firma eines Kaufmanns ist der Name, unter welchem er im Handel seine Geschäfte betreibt und die Unterschrift abgiebt».

Ha ezeket mi egybevetjük a kereskedelmi czégjegyzékek tárgyában a földmivelés, ipar és kereskedelmi miniszter által 1875 deczember 1-én kibocsátott rendelet 22. §-ával, ugy kétségtelen, hogy a czég bejegyzéséhez annak a biróság, esetleg közjegyző előtti aláirása nélkülözhetlen. Ezen rendelet ugyanis utasitja a czégbejegyző hatóságot, hogy a bejegyzést rendelő végzésben figyelmeztesse az illetőket, hogy üzletbeli aláirásaikat mindenkor a czégjegyzéssel azonos alakban teljesitsék; ha pedig aláirás nem létezik, ugy ezt ezen nem létező alakban semmi esetre folytatólag alkalmazni nem lehet. — Ez pedig egy igen fontos momentum, mivel különben teljesen illusoriussá válik a czégjegyzés egyik czélja.

Nagy tévedésben vannak ugyanis mindazok, kik azt hiszik, hogy a czégjegyzés egyedüli czélja, hogy az illető ama jogokban és kedvezményekben részesüljön, melyek a bejegyzett kereskedőt megilletik, mert eltekintve attól, hogy a bejegyzés a kereskedőre egyszersmind kötelességeket is ró, a czégjegyzésnek főczélja, hogy a nyilvános czégjegyzőhivatalban bárki az illető czég aláirását megtekinthesse, annak valódiságáról meggyőződést szerezhessen s igy a kereskedelmi forgalom biztonságát nagymértékben előmozditsa. Ugyanezen czélra szolgálnak a törvényszék által hitelesitett alakban kiadott czimpéldányok is, melyek a bejegyzett czég aláirását mindazon nyelveken tartalmazzák, mely nyelveken a czég bejegyezve létezik s egyszersmind mindazok aláirását, kik a czéget jegyezni jogositva vannak.

Minden intézkedés illusorius lesz, mihelyt kimondatik, hogy a bejegyzéshez a czég aláirása nem feltétlenül szükséges, mivel ezen előfeltételek az irni nem tudó kereskedő által nem is teljesithetők. Megengedem, hogy a törvény ezen rendelkezésétől a czég bejegyzése alkalmával el lehet tekinteni, de okvetlenül szükséges, hogy a czégnek állandóan kézjegy általi jegyzése megakadályoztassék; mig ugyanis az első t. i. a czégbejegyzés egyszer s mindenkorra történik, és hivatalosan hitelesitve levén, az arra alapitott további lépések elég garantiával birnak, addig a további kereskedelmi forgalomban ezt megengedhetőnek nem tartom.

E tekintetben elég szerencsés modus vivendit képez a kir. itélő tábla határozata, mely megengedi, hogy az irni nem tudó kereskedő kézjegye alapján annak czége bejegyeztethessék, de nem tartja ezzel szemben a forgalom biztonsága érdekében megengedhetőnek, hogy a bejegyzett kereskedő czégét továbbra is kézjegyével jegyezze, hanem megkivánja, hogy egy czégvezető jegyeztessék be, a ki ezen kézjegy utjáni bejegyzés alapján jegyezze kötelezőleg a czéget. Ez pedig feltétlenül szükséges a kereskedelmi életben, melyet éppen az ügyletek nagy száma és a forgalom gyorsasága jellemeznek. Hova jutnánk, ha minden egyes ügylet megkötéséhez a ppts. 167. §., illetve a kt. 313. §. második bekezdésének követelményéhez képest előbb két előttemező, irni tudó tanut, illetve névirót kellene keresni. Ez mindenekelőtt a forgalom gyorsaságára, másodsorban a biztonságra volna káros hatással, mert éppen mi, jogászok, tudjuk, hogy a távol lakó tanuk felkutatása, az illetékes biróság utján való megidézése és kihallgatása, mily költségekkel jár, mennyire nehézkes és lassitólag hat a per menetére. De most mily nehéz azt a bizonyos Tóth Istvánt felkeresni H.-M.-Vásárhelyen, hol nem kevesebb, mint 40—50 hasonnevü polgár lakik, ki előttemező tanuként szerepelt egy budapesti és egy h.-m.-vásárhelyi kereskedő közt létrejött ügyleti szerződésnél, melyben a budapesti hivatkozik reá tanura, a ki akkor először és utoljára látta életében, vagy talán soha nem is látta, a mi a távollevők közt kötött ügyleteknél nem is történhetik másként. Hogy pedig a kereskedelmi ügyleteknek alig számba vehető százalékát képezik a helyi ügyletek és épen a distanz ügyletek képezik tulnyomó zömét a kereskedelmi forgalomnak, azt felesleges bővebben fejtegetni.

Dr. Balog ur azt mondja vonatkozó czikkében, hogy igen visszás állapot keletkeznék, ha a nevét aláirni nem tudó kereskedő bejegyzése megtagadtatnék. Igaz ugyan, hogy a kt. 16. §-a minden kereskedőt czégének bejegyzésére kötelez, s igy a mennyiben az illető az előirt követelményeknek megfelelni képtelen, a czégének bejegyzése megtagadtatik s igy kereskedő sem lehet; de örömmel constatálhatjuk, hogy manapság nálunk alig található ember, ki kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik és irni nem tudna. Annál szórványosabban létezik olyan, ki a kisipar körét tulhaladó üzlettel bir, s nemcsak az irásban általában járatlan, hanem saját nevét sem volna képes aláirni. Felesleges ezt statisztikai adatokkal támogatni, hisz elég bizonyitékot szolgáltat a concrét példa, hogy ez az első eset az 1875. évi XXXVII. tcz. életbelépte óta, a mi közel 17 évvel ezelőtt történt és ezen idő alatt sem Magyar-, sem Horvátországban — hol 1880 január 1-én

lépett hatályba — nem fordult elő eset, hogy egy nevét irni nem tudó kereskedő czégbejegyzésért folyamodott volna, s igy joggal feltételezhető, hogy most, midőn a század vége felé a müveltségi viszonyok rohamosan fejlődnek s jóval kedvezőbbek, mint a 70-es években voltak, midőn már a kis paraszt fiuk részére is tanyai iskolákat állitanak fel, még kevésbé fog hasonló eset előfordulni.

Concedálom továbbá, hogy a kir. itélő tábla által megalkotott expediens, t. i. a czégvezető rendelésének kötelezettsége, nem oldja meg teljesen megnyugtatóan a kérdést, de mindenesetre sokkal közelebb áll ahoz, mint a Curia ez ügybeni döntése. Mert ugyan melyik biró fogja nyugodt lelkiismerettel vétkesnek mondani a nevét aláirni nem tudó vagyonbukott kereskedőt a Btk. 414. §. 4. és a 416. §. 3., 4. pontjaiban körülirt büntetendő cselekményekben, ha vádlott azzal védekezik, hogy hiszen a czégbejegyző hatóság tudta, hogy ő könyvek vezetésére képtelen, hogy ő az irásban járatlan s mégis bejegyezte őt, reá róván oly kötelességeket, melyeknek eleget tenni képtelen? De igenis segitve lesz ezen az akadályon is, ha felelős czégvezető bejelentésére köteleztetik és ez utóbbi a Btk. 417. §. alá soroztatik.

Ha pedig oly csekély terjedelmü a kereskedelmi üzlet, hogy egy felelős czégvezetőnek, ki egyszersmind a főnök tudatlansága folytán a rendes teendőin kivül a könyvvezetést, levelezést s egyéb irodai dolgokat is elintézni hivatva volna, elegendő munkája nem akad, s igy alkalmazása felesleges, akkor azon üzlet nem is tartozik azok közé, melyekre kt. 16. §-a a czégbejegyzési kötelezettséget előirja, hanem az a kisipar körébe tartozik.

Igaz ugyan, hogy annak elbirálása, vajon a bejegyzésért folyamodó kereskedő üzlete meghaladja-e a kisipar körét, nem tartozik a bejegyző hatóság hatáskörébe, mivel a kisiparos is jogositva van czégét bejegyeztetni, csak nem kötelezhető arra, s egyedül a kufárok és házalók vannak feltétlenül kizárva; de akkor, midőn a bíróság csupán méltányossági szempontokból a törvény világos rendelkezése alól kivételt engedélyez, akkor joggal megkövetelheti, hogy a törvény egyéb rendelkezései alól kibuvni törekedőt ebben megakadályozza s őt kötelessége teljesitésére, könyvvezetés és mérlegkészitésre stb. szorithassa.

Felhozhatnék igen sok példát annak illustrálására, hogy a mai viszonyok közt teljesen felesleges egy oly præcedens, mely a kereskedelmi forgalomnak semmi esetre előnyére, hanem igenis nagy hátrányára szolgál, s főleg kiszámithatlan kárt okozhat a kereskedelmi forgalom gyorsasága és biztonságában, nem is szólva arról, hogy mily leküzdhetlen akadályok állanak elő a kereskedelmi forgalomban manapság alig nélkülözhető váltóügyleteknél. A mai viszonyok közt büszkén mondhatjuk, hogy aligha lesz alkalom és szükség, hogy akár a Curia, akár az elsőfoku czégjegyzési hatóság hasonló ügyben itélkezzen. *Dr. S. Zs.*

A Loi Bérenger alkalmazása.[1]

A Loi Bérenger alkalmazása körül a franczia joggyakorlatban mind több és több kételyek s controversiák merülnek fel. A törvény világosan azt rendeli, hogy az ebbeli itélkezésnél «*dicision motivée*» szükségeltetik. Innen az a kérdés merült fel, hogy az *indokok* a jog vagy tény kifolyásai legyenek-e. Tulsulyra azon vélemény látszik felülemelkedettnek: hogy a *jogi indokok elégségesek*. Mert a törvényi kellékek létezvén, a biró teljhatalmilag (souverain) mérlegelheti a büntetési felfüggesztés alkalmazhatását; tehát nem szükséges, hogy azt a tények által is indokolja. Ezen birói fenhatósággal ellentétes itélet-formulázások tehát a franczia joggyakorlatban nem találnak helyeslésre, pl. ez: «tekintve, hogy a vádlott még nem volt elitélve börtönre (vagy sulyosabb büntetésre) köztörvényi büntettért vagy vétségért: il y a lieu d'ordonner le sursis». Nem helyeseltetik ez, miután a biró tévedését jelzi birói jogköre iránt. Helyesnek csak a következő formulázás találtatik: «Le tribunal estime qu'il y a lieu de lui accorder — vagy «croit devoir lui accorder le sursis».

Nem is volt még a lefolyt első évben megsemmisitésnek kitéve oly végleges itélet, mely csupán a «droit» indokaira támaszkodott. Az azonban viszont elismertetik, hogy hasznos és czélszerü, hogy az első biró a tényállás támpontjait előadja, ha azokra a felsőbb bíróság figyelmét felhivni szükségesnek találná — biztositandó itéletét az ügyészség kritikája ellen.

Ezen iránynak felel meg az is, hogy habár a törvényi, jogi indokolás — a törvényes feltételek létezése mellett, melyek annak alkalmazását megengedik — elégséges is a felfüggesztés kimondására: az még sem engedhető meg — a franczia jogászok szerint — hogy az oly itélet akkép formuláztassék, mintha azok létezésének *kötelező*, szükségképi kifolyása lenne a felfüggesztés elhatározása. Az ekkép szerkesztett itéleteket a *lyoni feltörvényszék* megváltoztatta *(1891. évi julius 13.)*, mert «qu'il ne suffit pas pour que cette mesure d'indulgence soit ordonnée, — que la personne poursuivie n'ait jamais été condamnée; que cela résulte des travaux préparatoires et même du texte de la loi».

A törvény I. czikkének ugyanis a következők a szavai: «En cas de condamnation à l'imprissonnement ou à l'amende les cours ou tribunaux *peuvent ordonner* qu'il sera sursis à l'execution de la peine».

Ezen törvényczikknek most idézett következő szavai «condamnation à l'einprissonement *ou* l'amende — à l'execution de la *peine*» — ismét ujabb kételyekre szolgáltattak okot. Kérdésessé vált, hogy akkor, midőn a biró egy itéletben, egyben börtönt s pénzbüntetést itél vádlottra, a büntetés felfüggesztése csak az egyik büntetés-nemre alkalmaztassék-e, avagy köteles-e a biró azt kiterjeszteni mindkettőre vagy absolute egészen elhagyni?

A franczia jurisprudence az előbbi mellett nyilatkozott s ez látszik elfogadottnak. Érvelésük szerint a «la peine» nem jelzi a penalitás összegét, tehát vonatkozik az első szóra, mely a másiktól *ou* szócskával van elválasztva.

A *trivesi* törvényszék a büntetés felfüggesztésének alkalmazásánál 1891. okt. 16. kelt itéletében azon indokkal élt: «Qui peut le plus, peut le moins». A franczia jogászok általában a büntetés végrehajtásának felfüggesztését kedvezménynek tekintik, melyet a biró belátása szerint megadhat, vagy megtagadhat.

Végre az 1891. évi franczia törvény alkalmazásánál, kapcsolatosan azon kérdéssel: a *sursis egyenlő hatályu-e a felmentéssel?* az a kétely is felmerült, hogy a sursis törvényileg, önmagától — de pleine droit — megszünteti-e a *preventiv detentiót?* — Ha csak pénzbüntetésről, vagy rendőri letartóztatásról van szó — akkor aziránt kétség nem lehet; mert akkor sursis nélkül is elmarad. A kételyek tehát csak a vétségi fogság körül foroghatnak.

A *chamberi* főtörvényszék *(1891 jun. 14.)* tagadólag határozott, azon következtetéssel, hogy az elitéltnek külön kell folyamodnia az előleges letartóztatás megszüntetéseért a bünvádi perrend értelmében, ha nem akar fogságban maradni ügye végelintézéseig. Abból indult ki a főtörvényszék, hogy a *sursis* nem felmentés. Mert ha vádlott az első forumon felmentetik és szabadon bocsáttatik, ennek oka az ártatlanságának bebizonyitása vagy legalább præsumtiója, mi azonban a kérdéses esetekben fen nem forog.

Az ellennézetüek, már az első, a felfüggesztést kimondó itélettől kezdve követelvén a szabadon bocsáttatást, — hivatkoznak az ujabb franczia törvényhozás szellemére, mely az 1863. és 1865-ki perrend-reformokban nyilvánul, melyek

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 32. számban.

a végitéletig terjedő, ideiglenes szabadon bocsáttatás elvét érvényesitik. A relaxatio hypothesise a törvényszéki nézet győzelme az ügyészség szigora felett. Azon nézet erőssége épp oly határozott a felfüggesztési itéletnél, mint a felmentésnél. Miért tagadtathatnék meg tehát azoktól az ideiglenes elbocsátás, a mi a relaxatorius itéletekhez kapcsoltatik.

Dr. Szokolay István.

Különfélék.

— **Az ügyvédi kérdéshez.** A «*Jogtudományi Közlöny*» 33. számának élén különös figyelemmel olvastam dr. Kenedi Géza kartársamnak az ügyvédi rendtartás revisiójáról irt vezérczikkét. Különös fontosságot tulajdonitok ennek a czikknek, egyrészt azért, mert dr. Kenedi t. kartársam irta, másrészt azért, mert a «*Jogtudományi Közlöny*» élén jelent meg.

Miután e lap mult heti számában kifejtettem, hogy én a fegyelmi jog kérdését tartom a «legnagyobb kérdésnek», erről a kérdésről többet nem szólok.

Dr. Kenedi t. kartársam azt mondja, hogy a *tulnépesedés* az ügyvédség *legnagyobb kérdése* s hogy ez a kérdés vár az ügyvédi rendtartás reformjával a leggyökeresebb megoldásra.

Ehez a nézethez szó fér. Kétségtelen, hogy az a nagy tódulás, a melylyel az ifjuság az ügyvédi pályát ellepte, jelentékeny bajoknak lett forrásává. De ezt a tulnépesedést minden nem közvetlen materialis productióra irányuló u. n. «tudományos» pálya sinyli, és pedig nem egyedül Magyarországon. Közép-Európa minden államában jelentékeny társadalmi és közgazdasági bajokat szült azon körülmény, hogy az ügyvédi, orvosi, tanári, stb. pályára (Poroszországban meg éppen a papi pályára is) olyan mértékben tódult az egyetemi ifjuság, hogy annak egy része pályáján meg nem élhet és veszedelmes értelmi proletariatussá fejlődik.

Csak akkor lehet egy kérdést jól megoldani, ha azt helyesen és lehetőleg *általánosan* állitottuk fel.

Ha már most az ügyvédi tulnépesedés kérdését igy generalisáltuk, akkor látjuk, hogy az a kérdés olyan mélyen gyökeredzik a mi kapitalistikus társadalmunk rendszerében, hogy azt olyan, a társadalomhoz képest csekély körü intézkedéssel, a milyen az ügyvédi rendtartás revisiója Magyarországon, mint kérdést megoldani, mint bajt elháritani nem lehet. Hogy nem lehet, az Kenedi t. kartársam czikkéből is kilátszik. Mert ebben a czikkben ő sem mutatott rá egyetlen egy olyan intézkedésre sem, a mely a kérdést megoldaná, vagy legalább a megoldáshoz tényleg közelebb vinné. Javasolta ugyan t. kartársam, *a joggyakorlat* és *a qualificatio* átalakitását, illetőleg fejlesztését, de ezen két intézkedés közül, bár önmagában véve mind a kettő szükséges volna, egyik sem csökkentené a tulnépesedést. A qualificatiót fokozni kell, mert az az ügyvédség értelmi erejét, és ez által erkölcsi erejét fokozza; de a tulnépesedésen keveset változtat. A franczia ügyvédség, talán a legnagyobb tudományos qualificatióval bir, de azért van benne akkora proletariatus, mint nálunk.

T. kartársamnak a gyakorlat tárgyában tett inditványait, kivált a mi a *junctimot* illeti, nagyon kivánatosaknak tartom, de a tulnépesedésen az sem fog segiteni, ha a törvényhozás a joggyakorlati időt meghosszabbitaná. Világos példa erre Ausztria. Ha pedig a gyakorlati idő meghosszabbitását olyan czélból, és *abban a mértékben* vinnők keresztül, hogy az ügyvédi karba belépők elé nehezen legyőzhető akadályt állitsunk, akkor ennek az intézkedésnek hatása olyanféle lenne, mint a numerus claususé: a nagy proletariatust talán az ügyvédség keretéből távol tudná tartani, de nem tartaná távol a jogélettől, és az abba való behatástól. Sorompót állitana az ügyvédi állás elé, de nem tudna hatással lenni azokra, a kik ezen a sorompón *kivül* maradtak, s a kik a társadalomnak több bajt okoznának, mintha a sorompón *belül* lennének.

De van egy vonatkozása a tulnépesedés kérdésének, a melylyel komolyan foglalkozni kell. És ez az, hogy a tultömött ügyvédi karba könnyen férkőzhetnek be olyan elemek is, a melyek oda nem valók. Ezeket kell távol tartani az ügyvédségtől. Távoltartásukra és ha kell, kiszoritásukra különösen alkalmas az ügyvédi fegyelmi eljárás olyan ujjászervezése, a minőről e lap mult heti számában szólottam, a melynek szükséges voltát, habár csak második sorban is, dr. Kenedi t. kartársam is hangoztatta. *Dr. B. S.*

Ugyanezen tárgyra vonatkozólag a fiatal ügyvédi nemzedék köréből a következő sorokat vettük:

A ki törvényhozási alkotásokat az abból egyesekre vagy többekre háruló anyagi haszon szerint itéli meg, az nem itélheti meg azokat helyesen. Egy törvényben nyilatkozó szellem, az azt vezérlő alapgondolat adja meg a törvénynek mély hatását, ezen épülnek fel a későbbi alkotások, melyek az anyagi helyzetet is emelik. Az előttünk fekvő uj javaslatot mint ilyet üdvözöljük a kritikai keserüség minden mellék-ize nélkül, mint olyan javaslatot, mely évek hosszu sora után először a legnyiltabb őszinteséggel, a legliberalisabb felfogással proclamálja, hogy az ügyvédi kar javának előmozditása állami érdek, hogy az erős autonomiával biró tisztességes ügyvédi kar, az egészséges igazságszolgáltatás egyik főtényezője, hosszu idő után az első nagyobb alkotás, mely emelni akarja az ügyvédi kar tekintélyét és erejét.

Szakit azzal az elavult elvvel, hogy az igazságszolgáltatást az ügyvédi kar ellenére kell reformálni, mintha ez ballastja és megakadályozója volna minden fejlődésnek.

A javaslat azon intézkedése, hogy a kamara minden hónapban értekezletet tart, melyen a fiatal erők közremüködése igénybe vétessék, ujjmutatás a jelenlegi avitikus rendszer felhagyására, reámutatás arra, hogy a kamara minden tagjának együttmüködésével, ki kell indulnia egy életerős mozgalomnak az ügyvédi kamarákból, helyreállitva a folytonos contactust a kamara és tagjai közt. Mert, valljuk be, az eddigi kamarai élet életnek nem mondható, az eddigi kamara egy camera obscura; lefényképeződik évenkint egyszer kicsinyben a kamarai tagok vágya, törekvése, egy holt fényképen, az évi jelentésben.

Egyes urak senatusa az, s nem az összesség képviselete, s inkább egyesek éléskamarája.

Őszinte köszönettel kell vennünk a reámutatást eme tespedő életre, s a törvényhozási felhivást egy élénk életre, melynek gyümölcseit a kamara szellemi emelkedése fogja megteremni.

A fegyelmi eljárás reformja rég hangoztatott óhaj, a zugirászat erélyes üldözése megbecsülhetlen vivmány. A költségpereknek a kamara elé utalása, ugy a kar anyagi jólétét, mint erkölcsi tekintélyét emeli. A visszatartási jog statuálása pedig meg fogja szüntetni azokat a sekaturákat, melyeknek az ügyvéd lépten-nyomon ki van téve, hogy a fél tetszésétől függőleg elessék munkadijától s néha tetemes készkiadásaitól.

Röviden emlitettük a czélba vett javitásokat, mert nem azok kritikáját akarjuk adni, előttünk az egész törvényjavaslat mint liberalis alkotás áll. *Dr. Szakolczay Árpád.*

— **A győri ügyvédgyülés.** A gyülés a tárgyalást az általunk annak idején közölt napirend 8. és 9. pontjánál kezdte meg, miután ezeknek megvitatása kihat a többi kérdésekre.

Krausz Miksa győri ügyvéd, előadó szólalt föl. Hosszabb megokolás után a következő határozati javaslatot terjesztette az értekezlet elé:

1. Az értekezlet mondja ki, hogy hajlandó ugyan minél többször, sőt ha lehet, évenkint ilyen ügyvédi gyülés egybehivása által tömörülni és sérelmeiről, óhajairól értekezni;

2. azonban a jelen értekezletnek határozatai, mint a magyar ügyvédi kamarák többségének határozatai, a véglegesség jellegével birnak.

3. Ezekből kifolyólag ma csakis ama kérdések fölött

határozzunk, melyeknek gyakorlati megoldása fontos, sürgős és czélirányos; a többiek vétessenek le a napirendről és tüzessenek ki egy uj értekezlet napirendjére.

4. A hozott határozatok tárgyában pedig választassék egy szerkesztő-bizottság, hogy esetleg a jegyzőkönyv mellékelésével a képviselőháznak és az igazságügyminiszternek, memorandum alakjában átnyujtsa, a kar sérelmeinek jogos hangsulyozása mellett.

5. A memorandum közöltessék az összes hazai kamarákkal a mozgalomnak saját körükben való folytatása végett.

Mike Károly komáromi ügyvéd az előadóval szemben a következő határozati javaslatot nyujtja be:

«Mondja ki az értekezlet, hogy az általa sürgősnek talált igazságszolgáltatási reformokat kijelöli s azoknak törvényerőre juttatása czéljából országos congressust hi össze, mely hivatva lesz kijelölni azt a további utat, mely az ügyvédi érdekeknek a jó igazságszolgáltatással karöltve járó fejlesztésére és tökéletesbitésére vezet.»

Varga Lajos, Tauber Károly, Kornis Géza, Szigethy Antal, Fischer Lajos dr., Leszlényi Imre dr., Lövenfeld és Nagy Lajos dr. ügyvédek rövid felszólalásai után

Hajik István zalaegerszegi ügyvéd szólalt fel, ki határozottan ellenzi az országos congressus egybehivását, s a következő határozati javaslatot nyujtotta be:

«Az értekezlet hozzon végleges határozatot, terjeszsze azt fel a képviselőházhoz és az igazságügyminiszterhez, a határozatot pedig az egyes kamarákkal is tudassa.»

Erre nagy vita következett. Az egyik rész az országos congressus egybehivását követelte, a másik rész pedig ez utóbbi inditványhoz csatlakozott. Az elnök háromszor-négyszer is csengetett, de a heves vitázókat nem lehetett lecsendesiteni. Végül Rósa Izsó dr., a szegedi ügyvédi kamara elnökének higgadt inditványára szavazás alá bocsátották az inditványt, melyet a gyülés nagy szótöbbséggel elfogadott.

Most következett a programm 2. pontjának a tárgyalása.

A kérdés igy szól:

«Az igazságszolgáltatás érdekében mily irányban tartja az értekezlet szükségesnek az ügyvédi jogkör kiterjesztését?»

Veöreös Jenő győri ügyvéd szerint az ügyvédi jogkör nem érvényesülhet oly mérvben, mint a hogyan azt elvárhatnók. Az ügyvédi jogkör a birói mellett kicsiny s azért volna óhajtandó bizonyos esetekben törvényhozásilag kimondani a kényszeritő ügyvédi képviselet elvét.

Majdnem egy órán át folyt e pont fölött a vita. Végül Kis Jenő inditványára a gyülés egy bizottságot választott concrét javaslat tételére, másnapra részletes jelentést kivánva a bizottságtól.

Az értekezlet áttért a 7. pont tárgyalására.

Mayer Lajos dr. győri ügyvéd, előadó, veszélyes csapást látna abban, ha az ország ügyvédi karát a korlátolt létszám békóiba zárnák. A XIX. század utolsó évtizedeiben ilyenre gondolni sem szabad, mert hiszen ez reactió lenne. A *cautiót* czéltalannak tartja, mely a tehetségek igaztalan elnyomására vezethetne. Az ügyvéd által fölvett okiratok bizonyitó ereje érdekében való küzdelmet jogosnak véli, egyuttal azt is, hogy az ügyvéd legalább 5 évi gyakorlat után közjegyzői teendők végzésére följogosittassék.

Előadó fölszólalása után még többen inditványt terjesztettek az értekezlet elé, melyeket összegezve, a gyülés határozatilag kimondta, hogy:

1. A korlátolt létszám behozatalát bármely alakban a leghatározottabban mellőzni kivánja.

2. A cautio behozatalát czéltalannak tartja.

3. A közjegyzői teendőkbe avatkozni nem óhajt s azért az erre vonatkozó programmpontokat mellőzi.

II. nap. — *Korn* János dr. győri ügyvéd, a 7. pont előadója hosszabb fejtegetés után a következő javaslatot terjesztette a gyülés elé:

«A kényszeritő ügyvédi ellenjegyzés kérdésének a rendes perekre és váltóperekre vonatkozó része már is akként lévén szabályozva, hogy az ügyvédi ellenjegyzés kötelező, ezekre nézve a jelenlegi állapotot továbbra is sértetlenül kell hagynunk. A sommás perekben és telekkönyvi ügyekben azonban az irásbeli beadványokra nézve a kötelező ügyvédi ellenjegyzést törvényileg kimondandónak tartjuk».

Rózsa Izsó szegedi ügyvéd helyesli a telekkönyvi ellenjegyzés kötelező voltát, azonban a közjegyzők és községi jegyzők telekkönyvi beadványozási jogát nem kivánja érinteni. Ily értelemben módositványt nyujt be. Több felszólalás után a gyülés elfogadta előadó javaslatát, ugy Rózsa inditványának a közjegyzők jogosultságára vonatkozó részét.

A 7. kérdés *f.* pontjának ismét *Korn* János dr. az előadója, ki erre vonatkozólag a következő javaslattal járult a gyülés elé:

«A rendes és váltóperekre nézve a kötelező ügyvédi képviselet fentartásával ugyancsak a kötelező ügyvédi képviseletet törvényileg kimondandónak tartjuk a 300 frt értéket meghaladó sommás perekben s az uj sommás eljárás folytán sommás utra tartozandó birtok- és örökösödési perekben feltétlenül, egyéb sommás perekben pedig abban az esetben, a melyekben a fél vagy törvényes képviselője a bíróság előtt személyesen meg nem jelenik, hanem képviseltetni kivánja magát, meghatalmazott képviselője csak ügyvéd lehessen.»

Wottitz Károly győri ügyvéd kérte, hogy az ügyvédi képviselet tárgyai közé a csődügyeket is fölvegyék.

Erre a gyülés a javaslatot Wottitz ügyvéd módositásával egyhangulag elfogadta.

Ezután a kiküldött bizottság javaslata következett az ügyvédi jogkör kiterjesztésére vonatkozólag.

A javaslat ez:

«Az ügyvéd részére teljes hitelü magánokirat alakjában kiállitott meghatalmazás minden eljárásban és minden hatóság előtt való képviseletre följogosit».

A gyülés ezt a javaslatot egyhangulag elfogadta.

A gyülés az *ügyvédi jogkör kiterjesztésének kérdésére* vonatkozólag még a következőkben állapodott meg:

1. A fegyelmi eljárás minden nemében helye legyen az ügyvédi képviseletnek.

2. Az 1877. évi XXII. tczikk eltörlendő.

3. A bélyegtörvény revisiója égetően szükséges és az 1881. XXVI. tcz. 18. §-ának az ügyvédekre vonatkozó része hatályon kivül helyezendő.

4. Végül a tárgysorozat 3., 4. és 5. pontját leveszi a napirendről.

A kiküldött bizottságnak *az ügyvédi rendtartásra vonatkozó* javaslatának elfogadása után a gyülés szükségesnek tartja:

1. Az ügyédi kamarák tagjai számarányának kiegyenlitését.

2. Az ügyvédi kamarák önkormányzati jogának a legszélesebb alapon való szervezését, vegyes birósági felebbezési fórum képezését.

3. A fegyelmi eljárás szigoritását és egyszerüsitését.

4. A fegyelmi ügyekben az alaptalan feljelentővel szemben a költség megállapitását s az alaptalan feljelentő ellen a kamarák hivatalból kötelező vádjogát.

5. Tagdijak és bíróságok behajtásának oly módon való szabályozása, hogy a végrehajtás a kamara megkérésére közigazgatási uton történjék.

6. A tagdij behajtásának sikertelensége esetén fegyelmi eljárásnak legyen helye.

7. A képviseletből fölmerült perköltség és dijak az ügyvéd részére állapitandók meg. A megállapitott költség a fél ellenében fizetési meghagyás utján legyen érvényesithető.

8. A költség és a dijakra vonatkozólag visszatartási és elsőbbségi jog.

9. Pénzértékek és okmányok kiszolgáltatása tárgyában az ügyvédi kamarák hatáskörének kiterjesztése.

10. A per tárgyának bizonyos hányada kiköthető legyen és a kikötmény per vesztése esetén a perrendszerü bizonyitéknak legyen helye.

11. Ügyvéd ne legyen kötelezhető bizonyitási és eljárási költségek előlegezésére.

12. Kötelező dijszabás.

13. Csődtömeg és egyéb gonokság-védői kirendelések és ebből folyó dijszabások szabályozása. Végül

14. Zugirászat elleni szigoru intézkedés. Uzletszerüség fogalmának kiküszöbölése és annak szabadságvesztéssel való sujtása.

Az ügyvédek elméleti előképzése tekintetében az előadó a tudori fok eltörlését s helyette szigorubb gyakorlati vizsgálat behozatalát javasolja. A gyülés azonban Barna Izsó dr. inditványára azt az álláspontot foglalja el, hogy a tudori fok továbbra meghagyassék, azonban attól számitott 3 év legyen a gyakorlati idő, melyből Krausz inditványa szerint legalább egy és fél év ügyvédi irodában töltendő.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 35. SZ. Budapest, 1892. augusztus 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A győri határozatok. Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvédtől. — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Az alkalmi egyesülések tőzsdebirósági illetékessége. *B.* — Büntetőjogunk s a telephon. *Z. J.* — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — A szibériai egyetem. —*y* —*s.* — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1892. évi folyamának I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

A győri határozatok.

A tizenhét ügyvédi kamara győri értekezlete kevés hatással suhant végig augusztus derekán nyilvános életünkön. Még talán annyi sulya sem lesz, mint a mennyi egyáltalán a congressusoknak szokott lenni. Hogy effectiv befolyást gyakoroljon a törvényhozásra, az még kevésbé valószinü.

Ha igazságosak akarunk lenni, meg kell vallanunk, hogy az egész értekezlet, — ámbátor ügyvédségünk intelligentiája bőven képviselve volt benne, — voltaképen gyakorlati recapitulatiókkal foglalkozott. Pontozatokba állitotta azt, a miben a jogászi publicistika már jó ideje hallgatag meg volt állapodva s a mit részben az igazságügyi miniszterium törvénykészitői is elfogadtak. Azután a memorandum készitését rátömeggondnokságok és védelmek szabályozását; a zugirászat fogalmának kiterjesztését; kötelező dijszabást s végül a tudori fok után 3 évi praxist, a mi az ügyvédjelölti joggyakorlatnak körülbelül egy évi meghosszabbitásával ér föl.

Ezek jönnek majd bele a memorandumba, ugy a mint azt Győrött az értekezlet szük tevékenységéhez mérve, kétségkivül practikus alakban formulázzák.

Nem fogja nekünk bizonyára senki rosz néven venni, ha a 17 ügyvédi kamara értekezletének ezen eredményével egyáltalán nem vagyunk megelégedve. Nem, még a *gyakorlati* postulatumok szempontjából sem, annál kevésbé akkor, ha magasabb kritikai mértéket alkalmazunk rája s abból a szempontból vizsgáljuk meg az értekezlet müködését, hogy az ügyvédség rideg testületi érdekein tul mennyire birt és mennyire nem birt azon publicistikai természetü kérdésekig fölemelkedni, a hol az ügyvédség érdekeinek és hivatáskörének a politikai, törvénykezési és közgazdasági érdekekkel való kapcsolata, tehát az ügyvédség követeléseinek *jogszerüsége*, tehát magának az ügyvédi karnak hivatásbeli kérdései forognak szóban.

A mi a *gyakorlati* szempontokat illeti, kénytelenek vagyunk kiemelni, hogy a győri értekezlet határozatainak jó két-harmad része régen meghaladott közhelyek formulázását tartalmazza. Egy jó részt ezekből már a törvénykezési gyakorlat rég megoldott; némelyek már a törvényben is benne vannak; mások kérdés tárgyát sem képezik, vagy éppen apróságok. Ellenben semmi positiv választ nem kapunk, ha azt kérdezzük, hogy milyen gyakorlati formában képzelték Győrött a kamarai *autonomia* kiterjesztését, vagy éppen a szigorubb és gyorsabb *fegyelmi* eljárást, nevezetesen pedig milyen fegyelmi *eseteket* kontempláltak?

Ezekben a kérdésekben az értekezlet óriási általánosságokban vergődött s jóllehet éppen ezek a kérdések érintik a kar tulszaporodásának és moralitásának égető vitapontjait, mégis itt minden positivum hiányzik. Fölötte érdekes és hasznos lett volna pedig megtudni, hogy az ügyvédi kar ad hoc képviselői a kamarai vagy testületi szervezet milyen formájával birnák elüzni a pauperismus rémét s milyen fegyelmi esetekkel, — mivel ez a fő — birnák kitaszitani a kar depravált elemeit, vagy kiirtani a piszkos versenyt, a piaczi reclamot, a kliensfogdosást és kikefélni a sárral befecskendezett ügyvédi tógákat. Azonban erre sehol semmi válasz; pedig a kérdés ugyancsak *ügyvédi* és ugyancsak *practikus*.

A mi pedig az *általános* politikai és törvénykezési, talán társadalmi és közgazdasági szempontokat illeti, e tekintetben a győri határozatok éppen oly kevéssé tartalmaznak kijelentéseket, mint a mily kevéssé vizsgálták ott az ügyvédséggel kapcsolatos nagy közérdekek természetét. Pedig az is bizonyos, hogy a mint a parlament és a nagy országos közvélemény elé kerül mindaz, a mit a győri értekezlet a kar részére «igényel», azonnal előáll ez a kérdés:

«Igen, ez mind szép! De hát mit *ad* az ügyvédi kar az országnak ezért cserébe, hogy a törvénykezés menetét meg akarja drágitani s előjogokat akar magának biztositani? Vajon megigérheti-e, hogy ezekkel a jogokkal a karnak fölös számu kétes elemei nem fogják sanyargatni a köznépet s hogy ezáltal a perek és jogügyek ellátása jobb és gyorsabb lesz.»

bizta a győri kamarára és szétment. A magyar ügyvédség legnagyobb bajainak gyökerét nem kutatta; organikus javaslatokat nem tett s igy müködése tényleg nem is bir átható fontossággal. Mindössze csak annyi becse van, mint a mennyi egy oly enquête javaslatainak, mely egy eléje helyezett kész reformjavaslat keretében *némely* hasznos és czélszerü intézkedés fölvételét hozza inditványba.

Tekintsünk végig az értekezlet eredményein még egyszer.

A győri értekezlet mindenekelőtt elvetette a reactionárius orvosságokat: a *korlátolt létszámot* és az ügyvédi *cautiót*. Kimondotta azt is, hogy a *közjegyzői rendszert* egyáltalán nem akarja érinteni, még abban a részében sem, a mely az ügyvédi hivatás területéből annektált egy darabot. Azonkivül nem akarja érinteni a *községi jegyzők* telekkönyvi praxisát sem, a mi elég különös. Nem akarja a *tudori fok* kitörlését sem az ügyvédség előföltételei közül.

Ezeket nem akarja. Ellenben akarja a következőket:

A telekkönyvi beadványok ügyvédi ellenjegyzését. A sommás perek ügyvédi képviseletét 300 frton felül, valamint a birtok és öröklési perekben. Az ügyvédi meghatalmazás érvényét minden hatóság előtt, a mi «jog szerint» az 1874. évi XXXIV. tcz. 1. és 61. §§. óta ugyis megvan. Akarja a bagatell-törvény eltörlését; az ugy sem alkalmazott ügyvédi bélyeg-fogság (1881: XXVI. tcz. 18. §.) eltörlését; a kamarák arrondirozását; a kamarák autonomiájának nagymérvü kiterjesztését; a fegyelmi eljárás szigoritását és rendezését, (az utóbbi három pont a miniszteri tervben is benne van); az alaptalan kliensi vádaskodás hatályosabb megfékezését; a tagdijak és birságok közigazgatási behajtását; tagdij nemfizetés esetére fegyelmi eljárást; a birói perköltségek brevi manu behajtását; a quota litis megengedését (a mit a birói gyakorlat már rég megengedett); pénz- és okmányvisszatartás esetében a kamara hatáskörét; az ügyvédnek tanuzási és szakértői dijak előlegezése alól való megszabaditását; a

S erre, legalább a győri pontok alapján, mit sem lehet válaszolni. Még azt sem, hogy a magyar ügyvédi kar exorbitans népességén segiteni akar; még azt sem, hogy a tulnépesség okait megvizsgálták s forrásait be fogják dugni.

Mert hiába, az ügyvédségre és auctoritására nézve a tulságos népesség anyagilag és erkölcsileg is folytonos veszedelmet képez s ezt rendes erkölcsökkel, kényelmesen, közömbösiteni nem lehet. A minthogy a közönség bizalma és rokonszenve addig vissza nem hajlik a magyar ügyvédi kar felé, a mig nem veszi észre, hogy az ügyvédségnek szabad, de azért mégis előjogos foglalkozása kellő belső garantiákkal nem bir.

Ismételjük, hogy a *tulszaporodás* az ügyvédség legnagyobb baja s forrása kimerithetlen visszaéléseknek és kórságnak. Mert hiába azt mondani, hogy ez másutt is igy van, még Francziaországban is (a mit egyébként csak nagy reductiókkal lehet elfogadni); hiába azt *mondani*, a mi különben kétségtelen, hogy az értelmi proletariátus tulszaporodása a század életviszonyaival és kulturájával függ össze: mondjunk akármit és akárhogyan, a *kötelesség* mindig csak az, hogy orvosolni kell a bajt s fatális megnyugvás helyett lemenni az okozati összefüggés mélyére. Ki kell mutatni a bajt az egyetemi oktatásban, ha kell a középiskolai rendszerben; a müvelt osztályok előitéleteiben; az állami berendezések nagy fogyatkozásaiban, szóval mindenütt. Ki kell kutatni a baj kutforrásait s azokat eltömni; azonfelül pedig meg kell jelölni a levezető csatornákat (államhivatalok, közigazgatás stb.) és azok tervét előterjeszteni, kiépitésüket sürgetni szakadatlanul és kellő hevességgel.

Ilyen munkát vártunk volna mi, — a mi t. i. az általános javaslatokat illeti, — a győri ügyvédi értekezlettől. Hogy nem kaptunk ilyent s hogy ott nemcsak magasabb szempontok nem érvényesültek, hanem még a gyakorlati határozatok is igen sekélyesek voltak, az könnyen fölismerhető tény.

De ezt csak constatáljuk.

A magyar ügyvédi kar fölött valamely kellemetlen végzetszerüség lebeg. Ugy tetszik, mintha a karban mindenki tudná, hogy mi a baj, de egymás iránt való tekintetből, kiméletből vagy éppen a népszerütlenségtől való *félelem* miatt, senki sem merné kimondani. Az ügyvédi értekezletek folytonosan apró practikusságok terén mozognak s igaz publicistikai gondolatok ott nem birnak megszületni. Még kevésbbé mer vagy bir a kar kebelében föllépni egy államférfiui conceptióval biró *reformer*.

Pedig ez kellene, mivel különben a tömérdek symptomaorvos egészen elrontja a beteget s egy napon, a mikor már a veszedelem igen nagy lesz, külső beavatkozás fogja megtenni, — lehetőleg rosszul és erőszakosan — azt, a mit az ügyvédi karban rejtező erő jól és kiméletesen megtehetne, még ha volna, vagy legalább bátorsága volna.

Dr. Kenedi Géza.

Észrevételek.

a Btk és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

XIII.

Az ingatlanok kétszeri eladását a javaslat kiemeli a csalás általános fogalmából és sui generis delictumot alakit a cselekményből. A szöveg igy hangzik:

«Csalásnak tekintetik és a 383. §. szerint büntetendő, ha valaki telekkönyvi bejegyzés tárgyát képező és általa jogérvényesen másra átruházott, vagy másnak engedélyezett jogot, a telekkönyvi bejegyzés elmaradásának felhasználásával, jogtalan haszon szerzése, illetőleg más részére biztositása végett, harmadik személyre átruház, korlátoz, vagy megterhel és ez által a jogot nyert félnek kárt okoz.»

Rendszerint a tévedésbe ejtett és megkárositott személy azonosságának hiánya miatt követelik e cselekménynek a többi csalási cselekményektől való különválasztását. Ebből a szempontból azonban, szigoruan véve, felesleges volna, mivel a csalás azon körülirásába, melyet a törvény nyujt, a cselekmény bevonható, ha a physikai személyazonosság helyett a jogi személyazonosságot veszszük alapul. Az eladó t. i. megkárositja az első vevőt s a második eladásnál tévedésbe ejti a telekkönyvet vezető bíróságot, melylyel elhiteti, hogy neki joga van eladni az ingatlant. A bíróság pedig az első vevő személyiségének ezen vagyoni jog tekintetében képviselője, mivel a bíróság kezébe van a telekkönyv kezelése letéve.

Az esetek egyébiránt különfélék. Vagy megvan már a dolus akkor, midőn a tulajdonos az ingatlant az első vevőnek eladja, vagy csak később támad a gondolata, midőn látja, hogy a vevő nem iratja át az ingatlant; vagy az is megtörténik, hogy nem az első eladó, hanem ennek örököse adja el az ingatlant ujolag. Az első esetnél a physikai személyazonosság helyreállitható, mivel a tévedésbeejtés fogalma átfoglalja az első és második eladás actusát; a második és harmadik esetnél az első vevő már nincs megtévesztve, csak a második vevő és a bíróság. Ugyanez áll az ingatlanok megterhelésénél is. Itt szintén megtörténhetik, hogy a hitelező elmulasztja a bekeblezést és ezt felhasználja az adós ujabb adósságnak mástól való felvételére és ennek az előbbi hitelezőt megelőző bekeblezésére. Ezen esetek is a fentebbi osztályokba sorozhatók s a megoldás ugyanaz.

Egyéb variansokra felesleges kitérnem. Annyi bizonyos: ha a személyazonosság momentumát veszszük kiindulási pontul, a sui generis delictum alkotása feleslegesnek látszik.

Még inkább elesnék az ezen szempontból való kiemelés szüksége, ha a személyazonosság követelményét egyáltalán elejtené a novella által módositott törvény. Minthogy a novellajavaslat már nem ismeri a személyazonosságot mint követelményt, az ingatlan kétszeri eladásának cselekménye, a mi ezt az egy ismérvet illeti, már teljesen belé illik a 379. §. keretébe.[1]

De szükséges a külön megállapitás mégis a csalás másik követelménye, «a ravasz fondorlattal való tévedésbeejtés» criteriumának hiánya folytán. Ezek a telekkönyvi manipulatiók oly gyakoriak nálunk, hogy már nem szükséges hozzá valami különös ravaszság vagy fondorlat. Rendszerint parasztok követik el, kikről a ravasz fondorlattal való tévedésbeejtést legkevésbé tehetné fel az ember. S a birósági gyakorlat ingadozása is leginkább arra vezethető vissza, hogy a csalásnak ezen legfontosabb alkatelemét nem tudta a bíróság feltalálni igen sok esetnél. Vegyül a delictumba ugyanis nagy mérvben a kárositott culpája. E nélkül rendszerint elkövethető sem volna. A hol pedig a másik egyén ugyszólván odaadja magát a megkárositásra, ott ravasz fondorlatról szó sem lehet.

E mellett számba kell vennünk, hogy az átiratás tetemes illetéki és ügyvédi költséggel jár; tehát némely esetben nem épp a hanyagság, hanem anyagi eszközök hiánya okozza a vevő késedelmét, s ezen ily okokon alapuló késedelem rosszhiszemü kihasználása ismét sulyositja a másiknak cselekmé-

[1] Az előbbi közl. l. a 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32. és 33. számokban.

[1] Igen tekintélyes oldalról az a felfogás érvényesittetett, hogy itt omissio által elkövetett commissiv delictum forog fen. Mikor ugyanis valaki valamit elhallgat, a hallgatásban, mely csak látszólagos, benne foglaltatik egy határozott nyilatkozat. Mindazokra nézve, a mik azon ügylet természete szerint szükséges előfeltételt képeznek, a másikban felkelti annak hitét, hogy ő benne az ügylet megkötésére a feltételek megvannak és azokat be is fogja tartani. Mikor a szerződő fél az ügyletbe belép, mindazon cselekvések és mulasztások, melyek az általa megkötött ügyletnek lényeges alkatelemeit képezik, a másik félre nézve activ biztositást nyujtanak, hogy ő akkor ez iránt felelősséget vállalt. Ez az u. n. minősitett hallgatás.

nyét, a nélkül azonban hogy az eljárást mindenkor ravasz fondorlatuvá tenné.

Az is előfordul talán itt-ott, de bizonyára csak kivételesen, hogy az ingatlan első vevője a telekkönyvi intézmény jelentőségéről és rendeltetéséről tudomással nem bir s azt hiszi, hogy eleget tett, ha a falusi jegyzőnél okmányt vétetett fel. Ez már közel esik a ravasz fondorlatos esetekhez; de még itt itt kétes, vajon a fenyitő bíróság mit mondana ki.

Ezek a tekintetek teszik indokolttá a büntetendőség külön kijelentését.

Sorakozni fog pedig a cselekmény a 384. és 385. §-okban foglalt cselekmények mellé, — talán inkább mint a 386. §. mellé, hova a novella-javaslat helyezi.[1]

A mi azonban a büntetés mérvét illeti, azt a rendes csalási esetekhez képest kisebbre tartom megállapitandónak. Ha a csalás egyik ismérve egy cselekménynél rendszerint hiányzik, a mint itt egész kétségtelenül hiányzik a ravasz fondorlat, akkor, ha büntetjük is a cselekményt, a büntetés nem lehet oly magas, mint a csalásé, a hol ezt az ismérvet is feltétlenül megköveteli a törvény.

S ha a büntetés alacsonyabbra szabatnék, talán még kibékülnek a különválasztással azok is, kik elvi álláspontjuknál fogva a büncselekményeknek sui generis delictumokká való szétdarabolását ellenzik. Azt még ezen iskola hiveinek is el kell ismerniök, hogy oly esetben, midőn a cselekmények egy csoportjára kisebb büntetés állapitandó meg, ez elegendő indok a különválasztásra; ők csak azt nem fogadják el, hogy a világosabb és egészen biztos körülirás tekintetei elegendők volnának a különválasztásra.

A novella-javaslat 387. *a.* §-a szintén egy ilyen uj delictumot tartalmaz. A körülirás igy hangzik:

«A ki azt állitván, hogy hatóságnál, közhivatalnál vagy ezeknek közegénél befolyása vagy összeköttetései vannak, közbenjárásáért, vagy valamely kedvezmény kieszközlésére szükségesnek állitott jutalom vagy megvesztegetés fejében pénzt vagy pénzértéket elfogad, maga vagy más részére köteleztet, a mennyiben sulyosabb büntetés alá eső cselekmény fen nem forog: csalást követ el és a 383. §. szerint büntetendő.»

Bármennyire támadásoknak volt is kitéve ezen §. a budapesti ügyvédi kamara részéről és több szakférfiu részéről — legélesebben *Vargha Ferencz* támadta meg és bonczolta kérlelhetlenül elemeire —, el kell fogadnom az uj határozmányt, mivel egész kétségtelenül egy igen elterjedt és vészes hatásu manipulatio ellen irányul. A cselekmény pusztitja a hivatalos közegek megközelithetlenségébe vetett hitet, másrészt megkárosit sokakat a kevésbé müvelt néposztályokból. Az bizonyos, hogy a cselekmény nem csalás, nem rágalmazás és nem becsületsértés kizárólag, de majd az egyik, majd a másik jön előtérbe s a fődolog az, hogy *biztos* alap nyeressék e cselekmény megtorlására, melynél a bíróság mint testület is érdekelve van és ennélfogva talán itt-ott tapintatossági tekintetek visszatartólag hatnak a megbüntetést illetőleg.

Azt azonban szükségesnek tartom, hogy határozottan jeleztessék a követelmény, miszerint a pénzt az illető azon czélra vette fel, hogy *azzal vesztegessen.* Mikor ő csak önmagának köt ki jutalmat, ezt nem vélem ide tartozónak.

Nem szabad t. i. a körülirásba oly cselekményeket bevonni, melyek büntetlenekként vannak elismerve.

Nálunk a szóbeliség hiányában az u. n. birósági informatio honos. Ha a körülirás oly lazán hagyatik, mint a javaslatban van, akkor az «informálás» bizonyos mérvig beleesnék a nélkül, hogy abban a legkisebb kriminalistikai elem foglaltatnék. Nem az informálás védelmére mondom ezt. Mellőzendőnek tartom ez «intézményt;» de processuális és nem büntetőjogi határozmányokkal. Az a büntetőjogi sanctio, melyet a javaslat tartalmaz, azt idézné elő, hogy az informálás megmaradna, de rosszabb kezekbe menne át; az u. n. «bátrabb» egyének monopoliumává válnék.

Ezen értelemben kimaradnának a novella-javaslat szövegéből ezen szavak: «*jutalmat vagy*».

A büntetési tétel is leszállitandó volna ugyanazon indoknál fogva, melyről fentebb szóltam.

Az olasz Btk. 204. §-a, melynek az uj 387. *a.* §. az utánzata, sokkal szélesebb körü ugyan, a mennyiben a hivatalos és a parlamenti körökre jogosulatlan befolyással való kérkedést akarja büntetéssel sujtani; de erre a mi viszonyaink ma még nem eléggé fejlődettek s hiányzik a fegyelmezettség azon magas foka, melyet egy ily büntetési határozmány kétségkivül feltételez.

Az olasz törvény szövegét egyébiránt könnyebb összehasonlitás kedvéért ideigtatom:

«Chiunque, millantando credito o aderenze presso un membro del Parlamento od un pubblico ufficiale riceve o fa dare o promettere, a sè o ad altri, danaro o altra utilità, come eccitamento o ricompensa della propria mediazione verso di esso, o col pretesto di doverne comprare il favore o di dovernelo rimunerare, è punito con la reclusione da uno a cinque anni e con la multa da lire cinquanta a millecinquecento. Se il colpevole sia un pubblico ufficiale, alle dette pene è aggiunta in ogni caso l'interdizione temporanea dai pubblici ufficii.»

Csak még azt az egyet emlitem itt meg, hogy ha az ingatlan kétszeri eladása csak *csalásnak tekintett* cselekmény, akkor a 387. *a.* §-ban foglalt delictum sem neveztethetik a törvényben *csalásnak*, mint ezt a novella-javaslat pedig megteszi. Ugyanez áll a 386. uj §-ra is.

Dr. Fayer László.

[1] Szabad lesz itt talán egy «alaki» megjegyzést tennem a novella indokolása tekintetében. E §. tárgyalásánál az indokolás számos curiai határozatra hivatkozik, de mindenütt csak a curiai számot és évszámot idézi; a gyüjteményt, a hol ezek a határozatok megjelentek, hallgatással mellőzvén. A ki a curiai határozatokat olvasni akarja, kénytelen a curiai irattárból azokat kikeresni vagy a gyüjteményekből hosszas kutatás és összevetés után az azonosságot megállapitani. A hivatalos indokolások tekintélyének semmiben sem válnék ártalmára a gyüjteményekre való utalás.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az alkalmi egyesülések tőzsdebirósági illetékessége.

A kir. Curia egy nemrég hozott határozatában kimondotta, hogy az alkalmi egyesülési viszonyból a tagok közt felmerülő peres kérdések a tőzsdebiróság hatásköréhez csak kifejezett *irásbeli alávetés* esetében tartoznak.[1]

Az 1881. évi LIX. tcz. 94. §-ának ezen magyarázata nézetünk szerint a tőzsdebirói hatáskör oknélküli megszoritását képezi.

A 94. §. *a)* pontja kimondja, hogy a tőzsdén vagy gabonacsarnokban kötött *minden* kereskedelmi ügyletből felmerült peres kérdés, habár az ügylet csak az egyik szerződő félre nézve képez is kereskedelmi ügyletet, a tőzsdebiróság hatáskörébe tartozik.

Ha pedig a concret esetben az alkalmi egyesülési jogügylet kereskedelmi ügyletet képez, akkor nincs ok a törvény rendelkezése alól bárminemü kivételt tenni. Kereskedelmi ügyletet képez pl. az alkalmi egyesülés a 260. §. szerint mindazon esetekben, a melyekben kereskedő által üzlete folytatásához tartozólag köttetik.

A közölt esetben pedig tőzsdei ügynök levén az egyik fél, a tőzsdebiróság illetékessége ez alapon megállapitandó lett volna.

[1] L. *Jogtudományi Közlöny* 29. számának mellékletén 289. sz. a.

A kir. Curia azzal indokolja fentjelzett határozatát, hogy a novella 94. §. *c)* pontja az alkalmi egyesülési viszonyból a tagok közt keletkező pereket *csakis* az esetben utasitja a tőzsdebiróság hatáskörébe, ha a felek magukat a választott bíróságnak irásbelileg alávetették, mivel a 94. §. *c)* pontja az ugyanezen §. *a)* pontjában tett általános rendelkezése aluli *kivételt* képez.

Nézetünk szerint a 94. §-nak öt pontja a tőzsdebiróság hatáskörének taxativ felsorolását tartalmazza, mindegyik pont más szempont szerint sorolva fel a tőzsdebiróság hatáskörébe utalt ügyleteket.

Az egész szakasz általános felosztásának alapját nem az anyagi kereskedelmi jog egyes kategoriái képezik, hanem a jogügyletek formai megjelenési módja.

Az igaz, hogy az *a)* pont a legáltalánosabb rendelkezést tartalmazza, a vélelmezett alávetésből kiindulva szabályozván a tőzsdén kötött kereskedelmi ügyleteket, de azért a többi pont nem mondható ezen pont alóli kivételnek.

A *b)*, *c)*, *d)* és *e)* pontok a kifejezett alávetési eseteket sorolják fel.

Ha tehát a *b)* pont azt mondja is, hogy kereskedők között kereskedelmi ügyletekből felmerült peres kérdések irásbeli alávetés esetén a tőzsdebiróság hatáskörébe tartoznak: ez még nem jelenti azt, hogy *csak* irásbeli alávetés esetén tartoznak oda s hogy igy az *a)* pont esetében, ha t. i. a tőzsdén kötik kereskedők kereskedelmi ügyleteiket, akkor eo ipso minden külön alávetés nélkül is nem állapittatnék meg a tőzsde hatásköre.

Felmerül még az a kérdés, hogy ezen magyarázat elfogadása esetén a tőzsdebiróság hatáskörének megállapitására nézve mi a döntő: az-e, hogy az alkalmi egyesülés alapját képező kereskedelmi ügylet köttetett a tőzsdén, vagy pedig, hogy az alkalmi egyesülési jogügyletnek is a tőzsdén kell köttetnie?

E tekintetben is a kir. táblai itéletet kell correctnek elfogadnunk, a mely kimondja, hogy a tőzsdebiróság csak akkor bir hatáskörrel az alkalmi egyesülésből felmerült peres kérdések elbirálására, ha maga az a megállapodás, melynél fogva a megkötendő ügyletekre nézve a szerződő felek közt alkalmi egyesülés keletkezett, a tőzsdén jött létre, mert a peres kérdés az alkalmi egyesülés tagjai közt döntetvén el, a per tárgyát nem az alkalmi egyesülés alapjául szolgált jogügyletek képezik, hanem maga az alkalmi egyesülés jogügylete. *B.*

Büntetőjogunk s a telephon.

A telephon, a legujabb kor e vivmánya, felköltötte a jogászvilágnak is élénk érdeklődését. A külföldön monographiák fejtegetik a jogéletre való kihatásait, vonatkozásait. Technikailag tökéletesitve, mind nagyobb és nagyobb hóditásokat tesz és a forgalom terén a táviróval egyenranguvá emelkedik. Ennek folytán a törvényhozó közegek figyelmét sem kerüli el és az államok sietnek jogi szabályozást adni ez uj intézménynek.

Hazánkban a dr. Róth Pál szerkesztésében megjelenő «Kereskedelmi jog és ismeretek tára» kiséri folytonos figyelemmel a külföld ez irányu mozgalmait és sürgeti a jogi szabályozást hazánkra nézve is. Egy hibája van ide vágó czikkeinek, t. i. abban a téves hiszemben irattak, mintha nálunk a telephon intézménye államilag szabályozva nem volna, holott mi az 1888: XXXI. tcz.-kel némely, forgalom szempontjából előbbre haladt államot meg is előztünk.

A számos jogi vonatkozás közt igen fontos a büntetőjogi oltalom is. A büntető-novella alkalmából az emlitett folyóirat idei 11. számában dr. Murányi Ernő czikke fejtegeti, minő védelemben kellene a magyar Btk.-nek a telephont részesitenie. Bár e czikk a kérdés minden oldalára világot vet, mégis ujból fölvetjük azt e lapok hasábjain, a mire két indok vezérel; először az, hogy e czikk is abban a tévedésben van, hogy nálunk a telephon egyáltalán nincs büntetőjogilag védve, holott az 1888: XXXI. tcz. erről is intézkedik, másodszor az, hogy a büntető-novellának már előterjesztett javaslata elégnek tartván e törvény-nyujtotta védelmet, a telephonról egészen hallgat.

Feladatunk tehát kimutatni, mennyiben részesül nálunk a telephon büntető-oltalomban, elég-e az és ha nem, mily intézkedéseket kell e téren tenni.

Mindenekelőtt tudnunk kell, hogy az 1888: XXXI. tcz. szerint a távirda, távbeszélő és a villamos jelzők[1] állami regalitást képeznek. Vannak azonban ugyane törvény alapján tisztán magánhasználatra szolgáló magántávirdák, távbeszélők és villamos jelzők is. Természetes, hogy az utóbbiak csak ugy jönnek büntetőjogilag tekintetbe, mint általán az ingó vagy ingatlan magánvagyon alkatelemei. Speciális büntető-oltalomról pedig csak az állami, tehát a hatósági vagy közforgalmi czélokra szolgáló telephonoknál lehet szó, épugy mint a távirdáknál is.

Minthogy a telephon rendeltetése a forgalmi életben és igy fontossága is, azonos a táviróéval s egyébként is ezzel egy jogi elbánásban részesül, kell, hogy azonos büntető-oltalomban is részesüljenek, hacsak egyiknek-másiknak különös tulajdonsága valami különös intézkedést nem kiván.

Az 1888: XXXI. tcz. 12. §-a igy szól: «Azon büntető határozatok, melyek a távirdák megrongálói ellen a közbiztonság szempontjából a büntető törvényekben alkottattak és érvényben fenállanak, a távbeszélők és villamos jelzők megrongálóival szemben is érvényesek, illetve ezekre is kiterjesztetnek».

Ilyen büntető határozatokat csak a Btk. tartalmaz[2] s hogy melyek azok, az attól függ, hogyan értelmezzük e szakasz «megrongálói» kitételét. Ha a «megrongálás» itt gyüjtőfogalom mindazon cselekvésekre és mulasztásokra, melyek a távirda (telephon, villamos jelzők) használhatóságát gátolják, akkor az utóbbi készülékekre a Btk. 349., 440., 441., 442., 443. §-ai, vagyis a következő tényálládékok alkalmazhatók: a ki a telephont, villamos jelzőket vagy azok valamely tartozékát szándékosan megrongálja, vagy szándékosan olyan cselekményt vagy mulasztást követ el, mely által azok használhatósága félbeszakittatik vagy gátoltatik stb.; továbbá: a ki gondatlanságból követ el cselekményt vagy mulasztást, mely által a telephon, villamos jelzők használhatósága félbeszakittatik stb; végre: a telephon vagy a villamos jelzési szolgálattal megbizott hivatalnok, a felügyelő vagy a szolgaszemélyzet azon tagja, a ki a telephon, villamos jelzők használhatóságának félbeszakitását szolgálati kötelességének megszegése által okozta stb.

Ha azonban a «megrongálás» szót abban a speciális büntetőjogi értelemben veszszük, a melyben azt a 439. §. első része önálló tényálladékká teszi, akkor a telephonra és villamos jelzőkre csakis e §. első fele alkalmazható, vagyis csak ennyi: a ki a telephont, villamos jelzőt vagy azok valamely tartozékát szándékosan megrongálja, vétséget követ el, stb.

Az utóbbi felfogás mellett szól az a szabály, hogy a büntető rendelkezések stricte értelmezendők. Ellenben az 1888: XXXI. tcz.-nek helyesen értelmezett intentiója inkább

[1] Ez utóbbiak alatt a vasuti forgalomban szereplő lát-, hang- és harangjelzők, továbbá tüzjelzők stb. értendők. Itt különösen csak a telephonról szólunk, de minthogy a távirda, távbeszélő és villamos jelző a tv. szerint egy kategoriába tartoznak, a telephonról mondottak általában ezekre is kiterjednek.

[2] Az 1888: XII. tcz. büntetőhatározatai a tengeralatti kábelek védelme iránt, mely kábelek jelenleg táviró-közlekedésre vannak berendezve, eo ipso alkalmazandók volnának akkor is, ha a kábelekben telephonsodrony vezettetnék (mint ez Anglia és Irország közt terveztetik), mert a védelem tárgya általában maga a kábel.

az első magyarázatot indokolja, mi mellett még ez a kitétele is szól: «azon büntető határozatok, melyek stb.».

Ennyi és ilyen büntető védelemben részesül a telephon. S mint látjuk, még ez sem oly szabatos, mint azt egy büntetőtörvény megkivánja, mert terjedelmét eltérőleg lehet magyarázni. Törvényhozásunk annak idején nagy könnyüséggel esett át a fejtegetett szakaszon, elégnek tartván egy általános formula fölállitását. De e védelem semmikép sem elég; ha a telephont forgalmi jelentősége és nagyjában müszaki berendezése is parifikálja a táviróval, akkor kell, hogy ne csak a megrongálás, hanem a Btk. mindazon rendelkezései, melyekben a távirda szerepel cselekvési tárgyul valamely jogtárgy megsértésében, ugyanazon jogtárgy érdekében a telephonra (s a szükséghez képest a villamos jelzőkre) is kiterjesztessenek. Ez egyuttal törvényhozásunkra nézve is legczélszerübb és a büntető-novella alkalmából legkönnyebb megoldási módja a telephon büntető védelmének.

A Btk. ide vonatkozó rendelkezései (mint azokat dr. Murányi emlitett czikke is kijelöli): 154. §. (a lázadó csoport távirda-hivatalt megtámad), 201. §. (távirdahivatalnok visszaélése és a távirdatitok hivatali megsértése), 327. §. (ugyanannak megsértése magánszemély által) és az V. fejezet (hatóság elleni erőszak).

Kifejti az emlitett czikk, hogy ez intézkedéseket analogia utján a telephonra alkalmazni nem lehet; továbbá, hogy a telephon nem subsumálható a távirda alá, nézetünk szerint annyival kevésbé, mert habár a tudomány szempontjából a telephont tökéletesitett távirdának el is fogadjuk, a gyakorlati életben és a közfelfogásban tényleg mint különböző dolgok szerepelnek s ilyenekül tekinti őket törvényünk is. A német birodalmi távirdai és telephontörvény 1-ső szakaszában azt mondja ugyan, hogy távirdai telepek alatt a telephontelepek is értendők, de ezt csak a reájuk vonatkozó intézkedések azonossága miatt s egyszerüsités okából teszi, és további rendelkezéseiben, a hol szükséges, ismét szétválasztja őket. Csak akkor esnének egybe, ha a felek nem személyesen érintkeznének a távbeszélő utján, hanem azt ugy, mint a távirónál, hivatalnok közvetitené, kinek a felek a közleményt szóval vagy irásban átadnák s az a czimzettel irásbelileg közöltetnék; a mi akkor következhetnék be, ha a telephon még jobban tökéletesitve, kiszoritaná a gépei miatt is drágább és csak szakértelemmel kezelhető távirdát. Hogy azonban mennyire testvérintézmények, az is bizonyitja, hogy táviró-vonalak összekapcsoltatnak telephonvonalakkal. Különösen Angliában terveztetik a telephonnak olyan összeköttetése a táviróval, hogy a posta-, illetőleg távirdahivatalhoz érkezett telephonközleményt ez távirat vagy levél alakjában továbbitaná.

Nem lévén sem analogiának, sem subsumálásnak helye, a felsorolt szakaszokat törvényhozási intézkedéssel kell a telephonra és a villamos jelzőkre kiterjeszteni. Nézzük őket egyenként.

A telephonhivatalnak a 154. §. szerinti lázadó csoport által való megtámadása vagy hatalmába keritése magában még nem «rongálás», sem pedig e szónak már kifejtett tágabb értelmezése szerinti oly cselekvény, mely által a telephon használhatósága gátoltatnék, tehát nem is részesül az 1888: XXXI. tcz. 12. §. alapján megtorlásban, holott époly sértő és veszélyeztető cselekmény, mint a távirdahivatal megtámadása. Elég volna e részben a 154. §. szövegébe a «távbeszélő» szónak beszurása. Sőt a törvény tökéletesitése a villamos jelzők bevételét is indokolná.

A 201. és 327. §.-nál jogtárgy a telephontitok volna. Hogy telephon-titok létezik, kétséget nem szenved, de a büntetőjogot csak akkor érdekli, ha e titoknak más is tudomására juthat, a mi a telephon közönséges szerkezete mellett első látszatra talán lehetetlennek látszik. Erre vonatkozólag Dr. Murányi kifejtvén a különbséget a levél, sürgöny és telephonközlemény közt, a telephonszolgálat körében a hivatalnok által a 201. §. mintájára elkövethető büncselekményeket igy állitja föl: a hivatalnok az összeköttetés helyett maga beszél a telephonba s igy a közleményt a czimzettől visszatartja, megsemmisiti, — a közlemény tartalmát mással közli, — másnak ilynemü cselekményt megenged, ahhoz segédkezet nyujt. Ezeken kivül azonban még ilyen módokon is juthat a telephontitok a hivatalnok tudomására: hallja a telephonozó által a lemezre hangosan ejtett közleményt, — a távirdavonallal combinált vagy távirdaszerüleg berendezett telephon maga közvetiti az értekezést, — közbeigtathat akár az egyik végállomáson, akár közben egy vezetéket, ugy hogy a közlemény egy harmadik helyen is hallható. A hivatalnok ezután az igy megtudott titkot mással közölheti, esetleg a közleményt módosithatja, visszatarthatja s a közbeigtatott vezetéket másnak átengedheti. A telephontitok fontosságára nézve pedig gondoljunk csak nehány példára: üzleti összeköttetés, rendőri nyomozás, hatóságok, esetleg a diplomatia érintkezése vagy mikor háboru esetén a telephon katonai czélokra foglaltatik le.

A 201. §-hoz tehát a fölsorolt tényálladéki cselekvésekből kellene egy uj szakaszt, vagy pontot szerkeszteni.

Az is lehetséges, hogy a telephontitok magánszemély által sértetik meg. És pedig magánszemély ugy juthat egy telephonközlemény birtokába, hogy hallja a hangosan ejtett szavakat vagy közbeigtatott vezetékkel kihallgatja az egész beszélgetést. Ennek megfelelőleg kellene a Btk. 327. §-át kiegésziteni a telephonközlemény védelmével.

Megjegyzendő, hogy a telephon utján érkezett, de hivatalnok által fölvett és a czimzettnek irásban kézbesitett közlemény «távsürgöny»-t képez és aláesik az itt emlitett §. rendelkezésének.

A villamos jelzőknél közleménytitok nincs, mert azt már ezek rendeltetése is kizárja.

Még egy másik kérdés is merül fel a 201. §-nál, t. i. közhivatalnok-e az állami telephon körül alkalmazott hivatalnok s ezzel kapcsolatosan — tekintettel a Btk. V. fejezetére — hatósági közeg-e? Államjogi szempontból vitás lehet e kérdés, de ma, mikor az állam számos vállalatot egyeduralom tárgyává tesz, gyakorlatilag meg van oldva. Igy a Btk. 166. §-a szerint a közforgalomban levő vaspályák és az állami távirdák felügyelő és kezelőszemélyzete hatósági közegül tekintendő. Bár e szakasz határozottan csak «állami távirdák»-at mond s kimutattuk, hogy ezek alá a távbeszélő nem vonható, mégis belemagyarázandó a szakaszba az állami telephon is, mert egy későbbi törvény (1888: XXXI.) szerint telephon és távirda mindenben egyenlően szabályozott állami intézményekké lettek s mert az állami telephon-hivatalnokok tényleg ugyanoly hivatalnokok, mint a távirdaiak s mint ilyenek a Btk. 461. §. alapján ugyis közhivatalnokok gyanánt tekintendők. Azonban daczára e magyarázatnak, a törvény tökéletesitése szempontjából kivánatos a 166. §. 2. bekezdésébe a *távbeszélő* szónak beszurása. Különben megjegyzendő még, hogy ez a közhivatalnoki és hatósági minőség csak a tényleg állami kezelésben levő telephonokra nézve kétségtelen, mig, ha a telephon-üzlet bérbe adatott vagy engedélyokmány alapján magánvállalkozó által kezeltetik, ahhoz szó fér; ennek kifejtése azonban nem tartozik ide.

Végül, ha már a telephonnak védelmét a büntetőtörvénykönyv keretében óhajtjuk a novella által megvalósitani; akkor igen helyes volna az 1888: XXXI. tcz. 12. §-ának általános formuláját is kibontani és belevinni a Btk. mindazon szakaszaiba, a melyekre az vonatkozik. Ez egyrészt a különböző magyarázatoknak hitelesen utját állaná, másrészt együvé vonván a testvérintézményeknek azonos védelmét, hozzájárulna a Btk. tökéletesebbé tételéhez, a mi a novellának éppen czélja.

Z. J.

Külföldi judikatura.

477. Pazarlás miatt gondnokság alá helyezett egyén kereskedő nem lehet, mert keresk. üzlet folytatása szükségképen oly ügyleteket követel meg, melyek megkötése a pazarlónak meg van tiltva. *(Brüsseli semmitőszék.)*

478. A közös falat a társtulajdonosok mindegyike használhatja olykép, hogy tulajdonostársa jogait nem hátráltatja s nem kárositja, sőt bizonyos körülmények közt arra még ablakot is alkalmazhat. *(Párisi semmitőszék.)*

479. Az örökös hagyományokért a hagyaték összegén tul csak akkor szavatol, ha saját javait összevegyitette a hagyatékiakkal, ugy hogy a hagyatéki vagyon állagának az elkülönitését lehetetlenné tette. *(Orléansi felebbviteli bíróság.)*

480. A bíróságnak joga van a valamely szolgáltatásért kikötött jutalékot a tett szolgáltatás értékéhez képest leszállitani. *(Párisi semmitőszék.* A brüsszeli semmitőszék 1885. évi február 26-i határozatával az ellenkező elvet mondotta ki.)

481. Kétoldalu szerződésnél az egyik fél teljesitése jogalapját képezi annak, hogy a másik féltől teljesitést követelhessen, minélfogva nem teljesités esetén akkor sem követelhet a másik fél részéről teljesitést, ha őt vis major gátolta a teljesitésben. *(Párisi semmitőszék.)*

482. Ha a bankár a reá intézett checket beváltja, az a vélelem, hogy ő a fedezetet előzően megkapta. Az ellenkezőt neki kell bizonyitania. *(Párisi semmitőszék.)*

483. A retourjegyet csak az használhatja, a ki az odautazási jegygyel utazott, ennélfogva ha más akarja használni, ugy tekintendő, mintha jegy nélkül utaznék. *(Bordeaux-i felebbviteli bíróság.)*

484. A ki kisorsolt papirokat adat el a tőzsdén, a vételárt tartozik visszatériteni, mert az eladó az áru oly hibáiért, melyek azt rendeltetésére alkalmatlanná teszik, akkor is szavatol, ha azokat maga sem ismerte. *(Párisi felebbviteli bíróság.)*

485. A magánjogi társulatok is jogi személyek, mert a társaságnak külön érdekei és jogai vannak, melyek az egyes tagok érdekeitől és jogaitól elválasztvák és mert a társaság tulajdonosa a társulati vagyonnak. *(Párisi semmitőszék.)*

Közli: Dr. Gold Simon.

A szibériai egyetem.

Nyugati Szibéria legnépesebb városában, Tomszk-ban, immár *öt* év óta áll fen egy «császári» egyetem, mely a világ legkisebb és legifjabb egyeteme. Miután pedig az egyetemek «testvéreknek» szokták egymást tekinteni és nevezni, a szibériai egyetem sem képezhet kivételt, kell, hogy csereviszonyba lépjen idősb testvéreivel, a kik azt az elkésett jövevényt is keblökre ölelni kénytelenek.

Vegyünk tehát mi is tudomást a szibériai egyetemről, lássuk, hogyan született meg és hogyan viseli magát, mióta a világon van.

A szibériai gazdag kereskedők, főleg pedig a tomszki aranybányák birtokosai már régebben inditottak meg mozgalmat, hogy városuk falai között egyetemet létesitsenek, mely czélra kétszázezer rubelt gyüjtöttek és az egyetem felállitására még II. Sándor czártól engedélyt nyertek. Azonban a forradalmi mozgalmak, melyek kivált a 70-es években Oroszországban tetőpontra emelkedtek s leginkább az egyetemekből indultak ki, az elhunyt czárt nagyon ellenséges hangulatra inditották az orosz egyetemi ifjuság iránt, s egy uj egyetemnek éppen Szibériában alapitását ezen nagy kiterjedésü terület társadalmi fejlődésére nézve fölötte aggályosnak tartotta. Azért az egyetem alapitását czélzó előmunkálatok a kormány parancsára egyelőre beszüntettettek és beláthatatlan időre elodáztattak. III. Sándor czárnak uralkodása kezdetén esze ágában sem volt, hogy az orosz egyetemek számát egygyel szaporitsa s igy a tomszki egyetem ügye nem haladt tovább.

A nyolczvanas években támadt diákmozgalmak, melyek Oroszországban politikai demonstratiók jellegével birnak és az uj egyetemi szabályzat behozatala által csak annál inkább élesztettettek, olyan körülményt teremtettek, mely a tomszki egyetem megnyitását lényegesen siettette. A forradalmi büntettekben való részvét miatt kizárt egyetemi hallgatók száma napról-napra emelkedett s főleg ők terjesztették a különféle városokban s falvakban, a hová részint hatóságilag eltolonczoltattak, részint önkényt eltávoztak, a forradalmi eszméket. Mint instructorok, házitanitók (mely foglalkozás Oroszországban nagyon elterjedt), temérdek dolgot adtak az orosz rendőrségnek, mert mindenütt nagyobb-kisebb titkos egyesületeket hoztak létre, melyeknek az volt a kizárólagos czéljok, hogy tagjaik között politikai és socialistikus ismereteket és eszméket elterjeszszenek és őket az orosz parasztok szükségleteivel, életével és jellemével megismertessék. Ez a számos egyesület persze mind forradalmi jellegü és nagy befolyást gyakorol az orosz ifjuságra, főleg a gymnasiumok, reálgymnasiumok és egyéb felsőbb iskolák idősebb tanulóira. Az orosz kormány tehát jobbnak vélte, hogy ezeket a «veszedelmes» elemeket inkább ismét felveszi az egyetemekbe, semhogy alkalmat adjon nekik arra, hogy a nagyobb-kisebb városokban felforgató eszméket terjeszszenek s ennélfogva a kizárt egyetemi hallgatók lassankint ismét fölvétettek. Leginkább a varsói és dorpati egyetem felé irányitották a kizárt egyetemi hallgatókat ujbóli fölvételük végett, mert az orosz kormány egy csapással két legyet vélt üthetni, t. i. egyrészről ezekben a nem-orosz tartományokban az akadémiai ifjuságot inkább látta magára az antimonarchikus diákok veszedelmes befolyásától, másrészről meg ugy számitott, hogy az orosz diákoknak tömeges odaterelése lényegesen elő fogná mozditani ama két egyetem russificatióját, a mire szintén nagyon vágyik.

De sokkal biztosabb helynek, a hová a czári birodalom kevés egyeteméből kizárt tanulókat ismét föl lehetne venni és a hol forradalmi propagandájuk számára a lehető legkisebb tér mutatkozott, Tomszk városa látszott, melynek amugy is már engedélye volt az egyetem felállitására és melynek lakosai időközben egy pompás egyetemi épületről is gondoskodtak. Ennélfogva 1887 végén egy császári ukáz elrendelte a tomszki egyetem megnyitását, egyelőre csak az orvosi facultását, melyhez azonban nemsokára a többi facultás is sorakozni fog, mert az ottani lakosság buzgón gyüjti rá a szükséges tőkéket.

Az első évben csak igen kevés számu hallgató jelentkezett, daczára annak, hogy a kormány rendeletet adott ki, hogy a másunnan relegált tanulókat készségesen kell a tomszki egyetembe fölvenni és daczára annak, hogy a seminaristáknak is megengedtetett, hogy az uj egyetemen orvostanhallgatókként beiratkozhassanak, a mi a többi egyetemeken nincs megengedve. Még a szibériai lakosok is inkább Moszkvába és Pétervárra küldték fiaikat, mint a tomszki egyetemre. Vagy 30-an voltak csak, kik a gymnasiumot Szibériában végezték s ezen egyetemen beiratkoztak; ezekhez járult még 60 fiatal ember az európai Oroszországból, a kik a többi orosz egyetemekből ki voltak zárva, igy tehát a szibériai egyetem fenállása első évében alig számlált 100 hallgatót.

A hallgatók ezen csekély száma abban is leli magyarázatát, hogy ennek az uj egyetemnek tanárai és docensei nagyon is kétes értékü «kapacitások» valának, kiket főleg gymnasiumi tanárok s egyéb olyan egyének sorából verbuváltak, a kik az «egyetemi tanári» czim kedvéért a szibériai tundráktól sem riadtak vissza. Azonban az egyetem nagyobbodtával a tanár- és docens-kar is lényegesen javult, a menynyiben még a pétervári egyetem egynehány tanára is elment Tomszkra, hogy az ottani egyetemet tudományos hirnevökkel emeljék. Jelenleg az egyetemnek 17 tanára és docense van s ezek között akad egy pár kiválóbb is. Számos ösztöndij, valamint a kormány abbeli törekvése, hogy az egyetemet minden áron emelje, szemlátomást szaporitotta a tanulók számát, ugy hogy most már 262 tanulója van, kik közül 90 szibériai születésü, 172 az európai Oroszországból való.

Legnagyobb részök orvostanhallgató és csak igen kevesen tartoznak a tavaly megnyilt mathematikai természettudományi facultáshoz. Hogy mennyire igyekszik az egyetem s az ottani lakosság hallgatókat az európai Oroszországból meg Szibériából oda édesgetni, abból az egyetlen adatból látható, hogy a 262 hallgató közül 200 jelentékeny ösztöndijt élvezett, mely a rendkivüli olcsóság mellett a diákok fentartására tökéletesen elegendő. Az egyetemnek van boncztani intézete, természettani gyüjteménye, vegytani laboratoriuma, kórháza, régészeti és néprajzi muzeuma és egy több mint 10,000 kötetnyi s folytonosan gyarapodó könyvtára.

De hát milyen lehet ott az egyetemi diákság élete? Inkább számüzetés, mint dévajkodó jó kedv. A kormány éber szemmel őrködik a tomszki egyetem fölött, mely annyi «megbizhatatlan» elemnek menedékhelye. Az igaz, hogy itt inkább sikerül neki, mint bárhol másutt, a nyugtalan orosz ifjuságot féken tartani és a tanulók fölötti szigoru felügyelet itt annál könnyebb, mert a városnak csekély kiterjedése és a lakosság kevés száma minden titkos összebarátkozást és összejövetelt teljesen lehetetlenné tesz. Az előadások kötelező látogatása, mely az orosz egyetemeken divik és azzal ellenőriztetik, hogy minden tanuló kalapját és felöltőjét a ruhatárban egy az ő nevével ellátott fogasra akasztani tartozik, itt különös szigorral kezeltetik. Hogy a diákok még csak mocczanni se merjenek, az egyetemi hatóság internatust rendezett be, melyben a hallgatóknak több mint harmadrésze tartózkodik és az egyetemi pedellusok és inspectorok felügyelete alatt áll és a hol inkább katonai fegyelem, mint szabad diákélet uralkodik, mert óraütéssel fekszenek le és kelnek föl, csak különös engedelemmel távozhatnak és a nagyon is gyakran gyanusnak tetsző leveleket az inspectornak bemutatni tartoznak.

Az egész tomszki egyetem méltó pendantja az orosz politikai büntettesek számüzetésének Szibériába: ezek is, meg a tomszki egyetemi tanulók is nagyon szivesen cserélnék föl helyzetöket más helyzettel. Az egyetem környéke az európai Oroszországból számüzött közönséges büntettesekkel kevert ázsiai lakosságával bizonyára nem kinálkozik sem érdekes kirándulásokra, sem a szivet-lelket nemesitő gondolkodásra; egyedüli törvény a reactionarius kormány példátlan önkénye és erőszakos nyomása, az egyetemi diákok már diákkorukban számüzöttek, reájuk nézve maga az egyetem is «Szibéria». —*y* —*s*.

Különfélék.

— **Tekintélyes oldalról** veszszük a következő sorokat: Azok a szakavatott fejtegetések, melyek az uj ügyvédrendtartás tervezetével foglalkoznak, megelégedéssel szólnak a tervezetnek abbeli rendelkezéséről, mely a kamarák számát csökkenteni czélozza. Ennek tervbe vételénél nyilván az vezette a javaslat készitőit, hogy a nagyobb központokban a kamarai vezető állások betöltésénél minden irányban alkalmas és megbizható elemekre lehet számitani, olyanokra, melyek az elevenebb életfunctiót nem tanusitó kamarai szervezet körében, a hivatalos apparátuson kivül is, az ügyvédi közérdekek iránt nagyobb fogékonyságot tudnak majd ébreszteni.

Szerintünk ez oly egyoldalu kiindulási pont, mely az életben éppen nem üdvös következményekkel járna.

Miben fejeződnék ki a törvény végrehajtásánál a szóban levő módositás? Abban, hogy a fenálló kamarák közül egynehány megszünnék és ezeknek területe a közel eső nagyobb központokhoz csatoltatnék. Vajjon az lenne-e azután ennek a következménye, hogy a megnövekedett területü kamarában az autonomicus élet fellendülne? Vajjon nyerne-e valamit az addig is fenállott kamara az uj kerület hozzácsatolásával? vagy nyerne-e valamit az előbbi kamarai székhelyétől megfosztott rész? Az egyik nem nyer semmit, a másik elveszti még azt a részvételt is az ügyvédi közérdekek iránt, a minek csekélységéről panaszkodni elég okunk van most, a fegyelmi ellenőrzés pedig az eddiginél is lazább lesz.

Ha a reformban szerepet akarunk adni annak, hogy a kamarák számában változtatást teszünk, akkor nem a mostani szám kevesbitésében kell a helyes megoldást keresnünk, de meg semmiképen sem ugy, hogy annak helyébe, a mit elveszünk, kárpótlást nem adunk; hanem keresnünk kell a szervezetnek olynemü megállapitásában, hogy minél több kamarai központ mellett mód adassék minél tágabb köröknek a kamara autonomikus müködésében való részvételre, és mód adassék a kamaráknak a fegyelmi jog minél hatályosabb gyakorlására.

— **Az Annuaire de Législation Étrangère** czimü évkönyv ez idei folyama megjelent és tartalmazza az egész földkerekségen 1890-ben hozott törvényeket részint szószerint, részint kivonatosan. A magyarországi resumét ismét *dr. Nagy Dezső*, a budapesti ügyvédi kamara nagyérdemü titkára irta. Szószerint közöltetik két törvény és pedig a közutak és vámokról *Dareste* semmitőszéki ügyvéd forditásában, másik a kir. táblák decentralisatiójáról *Martinet* párisi ügyvéd által forditva. A kötet terjedelme ismét meghaladja az 1000 oldalt.

— **A budapesti kir. táblához** julius hóban érkezett 2428, ez évben összesen elintézendő volt 26,393 ügy. Elintéztetett 18,309, hátralékban maradt 8084.

— **A győri ügyvédi gyülésről** a bíróságok tagjai távoltartották magukat. Sem a kir. tábla, sem a törvényszék, sem a járásbiróság tagjai nem vettek részt. Feltünő ez különösen annyiban, hogy a közigazgatás főképviselői megjelentek a banketten.

— **A nagyváradi kir. jogakadémián** következő speciál collegiumok fognak a jövő tanévben tartatni:

Római perjog. Dr. Bozóky Alajos. — Gaius olvasása. Ugyanaz. — Közigazgatási jog (anyagi rész). Dr. Személy Kálmán. — Szemelvények a morál-statistikából. Ugyanaz. — A politika irodalomtörténete. Dr. Nagy Ernő. — A XIX. század története. Ugyanaz. — Müvelődéstörténet. — Közegészségtan. Dr. Hoványi Ferencz.

— **A nagyváradi jogakadémián** a mult tanévben 119 hallgató volt beiratkozva, kik közt 19 tandijmentességet, 32 ösztöndijat élvezett. Az akadémiai könyvtár 9089 kötetből áll. Az évi almanachban foglaltatik dr. Bozóky Alajos értekezése a *részletügyletekről* és dr. Nagy Ernő értekezése *a koronáról és a koronázásról*.

— **A kecskeméti ev. ref. jogakadémia**, e több mint 50 éves (1836-ban alapitott) és sok viszontagságon keresztül ment tanintézet fenmaradása és megszilárdulása, Kecskemét város közönségének a tanügyek iránt nemesen buzgólkodó s az iskolák fentartásához már is évi 80,000 frttal járuló áldozatkészsége folytán legujabban biztositva lőn az által, hogy a városi törvényhatóság f. hó 12-én tartott közgyülésében az általa eddig fentartott s 1400 frttal, ötödéves pótlékkal és rendes nyugdij-jogosultsággal dotált négy jogtanári tanszékhez még egy ötödiknek fentartását és javadalmazását is átvállalta.

A városi közönség emez ujabb áldozata lehetővé tette azt, hogy a kecskeméti reform. egyház és a dunamelléki reform. egyházkerület, az intézet összes dologi kiadásainak fedezésén kivül fentartott három jogtanári tanszék eddigi 1200 frtnyi dotatióját szintén 1400 frtra emelhessék föl, ötödéves pótlékkal lássák el s tanáraiknak nyugdij-igényeit is biztositsák. A kérdés ilyetén kedvező megoldása folytán, a jogakadémiai igazgató-tanács f. hó 14-én tartott üléséből, a jogakadémián jelenleg üresedésben levő két tanszékre a pályázatot meg is hirdette.

Üresedésben vannak: *a római jogi* tanszék, melynek melléktárgya a *nemzetközi jog*, s a *büntetőjog-jogbölcsészeti* tanszék, melynek melléktárgya a *bölcsészeti erkölcstan*. Mindkét tanszéket Kecskemét város törvényhatósági bizottsági közgyülése választás utján tölti be. Javadalmazás: 1200 frt törzsfizetés, 200 forint lakbér, a törzsfizetés 5%-át képező és 300 forintig emelkedő ötödéves pótlék a városi törvényhatósági nyugdij-intézetben rendes nyugdij jogosultság, valamint a befolyó tandij- és vizsgadijakból egy-egy rendes tanárt megillető osztalék. Pályázhatnak, a kik *jogtudori ok-*

levéllel birnak. Pályázati határidő folyó évi *szeptember 7-ike.* A megválasztott uj tanár köteles lesz tanszékét folyó évi *szeptember 15-én* elfoglalni, a mikor is összes javadalmainak élvezetébe lép, de csak egy évi próbaidő leteltével fog véglegesittetni, vagy pedig a tanári hivatás betöltésére alkalmatlan volta esetén minden végkielégités nélkül felmentetni.

— **Felhivás a szegedi jogászegylet tagjaihoz.** Egyletünk folyó évi márczius 27-én tartott rendes közgyülésén elhatározta, hogy a *bélyeg- és illetékek iránti törvények és szabályok reformjának megvitatását* ez évi október hóban tárgyalás alá veendi, melynek alapját részint a tagoktól az inditványozó és előadó *Kőrösi Lajos* m. kir. pénzügyi fogalmazó urhoz (Szegeden a pénzügyigazgatóságnál) *folyó évi szeptember 30-ig* beküldendő adatok, észrevételek és javaslatok és az ezekre előterjesztendő birálatok, részint az előadónak egyéni javaslata fogják képezni. Ez okból tisztelettel felhivjuk ugy a helybeli, mint a vidéki tagtársainkat, hogy becses javaslataikat, áthatva az elénk tüzött nehéz feladat nagy jelentőségétől, az emlitett határidő lefolytáig előadónkhoz minél számosabban, sőt ugy szólván kivétel nélkül, eljuttatni sziveskedjenek, hogy vitaüléseink munkálkodásának feliratba foglalandó eredménye megérdemelje a fokozott figyelmet, melyben azt részeltetni óhajtjuk, midőn *nagyméltóságu Wekerle Sándor dr. m. kir. miniszter urhoz* oly kérelemmel terjesztjük fel, *hogy a szegedi jogászegylet* indokolt kivánalmait a bélyeg- és illetékek iránti törvények és szabályok mielőbbi ujjáalkotásánál lehetőleg tekintetbe venni méltóztassék. Kelt Szegeden, 1892 julius hó 24-én *Dr. Reiner Mór*, egyleti titkár. *Mutsó Sándor* egyleti elnök.

— **Ügyvédi körökből** vettük a következő sorokat:

Egyik ügyfelem perében nemrég lemondtam a további képviseletről, bejelentettem a bíróságnál és kértem, hogy lemondásom tudomásul vétele mellett értesitse felemet azzal, hogy az ügyvédi rendtartás 41. §-a szerint a végzés kézbesitésétől számitott 30 napig vagyok csak köteles érdekeit védeni. Ezen kérvényem elintézéseként a budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék 37375/92. sz. következő végzését kapom:

A.-nak B. elleni 810 frt s jár. iránti perében C. ügyvéd ezen bejelentését, miszerint alperes képviseltetéséről lemond, a kir. törvényszék tudomásul veszi, s erről nevezett ügyvédet azzal értesiti, hogy felének képviseletéről az 1874. évi XXXIV. tcz. 41. §-a értelmében, az általa eszközlendő értesitéstől számitott 30 napig gondoskodni köteles. Folyamodó az iránti kérelmének, hogy a képviseletről való lemondásról a kir. törvényszék értesitse alperest, nem adatik hely: mert a lemondás közlésére a bíróság hivatva nincsen. Budapesten, 1892 julius 15-én.

Minden magyarázat nélkül közlöm a tekintetes szerkesztőséggel, hogy — a mennyiben érdemesnek találja — az ügyvédek okulására felhasználja. Csupán azt bátorkodom megjegyezni, hogy utánjárásomra azon értesitést nyertem, miszerint régi gyakorlat; és hogy tapasztalatom szerint a budapesti kir. járásbiróságok a keresk. törvényszék helytelen gyakorlatát nem követik.

Nemzetközi Szemle.

— **Birósági szemináriumok Ausztriában.** A bécsi másodfolyamodásu biróság elnöke a törvényszékek elnökeihez köriratot intézett, melyben meghagyja, hogy minden törvényszéknél egy-egy biró tanfolyamot tartson a gyakornokokkal és auscultansokkal. Ezen tanfolyamok mint szemináriumok vannak tervezve és czéljok az, hogy a biró-jelöltek alaposabb theoretikus kiképzést nyerjenek ugy az anyagi, mint az alaki jogban. A körirat olykép véli ezen gyakorlatokat keresztülvihetni, hogy jogesetek tárgyaltatnának és különös figyelem fordittatnék a megoldásnál a kérdés elméleti oldalára és az irodalomra.

— **Lindau**, a jeles német iró, igen érdekes füzetben tárgyalja az annak idején hiressé vált *Ziethen*-féle pert és speciális tanulmányok alapján kimutatni törekszik, hogy a biróságok ártatlanul itélték el Ziethent s hogy a gyilkosságot nem ő, de inasa, *Wilhelm* követte el. A füzethez epilogust ir *Neuda* bécsi ügyvéd, ki a fegyházban levő Ziethen érdekében perujitás megindítását követeli az uj adatok alapján. Különösen emeli a közlemény érdekességét az, hogy Lindaunak egy előbbi czikke folytán, melyet ugyane tárgyról és ugyane szellemben irt, *Barre* törvényszéki biró áttanulmányozta az egész percsomót és ez alapon egy hosszabb dolgozatban oda concludált, hogy a birósági itéletek helyesek, Lindaut pedig elhalmozta gorombaságokkal, a miért oly dologba avatkozik, a mihez tulajdonkép semmi köze és a mihez mint nem kriminalista nem is érthet. Ezen czikkre képezi Lindau és Neuda dolgozata a csattanós választ.

— **Német jogászgyülés.** Alig pár hete jelentettük, hogy a német jogászgyülés egy nagy kötet véleményt adott ki, s most ismét kaptunk egy pótkötetet, mely az utólag beérkezett véleményeket közli. A Magyar Jogászgyülés még mindig erősen hallgat.

— **Ipari s munkás biráskodási közegek.** *Francziaországban* a törvényhozás befejezte az uj iparbirósági szervezet tárgyalását. Az I. czikk a kamarában oly értelemben fogadtatott el, hogy az iparbiróságok 500 frankig véglegesen itélhetnek, azonban a balesetbeni kártérités kérdéseinek kizárásával. Az iparos foglalkozás fogalmának tulterjesztésével inditványoztatott, hogy ezen illetékesség alkalmaztassék az énekesekre, szinházi személyzetre, stb. de ez inditvány nem talált támogatást. Hoszszabb vitát idézett elő ezen biróságok felállitásának módja, az erre szükséges feltételek megállapitása. Végre abban történt megállapodás, hogy miniszteri decretum által hozattassanak létre, miután a kereskedelmi kamarák s a közhatóságok véleménye arra kikéretett. A feltételekre nézve irányszabályul állittatott fel, hogy szervezendők mindazon városokban, hol azt az ipar jelentősége igényli. De törvénynél fogva fel kell azokat állitani, ha azt az illető székhely községi tanácsa kivánja, s ezt a megyei tanács s az illetősége alá tartozó községi tanácsoknak többsége pártolja.

Ezzel kapcsolatban megemlitendő, mikép azon kibékitő tanács, mely *Angliában* a munkaadók s munkások közti viszályok kiegyenlitésére egy év előtt a londoni kereskedelmi kamarában szerveztetett, s a melyet már 70 munkaadó elfogadott, igen szép sikert mutat fel. Legujabban javaslatba hozatott, hogy azon tanács felhatalmaztassék ily ügyekben tanukat eskü alatt kihallgatni, és hogy a felek békés megállapodásai kötelező erővel birjanak.

Az *olasz* kamara is az év elején, az iparügyi vitás kérdések elintézésére hivatott választott bíróság a «Probi viri» szervezésével foglalkozott. Illetőségük, hatáskörük tovább terjesztetett, mint a hogy a kormányjavaslatban volt megállapitva.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Szept. 1-től szept. 8-ig.) **Wiener** Sámuel e. a debreczeni tsz. szept. 1. (159). — **Krauss** R. T. e. a brassói tsz. szept. 5. (139).

Csődök: Fürst Ignácz e. az aranyos-maróthi tsz ; csb. Patay László, t. Znamenák Sándor, ht. Rischauer Béla ; bh. szept. 10., felsz. t. okt. 3., csődv. vál. okt. 4. (185). — Max **Kohn** e. a temesvári tsz. ; csb. Risztics János, t. Keppich Henrik ; bh. szept. 12., felsz. t. szept. 27., csődv. vál. szept. 30. (185).

Csődmegszüntetések: Lustig Ignácz ellen a beregszászi tsz. (185).

Pályázatok: A nagyváradi tsznél **biró;** bh. szept. 2. e tsz. elnökéhez (187). — A medgyesi jbságnál **járásbiró;** bh. szept. 2. az erzsébetvárosi tsz. elnökéhez (187). — A perlaki jbságnál **albiró;** bh. szept. 2. a nagykanizsai tsz. elnökéhez (187) — A nagybecskereki tsznél **II. oszt. jegyző;** bh. szept. 8. e tsz. elnökéhez (191). — Az edelényi jbságnál **albiró;** bh. szept. 9. a miskolczi tsz. elnökéhez (192). — Az oraviczabányai jbságnál **albiró;** bh. szept. 9. a fehértemplomi tsz. elnökéhez (192). — A temesvári kir. tábla kerületében három **joggyakornok;** bh. szept. 9. e tábla elnökéhez (192).

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

TÖRVÉNYJAVASLATOK.

I. Sommás eljárásról.

II. Az örökösödési eljárásra vonatkozó törvények módositásáról és kiegészitéséről.

III. A tényleges birtokos tulajdonjogának a telekjegyzőkönyvbe bejegyzéséről és a telekjegyzőkönyvi bejegyzések helyesbitéséről.

Ára füzve 40 kr.

Pályázat.

Titkárnak kerestetik egy nőtlen gyorsiró (stenograph), ki a magyar és német nyelvet tökéletesen birja.

Pályázhatnak első sorban: képzett gazdák, esetleg mérnöki, v. jogi képzettséggel birók. Illetmények: szabad lakás, teljes ellátás és képzettséghez mért készpénz fizetés. Az óhajtott évi fizetés a folyamodványban megjelölendő. — Pályázati folyamodványok **gróf Széchenyi Imre** urhoz, legkésőbben szeptember 15-ig **Somogyvárra** küldendők. 4862

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 36. SZ. Budapest, 1892. szeptember 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Vajkay—Czorda—Erdélyi. *x. y.* — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A végrehajtási törvény revisiójához. Dr. PAP JÓZSEF mármarosszigeti kir. törvényszéki birótól. — A telekkönyvi betétek szerkesztése. ARANY SÁNDOR váczi kir. aljárásbirótól. — A kir. járásbiróságok hatáskörébe utalt inditványi büncselekményekre vonatkozólag az eljárásnak a magánvádló meg nem hallgathatása okából az elévülési határidőt meghaladólag történt felfüggesztése. Dr. BORSITZKY IMRE kir. aljárásbirótól. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A szegedi kir. itélő tábla megállapodásai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Vajkay—Czorda—Erdélyi.

Igazságügyi szervezetünk személyi státusában fontos változások történtek. Az első változás, melynek következményét képezi a másik kettő, az, hogy a budapesti kir. itélő táblának (minden phrasis nélkül modhatjuk) igazán érdemekben megőszült elnöke, *Vajkay Károly*, hosszu birói pályája után nyugalmaztatását kérte.

Azt az óriási birói testületet, mely 1891. május hó előtt a budapesti kir. táblát képezte, vezérelni, müködését irányitani s egyszersmind ellenőrizni, ez volt Vajkay Károlynak az utóbbi években hálásnak éppen nem mondható feladata.

El kell ismernünk, hogy ő mindig fel tudta fogni hivatása magas követelményeit és érzékkel és páratlan tehetséggel birt ezen követelményeknek megfelelőképeni megvalósitására.

És ha panaszok — jogosult panaszok — hangzottak is el a vezetése alatt álló birói testület müködése ellen, ha a kir. tábla nem is felelt meg mindenben az igazságszolgáltatás nagy feladatainak, ezért az ő érdemdus elnökét senki sem okozhatja, neki kötelességmulasztást senki szemére vethet.

Tulterhelve az administratio bureaukratikus teendőinek rengeteg halmazával, a lelkiismeretes elnök nem juthatott a szellemi vezérlethez, ugy mint szerette volna.

Daczára a nehéz viszonyoknak, nem elégedett meg az itéletek puszta aláirásával, hanem azok mindenikét ellenőrizte is.

Kiváló gondot forditott a stylus curiálisnak az idegenszerü szóhasználatoktól, különösen a germanismusoktól való megtisztitására.

A tudományosság terén is kivált Vajkay. A 70-es évek jogászgyüléseinek évkönyvei és a szaklapok tanuságot tesznek az ő mély tudományu értekezéseiről és több önállóan megjelent dolgozatot is irt.

A Jogászgyülés egyik alapitója volt s tárgyalásain mindig részt vett. A régibb jogászi gárda tagjai még emlékezhetnek, mily ifjui hévvel vezette rohamra az 1876-iki jogászgyülésen a kormányon lévő jogászgyülési választmány — «a conservativok» — ellen a fiatalok pártját. S bár akkor pártja *egy* szavazattal meg is bukott, ez actiójának elmaradhatatlan következménye volt a jogászgyülési választmánynak uj erőkkel való felfrissitése.

Mint az ügyvédvizsgáló bizottságnak elnöke, amig csak rendkivüli elfoglaltsága mellett præsideálhatott, feladatát ugyancsak teljes komolysággal fogta fel és az ő vezetése alatt a vizsgáló bizottságoknak jelenlegi *enyhe* eljárása miatt joggal hangoztatott panaszok nem hallatszottak.

És ha ennyi birói, administrationális és tudományos tevékenység után Vajkay távozása méltán sajnálattal tölt el bennünket, nem fojthatjuk el azt az észrevételt, hogy ily kiváló férfiu nyugalomba vonulásakor megérdemelt volna annyit, hogy az igazságügyi kormány valamely alakban — nem kell itt érdemrendre vagy egyéb ilyes kitüntetésre gondolni — az érdemek megfelelő elismerését nyilvánitotta volna.

—

A Vajkay Károly távozásával megüresedett elnöki széket *Czorda Bódog*, az igazságügyminiszterium második államtitkára, foglalja el.

Czorda Bódognak államtitkárrá való kinevezését az egész sajtó s vele mi is, a legnagyobb örömmel üdvözöltük, mert ismerve az ő addigi tevékenységét, meg voltunk róla győződve, hogy nemcsak a jóakarat, de a képesség is meg van benne az állás betöltésére. Mint biró egyike volt a legjobb erőknek s a jogi élet terén, különösen a jogászgyülésen kifejtett müködése és ismeretes szabadelvü és független gondolkodásmódja népszerüvé tették őt a jogászkörökben.

Három évi államtitkári müködése ugyan nem látszott a hozzá füzött várakozásokat teljesen igazolni, de ennek, éppugy mint Vajkaynál fentebb kiemeltük, nem ő az oka, hanem a körülmények, melyek folytán egyénisége nem juthatott érvényesülésre.

Hatásköre a miniszteriumban éppen nem volt *államtitkári* hatáskör. Nem volt ő administrator államtitkárnak mondható. Egyszerüen oly ügyeket volt kénytelen ellátni, mint a miniszterium akármely osztályának vezetője.

Kezében nem összpontosult az igazságügyi közigazgatás s igy természetszerüleg az administratio gyökeres reformját, — különösen egyszerüsitését, gyorsitását — melynek keresztülvitelét hivatalbaléptekor tőle reméltük, nem is teljesithette.

A munkamegosztás ezen eddigi helytelen módszerét tekintve, örülnünk kell azon, hogy Czorda Bódogot ismét oly positióra helyezte az igazságügyi kormány, mely tehetségének, eddigi pályájának, s ugy hiszszük hajlamainak is sokkal jobban megfelel, mint az imént elhagyott államtitkári állás.

Czorda erejétől különösen elvárjuk, hogy az alsóbbfoku bíróságokkal szemben törvényadta felügyeleti hatóságát szigoruan fogja felfogni és gyakorolni s iparkodni fog a táblai elnökséget a sok bureaukratikus nyügtől megszabaditani.

—

Czorda Bódog helyét az igazságügyminiszteriumban *Erdélyi Sándor*, a győri kir. tábla elnöke foglalja el, a kiről tudjuk, hogy kitünő administrátor s egyszersmind kiváló biró. A győri kir. tábla rövid müködése alatt is a legjobb táblák egyikének bizonyult, a miben nem csekély érdeme van az élén állott elnöknek is.

De az uj államtitkár kitünő képességei ismét csak nem fognak érvényesülhetni, éppugy mint elődje tehetségei nem érvényesülhettek, ha nem adatik meg az *azoknak megfelelő hatáskör.*

x. y.

Észrevételek.

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

XIV.

A csalás inditványi jellegének sokat vitatott kérdéséről kell még röviden szólnom.

Az előadói javaslat tudvalevőleg a csalást a hivatalból üldözendő cselekmények közé sorozta oly megszoritással, hogy a szolgálati viszonyban és a család körében elkövetett csalások inditványiak maradjanak.

Az enquête a tapasztalati alapból indult ki és csak annyit concedált, hogy miután vannak csalási esetek, melyeknél a csaló cselekménye nem *egy* ember ellen irányul, hanem számosakat von hálójába, ezen specificus csalások, mint a melyek a közérdeket érintik és melyek ujabban a hirlaphirdetési ügy rohamos fejlődésével nagyon el is harapódzottak, hivatalból üldöztessenek; a többire nézve, hol ily észleletek nem tétettek, maradjon meg a mai jogállapot. Az enquête határozata igy hangzik:

> «Azon ismeretes üzletszerü csalások, melyek azon alapulnak, hogy egy bizonyos egyén számos egyéneket határozott terv szerint csal hálójába, és ez uton őket vagyonilag megkárositja: hivatalból üldöztessenek.»

Felmerült azon javaslat is, hogy a csalás büntette hivatalból, vétsége inditványra üldöztessék. E mellett szól az, hogy a hivatalból való fellépést nem fecsérli el a bagatell-csalásokra, az u. n. felültetésekre, melyeket a német ezen szóval fejez ki: Prellerei, — hova tartoznak a vendéglősökkel, szinháztulajdonosokkal szemben elkövetett, rendszerint igen kis összegre menő csalások.[1] E javaslat ellen azonban az hozatott fel, hogy minden elvi alapot nélkülöz, minthogy a csalás vétsége éppen olyan természetü, mint a csalás büntette, csak a pénzérték lévén a kettéválasztó elem.

A képviselőház elé terjesztett javaslat nem fogadta el sem az enquête álláspontját, sem az utóbbi versiót; megmaradt az előadói javaslat határozmánya mellett, s igy ismét azon kérdés előtt állunk, vajon a csalás hivatalból üldözendő-e vagy nem.

Részemről az enquête határozatát tartom az egyedül megfelelőnek.

Már maga a novella-javaslat indokolása is ezt támogatja. Egész eszmemenete arra irányul, hogy egy ember számosakat vonhat hálójába. E miatt azonban még nem szükséges oly messze menni, a mennyire a javaslat megy. Azon tekintetnek, melyet az indokolás előtérbe helyez, az enquête hátározata teljesen eleget tesz, s határozottan mondható, hogy az indokolás nem annyira a javaslat, mint inkább az enquête álláspontjának támogatására szolgál.

De eltekintek az indokolástól s tartom magamat a tárgyhoz.

Ha a sértett fél nem kivánja a megbüntetést, alig lehetséges czélt érni. A csalásnál nem egy külsőleg körülirható cselekmény minősitéséről van szó, hanem annak megállapitásáról, hogy az egyik ember a másikat a maga szellemi hatalmába keritette-e és ez a másik magát ravaszul megtévesztettnek és megcsalottnak tartja-e. Ha a sértett ezt tagadja, bármennyire bebizonyittattak is a külső tények, csalás esete meg nem állapitható. Előbb szükséges a sértett fél nyilatkozata, hogy ő egy ravasz fondorlat áldozata lett s csak azután következik annak bizonyitása, hogy az, a mit a sértett fél ravasz fondorlatnak mond, valóban az volt-e. Ha a sértett fél azt állitja, hogy nem a tévedésbe ejtés folytán cselekedett s hogy megtette volna ugyanazt más körülmények közt is, csalás nem állapitható meg.

Igen gyakran hangoztatják nálunk, hogy a sértett félre tekintettel kell lennünk. De e tételt rendszerint arra aknázzák ki, hogy a sértett fél kedvéért szigoru büntetéseket kell kiszabnunk. Részemről azt tartom, hogy a sértett félre különösen ott kell tekintettel lennünk, a hol a kár megtérültéről van szó. Az állam iparkodjék elősegiteni a kártéritést, vagy legalább ne álljon utjába a kárpótolhatásnak. Már pedig egészen bizonyosan utjában áll, ha a sértett fél akarata ellen hivatalból avatkozik a dolgokba.

A sikkasztás, az inditvány relativitásának daczára, szabályszerint szintén inditványi jellegü, mivel a dolog természeténél fogva leginkább az alkalmazottak követik el e cselekményt. És midőn arról volt szó, hogy különösen a nyilvános számadásra kötelezett társaságoknál elkövetett, néha rengeteg nagy mérvü sikkasztások hivatalból üldöztessenek, a javaslat mellőztetett azon indokolással, hogy a kárositottra bizandó, vajon akarja-e igénybe venni az állam büntető hatalmát; másrészt felhozatott az is, hogy ha ezen cselekmények hivatalból üldöztetnének, a károsultak ugyszólván soha sem kapnák meg a kártéritést s igy az állami közegeknek hivatalból való beavatkozása egyenesen kárára volna a már különben is károsultaknak. Ez a csalásnál is éppen igy fenforog. Ma a megkárositott egyén sok esetben visszakapja pénzét; ha azonban az állam a kárositott fél ellenére is eljárna, ez, kiegyezés esetében, vagy letagadná megkárosodottságát, ha pedig nem, akkor elvesztené pénzét oly esetben is, hol különben kárpótlást nyerhetne. A mint a károsult fél érdeke a sikkasztásnál előtérbe helyeztetik, a csalásnál ugyanez szükséges.

Némileg máskép áll a kérdés a lopásnál, hol az elvétel *külső* cselekményének meg vagy meg nem története forog szóban. De még a lopásnál sem fordit a birói gyakorlat elég figyelmet az elvételbe való beleegyezés momentumára. Sok esetben felmentés volna kimondható és kimondandó azon a czimen, hogy pl. az elvett tárgynak ugyszólván absolut értéktelensége folytán az elvételbe való beleegyezés vélelmeztethetik. Vagy legalább ha a «sértett» azt állitja, hogy nem helyez sulyt a dologra, ez minden esetre figyelembevehető volna, s helytelen a Curia azon gyakorlata, mely a lopásnál a károsult egyénnek a büntetési igényről való lemondását teljesen ignorálja. Az osztrák Btk. és a javaslat — osztrák régi traditiók alapján — annyira mennek, hogy minden vagyoni delictumnál elengedik a büntetést, ha felfedeztetés előtt a tettes teljes kárpótlást nyujtott. Az osztrák javaslat 66. §-a igy hangzik:

> «Der Diebstahl, die Unterschlagung, der Betrug, die Untreue, die Sachbeschädigung, die Hehlerei, sofern sie nicht gewerbsmässig betrieben wurde, und die in den §§. 320 und 322 erwähnten Vergehen hören auf strafbar zu sein, wenn der Schuldige, bevor er einem Strafgerichte, einer Staatsanwaltschaft oder einer Sicherheitsbehörde oder einem Organe derselben als der strafbaren Handlung verdächtig bekannt geworden ist, freiwillig für den aus seiner strafbaren Handlung entstandenen Schaden entweder selbst oder durch einen Dritten vollen Ersatz gewährt hat».

[1] Az előbbi közl. l. a 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32. 33. és 34. számokban.

[1] Ezeket az osztrák javaslat kiemeli a csalások köréből és kihágássá alakitja — a mi ismét az u. n. petite criminalité-nek nálunk annyira perhorreskált különválasztását jelenti. Az osztrák Btk. javaslatának illető határozmányai igy hangzanak:

> 512. §. Wer in Gast-, Schank- oder Kaffeehäusern oder anderen öffentlichen Lokalen Speisen, Getränke oder andere Gegenstände des Verbrauches, wie: Tabak, Cigarren, u. d. gl. sich geben lässt und sofort verzehrt oder verbraucht, oder in einem Gasthause Wohnung nimmt und dabei verschweigt, dass er ausserstande sei, die Zahlung sogleich zu leisten oder sicherzustellen, ist auf erhobene Privatklage mit Haft bis zu vierzehn Tagen oder an Geld bis zu 80 fl. zu bestrafen.
>
> 513. §. Mit Haft bis zu vierzehn Tagen oder an Geld bis zu 80 fl. ist zu bestrafen, wer sich zu in abgeschlossenen Räumlichkeiten stattfindanden und nur gegen Eintrittsgebühr zugänglichen Vorstellungen, Versammlungen oder Ausstellungen umbefugterweise einschleicht. Die Verfolgung findet nur auf Antrag statt.

Ez a határozmány tehát még messzebb megy, mint az inditványivá tétel. Ha kártérités adatott, bizonyos esetekben nemcsak a közvádlónak, de a sértett félnek sincs joga a meg büntetést követelni.

A mi a novella javaslat indokolása által kiemelt üzelmeket illeti, melyekre az inditványi jogosultság alkalmat ad, ezeken a hivatalból való üldözés alig változtat valamit. Ma alkudoznak az inditvány visszavonása felett; akkor alkudozni fognának a sértett fél «mikénti vallomása» felett. A két dolog lényegileg egy; a mai csak őszintébb.

Egyébiránt ezek az alkudozások főleg csak akkor keltenek megbotránkoztatást, ha a birósági tárgyalás alatt s ugyszólván nyilvánosan a közönség szeme láttára folynak. Ezen azonban segithetni az inditvány visszavonásának korlátozásával. Kimondathatik pl., hogy az inditvány csak a főtárgyalás megkezdéseig vonható vissza, a mint az olasz jogrendszerben megvan. (A budapesti ügyvédi kamara ezt javasolja). Vagy megállapitható az inditvány beadásától számitott valamely határidő is. Pl. nyolcz nap, — mint ezt a hollandi 1881-iki Btk. tartalmazza. Szóval, ha az üzelmek visszaszoritása czéloztatik, erre van sokkal alkalmasabb mód, mint a hivatalból való üldözés.

De itt ismét helytelen volna — a Schedius-féle előadói javaslat nyomán — egyetlen egy büncselekménynél külön intézkedni. Kimondandó ez esetben a visszavonás korlátozása az általános részben minden inditványi büncselekmény számára. Mert ezek az üzelmek a sulyosabb rágalmazásoknál, a könnyü testi sértésnél, a lopásnál, a sikkasztásnál, a jogtalan elsajátitásnál, a hütlen kezelésnél és a csalásnál mindenütt egyforma természetüek. Sőt nem-vagyoni büncselekményeknél még kevésbé igazolhatók, mint vagyoniaknál.

Vajon mit nyertünk azzal, hogy a szemérem elleni büncselekményeknél az inditvány visszavonhatlan? Azt, hogy alkudoznak az inditvány megtétele előtt. És mit nyernénk, ha az erőszakos nemi közösülés — valamint 1876-ban Németország tette — hivatalból üldözendővé tétetnék? Hogy alkudoznának a «feljelentés» előtt.

Bizonyos dolgokat nem lehet kiirtani. Legfölebb eltakarni. *Dr. Fayer László.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény revisiójához.

A végrehajtási törvény revisiója napirenden lévén, czélszerü, ha különösen azok, kik e törvénynyel naponta a gyakorlatban foglalkoznak, a gyakorlat által kétségtelenül felismert hiányokat föltárják s ez által a revisiónak utmutatásul szolgálnak.

Ezen szándék vezérelt, midőn egy, szerintem nagy hiánynak revisio utjáni pótlására törekszem.

Az 1881. évi LX. tcz. 188. §-a szerint, az árverés jogerőre jutása után hivatalból sorrendi tárgyalásra határnap tüzendő ki, és a 196. §. szerint 15 nap alatt a sorrendi végzés megszerkesztendő. Világos tehát, hogy a vételár be nem fizetése a törvény szerint a sorrendi tárgyalás megtartása s a végzés meghozatalának akadályául nem szolgálhat. Itt rejlik nézetem szerint a törvény egyik nagy hiánya. Ha vételár be nem fizettetik, mit oszt fel a biró? feloszt egy tényleg nem létező összeget s hogy ezen vételári összeg tényleg nem mindig létezik, számtalan eset bizonyitja, hol a vevő kára és veszélyére több izben ujabb árverés rendeltetik el s végre az ingatlanság, mely előbb olyan áron kelt el, hogy a vételárból talán a hitelezők legtöbbje vagy éppen valamennyie kielégitést nyerhetett volna, utóbb olyan áron adatik el, hogy a költségeket is alig fedezi a vételár.

Itt lenne ekkor a 186. §., mely szerint az előbbi vevők a különbözetet megtériteni tartoznak; ugy de ha ezen vevők nihil habens emberek s a különbözetet megtériteni nem képesek!?

Gyakori eset, hogy a végrehajtást szenvedő meg akarván még tartani egy ideig a fekvőség haszonélvezetét, midőn már az előterjesztés, felebbezés, felfolyamodás jogorvoslatait kimeritette, melyek elintézése meglehetős időt vesz igénybe, előállit egy teljesen vagyontalan egyént s azt megbizza, hogy a fekvőséget az árverésen vegye meg; ezt azon biztos számitással teszi, hogy ez neki kifizeti magát, mert az árverés után is a fekvőség tettleges birtokosa marad.

Lássuk hát, miként történik ez a gyakorlatban.

Az árverés befejezése, s annak jogerőre jutása után a sorrendi tárgyalásra határnap tüzetik ki, tekintet nélkül arra, hogy a vételár be lett-e fizetve vagy sem. Az árverési vevő 15 nap után magát birtokba helyezi a nélkül, hogy az árverési feltételeknek eleget tenne. E közben egy jól őrködő hitelező, már t. i. a mennyiben a telekkönyvi hatóság székhelyén lakik, — mert különben soha senki által meg nem téritendő pénzébe kerül, — látja, hogy a vételár be nem fizettetett s az első részlet esedékessége után visszárverést kér. Tizenöt nap az árverés jogerőre jutásához szükséges, ezután 30 nap mulva lévén esedékes az I-ső részlet, a 46-ik napon beadhatja a visszárverési kérvényt, de hogy ez mindjárt elrendeltessék, arról szó sem lehet, mert a telekkönyvi előadó a legtöbb helyen tul van halmozva munkával. Ha szorgalmatos ember, 15 nap mulva elintézi mint soronkivüli ügyet s igy az árverés foganatositása után a legjobb esetben az 51-ik napon a visszárverési kérvény el van intézve, ekkor az elintézett kérvény a többrendi kezelési könyveken lett átvezetés után a kiadóba kerül, rá lévén irva, hogy az árverés 30 napra kitüzendő. Az iroda még jobban tullévén halmozva teendőkkel, szerencsés körülmények között mintegy 60 nap mulva a visszárverési végzés, illetőleg hirdetmény, expediáltatván, 30 napra az uj árverés kitüzetik; ez tehát, a legjobb esetet véve föl, 140—150 nap mulva foganatositható lenne. Azonban ezen árverési hirdetmény ellen még jogorvoslattal is lehet élni s ennek szintén jókora időt igénybe vevő elintézése után, az esetleg foganatositott visszárverés ellen előterjesztés is beadható, egy évet tehát okvetlenül kihuzhat s az egy évi hasznot, melynek értéke a legtöbb esetben a bánatpénzt jóval fölülmulja, a vevő szedi.

Ekkor azután jön az ujabb árverés, ujra előáll egy másik nihil habens ember, ez veszi meg a fekvőket, — közbe természetesen sorrendi tárgyalás tartatik, a sorrendi végzés meghozatván, az ellen jogorvoslattal élnek, az összes iratok felterjesztetvén a kir. táblához, a netáni ujabb árverési kérvény az iratok beérkeztéig irattárba helyeztetik, irattárnoknak szigoruan meghagyatván, hogy azt az iratok beérkeztével mutassa be elintézés végett.

Az ujabb árverés folytán ujabb sorrendi tárgyalás tartatik s pótsorrendi végzés hozatik, igy megy ez évekig, mig az ügycsomó annyira növekedett, hogy midőn már a 4—5-ik visszárverés kerül a biró elé, az már kezd irtózni tőle, még akkor is, ha elejétől fogva vezette az ügyet; hát még ha közbe-közbe több biró intézkedik s mindegyiknek végig kell olvasni az ügycsomót, elképzelhető, hogy annak elintézése még lassabban halad.

Igy történik azután, hogy folytonosan, éveken keresztül, az ügyben folytonosan intézkedés történik a nélkül, hogy a hitelezők közül bármelyik is egy garashoz juthatna, s a nélkül, hogy az ügy végbefejezést nyerne.

Igy történik az, hogy a végrehajtási eljárás során ijesztő tömeggé szaporodnak az acták, s hogy a tömkelegben eltéved a fél, el az ügyvéd, eltéved néha maga a biró is, s mindnyájan azon töprengnek, miként válhatik az lehetővé, hogy a követelésnek birói megállapitása és megitélése aránytalanul gyorsabban eszközölhető, mint annak a behajtása s hogy

mig a per maga alig ujjnyi vastagságu, addig a végrehajtási eljárás során, hol már többé tulajdonképeni jogvitáról szó alig lehet, araszszal sem mérhető meg az actatömeg és a törvény hiányosságán s az általa tulhajtott formalismuson a hitelezőnek minden igyekezete, hogy végre-valahára pénzéhez juthasson, hajótörést szenved s elfáradva a sok ide-oda való járkálásban, s a sok költségtől tárczája kimerülvén, nem birja sehogysem megérteni, hogy a törvényes formák között ilyen eljárás lehetséges legyen.

A hitelező tehát, ki az ingatlan elárverezésével akar pénzéhez jutni, manapság sok esetben szánandó.

Ismerek ügyeket, melyek már 10 éves jubileumukat régen megünnepelték azóta, mióta az árverési kérvény beadatott s még máig sem nyertek végbefejezést.

De hány és hány árverési ügy sorrendi végzéssel ellátva hever az irattárban, a nélkül, hogy az árverési vevő nevére a tulajdonjog be lenne kebelezve, — mert ez, miután a feltételeknek eleget nem tett, be sem kebelezhető. A széljegyzések a telekkönyvi birtokiven ott vannak, s ezen telekjegyzőkönyvben tulajdonképen senkisem tulajdonos, a vevő nem az, mert nincs nevére irva, a régi tulajdonos nem az, mert nevéről elárvereztetett.

E miseriákat okvetlenül sanálni kell a törvény revisiója alkalmával, mert a mennyire óvakodnunk kell attól, hogy idegen vagyon másnak adósságáért eladassék, éppen annyira óvnunk kell a közhitel szempontjából a hitelező érdekét is.

Az orvoslás pedig igen könnyen eszközölhető s ne irtózzunk attól, hogy az ügyfeleket némi gyámság alá helyezzük. Mondjuk ki, hogy a telekkönyvi hatóság az árverés jogerőre jutása után a vételári részletek befizetése fölött hivatalból tartozik őrködni, s a vételári részletek esedékessége után, ha azok be nem fizettetnek, az uj árverést azonnal rendelje el, biztositsuk a törvényben, hogy az ilyen ügyek első sorbani soronkivüli ügyet képeznek s mint ilyenek, azonnal elintézendők. Mondjuk ki, hogy sorrendi tárgyalás a vételár befejezéseig, esetleg ezen lefizetés igazolásáig, vagy a 183. §-ban foglalt megállapodás bemutatásáig meg nem tartható, sőt nem irtóznám annak kimondásától sem, hogy árverési hirdetmény ellen halasztó hatályu jogorvoslat be nem adható. Tétessék rendelkezési uton intézkedés, hogy minden árverési ügyhöz egy jegyzék csatoltassék, mely az árverés megtartása után azonnal kitöltendő s a biró által aláirandó. Ezen jegyzék tartalmazná az elárverezett ingatlan telekkönyvi és helyrajzi számát, a vevő nevét és lakhelyét, a vételár összegét, a lefizetett bánatpénz s vételári részlet összegét és az ezen összegeknek az adóhivatalnáli elhelyezése napját s a birói letéti napló tételszámát, végre az egyes részletek esedékességi napját. Azt hiszem, hogy ezen intézkedésekkel nagyban lehetne elősegiteni a hitelezők érdekét, a nélkül, hogy ez bárkinek is ártalmára lehetne; azt hiszem, hogy ha az ingatlan árverési ügyek végbefejezése ekként a feleknek is, bíróságnak is okvetlen kötelességükké tétetnék a telekkönyvek tisztasága tekintetéből addig is, mig a kötelező hagyatéki tárgyalás bekövetkeznék, hatalmas lépést tennénk.

Dr. Pap József.

A telekkönyvi betétek szerkesztése.

Igazságügyi kormányunk az utóbbi időkben kiváló gondot fordit a birtokviszonyok rendezésére. Legfontosabbnak a betétszerkesztés tárgyában tett kormányi intézkedéseket tartom. Az 1886. évi XXIX. tcz., mely a betétek szerkesztését elrendelte, az éber ellenőrzés folytán immár kétszer ment át novelláris átalakitáson (1889: XXXVIII és 1891: XVI. tcz.). E novellák lényegesen egyszerüsitették az eljárást s a betétszerkesztő bizottság hatáskörét is kiterjesztették, ugy, hogy arra tekintettel, miszerint most már a munkálat nagyobb része biró vezetése alatt teljesittetik s az előmunkálatok tisztán az azonositásra vannak korlátolva, — a szerkesztendő betétek helyessége tekintetében a legnagyobb megnyugvással lehetünk.

Most van tárgyalás alatt a betétszerkesztési törvénynek végrehajtási utasitása, a mely ismét az eddigi tapasztalatok nyomán kimeritő utbaigazitásokat fog tartalmazni és pedig hihetőleg a tekintetben is, hogy a kataszterből a betétek *A*. lapjára átvett összes adatok ellenőrizve legyenek, a betétek a részletlajstrommal, ez pedig az uj telekkönyvi térképpel (a helyrajzi számok tekintetében) szorosan azonos legyen, a közös legelőből (erdő stb.) járó s arányokban kifejezett illetmények egymáshozi viszonya hibát ne tartalmazzon, mert a munkálatok e részének miként való keresztülvitelére olyan részletes kezelési utasitásaink, a melyek a tévedéseket kizárják, eddig nincsenek.

Azt hiszem ugyan, hogy a vonatkozó részletes szabályokat a minden uj bizottság munkálatának megvizsgálására kiküldött miniszteri biztos eddig fölöslegessé tette, de sokkal czélszerübbnek s biztosabbnak tartom, ha a végrehajtási utasitás e tekintetben is kételyt s magyarázatot kizáró módon intézkedik.

Ezek után arról óhajtok szólni, hogy miként lehetne az eljárást (törvény utján) még egyszerübbé tenni, hogy e nagy munkálat hamarább befejeztessék és lényegesen kevesebbe kerüljön, mint eddig, mert tagadhatatlan, hogy a betétszerkesztési munkálat még a mostani törvények mellett sem mehet oly gyorsan, hogy meg lehessen állapitani, vajon mikor lesznek az ország összes telekkönyvi betétei szerkesztve s hogy e munka mennyibe fog kerülni?

Figyelembe veszem a legujabb törvényjavaslatot is, a melylyel igazságügyi kormányunk a tulajdoni lapnak a tényleges birtoklással való összhangzatba hozatalát a betétek szerkesztése előtt is lehetővé tenni, s a vonatkozó jogszabályokat minden időkre fentartani óhajtja.

Első sorban is a betétszerkesztő bizottság helyszini eljárásában a külön jegyzőkönyvek felvételét (az anyagi jogszabályok fentartásával) teljesen mellőzném s azt magával a betéttervvel pótolnám.

E radikális ujitás szükségessége és czélszerüsége mellett igen sok indok harczol. Ugyanis a betétszerkesztési törvények hivatalból való alkalmazást igényelnek s a telekkönyvi állapottól eltérő viszonyok hivatalból nyomozandók ki; ennélfogva a betétszerkesztő bizottság minden lehetőt hivatalból megtesz arra nézve, hogy a tényleges birtokos a betétbe tulajdonosnak bejegyezhető legyen. E szabályokkal tehát nem egyeztethető össze az, hogy az érdekeltek a bejegyzést kérni tartoznak s hogy kérelem nélkül be nem jegyezhetők. A telekkönyvi betétek, éppen ugy, mint a telekkönyvek, nem kizárólag a felek érdekéből, hanem közérdekből készülnek s mint közhitelü okmányok szerepelnek.

Minthogy pedig a betétszerkesztő bizottság külön jegyzőkönyve rendszerint ugy sem tartalmaz egyebet, mint a mellékleteken alapuló egyszerü bejegyzési kérelmet, ez a kérelem teljesen mellőzhető. A jegyzőkönyv mellékletei a betéttervhez füzendők s maga a teljesen letárgyalt, a bizalmi férfiak, az elöljáróság s felek részéről aláirt, a bizottságot vezető biró által azonnal elintézett, szükség esetében azonnal altervekkel is kiegészitett betétterv volna hetenkint egyszer (és pedig annak utána, hogy a bizottság szemlézés utján vagy egyébként meggyőződött, hogy telekkönyvi akadály fen nem forog) a telekkönyvi hatóságnál beigtatandó, azonnal másolandó s aláirandó, hogy mire a bizottság az utolsó betéttervet beküldi, az illető községbeli összes betétek a forgalomnak azonnal átadhatók legyenek.

Ez érdekben szükséges, hogy egyrészről a bizottság a térképen foganatositandó változások előkészitésénél a kataszteri helyszinelési felmérés szabályait annyira ismerje és kö-

vesse, hogy az általa előkészitendő változások számozásai a helysz. felm. felügyelőség részéről elfogadhatók legyenek, másrészről, hogy a felügyelőség ok nélkül ne térjen el a a bizottság ebbeli előmunkálatától; de ha mégis eltér, ezt a telekkönyvi hatóság hivatalból vezesse keresztül a forgalomba helyezett betétekben. E végett a kat. nyilvántartásával megbizott pénzügyi közegek részéről a telekkönyvi térképen foganatositott változások (a betétekkel egyeztetett részletlajstrom segélyével) a telekkönyvi hatóságnál pontosan átvizsgálandók, nehogy a betétekben olyan helyrajzi számok maradjanak, a minők a térképen nincsenek. Ehhez a szabályhoz különben már a betéttervek készitésétől kezdve minden stádiumban szorosan kell ragaszkodni s annak megtartását pontosan ellenőrizni.

A külön jegyzőkönyv elhagyása esetében mellőzhető lenne a sok kellemetlenséget okozó helyhatósági bizonyitvány beszerzése is, a melynek adatai a betétterv *Jegyzet* rovatába éppen ugy volnának röviden, beirandók s beirhatók, mint a bejegyzés alapjául szolgáló egyéb adatok: rövid hivatkozással a betéttervhez esetleges füzött okmányokra.

E bejegyzéseknek rendszerint elegendő helyök van a különben is megfelelően készitett tervek *A.* lapjain, esetleg azonban folytathatók a lap végén, aláirás előtt (ad telekkönyvi birtokrészlet sorszáma).

A betétszerkesztési bizottság helyszini müködése alatt kizárólag annak birói tagja volna köteles a currens beadványokat elintézni s igy lehetséges lesz a folyó sorrendben tárgyalandó betétterveknek azonnal végleges sorszámozása, figyelemmel a kimerités folytán megszünő telekkönyvekre is.

Az ugyanazon betét *A.* lapjára vezetendő s eddig több telekkönyvben foglalt ingatlanokkal sem lenne baj, mert a bizottság e kérdést is azonnal letárgyalhatja s módjában volna a későbbi betétterveket (az összefüggésben levőket) soron kivül tárgyalás alá venni.

A helyhatósági bizonyitványok mellőzését indokolja az a körülmény, hogy a mint hét nagy községben tapaszaltam, ha a bizottság annak adatait ki nem nyomozza s irásban át nem adja az illető birtokosnak, száz esetben több mint kilenczvenszer nem képesek a szabályszerü bizonyitványt megszerezni; ha pedig a bizottság a kinyomozott adatokkal ellátott irásbeli utasitást ad, a bizonyitvány minden további vizsgálat nélkül kiadatik. Ezek az adatok tehát bátran beirhatók a betétterv Jegyzet rovatába s igazolást nyernek a községi birónak s a bizalmi férfiaknak a betéttervre vezetett aláirásával. Biztosra veszem, hogy a betétszerkesztésnél alkalmazott összes itélő birák megerősitik e tapasztalatomat s azt is, hogy tulajdonkép a két bizalmi férfiutól vagy azok jelenlétében s ellenőrzése mellett a felektől kivett tényállás föltétlenül megbizható adatokon nyugszik.

A mi a letárgyalt betétterveknek a bizottság által való elintézését illeti, ez csak annyi munkával jár, mint az eddig a 10 éves birtoklás alapján teljesitett bejegyzésekről volt előleges értesités; de azonos lenne ama elintézés: a megtörtént bejegyzésekről (a telekkönyvi hatóság székhelyén) a bizottság részéről eddig is kiadott értesitéssel és pedig az alább irt 1. számu minta alkalmazásával, tehát csekély munka mellett. (Ennek egy példánya más községbeli egyetemleges jelzálognál szükségessé vált bejegyzés alapjául is szolgálhatna)

1. sz. minta.

tk. 1892. Végzés.

N. N. községbetétei szerkesztésére kiküldött bizottság a következő változásokat foganatositotta:

Bejegyezte a tulajdoni jogot

1. a ..... sz. tkvben ..... hrsz. a. ..... javára.

(Eddig ..... sz. tkben ..... hrsz. a. ..... nevén vezetve.)

2. a ..... sz. tkben ..... stb.

Kelt stb. tkvi hatóságnál.

Az eddigi betéttervek nyomtatványait az alább közölt 2. számu minta igen czélszerüen pótolná.

2. sz. minta.

------ szám.

A) Birtoklap.

A betétterv, melyből áthozatott	Sorszám	Telekkönyvi helyrajzi szám	Helyrajzi szám	Kataszteri térmérték 1600□ öles holdakban		Jegyzet	Adó kataszteri tiszta jövedelem		Mellékletek jegye	Vázrajz-jegyz. tét. sz.	Illetékkimutatási tét. sz.	A betétterv, melybeátviendő
				hold	□ öl		frt	kr.				

A nagy vonásokban közölt eme javaslatom, természetesen részletes kidolgozást igényel; czélszerüsége és szükségessége oly szembeötlő, hogy azt bővebben, bár lehet, nem kell indokolni.

Nem szenved kétséget, hogy a betéttervek külalakjára ezentul nagyobb gond volna forditandó s illetve a hitelesség kellékeivel ellátandók lennének.

Ezzel az eljárással teljesen mellőzhetővé válik a szerkesztett betéteknek a biró által való felülvizsgálása, vagyis a helyszinén letárgyalt összes kérdések ujból átvizsgálása, a mi tapasztalat szerint annyi ideig, néha sokkal tovább tart, mint a helyszini tárgyalás. Egyuttal folyton szigoru ellenőrzés alatt kellene tartani már az előzetes tervek készitését s adatainak föltétlen pontosságára sulyt kellene fektetni.

Állandóan a helyszinén tárgyaló egy bíróval annyi betétterv készülne el javaslatom szerint, mint most 4—5 bizottságban; a birónak (a kire a munkabeosztást és ellenőrzést föltétlenül rá kellene bizni) a székhelyen — ugyszólván — nem is lenne dolga, mert a beküldött terveket csak másolni, összeegyeztetni (szigoruan) s aláirni kell.

E mellett az az átmeneti állapot, hogy a telekkönyvi beadványok nagyrésze, attól az időponttól kezdve, mikor a bizottság külön jegyzőkönyvei széljegyeztetnek, a csak jóval később bekövetkező forgalomba helyezésig, tehát rendszerint hosszu időig, el nem intézhető: a legrövidebb időre s igen kevés számu ügyre korlátoltatnék; a mi már egymaga is rendkivül nagy előny.

Javaslatom talán egy tizedrésznyi idővel meghosszabbitaná a bizottság helyszini eljárását s a helyszinén a telekkönyvvezetőn saz eddig rendszerint alkalmazott dijnokon kivül még egy dijnok alkalmazását tenné szükségessé; azonban mindez számba sem jöhet azzal az előnynyel szemben, hogy az eddigi, a székhelyen teljesitett szerkesztési munkánál a drágább erők (biró és telekkönyvvezető) egyátalán nem lesznek igénybe véve s a munka nem forgácsolódik el.

Czélszerünek tartom ezek mellett még, hogy a telekkönyvvezető az előmunkálatok folyamán egy tervezetet készitsen arról, hogy mely telekkönyvek, a bizottsági eljárás hányadik napján kerülnek tárgyalás alá; e tervezetbe bejegyzendők a kataszteri birtokivek számai s a biró felülvizsgálata, és a naptári napok beirása után, a községi előljáróságnak a végett volna kiadandó, hogy az érdekelteket eleve megidézze. E tervezetből előre tudható, hogy a helyszini eljárás hány napot fog igénybe venni. (Egy napon mintegy 30 telekkönyv = 20 birtokiv könnyen letárgyalható; néha 30—40 birtokiv is.)

Sőt a székhelyhez nem kötött birák nélkül is — egy teljesen szakértő biró közvetlen vezetése alatt — könnyen keresztül lehetne vinni az egész betétszerkesztési munkát; csak a kezelő személyzet igényelne szigoru ellenőrzést és szaporitást; önálló alkalmazásuk előtt pedig *külön szakvizsgára feltétlenül* kötelezném a kezelő személyzetet.

Arany Sándor.

A királyi járásbíróságok hatáskörébe utalt inditványi büncselekményekre vonatkozólag az eljárásnak a magánvádló meg nem hallgathatása okából az elévülési határidőt meghaladólag történt felfüggesztése.

A kir. járásbíróságok hatáskörébe utalt vétségek és kihágások eseteiben követendő eljárást szabályozó rendelet egyetlen egy szakasza sem intézkedik azon, a gyakorlati életben gyakran előforduló esetről, ha a magánvádló az inditványi büntetendő cselekmény miatt megtette ugyan feljelentését, tehát inditványozási jogával élt, de ismeretlen helyre történt távozása miatt a tárgyaláshoz meg nem idézhető.

A magánvádló ugyanis, — mint a legtöbb esetben — személyesen szóbeli panaszt emel valamely, a kir. járásbíróság hatáskörébe utalt és magánvádra üldözendő vétség, vagy kihágás megtorlása czéljából, a biró e feljelentés folytán tárgyalást tüz, a melyre a magánvádlót az eljár. rend. 68. §-ához képest azzal idézi meg, hogy meg nem jelenése esetében ugy fog tekintetni, mintha vádját visszavonta volna. Ezen jogkövetkezménynyel való fenyegetésről azonban a magánvádló tudomást nem szerezhet, mert történetesen ismeretlen helyre távozván, neki az idéző végzés nem kézbesithető, képviselője pedig, a ki helyette joghatálylyal idézhető volna, nincsen. Eljövén a tárgyalás napja, a biró a vádlottat és a tanukat meg sem hallgathatja, mert a magánvádló jelenléte az eljár. rend. 23. §-a értelmében a bünvádi eljárásnak nemcsak megindításához, hanem annak folytatásához is szükséges, de a vád akár kifejezett, akár hallgatólagos visszavonásának hiányában az eljárást be sem szüntetheti, sem vádlottat az eljár. rend. 71. §-a alapján fel nem mentheti, hanem kénytelen az eljár. rendeletnek hiányait pótló gyakorlat értelmében a további eljárást a magánvádló esetleges jelentkezéséig felfüggeszteni, s az iratokat levéltárba tétetni.

Az iratok ott előre meg nem határozható, de a legtöbb esetben a vétség, illetve kihágás büntethetőségének elévülési határidejét meghaladólag elhevernek, a vádlott fölött pedig az ellene emelt vádnak Damokles kardja sokszor élete végéig függ. Ez a processus azonban a modern büntetőjog elveivel éppenséggel nem egyeztethető össze.

A büntető törvénykönyv 105. §-ában az elévülést azért vette fel a bünvádi eljárást kizáró okok közé, mert a közrendet sértő büncselekmény megtorlása bizonyos idő elteltével éppen a megsértett társadalmi rendnek érdekében nem áll, minthogy arra már senki sem emlékszik, és minthogy annak elkésett büntetése a közszellemre sem gyakorolja azon befolyást, melyet az közvetlenül a büncselekmény elkövetése után, vagy azon időben idézhet elő, midőn a büntett még emlékében van a népnek. (Löw: Anyaggyüjtemény 572. lap) és mindjárt a következő 106. §-ban a vétség büntethetőségének elévülési határidejét 3 évben szabja meg, a kihágási büntető codex pedig ugyanazt 6 hóban állapitja meg (Kbtk. 10 §.). És e határidők elteltével a megtorlást mind alanyilag, mind tárgyilag szükségtelennek tartja a törvényhozás, és pedig tárgyilag azért, mert a büncselekmény emlékezete a köztudatban az idő hatása által elenyészett, — alanyilag, mert a bünös önviselete azon idő alatt, jogellenes akaratirányának megszüntét bizonyitja (Löw: id. müve 585. lap).

A büntethetőség elévülését a czélszerüség parancsszava következtében megállapitó törvény ratiója tehát az, hogy a feledékenység fátylába burkolt büncselekmény, mely többé már nem büntethető, minden következményével együtt, mint jogilag nem létező, az elévülési határidőn tul senkit ne terheljen. Ennek daczára azonban az eljárási rendelet hiányosságánál fogva nincs kizárva annak a lehetősége, hogy a vádlott e minőségében egész életét átélje csak azért, mert az őt feljelentő magánvádló időközben ismeretlen helyre tette át lakását. Igaz ugyan, hogy a vádlottat a vád sulyának viselésében talán saját mulasztása is terheli, mert jogában áll az elévülési határidőn tul a bünper ujrafelvételét sürgetni, és ez által természetszerüen a vád sulya alól menekülni, mégis az alappal biró ezen elismert ténynyel szemben is a vádlott mulasztása menthető, ha meggondoljuk, hogy a vádlottak legnagyobb contingensét a müveltség olyan alacsony fokán álló egyének nyujtják, kik nemcsak a törvényben járatlanok, hanem még irni és olvasni is alig, vagy éppen nem tudván, a társadalom szégyenitő bélyegét tehetetlenül kénytelenek homlokukon viselni.

Elvitázhatatlanul szembeötlőbb a dolog az esetben, ha a magánvádló bosszuból vagy tévedésből, vagy más fel nem sorolható okokból hamisan emelte a vádat, a melylyel szemben a vádlott legalább is az elévülési határidőn belül a sokszor sulyos vád terhe alatt teljesen tehetetlenül áll, mert neki nincs jogában és módjában, — feltéve természetesen, hogy a feljelentő tartózkodása előtte is ismeretlen — az eljárást felfüggesztő inappellabilis birói határozat ellenében törvényes alapon küzdeni.

De tegyük fel, hogy a felfüggesztő határozat jogorvoslattal megtámadható, és a vádlott azokat teljesen kimeriti is, kérdem, ki szolgáltathat neki elégtételt a társadalom azon általános felfogása ellen, a mely minden vádlottat — néha nem minden alap nélkül — előitélettel, sőt megvetéssel sujt? Mert ki tagadhatná, hogy a vádlottban a társadalom nagy zöme mindig a már-már elitélt bünözőt látja?

Az igazság és méltányosság elemi követelményeivel ellenkező ezen eljárás, a mit a gyakorlat meghonositott, a törvényhozás szabályozásának bevárása előtt is már a gyakorlat által kiküszöbölhető. Szerény nézetem szerint a dolog legegyszerübben oly módon nyerhetne megoldást, ha a biró a Btk. 112. §-ából kiindulva, minthogy az elévülés hivatalból is figyelembe veendő, a kihágásoknál 6 hó, a vétségeknél 3 év elmultával az 1871: XXIII. tcz. 23. §-a értelmében vezetett vétségi és kihágási jegyzékből vélelmezhető és a vonatkozó iratok betekintése után feltétlenül megállapitható elévülés esetében vádlottat hivatalból megidézi, s a büntethetőség elévülése folytán az eljárást megszünteti (és nem felmenti); magától értetődik azonban, hogy a büntethetőség elévülése a törvény 108. §-a értelmében a feljelentés folytán a vádlott ellenében hozott felfüggesztő határozat keltétől veszi kezdetét.

Dr. Borsitzky Imre.

Külföldi judikatura.

486. Negativ szerződési kötelezettség megszegése, vagyis olyannak megtétele, a mi szerződésig meg volt tiltva, nem jogositja a másik felet annak követelésére, hogy ama tény nem történtnek s hatálytalannak tekintessék, hanem pusztán kártérítési igényt alapit meg oly összeg követelésére, mely a szerződésszegéssel okozott kárnak megfelel. *(Német birodalmi törvényszék.)*

487. A törvények nem tartalmazzák azon elvet, hogy valamely igény érvényesitéséhez az érdek (interesse) szükséges. *(Német birodalmi törvényszék).*

488. A külföldi itélet jogerejüségét a külföldi jogszabályok szerint kell megvizsgálni. Érdemben azt a belföldi bíróság felül nem vizsgálhatja. *(Német birodalmi törvényszék).*

489. Azon elvet, hogy a fél a perben tanukép ki nem hallgatható, a törvénykezési rendtartás kifejezetten ki nem mondja ugyan, de mint általános perjogi alapelv, az a törvénykezési rendtartás intézkedéseinek alapjául szolgál. A tanu fogalmához tartozik, hogy harmadik személy legyen, miáltal a felek tanuskodási képessége már ki van zárva. Ebből azonban nem következik az, hogy olyan tanu vallomása, a ki eredetileg nem volt ügyfél s csak utóbb lett (jogutódlás utján) azzá, az itélethozatalnál figyelembe nem vehető. A jogérvényesen kihallgatott tanu vallomása peranyaggá vált már, hozzátartozik a tárgyalások össztartalmához és a bizonyitási eljárás eredményéhez és igy figyelmen kivül nem hagyható. *(Német birodalmi törvényszék.)*

490. A közkereseti társaság, mint a társasági vagyon

vivője, különbözik egyes tagjaitól, és a társasági vagyon önálló vagyonösszeség, melynek az egyes társtag épugy adósa lehet, mint harmadik személyek. *(Német birodalmi törvényszék.)*

491. Ha mindkét társasági tag jogositva van a képviseletre, ugy a társaság képviseletében az egyik társtag által peresitett követelést a másik társtag az adósnak a per folyama alatt is elengedheti. A társtagnak csak azon ügyletei hatálytalanok, melyeket a társaság nevében, a társaságot károsító czélzattal kötött, ha a harmadik személy is tudomással birt ezen czélzatról. Ezen kivétel nem folyik ugyan a kereskedelmi törvény szavaiból, de a nürnbergi conferentia tárgyalásaiból. *(Német birodalmi törvényszék).*

492. A közkereseti társaság egyik tagja által a társaság nevében folyamatba tett perben a többi társasági tag nem perbeli képviselője a társaságnak és nem tehetnek perbeli inditványokat a társaság nevében. *(Kölni felsőbiróság.)*

493. Ha feltehető a vevőnek jogi érdeke a vételügylet teljes teljesitésében és eladó a megvett 20 öltöny közül 9-et használhatatlanul szállitott, ugy a vevő teljesen elállhat a vételtől s a jó 11 öltönyt sem köteles megtartani. *(Kölni felsőbiróság.)*

494. Bordélyháznak az oda szokott közönségtől várható haszonnal együtt való eladása hatálytalan oly értelemben, hogy egyik szerződő fél sem követelheti a másiktól jogi kényszer alkalmazásával a szerződésileg elvállalt kötelezettség teljesitését, és hogy a szerződés teljesitése után is mindkét fél követelheti az előbbi állapot visszaállitását és viszszakövetelheti a szerződés alapján teljesitett szolgáltatását. *(Német birodalmi törvényszék.)*

495. Oly kötelezettség elvállalása, hogy a főnöktől leendő kilépés után a segéd nem fog főnökével versenyző üzleti tevékenységet gyakorolni, joghatálylyal birhat azon esetben, ha az időhatár nem korlátlan. *(Német birodalmi törvényszék.)*

496. *A.* kötelezte magát arra, hogy 5 éven át B. üzletében marad, addig fel nem mondhat, ki nem léphet. B-nek azonban ezen időn belül is volt félévi felmondási joga. A. kötelezte magát arra is, hogy netáni kilépése után egy évig hasonló üzletbe 5000 márka kötbér kikötése mellett be nem lép. *B.* 1 év mulva felmondott *A.*-nak s *A.* azonnal belépett egy hasonló üzletbe. *B.* perli a kötbért. A biróság elutasitotta keresetét, olykép értelmezvén a szerződést, hogy *A.*-nak csak önkénytes kilépése esetén nem volt joga hasonló üzletbe belépni. *(Karlsruhei felsőbiróság.)*

Közli: Dr. Gold Simon.

Különfélék.

— **A curiai itéletek befolyása az alsóbirósági gyakorlatra.** A következő sorokat vettük:

A ki e lapok mellékletein megjelenő felsőbb birósági határozatokat figyelemmel kiséri, lehetetlen, hogy észre ne vegye, hogy a kir. Curia vagy legalább egyik tanácsának bünügyi judikaturájában az utóbbi másfél év alatt nagy jelentőségü fordulat állott be. E fordulat a nálunk eddig szokatlan nagy szigorban jelentkezik. Megnyilatkozik e szigor mindazon itéletekben, a melyekben az u. n. mérsékelt cumulatio elve alkalmaztatik, azon itéletekben, melyekben az enyhitő körülményeknek több mint egy évtized judikaturája által megteremtett csoportja valósággal megtizedeltetik s ez által a Btk. 91. és 92. §-ainak alkalmazása mindinkább nehezebbé lesz. A büntetlen előélet, az aggkor, sok tagu család stb. immár nem enyhitő körülmény. Megnyilatkozik e szigor abban is, hogy az in dubio mitius évezredes elvet nem ismeri, — a mint ez az alább elmondandó esetből is kitünik.

A kir. Curia judikaturájának emez ujabb iránya kezdi éreztetni hatását az alsó forumokon is. A nélkül, hogy ez iránynak jogosultságát vagy jogosulatlanságát ezuttal megbeszélés tárgyává akarnám tenni, tisztán csak arra szoritkozom, hogy egy esetet mondjak el, mely egyrészt eclatans példa arra, hogy az alsóbb foku biróságok mily gyorsan simulnak a felsőbb birósági praxishoz, másrészt pedig megmutatja a jövő büntetési rendszerének képét is, melynek a Curia uj iránya alatt elébe nézhetünk.

Egy törvényszék f. évi jul. havában a következő két itéletet hirdette ki. Az egyik curiai itélet volt, a mely szerint Balog Ferencz a két alsóbb birósági itélet megváltoztatásával rablás büntettében mondatott ki bünösnek. Balogot az első fok lopás és jogtalan elsajátitás vétsége miatt itélte el hat havi fogházra, a három hónapi vizsgálati fogság betudásával. A budapesti kir. itélő tábla, tekintettel arra, hogy a lopási cselekményre nézve csupán a sértett fél vallomása szolgál bizonyitékul, a többi az alsófok által gyanusaknak talált körülmények pedig sokféle magyarázatot megtürnek, vádlottat a lopás vétségének vádja alól felmentette s csupán a jogtalan elsajátitás vétségében mondotta ki bünösnek s ezért két havi fogházra itélte, a melyet vizsgálati fogsága által kitöltöttnek vett. Balog még ezen büntetést is felette szigorunak találta s különösen az nem fért fejébe, hogy micsoda igazság az, hogy őt két hónapra itélik el, s mégis már három hónapot ült. Felebbezett tehát az ő naiv észjárásával, kárpótlást remélvén nyerni a felső foktól. A kárpótlást a maga teljes egészében meg is kapta a nagyméltóságu magy. kir. Curiától; ugyanis mindkét alsóbb foku biróság itéletének megváltoztatásával őt a rablás büntettében mondotta ki bünösnek s ezért 5 évi fegyházra itélte.

Ezen itélet hatása alatt itélt ugyanazon törvényszék Tapodi Vendel és Ivanics János bünügyében. Tapodi Vendel és társa 25 rendbeli ügygyel voltak vádolva. A minősitett lopásoknak a Btk.-ben létező majdnem minden nemét elkövették. E lopások azonban ugy a cselekmény elkövetésének módját, mint a lopott dolgok értékét tekintve ugynevezett «csirkelopások» voltak. Hol itt másztak be s loptak el egy zsák buzát, hol emitt s vittek el magukkal egy véka lisztet, majd az utczán oda támasztott létrát vették gondos őrizetük alá, hol meg egy házról lelógó kortes zászlót tépték le s vitték magukkal. Egy esetben bekötötték a konyhaajtót, hogy a lakók, ha észre veszik őket, ki ne jöhessenek (ez az eset a Btk. 346. §-a alapján rablásként minősittetett), majd midőn egy másik lopásnál tetten érettek, botokkal védték magukat s egy emberen könnyü testi sértést okoztak. Ivanics János büntetlen előéletü volt, Tapodi Vendel ellenben sulyos testi sértés vétsége miatt volt már egyszer büntetve. Sulyositó körülmény nem merült fel ellenük sem a vizsgálat sem a végtárgyalás során. Ellenben enyhitő körülmények: hogy csakis töredelmes beismerésük által tették lehetővé a a számos bünügy kideritését, hogy az ellopott dolgok összértéke alig tett ki 200 frtot s még ezek közül is számos tárgy megkerült. Az egész végtárgyalás azt a benyomást tette, hogy az elkövetett bünügyek nagy számának az a magyarázata, hogy alkalom igen gyakran volt s az első eset sikere elbizakodottá tette őket. A törvényszék ezen tényállás alapján ugy Ivanics Jánost, mint Tapodi Vendelt *12—12 évi fegyházbüntetésre itélte.* *Dr. Kecskeméti Lajos.*

— **A budapesti egyetem jogi karán** a most kezdődő félévben a következő előadások tartatnak:

Magyar közjog. Lechner Ágoston.
Magyar közigazgatási jog. Ugyanaz.
Egyetemes európai jogtörténet. Hajnik Imre.
A magyar perjog a Hármaskönyv korszakáig. Ugyanaz.
Magyar büntetőjog. Schnierer Aladár.
Bevezetés a jogbölcsészetbe. Ugyanaz.
Magyar polg. törvénykezési rendtartás. Herczegh Mihály.
Magyar magánjog. Ugyanaz.
Magyar csődtörvény. Ugyanaz.
Ausztriai általános magánjog. Sághy Gyula.
Az egyházjog nevezetesebb forrásai és a katholikus egyház szervezete. Ugyanaz.
A pandekták általános része. Ugyanaz.
Jogbölcsészet. Pulszky Ágost.
Nemzetközi jog. Ugyanaz.
Római jogtan. A főcollegiummal kapcsolatosan: exegeticus szemináriumi gyakorlatok. Vécsey Tamás.
A polg. törvénykezési rendtartás rendszere. Plósz Sándor.
Váltó- és kereskedelmi jog. Ugyanaz.
Egyházjog. Antal Gyula.
Ausztriai magánjog. Ugyanaz.
Egyházi jog. Kováts Gyula.

Protestáns egyházi jog. Ugyanaz.
Államszámviteltan. Bochkor Károly.
Nemzetgazdaságtan. Földes Béla.
Magyarország és Ausztria közgazdasági története a XIX. században. Ugyanaz.
Nemzetgazdasági és statistikai seminarium. Ugyanaz.
Magyar magánjog. Zsögöd Benő.
Magyar magánjogi practicum. Döntvénytári esetek fejtegetése. Ugyanaz.
Kereskedelmi és váltójog. Nagy Ferencz.
Magyar büntetőjog. Wlassics Gyula.
Büntetőjogi seminarium. Ugyanaz.
Magyar alkotmány- és jogtörténet. Timon Ákos.
Magyar egyházjogi intézmények. A királyi főkegyuri jog, a városi kegyuraság, a párbér és congrua. Ugyanaz.
A családi és örökösödési jog fejlődése a középkorban. Ugyanaz.
Magyar pénzügyi jog. Mariska Vilmos.
A pénz és helyettesitői. Ugyanaz.
Alkotmányi politika. Concha Győző.
Társadalomtan. Ugyanaz.
Közegészségügy. Fodor József.
Telekkönyvi rendtartás magyarázata. Csillag Gyula.
Büntetőjog. Fayer László.
Bünvádi eljárás. Ugyanaz.
Büntetőjogi seminarium. Ugyanaz.
A kereskedelmi ügyletekről. Neumann Ármin.
Tételes európai nemzetközi jog. Csarada János.
Conversatorium a jogbölcselet, a természet- vagy észjog és a jogászat (jurisprudentia) egymáshoz való viszonyáról. Pikler Gyula.
Jogbölcseleti seminarium (összehasonlitó jogtudományi kutatások.) Ugyanaz.
Törvényszéki orvostan. Csatáry Lajos.
Statistikai seminarium. Kőrösi József.
Az egyházhivatalok betöltése. Melichár Kálmán.
Gyakorlatok a pandektajogból. Schwarz Gusztáv.
Magyar bünvádi eljárási jog. Balogh Jenő.
Bevezetés a nemzetgazdaságtanba. Ráth Zoltán.
Mezőgazdasági politika. Pólya Jakab.
Iparpolitika. Kovács Gyula.
(Különösen örvendetes ezen tanrendben a semináriumok és praktikumok erős terjedése.)

— **A Btk. módositásához.** A *Nemzet* augustus 28-iki számában dr. Bleuer Samu hosszabb czikkben foglalkozik a novellával. Conclusiói a következők:

Kétségtelen, hogy a tervbevett módositások oly szükségesek, a felállitandó intézmények oly czélszerüek, hogy a reform keresztülvitele ugy a törvény alkalmazása, mint a társadalom helyesen felismert igényei kielégitésének szempontjából elodázhatlan. Tehát az a kérdés, hogy beleillenek-e az uj intézmények a törvénybe, nem az intézmények életbeléptetése szempontjából fontos. De fontos a büntetőtörvény fentartásának szempontjából. Ha igen, akkor a magyar büntetőtörvény jó. Ha nem, akkor ez a törvény rosz. Ha igen, akkor az 1878. V. törvényczikk nemzedékek életén keresztül alapja maradhat a büntető törvénykezésnek. Ha nem, akkor a büntetőjog fejlődése el fogja sodorni s állit a helyére olyat, a minő a társadalom valódi szükségeinek kielégitésére és a jogi élet controversiáinak eloszlatására alkalmas. Mi azt hiszszük, hogy a tervbe vett s a javaslatban kidolgozott uj intézmények, meghatározások és rendelkezések a büntetőtörvény rendszerébe ugy bele fognak illeni, hogy annak egységében disharmoniát nem keltenek. A franczia Code pénalt fenállása óta ugyszólván évtizedenkint pótolták, módositották s még sem mondhatja senki, hogy a Code nem egységes alkotásu törvény. Ezek a pótlások, módositások teszik alkalmassá a törvényt arra, hogy a társadalom változott viszonyainak megfeleljen s ekként biztositják a törvény jövőjét. Ugyanez a processus ismétlődik hazánkban a büntetőtörvény módositásáról szóló javaslat keresztülvitele által. Tisztábban, szabatosabban körülirt jogi fogalmakkal fog a büntetőtörvény a módositás alól kikerülni s uj intézményei fenállása és tekintélye megannyi biztositékát fogják képezni.

— **A telephon.** Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat:

Bíróságainknál nagyon hiányát érezzük a telephonnak. A nagyobb fővárosi ügyvédi irodákba és kereskedő-czégekhez a telephon be lévén vezetve, az ügyvédek sokat nyernének az által, ha minden járásbirósághoz érintkezhetnének irodájukkal s ügyfeleikkel. De talán nyerne gyorsaság tekintetében az igazságszolgáltatás is, a mennyiben az informatio hiánya miatt kért halasztások egy része elesnék, mivel az informatiót be lehetne szerezni rövid uton — telephon által.

— **A «Gerichtssaal»** legközelebbi számában — mint értesülünk — megjelen a magyar Btk. novellájának javaslata német forditásban, összevetve a törvény illető helyeivel.

Nemzetközi Szemle.

— **Poroszországban** a birói személyzet elégtelensége nagyon érezhetővé vált. Azért Berlinben az 1892. évi budget értelmében 1 uj tanácselnökkel, 2 tanácsossal a Kammergerichtnél, 6 bíróval s 2 igazgatóval a törvényszéknél, a járásbiróságnál 3 bíróval s 1 államügyészszel szaporittatik a birósági személyzet. Természetesen ennek megfelelőleg az igazságügyi budget is tetemesen nagyobbodik. Ez 52·19 millióról 10 év alatt 84·48 millióra emeltetett. De az államkormányzat többi ágaiban is nagy a növekedés. A belügyi igazgatás kiadásai 47 millióról 134½ millióra nőttek fel; a közoktatásé 21·66-ról 96·48 millióra. — A bélyegilletékek bevétele 21 millió helyett most 23 milliót tesz ki. — A törvényszéki költségek s birságok 41 millió helyett 46 millió márkát mutatnak fel.

— **A vendéglős kötelességeiről** nyilatkozott a német legfőbb biróság egy határozatban. E szerint a vendéglős köteles minden tisztességesen öltözött és tisztességes viselkedésü vendégnek ételt stb. kiszolgáltatni. Ha megtagadná, becsületsértést követne el. Ha a vendég elfogyasztotta a megrendeltet vagy elég ideje volt az elfogyasztásra, a vendéglős követelheti, hogy hagyja el a helyiséget. De ha ujra rendel valamit, tovább maradhat.

— **A Fuchsberger-féle német döntvénymutatóhoz** pótkötet jelent meg a napokban, mely tartalmazza a bünvádi eljárást tárgyazó legfőbb birósági döntvényeket az 1882—1892. időközben.

— **A német ügyvédegylet** kiadta a polgári törvénykönyvi tervezet általános részének uj revideált szövegét, szembeállitva a régi szöveggel. Az összeállitás *Reatz* giesseni ügyvéd munkája. (Megjelent Heymannál Berlinben.)

— **Az «Annuaire de Législation Étrangère»-rel** egyidejüleg, melyről mult számunkban szóltunk, megjelent az «Annuaire de Législation Francaise» is, mely az előbbinek kiegészitője s ugyanazon évnek (1891) franczia törvényeit tartalmazza. — Ugyanazon alkalommal szétküld az egylet egy harmadik kötetet is, mely az 1889-ben tartott jubiláris gyülés beszédeit és felolvasásait tartalmazza.

— **Az uj olasz Btk.-höz** Paoli Lajos irt franczia nyelven igen érdekes tanulmányt, melyben iparkodik kifejteni a kodexben foglalt gondolatokat. A könyv czime: Le Code pénal d'Italie et son systême pénal. (Páris.)

— **A kriminal-anthropologusok congressusa** ülésezett a napokban Brüsselben. A 400 megjelent tudóst *Lejeune* igazságügyminiszter üdvözölte. A király is megjelent egyik ülésen. A tárgyalásokat áttekintve, ugy látszik nekünk, hogy a tételek sokkal tartózkodóbbak, mint az előbbi congressuson voltak; a messzebb menő tételek erős ellenmondásokkal találkoztak. Különösen *Prins* szólitotta fel a gyülés tagjait, hogy ne csak tudományos abstractiókkal foglalkozzanak, hanem a biró számára is adjanak használható anyagot; kiválólag pedig a gyermekvédelemre hivta fel a figyelmet.

— **Egy angol főur** a birtokán utszolgalmat engedélyezett a községnek. Egy iparos azonban, a ki rosz lábon élt a főurral, azzal boszantotta a földtulajdonost, hogy azon utra állva, különféle feltünő mozdulatokkal elriasztotta a madarakat, melyekre a főur épp ott vadászott. Természetes, hogy ez a magatartás nagyon boszantotta a főurat, s midőn egy izben az elriasztás ismétlődött, szolgái által lefogatta a mozgolódó iparost és egy negyed óráig megakadályoztatta bárminemü mozdulatok tételében. Az ilykép megrendszabályozott iparos személyes szabadsága megsértése és bántalmaztatás czimén bevádolta a főurat s a napokban került a per tárgyalás alá. Egész Anglia figyelemmel kisérte a tárgyalást. Az elnöklő főbiró jelezte, hogy «vége a privilegiumoknak» és a főur nem volt jogositva az erőszakoskodásra; az esküdtek azonban kimondották, hogy elegendő az az 5 shilling, melyet a főur deponált mintegy kártéritésül az iparoson ejtett sérelmért.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)
Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 37. sz. Budapest, 1892. szeptember 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A perrendtartási novella kérdéséhez. *x.* — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez. Dr. HEIL FAUSZTIN budapesti kir. táblai birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Néviró vagy meghatalmazott. *B.* — A bányajog reformja Németországban. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.
Melléklet: Curiai Határozatok. — A szegedi kir. itélő tábla megállapodásai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A perrendtartási novella kérdéséhez.

A *Pesti Hirlap* egyik utóbbi számában azt a hirt olvassuk, hogy a polgári perrendtartás javaslatán a járásbirósági hatáskört illetőleg módositás fog tétetni a képviselőház jogügyi bizottságában.

Midőn ezen hirt örvendetes tudomásul veszszük, ismételve fel akarjuk hivni az illetékes körök figyelmét a felső foku hatáskör kérdésére, melyet még függőben hagyott a jogügyi bizottság és mely szoros kapcsolatban van az első foku hatáskörrel.

Ha a járásbirósági hatáskört folytonosan kiterjesztjük, annál inkább meg lesz nehezitve azon czélba vett elrendezés, mely a járásbirósági ügyeket teljesen el akarja vonni a kir. Curiától.

Ma már oda jutottunk, hogy a polgári ügyek 95%-át a járásbiróságokhoz utalja a legujabb perrendtartási javaslat, és ezen egész ügytömegnek a kir. Curiától való elzáratását veszi tervbe.

És ha azt a kérdést intézzük az illetőkhöz, hogy mi tulajdonkép az oka ezen leszoritásának, mindig csak azt a választ nyerjük, hogy a kir. Curiát meg kell szabaditani a jelenlegi munkatehertől.

Igy dobálják folytonosan az ügytömegeket egyik helyről a másikra.

Midőn a javaslat első szövege megjelent, az volt a jelszó, hogy a kir. táblákat kell tehermentesiteni s valamennyi ügyet a kir. Curiához utasitották; most pedig kiadtak egy uj jelszót, és minden válogatás nélkül letolják az ügyeket a kir. táblákhoz.

Az igaz, hogy ezzel a kir. Curia alaposan tehermentesittetik. De az alsó fokon a torlódás még az eddiginél is sokkal nagyobb lesz. És nem csak a torlódás, de meg lesz a jog többségével járó minden zavar.

Van azonban ezen ujabb combinatiónak egy elhallgatott indoka is. És erre kivánunk ez uttal különösen utalni.

Mondjuk ki őszintén, hogy tulajdonkép nem is annyira a kir. Curia tehermentesitésének czélzata okozta, hogy a második javaslat éppen ellenkezőjét tartalmazza annak, a mi e pontot illetőleg az első javaslatban volt.

Az ok az, hogy a Curián nem igen akarnak szóbeli tárgyalást tartani. A curiai méltóságos urak idegenkednek a szóbeliség friss légáramlatától. Ők továbbra is csak az aktákból akarnak itélni — nem feszélyeztetve sem peres felek, sem ügyvédek, sem kiváncsi közönség által. Ez az oka annak, a miért még a nagyobb substratummal biró járásbirósági ügyeket sem szabad legvégső fokban a kir. Curiához utalni. A kir. Curia akarja a reformot; de őt és eljárását semmiképen ne érintse.

A képviselőház jogügyi bizottsága kebelében az ülésezések lezáratása előtt tétetett egy szerény közvetitő inditvány, mely szerint a most ujonnan a járásbirósághoz utalt ügyek és az 500 frton felüli ügyek (melyekben t. j. a járásbiróság ki lett kötve a felek által), harmadik forumban a kir. Curiához menjenek.

A kiindulási pont helyes; ezen ügyek minden esetre a kir. Curiához lesznek utalandók. De ha azt czélozzuk, hogy az ügytömeg ketté osztása *komoly* legyen, továbbá hogy a járásbirósági perrendtartás kezelésében a kir. Curiának is legyen megfelelő része és hogy a kir. Curiának a birósági gyakorlatot vezérlő hivatása tényleg kifejezésre is juthasson: akkor még legalább a 300—500 frtos ügyeket is a kir. Curia hatáskörébe kell utalnunk. Csak igy remélhető, hogy a járásbirósági ügyek körülbelül 12—15%-ának a kir. Curia lesz a harmadik foruma.

Ugyanolyan tulzásnak, mint a kir. Curia teljes tehermentesitését, tartjuk a 200 forintig terjedő ügyeknek bagatellügyekké való decretálását. (A mely ügy ugyanis a törvényszéken tul nem vihető, az nem más mint bagatellügy.) Ezen szabályozással egész járásbirósági területek elzáratnak nemcsak a kir. Curiától, de a kir. tábláktól is, minthogy 200 frton felüli ügy bizonyos szegényebb vidékeken meglehetősen ritka. Igy egyrészt megfosztjuk a jogkereső közönséget a felsőbirósági ellenőrzés garantiájától és kiteszszük a peres feleket a birságoknál befészkelődhető lokális befolyásoknak, de másrészt a birságot zárjuk el a felső fokokkal való szellemi contactusnak mindenesetre üdvös behatásaitól.

Annyi bizonyos, hogy a jogorvoslati kérdés mikénti megoldása képezi a perrendtartási reform sarkpontját és egyszersmind a reform sikerültének próbakövét. *x.*

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.[1]

XV.

Az okirathamisitás fejezetében több módositást tesz a javaslat.

A 402. §-ban egyenlősiti a magánokirathamisitás büntetését a csalás büntetésével; felemeli t. i. a három évi börtön-maximumot öt évre. Fontosnak vagy sürgősnek ezen egyenlősités aligha mondható.

Ugyanezen §-ban megállapitja a javaslat a magánokirathamisitásra nézve az összeszámitás elvét. Megjegyzésem ugyanaz, mit ugyanerre nézve a lopásnál, a sikkasztásnál és a csalásnál kifejtettem.

A 403. §-ban foglalt váltóhamisitást a büntetés tekintetében a javaslat két osztályba sorozza. A 100 frton felülieknél meghagyja az 5 évig terjedhető fegyházat, a 100 frtig menőkre nézve 5 évig terjedhető börtönt állapit meg is ezzel lehetővé teszi, hogy a csekélyebb értékre menő ilyen hamisitások esetében 6 havi börtönnél kisebb büntetés is kiszabható legyen.

A kérdés ugyanaz, mint a minősitett lopásnál. Itt is, ott is

[1] Az előbbi közl. l. a 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32. 33., 34. és 35. számokban.

éreztette magát a tulmagas végső minimum. De ha a váltóhamisitásnál behozzák az értékhatárt, nem látható be, mért utasitják vissza az értékhatárt a minősitett lopások egy részénél, mely elismerten semmivel sem sulyosabb természetü mint a többi.

A 403. §. második módositványa a magánokirathamisitásnál is meg akarja szüntetni, hogy 2000 frtot meghaladó kár esetében az egyes büntett miatt a büntetés szigorubb büntetési nemben legyen kiszabható, mint a büntettek halmaza miatt. Megjegyzésem ugyanaz, a mi a csalásnál.

A 406. *a.* §. a hivatalvesztés és a politikai jogok felfüggesztésének mellékbüntetését állapitja meg az okirathamisitásra. Kétségkivül helyes kikerekités, minthogy a rokon büncselekményeknél is megvan. De jelentősége nincs e módositványnak.

A 412. §. több uj határozmányt tartalmaz a posta- és egyéb bélyegjegyek hamisitasa tárgyában. A büntetési tételek némi kikerekitéséről felesleges itt szólanom. Elvi jelentőséggel bir azonban az, hogy ezentul büntetés alá kerülne az osztrák és külföldi ilyes jegyek hamisitása is, a mennyiben a viszonosság biztositva van. Bővebben tárgyaltam a kérdést többször idézett munkámban. Ha valami fontosnak és sürgősnek a kérdés magában véve nem mondható is, de actualitást nyert annyiban, hogy egy 1891 május hóban kötött nemzetközi póstaszerződés kötelezi az államokat a póstajegyek kölcsönös megvédésére.

A csalárd és vétkes bukásról szóló fejezet módositásait tárgyaltam a csalási fejezetben.

A Btk. egyik legviszásabban szabályozott materiája a «más vagyonának megrongálása». Az ingó vagyon megrongálása a legkisebb összegig a vétségek közé tartozik, az ingatlannak 5 frton alóli megrongálása csak kihágás. Az ingó megrongálásánál a büntetés maximuma 3 év, az ingatlannál ugyanannyi hónap. Az ingónál a pénzbüntetésnek mint mellékbüntetésnek végső — és a kir. Curia több határozata szerint: áthághatlan — minimuma 50 frt, az ingatlannál 50 kr. És a mi a processuális szempontot illeti: az ingónak bármily csekély értékre menő megrongálása a törvényszék, az ingatlané a járásbiróság hatáskörébe tartozik. (A hires Neruda-féle ügyben a törvényszék hatásköre azon alapon állapittatott meg, hogy az 1000 frt értékü üvegtáblán kivül pár parfum-üveg is eltöretett.)

A javaslat rendet hoz a fejezetbe. Az ingó és ingatlan megrongálását ugyanazon büntetés alá helyezi, az 5 frtos határvonalt az ingókra nézve is felállitja, a pénzbüntetés minimumát megszünteti és ezekkel egyszersmind a hatáskör kérdése is némi szabályozást nyer.

Következik egy uj fejezet (XXXVI. *a*) a «határ- és földmérési jelek megrongálása és megsemmisitése» tárgyában. Ezen fejezet tartalma nem egyéb, mint az 1891. 41. tczikk 1—4. §-ának szóról-szóra való ismétlése.

Czéltalan dolog annyiban, hogy nem érik el vele azt a czélt, miszerint a Btk.-be tartozó anyag mind együtt legyen. Mert számos egyéb törvényeinkben találhatók ugyanily természetü határozmányok, s minthogy azokat nem vonja ide a javaslat és nem helyezi az illető fejezethez, ez az egy is bátran ott maradhatott volna, a hol most van.

Ha mégis jónak látta a kodifikátor ezen részleges összesitést, akkor az 1891. 41. tcz. 1—4. §-ait hatályból ki kellett volna helyeznie. A javaslat azonban éppen az ellenkezőt teszi. Kimondja ugyanis a vegyes és átmeneti intézkedések közt a 27. §-ban, hogy:

«az 1891: XLI. tcz. hatályát 1—4. §-ainak az 1878: V. tcz.-be való igtatása nem érinti.»

Ugyanazon egy dolog tehát kétszer lesz a törvénytárban azonosan szabályozva és az előbbi törvény kifejezetten érvényben tartatik. Mi czélja és mi értelme van ennek?

A biró a kettő közül melyikre fog hivatkozni? Mindkettőre? Valószinüleg egyik biró az egyikre, másik a másikra. Azt tartom, birósági itéleteink rendelkező részei már is eléggé nehézkesek és rebus-szerüek; kár volna ezen tulajdonságukat még mesterségesen fokozni.

De talán az 1891. 41. tcz. többi részei miatt szükséges a hatályban tartás?

A törvény többi §-ai igy hangzanak:

«5. §. A büntettekről és vétségekről szóló büntető-törvénykönyv (1878. évi V. tcz.) első részének, továbbá az 1887. évi VIII. törvényczikknek határozatai a jelen törvénybe ütköző vétségek tekintetében is alkalmazandók.

6. §. A jelen törvényben meghatározott vétségek tárgyában a bünvádi eljárás hivatalból inditandó meg.

Az 1. és 3. §-ban meghatározott vétségekre nézve az eljárás és itélethozatal a kir. járásbiróságok, — a 2. §-ban körülirt vétségre nézve pedig a kir. törvényszékek hatáskörébe tartozik.

7. §. Ezen törvény kihirdetése napján lép hatályba, s csak az e nap után elkövetett cselekvényekre alkalmazható.

8. §. Ezen törvény végrehajtásával az igazságügyminiszter bizatik meg.»

Az 5. §. fentartására nincs szükség, mert a kodexbe igtatással az általános határozmányok és az 1887. VIII. tcz. határozmányai eo ipso kihatnak az uj §-okra. A 7. és 8. §-ok külön fentartása szintén nincs indokolva, mivel már tulhaladottak és az uj törvény ugyanezt ki fogja mondani. Marad a 6. §. De ha ezt hatályban akarják tartani, akkor nem az egész törvényről, hanem a törvény 6. §-áról kell szólani mint hatályban tartottról. Egyébiránt ezen §. tartalma is áthelyezhető lett volna az uj törvény rokon intézkedései közé és akkor az egész 1891. 41. tcz. kiléphetne hatályból.

Egyéni véleményem tehát ezen kérdésre nézve az, hogy a XXXVI. *a.* fejezet mind a négy §-a a novellából törlendő. Ha azonban — előttem eddig megfoghatatlan indokokból — az idehelyezés szükséges volna, átveendő a 6. §. tartalma is, és ezzel egyszersmind az egész 1891. 41. tcz. kihelyeztethetnék hatályból.

A javaslat a gyujtogatási fejezethez is illeszt egy pótfejezetet «a robbanó anyagokkal elkövetett büntettek és vétségekről». A Btk. egyik legsürgősebben betöltendő hézagáról van itt szó. Törvényünk még azon határozmányt sem tartalmazza, mely a német és a franczia Btk.-ben megvan, hogy a robbantó eszközökkel elkövetett pusztitások egyenlőknek tekintetnek a tüz által okozottakkal. Azóta az európai államok a közbejött rémes események folytán ennél messzebb mentek és a mi törvényünk hézaga még kirivóbbá lett.

A mi a javaslat által beillesztett uj dynamit-fejezet részleges határozmányait illeti, azok kerülik a tulzásokat, melyek különösen a legujabb franczia törvényt jellemzik, de a melyeket a német dynamit-törvény sem tudott egészen elkerülni. Helyesen tette a novella-javaslat szerzője, hogy itt fővonásokban az osztrák Btk. javaslatához tartotta magát. Részemről a határozmányokhoz hozzájárulok. Azt tartom, ez a novella egyik legsikerültebb fejezete.

A 473. §-nál ismét a büntetési tételek közötti aránytalanságot egyenliti ki a javaslat. Egy bizonyos magyarázat szerint azon hivatalnok, a ki hivatala gyakorlatában valakit tettleg bántalmaz, kevésbbé sulyosan büntettetik, ha testi sértést okozott, mint hogy ha a bántalmazás nem képez testi sértést. Nem tartom ugyan azon okoskodást teljesen megfelelőnek, de még ha más magyarázat ki volna is zárva, időnkivülinek vélném a novella alkalmából az ily kiegyenlitésbe bocsátkozni. Ha ily kicsinyességekre hagyjuk magunkat vinni, hol állunk majd meg?

Ezzel előadtam észrevételeimet a novellának a Btk. módositását tárgyazó határozmányairól. Legközelebb áttérek a Kbtk.-re.

Dr. Fayer László.

Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez.[1]

V. *Részesség.* 1. *Tettes; elkövetési cselekedet; társtettes; segéd.* — Ha elkövetési cselekedet alatt a tényálladékot megvalósitó cselekedetet értjük, a tényálladékot pedig a törvény rendelkezése határozza meg, a testi sértés elkövetési cselekedetének meghatározása nehézségbe nem ütközik. Elkövetési cselekedetek; a bántalmazás; az egészségsértést okozó cselekedet (301. §.); méregnek vagy más ártalmas szernek beadása, vagy bármi módon alkalmazása (309. §.); testi sértést okozó bármely cselekedet (310. §.). A cselekedet alatt értvén az embernek ugy positiv, mint negativ magatartását, mely a testi épség-, egészség-sértéssel okozati összefüggésben van. Általában testi épség- egészség-sértést okozó emberi causalitás.

A causalitás nemcsak az eredményt előidéző feltételek létesitése, hanem az eredményt gátló feltételeknek eltávolitása, megsemmisitése is. Tettes az elkövetési cselekedetnek végrehajtója. Társtettes legalább a judikaturánkban követett, s törvenyünk által elfogadott u. n. objectiv elmélet szerint az, a ki magát az elkövetési cselekedetet mással együtt s közösen vitte véghez. Ily értelemben s különösen a causalitás fenebbi értelmezésének megfelelően, helyesen állapitott meg judikaturánk tettességet nemcsak azok ellen, a kik — ketten — sértettet botokkal bántalmazták, hanem a harmadik ellen is, a ki sértettet földre rántotta, s a bántalmazás alatt leszoritva tartotta,[2] de önmagával ellentétbe jött az itélet, midőn ugyanakkor csak segédnek mondotta ki a negyedrendü vádlottat, a kinek tevékenysége abban állott, hogy a megtámadottnak kezéből a botot kiragadta, s igy — mint az itélet mondja — védelmi eszközétől megfosztotta. Az itélet csak a 3-ad rendü vádlottnál, s nem a 4-ed rendünél is lát «közvetlen tényked̈st» s erre alapitja a részesség előtérő minősitését. Pedig a «tényked̈s közvetlensége» mindkét esetben kézzelfoghatóan egyforma; vajon mennyivel «közvetlenebb» tér és időrend tekintetében a földre rántás, mint a bot kicsavarás? A testi sértést előidéző «bántalmazás» szempontjából pedig a kettő közt hasonlag nincs különbség. A földre rántás ép oly kevéssé ejtett testi sértést a sértetten, mint a botnak kezéből kicsavarása. Mind a két vádlott tevékenységének egyforma megitélése azért logikai szükségszerüség, s a különböző minősités csak fogalomzavart szül. Ez a minősités a bünsegély szerinti minősités is lehet, ezt nem tagadom, s nem is volna az ellen kifogásom, ha törvenyünk az annyira megtámadott, s a gyakorlatban mégis nélkülözhetlen s ép azért az olasz Btk. által is fentartott fősegéd fogalmát ismerné.[3] Egy másik itéletében a m. kir. Curia- s elvileg helyesen-tettesnek, illetve társtettesnek mondja azt is: «a ki a bünös eredmény esetleges megakadályozására vagy gyöngitésére szolgáló erőt közvetlenül a büntett szinhelyén tevékenységében visszatartja, kifejtésében akadályozza, tehát az ellentálló erő leszoritásával az eredményt okozó, megvalósitó erő hatását biztositja vagy fokozza». A mi a causalitásra vonatkozólag éppen azt jelenti, hogy nemcsak az okoz, a ki az eredményt előidéző feltételeket létesiti, s megvalósitja, hanem az is, a ki az eredményt gátló feltételeket eltávolitja, megsemmisiti. És e kijelentés alapján a m. kir. Curia nemcsak a rablásban,[1] hanem a rablás céljából elkövetett gyilkosságban is (!) tettesnek mondotta azt, a kinek tevékenysége a gyikosságnál az itélet alapjául elfogadott tényállás szerint abból állott, hogy az áldozat ágyánál jelen volt, midőn társa azt késszurásokkal megölte. Tehát, a ki jelen van, midőn társa a gyilkosságot elköveti, az társtettes, de a ki jelen van, midőn társa testi sértést elkövet s ezen felül a kiszemelt áldozat kezéből a védő eszközt kicsavarja, az — segéd.[2–3] Mintha csak a számtanban azt mondaná valaki, hogy $x=y$, de $x+z < y$; azaz kevesebb mint: «y», vagy ha nem algebrai mennyiségekkel akarunk operálni: $2=2$, de $2+1=1$! Hogy az, a ki a sértettet tartja, mig társa bántalmazza, azt a m. kir. Curia ismételten kimondotta, s ezt állandó judikaturának mondhatjuk.[4] Az 1889. évi szept. 24-én 6809. sz. a curiai itélet[5] abban az esetben, melyben *A.* és *B.* összebeszéltek, hogy X.-et megverik, s e czélból lesben állottak, s midőn X. arra ment *A.* csákánynyal fejbeütötte, — s ez okozta a sértést — *B.* vasvillával megtaszitotta (a mi testi sértést nem okozott), *B.*-t is társtettesnek mondotta ki, körülbelől a fenebbi (5. alatti) itélethez hason indokolással, s mert «mindkettőben megvolt a támadási akarat, s mindkét vádlott egyaránt támadó külcselekményeket végzett». Csakhogy nem a támadás, hanem a csákánynyal történt fejbeütés okozta a testi sértést, s *B.* tevékenysége, — különösen ha az eset lefolyását ugy fogjuk fel, hogy a támadás s a bántalmazás lesből s váratlanul történt, *B.* tehát a megtámadott ellenállási erejét (az eredményt gátló feltételt) nem akadályozta, s nem semmisitette meg, — a büntetőjogilag relevans eredményben ok gyanánt nem szerepel. A curiai itélet nézetem szerint itt tulment az objectiv elmélet határain s a subjectivismusba esett, a mire utalni látszik az indokolásnak az a része, mely a támadásnak közös együttes elhatározására különös sulyt helyez. Annál nagyobb volt természetesen az alsóbiróságoknak tévedése, a kik *B.*-t egészen felmentették, mert cselekménye bünsegélyt sem képez, a mit, azt hiszem, czáfolni is felesleges. Helyesen (értelmi) segédnek nyilvánitotta a Curia azt, a ki a bántalmazásban részt nem vett, de megállapodásszerüleg a tett szinhelyén társaival megjelent.[6] Az előbbi esetben azt a többletet látjuk, hogy *B.* vádlott nemcsak megjelent a helyszinén, de vasvillával a sértettet meg is taszitotta, de miután ez a megtaszitás a testi sértéssel okozati összefüggésben nincs, ez a többlet a minősités szempontjából közönbös, s csak mint büntetés kimérési indok jöhet tekintetbe. Ugyanigy itélt a m. kir. Curia a következő esetben. Vádlottak hárman szövetkeztek X.-nek megverésére, a kit lesbeállva kődobásokkal megtámadtak, de nem találtak, mire az elsőrendü vádlott egy karóval főbe ütötte és sulyos testi sértést ejtett rajta. Az alsóbiróságok 2. és 3. vádlottakat ebben az esetben is felmentették, «mert közremüködésük csakis arra irányult, hogy X.-et kövekkel megdobálják, s ezt meg is kisérlették de végre nem hajthatták, mert a kövek nem találtak, az elsőrendü vádlott

[1] Az előbbi közleményt l. a 22. számban.

[2] B. J. T. 3. k. 7. l. Curiai itélet 1881. évi 2082. sz. — Hason itélet 1888. évi jun. 8. 8330/1887. sz. U. o. 16. k. 384. l.

[3] Hiába csürjük-csavarjuk a dolgot. Az igazság mégis csak az, hogy a judikatura a «fősegéd» hiányában a fősegédet a tettes fogalmába beleszoritani igyekszik, hogy igy az anyagi igazságnak, mely egyenlő büntetést követel, mert helyesen egyenlő bünösséget lát, győzelmet szerezzen. De a törekvés nem mindig sikerül, s ilyenkor flagrans inconvenientiákra vezet, mint ép a szövegben közölt esetben, vagy az erőszakos nemi közösülésnél, melynél az erőszak elkövetőjét a gyakorlat következetesen csak segédnek minősiti.

[1] A rablásban való tettesség megállapitása helyes, mert a jelenlét a fenyegetésnek, tehát a rablás egyik tényálladéki cselekedetének megvalósitását igen is képezheti.

[2] A judikaturának egyöntetüsége a legfőbb, bár fájdalom, a gyakorlati életben teljesen sehol el nem ért, és soha el sem is érhető követelmény. Az egyöntetüség biztositásának alig van hathatósabb eszköze, mint az előforduló ellentéteknek kiemelése. Ezt tehát, azt hiszem, rosz néven venni nem lehet, mert ez a szakirodalomnak egyenesen — kötelessége.

[3] Az itélet 1884. évi jun. 18. 4336. sz. Cur. Döntv. (Magyar Ig.-ügy mell.) 1. k. 163. l.

[4] Lásd: 1882. évi márcz. 17. 12375. sz. B. J. T. 4. k. 118. l. — 1882. évi 6920. sz. U. o. 6. k. 258. l. — 1884. évi febr. 14. 10421. sz. U. o. 8. k. 23. l. — 1886. évi junius 4. 1288. sz. U. o. 12. k. 328. l. — 1890. évi május 8. 8650. sz. U. o. 21. k. 211. l. S ugyanily értelemben állandóan szándékos emberölés és gyilkosság eseteiben.

[5] Jogt. Közl. 1889. évi 42. sz.

[6] 1882. évi máj. 23. 12619. sz. B. J. T. 4. k. 170. l.

további cselekménye — a karóval való bántalmazás — önálló, s csak az ő terhére eső cselekményt képez». (A felmentés indoka tehát itt már az excessus; tehát jogilag helyes indok.) A Curia helyesen bünsegélyt állapitott meg.[1] Az indokolás azonban ellentétbe jő az 5. alatti itélettel, midőn a bünsegélyt azzal indokolja, hogy: 1. r. vádlott egymaga nem merte volna megtámadni a sértettet, s a támadók nagyobb száma sértettnek ellentállási képességére bénitólag hatott, a miben a fentebbi itéletben a társtettesség ismérvét találta kimeritettnek. Ellentétben áll az előbbeni itéletekkel az az itélet, mely csak segédnek minősitette a vádlottat, a ki fogva tartotta és fojtogatta sértettet, mig társa az ujját leharapta, s melyben — a mennyiben excessus esete fen nem forgott — következetesen a fojtogató az ujjleharapás által okozott sulyos testi sértésben társtettesnek lett volna kimondandó.[2] Helyesen segéd az, a ki a czél tudatában *szokmányát* kölcsönözte a tettesnek, hogy őt fel ne ismerjék.[3] A négy vádlott esetében, kik közül 1. és 2. r. vádlottak fogva tartották sértettet, mialatt a 3. r. vádlott verte, a 4. r. vádlott pedig fogva tartotta sértettnek társát, hogy segélyére ne mehessen, a Curia a 3. r. vádlotton kivül az 1. és 2. r. vádlottakat is társtetteseknek, a 4. r. vádlottat ellenben segédnek minősitette.[4] Az egytettesség és a társtettesség közötti, a beszámitás s a büntetendőség mérve szempontjából nem közönbös különbséget teljesen félreismerte a m. kir. Curia a következő esetben: Ketten sértettet, miután vele összevesztek, megtámadták, s vasjárom-szögekkel megverték. Eredmény öt rendbeli testi sértés, melyeknek mindegyike önmagában is sulyos volt. A kir. tábla helyesen társtetteseknek mondta a vádlottakat. A Curia a 70. §-t mellőzte, mert mindegyik vádlott önmaga is ugyanazon beszámitás alá eső büntett mindenik ismérvét kimeritő cselekményt követvén el, s az eredmény is nem az egyes cselekmények összhatásánál fogva okoztatván: az elkövetett testi sértések tárgyi ugy mint alanyi tekintetben külön-külön beszámitásnak alapját képezik.[5] Mellőzve itt azt a sokat, a mit erre az indokolásra megjegyezni lehetne, mint p. o. azt, hogy a bíróság a külön tettességbe annak megállapitása nélkül bocsájtkozott, hogy e vádlottaknak mindegyike hány sértést ejtett; a sértéseknek száma (öt) kizárja azt, hogy azt fogadjuk el, miszerint az egyenlő sulyu sértések a két vádlott között egyenlően megoszoltak. De a főtévedés az, hogy a 70. §. mellőzésével vádlottaknak mindegyikét csak az általa okozott testi sértésért terheli a büntetőjogi felelősség, s a másik vádlott által ejtett sértések terhére beszámitás tárgyát nem képezhetik; a mi meg nem érdemlett kedvezmény, mert a tettesek közötti egyetértésnél fogva mindegyik vádlott terhére esik nemcsak *a)* az általa ejtett testi sértés tettessége, hanem ezenfelül *b)* a másik társ által elkövetett büntetendő cselekményben való bünrészesség is, a mely a büntetés kimérésénél tekinteten kivül nem hagyható, tekintetbe pedig csak a részesség szabályainak, tehát a 70. §-nak alkalmazásával jöhet.

Az itt felállitott szabálynak helyessége pedig azt hiszem, indokolást nem igényel. Ugyanezt mondotta ki, sőt még tovább menni látszik a Reichsgericht.[6]

«Ha többen közösen többeket bántalmaznak, akkor mindegyik társtettes az egész eredményért felelős, tekintet nélkül arra, vajon minden egyes sértett bántalmazásánál személyesen közremüködött-e vagy sem». Ez annyiban látszik tovább menőnek, a mennyiben a fentebb közölt esetre alkalmazva, ugy is értelmezhető, hogy a vádlottak mindegyike nemcsak az önejtette, hanem a társa által ejtett testi sértésekért is mint «tettes» felelős, holott a felelősség mérve annyira ki nem terjeszthető. A vádlottak mindegyike csak azoknak a sértéseknek tettese, melyeket maga ejtett, a társa által ejtett sértésekért nem mint tettes, hanem csak mint részes vonható felelősségre.[1]

2. *Részesség a Btk. 306. §. esetében.* — Hogy a társtettesek a 306. §. alapján felelősek, azt judikaturánk is elismeri. Igy már a m. k. Curiának 1881. évi 2893. sz. itélete:[2] «A 306. §. nem zárja ki, hogy a halált eredményezett sértés több tettes cselekménye következtében okoztatott legyen» (sic!). A részesség egyéb fajai: a felbujtás és a bünsegély tekintetében a birói gyakorlat ingadozó. A m. k. Curia jelesül a felbujtásnak és a segélynek lehetőségét gyakran tagadja, s ilyenkor a felbujtót és a segédet csak a Btk. 301. §-a, s a 302. §-ban meghatározott büntetési tétel alapján vonja felelősségre, vagyis a halálos eredményt csak a tettesnek, de nem a felbujtónak és a segédnek számitja be, mily kielégitésével a jogerzületnek, ahhoz commentár nem szükséges. Az alapfelfogás s egyuttal alaptévedés, mely e gyakorlatnak kiindulási pontját képezi, az, hogy miután: *a)* részesség csak szándékos cselekményeknél lehetséges (helyes); miután *b)* a 306. §. esetében a halálos eredmény nem szándékolt (helyes), ergo *c)* a 366. §-nál a részesség fogalmilag kizárva van.

Igy a m. kir. Curiának 1880. évi október hó 19-én 8616. számu itélete[3] szerint a 306. §. esetében részesség nem képzelhető azért, mert: a «részesség fogalmánál fogva két vagy több egyénnek ugyanazon bünt. cselekmény elkövetésére nézve létrejött akarategységét tételezi fel», a mért: «oly büntettnél, mely lényeges ismérvét a tettes által nem szándékolt eredményben találja, az akarategység létrejötte az eszme legelhatározóbb lényegében kiegyenlithetlen ellenmondást tartalmaz» és: «a nem szándékolt halál okozásában csakis egyedül a tettes maga lehet bünös, ezen nem akart eredményt épen azért, mert azt senki sem akarta az akarategységet feltételező részesség alá foglalni, egyáltalán lehetetlen; ily büntettre a részesség lehetősége már a részesség eszméje által teljesen és feltétlenül ki van zárva».

Eltekinthetünk itt attól, hogy az itéletnek már az az állitása, hogy a részesség fogalmánál fogva akarategységet tételez fel, legalább a mennyiben az *akarategység* kifejezés a kölcsönös egyetértés szükségét akarja kiemelni, ugy elméletileg, mint tételes törvényünk szerint, éppen nem helyes. A kölcsönös egyetértés értelmében vett akarategység — s hogy az itélet azt érti alatta, az az indokolásból kétségtelen — nélkülözhetlen fogalmi kellék a társtettességnél, mert együttes, vagy közös elkövetés egyetértés nélkül, — melynek nem kell éppen előzetesnek lenni, — nem képzelhető; az együttességben, a közösségben a kölcsönös egyetértés fogalmilag benne van. Mint önálló, egymástól független tettesség, de semmi esetre sem mint társtettesség birálandó el ennélfogva az az eset, midőn többen egy s ugyanazon büntetendő cselekményt követik el, a nélkül, hogy az egyik a másiknak közremüködéséről tudomással birna, vagy a midőn mindegyik bir tudomással a másiknak közremüködéséről, de nem tudja azt, hogy az a másik viszont az ő közremüködéséről bir-e tudomással, sőt az ellenkezőt tartja valónak. (A minek egy érdekes példáját l. Schütze: Nothwendige Theilname. Árviz okozás a töltésnek két tettes által két oldalról történt átfurásával.) Fogalmilag szükséges továbbá az egyetértés a felbujtásnál. De a segélynek a kölcsönös egyetértés fogalmi

[1] 1885. évi szept. 17. 5379. sz. U. o. 11. k. 149. l. A sértés halálos volt. A Curia azonban a bünsegélyt nem a 306. §., hanem csak a 301. §. alapján állapitotta meg, mely érdekes kérdésről alább lesz szó.

[2] 1890. évi jan. 21. 6185/1889. sz. U. o. 70. k. 373. l.

[3] 1890. évi márcz. 26. 8121/1889. sz. U. o. 20. k. 376. l.

[4] 1890. évi ápril. 1-én 10055. U. o. 20. k. 378. l.

[5] 1887. évi márcz. 1. 7922/ 1886. sz. U. o. 15. k. 137. l.

[6] 1886. évi máj. 10. Rechtsprechung 8. k. 348. l.

[1] A cselekmény minősitésénél ez természetesen kifejezésre nem jut, mert hogy a szövegben emlitett esetnél maradjunk, mindkét vádlott a 70. §. alapján mint társtettes itélendő el. De a büntetőjogi felelősség mérvének megállapitásánál igen is szerepet játszik.

[2] B. J. T. 2. k. 230. l.

[3] U. o. 1. k. 97. l.

kellékét nem képezi. Máskülönben büntetlennek kellene maradnia a segélynek, melyet a segéd tudva és szándékosan nyujt az arról mit sem sejtő tettesnek. Hogy pedig a Btk. 69. §. 2. pontja ezt az esetet is átöleli, arról az esetnek a törvény szavaival összehasonlitása utján mindenki könnyen meggyőződhetik.

Egy másik itélet,[1] «tekintettel a 69. és 82. §-okban foglalt szabályokra», zárja ki a részességet. Hogy ez a 82. §-nak mily félreismerése, azt bizonyitani alig szükséges. A 82. §. az elkövetés alatt már létező körülményekre vonatkozik, melyekről az elkövető, az elkövetés idejében tudomással nem bir. Tehát p. o. a megöltnek ascendens, vagy házastárs minősége. A cselekmény elkövetése utáni eredmény a 82. §-ban érintett körülmények közé nem tartozik. Hisz a 82. §-nak ekkénti értelmezése mellett a halálos eredmény a tettesnek sem volna beszámitható, mert arról a cselekmény elkövetésekor ő sem birt tudomással. Hogy pedig a 306. §. kivételt akarna statuálni a 82. §-ban foglalt szabály alól, a 306. §-nak ily értelmezése a büntetőjogtudományban eddig ismeretlen. Éppen oly téves az az itélet,[2] mely a részességnek kizárását a Btk. 73. §-ára fekteti, s nem veszi észre, hogy a Btk. 73. §-a az excessusra vonatkozik, a halált eredményezett sulyos testi sértést pedig excessusnak még eddig senki sem mondotta. Az itéletre,[3] a mely szerint egyenesen «képtelenség, hogy valaki szándékosan mozditsa elő vagy könnyitse a Btk. 306. §-bóli büntettnek elkövetését, a halálnak a tettes szándékán kivüli bekövetkezésétől feltételezett büntettnek létrejöttét», s mely ugyan kurtán bánik el az ellenkező nézetnek hiveivel, kik között pedig tulnyomó java részét találjuk azoknak a jogtudósoknak, a kikkel lehet ugyan egyetérteni, de a kikről sehol sem lehetett azt olvasni, hogy «képtelenségeket» állitanának: elég azt felelni, hogy senkinek sem jutott eszébe azt állitani, hogy a segéd a halálos eredményt szándékosan mozditja elő, de az ellennézet azt állitja, hogy a segéd a testi sértést mozditja elő szándékosan, mely hogy szándékos ugy a segédre mint a tettesre nézve, azt talán senki sem fogja tagadni, mert hiszen e szándékos testi sértés sine qua non feltétele a 306. §-bóli büntettnek, e nélkül emberhalálnak okozása lehet mindenféle más büntetendő cselekmény, lehet büntetőjogi felelősség alá nem eshető véletlen, — casus, — minden lehet, csak egy nem lehet: halált eredményezett sulyos testi sértés büntette. S akkor a kérdés arra megy vissza, vajon a szándékos büntetendő cselekménynek nem szándékolt eredménye, mely a törvény rendelkezésénél fogva a szándékos büntetendő cselekmény büntetendőségét emeli, csakis a szándékos cselekmény tettesének számitandó be, vagy pedig annak is, a ki ennek a cselekménynek elkövetésére a tettest felbujtotta, vagy ahhoz segédkezet nyujtott. Es akkor a képtelenség vádja talán kevésbé jogosult arra a nézetre, a mely azt mondja: ha valamely szándékos cselekmény sulyosabb büntetést érdemel, azért, mert igen sulyos, bár nem szándékolt eredménye és következménye volt, akkor a sulyosabb beszámitás és a sulyosabb büntetés a dolog természeténél fogva kiterjed mindazokra, a kik a sulyos eredménynyel járt szándékos cselekménynél közremüködtek, a kik az okozatnak okát képező szándékos cselekményben bármily minőségben bünösök; holott az evvel ellenkező nézet csak azt tudja mondani: igaz, hogy a nem szándékolt eredménynek, okozatnak, szándékos cselekmény az oka, igaz, hogy ennek a szándékos cselekménynek végrehajtásában, tehát az okozat okának megvalósitásában, többen müködtek közre, többen bünrészesek; de az okozatot azért mégis csak annak vagy azoknak számitom be, a kik szándékos cselekménynél tettesekként müködtek közre és pedig csak ezeknek számitom be — enyhébben ugyan, mintha akarták volna — azért, mert ezek az eredményt nem akarták, a felbujtóknak és segédeknek pedig azért nem számitom be, mert az eredményt nem akarták!

Az itt helytelenitett felfogásnak téves voltát alig lehet jobban bizonyitani mással, mint ugyanannak a felfogásnak hódoló azzal a két itélettel, melyeknek egyike szerint,[1] a halálos eredmény a felbujtónak nem számitható be azért, «mert ő csak az elhunytnak megverésére bujtotta fel a tettest, felelőssé azért csakis a megverésből előreláthatólag bekövetkezendő eredményért tehető, már pedig a halál maguknak a tetteseknek is szándékát tulhaladván, az a felbujtó terhére nem róható»; másika szerint[2] pedig a halálos eredmény a segédnek nem számitható be azért, mert «a sértett halála általa nem céloztatott (!) s egyedül a tettes ténykedésének volt következménye». Az első esetben tehát: a felbujtó az elhunytnak megverésére bujtotta fel a tettest, a tettes az elhunytat megverte, és jegyezzük meg jól, excessus mandati nélkül, — mert akkor természetesen máskép áll a dolog — a felbujtásnak megfelelő megverésnek eredménye halál, és ezt az eredményt most be kell számitani a tettesnek, mert a felbujtás értelmében az elhunytat megverte, de nem szabad beszámitani a felbujtónak, mert arra a megverésre a tettest felbujtotta. A másik esetben pedig: az eredményért való büntetőjogi felelősség megállapitásához a tettesnél elég a causalitás, a segédnél szükséges a czélzat! És ez mind összeegyeztethető a Btk. 71. és 72. §-ával, a melynek elseje szerint a felbujtók az elkövetett büntettre vagy vétségre határozott büntetéssel büntetendők; a másiknak soha kétségbe nem vont értelme szerint pedig a segédek az elkövetett büntettre vagy vétségre megállapitott büntetési tétel szerint büntetendők, de enyhébben, mintha a büntettet vagy vétséget ők követték volna el, mindkét esetben azzal, de csakis azzal a két, a Btk. 73. és 74. §-aiban meghatározott kivétellel, hogy az excessus — a miről pedig itt szó sincs — és a tettesben fenforgó személyes tulajdonságok vagy körülmények, — az u. n. oszthatlan körülmények — a részeseknek be nem számithatók.

És visszatérve az ezekben az itéletekben nyilvánuló s fen meghatározott alapfelfogásra, a syllogismus logikailag hibás volta kézzel fogható. A helyes főtétel az, hogy: «részesség csak szándékos cselekményeknél lehetséges», a logika szabályai szerint az altételnek most akként kellene szólnia: «a halált eredményezett sulyos testi sértés nem szándékos cselekmény», de ez az altétel nem igy szól, s nem is szólhat igy, mert a testi sértés a 306. §. esetében nagyon is szándékos volta oly annyira lényeges, hogy ha a testi sértés nem szándékos, a 306. §-ról szó sem lehet. Az ellennézet tehát segit magán, s minthogy kézzel fogható helytelenség nélkül az eredményt előidézett cselekményt nem mondhatja nem szándékosnak, az altételben a főtételnek «cselekménye» helyett «eredményt» tesz, s azt mondja: «halált eredményezett sulyos testi sértés esetében a halálos eredmény nem szándékos». De hogy ez logikailag hibás syllogismus, ép oly hibás, mintha valaki azt mondaná: «Ha eső esett, akkor sár van, — az Erzsébettéren katonazene játszott — tehát sár van», azt ugy hiszem, bizonyitani nem szükséges.

Vannak azonban ellenkező itéletek is: az 1888. évi márcz. 16. 1329. sz. itélet[3] egyenesen kimondja; hogy: «a 305. §. esetének kivételével a testi sértések a bántalmazás folytán bekövetkezett eredmény szerint minősülnek, az ilyen eredményért pedig a bünsegéd ép ugy tartozik felelősséggel, mint a tettes». S a felbujtásnál a kir. Táblának 1888. évi 4374. sz. itélete:[4] «mert valamint a tettesben csak a sértésre irányzott szándék kivántatik, ugy a részességhez sem szük-

[1] 1882. évi máj. 2. 4333. sz. U. o. 14. k. 219. l.
[2] 1882. évi jun. 6. 1402. sz. U. o. 4. k. 281. l.
[3] 1883. évi junius 22. 6787. sz. U. o. 8. k. 49. l.

[1] 1884. évi máj. 28. 2679. sz. U. o. 9. k. 72. l.
[2] 1885. évi szept. 17. 5379. sz. U. o. 11. k. 149. l.
[3] Jogt. Közl. 1888. évi 14. sz.
[4] U. o. 1889. évi 16. sz.

séges a sulyosabb eredmény előidézésének czélzata»; s az 1891. évi jun. 4. 3246. sz. itélet,[1] melyben a Tábla bünsegélyt, a Curia pedig felbujtást állapitott meg, «mert a felbujtás folytán a felbujtottak által okozott testi sértésből bekövetkezett eredményért a felelősség őt (a felbujtót) is teljes mértékben terheli».

(Folyt. köv.) *Dr. Heil Fausztin.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Néviró vagy meghatalmazott.

Bir-e váltójogi hatálylyal a váltónyilatkozat, ha az irni nem tudó alperes megbizott egy harmadik személyt, hogy nevét a váltóra kibocsátói minőségben irja alá s miután ez az aláirást olykép teljesitette, hogy alperes neve után oda tette a saját nevét mint «néviró»-ét, alperes a váltót még kézjegyével — kereszttel — is ellátta?

Ezen kérdést a kir. tábla igenlőleg, a törvényszék és a kir. Curia tagadólag oldotta meg. (L. a jelen szám mellékletén 330. sz. a.)

Az elsőfok a váltónyilatkozat tételénél közremüködött harmadik személyt puszta jogügyleti tanunak tekinti, s mivel a kibocsátó a váltót alá nem irta, hanem csupán kézjegyével látta el, ennélfogva a kellékhiányban szenvedő váltón alapuló keresetet elutasitja.

A törvényszék azzal indokolja itéletét, hogy «felperes nem bizonyitotta be, hogy alperes a néviró Varga Józsefet megbizta volna arra, hogy helyette a váltót kibocsátó- és forgatóként aláirja».

A kir. Curia nem használja az itéleti indokolásban a «tanu» kifejezést, hanem «egyszerü néviróról» szól, de lényegben az elsőbirósággal azonos álláspontra helyezkedik, kimondván, hogy itt meghatalmazott általi aláirás, illetve kötelezettségvállalás esete fen nem forog.

A budapesti kir. tábla itélete szerint felperes lett pernyertes, mivel alperes a kinált esküt arra, hogy nevének a kereseti váltóra leendő aláirására mást meg nem bizott, — el nem fogadta, már pedig «váltói kötelezettség a vt. 105. §-a értelmében meghatalmazott által eszközölt aláirás alapján is vállalható».

Véleményünk szerint itt a «*néviró*» szónak használata és a kézjegynek ezzel együttesen való alkalmazása idézte elő a fogalomzavart az itéletekben.

A váltóügyleteknél ugyanis a meghatalmazott, a ki más helyett a váltót aláirja, nem egyéb, mint «néviró». Semmi egyéb functiója nincs, mint a váltó aláirása. Következik ez egyrészt a váltó formalistikus természetéből, melynél fogva a puszta aláirás már kötelez és perlési jogalapot képez, másrészt abból, hogy az, a ki magát a váltón a törvényes terminus technicus-sal «meghatalmazottnak» nevezi, sem tesz semmi egyebet, mint a névaláirást eszközli.

A váltójogi meghatalmazás általi kötelezettség vállalás tehát ugy fogalmára, mint terjedelmére nézve eltér a köztörvényi meghatalmazástól.

Eltér első sorban abban — a mi a váltóügylet lényegéből következik, — hogy a köztörvényi kötelezettség létesitésére nem elegendő az okirat aláirása (ez csupán bizonyitási eszköz lévén), és a köztörvényi okiratnak aláirására való felhatalmazás nem jelenti eo ipso a kötelezettségvállalásra való felhatalmazást is, hacsak a jogügyletre is kifejezett meghatalmazás nem adatik. Mig a váltó aláirására való megbizás magában foglalja a váltókötelezettség vállalására való felhatalmazást is.

A mondottakból folyik, hogy a konkrét esetben a «néviró» fogalma azonos a meghatalmazottéval, s igy nem lehet őt puszta jogügyleti *tanu*-ként tekinteni, csak azért, mert a meghatalmazási viszonyt helytelen kifejezéssel jelölte meg.

Egy analog esetben hozott határozatában[1] kimondotta a kir. Curia, hogy a sajátkezü névaláirás helyett kézjegygyel tett váltónyilatkozat alakilag hiányos lévén, a névirásnak a váltóra állitólag meghatalmazás alapján eszközölt vezetése ezen alaki hiányt nem orvosolhatja, sőt egyenesen kizárja a meghatalmazási viszonyt, mert a néviró arról tanuskodik, hogy a *kézjegy valósággal attól származik, kinek neve mellé helyeztetik* s igy a néviró mint *tanu* és nem mint meghatalmazott szerepel».

A határozat azon — szerintünk téves — álláspontból indul ki, hogy a «néviró» szerepe a kézjegygyel is ellátott váltón pusztán annak tanusitásában áll, hogy meghatalmazó kézjegyét sajátkezüleg tette a váltóra.

Ámde — ha a mi gyakran előfordul — kézjegy nélkül, pusztán mint «néviró» irja egy harmadik személy a váltójogi kötelembe lépni kivánó megbizásából ennek nevét a váltóra, akkor, e lényegileg változatlan tényállás mellett — hiszen itt is, ott is *néviróval* van dolgunk — minek *tanusitására* szerepel a váltón a néviró?

A kézjegy itt figyelembe nem veendő, mert meg lévén a meghatalmazotti aláirás kellékei, a *feleslegből* alkalmazott kézjegy nem árthat az egyébként helyesen eszközölt váltónyilatkozatnak.[2]

A kézjegy váltójogi hatályát főként azért nem ismeri el a törvény, mert a váltóforgalom biztosságának nem felel meg az aláirásnak jelentés nélküli s ellenőrizhetetlen jelekkel való pótlása; a mely indok azonban nem forog fen a meghatalmazott, illetőleg a fent kifejtettek szerint az ezzel azonos megitélés alá eső «néviró» általi kötelezettség vállalás esetében. *B.*

A bányajog reformja Németországban.

— A bányamunkások jogviszonyainak rendezése. —

A bányajog egyik fontos tárgyát képezi a mai codificationális munkálatoknak Németországban. Az 1865. évi porosz bányatörvény reformjáról volt szó, melynek javaslata, miután az illető bizottságban hosszasan tárgyaltatott, a képviselőházban most május közepén ment át a harmadik olvasáson. Az a kilátás, hogy 1893 elején életbe fogna lépni. A reform irányzata első sorban: a munka védelme, a munkás érdekek biztositása a bányászat terén is; másrészt a német birodalmi ipartörvény alapelveinek érvényesitése a bányajogban is. Utóbbi által ismét a birodalmi törvényhozásnak befolyása nyer érvényesülést az egyes államok rendelkezéseire az ipar körében.

Nevezetesen az összes bányáknál kötelező leend a munkarend kibocsátása, s kiskoru bányászok részére munkakönyvek behozatala. A továbbképzési iskolák — mint általában az ipar terén — itt is behozandók. A munkásválasztmányok alakitása nem lesz kötelező. Ott, hol bányász-pénztárak léteznek, azok előljárói a bányamunkások közül választatnak s ezek fogják helyettesiteni a választmányokat. A főbányahivatalok feljogosittatnak a napi munkaidő tartama felett határozni és szüneteket engedélyezni, ha a bányászok egészségi állapota a hosszas munka által megtámadtatnék. A kormányjavaslat ezen s többi irányelvei nagyrészt változatlanul elfogadtattak.

Mint a bizottságban, ugy a képviselőházban is különös gond fordittatott a *munkarend* megállapitására. Kiegészitésül elfogadtatott azon inditvány, hogy az mindenesetre tartalmazzon szabályokat a munkabér megállapitásának módja

[1] U. o. 1891. évi 27. sz.

[1] Ügyvédek Lapja 1885. 24. sz.

[2] Ezen álláspont mellett szól Plósz: Váltójog 116. l. «Az irástudatlanokat kötelezi a megbizottjuk, — de nem a tanu — által kézjegyük mellett eszközölt névirás».

iránt, ha az alkubér tekintetében egyesség nem sikerül. A megállapitott alkubér bevezettetik külön könyvbe, mely a munkásoknak nyitva álljon, másolata pedig közöltessék a társ-vállalatokkal. A bérlevonások kérdése tüzetes tanácskozás s megfontolás tárgyául szolgált. Elfogadtatott, hogy a munkarendnek szabályokat kell tartalmaznia az összeszámolás, a bérfizetés s a bányatulajdonosok képviselőinek hatásköre felett, a kik jogosultak legyenek a bérlevonások eszközlésére, ha elégtelen, vagy szabályellenes munka teljesittetnék. Azonban gondoskodnia kell arról is, hogy a munkások ily határozatok ellenorvoslást mily uton kereshetnek, panaszaikat mikép érvényesithetik. Ezzel kapcsolatosan megoldandó volt azon kérdés, hogy a bérlevonások s pénzbüntetések hová fordittassanak. E körül hosszas vita fejlődött ki.

A bizottság, mint a javaslat is, arra a bányász társ-pénztárakat és a bányamunkások segélypénztárát jelölte ki. A képviselőház első felolvasáskor elfogadta, de a bányász társpénztárak elhagyásával. Harmadik felolvasáskor eziránt ismét hosszasan vitatkoztak, azon eredménynyel, hogy az eredeti javaslat visszafogadtatott, kimondván, miszerint a büntetési pénzek nemcsak a külön létező munkás segélypénztáraknak, hanem a bányász társ-pénztáraknak is átadandók.

A bányászat sajátságos természete különösebb munkaképességet igényelvén, ennek biztositása s a nem képes munkások visszatartása czéljából a bizottság javaslata szerint: oly nagykoru munkások, kik más bányában már dolgoztak, fel nem vehetők, ha csak az iránt a bányatulajdonostól, képviselőjétől vagy a helyi rendőrhatóságtól bizonyitványt fel nem mutatnak. E helyett a képviselőházban inditványoztatott: «hogy oly önálló munkák kivitelére, melyek a munkástársak életét, egészségét veszélyeztethetik, csak azok alkalmazhatók, a kik kimutatják, hogy az oly munkák végzésére képesitettek; kőszénbányákban pedig csak azok, kik már három évi gyakorlatot igazolhatnak». Ezen inditvány azonban el nem fogadtatott, mert az előbbi szövegezés elégséges biztositékot tartalmaz.

Hosszas vitára szolgáltatott alkalmat a munkaidő kérdésének tárgyalása is. A kormányjavaslat egész általánosságban ruházta fel az ebbeli, szükségessé válandott korlátozási intézkedések tételével a főbányahatóságokat. A képviselőház bizottsága azt oda módositotta, hogy oly bányákban, melyekben a hosszas munkálat veszélyeztetheti a munkásoknak egészségét, a főbányahivatalok, ezen érdeknek megfelelőleg, a munkaidő tartamát, kezdetét, bevégzését és a közbeeső szünidőt meghatározhatják, s ez iránt a szükséges intézkedéseket megtehetik. Az eredeti javaslat mellett csak egy képviselő szólalt fel, a ki azt is inditványozta: hogy a kormány szólittassék fel tüzetes vizsgálat tételre az iránt, hogy mennyiben lenne szükséges a munkások élete s egészségének biztositása végett, a különböző bányákban, a munkaidőt különbözőleg szabályozni, illetve leszállitani; és a vizsgálat eredménye az országgyülés elébe terjesztessék. Ezen inditvány mellőztetett, mivel a kormány már 1889-ben intézkedett az ebbeli munkásviszonyok megvizsgálása iránt. És a bizottságnak fentebbi módositása fogadtatott el.

Általában az a meggyőződés, hogy ezen novellában a munkásvédelem elvei kellően érvényesülnek a bányászati iparban is. Erre szolgáland a képviselőház azon resolutiója is, mely szerint a kormány megkeresendő még egy javaslat kidolgozására s beterjesztésére, mely a bányatárs-egyletek reformját közelebbről eszközölje azon irányban, hogy a bányász előljárók titkos szavazás utján a munkások közül választassanak; továbbá, hogy a nyugdijazási határozatok ellen recursus engedtessék a választott bírósághoz, melyben egyenlő számban képviseltessenek a bányászok s munkástárs-egyletek; végre, hogy a kilépő társtagok szerzett jogigényei fentartassanak.

Dr. Szokolay István.

Különfélék.

— **Dévai botrányok.** Egy röpivet kaptunk Déva városából, mely az összeválogatott piszkolódó kifejezések teljes gyüjteményét tartalmazza. Nincs oly csufnév, melylyel fel ne ruháznák ügyvédek a saját ügyvédkartásaikat, a biróságok tagjait és vezetőit. Igen sajnálatraméltó és elitélendő dolognak tartjuk, hogy ügyvédek a nagy közönség nyilvánossága előtt intézzék el — s még hozzá ily modorban — a maguk privát perpatvaraikat, a melyek utóvégre sem oly fontosak, hogy azokkal a nagy közönség komolyabb része törődnék. Elvárjuk az illetékes kamarától, hogy erélyes és pártatlan vizsgálat után az esetleges incorrect cselekvényeket szigoruan fogja megtorolni, bár nem tudjuk, fog-e ez egyedül segithetni az oly állapotokon, midőn a dévai törvényszék és birói kara már több izben megkisérlette, hogy azon ügyekben, a melyekben B. L. J. ügyvéd akár személyesen, akár mint a felek képviselője érdekelve van, a biráskodástól felmentessék s miután e részbeni kérelmeinek hely nem adathatott, feliratában bejelenté az igazságügyminiszteriumnak, hogy azon polgári ügyekben, melyekben nevezett ügyvéd bármily minőségben érdekelve van, eljárni, biráskodni nem tud, minden oly bünügyi esetben, melyben nevezett ügyvéd akár mint védő, akár mint magánvádló vagy káros képviselője megjelenik, a végtárgyalás félbeszakitásával a biróküldés elrendelése iránt fog folyamodni. Itt *radikális* orvoslás szükséges, akár igy, akár ugy. Mi nem ismerjük közelebbről az ügyet s véleményt egyik irányban sem formálhatunk magunknak; a biráskodás első sorban a kamara dolga.

— **A kir. Curiához** f. é. augusztus hóban beérkezett 2637, ez évben összesen 20,145 ügy s a mult évi hátralékkal együtt elintézendő volt 27,871 ügy. Elintéztetett 14,709, hátralékban maradt 13,162. A mult év megfelelő időszakához képest 3709-el több érkezett be, 184-el több intéztetett el s a hátralék *3149-el* nőtt.

— **A férj meghatalmazása neje helyett.** A nő nevében is inditott perben az ügyvédnek csupán a férj általi meghatalmazása a nőre nézve érvényesnek nem tekintethetik. Semmiséget von maga után, ha a meghatalmazást a férj neje nevében állitotta ki; és ha ugyanazon perben a férj s nő külön meghatalmazottak által képviseltettek. Ezen tételeket mondotta ki a budapesti kir. tábla az alábbi jogesetben.

A váczi kir. *járásbiróság*: P. M. ügyvéd által képviselt S. A. s dr. V. T. képviselte S. A.-né szül. S. R. mint felpereseknek, I. J. ügyvéd képviseletében A. L. s neje szül. L. A. ellen 1000 frt iránt inditott sommás perében 1891 aug. 14. 3938. sz. a. hozott itéletével: alpereseket kötelezte egyetemlegesen 1000 frt s járulékait megfizetni, I. r. felperesi ügyvéd költségét s munkadiját 72 frt 27 krban s II. r. felperes ügyvédjének dijait 40 frt 75 krban állapitván meg saját feleik irányában. Alperesek felebbeztek.

A budapesti kir. *tábla*: «Az elsőbiróság itéletét az előző eljárással együtt *megsemmisiti* s a keresetet az azt benyujtó felperesnek visszaadatni rendeli, a perköltséget kölcsönösen megszünteti s alperesi ügyvéd munkadiját s kiadásait saját felei ellenében 20 frtban megállapitja.

Indokok: S. A. felperes a keresetet ugyis mint neje képviselője inditotta; a kereset benyujtására s a per vitelére P. M. ügyvéd részére szóló meghatalmazványt is csak a nevezett felperes irta alá, ugyis mint neje képviselője, és ennek folytán nevezett ügyvéd a keresetet mind S. A., mind pedig annak neje S. R. nevében nyujtotta be.

A férj nejét peres ügyben, illetve ennek vagyonára vonatkozóan meghatalmazás nélkül nem képviselheti; S. A. pedig ilyen meghatalmazást nem mutatott fel, és igy nincs igazolva, hogy a jelen pernek vitelére P. M. ügyvédet a neje nevében is meghatalmazhatta.

A kereset tehát S. R. nevében meghatalmazás nélkül adatott be.

Ez a hiány pótolható lett volna ugyan azzal, hogy a keresetet benyujtó ügyvéd S. R. meghatalmazását utólag benyujtja. Ez azonban nem történt, hanem a 883. sz. a. S.

R. beadott egy kérvényt, a melyben a perben további képviseletével megbizott V. T. részére kiállitott meghatalmazványt benyujtja. A járásbiróság ezt a kérvényt tudomásul vevén, a per további folyamán a két felperest más meghatalmazott képviselte.

Tekintettel tehát arra, hogy a perrend 67. § a határozottan azt rendeli, hogy több felperestárs egy személynek tekintendő lévén, a felperestársaknak ugyanazon egy keresetben és egy közös meghatalmazott által kell képviseltetniök, és igy szabálytalanul járt el az elsőbiróság, midőn a szabálytalanul benyujtott keresetet és a 883. sz. kérvényt elfogadta s megengedte, hogy felperesek külön meghatalmazott által képviseltethessék magokat. (1892 február 23. 28705. sz. a.)

— **A «vádelv» értelmezéséhez.** A budapesti kir. tábla 3774/91. sz. itéletében kimondotta, hogy, ha a kir. ügyész a 92. §. alkalmazását inditványozza, a biróság ezen inditványhoz kötve van, minthogy a fenálló bünvádi gyakorlat szerint, kivévén a hivatalból is felülbirálandó bünügyeket, a biróság vádlott büntetését sulyosabb büntetési nemben nem szabhatja ki, mint a kir. ügyész inditványozta.

— **A szegedi kir. tábla** magánokirathamisitás büntette miatt vádolt M. A. elleni bünügyet, melyben a szegedi kir. törvényszék vizsgálóbirója f. évi junius 30-án 1623. szám alatt, a szegedi kir. törvényszék pedig vádlott felebezése következtében julius 11-én 7757. szám alatt végzést hozott, vádlottnak további felebbezése folytán 1892. évi augusztus 8-án következően végzett:

Minthogy az a büntett, melynek elkövetésével M. A. vádoltatik, a gyakorlat szerint öt évi fegyházzal mint összbüntetéssel *előreláthatólag nem lesz büntethető*, minthogy továbbá abból a körülményből, hogy vádlott több rendbeli váltó meghamisitásával terheltetik, okszerüleg még nem következtethető az, hogy szabadlábon hagyása esetében ujabb hasonló büntetendő cselekményt fog elkövetni, minthogy végre a vizsgálat már annyira előre haladott, hogy annak vádlott által leendő meghiusitásától többé tartani nem lehet, de oly ok sem forog fen, melyből jogosan lehetne azt következtetni, hogy vádlott szökés által akarja a büntetést kikerülni és igy vádlottnak vizsgálati fogságban leendő tartására alapos indok nincs: ennélfogva a kir. törvényszék neheztelt végzése az azt megelőző vizsgálóbirói végzéssel együtt megváltoztatik és vádlott azonnal szabadlábra helyezni rendeltetik. (Figyelemre méltó, hogy a biróság a vizsgálati fogság kérdésénél számba veszi, hogy a cselekmény eshetőleg correctionalisáltatni fog.)

— **A pozsonyi kir. jogakadémián** a jelen félévben a következő special-collegiumok tartatnak:

A törvényes öröklés. *Dr. Ekmayer Ágost.* — A birtokról. *Ugyanaz.* — A hagyományok római jog szerint. *Dr. Rentmeister Antal.* — A delictumokról római jog szerint. *Ugyanaz.* — A XVIII. század állambölcsészete. *Dr. Kuncz Ignácz.* — Római alkotmánytörténet. *Ugyanaz.* — A telekkönyvi intézmény. *Dr. Révfy László.* — Európa főbb államainak összehasonlitó közigazgatási joga. *Dr. Kmety Károly.* — Törvényszéki orvostan. *Dr. Lendvay Benő.*

— **A kecskeméti jogakadémián** a következő speciál-collegiumok tartatnak:

Oklevél-, czimer- és pecséttan. *Dékány István.* — Államszolgálattan. *Kovács Pál.* — Bünvádi eljárás. *Kecskeméti Lajos.* — Kötelmi jog elmélete. *Csilléry Benő.* — Statistika elmélete. *Szeless József.*

— **Az igazságügy miniszterium figyelmébe.** A pestvidéki járásbiróság 1892 augusztus 2-án egy makacssági itéletet küldött a zágrábi kir. járásbirósághoz alperesnek leendő kézbesités végett és a megkeresett biróság a kézbesitést igazoló vevényt — bár az óta közel hat hét telt el — maig sem küldötte vissza. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Az «Élet»** legutóbbi száma hosszabb czikket közöl a feltételes itéletek intézményének eddigi fejlődésmenetéről.

Nemzetközi Szemle.

— **Statistikai kézikönyvek.** Ausztria statistikájának kézikönyve jelent meg a napokban (Oesterreichisches Statistisches Taschenbuch). Az igazságszolgáltatási statistikát elhanyagolja ugyan, a mennyiben csakis a bünügyi statistikára vonatkozó néhány — különben is ismert — adatot közöl. De érdekesek az egyetemeket tárgyazó adatok. A nyolcz egyetem jogi karain a mult tanévben 5547 joghallgató volt beirva; tanár volt a jogi karokon 143. Az egyetemi hallgatók összes száma a következő: Bécs 6060, Graz 1360, Innsbruck 905, Prága (német) 1580, (cseh) 2528, Lemberg 1184, Krakó 1219, Csernovitz 285. Az egyetemi polgárok közt a magyarok 2·9%-kal szerepelnek; de ugy látszik, a magyar ifjak mind kevesebben mennek osztrák egyetemre. Tiz évvel ezelőtt, t. i. a magyarok százalékszáma 4·3 volt.

A német birodalom statistikai évkönyve szintén a napokban jelent meg. (Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich). Ez a közoktatásról meg sem emlékezik. Ellenben bőven tárgyalja az igazságügyi állapotokat. Kiemeljük itt a csődstatistikát. Az 1891. évben az egész német birodalom területén 7623 csőd nyittatott; minden 100,000 lakosra esik 15·3. Befejeztetett 6159 csőd; kényszeregyesség utján 1619. Az 1891-ben megnyitott csődök közül ugyanazon évben meg lett szüntetve 2376, vagyis 31·2%. Ezek közül 660 befejeztetett kevesebb mint 3 hónap alatt, 1131 kevesebb mint 6 hónap alatt, 485 kevesebb mint 9 hónap alatt. A 9 hónap és az egy év közti időtartamra esett 110. Az egy éven belül megszüntetett csődök közt kényszeregyesség utján 688 ért véget; tömeg hiánya folytán 152.

— **A németországi codificatióhoz.** A német birodalomnak legujabban nagy mérveket öltött afrikai colonisationalis politikája szoros kapcsolatban áll a rabszolgaság, illetve a rabszolgákkali üzérkedés elnyomására intézendő törekvésekkel. Ez most már az összes civilisált európai államok czélzata is, melyet a brüsseli congressus tüzetesen codificált, s a mely megállapodásoknak a szerződő felek magokat összhangzólag alávetették. Ez okból foglalkozik most a német törvényhozás is a rabszolgaság kérdésének szabályozásával.

A német Reichstag tanácskozásainak tárgyául tüzetett ki egy törvényt szervezet, melynek főpontjai következők:

1. Mindennemü részvétel a rabszolgák rablására irányuló vadászatban fegyházzal büntettetik. Nevezetesen az inditók, vezetők nem kevesebb mint 3 évi fegyházzal. Nem lehet kevesebb mind azon esetekben is, melyekben haláleset fordul elő.

2. Azok, kik rabszolgakereskedést üznek vagy abban szándékosan közreműködők, szintén fegyházat szenvednek s csak enyhitő körülmények fenforgásánál fogházat, melynek tartama 3 hónapon alóli nem lehet.

3. Ezenkivül rendőri felügyelet is alkalmazható; valamint a használt eszközök lefoglaltathatnak, bárkié legyenek is, sőt utóbbi intézkedések önállóan is elrendeltethetnek, ha magok a tettesek s résztvevők üldözőbe nem is vehetők.

4. Az, ki a rabszolga-rablás s kereskedés megakadályozására irányuló császári rendeletek ellen cselekszik bármily téren, 6000 márkáig terjedő pénzbüntetésre vagy annak megfelelő tartamu fogházra itélendő.

5. A német büntető kodex 4. §. második kikezdése itt is alkalmazást nyer.

Ezek alapján a rabszolga-vadászatra és üzérkedésre szolgáló hajók kapitányai s legénysége szintén a fentebbi szabályok szerint büntetés alá vonhatók s vonandók is.

— **Orvosi mühibák.** A belgiumi «Société de médecine légale» megbizásából *Moreau* ügyvéd érdekes munkát irt az orvos magánjogi és büntetőjogi felelősségéről. (La responsabilité médicale. Brüssel, Bruylant.) Az első és második rész történeti és összehasonlitó jogtudományi adatokat tartalmaz. Ezután áttér a kérdések tüzetes tárgyalására. Következtetései ezek: Az orvos felelős a betegnek okozott kárért, 1. ha a gondosságot teljesen mellőzte, 2. ha figyelmen kivül hagy oly tudományos szabályokat, melyeket minden orvos tudni és megtartani köteles, 3. uj kisérletnél, ha az előzetes kutatásokat elmulasztotta, ha a beteg beleegyezését ki nem eszközölte, vagy pedig ha csupa kiváncsiságból kisérletez. Utal a Koch-féle Lymphára, melylyel oly sok visszaélés történt. Másrészt a kisérletet kizárni mégsem lehet.

— **Az ujabb lengyel büntetőjogi** irodalomról érdekes szemlét közöl a *Liszt*-féle folyóirat utóbbi száma. Látható ebből, hogy mindazon reformkérdések, melyek a nyugoteurópai kriminálistákat foglalkoztatják, Lengyelországban és Galicziában is tárgyalás alatt vannak. Az oroszországi lengyelek különösen az olasz positiv iskola tanait tárgyalják nagy előszerettel.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 38. SZ. Budapest, 1892. szeptember 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Polgári házasság és állami anyakönyv. *x. y.* — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez. Dr. HEIL FAUSZTIN budapesti kir. táblai birótól. — *Jogirodalom:* Dr. Pikler Gyula. Bevezető a jogbölcseletbe. Dr. BLEUER SAMU budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Minima. Dr. *K. G.* budapesti ügyvédtől. — Az ügyvédi meghatalmazásokról. Dr. KECSKEMÉTI LAJOS kecskeméti ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesitése végett. Az előfizetés megujitásánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Polgári házasság és állami anyakönyv.

A felekezetiség hamis hangjainak zürzavarából csak egy igaz tiszta hang emelkedik: a mely a polgári házasságnak és az állami anyakönyvvezetésnek intézményeit sürgeti.

Minden felekezeti álláspont a jogállam szempontjából egyoldalu álláspont és rendszerint nem is nélkülöz bizonyos tulhajtásokat.

És ha az állam látja, hogy a felekezetek egymással való versengése már-már a kulturharcz fenyegető symptomáit kezdi viselni: elmaradhatatlan a beavatkozás az állam belbékéjének s a jogrend fentartásának érdekében.

Egyedüli vezérfonal, mely kivezet ebből a politikai átabotából: az állami szempontoknak minden felekezettel szemben és felekezetre való tekintet nélküli érvényre emelése.

Erre az álláspontra helyezkedve pedig nincs más megoldásuk a függőben levő egyházi kérdéseknek, mint a polgári házasság és az ebből folyólag szükséges állami anyakönyvvezetés.

Csak azon csodálkozunk, hogy oly államban, mint a mienk, ahol két olyan hatalmas egyház áll egymással szemben, a mely két egyháznak, illetőleg tagjaiknak egymáshoz és az államhozi viszonya annyi kontrovers kérdést hozott felszinre s olyan kellemetlen, visszás helyzeteket teremtett, s hol ezen kivül több confessiónak igen számos hivei vannak: e két institutio eddig késhetett — midőn olyan, tulnyomólag katholikus országokban, mint Ausztria és Franciaország, és oly csaknem kizárólag protestans országban mint Németország a jogfejlődés régen ez intézményekre vezetett.

Most oly helyzet állott be, melynek nehézségei már valóban csak az állam közbelépésével győzhetők le; a békét csak a minden oldallal szemben igazságos és méltányos állami rendelkezésekkel lehet helyreállitani.

Természetes következményét képezi ugyan a jogfejlődés ezen iránya a multnak és jelen egyházpolitikai helyzetünknek, de a reformokat a legnagyobb óvatossággal kell mérlegelni és keresztülvinni, nehogy a jogfolytonosság teljes megszakitásával a népnek vallási érzületét és ősi traditióit sértsük meg.

Az általánosan kötelező polgári házasság és a kötelező állami anyakönyvezés pedig valóságos felforgatást idézne elő in internis.

Az ily radikális változtatás belső rázkódás árán volna csak keresztül vihető. Mi azonban nem akarhatjuk az áldatlan vallási tusák előidézését.

A kötelező polgári házasságnak jelen viszonyaink közti inopportunitását ismerve, ma már ezen institutio hivei közt találjuk nemcsak azokat, a kik őszinte meggyőződésből és ideális felfogásból kiindulva kivánják annak mihamarabb való létesitését, de velük együtt abban a táborban vannak azok is, a kik tudják, hogy Magyarországon jelen viszonyaink közepette a polgári házasságnak minden formája elfogadtatható volna, csak éppen a *kötelező* nem s a kik éppen ezért e mellett kardoskodnak s a szabadelvüséget hangoztatják.

Mi a polgári házasság behozatalát a jelen alkalomból különösen annyiban kivánjuk és tartjuk elkerülhetetlennek, a mennyiben sokszoros családjogi bajainknak orvosszerét látjuk ez intézményben.

Tovább menni tehát, mint e czél elérésére okvetlenül szükséges, a mostani viszonyok közt nem véljük tanácsosnak.

Mondja ki az állami törvényhozás, hogy mindazon esetekben, midőn az egyházi hatóságok a házasságkötés elébe akadályokat gördítenek, a felek az ebbeli hatáskörrel felruházott illetékes polgári hatóságok előtt köthetik meg a házasságot és gyermekeik a polgári hatóságok által mint törvényesek anyakönyvelendők. Ez az u. n. szükségbeli, vagy pót-polgári házasság, a mely nem sérti az egyházak vallási érzületét, nem *kényszeriti* egy vallás papjait sem, hogy bármiféle olyan functiót teljesitsenek, a mely az ő vallási meggyőződésükkel ellenkezik, s melyet az ő egyházuk szabályai tiltanak.

Együtt jár természetesen ezen intézményekkel a házassági akadályoknak szabályozása is, a mi szintén nagy óvatosságot és körültekintést igényel és a melynek állami megállapitása meg fog szüntetni rendkivül sok visszás helyzetet.

Ugyanazon elv alapján szervezhető a subsidiárius állami anyakönyvezés.

Igaz, hogy eme reformok inkább opportunitási vagy ha ugy tetszik, jogpolitikai szempontoknak felelnek meg, mint a modern jogállam tiszta szabadelvü követelményeinek, de a fönt előadott czélszerüségi okok ezen kényes kérdések megoldásánál jelenleg nagy mértékben figyelemre méltatandók.

A keresztülvitel időpontjára nézve azt hiszszük, hogy annak lehető gyorsan s a családjogi kodextől elkülönitve kell történnie, mert egyrészt még a családjog többi részei nincsenek az előkészités olyan előrehaladott stádiumában, hogy az egységes kodex beterjesztése a legközelebbi jövőre várható volna, másrészt pedig ezen itt tárgyalt kérdések sokkal inkább egyház- és jogpolitikai, mint szorosan szakszerü jogi vitát fognak provokálni s a politikai elemeknek a jogiakkal való együtt-tárgyalása csak gátolná a szakbeli kérdésekhez való alapos hozzászólást.

Ismételjük, csak ily irányu reformok sürgős keresztülvitele oldhatja meg a függő egyházjogi kérdéseket, mert ez alapját képezné egy uj irányu és megnyugvást szerző jogfejlődésnek, de nem sértené a jogfolytonosság fontos elvét sem.

x. y.

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.

XVI.

A kihágási büntető-törvénykönyvre vonatkozó első módositvány e törvény 19. §-át illeti.

E §. szerint oly helyeken, hol javitó-intézet létezik, 3 napnál hosszabb elzárásra itélt egyének, a kik életkoruk huszadik évét még nem haladták tul, büntetésüket javitó-intézetben állják ki. A javaslat ezen kötelező rendelkezést facultativ rendelkezéssé változtatja át. S indokolja ezt azzal, hogy az ezen §. alapján rövidebb időre a javitó-intézetbe utalt egyének megrontják a fegyelmet és egyátalán rosz hatással vannak az ott rendszeres nevelés alatt álló többi fiatalkoru egyénekre.

Igaza van a javaslat szerzőjének. De ezen olykép is volna segithető, hogy a rövidebb időre beutalt egyének lehetőleg külön tartatnának a többiektől.

Egyébiránt a kérdés nagyon alárendelt jelentőségü. Az egész országban egyetlen egy oly javitó-intézet létezik, melynek székhelyén bíróság van, a kolozsvári. Ezen egy intézet kedveért a törvényt módositani s különösen mikor administrativ uton is megtehetők bizonyos intézkedések, nem tartom helyén levőnek.

Midőn e törvény készült, abból a helyes szempontból indultak ki, hogy lehetőleg minden törvényszék mellett lesz egy javitó-intézet is. Azóta elmult 15 év, és 2 mondd két javitó-intézetünk van, a harmadiknak pedig elkészültek a — tervei.

Ugyanezen §-ban kiterjeszti a novella-javaslat a büntetés feltételes elengedését tárgyazó vétségi szabványokat (Btk. 42. *a.*, *b.*, *c.* §.) a kihágásokra is. A kiterjesztés a vétségi határozmányok természetes folyománya. A részleteket illetőleg megjegyzéseim ugyanazok, melyeket a 42. *a.*, *b.*, *c.* §-oknál előadtam.

A Kbtk. 22. §-a a pénzbüntetés átváltoztatásáról szól. Hogy e §. szabványai lényegileg azonosokká tétetnek a Btk. 53. §-ában foglalt átváltoztatási határozmányokkal, arról már szóltam az 53. §. tárgyalásánál. A mint azt elfogadtam, természetesen ezt is el kell fogadnom.

Az 59. §. módositványa semmi egyéb, mint a Btk. 412. §-on véghezvitt módositás folyománya. Erről szólottam már mult heti czikkemben.

Következik a bizonyitvány-hamisitásokat tárgyazó 71. §.

A bizonyitványok körüli hamisitások kérdését bővebben tárgyaltam annak idején, midőn a Btk. hézagait állitottam össze. (L. id. m. 67. és köv. ll.) Kimutattam ott, hogy az egész bizonyitvány-hamisitási ügy szabályozatlan a magyar büntető-törvénykönyvekben. Az ellenkező véleményt tolmácsolta dr. *Illés Károly* és ujabban *Vargha Ferencz*. Az előbbinek már annakidején válaszoltam s e helyütt csak az utóbbinak álláspontjával szemben kivánok pár megjegyzést tenni.

Az igen t. ügyész ur véleménye szerint felesleges az uj intézkedés; mert ha alkalmazás, eltartás vagy segélynyerés czéljából szerez vagy készit valaki hamis bizonyitványt, akkor alkalmazható a Kbtk. 71. §-a, ha pedig életpályájának megalapitása kedvéért teszi ezt, akkor nagyobb lévén a jogsérelem, a közokirathamisitásról szóló 391., 392., 393. és 400. §-ok nyernek alkalmazást.

Ezen törvény-magyarázati álláspontot érvényesiti általán a gyakorlat terén a kir. ügyészség.

A kir. Curia azonban nem fogadja el, mivel a bizonyitványhamisitásoknál hiányzik még a potentiális jogsérelem eleme is. Kimondotta ugyanis a kir. Curia egy sokszor idézett határozatában, hogy:

> «a közokirathamisitásról rendelkező két szakasz egyikének sem képezi tárgyát az államnak mint abstract lénynek azon joga, hogy az általa, illetőleg az ő hatóságánál s hatósági hitelénél fogva kiállitott okiratokba vagy jegyzőkönyvbe ne igtattassék be olyasmi, a mi nem való, hanem csakis concret jogokat tart e szakaszokban szem előtt a törvény és csakis az ezekre hárulható sérelem, illetőleg a jogok vagy jogviszonyok lényegére vonatkozó, tehát ezek tekintetében sérelmes valóságnak közokirat vagy nyilvánkönyvbe bejegyzés általi hamis bizonyitását rendeli e szakaszok szerint büntettetni.»

A mig a kir. Curia ezen álláspontja megváltoztatva nincs, szó sem lehet róla, hogy a közokirathamisitásról szóló bármely határozmány ide vonassék.

De tegyük, hogy sikerül a kir. ügyészségnek — felebbezések utján — a kir. Curián kieszközölni oly értelmezést, mely a jogsérelem fenforgását tényleg belé magyarázza ezen cselekményekbe: még akkor sem lesz de lege lata megoldva a kérdés, mert ezen elvégre még sem valami nagyon sulyos cselekményekre, mint közokirathamisitásokra, rendszerint fegyházbüntetést kellene szabni, és ez egész biztossággal oda vinné a birákat, hogy tulszigor kikerülése végett inkább felmentést mondanának ki.

Hogy a törvényhozó ezeket a cselekményeket nem akarhatta a közokirathamisitás körébe vonni, azt éppen az mutatja legjobban, hogy a közokirathamisitás büntetését oly magasra szabta.

A megoldást csakis ugy találhatjuk meg, ha a cselekményt külön megnevezzük és számára megfelelő büntetést állapitunk.

Erre nézve azonban álláspontom eltér a javaslatétól.

A javaslat s Kbtk. 71. §-ához illeszti az uj szabványt és a bizonyitvány-hamisitási kérdések közül csak *egyet* old meg.

Részemről a Btk. keretébe vélem a szabványt átteendőnek; a büntetés vétségi büntetés volna; de oly körülirást vélek megállapitandónak, hogy nem csak az egyetemi és jogakadémiai jogi bizonyitványok ügye, de az egész kasuistika belé legyen vonható.

Kiszorulnak ugyanis a javaslat körülirásából az ügyvédi és birói vizsgák, a telekkönyvi, jegyzői és számos egyéb ilyen vizsgák; kimaradtak tudományegyetemek nem-jogi bizonyitványaival vagy szigorlataival való visszaélések; továbbá a müegyetemi, a tanitóképezdei, a középiskolai, az elemi iskolai bizonyitványok és vizsgák; kimaradtak azon esetek, midőn az igazgató vagy a tanár, a vizsga kinevezett elnöke vagy tagja adja a hamis bizonyitványt, vagy közremüködik a vizsgának más helyett való letételénél; kimaradtak végül a képesitési jelleggel biró szolgálati bizonyitványok, mint ügyvédi, közjegyzői, ipari és egyebek. Ha a jogvégzetteket büntetőjogi felelősség alá helyezzük, nincs ok, a miért másokat a felelősség alól kibocsássunk.

Ugyanezen büntetőjogi kategoriába tartoznak különben a bizonyitványokon kivül még az utlevelek és a marhajárlatok hamisitásával elkövetett visszaélések, a mennyiben t. i. az utóbbiak nem használtatnak fel csalás elkövetésére.

A formulázásnak lehetőleg összefoglaltnak, de az egész ügykörre kiterjedőnek kellene lennie.

A mi a külföldi törvényhozásokat illeti, a német Btk. és az osztrák javaslat a közokirathamisitáshoz a jogsérelem okozását nem követelik meg s a büntetést fogházban szabják ki; ily körülmények közt tehát a bizonyitványokkal üzött hamisitásokat az okirathamisitás körébe vonhatják és vétségi büntetéssel büntethetik.

Az olasz Btk. pedig megkivánja ugyan az okirathamisitáshoz a jogsérelem fenforgását — publico o privato nocumento — de éppen erre való tekintettel külön fejezetben részletesen és nagy casuistikával szabályozza a bizonyitványhamisitási ügyet. (285—292. §.)

Felmerül még az a kérdés, hogy hova volnának a magyar törvényben helyezendők az uj határozmányok. Szerintem, mint uj fejezet az orvosi és községi hamis bizonyitványok kiállitásáról és használatáról szóló XXXIII. fejezet elé mint XXXII. *a.* fejezet, mivel a XXXIII. fejezet tartalma nem egyéb mint a beigtatandó uj fejezet két esetének külön kiemelése.

A Kbtk. 104. §-ában absolut büntetés foglaltatik, a mennyiben az illető kihágást «száz forint» pénzbüntetéssel mondja büntetendőnek. Minthogy a novella a másik kodexben a pénzbüntetés minimumait megszünteti, természetes, hogy itt is átváltoztatja a büntetési tételt «száz frtig terjedhető» pénzbüntetésre.

A 126. §-ról szóltam már a lopás fejezetének tárgyalásánál. Itt csak azt emlitem még meg, hogy a javaslat kihágássá teszi — helyesen — a sikkasztást és a jogtalan elsajátitást is, ugyanazon feltételek mellett mint a lopást.

A 127. §-ban az 5 frton alóli idegen ingó dolog megrongálása a vétségi csoportból a hihágásiba van áttéve s ezzel helyreáll az arányosság az ingatlan és ingó dolog megrongálása tekintetében.

A 129. §. orgazdasági kihágást construál a kibővitett 126. §-ban foglalt cselekményekkel szemben. Ezen szabvány különösen annyiban indokolt, hogy az orgazdaság itt is lehet üzletszerü és ha a 126. §-ban foglalt cselekményekkel szemben nincs helye az orgazdasági büntetésnek, akkor ezen orgazdaság valóságos iparággá fejlődhetik.

Dr. Fayer László.

Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez.[1]

Az elmondottakból kiderül, hogy ez utóbbi nézet a helyes. Igy Geyer a felbujtást illetőleg: «Genügt casueller Erfolg des Thäters, so ist auch der Anstifter hienach zu beurtheilen; die entgegengesetzte Ansicht schafft überdies privilegium odiosum für den Thäter» s a segélyt illetőleg: «Betreffs jener Delicte bei welchen das Gesetz den Eintritt eines culposen oder gar casuellen Erfolges als massgebend hinstellt, gilt für die Beihilfe dasselbe was für die Anstiftung».[2] Geyer tehát ép oly kevéssé jut arra a gondolatra, hogy ebben excessust lásson, mint Olshausen[3]: «nem forog fen excessus, ha a bünt. cselekmény, melyre a felbujtó a tettest felbujtotta, az utóbbi által nem szándékolt eredményt idézett elő. Ha a tettes ezért az eredményért feltétlenül felelős, a felbujtó is elelősséggel tartozik». S valóban ezen két elkedni egyáltalán nem lehet. A felelősség szabályai az eredményért, tisztán folynak: *a)* Ha a szándékos cselekmény eredménye csak annyiban büntetendő, a mennyiben szándékos, a szándékos cselekmény részeseinek az csak annyiban számitható be, a mennyiben szándékuk ezt az eredményt is átöleli, vagyis a mennyiben erre az eredményre vonatkozólag ellenök is szándékos eredményről lehet szó. Példa a szándékos emberölés, a melynél megtörténhetik, hogy a tettes szándékos emberölésért, a felbujtó vagy segéd pedig csak halált eredményezett testi sértésért felelnek, ha ölési szándéka csak a tettesnek volt; *b)* ha a szándékos cselekménynek nem szándékolt eredménye csak annyiban számitható be, a mennyiben az eredményre vonatkozólag culpa forog fen, az eredményért csak a culpával terhelhetők tartoznak felelni. Példa a Btk. 424. §. 1. pontja, a melynek alapján a gyujtogatásnak bünrészesei között, csak azok büntethetők, a kik azt, hogy a felgyujtott helyiségben valaki van, beláthatták, mig azok, a kik ezt be nem láthatták, csak a Btk. 423. §. 1. pontja alapján vonhatók felelősségre. S ennek igazságos volta kézzelfogható; *c)* ha végül a szándékos cselekménynek nem szándékolt eredménye feltétlenül beszámitandó, akkor is ha véletlent, casust képez, ha tehát az eredményért való felelősség megállapitására nem szükséges az eredményre vonatkozó bünösség (szándék vagy gondatlanság), hanem elegendő a causalitás, érvényre emelvén itt a törvényhozó azt az elvet: «qui in re illicita versatur, respondit etiam de casu», akkor az eredményért mindazok felelősők, kik a causalitásban részt vettek, mert hisz ezek mindnyájan in re illicita versantur. S ilyen éppen a Btk. 306. §-a. A mely szabályt rövidebben még akként is lehet kifejezni, hogy: az eredményért felelni tartoznak mindazok, a kikben a felelősség feltételei fenforognak. Ha a felelősségnek feltétele: «bünösség» (már t. i. az eredményre vonatkozó bünösség), akkor felelősök csak azok, a kiket bünösség terhel, és pedig a bünösségnek ama faja (dolus vagy culpa), mely a felelősségnek törvényszerinti feltételét képezi. Ha a felelősségnek egyedüli feltétele: szándékos cselekmény, mint (az eredményre vonatkozólag bünösség nélküli) causalitás, akkor felelősök mindazok, a kik ebben a causalitásban részt vettek. Nagyon természetes, mert a felelősség törvényszerinti feltétele valamennyiben fenforog.

Utalnom kell végül arra az ellenmondásra és következetlenségre, melyet a részességet tagadó gyakorlatnak szemére hányni nem lehet. A gyakorlat nehézség nélkül állapit meg bünrészességet a Btk. 301. §-a szerint minősülő sulyos testi sértés büntettében. Pedig kézzelfogható, s ezt már tanulmányom előbbi részében kifejtettem, hogy a 301. §. szerinti sulyos testi sértés büntette, a morális elem szempontjából két különböző tényálladékot foglal magában. Azt, a melyben a szándék egyenesen sulyos testi sértésre irányul, s azt, a melyben az eredmény a szándékot messze tulhaladja s talán csak véletlent — casust — képez. Következetesen a bünrészesség kérdésénél ezt a különbséget itt is szem előtt kellene tartani, s a bünrészesnek az eredményért való felelősségét csak akkor kellene megállapitani, ha a bünrészest az eredményre vonatkozólag dolus directus vagy czélzatosság terhelné. És nem állapitanak-e meg bíróságaink mindennap felbujtást és bünsegélyt a lopásban, mely csak a lopott dolog értéke alapján minősül büntetté, a nélkül, hogy valaha eszökbe jutott volna hirdetni, vajon a felbujtó vagy a segéd ismerte-e a lopott dolognak értékét? Hát mi különbség van a lopott dolog értéke, mint a lopást, és a halálos eredmény, mint a sulyos testi sértést minősitő körülmény között. A bennünket érdeklő kérdés szempontjából semmi, mert mindkettőnél egyaránt az áll, hogy tudása a minősités megállapitásához nem szükséges. Különbség csak ott van, s ez a különbség kérdésünkre jelentőséggel nem bir, hogy a lopásnál a minősités nem változik, habár a tolvaj a lopott dolog értékét ismerte is; a sulyos testi sértésnél ellenben a halálos eredmény tudata s előrelátása a minősitést változtatja meg, mert a halált eredményezett sulyos testi sértés szándékos emberöléssé fajul.

3. *Részesség és 308. §.* Többek által történt bántalmazás esetében, mikor alkalmazandók a részességnek szabályai, tehát a bántalmazás eredményének megfelelő s a Btk. 302—307. §-aiban meghatározott büntetési tételek, s mikor a 308. §-nak amazoknál sokkal enyhébb, — talán tulenyhe — büntetési tételei? Ez a kérdés nem csekély fejtörést okozott s okoz folyton a Btk. gyakorlati alkalmazására hivatott bíróságoknak, s ugy látszik, fog s még jó ideig okozni ezentul is, mert az országgyülés elé terjesztett novella-tervezet a kérdés lényegét nem érinti. Én megvallom, a m. kir. Curia által ujabban inaugurált, s ugy látszik, következetesen fentartott iránynyal megbarátkozni nem tudok. A rigorismus iránya ez, mely sem a modern elméletnek, sem az annak alapján álló törvényünknek, és nem mondom, csak a törvény szellemé-

[1] Az előbbi közleményt l. a 22. és 36. számban.

[2] 2. k. 360. és 398. l.

[3] Kommentár 1. k. 48. §-hoz 15., 16. p. és a segélyre vonatkozólag 49. §. 15. p. *b)*

nek, hanem a törvény határozott s kétségtelen rendelkezésének, a törvény világos szövegének meg nem felel. A m. kir. Curiának ismételt kijelentései szerint, «a bántalmazásra vonatkozó akarategység, tehát a bántalmazók közötti egyetértés, melynek nem is kell éppen előzetesnek lennie, — habár az esetek többségében előzetes egyetértésről volt szó — eo ipso kizárja a 308. §-nak alkalmazását, s megállapitja a bántalmazóknak társtettesi (!) minőségben teljes felelősségét, tehát az eredményre megállapitott büntetési tétel alapján».

Igy abban, az esetben melyben vádlottak, számra négyen, ütő eszközökkel ellátva, sértettet megverték, a ki két napra a bántalmazás után meghalt: az orvosi látlelet szerint: «a halál okát képező sérülést csak «egy» — tompaélü eszközzel a fejre intézett ütés okozta» — az pedig, hogy ezt az ütést ki ejtette, megállapitható nem volt.

A ki kezébe veszi a magyar Btk.-vet s olvassa abban a 308. §-t, lehetetlen, hogy más meggyőződésre jöjjön, mint arra, hogy a szóban forgó esetre ez a §. alkalmazandó. Többen bántalmazták sértettet, a bántalmazásból halál származott, de nem tudni, hogy ki vagy kik okozták azt. S az csak kétségtelen, hogy ezt nem tudni, mert a halált nem mind a négy vádlott által mért ütések összhatása, hanem csak egy ütés okozta; a halálos sértésnek okozója, elkövetője, tettese tehát az, a ki ezt az ütést ejtette a sértetten; ez nem lehetett mind a négy vádlott, sem nem három, sem nem kettő, hanem csak egy a négy közül. Egy, de melyik az az egy? Ezt nem tudjuk. A m. kir. Curia azonban, miután a társtettesnek ismeretes s közkézen forgó fogalmát az objectivismus legszigorubb követelményeinek megfelelően meghatározta, mind a négy vádlottat a Btk. 306. §-a alapján társtettesekként itéli el: «mert vádlottak mindegyike az elhalt testi épségének megsértésére irányzott támadás és bántalmazásban előzetes akarategységgel cselekvőleg közremüködött, s e szerint a bekövetkezett legsulyosabb eredményért a büntetőjogi felelősség mind a négy vádlottat közösen és együttesen terheli».[1]

S miben van itt a kézzelfogható, vészteljes tévedés, miután azt, hogy elkövetési, tényálladéki cselekedet nélkül tettesről szó nem lehet, a m. kir. Curia teljes következetességgel mindenkor elismerte, s ebben az itéletben is elismeri? felelet: a testi sértés elkövetési, tényálladéki cselekedetének félreismerésében. Ha igaz az, — s hogy igaz, arra bizonyiték a Btk. 301. §-a — hogy testi sértést nem az követ el, «a ki mást bántalmaz», hanem az is, «a ki mást bántalmaz, ha ez által sérülést okoz», akkor bizonyos, hogy a bántalmazás nem eo ipso s feltétlenül elkövetési cselekedete — tehát tényálladéki cselekedete — a testi sértésnek, hanem csak feltételesen, abban az esetben t. i., ha sérülést okozott, tehát csak «a sérülést okozó», «a sérülésre causalis» bántalmazás elkövetési cselekedete a testi sértésnek. Talán felesleges ezt a világos fogalmat példával illustrálni, s a fentebb közölt esetre vonatkozólag külön kiemelni, hogy a halált eredményezett sulyos testi sértésnek elkövetési cselekedete csak az az ütés volt, mely sértettnek halálát okozta, a többi bántalmazó cselekedetek ennek a sértésnek nem voltak elkövetési cselekedetei, a sulyos testi sértést tehát csak az, illetve azok követték el s csak az volt, illetve azok voltak annak tettesei, a ki «ezt az ütést» ejtette, illetve a kik együttesen és közösen «ezt az ütést» ejtették sértetten (a mely utóbbi lehetőség t. i. annak az egy ütésnek együttes s közös ejtése többek által, a szóban forgó esetben, az ütés természeténél fogva kizárva van). Mindez annál kétségtelenebb, mennél bizonyosabb, hogy a bántalmazás sok más büntetendő cselekménynek lehet tényálladéki cselekedete. Igy, hogy csak nehányat emlitsek, ha testi sértést nem okozott tett elkövetési cselekedete a becsületsértésnek mint injuria realis, a körülményekhez képest ugyanazon feltétel alatt elkövetési cselekedete a verekedés kihágásának; ha ölési szándékkal történik, a megkisérlett vagy bevégzett emberölésnek stb. stb. A birálat tárgyát képező itélet tehát a testi sértés elkövetési cselekedeteinek körét megengedhetlen módon kiterjeszti, s azt a kétségtelen igazságot, hogy a testi sértést okozó minden bántalmazás, de csakis ez, elkövetési cselekedete a testi sértésnek, oda általánositja, hogy «minden bántalmazás elkövetési cselekedete a testi sértésnek». A mi pedig, mint látni való, nem helyes. És igy miután 12 éven át nagy lelkesedéssel hirdettük a legtisztább objectivismus igéit, s néha bizony tulzásait is, szerencsésen elérkeztünk a rég eltemetettnek hitt complott elméletek sik tengerére, mert csak a complott elmélet tanitja azt, hogy az előzetes egyetértés elkövetési cselekedet nélkül is társtettességet állapit meg; sőt a mennyiben vannak itéleteink, melyek szerint a 308. §. mellőzésével az eredmény szerinti társtettesség megállapitására a nem előzetes egyetértés is elegendő, még a complotti elméleten is tulmentünk. S vajon mi marad akkor a 308. §. számára? Egyedül a rögtönzött verekedés. Sőt ez sem egészen. Mert a rögtönzés az egyetértést feltétlenül nem zárja ki. A rögtönzött verekedésben gyakran hiányozni fog az egyetértés, még gyakrabban, a mi pedig a gyakorlati eredményt tekintve, nem létezésével egyenlő, az egyetértés nem lesz bizonyitható; de vannak és lesznek esetek, melyekben a rögtönzött verekedésben is egyetértés létrejő a verekedők között és bizonyitható is, s akkor ezek az esetek is kiesnek a 308. §-ból, s emelni fogják az indokolhatlan tulszigor áldozatainak számát, s a 308. §. a verekedésnek esetei közül csak azokra az esetekre fog szoritkozni, a melyekben a verekedők között egyetértés nincs, vagy nem bizonyitható, a melyekben tehát tényleg vagy a bizonyitási eljárás negativ eredményénél fogva, mindenik verekedő csak a maga szakállára dolgozik, tehát azokra az esetekre, melyek törvényünk mostani szövegezése mellett szintén a 308. §. alá esnek ugyan, ha ugyan esnek (miről alább), de a melyekre az ebben a §-ban meghatározott büntetés, ha absolute nem is, de relative, vagyis viszonyitva azokhoz az esetekhez, melyek szintén e §. alá tartoznak, — s a melyek a helyes elmélet szerint e §-ban foglalt szabálynak tulajdonképeni s kizárólagos tárgyát képezik, — aránytalan és tulszigoru.

Pedig hol van az a törvény, mely a 308. §. alkalmazásának csak a verekedés eseteire szoritását megengedné? A 308. §-nak első feltétele: többek általi bántalmazás; — «ha a sulyos testi sértés többek bántalmazásából származott», — van-e itt különbség téve a bántalmazók között fenforgó vagy hiányzó egyetértés között? Már pedig ubi lex non distinguit, nec nostrum est distinguere. A törvény egyaránt foglalja át azokat az eseteket, melyekben a bántalmazók egyetértenek, köztük tehát az akarategység fenforog, mint azokat az eseteket, melyekben az akarategység hiányzik. A tévedés, melybe judicaturánk esett, nem is magyarázható meg másként, mint ugy, hogy a §-nak további szavait «ki vagy kik okozták azt» (t. i. a sulyos testi sértést), akként értelmezi, hogy a sulyos sértést mindazok okozták, a kik a sértettet bármi módon bántalmazzák, hogy tehát p. o. a fejen észlelt s az agyvelőig hatolt, vagy a szivburkot áthatolt szurt sebnek okozója az is, a ki a sértett hátára vékony pálczával nyomot sem hagyó egy ütést mért, vagy a sértettet kezével hátba bökte, vagy arczul vágta, a mi egyrészt a törvénynek határozott szövegével ellenkezik, mert mihelyest a törvény többek általi bántalmazásról és egyuttal arról is szól, hogy nem tudni, hogy a sértést ki vagy kik okozták, ebben félre nem ismerhető határozottsággal kifejezve van az is, hogy a törvény nem minden bántalmazást tekint a sértés okának, s nem minden bántalmazót a sértés okozójának, máskülönben

[1] 1891. évi jun. 18. 4493. sz. Ügyv. Lapja 1891. évi 33. sz. és Cur. Döntv. (Magyar Igazságügy) 7. k. 140. l.

a sértés okozói mindig tudva vannak; mindazok t. i., a kik a sértettet bántalmazzák, s igy a 308. §. oly tényálladékokat contemplálna, mely soha sem valósulhat meg; de ez másrészt ellentétben áll a causalitásnak fogalmával, mert a hátra mért pálczaütés soha sem oka a fejen ejtett, szurt sebnek, s az egész és pedig végtelen tévedés csak arra a már érintett tévedésre vezethető vissza, hogy az egyetértés, elkövetési cselekedet nélkül is társtettességet állapit meg, vagy is a complott elméletnek tudatos vagy nem tudatos elfogadására.

Hogy a törvény szövegezése némi kivánni valót hágy, az bizonyos, de értelme világos, mert a szószerinti értelmezés mellett a törvény benső ellenmondást tartalmaz, s absurdumra vezet. A törvényhozó akaratnyilvánitása határozott, csak a kifejezés van kevésbé helyesen megválasztva. A «származás» a causalitás fogalmára vonatkozik, azt ugyanis, a mi valamiből származik, «okozatnak», s azt, a miből ez a valami származott, «ok»-nak szoktuk nevezni; ha tehát azt mondjuk, hogy *A.*-ból *B.* származott, ez ugyanannyit jelent, mintha azt mondjuk, hogy *A. B.*-nek az oka, és *B. A.*-nak az okozata, vagyis, hogy *A.* okozta *B.*-t. A 308. §.-nak első mondata tehát ugy a mint szövegezve van, tulajdonképen azt mondja: «ha a sulyos testi sértést többeknek bántalmazása okozta, és ki nem tudható, hogy ki vagy kik okozták azt», de világos, hogy ilykép az egész §-nak nincs értelme, s hogy a törvény a *származás* szót nem az okozat értelmében vette.[1]

A kérdésnek gyakorlati fontossága, mert hiszen nem a legfontosabb kérdéseknek egyike-e az, vajon valaki 10 évi fegyházzal vagy csak 3 évi börtönnel büntethető? — habár ez némileg ennek a tanulmánynak keretén kivül esik, indokolja, hogy a 308. §-nak alapeszméjét röviden kifejtsem, a mi a §-nak helyes alkalmazhatására s igy a judicaturának számára, a helyes iránynak kijelölésére is visszahat, tehát közvetlenül tanulmányom körébe tartozik, a melynek a gyakorlatnak nem egyszerü, hanem birálatos ismertetése képezi czélját. Ha a — lehetőleg rövid — kifejtés a törvénynek kritikáját is fogja képezni, ugy ez a legszorosabb összefüggésben, mely sok kérdésben a határvonalaknak szoros megtartását lehetetlenné teszi, találja magyarázatát, s ha ugy tetszik, mentségét.

(Folyt. köv.) *Dr. Heil Fausztin.*

Jogirodalom.

Dr. Pikler Gyula. *Bevezető a jogbölcseletbe.* Budapest 1892.

Pikler Gyula könyvének első két részét ezen lap 33. számában ismertettem és már akkor kiemeltem, hogy a könyv tudományos értékét, főként annak két utolsó része adja meg.

A jogbölcsészet, Pikler szerint, a jog természettudománya. Czélja azon törvények kutatása, a melyek a jog fejlődése, intézményeinek keletkezése és eredményei felett uralkodnak. Kétségtelen, hogy a mint az anyag, az emberi cselekvés és akarat felett kérlelhetetlen természettudományi, lélektani, illetőleg biologiai törvények uralkodnak, — ugy a *társadalom élete* is a *szükségszerüség* szabályainak van alávetve. Látható ebből az a szoros összefüggés, a mely a jogbölcsészet és a sociologiai közt áll fen, a jogbölcsészet nem egyéb, mint egyik alkalmazása a sociologia törvényeinek, és pedig a joggal foglalkozó tudományokra nézve.

A jogbölcsészet ezen helyzete is azt mutatja, hogy a joggal foglalkozó tudományok közt, ez a legáltalánosabb. Ez képezi az érintkezési területet egyrészt a *jog*, másrészt a *bölcsészeti* és a *természettudományok között.* A jogbölcsészetben tehát a tudomány generalisálódik.

Az *ilyen* jogbölcsészet, mint egészen fiatal tudomány, a melynek története igen kevés évre megy vissza, eddigi rövid élete alatt még nem érhette el a fejlődés azt a fokát, a melyen a vele rokon társadalmi- és a természettudományok állanak. De az a tér, a melyet az emberi gondolkodás számára már eddig is megnyitott rendkivül nagy, s az anyag a melyet bölcsészeti feldolgozásra alkalmassá tett, rendkivül gazdag.

Ha azt mondtuk is, hogy ez a tudomány a sociologia legifjabb gyermeke, constatálnunk kell azt is, hogy a jogbölcsészet már is sok kérdésre ad feleletet, és feleleteinek jellemző tulajdonsága az, hogy mindmegannyi egy-egy analogonja az általánosabb és exactabb tudományok tételeinek. A jogbölcsészet törvényeit Pikler két csoportba osztja. Az egyik csoport, melyet a szerző *genetikusnak* nevez, a jog fejlődésének szabályait tárgyalja. Kimutatja, hogy a jog minden ága bizonyos törvényszerü fejlődésnek van alávetve. Olyan fejlődésnek, a minőt Spencer az összes tudományok legáltalánosabb törvénye gyanánt felállitott.

A jogbölcsészet törvényeinek második osztálya azon *staticus* szabályokat kutatja, a melyek a jogintézményeknek az emberi természet végső tényezőivel, sőt azokon tul a külső természettel való összefüggését szabályozzák. Ezek a tudomány legáltalánosabb, tehát legmélyebb törvényei.

A jogbölcsészet alaptörvénye a következő: a társadalom tagjainak természete határozza meg az illető társadalom jogát.

Spencer ezen tételének eddig levezetett következményeit Pikler a következőkben foglalja össze:

Nem állhat be változás az *államok* életében, mielőtt az *egyének* természete megváltozott volna.

Az állam ereje azon erőből áll, a melyet a társadalom tagjai az államnak nyujtanak.

A polgárok természetével ellenkező intézmények nem vihetők keresztül, és csak látszólagosan («a papiroson») létezhetnek.

Minden állami müködés az egyesek erejének rovására történik.

A társadalomban létező mindenféle erő részt veszen az állam kormányzatában (az uralkodó politikai irány igy ezen erők eredőjéül tekinthető).

Világos, hogy midőn azon szabályokat kutatjuk, a melyek a jog fejlődése és eredményei felett uralkodnak, első sorban *a jognak az emberi természettel való összefüggése* állapitandó meg. De, ha a jogbölcselők még nem is találták fel ennek az összefüggésnek legnagyobb és legvégső alapvető igazságát (a milyen pl. a mechanikában a Galilei-Newton-féle, a csillagászatban a Newton-féle törvény); legalább közeledtek ehez a nagy igazsághoz, midőn a természettudományi analogia segélyével a *fejlődésre* nézve nagyfontosságu *törvényszerüségeket* állapitottak meg. Az evolutiónak ezen törvényszerüségei közül emeljük ki Herbert *Spencer* következő tételeit:

Minden functio structurát teremt magának.

Minden fenálló szervezet akadály az ujjászervezéssel szemben.

Minden állami organismus megszünését müködésének pangása, és végre puszta formaszerüséggé való válása előzi meg.

Ide tartoznak végül *Spencer* államjogi, *Ihering* magánjogi, a criminalis anthropologia (criminologia) büntetőjogi vizsgálódásai, és *Pulszky* Ágostnak az állam korszakos változásaira (megujulására) nézve felállitott tételei.

A jogbölcsészet mai állapota, összehasonlitva a természettudományok mai állapotával, — igen kezdetleges. *A jog összes quantitativ és qualitativ törvényeinek megállapitásától még messze*

[1] Kifogástalanabb, s gondosabb az olasz Btk. 378. §-ának szövegezése: Ha a 364. stb. §-okban meghatározott büntetteknek (szándékos emberölés és testi sértés) véghezvitelénél többen müködtek közre, és az emberölésnek vagy testi sértésnek tettese ki nem tudható. Ez a szövegezés az egyetértés nélküli verekedést kizárja, de arról a következő §. rendelkezik.

van. De kétségtelen, hogy a sociologia nagy uttörője, Spencer, megmutatta azt az utat, a bölcselkedésnek azt a módszerét, a mely ezt az ifju tudományt eszményéhez mind közelebb viszi.

A társadalom-tudomány problemái nem sokban különböznek a természettudományokétól. Csakhogy bonyolultabbak, nehezebbek. A sociologia fejlődése bele esik az emberi értelem eddigi fejlődésének irányába. Pikler az exact tudományok fejlődésének óriási eredményeire vetett pillantás után megjelöli a sociologia módszereit. Ezek a *logika inductiv* és *deductiv* módszerei és a *természettudományi analogia.*

A könyv utolsó fejezetében, mint a társadalom törvényszerüségéből levezetett eredményt, azt állitja fel és fejti ki a szerző, hogy a jogbölcsészet a törvényhozás tudománya. Élesen birálja a mai törvényhozások irányelveit, s az adatok és érvek nagy tömegét használja fel tételének támogatására. Ismerteti a törvényhozások eddigi tévedéseit, melyeknek oka az, hogy a törvényhozásnak nem volt exact tudománya, tehát a törvényhozó eljárása sem lehetett exact. A jogbölcsészet hivatása az, hogy a törvényhozás exact tudományává, az állambölcseség forrásává váljék.

Megkisértettem Pikler könyvének tartalmát nagyjából ismertetni. Látható, hogy ez a könyv a Pulszkyétól tartalom és rendszer tekintetében lényegesen különbözik ugyan (Pulszky a geneticus fejlődéstanra helyezi a fősulyt); de bölcsészeti iránya mind a kettőnek ugyanaz. S midőn mi a könyv vonzó előadását, szabatos fejtegetéseit és rendszerének következetességét elismerjük, kiemeljük és a szerző érdeméül tudjuk be azt is, hogy evvel a könyvvel az evolutio bölcsészetét látjuk hazai főiskoláinkon terjedni, az ész- és természetjogászok elméleteinek rovására.

Örömmel látjuk, hogy az észjog terét lassan-lassan a társadalom *igaz* tudománya foglalja el, és ennek a tudománynak müvelését a jogi szakoktatás reformátorainak figyelmébe ajánljuk.

Nagy hatást várunk tőle a jövő jogásznemzedék fejlődésére nézve.

Az észjuristák doctrinái mind abban a hibában sinylettek, hogy *még a tudomány legelső tételeit is csak ugy tudták construálni, ha abstract fogalmakat* (pl. ész, igazság, stb.) *adott fogalmaknak vettek.*

Ebből a hibából fejlődött ki az a jogászati irány, a mely a dogmatika fogalmaival valóságos játékot üzött, s a mely a német egyetemekről, sajnos, Magyarországba is elterjedt. Ezt az irányt nevezte Ihering «Begriffsjurisprudenz»-nek. Jellemző tulajdonsága ennek az iránynak a meglevő jogi formákhoz és kategoriákhoz való tulságos ragaszkodás.[1]

A *sociologia* müvelésétől várjuk azon tisztább és magasabb szempontokat, a melyekből a jövő nemzedék a jogot fejleszteni és alkalmazni fogja. A *jogbölcsészet* céltudatosabb tanitásától pedig az itjabb jogásznemzedékek alaposabb és exactabb jogi müvelődését. *Dr. Bleuer Samu.*

[1] *Schein* (Unsere Rechtsphilosophie und Jurisprudenz) a jogi kategetoriáknak Németországban szokásos alkalmazását igen élesen és igen szellemesen birálja.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Minima.

Az élet nemcsak nagy szabályokból áll, hanem apró szükségletekből és szokásokból is. És gyakran ártalmasabb egy apró kövecs, a melyben megbotlunk, mint egy sziklatömeg, mely fejünk fölött függ.

A gyakorlati jogéletnek is megvannak az ilyen «apróságai». Különösen megvannak ott, a hol az eljárás irásbeli s ezerféle formalitás és apró exigentia áll a jogügy vagy perfolyás utjában. A prætorról tudjuk ugyan, hogy «minima non curat», de azért a legkisebb dolgokat is el kell látni, kiváltképen ott, a hol az irásbeliség mellett a legkisebb, administrativ jellegü dolgokon is suly fekszik s e visszaélés és pókháló magától és gyorsan megterem.

Nem mintha nem volna nálunk a legapróbb dolgokig, egészen a porzóig kiterjedő «jogszabály». Ez van elég; különösen részletes és uj ügyrend. De hiányzik a birósági administratiónál is, mint miden administratiónknál, a kellő fegyelem, pontosság, szabatosság, megfelelő kötelességtudás és mindenekfölött az administrativ közszolgálat mélyebb és lelkiismeretesebb *fölfogása.*

Egy kis szemlét állitunk egybe, mely éppen nem tart számot a *teljességre*, de némely mindennapi dolgot mégis megérint.

Első helyen állanak a *hosszu terminusok*, különösen a járásbirósságoknál. A törvény terminusai, — elég sajátszerü, — a sommás ügyekben sohasem functionáltak. Ott sem, a hol nem volt, vagy nincsen hátralék. Ellenben a 3 hónapos határidők, a szeptemberben deczemberre kitüzött tárgyalási határnapok mindig általánosan virágzottak. Virágzanak ma is, jóllehet azzal a gyanuval járnak, hogy ez már, — a statisztika kedveért, — az u. n. Schieberekre van kiszámitva. Tudjuk, hogy a hosszu terminusokat a hátralékokkal mentik; de tudjuk azt is, hogy oly saisonszerüleg s annyira általánosan lépnek föl, hogy ez a mentség nem takarja a sommás pörök ilynemü elhuzását. S a mellett nem hallottunk arról, hogy a határidők ezen abnormitásai komoly administrativ észlelet tárgyát képezték volna.

Ezzel párhuzamosan járnak *a tárgyalások könnyü elhalasztásai.* A sommás biró, akármily csekély ok miatt azonnal s csaknem mindenütt kész a halasztást megadni. Az adósnak, ha a nagy kinnal kieszközölt határnapon megjelenik, elég azt mondania, hogy iratait (a 3—4 hónap daczára) otthon felejtette avagy náthája van, — már kész a halasztás. Pedig a végzésben ott van a bizonyitékokra vonatkozó meghagyás és a «különben».

Ugyanez ismétlődik *a tanuk megidézésével*, a hol *ezenfelül* a bosszantó kézbesitői szabálytalanságok is virágzanak s a hanyag, fegyelmetlen szolgának éppen oly kevés baja esik, mint a renitens tanunak. A mellett pedig a tanut rendesen 8 órára idézik be s ez ott ásitozik az előszobában 10—11 óráig.

Mindezek az *adós* privilegiumjai s ezek által lett Magyarország minden adósok Eldorádójává. Nemcsak a törvény kedvez nekik sokféleképen; nemcsak a hátralékok biztositanak neki nagyszerü határidőket, de a birósági gyakorlat, a lomha terminus-kezelés is javukra szolgál.

Ott vannak azután birósági termeink zsibvásári látványosságai: a *10 órai makacsságok.* A terminusok kitüzésénél a sommás biróságnál régi és rosz hagyomány, hogy a hét bizonyos napjaira s egy és ugyanazon óráira tüzik ki a tárgyalásokat. Az ügyvédi karnak kényelmével indokolják, de az indok világosan hibás. Ha a sommás biró a hétnek nemcsak 2—3, hanem 4—5 napjára osztaná szét pöreit s 8, 9 sőt 10 órára is idézne, megszünnék az a szégyenletes vásári zaj és minden méltóság nélkül való kapkodás, mely birósági termeinket szinte lealacsonyitja. Eltekintve attól, hogy a «sok terminust egy napra» féle rendszer mellett a biró délelőttje legtöbbször rövid s akkor megint beáll a *kényszerhalasztás*, a mi azonban a jegyzőkönyvekben az ügyvédek kiméletessége folytán s természetesen az ő rovásukra, mint «közös megegyezéssel» adott halasztás jelenik meg.

Chronikus és gyakori nyavalya a *rosz előiratozás*, a mi szintén halasztásokkal jár. Jön pl. a sorrendi tárgyalás egy csomó féllel s kisül, hogy az iratok folytatólagos eljárás végett a végrehajtónál vannak, a ki meg távol van. S ez ismétlődik sok esetben kétszer-háromszor. A költséget és idővesztést a nagyharang fizeti.

Egész rendszert képeznek ugy a sommás, mint a rendes

eljárásnál a *kézbesitők visszaélései*. Ezek ujévkor végigjárnak az ügyvédi karon, de a baksisra az egész éven át állandóan speculálnak. Ha az alperesnek lakása és üzlethelyisége van s lakását időközben változtatja, fogadni lehet rá, hogy a kézbesitő az üzlethelyiségbe csak egyszer néz be, ha egyáltalán benéz s mielőtt másodszor benézne, eljön a baksisért. Különben «visszajelenti» az ügyet s kész a perhalasztás. A vidéken azonfelül a kézbesitő közegek járatlansága okoz tömérdek haladékot, költséget és bosszuságot. A községi jegyző képes ezen az uton az alperest hosszu időkig védeni. Sajnos, a felelősséget nem alkalmazzák s a kézbesitői visszaéléseket többnyire azzal ütik el a gyakorlatban, hogy ugy is kevés a fizetésük, szegényeknek!

Azután vannak érdekes *szolgai jövedelemforrások is*. Például a budapesti keresk. és váltótörvényszék pertári szolgája, a kinek különben is alig van dolga, a pertári asztalokról már rég idő óta kipusztitott minden irótollat. Ő maga tart irótoll raktárat s hozzá kell fordulni, ha valakinek nincsen külön tolla. Ezért pedig megint baksis jár, a minthogy erre is van az egész kiszámitva. Nem nagy dolog, de visszaélés és chicanerie.

Általában a birósági asztalok *irókészletei* hallatlan állapotban vannak. A szolga urak is azt tartják, hogy «minima non curat prætor» s a tollakat éppen oly kevéssé tartják tisztán, mint a hogyan kulimászszá engedik sürüsödni a tintát. Hogy ez az ázsiai piszok bizonyos nemével jár, az kisebb baj annál, hogy a jegyzőkönyvekben a nyomorult iróeszközök nyoma nagyon is meglátszik s különösen a felsőbb bíróságoknál halálra bosszankodnak a birák az olvashatlan és foltos jegyzőkönyvek miatt.

A birói határozatok sokszorositása a fővárosban elég jó, a vidéken azonban legtöbb helyütt rettenetes. Az olvashatatlanná lithographált végzések nem is tünnek már föl; pedig ez is rendetlenség s nem egyszer hátrányos hiba.

Egész sor apró bosszantásról lehetne még szólani. Ilyen pl. az ügyvédi kar iránt tanusitott bizalmatlanság. Budapesten vannak albirák, a kik az ügyvéd kezébe nem adják ki a percsomót, holott az ügyvédnek mégis csak látnia kell az előzményeket. Ezen azután mindennap áldatlan vitatkozás folyik.

Igy az is, hogy a törvényszékeknél az *iratok megtekintése* csak elnöki engedély mellett lehetséges. Ez magában tiszteletreméltó volna, ha az ügyvéd és fél könnyen és *azonnal* megkaphatná az engedélyt. Azonban az elnök előszobája rendesen tele van várakozókkal s némelykor az elnök egész délelőtt távol van, helyettest pedig nem rendel. Elvész 2—3 délelőtt is sokszor, a mig az ügyvéd az iratokhoz jut. Volt rá sok eset, hogy felebbezését kénytelen volt az iratok ismerete nélkül beadni.

Lehetne mindezt szépen folytatni a birósági ügykezelés minden ágán keresztül s igen szép kis könyvet lehetne kitölteni azokkal a zaklatásokkal, a melyeket különösen az ügyvédjelöltek kiállanak, a kik a segédhivatalokkal gyakran érintkeznek. Szemelvénynek azonban, ugy gondoljuk, elég volt ennyi.

A conclusio pedig egyszerü.

Bizonynyal örök hálára kötelezné a gyakorlati élet embereit, a ki ez *ügykezelési technika* terén uj felfedezésekkel állana elő s a nehézkes, lomha apparatust egyszerüsiteni tudná. Egyelőre azonban a technikának ezt az ágát nem mivelik.

Be kell tehát érnünk azzal, a mi van. De ez azután legyen rendes. Az administratio nem csekély dolog s annak a jogügyeknél különös jelentősége van. Nem tudjuk, a reformokkal elfoglalt igazságügyi kormány milyen fontosságot tulajdonit neki, de az nyilvánvaló, hogy akár a birói szék terminuskezelését és rendtartását, akár a kézbesitési rendet, akár a segédhivataloknál előforduló tengernyi akadályokat nézzük, ugy az administratio fölfogásában, mint annak végrehajtásában nagy fogyatékosságokat találunk. S megállapithatjuk azt is, hogy a perfolyás lassuságának s ezzel tömérdek más lényeges bajnak ezekben az admintstrativ tökéletlenségekben és *fegyelmetlenségekben* van a forrása.

A mihez képest szükségesnek tartjuk, hogy a felügyelő hatóságok a biróságok megvizsgálásánál az administrativ ügyeket különös gonddal és *behatólag* revideálják.

K. G.

Az ügyvédi meghatalmazásokról.

Mig az ügyvédi kamarák, ügyvédgyülések és jogi szaklapok nagy alapossággal, de vajmi kevés praktikus eredménynyel vitatkoznak azon javaslatok felett, melyek az ügyvédi kar erkölcsi és anyagi existentiájának megerősitését czélozzák, addig a kir. Curia egyre-másra hozza azon fegyelmi és civilis határozatait, melyek érzékenyen érintik nem csak a kar tekintélyét, hanem anyagi érdekeit is.

Állitásunkat igazolják ama számos fegyelmi határozatok, a melyek szerint megbélyegzett, rovott előéletü emberek az ügyvédi kamarák ellenére az ügyvédi lajstromba felvétetni rendeltettek, igazolják azon civilis határozatok, a melyekben az ügyvédi dijak következetesen «mérsékeltetnek», az 50 frton aluli ügyvédi dijkövetelések a bagatell bíróság elé utaltatnak, valamint az ügyvédi dij követelhetése sem törvény, sem általános érvényü jogszabály által elő nem irt formákhoz köttetik.

Egy ilyen jellegü határozat az is, mely e lapok 36-ik számu mellékletén megjelent, mely szerint «az ügyvéd ügyvédi minőségben teljesitett munkálataiért csak azon esetben követelheti dijai megállapitását és megitélését, ha a megbizótól irásbeli meghatalmazással bir».

E határozatnak semmiféle törvényes alapja nincs.

A meghatalmazási viszony, különösen pedig az ügyvédi meghatalmazási viszony, nem követeli meg minden körülmények között az irásbeli formát. Ha hatósággal vagy harmadik személylyel szemben képvisel az ügyvéd valakit, akkor azért szükséges feltétlenül az irásbeli meghatalmazás, mert egyrészt ezekkel szemben az ügyvéd csak ezzel igazolhatja, hogy az eljárással meg lett bizva, másrészt pedig, mert csak ezzel nyujthat biztositékot az iránt, hogy jogcselekményeit nem fogja semmisnek vagy nem létezőnek deklarálni megbizója azon utólagos kifogással, hogy ő a nevébeni eljárással az ügyvédet meg nem bizta.

De vajon a saját felével szemben miért ne igazolhatná az ügyvéd a meghatalmazási viszonyt okiraton kivül egyéb perrendszerü bizonyitékkal, tanukkal vagy esküvel? Akárhány esetben megtörténik, hogy az ügyvéd, miután eljárása alkalmával nem kell magát legitimálni, nem irat alá felével meghatalmazást. Közigazgatási ügyekbeni eljárásnál, vagy informálásoknál, vagy kölcsönök kieszközlésénél stb., nem szükséges a meghatalmazás felmutatása, már most ezen eljárásaiért, mert elmulasztotta a teljesen felesleges meghatalmazás aláiratását, ne követelhessen munkadijat? Mikor minden más személy követelheti, sok esetben még akkor is, ha nem csak irásbeli meghatalmazása, de még szóbeli sincs, hanem az illető mint megbizás nélküli ügyvivő járt el.

Nem ismerünk törvényt, mely az ügyvéddel szemben ily kivételes eljárást és rendelkezést tartalmazna s ép azért nagyon kivánatos lett volna, ha a Curia a lakonikus rövidségü helybenhagyási clausula helyett alaposan megindokolja itéletét.

Igy csak találgatjuk, hogy a határozat valószinüleg az ügyvédrendtartás 54. §-ának analogiáján, vagy a 61. §-on alapszik.

Az 54-ik szakasz kimondja, hogy akkor, ha az ügyvéd és fél a jutalomdijra nézve előlegesen egyezkednek, okirat szükséges. E rendelkezés azonban, mint kivétel az általános

szabály alól, kiterjesztőleg nem magyarázható, annyival is inkább nem, mert az ügyvédrendtartás egy külön fejezetben intézkedik a «meghatalmazványokról» (1874: XXXIV. tcz. 61., 62., 63. §§.) A 61. szakasz előirja, hogy az ügyvédnek, ha valakit bíróság vagy hatóság előtt képvisel, meghatalmazással kell birnia és beadványát sajátkezüleg ellenjegyeznie. Ezen §-nak azonban nem az a sanctiója, hogy a meghatalmazás aláiratásának elmulasztása esetén a munkadij nem követelhető, hanem az, hogy a meghatalmazás és ellenjegyzés nélkül benyujtott beadvány visszautasitandó. De különben is ezen §. nem vonatkozhatik azon esetekre, mikor nem hatóság előtt jár el az ügyvéd képviseltje érdekében. Az ily eljárás pedig ép oly ügyvédi functiót képezhet, mint a hatóság előtti képviselés, és az ügyvédi kar igen nagy hátránya, hogy ezt a kir. Curia be nem látja, vagy nem akarja belátni.

Dr. Kecskeméti Lajos.

Különfélék.

— **Az igazságügyminiszterium** legközelebb a hagyatéki eljárásról és a fizetési meghagyásokról szóló törvényjavaslatokat nyujtja be a képviselőháznak. A sommás eljárásról szóló javaslat még a költségvetés előtt felvétetik a képviselőházban s e javaslat előreláthatólag még ez évben törvénynyé fog válni.

— **Birói körökből** vettük a következő sorokat:

Alig husz éve, hogy ujabb birói szervezetünk fenáll, és alig hogy valamennyire conserválódott, ujból oly rázkódtatásnak van kitéve, hogy a bíróságok zavartalan müködése valójában nem is várható. Hangsulyoznunk sem kell, hogy a kinevezéseknek két-három év óta folyó szakadatlan sorozata a mellett, hogy a nem egy bíróságnál csakugyan már észre is vehető és a birói hivatásnak éppen nem kedvező burokratismust terjeszti azzal, hogy a bíróságoknak a kormánytól való függőségét annyira előtérbe helyezi, semmiképp sem egyeztethető össze a bíróság közjogi állásával sem. Szerencsére a magyar birói karban már traditióvá vált irány folytán, hogy előforduló esetekben az óvatosságban és lelkiismeretességben a legszélsőbb határokig megy, a kormánytól való függőség veszélyei nálunk nem mutatkoznak. Az ugyan kétségtelenül észlelhető, hogy a birói pálya sokak előtt mint az aspiratiók kedvező tere kinálkozik, de a tapintat és körültekintés, mely a kinevezéseknél észlelhető, nagyobbára elvágja az utját a jogosulatlan aspiratióknak. A mi pedig leginkább megnyugvást kelthet, az, hogy a szervezés nehéz munkája elvégre befejezést nyer és hogy az egyéb hivatali állásokhoz képest kétségtelenül előnyösebb javadalmazás és az előléptetésnek az a nagy tere, melyet a mi szervezetünk a tehetségnek nyujt, minden esetre a java erőket a birói pályára fogja vinni. . . .

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék** ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása 1892. év augusztus havában. 1892 augusztus havában érkezett 5770, elintézetlen volt 1319, volt elintézendő 7089. Elintéztetett 5902. Elintézés alatt áll 1187, csőd nyittatott 2, csőd megszüntettetett 6, csőd folyamatban 61.

— **A zsolnai kir. járásbiróságnál** valóban szomoru állapotok existálhatnak; ijesztő bizonyitéka ennek, hogy egy augusztus hó 7-én beadott sommás kereset tárgyában szeptember 1-én beadott sürgető kérvényre a következő végzést hozták: Folten szül. B. T. zsolnai lakosnőnek sürgető kérvénye Dr. R. M. elleni sommás perben. *Végzés:* Ezen kérvény folytán felperes Dr. S. ügyvédje utján értesittetik, hogy e kir. járásbiróság a munkahalmazzal s illetve a folyamatban lévő perekkel s uj keresetekkel annyira el van árasztva, hogy a folyó év napjait határnapokkal már mind betöltötte s számos uj kereset határnapra vár, s minthogy az igazságosság azt megkivánja, hogy a biróság a felek között különbséget ne tegyen s a beadványokat sorszámuk szerint elintézze, igy legjobb akarat mellett ez év folyamán keresetére határnap nem tüzhető. (*«Pozsonyi Szemle».*)

— **Goldschmidt kereskedelemjogi folyóiratának** legutóbbi számában dr. *Nagy Ferencz* egyetemi tanár ismerteti Magyarország kereskedelmi törvényhozását az 1889—1891-ik években.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák börtönügy statistikája** jelent meg a bécsi államnyomdában. (Statistik der Verhältnisse der österreichischen Strafanstalten und der Gerichtsgefängnisse, bearbeitet im k. k. Justizministerium für das Jahr 1888.) Különösen érdekes adatokat tartalmaz a fegyenczeknek a szabadban való dolgoztatásáról. E tekintetben Ausztria kisérleteinek eredményeit a szakkörök feszült érdeklődéssel várják. Eddig a tapasztalatok igen kedvezők.

— **Uralkodó család tagjainak megsértése sajtó utján.** A müncheni országos törvényszék II. bünt. tanácsa igen érdekes s tanuságos itéletet hozott az uralkodó család tagjainak sajtó utjáni megsértésére, s ennek a nőtagról a férfi családtagokra való átvitelére vonatkozólag. A *Bayerisches Vaterland* Münchenben egy czikket közölt, melyben a «*ränkevolle Familie Braganza*» kifejezés fordult elő. A szerkesztő ellen vád emeltetett az uralkodóház egy tagjának Károly Tivadar herczegnek becsületbeli megsértése miatt, a kinek neje Braganzai Mária hgnő. A törvényszék *vádlottat felmentette* s a kincstárt költségekben marasztalta köv. indokolással: mert a «ränkevoll» kifejezés sértő ugyan, de meg nem állapitható, hogy vádlott a Braganza család collectiv kifejezése alatt annak összes tagjait érintette volna, s hogy azon tudatban lett volna, miszerint olvasói a becsületsértő kifejezést a család összes tagjaira fognák kiterjeszteni; az sem, hogy a Braganza család sértett tagjai alatt Mária herczegnő a Károly Tivadar hg. neje felismerhető legyen; végre «dass, selbst wenn mit hinreichender Sicherheit eine Beleidigung der Gemahlin Sr. Hoheit als gegeben erachtet zu werden vermöchte, eine Beleidigung des letzteren selbst nicht angenommen werden könnte, weil die Theorie der mittelbaren Beleidigung im engeren Sinne, inhaltlich deren die Beleidigung einer Ehefrau schon an sich eine Beleidigung des Ehemannes enthält, dem Reichsstrafgesetzbuch fremd ist, und weil von der Person der Frau Herzogin abgesehen — die fragliche Kundgebung eine Beleidigung Sr. kön. Hoheit des Herzogs Karl Theodor nicht enthält.»

— «**Bettelunfug und Bettelbetrug**» ily czim alatt jelent meg legujabban egy monographia *Lentner* innsbrucki tanártól. A könyv Wahlbergnek van ajánlva és ez uton, ugy látszik, ezen erősen compromittált tudós rehabilitatiójához akar járulni tanitványi jó indulattal.

— **Francziaországban a feltételes elitélés** intézménye már teljesen meghonosodott. A börtönügyi főfelügyelőnek most közzétett jelentése szerint a bíróságok elég sürüen veszik igénybe a büntetés felfüggesztésének jogát, melylyel a *loi Bérenger* őket felruházta. A törvény életbeléptétől, vagyis 1891 márczius 26-ikától ugyanazon év deczember 31-ikéig a Cours d'assise 39 esetben hoztak feltételes itéletet, a mi megfelel az ugyanazon idő alatt először elitéltek 5%-ának. A Tribunaux correctionnels *11,768 esetben* alkalmazták a törvényt, és pedig 7362-szer fogság, és 4406-szor pénzbüntetés esetében. Ezen számokat a fenti időszak alatt hozott marasztaló itéletek számához viszonyitva, mely a fogságbüntetéseknél 97,245-öt, a pénzbüntetéseknél 65,337-et tesz, azt látjuk, hogy az előbbieknél 75, az utóbbiaknál 67 felfüggesztés esik 1000 elitélésre. Az aránynak természetesen még sokkal kedvezőbben kell alakulnia, ha a felfüggesztések számát nem a marasztaló itéletek összes számához, hanem azon esetek számához viszonyitjuk, melyekre a loi Bérenger egyáltalában kiterjed, t. i. a büntetlen előéletüek ellen hozott itéletek számához. Erre nézve még hiányoznak ugyan a pontos adatok, de az előző évi kimutatások alapul vétele mellett ezen számitásnál az eredmény — a jelentés szerint — az, hogy a feltételes elitélés *1000 eset közül 108-ban* alkalmaztatott. A feltételesen elitéltek közül összesen 201-en kerültek az 1891. év folyamán ujból biróság elé.

— **Párisban** f. é. október folyamán nemzetközi congressus tartatik az ingatlanok átruházásának tanulmányozása kérdésében. Folytatása lesz ez az 1889 nyarán ugyanezen kérdésben tartott congressusnak.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 39. SZ. Budapest, 1892. szeptember 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A jogtörténet tanitásáról. Dr. HORVÁTH ÖDÖN, dékán-tanár az eperjesi jogakadémián. — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novellajavaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez. Dr. HEIL FAUSZTIN budapesti kir. táblai birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Birák berendelése tanácsjegyzői szolgálatra. K. NAGY SÁNDOR n.-váradi törvényszéki birótól. — Illetékességi kérdés italmérési jövedéki kihágásoknál. NAGY LAJOS n.-szebeni törvényszéki jegyzőtől. — Minima. I. Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD budapesti ügyvédtől. — II. *B.* — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.
Melléklet: Curiai Határozatok. — A szegedi kir. itélő tábla megállapodásai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jogtörténet tanitásáról.

Még a jelen évnek április havában, 53,602/1891. sz. a. kelt a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnak az a leirata, a melyben a jogi és államtudományi karokkal fővárosi egyetemünk jogi és államtudományi karának azt az inditványát közölte, a mely az 1883. évi tanulmányi és vizsgálati szabályzatnak, az első alapvizsgálat tárgyait megállapitó szakaszát, a jogtörténetre, mint vizsgálati tárgyra vonatkozó pontjában, kivánja módositani.

Az inditvány tudniillik, mely az egyetem jogi- és államtudományi karában felmerült s melyre nézve az idézett miniszteri leirat véleményes jelentés tételére hivta fel a jogi tanintézeteket, abban áll, hogy az 1883. évi (28,291. sz. rendelettel kiadott) tanulmányi és vizsgálati szabályzat 1. §-a, mely következőleg hangzik: «Az első alapvizsgálat tárgyai: *a)* a római jog, a pandekta jog mellőzésével; *b)* az európai jogtörténet különös tekintettel a magyar jogtörténetre», olynemü módositást nyerjen, hogy ennek második pontja ugy legyen szövegezve, miszerint: «*b)* jogtörténet, (európai jogtörténet és magyar jogtörténet)».

Bár ehhez az inditványhoz az emlitett miniszteri leiratban semmi megokolás vagy részletezés füzve nincsen, mégis be fogja látni mindenki, a ki egy kis fáradtságot vesz magának arra nézve, hogy e felett gondolkozzék, hogy itten nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy a jövőben az első alapvizsgálatok tárgyai között szünjék meg a magyar jogtörténet, mint járulékos tárgy, mint az európai jogtörténet része szerepelni, s foglalja el azt a helyet, a mely őt jogi tanulmányi rendszerünkben méltán megilleti s a melyet az összes hazai jogok tanulmányozása tekintetében szembetünő fontosságánál fogva, mint magában álló tudomány, magának joggal meg is követelhet. Nem kevesebbről van szó ebben az inditványban tehát, mint arról, hogy a magyar jogtörténetre ne csupán, mint az európai jogtörténet egyik kiválóbb fejezetére, «különös tekintettel» legyünk, hanem igenis vegyük ezt ugy tekintetbe, mint magát azt a tudományt, a melynek eddig csak mintegy függelékeként szerepelt, — tehát, hogy emeljük a magyar jogtörténetet az önálló vizsgatárgyak sorába, a melyre nézve külön, önmagában is lehessen képesitésnek és nem képesitésnek helye.

Ezt az inditványt lehetetlen, hogy igaz örömmel ne fogadta volna mindenki, a ki a magyar jogtörténet ismeretének előbb emlitett fontosságát belátni képes s a ki — ennél fogva — sajnálattal szemléli azt az alárendelt helyzetet, a melyet a vizsgálati rendszer ily rendelkezése folytán ez a tantárgy elfoglalni kénytelen. És mi, a kik a jogi oktatás terén foglalkozva, közvetlen tapasztalásból ismerjük a tanuló ifjuságnak az egyes tárgyakban tanusitott előmenetelét, valamint az azok iránt tanusitott érdeklődését, tudjuk azt is, hogy a magyar jogtörténetnek, a vizsgálati rendszerben észlelhető ez alárendelt helyzete, érezteti a maga hatását a tanulmányokkal való foglalkozás ideje alatt is, a mire nézve elég legyen felhozni a lapokban közelébb közölt ama hirt, hogy fővárosi egyetemünk tanácsa szükségesnek látta kimondani azt, miszerint a magyar alkotmány és jogtörténetnek, mint heti 5 órás főtárgynak a hallgatása nélkül az első alapvizsgálathoz senki se lesz bocsátható, s hogy ennek hallgatása nélkül végbizonyitványt nyerni nem lehet. (L. a «Nemzet» f. é. szept. 15-iki számát.)

Én a jogtörténetnek az első évi tanfolyamon való tanitását igen nehéz és nagy feladatnak tartom, mert olyanokat ismertetni meg az alkotmány- és a jog intézményeinek multjával, fejlődési menetével, a kik az intézmények felől kellő fogalommal még nem birnak, olyan feladat, a mely igazán lépten-nyomon akadályokba ütközik. Különösen szembeötlők ezek az akadályok és nehézségek az európai jogtörténet tanitásánál, mert a mily általános a panasz arra nézve, hogy a középiskolákat elvégzett ifju ritkán lép a felsőbb tanintézetekre a teljes előkészültség olyan mértékével, a melyre a felső oktatással foglalkozó tanár, mint biztos alapra épithetne, ugy okvetetlenül igaz és megczáfolhatatlan ez a panasz a történeti ismeretek tekintetében, különösen azon idő óta, a mióta a világtörténet megszünt az érettségi vizsgálatok tárgya lenni.

A jogtörténet tanitásánál tehát két főirányban van lekötve a müködő tanár egész ereje és figyelme. Feladata ugyanis először az, hogy hallgatóinak hiányos történelmi ismereteit igyekszik helyrehozni, oknyomozólag fejtegetvén a jog- és alkotmányfejlődés tekintetében figyelemre méltó történeti eseményeket; másodszor pedig a jog- és államtudományoknak alapvető fogalmait, a jogi és állami intézmények képeit kell megismertetnie a hallgatóval, mert ezeknek kifejtése és megismertetése nélkül vajon hogy lehetne elsajátitani azokat az adatokat, a melyek ezeknek az intézményeknek a multját, a fejlődését tárják elénk?

Ez a kettős feladat igaz, igen nehéz, de éppen ez igazolja a jogtörténet tanitásának fontos voltát és azt, hogy erre kellő sulyt fektetni kötelesség, mert hiszen ez a kettős feladat meggyőz bennünket arról, hogy a jogtörténet mintegy áthidaló tudomány egyfelől az általános müveltségnek, másfelől a szakképzettségnek a megszerzésénél.

Ezek az előnyök, a melyek a jogtörténetnek a tanulmányozásával járnak, csak hatványozott mértékben tünnek elénk akkor, ha a magyar alkotmány és jogtörténetre gondolunk. Igaz, hogy a magyar történet ismeretének hiánya tekintetében a középiskolákból a felsőbb tanintézetekre átlépő ifjaknál kevesebb panaszra van ok, mint a hogy ezt a világtörténeti adatokra vonatkozólag emliteni alkalmam volt, de igaz az is, hogy nemzeti jogunknak és alkotmányunknak a multját, a fejlődését ismerni elodázhatatlanul szükséges a hazai jog szabályainak tanulmányozásánál.

Ujabban hangsulyozom tehát, hogy ezt az inditványt,

melyre nézve — tudom — több jogi tanintézet nyilatkozott helyeslőleg, igen figyelemreméltónak kell tartanunk s annak összes következményeivel együtt való életbe léptetését kell eszközölnünk mielőbb.

Lehetetlen azonban az, hogy ezzel a kérdéssel kapcsolatban reá ne mutassak arra a visszásságra, a melyről már volt alkalmam egyet-mást elmondani,[1] s a mely a jogakadémiák tanrendjében a magyar alkotmány és jogtörténet tanitásánál tapasztalható.

Az 1889: XXVI. tcz. végrehajtása a hét féléves rendszer életbeléptetése tárgyában kelt uj szabályzat, következetesen ragaszkodván e tekintetben az 1874. és 1884. évi szabályzatokhoz, a 4-ik §-ban a magyar alkotmány- és jogtörténetet az első évi tanfolyam *első* felében, heti 7 órában, az európai jogtörténetet pedig ugyanennek a tanévnek *második* felében, heti 5 órában rendeli előadni.

Ezt a sorrendet mindenesetre meg kellene forditani, és — a mint ezt az eperjesi jogakadémia a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterium előtt javasolta is — az európai jogtörténet tanitásának és tanulásának kellene megelőznie a magyar jogtörténet tanitását és tanulását. E tekintetben azt a rendszert se tarthatom kifogástalannak, — ámbátor tökéletesebb az a jogakadémiák emlitett rendszerénél, — a mely a kolozsvári m. kir. tudományegyetemen szokásos, hogy t. i. a két jogtörténetet egyidejüleg adják elő.

A magyar jogtörténet tanulásánál kétségbevonhatatlanul szükséges az európai jogtörténet szabályainak a tudása, vagy legalább is igen megkönnyiti ennek tanulmányozását az a körülmény, ha az általános jogtörténetnek az adatai ismeretesek előttünk, mivel csakis igy foghatjuk fel azt az egymásra hatást, a melyet a különböző nemzetek jogi és állami életének fejlődésében észlelhetünk és igy érthetjük meg azt a befolyást, a melynek nemzetünk jogi életének fejlődése kivülről alája volt vetve.

Fel kell emlitenem végül azt a körülményt, hogy ha a jelenlegi sorrend az inditványozott módon meg lenne változtatva: bizvást le lehetne szállitani a magyar jogtörténet előadási óraszámát a főtárgyak általában elfogadott heti óra számára, az 5-re, mivel ily módon a magyar jogtörténet előadásánál már a meglévő általános jogtörténeti ismeretekre, mint alapra lehetne épiteni, s ennek folytán a tanárnak és a tanitványnak a feladata meg volna könnyebbitve.

Dr. Horváth Ödön.

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.

XVII.

Egyik legnehezebb kérdése ugy a büntetőjognak, mint a magánjognak, hogy mily magatartást kövessen az államhatalom azon cselekményekkel szemben, melyek tényleg a más jogkörébe való behatolás jellegét tüntetik fel, de a melyek csak azért hajtatnak végre, mivel amaz meg ennek a jogkörét sértette meg jogellenesen. Mikor az első jogellenes támadás maga is aggressiv, akkor a jogos védelem kategoriája megadja a módot a támadás visszaszoritására. De midőn az első támadás inkább a passivitásban jelentkezik, pl. lejárt adósság megfizetésének elmulasztásában, kölcsön vett tárgy visszsza nem adásában, becsületsértésért elégtétel megtagadásában, stb.: ily eseteknél a büntetőjogi jogos védelem felmondja a szolgálatot. Ha a cselekmény egyszersmind a magánjogi jogos védelem köréből is kiszorul, ismét átterelődik a büntetőjog terére, s itt felmerül a kérdés, hogy ezen sem a magánjogi, sem a büntető kodexbeli jogos védelem körébe nem vonható cselekményekkel mi történjék.

Látszólag többféle módozat kinálkozik:

1. Besorozhatók az illető büncselekménybe, melyet külsőleg feltüntetnek, pl. lopásba, rablásba, zsarolásba, testi sértésbe, becsületsértésbe, stb. Ezen álláspontón van a magyar Btk.

2. A Btk. általános részébe foglalható egy szabvány, mely szerint a tisztán önbiráskodási czélzattal elkövetett büntetendő cselekvények számára redukált büntetési tételek állapittassanak meg, körülbelül olyformán, mint ezt a 85. §-ban foglalt, a fiatal koruak által elkövetett büncselekményeknél találjuk.

3. A különös részben egyes cselekményeknél speciális szabványok állithatók fel arra nézve, ha az illető cselekmény önbiráskodási czélzattal követtetett el. Ez a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat rendszere.

4. Külön sui generis delictumként megállapitható az önbiráskodás büncselekménye mint ilyen. Ezt követi az olasz Btk. a régibb olasz partikuláris kodexek nyomán. Ugyanezt karolta fel a Schedius-féle előadói javaslat is.

A mi az *első* módozatot illeti, gyakorlatunk megmutatta, hogy az hova visz: igazságtalan elitélésekre, tulszigoru büntetések kiszabására, majd a törvénynek a büntetések némi leszállitása végetti erőszakolt magyarázatára.

A mi önbiráskodási judikaturánk tüzetes feltüntetésével itt csak azért nem foglalkozom, mivel ezen munkát elvégezték már mások alaposan.[1]

Csak az u. n. önbiráskodási lopást illetőleg kell egy megjegyzést tennem.

A kir. Curia szorosan ragaszkodik ahhoz az éppen nem vitátlan tételhez, hogy a Btk. a lopásnál a lucri animust nem követeli meg, s ilykép az önbiráskodási cselekmények legtöbbjét a lopással azonositja. Hangsulyozta a kir. Curia egy igen tüzetes indokolásban, hogy az önbiráskodási czélzat csak motivum, már pedig a motivumot a bíróság mint tényálladéki elemet nem veheti figyelembe. Ide igtatom az érvelést, mivel ez volt tudományos kiindulási pontja a zavarnak:[2]

> «Az önbiráskodás «motivuma», inditó oka igen számos cselekménynek, büntetendőnek épp ugy, mint megengedettnek; de éppen azért, mert csakis motivum, a mint motivum például a harag, a haszonvágy, vagy valamely más érzelem, vagy óhaj vagy ösztön, éppen azért nélkülözi azon egyik legfőbb kelléket, azon igazságot, melynél fogva az külön büntetendő cselekménynyé alakitható legyen. A kir. itélő tábla figyelmét kikerülte, hogy azon személy, a kinek becsülete más által megsértetvén, a sértő párviadalra kihivja s a párvidalban megsebesiti, a helyett, hogy a Btk. 261. §-ának a bíróság által való alkalmazásával, a törvényes uton keresne magának elégtételt: azon személy — a kihivó — tulajdonképen, a dolog lényege szerint, önbiráskodást foganatosit, magát tévén az ellene elkövetett sértés birájává s maga szerezvén magának a bíróság mellőzésével elégtételt. Hasonló önbiráskodást gyakorol az is, a ki családja nyugalmának bünös megzavaróját megöli, vagy a ki törvényellenes és jogtalan megkárositása fölötti dühében az által szerez boszuérzetének elégtételt, hogy megkárositója házát felgyujtja, s azt ez által vagyonától megfosztja. Az önbiráskodás szempontjából ezen cselekmé-

[1] *Dr. Horváth Ödön:* Jogi államvizsgálataink reformja. Budapest 1892. 45. l.

[1] L. *dr. Illés Károly*: Az önbiráskodás. Külön lenyomat a Jogt. Közlönyből. — *Dr. Sánta Elemér*: a Jogt. Közlöny 1891. 6. számában hatvanöt különböző, egymással ellenkező határozatot közöl. Ugyanez a *Döntvénytár* u. f. XXVIII. kötetének 315. és köv. ll. — *Dr. Tarnay János*: Az önbiráskodás. Magyar Igazságügy. 1891. 1. és 2. f. — *Dr. Bleuer Samu*: A jogtalan önsegély. Különlenyomat a Jogt. Közlönyből.

[2] L. *Döntvénytár* u. f. XVII: 50. sz. — V. ö. egyszersmind XIX. 42. szám.

nyek és az a végett elkövetett lopás között, hogy a tettes a lopott dolog által magát fenálló követelésére nézve kielégiteni akarja, tulajdonképen semmi kölönbség nincs. A mint amazoknál az intellektuális elégtétel, esetleg a bosszuvágy kielégitése képezi a motivumot, ugy az önnön-kielégités czéljából elkövetett lopás esetében a valódi vagy képzelt vagyonjogi igazságtalanság megszüntetése képezi a cselekmény rugóját, annak indokát. De éppen ugy, a mint a fenebbi esetekben nem szünik meg a cselekmény párviadal vétsége, vagy gyilkosság, vagy szándékos emberölés büntette avagy gyujtogatás büntette lenni: éppen ugy nem szünik meg a lopás vétségét vagy büntettét képezni azért, mert a dolog valamely fenálló követelés kielégitése czéljából vétetett el. A kérdés az utóbbi esetben is egyedül az: fenforognak-e a Btk. 333. §-ában a lopás tényálladékául megállapitott ismérvek vagy nem. Ha ezek fenforognak, akkor lopást képez a cselekmény, akármely motivum szolgált rugóul annak elkövetésére. A motivum csakis a sulyositó és az enyhitő körülménynek beszámitásánál képez nyomatékos tényezőt; de a cselekmény miségét és minőségét nem szünteti meg és nem változtatja át.»

Ezen indokolás először is ignorálja, hogy a gyilkosság büncselekménye mellett a párviadal éppen az, a mit a kir. Curia perhorreskál, t. i. egy önbiráskodási külön kategoria, külön elnevezéssel, külön büntetési nemmel, a custodia honestával. A ki embert előre megfontolt szándékkal — a párviadal szabályainak megtartása mellett — megöl, az nem a gyilkosság büntettét, hanem a párviadal vétségét követi el. Ha tehát «az önbiráskodási motivum» a legsulyosabb cselekményeknél, a gyilkosságoknál, ily messzemenő hatásokat képes gyakorolni, vajon nem indokolt-e, hogy a csekélyebb sulyuaknál, a vagyon ellen intézett cselekményeknél, ugyanezen motivum, ha nem is oly messzemenő, de mégis bizonyos mérvü figyelembe vételt nyerne ugy a cselekmény elnevezése, mint a büntetési nem és a büntetés sulyossága tekintetében.

Egyébiránt ugyanazon kivétel, mely a gyilkossággal szemben meg van állapitva, áll a testi sértésekre nézve is, melyek párbaj utján követtetnek el. És némileg analog az eset az indokolás által másik például felhozott gyujtogatásnál is. Az igaz, hogy ez utóbbinál külön elnevezés és külön büntetési nem nincs, mivel az ily körülmények közt elkövetett gyujtogatás igen ritka; de ha valaki valóban «törvényellenes és jogtalan megkárositása fölötti dühében az által szerez bosszuérzetének elégtételt, hogy megkárositója házát felgyujtja», megtörténhetik, hogy a Btk. 76. §-a alapján még fel is mentik.

Ez a curiai indokolás bizonyitja tehát legjobban, hogy tarthatatlan a mai állapot; maga az indokolás utalt éppen a tényre, hogy a különválasztás azon sulyos delictumoknál, hol a különválasztásnak gyakorlati jelentősége van, már rég kiküzdötte magát s ezzel kellő világlatba helyezte, hogy most csak arról van szó, miszerint ezen elv kiterjesztessék a vagyon elleni büncselekményekre.

A *második* módazat már némi concessiót tesz, s a büntetés mérve tekintetében megfelelőleg volna alakitható; de mégis hátrányos annyiban, hogy a cselekmény elnevezésében megmaradna az a bizonyos diffamáló elem. Az önbiráskodó nem *ilyennek* tekintetnék, hanem olyannak, mint a ki lopott, rablott, zsarolt, stb. E mellett meg volna az a veszély is, hogy a biró az uj határozmány alapján oly eseteket is bevonna a büntethetőség körébe, melyek eddig büntetl nek.

A *harmadik* módozat a képviselőház előtt fekvő törvényjavaslat rendszere. Ezzel már tüzetesebben kell foglalkoznom.

A javaslat mindössze két delictumnál állit fel külön önbiráskodási tételt: a kényszeritésnél és a lopásnál.

A kényszeritésnél kimondja, hogy a büntetés egy év helyett 6 hónap, ha ezen vétség valamely valódi vagy vélt jogigény érvényesitése végett volt elkövetve.

A lopásnál pedig kimondja, hogy a ki oly valódi vagy vélt jogigényének érvényesitése végett, melylyel a hatósághoz kellene és lehetne fordulnia, ingó dolgot másnak birtokából vagy birlalatából annak beleegyezése nélkül önhatalmulag, de személy elleni erőszak vagy fenyegetés alkalmazása nélkül elvesz: vétséget követ el és 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, stb. E határozmány a jogtalan elsajátitás fejezetébe van illesztve, hol mint 368. *a.* §. szerepel.

A többi büncselekményeknél a javaslat az önbiráskodást külön nem veszi figyelembe. Ezen büncselekmények: a becsületsértés, némi vonatkozásban a testi sértés, a magánlaksértés, a vagyonrongálás és egyéb rokon cselekmények.

A csalásnál és a zsarolásnál nem szükséges külön határozmány, mivel a csalásnál már a Btk. is csak «jogtalan» vagyoni haszonról szól, a zsarolásnál pedig a javaslat ugyanennek beigtatását tervezi. A sikkasztási jellegü önbiráskodást a birósági gyakorlat figyelembe veszi, a mennyiben viszonkövetelés vagy elszámolási viszony fenforgása esetében rendszerint nem állapittatik meg a sikkasztás; a rablásos önbiráskodás pedig némi fedezést nyer a javasolt 176. *a.* §-ban.

Ezekben vázoltam a törvényjavaslat rendszerét.

Ellene szólanak a következő nyomós érvek.

A cselekmény nem önbiráskodás, hanem egyik helyen kényszerités, másik helyen jogtalan elsajátitás. A cselekmény sajátlagosságának tehát nincs elég téve s a diffamáló elem itt is megmarad.

És a mellett az eseteknek csak egyik nemét karolja fel. Ebből pedig az következik, hogy a kihagyott büncselekményeknél az önbiráskodási jelleg nem is veendő figyelembe. Vagyis roszabbá teszi a helyzetet, mint a milyen a mai. Mert ma a biró, minthogy sehol sincs szó az önbiráskodásról, elvégre figyelembe vehetné, s Németországban ugyanilyen szerkezetü törvény mellett több tért is hóditott az eszme mint nálunk. Meglehet, hogy idővel a magyar gyakorlat is önmagától módosulna. De ha most egyes büncselekményeknél a törvény sanctionálja az önbiráskodást, ezzel a többi büncselekményt illetőleg az elutasitást fejezi ki, legalább nincs kizárva, hogy a birósági ezt következtetik.

A részletes elrendezés tekintetében sem szerencsés a javaslat. Hogy az önbiráskodási kényszerités maximális büntetése 6 hónap, a közönséges kényszeritésé pedig egy év, az alig tesz különbséget. A hol a büntetési maximum egy év, ott a gyakorlatban ritka az eset, hogy három hónapnál több itéltetnék meg; példa erre a lopás és a sikkasztás vétsége körül kifejlett biráskodás. Körülbelül ugyanez áll a 6 hónapi maximumnál is. Ha tehát azt akarják, hogy a kettő közt lényeges különbség legyen a gyakorlatban, akkor a 6 hónap helyett 3 vagy 4 hónap volna mint maximum kitüzendő.

Ellenben a lopásnál meg kevés a 300 frtig terjedhető pénzbüntetés. Ilykép a nagyobb összegekre menő önbiráskodási lopásnál az illető egyén könnyen megriskirozhatja a dolgot, mert ha elvesz pár száz vagy tegyük pár ezer frtot és meg találják érte büntetni, legfölebb mérsékelt összegü pénz lefizetése a büntetés. A pénzbüntetés maximuma tehát e cselekményekre nézve a 300 frtnál mindenesetre jóval magasabbra lesz szabandó.

A negativ elhatárolás, melyet a javaslat nyujt, szintén nem helyes. Azzal, hogy kiveszi azon eseteket, midőn «a vádlott bebizonyitja, hogy ő vagy felbujtója az elvett dolognak kezéhez való átadását joggal követelhette», kimondja, hogy a többi rokon cselekmény büntetés alá kerül. Büntet tehát a javaslat minden esetre, ha az illető egyén másik dolgot vett el, milyen az u. n. önhatalmu zálogolás; holott ez nem minden esetben büntetendő. Bünteti továbbá, ha az eladó a hitelbe eladott és már át is adott tárgyat rögtön az átadás után visszaveszi, mivel e pillanatban értesült, hogy adósa közel jövőben fizetésképtelenné fog lenni. Ellenben nem büntet a

javaslat, ha valaki a joggal követelt dolgot betörés, bemászás, vagy hamis vagy lopott kulcs segélyével veszi el. S ez esetben a javaslat értelmében nem is szükséges, hogy a hatósághoz forduljon, habár a hatósághoz fordulhatott volna. Itt pedig rendszerint büntetni kellene.

Mindezek eldöntése nem is a törvénybe való; a biró dolga lévén az eset sajátszerüségeit latolni. A törvény ne állitson fel nagyon is fix határvonalakat, mivel ez chablonszerü eldöntésekre, legtöbb esetben igazságtalanságokra visz. Rég letünt az a korszak, midőn azt hitték, hogy a törvény oly pontosan megmondhatja tilalmait, hogy a biró csak kikeresi a §-t és minden gondolkozás nélkül ráhuzza az esetre. Ma már tudva van, hogy a jog terén csak «úszó» határok vannak s a szellemi munka és a felelősség java része a birót terheli kikerülhetlenül.

Végül meg kell emlitenem, hogy épp ugy, mint az elvételnél kivesz a javaslat bizonyos eseteket, melyek nem büntetendők, a kényszeritést tárgyazó 176. *a.* §-nál ugyanezt kellett volna tennie. Most a magánjog bizonyos esetekben nem csak elvételt, de erőszakot és erőszakos elvételt is is megenged. Igy meg van engedve bizonyos esetekben, különösen ha hatósági segély nem vehető igénybe, a szökni készülő adóstól a neki hitelezett tárgyat erőszakkal elvenni, vagy a szökni készülő adóst letartóztatni vagy tőle erőszakkal fedezetet venni. Mindezt ma rendszerint nem büntetik, s az uj javaslat minden ok nélkül ezekre is kiterjeszti a büntetendő cselekmény fogalmát.

Kitünik ezekből, hogy a javaslat az organikus betegségek egész sorozatában szenved.

A *negyedik* módozatról legközelebb.

Dr. Fayer László.

Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez.[1]

Annak az elméletnek, mely a tettességhez tettes cselekedetet nem követel, melynél a tettes akarat a közremüködés objectiv minőségére való tekintet nélkül a tettesség, illetve társtettesség megállapitására elegendő, a Btk. 308. §-ára nincs szüksége, s a §. értelemmel sem bir. Többen megtámadnak s elvernek valakit azzal a közös elhatározással, hogy elverik. Az elverten észlelhető számos könnyü sérülés között van egy, a mely sulyos, nagyon sulyos, talán halálos, s a melyet csak egy kéz ejthetett, de melyik volt ez a kéz, az ki nem tudható. A ki azt mondja, hogy miután valamennyien meg akarták a sértettet verni, s miután valamennyien támadó cselekedetet foganatositottak, azért valamennyien a legsulyosabb eredményben társtettesek: az a 308. §. nélkül eldöntötte a kérdést. A 308. § nak nincs alkalmazási terrenuma, legfölebb az egyetértés nélküli verekedés, a melyről alább meg fog kelleni emlékezni, de a melynek szempontjából, ha a 308. §. csak erre az esetre vonatkoznék, a törvényt egészen máskép kellett volna fogalmazni. Hogy ez az elmélet nem a mi elméletünk, nem a Btk.-nek elmélete, azt a Btk. fenálásának harmadik lustrumában bizonyitani annyit tenne, mint baglyokat vinni Athenébe. A Btk.-nek elmélete az, hogy tettes cselekedet nélkül nincs tettesség, nincs társtettesség. Már most tekintsük a felvetett esetet ennek az elméletnek alapján, s meggyőződünk arról, hogy az eset megoldásának háromféle és csakis háromféle lehetősége képzelhető.

Első lehetőség: Minthogy nem tudható ki, hogy a sulyos testi sértést ki okozta: a sulyos testi sértésért senki sem büntethető. A tudomány, mely mint a mi tudományunk, a «gyakorlati» előnévre igényt tartani akar, ettől az első lehetőségtől — és méltán, — azonnal elfordul. Absurdumnak jelenti ki, a nélkül, hogy esetleges érveit meghallgatná. Ezzel a lehetőséggel tehát, mint számba nem jöhetővel, tovább foglalkoznunk felesleges. Bünösség a bántalmazókat kétségkivül terheli, szárazon tehát nem menekülhetnek.[1]

Második lehetőség: Minthogy az eredmény, a sulyos testi sértés megvan; minthogy bizonyos, hogy azt valaki, és pedig a bántalmazóknak valamelyike elkövette, bizonyos tehát, hogy a bántalmazóknak egyike a tettes, de ki nem tudható, hogy ki az: azért, nehogy a valódi tettes részben meneküljön, s a megérdemlettnél enyhébb büntetésben részesüljön, valamennyi bántalmazó mint társtettes büntetendő. Hogy ez a lehetőség mennyire ütközik az igazságnak alapkövetelményeibe, a büntető jogban meg nem engedhető juris et de jure præsumptiót állapit meg a vádlottaknak hátrányára, s a bántalmazóknak többségét, talán valamennyit egynek kivételével, tudva meg nem érdemlett, mert a megérdemlettnél nagyobb büntetéssel sujtja, csak azért, hogy az az egy, a valódi tettes, megérdemlett büntetését el ne kerülje, s ennek az egynek teljes megbüntethetősége érdekében viszonylag ártatlanoknak egész számát a büntetés oltárán tudva és akarva feláldozta, s szakitva a modern büntetőjognak alapelvével, hogy inkább meneküljön tiz bünös, mintsem hogy egy is ártatlanul bünhődjék, azt az elvet állitja fel, hogy inkább bünhődjék száz viszonylag ártatlan, semhogy egy bünös a megérdemeltnél enyhébb büntetésben részesüljön: ezt fejtegetni nem szükséges. A törvényhozó, a ki ezt az elvet elfogadja, igényt tarthat a «szigoru», de nem az «igazságos» előnévre. De a magyar törvényhozó nem is fogadta el, mert akkor nem alkotta volna meg a Btk.-nek 308. §-át, melynek akkor nincs értelme, hanem azt mondta volna, s azt kellett volna mondania, hogy többek által történt bántalmazás esetében a Btk. 70. §-a nem érvényes, s a bántalmazók mind, a közremüködés objectiv minőségére való tekintet nélkül mint tettesek büntetendők. De a magyar törvényhozó, mint igazságos törvényhozó, ezt nem mondhatta, mondani nem akarta, és nem mondotta, s mert nem mondta, azért az az irány, mely a bántalmazást önmagában, tehát azt a bántalmazást is, mely az eredménnyel okozati összefüggésben nem áll, a társtettesség megállapitására elegendőnek nyilvánitja, a törvényre nem támaszkodhatik. Marad a harmadik lehetőség; a mely azt mondja: minthogy az eredmény — a sulyos testi sértés — megvan, minthogy ebből bizonyos ugyan, hogy azt valaki és pedig a bántalmazóknak valamelyike elkövette, de annak elkövetője ki nem tudható; minthogy tehát, miután a tettesség a bántalmazóknak egyike ellen sincs bizonyitva, tettesként ugyan senki sem büntethető; minthogy azonban a bántalmazók mindegyikéről bizonyos az, hogy legalább is segédtevékenységet fejtett ki, azért a bántalmazóknak mindegyike az eredmény alapján megállapitott büntettben legalább mint «segéd» büntetendő. Ez megnyugvást nyujt az iránt, hogy a megérdemlettnél sulyosabb büntetés senkit sem sujt, a közremüködők többsége éppen a megérdemlett büntetésben részesül, csak a valódi tettest nem éri a büntetésnek teljes szigora. De hát hogy lehessen valakit jog és igazság szerint «tettes»-ként büntetni, a kire nincs bizonyitva, hogy ő «tettes»?

Ez az az elmélet, melyet a kölcsönös bünrészesség (e szó szükebb, csak a segélyre szoritkozó értelmében) vagy szorosabban «kölcsönös bünsegély» neve alatt az olasz déli tartományoknak judicaturája az 1819. évi törvény 390. §-ának uralma alatt fejtett ki legtökéletesebben. Igazsága kézzelfogható, mert senki sem büntethető a megérdemeltnél nagyobb büntetéssel és senki sem marad büntetlenül.[2]

[1] Az előbbi közleményt l. a 22., 36. és 37. számban.

[1] Alig szükséges kiemelnem, hogy a bünösség alatt nem értendő az egyszerü bántalmazásban való bünösség, hanem bünrészesség a sulyos eredményt okozott bántalmazásban. Nem a hátbaütés vagy az arczulcsapás, hanem a sulyos testi sértést okozott szurásért való felelősségről van szó.

[2] Ezt az elméletet szépen indokolja Zanardelli nagybecsü indokolása az olasz Btk. javaslatához: A kölcsönös bünsegély elmélete, mely

És ez a Btk. 308. §-ának elmélete. E szerint:

Többek általi bántalmazás esetében, ha sulyos testi sértésért történt, akkor:

a) vagy tudva van, hogy ki a tettes, s akkor az eredményre megállapitott büntetési tétel alapján, a tettes, illetve tettesek mint ilyenek, a segédek mint segédek büntetendők. Ebben az esetben tehát a 308. §-nak nincs helye, a részességnek általános szabályai nyernek alkalmazást; vagy

b) nem tudható ki, hogy a sulyos testi sértést kik követték el, és akkor mindazok, kik a bántalmazásban szándékosan részt vettek, a 308. §. alapján büntetendők.

Alig szükséges ujra hangsulyozni, a mit már többször kiemeltem, hogy tetteseknek — vagy a törvény szavaival élve, azoknak, kik a sulyos testi sértést okozták — a törvény értelmében egyáltalán nem tekinthetők mindazok, a kik a bántalmazásban szándékosan részt vettek (mert akkor az egész intézkedésnek nincs értelme), hanem tettesek azok és csakis azok, a kik a sulyos testi sértést okozott bántalmazást követték el.

(Folyt. köv.) *Dr. Heil Fausztin.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Birák berendelése tanácsjegyzői szolgálatra.

A birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló 1891: XVII. tcz. sok bölcs intézkedést tartalmaz, mely intézkedések hivatva vannak az igazságszolgáltatás gyorsitására, tekintélyének emelésére és biztosabbá tételére.

Még csak most egy éve, midőn e törvény életbe lépett s hatása már is meglátszik, megtetszik ugy az igazságszolgáltatás, mint a jogkereső közönség előnyére.

Van azonban ezen törvénynek egy szakasza, mely különösebb örömöt okozott az ifjabb nemzedékhez tartozó mindazon birák szivében, a kiket nemes becsvágyuk, tanulási kedvük maguknak minél alaposabb kiképzésére ösztönöz: ez az 1891: XVII. tcz. 55. §-a, a mely szerint: «*A kir. Curiához tanácsjegyzői szolgálatra az igazságügyminiszter* — beleegyezésükkel — *törvényszéki és járásbirákat vagy albirákat rendelhet be*».

Valóban, a komoly törekvésnek nem lehetne szebb és biztosabb utat kimutatni a czél elérésére, mint ez.

A gyakorlati tanulásra és minden irányban való alaposabb birói kiképzésre nem lehetne hatalmasabb módot nyujtani a magukat hivatásszerüleg az igazságszolgáltatásnak szentelő, pályájuk iránt lelkesülő és kötelességüket hiven, pontosan és jól betölteni akaró, elsőfoku bíróságnál alkalmazott biráknak, mint ezen törvényszakasz alkalmazása által.

Az ország legfőbb, az elméleti és gyakorlati jogtudomány legmagasabb szinvonalán álló s tapasztalati bölcseségben megőszült biráinak felügyelete alatt és bölcs utasitásai szerint müködve, a berendelt biró szorgalmától és buzgalmától függ, hogy az igazságszolgáltatásnak oly hasznos munkásává váljék, mely nem egyszerü foglalkozásnak s kenyérkeresetnek tekinti hivatalát, hanem lelkesedéssel és hivatásszerüleg tölti azt be.

És ha a müvészet lelkesedés nélkül egyszerü mesterséggé törpül le: bizony a biráskodás terén is csak kényszer-munkát végez, a ki nincs áthatva pályájának magasztosságától!

A szorgalmat a munka mennyisége, a pálya iránti lelkesedést a munka milyensége mutatja meg.

A kisebb tehetség nagy szorgalom és lelkesedés mellett hasznosabbá lehet, mint a nagyobb tehetség ezek hiányában.

Az igazságszolgáltatás terén szükség van arra, hogy minden alkalmazott szorgalommal és lelkesedéssel végezze teendőit. E nélkül nehezen emelkedik az igazságszolgáltatás ügye.

Minden panaszkodási hajlam nélkül is el kell ismerni, hogy a bíróságok nagyobb része tul van halmozva teendőkkel. És legfőképen mondható ez a legfelsőbb bíróságunkról: a kir. Curiáról.

Ha megtekintjük a Curia évi kimutatását, tagjainak aránylag csekély számát, ügyforgalmát, ha figyelembe veszszük, hogy az évi ügyforgalom legutóbb is majdnem 28,000 volt, hogy elintézetlenül maradt mintegy 13,000 ügy, végre ha látjuk, hogy a hátralék egy év alatt 3149-el nőtt és ez igy megy évről-évre: akkor okunk van óhajtani, hogy ha a birák létszámának szaporitása nagyobb nehézségekbe ütközik, az elsőfolyamodásu bíróságoknál alkalmazott biráknak *tanácsjegyzői szolgálatra* berendelése által tétessék kisérlet.

A legnagyobb szerénység mellett sem lehet tagadni, hogy az elsőfolyamodásu bíróságnál alkalmazott birák gyakorlati emberek, a kik kellő utasitások mellett czélirányosan volnának alkalmazhatók a kir. Curiánál, mint tanácsjegyzők. A berendelt birák tehát egyrészről hasznos szolgálatokat tehetnének a Curiának, másrészről pedig alkalmuk volna maguknak minden irányban való kiképzésére, a mi ismét az igazságszolgáltatásnak válnék előnyére.

Nem lehet kétség a felett, hogy a birák berendelésénél a jelentkezők közül is csak azok remélhetik e kitüntetést, a kiknek szorgalma, tehetsége és ügybuzgalma jogot nyujt azon feltevésre, hogy helyüket jól és hasznosan fogják betölteni.

A gyakorlat kétségkivül be fogja bizonyitani, hogy a legbölcsebb intézkedések egyike volt az, midőn elhatároztatott a *biráknak tanácsjegyzői szolgálatra a kir. Curiához* berendelése. *K. Nagy Sándor.*

szerint természetesen el kell tekinteni a tettesség bizonyitásától, minthogy a tettes, illetve tettesek ki nem tudhatók, s szoritkozni kell arra, hogy megállapittassék azoknak bünsegédi minőségben felelőssége, a kik legalább ilyenekül elismerhetők. Nem szenvedhet kétséget, hogy bünösök mindazok, a kik a bántalmazásban részt vettek, de nem tudható meg, hogy ki az elkövetett ölésnek vagy testi sértésnek valódi tettese; igazságtalanság és tulzás volna azért, a közremüködőket mind tettesekként vonni felelősségre. Szükséges azért, hogy az ismeretes kedvéért mondjunk le az ismeretlenről s elfogadva a tetteseknek viszonylagos büntetlenségét, biztositsuk segédi minőségben megbüntetésöket az által, hogy mindazokat, kik a bántalmazásban szándékosan részt vettek, a segédek büntetésének körülbelől megfelelő büntetéssel sujtjuk. A mi, miután sem az, ki a tettes, sem az egyes közremüködőknek tevékenysége teljes bizonysággal meg nem állapitható, a részesség általános szabályaival elérni lehető nem levén, külön törvényhozási intézkedés szükséges.

Illetékességi kérdés italmérési jövedéki kihágásoknál.

Tulajdonkép a kérdés jogi szempontból alig szorul bővebb megvitatásra. Az 1888 : XXXV. és 1890 : XXXVI. tczikkek világos rendelkezései szerint kétségtelenül helytelen a nagyszebeni kir. törvényszék, mint pénzügyi bíróság területén levő kir. pénzügyigazgatóságok által követett azon gyakorlat, mely szerint az 1888 : XXXV. tcz. 57. §-ába és az 1890 : XXXVI. tcz. 6. §-ába ütköző kihágások elbirálása iránt oly esetekben is a kir. törvényszéket keresik meg, midőn a kihágás elkövetője nem tartozik az 1888 : XXXV. tcz. 4. §-ában italmérési adó fizetésére kötelezett egyénekül megjelöltek közé. Ily ügyekben a határozathozatal az 1888 : XXXV. tcz. 65. §-ának második tétele és az 1890 : XXXVI. tcz. 9. §. utótételének utolsó rendelkezése értelmében világosan a pénzügyi hatóságok (elsőfolyamodásilag a pénzügyi igazgatóság és felebbezés esetében a pénzügyminiszter) feladatául van kijelölve. Az illetékességet tehát a törvény félre nem érthető szabatossággal állapitja meg, miért is a jelzett eljárás a pénzügyigazgatóságok részéről jogosan tekinthető munkaátháritásnak.

A kir. törvényszék nem teszi át további eljárás végett az illető járásbirósághoz azon bünügyet, melyben a tettesről

a végtárgyalás folyamán kiderül, hogy csak járásbirósági hatáskörbe eső valamely enyhébb büncselekmény terheli; hanem a megfelelő felmentés mellett egyszersmind meghozza ezen enyhébb cselekmény fölött is a határozatot. Éppen igy a szóban forgó jövedéki ügyekben is a törvényszék a pénzügyigazgatóságok vádkeresetei folytán, a sulyosabb pénzügyi kihágás vétkessége alól való felmentés mellett, mind eddig itéletet kénytelen hozni, mely eljárást a másodbiróság mindig az analogiára való reámutatás és a pénzügyi hatóságok tulajdonképeni illetékességének hangsulyozása mellett hagy helyben. De mig a rendes büntető eljárásban a jelzett eset csak a végtárgyalás folyamán felismert delictumokra vonatkozhatik, egyébkor pedig a máshova tartozóknak kiderült ügyek áttétele nem ütközik akadályba, s tehát csak mint kivétel jön alkalmazásba a kisebb hatáskör absorbeálása, addig a pénzügyi büntető eljárásban a kolozsvári kir. itélőtábla által kimondott elv szerint köteles a biróság a közölt iratok alapján érdemlegesen határozni, mert: «a kir. pénzügyigazgatóság által állitott minősités szerint a kihágás elbirálására a törvényszék illetékes». T. i. a kir. pénzügyigazgatóságok a törvényben jelzett azon esetet, melyben «a megrövidített vagy megrövidités veszélyének kitett adó a pénzbüntetés alapjául nem vehető», csak akkor válik lehetőnek, ha a jövedéki kihágás *mérve ismeretlen*. Ez pedig nem ily esetre vonatkozik (ha igy lenne, a törvény világosan kimondaná, hogy «ha az adó nem tudatik» vagy «ki nem tudható»), hanem vonatkozik a törvény megkülönböztetése oly esetre, melyben a jelzett adó egyszerüen *nem létezik;* nem levén a tettes az 1888 : XXXV. tcz. 4. §-ában irt adóköteles egyének egyike sem.

Mindaddig azonban, mig ennek daczára a kir. pénzügyigazgatóságok hasonló ügydarabjaikat röviden akkép látják el, hogy azokat ellátás végett a pénzügyi biróságnak küldik: kénytelen a biróság ezen nagy számban előforduló, sok munkát igénylő, törvény szerint azonban a biróságra nem tartozó ügyekben eljárni és miután a polgári perrendtartásnak az illetőségi összeütközésről szóló tétele sem nyerhet itt alkalmazást (nem vonatkozván a biróságok és közigazgatási hatóságok közt felmerülő illetőségi összeütközésre), ennélfogva ezen abususnak csak a szakminiszterek rendelkezése vethet véget. *Nagy Lajos.*

«Minima.»

I.

Az egybegyültek csendes morajába belehangzik a törvényszéki szolga harsány hangja: «A törvényszék jön». Néma csend lesz. Az ajtókat két oldalt feltárják. És lassu, méltóságteljes léptekkel jön először a törvényszék elnöke talárban és barettel, méltósága jelvényeivel s utánna szintén talárban s barettel a törvényszék többi tagja, a kir ügyész és a védő is. — A törvényszék elnöke pár perczig vár, mig mindenki elhelyezkedett, s aztán néma ünnepélyes csendben megnyitja a tárgyalást. A kinek egyszer volt alkalma Magyarországon végtárgyalást hallgatni, az mindjárt fogja tudni, hogy ez nem minálunk történik igy. Igy Angolországban tárgyalnak.

Nálunk szük s a vidéken leirhatlan kinézésü termekbe tódul be a «tanulni» vágyó közönség, s mig a törvényszék megjelenik, reggelijét kezdi meg, mely foglalkozást folytatja, mikor a törvényszék, persze bejelentés nélkül, megjelen. S a törvényszék megjelent. Mégis van törvénytisztelet Magyarországon. Találkozik a közönség között olyan is, ki félig felemelkedik. A törvényszék elnöke egy kis discursust kezd a kir. ügyészszel az iratok vagy bünjelek holléte felett, néha az elnök haragszik, néha az ügyész.

S most egy szabó-szakértő segélyével megállapitom a tekintetes kir. törvényszék ruházatát. Az elnök szürke sacco öltönyben, az egyik divatosabb szavazó biró sárga jaquet öltönyben, a másik szavazó biró barna kétsoros kabátban s kék nadrágban ül igazságot. A kir. ügyész sárga-fekete kockás öltözetben képviseli az állam vádoló hatalmát. Ezt a szinpompát csak a védő fekete kabátja teszi kissé komorabbá.

Megkezdődik a tárgyalás és következik a vádlott kihallgattatása — a vádlott tagad. «Ejh te semmirekellő» — hangozik az elnök igazságkutató ajkairól, »hát azt hiszed, hogy a tagadás használ?» Vagy pedig más kiadásban: «Maga lopott, ne tagadja — nem volt ott? — ironikus hangon — igen?! csakhogy van ám tanu rá, hogy maga hazudik». A közönség körében e közben élénk eszmecsere támadt. Az elnök csendre int, a közönség éljenez, s ki nem kiván magának hosszu életet? Az elnök mosolyog s kezét atyailag billegteti. De vannak aztán birák, kik a dolgot tragikusabban fogják fel. Egyik szavazó egy embert lát meg, ki kalapját már az ajtónál feltette: «Dobják ki azt az embert, verjék le a fejéről a kalapot».

A tárgyalás egész a tanuk megesketéseig folyt. Következik a tanuk megesketése.

A legkényelmetlenebb része a tárgyalásnak. Az egész törvényszéknek és a közönségnek is fel kell állania.

S a ki a különféle testállásokat tanulmányozni akarja, annak itt tág tere nyilik. Az egyik biró az ablakon néz ki, az ügyész görnyedt háttal folytatja jegyzeteit, s azt már csakugyan nem lehet kivánni, hogy a közönség különféle testállásait leirjuk. S az elnök elmondja az esküformát, ezt a száraz ünnepélyesség nélküli formulát, mely nem hathat jobban, mint azon mindennapi esküdözés, melyet pl. a kereskedő használ, ha áruját drágábban akarja eladni. S ez a formula is tulhosszunak bizonyu. Reducáltatik ennyire: «Én N. N. esküszöm a mindenható Istenre, hogy a tiszta igazat vallottam, Isten engem ugy segéljen.» És mily mesteri gyorsasággal mondatik ez is el!

Következik az ügyész ur inditványa. Az ügyész ur felkel, kezét nadrágzsebébe teszi, s a vádelvben gyökerező nagy jelentősége tudatában a legnagyobb nonchalance-al mondja el igen rövid, de velős védbeszédét. Néha elhagyja helyét, odasétál a törvényszékhez.

Csoda-e, ha a védő ily körülmények között nem tartja meg azokat a merev formákat, melyek csak a kedélyesség rovására állittatnak fel.

S lesznek, kik mindezt a minimákhoz fogják sorolni, pedig forma dat esse rei. Ha ez valahol igaz, ugy áll ez az igazságszolgáltatásnál, s kik mosolyogva charakterisálják az angol rendszert a birák parókájából lelógó czopffal, azok igen rosszul ironisálnak. Tulhajtott külsőségek kevesebbet ártanak, mint azok teljes elhanyagolása.

Dr. Szakolczai Árpád.

II.

Az igazságszolgáltatásban apró dolgok is nagy fontossággal birnak és különös gondot igényelnek.

K. G. ügyvéd urnak mult heti czikkében fel volt sorolva több visszásság, a melyek látszólagos kisszerü voltuk mellett is sok kellemetlenséget s a mi ennél több, tényleges kárt is okoznak a jogkereső feleknek és az ügyvédeknek.

A biróságok vezetőit az ilyes hibákért alig lehet felelőssé tenni. Eléggé el vannak ők foglalva a szellemi vezetéssel, a biráskodással és az administratiónak személyhez kötött fontosabb részével, semhogy naponta végig vizsgálják a segédhivatalok mindegyikét, benézzenek az egyes birák és a segédszemélyzet hivatalos helyiségeibe, s a napot visitatióval és perlekedéssel töltsék el.

De azért még sem tagadható, hogy az apróbb hivatali visszaélések némelyikén a vezető biró egyszer s mindenkorra kiadott rendelkezése segithetne.

A *minimá*-k kiegészitéseül álljon itt egynehány közismeretü adat.

Bíróságaink nagyon nélkülözik az ügyvédi szoba hiányát. Az ügyvéd kartársaival, felével és ellenfelével vagy kénytelen beszélgetését a folyosón — esetleg sötét előszobában — elvégezni, vagy pedig bent a birósági teremben, a mely utóbbi esetben a tárgyalást zavarja meg.

Biráink nagy része nem lép fel kellő energiával a csendzavarók ellen, már csak azért sem, mert tudják, hogy az ügyvéd a legtöbb esetben hivatalos minőségben értekezik a felekkel és kollegáival; pl. vagy informátiót kap, vagy egyezségi tárgyalást folytat.

Ily esetekre pedig minden bíróságnál nagy szükség volna egy olyan helyiség, a hova az ügyvédek visszavonulhatnának a szükséges megbeszélések folytatására, mert a tárgyalások folyama, a tanukihallgatás, az eskütétel igen kellemetlenül zavartatik meg az állandó zümmögés által.

Ugyancsak a tárgyalások zavartalansága érdekében elkerülhetetlennek tartjuk, hogy az illető utczák asphalt-, vagy faburkolattal láttassanak el, mert a folytonos kocsizörgés különösen a nagy forgalmu utczákban a tárgyalásokat nem egyszer egészen megakasztja. Nyáron pedig az ablakokat alig lehet nyitva tartani éppen ez okból.

Elég sajnos, hogy a birósági helyiségek megválasztásánál és az uj igazságügyi palota épitésénél ezen szempontok figyelembe nem vétettek.

Nem egyszer volt már felpanaszolva a kezelő- és különösen a másoló személyzet elégtelensége.

Szaporitják a birói személyzetet, de nem változik ezzel párhuzamban a kezelő-személyzet létszáma.

Pedig, a mint a birói létszám-emelésnek a beérkező ügyek fokozódó többlete az oka, épp ugy kellene a szaporodó munkamennyiségnek megfelelőleg az irnokok és dijnokok létszámának emelésére is sulyt helyezni.

Az elégtelen munkaerőnek tulajdonitandó aztán, hogy a kész birósági határozatok hetekig hevernek némely bíróságnál kiadmányozatlanul s a legsürgősebb ügydarabok expediálása is több napi időt vesz igénybe.

Sokat lehetne még irni a különböző végrehajtói szabálytalanságokról, a hivatali órák rendszertelen beosztásáról, a felsőbirósági feloldásoktól való félelem folytán keresztülvitt, teljesen felesleges bizonyitó eljárásról, tanuhallgatásról, a makacsságoknál és az igazolásoknál észlelhető méltánytalanságokról, stb., stb. De hiszen ezek a fent előadottakkal egyetemben közismeretü dolgok és az *Irtások* rovatában már jórészt meg voltak énekelve.

De nem árt e visszásságokat állandóan evidentiában tartani és időről-időre feleleveniteni, mert a nyilvánosságnak jótékony hatása eme látszólag csekély jelentőségü hiányoknak pótlásában eddig is érezhető volt. *B.*

Külföldi judikatura.

497. A követelés megszüntével megszünik az accessorius zálogjog is. Ha a hitelező és adós közti megállapodás folytán a régi követelés ujból feléled, azzal a telekkönyvből még ki nem törölt bekebelezés harmadik személyekkel szemben ismét hatályossá nem vált. *(Német birodalmi törvényszék.)*

498. Ha a más helyről küldött áru kellő időben nem kifogásoltatik, az elfogadottnak tekintetik. Ha utóbb merülnek fel hiányok, ezek felfedezése után azonnal értesiteni tartozik a vevő az eladót, mert ellenesetben az áru ezen hiányok daczára is nemkifogásoltnak tekintetik. A hiányokról való kellő értesités megóvja azon igényeket, melyek az árunak nem szerződésszerü mivoltából származnak. *(Német birodalmi törvényszék.)*

499. Ha a vevő átveszi és kifizeti az árut és csak utóbb fedez fel oly hibákat, a melyek miatt az árut eladónak rendelkezésére bocsátja, ugy ő az áru tulajdonát már megszerezte. *(Német birodalmi törvényszék.)*

500. Valamely követelésnek korlátolt átruházása nem tilos s megvan az is engedve, hogy az engedményes a követelés érvényesitése és behajtásáról lemond, ezeket az engedményezőre hagyja és az ő igénye csak abban áll, hogy az engedményes hajtja be a követelést s a behajtottat adja át neki. *(Német birodalmi törvényszék.)*

501. Ha valaki egész vagyonát átadja azon kötelezettség elvállalásáért, hogy neki egész ellátást és tartást fog adni s a mellett még évenkint egy csekély összeget készpénzben, ugy ez utóbbi kikötés csak tartozéka a főkötelezettségnek, természetes igénye lévén annak, a ki egész vagyonát odaadja arra, hogy mellékes kiadások, alkalmi ajándékok és egyébre egy kis pénzösszeg a saját kezében legyen; az ily zsebpénz az ellátásnak képezi tulajdonképen részét. *(Darmstadti felsőbiróság.)*

502. A már folyamatban lévő perbe felperesi minőségben ujabb személy be nem léphet, a jogutódlás esetét kivéve. *(Darmstadti felsőbiróság.)*

503. A házassági igéret be nem tartása kártéritési kötelezettséget csak azon esetben alapit meg, ha az igéret csak csábitás czéljából tétetett, mig ha a házassági igéret komoly volt s a közösülés ily esetben megtörtént, ugy mindkét fél egyenlően hibás. *(Colmari felsőbiróság.)*

504. Köztulajdont képező folyókon és azok tartozékain dologbeli jog, pl. halászati jog ép oly kevéssé birtokolható el, mint a magántulajdon. *(Colmari felsőbiróság.)*

505. Visszterhes ajándék ugyanoly mérvben vonható vissza, mint az egyszerü ajándék, csakhogy visszavonás esetén a megajándékozottnak az ő szolgálmányát vissza kell kapnia. *(Colmari felsőbiróság.)*

506. A gyermek nem köteles szülőjének oly terjedelmü tartásdijat fizetni, mely a szülő második házastársa és az ezzel nemzett gyermekek ellátására is elegendő, mert csak szülőjét tartozik eltartani, nem pedig mostoháját is. *(Kölni felsőbiróság.)*

507. Ha a feleség azon kötelezettségének, hogy férjét mindenhova követni és nála lakni tartozik, meg nem felel, ugy a férj kényszereszközökhez folyamodhatik, ennek elérése végett a bíróság az eset körülményeihez képest vagy kényszereszközökkel oda vitetheti, vagy jövedelmeit lefoglalhatja. *(Kölni felsőbiróság.)* *Közli: Dr. Gold Simon.*

IHERING RUDOLF.

Tudományunknak nagy halottja van: Ihering Rudolf, a kiváló szellemü romanista f. hó 17-én Göttingában meghalt.

Kevés német tudós van, a ki saját hazáján kivül oly széles körökben ismerve és méltatva lett volna, mint ő. Egyes müvei, első sorban legnépszerübb müve: a *Kampf ums Recht* a müvelt világnak majdnem minden nyelvére le van forditva; mások, — mint az ő jogesetgyüjteményei — majdnem az összes egyetemeken gyakorlati tankönyvül szolgálnak.

Életének fő müve pedig: a *Geist des römischen Rechts* nemcsak a jogászvilágban, hanem az összes müvelt közönségben ismert és csodált munka volt.

Ihering 1858-ban habilitálta magát Berlinben mint magántanár, később több kisebb egyetemen, mint: Kiel, Rostock, Giessen, — tanitott, mig 1868-ban fényes meghivást nyert Bécsbe és itt egészen 1872-ig élte életének legterméken yebb és legeredményesebb idejét. A *Geist des römischen Rechts* második kiadását itt dolgozta át, itt irta leghiresebb monographiáját: *Ueber den Grund des Besitz-Schutzes;* itt talált megfelelő számu közönséget az egyetemen és egyéniségének megfelelő társadalmi életet a bécsi tudományos és müvészi világban. Itt vetette meg alapját a *Zweck im Recht* czimü könyve tervezetének is, melynek kidolgozása végett azonban, minthogy a bécsi zajos élet tulságosan elvonta, kisebb egyetem után vágyott és igy ment 1869-ben a göttingai egyetemre, hol élete végeig a római jog tanszékét töltötte be.

Az elhunyt nagy férfiu irodalmi müködésének beható méltatása e helyütt hevenyészve nem várható. Főbb munkái: a *Geist* és *Zweck* — a melyekben főkép a jogtörténész és philosophus nyilatkozik — szélesebb körökben is eléggé ismeretesek, mig dogmatikus müködésének sulypontja a csak

szükebb szakkörökben ismert monographiáiban és terjedelmes értekezésekben fekszik, melyeknek nagyobb része később *Vermischte Schriften juristischen Inhalts* (1879) és *Gesammelte Aufsätze aus den Jahrbüchern für die Dogmatik* (megjelent 3 kötet) czimek alatt összegyüjtve is megjelentek és melyek az illető tanokban megannyian alapvető jelentőségre tettek szert.

Hazai tanférfiaink közül is többen Iheringnél nyerték végső kiképeztetésüket és irodalmilag az ő iránya hiveinek vallották magukat. Igy a fájdalom, korán elhunyt *Biermann Mihály* volt nagyszebeni jogtanár, a ki a *Jurisprudenz des täglichen Lebens* cz. könyvecskéjét magyarra is forditotta; *Kiss Mór* kolozsvári egyetemi tanár és *Schwarz Gusztáv* budapesti egyetemi magántanár, ki a *Civilrechtsfälle ohne Entscheidungen* czimü könyvét magyar tanhasználatra átdolgozta.

A reál-jurisprudentia, a melynek megalapitója és lángeszü képviselője az elhunyt mindvégig volt és mely módszernek védelmére még csak alig két esztendővel ezelőtt jelent meg hattyudala: *der Besitzwille*, a jogtudomány ezen uj iránya az elhunyt által végkép megalapitottnak tekinthető és előrelátható, hogy ez a rendszer, melyet ő megalapitott, irányadó fog maradni hosszu időre egész tudományunkban.

— **Birói körökből.** Folytonos a panasz, hogy a bíróságoknál nemcsak az érdemleges, de a folyó ügyek elintézése is nagyon lassu és késedelmes. A kik a bíróságok ügyvitelét közelebbről ismerik, azok előtt tudva levő a késedelmes elintézéseknek az oka is. Különösen a fővárosi bíróságok aránytalanul nagy ügyforgalmának akadálytalan lebonyolitása végett okvetetlenül szükséges a kellő számu és gyakorlott segédszemélyzet. Ilyen segitség mellett egyrészt a biráknak tulajdonképeni functiójuk, t. i. az érdemleges tárgyalások elvégzésére és határozatok elkészitésére több idejük van, és a mellett az eljárás sem akad fön csekélyebb jelentőségü, közbenszóló intézkedések késedelmes megtétele folytán. Mulaszthatlan teendő ennélfogva a birósági segédszemélyzet szaporitása. De a dolog nemcsak ezen mulik, hanem a segédszemélyzet kellő beosztásán is. Bármennyire helyeselhető is az az ujabb keletü intézkedés, hogy a segédszemélyzet a a törvénykezés összes ágaiban kiképeztessék, annak végrehajtása nem egy nehézségbe ütközik. Csak az tudja, a ki már próbálta, mily nehéz és fáradságos munka az ujoncz, teljesen járatlan joggyakornoknak a betanitása, ugy hogy sokan vannak a birák közt, a kik inkább maguk végzik el a dolgot, sem hogy ott kezdjék a tanitást, hogy «lássa kérem, ez az előadmányi iv, ezt igy kell összehajtani, azután ide ezt kell irni, oda meg azt», stb. A birót megkimélhetjük az ilyen munkától és az ügyforgalom sem szenvedne fenakadást, ha a segédszemélyzet beosztása akként történnék, hogy a már gyakorlott jegyzőhöz, mielőtt más bírósághoz helyezik, egy-két héttel előbb osztanák be az ujonczot, a kit azután a régibb jegyző betanitana. A beosztás ilyen keresztülvitele természetesen legczélszerübben a személyzetet ismerő elnökségre volna bizható.

— **Kir. táblai itélet megsemmisitése annak érthetetlen és ellentmondó volta miatt.** Sági M. József felperesnek — Tóth Sándor és István elleni 340 frt és jár. ir. ügyében a m. kir. Curia 4830/92. szám alatt a következő határozatot hozta 1892. évi augusztus 31-én: A budapesti kir. itélő tábla itélete megsemmisittetik s az időközben illetékessé vált szegedi kir. itélő tábla utasittatik, hogy a pert ujabban vizsgálat alá vegye, s hozzon ujabb határozatot:

Mert a másodbiróság az eskü tartalmára nézve az elsőbiróság itéletét helybenhagyta, a szerint pedig felperes részére arra itéltetett meg az eskü, hogy alperesek neki az összes vételárból csupán 40 frtot fizettek meg és hogy felperes a vételárra sajátjából 340 frtot fizetett, s igy midőn a másodbiróság azt találta bebizonyitottnak, hogy felperes a vételárra sajátjából csak 260 frtot forditott, alperesek pedig arra nem 40 frtot, hanem 100 frtot adtak, felperesnek arra kellene esküdni, a mit már az itélet valónak el nem ismert.

Továbbá a másodbiróság itéletében a rendelkező részben egy helyen az esetben, ha felperes az esküt le nem teszi, felperes perköltségben marasztaltatott, másik helyen pedig az eskü le nem tétele esetében a perköltség kölcsönösen megszüntettetett.

Mindezek alapján, minthogy a másodbiróság itélete annyira érthetetlen, hogy az, a perbeli tényállás kellő ki nem deritésére is tekintettel, alaposan felül nem vizsgálható, a másodbiróság itéletét az 1881: LIX. tcz. XXXIX. §. *u.* pontja értelmében megsemmisiteni s az illetékessé vált szegedi kir. táblát, mint másodbiróságot ujabb határozathozatalra utasitani kellett.

— **Jegyzéknapló** jelent meg Légrády testvérek kiadásában ügyvédek, közjegyzők, birák és birósági végrehajtók számára az 1893. évre. E naptár a rendes naptári részen s a bő tartalmu czimtáron felül magában foglalja az utóbbi évben megjelent fontosabb igazságügyi rendeleteket és az ügyvédrendtartás körébe vágó felsőbirósági határozatokat is.

Nemzetközi Szemle.

— **Pallaske** berlini ügyvéd egy füzetben kifejti, hogy a porosz egyetemi előképzés felette hiányos. A három évi egyetemi folyamot öt évire kivánja felemeltetni s nagyobb suly lenne helyezendő a positiv jog szellemébe való behatolásra, a bölcsészetre és a közjogra. A füzet czime: Zur Reform des Studiums und des Vorbereitungsdienstes der preussischen Juristen.

— **A bünügyi felebbezésről** ir *Pfizer* a *Deutsche Zeit- und Streitfragen* czimü füzetvállalatban. A felebbezést az esküdtszéki ügyek számára is be akarja hozatni; de oly felebbezést, mely szélesebb körü mint a mostani revisio, és szükebb mint a régi felebbezés.

— **A német birodalmi legfőbb törvényszék** itéleteinek *Bolze*-féle gyüjteményéből megjelent a *tizenkettedik* kötet. Ezen gyüjteménynek a többi fölött az az előnye, hogy az anyagot rendszerbe osztja és a jogeseteket lehetőleg rövidre vonja, itt-ott csak az elvet fejezi ki.

— **Az illoyalis versenyről** irt *Bachem* egy füzetet. Szembe állitja a franczia törvény 1382. és 1383. §-aira alapitott gyakorlatot a német bíróságok, különösen a német legfőbb bíróság itélkezésével. Tárgyalja a német polgári törvénykönyv javaslatának 704. és 705. §-ait is, és az eddiginél nagyobb oltalmat sürget.

— **Münchenben** havi folyóirat indult meg, mely feladatául tüzi az irásbeli jogi vizsgára való előkészitést. (Juristtische Monatsschrift zur Vorbereitung für die Staatsprüfung.)

— **A franczia relegatióról** kiadatott a legujabb jelentés. Tudvalevőleg a koloniába való relegatiót szabályozó törvény 1885-ben hozatott és ez óta évről-évre folyton kevesebb egyént küldenek oda. A franczia bíróságok ugy látszik, nem hajlandók e büntetést alkalmazni, s ahol alkalmazzák, a végrehajtó közegek, ha csak lehet, kikerülik a végrehajtást. Ma már meglehetősen biztos, hogy lassankint feladják e büntetésnemet.

— **Bünügyi felebbezés Angliában.** Angolország jelenleg nem ismeri a felebbezést a bünügyekben. Több inditvány tétetett a parlament körében felebbezés behozása iránt, de eredmény nélkül maradtak. Legközelebb a legfőbb törvényszék birái gyülést tartottak, hogy az eljáráson a jogkörükbe vágó módositásokat megtegyék és ez alkalommal javaslatot tettek egy uj felebbezési tanács felállitása iránt. A «*Times*» szerint jogköre az volna, hogy a büntetés-kiszabást egyenletesebbé tegye és egyszersmind a vádlottaknak az ártatlanul való elitéltetés ellen remediumot nyujtson.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 40. sz. Budapest, 1892. szeptember 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ügyvédrendtartás reformja. — Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Jogirodalom:* A res judicata és a zálogváltási perujitás. Curiai döntvényekkel, jogesetekkel s az ősiségi nyiltparancs codificationális bizottsága jegyzőkönyvi kivonataival. Irta Zsámbokréthy József. Dr. SZOKOLAI ISTVÁN-tól. — *Törvénykezési Szemle:* Adalék a Btk. 359. és 368. §-aihoz és a kir. Curia 68. számu döntvényéhez. Dr. SÁNTA ELEMÉR kaposvári kir. alügyésztől. — Az általános magánjogi törvénykönyv előkészitése. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A szegedi kir. itélő tábla megállapodásai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvédrendtartás reformja.

I.

A budapesti ügyvédi kamara huszonegyes bizottsága e héten fejezte be a felvetett reformkérdések érdemleges megvitatását és a törvényhozás kezébe, ha ez komolyan szándékozik az ügyvédség reformját keresztülvinni, értékes adatokat szolgáltatott.

Természetes, hogy a bizottság tanácstermébe be nem hangzott azon agitatiónak «panem et circenses» jelszava, a mely agitatio a megoldandó kérdések elsejéül a *kenyérkérdést* jelölte ki.

Természetes, hogy nem foglalkozhatott a huszonegyes bizottság a tulnépesedési kérdésnek egyetlen formájával sem, — mert ezt a kérdést nem az ügyvédi rendtartás, hanem a társadalmi és gazdasági fejlődés keretébe tartozónak vélte.

Az ügyvédi rendtartás módositásánál pedig, nem egyedül a *magyar ügyvédségnek*, de a *magyar társadalomnak* és jogéletnek álláspontjából indult ki, nyilván azért, mert az ügyvédség nem a végből fordul a társadalomhoz, hogy az *kitartsa;* — hanem azért, hogy azon nagy jelentőségü szolgálatoknak és szolgáltatásoknak, a melyeket az ügyvédség a társadalom számára végez, *ellenértékét* követelje. Ennél többet nem kivánhat, de kevesebbet nem fogadhat el.

Kivánhatja első sorban, hogy az ügyvédi karba való felvétel kérdésében, valamint fegyelmi ügyeiben mint autonom testület maga biráskodhassék; kivánhatja, hogy a Curia gyámkodása végre véget érjen, és a biráskodásnak egyöntetü gyakorlása végett a Curia tagjaiból és ügyvédekből álló vegyes fegyelmi felebbviteli bíróság alakitását.

A huszonegyes bizottság ezen irányban kimondott határozatától, ha átmegy az uj ügyvédrendtartásba, sokat várhat az ügyvédség is, a társadalom is. Várhatja a magyar ügyvédi kar megtisztulását.

Kimondta a bizottság azt is, hogy mivel igazi szabad és tekintélyes ügyvédség csak ott fejlődhetik, a hol a polgári és büntető törvénykezés a közvetlen szóbeli nyilvános eljárásra alapittatik, a polgári biráskodás terén *nyilvános szóbeli* eljárást, büntető perekben az *esküdtbiráskodás* életrekeltését kivánja. Kivánja a közjogi és közigazgatási bíróságok felállitását; a katonai büntetőeljárás reformját stb. Mindezt röviden igy is kifejezhetjük, — az ügyvédség a magyar jogélet fejlesztését kivánja. Az igazságszolgáltatás intézményeinek előrevitele érdekében áll az ügyvédségnek azért, mert a társadalomnak áll érdekében; és azért, mert a hol a jogélet tesped, ott tesped az ügyvédség is.

A bizottság további javaslatai részint az ügyvédi kamarák szervezetének és közigazgatásának javitását, részint a fegyelmi eljárás átalakitását, részint az ügyvéd és ügyfele közti viszony rendezését célozzák.

Ezen megállapodások, illetőleg javaslatok közt emlitést érdemelnek a következők:

Az ügyvéd felelőssége megszünik három évvel a meghatalmazási jogviszony megszünte után; illetőleg, ha ügyfelét a nála levő iratokkal stb. megkinálta, hat héttel a megkinálás után.

Az ügyvéd számára bizonyos esetekben költségei és ügyvédi dijai erejéig zálogjog, illetőleg megtartási jog állapitandó meg.

Azokat, a kik ügyvédek ellen alaptalan fegyelmi panaszokat emelnek, a kamara fegyelmi bírósága pénzbirsággal sujthassa.

Ügyvédi költség-kérdésekben a kamarai választmány, mint választott bíróság (forum contractus) biráskodhassék.

Javadalmazással járó gondnokságok és egyéb birói megbizások bizonyos meghatározott sorrendben adandók ki; a mely sorrend pontos betartása felett a kamarák őrködjenek.

Hivatalból kirendelt védők dijait az állam fizesse.

A kir. ügyésznek befolyása mind a fegyelmi, mind egyéb ügyekben mellőztessék.

A birói, ügyészi, ügyvédi minősités egységesitendő. Addig is, mig az egységesités keresztülvitetik, az ügyvédi vizsga átalakitandó.

A gyakorlati ügyvédi pályán eltöltött idő a kineveztetéseknél oly minősitési kellékül veendő, mint a kinevezett tisztviselői állásban eltöltött hasonló tartamu idő.

Kamarai értekezletek szervezendők.

Ezeken kivül még számos oly határozatot fog tartalmazni a bizottság javaslata, a melyek részint az ügyvédi fegyelmi eljárást fognák fejleszteni, vagy a melyek az ügyvédi állás védelmére fognak szolgálni, a hatóságok által gyakorolni szokott nyomással szemben.

A bizottság előadója által szerkesztendő előadói javaslat a budapesti ügyvédi kamara összes tagjainak megküldetik, s az október hó folyamán összehivandó rendkivüli kamarai közgyülés által tárgyaltatni fog.

II.

Az ügyvédi kar mozgalmához érdekes adalékot szolgáltat az a levél, a melyet *Hodossy Imre*, a budapesti ügyvédi kamara elnöke intézett dr. Rósa Izsóhoz, a szegedi ügyvédi kamara elnökéhez. Dr. Rósa azon levele adott alkalmat Hodossy alábbi nagy érdekü nyilatkozatára, a melyben tudatja, hogy a győri ügyvédi értekezleten elhatározott és a jövő évre összehivandó ügyvédi congressus csak az esetben lenne Szegeden megtartandó, ha azt bármely okból Budapesten megtartani nem lehetne. Hodossy levele a budapesti ügyvédi kamara választmányának legközelebbi ülésén tárgyaltatott, s azt a választmány, mint az ő álláspontjával is mindenben egyezőt, élénk tetszéssel vette tudomásul.

Hodossy levele, mely az ügyvédi kérdést felöleli s e

részben valóságos programm, egész terjedelmében következőképen hangzik:

Igen tisztelt Kartárs ur!

Folyó hó 14-én falura utaztam és csak e hó 26-án este érkeztem vissza. Ezért van, hogy t. Kartárs urnak 16-án kelt levelét csak most vettem.

T. Kartárs urnak ezen b. levele hozzám, «mint a budapesti ügyvédi kamara elnökéhez» lévén intézve, de a kar általános érdekeit is érintve, én e levelet itteni kamaránk választmánya elé fogom terjeszteni, annak hivatalos elintézésére csak a választmányt tartom illetékesnek; jelen magán jellegü levelem pedig csak egyéni felfogásomat és nézeteimet fejezi ki.

A győri kamara a tervbe vett értekezletre «a kamarák küldötteit» hivta meg és felhivta a kamarákat, hogy ily küldötteket válaszszon. Ily organisatiót, ily küldötteket az ügyvédi rendtartás nem ismer, nem is határozza meg, hogy ily küldöttek miként volnának és ki által választandók és nem nyujt módot arra, hogy ily küldöttek a kamaráktól mandátumot nyerjenek és magokat autorizáltaknak tarthassák a kamarák nevében nyilatkozni. Ez az oka, a miért a budapesti ügyvédi kamara a győri értekezletre senkit sem küldött ki.

Amint később észrevettem, a győri értekezlet nem ragaszkodott ezen kiindulási ponthoz és ezen értekezletben oly kartársaink is részt vettek, a kik egy kamarától sem kaptak megbizatást; de ez által ezen értekezlet egészen határozatlan, homályos jelleget öltött, ugy hogy nem lehetett tudni, vajon az a kamarák hivatalos küldötteinek gyülése-e vagy pedig az ügyvédi karnak országos gyülése, melyen egyénenként minden ügyvéd megjelenhet?

Nem kell bővebben fejtegetnem, hogy ez sokakat tarthatott vissza attól, hogy ezen gyülésen megjelenjenek, mert nem lehetett tudni, hogy ki tekintheti magát jogositottnak ezen értekezleten megjelenni és mert különben is, ily viszonyok közt nehéz volt meghatározni, valjon ezen értekezlet enuntiatiói az ügyvédi kamarák hivatalos küldötteinek, vagy pedig az ügyvédség összességének nyilatkozatai lesznek-e?

Ehez járult, hogy a győri értekezlet egy oly mozgalommal látszott érintkezési pontokkal birni, a mely mozgalom a «kenyérkérdés» jelszavából kiindulva, az ügyvédség ügyét olyan szempontokból akarta tárgyalni, mintha az ügyvédség valami iparág volna, melynél a jövedelmezőség a fődolog; holott az ügyvédség csak akkor emelhető a kellő szinvonalra és csak akkor tartható azon, ha szigoruan szem előtt tartjuk és mindig világos kifejezésre juttatjuk, hogy az ügyvédség nem ipar, hanem hivatás, melynek magasztos czélja: a jog uralmának érvényesitése, ha mindjárt az ügyvéd vagyoni hátrányával, sőt existentiája veszélyeztetésével is.

Csak ez adhat az ügyvédségnek és minden egyes ügyvédnek tekintélyt; ellenkező esetben semmi jogalapunk sincs arra, hogy több tekintélyünk legyen, mint bármely ipartestületnek vagy iparosnak.

Igaz, hogy a győri értekezlet ezen álláspontot megóvta és a «kenyérkérdés» szempontjából tett inditványokat mellőzte; a budapesti ügyvédi kamara azonban ezt már május havában tartott közgyülésén megtette azzal, hogy emez inditványok felett napirendre tért, nem találván azokat még csak arra sem alkalmasaknak, hogy érdemleges tárgyalásukba bocsátkozzék és maga kebeléből küldött ki bizottságot, mely arra van hivatva, hogy a bajok okait és az azok orvoslására alkalmas módokat az ügyvédi állás méltóságának megfelelő szempontokból kutatva, inditványokat tegyen.

Ily előkészitő munkára csak kisebb számu testületek alkalmasak; egy országos ügyvéd-gyülés pedig csak az ily módon előkészitett és az egyes kamarák által tárgyalt és elfogadott inditványok sanctionálására lehet alkalmas.

Ez igy állván, nézetem szerint a kamarák helyesen cselekednének, ha mindegyik saját kebelében az emlitett szempontokból és módon foglalkoznék az ügygyel. Ez helyes eszméket és határozatokat érlelhetne meg, melyek aztán alkalmasak lehetnének arra, hogy nem a kamaráknak hivatalos kiküldöttei, hanem az ügyvédség összessége országos ügyvédi gyülésben egyesülvén, vagy azokat emelje az egész ügyvédség határozataivá, vagy pedig alkalmas más határozatokat hozzon.

Hogy azután az ily országos ügyvédgyülés Budapesten, Szegeden, vagy az ország más valamely városában jöjjön-e össze, azt én egészen másodrangu kérdésnek tekintem, mert minden esetre hazánk területén gyülnének egybe, a melynek közjavát kell mindenek előtt előmozditanunk. Fogadja egyébiránt t. Kartárs ur igaz tiszteletem nyilvánitását, melylyel maradok őszinte kartársa *Hodossy s. k.*

Észrevételek

a Btk. és a Kbtk. novella-javaslatára.

XVIII.

Az önbiráskodási büncselekmény constructiójának eddig tárgyalt három módozata közül — mint a kifejtettekből kitünik — egyiket sem vélem elfogadhatónak.

Czélravezető szerintem csakis az, ha sui generis delictummá alakitjuk a cselekményt.

Támogatja ezt először is, hogy csak ilykép lehetséges a büntetést megfosztani azon diffamáló elemtől, mely itt nem a cselekménynek magának, hanem egy más büncselekménybe való beolvasztatásának következménye.

S a sui generis rendszere a szabványt sokkal inkább képes is minden ide vágó büncselekményre kiterjedőleg formulázni; holott a kormányjavaslatban két helyen van szabály adva, és mégsem meriti ki az eseteket.

Egyéni véleményem szerint az önbiráskodás a következő szövegezést nyerné a törvényben:

«A ki, midőn hatósághoz kellene és lehetne fordulnia, önhatalmulag érvényesiti igényét: az önbiráskodás vétségét követi el, stb.

Azon cselekményeket, melyek a fenálló gyakorlat szerint a magánjog körét tul nem lépő önsegélyt képeznek, a jelen törvény nem érinti.»

Ezen szöveg sok tekintetben megegyez az olasz törvény és a Schedius-féle előadói javaslat szerkezetével. Ide igtatom azokat is, hogy a három szöveg egymás közti viszonya annál erősebben kitünjék.

Olasz Btk. 235. §.:

«Chiunque, al solo fine di esercitare un preteso diritto, nei casi in cui potrebbe ricorrere all' Autorità si fa ragione da se medesimo, usando violenza sulle cose, è punito con la multa sino a lire cinquecentő.

Schedius-féle előadói javaslat 369. a. §.:

«A ki meggyőződése szerint jogos igényének, midőn e végett a hatósághoz fordulnia kellene és lehetne, önhatalmulag szerez érvényt: az önbiráskodás vétségét követi el és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

Az előadói szöveg és az én szövegem közt egyik érdemleges eltérés hogy amaz «meggyőződése szerint jogos» igényről szól, az utóbbi pedig egyszerüen csak igényt emlit. Felesleges nek tartottam a bővebb körülirást, mivel a vélt igény, melyet a javaslat itt érteni akar, ide tartozik a nélkül, hogy külön emlittetnék. (Ugyanez áll a képviselőház előtt fekvő javaslat által használt «valódi vagy vélt» igényről is). Valamint a jogos védelem esetében a vélt jogos védelem is mentesit a nélkül, hogy az külön a törvényben megemlittetnék, a vélt jogos igény érvényesitése is az önbiráskodás körébe tartozhatik.

Lényegesebben eltér azonban szövegem ugy az előadói

javaslattól mint az olasz törvénytől a negativ elhatárolás tekintetében.

A Schedius-féle javaslat nem ismer negativ elhatárolást. Az olasz Btk. igenis tartalmaz megszoritást, midőn mondja, hogy a cselekménynek «tárgyakon elkövetett erőszakkal», «usando violenza sulle cose», kell végrehajtatnia. Ezzel azt jelzi, hogy ha az önbiráskodási cselekmény még nem is tárgyakon elkövetett erőszakkal hajtatott végre, egyáltalán nem tartozik a büntetőjogi sphærába. Az ily megszoritás tehát felér egy negativ elhatárolással.

Minthogy azonban ezen az olasz által használt kifejezés egy magyar törvényben használva, nagyon is sokféle magyarázatnak volna kitéve, azért inditványoztam annak-idején, hogy az olasz törvény ezen megszoritó tételének elhagyásával, a magyar törvénybe egy kifejezett negativ elhatárolás vétessék fel.

A képviselőház elé terjesztett javaslat már tartalmaz ily negativ elhatárolást; de mint a mult heti czikkemben kimutattam, egyik oldalon nagyon is sokat karol fel, másikon keveset. Azt tartom, az én szövegem közelebb jár a helyes elhatároláshoz.

Leginkább attól kell ugyanis tartani, hogy a magánjog és a büntetőjog közti eddigi határvonalakon változtatás áll be oly irányban, hogy a büntetőjogi repressio területe kiterjesztetik a csupán magánjogi oltalom rovására. Minthogy pedig mi nem akarunk a magánjogtól elhóditani semmit, nem tehetünk egyebet, mint hogy a civilisticus jogkör jelenlegi állapotának érintetlen fentartását fejezzük ki. Nem szabad bizonyos eset-csoportokat ide vagy oda tolnunk, mivel ez egyrészt határváltoztatást idézne elő, másrészt pedig, mint szintén kimutattam, igazságtalanságokra vezetne. Ha csak azt akarjuk, hogy a büntetőjog ne foglaljon területet, szoritkoznunk kell annak kijelentésére, hogy a mi eddig nem volt büntetőjogi, ezentul sem az.[1]

De vannak-e egyáltalán biztos határok? A doctrina és a törvényhozás szempontjából egész kétségtelenül vannak. A magánjog bizonyos önhatalmu cselekményeket megenged, mivel a meg nem engedés a legnagyobb igazságtalanságokra vezetne s megfosztaná a magánfelet attól, hogy ott, hol a hatóság neki nem képes segélyt nyujtani, ő maga-magán segitsen. Ha ily esetben az önsegélyt gyakorló egyén károkat okozott, bizonyos körülmények közt magánjogi uton kártéritésre szoritható, más esetekben még ezzel sem tartozik. A büntetőjogi repressio ezen esetektől idegen.

Elismerik ezt bizonyos mérvekben az osztrák polgári törvénykönyv 19., 344. és 1321. §-ai; elismerik a szász polgári törvénykönyv 178., 179. és 180., 184. és 185. §-ai, és nem különben elismeri a német polgári törvénykönyv javaslata is. Ennek szövege előbb szóról szóra ismétli a német Btk.-nek a jogos védelemről szóló §-át s ez után a magánjogi önsegély egész kis kodexét nyujtja. Ide igtatom a legujabb szöveget, mely előreláthatólag törvénynyé is fog válni.

«§. 191. Eine durch Nothwehr gebotene Handlung ist nicht widerrechtlich.

Nothwehr ist diejenige Vertheidigung, welche erforderlich ist, um einen gegenwärtigen rechtswidrigen Angriff von sich oder einem Anderen abzuwenden.

§. 192. Wer eine fremde Sache beschädigt oder zerstört, um eine durch sie drohende Gefahr von sich oder einem Anderen abzuwenden, handelt nicht widerrechtlich, venn die Beschädigung oder Zerstörung zur Abwendung der Gefahr erforderlich ist und der Schaden nicht ausser Verhältniss zu der Gefahr steht. Hat der Handelnde die Gefahr verschuldet, so ist er zum Schadensersatze verpflichtet.

§. 193. Wer zum Zwecke der Selbsthülfe eine Sache wegnimmt, zerstört oder beschädigt, oder wer zu diesem Zwecke den Verpflichteten festnimmt oder den Widerstand desselben gegen eine Handlung, die er zu dulden verpfiichtet ist, beseitigt, handelt nicht widerrechtlich, wenn obrigkeitliche Hülfe nicht rechtzeitig zu erlangen ist und ohne sofortiges Eingreifen Gefahr vorliegt, dass die Verwirklichung des Anspruchs vereitelt oder wesentlich erschwert werde.

§. 194. Die nach §. 193. zulässige Selbsthülfe darf nicht weiter gehen, als zur Abwendung der Gefahr nothwendig ist.

Im Falle der Wegnahme von Sachen ist, sofern nicht Zwangsvollstreckung erwirkt wird, der dingliche Arrest zu beantragen.

Im Falle der Festnahme des Verpflichteten ist derselbe, sofern er nicht wieder in Freiheit gesetzt wird, unverzüglich dem Amtsgericht, in dessen Bezirke die Festnahme erfolgt ist, vorzuführen: auch ist bei diesem Gerichte der persönliche Sicherheitsarrest zu beantragen.

Wird der Arrestantrag verzögert oder abgelehnt, so hat die Rückgabe der weggenommenen Sachen und die Freilassung des Festgenommenen unverzüglich zu erfolgen.

§. 195. Wer eine der im § 193 bezeichneten Handlungen in der irrigen Annahme vornimmt, dass die für den Ausschluss der Widerrechtlichkeit erforderlichen Voraussetzungen vorhanden seien, ist auch im Falle entschuldbaren Irrthums dem anderen Theile zum Schadenersatze verpflichtet.»

A mi a magyar jogállapotot illeti, az önsegély körébe tartozik a törvényes zálogjog, mely a bérbeadót illeti (1881: LX. tcz. 72. §.), továbbá a váltótörvény 106. §-ának és a keresk. törvény 309. §-ának zálog- és megtartási joga. Ide sorolható az erdőtörvény 104. §-a, a vadászati törvény 42. §., és a mezei rendőrségi törvény 16. és 22. §. Általános önsegélyi szabványaink nincsenek.

A magyar magánjogi törvénykönyv javaslatai azonban foglalkoznak a kérdéssel. Az általános rész ezt tartalmazza:

«182. §. A jogok önhatalmu érvényesitése rendszerint tilos.

183. §. Mindenki élhet önhatalmu védelemmel személye vagy vagyona jogtalan megtámadása ellen s ily védelemben mást is segithet.

184. §. Mindenki védheti személyét és vagyonát mások állatai ellen; elkergetés vagy szükség esetén megölés által is, a mennyiben a vagyonvédelem esetén külön jogositványt nem sért.

A tervezet eredeti 185. §-a: Valamely dolog elvételére a jogositott csak akkor élhet önhatalommal, avagy a kötelezettet kötelezettsége teljesitésére csak akkor kényszeritheti ily módon, ha azon veszélyben forog, hogy különben jogát nem érvényesitheti s a birói segély későn érkezik.

Ily esetben mást is szabad ily eljárásban segiteni.

A szakértekezlet e §-t kihagyta s kimondja, hogy a különös részekben lesznek meghatározandók azon esetek, melyekben ily önhatalmu cselekményeknek helye lehet.»

Az *Apáthy*-féle kötelmi jogi javaslat «*Önhatalmu eljárás*» czimü fejezetében ide vonatkozólag ezeket tartalmazza:

«789. §. A ki jogi igényét, a hatósági közbenjárás mellőzésével, az által érvényesiti, hogy adósának a dolgait elveszi, elpusztitja vagy megrongálja; vagy hogy adósát a köteles szolgáltatás teljesitésére kényszeriti, kártéritéssel tartozik; kivéve, ha a hatósági közbenjárást igénybe vennie nem lehetett, és az önhatalmu eljárás nélkül, jogi igényét nem érvényesithette volna.

790. §. A ki valamely fekvőségnek önhatalmu meg-

[1] Még az ellen sincs kifogásunk, hogy a magánjog egyik-másik önbiráskodási eset-csoportot elhóditsa a büntetőjogtól. Ezek számára rendszerint nagyon nehézkes a mi kriminalisticus fegyverzetünk.

változtatása által másnak kárt okoz, az előbbeni állapotot helyreállitani, és az okozott kárt megtériteni tartozik.

A megváltoztatás önhatalmunak tekintendő, ha valaki azt idegen fekvőségen, a tulajdonos felszólalása ellenére; vagy a saját fekvőségén, a veszélyezett fél jogszerü tiltakozása daczára, illetőleg annak értesitése nélkül, eszközölte.

791. §. Kártéritéssel nem tartozik az, a ki a saját fekvőségén csak azt távolitja el, a mit más önhatalmulag ott felállitott, vagy elhelyezett.»

E javaslat indokolásában pedig a kérdést illetőleg ezen kifejtés foglaltatik:

«A jogok természetéből következik, hogy az, a ki joga gyakorlásában más által gátoltatik, azt ellenfele akarata ellenére, ha kell, kényszer által is érvényesitheti és ekként a megzavart jogi állapotot helyrehozhatja. A jogilag helyesen berendezett államban azonban ilyen jogosultságot az egyes polgároknak adni vagy engedni nem lehet; ellenkezőleg a jogrend általános megvalósitásának eszméje azt követeli, hogy az önsegélyt rendszerint az állami segély pótolja. E végre rendelvék az állami közegek — hatóságok, — melyeknek hivatása, a részükre kijelölt hatáskörön belől, a jogaikban sértett állampolgároknak segitséget nyujtani. A ki akár a rajta történt sérelem orvoslása, akár valamely jog érvényesitése végett, az állami hatóságok mellőzésével, önsegélyhez folyamodik, az állami jogrend ellen cselekszik és az eljárásból eredő kárért felelősséggel tartozik. *E részben kivételnek van helye*, ha a körülmények olyanok, hogy a hatósági közbenjárást igénybe venni nem lehetett és az önsegély nélkül a jogi igény érvényesithető nem volt. Ilyen esetben az önhatalmu eljárás kártéritési kötelezettséget nem állapit meg. Ugyanez áll a vétlen önvédelem állapotára is. A ki a vétlen önvédelem állapotában a támadónak személyét vagy vagyonát megkárositja, ezért nem felelős; feltéve, hogy a vétlen önvédelem határait vétkesen át nem lépte.»

Civilisticus iróink az önsegély kérdését teljesen elhanyagolták, s igy a magánjogi az oldalról tekintve, homály látszik fedni a kérdést. Abból azonban, hogy a magánjogi irodalom nem foglalkozott a tárgygyal és a magánjogi biróságok nem tettek elvi kijelentéseket, aligha fogja valaki következtetni, hogy az intézmény nálunk nem is létezik. A polgári biróságok elé az ilyen kérdések igen ritkán is kerülnek, mivel leginkább csak kártérités czimén inditható a kereset; nálunk pedig a kártéritési jog olyannyira el van nyomva, hogy kétes esetekben meg se inditják a pert.

Utalva vagyunk tehát a bünügyi biróságok felmentési gyakorlatára. Azon a réven ugyanis, hogy mit nem tartanak nálunk a bünügyi biróságok büntetendő önbiráskodásnak, következtetés vonható arra, hogy mi a magánjogi önsegély. A bünügyi biróságok ide vágó gyakorlatának combinálása tekintetében igen becsesek az önbiráskodást tárgyazó s már emlitett irodalmi dolgozatok, nem különben a *Sánta*-féle gyüjtemény és *Dárday* döntvénytári utmutatójának összeállitása. Remélhető, hogy ha a törvényhozás a kérdésnek némi szabályozást ad, a gyakorlat mind tüzetesebbben fogja a két jogterületet egymástól elhatárolni.

Ezzel egyszersmind megfeleltem azon ellenvetésekre, melyeket a kormányjavaslat indokolása, továbbá *dr. Illés Károly* és *dr. Bleuer Samu* urak a sui generis delictum megállapitása ellen felhoztak. A legfőbb ellenvetés az volt, hogy a büntető-igazságszolgáltatás kiterjesztetnék uj területre. Ha az általam javasolt negativ elhatárolás elfogadtatik, a határok tekintetében a büntetőjog javára nem történik változtatás, és ezzel az «uj jogi lény» ellenzői talán meg lesznek nyugtatva.

Ha pedig valaki arra hivatkoznék, hogy egy nem-büntetőjogi intézménynyel szemben az elhatárolásnak nincs helye a Btk.-ben, utalok a Btk. 19. §-ára, hol a büntetőjog korlátai a mentelmi jogra vonatkozólag vannak kitüntetve. Utalok továbbá a sok közül a 427. §-ra, hol a gyujtogatást illetőleg mondatik ki a teljes büntetlenség, s ezzel egyszersmind az okozott kár megtéritésének kérdése a magánjogi per utjára tereltetik.

XIX.

A javaslat az országgyülés tagjait és a közhivatalnokokat a hivatásuk gyakorlása közben és gyakorlása miatt ellenök elkövetett testi sértések és becsületsértések ellen fokozottabb védelemben részesiti, mint a Btk. teszi. Ezen kérdéssel a javaslat a 163., 168., 262., 262 a., 268 a., 302 §-okban foglalkozik.

A problema nem szorosan büntetőjogi természetü. Annyi bizonyos, hogy a kivételes oltalom a Btk. nagyon fogyatékos oltalmához képest lényegesen fokoztatik. A javaslat a határozmányok szerkesztésénél leginkább a belga és az olasz törvényeket tartotta szem előtt.

A vegyes és átmeneti intézkedések fejezetéből kiemelem az első §-t, mely igy szól:

«Az 1878: V. és 1879: XL. törvényczikkeknek azon szakaszai, a melyek helyett a jelen törvény uj rendelkezéseket léptet életbe, hatályon kivül helyeztetnek».

A mely szakaszok *helyett* léptet a törvény uj rendelkezéseket életbe, azok ezzel hatályon kivül helyezvék s ezt külön megmondani felesleges. *Dr. Fayer László.*

Jogirodalom.

A Res judicata és a zálogváltási perujitás. Curiai döntvényekkel, jogesetekkel s az ősiségi nyiltparancs codificationalis bizottsága jegyzőkönyvi kivonataival. Zsámbokréthy József ügyvéd s országgyülési képviselőtől. Budapest 1892.

A «Res judicata», a mint szerző is kiemeli, a mai törvénykezési rendszer állandó, meghonosult jogintézményét képezi ugyan, de alkalmazása nagy jogi óvatosságot követel, miután az arra fektetett ügydöntés nem alapul a vitás ügy érdemleges vizsgálatán, hanem a peres ügyek *azonosságán*, mi gyakran felcseréltetik az *ügyhasonlatossággal*, a mi azután a jogbiztosság, az alapos itélkezés veszélyeztetésével járhat. Levén az, a német jogtudósok szerint nem is «ein wirkliches», hanem csak «ein förmliches Recht», nem egyéb, mint «eine Fiction der Wahrheit», vagyis a római jogászok szerint: «Res judicata pro veritate habetur».

Ily jelentőségü levén a res judicata, dicséretes dolog, hogy szerző annak tárgyalására vállalkozott, ezen jogintézmény irodalmunkban eddigelé tüzetesen fejtegetve nem levén. És az ut is, melyet arra választott, helyeslést nyerhet, a tudomány érveléseit összekapcsolván a joggyakorlat adataival s tanuságaival.

Kiindulván szerző azon, a valóságnak megfelelő szempontból, hogy ezen jogintézmény nem egyéb, mint opportunitási jogeszköz, a perek hosszadalmasságának, minduntalan lehető megujitásának elháritására, az itélkezés bizonytalanságának megszüntetésére, s a mely mellett nincsen kizárva annak lehetősége, hogy alkalmazásával az igazságtalanság juthat érvényre: felállitja azon, a jogtudósok összhangzó nézetén alapuló szabályt, hogy a «Res judicata» érvényesitése csak bizonyos kellékek, mint nélkülözhetlen feltételek mellett engedhető meg.

Ennek folytán, a mai tudomány szinvonalára emelkedve, kifejti a Savigny által megállapitott elveket, melyek szerint ezen lényeges feltételek a peres ügyek *azonosságában* összpontosulnak; és pedig először a két per tárgyául szolgáló jogviszony s *vitás kérdés identitásában*, másodszor a *személyek azonosságában*, röviden Savigny kifejezése szerint: «*dieselbe Rechtsfrage — dieselben Personen*».

Ezen alapelveket szerző kifejtvén s tisztára hozván, azokat a gyakorlati alkalmazásban teszi kritikai vizsgálatnak tárgyává, felemlitvén az évtizedekre kinyuló Lauro-Justh pert, mely a peres birtoknak 1833. évben Lauro Lipót által Justhra történt haszonbéri átruházásával s az átruházó Lauronak 1864-beni elhalálozása után, ennek örökösei által még 1865-ben első sorban haszonbérletből kitakarodás, másod sorban zálogváltás czimén, előbb a bérlő Justh s ennek elhaltával örökösei ellen tétetett folyamatba.

Ezen perviszonyok különfélekép alakultak s nem kismérvü bonyodalmakra vezettek. Különböző örökösök, különböző időszakokban s többféle jogczimen inditottak pereket ugyanazon birtok iránt. Növelte a bonyodalmat, hogy az 1833-ban kelt átruházási szerződésben ez áll: «contractus isthic arendatibus post mortem Leopoldi Lauro imbuet naturam pignoris», mi 1864-ben beállván, ekkor az ősiségi patens folytán zálogviszony már nem keletkezhetett. És igy hosszas viták keletkeztek aziránt, hogy azon szerződés haszonbérleti-e vagy zálog? Magok a birószágok, a felebbviteliek is majd haszonbérletnek, majd zálognak vették s nyilvánitották.

A Lauro egyenes leszármazásu örökösök 1865-ben bérleményből kitakarodásra, esetleg zálogváltásra inditottak pert a bajmóczi szolgabiró, mint sommás bíróság előtt. Ez nagy fontossággal bir, mert érvényesen tétetvén, a 32 évi elévülést félbeszakitotta. De ujabb jogi bonyodalomra is vezetett, vitássá tevén azt, hogy zálogper sommás bíróság előtt érvényesithető volt-e? Igen érdekes azon adat, melyet szerző annak tisztázására felhozott. Nem kevesebb az, mint Deák Ferencznek, mint 1848-iki igazságügyi miniszternek egy határozata, melyet ugyanezen kérdés felett, a Simonyi-Schwartz-féle perben hozott, a melyben t. i. semmiségi panasz adatott be a szolgabirónak zálogperben megállapitott illetékessége ellen, s a melyet az igazságügyér elvetvén, kimondotta, hogy kivévén a régi, devolutiókkal bonyolitott zálogpereket, egyebekben a sommás bíróság is illetékes a zálogperek elbirálására.

Ugyanezen 1865. évben a bérbeadó Lauro Lipót nővére L. Apollónia is saját oldalági örökösödési jogán pert inditott Justh ellen, egyedül zálogváltásra. Ebben ismét azon, a «res judicata» kifejlődésére is nagy befolyásu bonyodalom állt elő, hogy felperes kereshetőségi joga, egyenes leszármazásu örökösök lételében alperesileg kétségbe vonatván, felperesnő némely egyenes leszármazók részéről lemondási okiratot, engedményt mutatott fel. Ezen engedmény később visszautaltatott az örökösökre; de ki is mutattatott, hogy azon engedmény törvényesen alakultnak nem tekinthető, főleg némely engedményes kiskorusága, a gyámhatósági jóváhagyás hiánya és alá nem irása miatt. A Curia azonban 1871-iki itéletében az engedményezést elfogadta, s ez alapon Lauro Apollónia felperességét, kereshetőségi jogát meg is állapitotta, de keresetével elutasitotta elévülés okából. Ezen itéletet azonban a semmitőszék megsemmisitette s ennek folytán a legfőbb itélőszék ujabb itéletet hozván 1872-ben, L. Apollónia felperességét is megtagadta, egyenes örökösök létezése folytán. Az ügyérdembe tehát ekkor már nem bocsátkozott.

Ezen 1872-ki legfelsőbb itélet igényel kiválóbb figyelmet, mert ez szolgált tévesen a res judicata alkalmazásának forrásául.

Ugyanis a Lauro egyenes leszármazásu örökösök által, fentiek szerint 1865-ben haszonbérlet, esetleg zálog czimen inditott per a budapesti kir. táblára felebbeztetett s itt 1884-ben hozatott itélet. Ebben fordult elő a «res judicata». A kir. tábla ugyanis, az elévülésen kivül, főleg az «itélt dologgá válás» okából utasitá el felpereseket, ugy érvelvén, hogy felperesek a Lauro Apollónia által 1865-ben inditott zálogváltási perben, jogukról L. Apollónia javára lemondottak s azt reá engedményezték. Lauro Apollónia pedig e pert végérvényesen elvesztvén, ezen jogveszteség átháramlott az engedményezőkre, a lemondott örökösökre is. Ezen perveszteség tehát itélt dologgá vált. És a tábla ezen határozatát — az elévülés okának elhagyásával — 1885-ben a Curia is helybenhagyta.

Ez szolgáltatott alkalmat szerzőnek annak kitüntetésére, hogy a res judicata mindennemü perekben nem érvényesithető, habár azok közt hasonlóság forog is fen, s hogy azt a birószágok nem egyszer helytelenül alkalmazzák, az identitas feltételének hiánya miatt.

Kimutatja szerző, hogy a res iudicata által kapcsolatba hozott két per közt, t. i. a Lauro egyenes leszármazó örökösök által a bajmóczi sommás bíróság előtt inditott s a Lauro Apollónia által folyamatba tett per között az *identitas* nem forog s *nem is foroghat fen sem in re, sem in personis.* A személyek különbözősége világos, Lauro Apollónia a nővér, s Lauro Lipót egyenes leszármazói ugyanazok nem lehetvén. De a jogosultság is különböző; mert L. Apollónia oldalági jogon akart érvényesiteni saját jogán és személyében, a Lauro örökösök pedig egyenes leszármazói jogon kereskedtek. És L. Apollónia csakis zálogváltási czimen perelt, Lauro leszármazói pedig első sorban haszonbérleti czimen.

A kir. tábla 1884-iki itéletében, a res judicata megállapithatására, az *identitast* az emlitett engedményezésből származtatja ugyan le; de ez nagy tévedésen alapszik, miután lényeges — fent emlitett — kellékek hiányából azon engedmény magában is érvénytelen volt. Ehhez járul, hogy a legfőbb itélőszéknek 1871-ben kelt itélete, melyben az engedményezést alapul vette s ez alapon Lauro Apollónia kereshetőségét megállapitotta, a semmitőszék által megsemmisittetett s későbbi, 1872-iki itéletében arra már nem reflektált. Abban L. Apollónia nem mint engedményes, hanem mint saját oldalági jogán perlekedő lett elutasitva.

Az identitas tehát ezen két per közt teljesen hiányzik s igy a res judicata itt nem alkalmazható; helyesen concludálván a szerző, hogy miután Lauro Apollónia perevesztesége s a Lauro örökösök joga s az erről való lemondás közt semmi jogi kapcsolat nem létezik, s miután utóbbiak lemondása érvényesnek, jogilag létezőnek nem tekintethetik: következik, miszerint az engedményezés kisérletéből a res judicatát levonni s jogilag megállapitani lehetetlen.

A «res judicata» alkalmazhatására nézve itt jelentőséggel bir az is, hogy az 1833-iki szerződés zálognak vagy haszonbérletnek tekinthető-e? De szerző kifejtése szerint nem lehet kétség, hogy az haszonbérlet volt, a mely czimen az örökösök perlekedtek Justhék ellen, és nem volt zálog, a melyet Lauro Apollónia keresett. Magában a szerződésben contractus arendatibus kifejezés használtatott, évi haszonbér fizetése köteleztetett s jogviszály esetére repositionális perut köttetett ki, mi zálognál nem használható. Magok a birószágok is haszonbérletnek nyilvánitották azon perben, melyet az örökösök 1873-ban a haszonbér megfizetésére inditottak, s a melyet a legfőbb birószágok is megállapitottak. És a haszonbér fizetéséről nyugták is léteznek, melyeket az emlitett per megujitásánál alperesek magok felmutattak, s a melyek alapján a Curia 1889-ben a visszafizetést el is rendelte.

A munka másik részét a zálogváltási «*perujitás*» kérdése képezi. Szerző először szellőzteti s veszi kritikai bonczkés alá a törvénykezésünkben nagy jelentőségre emelkedett azon kérdést, vajon helyes, jogilag fentartható alapon nyugszik-e a Curiának 1883. évi 7. sz. döntvénye s azon gyakorlata, mely szerint a perujitás zálogperekben csak akkor engedtetik meg, ha ezen kereset, magokra a zálogváltási keresetek megindítására törvényileg kitüzött egy évi záros határidő alatt adatik be. Szerző erős érveket hoz fel a mellett, hogy ezen gyakorlat, mely a Curia restituálása után sem volt állandó alkalmazásban, törvényes alapon nem nyugszik. Mert azon egy év alatt a perujitás nem levén folyamatba tehető, az egyenesen ezen perujitás kizárására vezet; mi pe-

dig az ősiségi codificatio intentiójában nem feküdt, a mit szerző munkájában a bécsi codificationális bizottság jegyzőkönyvéből idézett következő tétel is bizonyit: sind auch in diesen (ősiségi) Processen *ausser der Berufung und der Processerneuerung alle wie immer genannten Rechtsmittel ausgeschlossen.* Lehetnek társadalmi, nemzetgazdasági érdekei, de jogalapjai nincsenek. *Dr. Szokolay István.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalék a Btk. 359. és 368. §-aihoz és a kir. Curia 68. számu döntvényéhez.

A gyöngyösi kir. járásbiróság itélt: Vádlott K. György, továbbá K. Mátyás és K. János a Btk. 359. §-ába ütköző sikkasztás vétségében vétkesek s ezért fejenkint egy-egy heti fogházra itéltetnek. *Indokok:* Vádlottak maguk beismerték, hogy a végrehajtásilag lefoglalt bort eladták s annak árát nem forditották azon követelés törlesztésére, melynek fedezésére le volt foglalva a bor; ennélfogva a sikkasztás vétségében vétkeseknek voltak kimondandók és a kiszabott büntetéssel sujtandók.

A budapesti kir. itélő tábla itélt: A kir. itélő tábla a sértett fél képviselőjétől az egész itélet ellen bejelentett felebbezést az 1880. évi 2265. sz. elj. szabályzat 30. §-a értelmében csakis, mint a magánjogi igényeire vonatkozót fogadja el. Érdemben a kir. itélő tábla a járásbiróság itéletét a K. Mátyás másod- és a K. János harmadrendü vádlottakról rendelkező részében akként változtatja meg, hogy ezt a két vádlottat a Btk. 368. §-a alá eső jogtalan elsajátitás vétsége miatt mondja ki bünösnek s ezért az elsőbirói itéletben kiszabott 4—4 napi fogház, mint főbüntetés mellett, mind a két vádlottat külön-külön az 1887: VIII. tczikkben előszabott 15 nap alatt különbeni végrehajtás terhe mellett a kir. járásbirósághoz befizetendő s behajthatlanság esetében a Btk. 53. §-a értelmében további egy-egy napi fogházra átváltoztatandó 5—5 frt pénz- mint mellékbüntetésre itéli; K. Györgyről, valamint az eljárási és rabtartási költségekről rendelkező részében pedig azzal a meghatározással, hogy ezt a vádlottat a sikkasztásnak tekintendő vétségben mondja ki bünösnek és azzal a kiegészitéssel hagyja helyben, hogy a Btk. 359. §-a alapján kimondandó hivatalvesztést a Btk. 54. §-a alapján mellőzi. A sértett felet magánjogi igényeivel a polgári perutra utasitja. *Indokok:* A hivatalos följelentés és a tárgyalás adataival az a tényállás derittetett ki, hogy a végrehajtás csupán az elsőrendü vádlott ellen foganatosittatott s eszközöltetett a birói zárlat, és hogy másod- és harmadrendü vádlottak az elsőrendü vádlottnak ama figyelmeztetése daczára, hogy az általuk az elsőrendü vádlott gondviselésére bizott és birói zár alá helyezett bor bilróilag lefoglalva van, mint sajátjukat vitték el a nélkül, hogy az az iránti tulajdoni igényüket az illetékes bilróságnál bejelentették volna; ebből önként következik, hogy a másod- és harmadrendü vádlottaknak cselekménye nem sikkasztást vagy abban való részességet, hanem a Btk. 368. §-ába ütköző jogtalan elsajátitás vétségét képezi. Mely okból a kir. itélő tábla a kir. járásbiróság itéletét a másod- és harmadrendü vádlottakról rendelkező részében megváltoztatta s ezt a két vádlottat az elsőbirói itélettől eltérően a jelen itélet rendelkező része szerint mondta ki bünösnek és itélte el. Az elsőrendü vádlottról rendelkező részében a kir. itélő tábla a kir. járásbiróság itéletét a jelen itélet rendelkező részében tett kiegészitéssel a vonatkozó indokaiból hagyta helyben. A sértett félnek a magánjogi igényeivel a polgári per utjára utasitását az elj. szabályok 32. §-a alapján kellett kimondani.

A kir. Curia végzett: Tekintve, hogy a jelen bünügyben az 1883: VI. tcz. 7. §-nak egyik esete sem forog fen, vádlottak felebbezése visszautasittatik. (1890. évi 5141. sz. a.)

—

A közölt határozatokból a tényállás egészen világos. A concret eset alkalmat ad, hogy az ide vonatkozó kérdéshez három irányban észrevételeket füzzünk, és pedig:

Első és a — kir. Curia végzése folytán végérvényes — kir. itélő táblai itélet mellett helyeslő észrevételünk az, hogy K. Mátyás és K. János másod- és harmadrendü vádlottak a másodbiróság által a Btk. 368. §-a alá eső vétségben mondattak ki bünösöknek; mert a Btk. 359. §-ában körülirt sikkasztásnak tekintendő büntett vagy vétség tettese csak az lehet, a ki ellen a végrehajtás foganatosittatott; továbbá mert másod- és harmadrendü vádlottak cselekménye, kik azon hiszemben, hogy a lefoglalt ingók őket illetik, vitték el azokat, bár azt az ingó dolgot sajátitották is el, a mely végrehajtásilag lefoglalva volt, — nem eshetik a 359. §. alá, mivel a végrehajtás nem ő ellenük vezettetett. Miután azonban másod- és harmadrendü vádlottak önhatalmulag vitték el a tulajdonukat képezett és a végrehajtási foglalás tárgyául szolgáló dolgot, ezzel oly cselekményt követtek el, mely büntetőjogi beszámitás alá esik; mert igaz ugyan, hogy a lefoglalt ingók — a concret eset adataihoz képest — másod- és harmadrendü vádlottak tulajdonát képezte, ennek daczára azt ők egyszerüen el nem vihették volna, miután a végrehajtási törvény tartalmaz intézkedést arra nézve, hogy a másnak tulajdonát képező s az adósnál egy harmadik javára lefoglalt dolgok miképen menthetők fel a végr. foglalás alól. Az 1881. évi LX. tcz. ide tartozóan a 89—100. §-aiban és főleg a 92—96. §-okban rendelkezik, és ezek szerint a tulajdonjogában sértett fél igényperrel élhet a foglaltató hitelező s az adós ellenében; már most, minthogy másod- és harmadrendü vádlottak a törvényadta jogsegély mellőzésével önhatalmulag vitték el a lefoglalt ingó dolgot, e cselekményükért felelősek és pedig a kir. Curiának 1888 május 11-én kelt és ugyanazon évi junius 5-én hitelesitett 68. számu büntetőjogi teljes-ülési döntvénye szerint a Btk. 368. §-a alapján, kimondatván, hogy «a ki egy harmadik személynél végrehajtásilag lefoglalt s annál hagyott dolgokat azon az alapon, hogy azok az ő tulajdonát képezik, a végrehajtást szenvedőnek beleegyezése nélkül elveszi és elidegeniti a nélkül, hogy tulajdonjogát az 1881: évi LX. tcz.-ben meghatározott módon érvényesitette volna, a Btk. 368. §-ába ütköző vétséget követ el».

Második — és szintén helyeslő megjegyzésünk a másodbirói itélet ama meghatározására vonatkozik, hogy K. György elsőrendü vádlott a sikkasztásnak tekintendő vétségben mondatott ki bünösnek. Szerény véleményünk szerint igen helyes az a gyakorlat, hogy a Btk. 359. §-a alá eső büntett vagy vétség nem egyszerüen «sikkasztásnak» jelöltetik meg, hanem körülirással ekként «sikkasztásnak tekintendő büntett vagy vétség»; mert a Btk. 359. §-a alá eső cselekmény — ha a Btk. 355. §-beli meghatározást helyesnek fogadjuk el, a mi ellen elméletileg sem lehet aggályunk — alapjában véve nem képez sikkasztást, miután a sikkasztás tárgya csak idegen ingó dolog lehet; a Btk. 359. §-a esetében pedig a végrehajtást szenvedő saját dolgát, tehát nem idegen ingó dolgot von el a végrehajtás alól. A törvény a kérdéses esetet (359. §.) csak az alapon vonja a codex 28. fejezete alá s nevezi, illetve jelöli meg sikkasztásnak, mert e delictum áll legközelebbi rokonságban a végrehajtást szenvedőnek ama cselekményéhez, melylyel a hitelező javára, ennek követelései kielégitése végett lefoglalt ingó dolgokat a foglalás, illetve a kielégités (árverés) elől elvonja s a hitelezőnek a végrehajtás által nyert zálogjogát meghiusitja. Továbbá, mert maga a Btkönyv is — a 359. §-ban — e kifejezéssel él «sikkasztásnak tekintendő. . . .» Ennek daczára számosan vannak, kik ugy érvelnek, hogy miután a törvény azt mondja: sikkasztásnak tekintendő, ennélfogva a 359. §-ba ütköző delictum sikkasztást képez és azt közelebbről meghatározni, körülirni szükségtelen, mert a mit a törvény sikkasztásnak tekint, az sikkasztás és semmi más; az ekképen érvelők képviselik amaz ellenkező gyakorlatot, mely a Btk. 359. §-a esetének fönforgásakor az elbirálás tárgyát képező delictumot pusztán sikkasztásnak jelölik meg. Ámde a 359. §-nak fönforgásakor a concret esetben is tett meghatározás következményeit tekintve igen helyes; mert ne feledjük, hogy a Btk. rendelkezéseinél fogva nem közömbös, vajon a vádlott sikkasztás miatt itéltetett-e el, avagy sikkasztásnak tekintendő

büntett vagy vétség miatt; minthogy kevésbé megbélyegző az, ha valaki a Btk. 359. §-a szerinti sikkasztásnak tekintendő delictum miatt itéltetett el azért, mert lefoglalt dolgait idegenitette el, mint ha a 355. §-ba ütköző ama cselekmény miatt történt az elitélés, melynél vádlott idegen ingó dolgokat sikkasztott. (Tudomásunk szerint a budapesti kir. itélő tábla consequenter érvényre juttatja itéleteiben a kiemelt megkülönböztetést; a kir. Curia eddig keveset törődött ezzel, a mit tanusit az, hogy a Btk. 359. §-a esetét majd körülirja, majd nem és egyszerüen sikkasztásnak jelöli meg. A kir. Curia a Btk. 359. §-a esetét egyszerüen sikkasztás delictumának mondta az 1890. évi 3278., 4095., 6097., 6100., 6485., 7477., 9223., 8945., 11,522., 11,792. számu itéleteiben; viszont meghatározással «sikkasztásnak tekintendő delictumról» szól 1890. évi 4739., 4731., 8780., 8803., 9361., 9836. számu és az 1891. évi 1060. számu itéleteiben.)

Harmadik észrevételünk a másodbirósági itélet ama részére vonatkozik, melyben a sértett felet magánjogi igényével a polgári per utjára utasitotta; és itt ellenkező álláspontot foglalunk el.

Lássuk, ki a sértett fél a Btk. 359. §-a fenforgásának esetében és mi képezi annak magánjogi igényeit?

A Btk. 359. §-a esetében a sértett fél az a hitelező, a kinek követelése kielégitése végett az adós ingóságai lefoglaltattak; magánjogi igénye pedig abból a követelésből áll, melynek kielégitése végett a végrehajtási foglalás eszközölve lőn. A mint egyrészről ehez kétség nem férhet, ugy viszont másrészről ebből folyik az is, hogy a hitelező magánjogi igényeivel — a mely már egyszer megitéltetett, mert csak ennek folyománya lehetett a végrehajtási foglalás — ujból sem nem utasitható uj perre, sem követelése a büntetőügy során ujból meg nem itélhető, annál kevésbé, mert különben ugyanegy hitelezőnek ugyanazon követelése biróilag kétszer volna megitélve egyazon adósa ellen, ugyanegy jogügyletből folyólag, már pedig a jogi axioma: «hogy a biró egyszer itél», itt legjobban talál; nem kell tehát, sőt nem szabad a bünügyben a hitelező már megitélt követelését ujból itélkezés tárgyává tenni, avagy a hitelezőt azzal perre utasitani, minthogy a hitelező követelése a végrehajtás alapjául szolgáló itéletben (vagy jogügyletben) megitélve (illetve meghatározva) van és ennélfogva nem is vitás többé, hogy mi képezi a hitelező követelését. Továbbá, mert a hitelező követelését az 1881. évi LX. tcz. 116., 117., 128. §§. alapján folytatólagos végrehajtás utján érvényesitheti; ugyanis, ha a lefoglalt ingók elsikkasztattak, folytatólagos végrehajtás kérelmezhető. (V. ö. Imling: A végr. törvény magyarázata czimü müvét 210. l.) A végrehajtás folyamán fölmerült költségek pedig az egyes végrehajtási lépések alkalmával a végr. foganatositó polgári bíróság által állapittatnak meg, ezek tehát a bünügy folyamán itélés tárgyát szintén nem képezhetik. Ezek szerint a concret esetben a magánjogi igényekhez még legföljebb a bünvádi eljárási költségek volnának sorozhatók, ez iránt azonban a jogaiban sértett hitelezőnek magánjogi, illetve a polgári per utra utasitása helyt szintén nem foghat, mert a büntető bíróság hatósági körébe tartozik a bünügyi eljárással fölmerült ily költségeket megállapitani és azoknak a sértett részére való megfizetésére a vádlottat kötelezni. Kifejtett álláspontunk mellett szól a kir. Curiának 11750/1889. sz. itélete, melyben kimondatott, hogy a polgári bíróság által megitélt követelés ujból meg nem itélhető; ugyancsak a kir. Curiának 1890. évi 1927. sz. itélete, melylyel a budapesti kir. itélő tábla következő itéleti kimondása helybenhagyatott: a kir. tábla az elsőbiróság itéletének azt a részét, melyben vádlottat végrehajtás terhével kötelezi, hogy E. Vilmosnak kártérités czimén 252 frt 82 krt megfizessen, mellőzi, mert «a sértett fél kárát a polgári uton már megállapitott végrehajtási összeg képezi, s igy arra nézve ujabb intézkedésnek szüksége fen nem forog». *Dr. Sánta Elemér.*

Az általános magánjogi törvénykönyv előkészitése.

— Részlet az igazságügyminiszteri jelentésből. —

Az igazságügyi reform-munkálatok sorában kiváló fontos helyet foglal el az általános magánjogi törvénykönyv megalkotása.

Azokat a munkálatokat, melyek e törvénykönyv előkészitése végett alkotmányunk helyreállitása óta az 1887. év végéig folytak, már vázolta azon jelentés, mely a kir. igazságügyminiszterium 1875—1887. évi müködésével foglalkozott.

Emlitve volt, hogy e munkálatok közül törvényjavaslat alakjában az öröklési jog a képviselőház elé is került, jelesül első izben 1886-ban, midőn pedig a javaslat az 1884—1887. évi országgyülésen az idő rövidsége miatt tárgyalható nem volt, másodizben, némi átdolgozással, az 1887. év október havában.

Az 1887—1892. évi országgyülés tartama alatt a képviselőház igazságügyi bizottsága az öröklési jogról szóló törvényjavaslatot beható tárgyalás alá vette és azt az 1889. évi február 9-én kelt tüzetes jelentés kiséretében a szükségesnek vélt módositásokkal a képviselőház elé terjesztette.

Azon szoros és sokoldalu kapcsolatnál fogva, mely az öröklési jog és a családi jog között fenáll, a codificationális munkálatok sorrendje oly módon lőn megállapitva, hogy e két joganyag együttesen kerüljön törvényhozási tárgyalás alá.

Szakférfiakat bizott meg ennélfogva az igazságügyminiszter a családi jog tervezetének kidolgozásával.

A tervezetnek elkészült részletei a következők:

1. a házassági jog, melynek az eljegyzésről, a házassági akadályokról, a házasság megkötéséről, a házasság érvénytelenségéről, a házasság megszünéséről s a válásról szóló fejezeteit dr. Győry Elek budapesti ügyvéd, a házastársaknak egymáshoz való személyes viszonyáról és a házassági vagyonjogról szóló fejezeteit pedig dr. Zsögöd Benő bpesti egyetemi tanár dolgozta ki;

2. a szülőkről és gyermekekről intézkedő rész, melyet dr. Králik Lajos budapesti ügyvéd szerkesztett;

3. a gyámságot tárgyazó rész, melyet dr. Sipőcz László, Budapest fő- és székváros árvaszékének elnöke dolgozott ki.

A családjog tervezetének elősorolt részei már ki vannak nyomtatva.

Dr. Győry Elek munkálatának általános, dr. Sipőcz László munkálatának pedig részletes indokolása nyomtatásban szintén megjelent.

Ezen tervezetek több szakférfival közöltettek és a szakértekezleti első átvizsgálás az 1891-ik év vége felé megkezdetvén, azóta folyamatban van.

A családi és az öröklési joggal kapcsolatban megemlitendő, hogy a kir. igazságügyminiszter a hitbizományokról is dolgoztatott ki törvényjavaslatot, melynek előadói tervezetét Lányi Bertalan, a kir. igazságügyminiszteriumhoz beosztott kir. itélő-táblai biró, az indokolással együtt már elkészitette.

Különfélék.

— **Az igazságügyminiszterium** 1888—1891-ik évbeni müködéséről egy 60 ivnyi terjedelmü jelentés számol be. A nagyszabásu munkálat magában foglalja a miniszterium és a bíróságok szervezetének s az időközi változásoknak ismertetését, a törvényhozási müködés és előkészités vázlatát, statistikát a bíróságok, ügyészségek, ügyvédi és közjegyzői kamarák müködéséről, a szabadságvesztés-büntetési intézetekről, stb. Kár, hogy ez adatok nincsenek megfelelőleg feldolgozva.

Legérdekesebb része a kötetnek az, mely a legislatorius munkásságot ismerteti. (Az általános magánjogi törvénykönyvre vonatkozó részt fentebb közöljük.) Kétségtelen,

hogy a legtöbb, a jelentésben jelzett javaslat nincs még oly stádiumban, hogy törvényhozásilag tárgyalható volna. Csakis a perrend reformja van annyira előkészitve, hogy a törvényhozás plenuma bármely perczben tárgyalás alá veheti, s nagyon kivánatos is, hogy ezen javaslat mielőbb tárgyalás alá kerüljön és a mily gyorsan csak lehet, életbe is léptessék. A büntetőtörvény novellája szintén megérett már az igazságügyi bizottság tárgyalására. A családjogi javaslatok jórésze indokolásukkal együtt, a jelentés szerint, már kikerült ugyan a sajtó alól, de azok a nyilvánosságnak át nem adattak. A bünvádi eljárás készültéről részleteket nem tartalmaz a jelentés; csak az van mondva, hogy a javaslat átdolgozása annyira haladt, hogy 1892. év végével az benyujtható lesz.

— **A budapesti ügyvédi kamara** megemlékezése Vajkay Károlyról egyik legszebb elismerését képezi a budapesti kir. tábla volt elnöke érdemeinek. A kamarai választmány legutóbb tartott ülésén közlelkesedéssel fogadta el az inditványt, hogy Vajkaytól megfelelő iratban vesz bucsut. A független jogvédői kar elismerése annál jelentősebb, mert az egy oly spontán nyilatkozat, mely csak az igazi érdemnek jut ki részül. A kamara irata egész terjedelmében a következő:

«Méltóságos Ur! Az igazságszolgáltatás mezején és annak nehéz szolgálatában megfutott pályájától vált meg Méltóságod, midőn a bpesti kir itélő Tábla diszes elnöki állásáról ernyedetlen munkásságával kiérdemelt nyugalomba vonult. Lehetetlen, hogy éppen az ügyvédi kar ne emlékeznék ez alkalommal Méltóságod hervadhatatlan érdemeiről, a mely karnak kebelében Méltóságod diszes igazságügyi pályáját megkezdette, s a mely iránt még akkor is oly melegen érdeklődött, midőn az igazságszolgáltatás testvér-birói karába lépett át.

Érdemekben gazdag Méltóságod müködése, mint biróé, mint felső bíróságunk elnökéé, a hol páratlan erélylyel, körültekintéssel töltötte be nagy felelősséggel járó tisztjét. Bámulattal adóztunk Méltóságod munkaerejének és bölcseségének, a melylyel hazánk ezen óriási bíróságát vezette, oly magas szinvonalra emelte s azon megtartotta.

S mind e mellett még az ügyvédi karnak is juttatott Méltóságod egy jelentékeny részt tevékenységéből, midőn évek hosszu során keresztül az ügyvédvizsgáló bizottság elnöki tisztét is ellátta. Becses zálogul szolgált ez nekünk arra, hogy Méltóságod az ügyvédi kar iránt a legmelegebben érdeklődik, s biztositék volt nekünk arra nézve, hogy az ügyvédi kar szellemi szinvonala napról-napra emelkedjék.

S most, midőn Méltóságod az igazságszolgáltatás terén megfutott diszes és eredményekben gazdag pályától bucsut vett, őszinte fájdalommal veszünk bucsut mi is Méltóságodtól, hogy ezen müködés terén többé nem láthatjuk. Méltóságod müködése azonban mindenkor mélyen marad bevésve az ügyvédi kar emlékezetébe, s kérjük Méltóságodat, hogy ezutánra is tartson meg bennünket eddig tapasztalt jó indulatában és emlékében. Budapesten, 1892 szeptember 16.

— **A budapesti kir. itélő tábla elnöke** a budapesti ügyvédi kamarához intézett átiratában jelezte, hogy hivatalát elfoglalta. Ez átirat érdekes adatot szolgáltat a birói és ügyvédi kar közötti viszonyhoz, vagy legalább is ahhoz, hogy minőnek kellene annak lennie. «Midőn erről (t. i. a hivatalba lépésről) a tek. kamarát tisztelettel értesitem, — mondja az elnöki átirat, — kifejezést óhajtok adni ezzel az *együvé tartozás érzetének, melynek egészséges igazságszolgáltatási viszonyok mellett az ügyvédi kar és a biróságok személyzete között fent kell állani.*» Kéri egyszersmind, hogy az ügyvédi kar úgy őt, mint a vezetése és felügyelete alatt álló bíróságokat jóakaratu támogatásában sziveskedjék részesiteni. A kamara választmánya örömmel vette tudomásul a kir. tábla elnökének ezen nyilatkozatát, melyben az együvé tartozás érzete illetékes oldalról oly élénken hangsulyoztatik. Egyhangu határozat folytán a kamara választmánya, ugy elnöke és alelnökének kiküldése által, mint irásilag is üdvözölte Czorda Bódogot elnöki állásában. «Kifejezést kivánunk adni annak, — mondja a kamarai átirat — hogy a Méltóságod által hangoztatott együvé tartozás érzetét, mint a jogvédői kar egyik legbecsesebb kincsét, részünkről hiven megőrizni és ápolni kivánjuk aképpen, hogy az az igazságszolgáltatás javára irányuló hasznos együttmüködésben nyerjen megfelelő kifejezést.» Kivánatos, hogy e szép szavak valósággá is váljanak. A czélhoz e két illetékes helyről elhangzott nyilatkozat csak közelebb vezethet.

— **A Magyar Jogászegylet választmánya** legközelebb ülést tart, melyen a közelebbi munkaprogrammot állapitja meg. Tervbe van véve, hogy október folyamán az ügyvédi szervezet kérdése vétetik tárgyalás alá. Már eddig többen jelentkeztek szólásra ezen nagyon actualissá vált kérdéshez.

— **Dr. Sélley Sándornak** budapesti rendőrfőkapitánynyá történt kinevezését megnyugvással registráljuk. Egyénisége biztositékot képez arra nézve, hogy az uj főkapitány különös gondot fog forditani a bünügyi vizsgálatok vitelére és a személyi szabadságot becsben fogja tartani.

— **A kecskeméti jogakadémián** megüresedett három tanszékre a pályázati határidő lejártáig, f. hó 17-ig, beérkezett összesen 15 pályázati kérvény. A jogakadémiai igazgató tanács a büntetőjogi tanszékre első helyen kanditálta dr. Magyar Istvánt, a római jogi tanszékre dr. Helle Károlyt, az egyházjogi tanszékre dr. Móricz Károlyt. A választást Kecskemét város törvényhatósági bizottsági közgyülése ejti meg.

— **A kir. Curia** október 7-én teljes-ülést tart, melynek tárgya: Megvitatása és eldöntése a kir. Curia IV. polgári (váltó és keresk.) tanácsának 1892. évi szeptember 15-én tartott nyilvános ülésében felmerült következő vitás elvi kérdésnek: «Megtámadható-e az 1881. évi XVII. tcz. (csődtörvény) 27. §-ának 3-ik pontja alapján, a lejárt váltó alapján a telekkönyvi rendelet 88. §-a értelmében előjegyzett zálogjog, mely az 1881: XVII. tcz. 27. §-ának 3-ik pontjában meghatározott 15 napi válságos határidőn belől szereztetett?» Előadó: *Hegedüs László*, a kir. Curia birája.

— **A zsolnai esetre** vonatkozólag, melyről mi is megemlékeztünk, a «*Nyugatmagyarországi Hiradó*» ezeket irja: A zsolnai kir. járásbiróságnál megtorlódott hátralék, mind a trencséni kir. törvényszéki elnöknek, mind a pozsonyi kir. táblai elnöknek figyelmét már a mult évben is magára vonta és a nevezett kir. járásbiróság alaposan meg lett vizsgálva, nemcsak a mult év őszén, a kir. törvényszék elnöke által, hanem a folyó év április havában a pozsonyi kir. tábla tanácselnöke által is. A zsolnai járásbiróságnál minden rendszeresitett állás be van töltve, és az ottani személyzet viszonyitva a más járásbiróságok ügyforgalmához, elégséges. A baj oka a vizsgálatok eredményéhez képest nem is a személyzet csekély voltában, hanem az igazságügyi igazgatástól teljesen független és több éven át éppen ennél a járásbiróságnál folyton felmerült, vétetlen körülmények összetalálkozásában keresendő. Ilyenek, hogy maga az előbbi járásbiró hosszabb ideig és az egyik albiró folyó év május havában bekövetkezett haláláig e járásbiróságnál alkalmaztatásának egész ideje alatt beteges volt és e miatt hetekig, sőt hónapokig a hivatalból kimaradt, hogy az albirák személyében előléptetésük s egynek a pozsonyi kir. táblához berendeltetése következtében folyton változás történt, a mi a megüresedett helynek gyors betöltése mellett is mindig legalább 2 havi időt vesz igénybe stb. Ily viszonyok között a felügyeleti jog legszigorubb kezelése mellett is idő kivántatik ahhoz, mig az ügymenet a rendes kerékvágásba zökken.

— **Lapunk zártakor** veszszük hirét annak, hogy Korhammer János közismeretü bünügyében — l. lapunk f. é. 3., 4., 8., 11. és 21. számait — a kir. Curia a perujitásnak helyt adott. Elégtétellel registráljuk e hirt. Lapunk volt az, mely a jogi közvélemény figyelmét ezen érdekes bünügyre felhivta és kimutatta, hogy Korhammer Jánost teljesen érdemetlenül érte a Curia ama bizonyos tanácsának a hamis vád büntette czimén két évi fegyházat kiszabó itélete.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 41. sz. Budapest, 1892. október 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A résumé. *(Q)* — Törvénytervezet a Btk. és a Kbtk. módositásáról. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Mi tekintendő a végrehajtási törvény szerint központi pénztárnak. NEMO-tól. — Szakértők. Dr. KÖNIG VILMOS budapesti ügyvédtől. — Bünügyi biztositási végrehajtás ellen megtámadás per. Dr. BALOG ARNOLD-tól. — Az igazságügyminiszter jelentéséből. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A szegedi kir. itélő tábla megállapodásai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A résumé.

Sajtóeljárásunkról már jó ideje tudva van, hogy e nehézkes rendszert csaknem minden izében meghaladta a fejlődés s hogy az többé semmiképen nincs összhangzásban sem többi jogintézményeinkkel, sem magával a nyilvános élettel. Egész életünk rég kinőtt abból az esküdtszéki gyermekruhából, melyet neki 1848-ban és 1867-ben szabtak. Igazán szólva, a sajtóvétségekben fönálló szabályokat már jóideje csak az esküdtszékek iránt táplált pietás tartja fen; körülbelül tehát ugyanaz az érzés, a melylyel házunkban a régi butorokat tiszteljük, a mikor azokba már a szú is régen beleesett.

Nagyobb alkalomra való azonban annak megvitatása, hogy a készülő bünvádi eljárásban milyen rendszerrel és ujitásokkal kellene a mai korhadt sajtó-esküdtszéki rendszert helyettesiteni. Nevezetesen, hogy mi történjék az esküdtszékek visszaállitása körül, a birósági és esküdti hatásörök szabályozása körül s mily garantiákat keressünk egyrészt a magán- és közbecsület védelmére, másrészt a sajtószabadság védelmére s mi történjék az 1848. XVIII. tcz. 14. §-ával, mely ma a magyar sajtónak a hatóságok előtt folyó tények publicatiója körül sehol másutt meg nem levő veszedelmes immunitást biztosit.

Most azonban a judikatura, mely a sajtóeljárás hézagai mellett, 25 év után is mindig az ujság ingerével hat, az 1867. évi miniszteri rendelettel szabályzott eljárás egyik oly pontját érintette, mely fordulóját képezi a bíróság és esküdtszék hatáskörbeli kérdésének s egész sor praktikus, közvetlenül ható exigentiáról vonja le a leplet. A résumé terjedelméről volt szó.

A budapesti sajtóbiróság elnöke ez év junius havában egyik résuméjában az esküdteket többi közt arról is kitanitotta, hogy a magánvádló (Frohner szállodás) *csődbejutásáról* közlött hamis hirben a rágalmazás elemei is föltalálhatók. A csőd ugyanis maga után vonja, hogy az iratok a közvádlóhoz áttétessenek s hogy a bukás okait a bíróság nyomozza. Az tehát, a ki másról azt állitja, hogy csődbejutott, azt implicite oly tényről is vádolja, mely valódisága esetében a «büntető eljárás megindításának okát képezné», tehát az ilyen állitásban a Btk. 258. §-ába ütköző rágalmazás elemei megvolnának, — természetesen ha az esküdtszék is ugy találja.

Az esküdtek megértették a *charge*-ot s a vádlott hirlapirót csakugyan a 258. §-ba ütköző rágalmazás vétségében találták bünösnek, mire a bíróság 8 napi fogházat és 50 frt pénzbüntetést szabott ki rá.

Közönyös ezuttal előttünk, hogy megállja-e helyét az elnök egyenletszerü rágalmazási elmélete, vagy hogy az esküdtszék tényleg ezen résumé hatása alatt, avagy más okból találta-e a vádlottat a rágalmazásban vétkesnek.

Az eljárás és verdict azonban főképen a resumé miatt semmiségi panaszszal támadtatott meg s a kir. Curia tényleg meg is semmisitette az eljárást.

Ezen alkalommal egész sor olyan tény került elő, mely a Curia aggályait felébresztette. Nem utolsó ezek közt az, hogy a sajtóbiróságok a résumé tartalmát egyáltalán nem szokták jegyzőkönyvbe venni; hogy gyorsiró, — költségkimélésből, — az utóbbi időben nincs a bíróság rendelkezésére s hogy az igy és máskép mutatkozó hézagokat a sajtóbiróság elnökének egy bizalmas, hogy ne mondjuk titkos *jelentése* pótolja, melyet, — egy előttünk érthetetlen régi szokás alapján, — az iratokhoz szoktak csatolni s a melyben tényekről, körülményekről és viszonyokról a felek szemei elől elvont előadás tétetik a Curiának, mely gyakran a semmiségi panasz czáfolatánál nem egyéb.

A jelen esetben azonban kiemelkedő fontossággal nem ezek birnak, hanem az a tény, hogy a kir. Curia az elnöki összegezés természete fölött nyilatkozott.

A résumé gyökere az 1867-iki sajtórendelet 58. §-a. E szakasz egy sajátszerü mixtum composituma az angol esküdtszéki gyakorlatnak s a franczia rendszernek, a melyet mi a németeken keresztül kaptunk. Ki van benne mondva, hogy az elnök «pártatlanul» köteles összegezni (reassumálni) az egész tárgyalást. A résumé «módja» és «terjedelme» azonban *az elnök bölcseségére bizatik;* de személyes véleményét a fenforgó ügyre nyilvánitani semmi esetre sem szabad, tiszte csak abban állván, hogy a vád és védelem erősségeit minél nagyobb világosságba helyezze s az ügyet egyszerü alkatrészeire visszavezesse.

Sajtóbirósági elnökeink dicséretére, de a judicatura homályosságára szolgált, hogy eddig a résumék fölött panaszok nem igen voltak. A Curiának ritkán volt módjában a résumé fölött nyilatkozni, bár azt az eljárás oly lényeges formájának tartotta, hogy egy alkalommal megsemmisitett egy oly eljárást, melynek résuméjén az egyik esküdt nem volt jelen (*Dtár* XVI. 169.), mig egy másik esetben nem találta ugyan a résuméba valónak a becsületsértés etymologiai elemzését (*Dtár* XVI. 263.), azonban ezt semmiségi oknak sem találta.

A gyakorlat az első fokon lassankint oda fejlődött, hogy a résumét egészen az «elnök bölcseségének» hatáskörébe utalták s a jegyzőkönyv erről mit sem tartalmazott. A bíróságok gyakorlatába szinte átmenni látszott már az az elv, hogy az elnök a résumében az esküdtek kitanitására is föl van jogositva s e miatt a napisajtóban — melynek ez bőrére ment, — ismételve nyugtalanság volt észlelhető.

A judicatura alakulása e részben valóban érdekes. Az esküdtek informálásának elve az angol esküdtszéki gyakorlatból szivárgott át hozzánk s első nyoma a kir. bíróságoknál ama törekvésnek, hogy a megbizhatlan esküdtszék az igazság kideritésének *eszköze* legyen s ne önálló birói testület, mely az u. n. jogkérdésben is minden befolyástól menten itél.

Ezzel szemben áll egész esküdtszéki rendszerünk, mely a tény és jogkérdést is egészen az esküdtszék hatáskörébe adja s csak a büntetés kiszabását tartja fön a bíróságnak. Az Eljárás 58. §-ában nem vonta meg elég határozottan az

elnök jogkörét, minélfogva annak tágitása lehetővé is vált némileg.

Fenálló törvényes állapotról levén szó, lehetetlen ebben a competentiális ingadozást meg nem látni s fel nem ismerni ama veszélyeket, a melyek az elnöki hatáskör tági ásá an rejlenek a vádlottra nézve. Az angol esküdtszék nem az, a mi a mienk. Százféle gyakorlati megállapodással s a XIII. századig visszanyuló hagyományokkal körülvéve, egy fejlett s ahhoz szokott polgárság kezében bizonyára jó eszköz az igazságnak ugy is, vagy talán éppen csak ugy, hogy hatásköre, lényegében a tény megállapitásán tul nem terjed, s igy is a sokféle előző és utólagos birói remediumnak van alávetve, mint a hogy az esküdtek névsorának összeállitásánál is magistratuális purificationak van helye.

De hol vannak — magán a rendszeren kivül, — a mi garantiáink; hol van minálunk az «angol biró», s hol van az «angol esküdtszék», melynek mégis csak más szine van mint a mi esküdtszékünknek, mely a résumét, mint egy oraculumot hallgatja s követendő utasitásnak veszi már azt is, ha az elnök a becsületsértés vagy a rágalmazás elméleti fogalmát alaposabban fejtegeti.

A kir. Curia a fenforgó esetben esküdtszéki eljárásunkban az összhangot állitotta helyre s határt szabott a mi keretünkön tulnövekedő birói befolyásnak. Visszautalta azt a maga helyére s az ingadozó competentiát megállapitotta. Hogy ezzel különben gyökerében ingadozó verdictjeinket nem tette jobbá, az valószinü; de hogy azoknak még nagyobb romlását megállitotta, az bizonyos.

De lege ferenda is becse van ezen kérdés fölvetésének. A bünvádi eljárás most van készülőben s abban az uj sajtó-esküdtszéki eljárás is helyet foglal. Azok, a kik készitik, gondolkozóba eshetnek fölötte, hogy viszonyaink közt mennyi tért lehet engedni az angol esküdtszéki formáknak s mennyi *garantia* kell ahhoz egyáltalán, ha a birói competentiát, bárha csak az elnöki résumé kiterjesztése által is, az esküdtszék competentiájával vegyiteni akarnák. *(Q)*

Törvénytervezet a Btk. és a Kbtk. módositásáról.

A következőkben — az eddigi kifejtések nyomán — szövegezve terjesztem elő módositványaimat. A novella-javaslattól, illetőleg a Btk. szövegétől való eltérések *cursiv* irással vannak jelezve. A feltételes szabad lábra helyezésre és a büntetés feltételes elengedésére vonatkozó rész megegyez a mult évben közrebocsátott tervezetem szövegével. Ezen részek tüzetesebb indokolása található *Büntetési Rendszerünk Reformja* czimü munkám I. füzetének 85., és II. füzetének 34. és köv. lapjain.

42. §.

Fogházra itélt, de éltük huszadik évét tul nem haladott egyénekre nézve javitásuk czéljából, a bíróság az itéletben elrendelheti: hogy hat hónapnál tovább nem terjedő büntetésüket, vagy ha az tovább terjedne, annak egy részét, — mely azonban hat hónapot tul nem haladhat, — magánelzárásban állják ki.

A bíróság az itéletben azt is kimondhatja, hogy az ily ifju egyének a kiszabott fogházbüntetés helyett javitó intézetbe szállittassanak, sőt azt, — ha az itéletben ki nem mondatott, — de a javitás tekintetéből czélszerünek mutatkoznék, a felügyelő bizottság ajánlatára az igazságügyi miniszter elrendelheti.

Ha a bíróság a tartamot nem határozta meg, a fogház helyett javitó-intézetbe szállitott fiatal egyének addig maradnak az intézetben, mig javulásuknak biztos jeleit nem adják.

Elbocsátásuk tárgyában, a felügyelő bizottság meghallgatása után, az igazságügyi miniszter határoz.

Mindazonáltal a javitó-intézetben tartás nem lehet rövidebb, mint az itéletben kiszabott fogházbüntetés és nem terjedhet tul az elitélt életkorának huszadik évén.

Btk. 48. §.

A közvetitő intézetben letartóztatott egyéneket, ha jó viseletük és szorgalmuk által a javulás reményét megerősitették, saját kérelmükre a felügyelő-bizottság ajánlatára az igazságügyminiszter feltételes szabadságra bocsáthatja, ha büntetésük háromnegyed részét, az életfogytiglani fegyházra itéltek pedig legalább tizenöt évet kitöltöttek.

Feltételes szabadságra bocsáthatók, saját kérelmükre és a felügyelő-bizottság ajánlatára azon egyének is, kik három évnél rövidebb *szabadságvesztés-büntetésre* itéltettek, ha büntetésükből *két harmadrészt, legalább három hónapot*, kiállottak és a 44. §-ban meghatározott egyéb feltételek reájuk nézve megvannak.

Azok, kik közvetitő intézetben tér hiánya miatt nem helyezhetők el, büntetésük kétharmadának kiállása után — a 29. és 37. §-ok megszoritásai mellett — hatósági közegek felügyelete alatti köz- vagy magánmunkára alkalmazhatók, vagy feltételesen szabadlábra bocsáthatók, ha szorgalmuk valamint jóviseletük által a javulásra alapos reményt nyujtottak.

51. a. §.

Különös méltánylást érdemlő esetekben itéletileg kimondható a fogház vagy elzárás feltételes elengedése, ha a vádlott szabadságvesztés-büntetésre itélve még nem volt és a fogház vagy elzárás, mely kiszabatik, nem haladja meg a három hónapot.

A mennyiben az elitélt az elsőfoku itélet kimondásától számitott három év alatt szabadságvesztés-büntetésre nem itéltetik, a büntetés kiállottnak tekintendő.

Ellenkező esetben a kiszabott büntetés törvényszéki ügyekben az eljárt kir. törvényszék elnökének, járásbirósági ügyekben a járásbirónak, a közigazgatási közegek által tárgyalt ügyekben a rendőrség főnökének, illetőleg a főszolgabirónak intézkedése alapján végrehajtatik.

51. b. §.

A büntetés feltételes elengedése biztositékhoz kötendő mindazon esetekben, midőn ez a vádlott vagyoni viszonyainál fogva lehetséges.

A biztositék összegét és a biztositás nyujtásának módozatát a bíróság határozza meg. Ha a bíróság által megállapitott határidőig biztositék nem adatott, a büntetés végrehajtathatik.

A büntetés végrehajtása esetében a biztositék az államra száll és az 1887. évi VIII tcz.-ben foglalt czélokra fordítandó.

A büntetés feltételes elengedése a kártéritési kötelezettséget nem érinti.

53. §.

A pénzbüntetés minden egyénre nézve külön állapitandó meg.

A megállapitásnál az elitéltnek vagyoni *és kereseti viszonyaira* is figyelemmel kell lenni.

Az itéletben meghatározandó egyszersmind a szabadságvesztés-büntetés tartama is, mely a pénzbüntetés helyett, ennek behajthatlansága esetében alkalmazható. Ezen meghatározásnál egy forinttól tiz forintig terjedő összeg helyett egy nap számitható.

A pénzbüntetést helyettesitő szabadságvesztés-büntetés tartama azonban, ha az főbüntetésképp van megállapitva: hat hónapot, ha pedig mellékbüntetésképp van kiszabva, három hónapot meg nem haladhat s az első esetben fogházra, a másodikban pedig azon nemü szabadságvesztés-büntetésre változtatandó, melyre a bünös a pénzbüntetésen felül van itélve.

Életfogytig, vagy tizenöt évig tartó fegyházi vagy hasonló tartamu államfogházi büntetés esetében a pénzbüntetést szabadságvesztés-büntetésre nem lehet átváltoztatni.

A bíróság vagy a kir. ügyészség, az elitéltnek vagyoni és kereseti viszonyait figyelembe véve, a pénzbüntetésnek részletekben való törlesztését is engedélyezheti.

Az elitélt hagyatékából a pénzbüntetés csak akkor hajtható be, ha az itélet még annak életében jogerejüvé vált.

53. a. §.

Különös méltánylást érdemlő esetekben a pénzbüntetés feltételesen elengedhető. A feltételek ugyanazok mint a szabadságvesztésbüntetésnél. (51. a. és b. §.)

85. a. §.

A ki akkor, midőn a büntettet vagy vétséget elkövette, életkorának 16-ik évét már tulhaladta, de 18-ik évét be nem töltötte, a következő szabályok szerint büntetendő:

1. halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő bünttt miatt: két évtől tiz évig terjedhető börtönnel;

2. öt évtől tizenöt évig tartó fegyházzal vagy államfogházzal büntetendő büntett miatt: öt évig terjedhető börtönnel, illetőleg hasonló tartamu államfogházzal;

3. más büntett miatt: három évig terjedhető fogházzal;

4. vétség miatt: kihágási büntetéssel. (Kbtk. 32. §.)

Hivatalvesztés és politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése nem állapitható meg.

94. §.

A vizsgálati fogság a szabadságvesztés- vagy pénzbüntetésbe beszámitandó s az itéletben mindenkor kiteendő: hogy ez által a büntetésből mennyi vétetett kitöltöttnek. Ennek meghatározásánál azonban a szabadságvesztés-büntetések esetében, a vizsgálati fogság a büntetésnek legfölebb egyenlő tartamu idejét pótolhatja.

113. §.

Ez inditványozásra jogositva van: a sértett fél, ha életkorának tizenhatodik évét már betöltötte; ellenkező esetben annak törvényes képviselője.

Tizenhatodik évüket betöltött kiskoruak helyett, függetlenül ezeknek saját inditványozási jogától, törvényes képviselőjük is előterjesztheti az inditványt. *Ha azonban a kiskoru sértett fél tiltakozik az üldözés ellen, bünvádi eljárás nem inditható.*

Elmebetegség, gyenge elméjüség vagy siketnémaság miatt gondnokság alatt levők helyett az inditványozás joga a gondnokot illeti.

Azoknak inditványozási joga, a kik részére pazarlás, távollét, vagy szabadság-vesztésbüntetés szenvedése miatt neveztek ki gondnokot, — nincs korlátozva, de helyettök az inditványt gondnokuk is előterjesztheti.

Ha azonban a sértett fél ellen ennek törvényes képviselője vagy gondnoka követte el a büntettet vagy vétséget: a bünvádi eljárás hivatalból inditandó meg.

Ha a sértett fél, a nélkül, hogy inditványát előterjesztette vagy annak előterjesztéséről lemondott volna, a 112. §.-ban megállapitott határidő lejárta előtt meghal: az inditványt a határidőnek fenmaradt tartama alatt a sértett félnek fel- és lemenő ágbeli rokona, testvére, házastársa, és vagyon ellen irányzott büntett vagy vétség tárgyában örököse is előterjesztheti. *Nincs azonban helye a bünvádi eljárásnak, ha a sértett fél az üldözést bebizonyithatólag nem akarta.*

116. §.

A magánfél, a mennyiben a törvény kivételt nem tesz, az *elsőfoku* itélet kihirdetése előtt inditványát vissza is vonhatja. A 115. §. esetében mindazonáltal az inditványnak a közremüködők egyikére nézve történt visszavonása az eljárás megszüntetését eredményezi a többiek ellen is.

Az itélet kihirdetése után a visszavonás hatálytalan.

A kir. törvényszékek hatáskörébe tartozó bünügyeknél az inditvány, a mennyiben a törvény kivételt nem tesz, az előterjesztéstől számitott 15 nap alatt, legkésőbb az első foku itélet kihirdetése előtt vonható vissza.

(Folyt. köv.) *Közli: Dr. Fayer László.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Mi tekintendő a végrehajtási törvény szerint közpénztárnak.

A végrehajtási törvény 133. §-a értelmében a közpénztárból felvehető és birói foglalás alá vett követelés a a foglaltató részére kiutalványozandó.

A törvény életbe léptetése alkalmával jogászkörökben nem egyszer képezte vita tárgyát, hogy mely pénztárak a közpénztárak; voltak, kik az állami és törvényhatósági pénztárakon tul semmiféle pénztárt nem tartottak e fogalom alá tartozónak, mások az állami vállalatok, mint a m. kir. államvasutak, a nemzeti szinház stb. pénztárait is ide sorozták, sőt egyesek tovább menve, azt vitatták, hogy a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok a polgárok összességének szolgálnak, a nagy közönség érdekében munkálkodnak és utolsó sorban — közérdekből — állami felügyelet alatt is állanak, — tehát ezek pénztárai is a végrehajtási törvény rendelkezéseit tekintve — közpénztáraknak minősitendők.

Ezen kérdést a birói gyakorlat ugy oldotta meg, hogy a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok, mint vasutak, pénzintézetek, biztositó társaságok stb. alkalmazottjainak birói foglalás alá vett fizetését, a követelés alapját képező okmány bemutatása után a végrehajtató részére annak követelése erejéig a járásbiróságok mindig utalványozták, tehát ezen vállalatok pénztárát a végrehajtási törvény 133. §-a szerinti közpénztárnak tekintették, az igy hozott kiutalványozó végzéseket a felsőbiróságok is érintetlenül hagyták, sőt nem egyszer történt meg az is, hogy kereskedőházak tulajdonosait a biróság kiutalványozó végzésben utasitotta a kereskedősegéd lefoglalt fizetésének a végrehajtató hitelező kezéhez leendő kifizetésére és a jogászvilág ebben sem látott semmi különöset, de sőt ezt tartotta a legegyszerübb és ugy a biróra, mint az ügyvédre legkényelmesebbnek, a felekre legolcsóbbnak.

Igy állott a gyakorlat az 1881 évi LX. tcz. életbeléptetésétől a legujabb időig, mig most a budapesti V. ker. járásbiróságnál azon eljárás kezd meghonosodni, hogy a kiutalványozó kérvényeket a törvény 133. §-ára való hivatkozással és azon indokból, hogy az X. biztositó társaság, vagy Y. pénzintézet pénztára nem közpénztár, — visszautasitják, a mi egymagában még nem volna nagy baj, ha más megoldási mód is volna, de a végrehajtási törvény egyetlen más szakasza sem alkalmazható ilyen esetekre és a kiutalványozáson tul egyetlen más módot sem talál a hitelező arra, hogy adósának letiltott fizetését felvehesse.

Lássuk csak egyenként. Lefoglalt pénzkövetelés a hitelező kielégitésére fordittatik:

1. kiutalványozás,
2. átruházás,
3. behajtás,
4. árverés utján.

Ha az alkalmazott nem állami vagy törvényhatósági pénztárból huzza fizetését, az az V. ker. járásbiróság ujabb gyakorlata szerint a hitelező javára nem utalványozható, igy az első esettel végeztünk.

Az átruházásnak a végrehajtási törvény 123. §-a szerint sok akadálya van, igy nem ruházható át a követelés, ha azt ketten vagy többen foglalták és az napirenden van, hogy a kinél a végrehajtó egyszer megjelent, ott csakhamar gyakorivá lesz az ő látogatása; de ettől eltekintve is, átruházni csak számszerint meghatározott összeget lehet, ámde a tisztviselő fizetésének összege az ő szolgálati idejének tartamától függ és mert ez bizonytalan, nem állapitható meg a követelés összege sem; de hát tegyük fel, hogy megállapitható, akkor is az átruházás a követelés teljes összegére

nyerhet csak alkalmazást, mert hiszen, ha az átruházni kivánt követelés nagyobb a hitelező behajtandó követelésénél, ez a többletet készpénzben tartozik kifizetni, de még igy sem ruháztatja át magára adósának egész követelését, mert azt a törvény 54—62. §-ai tiltják és igy eltekintve azon, legtöbb esetben bekövetkezhető esettől, hogy az adós fizetésének a hitelezője részére történt átruházása után alkalmaztatását azonnal elhagyná, tisztán áll, hogy a második mód, t. i. az átruházás sem alkalmas arra, hogy a hitelező pénzét megkapja.

Következik a végrehajtási törvény 124. §-a szerinti behajtás. Behajtani olyan követelést kell, melyet az adós nem akar, vagy azonnal nem tud megfizetni, ámde vállalataink fizetnek, ők csak a letiltó rendelvényben jelzett további birói intézkedés kézhezvételét várják és készek annak rendelkezése szerint alkalmazottjuknak visszatartott fizetését az esedékes részletekben kiszolgáltatni, behajtásra tehát szükség nincsen; de tekintettel arra, hogy a végrehajtást szenvedő tisztviselők $^9/_{10}$-ed részénél havonként csak 5—20 frt vonható végrehajtás alá, mert a kinek fizetése nagyobb összeg levonását megtüri, az csak ritka kivételképen jut végrehajtás alá, sem a végrehajtató, sem a végrehajtást szenvedő nem kérnek abból az osztó igazságszolgáltatásból, mely a havi 5—20 frt részleteket költségekre és bélyegilletékekre osztja fel. A gondnok eljárási költsége, a gondnoki számadások, jelentések, letéti kérvények és elsőbbségi igény megállapitására irányuló tárgyalások, esetleg a pénztárnak havonként megujuló letéti kérvényei, a végrehajtatónak az igy központárba jutott pénz kiutalványozására irányuló kérvényei sokkal tetemesebb költséget emésztenének fel, mint a mennyit a zaklatott adós fizetéséből a törvény korlátai közt lefoglalni lehet, e mellett egy olyan bíróságnál, mint a budapesti V. ker. járásbíróság — csak az ilyen ügyek ellátására kevés volna 4—5 biró — az ügyforgalom az iktató számokat tekintve legalább is megkétszereződnék és pedig a nélkül, hogy az igazságszolgáltatás valamit nyerne, de sőt veszitene, mert legtöbb esetben soha nem jutna a hitelező odáig, hogy teljes követelését megkapja, szóval a behajtás utján való követelésértékesités sem nyerhet alkalmazást.

Szóljunk a lefoglalt követelésnek a végrehajtási törvény 129. §-a alapján foganatositandó árverés utján való értékesitéséről? Miután a tisztviselők fizetésének folyósitása feltételtől, t. i. a tisztviselő alkalmazásban maradásának feltételétől, de egyuttal viszonszolgáltatástól is függ, miután csak a legritkább esetben van a hitelező olyan helyzetben, hogy a végrehajtást szenvedő tisztviselőnek lefoglalt fizetéséből hat hónap lefolyása alatt kielégitést nyerjen, miután azon «más okok», melyek miatt a lefoglalt tisztviselői illetmények behajtása nehézségekkel jár — mint a fent közöltekből kitünik, — nagyon is nagy számmal forognak fen: a törvény betüit tekintve, e §. rendelkezései alkalmazást nyerhetnek; de ennek daczára nem hiszszük, hogy van az országban oly biró vagy bíróság, mely a tisztviselő fizetésének elárverezését elrendelné, és ha ilyen jogi abszurdum mégis bekövetkeznék, nincsen az az árverési hiena, a ki azért pénzt adna, pedig a fővárosi professionátus árverési vevők mindent megvesznek, csak megfogni tudják.

Mind ebből csak egy következtetés vonható le, t. i. az, hogy kár volt a budapesti V. ker. járásbíróságnak egy 10 évet meghaladó, minden tekintetben czélszerünek bizonyult gyakorlatot, és pedig olyan gyakorlatot megszüntetni, mely ellen soha senki nem panaszolkodott, mely eljárásban a végrehajtást szenvedő is — mint reá nézve a legolcsóbb eljárásban — mindig megnyugodott, és a melynek kedvező hatása alatt megszünt a vita a felett, hogy melyik pénztár a központár és melyik nem központár. Akarjuk is hinni, hogy az uj kisérlet, mely talán csak a felsőbb bíróságnak törvénymagyarázatát czélozta ismerni, nagyon rövid életü lesz és mihamarább visszatérünk az egyedül helyes, a legczélszerübb, a legkevesebb dolgot adó és mindenek felett a legolcsóbb *kiutalványozáshoz*, a mi nem is lesz olyan nehéz, ha meggondoljuk, hogy a havonként esedékes évi tiszti fizetés nem vonható egy kalap alá a harmadik személy ellen fenálló és birói foglalás alá vehető más követelésekkel, tehát az ezen más követelések behajtására előirt jogszabály a tiszti fizetéseknek a hitelező részére leendő folyósitásánál nem nyerhet alkalmazást és ha nincsen belekapaszkodásra alkalmas §., kénytelen-kelletlen kiutalványozzák a bíróságok a végrehajtást szenvedő letiltott fizetését.

Ennek daczára most, mikor a végrehajtási törvény revisio alatt áll és a kétes rendelkezések tiszta világitásba helyeztetnek, nem árt a készitendő novellába felvenni egy uj §-t, mely szerint, ha a végrehajtási törvény 54., 55., 57., 58., 61., 62. §-ai alapján a végrehajtást szenvedőnek fizetése, várakozási illetéke, személyes-, korpótléka, nyug-, kegydija, napidija, vagy más személyes járandósága foglaltatik le, a végrehajtási eljárás jogerőre emelkedése után a végrehajtatónak a követelése alapjául szolgáló okmánynyal felszerelt kérelmére, a fizetésre illetékes pénztár utasitandó, hogy a lefoglalt járandóságokat mások előbb szerzett jogának épentartásával az esedékes részletekben a végrehajtatónak a végzésben felszámitandó követelése kiegyenlitéseig ennek, vagy pénzfelvételre jogositott megbizottjának fizesse ki. *Nemo.*

Szakértők.

A perrendtartás IV. czimének V. fejezete kétségtelenül szükre szabta a szakértők perbeni szereplésének korlátait. A prts 211. és 219. §-ai értelmében a bíróság csak szemlét és becslést rendelhetne el, de nem szenved kétséget, hogy a bíróság joggal folyamodik szakértők közremüködéséhez ott is, a hol szokások megállapitása vagy csak speciális szakértelemmel felismerhető jogviszonyok meghatározása válik szükségessé, sőt nem eshetik kifogás alá az sem, ha a biró már fixirozott tényekből a következtetést szakértőkre bizza. A törvényes keret ezen kibővitése folytán a szakértő nemcsak mint a tények szemlélője, hanem mint oly factor is szerepel, a ki a birói itélet meghozatalánál eminens részt végez. Ezen közremüködésének sulyát még a prts 217. §-a sem lesz alkalmas leszállitani, mert ha a szakértelem hiánya kényszeriti a birót arra, hogy szakértőkhöz forduljon, ugy ezen szakértelem hiánya alkalmatlanná teszi őt egyszersmind, hogy a szakértői véleményt felülbirálja és annak mérvadó voltát megállapitsa. Tapasztalati tény is, hogy a szakértői vélemény érintetlenül itélet erejére emelkedik.

A törvény ezen menthető, mert szükségszerü kibővitése mellett belopódzott igazságszolgáltatásunkba egy azt legközvetlenebbül veszélyeztető abusus. Bíróságaink ugyanis szakértőket alkalmaznak ott is, a hol a fenforgó kérdések megoldása kizárólag jog- és törvényismeretet, és éppen nem szakértelmet igényel. Nem szólva arról, hogy a szakértők indokolatlan perbevonása folytán a per késleltetik és megdrágittatik, első sorban azért kell megállitanunk ezt a veszélyes gyakorlatot, mert az nagyon is alkalmas arra, hogy judicaturánkat compromittálja.

Tagadhatatlan, hogy bíróságainkban megvan a hajlam a jogkérdések elintézése elől kitérni, ez a hajlam, mely annyi főesküt és tanukihallgatást visz be praxisunkba, ez okozza azt is, hogy a mint egyik fél szokásokra és gyakorlatra hivatkozik, a biró szakértőkhöz fordul, bármennyire a positiv törvény, a jog birodalmába essék is a tárgyalt kérdés. E rendszer in ultima analysi odavezet, hogy nálunk számtalan esetben nem biró, hanem szakértő itél és hogy ilyenkor nem törvény és jog, hanem azok ellenére a legfurcsább nézetek érvényesülnek «szokásjog» czimén.

A szakértői vélemények ugyanis az ezen abusus folytán

elhóditott terrenumon is megtartották hozzáférhetlen erejüket és lett légyen kihallgatva a szakértő bármely kérdésre, melyhez mint nem jogász nem is érthet, bíróságaink a vélemény irányadó voltát feltétlenül respectálják. El kell ismernünk, hogy a budapesti kir. itélő tábla a szakértők ezen működésével szemben többször állást foglalt és azok véleményét félretéve, a törvény vagy az általános jogelvek basisára helyezkedett, de a m. kir. Curia következetesen rehabilitálja a szakértői auctoritást. Tulzás nélkül mondhatjuk, hogy ezen, jogéletünkben idegen elem befolyása alatt minden jogbiztonság problematikussá válik. Csak egy typikus esetre kivánok hivatkozni és látni fogjuk, hogy hova vezet, ha biró helyett szakértő szolgáltat igazságot.

Valaki mulatságot rendez a vendéglőben, mikor fizetésre kerül a sor, a fizetőpinczér 67 forintos számlát præsentál, a vendég azt sokalja, magához a vendéglőshöz fordul, a ki 42 forinttal elégszik meg és nyugtát ad. Az ügynek eme lebonyolitásával azonban a fizetőpinczér (!) nincs megelégedve és perli a vendéget a 67 forintos számla fizetésére. Azt hinné a jogász, hogy itt ugyan nagyon is átlátszó a jogviszony; a vendég az ételeket és italokat a vendéglősnél fogyasztotta el, annak kezéhez tehát minden körülmények közt fizethet és másrészről a vendéglős annyit engedhet le, a mennyi neki csak tetszik; a fizetőpinczér a vendéglős megbizottja és ha köztük oly jogviszony létezik, mely a főnök eljárását sérelmessé teszi, ugy ezért a pinczérnek felel.

Igy volna elintézendő az eset, ha biró törvény alapján itél; egészen más alakulatot nyer azonban a per, a mint szakértők lépnek actióba. A fizetőpinczér ugyanis azt vitatja, hogy ő a vendégeknek kiszolgáltatott ételekért és italokért felel, ez okból főnökénél cautiója is van, a vendég tehát csak neki fizethet és azért a főnök a pénz felvételére joggal nem bir. Következik most már a szakértők meghallgatása, a kiknek véleménye oda concludál, hogy a fizetőpinczér, a kinek cautiója van, garanciát nyujt a kiszolgáltatott ételek és italok áráért, s ha nem szolgáltatja be a megfelelő összeget, ugy a főnök a cautióból kielégitést kereshet, indokolt tehát azon általános *szokás*, hogy ott, a hol cautióval biró fizetőpinczér van alkalmazva, csak ez legyen jogositva az elfogyasztott ételek és italok árának beszedésére. Az elsőbiróság itélete ezen vélemény alapján kimondotta, hogy a főnök nyugtája hatálytalan, és hogy alperes fizetése illetéktelen kezekhez történt. A bpesti kir. itélő tábla helyesen intézte el ezt az egyszerü esetet: a vendég nem a pinczérnél, hanem a vendéglősnél fogyasztotta el az ételeket és italokat, ennek tehát minden körülmények közt fizethet, a főnök és pinczér közti jogviszony intern természetéhez képest birálandó el és a vendégre kötelezettséget nem hárit. A *m. kir. Curia* azonban 3083/92. sz. a. az elsőbiróság itéletét hagyta helyben, kimondván, a szakértők véleménye alapján, hogy *oly vendéglőben, a hol biztositékot letett főpinczér van alkalmazva, a vendég csak ennek fizethet.*

Nehéz volna meghatározni, hogy ez itélet a magánjog hány szabályát és elvét sérti. A biztositékot letett főpinczér érdekében itt oly speciális jogok statuáltatnak, melyek uralkodó jogrendszerünk méreteit annyira tullépik, hogy codificatio esetén azok egy ált. törvénykönyvbe alig volnának szorithatók. És mert itt a Curia a mindennapi élet egyik végtelenszer ismétlődő esetét a sensus communis által homlokegyenest kizárt irányban oldotta meg, valóban kiváncsiak volnánk megtudni, vajon az általa védett elvet alkalmazná-e akkor is, ha az az engedmény a confusio vagy a compensatio kérdéseivei complikálva jelentkeznék? Kiváncsiak volnánk megtudni, vajon ez az elv alkalmazásba kerül-e más biztositékot letett pénztárosokkal szemben is és még nagyobb vágyunk megtudni, hogy a nagy közönség mikép ismerje fel, hogy oly egyénnel van dolga, a ki biztositékot tett le?

E jogeset különben bennünket kevésbé érdekel, sokkal fontosabb az, a mit annak segitségével demonstrálni akartunk. A szakértők müködésének éles határokat kell szabni és feltétlenül meg kell akadályozni, hogy laikus elemek közvetitésével confusus nézetek szivárogjanak át a judicaturába. Vendéglősök és pinczérek jogi véleményei nem tarthatnak igényt arra, hogy responsa prudentium-ként tiszteltessenek!

Dr. König Vilmos.

Bünügyi biztositási végrehajtás ellen megtámadási per.

Büntető bíróság által elrendelt biztositási végrehajtás ellen a tömeggondnok megtámadási pert inditott a kir. törvényszék polgári osztályánál.

Alperes hatásköri kifogással élt, mivel a polgári bíróság nem lehet hivatott a büntető bíróság határozatait felülvizsgálni s intézkedéseit hatályon kivül helyezni, mert ez csupán a felebbviteli bíróságok által, a rendes bünvádi jogorvoslatok keretén belül történhetik.

A törvényszék, valamint a kir. tábla az illetékességi kifogást elvetette, abból az indokból, mert ama körülmény, hogy alperes a biztositási végrehajtás elrendelését nem polgári bíróság előtt, hanem büntető eljárás során, büntető bíróság előtt eszközölte ki, felperesnek netáni megtámadási jogát nem érinti, megtámadási per elbirálása pedig mindig a polgári bíróságok hatásköréhez tartozik.

Az ügy érdemében felperes csődtömeg megtámadási keresetével elutasittatott, főleg azon indokolással, hogy a büntető bíróság határozata folytán foganatositott végrehajtás megtámadási kereset utján nem hatálytalanitható, ennek hatálya és terjedelme fölött csak a büntető bíróság határozhatván. További indoka az elutasitásnak az is, hogy a kérdéses végrehajtás nem állapit meg közadós részéről oly tényt, mely a csődtörv. 27. §-a alá vonható lenne, mivel a köztörvényi végrehajtás türésében rejlő azon mozzanat, mely a közadósra nézve a birói gyakorlat szerint a törvény 27. §-a által megkivánt ténykedést megállapitja, és mely a köztörvényi kényszervégrehajtás elhárithatóságában rejlik, a jelen esetben hiányzik, nem állván módjában közadósnak a büntető vizsgálat során elrendelt biztositási végrehajtás hatályos foganatositását megakadályozni.

E tétel ellentmondásban áll az illetékességi kérdésben hozott határozattal, mely közvetve azt mondotta ki, hogy büntető bíróság által elrendelt biztositási végrehajtást is lehet a polgári bíróság előtt megtámadni.

Nézzük mi különbség van a megtámadási jog szempontjából polgári és büntető bíróságok által elrendelt biztositási végrehajtások közt?

Véleményünk szerint, amennyiben a csődtörvénynek a megtámadási jogot körüliró határozmányai szerint egyébként fenforognak a megtámadás egyéb kellékei, annyiban irrelevans az, hogy a megtámadás tárgyát képező jogcselekmény, illetőleg a közadósnak a birói gyakorlat szerint azt helyettesitő mulasztása a polgári vagy a büntető bíróság által elrendelt biztositási végrehajtás formájában jelentkezik-e.

A büntető bíróság által elrendelt biztositási végrehajtás *kárigények* biztositására adatik a hitelező kérelmére és nincs semmi ok, hogy ezen hitelezőt más, kedvezőbb elbánásban részesitsük egyéb csődhitelezőknél.

A látszólagos különbség a biztositási végrehajtás e két neme közt csupán az elrendelő bíróságban van. A büncselekmények által okozott kárigények könnyebb és gyorsabb biztosithatása okából gyakorlatunk a büntetőbíróságot hatalmazza fel a végrehajtási jogcselekmény elrendelésére.

A hitelező ezen kedvezményes helyzete azonban őt nem mentesiti csőd esetén a csődtörvény határozmányai alól, mely határozmányok vezérelvét képezi, hogy az összes követelések teljes kielégitésére elégtelen vagyonból a csődhitelezők arány-

lagos kielégitésben részesüljenek és az anyagi csőd — a fizetésképtelenség — beállta után a közadós vagyona az összes hitelezők kielégitésére szolgálandó oly alapot képezzen, melyből sem a közadós semmit el ne idegenithessen, sem egyes hitelező el ne vonhasson. *(Dtár* V. 130.)

Csak kevés kivétel van az aránylagos kielégités szabálya alól statuálva, de a szóban forgó esetet nem lehet a taxative felsorolt kivételek közé belémagyarázni.

Ámde nincs semmiféle kivételes helyzet biztositva a megtámadási jog gyakorlása szempontjából sem és igy a megtámadás ugyanoly módon s feltételek mellett gyakorolható ezen biztositások, mint a polgári hatóságok által elrendelt biztositások tekintetében.

A csődtörvény javaslatának indokolása a megtámadási jog alapeszméjeként állitja fel, hogy a törvény nemcsak a közadóst tiltja el oly cselekményektől, melyek által vagyonából valamit egyes hitelezők előnyére elvon, hanem az egyes hitelezőt is attól, hogy a közadós vagyonából olyasmit elfogadjon, mihez a csődhitelezők joggal igényt tarthatnak. Az indokolás szerint pedig a megtámadható jogcselekmények alatt *a zálog minden neme* és a fizetés minden módja értendő.

A kir. Curia teljes-ülése által a bünügyi biztositási végrehajtás tekintetében hozott 69. számu döntvényből szintén nem lehet egyéb következtetést levonni.

A döntvény a «*kárositott fél más uton nem biztositott kártéritési igényeinek biztositása*» tárgyában hozatott és a büntetőbiróság által elrendelt biztositási végrehajtásnak csak egyszerü *zálogjogi hatályt* tulajdonit.

Közjogi momentumot, mely kizárná a magánjogi megtámadást, hiába keresnénk a bünügyi biztositás intézményében.

Kiindulási pontja ez intézménynek nem valamely közérdek, legislativ politikai indoka nem a bünvádi eljárás sikerének biztositása, sem pedig bünjelek vagy bizonyitékok szerzése.

Czélja csupán egy magánjogi személy vagyonjogi igényeinek biztositása és csak opportunitási okokból van annak kezelése a büntető biró kezeibe letéve, minthogy az itélheti meg legkönnyebben, legalaposabban és leggyorsabban, hogy van-e ok és szükség a biztositásra.

A végrehajtás eszközlésének módja is erre a következtetésre vezet, mert tudvalevőleg ugy a végrehajtás kérésére, mint annak foganatositására és egyéb itt felmerülhető jogkérdések elbirálására (mint igényper, elsőbbségi jogok, stb.) a polgári perrend (1881. LX. tcz.) szabályai az irányadók, sőt a foganatositás is ki van véve a büntető bíróság hatásköre alól, amennyiben a büntető bíróság által elrendelt végrehajtás foganatositása végett a köztörvényi szabályok szerint illetékes bíróságok keresendők meg.

Nincs ratiója annak a distinctiónak sem, hogy a büntető bíróság által elrendelt biztositási végrehajtás nem vonható a *közadós jogcselekményének* fogalma alá, mint ezt a köztörvényi végrehajtásra nézve a gyakorlat egyöntetüleg megállapitotta.

Ha a «jogcselekmény» fictiójának alapjául vesszük is a végrehajtási kényszer elhárithatóságának követelményét, akkor sem tudjuk megérteni, hogy mi a különbség e szempontból a két féle végrehajtás között.

Mindkét birósági kényszerezközt egyképpen el lehet háritani a követelt összeg biztositása (pl. birói letétbe helyezése), vagy kifizetése avagy a törvényes jogorvoslatok által, de másrészt a végrehajtás szóban forgó egyik faját sem lehet más, mint a fentebb jelzett módon megakadályozni.

Az előadottakból következik, hogy a megtámadási jog szempontjából nem lehet a büntető és a polgári biróság által elrendelt végrehajtások közt különbséget tenni s az előbbieknek megtámadhatlanságát elvileg kimondani.

Dr. Balog Arnold.

Az igazságügyminiszteri jelentésből

veszszük át a következő igen érdekes adatokat, melyek illustrálják az ügyvédség jelenlegi helyzetét.

Az ügyvédek száma az utóbbi öt évben a következő emelkedést mutatja. Az 1887. évben Magyarországon volt 4377 ügyvéd, 1888: 4395, 1889: 4463, 1890: 4487, 1891: 4532.

A bejegyzett ügyvédjelöltek száma szintén emelkedést mutat. 1887: 1996, 1888: 1999, 1889: 1896, 1890: 1948, 1891: 2014.

A szaporulat tehát előreláthatólag a jövő években is tetemes lesz.

Megdöbbentők az ügyvédi vizsgákról szóló adatok.

1887-ben első izben jelentkezett 172 jelölt közül a budapesti és a marosvásárhelyi bizottságnál képesittetett 162, visszavettetett 10.

1888-ban 169 közül képesittetett 156; visszavettetett 13.

1889-ben 187 közül képesittetett 176; visszavettetett 11.

1890-ben 198 közül képesittetett 177; visszavettetett 21.

1891-ben 238 közül képesittetett 220; visszavettetett 18.

Másodizben jelentkezett 1887-ben 7, 1888: 10, 1889: 11, 1890: 17, 1891: 20.

Első izben visszautasittatott tehát öt év alatt összesen 73; jelentkezett ismét 65. *És ezek mindannyian keresztülmentek.* Öt év alatt a másodizben jelentkezettek közül egyetlen egy sem bukott meg.

Ez az, a mi leginkább mutatja, hogy ujabban az ügyvédi vizsga elvesztette régi szigorát. A ki aláveti magát annak, hogy első izben megbukjék, a második jelentkezésnél biztosan keresztülmegy.

A jelenséget ugyan már régóta észleltük, és mi felszólaltunk is gyakran azon non chalance ellen, mely ujabban meghonosodott, de teljes bizonyosságra az öt évi statistika emelte az észleletet.

Sajátszerü, hogy az ügyvédség folyton a szellem sülyedéséről és az ügyvédek szaporodásáról panaszkodik, és ott, a hol jogos és törvényes eszközzel képes volna a kar intelligentiáját emelni és ezzel egyszersmind a rohamos szaporodást visszaszoritani, a legnagyobb foku lanyhaságot mutatja.

Lehetetlen ugyanis feltennünk, hogy ha a vizsgáló bizottságok ügyvédi tagjai a vizsgánál megfelelő és — *hangsulyozzuk: nem elriasztó, de igazságos* — magatartást tanusitanának, a vizsga kinevezett tagjai nagyobbrészt ne támogatnák őket.

Jó lesz ezen momentumra ügyelni a bizottság ujolagos összeállitásánál.

—

Az utóbbi öt év alatt, fegyelmi uton, ügyvédek ellen a következő büntetések szabattak ki:

Irásbeli feddés 166, pénzbirság 120, ideiglenes felfüggesztés az ügyvédségtől 80, elmozditás az ügyvédségtől 15 esetben.

Az ügyvédjelöltek ellen, ugy látszik legalább, igen kevés a panasz.

Öt év alatt összesen 10 eseben mondatott ki a megfeddés, 2 esetben hosszittatott meg a gyakorlati idő és 1 esetben mondatott ki az ügyvédjelölti lajstromból való kitörlés.

Közjegyzők ellen az utóbbi öt év alatt fegyelmi uton 41 esetben mondatott ki a bünösség.

És pedig 25 esetben a büntetés megintés, 16 esetben pénzbirság volt. Öt év alatt a kiszabott pénzbirság összege 1790 forintot tett ki.

A kir. közjegyzőknek az 1891. év folyamán örökösödési és egyéb ügyekben adott birói megbizások száma volt 39178.

A közjegyzőkre bizott csődügyi leltározások száma ugyanezen évben 190; a kir. törvényszék, ill. birósági hivatalnok részére fentartatott 19; a birósági végrehajtóhoz utaltatott 101. A kir. közjegyzőkre bizott árverés-foganatositások száma ugyanezen évben 1702, a vételárfelosztás 1009.

Különfélék.

— **A «Nemzet»** compensálni akarja a kegyelmezések elmaradását a feltételes szabad lábra helyezés tényleges terjedésével. Kénytelenek vagyunk ezzel szemben megjegyezni, hogy a feltételes szabad lábra helyezés a büntetésnek csak utolsó negyedére vonatkozhatik, és ezen utolsó negyednek valószinü elengedése már a birói itélet tartamának megállapitásánál provideálva van, tehát nem pótolja a kegyelmezést, mely az egész büntetést is illetheti, s a birói itéletek oly tömeges és rohamos gyártásánál, mint ez nálunk honos, egy teljesen nélkülözhetlen correctivum. És ha a «Nemzet» azt fejtegeti, hogy a kegyelem jogának gyakorlása gyengiti a birói tekintélyt, mi ezzel szembe állitjuk azt, hogy inkább szenved a birói tekintély, ha köztudomás szerint hibás itéletek végrehajtatnak, mint ha ezeket kegyelem utján megkorrigáltatnák. Egyébiránt a feltételes szabad lábra helyezettek száma is kevesbedett az 1891. évben az előző évhez képest *hetvennel*. Nem akarunk ebből következtetést vonni, de érdeklődéssel várjuk a jelen év eredményét, mely meg fogja mutatni, hogy esetleges jelenség-e ez, vagy pedig rendszeres reductióval állunk-e szemben.

— **Kitüntetések.** *Teleszky István* kitüntetése a jogászi közvéleményben igen kedvező benyomást tett. Nem, mintha az ordót tartanánk a legalkalmasabbnak kiváló jogászaink érdemeinek elismerésére, de jól tudjuk, hogy a hivatalnoki világban a kitüntetés e nemének nagy jelentősége van és mi is szivesen megragadjuk az alkalmat kifejezni az igazi érdem, a lankadatlan, önzetlen munkásság kitüntetése fölötti örömünket. Teleszky közel 30 év óta áll a közügy szolgálatában, s ugy mint ügyvéd és országgyülési képviselő, valamint államtitkári müködésében saját egészsége feláldozásával is mindig fényesen megfelelt hivatásának. Mint irónak és codificatornak a müködése is nagyrabecsülendő. Számos kisebb-nagyobb javaslatain kivül, melyek jórészt törvénynyé is váltak, megalkotta az *örökjogi codex* tervezetét, melynek törvénynyé válta szintén csak idő kérdése.

Vajkay Károly kitüntetését — multkori czikkünk után — örömmel regisztráljuk.

— **Dr. Darányi Ignácz** tizenhét évi ügyvédkedés után megvált a kartól. Lemondásával legközelebbi ülésében foglalkozott a budapesti ügyvédi kamara választmánya, a melynek tagja volt. Darányi lemondó nyilatkozatában előadja, hogy nem készül pihenni, «hanem az eddiginél nagyobb odaadással szándékozik a közügyeket és ezek közt az ügyvédi karnak a jogszolgáltatással kapcsolatos érdekeit is szolgálni.» A választmány élénk sajnálkozással vette tudomásul Darányinak a karból való kilépését, kiben oly tagot vesztett el, a ki annak diszét képezte és tekintélyét emelte s egyszersmind kifejezést adott a hozzá intézett bucsulevélben annak, hogy az ügyvédi karral a szellemi kapcsot továbbra is fent fogja tartani. Darányi kilépését egy szép tettel örökitette meg, a mennyiben a kamarai segélyalap javára 1000 frtos alapitványt tett, mely «Darányi Ignácz» alapitvány neve alatt fog kezeltetni. Darányi helyére a választmányba dr. Krajtsik Ferencz budapesti ügyvéd és orsz. képviselő hivatott be, mint a mult választásnál következő legtöbb szavazatot nyert jelölt.

— **A katonai bünvádi eljárás reformjának előkészitése.** A jelenleg érvényes katonai bünvádi eljárás reformja iránt, melyet az irányadó tényezők mindannyian szükségesnek ismernek el, a tárgyalások már régebben folyamatban vannak. A tárgyalások öt miniszteriumnak, u. m. a két igazságügyi, továbbá a két honvédelmi és a közös hadügyi miniszteriumnak ügykörébe tartoznak. Ezen miniszteriumok közül a három utóbbit illetik a katonai büntető igazságszolgáltatásra nézve a felügyeleti és igazgatási teendők. Az alapelvek meghatározásánál két főszempont merült fel, a mely szempontok követelményeinek összeegyeztetésétől függ a tárgyalások sikere. Az egyik abban áll, hogy a katonai igazságszolgáltatást a modern bünvádi eljárás lényeges követelményeinek megfelelően kell átalakitani s a katonai bünvádi eljárás terén is lehetőleg azon elveket s intézményeket kell meghonositani, a melyek általában a helyes büntető igazságszolgáltatás szükséges biztositékai gyanánt tekintetnek Európaszerte. A második szempont pedig az, hogy a katonai szervezet és fegyelemnek szükséges követelményeit a katonai büntető perrend körében megvalósitandó elvek és intézmények ne csorbitsák. Ezen két szempont folytán a tárgyalások alatt számos és nagy elvi különbségek támadtak, a melyek azonban a tárgyalások legujabb fejleményei szerint tetemes részben és lényeges pontokra nézve elenyésztek. Azonban még mindig, ha nem is számos, de lényeges pontra nézve elvi eltérés forog fen. *(Az igazságügyminiszteri jelentésből.)*

— **A csalás definitiója.** A következő sorokat vettük: A Btk. novellája ugy definiálja a csalást, hogy «a ki valakit tévedésbe ejt .... és ez által *annak vagy másnak* kárt okoz». E meghatározás helyett azt ajánlották, hogy maradjon ki az *annak vagy másnak* kifejezés, miután az felesleges, és hangozzék a definitio igy: «a ki valakit tévedésbe ejt ... és *ez által kárt okoz*». Ez a kifejezés megszünteti ugyan az előbbi kifejezés tautologiáját, de nézetem szerint nem helyes azért, mert nem fejezi ki eléggé szembeötlően, a mit kifejezni akar, és ugy van fogalmazva, hogy a meghatározás egy lényeges részét inkább elburkolja, mint kifejezi. Nézetem szerint a novella által kifejezni akart gondolat helyes fogalmazása ez volna: «A ki valakit tévedésbe ejt vagy tévedésben tart, és ez által *akár annak, akár másnak* kárt okoz». E kifejezésmódot helyesebbnek tartom a novella kifejezésénél azért, mert a fogalmak olynemü szétválasztásánál, a milyent a meghatározás kifejezni akar, a magyar nyelv nem az egyszerü «vagy»-ot, hanem a kettős «akár»-t használja, és azt hiszem, hogy a novella meghatározása nem is a miatt helytelen, a mit ellene gáncsként felhoztak, mert tautologicus, hanem azért, mert a nyelv természete szerint nem eléggé kifejező. *r. z.*

— **Hirdetmény.** A budapesti kir. itélő tábla alapitványi bizottságának felügyelete és rendelkezése alatt álló «Jeszenák János» féle alapitványnál, az 1891. évi január hó 1-ső napjától 1893. évi deczember hó 31-ig terjedő három évi időszakra előzően adományozott öt alapitványi helyből, lemondás következtében egy alapitványi hely időközben megüresedvén, a háromévi időszakból még hátralévő részre a megüresedett helynek betöltése rendeltetett el, azzal a hozzáadással, hogy a lemondó vallási állapotához mérten, a hátralévő időre, vagyis 1892. évi deczember hó, valamint 1893. évi junius és deczember hó 1-én 100—100 frtos részletekben összesen 300 frt segélyben leend egy ágostai hitvallásu budapesti lakos szegénysorsu kezdő ügyvéd részesitendő.

Ehhez képest a budapesti kir. itélő tábla alapitványi bizottsága felhivja mindazokat a Budapesten ügyvédi gyakorlatot folytató szegénysorsu kezdő ügyvédeket, kik az emlitett segélyezést elnyerni óhajtják, hogy ez iránt, vallásuk, szegény sorsuk, ügyvédi minőségük, végre Budapesten való megtelepedésük kimutatására alkalmas okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1892. évi november hó 1-ső napjáig a budapesti kir. itélő tábla elnöki iktató hivatalába nyujtsák be. Budapesten, 1892. évi szeptember hó 17 én. *Czorda*, elnök.

— **Kit illet meg a zugirászat miatt elitélttől behajtott büntetéspénz?** E tárgyban ellentétes birói határozatok vannak. A marosvásárhelyi kir. itélő tábla 1886 decz. 28-án 2624. sz. a., a budapesti kir. itélő tábla 37634/88. sz. a hozott itéletében kimondotta, hogy az nem az 1874: XXXIV. tcz. 106. §. értelmében kezelendő, mig ugyancsak a budapesti kir. itélő tábla 1889 julius 2. 20048. sz. a. hozott itéletében a kiszabott 50 frt pénzbirságot a hivatkozott tcz. alapján az illetékes ügyvédi kamara által meghatározott czélra rendelte fordittatni. E kérdéssel foglalkozott a budapesti ügyvédi kamara választmánya is azon eset alkalmából, hogy a zugirászat miatt kiszabott pénzbirságot az eljáró budapesti btő jbiróság behajtani nem akarta, hanem annak a kamara által való eszközlése czéljából az itéletet a választmánynak küldte meg. A kamara magát illetékesnek nem tartván, felirt az igazságügyminiszterhez, a ki mindenekelőtt azt az előleges kérdést látja eldöntendőnek, hogy kit illetnek meg hasonló kihágás miatt elitéltektől befolyó pénzbirságok. Ebben az értele

mben

irt le a kamarához azon értesitéssel, hogy az 1890: XXV. tcz. 13. §-a alapján teljes ülési határozat hozatala tárgyában a szükséges intézkedést megtette.

— **A bünügyi védők** iratmegtekintési jogának gyakorlási módjával ujabban ismét foglalkozott a budapesti ügyvédi kamara választmánya. Tudvalevőleg a választmány e tárgyban átirt a budapesti kir. törvényszék alelnökéhez és felterjesztést intézett az igazságügyminiszterhez is azon, a védelem jogkörét sértő elnöki intézkedés ellen, a melynél fogva a védő csak akkor tekintheti meg az ügyiratokat, ha erre külön elnöki engedélyt nyert. Zsitvay Leo, a budapesti kir. törvényszék büntető osztályának vezetője, közelebb válaszolt a kamara átiratára s tudatja, hogy ő ebben a dologban ezuttal mit sem tehet, hanem az igazságügyminisztertől várja a további utasitást, miután egy concret panasz alkalmából ő oda szintén felterjesztést tett s várja a miniszter intézkedését. Remélhető, hogy a miniszter mielőbb dönteni fog e kérdésben és eleget tesz a védői kar jogos kivánságának. A kamarai választmány egyelőre nyilvántartásba vette ez ügyet.

— «**Minima**». Igazságtalan dolog csődbejelentéseknél és felszámolási jegyzőkönyveknél bélyeget követelni. Mert csődnél elég valószinü, hogy a hitelező elveszti a pénzét, és még bélyeget is követelni tőle annyit jelent, hogy mindenki veszithet, csak az állam nem. Az igazság pedig azt követeli, hogy mindig veszitsen inkább az állam, az összesség, mint az egyes. *(Ügyvédi körökből)*.

Az esküdtszéki tárgyalásokat rendszerint csak 10—$^1/_2$11 órakor kezdik s mire a névsor-olvasás, kisorsolás, stb. hosszadalmas és igen nehézkesen kezelt czerimoniáin tulesve az érdemi tárgyalás kezdetét veheti, akkorra jóformán delet harangoznak. Innen van, hogy az esküdtek nem igen nagy kedvvel teljesitik ezen szép polgári kötelességet. Kivánatos volna, hogy az idéző végzésen az esküdtek s a felek figyelmeztettessenek, miszerint pontban 9 órakor a tárgyalás elkezdődik, annál inkább, mert a mostani usus folytán némely esküdtek is csak 10 óra után mennek fel a törvényszékhez. *(Egy ügyvédesküdt.)*

— **A kamarai választmány mint tanácsadó.** Érdekes ügy foglalkoztatta legközelebb a budapesti ügyvédi kamara választmányát. Sz. G. ügyvéd bizonyos K. M. nevü egyéntől megbizást kapott arra, hogy gróf K. R. nevére egy cognac-gyár létesitésére iparengedélyt eszközöljön ki s azt a grófi czég megtartásával nyomban ruháztassa át K. M.-ra. Az eljárás folyamán folyamodó ügyvéd meggyőződött arról, hogy az egész dolog nem reális alapokon nyugszik, mert gr. K. R. nevét havi 20 forintért kölcsönözte oda, K. M-nak esze ágában sem volt cognac-gyárat állitani, hanem csupán grófi cognac-gyár czége alatt szeszes italait áruba bocsájtani. Az eljáró ügyvédet erre kétség szállta meg, hogy mi tevő legyen. Az iparengedély gr. K. R. nevére kiállitva már kezei közt volt, kinek adja tehát azt ki? gróf K-től ő közvetlenül megbizást nem kapott, nem is ismerte: de K. M-nak sem akarta azt kiadni, mert tudta, hogy az azzal vissza akar élni, s a helyzetet ismerve nem akart neki ebben segitségére lenni. A kamara választmányához fordult tehát, hogy ez bajos helyzetében jó tanáccsal szolgáljon neki; melyiknek a kettő közül adja ki az iparengedélyt, a grófnak-e vagy K. M.-nak, és hogy megférne-e az az ügyvédi tisztességgel, ha K. M.-nak adná ki. A kamara választmánya elutasitotta e sajátságos kérvényt, mert nem tartja hatáskörébe tartozónak «*előzetes* véleményt mondani arról, hogy valamely megbizásnak elvállalása vagy mi módon való teljesitése megegyezik-e az ügyvédi tisztességgel vagy sem, s épp oly kevéssé lehet a kamara hivatva arra, hogy tagjainak a nyert megbizás folytán követendő eljárásra nézve utasitást vagy tanácsot adjon».

— **Rabsegélyző-egylet** van az országban 20 és pedig: 1. a budapesti, 2. a nagyvárad-biharmegyei, 3. a brassómegyei, 4. a jásznagykun-szolnokmegyei, 5. a kecskeméti, 6. az erzsébetvárosi, 7. a mármaros-szigeti, 8. a temesvári, 9. a székesfehérvári és fehérmegyei, 10. a szegszárd-tolnamegyei, 11. a győr-mosonmegyei, 12. a szebenmegyei, 13. a karánsebesi, 14. a gyulafehérvári, 15. a zomborvidéki, 16. a szilágymegyei, 17. a pécsi, 18. a dévai, 19. a deési és 20. a lugosi rabsegélyző egylet. A rabsegélyző egyletek magántársulás utján alakulnak és tagjaiktól csekély dijakat szednek ugyan, de az államtól is nyernek müködésük mérvéhez képest anyagi támogatást. Az 1891. év folyamán a rabsegélyző egyletek részére kiszolgáltatott államsegély 9650 frtot tett. A legnagyobb állami segélyben részesültek: a budapesti 5000 frttal, a nagyváradi 1000 frttal és a brassói 800 frttal; a legkevesebb összegü állami segélyt — ötven ötven frtot — a dévai és a deési rabsegélyző egyletek kapták.

— **A Döntvénytár** uj folyamának XXXII. kötete (LX. folyam) jelent meg a napokban. Ezen kötetnek is legtöbb jogesete — ugy mint az előzőé — jegyzetekkel és az előbbi kötetekre való utalással van ellátva. Ilykép a gyüjtemény idővel szerves egészet fog képezni.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák-magyar monarchia közjogának** rendszeres kézi könyve jelent meg *Ulbrich*-tól második bővitett kiadásban. A munka a Marquardzen-féle gyüjteményes vállalat kiegészitő része.

— **Az osztrák közjegyzői egylet** 3000 forintos dijat tüzött ki a polgári igazságszolgáltatás reformjáról szóló dolgozatra, különös tekintettel a közjegyzői intézmény functióira; s ezen kivül 500 frtos külön dijat az ingatlan forgalom egyszerüsitéséről és olcsóbbá tételéről.

— **A Gareis-féle kereskedelmi és váltójogi kézikönyvből** a negyedik kiadás jelent meg a napokban. Terjedelem tekintetében keveset nőtt a könyv, de teljesen át van dolgozva. A judikaturát szerző behatóan tárgyalja.

— **A német munkástörvények** gyüjteményét adja ki *Görres*. (Handbuch der gesammten Arbeiter-Gesetzgebung des Deutschen Reiches.) Gyakorlati czélt kiván első sorban szolgálni, s magában foglalja valamennyi munkás-törvényt, mely Németországban fenáll.

— **A német fogházegyletek** tüzetesen foglalkoznak azon tervvel, hogy a büntettesek deportátiója meghonosittassék. A kolonia Uj-Guinea belseje volna, hol a deportáltakkal utak épitendők és a javultaknak meg volna engedhető, hogy megházasodjanak és földet is kapnának tulajdonul.

— **A schweizi Referendumról** irt egy tekintélyes dolgozatot egy belga ügyvéd. A munka azon alkalomból készült, hogy Belgiumban a királyi Referendum a kormány által javaslatba hozatott, de a parlament által elvettetett. A munka czime: Le Referendum en Suisse, par S. Deploige.

— **Contro il divorzio.** Ezen czim alatt polemizál egy füzetben *Polacco* egyetemi tanár azon olasz irók ellen, kik franczia mintára Olaszországban is be akarják hozni az elválhatást. Jogbölcsészeti és erkölcsi szempontokból, továbbá tapasztalati adatokkal támadja azon álláspontot, hogy az elvált egyén ujra megházasodhassék.

— **Az esküdtszék hazájában** is baj van némelykor az esküdtekkel. A londoni Central Criminal Court a mult héten egy fiatal ember ügyét tárgyalta, a ki szeretőjét több revolverlövéssel megölte. Az esküdtek, miután a biró által az emberölés és gyilkosság közti különbségre vonatkozólag kitanittattak, gyilkosságban találták bünösnek a vádlottat. A verdict kihirdetésekor azonban főnökük fölemlitette, hogy két esküdt igen nagyot hall és csak a tanácskozás folyamán tudta meg társaitól a tárgyaláson történteket. A birónak eleinte csak «kételyei» voltak az iránt, hogy ily körülmények közt a verdictet elfogadhatja-e; a védő felszólalására aztán csakugyan hatástalannak nyilvánitotta az egész eljárást. A két nagyot halló esküdt azzal védekezett, hogy az hitték, hogy képesek lesznek a tárgyalást figyelemmel kisérni. A vádlott felett különben már harmadnap más esküdtszék ült törvényt és szintén gyilkosságban találta azt bünösnek. Az eset tanulsága természetesen nem az, hogy ime az esküdtszék veszedelmes intézmény, hanem inkább az, hogy az esküdtek megválogatásánál lelkiismeretesen kell eljárni és süket esküdtet épp oly kevéssé szabad alkalmazni, mint süket birót.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 42. sz. Budapest, 1892. október 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A Ziethen-per. Dr. VÁZSONYI VILMOS-tól. — Törvénytervezet a Btk. és a Kbtk. módositásáról. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez. Dr. HEIL FAUSZTIN budapesti kir. táblai birótól. — *Törvénykezési Szemle:* A bérbeadó törvényes zálogjogáról. Dr. VINCZE KÁROLY budapesti ügyvédtől. — Az egyoldalu főeskü alkalmazása. *K. H.* — A csődtörvény revisiója. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A szegedi kir. itélő tábla megállapodásai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje mult hó végével lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn szíveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fennakadás történjék. *A kiadóhivatal.*

A Ziethen-per.

Egy időben nagyon szokásos volt a német irodalomban az ugynevezett «Rettung». A tiszta lelkesedéstől áthatott iró ugy mutatta be áldozatát valamely rég elhunyt irodalmi alaknak, hogy jellemét megtisztitotta minden folttól, mely az utókor szemében elektelenitette. Igy «mentette meg» a fiatal Lessing Horatiust, nagy apparatussal védve őt az erkölcstelenség és politikai jellemtelenség vádja ellen. A régibb német irodalom e divatból kiment hagyományai jutnak az ember eszébe, midőn Lindaunak a Ziethen-perről irt munkáját forgatja, mely széles körben keltett feltünést.

Lindau könyve is «Rettung», de nem szól az irodalom valamely hatalmas alakjáról. Nagy fáradsággal, bámulatos gonddal irt munkája egy szerinte ártatlanul gyilkosság miatt elitélt ember védelme. Ziethen Albert még csak nem is érdekes ember, közönséges korcsmáros volt Elberfeldben; esetében nincs se poesis, se mysticismus; alakja még csak nem is rokonszenves, hiszen a tanuk csak durvaságáról tudnak számot adni. És Lindau, a drámairó, elbeszélő és kritikus mégis tehetségének teljes fegyverzetével száll érte sikra, hogy a német közvéleményt érdekében alarmirozza és ártatlanságáról meggyőzze.

Orthodox criminalisták arczfintoritással fogadták Lindau vállalkozását. Mit is keres a szépiró a criminalisták közt? Ha kedve tartja, irjon regényt, csináljon belőle drámát, de ne zavarja a criminalisták köreit és ne merjen rajtok kritikát gyakorolni! De a jogeszme valódi barátja csak örömmel lapozhat olyan könyvet, mint Lindau-é, csak szivesen veheti, ha jogi kérdésekkel a foglalkozásszerü jogászokon kivül mások is foglalkoznak.

A jog nem egy osztályé, hanem az egész társadalomé. Kétszeresen áll ez a büntetőjogról, mely a szabadság nagy kérdésével kapcsolatos és a társadalom életérdekeit közvetlenül érinti. A büntető biráskodás csak ugy lehet igazságos és megfelelő, ha az a gondolat, mely a társadalom szavát képviselő esküdtszék és a jogászi szakszerüséget képviselő bíróság együttmüködésében nyilvánul, következetes alkalmazást nyer, ha a társadalom állandóan éber ellenőrzést és kritikát gyakorol a büntető igazságszolgáltatás menete felett. Ez annál inkább lehetséges, mert a practicus büntetőjogban a jogászi szakszerüséggel legalább is egyforma fontos szerepe van a logikának és a psychologiának. A legtöbb esetben nem az kétséges, hogy a tisztázott tényállásra milyen jogi szabályt kell alkalmazni, hanem kétséges maga a tényálladék, ezt pedig tárgyi szempontból csak a logika, alanyi szempontból csak a psychologia segélyével lehet tisztázni. Nem tulzás, hogy a laikus, a kiben hatalmas a logika és erős a psychologiai érzék, jobb practikus criminialista, mint a szakszerü jogász, ha benne e tulajdonságok csak gyengén találhatók.

A társadalmi ellenőrzés szükségessége adja meg tehát Lindau müvének a létjogosultságot. Maga az iró hivatásának tudatában komolyan, egyszerüen, czikornyák nélkül foglalkozik tárgyával. Kerüli a pathost, kerüli a phrasisokat, de azért előadása vonzó, világos és érdekes. A chablonos védők, a kik falrengető phrasisokkal szoktak a nehézségeken átszökelni, valóban tanulhatnak tőle. «Nem érdekelni, hanem meggyőzni akarok»; ez Lindau kitüzött iránya. Többet tart be, mint a mennyit igér, mert nemcsak meggyőz, hanem érdekel is.

De hadd lássuk Ziethen esetét.

Ziethen Albert, kinek Elberfeldben korcsmája és a mellett borbélymühelye volt, állandóan rosz viszonyban élt feleségével. A szegény asszonyt, bár hü volt hozzá és mindenki dicsérte szorgalmát, egyre verte, ütötte, bántalmazta. Általában erőszakos és verekedő természetü embernek ismerték a városban. Ziethen szerelmi viszonyban élt egy Kölnben lakó leánynyal és e viszony nem maradt következmények nélkül. Rendesen meglátogatta áldott állapotban levő szeretőjét és a gyilkosság napján 1883 október 25-én is nála töltötte Kölnben a délutánt és az estét. Az emlitett napon éjjel tizenegy és tizenkét óra közt Ziethen vészes kiáltásai ébresztették fel álmukból a vele egy házban lakókat. Ziethen a ház első emeletén alvó cselédje után kiáltozott, hogy siessen le, mert feleségét sulyosan megsebesitették. A ház első és második emeletén lakók erre rögtön lesiettek a korcsma vendégszobájába és elébük szörnyü látvány tárult. Ott hevert Ziethen felesége nagy vértócsában, bezuzott koponyával, a padlót szerteszét vér és kifecscsent agyvelő boritotta. A vértócsában ott feküdt az asszony letépett hamis haja, összetört fésüje, pénzes tárczája. Az asszony szoknyája fel volt huzva és látszottak meztelen lábai. Külsőleg minden arra mutatott, hogy rablógyilkosság történhetett. Erre gondolt látszólag Ziethen maga is, mert sietett megvizsgálni pénzes szekrényét, melyet az általa ugyancsak lehivott inasának, Wilhelm Ágostnak őrizetére bizva, elrohant rendőrökért és orvosi segélyért. Roppant sietséggel rohant utjában, minden rendőri közeget megszólitott, két orvoshoz is becsöngetett és fellármázta álmából feleségének fitestvérét, a kivel a gyilkosság előtt minden összeköttetést megszakitott.

Mig Ziethen távol volt, a tett szinhelyét elözönlötték a szomszédok. Megérkezett a Ziethen által küldött rendőrőrmester és a sulyosan megsebzett asszonyt kérdezni kezdte a tett felől. Az asszony arra a kérdésre, hogy ki ütötte meg,

először egy mázolómestert nevezett meg tettesként, majd további faggatásra az felelte: «Ziethen az én férjuram!» Ez elég volt arra, hogy megerősitse azt a gyanut, mely mindenkiben kezdettől fogva ébren volt, hogy t. i. Ziethen maga volt feleségének megtámadója és ijedtsége, kiabálása, segélyért rohanása csak komédia volt a tett leplezésére. A rendőrőrmester a hazatérő Ziethen szemébe vágja a vádat, hogy ő a gyilkos és letartóztatottnak nyilvánitja. E pillanatban előugrik a háttérből Ziethen tizenhét éves inasa Wilhelm, a ki e bünperben oly fontos szerepet játszik, és odakiáltja a rendőrőrmesternek: «Hogy meri ezt tenni? Nem gazdám a gyilkos, jól tudom, hogy nem gazdám tette ezt!» Wilhelmet Ziethennel együtt letartóztatják.

A város egész közvéleménye Ziethent jelölte meg a gyilkos gyanánt. Feltették, hogy annak kellett a gyilkosságot elkövetni, a ki durva természeténél fogva arra képes és különben is folyton rosz viszonyban élt feleségével. Nem tettest kerestek tehát a vizsgálat folyamán, hanem a kijelölt tettes bünösségéhez bizonyitékokat. A Ziethent elfogó rendőrőrmesterben, a vizsgálóbiróban, a biróságban, az ügyészben, az egész elberfeldi lakosságban kiirthatatlanul élt a meggyőződés, hogy a gyilkos csakis Ziethen lehet és senki más.

Három bizonyitékot hordtak össze Ziethen ellen. Lindau sorra veszi mindhármat és bebizonyitja gyengeségüket.

Az első bizonyiték volt az irtózatosan megsebesitett asszony ugynevezett vallomása. Az asszonyt, ki sulyos koponyasebébe öt nappal a tett után bele is halt, többen kérdezték a tettes felől. Kérdezte a rendőrőrmester, kérdezték az orvosok, az ápolónő és nővére. Majd az egyik orvos azon véleménynyilvánitása után, hogy a sebesült öntudatos állapotban van, daczára irtózatos sebeinek, hivatalosan kihallgatták és vallomására megeskették. E hivatalos vallomásban, melyet szakadozottan, nem annyira kérdezésre, mint inkább faggatásra tett le a halálosan megsebzett asszony, azt állitja, hogy férje bottal egyetlen ütést mért hátára, minden előzetes veszekedés nélkül, váratlanul, a nélkül, hogy a tettnek tanuja lett volna. E vallomásra azt mondta a biróság, hogy feltétlenül hitelt érdemel, mert a haldoklók nem hazudnak. Lindau bebizonyitja, hogy az asszony ugy nevezett vallomását öntudatlan állapotban tette, mert a boncolásnál kideritett szörnyü koponyasérülés egyenesen kizárja azt, hogy a tettről bármit is tudhatott volna. Az asszony nemcsak férjéről mondta azt, hogy ő ütötte meg, hanem egy mázolóról, egyik szomszédjáról, egy régebbi inasáról és még több más személyről is. Egyszer azt mondta, hogy ökölle verték, majd hogy bottal, kézzel, botocskával, kulcscsal. Közben egyházi dalokat és utczai énekeket dudolt. Lindau összegyüjtötte a legjelesebb szakértők véleményét, a kik azt állitják, hogy az agyvelő erős sérülése által az emlékezésben hézag támad és a sebesült a sérülést közvetlenül megelőző mozzanatokról nem tud semmit. Conclusiója, hogy az asszony, még ha valóban Ziethen lett volna is a gyilkos, sem lett volna képes erre visszaemlékezni. Azt kérdezték tőle, hogy ki ütötte meg és visszaemlékezvén a régibb mozzanatokra, arra, miként szokta bántalmazni férje, azt kellett felelni, hogy férje ütötte meg. Arról, hogy meg van sebesülve, hogy koponyája be van zuzva, az asszonynak fogalma sem lehetett.

Kétségtelenül kiderült, hogy a meggyilkolt sérüléseit kalapácsütések okozták. A gyilkos a tett után a kalapácsot lemosta, de mert a kalapács nyeléről a vér lejönni nem akart, a nyelet késsel lehántotta. A kalapácsot, melynek nyele még mindig véres volt, megtalálták egy asztalfiókban és megtalálták az asztal körül a vértől átázott lehántott faszilánkokat. Ziethent rögtön elfogatása után szorgosan megvizsgálták. Bár az asszony irtózatos vérveszteséget szenvedett, ruháján, fehérneműjén egyetlen vérfoltot sem tudtak felfedezni. Később megvizsgálták tollkését és belsejében egy milliméter nagyságu farészecskét találtak. Ez a részecske volt Ziethen ellen a második bizonyiték. Mikroskopikus vizsgálattal kideritették, hogy a részecske faszilánk, mely a biróság feltevése szerint csakis a kalapács lehámzása alkalmával kerülhetett Ziethen késébe. Lindau méltán mutat reá e feltevés szörnyüségére. Nincsen ember, a kinek tollkésébe holmi apró részecskék ne kerülhetnének. E mellett Ziethen madárkereskedő is, a ki az erdőben elégszer vághatott faágat. Annak a három milliméternyi vérfoltnak, melyet a kés pengéjén találtak, maga a vád sem tulajdonitott jelentőséget, mert az embervért és az emlősök vérét jól megkülönböztetni nem lehet és mi sem zárja ki, hogy Ziethen a késsel hust vágott.

A harmadik bizonyiték Ziethen inasának, Wilhelmnek vallomása, a ki gazdájával együtt került a vádlottak padjára és azt állitotta, hogy jelen volt, midőn Ziethen feleségét leütötte. Szerinte Ziethen, midőn éjszaka visszatért kölni utjáról, szóvitába keveredett feleségével, kirohant az előszobában heverő kalapácsért, öt ütéssel leteritette az asszonyt. Mindez három perczig tarthatott. Ziethen most meglátta Wilhelmet és borzasztó szitkok közt avval fenyegette, hogy őt is leüti, ha a tettet elárulja. Majd kiment az udvarra, a szivattyus-kutnál megmosta kezeit és a kalapácsot, megparancsolta ujra Wilhelmnek, hogy hallgasson és menjen fel halkan a lépcsőn hálószobájába, ő Ziethen majd el fog futni és azt szinleli hazatérve, mintha csak most érkezett volna Kölnből. Ziethen el is futott, mig Wilhelm czipőit levetve felsompolygott volna szobájába és öt percz mulva hallotta Ziethen kiáltásait az alvó cseléd után.

Lindau könyvének főczélja annak bebizonyitása, hogy Wilhelm hazudott és hogy a gyilkos senki más, mint Wilhelm. E czél elérésére beigazolja, hogy Ziethen a tett idején nem is volt a szinhelyen és hogy Wilhelm viselkedése, ki alibijéről számot adni nem képes, felettébb gyanus. Ziethen alibijének igazolása a munka legfényesebb része. Csodálatos minutiosus pontossággal állapitja meg Lindau az időpontokat, miután tisztába hozta a tanuk által vallomásaiknál alapul vett órák egymáshoz való viszonyát. A kölni vonat, melyen Ziethen visszaérkezett, éjjeli 11 óra és 8 perczkor érkezett az elberfeldi pályaházba. A pályaudvartól Ziethen házáig, az ott hivatalos felvétel szerint 7—8 perczig tart. A legrosszabb eshetőséget véve fel, tehát Ziethen csak 11 óra és 14 perczkor lehetett otthon. Már a tett után vagyunk, midőn 11 óra és 24 perczkor két tanu látja Ziethent a ház előtt. Ziethen ekkor rendőrökért és orvosokért futott. Ziethen tehát visszaérkezésétől számitva összesen tiz perczig van otthon. Ezen idő alatt alvó cselédje után kiáltoz, ki hosszadalmas felöltözködés után jön csak le, felkölteti általa Wilhelmet, a ki ugyancsak hosszabb idő mulva érkezik csak le, értekezik vele a pénzes szekrény őrzéséről, meggyujtatja a légszeszlámpát, tanácskozik szomszédaival. Mindez a tiz percz folyamán történik, a tett elkövetésére tehát Ziethennek három percze maradna. Ezen idő alatt kellett volna feleségével dulakodnia, a kalapácsért kimennie, feleségét ötször megütnie, a kalapácsot az udvaron levő kutnál kétszer megmosnia, a kalapács nyelét lehántania, a kalapácsot elrejtenie, Wilhelmmel értekeznie, a házból elfutnia és ujra visszaérkeznie. Ez lehetetlen. Wilhelm vallomásai szerint Ziethennek tizenegy percz kellett a gyilkossághoz és elpalástolási müveleteihez, de Ziethen megdönthetetlenül csak 11 óra és 14 perczkor érkezett haza és 11 óra és 24 perczkor már az utczán rendőr és orvos után futott, miután a házat fellármázta, a cselédséget felköltötte, intézkedett, tanácskozott. Ha Wilhelm vallomása igaz, Ziethen első kiáltásának csak 11 óra 25 perczkor kellett volna a házban elhangoznia. Az idő ilyen mathematikai kiszámitása nem sok értékkel birna, ha rendes nappali órákban elkövetett bünténvről volna szó, de midőn a gyilkosság olyan időbe esik, midőn az emberek éppen hazatérnek, a napot befejezik és ezért szokás szerint az órára tekintenek, az időpontokat hitelesen meg lehet állapitani.

Lindau véleménye az, hogy Wilhelm követte el a gyilkosságot. A tett elkövetésének idején egyedül ő volt ébren a házban, ő volt bebizonyitottan utoljára együtt az asszonynyal. Délután felhasználva a szigoru gazda távollétét, gazdájától hozott pálinkát iddogált. Ittas lesz. Késő este két izben keresi szeretőjét, nem találja. Hazatérve nem fekszik le, mint a cseléd és inastársa, Vollberg, hanem lenn marad egyedül gazdája feleségével. Mit keresett oda lenn? Tanuk igazolják, hogy közvetlenül tizenegy óra előtt még égett a lámpa a Ziethen-féle korcsma előpitvarában, de közvetlenül tizenegy után ismét más tanuk már nem látnak ott világosságot. A lámpát csak Wilhelm olthatta el. A Ziethen-féle háznak a szomszéd házzal közös udvara van, ezen az udvaron van a szivattyus-kut, mely sajátszerü nyikorgó hangot hallat, ha valaki vizet merit. A szomszéd ház két lakója közvetlenül tizenegy óra után hallotta, mint lép ki valaki a Ziethen-féle házból és merit a kutnál vizet. Néhány percz mulva a jellemző zörej ujra hallatszott. Csak Wilhelm lehetett a kutnál, mert Ziethen ebben az időben még a vonaton volt, hiszen a kölni vonat csak 11 óra 8 perczkor érkezett Elberfeldbe. Közvetlen tizenegy óra után hallották a szomszéd ház lakói a veszekedés zaját a Ziethen-féle házból, csak Wilhelm lehetett az, a ki ez időtájban az asszonynyal verekedett. Tizenegy óra után látták Wilhelmet, a mint a ház előtt leskelődik. Néhány perczczel azután, hogy Ziethen a házat fellármázta, a második emelet lakói hallották, mint sompolyog fel hálószobájába, mint teszi le czipőit, melyeket kezében tartott, ajtaja elé. Midőn Ziethen felküldi érte a cselédet, ugy tesz, mintha mély álomból ébredne fel, holott még el sem aludhatott. Lenn mereven bámul a sebesült asszonyra, majd kimegy és midőn ujra bejön, mintha még nem tudna semmiről, megkérdi, hogy mi történt. Midőn a rendőrőrmester Ziethen gyilkossággal vádolja, előugrik a háttérből és felébredvén benne a lelkiismeret szava, gazdája ártatlanságát hangoztatja.

Ziethen ruháit szigoruan átvizsgálták, Wilhelmmel senki sem törődött. Az a kabát, melyet Wilhelm a gyilkosság napján viselt, nyomtalanul eltünt. Wilhelm kése, melyet inastársa a gyilkosság éjjelén adott át neki, elveszett. Mindenkit fogva tartott a rögeszme, hogy a gyilkosnak Ziethennek kell lennie, Wilhelmmel senki sem foglalkozott. A végtárgyaláson az ügyész majdnem megfeledkezett róla és csak replikájában emelt ellene vádat bünpártolás miatt.

Ziethent, az esküdtek bünösnek mondták ki, elitélték és a hallgatóság tapssal fogadta az itéletet. Hasztalan erősitette Ziethen ártatlanságát mindvégig, makacs bünösnek tartották. De Ziethen a fegyházban is egyre hangoztatta ártatlanságát, ösztökélte rokonait, hogy kisérjék figyelemmel Wilhelmet. A rokonok kikémlelték Wilhelmet és sikerült arra birniok, hogy 1887 junius 10-én feljelentse önmagát. Első vallomásában azt állitotta, hogy gyilkolási vágy szállta meg az asszony láttára, majd vallomását oda módositotta, hogy érzéki fellobbanás volt tettének indoka. Később kijelentette, hogy nem ő követte el a gyilkosságot, de nem is látott abból semmit, Ziethen ellen csak a vizsgálóbiró ösztönzésére vallott. Majd szembesitik Ziethennel, a kitől bocsánatot kér. Kétszeri ujabb kihallgatás után megmarad vallomásának visszavonása mellett. Azután ujra bevallotta, hogy ő a gyilkos, de másképpen adta elő a tettet. A meggyilkolt asszony szemére hányta kimaradását és délutáni pálinkalopását, dulakodás támadt közöttük, az asszony megütötte, mire ő a kalapácscsal reásujtott. Utoljára azt vallja, hogy ő az asszonyra csak két ütést mért, a többiért nem felel, azokat valószinüleg Ziethen mérte reá.

Az elberfeldi törvényszék helyt adott Wilhelm vallomásai alapján a perujitásnak, de a kölni Oberlandesgericht ezt a határozatot elvetette, Wilhelmet szabadon bocsátották és Ziethent továbbra is a fegyházban tartották. Az Oberlandesgericht indokai abban a klassikus kijelentésben culminálnak, hogy Wilhelm hazudozik, tehát önvádolása hitelt nem érdemel. Ziethen ma is fegyházban sinylődik egy öntudatlan állapotban levő asszony és egy a törvényszék által is hazugnak mondott gyanus egyén vallomása alapján. Talán Lindau könyve megtöri a rögeszmét, mely az összes tényezők lelkét elfogta, talán most már elkerülhetlen lesz a perujitás, bár Wilhelm, a kit az Oberlandesgericht bölcsesége hazudozásaiért szabadsággal ajándékozott meg, alig lesz többé feltalálható. Ha Lindau nem is bizonyitotta volna be, hogy Ziethen ártatlan, mindenesetre sikerült igazolnia, hogy Ziethen igazság szerint el nem itélhető és ez teljesen elég.

A Ziethen-per megtanit arra, hogy milyen rombolást végezhet az igazságszolgáltatás terén a rögeszme. Nemcsak a test, az agy is szereti a kényelmet, szivesebben jár megcsinált, kényelmes uton, mint fáradsággal vágott eredeti ösvényen. De az igazsághoz nem vezet mindig kényelmes országut, nem is lehet mindig hamarjában megtalálni; mig hozzá jutunk, gyakran eltévedünk, gyakran kell elhagynunk a megkedvelt utat és fáradsággal uj utat nyitnunk. Igy érjük el a valódi igazságot, másképen csak formális igazsághoz érkezünk, melyet erőszakkal kényszeritünk reá azokra, a kik auctoritásunkat elfogadni kénytelenek. Nem mindig az a bünös, kit agyunk kényelme annak kijelöl. A tettest kell elfogulatlanul keresni és nem az agyunk kényelme által kijelölt áldozat bünösségéhez erőszakolt bizonyitékokat.

A tévedés veszedelme legnagyobb, midőn a gyanu ellenszenves emberre irányul, a kinek a mellett haszna lehet a büntett elkövetéséből. Itt minden ujj a gyanusitottra mutat, minden hang bünösségét hangoztatja. Igy itélték el Bécsben Steiner Katalint, Balogh Katalin meggyilkolása miatt. Mindenki hitt az ellenszenves, gonosz természetü kéjleány bünösségében, a ki a meggyilkolttal rosz viszonyban élt. Négy évvel elitéltetése után ártatlansága fényesen kiderült. Igy itélték el 1885-ben Grázban Holzbauer Eustachot közeli rokonának, Achsenbergernek meggyilkolása miatt. Mélyen gyökerezett mindenkiben a meggyőződés, hogy ő a gyilkos, mert egyszer már emberölés miatt büntetve volt és a meggyilkoltnak haragosa volt. Két évi sinylődése után kiderült ártatlansága. Ime a rögeszme áldozatai. Mert a rögeszme borzalmas hatalma az, midőn a vizsgálóbiró görcsösen ragaszkodik a megkezdett csapáshoz, melyet agyának kényelme jelölt ki és onnan semmiféle ujabb jelenség sem képes elmozditani. A rögeszme ereje müködik, midőn a tárgyaláson az elnök minden szóval, minden mozdulatával elárulja előre meghozott itéletét. A kényelmes agy megható ragaszkodással kapaszkodik kedvencz gondolatához, még akkor sem akarja félre vetni, midőn tarthatatlansága már szembeszökő.

Általános hiba ez, mely nem tapad nemzethez, nem függ rendszertől, mert emberi természetünkben gyökerezik. Romboló hatásait megszüntetni nem lehet, csak korlátozni. A nyilvánosság, a hatályos társadalmi ellenőrzés nemcsak a tárgyalás, de már a vizsgálat folyamán, ez az erő, mely a büntető perek terén a rögeszmék hatalmát megfékezheti. A szigoru társadalmi kritika ovatossá fogja tenni a bünper tényezőit, át fog törni ama elv tudata: nem az a fő, hogy valakinek igaza legyen, hanem, hogy legyen — igazság!

Dr. Vázsonyi Vilmos.

Törvénytervezet a Btk. és a Kbtk. módositásáról.[1]

163. §.

A csoportosulás, melynek czélja valamely hatóságot erőszak vagy veszélyes fenyegetés által hivatása gyakorlatában megakadályozni, vagy valaminek elhatározására, valamely

[1] A zárjel [ ] a §. után azt jelenti, hogy a kormányjavaslat egy §-a kihagyatott. Ugyancsak a zárjel a szövegben azt jelenti, hogy a §. egy része kihagyatott.

intézkedésre, valaminek elhagyására kényszeriteni: a hatóság elleni erőszak büntettét képezi és öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ha pedig az erőszakot vagy veszélyes fenyegetést a fennebb meghatározott czélból csupán egy személy követi el: három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ugyanazon büntetés a megjelölt megkülönböztetés szerint alkalmazandó, ha az erőszak vagy veszélyes fenyegetés a fennebb megállapitott czélból az országgyülésnek, vagy a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottságoknak valamely tagja ellen követtetik el, vagy ha ezek hivatásuk gyakorlása közben tettleg bántalmaztatnak.

165. §.

A hatóság elleni erőszak vétségét követi el és három évig terjedhető fogházzal büntetendő az: a ki valamely hatóságnak küldöttségét, választmányát, bizottságát, hivatalnokát vagy más közegét, vagy a küldöttség, választmány, bizottság valamely tagját vagy közegét a törvény vagy a hatóság meghagyásának végrehajtásában erőszakkal vagy veszélyes fenyegetéssel akadályozza, vagy valamely intézkedésre kényszeriti, vagy pedig hivatalos eljárása közben tettleg bántalmazza.

Ugyanezen büntetést kell alkalmazni, ha a cselekmény a fennebb megjelölt testületek vagy személyek védelmére rendelt vagy megjelent személyek ellen követtetik el.

168. §.

Ha a 163. §-ban meghatározott cselekményt fegyveres csoport, a 165. §.-ban meghatározottat pedig többen követték el, a mennyiben sulyosaabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fenn, a felbujtók és vezetők öt évig terjedhető fegyházzal, a többiek öt évig terjedhető börtönnel büntetendők.

Öt évig terjedhető börtönnel büntetendő az is, a ki a 163. vagy 165. §-ban meghatározott cselekményt — habár egyedül de fegyveresen követte el.

169. §.

A jelen fejezetben meghatározott büntett és vetség miatt a szabadságvesztés-büntetésen felül a hivatalvesztés is alkalmazandó.

176. *a)* §.

A ki valakit erőszakkal vagy büntett vagy vétség elkövetésének fenyegetésével valaminek cselekvésére, eltürésére vagy elhagyására jogellenesen kényszerit, — a mennyiben ez sulyosabb büntetés alá eső cselekményt nem képez, — vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.

[ ]

A kisérlet [ ] büntetendő.

VII. a) FEJEZET. Önbiráskodás.

177. *a)* §.

A ki, midőn hatósághoz kellene vagy lehetne fordulnia, önhatalmulag érvényesiti igényét: az önbiráskodás vétségét követi el és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Az eljárás csak a sértett fél inditványára inditható meg.

Azon cselekményeket, melyek a fenálló gyakorlat szerint a magánjog körét tul nem lépő önsegélyt képeznek, a jelen törvény nem érinti.

213. §.

A tanu, a ki bünvádi ügyben a biróság előtt, az ügynek valamely lényeges körülményére nézve hamis vallomást tesz: a hamis tanuzás vétségét követi el és *két évig* terjedhető fogházzal büntetendő.

A fennebb megjelölt módon tett hamis vallomás a hamis tanuzás büntettét képezi és öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha a tunu azt esküvel erősitette meg.

Ha az eskü alatti hamis tanuzás a vádlott terhére követtetett el és az halálra itéltetett: a hamisan tanuskodó tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha pedig a vádlott öt évnél tovább terjedő szabadságvesztés-büntetésre itéltetett: a hamisan tanuskodó öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

220.

A ki közhivatalnok vagy ügyéd elleni fegyelmi ügyben hamis tanuvallomást tesz: *három hónapig* terjedhető fogházzal, ha pedig azt esküvel megerősiti, egy évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ha azonban az eskü alatti hamis tanuzás a fegyelmileg vádlottnak terhére követtetett el és az hivatalától vagy állásától elmozdittatott: az eskü alatti hamis tanuzás büntetése három évig terjedhető börtön lesz.

Az ezen szakaszban foglalt intézkedések a katonai becsületbiróság előtti ügyekben a polgári személyek által elkövetett hamis tanuzás esetében is alkalmazandók.

[ ]

236. §.

Azon férfi, a ki életkorának tizennegyedik évét be nem töltött tisztességes leánynyal nemileg közösül: a megfertőztetés büntettét követi el, és öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

Ha pedig az életkorának tizennegyedik évét már tulhaladott, de annak tizenhatodik évét még be nem töltött tiszteséges leányt elcsábitotta arra, hogy vele nemileg közösüljön: a megfertőztetés vétségét követi el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.[1]

[ ]

247. *a)* §.

A kerités vétségét követi el és egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az: a ki tisztességes nőszemélyt mással való házasságon kivüli nemi közösülésre vagy fajtalanságra reá bir, vagy ily nőszemélyt bordélyház vagy hasonló erkölcstelen üzlet részére megszerez, — a mennyiben a [ ] keritéssel üzletszerüen foglalkozik.

A kerités *három* évig terjedhető börtönnel és két ezer frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, ha ravasz fondorlat segitségével követtetik el, vagy ha tisztességes *leányok* bordélyházban vagy hasonló erkölcstelen üzletben való elhelyezés végett külföldre *szállittatnak*.

A kerités vétségének kisérlete büntetendő.

250. §.

Az ezen fejezet előbbi szakaszaiban megjelölt cselekmények, a mennyiben büntettet képeznek, hivatalvesztéssel is büntetendők.

A 247. a) §-ban meghatározott büntett és vétség esetében mellékbüntetésül hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is kimondandó.

[ ]

260. §.

Rágalmazást követ el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő, a ki mást valamely hatóság előtt büntethető cselekmény elkövetésével kellő alap nélkül vádol, ha vádja valótlannak bizonyul és a hamis vád büntette vagy vétsége fen nem forog. (277. §.)

261. §.

A ki más ellen meggyalázó kifejezést használ, vagy meggyalázó cselekményt követ el, — a mennyiben a 258. §. esete fen nem forog: a becsületsértés vétségét követi el és *ezer* forintig terjedhető pénzbüntetéssel, *vagy nyolcz napig terjedhető fogházzal* — ha pedig a meggyalázó kifejezést a 259. §-ban megjelölt módon tette közzé vagy terjesztette, [ ] három hónapig

[1] Ezen második bekezdés a Btk. 1873-iki első javaslatából van kivéve. A második kormányjavaslatból a határozmány — ismeretlen okoknál fogva — kimaradt.

terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ha a cselekmény testi sértést képez: az arról rendelkező törvény lesz alkalmazandó.

262. §.

A törvény által alkotott testületek, hatóságok, vagy azok küldöttségei ellen, habár nem nyomtatvány által elkövetett nyilvános rágalmazás, vagy becsületsértés egy és fél évig terjedhető fogházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

262. *a)* §.

A 262. §-ban megnevezett testületek, hatóságok és küldöttségek tagjai, valamint általában közhivatalnok ellen hivatásuk gyakorlása közben, vagy gyakorlása miatt elkövetett becsületsértés hat hónapig terjedhető fogházzal és ötszáz frtig terjedhető pénzbüntetéssel, ha pedig a hivatás gyakorlása miatt elkövetett becsületsértés testi bántalmazással is járt, vagy ebben állott: egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A nevezett személyek ellen hivatásuk gyakorlása közben vagy gyakorlása miatt elkövetett rágalmazás egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ha a jelen §-ban meghatározott vétségek elkövetője a meggyalázó kifejezést vagy rágalmazó állitást, nyomtatvány vagy nyilvánosan kiállitott képes ábrázolat által tette közzé vagy terjesztette: a becsületsértés büntetése egy évig terjedhető fogház és ezer forintig terjedhető pénzbüntetés, a rágalmazás büntetése pedig egy és fél évig terjedhető fogház és ezerötszáz forintig terjedhető pénzbüntetés lesz.

268. *a)* §.

Ha a törvény által alkotott testületnek, hatóságnak, ezek küldöttségének tagja ellen elkövetett becsületsértés vagy rágalmazás miatt csak a sértett fél inditványára van helye a bünvádi eljárásnak, ezen inditvány előterjesztésére a közvetlenül sértett félen kivül joga van a testületnek vagy hatóságnak is, melynek az tagja, közhivatalnok ellen elkövetett becsületsértés vagy rágalmazás esetében pedig a sértett fél hivatalbeli főnökének is.

273. §.

Holtak ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés is a jelen fejezet szabályai szerint büntetendő.

A bünvádi eljárás megindítása azonban csak a megholtnak gyermekei, szülői-, testvérei vagy házastársa által inditványozható.

291. §.

Ha azonban a halál az azt okozónak hivatásában, vagy foglalkozásában való járatlanságából, hanyagságából vagy azok szabályainak megszegéséből származott, három évig terjedhető fogházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A jelen szakasz eseteiben a bíróság a bünösnek talált személyt azon hivatás vagy foglalkozás gyakorlatától belátása szerint végképen, vagy határozott időtartamra eltilthatja és a gyakorlat isméti megengedését ujabb vizsgától vagy kellő képzettség megszerzesét igazoló más bizonyitéktól teheti függővé.

302. §.

A sulyos testi sértés büntette három évig terjedhető börtönnel, a sulyos testi sértés vétsége egy évig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, a könnyü testi sértés vétsége pedig: hat hónapig terjedhető fogházzal és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A felmenő ágbeli rokonon elkövetett sulyos testi sértés büntette öt évig terjedhető börtönnel, — a sulyos testi sértés vétsége: három [ ] — a könnyü testi sértés két évig terjedhető fogházzal [ ] büntetendő.

A sulyos testi sértés büntette öt évig terjedhető börtönnel, a sulyos testi sértés vétsége két évig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, a könnyü testi sértés vétsége pedig egy évig terjedhető fogházzal és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: ha a törvény által alkotott testületnek, hatóságnak, ezek küldöttségének tagja, vagy általában közhivatalnok ellen, hivatásuk gyakorlása közben, vagy gyakorlása miatt volt elkövetve.

[ ]

314. §.

A ki a közfogyasztás tárgyát képező s elárusitásra vagy szétosztásra rendelt élelmi czikkek közzé az egészségre ártalmas anyagot kever vagy kevertet; ugyszintén az, a ki az ekként meghamisitott vagy életveszélyes élelmi czikkeket elárusitás vagy szétosztás czéljából boltjában vagy más áruhelyén vagy raktárában tartja: közegészség elleni vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal, ezen felül ezer forintig terjedhető pénzbüntéssel büntetendő.

[ ]

(Folyt. köv.)

Közli: Dr. Fayer László.

Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez.[1]

A judicaturának következetlenségére mutat a 38. sz. 300. old. levő jegyzet és a 37. sz. 292. old. 1. j. alatti itéleteknek összehasonlitása. Mindkettőben a bennünket érdeklő vádlott az, a ki részt vett a bántalmazásban, de nem a sulyos testi sértést előidéző concret bántalmazást követte el. A különbség pedig az, hogy az első esetben (38. sz. 300. old. levő jegyzet) a tettes kitudható nem volt, a másik esetben (37. sz. 292. old. 1. j.) a tettes tudva volt. Az utóbbiban az illető vádlottat helyesen segédnek, amott az illető vádlottakat tetteseknek minősitette a Curia, tehát nem a közremüködés objectiv minősége, hanem az a véletlen, hogy a valódi tettes kitudható-e vagy sem, dönt a tettesi vagy segédi minőség fölött.

A 308. §-nak azonban van egy igen lényeges s correctióra szoruló hiánya és ez a büntetési tételeknek aránytalansága és különösen a halált eredményezett sulyos testi sértés esetében igazolhatlan enyhesége. Az elkövetett sulyos testi sértés lehet olyan, mely 3 évi börtönnel (302. §.), olyan, mely öt évi börtönnel (303. §.), tehát majdnem még egyszer annyival, vagy öt évi fegyházzal (305. §.) büntetendő, a 308. §. esetében büntetése mindig egyforma: két évig terjedhető börtön. Halált okozott sulyos testi sértés esetében pedig a büntetés három évig terjedhető börtön akkor is, ha — mint a 307. §. 2-ik bekezdésében — a tettes büntetése sem lehetne nagyobb, s akkor is, ha oly körülmények között történt az elkövetés, melyek mellett a rendes büntetés 5—10 évig terjedhető fegyház. (!) Büntetési tételeket igy alkotni nem szabad, ez csak arra vezet, hogy a gyakorlat vagy félreérti a törvényt, vagy a jogérzületet a törvény daczára kielégiteni törekszik. Az iránynak, mely ellen fejtegetéseim irányulnak, talán nem utolsó indoka a 3 évi börtönbüntetésnek feltünő enyhesége. Nekem ugy látszik, hogy a törvényhozó a 308. §-nak meghozatalánál a kérdéssel nem volt egészen tisztában. A szakasznak rendelkező része kétségtelenül a kölcsönös bünsegély elméletére utal, a törvényhozó kétségtelenül azt tartotta szem előtt, a büntetési tétel meghatározásánál pedig a verekedésre (Schlägerei—rissa) gondolt, s ahhoz idomitva állapitotta meg a büntetéseket, megfeledkezvén arról, hogy a verekedésnek büntetése csak magának a verekedésnek büntetése, mely az egyénileg elkövetett sulyosabb bün-

[1] Az előbbi közleményt l. a 22., 36., 37. és 38. számban.

tettnek, vagy a megállapitható részességnek büntetését nem absorbeálja.

Megvallom, nem osztom egészen az olasz btkvnek büntetési tétel'ét sem, a mely némileg ellentétbe jő az indokolásával, midőn, miután az indokolásban igen helyesen mondja, hogy az, a mi a bántalmazók ellen kétségtelenül bizonyitható, az a bünsegély, a segédi tevékenység, — a büntetést a segéd büntetésénél nagyobb mérvben állapitja meg, mert mig a segédnek büntetése az elkövetett büntettre megállapitott büntetésnek fele része; a 308. §-nak megfelelő esetben ez a büntetésnek minimuma, az elkövetett büntett büntetésének kétharmad részével, mint maximummal. Ha a segédtevékenységnél nagyobb tevékenység a bántalmazók ellen nem bizonyitható, de a segédtevékenység meg mindenesetre bizonyitva van, akkor az egyszerü logica is arra látszik utalni, hogy a büntetés a segéd büntetése lehet csak, s kell, hogy legyen. Sem több, sem kevesebb. A mi ennél kevesebb, az a bünösöknek adott premium, s akkor a megérdemlett büntetésben a bántalmazók egyike sem részesül, mert hisz ha tudva volna a tettes, akkor az mint ilyen, a többiek mint segédek esnének büntetés alá; a mi ennél több, az igazságtalanság, mert a kire csak a segédi minőség bizonyitható, azt a segéd büntetésénél sulyosabban büntetni nem lehet. S megelégedésemre szolgált, midőn e sorok megirása után az olasz senatusi javaslatban utána néztem, s azt láttam, hogy ez a nagytekintélyü, s annyi elméleti s gyakorlati retortákon átesett javaslat ugyan igy intézkedett, azt rendelvén, hogy mindazok, kik a bántalmazásban szándékosan részt vettek, az elkövetett büntett miatt mint bünsegédek büntetendők. (392. §.)

Fennebb megérintettük, hogy ha a judicaturának az az iránya, mely a bántalmazók közötti egyetértés esetében a 308. §-t kizártnak tekinti, állandóvá válnék, akkor a 308. §. legfölebb az egyetértést kizáró rögtöni verekedésnél találhatna alkalmazást. De ezt az esetet, ha a 308. §-t figyelmesen átolvassuk, a §. inkább s határozottan kizárni akarja, s a §. értelme inkább az, hogy ebben az esetben a 308. §-bani enyhébb büntetésnek sem lehet helye. A törvény ugyanis a büntetést mindazokra terjeszti ki, de egyuttal csak is azokra szoritja, a kik a bántalmazásban szándékosan «részt vesznek»; a részvétel fogalmilag egyetértést, akarategységet tételez fel. Ha a korcsmában mulató, bortól felhevült fiatalok között Pál a jobb oldalról egy boros üveget, s ugyanakkor Péter a bal oldalról egy poharat röpitenek X. társuknak fejébe, a nélkül, hogy az egyik a másiknak szándékáról vagy cselekményeiről tudomással birna, akkor nem lehet azt mondani, hogy Péter és Pál részt vettek X. társuknak bántalmazásában. Péter is, Pál is bántalmazták X-et az bizonyos, de nem vettek részt a bántalmazásban, mert nem közösen bántalmazták X-et, hanem mindegyik a maga szakállára, a maga kizárólagos számlájára; köztük nincs bünrészesség; a minek az esetleges roppant jelentőségét azok előtt, a kik a beszámitás elemeiben csak némileg jártasak, bizonyitani felesleges. A részességnek hiánya azt jelenti, hogy Pétert Pálnak a cselekményeért, Pált Péternek a cselekményeért semmiféle minőségben semmiféle felelősség nem terheli, mig ellenkező, vagyis részesség esetében Péter bünsegédként felel a Pál dobása vagy ütése által okozott testi sértésért, s viszont. Ugy, hogy attól, van-e vagy nincs-e bünrészesség, függni foghat esetleg az, vajon, ha Pál dobása a sértettnek halálát okozta, Péter a 10 évet megközelithető fegyházat kapja-e, vagy pedig az általa esetleg okozott könnyü testi sértésért járó nehány napi fogházzal, esetleg ha ő maga sértést nem okozott, a Kbtkv 75. §-ának enyhe büntetésével szabadul. De ha ebből alaposnak látszik az a felfogás, hogy a bántalmazók közötti egyetértés nélkül a 308. §. nem alkalmazható, akkor ez uj érv a mellett, hogy a bántalmazók közötti akarategység a 308. §-nak alkalmazását nem zárja ki, egyrészt azért, mert hisz alkalmazásának éppen egyik feltételét képezi; másrészt azért, mert minthogy akarategység hiányában a 308. §. eo ipso nem alkalmazható, akkor, ha akarategység fenforgása esetében nem alkalmazhatónak mondjuk, e §. egyszerüen — sohasem alkalmazható.

(Folyt. köv.) *Dr. Heil Fausztin.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A bérbeadó törvényes zálogjogáról.

A végrehajtási törvény 72. §-a a bérbeadó törvényes zálogjogának terjedelmét illetőleg a szabatosságnak, sőt a megérthetőségnek is rovására, nagyon szükszavu. Szabályul állitja fel, hogy törvényes zálogjog illeti a bérbeadót a kibérelt helyiségben lévő ingóságokra, arra való tekintet nélkül, hogy az ingóságok a bérlő tulajdonát képezik-e vagy sem. Kivételt pedig csak egyet ismer, mondván: «Azon tárgyakra, melyek a bérlő birtokába törvény által tiltott módon jutottak, a törvényes zálogjog ki nem terjed».

Nem foroghat fen kétség az iránt, hogy a kibérelt helyiségben lévő ingóságok alatt mindazon ingók értendők, a melyek ott találtatnak akkor, a midőn a bérbeadó követelése erejéig végrehajtást foganatosit, vagy törvényes zálogjogát más módon érvényesiti. Azok mind, de csakis azok. Tehát már a jog valóságos gyakorolhatása is megszoritást kiván, oly értelemben, hogy a törvényes zálogjog csak az érvényesitésekor a bérelt helyiségben meglevő — megtalált — ingókra terjed ki.

Ámde ez a kör még mindig nagyon tág, s a törvényben használt kifejezés ezen megszoritással is sokkalta többet látszik mondani, mint a mennyit akar. Az 1868. évi LIV. tcz. 362. §-a szerint, a melynek helyébe a végrehajtási törvény fent idézett rendelkezése lépett, a törvényes zálogjog azon ingókra volt gyakorolható, a melyek a bérlő tulajdonában vagy használatában a bérlemény területén találtattak. Ez a szabály szerint végrehajtás alá vonható ingók körénél inkább csak látszólag tágabb fogalommeghatározás a gyakorlatban szüknek, s a bérbeadó jogos igényeit nagy mértékben veszélylyel fenyegetőnek bizonyult. Midőn tehát ezen a végrehajtási eljárásra is olyannyira kiható civilis kérdésnek helyesebb megoldása volt — és pedig anyagi törvény alkotására való készség hiján ujból csak a végrehajtási törvény keretén belül — a feladat, a bérbeadó érdekének nagyobb megóvása volt az irányadó elv. És éppen, mert a kérdés a magánjog rendszeréből kiszakitva *külön* volt szabályozandó, a bérbeadó érdekeinek tulhajtott istápolása elfelejtette a törvényszövegezővel, az általános szempont figyelembevételét, harmadik személyek jogainak ez érdekeltekétől való elhatárolását. Ehhez járult, hogy a törvényes zálogjog terjedelmének helyes kifejtése szerkesztési nehézségekbe is ütközött. Aligha vélek ugyanis tévedni, ha azt tartom, hogy a törvény nemlegesen hangzó, a jogi fogalmakat elkerülő meghatározása megszületését igen jelentékeny részben annak a kétségtelen igazságnak köszönheti, hogy minden positiv meghatározás oly fogalmi elemekre szorult volna, a melyek — éppen mert codificált magánjogunk nincs, — maguk is külön-külön voltak volna definiálandók. Igy az osztr. polg. törvénykönyv 1101. §-ában, a mely taxative sorolja fel a törvényes zálogjoggal terhelt ingókat, azonkivül, hogy számos megelőző rendelkezéseiben kifejtett jogfogalomra támaszkodik, a bérlőre bizott ingók körének meghatározásaul a 367. §-t kifejezetten idézve is segitségül hivja. Ámde azok a félénken elkerült alapfogalmak és általános jogszabályok — ha mindjárt a törvény hallgat is róluk — nem szüntek meg létezni és érvényesülni. A törvényhozás megtehette azt, hogy nemlegesen határozza meg a

törvényes zálogjog terjedelmét, de a sérthetetlen jogok kifejtését és védelmét ezzel a tudománynak és joggyakorlatnak engedte át. Ezek feladata volt, hogy megadják a szabatos feldolgozásra és kifejtésre kinálkozó meghatározásnak valódi magvát, positiv tartalmát.

Éppen ezért sajnálattal kell tapasztalni, hogy birói gyakorlatunk a törvényes zálogjog terjedelmét illetőleg téves, sőt — merem mondani — végzetes irányt követ, s ez az irány eddigelé erélyes visszautasitás helyett kényelmes resignatióra talált. Mai gyakorlatunk ugyanis mindent, a mi nem tiltott uton került a bérelt területre, következetesen és menthetetlenül kiszolgáltat a bérbeadó törvényes zálogjogának. Ma itt, holnap ott mondja ki egy-egy bíróság, hogy a törvény azon egyen kivül kivételt nem ismer, s hogy mindaz, a mi a bérelt helyiségben találtatik, a bérbeadó zsákmánya. Példaképpen álljon itt a következő eset. A tulajdonos hintóját adja oda javitás és kicsinositás végett egy kocsifényezőhöz. Ez hitelezői zaklatását épp akkor megunva, megszökik, s a nyilvánvalóan idegen jószágot — mert ő maga kocsit nem gyártott és nem tartott, — mühelyében hagyja. A háziur hirtelenében ráteszi a kezét, s a bíróság készen tartja az előterjesztéssel, igényperrel élő álmélkodó tulajdonos számára a fent hivatkozott és minden jogorvoslatra és keresetre ráidézhető kényelmes törvényhelyet. Ezen radikális itélkezés a végrehajtási törvény 89. §-át is segitségül hivja, s abból is okot merit arra, hogy az igénykeresetet teljesen kizárja (Curia 4972/85., Márkus 436. oldal 3.), noha az félreérthetetlenül ellenkezőt mond, mert csak a halasztó hatályt tagadja meg a bérbeadó ellen inditott igénykeresettől, az igénynek esetleg csak az árverési vételárra kihatólag való bebizonyitásától azonban nem üti el a tulajdonost. Gyüjteményeinkben nem találok ugyan rá esetet, de a törvény következetes alkalmazásától elvárható, hogy az én tulajdonosom hintaját vagy fogatát lovastul, lószerszámostul akkor is kiszolgáltatta volna a bíróság a bérbeadónak, ha a bérelt területen a törvényes zálogjog érvényesitésekor ő maga lovaival és hintajával megállott; ha ott ugyanakkor áthajtva, kocsijának baja esvén, fenakadt, sőt akkor is, ha ott a kritikus időben véletlenül áthajtott volna! A törvény szavai mindezen esetekre egyaránt ráolvashatók.

A tudományos magyarázat pedig kisegithette volna a birói gyakorlatot ezen utvesztőből. Imling Konrád a végrehajtási törvény kommentárjában kivételt tesz azon ingókra is, a melyek «csak történetesen kerültek a bérelt helyiségbe». Ez a magyarázat azonban eddigelé nem osztotta a szerző számos egyéb hézagpótló kommentárjának sikerét, talán azért nem, mert a tétel megokolása elmaradt, s mert a fent idézett néhány szóba szorul össze és nagyobb figyelemre igényt tartani nem látszik. Maga ez a magyarázat is nemcsak megokolásra, de kifejtésre is szorul. A «történetesen», esetlegesen a bérelt helyiségben levő ingóságok a legtöbb esetben összeesnek azokkal, a melyek a törvényes zálogjog alól kiszabaditandók, de gyakran még sem azonosak. Elég csak arra utalni, hogy a bérlőnek is lehet a bérelt területen olyan ingója, a mely történetesen került oda, sőt törvényes zálogjog illetheti a bérbeadót a bérlőtől különböző személyek (pl. albérlőnek) olyan ingóságaira is, a mely véletlenül került a bérelt helyiségben. Szóval a «történetesség» nem adja a kiveendőknek jogi meghatározását.

Talán nem járok helytelen nyomon, ha a kivételek szabatos meghatározását következőképpen kisérlem meg. Mindenekelőtt azt tartom, hogy a végrehajtási törvény 72. §-a nem dönti meg a 48. §. azon általános szabályát, mely szerint foglalás tárgyát, s ez esetben törvényes zálogjog gyakorlására alkalmas tárgyat csak a végrehajtást szenvedőnek *birlalásában* levő ingóságok képeznek. Ez az általános szabály a bérleti viszony, illetőleg a törvényes zálogjog terjedelme szempontjából kiegészitendő akként, hogy a birlalás abban a tágabb értelemben veendő, a melyben azt a bérlő, mint a bérelt egész helyiség rendeltetésének és sorsának intézője gyakorolja.

A bérlőnek ezen, a bérleti viszonyból folyó képviseleti minősége hozza magával, hogy a végrehajtási törvény 49. §-ában a nő és gyermekek ingóira vonatkozólag foglalt kivételek, épp ugy, mint az albérlők ingóit különben megillető mentesség, elesnek. Az ezen tágabb értelemben vett birlalás terjedelme mégis szükebb a bérelt helyiségben talált ingóknak a szó közönséges értelmében vett körénél. A bérelt helyiségben szálláson rekedt személy dolgaira, az ott megakadt vagy áthajtott fogatra ezen értelmezés mellett a törvényes zálogjog nem érvényesithető, s ha lefoglaltatnak, azok kihasitása előterjesztéssel is elérhető.

De menjünk tovább. Azt mondja a 72. §., hogy azon tárgyakra, melyek a bérlő *birtokába* törvény által tiltott módon jutottak, a törvényes zálogjog ki nem terjed. Nem tartja tehát szükségesnek mindazon ingókat kifejezetten kivenni, a melyek a bérelt helyiségbe, hanem csak azokat, a melyek a bérlő birtokába kerültek tiltott módon. Ebből a contrario az következik, hogy a törvényes zálogjog is csak azon ingókra terjed ki, a melyek nem tiltott módon a bérlőnek birtokába kerültek. Tehát csakis azokra, a melyek a bérlő birtokában vannak, a melyekre vonatkozólag a bérlő részéről az «animus sibi habendi» fenforog. Ha a törvényhozás nem ugy értené az általa felállitott általános szabályt, hogy tudniillik a törvényes zálogjog azon ingókat, a melyek a bérlőnek *birlalatában nincsenek*, *vagy birlalatában vannak ugyan*, *de birtokában nincsenek*, nem terheli, akkor ezen különös kivétel meghatározásánál is az általánosabb kifejezést (bérelt helyiségben levő) használta volna; mert különben az a visszásság állana elő, hogy a mi a bérlő birtokába tiltott uton került, kiszabaditható a törvényes zálogjog alól, de nem az a tiltott provenienciáju ingóság, a mely a bérlőnek csak birlalatában van, vagy birlalatában sincs, de a bérelt területen találtatik. Ne felejtsük itt, hogy a birtok épp ugy mint a birlalat, mindig a fent kifejtett tágabb értelemben veendő. Ezen értelemben a törvényes zálogjog nemcsak a bérlő közvetlen birtokában tartott ingókat, hanem azokat is terheli, a melyek házastársának, albérlőjének, egy szóval a bérelt helyiségben oly személyek birtokában vannak, a kik vele a bérelt helyiség használatát megosztják, s igy érdekük az övével a bérlemény élvezetében ugyanazonos. Csakis ezen, a bérleti viszony fentartásában érdekelt személyek ingóira nehezedhetik a törvényes zálogjog terhe, s csakis ezen megszoritásokkal terjed az ki a bérelt helyiségben levő ingóságokra. Minden más ingó ellenben, a melyre a bérlő bizonyos tényleges uralmat gyakorol, nem ugyan előterjesztéssel, de igényperrel kiszabadithatő. Ezen módon igényelhető ki a fent elbeszélt példa szerint javitás végett átadott hintó is, valaminthogy ez a megoldás fedi a törvényes zálogjognak a bérbeadó szempontjából igényelhető terjedelmét, a melyet az a föltevés szab meg, hogy mindaz, a mit a bérlő vagy a már kifejtett tág értelemben hozzátartozói a bérelt helyiségbe behoznak, a mit ott a bérbeadó az övékének vélelmezhet, biztositja számára az ezek által élvezett helyiség bérének kifizetését. *Dr. Vincze Károly.*

Az egyoldalu főeskü alkalmazásához.

A perrendtartás 235. §-a arra az esetre, ha a bizonyitandó ténykörülményről csupán az egyik félnek van tudomása, megengedi a bizonyitó félnek, hogy főesküt a saját személyében leteendőleg a ánlhasson, illetőleg az ellenfélnek visszakinálhatatlanul kinálhasson.

E szakasz azt is mondja, hogy «a perben előadott körülmények figyelembe vételével a biró határozza meg, van-e helye a főeskü általi bizonyitásnak». Ez a kitétel meg-

lehetős homályos. Hiszen az eskü más nemeinél is a biró a «perben előadott körülmények figyelembe vételével» itéli meg, hogy van-e helye eskübizonyitásnak.

Birósságaink a törvénynek ezen tág és tetszés szerinti magyarázatot megtürő kifejezését olykép magyarázzák, hogy a bizonyitó fél legalább is *valószinüsiteni* tartozik állitását, hogy az egyoldalu főeskü általi bizonyitásnak hely adathassék.

Ily általánosságban, az egyoldalu főeskü minden nemére nézve felállitva e tétel, véleményünk szerint nem bir jogosultsággal.

Mert ha a bizonyitó fél ellenfelét kinálja meg főesküvel s ez által annak kezeibe teszi le a per eldöltének sorsát, nincs semmi ok ily cautellákkal venni körül az eskübizonyitást. Az ovatosság, a valószinüség kimutatásának megkövetelése igenis indokolt azon esetekben, ha a bizonyitó fél saját személyében leteendőleg ajánlotta fel az esküt, mert igy a bizonyitandó tényről közvetlen tudomással nem biró másik fél mivel sem ellenőrizheti — az ily esetekben amugy is alig sikerre vezető bünvádi utat kivéve — a bizonyitó felet.

De ott, a hol absolute semminemü más bizonyiték nincsen a döntő ténykörülményre nézve és a bizonyitó fél ellenfelének rendelkezésére bocsátja az esetleges pernyertesség eszközét, a mikor tehát ő semmiképpen nem élhet vissza az eskübizonyitással: akkor felesleges *valószinüséget* követelni.

A perben előadott körülmények figyelembe vétele itt nem jelentheti tehát a valószinüség követelését, hanem jelenti azt, hogy ha a perben előadott tényállitások maga a bizonyitó fél, vagy ellenfele által megczáfoltattak, illetőleg *valószinütlenségük* igazoltatott, akkor természetesen nem itélheti meg a biró a főesküt.

Különös gyakorlati jelentősége van az egyoldalu főesküvel kapcsolatos ezen kérdésnek a gyermektartási perekben, a hol az exceptio plurium concubentium legtöbb esetben máskép, mint visszakinálhatlanul odakinált egyoldalu főesküvel nem bizonyitható. *H. K.*

A csődtörvény revisiója.

A mult évi igazságügyi költségvetés tárgyalásakor az igazságügyminiszter többek közt kijelentette, hogy a csődtörvény revisióját is fölvette a legközelebbi igazságügyi reformok sorába. Ez igéret beváltásaként a miniszter három, ez ügygyel kapcsolatos törvénytervezetet dolgoztatott ki, melyeket, mint előadói tervezeteket a legközelebbi napokban fognak az ügyvédi kamaráknak, továbbá a kereskedelmi és iparkamaráknak véleményezés végett megküldeni.

Mind a három tervezet hitelviszonyaink javitása és szilárditása szempontjából egyaránt nagy fontosságu intézkedéseket tartalmaz és ha törvényekké lesznek, bizonyára megszüntetik majd ama, részben jogosult panaszokat, melyek a hitelezők érdekeinek megóvása szempontjából törvényhozásunk mai állása ellen tehetők és tétettek. Az emlitett tervezetek elseje 38 §-ban «a fizetésképtelen adós vagyonát érintő jogcselekvényeknek csődön kivül való megtámadásáról» szól, tehát a kereskedői világ egy régóta hangoztatott óhajtását valósitja meg. A második tervezet a fizetésbeszüntetésről és a csődön kivüli egyezségről ugyancsak egy uj intézményt készül hazánkban meghonositani, a mennyiben a csődeljárás hosszas és költséges alakszerüségeinek mellőzésével lehetővé teszi a hitelezőknek egyenlő arányban kielégitését a fizetésképtelen adós részéről, még pedig a biróság közbejöttével. A harmadik tervezet a csődtörvény módositását czélozza, figyelembe vételével a törvény tiz éves fenállása óta szerzett tapasztalatoknak, pótolva egyes hiányokat, javitva a hibákat, de mindenütt különös tekintettel az eljárás egyszerüsitésére. E tervezet 66 §-ból áll és egyebek közt szól a csőd nyitása és megszüntetése körüli tennivalók czélszerübb szabályozásáról, a megtámadási jog részletesebb körülirásával, a megtámadó követelésének biztositásáról, a megtámadási perek illetékességéről (a csődöt nyitó birósághoz utasitva ezeket), a tömeggondnok számadásairól, a kényszeregyezségről, a kereskedelmi csőd intézményének a be nem jegyzett kereskedőkre is kiterjesztéséről, stb.

Különfélék.

— **Hodossy Imre**, a budapesti ügyvédi kamara elnöke, hir szerint, ezen állásától megválni szándékozik. Ha egy pillantást vetünk a fővárosi ügyvédi kamara jelenlegi állapotára, s ha azt a mozgalmat látjuk, a mely a fővárosi ügyvédség körében a legutóbbi időkben megindult, Hodossynak helyén való maradását felette kivánatosnak kell tartanunk. Mert soha még az ügyvédi kamarának olyan szüksége nem volt Hodossyra, mint van most. Hiszszük, hogy Hodossy Imre számot fog vetni ezzel a körülménynyel, s a legkritikusabb időben nem fogja elhagyni azt az ügyet, a melyet évek óta akkora következetességgel és odaadással szolgált.

— **A kir. Curiához** f. évi szeptember hónapban 1878, ez évben összesen 22023 ügydarab érkezett, s az elintézendők fő-összege a mult évi hátralékkal együtt 29749-et tett ki. Elintéztetett 16887, hátralékban maradt 12862 ügy. A mult év megfelelő időszakához képest 4137-tel több érkezett be, 172 vel több intéztetett el, s a hátralék 3589-el nőtt.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék** ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása 1892. év szeptember havában. Érkezett 6480, elintézetlen volt 1187, volt elintézendő 7667. Elintéztetett per 248, sürgős ügy 1219, rendes ügy 3447, ülésen kivüli 1652, összesen 6596. Elintézés alatt áll 1071, csőd nyittatott 3, csőd megszüntettetett 1, csőd folyamatban 66.

— **A pozsonyi kir. tábla és a kereskedelmi czégjegyzések.** A 1—i uradalmi főbérnökség czégbejegyzési ügyében a pozsonyi kir. tábla f. évi szeptember hó 30-án hozott 4339. sz. határozatával az elsőfoku biróság határozatának megváltoztatásával kimondotta, hogy felfolyamodó nem kötelezhető arra, hogy czégét a kereskedelmi czégjegyzékbe bejegyeztesse; az indokolásból kiemelendőnek tartjuk, hogy a pozsonyi kir. tábla felfolyamodónak azon müködését, hogy terményeit gyárilag át- és feldolgozza, hogy azokat aztán tovább eladhassa, kereskedelmi ügyletn k ismeri el ugyan, azonban ezen gyári kezelést és tovább eladást «a kor változott és haladottabb viszonyánál fogva az okszerü mezei gazdászat szükségszerü folyománya és kapcsolatos alkatrészé»-nek tartja, s mert felfolyamodónak főfoglalkozása ekként a gazdászat, őt iparosnak sem tekintheti, bár felfolyamodó három szeszgyár és egy gőzmalom ura és liszt-árudát is tart. Szemben áll ezen határozattal a keresk. törv. 259. §-ának 6. pontja, mely által azon termelők ügyletei, kik saját terményeiket dolgozzák fel, a mennyiben az iparág a kisipar körét meghaladja, kereskedelmi ügyletet képeznek, és ha felfolyamodó mint gyártulajdonos ezen kereskedelmi ügyletekkel iparszerüen foglalkozik, a keresk. törv. 3. §-a értelmében kereskedőnek tekintendő, és mint ilyen czégét bejegyeztetni köteles.

— **Ausztriában** 1891. évben a birói vizsgára 184, az ügyvédi vizsgára 224, a közjegyzői vizsgára 55 jelölt jelentkezett. Az összes szám 463. Aránylag kevés utasittatott vissza; körülbelül 10%.

— **Az osztrák büntető-törvénykönyv javaslatát** a birodalmi gyülés ad hoc bizottsága ujra tárgyalás alá vette. A tanácskozás nagyon terjedelmesnek igérkezik s vége beláthatatlan.

— **A nemzetközi tengeri jogi congressusra** Genuában 250 tag jelent meg. Magyarországot dr. *Nagy Ferencz* budapesti egyetemi tanár képviselte. A congressus czélja, a tengeri jogot egységesiteni.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 43. SZ. Budapest, 1892. október 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A genuai tengerjogi congressus. Dr. NAGY FERENCZ budapesti egyetemi tanártól. — Törvénytervezet a Btk. és a Kbtk. módositásáról. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez. Dr. HEIL FAUSZTIN budapesti kir. táblai birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Törvénytelen gyermekek. Dr. SZAKOLCZAY ÁRPÁD budapesti ügyvédtől. — A sommás eljárás jogorvoslati rendszeréhez. — Az igazságügyi költségvetés indokolásából. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A genuai tengerjogi congressus.

Genua városa a Columbus Kristóf emlékére rendezett ünnepélyekkel kapcsolatban nemzetközi tengerjogi congressust is hivott össze. Méltó vállalat ugy Columbus emlékéhez, mint a nagy kikötőváros történetéhez, melyben a kereskedelmi jog fejlesztése mindig előkelő helyet foglal el, melynek évlapjain megtaláljuk különösen a hires *Rota Genuae* páratlan tekintélyü decisióit, a kereskedelmi jog egyik alapforrását. A congressus szervezését, az olasz igazságügyi, tengerészeti és kereskedelmi miniszterek védnöksége alatt, egy előkészitő bizottság eszközölte, mely *Orsini Titus* genuai ügyvéd, az olasz senatus tagja és *Bensa Henrik* tanár, ismert iró vezetése alatt többnyire olasz jogtudósok és tengerészek, de egyuttal néhány előkelő külföldi egyéniség (Desjardins, Goldschmidt, Lyon-Caen, Pollock stb.) közremüködése mellett állapitotta meg a megvitatandó kérdéseket és tételeket, melyek bőven indokolt jelentések kapcsán közzé is tétettek. A megnyitás f. évi szeptember 26-án történt az egyetem oszlopos aulájában *Bonacci* olasz igazságügyminiszter által, a ki az olasz király üdvözletét is tolmácsolta. Megjelent közel 300 résztvevő, a kik között azonban, sajnos, a külföldi elem aránylag csekély számban volt képviselve. Igy Németországból az ottani rossz egészségi viszonyok miatt senki sem jelent meg, Ausztriát is csak egy trieszti ügyvéd képviselte, mig hazánkból csak e sorok irója vett részt. A congressus elnökévé a már emlitett *Orsini Titus* választatott, az érdemleges tárgyalásokra pedig négy szakosztály alakittatott, melyek külön elnökök, köztük e sorok irójának vezetése alá helyeztettek.

Az I. szakosztály a *tengeri-hitellel* foglalkozott s azon fontos elvet mondotta ki, hogy a tengeri hajók külön vagyontömeget képeznek, ugy, hogy a tulajdonos a hajó-vállalatból eredő adósságokért csakis annak erejéig, nem pedig egyébkénti vagyonával felelős. Ez mindenesetre nagy haladást jelent a fenálló törvényhozások intézkedéseivel szemben, melyekben a hajótulajdonos korlátolt felelőssége még nem jutott teljes érvényre, vagy legfelebb közvetve ismertetik el az u. n. felhagyás *(abandon)* intézményében. Csak az a kár, hogy a helyes elv fölötte szerencsétlen formulázást nyert, a mennyiben ugyanis a hajó a tulajdonos személyétől különböző jogi személynek minősittetett s a tulajdonos csak mint a hajó képviselője állittatott oda.

A II. szakosztály a *hajókárok (avariák)* és a *hajóselismervény (connaissement)* fölött tanácskozott, első tekintetben az *Association for the reform and codification of the law of nations* által Liverpoolban 1890-ben végleg megállapitott u. n. yorki és antwerpeni szabályokat, utóbbira nézve a Hamburgban és Bremában az ottani kereskedelmi kamarák és hajóvállalkozók által 1886-ban felállitott szabályokat vévén alapul, melyek részben módosittattak, részben kiegészitést nyertek.

A III. szakosztály a *tengeri biztositást* tárgyalta s különösen a többszörös biztositás kérdésével és a biztositott felhagyási jogával *(délaissement, abandon)* foglalkozott, melyet bizonyos korlátozások mellett fentartani javasolt.

A IV. szakosztály végül a *hajóösszeütközéssel (abordage)* és a *tengeri segélynyujtással* foglalkozott. Az előbbiből eredő perek eldöntésére közös nemzetközi biróságok felállitása hozatott javaslatba; a segélynyujtásra nézve pedig azon általános humanitárius elv mondatott ki, hogy a személyek tekintetében kötelező, mig a dolgokra nézve szerződési megállapodásnak van helye, mely azonban biróilag mérsékelhető.

A szakosztályi határozatok a plenumban egészben véve változatlanul fogadtattak el s a congressus október 3-ikán ünnepélyesen bezáratott, mely alkalommal *Ponsiglioni* tanár emlékbeszédet tartott a kereskedelmi jog régibb iróinak legnagyobbika: *Casaregis* fölött.

Hogy minő hatása lesz a congressusnak azon egységesitő törekvésekre, melyek két évtized óta különösen a tengeri magánjog terén tapasztalhatók, azt természetesen nem lehet megitélni. De hogy azoknak megvalósitását egy lépéssel ismét előre vitte, kétséget nem szenved. Reánk nézve a hozott határozatok annál nagyobb fontossággal birnak, mert azokat tengeri magánjogunk éppen folyamatban lévő codificálásánál értékesithetjük. *Dr. Nagy Ferencz.*

Törvénytervezet a Btk. és a Kbtk. módositásáról.[1]

336. §.

Büntettet képez a lopás, ha a lopott dolog öt forint értéket felülhalad és ha

1. valamely az állam által elismert vallás szertartásaira rendelt helyiségben, a vallás szertatásaihoz tartozó, vagy kegyes vagy jótékony czélra szánt tárgy;

2. temetőben a holtak emlékére rendelt vagy holttesten levő tárgy lopatik el;

3. épületben, bekeritett helyen vagy hajón követtetik el, hová a tolvaj betörés vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás czéljából a zár vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készület feltöretett;

4. a felnyitásra hamis vagy lopott kulcs használtatik;

5. csata, tüzvész, vizáradás vagy más közveszély szinhelyén vagy közelében követtetik el;

6. elkövetésénél rabló- vagy tolvajszövetségnek két vagy több tagja müködött közre;

[ ]

7. a lopás közhivatalnok közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el;

8. a tolvaj, vagy ha többen volnának, ezek egyike a

[1] A zárjel [ ] a §. után azt jelenti, hogy a kormányjavaslat egy §-a kihagyatott. Ugyancsak a zárjel a szövegben azt jelenti, hogy a §. egy része kihagyatott.

a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbizást szinlel.[1]

337. §.

Büntettet képez a lopás, ha a lopott dolog öt forint értéket felülhalad és ha a tolvaj a lopás elkövetésekor fegyverrel volt ellátva, habár azt se nem használta, se nem mutatta.

Ugyanazon büntetés éri azon tetteseket és részeseket is, a kik ezen körülményről a cselekmény megkezdése előtt tudomással birtak.

Nem alkalmazandó a jelen §., ha a fegyver csak véletlenül, vagy a lopással egybe nem függő czélból volt a tolvajnál.

338. §.

Büntettet képez a lopás, ha a lopott dolog öt forint értéket felülhalad és ha azt olyan egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két izben meg volt büntetve.

Nem alkalmazandó ezen szabály, ha az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta *öt* év már eltelt.

Tiz évvel az utolsó lopás elkövetése előtti büncselekmények a visszaesés megállapitása tekintetében figyelmen kivül maradnak.[2]

340. §.

A lopás büntette öt évig terjedhető börtönnel büntetendő,

A 336. §. *3., 4., 5. és 6. pontjaiban* [ ] meghatározott esetekben, valamint a 338. §. esetében a lopás öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha a lopott tárgy értéke az 50 frtot meghaladja.

Tiz évig terjedhető fegyházzal büntettetik a lopás, ha a dolgok értéke, melyeket a tolvaj egy vagy több alkalommal ellopott, ellopni kisérelt, vagy a melyeknek ellopásában részes volt, — együttvéve kétezer forintot meghalad és a cselekmény, illetőleg a cselekményeknek mindegyike, a lopott dolgok értékére való tekintet nélkül is büntettet képez.

Tiz évig terjedhető fegyházzal büntettetik továbbá a lopás a 338. §. esetében, ha az előző büntetések rablás zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntettei miatt szabattak ki és a tettes ujabb cselekménye, a visszaesésen kivül még más körülménynél fogva is, a lopás büntettét állapitja meg.

[ ] [ ]

343. *a.* §.

Ha a lopott dolog két forint értéket nem halad fölül, — a 338. §. eseteinek kivételével — a bünvádi eljárásnak csak a sértett fél inditványára van helye.[3]

348. §.

A rablás [ ] *tiz évig*, a 346. §. esetében pedig öt évig terjedhető fegyházzal büntettetik.

Ha az elrablott dolog öt forint értéket nem halad felül, a büntetés három hónaptól három évig terjedhető fogház.[1]

349. §.

[ ] *Tizenöt* évig terjedhető fegyházzal büntettetik a rablás, *ha az elrablott dolog értéke öt forintot meghalad és* ha

1. a tettes rablás vagy zsarolás miatt már meg volt büntetve és e miatti utolsó büntetésének kiállása óta tiz év még el nem telt;

2. a rablással a szándékos emberölés kisérlete, vagy sulyos testi sértés is követtetett el.

Ha pedig szándékos emberölés is követtetett el: a büntetés életfogytig tartó fegyház leend.[2]

350. §.

A ki azon czélból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit erőszakkal vagy fenyegetéssel valaminek cselekvésére, eltürésére vagy elhagyására kényszerit: a mennyiben cselekménye sulyosabb büntetendő cselekményt nem képez, a zsarolás vétségét követi el és három évig terjedhető fogházzal büntetendő.

356. §.

A sikkasztás, ha az elsikkasztott vagyon értéke nem tesz többet száz forintnál: vétséget, azonfelül pedig büntettet képez.

A 335. §. a sikkasztásra is értelemszerü alkalmazást nyer.

358. §.

A sikkasztás vétsége egy évig terjedhető fogházzal, a sikkasztás büntette pedig öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

A szabadságvesztés-büntetésen felül egyszersmind a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is megállapitandó.

A 342., 343. *és 343. a.* §-ok határozatai a sikkasztás esetében is alkalmazandók.[3]

[ ] [ ]

379. §.

A ki azon czélból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe

[1] Ezen §. megegyez a Btk 336. §-ának szövegével. Módositás csak az, hogy az öt forint értéket meg nem haladó lopások a minősitett lopások közül kizáratnak, minthogy egyrészt ezekre nézve az egyszerü lopásokra megállapitott és egy évig terjedhető fogház teljesen elég tért nyujt a birónak, hogy az eshetőleges minősitési elemet figyelembe vegye, másrészt pedig mivel ezen apró lopásoknak a törvényszéktől a járásbirósághoz való áttétele általánosan érzett szükség. Másik módositás az, hogy a családi és a cselédi lopás, a novellajavaslattal megegyezőleg, a minősitett lopások közül kihagyatott.

[2] Tarthatatlan állapot, hogy — mint a Btk. teszi — a 20—30 évvel ez előtti lopások is figyelembe vétessenek, mint a visszaesést megállapitók. Hogy a számba jövő három lopásnak tiz év alatt kellett elkövettetnie, talán ma már nem fog tuláradozó humanismusnak mondatni, mint mondatott akkor, midőn ezen eszmével először léptem fel.

[3] Már az enquête és a novellajavaslat is inditványivá tették a minősitett lopásokat, a mennyiben a lopott dolog élelmi vagy élvezeti czikk és az érték két forintot nem halad meg. Én egy lépéssel tovább vélek mehetni. Nem szoritom bizonyos tárgyakra. A közérdeket ezek a lopások nem érintik oly mérvben, hogy a sértett fél akarata ellen volnának üldözendők, s ha a szolgálati viszonyban elkövetett nagy lopások és milliomos sikkasztások inditványiak, ezek az igazán apró lopások és sikkasztások is azokká tétethetnek.

[1] A Btk. 348. §-ától csak abban különbözik, hogy az öt évi minimum — a 232., 281. és 306. § ok büntetési tételeivel megegyezőleg — magas voltánál fogva elhagyatott.

Az uj bekezdés pedig a legkisebb rablások számára a rablás vétségét kisérli megállapitani. A törvényszékek nevetségesen kicsiny rablásokra — élelmiszerek vagy nehány krajczárnak elrablására — kénytelenek jelenleg kimondani a büntetti büntetéseket, s meg vagyok győződve, hogy biráink valóságos könnyebbülést éreznének, ha módjukban lenne ezen cselekményekre a *megfelelő* vétségi büntetést kiszabniok. Hogy éppen az öt forintos határvonallal eltaláltam-e a helyeset, az másodrendü kérdés. Az összeg leszállitható vagy emelhető; csak azt akartam kifejezni, hogy a bagatell-rablásokra külön büntetési tétel szükséges. Hogy a gyakorlatban a vergődések mily kinosak, erre többször utaltam. L. többek közt a *Dtár* u. f. XXXII. 84. sz. esetet, mely szintén mutatja a nehézségeket. Ugyanerről l. Vargha Ferencz *Jogt. Közl.* 1892. 22. sz. V. ö. egyszersmind ugyanazon irónak az erőszakról és a fenyegetésről irt dolgozatát. (Külön lenyomat a *Magyar Igazságügy*-ből.)

[2] Itt is csak az öt forintos értékhatárt igtattam be és a tiz éves büntetési minimumot hagytam el. Az 1. pontba ugyanis egészen csekély dolgok is tartoznak és ezek megkövetelik a leszállithatást. A «rendszer» bálványozói azt fogják felhozni, hogy ily büntetési tétel a codexben nincs, hogy ily nagy spatiumokat a codex nem ismer. A codex-javaslat azonban oly spatiumokat sem ismert, milyeneket most a 236., 281. és 306. §-okban találunk; s a képviselőház jogügyi bizottsága annak idején mégis megállapitotta e büntetési tételeket, s habár a rendszeresség szempontjából megtámadták, jóknak bizonyultak. Ugyanaz a forum most tovább mehet és kiemelheti a közbeeső minimumot ezen tizenöt éves büntetési tételből is.

[3] Megegyez a Btk. 358. §-ának szövegével; csak a 343. *a.*-§. határozmányát terjeszti ki a sikkasztásra.

ejt vagy tévedésben tart és ez által *akár annak, akár másnak* vagyoni kárt okoz: csalást követ el.[1]

380. §.

Ha a csalás által okozott kár ötven forintot tul nem halad: a cselekmény vétséget, ellenkező esetben büntettet képez.

A 335. §. csalásra is értelemszerü alkalmazást nyer.

383. §.

A csalás vétsége egy évig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, a csalás büntette pedig öt évig terjedhető börtönnel és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ha azonban az okozott kár értéke kétezer forintot felülhalad, ugyszintén a 381. §. 3. pontjában és a 382. §-ban meghatározott esetekben: a csalás öt évig terjedhető fegyházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Tiz évig terjedhető fegyházzal és négy ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő a csalás, ha az okozott kár értéke, melyet ugyanazon személy több csalás büntette alkalmával okozott, okozni megkisérelt vagy melynek okozásában részes volt, együttvéve kétezer forintot tulhalad.

A csalás vétségének kisérlete büntetendő.

[ ]

385. *a* §.

Csalásnak tekintetik és *három évig terjedhető fogházzal* büntetendő, ha valaki telekkönyvi bejegyzés tárgyát képező és általa jogérvényesen másra átruházott, vagy másnak engedélyezett jogot, a telekkönyvi bejegyzés elmaradásának felhasználásával, jogtalan haszon szerzése, illetőleg más részére biztositása végett, harmadik személyre átruház, korlátoz, vagy megterhel és ez által a jogot nyert félnek kárt okoz.

386. §.

A ki azon célból, *hogy hitelezői kielégitését meghiusitsa, a bekövetkezhető végrehajtás előtt* vagyonához tartozó értéktárgyakat elrejt, eltitkol, elidegenit, megrongál, adósságokat vagy jogügyleteket kohol, tekintettel az okozott kár összegére, a 383. §. szerint büntetendő.

[ ]

387. §.

A csődnyitás esetén kivül a 383. §. szerint büntetendő azon adós, a ki azért, hogy magát fizetésképtelenné tegye vagy annak tüntesse fel, vagy azután, hogy fizetésképtelenségbe jutott, hitelezői megkárositása végett a 414. §-ban meghatározott valamelyik cselekményt követte el.

387. *a* §.

A ki azt állitván, hogy hatóságnál, közhivatalnál vagy ezeknek közegénél befolyása vagy összeköttetései vannak, valamely kedvezmény kieszközlésére szükségesnek állitott [ ] megvesztegetés fejében pénzt vagy pénzértéket elfogad, maga vagy más részére köteleztet, a mennyiben sulyosabb büntetés alá eső cselekmény fen nem forog: *két évig terjedhető fogházzal* büntetendő.

390. §.

A 381. és 382. §§-ban meghatározott esetek kivételével, *továbbá azon esetek kivételével, midőn a csalás tervszerüen számosak ellen van irányozva:* a sértett fél, a 384. §. esetében pedig a hitelező inditványára inditandó meg a bünvádi eljárás.

(Bef. köv.) *Közli: Dr. Fayer László.*

[1] Megegyez az e lapok f. é. 41. számának *Különfélék* rovatában *r. z.* jegy alatt közölt javaslattal.

Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez.[1]

Kérdés most már az, hogy hát a verekedés alkalmával elkövetett testi sértésért a verekedők miképen büntethetők? Feltéve természetesen, hogy a verekedők közti egyetértés, akarategység, mely előzetes egyetértés nélkül is a verekedés folyamán ki szokott fejlődni, fen nem forog, vagy meg nem állapitható, mert különben az eset az eddigiekben találja megfejtését.[2] Ha a testi sértésnek elkövetője tudva van, akkor az természetesen a testi sértésért mint tettes tartozik felelni, a többieket, a kiknek van részök a verekedésben, de akarategység hiányában nem bünrészesek a testi sértésben, ezért a testi sértésért felelősség nem terheli. A büntető igazságszolgáltatás különben ki van elégitve, mert hiszen az, a ki a büntetendő cselekményt elkövette, büntetését megkapja. De ha a testi sértésnek elkövetője — tettese — nem tudható ki? Ez esetben, ha azt a nézetet fogadjuk el, hogy a 308. §. az egyetértést nélkülöző verekedésre is alkalmazandó, a kérdés meg van oldva, de ha, a mi kétségkivül helyesebb, sőt egyedül helyes, azt a nézetet fogadjuk el, hogy ily esetre a 308. §. ki nem terjed, a mely nézetnek helyessége már abból is kitünik, hogy ha a sértést el nem követett verekedőket nem tehetjük felelősekké a sértésért akkor, midőn annak elkövetője tudva van (s ez talán kétségtelen), azok nem válhatnak felelősekké pusztán azért, mert a tettes ki nem tudható, akkor az általános szabály alkalmazandó, mely szerint «poena tenet suos auctores», áll Paulusnak az ezer évnél régibb szabálya: «Si in rixa percussus homo perierit, ictus uniuscuiusque in hoc collectorum contemplari oportet»;[3] mindenki a maga ütéseért felel, azért a mit maga tett, s másoknak cselekményeért felelni nem tartozik, s ha nem tudható ki, hogy a halált okozott sértést a verekedők melyike okozta, akkor a sértés megtorlatlanul marad, mint ez máskor is történik, midőn a rendőrség véres hullát talál, a bonczolás megállapitja, hogy az elhunyt másnak kezétől származó erőszakos halállal mult ki, s még sem büntethető senki, mert a bünöst kideriteni nem sikerült. A kire más nem bizonyul, mint az, hogy verekedett, az csak verekedésért fog bünhődni, ha ugyan a kbtkv 75. §-ának alkalmazását nem zárja ki az, hogy ez a §. csak akkor alkalmazható, «ha testi sértés nem követtetett el», a helyett, hogy a törvény azt rendelné büntetni, a ki sulyosabb büntetendő cselekményt el nem követett. Vajon elégséges jogvédelem-e ez, az más kérdés. Az elméletnek számos jeles képviselőit zuditjuk nyakunkra, ha azt kivánjuk, hogy a (mindig ugy értendő, hogy egyetértés nélküli) verekedés, mint sui generis delictum az eredmény sulyosságának tekintetbe vételével büntettessék. A gyakorlat emberei azonban e mellett vannak; a legujabb olasz btkv. melyről pedig nem lehet mondani, hogy az elmélettel nem törődött vagy azt kicsinyelte, szintén ezt az utat követi,[4] s én a nélkül, hogy a kérdést itt eldönteni akarnám,

[1] Az előbbi közleményt l. a 22., 36., 37., 38. és 42. számban.

[2] Azaz: vagy tudva van, hogy a testi sértést ki okozta, vagy nem; az első esetben a sértés elkövetője mint tettes, a többiek mint segédek a részesség általános szabályai szerint, a második esetben valamennyien a 308. §. alapján büntetendők.

[3] Lex Cornelia de Sicariis et Veneficiis Dig. 48., 8., 17.

[4] Zanardelli javaslata, a verekedőket a mennyiben a 308. §-unknak megfelelő §. szerint, vagy egyénileg elkövetett büntetendő cselekményért sulyosabb büntetés alá nem esnek, ha a verekedésben valaki életét vesztette, 1—5 évig terjedhető fegyházzal, testi sértés esetében két évig terjedhető fegyházzal javasolta büntetni. A verekedés előidézőjének büntetése egyharmad részszel sulyosbitandó. A ki a verekedésben fegyvert sül el, a nélkül, hogy valakit megsértene, ha sulyosabb büntetendő cselekmény esete fen nem forog, egy évig terjedhető fogházzal büntetendő. A törvény ezen annyiban változtatott, hogy mig a javaslat szerint az ott megállapitott büntetéssel büntetendők azok, «a kik a verekedésben részt vettek», a törvény ugyanazokkal a büntetésekkel (de a halálos eredmény esetében a büntetés minimumának 3 hónapra leszállitása mellett) azokat rendeli büntetni, «kik a verekedés alatt a sértett ellen tettlegességet követtek el» (che nella rissa abbiano posto le mani adolosso all'offeso), mig

*

csak azt jegyzem meg, hogy nagy kérdés, vajon az ezt ellenző elmélet jó szolgálatot tesz-e ellenzésével a gyakorlati igazságszolgáltatásnak, a helyett, hogy inkább a verekedésnek mint önálló delictumnak jogosultságát tudományosan is megállapitani törekednék. Az élet legalább azt mutatja, hogy a gyakorlat a verekedésnek teljes vagy majdnem teljes büntetlenségével, — mert a kihágás büntetése ilyen — sulyos eredmény esetében megbarátkozni nem tud, s azért egyetértést vesz fel ott is, a hol egyetértés nincs, s az egyetértés esetében alkalmazandó törvény szerint büntet, s igy sulyosabb büntetést alkalmaz, mint a minőt a bünös megérdemelt, s a minőt a bíróság alkalmazott volna, ha megfelelő törvényszakasz rendelkezésére állott volna. A 308. §. szerint, sőt a részesség általános szabályai szerint, tehát még a 308. §-nál is jóval szigorubb büntetési tétel alkamazásával bizonyára sok oly verekedési eset nyert nálunk is elintézést, melyben az egyetértés, s igy bünrészesség, tehát az eredményért való felelősségnek feltétele hiányzott,[1] ha ez összszerü eseteken nem bizonyitható, oka csak az, hogy a közömbösnek tartott mozzanatot az itéletek ki nem domboritják, de ha azt látjuk, hogy nincs verekedés, a melyben a verekedés részesei az eredményért nem büntettetnének, az állitást tulmerésznek vagy akár csak indokolatlannak mondani alig lehet.

Áttérve a judicatura ismertetésére, a Curiának itéletei közül, melyek a bántalmazók közötti akarategységet elegendőnek tekintik a 308. §. kizárására, s a társtettesség megállapitására, mert a bántalmazást eo ipso elkövetési cselekedetnek veszik, akkor is, ha az a bántalmazás az eredménynyel — a testi sértéssel — okozati összefüggésben nincs, vagyis ha a testi sértést nem az a bántalmazás okozta, felemlitendők: az 1888. évi márcz. 15., 4253. sz. itélet,[2] mely a helyesnek s a tévedésnek, a legtisztább objectivismusnak és ennek ellenkezőjének oly prægnans vegyülékét képezi, hogy miután álláspontjának igazolásával behatóan foglalkozik, s igy elvi jelentőségü itéletre méltán igényt tarthat, a kérdésnek gyakorlati tanulmányozására szerfelett alkalmas anyagot nyujt. Az itélet alapjául elfogadott tényállás szerint sértettet hárman bántalmazták, a kik közül ketten vasvillával, egy pedig bottal volt felfegyverkezve. Vádlottak a sértettnek megtámadására előre szövetkeztek. A sértetten számos sérüléseket állapitott meg az orvosi látlelet (a szám az itéletekből ki nem tünik), ezek között azonban csak kettő, a 2. és 4. pont alatti volt sulyos. A 2. alatti közelebbről az itéletekben meghatározva nincs, a 4. alatti vasvilla szurásnak volt eredménye, mely a karnak állandó elgyengülését vonta maga után. Hogy a két sulyos testi sértést a vádlottak közül ki vagy kik ejtették, az kitudható nem volt, csak az volt megállapitva, hogy vádlottak szerszámaikkal, melyekkel ellátva voltak, sértettet közös egyetértéssel bántalmazták. Mind a három bíróság társtettességet állapitott meg, tehát a 308. §-t mellőzte.[3] A Curia itt is előrebocsátja a társtettességnek a legtisztább objectivismus alapján álló fogalommeghatározását, s társtettességhez «tettes akaratot és tettes cselekedetet» követel.

A fogalommeghatározás reproductióját mellőzhetnők, ha annak egyik s kétségkivül igen helyes tételére nem volna szükségünk, a végett, hogy a præmissákból levont következtetést magával a præmissával, tehát saját fegyverével megczáfoljuk.

Ime a fogalommeghatározás:

«Azon esetben, ha az eredményre többen müködtek közre akként, hogy tettes akarat mindegyikökben megvolt, s ezen felül mindegyikök tettes cselekedetet is hajtott végre, habár egyikök sem hozta (értsd egymagában) létre a büntetendő cselekmény valamennyi ismérvét kimeritő tettet, illetve eredményt, de mégis mindegyik a véghezvitt büntettben megvalósult, az eredményben értékre jutott cselekedetet, tehát a büntett ismérvei összegének egyik alkatrészét foganatositotta: az akként közremüködők mindegyike tettestárs.»

Aláirjuk. De itt mindjárt azt kérdezzük, hát ugyan annak a cselekedete, annak a vádlottnak az ütése, vagy szurása, a mely csak a könnyüeknek jellemzett sértéseknek valamelyikét hozta létre, de a mely sem maga, sem más ütéssel vagy szurással kapcsolatban nem idézte elő, sem az orvosi látlelet 2., sem annak 4. pontjában meghatározott s egyedül sulyosaknak nyilvánitott testi sértéseket, ennek a vádlottnak az ütése, szurása hogy jutott értékre e sulyos testi sértésben, mint eredményben? Vegyük kezünkbe a 2. alatti és a 4. a. sulyos testi sértést (mert miután vádlottak sulyos testi sértésben itéltettek el, csak ezek jöhetnek tekintetbe) s vizsgáljuk meg a tudomány górcsövével, s tegyük fel a hosszu körülirások elkerülése érdekében, hogy tudva volna az, hogy *A.*, *B.*, *C.* vádlottak közül a 2. alatti sértést *A.*, a 4. alatti sértést *B.* ejtette, vajon hol találjuk az *A.* által ejtett 2. alatti sértésben a *B.*-től és a *C.*-től és hol találjuk a 4. alatti sértésben az *A.*-tól és a *C.*-től ejtett ütésnek vagy szurásnak nyomát?

A melyik vádlottnak a cselekedete (ütése, szurása) a sulyosnak nyilvánitott sértésben benne nincs, abban tárgyilagositva, objectivizálódva nem látható, annak a cselekedete abban az eredményben értékre nem jutott, s az a vádlott a kérdéses eredmény által megállapitott büntett ismérvei összegének egyik alkatrészét sem foganatositotta. Az a vádlott tehát a társtettesnek az itélet által elfogadott, s helyesen elfogadott fogalommeghatározása alapján nem is lehet a sulyos testi sértésben társtettes. Csakhogy persze, — s ez is egyik tévedése az itéletnek, — nem szabad ugy érvelni, hogy miután a két sulyos és a vegyük fel 10 könnyü testi sértés daczára mégis csak egy sulyos testi sértés büntettét állapitjuk meg, abban az egy büntettben valamennyi vádlottnak tevékenységét tárgyilagositva, objectivizálódva találjuk, s igy megvan a tettes akaraton kivül a tettes cselekedet is, s megvan a társtettesség. Ha ezt szabad volna igy tenni, ha az összeadás ily czélból meg volna engedve, akkor mi volnánk az utolsók, a kik a társtettességet tagadni akarnók. Csakhogy ezt tenni nem szabad. A fenforgó esetben nincs egy sulyos testi sértés, hanem van két sulyos és 10 könnyü testi sértés, melyeknek mindegyike megannyi büntett, illetve vétség tényálladékát teljesen kimeriti, a miről talán senki sem fog kételkedni, s ha mégis kételkednék valaki, ám gondoljon el a 12 előtte fekvő eredményből 11-et, s tekintse csak a fenhagyott 12-ediket tényleg beállottnak, p. o. a 2. alatti, vagy a 4. alatti sulyos testi sértést, nem fog-e kapni «egy» sulyos testi sértési büntettet? vagy egyet a 10 könnyü testi sértés közül, s nem kap-e «egy» könnyü testi sértési vétséget?

Ha mi a 12 eredményt, melyeknek mindegyike egy önálló büntetendő cselekményt állapit meg, mégis csak egy büntetendő cselekménynek veszszük, ezt a folytatás elmélete alapján teszszük, melynek a vele üzött visszaélések daczára megvan a maga jogosultsága, de a causalitást, mely nem jogi, hanem természeti törvény, meg nem változtatja.

De hogy azt tenni nem szabad, annak legjobb bizonyitéka, maga a 308. §., melynek, ha ily mathematikai mivelet helyt foghatna, mi értelme sem lenne.

(Folyt. köv.)

Dr. Heil Fausztin.

azoknak a büntetését, kik részt vettek a verekedésben, a nélkül, hogy a sértett ellen tettlegességet elkövettek, 6 hónapig terjedhető fegyházban állapitja meg. A fegyverelsütés büntetésével pedig azt bünteti, «ki, mint a verekedésnek részese, fenyegetés czéljából fegyvert süt el».

[1] Egyszerüsités kedvéért eltekintettem itt a különben aránylag ritka esettől, melyben a segéd a tettest szándékosan, de ennek tudtán kivül segiti, s igy egyetértés nélkül is van bünsegély.

[2] BJT. 16. k. 71. l. és Cur. Dtár. 4. k. 35. l.

[3] Az alsóbíróságok a Btk. 303. §-a, a Curia — s e tekintetben helyesen — a 301. §. alapján.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Törvénytelen gyermekek.

Bünhődnek a nélkül, hogy bünök volna. Büntetés éri őket abban a perczben, midőn az anyatesttől elválnak. A társadalom reá nyomja igazságtalan bélyegét, s az állam szentesiti azt. Midőn minden ember egyenlősége proclamálva van, az állam két részre osztja a született gyermekeket: törvényesekre és törvénytelenekre. Amazokat minden jogba behelyezi, mely a nemző atyától gyermekeire átszállhat, részesiti vagyonában, nevében, czimereiben, nemességében, azt odalöki az anyához, megtagadja tőle az apa nevét, vagyonát, mindenét, a névtelenség mystikus homályában engedi felnőni, megkülönbözteti embertársaitól, elválasztja testvéreitől, s a születés szégyenfoltját rajt hagyja száradni haláláig. S az emberiség, mely a rang, a születés annyi korlátait le tudta dönteni, ezt a legigazságtalanabb, ezt a legégbekiáltóbb korlátot fenhagyá a törvénytelen gyermek és az egész emberiség szégyenére. Az anya, ki ballépést követ el, az apa, ki ezt felhasználja, büntetlenek, a gyermek a bünös, a gyermeket nevezik törvénytelennek, ki ártatlanul jött világra mint a többi.

Nincs indok, mely ezt a barbarismust támogathatná, sem jogos egyéni, sem állami, sem társadalmi érdek nem javasolja, porlepte törvénykönyvek régi hagyománya ez, s az ujabb kor törvényhozóinak nem volt bátorsága e gyászos lapot kiszakitani a törvénykönyvekből.

Azt, hogy valaki apa-e, nem a házasság, hanem a nemzés határozza meg, s ha a gyermeket az apától jogok illetik meg, megilletik ezek akkor is, ha házasságon kivül nyerte életét, megilleti őt az apa neve, a tartás, a nevelés és az örökösödés annak halála után. Az, hogy az apa elhagyta azon nőt, kivel gyermeket nemzett, a gyermek kárára nem lehet, vagy megtette-e vele szemben az apa kötelességét, ha megnemzette, s havonként pár forinttal járul gyermeke eltartásához?

A szomoru statistikát, a halálozások és bünösök statistikája nyujtja. Majd az anya keze, majd lelketlen üzérek kezei közt huny el ezer meg ezer ártatlan emberélet, elhanyagolva, mindenki által kerülve, mindenkinek terhére, s ha a véletlen felnöveszti őket, ott találjuk őket a törvénynyel ellentétben, őket, kiket már a születés is törvényteleneknek designált. A társadalom ellenségei, a kétségbeesés harczosai válnak belőlük, s az állam legnagyobb cynismussal bünteti őket, az állam, mely a bünös utra terelé.

Lesznek, kik ez alkalommal a házasság szentségét fogják elénkbe tartani, de ki akarná ezt megsérteni? A házasság elsőrendü fontosságu állami intézmény s a család tisztaságához senki szentségtelen kézzel hozzányulni ne merjen. De mennyiben alterálja ez a házasság intézményét? Az, hogy a most törvénytelen gyermek törvényes lesz, s az apa nevét viselendi, a házassági köteléket lehetetlenné nem fogja tenni. Meg fogja szüntetni ugyan azt a kényelmes állapotot, hogy a törvénytelen gyermek titkos bün marad, s a gyermek neve emlékeztetni fogja az apát apai kötelességeire.

S ha a gyermek apai neve késztetni fogja az apát arra, hogy ugyanezen nevet a gyermek anyjának is adja, nem sokkal erkölcsösebb, nemesebb lesz-e az, mint a jelenlegi állapot, hol a becsületes ember hirével alapit uj családot az, ki természetszerinti családját megcsalta, elhagyta és tönkremenni engedi.

Nem erkölcsösebb lesz-e ez, mint a mai felfogás, mely a törvénytelen gyermeket egy szerencsétlen véletlennek tartja.

Család, nevelés és név nélkül igy taszitja bele az állam a törvénytelen gyermeket az élet küzdelmébe, természetjog és a józan ész ellenére. Mert a gyermeknek van családja, apja az, a ki nemzé, azon név illeti meg, annak nevelése, annak vagyonában kell hogy részesüljön, testvérei mindazok, kik az apától származnak, rokonai mindazok, a kik az apa rokonai.

Ez az őt megillető jogállás, igy kivánja a jog, igy az erkölcs, igy a jogegyenlőség.

Mert az erkölcstelenség szülötte a törvénytelen gyermekek intézménye. A megvetés azon anyák irányában, kik nemi együttélésre igen, de házasságra nem érdemesittetnek.

De az államnak ily különbséget ismerni nem szabad, s a gyermek nemzőjét nem szabad felmentenie gyermeke iránti kötelességeitől.

Az uj családjognak ez elavult intézménytől tisztán kell jelentkeznie. A törvényes és törvénytelen elnevezés mellőzendő lesz. Minden oly gyermek részére, mely házasságon kivül születik, ügygondnok volna kirendelendő, ki az apaság elismerése iránt a szükséges lépéseket megtenné. A gyermek az itéletileg apának elismert egyén nevét viselné és teljesen belép ama jogokba, mely a gyermeket apja után megilleti. Azon gyermekek részére pedig, a kiknél az apaságot rábizonyitani nem lehetett, *hivatalból gyám nevezendő ki, kinek kötelességei ugyanolyanok, mint azon gyermekeknél, kiknek apja elhunyt.*

Az ily gyermekeknek családi nevet a gyám választ, az anyakönyvben pedig minden megjegyzés nélkül az apa rovat üresen hagyandó.

Nem fix propositiók ezek, csak az ut megjelölése a jogos czél felé; lesznek, kik ezt furcsának, nevetségesnek fogják tartani, de a középkori főur épp oly nevetségesnek tarthatta a jobbágyság eltörlését.

Az állam czélja haladni s gondjának ki kell terjednie azon szerencsétlen gyermekekre is, kik ezrével taszittatnak a sárba, kik ártatlanul bünhődnek és szenvednek, kiket mindenki félrelök az utcza szélére azért, mert apjuk cserbe hagyta s mert nevük — «*törvénytelen*».

Dr. Szakolczay Árpád.

A sommás eljárás jogorvoslati rendszeréhez.

A következő sorokat vettük a biróságok köréből:

Kétségtelen, hogy a sommás eljárás jogorvoslati rendszerének szervezete a szóbeliségtől való idegenkedésen akadt meg.

E lapokban *x. y.* jegyü czikkiró szivósan küzdött a mellett, hogy nem szabad a Curiától elvenni a fontos ügyek oly nagy csoportját s nem lehet rábizni a kir. táblák tizenegyféle judikaturájára az elvi kérdésekben való irányzást. Elégtétellel láttuk, hogy végtére is győzött a tiszta, észszerü gondolkodás a bureaukratikus felfogás felett s irányadó köreink belé mentek a reformnak olyképi szervezésébe, hogy értékhatár szerint választották el a Curiához felebbezhető ügyeket.

Ámde itt már nem mentek oly messzire, a milyen messzire a dolog természete szerint el kell mennie annak, a ki a czélt el akarja érni.

Hogy a kecske is jól lakjék, a káposzta is megmaradjon, azt a középutat választották, hogy 500 forintra tették az értékhatárt, a melyen felül köztudomás szerint aránylag kevés ügy van.

E lapok több izben kifejtették már, hogy miért nem fogadható el e határvonal. Nézetem szerint azonban mindaz, mit abból le tudunk alkudni, az ügy javára válik.

Azért azt a propositiót vagyok bátor tenni, hogy ha már az 500 frtos határvonal nem ejtetik el, szorittassék ez — mostani felebbviteli rendszerünknek megfelelőleg (novella 47. §.) — a készpénzbeli követelésekre, mig a nem készpénzbeli követelések iránt inditott sommás perek közül azokban, melyekben felperes a per tárgya helyett *200 frtot* meg nem haladó készpénzt elfogadni késznek nyilatkozik, legyen a tábla az utolsó forum, egyébként pedig a kir. Curia.

Az igazságügyi költségvetés indokolásából

átveszszük a következő részleteket:

A végből, hogy az itélő táblákhoz berendelt albirák száma 14-el szaporitható legyen, s hogy másfelől a birói személyzet az ügyforgalom emelkedése s a vizsgálóbirói intézmény ujjászervezése által igényelt mérvben szaporitható legyen s ezzel kapcsolatban az 1891. évi XVII. törvényczikk 35. §-a, a mely szerint a kir. törvényszékhez albirói állások rendszeresittetnek, lehetőleg valamennyi törvényszéknél tényleg foganatba vétethessék; a következő uj állásokat vettem fel: 4 fővárosi albirói állást egyenkint 1500 frt fizetés és 300 frt lakpénzzel = 7200 frt; 61 vidéki albirói állást egyenkint 1000 frt fizetés és 200 frt lakpénzzel = 73,200 frt.

Ezeken kivül a vizsgálóbirói intézmény ujraszervezésére, a büntető ügyvitel ujabb szabályozására és arra való tekintettel, hogy a telekkönyvi hatósággal felruházott járásbiróságok száma évenkint növekszik és igy a jövő év folyamán is több járásbiróságnak telekkönyvi hatósággal való felruházása van tervbe véve, a következő állások illetményeit kellett az e. f. biróságoknak megfelelő számu segéd-, kezelő- és szolgaszemélyzettel leendő ellátása végett az előirányzatban felvennem, nevezetesen:

a) 4 vidéki jegyzői állást 800 frt fizetés és 150 frt lakpénzzel = 3800 frt; minthogy azonban egy vidéki jegyzői állást, a melylyel kivételesen 1000 frt fizetés volt egybekötve, megszüntettem és 900 frt évi fizetéssel lőn ujra betöltve, az ekként mutatkozó 100 frt különbözetnek leütésével a többlet 3700 frt; *b)* 12 vidéki aljegyzői állást 500 frt fizetéssel és 100 frt lakpénzzel = 7200 frt; *c)* 2 vidéki telekkönyvvezető 800 frt fizetés és 200 frt lakpénzzel félévre = 1000 frt; *d)* 4 vidéki segédtelekkönyvvezető, 600 frt fizetés és 100 frt lakpénzzel, félévre = 1400 frt; *e)* 25 vidéki irnok 500 frt fizetés és 100 frt lakpénzzel = 15,000 frt; *f)* 7 vidéki szolgai állás 300 frt fizetés és 40 frt lakpénzzel = 2380 frt; *g)* 20 vidéki segédszolgai állás 240 frt fizetés és 40 frt lakpénzzel = 5600 frt.

Emelkedett továbbá a szükséglet 50 frttal azért, mivel a budapesti törvényszéknél alkalmazott egyik szolgának, a ki az alkotmány-utczai törvénykezési épületben mint kapus müködik, évi 350 frt fizetését a többi kapusok illetményeihez mérten évi 400 frtra emeltem.

Végül az 1891. évi XVII. tcz. 27. §-ának 1. és 2. pontjában körülirt helyi előléptetések eszközölhetése végett:

a curiai birói czimmel és jelleggel felruházott elnökök számát 3-al, a kir. itélő táblai birói czim- és jelleggel felruházott törvényszéki és járásbirák számát pedig 7-tel szaporitottam. Minélfogva 3 elnök 1500 frt fizetés és 100 frt lakpénztöbblete fejében (1600×3) = 4800 frt; s 7 biró 1000 frt fizetés és 100 frt lakpénztöbblete fejében (1100×7) = 7700 frt uj kiadást kellett az előirányzatba fölvennem.

Ezek szerint az összes uj kiadások 268,230 frtot tesznek ki; ebből levonandó a fizetésemelésnél mutatkozó 16,350 frt kevesebblet, ugy hogy az emelkedés 251,880 frtot, illetve 2% intercalare 5037 frtnak levonása után 246,843 frtot teszen.

2. Ezen többlet ellenében csökkent a szükséglet az évi dijaknál 10,800 frttal, a mely összeg 30 vidéki joggyakornoki állásnak törlése folytán vált nélkülözhetővé. Megszüntettem pedig ezen 30 joggyakornoki állást azért, mert a vidéki e. f. biróságoknál a joggyakornoki állások közül *több mint 30, alkalmas folyamodók hiányában állandóan betöltetlenül van*, s a joggyakornoki állások ezen csökkentése — tekintettel az aljegyzői állások szaporitására is — lehetőnek mutatkozik.

A kir. törvényszékek és kir. járásbiróságok személyi járandóságaira általában meg kell jegyeznem, hogy tekintettel az 1891. évi XVII. törvényczikknek a birói szervezet módositására vonatkozó rendelkezéseire s ezek között különösen a vizsgálóbirói intézmény életbeléptetésére, feltétlenül szükségesnek mutatkozik, hogy a költségvetési törvényben ugy is egy összegben megszavazandó személyi járandóságoknak miként való felhasználása tárgyában ne legyek kötve a személyi járandóságok azon részletezéséhez, a mely a költségvetéshez csatolva van; mert az idézett törvénynek az albirákra és a vizsgáló birákra vonatkozó, valamint az a rendelkezése, mely szerint egy járásbirósághoz szükséghez képest több járásbiró is kinevezhető s a kir. törvényszékek és kir. járásbiróságok személyzetének a fentebb idézett rendelkezésekre való tekintettel a valódi szükség mérvének megfelelő arányos megállapithatása szükségessé teszi, hogy törvényszéki birák és járásbirák helyett albirákat és viszont, albirák helyett jegyzőket és viszont, jegyzők helyett aljegyzőket és viszont, telekkönyvvezetők helyett segédtelekkönyvvezetőket és viszont alkalmazhassak; és hogy azon esetre, ha elegendő számban joggyakornokok alkalmazhatók nem lennének, az ezek dijazására szolgáló évi dijak feleslegét aljegyzői állások betöltésére fordithassam. Az igazságügyi szervezés és az eljárási szabályok reformjának fokozatosan való czélszerü keresztülvitele mulhatatlanul megköveteli, hogy az igazságügyi kormányzat az átmeneti korszakban a költségvetési törvényben a királyi törvényszékek és járásbiróságok személyi járandóságai fejében megszavazott összeg keretén belül a fent jelzett eltérési jogosultsággal felruházva legyen; a mi törvényes akadályokba azért nem ütközik, mivel az elsőbiróságok biráinak s a segéd és kezelő személyzetnek létszáma törvény által megállapitva nincsen.

Ez idő szerint a telekkönyvi betétek szerkesztése az 1892. évi költségvetés indokolásában felemlitett 17 telekkönyvi hatóságon felül folyamatba van téve a pestvidéki törvényszék területéből telekkönyvi hatósággal felruházott monori és szent-endrei járásbiróságok területén, továbbá a szabadkai kir. tvszék területéből telekkönyvi hatósággal felruházott topolyai járásbiróság területén és a kecskeméti kir. tvszék mint telekkönyvi hatóság területén. Még a folyó évben, s esetleg részben a jövő év elején a betétszerkesztést a fentebbi telekkönyvi hatóságokon felül még 2—3 telekkönyvi hatóságnál szándékozom megkezdetni.

Kiemelendőnek tartom itten, hogy a dologi kiadásokra előirányzott 114,210 forintból fedezendők lesznek a betétszerkesztés körül felmerülő hivatali és irodai költségek, ezek között különösen a betétszerkesztő szakdijnokok napi dijai is, továbbá a házbérek, utazási költségek, a betétszerkesztő birák, albirák, telekkönyvvezetők, segédtelekkönyvvezetők és irnokok napidij és fuvardij átalánya, a betétszerkesztő közegek jutalmazása és segélyezése stb.

A betétszerkesztési munkálatokat egyébiránt főfelügyeleti jogkörömben folytonos figyelemmel kisérem és szakszerüen ellenőriztetem. A betétszerkesztés helyessége és pontossága ellen eddigelé panaszok nem is merültek fel; de a szerkesztéssel egybekötött munkálatok nehézségeinél fogva a haladás lassunak mutatkozik. Éppen erre való tekintettel az 1892. évi költségvetés indokolásában már előre jelzett utat követve nyujtottam be f. évi május hóban alkotmányos tárgyalás végett «a tényleges birtokos tulajdonjogának a telekjegyzőkönyvekbe bejegyzéséről és a telekjegyzőkönyvi bejegyzések helyesbitéséről» szóló törvényjavaslatot, a melynek törvényerőre emelkedése esetében az ország számos részében tényleg fenforgó nagyobb mérvü nyilvánkönyvi visszásságok megszüntetése és a nyilvánkönyvi állapot rendezése a telekkönyvi betétek szerkesztése előtt is és aránylag rövidebb idő alatt leszen eszközölhető.

E mellett tekintettel arra, hogy a betétszerkesztési eljárás folyamatba tétele előtt kidolgozott és kiadott utasitás csupán az 1886. évi XXIX. tczikknek rendelkezéseit vette alapul, és hogy azóta a most idézett törvény két izben is,

jelesen az 1889. XXXVIII. és 1891. évi XVI. tczikk meghozatalával lényeges változást szenvedett, valamint tekintve azt is, hogy a már 4 év óta tényleg folyamatban lévő betétszerkesztés során sok olyan részletkérdés merült fel, a mely mint előre nem látható, az első izben kiadott utasításban nem nyert megoldást; az eddigi tapasztalatok összes adatait felhasználva, egy egészen uj s kimeritő betétszerkesztési utasitást dolgoztattam ki, melynek végleges szövegét az e tárgyban kért s részben már be is érkezett véleményeket is figyelembe véve, közelebbről megállapitani, s azután az uj utasitást kiadni szándékozom. A kiadandó ez az uj utasitás a betétszerkesztési munkálat rendes folyamát bizonyára elő fogja mozditani.

Különfélék.

— **Az elsőfokulag kiszabott büntetések emelése** valóságos rendszerré kezd válni felső bíróságainknál. A jelen szám mellékletén közlünk egy esetet, melyben az első fok $2^1/_2$ évet, a kir. tábla 5 évet, a kir. Curia 10 évet szabott ki. Ezen kivül két másik esetet kaptunk legujabban, melyek egyikében a szegedi törvényszék 4 évi fegyházat szabott ki (1892. évi ápr. 30. 4924), a szegedi kir. tábla felemelte 7 évi fegyházra (1892 jun. 1. 2211); egy harmadik esetben az aradi törvényszék 2 évi fegyházat adott (1892 febr. 20. 1421.), a nagyváradi kir. tábla felemelte 10 évi fegyházra (1892 jun. 9. 1996.) A két utóbbi esetet nem közölhetjük, mivel különös jogi érdekkel egyébként nem birnak; de constatálni kivántuk azt a jelenséget, hogy a szóbeliség és közvetlenség alapján tárgyaló elsőfoku bíróságok itéletei az éppen meg nem bizható feljegyzések és a még ennél is fogyatékosabb referáda alapján itélő felső fokok által sans gène a vádlott hátrányára tömegesen felforgattatnak.

— **Mennyibe kerülnek évenkint az egyes fegyházak?** Az illavai fegyház költségvetése 129,290 frt. Bevétel 18,000 frt.

Lipótvár	147,500 «	«	26,643 «
Mária-Nostra	59,972 «		
Munkács	86,765 «	«	12,020 «
Nagyenyed	80,036 «	«	12,300 «
Sopron	108,370 «	«	21,200 «
Szamosujvár	106,057 «	«	21,030 «
Vácz	145,045 «	«	42,000 «

Figyelemre méltó, hogy a mig a fegyházak ily óriási összegeket emésztenek fel évenkint, a közvetitő és javitóintézetek alig kerülnek valamibe. A kishartai közvetitő intézet, a bevételt leszámitva 11,500 frtba kerül évenkint; az aszódi javitó-intézet 42,000 frtba, a kolozsvári 20,000 frtba, a rákospalotai 11,000 frtba. És daczára annak, hogy az ezen intézetekbe való elhelyezés hasonlithatlanul kevesebbe kerül, daczára, hogy a törvény is meghagyja ezen intézetek rendszeres fejlesztését és pénz is van rá az e czélra rendelt országos pénzbüntetési alapban: mégsem ezeket a *praeventiv* intézeteket épitik ki, hanem több mint tiz év óta folyton tervezik a nagyszabásu fegyházakat, melyekre, ha egyszer a közvetitő és javitó-intézetek nagyobb számban kiépittetnek és a Btk. novellája is megteszi a fegyházbüntetést kevesbitő hatását, szükség sem lesz oly mérvben, mint a tervezők, a mai rendkivül magas rablétszám mellett, hiszik.

— **A költségvetés** az 1891: XVII. tcz. 27. §-a alapján *nyolcz* elnök részére 1500 frt fizetés és 100 frt lakpénztöbbletet előirányoz; ezenkivül *harmincz-kilencz* biró részére 1000 frt fizetés és 100 frt lakpénztöbbletet; *öt* kir. ügyésznek 1000 frt fizetés és 100 frt lakpénztöbbletet; *hetvenöt* vizsgálóbirónak pedig 300 frt pótlékot.

— **A kir. táblák birói személyzete** jelenleg — a költségvetés adatai szerint — a következő: 11 elnök, 1 alelnök, 20 tanácselnök, 213 biró. A fogalmazói személyzet: 11 elnöki titkár, 7 fogalmazó, 4 segédfogalmazó, és 64 beosztott albiró.

— **Az elsőfoku birósági személyzet** a következő: 63 elnök, 1 alelnök, 624 biró, 7 betétszerkesztő biró, 394 járásbiró, 790 aljárásbiró, 36 betétszerkesztő albiró, 170 jegyző, 483 aljegyző, 269 telekkönyvvezető, 13 betétszerkesztő telekkönyvvezető, 375 betétszerkesztő segédtelekkönyvvezető, 295 joggyakornok.

— **A kir. ügyészség személyzeti létszáma** a következő: 65 ügyész, 114 alügyész; ezek közül 16 Budapesten. A legtöbb törvényszéknél tehát az ügyészi személyzet nem több mint egy ügyész és egy alügyész, — a mi valóban kevésnek mondható.

— **A codificationális alapról** a költségvetés indokolása ezeket irja:

Habár az e czimen előirányzott összeg nem változott, a mennyiben mégis eltérés mutatkozik a költségelőirányzatban, hogy az 1892. évi költségvetésben két rovat alatt (1. Az 1889. évi XLV. tcz. alapján alkalmazott birák személyi járandóságai. 2. Törvények szerkesztésére) elkülönitve megszavazott összeg az 1893. évi költségelőirányzatban egy rovat alatt van felvéve. Indoka ennek az eltérésnek az, mert az idézett törvényczikk alapján az igazságügyminiszteriumban alkalmazott birák száma az igazságügyi reformmunkálatok kivánalmainak megfelelőleg időnként változik, majd csökken, majd emelkedik. A jövő év folyamán is előreláthatólag nagyobb leszen az igazságügyminiszteriumban alkalmazandó birák száma, mint a mennyinek járandóságai az 1892. évi költségvetés e czimének 1. rovata alatt felvett 13,800 frtból fedezhető lenne.

— **Az irodai költségek** rovata tekintetében ezeket mondja a költségvetés indokolása:

A bíróságoknak csaknem kivétel nélkül ugy szólván állandóan irodai hátralékkal kell küzdeniök. Hogy a leirási hátralék miatt emelkedő jogos panaszok megszünjenek, hogy az elintézéssel a kiadványozás lépést tarthasson, s hogy az ügymenet minden tekintetben kifogástalan legyen, szükségesnek találtam, hogy ezen rovat 120,000 forinttal emeltessék. Ezen emelést indokolja azon további körülmény, hogy a törvényszékeknél és a járásbiróságoknál a beadványok száma volt:

	polgári, büntető és telekkönyvi ügyekben	elnöki ügyekben
1885-ben	5.236,612 db	271,970 db
1891-ben	6.382,847 db	319,190 db
tehát	1.146,235 db	47,220 dbbal több.

— **A bíróság nem bocsátkozhatik a maga itéleteinek értelmezésébe.** A kir. Curia egy felmerült eset alkalmából a következő *leiratot* küldte a soproni törvényszékhez:

Az itéletek s egyáltalán a határozatok jogerejének fogalma féltétlenül követeli, hogy a biróság itéleteit vagy végzéseit saját maga egyoldalulag ne értelmezze, ne helyesbitse, illetőleg módositsa vagy változtassa és hogy ha azon itélet vagy végzés netalán helytelenül alkalmaztatnék, az értelmezés és helyes alkalmazás, mint mások jogát érintő cselekvőség csakis a rendes birói eljárás, illetőleg orvoslat utján legyen eszközölhető. A kir. Curia — eme változhatatlan sark-elvhez való ragaszkodással — a mely alól csupán a hibás «számtétel» s a «téves leirás» képez egyedüli kivételt, a fenforgó kérdésben is itéletének bármely értelmezésétől tartózkodik.

Felhivja mindazonáltal a törvényszék figyelmét, hogy a kérdéses ügyben a kir. itélő tábla R— P—t 2556. sz. alatt akként itéli el: hogy a büntetés az itélet jogerőre emelkedésétől lészen számitandó, a vizsgálati fogság beszámitásáról tehát ezen itélet mit sem tartalmaz.

Ezt az itéletet a kir. Curia 4975. számu itéletével csupán a büntetés tartamának leszállitása mellett helybenhagyta; a kir. itélő tábla itélete tehát — a büntetés tartamán kivül — mely tekintetben a kir. Curia külön rendelkezése érvényesül, minden további tartalmára nézve érintetlenül maradt. Érintetlenül maradt tehát a kir. tábla itéletének azon hatálya is, mely a vizsgálati fogság beszámitását nem rendelte el.

A felterjesztett bünügyi iratok tehát, vonatkozással f. é. augusztus 4-én 2431. sz. a kelt felterjesztő jelentésére, ·/. alatt azzal küldetnek le, hogy értelmezésnek vagy magyarázatnak sem helye, sem szüksége nem forog fen. (1892 szept. 21. 7965. sz. a.).

Nekünk ugy rémlik, hogy a Curia a jelen esetben — az értelmezés elleni tiltakozás daczára — mégis belebocsátkozott az értelmezésbe.

— **Birósági seminarium.** Mint a *Jogi Szemle* irja, *Porubszky Jenő*, a rózsahegyi törvényszék elnöke, már 1890 elején életbe léptette a birósági seminariumot. A miniszterium és a birósági elnökök igen helyesen cselekednének, ha ezen gyakorlatokat általánositanák. A Rózsahegyen tárgyalásra kitüzött esetek és kérdések közül kiemeljük a következőket:

I. Kovács János, nős, büntetlen előéletü gazdag fővárosi borkereskedő pinczéjéből több izben bort lopnak, minden alkalommal pár literes üveggel. A legerősebb gyanu Ördög Erzsi, rovott előéletü, részeges öreg házmesternére hárul, a kit e miatt a borkereskedő kérdőre is vont, de eredménytelenül. A borkereskedő a tolvaj személyiségére nem tudván bizonyságot szerezni, e feletti boszuságában az elől álló üvegek borát megmérgezi.

A tolvaj az ugyanazon házban lakó és Péteri János napdijasnál szolgáló Varga Kata kaczér leányzó, a ki a lopott bort, midőn gazdája naponkint a maga fél literjéért küldi, mint vásároltat hozza s a pénzt a maga hasznára forditja, a másik fél litert azonban rendesen a házmesternének adja oly kijelentéssel, hogy szeretőjétől a borkereskedőtől szokta kapni ajándékba.

Péteri a mérgezett borból iszik s ennek folytán meghal.

Özvegye és 5 kiskoru árva ellátás nélkül maradnak.

Varga Katát a vizsgálóbiró letartóztatja, azonban a vizsgálat befejeztével szabad lábra helyezi. Beszegődik szobaleánynak egy szállodába s a harmadik emeletre kerül, a honnan egy izben leszól a szolgálóhoz, hogy ez küldje fel a pinczért, mert «es brennt». Ez azután nagy lármával rohan ki az utczára, hogy tüz van; a tüzoltók teljes apparatussal megérkeznek, a nép összecsődül, a vendégek ijedve futkosnak ide s tova, mindenki a másiktól tudakolja, hogy hol ég, hol a tüz. Felrohannak a harmadik emeletre, kutatnak a tüz után, de nyoma sincs füstnek, lángnak; kérdőre vonják a szobaleányt, a ki végre megfejti a dolgot, a mennyiben a hotelekben «es brennt» kifejezés alatt azt értik, hogy siessen az illető. A rendőrség a szobaleányt bekisérteti s a vizsgálóbiró letartóztatja.

A végtárgyaláson Varga Kata a lopást tagadja, a vizsgálóbiró előtti vallomását visszavonja, s azt adja elő, hogy a vizsgálóbiró kényszeritette őt vallomástételre. A jegyzőkönyvet biró s tollnok irták alá.

A hullabonczolás körül 30 frt költség merül fel.

Bünjelek: 1 üveg bor, 1 üvegben gyomorrészek.

A bíróság alakul:

Elnök: Ruttkay Aladár, alsó-kubini aljegyző. Birák: Dluhovics Béla, törvényszéki aljegyző, Homma József, námesztói aljegyző. Közvádló: Bélla János, törvényszéki joggyakornok. Péteriné megbizottja: Dékány Mihály, törvényszéki joggyakornok. Kovács János védője: Matyasovszky Elek, liptó sz.-miklósi aljegyző. Varga Kata védője: Bulla Antal, trsztenai aljegyző. Ördög Erzsi védője: Medzihradszky Emil, l.-ujvári aljegyző.

II. A 15 éves Veres Matyi engedélyt nyert Jakab kávéházában apróságokat: gyufát, tárczát, gombot a vendégek között eladogatni. Adolf pinczér észrevette, hogy Matyi a vendégek által el nem fogyasztott s ott hagyott czukordarabkákat összeszedegeti s zsebre rakja. Adolf bekisérteti Matyit, a ki a vizsgálóbiró előtt bevallja, hogy ezt a foglalkozást már jó ideje üzi. A vizsgálat folyama alatt kiderül az is, hogy Matyi 1 évvel ezelőtt Téglás Gábor korcsmájában meghálván, az apja által a vásáron 100 frtért vett két lovat Téglás 39 frt értékü kocsijába fogja s az udvar kapujának zárát feltörve, éjjel megszökik, haza kerül, de csak azért, hogy Jónás községi birótól, apja megbizását szinlelve, a vett lovakra vonatkozólag marhaleveleket kieszközöljön, melylyel a szomszéd vásárra menvén, a lovat, kocsit 50 frtért Ádám Jánosnak eladja.

Matyi apjának eddig sohasem volt lova.

Matyit apja sem vádolja, Jakab sem igényli a kárt.

Kocsi és ajtózár mint bünjel.

A 2 ló nyilvános árverésen eladatott 80 frtért a vizsgálóbiró által.

Bíróság:

Elnök: Matyasovszky Elek, l.-sz.-miklósi aljegyző. Birák: Medzihradszky Emil, l.-ujvári aljegyző, Bélla János, törvényszéki joggyakornok. Közvádló: Bulla Antal, trsztenai aljegyző. Matyi védője: Homma József, námesztói aljegyző. Ádám védője: Matyasovszky Honor, törvényszéki jegyző. Jónás védője: Porubszky Sándor, törvényszéki joggyakornok.

III. Bihari Ádám egy váltóra mint elfogadó sympathetikus tentával irja a nevét, a mely aláirás négy hét mulva láthatlanná válik.

Bíróság: Medzihradszky Emil, l.-ujvári aljegyző, Bulla Antal, trsztenai aljegyző, Dékány Mihály, törvényszéki joggyakornok. Közvádló: Dluhovics Béla, törvényszéki aljegyző. Védő: Ruttkay Aladár, alsó-kubini aljegyző. Váltóbirtokos: Matyasovszky Elek, l.-sz.-miklósi aljegyző.

IV. Oly büncselekmény kisérletére, melynek befejezésére 5—10 évi fegyházat állapit meg a törvény, kiszabható-e fogház?

Előadó: Porubszky Sándor, törvényszéki joggyakornok.

V. A szabadságvesztés középmértéke hogyan állapitandó meg?

Előadó: Matyasovszky Elek, l.-sz.-miklósi aljegyző.

VI. Egy akaratelhatározás kifolyását képező becsületsértő és rágalmazó nyilatkozat esetében fenforog-e bünhatalmazat?

Előadó: Medzihradszky Emil, liptó-ujvári aljegyző.

— **A budapesti egyetem** tanári karát a költségvetés következőkép tünteti fel: A hittani karon 9 rendes, a jogi karon 20 rendes, az orvosi karon 17 rendes és 5 rendkivüli tanár, 34 tanársegéd és 33 gyakornok; a bölcsészeti karon 34 rendes, 4 rendkivüli tanár és 15 tanársegéd. (A czimzetes rendkivüli tanárok és a magántanárok ezen számokba nincsenek felvéve.)

— **A budapesti egyetem jogi karán** létező seminariumi kézi könyvtárak részére az ez idei költségvetés 600 forintot előirányoz.

— **Utazási ösztöndijakra** a közoktatásügyi költségvetésben 8000 frt van felvéve. Kár, hogy fiatal jogi iróink ujabban kevésbé veszik igénybe ezen utazási ösztöndijakat. A hetvenes és nyolczvanas években állandóan külföldön tartózkodott pár tehetséges fiatal jogász.

— **A budapesti ügyvédi kamara huszonegyes bizottsága** 19-én tartotta ötödik és utolsó ülését. Az ülés tárgyát *Dr. Nagy Dezső* biz. előadó előadói javaslatának hitelesitése képezte. A terjedelmes előadói javaslat a bizottság munkálkodásának eredményeit foglalja össze. A bizottság két órai vita után tárgyalta le s hitelesitette a javaslatot, s végül elhatározta, hogy a f. hó végén egybehivandó közgyülés előtt, a bizottsági javaslatnak az igazságügyminiszterhez leendő felterjesztését fogja javasolni. Végül elnökének, *Dr. Győry Eleknek* elismerést és köszönetet szavazott a bizottság.

— **Az országos letartóztatási intézetek és a javitóintézetek** 1891-iki állapotát tárgyazó két füzetet megkaptuk. Legközelebb szólunk róla.

— **A «Rivista Penale»** folyóirat legutóbbi számában *Dr. Heil Fausztin* kir. táblai biró hosszabb dolgozatban kritikailag ismerteti a magyar képviselőház előtt fekvő büntetőtörvénykönyvi novellát.

— **A betegség elleni biztositásról** nagyszabásu munkát adott ki *Bellom* franczia mérnök. Közli valamennyi államnak ez iránti törvényeit magyarázatokkal és összehasonlitó jegyzetekkel ellátva. A magyar 1891-iki törvény is csaknem szóról-szóra van közölve a munkában. Czime: Les lois d'assurance ouvrière à l'étranger. I. Assurance contre la maladie. Par Maurice Bellom. Paris. Arthur Rousseau.

— **A kriminalitás és a prostitutio.** Tarnovszky Paulina, orosz irónő, tüzetes vizsgálódások alapján kimutatta, hogy a prostituált nőknél ugyanazon degenerativ tünetek mutatkoznak, mint a büntetteseknél. Az igen érdekes munka czime: *Étude anthropologique sur les prostitués et les voleuses* (Páris. Lecroisnier et Babé). Lombroso és hivei ezen tény által megerősitve látják azon állitásukat, hogy a nők azért szerepelnek a büntettesek közt oly kis százalékkal, mivel a született nő-büntettesek egy része a prostitutióra adja magát, s a két elem együtt veendő számitásba. Igy a kriminalitás szabályosságának e tekintetben is elég volna téve.

— **Overlegislatio.** Az amerikai Egyesült-Államok képviselőházában a mult év folyamán 9835 javaslat nyujtatott be, a senatusban 3640; törvénynyé vált 379.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 44. sz. Budapest, 1892. október 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A családi hitbizományok alapitásának engedélyezése alkotmányos szempontból. Dr. KATONA MÓR kassai jogtanártól. — Törvénytervezet a Btk. és a Kbtk. módositásáról. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — *Jogirodalom:* A biztositási vállalatok. A magy. tud. akadémia által a Dóra dijjal jutalmazott pályamü. Irta dr. Pólya Jakab. Dr. FLEISCHMANN SÁNDOR budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Az igényperek. Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD budapesti ügyvédtől. — A kir. javitóintézetek 1891. évi állapotáról. -- A m. kir. Curia biráinak és a kir. táblai tanácselnököknek rangsora. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A családi hitbizományok alapitásának engedélyezése alkotmányos szempontból.

Az a kérdés, hogy a napjainkig fenálló módja a családi hitbizományok engedélyezésének nem ütközik-e alkotmányunk sarkalatos elveibe? Nem volna-e helyén az engedélyezést a törvényhozó hatalom körébe vonva, törvény alakjában eszközölni?

Ismeretes a jogászközönség előtt, hogy mióta a hitbizományok alapitása először az 1687. évi IX. tcz. által a főnemesekre, az 1723. évi L. tcz. által a köznemesekre is kiterjesztve jogéletünkbe felvétetett, az engedélyezést Ő Felsége a koronás fejedelem kiváltságlevélben gyakorolja, az alkotmányos idő óta az igazságügyi miniszter véleménye és javaslata alapján.

Ha mégis közelebbről nézzük, mily helyzetet teremt a családi hitbizomány alapitása, azonnal szembe ötlik, hogy a hitbizományi vagyon a magánjog öröködési szabványainak uralma alól kiesik, ezek hatályát, érvényesülését felfüggeszti a privilegium, a hitbizományi vagyon exemtiót nyer a törvény alól és helyébe a közönséges jogtól teljesen eltérő — sőt alapintézkedéseivel merőben ellentétes szabályozás alá jut.

A királyi kegyelem kiveszi azt a vagyont a rendes jogi bánásmód alól, külön jogi szabályozás alá helyezi, lex individualist, külön törvényt alkot és állit a közönségesnek helyébe, melynek érvénye beláthatlan időkre fenmarad az alapitó családja és a hitbizományi vagyon fölött, dominál époly hatálylyal, mint az országos törvény, sőt érvényesülése még a törvénynél is tartósabb, mert a törvényt megszüntetik, megváltoztatják az alkotmány által erre hivatott faktorok, a törvényhozó hatalom, de a hitbizományi javak fölött érvényesülő külön öröklési rend mindaddig épségben marad, mig a család öröklésképes tagjai ki nem halnak, vagy a hitbizományi vagyon el nem pusztul.

A fejedelem a kegyelemlevélben foglalt különleges jogszabályt egyoldaluan vissza nem vonhatja, meg nem szüntetheti, mig törvényes megszünési ok be nem következik.

Mindaz, a mi e jelenségekben nyilvánul: az országos törvény hatályának a hitbizományi vagyonon vonatkozó megszüntetése és helyébe külön örökösödési jogszabályok léptetése, arra a természetes következtetésre kényszerit, hogy ezek bizony oly intézkedések, melyek urbi et orbi a törvényhozó hatalom körébe tartoznak.

A köztörvényt megszüntetni, habár csak egy meghatározott vagyonra nézve is, törvényhozási functió, de még inkább az, midőn helyébe más kivételes szabványokat ültetünk, melyekről nyilvánvaló, hogy ellentétben állanak a közönséges jogelvekkel.

Ilyen, társadalmi- és közgazdaságilag egyaránt mélyen ható *kivételes* intézkedés, mely számos családot von ki az országosan helyesnek tartott öröklési rend alól, méltán igényelhet oly kiterjedt megfontolást, hogy abban a törvényhozási tényezők mindegyike részt vegyen.

Azt a functiót tehát, melyet ma a koronás fejedelem, mint a törvényhozó hatalom egyik faktora egyedül végez, midőn családi hitbizományok alapitására engedélyt ad, vindicálnunk kell a törvényhozás összes tényezői számára, vindicálnunk azért, mert eme engedély nem kegyelmi tény pusztán, hanem jogszabályok alkotása, mely alá nemcsak az alapitó családja és a hitbizományi vagyon tartozik, hanem kihatással van az állampolgárok anyagi érdekkörére is.

Nem alkotmányos érzékenykedésből ered ezen felfogás, sem a királyi hatalomkör csorbitására irányuló törekvésből, hanem egyszerüen restituálni kivánja a törvényhozó hatalom illetőségét, alkotmányunk szellemében.

A privilegiumok korszaka már lejárt, mely oly sokáig volt az objectiv jognak forrása; megszüntette egykori jelentőségét az államok demokratikus fejlődése és az állami főhatalom helyes megoszlása. A köztörvény foglalta el a tért, a hol azelőtt privilegiális szabályok uralkodtak.

Ha a mult századokban az országgyülés ilyen kivételes intézkedések engedélyezését a királyokra ruházta, ugy az érthető, mert az országgyülések néha éveken át nem hivattak egybe, és igy esetleg sürgős természetü ügyek nem nyerhettek volna alkotmányos uton elintézést. De bizonyára hiányzott a kifejlettebb érzék is a törvényhozó hatalom competentiájának megőrzése iránt, kivált magánjogi szabványok tekintetében. Most azonban, midőn az országgyülésnek évenkint össze kell ülnie, a hatalomkörnek visszaállitása teljesen indokolt és helyén való.

Az sem szenved kétséget, hogy ezen felfogás keresztülvitele és megvalósitása nehézségbe vagy akadályba nem fog ütközni, legalább nem dicsően uralkodó királyunk részéről.

Az örökös tartományokban, a Lajthántuli országrészben ugyanis Ő Felsége mindjárt az alkotmányos élet kezdetén 1868. évi julius 13-án kiadott törvényben megengedte, hogy a hitbizományok alapitása a törvényhozó hatalom által engedélyeztessék, az alapitó kérelme kormányi törvényjavaslatként a parliament elé vitessék és az engedélyező lex specialisba a hitbizományi oklevél, mint az örökösödés rendjét szabályozó — egész terjedelmében fölvétessék.

A mit a fejedelem ott a törvényhozó hatalom elé tartozónak elismert, annak kivitelét itt sem fogja megakasztani.

Azon gyakorlat, mely nálunk el van fogadva, hogy a kormány által a parliament elé terjesztendő törvényjavaslatok számára előbb a fejedelem jóváhagyása megszereztessék, ugyis biztositja a királynak a fölényt, mert jóváhagyásának megtagadása esetén a kormányjavaslat a hitbizomány alapitása tárgyában az országgyülés elé nem is juthat, végleg elejtettnek tekinthető. Igaz, hogy az országgyülés bármelyik része, akár a képviselők háza, akár a főrendeké, szintén meghiusithatják a kormány előterjesztését szavazásuk által. Itt tünik ki a kérdés jelentősége alkotmányi szempontból.

Dr. Katona Mór.

Törvénytervezet a Btk. és a Kbtk. módositásáról.[1]

402. §.

A magánokirat hamisitása vétséget képez és egy évig terjedhető fogházzal, ugyszintén ötszáz forinrig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, ha a hamis okirat oly kötelezettség vagy jog létezésének, megszüntének vagy megváltoztatásának bizonyitására vonatkozik, melynek értéke ötven forintot nem halad tul.

Ha pedig a jog vagy kötelezettség értéke, melyre a hamis vagy hamisitott okirat vonatkozik, ötven forintot tulhalad: a hamisitás büntettet képez és őt évig terjedhető börtönnel, valamint kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A 335. §. a magánokirathamisitásra is értelemszerü alkalmazást nyer.

403. §.

Tekintet nélkül a jog vagy kötelezettség értékére, melyre vonatkozik, büntettet képez a magánokirat hamisitása, ha:

1. hamis váltó készitése, vagy valódi valtó meghamisitása által követtetik el;

2. olyan kereskedelmi, vagy üzleti könyv hamisittatik meg, melynek a törvény feltétlenül vagy feltételesen bizonyitó erőt tulajdonit;

3. kereskedelmi utalványok, takarékpénztári könyvecskék, közraktári jegyek, fuvarfeladási vevények, rakjegyek vagy más közforgalomban lévő értépkapirok hamisittatnak meg, a mennyiben azok a papirpénzzel egyenlőknek nem tekintetnek (210., 211. §§.).

Az 1., 2., 3. pontok alatt felsorolt esetekben a büntetés öt évig terjedhető fegyház és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetés, ha a jogok vagy kötelezettségek értéke, melyekre nézve ugyanazon személy egy vagy több ily magánokirat hamisitása terhel, együttvéve szász forintot meghalad.

Az 1., 2., 3. pontokban felsorolt eseteken kivül is öt évig terjedhető fegyházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő a magánokirat hamisitása, ha a jog vagy kötelezettség értéke, melyre vonatkozik, kétezer forintot tulhalad.

A büntetés tiz évig terjedhető fegyház és négyezer frtig terjedhető pénzbüntetés, ha ugyanazon személyt a magánokirat hamisitásának több büntette terheli és a jogok vagy kötelezettségek értéke, melyekre azok vonatkoznak, együttvéve kétezer forintot meghalad.

406. *a.* §.

Magánokirat hamisitása miatt az előbbi szakaszokban meghatározott büntetésen felül, a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is kimondható.

XXXII. a. FEJEZET. Iskolai és vizsgálati bizonyitványok hamisitása és vizsgálatnak más neve alatti letétele.

407. *a.* §.

A ki hamis iskolai, vizsgálati vagy képesitő bizonyitványt készit, vagy valódi bizonyitványt lényeges tartalmának megváltaztatása által meghamisit, ha azt valamely hatóság vagy iskolai igazgatóság félrevezetésére használja, vagy a ki valamely vizsgálatot másnak neve alatt tesz le: hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.[2]

412. §.

A ki az állam által kiadott bélyeget, postajegyet vagy az adó biztositására szolgáló más jegyet, pecsétet, valamely edény ürtartalmának, vagy a fémek természetének és beltartatmának bizonyitására szolgáló állami vagy hatósági jegyet felhasználás vagy forgalomba hozás végett utánoz vagy meghamisit, vagy a ki ily hamis bélyeget, jegyet, pecsétet tudva felhasznál, vagy forgalomba hoz, a bélyeghamisitás vétsége miatt három évig terjedhető fogházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel, valamint az általa viselt hivatalnak vagy állomásnak elvesztésével büntetendő.

A bélyeghamisitás vétsége miatt egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, továbbá az: a ki a fenebb megjelölt valódi hélyegeket, jegyeket vagy pecséteket értéktelenitésük jelének eltávolitása után ismét tudva használja vagy forgalomba hozza.

Ha a bélyeghamisitással elkövetett vagy megkisérelt kárositás sulyosabb büntetés alá eső cselekményt képez (380. §.), az erre megállapitott büntetés lesz alkalmazandó.

Ezen §. határozata külföldi bélyegek, jegyek és pecsétek tekintetében is alkalmazandók, ha a megfelelő viszonosságot az illető állam törvénye vagy törvénybe iktatott szerződés biztositja.

[ ] [ ]

418. §.

A ki idegen ingó- vagy ingatlan dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisit, a mennyiben az okozott kár öt forintot fölülmul: vétséget követ el és három évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik.

A kisérlet büntetendő.

A büvádi eljárásnak csak a sértett fél inditványára van helye.

Büntettet képez a cselekény és egy évtől három évig terjedhető börtönnel, ugyszintrn kétezer forintig terjedhető pénzbüntetésel büntetendő: ha az tanuk, szakértők. közhivatalnokok, törvény által alkotott testületek vagy hatóságok tagjai vagyonán, ezeknek tanuzása, véleménye, hivatalos eljárása, vagy hivatásuk gyakorlása miatt, boszuból követtetett el.

420. §.

Öt évig terjedhető fogházzal és háromezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az: a ki vallási szertartásra rendelt épületet vagy más tárgyat, ugyszintén a ki sirt vagy siremléket, nyilvános emlékszobrot, müvészeti, történelmi vagy egyéb tudományos jelentőséggel biró tárgyat jogtalanul megrongál, elpusztit vagy megsemmisit.

421. §.

A ki másnak ingatlan vagyonát jogtalanul elfoglalja, vagy annak a földtől el nem választott termékét jogtalanul felhasználja, a mennyiben sulyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fen és az okozott kár öt forint értéket felülmul: vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal, valamint kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendű.

A bünvádi eljárásnak csak a sértett fél inditványára van helye.

[ ] [ ] [ ] [ ]

XXXVII. a. FEJEZET. A robbanó anyagokkal elkövetett büntettek és vétségek.

428. *a.* §.

A ki robbanó anyag felrobbantásával másnak életére, egészségére vagy vagyonára szándékosan veszélyt idéz elő: tiz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

E cselekmény tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha azzal valakinek büntettet megállapitó testi sértés okoztatott, vagy ha lakásul, hivatali vagy üzleti helyiségül, vagy emberek összejövetelére szolgáló épület, vagy ha hajó, hid, vizmü, bányamü, közuti, vasuti vagy gyári épitmény egészben vagy részben leromboltatott.

[1] A zárjel [ ] a §. után azt jelenti, hogy a kormányjavaslat egy §-a kihagyatott. Ugyancsak a zárjel a szövegben azt jelenti, hogy a §. egy része kihagyatott.

[2] A javaslat — szükebb körben — a kihágási törvény 71. §-hoz illesztette ezen határozmányt.

Ha pedig a cselekmény emberhalált okozott, — menynyiben gyilkosság nem forog fen, — büntetése életfogytig tartó fegyház.

428. *b.* §.

A 428. §-ban meghatározott büntett elkövetésére irányzott szövetség (132. §.), ha ehhez előkészületi cselekmény is járult, öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

428. *c.* §.

Öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő az, a ki robbanó anyagot, ennek alkatrészét, felhasználására szolgáló készületet oly czélból, hogy ezekkel másnak életére, egészségére vagy vagyonára nézve veszély idéztessék elő (423. *a)* §.), készit, megszerez, megrendel, birtokában tart vagy másnak átenged, a mennyiben cselekménye a 71., 72., 73., 74. §-ok szerint sulyosabb büntetés alá nem esik.

Ezen §. nem alkalmazható: lőfegyverek, ezeknek használatára szolgáló készületek és lőszerek tekintetében, továbbá robbanó anyagok előállitásával és kezelésével foglalkozó katonai és polgári hatóságokra, állami intézetekre és ezeknek közegeire, valamint e hatóságok részére robbanó anyagokat gyártó és szállitó magánvállalatokra és egyénekre.

428. *d.* §.

A ki robbanó anyag használatával vagy kezelésével gondatlanságból másnak testi sértést okoz, vagy annak vagyonát megrongálja: két évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel, ha valakinek halálát okozta: öt évig terjedhető fogházzal büntetendő.

428. *e.* §.

A jelen fejezetben meghatározott büntettek miatt a szabadságvesztés-büntetésen fölül a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is kimondható.

[ ]

II.

A 1879: XL. törvényczikkre vonatkozó intézkedések.

[ ]

22. §.

Ha az itéletben csupán pénzbüntetés állapittatik meg, meghatározandó egyszersmind az eljárás tartama, mely a pénzbüntetés behajthatlansága esetében ennek helyébe lép.

Ezen átváltoztatásnál egy forintnál kisebb pénzbüntetés helyett tizenkét órai elzárás állapitandó meg.

Egy forinttól tiz forintig terjedő összeg helyett egy napi elzárást állapithat meg a biróság.

59. §.

A ki oly minőségü érmeket, emlékpénzeket, játékjegyeket, czimjegyeket, hirdetéseket, árujegyeket vagy más hasonló tárgyakat készit, melyek felületes megtekintés mellett könnyen fémpénznek, illetőleg papirpénznek, bélyegjegynek vagy postajegynek tekinthetők, továbbá a ki a belföldi vagy olyan külföldi postajegyeket, melyek a magyar állammal postaszerződési viszonyban levő állam adott ki, nem bérmentesitési czélokra utánoz, valamint az is, a ki az ily minőségü tárgyakat forgalomba hozza: kétszáz forintig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

[ ]

104. §.

Egy hónapig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. a ki az emberi élelemre levágandó marhák vagy más állatok megvizsgálására s az ezekkel való bánásmódra vonatkozó egészségügyi szabályokat megszegi;

2. a ki olyan marhát vagy állatot, melyet e fenálló szabályok szerint csak a közvágóhidon szabad levágni, máshol vágat vagy vág le; vagy:

3. a ki olyan helyeken, a hol közvágóhid nincsen, a marhák vagy más állatok levágása iránt kiadott rendeletet vagy szabályt megszegi s az ekként levágott marha vagy állat husát emberi élelemre árulja, adja vagy használja;

4. a ki elhullott vagy levágott beteg marha vagy állat husát, e körülményt tudva, emberi eledelre használja, vagy e czélra másoknak adja.

Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállásától két év nem mult el, a büntetés két hónapig terjedhető elzárásig és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetésig emelhető.

126. §.

A ki két forint értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti czikket lop, elsikkaszt vagy jogtalanul elsajátit, nyolcz napig terjedhető elzárással büntetendő.

[ ]

A jelen §-ban meghatározott kihágás miatt az eljárás csak a sértett fél inditványára inditandó meg.

127. §.

Nyolcz napig terjedhető elzárással büntetendő, a ki idegen ingó dolgot, tudva jogtalanul használ és ez által azt megrongálja vagy értékében csökenti; vagy a jogtalan használat által egyéb módon kárt okoz.

Ugyanezen büntetéssel büntetendő: a ki másnak ingó vagy ingatlan vagyonát szándékosan vagy jogtalanul megrongálja, vagy az utóbbinak a földtől el nem választott termékét felhasználja, a mennyiben az okozott kár öt forint értéket meg nem halad.

Az eljárás csak a sértett fél inditványára inditandó meg.

129. §.

A ki olyan dolgot, melyről tudja, hogy tulajdon elleni kihágás következtében jutott birtokosa vagy birlalója kezéhez, vagyoni haszon végett megszerez, elrejt vagy elidegenitésére közremüködik: a 126. §-ban tett megkülönböztetés szerint, a tettesre megállapitott büntetéssel büntetendő.

Egy hónapig terjedhető elzárással és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, a ki valamely dolgot oly körülmények közt szerez meg, a melyekből gyanitható, hogy az lopás, sikkasztás, rablás, zsarolás vagy jogtalan elsajátitás következtében jutott birtokosa vagy birlalója kezéhez, vagy ugyanily körülmények között a dolog elidegenitésére közremüködik.

Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállásától két év nem mult el, a jelen §-ban meghatározott kihágás elkövetőjének büntetése két hónapig terjedhető elzárásra és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetésre emelhető fel.

Közli: Dr. Fayer László.

Jogirodalom.

A biztositási vállalatok. A magy. tud. akadémia által a Dóra dijjal jutalmazott pályamü. Irta dr. Pólya Jakab. Budapest 1892.

A kereskedelmi törvénynek a biztositási ügylettel foglalkozó része a szövetkezeteknek szentelt czim után talán a legtöbb üldöztetésnek volt és van kitéve. Vádolták a törvényhozót elhamarkodottsággal, felületességgel, de ugy hiszem, a vád inkább a külföldet illeti, a mely nem gondolkodott jó mintáról, mely után kodifikálni lehetett volna. Az előttünk fekvő könyv a biztositási vállalatokkal foglalkozik. Annyi bizonyos, hogy a czim nincsen szerencsésen választva, ha tekintetbe veszszük a könyv tartalmát. Szerző nagy szakavatottsággal tárgyal igen sok érdekes kérdést, helyes érzékkel bir biztositási jogunk hiányai iránt és éber figyelemmel kisérte az utolsó években előfordult kontroversiákat és ezek képezik könyve tartalmát, de a biztositási vállalatoknak mindehhez csak annyi közük van, hogy ők is olyan ügyle-

*

tekkel foglalkoznak, melyekre nézve ezen vitakérdések előfordultak. Innen van azután, hogy szerző ur kénytelen saját magát — és az olvasó érzi, hogy sajnálja a szerző — félbeszakitani, mert különben a biztositási vállalatokra nem jut hely és igy történt, hogy a könyv, mely 96 lapból áll, 64-ik oldalán kezd foglalkozni a biztositási vállalatokkal, tehát 32 oldalon. Hiszen erre a térre alig lehet a törvény és rendeletek szövegét elhelyezni. Bárki nagyon sokat fog tanulhatni a könyv első feléből, de a praktikus jogász, ha valamelyik kérdésnél megakad, alig fog e könyvben utmutatást találni.

De igazságtalanok volnánk, ha nem hangsulyoznók, hogy szerző igen sok érdekes kérdést tárgyal. Szépen fejti ki a biztositási ügylet létrejöttét; a biztositási szerződést egyelőre igéretnek nevezi, «mely csak akkor lesz valódi biztositássá, ha a biztositó szavát be is *válthatja*». Tudjuk, hogy szerző ezt csak gazdasági szempontból általánosságban mondja. A jogászra nézve ez értékkel nem bir, mert minden szerződés elveszti értékét, ha a kötelezett nem tud kötelezettségének megfelelni, és a végrehajtható birói itélet ép oly irott malaszt, ha a kötelezett nem tud fizetni, mint a biztositási szerződés, ha a biztositónak nincs miből megtériteni a kárt. Ép ily általános megjegyzéssel üti el szerző ur maga elől azt a kérdést, vajon mi értendő biztositási vállalat alatt. Szerinte csak részvénytársaság és szövetkezet, «mert ezekben megvan az állandóság jellege». Már a szövetkezet nem mondható nagyon állandónak, sőt tekintettel arra, hogy a tagok bármikor kiléphetnek, nagyon könnyen megeshetik, hogy egyszerre megszünik létezni. Pedig épen ezen kérdés eldöntését vártuk egy «a biztositási vállalatok» czimmel ellátott könyvből, arra vártunk végre szakembertől feleletet, mit jelent a 423. §. azon kezdete «minden biztositási vállalat», vajon nem fogadható-e el azok nézete, a kik a kölcsönösen biztositó szövetkezetekre a hetedik czim határozatait alkalmazandóknak nem tartják már azon okból, mert a szövetkezet, ha ugy alakul, mint a kereskedelmi törvény kivánja, nem nyujthatja az előirt vagyoni garantiákat.

Igen kellemes egyszerüséggel foglalkozik szerző a biztositás technikai kérdéseivel, az engedélyezési rendszerrel, a magán- és állambiztositással, a biztositás alaptörvényeivel, a mely fejezetek már népszerü irályuknál fogva is dicséretet érdemelnek.

És ha még hozzáteszszük, hogy szerző kereskedelmi törvényünk igen sok hiányára avatott kézzel reámutat, igen sok értékes javaslatot tesz, de helyszüke miatt ki nem meriti a felvetett kérdéseket, csak azon óhajunknak adunk kifejezést, vajha szerző ur elhatározná magát könyve minden fejezetéről egy külön könyvet irni, mert erős meggyőződésünk, hogy szerző ur, a kinek könyvén meglátszik a tárgygyal komolyan és szeretettel foglalkozó szakember, nem akarja, hogy ezen pályadijjal koszoruzott munkája után itéljük meg azt, hogy mennyi mondani valója van a biztositási vállalatokról; nem akarjuk hinni azt sem, hogy szerző ur maga az abban felvetett kérdéseket kifejtetteknek és a felölelt tárgyat kimeritettnek tartja. Nagy hálára fogja immár a jogászközönséget kötelezni, ha az egyes kérdésekkel külön-külön, de nem akadémiai pályakérdés incidense alkalmából fog foglalkozni.

Dr. Fleischmann Sándor.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az igényperek.

Az 1881: LX. tcz. szerzőjének figyelmébe ajánljuk a 82925/1892. sz. a. az V. ker. kir. járásbirósághoz beadott igénykeresetet, mely egyike ama ezreknek, melyek bizonyitékul szolgálnak arra, hogy a legjobb törvény sem nyujt biztositékot, ha nem ügyelnek, hogy az annak szellemében végrehajtassék. A törvény a hiányokkal beadott igénykeresetnek halasztó hatályát megszünteti, ha ez nem pótoltatik a határidőben, kizárja az igazolást, a perujitást, csak a helyben lakó vagy a fél által magával hozott vidéki tanuk kihallgatását engedi meg, szelleme, intentiója, czélja a gyorsaság, abból a szempontból kiindulva, hogy az, ki évek mulva itéletet kapott s azt végrehajtotta, mégis megérdemli, hogy végre valahára pénzhez jusson.

Ez a theoria. Talán ennél is több a törvény. S a praxis?

A fent hivatkozott igénykeresetben, mely 1892. évi aug. 6-án adatott be, a tanukihallgatás 1892 deczember 15-re tüzetett ki.

A ki csak kissé be van avatva eljárásunk titkaiba, az tudni fogja, hogy 1892 deczember 15-én egy tanu sem fog megjelenni, lévén közöttük egy fel nem található, s a másik még nem tartja elérkezettnek az időt, hogy ebbéli polgári kötelességének eleget tegyen. A helytelen lakás helyett uj lakás fog bejelentetni, a másik tanu birság terhe mellett fog beidéztetni. Az első tanu, miután csak most kézbesittetett neki a végzés először s igy nincs birság terhe mellett beidézve, megvárja a keményebb végzést, a másik ujabb, erősebb birságtól ijed csak meg. Végre megjelennek — időközben az ujabb év is letelt — s producálnak egy orvosi bizonyitványt, mely szerint a birságot kérik elengedni, mert betegek voltak.

Mindnyájunkkal történhetik baleset, a biró nem zárkózhatik el a betegség vis major okától, a birság elengedtetik. S ime a tanukat kihallgatják, de felperes ujabb tanukra hivatkozik, s mondanom sem kell, hogy ezen tanuk is gyenge szervezetüek, s igy nem jelennek meg az első tárgyaláson. Csoda-e, ha 3 éves igényperek ily körülmények között a ritkaságok közé tartoznak. S a végrehajtási törvény? Az intézkedett, többet törvény nem tehet.

De ha az egész vonalon a «reform» jelszó hangzott el, érdemes volna az igénypereket is belevonni, nem csupán a jelszó, hanem a tények alá is.

A végrehajtási törvény speciális intézkedéseket tesz, ebből az következik, hogy a gyakorlatban is mint speciálisabb természetü perrel kellene az igényperekkel foglalkozni. Ezen alapeszmének: a gyorsaságnak megfelelőleg ki kell mondani, hogy: *az igényperek soron kivül tárgyalandók.*

Betartandók tehát a törvény által meghatározott rövid idézési határnapok, stricte kezelendő a törvény ama meghagyása, hogy ellenzett halasztások meg nem adatnak.

S miután a gyors eljárás csupán az esetlegességi elv keresztülvitelével érhető el, *igénypereknél az igénylő felperes köteleztessék arra, hogy összes bizonyitékait az első tárgyaláson adja elő.*

A végrehajtási törvény 95. §-ának az a meghagyása, hogy az igénylő által felhivott tanuk közül csak azok hallgattatnak ki, a kik a biróság területén laknak, vagy a kiket a bizonyitó fél a tárgyalás alkalmával, vagy pedig e végből 8, legföljebb 15 napra kitüzendő ujabb határnapon előállit, csakis azon feltevésből indulhatott ki, hogy a helybeli tanuk megidéztetése gyorsan eszközöltethetvén, azok az első tárgyalás vagy ujabban 15 nap alatt a biróság előtt megjelennek, mig a vidékiek csak járásbiróságaik utján lévén megidézhetők, hosszabb időn belül hallgathatók csak ki. S világos a törvény intézkedéséből az is, hogy még a tanu betegsége esetére is mellőzni kivánta azt a tanut, ki az első, vagy ettől számitott 15 nap utáni ujabb tárgyaláson meg nem jelen, mert különben a vidéki tanuk tekintetében a betegség esetére haladék adhatását kimondotta volna. *Szóval a törvény határozott intentiója az volt, hogy csakis azon tanuk hallgathatók ki, kik vagy az első tárgyaláson megjelennek, vagy ettől számitandó 15 nap mulva a biróság idézésének megfelelnek, minden egyéb tanu igényperben mellőzendő.*

S ha ezen intentio a praxisban törvénymagyarázattal nem realisálható, ugy a hiányt törvényhozásilag orvosolni kell.

De ha e hiány tényleg fen is áll, módjában állana a bíróságoknak az eddigi eszközökkel is az igényperek módnélküli huzását megakadályozni és ez a tanuknak mindjárt az első idézésben tetemes birság terhe melletti beidézése, s ha a birói meghagyásnak mindennek daczára elég nem tétetik, a birságnak csak a legigazoltabb esetben való elengedése.

S azután egy kis megfeszitése az erőknek; hiszen teljesen igaz, hogy birói személyzetünk létszáma nem nagy, de a sablonszerü igényperek még a mostani létszám mellett is be volnának fejezhetők rövid egy év alatt.

Dr. Szakolczai Árpád.

A kir. javitóintézetek 1891. évi állapotáról.[1]

A büntető igazságszolgáltatás legifjabb gyermekéről, a kir. javitóintézetekről számol be a kir. igazságügyminiszterium egy 90 lapra terjedő füzetben.

Modern államok rég belátták, hogy nem elég a bünt kinyomozni és büntetni, de módját kell keresni annak is, hogy a bünös erkölcsei megjavittassanak s igy a társadalomra hasznossá tétessék. De belátták azt is, hogy a serdülés korában levő ifjakat megcsontosodott gonosztevőkkel együvé zárni annyit tesz, mint átadni őket a kárhozat iskolájának. A megrögzött bünös nem ritkán abban leli örömét, ha a vele összezárt ifjut mesterségében kiképezte s nem volt csoda, ha az igy büntetett ifju büntetésének kiállása után mint szakképzett hivatásos gonosztevő került ki onnan, hová megtérés és magábaszállás czéljából lett elhelyezve. Ezen okok tették szükségessé az ifju bünösök részére a javitóintézetek felállitását.

Nálunk — bár a törvényhozás még 1878-ban mondta ki a javitóintézetek felállitásának szükségességét — csak 1884-ben nyilt meg az első Aszódon, 1886-ban egy Kolozsváron, mindkettő fiuk, s 1890-ben egy Rákospalotán 25 leány részére. Azóta 272 ifjut nevelt. A három intézetben ez idő szerint 278 növendék nyer nevelést.

A jelentés előszava ezen intézetek keletkezésének indokát és czélját tárgyalja s a belső szervezetet és nevelési rendszert ismerteti röviden. Ebből kiviláglik, hogy a javitóintézetek büntető helyeknek nemcsak hogy nem tekinthetők, de sőt ma már az elzüllésnek indultaknak biztos és egyedüli menhelye, hol a kinálkozó alkalmak csábjaitól nemcsak megóvatik, de oly erkölcsi és szellemi képzést kölcsönöz neki, mely lehetővé teszi, hogy a társadalomban, mint annak hasznos tagja helyet foglalhasson. A mint tehát nincs okunk a javitóintézetek növendékeit elveszett gonosztevőknek tekinteni: épp annyira indokolatlan és veszélyes volna az innen kikerültekkel szemben közönyös magatartást tanusitani; de sőt a társadalomnak saját jól felfogott érdekében oda kell hatni, hogy az igy kikerült ifjak egyrészt munkát s foglalkozást nyerjenek, másrészt résztvevő és szerető emberekre találjanak, mert csakis igy sikerülhet ama nagyfontosságu missio, mely a vagyon- és életbiztonságot veszélyeztetők számának csökkentését s a fogházak lakóinak apasztását czélozza.

Hogy mily elem átalakitásával küzdenek ezen intézetek, annak illustrálására a következő typikus példákat veszszük át:

Van egy törvénytelen házasságból származó fiu, kinek nevelése igen el van haanyagolva, otthon engedetlen, hanyag, nyers, szemtelen és goromba volt; több izben lopott pénzt, késeket, óralánczot stb., s ezeket elcserélte vagy eladta. Figyelmeztetés, büntetés nála már mit sem használt, ezért került a javitóintézetbe.

Egy, alig 12 éves növendék már több rendbeli lopás miatt állott a bíróság előtt s ezt megelőzőleg a rendőrséggel is gyült meg a baja, mert lopáson éretett. Felette könnyelmü, hazug és összeférhetlen.

Egy 15 éves növendéken már a bujaság nyomai láthatók. Testalkata vézna; kiválóbb tulajdonságai a lopás, hazudozás, tolvajlás.

Egy 13 éves növendék mig iskolába járt, negyvenszer éretett lopáson; ugyanott egy tanulótársát zsebkésével szurta meg, a másik társát zsebkendőbe kötött kővel ütötte fejbe, a harmadiknak meg kiütötte a szemét.

Látható ebből, mily nehéz feladat megoldása vár a javitóintézetekre. És ők e feladatot — már e rövid pályafutást is tekintve — derekasan iparkodtak megoldani, s oldják is meg ugy, hogy maga a miniszteri jelentés is elégülten ismeri be, hogy a növendékek ellátása, életmódja, foglalkoztatása, szellemi és erkölcsi képzése, a velük való bánás és a felügyelet, szóval az intézeti müködés lényege a jogosult igényeket mindenben kielégiti s teljes erkölcsi önállóságra képesitő nevelés kellékeinek teljesen megfelel, minek következménye a megjavitottak tekintélyes százaléka.

A javitóintézeti növendék a belépéskor nemcsak uj környezetbe jut s uj, az eddigitől eltérő életet kell folytatnia, de multjára s elkövetett bünös cselekedeteire sürü fátyol vettetik, s azokért a feledéssel teljes bocsánatot nyer. Minden gyermek rendszerint 20—20 tagból álló «családba» osztatik be, hol egy pædagogiailag képzett s a nevelés terén hosszabb időn át müködött családfő az együttélés, egymásra való utalás és szeretet erényeit, a társadalom és állam követelményeit és törvényeit igyekszik vele megértetni és megkedveltetni. A családfő s a melléje osztott felügyelő folyton növendékeivel van: oktatja az ismeretekre, serkenti a munkára, ösztönzi a haladásra.

Nagy gondot forditanak ezen intézetek a vallásos érzület ébresztésére és ápolására. E czélból a növendékek vasár- és ünnepnapokon egyházi beszéddel kapcsolatos isteni tiszteleten vesznek részt s azon kivül az egyes hitfelekezetek lelkészei által vallásoktatásban és vallásgyakorlatokban is részesittetnek.

Az iskolai oktatásnak is nagy szerep jutott az erkölcsök javitásában. A tananyag a nyilvános ipari vagy gazdasági szaktanitással egybekapcsolt felső népiskolák tananyagával megegyező.

A komoly munka megkedveltetése s valamely élethivatásra való kiképzés is ezen intézetek főfeladatai közé tartozik. Az állandó foglalkozáshoz való beosztásnál a növendék eredeti hajlama az irányadó, de figyelembe vétetik a kor, testalkat, tehetség, előbbi foglalkozás, vagyoni állapot és a származás is.

A növendék első foglalkozását a test, ruházat, helyiségek takaritása és a háztartásban előforduló munkákban való segédkezés képezi. Leggyakoribb és legkedvesebb foglalkozásuk a kerti munka. A vasuton utazóknak naponként van alkalmuk láthatni Aszódon a piros arczu eleven nyüzsgő fiukat kapálni, ásni, kaszálni vagy másféle kerti munkát végezni.

A munka-oktatás oda iparkodik hatni, hogy jól kitanult munkásokkal lássa el a munkaadókat. E czélból rendes körülmények között csak a segédekké felszabadult, munkájokat támogatás nélkül önállóan elvégezni képes ifjakat

[1] A jelen beküldött czikk a kérdést abból a szempontból fogja fel, van-e okunk a fenálló javitóintézetekkel megelégedve lenni. E tekintetben mi is egyetértünk vele abban, hogy intézeteink igen jótékonyan hatnak. Mi magunk többször meggyőződtünk Aszódon, hogy a berendezés és a vezetés igen jó. De a mint meg vagyunk elégedve a qualitással, épp annyira sajnálatosnak tartjuk, hogy azon 12 év óta, hogy a Btk. elrendeli ezen intézetek felállitását, eddig e tekintetben oly kevés történt.
Szerk.

helyezi ki. Ezzel kettős czélt ér el; mert mig egyrészről a munkáját jól értő kedvvel és megelégedéssel végzi napi teendőit, addig a munkaadók is keresve keresik a kihelyezetteket.

A teljesitett munkáért 1 frt 50 kr-ig terjedhető havi munkajutalomdijban is részesittetnek a növendékek, mely jutalomdij kiszabadulásukig a posta-takarékpénztárban gyümölcsözik. E munkajutalomdijból kiszabaduláskor tiszteséges öltözettel s utiköltséggel láttatnak el, másrészt a munkában való haladásra és törekvésre is serkentőleg hat, látva, hogy munkájának látható és általa is könnyen megérthető eredménye van.

Az élelmezés egyszerü, de egészséges. A reggeli 35, az uzsonna 30 centiliter tejből és jó adag kenyérből, az ebéd 52 centiliter levesből s ugyananyi főzelékből, a vacsora szintén levesből áll. Hetenként háromszor huslevest, s évenként hétszer sültet, s naponként 900 gramm kenyeret is kapnak.

Az **aszódi** intézetben a szabályok 6-ik, 7-ik, 8-ik, 9-ik, 10-ik és 11-ik §-ai értelmében az 1891-dik év folyamán elhelyezve volt 231 növendéknek a befogadásra szolgált okot, az előéletet, az életkort, a lakhelyet, a szülők állapotát és foglalkozását, az anyagi helyzetet, az értelmi képzettséget, a vallást, a nemzetiséget, valamint a befogadást megelőző foglalkozást illető statistikai ismertetését az alábbiak adják:

a) *A befogadásra szolgált ok:* Lopás 93, lopás és csavargás 26, lopás, csavargás s a vagyonbiztonság veszélyeztetése 23, lopás és orgazdaság 4, lopás, csalás, adósságcsinálás, könnyelmüség, csavargás és kicsapongó életmód 3, lopás és jogtalan elsajátitás 2, lopás és sikkasztás 1, lopás és sulyos testi sértés 1, lopás és vagyonrongálás 1, lopás és fékezhetlen magaviselet 1, lopás és zsarolás 1, lopás és gyujtogatás 1, lopás és rablás 1, csavargás 30, csavargás és koldulás 4, csavargás és engedetlenség 4, csavargás és iszákosság 1, közbiztonság elleni kihágás 1, lopási és hazugsági hajlam 2, fékezhetlen magaviselet 6, gyujtogatás 5, könnyelmüség és munkakerülés 3, sikkasztás 3, halált okozó sulyos testi sértés 3, kicsapongó életmód 1, sulyos testi sértés 2, erőszakos nemi közösülés 1, okirathamisitás 1, teljes elhagyatottság 6, összesen: 231.

Birósági itélet alapján 117, hatóságok kérelmére 82, magánosok kérelmére 32, összesen 231.

b) *Előélet.* Előbb már büntetve volt 106, büntetlen előéletü 125, összesen 231.

c) *Életkor.* 10 éven aluli 2, 10—15 éves 61, 15—20 éves 168, összesen 231.

d) *Utolsó lakhely.* Városi 162, falusi 69, összesen 231.

e) *A szülők állapota.* Napszámos, szolga vagy cseléd 46, földmives 99, iparos vagy kereskedő 62, értelmiségi 22, foglalkozás nélkül (csavargó) 2, összesen 231.

Törvényes házasságból származtak 190, törvényes házasságon kivül származtak 41, összesen 231.

A szülők életben vannak 80, csak az apa él 26, csak az anya él 71, a szülők elhaltak 54, összesen 231.

f) *Anyagi helyzet.* Vagyonos 23, vagyontalan 208, összesen 231.

Ellátási dijat fizetett 8, ingyenes nevelésben részesült 223, összesen 231.

g) *Értelmi képzettség.* Iskolába járt 184, iskolába nem járt 47, összesen 231.

h) *Vallás.* Római katholikus 154, görög katholikus 4, görög keleti 8, ágostai evangelikus 10, evangelikus reformatus 30, izraelita 24, baptista 1, összesen 231.

i) *Nemzetiség.* Magyar 156, német 35, tót 26, ruthén 3, szerb 7, román 3, más 1, összesen 231.

k) *A befogadást megelőző foglalkozás.* Iparos-tanoncz 84, kereskedő tanoncz 7, tanuló (iskolába járt) 17, földmives 22, szolga 26, napszámos 16, foglalkozás nélküli 59, összesen 231.

Csak egy foglalkozása volt 121, többféle foglalkozást próbált 43, semmi foglalkozásra sem mutatott hajlamot 67, összesen 231.

Az intézet felállitása óta 1891. évi deczember 31-éig 212 növendék hagyta el az intézetet (ide számitva a két megszököttet is). Ezek közül kisérletileg, vagyis az intézeti igazgatóság meggyőződése szerint sikeres nevelési eredménynyel kihelyeztetett 62, s mielőtt a nevelés befejezte alapján a kihelyezést az igazgatóság inditványozhatta volna, végleg el kellett bocsájtani 150-et.

A kisérletileg kihelyezett 62 növendék közül jó viseletü maradt 42, vagyis 67·70%, rosz viseletü 5, vagyis 8·10%, ingadozó viseletü (kétes) 5, vagyis 8·10%, ismeretlen viseletü 8, vagyis 12·90%, meghalt 3, vagyis 3·20%, összesen 62, vagyis 100·00%.

A véglegesen elbocsátott 150 növendék közül jó viseletü maradt 75 vagyis 50·00%, rosz viseletü 19 vagyis 12·70%, ingadozó viseletü (kétes) 11 vagyis 7·40%, ismeretlen viseletü 35 vagyis 23·30%, meghalt 7 vagyis 4·70%, öngyilkos lett 2 vagyis 1·30%, tébolydába került 1 vagyis 0·60%, összesen 150 vagyis 100·00%.

Egybefoglalva ugy a kisérletileg kihelyezetteket mind pedig a végleg elbocsátottakat: jó viseletü maradt 117 vagyis 55·20%, rosz viseletü 24 vagyis 11·30%, ingadozó viseletü (kétes) 16 vagyis 7·50%, ismeretlen viseletü 43 vagyis 20·30%, meghalt vagy öngyilkos lett 11 vagyis 5·20%, tébolydában van 1 vagyis 0·50%, összesen 212 vagyis 100·00%.

Az igazságügyminiszterium a következő megjegyzéssel kiséri a kimutatást:

Ezen csoportok bármelyikénél tekintsük is a megjavult növendékek számát (67·70%, illetve 50·00% és 55·20%), az intézet müködésének eredménye teljesen kielégitőnek mutatkozik, de tapasztalhatjuk e kimutatásból azt is, hogy a jó siker fokozásához elkerülhetlenül szükséges az, miszerint az elbocsátás és kihelyezés időpontjának meghatározása a 20-ik életévén alul *minden esetben* az igazgatóság belátásától és javaslatától tétessék függővé.

A kolozsvári intézetben az első növendék 1886. évi október hó 3-ikán fogadtatott be és a 113-ra rugó törzskönyvi létszám az 1891. év végeig igy emelkedett:

1888-ik évben 63 növendék; 1889-ik évben 75 növendék, 12 többlet; 1890-ik évben 90 növendék, 15 többlet, 1891-ik évben 113 növendék, 23 többlet.

Az 1891-ik év folyamán megfordult, illetve elhelyezve volt az intézetben 86 növendék.

Az ezeknek befogadására szolgáló okot, az előéletet, az életkort, a lakóhelyet, a szülők állapotát és foglalkozását, az anyagi helyzetet, az értelmi képzettséget, a vallást, a nemzetiséget, valamint a befogadást megelőző foglalkozást illető statistikai kimutatást az alábbiak adják:

a) *A befogadásra szolgáló ok.* Szándékos emberölési kisérlet 2, ember élete elleni vétség 1, lopás és sikkasztás 32, gyujtogatás 4, közbiztonság elleni kihágás 2, kicsapongó életmód 8, csavargás 15, fékezhetlen magaviselet 22, összesen 86.

b) *A befogadás eszközöltetett.* A szülő vagy gyám kérelmére 18, a hatóság 17, a rendőrség, 12, az 1878. V. tcz. 42. §-a alapján 24, az 1878. V. tcz. 84. §-a alapján 12, a felügyelő-bizottság kérelmére 3, összesen 86. esetben.

c) *Előélet.* Büntetlen életü 64, előbb már büntetve volt 22, összesen 86.

d) *Életkor.* 10 éven aluli —, 10—15 éves 17, 15—20 éves 69, összesen 86.

e) *Utolsó lakóhely.* Városi 45, falusi 41, összesen 86.

f) *A szülők állapota.* Földmives, napszámos 18, szolga vagy cseléd 15, iparos vagy kereskedő 34, értelmiségi 19, összesen 86.

Törvényes házasságból származtak 76, törvényes házasságon kivül származtak 10, összesen 86.

A szülők életben vannak 31, csak az apa él 13, csak az anya él 27, a szülők elhaltak 15, összesen 86.

g) *Anyagi helyzet.* Vagyonos 28, vagyontalan 58, összesen 86.

Ellátási dijat fizet 12, ingyenes nevelésben részesül 74, összesen 86.

h) *Értelmi képzettség.* Iskolába járt 66, iskolába nem járt 20, összesen 86.

i) *Vallás.* Római katholikus 37, görög katholikus 6, görög keleti —, ev. református 27, ágost. evangelikus 7, unitárius —, izraelita 9, összesen 86.

j) *Nemzetiség.* Magyar 67, német 11, román 5, tót 3, összesen 86.

k) *A befogadást megelőző foglalkozás.* Iparostanoncz 45 növendék, kereskedőtanoncz 6 növendék, iskolába járt 13 növendék, földmives 9 növendék, szolga 13 növendék, összesen 86 növendék.

A m. kir. Curia biráinak és a kir. táblai tanácselnököknek rangsora.

I. *Első osztályu (évi 5000 frt) fizetést élvező kir. curiai birák.*

Balásy Antal, Mersics Miklós, Halmosy Endre, Nagy Imre, Bogisich Lajos, Szabó Ágoston, Veszprémy János, Andrásovics Béla, Ruby Antal, Hajdu Lajos, Barthodeiszky Gyula, Keömley Pál, Pásztélyi János, Süteő Rudolf, Farkas Géza, Jankovich Gyula, Kozma Zsombor, Závody Albin, Sebestyén Mihály, dr. Kelemen Mór, dr. Décsey Zsigmond, Janicsek József, Németh Lajos, dr. Schedius Lajos (a kir. igazságügyminiszteriumnál alkalmazva), Seyffert Ede, Bömches Gyula, Oeffner Ferencz, Losonczy Ödön, Sánta Gábor, Keresztszeghy Lajos, Papanek Sándor, Tutschner, Popovics Jenő.

II. *Másodosztályu (évi 4000 frt) fizetést élvező kir. curiai birák.*

Illyés Károly, Szeremley Lajos, Majovszky Vilmos, dr. Neuberger Ignácz, dr. Stephanidesz Henrik, Bosits Gábor, Steer Ferencz, dr. Székely Ferencz, dr. Emmer Kornél, Ballegh József, Frenreisz István, Frink Endre, dr. Hérics-Tóth János, dr. Kiszely Tiborcz, Nagy Ödön, Ádám András, Vavrik Antal, Csider László, Hegedüs László, Székács Ferencz, Jakabfalvy Gyula, Hammersberg Jenő, dr. Imling Konrád (a kir. igazságügyminiszteriumnál alkalmazva), Mikó Miklós, Klimkó István, Bibó István, Nedeczky Ödön, Asztalos Aba, Válkai Bertalan, Béres János, dr. Beck Hugó, Popu József.

I. *Első osztályu (évi 5000 frt) fizetést élvező kir. itélő táblai tanácselnökök.*

Schneider József Kolozsvár, Szabó Albert Budapest, Tomcsányi Mór Budapest, Kriszt János Kassa, Szentiványi Gyula Budapest, dr. Vavrik Béla Budapest.

II. *Másodosztályu (évi 4000 frt) fizetést élvező kir. itélő táblai tanácselnökök.*

Fekete Gábor M.-Vásárhely, Heppes Miklós Kolozsvár, dr. Laszy József Pozsony, Cseresnyés Sándor Pécs, Bernáth Elemér Kassa, dr. Bernáth Géza Szeged, Horváth Jenő Temesvár, Gottl Ágoston Szeged, Fluck Ádám Temesvár, Vági Mór Győr, Csathó Ferencz Debreczen, Szél Farkas Debreczen, Zoltán Géza Győr, Jelenffy Kornél Nagyvárad.

Különfélék.

— **A budapesti ügyvédi kamara** vasárnap f. hó 30-án tartandó rendkivüli közgyülésen fogja az ügyvédi kérdést tárgyalni. Sokat várunk ettől a vitától, a mely előreláthatólag tárgyilagos és higgadt marad. Ez a tárgyilagosság és higgadtság, a melyet a mult közgyülésen sajnálattal nélkülöztünk, nagyon is szükséges a kérdésnek minden álokoskodástól ment őszinte és beható tárgyalása végett. Ha a közgyülés feladatának magaslatán lesz, akkor a magyar ügyvédség és igy az egész magyar jogélet javára eredményessé fog válhatni.

— **A rózsahegyi birósági seminarium költségét** (könyvek, stb.) az igazságügyminiszterium viseli. Ebből a tényből azt merjük következtetni, hogy ha más bíróságoknál is alakulnak ilyen seminariumok, ezek költségeit is hajlandó lesz fedezni a miniszterium. Egyébiránt a költség igen kevés lehet. A szükséges könyvek egy része kétségkivül megvan az illető törvényszék könyvtárában, s a mi nincs, a könyvtári dotatio terhére megrendelhető. Leginkább a kir. táblai elnökök volnának hivatva kezdeményezőleg fellépni. De a vidéki jogászegyletek és a táblai székhelyeken megjelenő szaklapok is kezökbe vehetnék az ügyet.

— **A Btk. novellájának tüzetes kritikája** jelent meg Vargha Ferencz kir. ügyész tolláből. Ajánljuk ezen kifejtéseket, melyekben a theoretikus és a gyakorlati szempontok egyaránt figyelembe vannak véve, az illetékes körök, különösen a képviselőház jogügyi bizottságának figyelmébe. A dolgozat különlenyomat a *Jogi Szemlé*-ből.

— **Kampózás redivivus?** A Curia egy idő óta a kir. táblák által a kampózás miatt megsemmisitett itéleteket *azonos indokolással* mind restituálta. Most egy uj indokolás került ki, mely igy hangzik:

Eltekintve attól, hogy a Birói Ügyviteli Szabályok a másodfoku bíróság végzésében idézett 165. §-a, mint az előző 164. §-ból is kitünik, nem bünvádi, hanem polgári ügyek kezelésére vonatkozik;

tekintve, hogy alaki semmiségi eseteket a büntető eljárásban felmerült oly birói cselekvések vagy mulasztások képezik, melyek fenállása mellett a törvényhozás által, vagy a joggyakorlatban elfogadott irányzó eszme szerint a valódi tényállás rendszerint ki nem derithető, illetőleg az ügynek minden oldalról helyes megitélése a legtöbb esetben el nem érhető;

tekintve, hogy a vád alá helyezést elrendelő határozat indokainak egyszerü átvétele a bíróság által helyesnek elfogadott ügyészi vádinditvány szövegéből, habár megengedhetlen és könnyen felületességre vezethető eljárást képez, de a semmiség alapját képező, imént megemlitett lényeges fontossággal nem bir:

a kir. itélő tábla végzése megsemmisittetik, s ezen másodfoku bíróság a hozzá felebbezett végzés érdemleges felülvizsgálására utasittatik. (1892 szept. 29. 5821. sz. a.)

Mi ugyan azt hiszszük, hogy a «*megengedhetlen és könnyen felületességre vezethető eljárás*» bátran semmiségi okká volna declarálható; de belé kell nyugodnunk abba, hogy a Curia, mely magas bíróság még nehány évvel ezelőtt az eljárási kérdésekben oly rigorosus volt, hogy talán itt-ott tulmessze is ment megsemmisitő buzgalmában: ma a processuális szempontokat, az inquisitorius tanoknak megfelelőleg, egész könnyedén veszi. Szerencsére az igazságügyminiszterium rendeletileg megtiltotta a kampózást, s administrativ uton az annyira vészes következményü rosz szokás némileg talán korlátoltathatik.

— **A költségek kérdéséhez sajtó ügyekben.** *A m. kir. Curia* rágalmazás vétsége miatt vádolt R. Sándor ellen az aradi kir. törvényszék előtt folyamatba tett sajtóügyben a következő határozatot hozta: A kir. törvényszéknek szeptember hó 2-án 7027. sz. a. kelt végzése az elj. szab. 91. §-ának *b)* pontja alapján megsemmisittetik és ugyanaz a bíróság további szabályszerü eljárásra utasittatik.

Indokok: A bünügyi költségek, tehát a bíróság által kihallgattatni rendelt tanuk költségei is a fenálló szabályok és törvényes gyakorlat szerint az állam bünügyi alapjából előlegezendők. Az eljárás lényeges formáit sértette meg tehát a bíróság, midőn a törvényes időben bejelentett tanuk megidézését a bejelentő fél által adandó előlegtől tette függővé, minélfogva a vonatkozó végzés megsemmisitendő volt. Azonban figyelembe nem vehető a vádlottnak az a kérelme, hogy bejelentett 164 tanujának a főtárgyaláshoz való megidézésére a bíróság utasittassék. Mert már a tanuk bejelentésének czélja megkivánja, hogy annak eszközlésekor az általuk bizonyittatni kivánt körülmények megjelöltessenek, s ezen felül a bíróságnak kötelességét képezi, hogy az előre láthatóan szükségtelen tanuknak a főtárgyalásra való megidéztetését a helyes jogszolgáltatás és a tanuzási kötelesség terhének lehető könnyitése érdekében mellőzze, mi végből joga van arra, hogy a bizonyitani szándékolt körülmények

és a tanuknak arra vonatkozó tudomása felől magának előzetesen tájékozást szerezzen, és csak ezen adatok alapján határozzon a tanuknak a főtárgyalásra való megidézése kérdésében, mely okoknál fogva a megidéztetni kivánt tanuk bemutatott név- és lakjegyzékével szemben a tanuállitásra vonatkozó további intézkedések megválasztását az eljáró bíróság belátására kellett fenhagyni. (1892 október 11. 9014. sz. a.) V. ö. *Jogtudományi Közlöny* 1892. Melléklet 43. számában 398. sz. eset.

— **A Politikai Szemle** októberi száma a következő tartalommal jelent meg:

Az ülésszak megnyitása. *Matlekovits Sándor* v. b. t. tanácsostól. — A fusio kérdéséhez. *Dárdai Sándor* szerkesztőtől. — Az országgyülési képviselőválasztások feletti birálkodásról. *Rohonyi Gyula*, volt országgyülési képviselőtől. — Néhány adalék a jövedelmi adó kérdéséhez. *Dr. Földes Béla* budapesti egyetemi tanártól. — A katonai (honvéd) becsületügyi eljárás és annak reformja. *Fabinyi Gusztáv* győri kir. itélő táblai titkártól. — A hadügyi költségvetés és Európa nemzetközi helyzete. *Lucifertól.* — Egy hónap a Balkán félszigeten. *Szokolay Kornéltól.* — Külföldi krónika. *Vészy Józseftől.* — Szakirodalom: Külföldi folyóiratok szemléje. *Dr. Vázsonyi Vilmostól.* — Apró közlések.

— **A VI. kerületi kir. járásbíróság** uj helyiségei ellen már is sok panaszt vettünk ügyvédi körökből. Az egyes albiráknak az udvarra nyiló hivatalszobái, valamint a kezelő hivatalok helyiségei borult időben sötétek, ugy, hogy az irattárban délelőtt 10 órakor is lámpa mellett dolgoznak, de a többi helyiségekben is elkelne már délelőtt a világitás.

— **Az Igazságügyi Közlöny** legutóbbi száma a kir. Curia és a kir. táblák biráinak az igazságügyminiszterium rendeletével megállapitott rangsorát közli. Fentebb közöljük belőle a curiai birákra és a kir. táblai tanácselnökökre vonakozó részt.

— **A kolozsvári egyetem tanári karának** személyzeti viszonyai a következők: a jogi karon 13 rendes, az orvosin 14 rendes tanár, 15 tanársegéd, 14 gyakornok, a bölcsészetin 13 rendes, 2 rendkivüli tanár, a mathematikain és természettudományin 8 rendes tanár és 6 tanársegéd.

— **Kassai börtönügy a XVII-ik század végén.** Az 1698-ki kassai artikulusok egyike a Kolozsváry-Óváry-féle gyüjtemény szerint igy hangzott:

Szokták mondani, hogy az bertenházat nem csak az latroknak csinálták, úgy vagyon, mert történik szegény concivis atyánkfiait is néha oda vitetni, kik hogy az latrokkal, tolvajokkal, s halálra valókkal együtt legyenek, mindeddig nagy illetlenség. Hogy azért ott is a nyomorúságban tekintet legyen szegény concivis atyánkfiaira, és számokra az bertenháznak felső contignatiója elkészittessék, serio kivánja nemz. fürmender uram, a nemes választott községgel együtt, úgy hogy a bertenház három részre osztattatnék, a felső rész a megirt módon a concivisek számára, a középső rész a nem concivisek számára, és az alsó rész az malefactorok számára, hogy így az fajtalanság is, ki közülök hallatik, és más illetlenségek eltávoztatnának.

— **«Halálbüntetés-végrehajtó»** a költségvetési előirányzat szerint kettő van Magyarországon. Fizetése mindegyiknek 400 frt. Szerencsére mindkettőnek hivatala jó idő óta sine cura.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák Btk. javaslatát tárgyaló parlamenti** bizottság befejezte az általános részt. Elfogadtatott többek közt az a határozmány, melyet már több izben megemlitettünk, hogy a vagyoni büntettek esetében a felfedeztetés előtti teljes kárpótlás mentesit a büntetéstől, továbbá az, hogy a kölcsönös testi sértésre is kiterjesztessék a compensatio elve.

— **A német bünvádi eljrásának uj tankönyve** jelent meg *Kries* kieli egyetemi tanártól. A munka nagyterjedelmü; a többi tankönyveket e tekintetben felülmulja. Rendszere azonban gyanus. Azon dogmatikai ürügy alatt, hogy a bünvádi eljárást minél közelebb kell hozni a polgári eljáráshoz és éles tudományos fogalmakat — scharfe wissenschaftliche Begriffe — kell létesiteni: az ügyészség functióját kiterjeszti s az előkészitő eljárás vitelét az ügyészség kezébe játsza át. Kries egyébiránt ez iránti nézetét már régebben kifejtette a *Liszt*-féle folyóiratban, s mint minden német dolgozatra nézve meg szokott történni, a mi szakirodalmunkban is találkozott mindjárt valaki, a ki Kries nyomdokaiba lépve, ugyanazt l övetelte a kir. ügyészség számára.

— **A törvénytelen gyermekek jogi állásáról** irt egy érdekes munkát *Augée-Dorlhac* Párisban. (De la cond tion jurisdique des enfants naturels dans le passé, dans le pré ent, dans l'avenir; étude de législation comparée.) Szerző üzetesen tárgyalja előbb a kérdés változatos történetét és c sztályozza az államokat a szerint, a mint meg van engedve agy meg nincs engedve az apaság keresése. Három csop rtot állit fel. Az elsőbe azokat sorozza, hol meg van enged e, s ide tartozik Anglia, Skotia, Finnland, Norvégia, Svédor szág, Dánország, Spanyolország, Németország, a német Sch veiz, az Egyesült-Államok, Peru és Argentina. A második csoportot képezik azon államok, hol tilalom áll fen; ezek: C roszország, Schweiz egy része, Holland, Serbia és Románia, Haiti és Bolivia. A harmadik csoportot azon államok képezik hol bizonyos esetekben van megengedve; ezek: Franciaor szág, Belgium, Olaszország, Portugal, Mexico és Luisiana. S erző, miután elemezte Jacquier, Accolas, Millet, Bérenger, Rivet és Laurant nézetét, a kereset felszabaditása mellett oglal állást s a reform határozott barátjának vallja magát.

— **A védjegyekről és az illoyalis versenyről** szóló *Pouillet*-féle munkának harmadik kiadása jelent meg. (T raité des marques de fabrique et de la concurrence déloya e en tous genres). A legujabb törvényhozási intézkedések t is feldolgozza, s ezen materiában valóban kimeritő compe ndiumot nyujt.

— **Az Olshausen-féle büntetőjogi commentár negyedik kiadása** megjelent a napokban. A harmadik alig két év alatt fogyott el. Az uj kiadás nem mutat fel oly alapos átdolgozást, mint az előbbi, de számos részlet van beleszőve, mások h lyesbitve, stb. Kétségkivül ez most a német commentárok közt az első s lassankint a többit — Schwarze, Oppe hoff, Rüdorf — mind ki fogja szoritani.

— **A nemzetközi szerződések ratificatiójáról** irt t zetes munkát *Wegmann* (Die Ratification von Staatsverti igen, insbesondere das Verhältniss der Ratification zur parl mentarischen Zustimmung beim Vertragsabschluss). A nagy kereskedelmi szerződések idejében a ratificatio kérdése igen fontos. Számos monographia jelent meg e kérdésről, s e eket, valamint az egész irodalmat szerző összegezi és kif jti a többi iró felfogásával szemben az ő theoretikus álláspor jját a ratificatióról. Különösen a ratificatio megtagadásáról mondottak érdekesek. E tekintetben t. i. szerző kimutatja, hogy az érvényben levő tantételek messze mögötte vann ak a diplomatiai gyakorlatnak.

— **Az amerikai Georgia állam** legujabb törvén nyel behozta a félnek tanukénti kihallgatását. Mindegyik peres fél jogositva van követelni, hogy az ellenfél mint tanu megjelenjen. — Érdekes, hogy egyik amerikai állam szinté a törvényesen megengedi, hogy a hivatalosan felvett phor ographikus tanuvallomás azon esetre, ha a tanu meghalna vagy nem jelenhetne meg, phonographikus uton a bíróság előtt reprodukáltassék.

—

— **Meghivás** a budapesti ügyvédi kamara által 18(2. évi október hó 30-án d. e. 10 órakor a kamara helyisé ében VII., Kerepesi ut 8. sz. alatt tartandó rendkivüli közgyi lésre. *Napirend:* A budapesti ügyvédi kamara 1892. évi máj. 19-én folytatólag tartott rendkivüli közgyüléséből kiküldött 21-es bizottság javaslata, az ügyvédi érdekek megóvása és elői ozditása tekintetében. A bizottsági javaslat nyomtatott pél ányai f. é. okt. 24-től kezdve a kamara irodájában a hivatalo órák alatt a tagok rendelkezésére állanak.

—

A Magyar Jogászegylet f. h. 29-én (szombaton) este 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi ut 8.) teljes-ülést tart, melynek tárgya Dr. Neumann Ármi előadása: «A korlátolt felelősséggel alakult társaságokró szóló 1892. évi német birodalmi törvényről».

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 45. sz. Budapest, 1892. november 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Törvényjavaslatok. *x. y.* — A «vis maior» a magánjogban. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakadémiai igazgatótól. — Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez. Dr. HEIL FAUSZTIN budapesti kir. táblai birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az ügyvédrendtartási javaslat. (Részlet az általános indokolásból.) — Régi magyar feltételes itéletek. Közli: Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanár. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Törvényjavaslat a fizetésképtelen adós vagyonát érintő jogcselekvényeknek csődön kivül való megtámadhatásáról. (Előadói tervezet.) — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Törvényjavaslatok.

Az igazságügyminiszterium nyári müködésének termékeit most mutatja be a közvéleménynek.

A törvényelőkészitési munkálkodás oly erőteljesen indult meg az imént megjelent négy javaslattal, hogy a következők elé is bizalommal nézünk.

A csődtörvény némely intézkedéseinek módositásáról, a fizetésképtelen adós ügyleteinek csődön kivüli megtámadásáról és a csődön kivüli birói kényszeregyezségről szóló tervezetek egységes conceptio szülöttei és már első áttekintésre is azt a meggyőződést szereztük e három, szorosan együvé tartozó javaslatról, hogy azok törvénynyé váltuk esetén a kereskedelmi forgalom biztosságának s a fizetésképtelenséggel eddig üzött visszaélések megakadályozásának fontos tényezői lesznek.

A közrebocsátott javaslatok közt azonban legnagyobb jelentőséggel bir az ügyvédrendtartás előadói tervezete.

Minden intézkedéseiben tisztult felfogást mutat, szakit az ósdi előitéletekkel, szembeszáll egyenesen bizonyos, az ügyvédi karral szemben mindig gyanakvó, féltékeny elemekkel.

Legnagyobb vitát kétségtelenül a vegyes curiai tanács intézménye fogja provokálni.

A csökönyös conservativismus lehetetlen eszmekép fogja odaállitani, hogy az ügyvédi kar igy egyenlősittessék a curiai testülettel, hogy a fegyelmi igazságszolgáltatásban — ezen szerintük kizárólag birói functióban — részt vegyenek az ügyvédek is.

Másrészt a radikális felfogás — mely a jelen kérdésben tapasztaltak után jogosulatlannak éppen nem mondható — nem akarja e tekintetben sem beérni fél eredménynyel; hangoztatni fogja, hogy az ügyvédi kart *teljes autonomia* illeti meg, hogy más testületnek a kar ügyeibe beleszólást engedni nem szabad, mert a birói és ügyvédi kar egyenlőségéből és egymástóli teljes függetlenségéből is következik, miszerint egyiknek sem adható jog a másik kar belső ügyeiben való szereplésre.

Részünkről azonban azt, mit a javaslat tartalmaz, egyelőre nagy vivmánynak tekintjük s ha még el lehetne érni, hogy a curiai vegyes tanácsban az ügyvédi kar képviselői legyenek többségben, akkor azt hiszszük, elértünk annyit, a mennyit ebben a kérdésben a jelen viszonyok közt egyáltalán elérni lehet.

Fontos az ügyvédi költségpereknek a kamarákhoz való utalása. A javaslat garantiaképp csak akkor nyilvánitja a kamarákat költségperekre illetékesnek, ha a másik fél ebben megnyugszik.

Igen helyesen találta meg a tervezet a költségvisszatartási jognak megoldását is, midőn az azzal élni kivánó ügyvédet a pénz birói letétbe helyezésére s a kereset megindítására jogositja, illetőleg kötelezi; mi által a fél vagyoni igényei sincsenek veszélyeztetve, de az ügyvéd munkadijai is biztositva vannak.

A kamarák számának kevesbitése s a választmány kibővitése a kar tagjai feletti felügyeleti és fegyelmi jog hatályosabb gyakorlására szolgáland, mely eddig a sok apró kamara által éppen nem kezeltetett a szükséges erélylyel.

Az ügyvédi segélyalapról való intézkedés, a fegyelmi eljárás ujabb szabályozása, a zugirászat fogalmának az üzletszerüségtől való elválasztása, a többi itt felmerülő kérdéssel egyetemben beható részletes megbeszélés tárgyait képezendik.

A képesités kérdését nem szabályozza a javaslat, egy nem sokára szintén a nyilvánosság elé bocsátandó külön tervezetnek tartván fen ezen joganyag kodifikálását, mely törvény ugy az ügyvédi, mint a birói képesitésről fog intézkedni.

De már a jelen tervezetben is jelezve van az ügyvédi és birói képesités egységesitésének elve, mely elvnek keresztülvitele az egész igazságszolgáltatásra igen jótékony hatással leend.

A módositások, melyek közül az alapvető fontosságuakat soroltuk csak fel, a jelenlegi ügyvédrendtartás szövegébe vannak beledolgozva, s igy a törvény szerkezete nem fog változást szenvedni.

Az ügyvédi karon mulik majd, hogy mikép fogja a kezébe adott eszközöket felhasználni, hogy az epurátiót, mely már 20 éve nem történt meg, kellő erélylyel fogja-e majd végrehajtani.

Az ismertetett javaslatok tehát — melyeket, mint hirlik, még néhány tervezet fog nem sokára követni — helyes irányu és széles alapokra fektetett törvény előkészitési tevékenységet mutatnak. De tartunk attól, hogy a müködésnek továbbra ily *extensive* való folytatása szétforgácsolná a miniszterium és a közvélemény erejét és figyelmét.

Hadd foglalkozzanak az eddig megjelent tervezetekkel az illetékes tényezők, de a mi készen van teljesen, a mit a szakkritika már megbeszélt, az mielőbb a törvényhozás elé viendő és mihamarabb való tárgyalása kieszközlendő lészen.

Két javaslat már annyira előhaladott stádiumban van, hogy azok országgyülési tárgyalása akár rögtön megtörténhetnék.

Az egyik a Plósz-féle sommás eljárási javaslat. A szakvéleményeket ismerjük, az igazságügyi bizottság is letárgyalta s igy nem áll semmi annak utjában, hogy ezen nagy fontosságu, kiváló alkotás törvénybe iktatása mihamarabb megtörténjék. Csakis a curiai és táblai jogorvoslatok elrendezése körül volna szükséges egy helyesebb szétosztás, mint a milyen a javaslatban foglaltatik.

A büntető-törvény novellája iránt is megállapodott már a jogi közvélemény s nagyon kivánatos volna, hogy bizottsági tárgyalása mihamarabb megkezdessék.

E két javaslat lehető gyors életbeléptetése sürgős szükséget képez. A sommás eljárási törvény — minden egyébtől eltekintve — helyre fogja állitani a birósági munkaanyagban az egyensulyt. A büntető-törvény novellája pedig megakadályozza a tulszigoru, tehát igazságtalan elitéléseket és felszabaditja a túltömött fegyházakat a felesleges emberanyagtól.

Itt az ideje, hogy törvénybe iktattassanak. *x. y.*

A «vis maior» a magánjogban.[1]

Az idei német jogászgyülés, ha a kolera annak megtartását meg nem hiusitja vala, többek között ezt az érdekes törvényhozási kérdést is tárgyalta volna: «Ajánlatos-e a vis maior fogalmának fölvétele a magánjog körébe?»

Ez a kérdés bizonyára. nemcsak a német jogászokat, hanem a jogászvilágot általában érdekli, nemcsak azért, mert a vis maior fogalma már ujabb törvényekbe is utat tört magának, hanem a jogi irodalomban is mind szélesebb figyelemben részesül.

Nálunk is az 1868 : LIV. tcz. 306. §-a értelmében «el nem hárithatott akadály miatt» igazolásnak van helye; az 1874 : XVIII. tcz. 1. §-a szerint «elhárithatatlan esemény (vis maior)» vagy «egy harmadiknak elhárithatatlan cselekménye» megszünteti a vaspálya-vállalatnak felelősségét az okozott halál vagy testi sértés miatt; az 1875 : XXXVII. tcz. (kereskedelmi törvénykönyvünk) 400. §-a pedig felmenti a fuvarozót a fuvaridő elmulasztásából eredő kárért viselendő felelősség alól, ha a fuvarozó be tudja igazolni, hogy a késedelmet a rendes fuvarozó gondosságával «elkerülnie» nem lehetett, a midőn a 401. §. értelmében sem a fuvardij bizonyos részét levonni, sem az egész fuvardijt visszatartani, sem más kikötményt (a szerződésileg megállapitottakat kivéve) igényelni nem lehet.

A már hosszabb idő óta tárgyalás alatt lévő általános német polgári törvénykönyv tervezete is felvette a vis maior fogalmát (névszerint a 165., 626. és 2098. §-okban), noha a tervezet készitői elismerték, hogy ez a fogalom nem egészen határozott, azonban a törvényben sem határozható meg szabatosabban, hanem hogy tüzetes kifejtése az elméletre és a gyakorlatra bizandó.

Közönségesen a római jogot tekintik a vis maior fogalmának eredetéül, pedig a források sehol sem adják ennek a definitióját, sőt nagyon is kétséges, vajon a római jogászok ezt a kifejezést «vis maior» egyáltalában terminus technicusként használták-e vagy sem?[2] Annyi bizonyos, hogy a pandektajogi irodalom a római jognak a receptum nautarum, cauponum et stabulariorum felőli határozmányaiból származtatta le a «vis maior», «höhere Gewalt», «force majeure», «elhárithatatlan esemény» fogalmát, melynek jelentősége iránt a vélemények régtől fogva szétágaznak ugyan, melynek létezése azonban, valamint tudományos jogosultsága és gyakorlati alkalmazhatósága egészen napjainkig kétségtelennek tartatott. Mert a római jogi források látszólag ugyanazon fogalom megjelölésére a «damnum fatale» és «casus cui resisti non potest»-féle kifejezéseket is használják, a vis maiort elhárithatatlan eseménynek is szokták mondani. Szabatos meghatározását a vis maiornak hiába keressük. Mai nap is két felfogással találkozunk, melyek már a glossatorok idejében állottak szemközt egymással. Mind a kettő szerint a vis maior a közönséges véletlentől azoknak az eseményeknek az elhárithatatlansága által különbözik, melyek épen a vis maiort képezik. Arra nézve azonban, hogy miben álljon az elhárithatatlanság, a vélemények szétágaznak. Az egyik felfogás, melyet a gyakorlat is nagyjában magáénak vall, az elhárithatatlanságot valami viszonylagosnak tekinti és névszerint attól, a ki véletlenért, de nem a vis maiorért is felelős, fokozott, a gondos családapa figyelmét (diligentiam boni patris familias) meghaladó mértékét követeli a gondosságnak, vis maiornak pedig minden olyan eseményt mond, mely még ilyen fokozott gondosság által sem volt elháritható (relativ, alanyilagos elmélet). Ellenben a másik felfogás (absolut, tárgyilagos elmélet) az elhárithatatlanságot magokban az eseményekben bentrejlő tulajdonságnak tekinti és ehhez képest csak olyan eseményeket ismer el vis maiorként, a melyek természetöknél fogva elhárithatatlanok, a melyek emberi erővel le nem győzhetők. Ezen két felfogással szemben legujabban egy harmadik iránynyal találkozunk, mely a vis maior fogalmát nemcsak mint tudományosan tarthatatlant, hanem mint gyakorlatilag is hasznavehetetlent, teljesen elveti.[1]

A vis maior-féle kifejezés a római jogi forrásokban részint magában, részint más kifejezésekkel kapcsolatban olyan események megjelölésére használtatik, melyek valakit a felelősség alól fölmentenek; de az elv, mely szerint az illetőnek bizonyos eseményekért felelnie, más eseményekért pedig nem kell felelnie, nem mindig azonos, a mennyiben azokban a forráshelyekben, hol csupán a vétkesség és a véletlen (culpa és casus) közötti ellentétről, hol csupán az utóbbinak körén belől való ellentétről van szó, a mennyiben az adós bizonyos véletlen eseményekért felelős, másokért nem felelős. Az előbbire nézve példát szolgáltatnak a §. 1 I. quibus modis re contrah. oblig. (II. 14) összehasonlitva a L. 30. de pign. act. (XIII. 7) nyilatkozatával; amaz a haszonkölcsönvevőről azt mondja, hogy «propter vim maiorem maioresve casus non tenetur, si modo non huius culpa is casus intervenit», holott az utóbbi egy elzálogositott, de a megáradt folyam által elsodort tutajra vonatkozólag azt mondja, hogy «culpam dumtaxat ei præstandam, non vim maiorem». Miután ugy a haszonkölcsönvevő, mint a záloghitelező csak culpájokért, de sohasem a véletlenért felelnek, ugy látszik, hogy ezen két forráshely a vis maior-féle kifejezést a casus-féle kifejezéssel azonos jelentőségünek használja. Ámde máskép áll a dolog a következő forráshelylyel: a L. 3. §. 1. D. nautae, caupones etc. (IV. 9) előbb azt mondja, hogy «hoc edicto omni modo qui recipit, tenetur, etiamsi sine culpa eius res periit, vel damnum datum est», azaz, hogy az átvevő a véletlenért is felel, de azután igy folytatja: «nisi si quid damno fatali contingit, inde Labeo scribit, si quid naufragio aut per vim piratarum perierit, non esse iniquum exceptionem ei dari, idem erit dicendum et si in stabulo aut in caupona vis maior contigerit»; tehát itt nyilván nem a culpa és casus közötti ellentétről, hanem az utóbbinak körén belül való ellentétről van szó, mert azokkal az eseményekkel, melyekért az átvevő felelni tartozik, szembe állittatnak más események, melyekért nem tartozik felelni. De azért ezen és hasonló helyekből még nem következik, hogy itt «vis maior» különbözőt, t. i. majd véletlent, majd pedig egy különös nemét a véletlennek jelenti, csak nem kell a római jogászok nyilatkozatát, a midőn azt mondják, hogy culpáért, nem pedig a vis maior-ért is kell felelni, ugy érteni, mintha csupán a vis maior mentesithetne valakit a felelősségtől. Ama forráshelyek szószerinti értelmével nagyon is összefér az az értelmezés, hogy ilyen esetekben a «szükebb» vis maior használtatik a «tágabb» casus helyett, de nem azért, hogy a casusnak többi esetei kizárva legyenek, hanem csupán azért, hogy az utóbbinak egész köre egy példával képviseltessék. Nem szükséges tehát azt mondani, hogy a vis maior egyes helyeken a casus-sal azonos értelmü, hanem hasonló joggal azt lehet mondani, hogy a hol a római jogászok a casust általában véve kivánják emliteni, néha-néha csupán egyik faját, t. i. a vis maiort emlitik. Azonban a hogy a fentebbi helyekből nem bizonyithatni, hogy a római jogászok a vis maior-féle kifejezést terminus technicusként használták volna, ép oly kevéssé constatálható azokból, hogy döntő támaszpontot szolgáltatnának ilyen jelentőségének megállapitására; mert ezek sem mondják azt, hogy *egyedül* a vis maior zárja ki a felelősséget,

[1] V. ö. *Goldschmidt* a Zeitschr. f. ges. Handelsr. III. és XVI., *Exner* a Grünhut-féle Zeitschr. f. d. Privat u. öff. R. X. és *Dernburg* czikkét ugyanazon folyóirat XI. kötetében, továbbá *Gesth* D. Begriff d. vis maior, Berlin 1890, *Hollander*, Vis maior als Schranke d. Haftung, Jena 1892, *Gelpke* és *Schey* véleményeit a XXI. német jogászgyülés I. és II. kötetében; *Stuski* Üb. d. Begriff d. höheren Gewalt, 1888.

[2] V. ö. *Exner* id. értekezését 6. lapon.

[1] Ezen irány fő előharczosa *Goldschmidt*.

hanem a vis maiort csak példakép hozzák fel egy olyan véletlen eset megjelölésére, a melyért az illetőnek nem kell felelősséget vállalnia, mint a hajótörést és a kalózok rablását. Ha pedig ehhez képest felteszszük, hogy a vis maior-féle kifejezéssel a receptumról szóló tanban sem jelöltetnek meg kimeritőleg azok az esetek, melyekért az átvevő nem tartozik felelősséget vállalni, akkor ez az egész kérdés, hogy mit értettek voltaképen a római jogászok a vis maior alatt, csaknem teljesen elveszti gyakorlati jelentőségét. Miután a felelősség hatása nem esik össze a vis maioréval, még akkor sem lehetne az utóbbinak fogalmát a forrásokból meghatározni, ha sikerülne is megállapitani, hogy miféle eseményeket soroltak volt a rómaiak a vis maior alá.[1] A L. 3. §. D. cit. előforduló damnum fatale-féle kifejezés sem oldja meg a kérdést, mert hiszen a L. 52. §. 3. D. pro socio (XVII. 2) ama definitiója, mely szerint damna fatalia alatt azokat kell érteni, quae imprudentibus accidunt, Goldschmidt találó megjegyzése szerint ráillik bármely véletlenre.

(Folyt. köv.) *Dr. Bozóky Alajos.*

Gyakorlati szabályok a testi sértés kérdéséhez.[2]

Csak a reprodukált — téves — felfogás magyarázhatja meg a társtettességnek elfogadását, s a helyesen felállitott elméletnek hamis applicatióját; kitünik ez abból, hogy a társtettes fogalmának meghatározása után, hogy jut az itélet reá, hogy vádlottaknak társtettességét megállapitsa. Az itélet akként érvel: «*a)* vádlottak tudták, hogy mindegyiküknél mily fegyver van; *b)* tudták, hogy mindegyikök az eszközt abból a czélból vette, magához, hogy X-et sérelmezze; *c)* hogy az eszközök között életveszélyesek is voltak; *d)* hogy mindhárman együtt, s mindegyik a többiek láttára sérelmezte a sértettet; *e)* hogy ezért mindegyiknek előre kellett látnia, hogy együttes támadásuknak csaknem kikerülhetlen eredménye X. sulyos sérelmeztetése; *f)* a miért a közös cselekvésnek csak az az értelme lehet, hogy 1. mindegyik vádlott a sértett ellen részben általa, részben társai által okozandó sulyos testi sértés létrehozását saját akaratába felvette és 2. ezen akaratának saját véghezviteli cselekedete által megvalósulást szerzett.» Mindebben igen szépen meg van indokolva [*a)—b)—e)*] és meghatározva (*f)* 1. pont) a tettes akarat. De a tettes cselekedet indokolására csak a *d)* pont szolgál, hogy t. i. vádlottak mindegyike bántalmazta sértettet s ebben találja (*f)* 2. pont) a tényálladéki cselekedetet is, tehát oly bántalmazásban is, mely a sulyos testi sértés előidézéséhez nem járult. Egészen máskép áll természetesen a dolog akkor (l. erre vonatkozó itéleteket alább), ha nem sulyos testi sértések concurrálnak könnyü testi sértésekkel, hanem ha az egyenként könnyü sértések összhatásukban sulyos testi sértést képeznek, ily esetben minden bántalmazónak önmagában könnyü sértést okozó cselekedete igen is értékre jut az eredményben, mindegyik tettes cselekedettel járult az eredmény megvalósitásához, s igy a társtettesség kétségtelen.

Nem helyeselhető azért a társtettesség megállapitása: abban az esetben, melyben ketten botokkal bántalmazták sértettet, ki másnap a bántalmazás folytán meghalt. A látlelet két sértést állapitott meg, melyeknek egyikét feltétlenül halálosnak, a másikat életveszélyesnek nyilvánitották a szakértők, azzal, hogy a halált az előbbi sértés okozta. Az, hogy ezt a sértést ki ejtette, megállapitható nem volt. Helyes a társtettesség megállapitása akkor, ha mindkét sértés összhatásában okozta a halált, s a Curia tényleg igy indokolja is itéletét. Az általa az orvosszakértői véleménytől eltérően elfogadott tényállás mellett tehát az itélet helyes;[1] abban az esetben, melyben ketten késszurásokat ejtettek sértetten, melyeknek egyike halálos, de annak tettese kiderithető nem volt, s melyben azért az alsóbiróságok helyesen a 308. §-t alkalmazták, holott a m. kir. Curia arra helyez sulyt, hogy vádlottak előzetes megállapodás folytán késekkel, következőleg oly szándékkal támadták meg sértettet, hogy rajta legalább is sulyos testi sértést ejtsenek (tettes akarat) és «mindketten késszurásokkal illették is sértettet», tehát az a késszurás is tényálladéki cselekedete a halált okozott testi sértésnek, mely ennek előidézéséhez hozzá nem járult;[2] melyben az alsóbiróságok által hasonlag és helyesen alkalmazott 308. §. helyett a m. kir. Curia társtettességet állapit meg, mert habár nem tudható ki, hogy a 9 — melyek között 4 sulyos — rendbeli sértéseket vádlottak közül kik okozták, tény az, hogy azokat közösen követték el, mert közös akaratelhatározással bántalmazták sértettet, sulyos megverésére irányzott szándékkal»;[3] melyben hárman ütlegelték sértettet, a több rendbeli sértés között csak egy volt sulyos — csonttörés — de ennek tettese megállapitható nem volt,[4] vádlottak ebben az esetben sértettet földre is dobták. Ha az vétetnék bizonyitottnak, hogy a mind három vádlott által egyesült erővel eszközölt földredobás alkalmából szenvedte sértett a csonttörést, akkor e társtettesség megállapitása helyes lenne, de ez bizonyitva nem volt, s az alsóbiróságok azért helyesen a 308. §-t alkalmazták, mig a Curia szerint a helyesen elfogadott tettes akarat mellett, minden ütlegelés képezi a csonttörésnek tettes cselekedetét, tehát az is, mely nyomot sem hagyott a sértett testén; — melyben két vádlott vett részt a bántalmazásban, eredmény: csak egy kéztől eredhető egy — halálos — sértés, elkövetője meg nem állapitható, s melyben a Curia a legnagyobb határozottsággal kimondja, hogy nem a 308. §. esete, hanem társtettesség az eredmény szerint a 306. §. alapján forog fen «mihelyt e támadást két vagy több személy előre elhatározta, s az ekként szövetkezettek a sértettet megtámadják», — «a mely tényállás mellett: teljesen közömbös (!) az, vajon a bántalmazók melyike intézte sértett fejére azt a kapaütést a melynek következtében az meghalt»;[5] melyben a kir. tábla a 308. §-t alkalmazta, mert «habár vádlottak részt vettek sértett bántalmazásában, de az nem állapitható meg, hogy a halálos két koponyasértést kik okozták», a minek ellenében a m. k. Curia szerint: «a cselekmény minősitését illetőleg döntő a czélzat, s az akarategység».[6]

Vannak azonban ellenkező, s az itt képviselt álláspontnak megfelelő itéletek is. Igy: midőn hárman botokkal elverték sértettet, eredmény: három rendbeli, 20 napon tul és hét rendbeli, 20 napon belől gyógyult testi sértés. A Curia helyesen indokolja a 308. §-nak alkalmazását: «mert nem volt megállapitható hogy a sértettet ütlegelő vádlottak közül ki vagy kik okozták «épen azt a három sértést», a melyek egyedül képezték okát a 20 napnál hosszabb tartamu egészségzavarnak, s igy nem állapitható meg az sem, hogy a három vádlott között nincs-e egy vagy kettő olyan, a ki csak a könnyü testi sértést okozott sértéseket ejtette, a kinek cselekedete tehát egyáltalán nem foglaltatik benn a sulyos testi sértést eredményezett physikai külhatások tényező elemei között.[7] Elvi jelentőséggel mondja ki a Curia ebben az itélet-

[1] Plinius felsorol bizonyos természeti eseményeket, melyek vis maior számba mentek (Hist. nat. 18, c. 69), de nem bizonyos ám, vajon a római jogászok is mindazokat a vis maior alá sorolták-e?

[2] Az előbbi közleményt l. a 22., 36., 37., 38., 39.,42. és 43. számban.

[1] 1881. évi 2893. sz. BJT. 2. k. 230. l.

[2] 1885. évi febr. 12. U. o. 12. k. 170. l.

[3] 1888. évi márczius 27. U. o. 16. k. 381. l.

[4] 1888. évi junius 9. U. o. 16. k. 385. l.

[5] 1889. évi október 1. 1512. sz. Jogt. Közl. 1889. évi 45. sz. és Cur. Dtár. 5. k. 129. sz.

[6] 1890. évi márczius 27. BJT. 20. k. 117. l.

[7] 1888. évi február 1. 4471/887. sz. U. o. 16. k. 68. l. A tábla itt társtettességet állapitott meg, de a maga szempontjából egészen helyesen, mert ugy vette, hogy a sulyos eredményt a sértések összhatása idézte elő. Ez tehát ténykérdés.

*

ben, hogy a bántalmazás, mely nem járult a sulyos eredmény létesitéséhez, a sulyos testi sértésnek nem képezi elkövetési cselekedetét. «Ténybeli feltétele a 70. §. alkalmazhatásának — tehát a társtettességnek —: az oki és okozati egység, mely azon alapszik, hogy minden későbbi sértés az előbbi sértés által létrejött hátrányos állapotnak fokozója, s igy az eredménynek az előbbi sértéssel együttes okozója.» S csak ekkor van igazolva, «hogy a közös eredményt együttesen okozók mindegyike az általuk közösen létrehozott egész osztatlan eredményért együttesen s egyaránt felelősek.»[1] Igy továbbá abban az esetben, melyben ketten bántalmazták sértettet; eredmény botütésekből származó könnyü, fejszeütésekből származó sulyos testi sértés; «mert nem állapitható meg, hogy melyik vádlott ütött fejszével, s melyik bottal, s igy nem állapitható meg, hogy melyikök ejtette a sulyos s melyikök a könnyü testi sértést.»[2]

(Folyt. köv.) *Dr. Heil Fausztin.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az ügyvédrendtartási javaslat vezérelvei.

— Részlet az általános indokolásból. —

A tultömöttség enyhitésére meg lehet találni a megfelelő eszközöket, habár nem annyira az ügyvédi rendtartás keretén belül, hanem bizonyos fokig a törvénykezési és közigazgatási szervezetünknek öntudatos, szerves fejlesztése által. Kapcsolatba kell hozni az ügyvédséget a tisztviselői és különösen birói szervezettel. 1874-ben a birói és ügyvédi pálya már a joggyakornokság kezdetén szétválasztatott, mig másrészt a minősités különbözősége a birói és ügyvédi kart mereven elkülönitette egymástól. Az ügyvédi kar oly zárt testületté alakult, melynél a beözönlésre a kapu nyitva maradt, de a melynek lefolyása el volt zárva. Sok kiváló tehetség, mely részint hajlamainak irányánál fogva, részint egyéb körülmények miatt az ügyvédi pályán nem boldogulhatott, de a fent ecsetelt viszonyoknál fogva a birói karban sem talált alkalmazást az ügyvédi kar kebelében elkallódott, a mig másfelé talán használható erő veszett el benne, addig az ügyvédi karban, mint elzüllött elem, magára a karra hatott vissza károsan.

Az igazságügyi kormányzat már a mai viszonyok keretén belül is törekedett ez állapotokon segiteni, a mennyiben a birói karba lehetőségig nagy számban igyekezett ügyvédeket is kinevezni. Ez azonban ma még mindig csak szórványosan történhetik, de a polgári és bünvádi eljárások reformjával és az igazságügyi szervezetnek ezzel kapcsolatos fokozatos fejlesztésével ez mind nagyobb mértékben lehetségessé válik. Ha a joggyakorlat egységesittetik, ha a szóbeli eljárás a mai értelemben vett gyakornok és jegyzői kart nélkülözhetővé teszi, a birói kar első fokon való kiegészitése tekintetében természetszerüleg az ügyvédi kar tagjaira lesz utalva.

Ezen főbb vonásokban jelzett általános intézkedések a szabad versenyü ügyvédségen a megtorlódást enyhiteni lesznek hivatva.

Magától az ügyvédi rendtartás, mint részleges törvénytől nagyobb eredményeket és ezen kereten belül megfelelő intézkedéseket várni nem szabad. Erre céloz azonban már a törvénytervezet azon intézkedése, mely a külön ügyvédjelölti intézményt megszünteti és az egységesitett joggyakorlat szabályozását külön törvénynek tartja fent.

A joggyakorlat egységesitése még azon előnynyel is jár, hogy az igazságügyi szervezet különböző karaiban az együvétartozóság érzetét fejleszti s az összhangzatos együttműködést elősegiti. A birói, ügyészi és ügyvédi kar ugyanis mind ugyanazon jogászi teendőket végzi, tagjaik tehát ugy gyakorlati, mint elméleti képzettség tekintetében egy szinvonalra helyezendők. Csakis a működés iránya az, mely mind a három karnál különböző, de éppen azért szükséges, hogy a gyakorlati kiképzés iskolájában a noviciusnak mind a három irányu hivatással alkalma legyen megismerkedni, mi a képzettséget sokoldaluvá teszi. És az egyesités legfőbb előnyeinek egyike még abban is nyilatkozik, hogy alkalmat nyujt a különféle irányu tehetségeknek és vérmérsékleteknek, a hivatottság szerint, ott elhelyezkedni és érvényesülni, mely működési ág nekik leginkább megfelel.

Ily intézmények fejlesztése mindinkább alkalmat ad a szabad ügyvédség fejlesztésére és a vele járó hátrányok enyhitésére.

A további kérdés az, hogy melyek azon intézmények és intézkedések, a melyek az ügyvédség egészséges irányu fejlődése tekintetében az ügyvédi rendtartás keretén belül a revideálandó törvényben, mint a reform kiemelendő pontjai felveendők voltak.

Itt első helyen áll az ügyvédi autonomia fejlesztése. Az ügyvédi testületeket (kamarákat) már az 1874. XXXIV. tcz. megalkotta s ezekben az ügyvédi önkormányzat és függetlenség alapját lerakta. E törvény a kamarákat általában oly hatáskörrel ruházta fel, mely ezen testületek természetének és hivatásának megfelel, a mely a törvény 19. §-ában helyes kifejezésre talál a következő formulában: «Az ügyvédi kamarák hatásköre kiterjed: az ügyvédi kar tekintélyének megóvására, az ügyvéd jogainak megvédésére és kötelességeik teljesitésének ellenőrzésére; továbbá a jogszolgáltatás s ügyvédség terén mutatkozó hiányok orvoslása, a korszerü reformok életbeléptetése iránti véleményadásra és javaslattételre. Ezen kivül az ügyvédi kamarák a fegyelmi hatóságot a kamara lajstromába bevezetett ügyvédek és joggyakornokok felett a jelen törvény határozatai szerint gyakorolják.»

A mily megfelelő hatáskört jelöl ki e szakaszban a törvény általában az ügyvédi önkormányzatnak, ép oly fogyatékosoknak bizonyultak be azok az eszközök, melyeket e célból a törvény rendelkezésre bocsátott.

Igy az 1874-ik évi ügyvédi rendtartás a kamarai önkormányzati hatóság határozatainak felülvizsgálását a m. kir. Curiára bizta, mint felebbviteli bíróságra. Célszerünek mutatkozik ezen felebbviteli forumnak oly módon való átalakitása, hogy az feladatának minél tökéletesebben felelhessen meg. E célból leghelyesebb módszernek kinálkozott az ügyvédi ügyekben itélő tanácsnak ügyvédtagokkal való kiegészitése. Oly elemet kellett oda bevonni, mely abban a körben és viszonyokban él, a melyeknek az életből való ismerete lényegesen előmozditja azt, hogy az ott felmerülő egyes esetek megfelelően itéltessenek meg, szem előtt tartva ugy az ügyvédi kar sajátos, mint a jogkereső közönség érdekeit.

Már az 1883-iki jogászgyülésen, majd az 1885-iki országos ügyvédgyülésen hangoztatva és elfogadva lőn, hogy a kamarák határozatait felülvizsgáló felsőbb fokot ezen ügykör természetéhez képest kell átalakitani. Ez vezetett a curiai vegyes tanács eszméjéhez, a mely szervezet szerint a kamarák felebbviteli foruma, mint eddig, ugy ezután is a legfőbb bíróság, a kir. Curia keretén belül alkottatnék meg és pedig fele részben a kir. Curia rendes biráiból, fele részben pedig az ügyvédi kamarák kinevezett tagjaiból, mindenkor a Curia elnöke vagy helyettesének elnöklete alatt. Ezen szervezet helyt adna az ügyvédek legkiválóbbjainak a felebbviteli bíróságban, a mi által bevinnék oda az ügyvédi érdekek iránt való melegebb érdeklődést, alkalom nyujtatnék e tárgy körül felmerült és érzett szükségleteiknek érvényt szerezni s annak ezen legfelsőbb bíróság tekintélyével sulyt kölcsönözvi.

A tervezet a felebbviteli fok ekkénti szervezetét elfogadta és attól az ügyvédi függetlenség, kari önérzet fejlesz-

[1] V. ö. ezt az itéletet a 36. alattival.

[2] 1881. évi 2084. sz. BJT. 2. k. 355. l.

tésére csak jót vár. A felebbviteli bíróság ily módon való kiegészitése hivatott lesz az ügyvédi ügyek felső foku elintézését egészséges irányban megtartani.

Ily vegyes tanácsok alakitása a legfelsőbb bíróság szervezetében sem idézhet elő zavart, mert annak ügyvédi tagjai hasonló birói minőségükben ugyanazon elbánás és fegyelmi hatóság alá helyeztetnek, mint a kir. Curia rendes birái.

A kir. Curia vegyes tanácsának felállitásával a felebbviteli fok megerősitést nyer ugyan, de még ennél is fontosabb kérdés az, hogy a kamarák elsőfoku önkormányzati szervezete, a hol a működésnek sulypontja van, ugy alakittassék át, hogy az minden tekintetben hasznos működést fejthessen ki s megfelelhessen mindazon igényeknek és feladatoknak, melyeket az ügyvédség előrehaladása és az igazságszolgáltatás érdeke tőle megkövetel.

A kamarák eddigi szervezete erre nem mindenben bizonyult jónak. Az 1874: XXXIV. tcz. a kamarák tagjainak minimális számát 30-ban állapitotta meg, a budapesti ügyvédi kamara választmányi tagjainak számát 18-ban (a póttagokkal együtt), a vidékiekét pedig 12-ben (szintén a póttagokkal együtt). A kamara működésének egész sulya a választmányra ruháztatott, mig a közgyülési hatáskör meglehetősen szük körre szabatott.

Ezen szervezet visszás következményei nem maradtak el. Az igazságügyminiszteri rendelettel megalakitott 28 kamara legtöbbjénél a tagok száma meghaladja ugyan a százat, de a kisebb kamarák sem a székhely csekélyebb jelentőségénél, sem tagjainak csekély számánál fogva nem voltak képesek a kellő szellemi erőt egyesiteni, központot s abban maguknak kellő szellemi gyúpontot alkotni. Kisebb testületek inkább hajlandók a közérdekeket rokonsági, pajtáskodási és egyéb szempontoknak alárendelni. Szükségessé vált tehát oly intézkedés, mely a kamarák tagjainak minimalis számát százra teszi, a mi az ügyvédi testületeket erőteljesebb és a kar érdekeinek megfelelőbb működésre képesiti.

Ennek megfelelőleg emelendő volt a kamarai választmányi tagok száma (Budapesten 30-ra, vidéken 15-re). A kamarai tagok minimális létszámának emelésével növekedni fog a választmány teendője is, de másrészt az ügyvédi kamarák kibővitett autonomiája és működési köre a választmányra egyébként is több terhet ró, a mire nézve kivánatos, hogy e teher többek közt oszoljék meg. Ugyancsak ez utóbbi szempont volt irányadó akkor, midőn a tervezet helyettes titkári és helyettes kamarai ügyészi és pénztárnoki állomások szervezését is tervbe veszi. E helyettesek a választmánynak szintén tagjai, a kikkel e tagok száma kibővült, de másrészt a kamara két legterheltebb tisztviselőjének teendői ekképen megosztatván, lehetővé válik, hogy ezen nagyfontosságu állásokra a karnak oly tekintélyes tagjai is vállalkozhassanak, a kik magán ügyvédi teendőik miatt e megtiszteltetést maguktól elutasitani valának kénytelenek.

A választmány kibővitésének még egy más fontos jelentősége is van. A választmány a mai szűk keretében rendszerint egy zárt testületet alkotott, mely a szükséges érintkezést a kar ügyeinek gondozásánál a többi tagokkal alig tartotta fent; oly hivatalos testületté alakult át, melynél hivatásának természetével ellentétben rideg hivatalos formák honosodtak meg, mi a választmány működése iránt a kar kebelében többször nyilvánult elégedetlenségre szolgáltatott alkalmat. Maga a választmány is összealkotásánál fogva az igazságszolgáltatási és ügyvédi érdekek iránt nem fejthetett ki kellő működést. S inkább csak a bejegyzések, kitörlések és a lajstromok vezetésére szoritkozott, mig a fegyelmi biráskodás gyakorlásánál nem állott módjában éber figyelemmel őrködni, hivatalszerü szervezeténél fogva inkább csak azon eseteket tevén elbirálás tárgyává, a melyekben biráskodása feljelentés folytán egyenesen felhivatott.

A választmány kibővitése, mig egyrészt az önkormányzati szervezet természetének sokkal inkább meg fog felelni, addig alkalmat ad arra, hogy több tag bevonásával szélesebb körre való kiterjesztésével tagjai a kar érdekei iránt nagyobb érdeklődést tanusitsanak. Alkalmat nyujt ez arra, hogy az önkormányzatban minél többen részt vegyenek, osztozzanak a teherben és részesüljenek a megtiszteltetésben. Az ügyek elintézésében való közvetlen részvételnél ismerkedjenek meg a kar bajaival s annak orvoslási módjaival, mig másrészt a fegyelmi biráskodásban való szélesebb körü részvétel gyarapitani fogja a magasabb ügyvédi tisztesség iránt való érzéket, de egyszersmind lehetővé teszi az eddig fedve maradt fegyelmi vétségeknek a bíróság elé való vitelét és hatályosabb megtorlását.

Alig vonható kétségbe, hogy a kamarai választmány hasonló alakban való kibővitése az ügyvédi önkormányzatot megerősiteni fogja és az ügyvédi kar erkölcsi és szellemi szinvonalának hatalmas emeltyüje lesz; mindazonáltal akár önmagában, akár a közgyüléssel kapcsolatban alig lenne elegendő megfelelő tevékenység kifejtésére. A közgyülés nehezen mozgó apparatus, melynek már összehivása is több rendbeli alakiságokhoz van kötve; oly intézmény, mely a folytonosságnak teljes hiányával van s a mely iránt egyes esetek kivételével a kar tagjai nagyobb érdeklődést nem is tanusitottak. A közgyülésekre a tagok határozatképes számban számos esetben nem jelentek meg, daczára annak, hogy a törvény azt csupán nyolcz tagban határozza meg. Szóval a közgyülés éppen nem bizonyult alkalmas szervnek arra, hogy a választmány és a tagok összessége közti szükséges érintkezést létrehozza és fentartsa. A közgyülés intézményének továbbfejlesztése tehát nem mutatkozott czélravezetőnek. Éppen ez a tapasztalat szolgált alkalmul arra, hogy a tervezet a közgyülést régi szervezetében és némileg kibővitett hatáskörében meghagyta s csupán azon teendők ellátására szoritotta, a hol a tagok összességének határozata a dolog lényege által követelt szükségképen áll fent.

A mostani szervezetnek ezen imént ismertetett hiánya és fejlődésre alkalmatlan volta követelőleg lépett fel oly organum felállitása tekintetében, mely lehetővé teszi, hogy a választmány a kar összességével folytonos érintkezésben legyen, az ügyvédség kebelében felmerült bajokat, követeléseket, visszaéléseket és ez uton folyton éber figyelemmel kisérhesse, a közvéleményben nyilvánuló közóhajokról tudomást szerezhessen s hogy e módon müködése hatékonyabb és eredményesebb legyen.

A tervezet ezt a «kamarai értekezlet» intézményében véli feltalálni. Ezen kamarai értekezlet, mint törvényes intézmény, hivatalos organum ugyan, de hivatásánál és természeténél fogva nélkülöz minden szorosabb alakszerüséget. Eszmecserék, tapasztalt hiányok, visszaélések bejelentése és megbeszélése képezi azok tárgyát, merültek légyen azok fel akár az ügyvédség, akár az igazságszolgáltatás terén. Az intézmény ereje éppen ezen kevesebb alakszerüséghez való kötöttségében és a gyülekezés bizalmasabb jellegében rejlik. Egy folyton őrködő közeg az, melyen át hivatalos eljárás tárgyává válik az, a mire a kar tisztessége és becsülete érdekében szükség van, de a mely más módon megfelelő eljárás alá nem igen kerülhetett volna. Az ellenőrzésnek és önfelügyeletnek legalkalmasabb tényezője.

De éppen az intézmény e természetéből folyólag az értekezlet imperiummal nem bir és határozatai csupán inditványok lehetnek, melyek a választmány elé kerülnek s melyek felett való döntés joga a választmányt illeti meg. Ezen kamarai értekezlet nem lehet a választmánynyal coordinált közeg, mert ez a vezetés egységét s magát a szervezetet bontaná meg; csupán oly szerv, mely az összesség és a választmány közti érintkezést közvetiti és a szellemi összeköttetés folytonosságát fentartja.

A kamarai értekezleten az intézmény természeténél fogva

minden kamarai tag kivétel nélkül részt vehet, miután czélja az, hogy az uton az összesség és annak minden egyes tagja a kar és az igazságszolgáltatás érdekében előterjesztéseket tehessen. A kamarai értekezletek megtartási idejét illetőleg bizonyos középutat kellett választani, hogy egyrészt a választmány és összesség érintkezésének folytonossága fentartassék, de mégis oly időközökben, hogy a kamarai értekezlet gyakori ülésezései által a választmány müködése ne bénittassék. Ezt havonkinti egyszeri összejövetelben vélte a tervezet helyesen megállapithatónak.

Régi magyar feltételes itéletek.

A mult év elején kezdtem közölni a régi magyar gyagyakorlatból a feltételes itéleteket. S az óta az ország különböző pontjairól sikerült — a büntetőjogi seminárium nehány lelkes tagjának támogatása mellett — egyes itéleteket megszereznem, melyek bizonyitják, hogy a feltételes itélet a régi magyar gyakorlatban honos volt. Ujabban ismét több ily itéletnek jutottam nyomára, s most a nagyobb áttekinthetőség végett összeállitom mindazon feltételes itéleteket, melyek létezéséről eddig tudomásom van. Czélom ezzel kimutatni, hogy az ország különböző s egymástól távol eső részein, megyékben mint városokban, létezett ezen intézmény, — a mi arra látszik mutatni, hogy a jogszokás általános volt. Másrészt pedig ilykép az ügy barátait talán reábirhatom, hogy támogassanak ezen törekvésemben és közöljék velem az általuk ismert itéleteket, melyek ugyanazon kategoriába esnek. Meg vagyok győződve, hogy a jelen századból is kell létezniök ily itéleteknek, s nagyon valószinü, hogy egész a büntető-törvénykönyv életbeléptéig, de minden esetre 1872-ig fentartotta magát a gyakorlat.

Részemről igen nagy vivmánynak tartanám, ha ki tudnók mutatni az évszázados jogfolytonossági fejlődést. Ezen körülmény nagyon megkönnyitené az intézmény behozatalát, mely ily módon nem volna egyéb, mint egy, nehány évvel ezelőtt gyakorlaton kivülivé lett évszázados jogszokásnak törvény utján való ujolagos felélesztése. Angliában is a feltételes itélet nem ujnak hozatott be, hanem mint a birói gyakorlat egyik elhanyagolt ága törvény utján szabályozást nyert, s ezzel megadatott az alap, hogy a birák felkarolják.

Talán nem lesz érdek nélküli megemlitenem, hogy a mióta a mult évben egyik külföldi folyóiratba juttattam pár régi magyar feltételes itéletet, Németországból több felszólitást kaptam, hogy lehetőleg valamennyi ismert ilyen itéletet tegyem közzé valamelyik német folyóiratban, mivel náluk a régi feltételes itéletek egyáltalán ismeretlenek és jogtörténeti szempontból őket nagyon érdekelné, hogy Magyarországon mily intensivitással birt ezen gyakorlat és mely időszakokra terjedt ki.

I.

1511 september 27. — Nos conventus monasterii beati Michælis archangeli de Chorna memorie commendamus, quod circumspecti Matheus Zabo, Paulus Damian, Karolus Kovách, Mihæl Negyedes, Stephanus Lantos in Bogizlo, item Stephanus Veegh, Anthonius Kys, Clemens Kys, Thomas Chee, alter Thomas Harcha in Beelsarkan, Nicolaus Mezew in Barbach iobagiones magnifici domini Johannis de Kanisa in predictis possessionibus commorantes, item Jacobus Kalmár, Nikolaus Farkas in Barbach, iobagiones magnifici domini Ladislai de Kanisa predictis in possessionibus commorantes coram nobis personaliter constituti, sponte sub secreto iuram cuto in concione sunt confessi eo modo, quod quamvis superio ibus temporibus magnificus dominus Johannes de Kanisa ad querelam populorum et civium in oppido Zyl commorancium providum Mathium Bewze iobagionem dicti domini Johannis in Bel-Sarkant commorantem detinere et iuristare fecisset, de quibus causis et querimoniis idem dominus Johannes de Kanisa iudicium et iustitiam administrari fecisset, iudicioque in eodem prefatus Mathius Bewze ad mortem adiudicatus et condemnatus fuisset, de qua prefatus magnificus dominus Johannes de Kanisa ad intercessionem plurimorum proborum hominum humana misericordia motus ad fideiussoriam condicionem obligatoriam prescriptorum fideiussorum tali modo exmisisset, *ut quamprimum prefatus Mithius Bewze perpetuam residenciam in bonis dicti domini Johannis, domini scilicet sui, vita eius durante se permanere obligavit, necnon dum et quandocunque in eventu temporum nec ipse aut quipiam ex fratribus suis verbis aut factis ex parte negociorum sinistre movere presumserit et fidem fideiussorum contraire ausus fuerit, extunc penam capitis una cum talibus fratribus pati debeant et prescripti fideiussores in ducentis florenis summa convicti et aggravati maneant;* insuper ab altera partibus cives ipsius oppidi Zyl in contemtum concordie voto aut facto in premisso excedere presumserint, simili modo in ducentis florenis convicti et aggravati maneant eo facto; ad premissa se queque partes spontanea voluntate obligassent conservando vigore et testimonio presenciam mediante Datum sabbato post beati Mathei apostoli, anno domini millesimo quingentesimo undecimo. Weneczky. (*Sopron* vármegye története, irta Nagy Imre. Oklevéltár II. kötet 611—612. lap.)

II.

«. . . Ez embörnek mikor sz. Margit asszony nap előtt uj szörént keddön törvénye lött, az Urak levele látván Birák Uraim Vargha Ferencz, Méhes Mátyás, Szána János, Bakos Jeremiás, és Gyóni Lukács: Polgárok Kún János, Kocka János, Pintér János, Halasi János, Marton Kristóf, Király István, Tóth Ferencz, Nódor Pétör, Pap János, Horváth Mihály, Nagy György, Marton Mátyás, Hegedüs Miklós, Sózó Ferencz, Süveg Ambrus báttya, Halasi Máthé, Nagy Dömötör, Szabó Bálint, Táncos Mátyás, Süvegh Mátyás, Bán János, Posztó Miklós, Baráthnak István, Beteg Pál, Varga János, Kamarás János, Nagy Pál, Hegedüs Szabó Pál, Körösztös Izsák, Tóth Máthé, Tót Pál, Szappanos Jakab, Orbán János, Icze Mihály, Cipán György, Süvegh Tamás, Kis István, Szabó Dömötör, Kőrös István: etc. Vannak ez tisztösségös városi személök ennek törvénnyében, hogy meg vallotta latorságát, hogy mind magával hozta ki az két házbeli portékát: Tok Lukácsné, Sziládi Benedekné, Lannás Jánosné és Temérdök Imriné Angyal Fábiánnál. Két Prédikátor Buzás Mihály és Gergöly Pap más röndön hallották. Reá esküdtenek Tok Lukácsné, Lannás Jánosné, Demérdök Imriné és Sziládi Benedökné fejére ez embörnek. Kocsis Amborusnak, hogy az az ű tolvajok, annál találták mögh, az hozta elő portékájokat. Sz. Margit nap elött keddön az Várass föl akasztá, föl köté Olcsai Fábián. *Az feleségét penig bocsátták el hitin, hogy soha afféle bünben nem leszön..*» (Hornyik János: *Kecskemét* város története. II. köt. 93., 97. l.)

III.

Die 22. Martii Sebastiano Bakay, qui in templo minori altaria contra scitum et voluntatem senatus petulanter fregerat et civitate profugerat ad intercessionem multorum nobilium, pastoris et civium gratia facta est ut redeat et utatur sua libertate ut ante, sed denuo juret se deinceps obedientiorem futurum et deponat florenos viginti. (1568. *Kassa*).

IV.

Lucas quidam de Kemencze prope Ungvár fuit in compedibus aliquot septimanis ex eo, quod cuidam mulieri in publico foro loculos absciderat. Juravit coram senatu se nunquam tale quippiam perpetrasse, neque deinde futuris temporibus se furtis commaculaturum. Guod si autem vel in minimo fuerit deprehensus, sine laqueo eius vita finietur: tali gratia con-

secuta dimissus est. Actum sic et anno ut supra. (1569. *Kassa*).

V.

Nicolaus N. senex et canus rusticus in Felső-Tökés contra Fabrum ibidem habitantem iure covictus fuerat, ut illi lingua extraheretur. Ad multorum autem supplicationem gratia illi est facta per senatum et concessum, ut cum fabro prædicto contra quem peccaverat, concordet. Ita tamen ut si denuo in simili delicto deprehensus fuerit, simili subjaceat poenae ac sine ullo iuridicu processu lingua privetur. Actum et ex commissione senatus pro futura memoria inscriptum, etc. (1563. *Kassa.*)

VI.

Die barbara als eine unschuldige one gnügsame Ursachen verlassene Person bleibt ehelich bei ihrem itzigen Mann Torkos Gergely. Der Paul Mester als ein Ehe und treuloser Mann, so viel Jahr, wie obgemelt in Ehebruch gelebt, hätte wol den Kopf verfallen, sondern die Herren des Rathes haben etliche Ursachen und sein alter angesehen und ihm das Leben geschenkt und ein andre Straf im auferlegt mit diesem Bescheid, dass er nicht heiraten soll noch mag, weil die obgemelte Barbara lebt. Wird man aber erfahren, dass er mittlerzeit, weil die Barbara lebt, ein Weib nehmen wird, so wird man ihm nachschreiben, als einem, der seinem Hals verfallen und zum Tod verurtheilt ist, und soll der Hauptsentenz also woll zur selbigen Zeit als itzum gewässt auf ihn ohne Barmherzigkeit auf ihn bleiben und er als ein öffentlicher Ehebrecher andern zum Exempel gestraft und getötet werden. Actum eodem Sabbato. (1563. *Kassa.*)

(A III—VI. *Kassa* város levéltárából vannak véve.)

VII.

1657. évi junius hó 6-ikán az ülés elnöke az alispán Vámosy István összegezi nemes Becse Anna esetét, paráznaság és gyermekgyilkosság bünténye tárgyában. Pápay János megyei ügyész és a vádlott prókátorának vitája után az itélet következőkép szólott: ámbár a bemutatott bizonyságok tartalma, ugy Jó Mihály megyei esküdtnek a megye szine előtt tett beismerése szerint, vádlott főbüntetéssel lenne sujtandó, mégis bizonyos üdvös tekinteteknél fogva, beszámitva azt is, hogy az eljárás folyamán két évig volt fogva, a főbenjáró büntetés alól kegyelemképen felmentetik és szabadon bocsáttatik, ugy azonban, hogy ha jövőben hasonló paráznaság bünébe esnék, s az reá bizonyosodnék, főbenjáró büntetés alá fog esni. *(Hevesmegye.)*

VIII.

Az 1654 april 29-én tartott törvényszéki ülésben Kecső István halálra itéltetett. Farkas Fábián putnoki kapitány közbenjárására a halálbüntetés feltételesen elengedtetik és szabadon bocsáttatik az elitélt, de ugy és azon reményben, hogy megjavul, mert ha bünténybe keveredik, az itélet végrehajtása azon esetben bekövetkezni fog. *(Hevesmegye.)*

IX.

1663-ban Rákóczy László közbenjárására Gáspár Istók halálát sine nulla solutione elengedte, de 200 frtig való kezességet tartozott magáról állitani, hogy legkisebb punctumban is exorbitálni nem fog, s ha máskép cselekednék, mostani cselekedete is fenfordul s halál marad a fején. *(Hevesmegye.)*

X.

1663 jun. 20-án Csizmadia János, Balkó Péter és Nagy György otregovai jobbágyok, kik Gyöngyös tájékán lopással vádolva fogattak el s kisértettek Fülekre: Siberesey Mihály és Duló György földesurak közbenjárása folytán, miután az okozott kár megtérittetett, elbocsátattak, oly feltétellel, hogy földesuraik hitre hagyják szabadlábon, hogy hasonló bünténynt nem követnek el. *(Hevesmegye.)*

(A VII—X. *Hevesmegye* monografiájából vannak véve.)

XI.

10. Februariis Anno domini 1572. Nesztay Tott György feleségének lőn itt mi előttünk törvénye kiről meg is büntettük a kézi kalodával a feleségét, de a törvény után itt mielőttünk mivel hogy semmi nyilvánvaló bünben nem találhattak egyébbe, hanem csak hogy meg ijesztették volt és ugy vitték volt be egy olba, ez okáért az ura haza fogadá de igy, hogy a felesége Orzsébet erre köté magát, hogy ha többet efféle vagy más feslettségbe leletzenék, tehát fejével érje meg. *(Miskolcz.)*

XII.

Borbely Mihály főbiróságában anno 1583. Koródi László meg követte mind az egész tanácsot, kit kit szemelye szerint, kezet fogva, minden dolgárul, az mind tanácsa és birája ellen feltámadott volt, és ollyan okkal bocsáttak meg neki, hogy nyelvére kötötte magát, hogy soha mig él, sem tanácsa, sem birája ellen, illyen méltatlan dologban fel nem indul, ha penig felindulna, avagy penig ez dologgal kérkednék valahol, tehát tulajdon nyelvével érje meg, ne fizetéssel. *(Miskolcz.)*

XIII.

Undecima die mensis decembris anni 1585. Judice Demetrio Szabari. Nagy körösi Kun Mátyás, ki ennek előtte is volt fogságban egy néhány okokért, kiváltképen penig hogy Wértes Farkast az ő szolgált urát égetéssel, törökké létellel fenyegette, Bányai Péter 1584. esztendei biróságba ez jelen való mostani fogsága penig volt ez okáért, hogy Szeder Péternek egy szablyáját lopva elvitte volt, de hogy az az Szeder Péter itthon nincs és immár ez mostani drágaságban az fogságban ehel megh ne haljon, az egész tanács könyörülvén rajta, megh kegyelmeztek neki illyen okon, hogy erre kötelezte magát, hogy ha ő ennek utánna valami efféle czégéres és halálos bünben esik és találtatik, avagy penig ha kérkednék azzal mint az előtt, hogy vagy törökké leszen, vagy oda rabot viszen, vagy valakit égetéssel fenyeget, avagy penig csak valakinek akar egyebött való keresztyén embernek akár és kiváltképen Miskolczi embernek akár kinek ártalmára akarna és igyekeznék, avagy lenne, tehát semmivel egyébvel ne érje megh, hanem minden törvény nélkül valahol kézben akad, azon helyen halált szenveggyen. *(Miskolcz.)*

XIV.

1632. Sipos Márton mivel lopásban találtatott volt, város törvénye szerint akasztófát érdemlett, noha mégis megtekintvén az atyjának és több jóakaróinak töröködéseket és ő neki is ifjuságát engedtök halálát. Kötötte arra magát az egész tanács előtt, hogyha jövendőben akarmely vétekben találtatik, tehát akkor törvény szerint halál legyen a fején. *(Miskolcz.)*

XV.

Anno 1633. die 21. februarii. Én Tekse István, mivel nyilvánvaló lopásban találtattam, mely lopásért engemet megfogván a miskolczi biró tanácsával igaz törvény szerint és érdemem szerint akasztófára itéltek, és ugyan ki is harangoztak a törvény szerint való büntető helyre, de mivel az én kegyelmes asszonyom Nyáry Miklósné asszonyom ő nagysága mellettem felkelt, és ugyan erőszakkal tanács kezéből kivett — annak utánna az mikor ő nagysága jo akaratja volt, Miskolczra haza szállitott és én felőlem az tanácsot megtalálta, hogy ő kegyelmek engemet városokban jó kötésem szerint befogadjanak, kötöm azért erre magamat, hogyha én ennekutánna valami nevü vétekben találtatom, csak két pénz érő lopásban is, az meglett törvény szerint, minden haladék nélkül felakasztassak, sem földes uram, sem egy,

sem más mellettem becsületi vesztése alatt fel ne kelhessék. *(Miskolcz.)*

XVI.

Anno domini 1641. Én Tibot szeresi Szabó György, mivel ennek előtte való üdőben a becsületes tanácsot nyelvemmel megmocskoltam volt, mely miatt magamtul megfizethetetlen fizetésben estem volna, de ő kegyelmeket becsületes jó akaró uraim által meg találván, engettenek meg illyen formán, arrul az én utálatos cselekedetemrül. Hogy ha ennek utánna azont cselekedném, és nyelvemmel avagy ez mostani tanácsot, avagy jövendőbelit, vagy közönségesen, vagy kiváltképen megmocskolnám és gyaláznám, s azt az én gyalázat tételemet városban két emberrel, mezőben penig egy emberrel megbizonyithatnák, telyességesen megváltozhatatlanul a nyelvem metszessék ki törvény nélkül. *(Miskolcz.)*

XVII.

Anno domini 1643. 29. septembris. Én Máthé Istvánné Herczeg Zsuzsánna adom tudomására az kiknek illik, hogy én az minemü vétekben estem volt ennek előtte, ugymint: ki az mezőn laktam az pajkos legényekkel, mely gonoszságomért halál volt volna fejemen, de Haller Sámuel uram ő nagysága intercessiojára az böcsületes tanács megengedett ilyen formán: Hogy ha ennek utánna valami gonosz életre adnám magamat és megbizonyosodnék, minden kedvezés nélkül megölettessem. Én Máthé István én is kötöm arra magamat, hogy ha én is tudnám feleségemnek latorságát, és még is véle laknám, azon supplicium legyen fejemen, mely az feleségemen. Ez dologra mind feleségestül kezünket adtuk az böcsületes birónak és az egész tanácsnak. *(Miskolcz.)*

XVIII.

Anno 1650. Ugyan Beke András deák uram bíróságában ment végben minden dolgának állapotja, amaz régtől fogván bujdosó, és sok emberséges embereket nyughatatlanitó, gonosz feslett erkölcsü, mindenétől elfosztatott Szücs Jánosnak, kinek elsőbben az nemes vármegyén lett gratiája, annak utánna semmi lett okon, uton és módon ellene nem obstalható becsületes városunktól és lelki tanitónktól, az clarissimus Körösi Mihály uramtól, noha ez előtt Seres György uram bíróságában ad mortem sententiáztatott volt, de el lábalván ex vinculis egy néhány esztendeig oda bujdosván egy latrával Lakatos Andrással; mostan immár csudálatos mesterséggel magát városunkban introducáltatván, és négyszer fenállván az feketeszékben és köntösben, városunkban szabados lakása engedtetett, erős reversalist adván magáról, 1647. esztendőben. *(Miskolcz.)*

(A XI—XVIII. *Miskolcz* városának Szendrey János álta kiadott történetéből vannak véve).

XIX.

Debreczeni Andrásnak sok gonosz cselekedetit Isten ellen való irtóztató káromkodásait, édes szülő anyján eltöltött rettenetes diffamatioit mentelen fegyverrel s töltött puskával való irruptioját s halállal való fenyegetőzéseit és több sok gonoszságait s maga hallatára tetszett minékünk commorálnunk és declarálnunk előtte, hogy ezek mind az Istennek s mind az természetnek, mind peniglen az egész országnak világos törvényei ellen lévén, ha törvény szerint ezekben procedálnak, ezek emlitett Debreczeni Andrásnak példás halált causalnának, de megholt jó emlékezetü édes atyját, mind peniglen maga ifjui éretlenségét is considerálván, ezek ellen törvényt nem akarunk pronunciálni, hanem csak maga obligatiójára (melyet néhai édes atyja életében adott) akarván mostan adtrahalnunk, annak vigora szerint ugy deliberalunk, hogy a dato præsentium egy hét alatt mind édes anyja házától mind penig egész városunkból s városunk határából örökösen lakni menjen el, hogy minálunk élete fogyjon el, másként ha magát vakmerőségre veti és innen el nem mégyen lakni, kénytelenittetünk törvényesen ellene procedálnunk, és sok gonosz cselekedeteiért érdeme szerint büntetnünk. Anno 1713. die 10. Octobris. *(Zilah.)*

XX.

Zilahi biró úr Aracs Mihály ur szólittatja Böszörményi Kovács Mihály urat, allegáltatván hozzá, hogy mind b. Biró urat, s mind penig más becsületes embereket szidalmazott, ezt is mondván sz . . . k a biró szájába. — Deliberatum; Világosan constal maga szavaiból, hogy Böszörményi Kovács Mihály sok isteni káromkodásokkal és b. Biró uramat is szidalmazta és káromkodott: per hoc tetszett a törvénynek, hogy azon cselekedetiért szombat napon reggeli harangozástól fogva mig az vásár tart, az pellengér mellé lánczolva álljon, az tarisznya követ az nyakába tartván és kiáltsa azt, hogy a ki káromkodik, kővel veretik agyon s neki is az lött volna a jutalma, ha az B. Tanács gratiája nem accedált volna, azon kivül penig reversalist adjon, hogy ha többet azt cselekszi, érdeme szerént büntetődjék. Anno 1712. die 9. april. *(Zilah.)*

(A XIX. és XX. a *Vármegye és Község* czimü lapból vannak véve). *Közli: Dr. Fayer László.*

Különfélék.

— **A bünügyi ügyviteli szabályok** — mint értesülünk — egy-két nap mulva megjelennek. Ezen szabályokban foglaltatik az uj vizsgálóbirói szabályzat is.

— **Miért nincsenek a közzétett rangsorozatban a Curia tanácselnökei és elnökei?** Ezt a kérdést intézik hozzánk. A rangsorozat megállapitásának czélja az, hogy a különböző fizetési fokozatokban mily sorrendben történjék az előlépés; már pedig a Curia tanácselnökeinek ugyanazon fizetése lévén, fölösleges volt őket ezen lisztába felvenni. Kapnak pedig ugyanannyit, mint az államtitkár, 6000 frt fizetést, és 1000 frt lakpénzt. Ugyanezen indoknál fogva maradtak ki az elnökök. Ezek fizetései és lakpénzei szintén egyenlők és csak a müködési pótlékban van különbség. A két elnök fizetése ugyanis 8000 frt és 1500 frt lakpénz; az elnök müködési pótléka 4500, s ezzel az összes dotatio felmegy 14,000 frtra, vagyis ugyanannyira, mint a miniszteré, a másodelnök müködési pótléka pedig 2500 frt, összes dotatiója 12,000 frt.

— **Az igazságügyminiszterium által közzétett javaslatok** iránt minden oldalról nagy érdeklődés mutatkozik. Az ország minden részéből kapunk leveleket, melyekben kérdik, hogyan volnának a javaslatok megkaphatók. Eddig tudtunkkal nincsenek könyvkereskedésbe bocsátva. De nagyon ajánlatos volna, hogy a miniszterium a feles példányokat valamelyik könyvkereskedőnek átadná. Mi részünkről, a mint terünk engedi, közölni fogjuk a javaslatokat. A közlést jelen számunk mellékletén már meg is kezdjük.

— **Az igazságügyi törvényjavaslatok** külalakjára azt a megjegyzést kell itt ismételve tennünk, hogy sokkal czélszerübb a nyolczadrét könyvalak. Igy a mint most jelennek meg ezen javaslatok, igen nehéz kezelésüek, s ez kétségkivül hátráltatja a tanulmányozást is.

— **A Kries-féle bünvádi eljárási tankönyv,** mely a napokban jelent meg és melyről mult számunkban megemlékeztünk, többször idézi *Plósz Sándor* egyetemi tanárnak «*Beiträge zur Theorie des Klagerechts*» cz. 1880-ban megjelent monographiáját.

— **Dr. Neumann Ármin** jogászegyleti előadásáról szóló tudósitást, térhiány miatt, a legközelebbi számra kellett hagynunk.

— **A magyar Jogászegyletben** f. hó 5-én (szombaton) kezdődik az ügyvédi szervezetről szóló vita. Az első előadást dr. Reichard Zsigmond tartja. A legközelebbi szombaton a Jogászegylet nem tart ülést.

— **Az országos ügyvédi értekezlet állandó bizottsága** f. h. 6-án Hodossy Imre elnöklete alatt ülést tart. Napirend: Jelentés az állandó bizottságnak eddigi müködéséről s előterjesztés a további intézkedések tárgyában.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 46. SZ. Budapest, 1892. november 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. HLATKY ENDRE, nagyváradi ügyvéd-kamarai elnöktől. — Az erdélyi ev. ref. egyházkerület püspökének emlékirata a házassági törvénynyékezés terén mutatkozó controversiák tárgyában. — Törvényjavaslat a csődtörvény módositása tárgyában. Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvédtől. — Magyar Jogászegylet. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A képviselőház igazságügyi bizottságának általános jelentése «a sommás eljárásról» szóló törvényjavaslatra vonatkozólag. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról.

Az 1874 : XXXIV. tcz. megalkotása és életbeléptetése óta 17—18 év telt el. Ezen törvény volt hazánkban az első, mely rendszeresen foglalkozott az ügyvédség jogaival és kötelezettségeivel s mely bizonyos mérvü autonomiát teremtett meg. Közel két évtized eléggé meggyőzhetett mindenkit, ugy a kormányt, mint az ügyvédeket és a sérelmeik orvoslását kereső feleket, hogy e törvény oly sok hibában leledzik, hogy továbbra is fentartása türhetetlen.

Alig van törvény, mely oly sokoldalu megbeszélésnek, feliratnak és támadásnak képezte volna alapját, mint az ügyvédi rendtartás. Hangos panaszok emelkedtek ellene, sürgették megváltoztatását évről-évre az ügyvédi kamarák, országos ügyvédgyülések, legközelebb a győri országos gyülés is. Nem lehet mondani, hogy a sürgetések egészen figyelmen kivül hagyattak, mert készültek javaslatok, sőt ebből egy az országgyülés elé került, hol azonban soha tárgyalva nem lett, legutóbb pedig a dr. Dell'Adami Rezső-féle javaslat képezte a véleményezés tárgyát. Ezek azonban eredményhez nem vezettek s maradt a régi állapot. Állapot, mert egyébnek nem lehet nevezni.

Most előttünk fekszik egy uj javaslat, mely megküldetett az összes ügyvédi kamaráknak véleményezés végett. Mi lesz e javaslat sorsa? előre nem lehet belátni. Részemről azon véleményben vagyok, hogy e javaslat törvényerőre emelkedése — a még kivánatos módositásokkal — óhajtandó lenne. Mindenesetre óriási haladást képez a jelenleg életben lévő törvényhez képest.

A régi törvényt az ügyvédi karral és kamarákkal szemben való bizalmatlanság jellemezte; ezen javaslat ezzel az állásponttal szakit és ugy látszik, ha nem teljes mérvben is, de bizalmát helyezi a kamarákba.

Mindezen kérdésekkel a részleteknél fogok foglalkozni.

Nem kétlem, hogy a kamarák, mint őket legközelebbről érdeklő javaslattal alaposan, lelkiismeretesen, kedvvel és elfogulatlansággal fognak foglalkozni. A javaslaton kivül van hozzá anyagunk elég; bővitette az anyagot a budapesti kamara 21-es bizottsága, mely közelebb foglalkozott e kérdésekkel.

Az ügyvédi kar áll minden tekintetben azon szinvonalon, hogy sokszor hangoztatott sérelmei, mely sérelmek a jogkereső közönség sérelmeivel nem ellentétesek, sőt azok érdekeivel azonosak, méltán orvoslást követelhetnek. Első lépés e téren az ügyvédi rendtartás reparatiója. Első lépés, melyet még sokféle törvény keretében kell követni.

Üdvözlöm *Szilágyi Dezső* miniszter urat, ki már eddigelé is kimutatta, hogy bir érzékkel az ügyvédség állami fontosságának felismerése körül.

Nem szándékom hosszadalmasabb értekezésbe bocsátkozni, röviden szemlét akarok tartani a javaslat felett. Rámutatni az itt-ott előforduló javitandókra és azokra, melyeket a javaslat mellőzött — valószinüleg tévedésből. — Ezért szakaszonkint megyek végig a javaslaton, kijelentvén, hogy helyeslem a javaslat azon álláspontját, hogy a régi alapon indul meg, meghagyja abból mit jónak vél és felveszi, mit ujitandónak tart. Természetesen azon szakaszokat, melyek ellen észrevételem nincs, nem érintem.

3. §. Ezen szakasz *c)* pontja kimondja, hogy megtagadandó a felvétel, «ha oly büntett vagy vétség miatt helyeztetett *vizsgálat alá*, a melylyel mellékbüntetésképen hivatalvesztés is jár». A büntető-törvény igen sok esetben kiszabja mellékbüntetésképen a hivatalvesztést, másrészt lehetséges, hogy valaki teljesen alaptalanul kerül vizsgálat alá s ekképen a legnagyobb igaztalanság követtetnék el, ha a felvétel megtagadtatnék; nézetem szerint czélszerübb volna ezen pontot a 4. §-ba a «*megtagadható*» felvétel esetei közé felvenni, midőn aztán az illető kamara választmánya fogja elbirálni, hogy az eset olyan-e, mely miatt az illető felvehető, vagy sem. Annál is inkább, mivel a szöveg nem jogerős vádhatározatról, csak vizsgálatról szól.

A *d)* pont kimondja, hogy megtagadandó a felvétel, «ha fegyelmi eljárás alatt áll». Ezen intézkedés nemcsak olyanokra áll, kik pl. birói, vagy közigazgatási pályán lévén, mint ilyenek állanak fegyelmi eljárás alatt, hanem áll azon ügyvédekre is, kik más kamara területére szándékoznak átköltözni, mert a 9. §-ból kitünik, hogy a javaslat ezeknél is nem átlépésről, hanem «felvétel»-ről beszél. Ha pedig ez igy van, a minthogy igy van, akkor ezen pontot is a 4. §-ba tartom áthelyezendőnek. Meg fogja birálni a kamara választmánya, hogy vajon a fegyelmi eljárás oly természetü-e, a mi miatt a felvételt megtagadni helyesnek látszik, vagy olyan, a mely még büntetés esetén is nem lehet akadálya az átlépésnek vagy felvételnek. A többek közt csak a 83. §-ra hivatkozom, mely birósághoz vagy hatósághoz intézett beadványokban használt sértő kifejezéseket is — mint ezt az 1887 : XXVIII. tcz. tette — fegyelmi eljárás alá tereli. Hogy ezen sértések közt is talán csekélyebb foku eset ok legyen a felvétel megtagadására, indokolatlan szigor volna.

4. §. *a)* pontja kimondja, hogy megtagadható a felvétel, «ha a jelentkező bünvádi uton viselt hivatalának elvesztésére itéltetett». Hát a ki *fegyelmi* uton viselt hivatalától elmozdittatott, ettől semmi esetben sem tagadható meg? A javaslat szerint nem. Ezért a «bünvádi uton» szavak közé e szavak volnának teendők: «vagy fegyelmi» uton.

6. §. A 2. §. szerint az ügyvédek lajstromába csak az vehető fel, ki «törvényszerü» oklevéllel bir. A 6. §. megmondja, hogy miből áll ez a törvényszerü oklevél. Ez t. i. a «nagy államvizsgálat» sikeres letételéről állittatik ki. Az indokolásból megtudjuk, hogy ügyvédi vizsgálat nem lesz, hanem lesz nagy államvizsgálat, mely ügyvédi, birói és ügyészi állásra egyformán képesit. Ebből következőleg el lesz törölve a mai birói vizsgálat is. Ügyvédtől, birótól, ügyésztől egyenlő qualificatiót fog követelni, a törvény. Ez csak helyeselhető. Sajnos, hogy az igazságügyi és közoktatási kormány még eddig nem tudtak megállapodásra jutni, hogy milyen legyen

az a nagy államvizsgálat, mik legyenek annak előfeltételei, előkészitő iskolái, mert e kérdés a tudori fok,sőt a jogakadémiák sorsának kérdésével is összefüggésben van. — Részemről az ügyvédi, birói képesitvény feltételéül a tudori fok elnyerését nem követelném, mert ez egyfelől a doctoratusnak kiválóan elméleti magaslatát igen leszállitja, másrészt oly tanulmányokkal terheli meg az e pályára készülőket, melyek a gyakorlati élettel kevés összefüggésben vannak.

A javaslat a nagy államvizsgát külön törvényre hagyja fel. Bármennyire óhajtandónak tartanánk is, hogy ez magában az ügyvédi rendtartásban oldatnék meg, mégis kénytelenek vagyunk megnyugodni abban, hogy erről külön törvény intézkedjék, mert ezen törvénybe felvételét kivánni annyi volna, mint ezen különben sok tekintetben üdvös törvényjavaslat jövőjét talán évekre elodázni.

Minthogy azonban csak a jövő feladata a nagy államvizsgálat részleteit megállapitni, nem is lehet a javaslatban csak a nagy államvizsgálat alapján nyert törvényszerü oklevelet a lajstromba való felvétel feltételéül kikötni, mint ez a 2. és 6. §-okból kitetszik. Ki kell tehát mondani, hogy a nagy államvizsgálat életbelépte előtti időből származó «törvényszerü ügyvédi oklevél» képezi a felvétel feltételét, miről a javaslat hallgat. Talán természetesnek találja.

Részemről helyesnek tartom, hogy a kir. birósógok azon birói tagjai, kik ebbeli minőségükben 3 évig szakadatlanul müködtek, külön törvényszerü oklevél nélkül is képesitvék az ügyvédség gyakorlatára, mert tudjuk, hogy igen csekély kivétellel (kik t. i. 1872 előtt már e téren müködvén, ezen jogon lettek birákká) birói vizsgálatot tettek, melynek ugyanazok voltak tárgyai, a pénzügyi törvények kivételével, mint az ügyvédi vizsgálatnak, s mert a biró a gyakorlat terén mozgott. Hanem hogy miért adja meg a javaslat az ügyvédi gyakorlatot a jogtanárnak, ki ebbeli minőségében 3 éven át müködött, ezt nem értem. Senki sem becsüli nálam magasabbra ezen állás betöltőit, de hogy mi alapon lehetett ily jogot adni egy tanárnak, ki péld. három éven át statistikát, vagy nemzetgazdaságot tanitott, nem találok benne semmi ratiót.

Igaz, hogy ugy a birónál, mint a tanárnál oda teszi a javaslat, hogy «egyéb törvényes kellékek meglétele mellett», de ez alatt nem lehet mást érteni, mint a 2. és 3. §-okban felsorolt kellékeket. Maga az 1874: XXXIV. tcz. 5. §. 2. pontja sem ment idáig, hanem csak azon előnyben részesitette a jogtanárt, hogy nem 3, hanem csak 2 évi joggyakorlatot követelt meg tőle, hogy az ügyvédi vizsgálatra bocsátható legyen.

7. §. Az ügyvéddé avatást helyesnek tartom, a minthogy ez következménye az ügyvédi vizsgálat elejtésének s a nagy államvizsgálat behozatalának.

Az 1874: XXXIV. tcz. II. fejezete «az ügyvédjelöltekről» czimet viselte, a javaslat e helyett a II-ik fejezetben «a joggyakornokok»-ról beszél. Ez elnevezés a «nagy államvizsgálat» eszméjéből következik. A ki nagy államvizsgálatot tett, képesitve van ügyvédi, birói, ügyészi állásra. Miért neveztessék ezen vizsgálat «ügyvédi»-nek akkor, midőn az illetőnek esze ágában sincs ügyvédi pályára lépni, hanem ő biró akar lenni. E distinctiónak, azt hiszem, kevés gyakorlati haszna lesz.

12. §. A joggyakorlatról különös törvény intézkedik. Sokkal helyesebb volna, ha az is itt volna megállapitható, de mert ezen kérdés is összefügg a nagy államvizsga kérdésével, nem örömmel bár, de kész vagyok belenyugodni, hogy ez is külön törvényre hagyassék fel, mintsem az ügyvédi rendtartás rég várt reformja e miatt késleltessék, elodáztassék, talán évekre.

14. §. E szakasz szóról-szóra megegyezik a jelenlegi ügyvédi rendtartás 15. és 16. §-aival. Az eddigi 16. §. igy szól: «Az ügyvédjelölt *csak* helyettesitési hatalmazvány *felmutatása* mellett és csupán az ebben meghatározott korlátok között lehet az ügyvédnek helyettese». Ebből az következnék, hogy csak «felmutatni» kellene a meghatalmazást, s a biró, vagy hatóság a jegyzőkönyvben constatálná a meghatalmazás felmutatását és korlátait, mert máskép, ha csak felmutattatnék, a korlátoknak nyoma sehol sem volna. A gyakorlatban azonban ez nem igy volt, hanem mindig az illető közegtől függött. Általában vidéken «felmutatás» és meghatalmazvány nélkül is elfogadták az ügyvéd bejegyzett segédét, de voltak aztán rendesebb, vagy inkább pedansabb birák is, kik esetről-esetre követeltek meghatalmazást, követeltek nemcsak tárgyalásoknál, hanem pertárban is halasztások kérésénél, periratok beadásának átvételénél, melyek ugyszólván gépies teendők. Az aztán az ügyvédnek csak felesleges munkát ad. Ezért czélszerünek vélném kimondani, hogy a bejegyzett ügyvédjelölt főnöke helyett hatóságoknál, bíróságoknál mindenféle teendőket végezhet külön meghatalmazás nélkül, ily meghatalmazás csak tárgyalásokon való megjelenhetéshez szükséges.

(Folyt. köv.) *Hlatky Endre.*

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület püspöke

a házassági törvénykezés terén mutatkozó controversiák tárgyában a következő emlékiratot intézte az igazságügyminiszterhez:

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Most, midőn a hazai családi és házassági jognak a kor szinvonalán álló codificatióját Nagyméltóságod alkotó keze munkába vette; midőn különben is a culturpolitikai és jogi reformok általános kérdésein kivül olyan specialis kérdések is teljes actualitásban vannak, melyek minden alárendelt jellegük daczára is a kedélyeket egész a felekezeti béke megingatásáig hullámzásba hozni képeseknek bizonyultak; midőn ezen jelenségek oly hangos szóval intenek a jogállam és az egyházak jogainak találkozási vonalát sokszorosan érintő jogkérdések szabályozásánál a legbölcsebb és legkörültekintőbb megfontolásra: időszerünek tartom Nagyméltóságodnak becses figyelmébe ajánlani az alábbiakban feltüntetendő kérdést is, mint olyat, mely mig sokak által nemcsak függő, nemcsak az 1848., illetve 1868—69-ki törvényhozások által meg nem oldott, hanem éppen ezen törvények által zátonyra vetett kérdésnek tartatik: addig tényleg — bár nézetem szerint csak a törvény nagy vonalokban irt intézkedéseinek félreismerése miatt, — házassági jogunk valóságos égető sebévé mérgesült.

Mindenekelőtt engedje meg Nagyméltóságod, hogy az évek óta folyton ismétlődő, a kormányzatom alatt álló erdélyi ev. ref. egyházkerület házassági törvényszékeinek itélkezésében ujra és ujra felmerülő esetek közül példaképen éppen azon legjellemzőbbet hozhassam föl itt, mely legutóbb püspöki cognitióm alá került, s mely, mig a maga nemében páratlan, egyszersmind élénk bizonyitéka annak is, hogy e fájó kérdés gyökeres orvoslása immár elodázhatlanul szükséges.

Az ide 1. ·/. alatti másolatban tisztelettel mellékelt, a kolozs-kalotai ev. ref. egyházmegye házassági törvényszékének másodfokulag is jóváhagyott, minden tekintetben az érvényes egyházi canonokon alapuló 5—1878. számu itélete szerint: Petrosényi Gergely István ev. ref. vallásu felperes: nejétől, fejérdi Magyari Ilona ev. ref. alperestől *nős paráznaság terhes gyanuja indokán* a H. T. R. 181. §-a alapján itéleten *örökre elválasztatott s mindkét fél szerencsésebb házasságra felszabadittatott.*

Ugyanezen Gergely István ezután nemsokára a *B.* ·/. a. anyakönyvi kivonat tanusága szerint 1879. év február 12-én Hladni Luiza nevü *római katholikus nővel* a bródi ev. ref. lelkész, Zachariás Dániel előtt ujabb házasságra lépett; —

ezen házasságból azután több gyermeke született; — mindazáltal, majdnem 14 évi együttes házasélet után, ezen házasság békéje is felekre nézve tarthatatlanná válván: Gergely István, a róm. kath. vallásu alperes illetőségéhez képest, a gyulafehérvári róm. kath. püspöki szentszéknél beadta a válókeresetet; a mire a nevezett szentszék a *C.* ·/. alá másolatban tisztelettel mellékelt itéletet hozta.

Mellőzve most azt a kérdést, hogy a keresetnek a szentszéki itéletben jelzett, u. n. «felperes ellen forditása» és az ennek folytán felmerült illetékességi momentum, minő jogi méltatásban részesül: csak annak kiemelésére szoritkozom, hogy ezen itélet szerint a felperes és alperes közt 1879. évi február 12-én kötött (az itélet szerint csak «*megkisérlett*») házasság, *azon a czimen, hogy a katholikus canonok a nős paráznaság bontó akadályát nem ismerik, s ennél fogva a felperes és még életben levő elvált első neje, Magyari Ilona közt kötött házasságot fenlevőnek és érvényben állónak kell tartani: — kezdettől fogva érvénytelennek és semmisnek nyilvánittatik — s mindkét fél* szerencsésebb házasság kötésére szabadittatik.

Hogy ezen itélet a róm. kath. Anyaszentegyház canonainak, hitelveinek tökéletesen megfelel, abban, ugy hiszem, nem lehet kételkedni.

A helyett tehát, hogy ennek vizsgálatába bocsátkoznám: megkisérlem reámutatni azon consequentiákra, melyek az itéletből folynak.

1. Mindenekelőtt kimondatik abban az itéletben, hogy azon váló itélet, melyet a kolozs-kalotai ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke *a maga kizárólagos illetőségi körében*, mindkét ev. ref. válófél érdekében hozott, és melyet az illetékes házassági főtörvényszék is, mint teljesen törvényszerüt, helyeset és jogost: helybenhagyott, s melyet az 1868. évi XLVIII. tcz. országos és közkötelező birói itélet erejével ruházott fel: törvénytelen, jogtalan és érvénytelen: nulla.

2. Kimondatik ezen itéletben, hogy ez az 1868. évi LIII. tcz. 11. §-ának mindenben megfelelően, a bródi ev. ref. lelkész előtt, a törvényes formaságok és hitelvek szerint (Gergely István és Hladni Aloiza között 1879 február 12-én) kötött házasság kezdettől végig semmis és érvénytelen; a miből foly,

3. hogy Gergely István Hladni Luizával 14 évig formaszerint bigamiában élt.

4. Hogy minden, ezen házasságból született gyermek nemcsak törvénytelen, hanem mivel az előbbi (Gergely István és Magyari Ilona közt kötött) házasság fenáll és illetve az ezen házasságból való hitves él: mindezen gyermekek házasságtörésből született gyermekek!

5. Tekintve, hogy a leánygyermekek az anya vallását követik, s katholikus lévén az anya: katholikusnak kereszteltetnek és katholikus anyakönyvekbe vezettetnek: tényleg az anyakönyvekbe törvénytelen szülöttek gyanánt lesznek bevezetve.

6. Ha pedig fiak is vannak a gyermekek között: azok meg az ev. ref. anyakönyvekbe vezettetnek, tehát törvényes gyermekként lesznek anyakönyvileg kitüntetve, s igy

7. *ugyanazon házasságbeli gyermekek közül a fiuk törvényesek és a leányok törvénytelenek*, sőt házasságtörésből származott gyermekek lesznek s mint ilyenek vannak az állam által sanctionált közokmány erejével felruházott anyakönyvek által declarálva.

Kétséget nem szenved, hogy a polgári bíróságok mindezen consequentiákat, a fenebb előadottak szerint, ha csak félre nem tesznek minden emberjogot és jogi ratiót, a gyermekek, sőt a házastársak magánjogi viszonyainak elbirálásánál zsinórmértékül el nem fogadják.

Mert hiszen, ha ezt tennék, hogy többet ne emlitsek: a fiugyermekek szülőik utáni öröklési jogát el kellene ismerniök ugyanakkor, midőn ezt a jogot az ugyanazon házasságból származott leánygyermekektől megtagadni kényszerülnének és igy tovább.

De az sem állitható, hogy mindazon consequentiák, melyeket fenebb a szentszéki itéletből levonni megkisérlettem, bármely világi bíróság által tökéletesen tekinteten kivül hagyhatók volnának, mert hiszen tény az, hogy az 1868-ki törvényhozás az egyes felekezetek törvényeit bizonyos tekintetben állami törvények és az egyházi bíróságok itéleteit az állami bíróságok itéleteinek jellegével és erejével ruházta fel s éppen ezért is jogtudósainknak egy igen tekintéiyes tábora, sőt a külföldi bíróságok naponként hozott határozatai szerint, azok közt is nem egy: kik ezen consequentiákat nemcsak a magánjogok megitélése, nemcsak a status megállapitása, hanem a büntető-jogszolgáltatás szempontjából is a legminuciosusabb következetességgel levonják, sőt a mi Gergely Istvánunk sorsában osztozó, külföldi vagy külföldre szakadt hitfeleinket *formaszerü bigamia vádja alá helyezik.*[1]

Az, hogy honunkban az u. n. «*catholicismus*» mint tényleges házassági akadály fenáll s hogy annak fenebb jeleztem minden szomoru consequentiája szigoruan levonandó, sokak által nemcsak nyilt kérdésnek, hanem egy egész jogásziskola által megdönthetlen ténynek állittatik.

Kiindul pedig ez iskola egy igen plausibilis theoriából. Szerintök az 1868: XLVIII. tcz. világosan kimondja, hogy a válóperek alperes illetékes birósága előtt inditandók meg, a 2. §. és az 1868: LIV. tcz. 22. §-a pedig a magyarországi protestansok kivételével a biráskodást az egyházi törvényszékekre ruházza, kimondván azt is, hogy ezek minden tekintetben *saját hitelveik értelmében itélnek.* Az állam tehát a házasságra általában, különösen pedig a vegyes házasságokra vonatkozólag kimondja azon elvet, hogy a felek cselekvési képességét, jogosultságát, az általuk kötött házasság érvényét, hatályát az illető felekezetek törvényei szerint kell elbirálni s ezzel a felekezeti törvényeket egyszersmind állami törvényeknek (nomocanon) declarálja. Ezek szerint tehát, ha egy házasság kerül a katholikus szentszék elé, mely az ő hitelvei szerint valamely házassági akadály miatt már eleve nem bir érvénynyel: ugy annak semmis voltát kimondván: ezzel az államtörvények értelmében itélt s abból minden irányban, mindenkivel szemben le kell vonni a következményeket ép ugy, mint a többi, pl. vagyonjogi vagy közjogi törvények alapján kelt itéletekből.

A mi már a catholicismust mint házassági akadályt illeti: igaz, hogy az csak a katholikus féllel szemben áll fen, de minthogy a házasság természetéből foly, hogy az csak mindkét fél egyenrangu képessége mellett jöhet létre; ha ezen képesség csak egyik félnél is hiányzik: érvényes házasságról nem lehet szó.

Mindamellett azonban, hogy ezen okoskodás egy alapjában helyes és igaz tételből indul ki, de mert abból téves consequentiákat von le, nem habozom abbeli meggyőződésemnek kifejezést adni, hogy ezen elmélet hibás s hogy azt sem az állam a gyermekek családi statusát illetőleg, sem a polgári, sem a bünfenyitő bíróságok a szülőket illetőleg elfogadni és alkalmazni nem fogják és nem foghatják.

Hiszen ha a fentebbi okoskodást egészen magunkévá tehetnők: akkor is azt lehetne felhozni ellene: hogy az 1868-ki fenidézett törvények éppen ugy nomocanonná avatták

[1] Legutóbb a prágai cs. kir. államügyészség kereste meg a kolozsvári kir. törvényszéket hasonló ügyben, kérdést intézvén emlitett törvényszékhez, hogy a katholikus vallás szerint házassági frigyet kötött, később ágy- és asztaltól elválasztott K. M. ama cselekményével, hogy miután magyar honos lett s Kolozsvárt áttért az unitárius vallásra s házasságra lépett W. L.-val, követett-e el a magyar büntető-törvények szerint valamely büntetendő cselekvényt? Egyszersmind *oda véleményezett* nevezett államügyész, hogy az osztrák büntető-törvénykönyv értelmében K. M. *kettős házasság büntettét követte el*, miután *az első házassági kötelék érvényesen felbontottnak nem tekinthető.* Lásd bővebben a «Jog» 1892 október 9-ki számában Bodor L. törvényszéki biró czikkét.

*

a protestans hitfelekezeti törvényeket, mint a katholikusokat; előbbiek szerint pedig a catholicismus daczára érvényes házasság létrejöhet. Ezen legrosszabb esetben is tehát két egyenrangu törvény: a protestans és a katholikus canon ellentmondása evidens; minthogy pedig ezek nomocanonok, azaz állami törvények: tehát *maguk az érvényben levő állami törvények állanak egymással homlokegyenest ellentétben!*

Az állam tehát, épp ugy, mint annak polgári és büntető birái, két egyenrangu és egymásnak ellentmondó törvény mellett bizonynyal a természetjog, a méltányosság és jóhiszemüség által támogatott örök igazság nevében oldanák meg a kérdést ugy a gyermekek, mint a szülők érdekében, még akkor is, ha a tételes köztörvényekben nem találnák is fel itéletük elegendő basisát.

Ámde, mint fentebb érintettem, az emlitett iskola hivei abba a hibába estek, hogy okoskodásuk menetén a helyes alapelvből helytelen következtetéseket vontak le. Mert igaz ugyan, hogy az állam a vegyes házassági válóperek elbirálásánál recipiálta a katholikus hitfelekezet törvényeit, a mennyiben azok a saját házassági bíróságaik illetősége alá tartozó felek házasságkötésre való képességének megbirálására vonatkoznak: de nemcsak hogy nem recipiálta ezen törvényeket a másik felekezethez tartozó fél ilyetén képességének elbirálása tekintetében, hanem azt merőben *kivette* a katholikus bíróság jogköréből, midőn kijelentette, hogy mindenik egyházi bíróság saját hitelvei szerint *csak a saját felekezetéhez tartozó fél fölött* mondhat itéletet. E szerint annak elbirálása, hogy a protestans fél bir-e házasságkötésre való képességgel? semmi esetben s igy a «catholicismus» egyik esetében sem képezheti a katholikus bíróság itélkezésének tárgyát; és pedig annál kevésbé, mert az 1868-ki törvények értelmében az áttértnek minden cselekménye azon felekezet törvényei szerint itélendő meg, melybe az illető felvétetett és ugyancsak ezen törvények értelmében minden vegyes házasság, mely valamely bevett vallásfelekezet papja előtt köttetett: közérvényü, melytől ezen jelleget a katholikus dogma sohase vonhatja meg.

Ebből a szempontból tekintve hát a kérdést és specialiter ugy a «catholicismus» többi eseteit, mint a jelen esetet: kétségtelen, hogy a «catholicismus» mint általános házassági akadály, nálunk fen nem áll s hogy in specie Gergely Istvánnak Hladni Aloizával kötött házassága *érvényes volt.*

Ámde az is kétségtelennek tartható, hogy ezt a tényt az állami tekintélylyel felruházott katholikus bíróságok soha se fogják elismerni, a meddig a katholikus hitelvek képezendik az itéletek alapjául szolgálandó törvényt? És az is tény, hogy a mig a katholikus hitelvek és protestáns canonok egyenrangu állami törvények jellegével birnak: ebben a tekintetben az állami törvények ellentéte fen fog maradni és ez ellentét minden dogmatikai és jogi vita, minden meggyőző érvelés daczára kutforrásává kell, hogy váljék az ellentétes itéleteknek, a jogi bizonytalanságnak; a családi és házassági élet, de sőt a felekezeti béke és kölcsönös respectus folyton izguló sebének.

Azt a tényt nem lehet sem tagadni, sem nem történtté tenni, hogy az 1868: XLVIII. és LIV. tczikkek az egyházi törvényeket állami törvények jellegével ruházták fel: de mihelyest ezen receptio megtörtént: természetszerüen elő kellett állania azon conflikusoknak, melyek a felekezeti törvények és canonok szellemében és alapkülönbségeiben maguk a confessiók között fenállanak. És ezen különbségekből az idők folyamán sokkal komolyabb és mélyebb sérelmek állottak elő, különösen a szemben álló felekezetekre nézve; és az egyes esetek ismétlődése, — hiszen az ismétlődő vizcsepp is kiássa a követ, — sokkal érzékenyebbé tette e sérelmek iránt a kedélyeket, semhogy azt akár az egyes felekezeteknek, akár a törvényhozásnak tovább tétlenül nézni lehetne.

Nagyméltóságod már csak a felhozott példákból is meggyőződhetett arról, hogy a kormányzatom alatti erdélyi ev. ref. egyházkerület házassági törvényszékei naponként kénytelenek megütközéssel tapasztalni, miszerint egy másik felekezetnek államilag auctorizált törvények alapján itélkező, államilag auctorizált bíróságai, mint a jelen esetben is:

1. Nullificáltnak, vagy legalább is egyoldaluan érvénytelennek nyilvánithatnak nemkülönben államilag auctorizált canonok alapján saját illetőségi körében (mert ev. ref. atyafiak közt ev. ref. házasság fölött) ev. ref. házassági bíróság, — tehát államilag auctorizált bíróság, — által hozott jogerejü itéleteket. Hogy tehát a katholikus szentszékek merőben illetéktelenül beleavatkozhatnak a protestans házassági törvényszékek jurisdictiójába s annak hitelét és tekintélyét a szó szoros értelmében persiflálhatják.

2. Bár csupán saját canonaikhoz való jogos ragaszkodás alapján, — de azért nem kevésbé jogot és tekintélyt sértő módon, — kimondhatják a birói imperium jogara alatt, hogy egy canonainknak és az országos törvényeknek mindenekben megfelelő, ezek által törvényesnek nyilvánitott, ev. ref. pap előtt kötött, vegyes házasság kezdettől végig semmis, érvénytelen, hogy tehát ágyasság s az abból származott gyermekek házasságtörés gyümölcsei.

E sérelmeket nem menti és nem enyhiti az a tény, hogy azok kölcsönösek, sem az, hogy minden egyház és minden biró saját dogmája által lelkiismeretileg van kötelezve itélni azok szerint; sőt ezen tények éppen ugy kiemelik és élesitik e controversiák sértő jellegét, mint az állami auctorizálás ténye, mint az itéletek nyilvánossága és kötelező ereje, valamint az a tény is, hogy ugyanazon objectum: a házasság, két itélet s két törvény, következőleg kétféle igazság elbirálása alá utaltatott, mely eljárás mellett lehetetlen egyiknek a másikról hivatalos tudomást nem venni.

Nincs az az egyház, mely lemondhatna jogáról, hogy a házasságot, mint egyházi tényt saját törvényei és hitelvei szerint birálja meg. Igy aztán a házasság a salamoni gyermek szerepére jut, de salamoni itélet nélkül.

De nemcsak az ekként recipiált felekezeti törvények közt, s igy maguk a felekezetek között állott elé az összeütközés, hanem áll elvitathatlanul a recipiált és tisztán világi eredetü állami törvények között is, a mennyiben az 1868. évi LIII. tcz. 11-ik §-a által tényleg érvényesnek nyilvánitott házasság a katholikus nomocanonok által érvénytelennek nyilvánittatik; — az 1868: XLVIII. tcz. 1. és 2. §-ainak rendelete ellenére a katholikus bíróságok a protestans félre is kiterjesztik az itéletet; — az 1868. évi LIII. tcz. 8. §-a világos rendeletével ellenkezőleg az áttértnek cselekvényeit a katholikus bíróságok a katholikus canonok szempontjából itélik meg; és igy tovább.

Ilyképen az állam közkötelező törvényei részben teljesitetlenül, részben hatálytalanul maradnak, s ekképen a vallásfelekezetek és az állam egymás törvényeit nem kevésbé sértik, azok testté válását nem kevésbé meghiusitják, kölcsönös megütközésre nem kevésbé tekinteten kivül hagyni kényszerülnek, mint az u. n. elkeresztelési esetekben. Ilyképen épp azon törvények, melyek az állam és jogbiztonság consolidálását czélozzák: szülőivé válnak a lelkiismereti és világi törvények lépten-nyomon való összeütközésének, s e kettő összhangját megzavarják már az egyes egyén lelkületében. Meg a családban. Meg a nemzet egységében.

Mert, hogy ily viszonyok között az interconfessionális béke nem erősbül, de sőt folyton ujabb és ujabb rázkódtatások elé megy: ez csak természetes következmény. Ámde a vallási controversiák kihatása az egész politikai és társadalmi életre se maradhat hatástalanul, s nem marad éppen hazánkban, hol a vallások és nemzetiségek területei is leginkább összeesvén: ezen controversiák a nemzetiségi széthuzó törekvések fertőző csiráinak valóságos melegágyaivá válnak.

Ausztria hasonló helyzetben sokkal éberebbnek és gyorsabbnak bizonyult, mint mi, mert ott a tárgyaltam kérdések bomlasztó politikai hatását korán fölismervén: legalább a «catholicismus», mint házassági akadálynak törvényhozás utján való eltörlése által siettek a főveszedelmet elháritani.

Nem merem pedig állitani, hogy ott a házassági birás-kodás kérdése szerencsétlenebb helyzetben volt volna, mint nálunk.

A mi állapotaink közt, s különösen a jelen időben, nem kétlem, hogy a közvélemény óhajtva óhajtja a cultur-viszályok csiráinak gyökeres kiirtását. Nem kétlem azt se, hogy a törvényhozás liberális szelleme utjában nem áll a közvélemény kivánalmainak. De bizton hiszem, hogy azonnal felkarol minden tiszta és bizalomra keltő intentiót, minden bátor törekvést, mely e fatális helyzetből való kibontakozásra vezet.

Midőn tehát azon meggyőződésemnek adnék kifejezést, hogy Nagyméltóságodban e törekvések széles tapasztalatokkal párosult tudással kapcsolatban hivatott kezdeményezőre találnak, soraimat azon buzgó óhajjal zárom: vajha ezen kezdeményezés minden fölös késedelem nélkül történnék meg, s azt a Mindenek Urának sikert fakasztó, Nagyméltóságodnak a nehéz munkához erőt kölcsönző áldása kisérje.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló nagyrabecsülésem nyilvánitását.

Kolozsvártt, 1892. évi október hó 24-én.

Szász Domokos s. k.,
ev. ref. püspök.

Törvényjavaslat a csődtörvény módositása tárgyában.

I.

A jogcselekvények megtámadása (3—14. §-ok).

Tiz évi gyakorlat — ugymond a javaslat indokolása — elodázhatlan szükségnek tüntette fel, hogy a csődtörvénynek a jogcselekvények megtámadására vonatkozó intézkedései kiegészittessenek és módosittassanak.

Kétségbe vonhatjuk ugyan ezt a tételt is, de nem teszszük. Az igazságügyi kormány, 10 évi tapasztalata alapján, a csődtörvény revisiójának szükségét látván, meghajlunk bölcsesége előtt és elfogadjuk a szükséget kiindulási alapul. Az ellen sem lehet komoly észrevételünk, hogy a 10 évi gyakorlat és tapasztalat a jogcselekvények megtámadása tárgyában éppen az osztrák «Anfechtungsgesetz» intézkedéseit bizonyitotta remekmünek oly annyira, hogy nekünk annak intézkedéseit derüre-borura recipiálnunk kell. Közel vagyunk Osztrákországhoz, commentárjai is vannak a törvénynek, és ha kölcsönt contrahálni akarunk, miért ne forduljunk inkább hozzá mint más idegen szomszédhoz?

Mindezek tehát könnyen érthető és még könnyebben magyarázható dolgok, miért is a midőn a törvényjavaslat birálatához fogunk, rajtuk megakadnunk aligha szabad.

A miket azonban nem értünk, és a miknek magyarázatát találni sem tudjuk, már a következők: Vajon midőn a kölcsönvett tárgyat specificatio utján eltulajdonitjuk, mi szükségünk van még arra, hogy ezt a tárgyat elrontsuk? Vajon a 10 évi gyakorlat és tapasztalat azt is bizonyitotta, hogy az osztrák «Anfechtungsgesetz» csak téves, hamis, értelmetlen és jogásziatlan forditásban bizonyult be üdvösnek?

Sajnos, a törvényjavaslat birálatát meg se kezdhetjük a nélkül, hogy ki ne mutassuk, hogy ezen javaslat a törvény legkezdetlegesebb megkivántatóságának sem felel meg és hogy a javaslat készitője nemcsak mintáját, az osztrák törvényt, hanem még az érvényben levő magyar törvényt sem értett át teljesen. Lássuk egymás mellett:

Javaslat 3. §-a.	*Osztrák törvény 4. §-a.*
A közadós által a csődnyitási kérvény beadását hat hónappal megelőzőleg létesitett adásvételi, csere- vagy szállitási ügylet, ha ez oly körülmények között történt, melyekből a másik félnek a hitelezőket kárositó vagyonpazarlást kellett felismerni.	Alle in den letzten 6 Monaten vor der Eröffnung des Concurses von dem Gemeinschuldner mit Personen, welche nicht zu den im § 344 erwähnten gehören, eingegangenen Kauf-, Tausch- und Lieferungsgeschäfte, sofern der andere Theil in dem Geschäfte eine die Gläubiger benachtheiligende Vermögensverschleuderung erkennen musste.

Világos, miszerint a javaslat itt az osztrák törv. 4. §-át szószerint akarta leforditani; hogy azonban a javaslat egészen mást mond, mint az osztrák törvény és hogy az öntudatlanul véghezvitt módositások a javaslatnak éppen nem válnak előnyére, az is világos.

«In den lezten 6 Monaten vor der Eröffnung des Concurses» «a csődnyitási kérvény beadását hat hónappal megelőzőleg» kifejezéssel lett forditva. «Hat hónappal megelőzőleg» lehet 7 hónap és 8 hónap, de nem lehet 3 és 4 hónap. Az osztrák törvény szerint megtámadhatók a szóban lévő jogügyletek, a mennyiben a csőd megnyitását megelőző hat hónapon *belül* köttettek, a javaslat szövege megtámadhatóknak mondja, ha hat hónapnál *előbb*, de nem akkor, ha annál *később* köttettek. Hogy az osztrák törvénynek «a csőd megnyitását» megelőző hat hónapjából «a csődkérvény beadását» megelőző hat hónap lett, a specificatio kedveért történt, mert végtére mutatnunk kell, hogy a saját eszünkből is tudunk codificálni, ezt a módositást tehát nem kifogásoljuk, habár annak indokát találni nem tudjuk.

Az osztrák törvény megtámadhatóknak mondja a mondott jogügyleteket, a mennyiben a másik félnek «az ügyletből» a szándékot fel kellett ismernie. A javaslat szerint már akkor is megtámadhatók, ha azokból «a körülményekből», melyek között létesült, azt felismerni kellett. Javaslatunk megköveteli tehát azt is, hogy a másik szerződő fél a diligentiáját minden mellékkörülményre is kifejtse és hogy vizsgálni köteles nem csak az ügyletet, hanem még a körülményeket is, melyek között az ajánlva és véglegesitve lett. A javaslat sokkal messzebbre megy tehát, mint a mintájául szolgált osztrák törvény. E mellett «Vermögensverschleuderung» és «vagyonpazarlás» nem egyértelmü kifejezések. «Verschleudern» az osztrák törvényben «elharácsolást, elfecsérlést vagy elkótyavetyélést» jelent. Az, hogy valaki valamely ügylettel vagyonát elharácsolja, közönséges emberi észszel és tapasztalattal könnyen vehető észre, de vajon az ügylettel pazarlást visz-e véghez, azt felismerni az ügyletet kötő fél összes vagyoni viszonyainak ismerése nélkül csaknem lehetetlen is rendszerint, sőt csak a következmények beállta után tudjuk meg, hogy valaki valami ügylettel pazarolt-e vagy sem.

A pazarlás fogalma különben is határozatlan. A mit az egyik ember pazarlásnak néz, azt a másik takarékos és gazdálkodó eljárásnak tekinti, továbbá ugyanaz az ügylet pazarlás lehet az egyikre nézve, és nem az a másikra. A jómódu ember, ki lakását olajfestményekkel disziti, nem pazarol, pazarol azonban a szegény ember, ha azt teszi.

A javaslat szerint a szabónak, ki valakinek ruhát, a képfestőnek, ki képet készit és hát még a kárpitosnak és asztalosnak, kik valakinek diszes szalont és ebédlőt rendeznek, ügyelettel kellene lenniök arra, vajon az illetők kinek részére dolgoznak, nem-e él olyan körülmények között, hogy azután később, ha majd kiválik, hogy pazarlást vitt véghez, a biró rámondhassa, hogy neki azt felismernie kellett. Eltekintünk itt attól, hogy már az osztrák törvény tervezete ellen is felhozatott kifogásképen, hogy válság idejében, a kereskedő, ki nagy raktárral bir, éppen üzletének és vagyonának megmentésére kénytelen nagyobb mennyiségü árukat olcsóbb áron is értékesiteni, a mely kifogással szemben éppen

arra utaltak, hogy Sanders szótára értelmében a «Verschleudern» szó jelentősége ez irányban minden kételyt kizár. Javaslatunk terminologiája alapján azonban az ily eladás igen is megtámadható lészen, ez pedig arra fog vezetni, hogy még kevesebb vevő fog jelentkezni.

A tervezetnek természetesen «nincs aggodalma az iránt, hogy az itt javasolt rendelkezés által a forgalom szabadsága érintetni fogna»; honnan is legyen! Hiszen nem volt az osztrák törvényhozónak sem, a tervezet pedig abban a véleményben van, hogy az osztrák törvényt hiven forditotta le.

Részünkről nem helyeseljük még az osztrák törvény intézkedéseit sem. A csődhitelezőnek nincs meg azon joga, hogy saját ügyeiben, az idegen, vele semmi összeköttetésben nem álló harmadiktól diligentiát követelhessen, tisztán csak azért, mert adósa csődbe jutott. Joggal megtámadhatónak tartjuk ugyan azt a jogcselekvényt, melyről a másik fél *tudta*, hogy az a hitelezők megkárositására irányuló szándékkal történt, mert itt a másik fél tudva és akarva müködött közre a megkárositásban, «in fraudem creditorum actus est», de megtámadhatónak kijelenteni a jogügyletet, mert a másik szerződő fél a közadós leendő hitelezőivel szemben a kellő diligentiát ki nem fejtette, helyesnek nem tartjuk.

A javaslat álláspontja és intézkedése oly consequentiákra vezetne, melyek az 5. §-nál «correctivumot» nem találnak.

Nem hiszszük azt sem, hogy a 10 évi gyakorlat és tapasztalat, melylyel a tervezet lépten-nyomon büszkélkedik, a csődtörvénynek az osztrák törv. 4. §-ának intézkedésével való kiegészitését bizonyitotta volna szükségesnek. A csődtörvény 29. és 36. §-ai elegendő védelmet nyujtanak a hitelezőnek minden roszhiszemüség ellen, megtámadási perekben is bővelkedünk — ne irigyeljük tehát szomszédainktól az ott sem kedvelt intézkedést.

A javaslat 4. §-a a magyar judicaturának következetesen követett azt az álláspontját, hogy t. i. a kielégités és biztositás megtámadható akkor is, ha kielégitési vagy biztositási végrehajtás utján szereztetett, világos (?) törvény által akarja kimondatni; mert hát nem tudni, vajon a birói gyakorlat idővel nem-e helyezkedik más álláspontra?

Semmi kifogásunk az ellen, ha a judicaturát világos törvény által sanctionáljuk, csakhogy a javaslat nem figyelte meg, hogy a judicaturában tulajdonképen mi képezte vita tárgyát.

A csődtörvény ugyanis elvül állitván fel a közadós jogcselekvényének megtámadhatóságát, kérdés támadt, vajon ha a közadós ellen végrehajtás foganatosittatott, a foganatositott végrehajtás a közadós cselekményének tekintendő-e?

Judicaturánk álláspontja ismeretes, de ha már most világos törvényben akarjuk judicaturánk álláspontját stereotypizálni, ki kellene mondanunk, hogy a birói végrehajtás foganatositás a közadós jogcselekményének tekintendő. A tervezet azonban nem ezt rendeli, hanem a vitás kérdést ugy oldja meg, hogy fentartva a csődtörvénynek azt az álláspontját, miszerint megtámadás tárgyát csak a közadós cselekménye képezi, a 4. §-ban a «világosság» kedveért 31. §-át ismétli a csődtörvény; vajon világosabb lett-e már most ezen intézkedés, azért, mert az, mint a tervezet contemplálja, a 27. §. után és ezen §. kiegészitéseképen, ismételtetik, abban kételkedünk.

Tervezet 5. §-a.

Ingó dolgoknak nyilt üzletben kicsinyben való eladása és vétele, továbbá nyilvános árverésen történt vételek, csakis az 1881: XVII. tcz. 29. §-ában meghatározott feltétel fenforgása esetében támadhatók meg.

Osztrák törvény 11. §-a.

Erwerbungen und Zahlungen, welche auf Grund von Einzelverkaufen beweglicher Gegenstände in öffentlich betriebenen Geschäften oder in Folge von öffentlichen Versteigerungen stattfinden, unterliegen der Anfechtung nach der vorstehenden Bestimmungen nur insofern, als die im § 2 enthaltene Voraussetzung der Anfechtbarkeit eintritt.

«Erwerbungen und Zahlungen» «eladás és vétel» kifejezéssel fordittatott; hogy vajon miért, annak indokát a tervezet indokolásában nem találjuk. A tervezet szerint az 5. §. csak a 3. §. correctivumának tekintendő és csak az contempláltatik decretáltatni, hogy a közadós nyilt üzletében történt eladások és vételek meg nem támadhatók. Arra, hogy a közadós is vásárolhat nyilt üzletben és eszközölhet fizetést, a tervezet nem gondolt, pedig az osztrák törvény, melyre az indokolásban hivatkozás történt, éppen a közadós által történt vásárlások és fizetésekre helyezi a fősulyt. Tervezetünk szerint tehát az átadás és vétel meg nem támadható, de megtámadható volna igenis a teljesitett fizetés.

Tervezet 6. §-a.

(A csődtörvény 33. §-a után és annak kiegészitéseképen.)

A jóhiszemü szerző az 1881: XVII. tcz. 33. §-ában megállapitott kedvezményt igénybe nem veheti:

a) ha szerzése mint viszteher melletti is megtámadható lenne;

b) ha a szerzés tárgyát rosszhiszemüen tovább adta.

Osztrák törvény 19. §-a.

Eine Leistung, welche unentgeltlich erfolgt ist, hat der Empfänger nur insoweit zurück zu erstatten, als er durch diese Leistung zur Zeit der Anfechtung noch bereichert ist. Diese Begünstigung kommt jedoch dem Empfänger nicht zu statten:

1. wenn sein Erwerb auch als entgeltlicher anfechtbar war;

2. wenn er das Empfangene oder dessen Werth unredlicherweise aus dem Besitze gelassen hat.

Mindenki látja már első tekintetre is, hogy az osztrák törvénynek, mert csak egy esetről, t. i. a viszteher nélküli ügylet megtámadása esetéről intézkedik, megvan a maga értelme, a tervezet 6. §-ának pedig, különösen ha azt a csődtörvény 33. §-a után helyezzük, éppenséggel nincsen értelme.

A csődtörvény 33. §-a ugyanis viszteher nélküli és visszteher mellett kötött ügyletekről intézkedik és megállapitja, hogy mi szolgáltatandó az első és mi viszonteljesités eszközöltessék a csődtömeg részéről a második esetben. A tervezet szerint következnének már most a 33. §. után a tervezet 6. §-ának intézkedései. Kérem immár t. olvasóimat ezeket a javasolt intézkedéseket a csődtörvény 33. §-a után helyezni és a hermeneutika általános szabályai szerint magyarázni. Részünkről következő eredményekhez jutunk:

«A *jóhiszemü szerző* a kedvezményt igénybe nem veheti».

Következik a contrario, hogy a *roszhiszemü szerző igénybe veheti*

a) «ha szerzése mint viszteher melletti is megtámadható.»

A ki a magyar csődtörvény alapelveit ismeri és érti, tudja, hogy az a szerző, kinek viszteher melletti ügylete megtámadható, csak roszhiszemü szerző lehet, viszteher mellett kötött ügylet a magyar csődtörvény szerint csak akkor támadható meg, ha a szerzés roszhiszemüséggel járt. Minthogy pedig a tervezet *jóhiszemü szerzőről*, kinek szerzése mint viszteher melletti megtámadható, szól, lesz tehát viszteher melletti jóhiszemü szerző is, vagyis lesz jóhiszemü roszhiszemü szerző.

Miután pedig viszteher melletti jóhiszemü szerzés is létezik, következik a 6. §. *b)* alatti következő intézkedéséből:

«Ha a szerzés tárgyát roszhiszemüen tovább adta.»

Ha a jóhiszemü szerző a szerzés tárgyát roszhiszemüen tovább adta, nem veheti igénybe még azt a viszonszolgáltatást sem, melylyel a csődtömeg gyarapodott és mely a törvény értelmében a roszhiszemü szerzőnek is kijár.

Folytathatnám következtetéseimet, de elég ebből ennyi; csak azt jegyzem meg, hogy midőn a tervezet szerzője a magyar törvény 6. §-a intézkedéseinek kiegészitését szükségesnek találta, nem értette sem a magyar, sem pedig az osztrák törvénynek ide vonatkozó intézkedéseit, mert a midőn a

csődtörvény 33. §. 1-sö bekezdése csak a jóhiszemü szerzőnek adja meg az ott megfelelt kedvezményt, eo ipso kizárja azt, kinek szerzése mint viszteher melletti is megtámadható volna, mert hiszen ezen szerző jóhiszemünek általában nem tekinthető; az osztrák törvény pedig csak «Empfänger»-ről és nem «gutgläubiger Empfänger»-ről szólván, szükségesnek tartotta a roszhiszemüséget kivételezni.

(Folyt. köv.) *Dr. Wittmann Mór.*

Magyar Jogászegylet.

A Magyar Jogászegyletben dr. Neumann Ármin országos képviselő nyitotta meg a felolvasások sorozatát. Csemegi Károly elnökölt a népes ülésen, melynek közönsége feszült figyelemmel hallgatta végig Neumann felolvasását. Tárgya volt a csak imént publicált német birodalmi törvény a korlátolt felelősséggel alakult társaságokról.

Dr. Neumann Ármin felolvasása bevezetésében utal arra, hogy a ma létező társasági alakzatok nem képesek a gazdasági élet protheus-szerü alakban megjelenő igényeit kielégiteni. Társasági jogunk két sarkpont között mozog: az egyik oldalon látjuk az individualistikus alapra fektetett társaságokat, melyeknél a tagok összes anyagi és intellectuális erejükkel vannak a társasághoz füzve és ennek megfelelőleg egyenesen korlátlanul és egyetemlegesen felelősök a társaság kötelezettségeiért, a másik oldalon állanak az ugynevezett tőkeegyesülések, melyeknél a tagok csak a részvényösszeg erejéig tartoznak felelősséggel, melyeknél az alaptőke mozdulatlan, előre meghatározott fix összegben van megállapitva. Egy szóval a közkereseti és részvénytársaság képezi a mai tételes jog szerint a társaságok két tipikus alakját, melyeknek a betéti társaság és az itt-ott ismert betéti részvénytársaság majd az egyik, majd a másik oldalra támaszkodó módositásait képezik. Ezen alakzatok azonban a modern társulási ösztönt minden irányban kielégiteni nem képesek: a közkereseti társaság azért nem, mert a korlátlan felelősség a vállalati szellem nyilvánulhatására ólomsulylyal nehezedik; a részvénytársaság pedig részint a társasági alkotmány publicistikus jellege, a törvény absolut intézkedéseinek domináló volta és a társasági alaptőke mozdulatlansága miatt. Ezekből kiindulva, a német törvény azon problema megoldását czélozza, miként lehessen ezen intézményeknek is a tételes jog kapuit megnyitni s általános a nézet, hogy ezen törvény, mely minden részletében teljesen átgondolt munkát képez és ragyogó technikával bir, feladatát sikeresen oldotta meg. A közkereseti és részvénytársaságok között középen áll: az előbbiből diminuált korlátlan felelősség helyét a társasági viszonyok nagymérvü nyilvános feltárásával és a társasági tőke befizetésére vonatkozó korlátlan felelősséggel pótolja. A részvénytársasággal szemben a tagoknak nagyobb autonomiát, szabadabb mozgást biztosit, e mellett a fix alaptőke helyébe a német Gewerkschaft mintájára pótbefizetések elrendelése által variálható alaptőkét állit. Ezek után előadó rövid vázlatban ismerteti a törvény lényeges intézkedéseit és azon eltéréseket, melyeket a közkereseti és részvénytársasággal szemben feltüntet.

A törvény lezárt egészet képez és a korlátolt felelősségre alakult társaságot egészen önállóan, mint a társasági jog egyik ágát tárgyalja. Hat fejezetből és nyolczvankét szakaszból áll.

Az első fejezet a társaság alakitásáról intézkedik. A társaság czéljának nincs törvényileg határ szabva; bárminő legyen is vállalatának tárgya, mindig kereskedelmi társaságnak tekintendő; a társaság alakitásához hatósági vagy közjegyzői okmány szükségeltetik; a szerződő felek száma korlátozva nincs, két résztvevő tag elégséges. A czég lehet tárgyi vagy személyi, de mindig a korlátolt felelősség kitüntetésével. A társaság alaptőkéjének minimális összege 20,000, és minden tag minimális törzsbetéte 500 márkában van megállapitva. Nem készpénzbeli betétek eszközlése a részvény-törvényben megjelölt cautelák között meg van engedve. A társaság köteles egy vagy két üzletvezetőt, kik azonban nem társasági tagok is lehetnek, kirendelni. A társaság bejegyzés végett a czégbiróságnál bejelentendő; a bejegyzés azonban csak akkor eszközölhető, ha a törzsbetétnek legalább $^1/_4$-ed része be van fizetve; a bejegyzés és közzététel előtt a társaság nem létezőnek tekintendő.

A második fejezet a társaság és a társasági tagok jogviszonyait szabályozza. A társaság a vagyonszerzés és perbenállás tekintetében testületi jogokkal bir. A társasági kötelezettségekért a hitelezőkkel szemben csak a társasági vagyon és nem az egyes tagok felelősek; az üzletvezetők rendszerint a hitelezőknek személyes felelősséggel nem tartoznak. A társaság alakitásánál minden társasági tag csak egy törzsbetétet vehet át. Ezeknek örökösödés vagy elidegenités általi átruházása meg van engedve. Egész üzletrészek átruházásához különös társasági szerződésbeli kikötés nélkül a társaság beleegyezése nem szükséges; az átruházás csak birósági vagy közjegyzői okirat mellett eszközölhető. A társasági szerződésben megállapitható, hogy a társasági tagok pótbefizetésekre kötelezhetők legyenek; a mennyiben azonban ezen pótbefizetés az alapszerződésben megállapitva nincs, később csak az összes társasági tagok egyhangu határozatával honositható meg. A társasági hitelezők biztositása érdekében ki van mondva, hogy a társasági tagok egyetemleges felelősséggel tartoznak az iránt, hogy a társasági szerződésben megállapitott alaptőke teljesen befizettetik.

A harmadik fejezet a társaság képviseletét és üzletvezetését szabályozza: Az üzletvezetők jogai és kötelezettségei, kik a társaságot bíróság előtt és bíróságon kivül képviselik, analog módon, mint a részvénytársaság igazgatóságának jogai és kötelezettségei vannak szabályozva, megjegyzendő azonban, hogy a társaság belügyeinek szabályozását illetőleg, a társasági tagok autonomiájának tág tér van nyitva, a törvények ide vonatkozó intézkedései tehát csak subsidiarius jellegüek. A mérleg felállitására vonatkozó intézkedések lényegükben a német kt. XXXI. czikkében és a részvény-törvényben foglalt intézkedésekkel egyeznek meg. A mérleg közzététele azonban csak oly társaságoknál van előszabva, a melyeknél a vállalat tárgya banküglyletekben áll. A társasági tagoknak a társasági ügyekre vonatkozó jogait illetőleg, rendszerint a társasági szerződés mérvadó.

A negyedik fejezet a társasági szerződés módositásáról intézkedik. A társasági szerződés csak oly határozattal módositható, mely a tagok legalább $^3/_4$-ed részének többségével hozatott; a határozat a czégbiróságnál bejegyzés végett bejelentendő és a bejegyzés előtt hatálylyal nem bir. Módositásnak tekintendő az alaptőke felemelése vagy leszállitása is. Az alaptőke leszállitására vonatkozó határozat az üzletvezető tagok által a társasági hirdetmények eszközlésére megjelölt nyilvános lapokban háromszor közzéteendő. Ezen hirdetésben a társaság hitelezői jelentkezésre felhivandók és a mennyiben a tőkeleszállitásba bele nem egyeznek, igényeik tekintetében kielégitendők vagy biztositandók.

Az ötödik fejezet a feloszlásra és telszámolásra vonatkozik. Társasági határozaton kivül a társaság feloszlik a társasági szerződésben megállapitott határidő leteltével, csőd esetében, és a mennyiben a társasági czél elérése lehetetlen, vagy más, a társasági viszonyokban rejlő ok a feloszlásra fenforog: birói itélet által. Ezen felül feloszlatható a társaság az 1889. német birodalmi szövetségi törvény 79. §-ának analogiájához képest rendőri uton is. Ha t. i. a társaság törvényellenes határozatok vagy az üzletvezetők törvényellenes cselekményei által a közjót veszélyezteti, akkor a 62. §. szerint a társaság a közigazgatási peres eljárás szabályai szerint lefolyt tárgyalás alapján minden kártéritési igény mellőzésével feloszlatható. A felszámolás — a mennyiben a társasági szerződés mást nem rendel — az üzletvezető tagok által eszközölhető. A felszámolói megbizás csak akkor vonható vissza a bíróság által, ha a felszámolókat kirendelte, különben e jog csak a társaságot illeti meg.

A hatodik fejezet zárhatározatokat tartalmaz. Itt különösen kiemelendő, hogy a törvény részvénytársaságoknak korlátolt felelősségre alakult részvénytársaságokká való átalakulását igen megkönnyiti, a mennyiben azokat bizonyos feltételek mellett a felszámolás alól feloldja. Más társaságoknak átváltoztatásáról különösen azért nem intézkedik a törvény, mert ezeknél, nevezetesen a közkereseti és betéti társaságoknál a felszámolás kötelezőleg előszabva nincs; az átalakulás tehát minden nehézség nélkül eszközölhető. Végül a 80—82. §-ok azon sanctiókat tartalmazzák, melyek az üzletvezetők és más társasági tagok és közegek törvényellenes és roszhiszemü cselekedeteinek: pl. a társasági szerződés bejegyzése alkalmával a befizetések tekintetében tudva hamisan tett előadás következményei.

A törvény ugyanazon alapokból indul ki, mint a részvénytársasági, mindamellett a személyes elemet sokkal nagyobb mérvben juttatja kifejezésre. Az uj társaságnak e szerint középállást biztosit a szigoru individualistikus és a tiszta tőke társaság között. Határokat szab az egyik és másik

irányban, e határok között azonban a társaság szabad rendelkezési jogának tág tért enged. E társasági alak tehát elég ruganyossággal bir arra nézve, hogy a legkülönbözőbb viszonyok és czéloknak szolgáljon, és hogy a tagok legkülönbözőbb körére nézve alkalmazást nyerjen. Felolvasó eseménynek nevezi a törvényt azért, mert rést ütött a társasági jog számos hagyományos doctrinájában, felforgatta azon chablonokat, melyek eddig — ugyszólva — dogma erejével birtak és egy uj, az eddigitől egészen eltérő jogfejlődésnek egyengeti utját. A jövő fogja ugyan igazolni, vajon azon compromissum, mely a törvényben nyilvánul, képes lesz-e az uj társasági képzeményeknek biztos menedéket nyujtani; annyi azonban már most is constatálható, hogy e törvény hivatva van a társasági jog továbbfejlesztésének kiindulási pontjául szolgálni, és hogy egy tövényhozási termékkel állunk szemben, melyet kereskedelmi törvényünk soká többé nem késhető revisiójánál figyelmen kivül hagynunk nem lehet.

Különfélék.

— **A bíróságok büntető ügyvitelének szabályai** megjelentek az Igazságügyi Közlönyben és külön füzetben is. Ez az első önálló ügyviteli szabályzatunk a bünügyek számára. Terjedelme 173 §. A mint rövid betekintés után látjuk, a munkálat helyes szellemben van tartva. Kissé doceáló a tonusa, különösen a bevezetése, de bizonyos dolgokat nem árt hangsulyozni ujra meg ujra. A bíróságok tagjai a mindennapi munka sulya alatt nagyon hajlanak az elfásulásra és éppen nem helyén kivüli a figyelmeztetés, melyet az ügyviteli szabály 2. §-a tartalmaz, és mely szóról-szóra igy hangzik:

«Vezéreszméül szolgáljon a büntető-ügyek kezelésénél: egyrészt a nagy jelentőség, melylyel a gyors és helyes büntető igazságszolgáltatás az államra nézve bir, másrészt a nagy felelősség, melylyel a honpolgárok legfontosabb jogai fölötti rendelkezés jár. Az előbbi a büntető ügyekben eljáró összes hatóságokat, első sorban a bíróságokat a legnagyobb lelkiismeretességre, erélyre és buzgóságra, az utóbbi pedig arra kötelezi, hogy a büntető ügyekben érdekelt személyek szabadságát, becsületét, vagyoni és más jogait, a büntető törvények és eljárási szabályok által vont határok közt, lehetőleg kiméljék.»

Legfontosabb része az ügyviteli szabálynak kétségkivül a vizsgálóbirói rendtartás. Erre és a szabályzat egyéb pontjaira visszatérünk.

— **A sommás eljárási javaslat.** Lapunk ezen számában veszik olvasóink az igazságügyi bizottságnak a sommás eljárási javaslatra vonatkozó jelentéséből a bevezető általános részt. Szolgálatot vélünk tenni e közléssel olvasóinknak, mert a jelentés ezen része egyrészt rámutat azon lényegesebb módositásokra, melyeket az igazságügyi bizottság a javaslaton eszközölt, másrészt világos és tömör összefoglalását adja a perjogi reform vezéreszméinek. A törvényjavaslat módositott szövege, mely a jelentéshez csatolva van, 230 szakaszból áll, tehát 12 szakaszszal többet tartalmaz, mint az eredeti javaslat. Öt szakaszt a bizottság a javaslatból törült és 17 uj szakaszt felvett. (7., 9—12., 95., 96., 216., 219—227. §§.) A javaslatból megmaradt 213 szakasz azonban itt-ott szintén átalakuláson ment át, részben ujból szövegezve, részben uj intézkedésekkel megtoldva van. A leglényegesebb módositások az ügyvédi képviseletre, a perköltség fedezéseül szolgáló biztositékra, a feleknek eskü alatti kihallgatására, a felülvizsgálati eljárásra, a kisebb polgári peres ügyekre, és a sommás eljárás szabályainak a végrehajtási eljárásban való alkalmazására vonatkoznak. Az érdemleges módositások az igazságügyi bizottság jelentésében részletesen meg vannak indokolva. Ugy az eredeti javaslat átdolgozása, mint maga a jelentés a dolog mélyére ható, alapos munkát árulnak el és dicséretére válnak az igazságügyi bizottságnak és előadójának, *Jellinek Arthur* képviselőnek, ki nem csekély buzgalmat fejtett ki e javaslat körül.

— **A fogházügyről szóló törvényjavaslat**, melyet a képviselőház a mult héten tárgyalt, kiváló jelentőségü. Először is ki van abban mondva, hogy ezentul a közigazgatási közegek által elitélteken is az igazságügyi közegek hajtják végre a büntetéseket, s ezzel azok a visszaélések, melyek a közigazgatási elzárásokkal napirenden vannak, megszüntethetők lesznek. Ebből a szempontból tekintve az uj törvény az igazságügyi közegek térfoglalását jelenti a közigazgatásiakkal szemben. Másrészt pedig egy nagyobb kölcsön felvétele folytán kilátást nyujt az uj törvény arra, hogy börtönügyünk kifejlesztése komolyan munkába fog vétetni.

— **Irányi Dánielről**, mint értesülünk, a börtönügyi bizottság legközelebbi ülésén megemlékezés fog tartatni. Irányi a börtönügy iránt mindig élénk érdeklődéssel viseltetett, a képviselőházban a börtönügy javitása érdekében több alkalommal felszólalt s a Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottsága üléseinek alig volt nála szorgalmasabb és figyelmesebb látogatója; a vitákban is részt vett több izben. Az ő érdemét képezi a kihágási törvény 84., 85. §-ainak inditványozása is, először hiván fel a magyar közvélemény figyelmét az iszákosság elleni védekezés szükségességére. A humanistikus eszmék bajnokát gyászolja Irányiban a jogtudomány is.

— **Az imént megjelent törvényjavaslatokról** már is több czikk bocsáttatott rendelkezésünkre s több munkatársunk igéretét birjuk, hogy a javaslatok részletes megbeszélését fogják nyujtani. A jelen számban már meg is kezdjük a közléseket, helyt adva ugy a pro, mint a contra érvelők czikkeinek.

— **A magyar dologbeli és kötelmi jog** kézikönyve jelent meg Dr. Herczegh Mihálytól, s ezzel Herczegh magánjoga teljessé egészittetett ki. Különös érdeme e kötetnek is, épp ugy, mint Herczegh egyéb magánjogi müveinek, a régi jogintézmények és auctorok folytonos figyelembe vétele. Elve Herczeghnek: «A mi a régi jogéletből életre való, az ujitással és reformokkal összeegyeztethető, az maradjon meg; de a mi már elavult, korhadt, azt ki kell metszeni az egészséges részből, alapuljon bár törvényen, szokáson, vagy gyakorlaton. Nem szabad egészen tabula rasát csinálni.» Nincsenek azonban e munkában mellőzve az ujabb külföldi törvényhozási alkotások és a modern jogirodalom sem, s a judicatura megismertetésére is nagy sulyt helyezett a szerző.

— **A budapesti ügyvédi kamara huszonegyes bizottságának** jelentéséből átveszszük a következő részletet:

Tudvalevőleg polgári törvénykezésünk teljesen irásbeli, miután mai sommás eljárásunk is inkább ezen jelleggel bir. Büntető törvénykezésünk csak az első fokon bir egy tökéletlen és szabályozatlan szóbeliséggel, s ezt is csak rövid idő óta, mig a felsőbb fokokon, tehát a végdöntés stadiumában a puszta irásbeliség és egy pseudo-nyilvánosság uralkodik. Esküdtszéki intézményünk a lehető legszükebb térre van szoritva, holott a védői hivatásnak éppen itt nyilnék egyik legalkalmasabb tere. Katonai büntetőtörvényünk elavult, a katonai büntető eljárás a középkor sötét századaira emlékeztet; ma is abban az állapotban van, mint a mikor a külön statust képező zsoldos hadak részére elkészült, figyelmen kivül van hagyva az, hogy ma a polgárság összege tartozik a véderő kötelékébe, mig másrészt ez eljárásból a jogvédelem, a nyilvánosság s vele együtt az ügyvéd teljesen ki van zárva. Közigazgatásunk, illetve közigazgatási biráskodásunk szintén el van zárva a szóbeliség és nyilvánosság elől, s igy nem alkalmas a jogvédői functio gyakorlására. A pénzügyi közigazgatási bíróság, a törvényhatósági közigazgatási bizottságok, közigazgatási birósági teendőiket titkos irásbeli eljárás mellett gyakorolják. Ugyanezt mondhatjuk az árvaszékek jurisdictiójáról, mig a köztisztviselők feletti fegyelmi biráskodási eljárásból az ügyvédi képviselet és jogvédelem nagyobb részt ki is van zárva. Ezen, a legáltalánosabb vonásokban adott puszta áttekintés képet nyujt arról, hogy állami életünkben, közigazgatási és törvénykezési intézményeinkben hiányzik a megfelelő talaj az igazi ügyvédi hivatás gyakorlására és a szó nemesebb értelmében vett jogvédelmet teljesitő ügyvédség fejlődésére. Állami intézményeink fejletlensége ma még ezt lehetetlenné teszi.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 47. SZ. Budapest, 1892. november 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A magyar királyi Curia 55. számu polgári döntvénye. Dr. IMLING KONRÁD curiai birótól. — Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. HLATKY ENDRE, nagyváradi ügyvéd-kamarai elnöktől. — Törvényjavaslat a csődtörvény módositása tárgyában. Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Az uj büntetőbirói ügyviteli szabályok és a vizsgálóbirói intézmény. Dr. RÓTH FERENCZ budapesti kir. albirótól. — Az osztrák igazságügyi miniszter rendelete a törvényszékek elnökeihez. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A magyar kir. Curia 55. számu polgári döntvénye.

Olyan harmadik személytől — igymond a döntvény — a ki végrehajtás alá vont telekkönyvezett ingatlanra, vagy annak egy részére a végrehajtató nyilvánkönyvi jogait megelőzően tulajdoni jogot szerzett, meg nem tagadható a jogosultság, hogy a végrehajtató ellen az 1881: LX. tcz. 168. §-a alapján keresetet indithasson, habár szerzett joga telekkönyvileg nincs is bejegyezve.

Nem egyszer volt már alkalmam erre a kérdésre vonatkozólag ellenkező nézetemnek kifejezést adni; és arra, hogy e tárgyra ismét visszatérjek, csak az a körülmény indit, hogy a kérdés a kir. Curia teljes-ülésének tekintélye által a birói gyakorlatra nézve — legalább egyelőre — el van döntve, és e szerint a tárgyhoz ujabban hozzászólván, most már nem a törvény értelme iránti vitát folytatom, hanem a biróságok döntésére irányadó kijelentést teszem kritikai fejtegetés tárgyává, — a mi a jogfejlődésre nézve nem ritkán némi haszonnal jár.

Magában a döntvénynek *határozati* részében — eltekintve ennek lényegétől — olyan kijelentést találok, a melyet az érvényben levő jogszabályokkal összeegyeztetni nem vagyok képes.

Olyan harmadik személyről szól ugyanis a döntvény, a ki a végrehajtás alá vont telekkönyvezett ingatlanra «*tulajdoni jogot szerzett*», a mely «*telekkönyvileg nincs bejegyezve*»; és a harmadik személy olyan tulajdoni jogáról szól, a mely telekkönyvileg bejegyezve nincsen, de mégis «*a végrehajtató nyilvánkönyvi jogait megelőzően szereztetett*».

Szerény nézetem szerint ez a kijelentés határozott ellentmondásban áll az osztrák ált. polg. törvénykönyvnek az ideigl. törv. szabályok 21. §-a által fentartott 440. §-ával, melynek értelmében telekkönyvezett ingatlanra vonatkozólag a szerzési módot, a tulajdonszerzés egyik nélkülözhetlen kellékét a jognak nyilvánkönyvi bejegyzése képezi. Az élők között ingatlanok átruházására vonatkozólag megkötött szerződés csak igényt nyujt, csak czimet állapit meg a tulajdonjog megszerzésére. Hogyan lehet tehát telekkönyvileg be nem jegyzett és mégis már megszerzett tulajdonjogot emliteni? és — a mi még több — hogyan lehet ezt az állitólagos tulajdonjogot olyannak kijelenteni, a mely harmadik személy nyilvánkönyvileg bejegyzett jogait *megelőzőleg* szereztetett?

A kir. Curia kétségtelenül azt akarta mondani, hogy a végr. törvény 168. §-án alapuló kereseti jog meg nem tagadható attól a harmadik személytől, a kire a nyilvánkönyvi tulajdonos a végrehajtás alá vont ingatlant tulajdonul átruházta, még mielőtt a végrehajtató ugyanarra az ingatlanra zálogjogot szerzett; meg nem tagadható, habár a tulajdonjog a felperes javára telekkönyvileg bejegyezve nincsen.

Igy azonban, a mint a döntvény tényleg szól, abban — habár nem döntésként, de mint a döntésbe felvett fogalom-meghatározás — olyan kijelentés foglaltatik, a mely a gyakorlatban másnemü jogkérdések elbirálásánál a nézeteket egészen helytelen irányba terelheti.

Másrészt igaz, hogy a kir. Curiának szükséges volt a telekkönyvileg be nem jegyzett tulajdonjogot is már megszerzett tulajdonjognak canonisálni; mert másképen a döntvényben kifejezésre jutandó szabálynak utját állotta volna maga az 1881: LX. tcz. 168. §-a, mely szerint az ingatlan végrehajtás alá vonásának megszüntetése iránt kereseti jog csak azt illeti, ki a végrehajtás által magát az ingatlanra vagy ennek egy részére vonatkozó «*dologi*» jogaiban sértve érzi.

Hogy mit ért az 1881: LX. tcz. a dologi jog alatt, ez világos a 220. és 221. §-okból. «Tulajdonjog *vagy más* dologi jog»-ot emlitenek ezek a szakaszok. E szerint a dologi jog azonos avval, a mit az osztrák polgári törvénykönyv forditása rosz magyarsággal «*dologbani* jognak» nevez.

A kir. Curiának tehát — ha döntvényét a törvényre akarta alapitani — ki kellett jelentenie azt, hogy az ingatlanra a tulajdonjogot megszerezte az is, dologi joga, — nemcsak a vele szerződő fél ellen, hanem bárkivel szemben érvényesithető joga — van annak is, a kire az ingatlan szerződésileg átruháztatott, habár a jog telekkönyvileg bejegyezve nincsen. Csakhogy helytelen fogalom-meghatározással törvényt helyesen magyarázni nem lehet.

Lássuk most a döntvény indokolását.

Ennek lényege a következő:

A nyilvánkönyvi joggal biró harmadik személyek jogainak megvédésére szolgálnak a rendes jogorvoslatok és a 156., 161., 162. és 163. §-okban foglalt rendelkezések, a mint az e szakaszokban emlitett eseteket a 168. §. saját rendelkezése alul ki is veszi. Ennélfogva az a kereset, a melyről a 168. §. intézkedik, kell hogy más harmadik személyt, kell hogy olyant illessen, a kinek nyilvánkönyvi joga nincsen, kell hogy a 168. §. — habár dologi jogokról emlékezik — czéljául a telekkönyvileg be nem jegyzett jogok megvédését is kitüzte legyen.

Erre először is azt jegyzem meg, hogy a mikor a törvény szavai világosak, azt a törvényhozó feltételezett szándéka alapján és következtetések segélyével a szavak világos értelmével ellentétesen magyarázni nem lehet. A 168. §. szerint kereseti joggal csak az a harmadik személy bir, a kinek *dologi jogát* sérti a végrehajtás. Telekkönyvezett ingatlanra a dologi jogot kizárólag a telekkönyvi bejegyzés alapitja meg. Ergo: a kinek nincs telekkönyvileg bejegyzett joga, az nem szenvedhet a végrehajtás által olyan jogsérelmet, a mely a 168. §. szerinti perre megadná a kereseti jogot.

A döntvény indokolása továbbá ugy tünteti fel a dolgot, mintha a 168. §. a 156., 161., 162. és 163. §-ok felemlitésével az ezekben szabályozott eseteket, mint olyan *kivételeket* akarta volna felállitani, a melyekre a 168. §. szerint minősitett harmadik személy jogai ki nem terjednek; mintha azt mondaná a 168. §.: harmadik személy, a kinek telek-.

könyvileg be *nem* jegyzett dologi jogát (?) sérti a végrehajtás, a végrehajtás megszüntetése iránt keresetet indithat, arról a harmadik személyről, a kinek dologi joga telekkönyvileg be *van* jegyezve, e helyütt nincsen szó, ennek jogát megvédik a 156., 161., 162., 163. §-ok.

Pedig nem igy van. A 168. §. azt mondja: az ingatlanra vonatkozó dologi jogában sértett harmadik személy «a 156., 161., 162. és 163. §-okban külön szabályozott eseteken kivül» a végrehajtás alá vonás megszüntetése iránt keresetet indithat. Vagyis: A dologi jogaiban sértett harmadik személyt a 156. stb. §-ok szerint a végrehajtatóval szemben bizonyos jogok illetik. Ezek az esetek az illető szakaszokban külön vannak szabályozva. De ezeken *kivül* (és nem ezek «kivételével») *ugyancsak az a harmadik személy*, a kinek dologi jogát a végrehajtás sérti, keresettel a végrehajtás megszüntetését is kérheti.

Lehetetlen a 168. §-ból kimagyarázni azt, hogy ebben *kétféle* dologi jogról volna szó, és hogy ezeknek egyike: «a nyilvánkönyvileg kitüntetett dologi jog» a 156. stb. §-ok szerinti jogosultságokat, másika pedig: «a telekkönyvileg be nem jegyzett dologi jog», a végrehajtás megszüntetése iránti kereset jogát alapitaná meg.

Sőt ellenkezőleg. Csak *egyféle dologi jogot* ismer a 168. §. — a mint telekkönyvezett ingatlanokra vonatkozólag a szerzés alatti feltételeire nézve csak egyféle ilyen jog létezik — és azt a harmadik személyt, a ki *ezzel* a joggal bir, s a kit a 156. stb. §-ok szerint is bizonyos jogosultságok illetnek, *ezeken kivül* felruházza még a végrehajtás megszüntetése iránti kereset inditásának jogosultságával.

Az a körülmény, hogy a 168. §-ban a 156., 161., 162. és 163. §-ok emlittetnek, a kir. Curia döntvényéhez indokot nemcsak nem szolgáltat, hanem az abban foglalt kijelentésnek éppen ellene szól.

A 156., 161., 162., 163. §-ok egytől-egyig *telekkönyvileg bejegyzett jogot* tételeznek fel: az ingatlan hányadára bejegyzett tulajdonjogot, telekkönyvileg feljegyzett tulajdonjogigényt és zálogvisszaváltási jogot, telekkönyvileg bejegyzett szolgalmi jogot. Miután pedig a 168. §. a harmadik személynek csak egyféle dologi jogáról emlékezik: a végrehajtás alá vonás megszüntetése iránti perben kereseti jogosultsággal szintén csak az bir, a kinek joga telekkönyvileg be van jegyezve.

Nem akarom annak ellenkezőjét vitatni, hogy — a mint a döntvény indokolása állitja — a nyilvánkönyvi joggal biró egyén jogainak megóvására a végrehajtási eljárás során a rendes jogorvoslatok és a 156., 161—163. §-ok elegendők. Sőt magam is azt tartom, hogy a végrehajtási törvény a 168. §-t igen jól nélkülözhetné. De ne téveszszük szem elől, hogy a perenkivüli eljárások a rendes jogorvoslatokon felül és ezek igénybe nem vételének esetére gyakran nyitva tartják még a per utját. Abból tehát, hogy a nyilvánkönyvi joggal biró harmadik személy a végrehajtási eljárás folyamán jogorvoslattal *élhet*, és hogy a 156., 161—163. §-ok is az ő javára szolgálnak, éppen nem következik, hogy a 168. §-ban szabályozott perben a kereseti jog az olyan harmadik személyt illetné, a kinek nyilvánkönyvileg bejegyzett joga *nincsen*.

Kétségtelen például, hogy azon esetek legtöbbjeiben, a melyekben a telekkönyvi bekeblezés eredeti érvénytelenség alapján megtámadható, a bekeblezést rendelő végzés elleni felfolyamodás utján is lehet czélt érni; igy ha a végzést illetéktelen bíróság hozta, ha a végzés a nyilvánkönyvi állással ellentétes rendelkezést tartalmaz, ha a végzés a kérelmen tul terjeszkedik, ha az a személy, ki ellen a bekeblezés elrendeltetett, a telekkönyvből kitetszőleg a nyilvánkönyvi joggal rendelkezni jogositva nincs, ha bekeblezett jognak törvényes czime nincsen, stb. És a telekkönyvi rend. 148. §-a mégis kereseti jogot ad a bekeblezés által jogaiban sértett félnek törlési per inditására, ugyanannak a félnek, a ki a bekeblezést rendelő végzés megváltoztatását és a bekeblezés törlését felfolyamodással is kieszközölhette volna.

Magának a végrehajtási törvénynek 48. §-a szerint másnak, mint a végrehajtást szenvedőnek birlalásában levő ingóságokat lefoglalni rendszerint nem lehet, ha a birlaló a foglalásba bele nem egyezik. A birlaló a foglalás ellen előterjesztéssel élhet és ennek következtében a bíróság a foglalást megsemmisiti. De a birlaló, ha egyuttal tulajdonos, igénykeresetet is támaszthat; és senkinek sem jutott még eszébe a tulajdonostól a kereseti jogot megtagadni abból az okból, mert az igényelt ingóságok a foglaláskor a felperes birlalásában voltak és ez a foglalás ellen az előterjesztés jogorvoslatával nem élt.

A miket a kir. Curia a döntvény további indokolására felhoz, azok már nem annyira jogi, mint inkább czélszerüségi és méltányossági indokok, de mint ilyenek sem egészen találók.

Hogy a telekkönyvi rendszerrel kapcsolatos anyagi törvényeink megengedik a nyilvánkönyvi jogosulttal szemben is a roszhiszemüség bizonyitását és a nyilvánkönyvön kivül szerzett jogok érvényesitését — ezt kétségbe vonni nem akarom. Az ellen sincs észrevételem, hogy anyagi jogrendszerünk szempontjából a telekkönyvön kivül jogot szerzett egyénnek a végrehajtatóval szemben is lehetőséget kell nyujtani a roszhiszemüség bizonyitására. De itt nem az a kérdés, hanem az, hogy a roszhiszemüség bizonyitása, a nyilvánkönyvön kivüli jog érvényesitése *a végrehajtási törvény 168. §-ában szabályozott per utjára tartozzék-e?*

És erre a kérdésre csak határozott nemmel lehet felelni többféle okokból.

A végrehajtási törvény 168. §-a szerinti perben az eljárás a közönséges perbeli eljárástól lényegesen különbözik; illetékes bíróság a telekkönyvi hatóság, a kereset csupán a végrehajtató ellen indittatik, és az elsőbirósági itéletet helybenhagyó másodbirósági itélet ellen felebezésnek helye nincs.

Ingatlanra vonatkozólag a dologi jog elismerése s e jog telekkönyvi bejegyzése iránti per 1881 előtt sem tartozott a telekkönyvi hatáskörébe; az 1881: LIX. tcz. 6. §-a e hatáskörből elvonta még a telekkönyvi kitörlési, tehát az egészen telekkönyvi természetü pereket is — mely rendelkezés annál indokoltabbá vált, mióta a telekkönyvi hatóságot kivétel nélkül, a törvényszékeknél is egyes-bíróságok gyakorolják. És ezzel szemben s kir. Curia *a telekkönyvi hatóság hatáskörébe* utal olyan pereket, a melyekben felperes nyilvánkönyvileg bejegyzett joggal, dologi joggal nem bir, és *személyi jogát* akarja a végrehajtatónak telekkönyvileg bejegyzett jogának megerőtlenitése végett *dologi jog erejére emelni*.

Az ingatlan vagyonra vonatkozó dologi jog érvényesitését vagy megszüntetését czélzó perben, ugy szintén a telekkönyvi kitörlési perben *feltétlenül* meg van engedve a felebbezés a harmadbirósághoz. Hogy a felebbvitel korlátoztassék az ingatlan végrehajtás alá vonásának megszüntetése iránti perben, ez indokolva van, a mikor ugy az alperesi, mint a felperesi részen telekkönyvileg bejegyzett jogok állanak szemben egymással, a mikor tehát a per elbirálásának alapját majdnem kizárólag a telekkönyv képezi; de indokolva nincsen, mihelyt a nyilvánkönyvileg be nem jegyzett jogot is olyannak fogadjuk el, a mely a per inditására jogosit — mely esetben a legbonyolódottabb tény- és jogkérdések a perbe vonhatók és a perben ezek eldöntése szükségessé válhat.

A kir. Curia fősulyt helyez az indokolásban arra, hogy a telekkönyvön kivül jogot szerzett egyént nem kell elzárni attól, hogy a végrehajtató roszhiszemüségét bizonyithassa. De a roszhiszemüség vagy jóhiszemüség fölötti vita alapos eldöntése igen sok esetben szükségképen feltételezi a végre-

hajtást szenvedőnek mint annak a személynek meghallgatását, a ki ellen felperes a kereset alapjául szolgáló személyi jogot és alperes a zálogjogot szerezte — *a végrehajtást szenvedő* pedig a végr. törvény 168. §-a szerinti *perben nem áll.*

A kir. Curia végül nem látja annak veszélyét, hogy az általa engedett kereseti jog a jóhiszemü végrehajtató jogainak meghiusitására, a végrehajtás folyamának jogosulatlan megakasztására fel volna használható; mert erre nézve kellő biztositékot nyujt a kérdésben forgó 168. §. harmadik bekezdése, mely csak abban az esetben engedi meg az árverés felfüggesztését, ha a felperes igényének alaposságát hitelt érdemlően kimutatta.

Én azonban ezt a veszélyt igenis fenforogni látom.

A kir. Curia kereseti jogot ad annak a harmadik személynek, a ki a végrehajtás alá vont ingatlanra a végrehajtató nyilvánkönyvi jogát megelőzően tulajdoni jogot szerzett, helyesebben a kire az ingatlan átruháztatott, a nélkül, hogy a szerzési jogügylet telekkönyvileg bejegyeztetett volna.

Ezzel körülbelül ki van jelentve, hogy az ilyen keresettel támasztott igény alaposságának főfeltétele az, hogy felperesre az ingatlan a végrehajtató zálogjogának telekkönyvi bejegyzését *megelőzően átruháztatott legyen;* és a mint ismerem telekkönyvi hatóságaink eljárását, mely szerint a további végrehajtást felfüggesztik olyan közbejött cselekményeknél fogva is, melyeket a törvény felfüggesztési hatálylyal semmi tekintetben fel nem ruház, meg vagyok győződve, hogy széltiben fel fogják függeszteni az árverést, mihelyt felperes a kereset mellett a végrehajtást szenvedő által kiállitott olyan okiratot produkál, mely szerint a végrehajtást szenvedő az ingatlant felperesre, a végrehajtató zálogjogának telekkönyvi bejegyzését megelőző kelet alatt átruházza. Ilyen okiratot pedig a végrehajtást szenvedővel összejátszó felperesnek nem nehéz megszerezni — utólag sem.

Tehát az eddig is létező sok módon felül egy *ujabb mód a végrehajtás lefolyásának meggátlására.*

De még egy másik veszélyt is látok, melyet a kir. Curia döntvénye előidéz.

Tudvalevő dolog, hogy népünk nagy része a telekkönyvi intézménynyel még most sem igen gondol, ha az ingatlanra vonatkozó tulajdonjog nyilvánkönyvi bejegyzéséről van szó — olyan közönyösség, mely a jogbiztonság szüntelen veszélyeztetésére, számtalan pernek, egyesek és egész családok tönkrejutásának okául szolgál.

E közönyösség kiirtására leghathatósabb eszköz az a félelem, hogy telekkönyvileg az átruházó nevén maradt ingatlanra az átruházó hitelezője végrehajtást intézhet és ez által a vételár elveszhet és az ingatlan másnak a birtokába mehet át.

Ezt a félelmet a kir. Curia tárgytalanná tette. A ki tulajdonjogát telekkönyvileg be nem jegyezteti, mind a mellett nyugodt lehet; mert a kir. Curia az esetleges végrehajtató ellenében is eredménynyel inditható kereset jogát biztositotta az ő részére, biztositotta pedig az által, hogy a törvénynek olyan értelmet tulajdonitott, a milyet a törvényhozó ki nem fejezett és — erős meggyőződésem szerint — kifejezni nem akart. *Dr. Imling Konrád.*

Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról.[1]

16. §. Csak azon ujitást tartalmazza, hogy mindenik kamara rendszerint «100 ügyvédet» foglaljon magában. A jelenlegi ügyvédi rendtartás szerint «legalább 30 ügyvédet» kellett magában foglalni. A javaslat álláspontját s indokait csak helyeselni lehet.

18. §. A kamarai tagdijak behajtásáról intézkedik ezen szakasz. Az eddigi állapot valóban tarthatatlan volt. A kamaráknak ezrekre menő követeléseik voltak kint, s e miatt a legszükségesebb kötelezettségek is alig voltak teljesithetők. A tagdijakért bagatell-pereket kellett folytatni, végrehajtásokat megkeresett biróságok utján foganatositttatni, vagy nemleges végrehajtási jegyzőkönyvekkel beérni, vagy évekig tartó tulajdoni igénypereket lefolytatni. Ez volt a helyzet. A kamarák költségelőirányzataik bevételi rovatába kevés bizalmat helyezhettek, mert 1200—1500 frt kiadással szemben felvett, 4—5000 frtban előirányzott bevétel mellett is előfordult, hogy a rendes kiadások fedezhetők nem voltak. Pedig a kamaráknak nemcsak a mindennapi rendes szükségletek fedezéséről kellene gondoskodni, hanem péld. a segélyalap emelkedésére törekedni, könyvtárt létesiteni, alkalmas oly helyiségről gondoskodni, hol az ügyvédek összejöhetnek. Helyesnek tartom tehát a javaslat gondolatát, mely elkerülésével a pernek, egyenesen végrehajtás elé viszi a kérdést és pedig közigazgatási hatóságok elé. Ha az ipar- és kereskedelmi kamarák dijai közadók módjára hajtandók be, egy perczre sem volt indok az ügyvédi kamarai tagdijakra nézve is más eljárást állapitni meg.

A javaslat kimondja, hogy a végrehajtást «az *illetékes* közigazgatási hatóság teljesiti». Nem mondja azonban meg, hogy melyik hatóságot érti illetékesnek városokban, megyékben. Nem lenne felesleges kimondani, hogy «közadók módjára» hajtatnak be a dijak. Ez által az illetékesség kezelése is tisztábban állana.

Helyes azon intézkedés is, hogy a ki felszólitás daczára is év végéig tagsági dijait be nem fizeti, ezen kötelezettsége teljesitéseig a választmány által közigazgatási uton felfüggeszthető. — A ki szegény, kérelmezhet a dijak elengedéséért s bizonyára nincs választmány, mely a méltányos indok előtt meg ne hajolna. Azonban a javaslatból nem tünik ki, hogy vajon az ily felfüggesztésnek nem-e feltétele az első bekezdésben érintett végrehajtás; ha nem feltétele, az esetben kérdés, nem-e oly gyakorlat fog fejlődni, mely teljesen mellőzni fogja a végrehajtást, mellőzni fogja az illetékes «közigazgatási közegek megkeresését», hanem alkalmazni fogja a második bekezdést, mely drastikusabb ugyan, de hatályosabb. Ezért czélszerünek látszanék e két bekezdést egymással összhangba hozni, vagy pedig a végrehajtást egészen elejteni. Én ez utóbbit helyesebbnek vélném. Az ügyvédi kar tekintélye szerintem inkább a végrehajtás elejtése mellett szól. Nem szolgálna az ügyvédi dekorum emelésére, ha apró közigazgatási emberek 5—10 frt tagsági dijakért végrehajtanák az ügyvédet, másrészt meg vagyok róla győződve, hogy nem lesz ügyvéd egy sem, ki magát a felfüggesztésnek kitegye, főleg akkor, midőn eleve fel is szólittatik.

19. §. E szakasz is uj; 10 frt beiratási dijat követel az ügyvédtől, 3 frtot az ügyvédjelölttől. Az eddigi törvény erről nem intézkedett, az ügyrendek sem. Azonban voltak kamarák, hol közgyülési határozat alapján ezen dijak behozattak. Igy a nagyváradi ügyvédi kamaránál is. Előfordult, hogy ezen dij követelését a magát bejegyeztetni akaró ügyvéd felebbezéssel támadta meg. Azonban a Curia a felebbezést elvetette. Ennek daczára szebb, helyesebb, ha az törvényben van megállapitva.

20. §. Nem tudom eléggé helyeselni, hogy a segélyalap emeléséről gondoskodik a javaslat. A beiratási és tagdijaknak 20%-át, a büntetéspénznek 50%-át a segélyalap javára kell tőkésiteni. Az ügyvédi nyugdijalap, vagy az ügyvédek biztositásának kérdése régóta vajudó kérdés mindenütt, de még eddig nem vezetett sehol végmegoldáshoz. Az 1885. évi budapesti orsz. ügyvédgyülésen is fel volt véve egyik tárgyul, azonban érdemleges megállapodás nem jött, nem jöhetett létre. Kiadták tanulmányozásra az ügyet. Azt hiszem, még soká fogják azt tanulmányozni és sokan. Addig is, mig e téren valami sikerhez jutnánk, czélszerü, hogy a kamarák maguk emeljék segélyalapjukat. Lassan ugyan, de évtizede-

*

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

ken át mégis csak alakulni fog oly alap, melynek jövedelme sok szegény özvegy és árva helyzetén fog segiteni. A büntetéspénzek mind (nem 50%) a segélyalap javára lennének fordithatók.

24. §. E szakasznál a változtatás az, hogy a vidéken 3-mal több lesz a választmányi tagok száma, illetőleg minthogy helyettes titkár, ügyész és pénztárnok is lesz, a választmány 6-tal több tagból fog állani, mint eddig. Továbbá a javaslat eltörli a póttagságot. Mindkét intézkedést helyeselni lehet. Az előbbi czélszerü azért, mert egyfelől az érdekeltséget fokozza, másrészt a titkári és ügyészi teendőket megosztja, az utóbbit pedig a gyakorlat legtöbb kamaránál hatályon kivül helyezte, mert a rendes tagok éppen ugy, mint a póttagok mindig meg voltak hiva.

25. §. Igen helyesen vétetett fel a javaslatba, hogy ha valamely tisztviselő vagy helyettesének helye a három év alatt megürül, uj választásnak van helye, mert tudjuk jól, hogy a jelenlegi törvény intézkedése alapján olyan esetek is fordultak elő, hogy a megelőző választásnál alig 5—6 szavazatot nyert ügyvédek léptek ügyészi s egyéb tisztviselői állásba a kamara nagy többségének valódi akarata ellenére. A javaslat ezen is segit.

«Azok között — igy szól a javaslat — kik a választásnál egyenlő szavazatot nyertek, ha a választmányi tagok meghatározott száma mindenik felvételét meg nem engedi, az elnök által huzott sors dönt.» Ez helyes, szóról-szóra a régi. De most a javaslat helyettes elnök, titkár, ügyész és pénztárnokot is állit fel. Czélszerü volna nyiltan kimondani, hogy ezekre nézve is a sorhuzás dönt.

Kimondja e szakasz azt is, hogy: «ha valamely választmányi tag helye jön üresedésbe, a megelőző választásnál legtöbb szavazatot nyert jelölt hivandó be». De tegyük fel, hogy az előző választásnál péld. három ügyvéd mindenike egyenlő, például tiz-tiz szavazatot kapott. Mi történik ekkor? Egyik sem kapott legtöbb szavazatot, tehát egyik sem hivható be. Sőt egy egybehivandó közgyülés még azt is bajosan teheti, hogy elnöke által sorsot huzasson, mert ily sorshuzásról akkorra intézkedik a javaslat, a midőn a választás is megejtetett, nem pedig talán két évvel azelőtt eszközölt választás eredménye feletti sorshuzásról intézkedik. Ezen kifejtett okból az előbb idézett mondat után még hozzáteendő volna, hogy «a mennyiben azonban az előző választásnál többen egyenlő szavazatot nyertek a behivásra nézve, az elnök által a választmányi ülésben huzott sors dönt.

Sőt tovább mennék, kimondanám, hogy csak az hivható be, ki az előző választásnál legalább 10 szavazatot nyert, mert nem helyeselhető az, hogy behivassék az, ki talán egy szavazatot nyert csak. Ez nem közeliti meg a választók akaratát.

Arról aztán nem beszél a szakasz, hogy ha az előző választásnál a megválasztottakon kivül senki sem kapott szavazatot, s igy nem is létezik legtöbb szavazatot kapott egyén senki, akkor uj választásnak van-e helye, vagy a megüresedett választmányi tagsági hely vagy helyek a legközelebbi választói gyülésig üresedésben hagyandók vagy hagyhatók-e? Igaz, hogy erről az eddigi törvény sem beszélt, de nincs helyesen.

29. §. A választmányi ülések tárgyai közé fel van véve a javaslat 4. pontjában: «a nagy államvizsga vizsgáló-bizottságához szükséges tagok választása». Ez a jelen törvény 27. §. 4. pontjában ki van mondva, természetesen nagy államvizsgálat helyett ügyvédi vizsgálat emlitésével. Azonban itt a mondat befejezése után ez áll még: *(4. §.)* A törvény 4-ik §-a pedig megmondja, hogy az ügyvédi vizsgálóbizottság felét a *budapesti*, illetőleg a marosvásárhelyi ügyvédi kamara választja. Ámde e javaslatból a 4-ik §. kimaradt, mert a 6. §-ban ki lett mondva, hogy a nagy államvizsgálatról külön törvény fog intézkedni. Mikor lesz e külön törvény kész, nem tudni, mindenesetre később, mint a jelen törvény. S akkor elő áll a kérdés, hogy vajon a nagy államvizsga vizsgáló-bizottságába minden kamara választ-e tagot, mert azt a javaslat egyetlen pontja sem mondja ki, hogy e választási jog csak a bpesti és marosvásárhelyi kamarákat illeti meg. E hiányon tehát segiteni kell.

A 29. §. *b)* pontja a pártfogó ügyvédek kirendeléséről intézkedik. Kimondandó lenne itt nézetem szerint az: *a)* hogy pártfogó ügyvéddé csak a bíróság székhelyén lakó ügyvéd rendelhető ki s ha a székhelyen ügyvéd nincs, a székhelyhez legközelebbi helyen lakó ügyvéd, utóbbi esetben a beutazással járó költségekről a kirendelést kérő köteles gondoskodni; *b)* ha a pártfogó ügyvéd a választmánynak a pártfogó ügyvédségről való lemondását bejelenti azért, mert a vele megismertetett tényállás alapján az ügyet meg nem nyerhetőnek tartja, akkor a kamara választmánya a kérelmezőt hallgassa meg s meghallgatása után hozzon határozatot, hogy kirendel-e ujabb pártfogó ügyvédet, vagy pedig maga is olyannak ismeri fel az ügyet, hogy arra pártfogó ügyvéd ki nem rendelhető, mert az ügy ki nem vihető. A választmány határozata ellen jogorvoslatnak helye nincs; *c)* az ügynek bevégzése után a pártfogolt részére behajtandó pénzre az ügyvéd részére megtartási jog biztosittatik.

Nem helyes szerintem az utolsóelőtti bekezdés, mely kimondja, hogy ha a kirendelt ügyvéd a reá bizott képviseletet «*elvállalni vonakodik*», akkor ellene fegyelmileg járnak el és szükség esetére az ő költségére más ügyvédet bizhatnak meg, mert ebből az következnék, hogy akkor sem «szabad az elvállalástól» vonakodni, ha az ügyvéd legjobb meggyőződése és lelkiismerete szerint az ügyet igazságtalannak, alaptalannak tartaná. A fenti elvet csak azon esetre lehetne megállapitni, ha a kirendelt ügyvéd nyilván indokolatlanul vonakodnék e kötelezettség alól kibujni.

(Folyt. köv.) *Hlatky Endre.*

Törvényjavaslat a csődtörvény módositása tárgyában.[1]

Tervezet 7. §-a.	*Osztrák törvény 17. §-a.*
Ha a megtámadás tárgya a megtámadottnál fel nem található, avagy az természetben bármely oknál fogva viszsza nem térithető, a megtámadott a helyett kártéritést tartozik szolgáltatni.	Was durch die anfechtbare Rechtshandlung aus dem Vermögen des Gemeinschuldners veräussert, weggegeben oder aufgegeben wurde, muss zur Concursmasse zurückgeleistet werden.
A károsszegnek, valamint a megtámadott egyéb kötelezettségeinek és annak meghatározásánál, hogy mennyiben követelheti a megtámadott befektetéseit és költekezéseit, a megtámadott roszhiszemü birtokosnak tekintendő.	Ist die Zurückleistung nicht möglich, so ist Ersatz zu leisten. Bei Festsetzung der Höhe des Ersatzes, bei Beurtheilung der sonstigen Verbindlichkeiten des zur Zurückleistung Verplichteten und der ihm in Folge des auf die Sache gemachten Aufwandes zustehenden Ansprüche ist derselbe, sofern in diesem Gesetze nicht Anders bestimmt ist, als unredlicher Besitzer im Sinne des *allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches* anzusehen.

«Ha a *megtámadás tárgya* fel nem található», kérdjük, hogy tulajdonképen mi az, a mi a megtámadás tárgya? A magyar csődtörvény értelmében megtámadható: *a közadós jogcselekvénye*, az, a mi megtámadható, képezi a megtámadás objectumát, a *megtámadás tárgya tehát a közadós jogcselekvénye*, az pedig, a mi az elmaraszt alt megtámadott által a csődtömegbe visszaszolgáltatandó, nem a megtámadásnak, hanem a teljesitésnek tárgyát képezi.

[1] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

Nem kivánunk sokat, de törvényhozótól annyit csak követelhetünk, hogy a culpa és delictum, valamint a szolgáltatás *tárgya* iránt tisztában legyen, annál is inkább, minthogy a javitani szándékolt magyar csődtörvény 33. és 34. §ainak terminologiája neki ez irányban némi utmutatást adott.

Ha a megtámadás tárgya a *megtámadottnál* fel nem található. Mit értünk «megtámadott» alatt? Szerintünk «megtámadott» alatt csak azt érthetni, ki ellen a megtámadási kereset irányul, vagyis, ki a megtámadási keresettel mint alperes perbe idéztetik. E szerint a tervezet szóban forgó intézkedése arra lyukadna ki, hogy a ki ellen a megtámadási kereset irányul, vagyis a megtámadott, de még el nem marasztalt alperes kártérítést szolgáltatni tartozik, még akkor is, ha a bíróság később a megtámadó felperest keresetével elutasitja, ha a visszakövetelt tárgy nála nincsen! És ha netán észrevételeim ellen valaki azt hozná fel, hiszen az itélet végrehajtása előtt nem tudhatni, vajon a «megtámadás tárgya» feltalálható-e vagy sem, azt a tervezet biztositási intézkedéseire utalnám, a melyek szerint azt a tárgyat igen is az itélet előtt is lehet keresni és a mi könnyebb: *meg nem találni!*

«Ist Ersatz zu leisten», «kártérítést szolgáltatni» tartozik kifejezéssel fordittatott; de hogy a német kifejezés nem azt jelenti, és hogy az osztrák törvény a «kártérítésről» a 17. §-nak szintén leforditott utolsó bekezdésében intézkedik, annak kimutatása czéljából szükséges, hogy előbb a tervezet 7. §-a, illetve az osztrák törvény 17. §-ának utolsó bekezdésével foglalkozzunk.

Az osztrák törvény fent idézett 17. §-ának utolsó bekezdése, mint láttuk, az iránt intézkedik, hogy a visszaszolgáltatásra kötelezett, az *osztrák polgári törvény* értelmében megitélendő roszhiszemü birtokosnak tekintendő.

Vajon miért tartotta az osztrák törvényhozó szükségesnek ezt a speciális törvényben kimondani és a visszaszolgáltatásra kötelezettet roszhiszemü birtokosnak declarálni, ez iránt az osztrák törvény tervezetének indokolása nyujt bővebb felvilágositást. Történt pedig az osztrák polgári tkvnek 329. és 330. §-aira való tekintettel, melyek értelmében, ha a megtámadási perben marasztalt fél jóhiszemü birtokosnak tekintetnék, a megtámadási per gyakorlati czélja teljesen meghiusulna.

«Die entgegensetzte Anschauung würde übrigens bei dem Bestande der §§ 329 u. 330 des a. b. G. den praktischen Erfolg des gegenwärtigen Gesetzentwurfes geradezu illusorisch machen.» Igy szól az osztrák tervezet indokolása.

Nálunk az osztrák polgári tkv. nincs érvényben, annak 329. és 330. §-ai ergo a törvényhozás indokául nem szolgálhatnak. De ha igaz is, hogy judicaturánk ugy a haszonélvezetet, valamint a költekezést illetőleg a jóhiszemü és roszhiszemü birtokos között megkülönböztetést tesz, magánjogi törvénykönyv hiányában sokkal czélszerübb és indokoltabb annak megállapitását, vajon mikor tekintessék a megtámadott jóhiszemü vagy roszhiszemü birtokosnak, a judicaturára bizni, mintsem elveket felállitani, melyek következményeit mai nap előre látni egyáltalán nem tudjuk. A 10 évi gyakorlat és tapasztalat, melyre a tervezet ismételten hivatkozik, ugy hiszszük, éppen azt mutatta meg, hogy abból, mert csődtörvényünkben a megtámadott roszhiszemü birtokosnak nem declaráltatott, veszély mai napig egyáltalán nem támadt, részünkről, kik szintén a magyar judicaturát követjük, nem tudunk egyetlen egy esetet sem, melyben judicaturánk, a törvényes intézkedés hiányának daczára, a megtámadottat az osztr. polg. törkv. 329. és 330. §. értelmében megitélendő jóhiszemü birtokosnak itélte volna meg. Mi történik azonban majd azután, ha meg lesz a roszhiszemü birtokos és nem tudjuk, hogy meddig terjednek a roszhiszemü birtokos kötelezettségei? azt előre látni lehetetlen.

A tervezet az osztr. tkv. 17. §-át leforditván, nem tette azt természetesen a nélkül, hogy változtatott rajta; nézzük immár, mennyiben váltak a véghezvitt változtatások a tervezet előnyére.

Ugy látjuk, hogy az osztr. törvény azon szavai «sofern in diesem Gesetze nichts Anderes bestimmt ist» egyszerüen kihagyattak. Miért? Nem tudjuk. Az indok különben közönbös is; meglehet, hogy a tervezet abban a véleményben volt, miszerint a mi csődtörvényünk ez iránt más intézkedést nem tartalmaz; pedig megvan az ilyen más értelmü intézkedés is, és pedig ugyanarra az esetre, mint az osztrák törvényben, t. i. a viszteher nélküli megtámadásnál, a hol a birtokos mint jóhiszemü birtokos is megtámadható és a visszaszolgáltatás tekintetében szintén jóhiszemü birtokosnak tekintendő. A tervezet 7. §-ának általános intézkedése ennélfogva nemcsak hogy ellenkezésbe jő a csődtörvény 33. §-ával, hanem még magának a tervezetnek 6. §-ával is.

Az osztrák törvény szerint kárpótlás szolgáltatandó, ha a visszaszolgáltatás lehetetlenné vált; ezen constructio a tervezetnek igen egyszerünek mutatkozott, szükségesnek találta tehát a lehetetlenség eseteit részletezni és kártérítésre kötelezi a «megtámadottat», ha a tárgy nála fel nem található avagy *az* bármely oknál fogva természetben vissza nem téríthető. Ezek szerint tehát a megtámadott két esetben tartozik kártérítést szolgáltatni, tartozik ugyanis kártérítéssel, ha a tárgy *nála* fel nem található, habár azt visszaszolgáltatni tudja és akarja, és tartozik kártérítéssel, ha *az természetben* vissza nem téríthető. Kérdés, ha a közadóstól átvett genusbeli dolog péld. 1000 mmázsa buza igényeltetik és a buza alperesnél fel nem található, vagy pedig alperes *azt* a közadóstól kapott buzát *természetben* vissza nem téritheti, tartozik-e kártérítéssel, vagy szolgáltathat-e 1000 métermázsa más buzát?

(Folyt. köv.) *Dr. Wittmann Mór.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az uj büntetőbirói ügyviteli szabályok és a vizsgálóbirói intézmény.

A napi sajtó közlései nyomán a szakközönség élénk érdeklődéssel tekintett a büntető-birói ügyviteli szabályok megjelenése elé, mely az «Igazságügyi Közlöny» most megjelent 12-ik számában be is következett.

A közzétett bünügyi ügyviteli szabályok tiz fejezetből és 173 §-ból állnak, tehát már terjedelem tekintetében is jóval tulhaladják az eddig érvényben állott bünvádi kezelési szabályokat, s igy alkotásánál ugyszólván az alapvetés nehézségeivel is küzdeni, továbbá criminális praxisunk határozatlansága és különfélesége, valamint rendszeres eljárási codex hiánya miatt az ügyvitel keretébe nem tartozó határozmányokat felvenni és ismétlésekbe is bocsátkozni kellett.

A mi pedig a tartalmát illeti, arra nézve ezen szabályok beható tanulmányozása igen kedvező itéletre nyujt alapot és jogossá teszi azon reményt, hogy a bünügyek kezelése egyszerübbé, egyöntetübbé és rendszeresebbé, maga az eljárás pedig alaposabbá válik.

Ezen határozmányokban tüzetes szabályozását nyeri a birói és ügyészi müködési kör, mely mellett azonban törvény hiányában a védői müködési kör is — az ügyvédi karnak legutóbb is kifejezett óhajához képest — szabályozandó lesz.

Kiváló figyelembe veszi — az eddigi gyakorlattól eltérőleg — e mü a vidék speciális viszonyait, s ezen körülmény egyik elhatározó biztositékát képezi annak, hogy a kiadott rendelet nem csupán irott malaszt lesz.

Óhajtandónak tartottam volna a budapesti kir. törvényszék alelnökének, mint a büntető-osztály vezetőjének jogkörét felemliteni, továbbá a vizsgálóbiró területkörén kivül eső tanuk és terheltek megidézésének korlátozását, a bünügyi iratoknak a szakértők részére való kiadása eseteit, a vizsgálóbiró székhelyén kivül fogvatartott terhelt szabadlábra helyezésének távirati uton leendő eszközlését, a bünügyi költségek méltányosabb meghatározását és a kifizetési mód könnyitését, a kiadási és kikérési eljárásnak általános és főbb vonalaiban való feltüntetését.

Részletesebben kell azonban szólanom az uj vizsgálóbirói intézményről, mely ezen rendeletben szabályoztatik.

Jogszolgáltatásunk terén messze kiható üdvös reformként jelentkező, a birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló 1891. évi XVII. tcz. keretében egyik organikus tételt képez a 33 §., melyben a vizsgálóbirói intézmény tüzetes szabatossággal szabályoztatik.

Ezen törvényszakaszban jogászaink tekintélyes részének régóta táplált és a szaksajtó terén ismételten kifejezett abbeli törekvése hóditott tért, mely szerint az önálló vizsgálóbirói hatáskörrel — tekintettel a nyugati államok, főleg Franciaország, Belgium és a Német birodalom törvényhozására — csupán magasabb ranggal ellátott birák ruházassanak fel, mig a legalsó fokon levő birák, továbbá a jogilag szintén képzett jegyzők és aljegyzők a jelzett functiókat csakis a kinevezett és anyagilag is dotált vizsgálóbirák vezetése, illetve ellenőrzése és utasitása szerint teljesithetik.

Ezen szervezeti dispositio — mint általán tudva van — elejét czélozza venni az 1871. évi XXXI. tcz. 6. §-a, továbbá a később kibocsátott 22666/1872. és 2460/1880. I. M. számu igazságügyminiszteri rendeletek ellenére kifejlődött azon gyakorlatnak, mely szerint vizsgálóbirák gyanánt rendszerint jegyzők, aljegyzők, sőt néhol joggyakornokok is müködtek.

De miután az 1891: XVII. tcz. 33. §-ának életbeléptetése a 70. §. rendelkezése szerint tekintettel ezen institutio szervezeti és processuális körvonalozására és módozatainak meghatározására, külön intézkedés tárgyává tétetett, nem tagadható az, hogy ezen reformnak büntetőperrendünkre nézve várt üdvös hatása tekintetében a jelzett intézkedés keresztülvitelétől sok függ, gyakorlati megvalósitásában pedig a birósági vezetők szorgos figyelemmel tartoznak lenni arra, hogy a praxisban olyan gyakorlat ne fejlődjék ki, mely az 1891: XVII. tcz. 33. §-ával ellentétben és az ezen jogszabály által elérni czélzott intentio figyelmen kivül hagyásával ismét előtérbe tolja a joggyakornok — jegyző — vizsgálóbirákat, az előbbi törvénytelen gyakorlatot viszhonositná és az 1891: XVII. tczikk 33 §-ában szervezett intézményt denaturalisálná.

Midőn azonban e részben is elismeréssel kell adóznunk az uj ügyviteli szabályoknak, nem hallgathatom el aggályaimat a rendelet nehány intézkedésére nézve.

A szervezett vizsgálóbirói intézmény azon alakjában, mely által a budapesti kir. törvényszéknél csupán 5 vizsgálóbiró nyert megbizást, alig fog megfelelni azon büntetőjogi postulatumnak, melynek a 2. §. is kifejezést ad, és mely a büntető jogszolgáltatás gyorsaságában áll.

A budapesti kir. törvényszéknél ugyanis eddig rendszerint 20—25 vizsgálóbiró önállóan és kizáróan bünvizsgálatokat teljesitett, már most kérdés, hogy vajon 5 vizsgálóbiró és 1 helyettes képes lesz-e a rendeletben meghatározott ügykört gyorsan betölteni, ugy, hogy minden ügyben a felelősség terhével ő dönt, az előnyomozást, részletes vizsgálatot, előzetes letartóztatást, vizsgálati fogságot ő rendeli el, ő jelöli ki a vizsgálat irányát és ügyel annak menetére, ő végzi az éjjeli soros vizsgálatot (mely indokolttá tette volna a fővárosi vizsgálóbirák pótlékának nagyobb voltát), ő teljesiti a mellérendelt segéd- és kezelő személyzet feletti rendelkezést és ellenőrzést. — Ezen kérdésre megnyugtató válasz alig remélhető.

A másik aggályom az albirák kirendelésére vonatkozik.

Ezen ügyviteli szabályok 15. §-a, mely szerint a kirendelt albiró is a vizsgálóbiró ellenőrzése és felelőssége alá helyeztetik és utóbbinak utasitásait köteles teljesiteni az 1891: XVII. tcz. 33. §-ában sem a grammatikai, sem a logikai magyarázat alkalmazása mellett is törvényes alapot nem talál.

A most hivatkozott 33. §. csak vezetést emlit és a mellett vizsgálatok teljesitésével megbizható az albiró. De miből áll a vizsgálat, ha mindent a vizsgálóbiró rendel el? csupán a kihallgatásokból? De még világosabb lesz a dolog akkor, ha a 33. §-nak az albirákra vonatkozó rendelkezését a jegyzőkre vonatkozó részével összehasonlitjuk, melyből kitünik az, hogy a jegyzőkre vonatkozó megszoritásokat a törvény az albirákra nézve fel nem állitotta.

S ez helyesen van, mert ha az albiró müködése administrativ jellegü vezetés alá helyeztetik is, de azért birói minősége meg nem szünik, mint ilyen pedig sarkalatos törvényeink értelmében a hozzája utasitott ügyekben «*önállóan*» és esküje értelmében: «lelkiismerete és meggyőződése» szerint jár el.

A magyar albiró nem egyenlősithető, ha a birói hierchia legalsó fokán áll is, a külföldi birói adjunctusokkal. De nem is lehet kellőleg indokolni azt sem, hogy mig a törvényszéki vizsgálóbiró mellé kirendelt albiró a vizsgálóbiró utasitásához képest járhat el, addig a járásbiróságnál az albiró, sőt akadályoztatása esetén (20. §.) birói minősitéssel nem biró aljegyző is vizsgálhat minden ilyen utasitás nélkül.

Részemről a törvény intentióját látom megvalósulva abban, hogy az albiró csak csekélyebb ügyek vizsgálatával bizható meg, de ezen esetben már birói minőségénél és a vizsgálat lényegénél fogva önállóan és csupán az adminstrativ jellegü vezetés fentartásával járjon el.

Végül tüzetesebb meghatározást igényelnek azon esetek, melyekben a vizsgálatok teljesitésével a járásbiróságok megbizhatók, nehogy a vizsgálatok a központból a járásbiróságokhoz utaltassanak, mint ez eddig is a vonatkozó miniszteri rendeletek ellenére történt. Ezen hiány azonban a maga helyén a büntető eljárási codexben pótolható.

Dr. Róth Ferencz.

Az osztrák igazságügyminiszter,

Schönborn gróf, a következő körrendeletet intézte a törvényszékek elnökeihez:

1873 óta tapasztalható volt, hogy bár a *büntető perrendtartáshoz* füzött minden várakozás nem is valósult meg teljesen, de azon aggályok, a melyeket ezen törvény némely rendelkezései felköltöttek, egészen indokolatlanoknak bizonyultak. A *vádelv* keresztülvitelének következményei beváltak. A bióságok megoltalmazzák az egyént a zaklatások ellen, és az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megszilárdult. Az *esküdtszék*, a melynek intézményét az egyik oldalról oly sokan támadják, a másik oldalról pedig a polgári szabadság első biztositékának tekintik, — nem felelt meg teljes mértékben azon legmesszebb menő várakozásoknak, a melyek a jogeszme olyan erejét feltételezték benne, a mely erőt a politikai élet küzdelmei nem érinthetik. De másrészt bebizonyult, hogy a *szakbiró az esküdt segélyét nem nélkülözheti* és hogy az esküdtszéknek a biráskodásból való kizárása a jogszolgáltatás függetlensége iránt való bizalmat ingatná meg.

Sokfelől felhangzik az a panasz is, hogy az itéletek alapját nem annyira a főtárgyalás eredménye, *mint inkább*

az irathalmazok tartalma képezi. Itt már nem egyedül felesleges időpazarlásról van szó, a mely a birót az ügyek elintézésében gátolja, hanem itt az eljárás hosszadalmassága van kérdésben, a mely akkor, ha a terhelt vizsgálati fogságban ül, reá nézve gyakran helyrehozhatlan anyagi és erkölcsi korral járó helyzetet teremt. De ebben a kérdésben más veszedelem is rejlik.

Az itélő tanács elnöke ilyen eljárás mellett hajlandóvá válhatik arra, hogy a tárgyalást jelentéktelen körülményekre is kiterjeszsze, a mely kiterjesztés zavarólag hat.

A tárgyalások vezetését csak olyan birákra kell bizni, a kik az anyag felett tökéletesen uralkodnak és a kik a birósságnak oltalmához elégséges tapintattal birnak. Az ezen irányméltóságában szerzett tapasztalatok általában nagyon kedvezők. A végtárgyalások vezetését olyan birák végzik, a kik minden tekintetben feladatuk magaslatán állnak. A mellett azonban, hogy a végtárgyalások az esetek tulnyomó részében mintaszerüen vezettetnek, nem lehet észrevétlenül hagyni azt sem, hogy itt-ott olyan sajnálatos eljárás, — s néhol olyan sajnálatos gyakorlat csuszott be a biráskodásba, a mely a nagy közönség hangos rosszalását idézte fel.

Angliában az a fictio, hogy a bíróság termében a király mindig jelen van; nálunk a biró Ő felségének a császárnak nevében itél. A birónak ezen kitünő állásával nem fér össze, hogy ő az ügy komolyságát figyelmen kivül hagyja, a dologhoz nem tartozó megjegyzéseket tegyen, a tárgygyal össze nem függő glossákat csináljon, vagy a politikai, vagy a nemzetiségi kérdésekre terjeszkedjék ki, vagy hogy éppen a vádlottak és tanuk rovására élczelődjék. Nem fér össze a birói állás méltóságával, hogy a biró a vádlottat gunyolja vagy hogy a terhére rótt cselekményt *előre bebizonyitottnak* vegye.

A tárgyalás folyamán nem szabad szem elől téveszteni a birónak, hogy a tanuskodási kötelesség sulyos teher, a melyet az állam egyedül a fontos közérdekre való tekintetből rótt az egyénre. Ezt a terhet minden tanunak, *személyválogatás nélkül* meg kell könnyiteni. És a mint a birónak a bíróság méltóságát féltenie kell, éppen ugy el kell háritania minden oly támadást, a mely a tárgyalás során tanuk vagy a vádlottak ellen irányul.

A büntető perrendtartás a *védelem* érvényesülése végett messzemenő intézkedéseket tett. Az itélő tanács elnökének át kell látnia, hogy a *védelem* nem valami a bünperhez hozzáfüzött idegen elem, hanem az *itélkezés biztossága végett szükség van védelemre;* s kötelessége annak, a ki a végtárgyalást vezeti, hogy szakvédelem hiánya esetében pártatlan magatartásával kárpótolja a vádlottat; ha pedig a vádlottnak védője van, akkor gondoskodnia kell az elnöknek arról, hogy a terhelő és a mentő bizonyitás egyforma szigoru pártatlan igazsággal kezeltessék.

Itt a büntető perrendtartás azon intentióját kell keresztülvinni, hogy a védelem a vádhatósággal tényleg *egyenlő rangu* legyen.

A védelem állása iránt tartozó tisztelet azonban egyuttal azt a kötelességet rója a végtárgyalás elnökére, hogy a védőt a védelem számára alkotott korlátok közt tartsa. A bizonyitási eljárás során a védő javaslatokat intézhet a bírósághoz, kérdéseket intézhet a tanukhoz és a vádlottakhoz; de a plaidoyer keretébe tartozó megjegyzéseket nem tehet, a tanuvallomások értékét nem bonczolhatja, a vallomásokat nem befolyásolhatja. A bizonyitó eljárás során a tanu egyéniségének vagy magatartásának birálata nincs helyén. A birónak könnyebb lesz a tulkapásokat visszaszoritani, ha a bünper minden functionáriusa saját hatásköre korlátai közt marad, ha a *tárgyalás komolyan* és méltóságteljesen, és egyuttal *avval az intentióval vezettetik, a mely kizár minden olyas feltevést, mintha a vádhatározat az elitéléssel egyértelmü volna.*

Sajnálatos, hogy egyes esetekben ügyetlenség és meggondolatlanság, pikantéria hajhászata, tapintatlanság, sőt talán roszakarat is, lehetővé tette, hogy a magán- és a családi élet bizonyos ügyeit a törvényszékek termébe hurczolták, a nélkül, hogy az az adott esetben szükséges vagy indokolt lett volna. A büntetőtörvény a magán- és a családi élet tisztességtelen eseményeinek a nyilvánosság elé hurczolását még akkor is tiltja, ha ezek az tények igazán megtörténtek; mégis megesik, hogy ilyen eseményeket a nélkül, hogy szükséges volna, a bíróságok termébe visznek és igy az igazság csarnokának rendeltetésével meggondolatlan és frivol módon visszaélnek. Komoly kötelessége a végtárgyalási elnöknek, hogy ebben az irányban a helyes mértéket megtalálja és hogy mások magán- és családi életét illő ótalomban részesitse.

Különfélék.

— **A vádlottak vagyoni viszonyait** kezdik bíróságaink mindinkább a pénzbüntetések kiszabásánál figyelembe venni. Igy a budapesti kir. törvényszék bünügyi osztályánál minap egy szegény öreg asszony ügyét tárgyalták, ki sikkasztással volt vádolva azért, mert rendkivüli nagy nyomorában fehérnemüeket zálogositott el, melyeket leányának kellett volna elkészitès végett átadni. A vádlottnő leánya t. i. varrónő volt, ki egy kereskedő üzlete számára dolgozott és ez a leány, ki anyjának fentartója volt, megbetegedett, mi által anyját sem támogathatta többé. A kereskedő panasza folytán a bíróság vétkesnek mondotta a vádlottnőt a sikkasztás vétségében és ezért *két frtnyi pénzbüntetésre itélte* őt, mely nem fizethetés esetében egy napi fogházra változtatandó át. A vádlottnő köszönettel fogadta a jogerejüvé vált itéletet és csak azt kérdezte meg a bíróságtól, vajon időhaladékot nyerhet-e a pénzbüntetés lefizetésére? Ezen eset is élénken illustrálja, hogy a pénzbüntetés részletfizetésének megengedése valóban elodázhatlan.

— **A telekkönyvi betétekbe** fel nem vett, továbbá a betétek szerkesztése után képződött, vagy azután magánforgalom tárgyává vált ingatlanok telekkönyvezésénél követendő eljárás szabályozása tárgyában 33,933 sz. a. az igazságügyminiszter rendeletet bocsátott ki. Azokra a birtokrészekre nézve, melyek a telekkönyvi betétek szerkesztésekor a betétekbe felveendők lettek volna, de tényleg fel nem vétettek, az illetékes telekkönyvi hatóság — bármi uton jutott ennek tudomására — a telekkönyv kiegészitése tárgyában az eljárást hivatalból, minden más ingatlanokra nézve a földadó kataszter nyilvántartásával megbizott pénzügyi hatóság megkeresésére vagy valamely érdekelt fél kérelmére teszi folyamatba. A telekkönyvi hatóság a vonatkozó kataszteri adatok beszerzése után a helyszinelésre bizottságot küld ki, melynek müködése alapján az 1886 : XXIX. tcz. 58. §-ának, illetőleg az 1889 : XXXVIII. tcz. 27. § ának megfelelő hirdetményt bocsát ki. Nem tartatik helyszini szemle az esetben, ha a telekkönyv utólag magánforgalom tárgyává vált olyan ingatlannal egészitendő ki, mely a telekkönyvi betétek szerkesztésekor telekkönyvezés tárgyát nem képező köz- vagy nyilvános vagyont képezett s mint ilyen a kataszteri térképen fel van véve.

— **A kir. Curiához** október hóban 1671, ez évben összesen 23694 ügy érkezett s a mult évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt 31420. Elintéztetett 19364, hátralék 12036. A mult év megfelelő időszakához képest 3955-al több érkezett be, 346-tal több intéztetett el s a hátralék *3231*-el nőtt.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék** ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása 1892. év október havában: Érkezett 7642, elintézetlen volt 1071, volt elintézendő 8713, elintéztetett összesen 7544. Elintézés alatt áll 1169, csőd nyittatott 1, csőd megszüntettetett 1, csőd folyamatban 66.

— **A főügyészi személyzet** az egész országban 14 egyénből áll. És pedig 5 főügyész, 7 főügyészi helyettes és 2 fogalmazó. Ily csekély személyzettől valóban nem lehet várni, hogy hatályosan ellenőrizze 63 kir. ügyész és 98 alügyész munkáját.

— **A szegedi államfogház költségvetése** összesen 8331 frt. A személyi járandóságok, minthogy külön igazgató nincs, csak 1530 frtot tesznek ki. Legtöbbe kerül az átlag előirányzott 15 fogoly élelmezése. Mindegyik fogoly ugyanis naponként 95 krt kap élelmezésre.

— **A Magyar Jogászegylet** kiadványainak két füzete küldetett szét a tagoknak. Dr. Liszt Ferencz előadása *a jövő büntetőjogáról* és Dr. Vázsonyi Vilmos előadása *a szavazás decentralisatiójáról az országgyülési képviselőválasztásoknál.*

— **A Márkus-féle itéletgyüjtemény** harmadik kötete jelent meg a napokban.

— **Czifra nyomoruság.** A budapesti váltó- és kereskedelmi törvényszék pertárában az ügyvédek délután sötétben kénytelenek irni. Igazán szánalmas képest mutat 4 és 5 óra közt a pertár, a hol a pertárnok előtt két gyertya áll, a többi iróasztalok pedig teljesen nélkülözik a világitást. Egy-egy élelmesebb fiatal kollega kerit ugyan magának a szekrény tetejéről egy szál gyertyát, de — ugy látszik — ez sem illet meg minden ügyvédet, mert a szolga ur csak hagyja az ügyvédeket teljes sötétségben irni. Figyelmébe ajánljuk ez állapotokat (a többször megénekelt toll-miseriákkal egyetemben) a törvényszéki elnök urnak. Különben érthetetlennek tartjuk, hogy miként tudtak megfeledkezni a diszes palota épitésekor a gáznak a hivatalokba való bevezetéséről. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Az V. kerületi járásbiróság** helyiségéit reggel 9—10 óra közt csoportokban ellepik az u. n. árverési hiénák, akadályozva a forgalmat és éppen nem diszitve a biróság helyiségeit. Ajánlatos volna, hogy ilyes csoportosulások a járásbiróság vezetője által megakadályoztassanak. *(Ügyvédi körökből.)*

Nemzetközi Szemle.

— **A felebbezés behozatalának kérdése Németországban.** A német bünvádi eljárás jogorvoslati rendszere általános elégületlenséggel találkozik. A szövetségi tanács ujolag a felebbezés behozatalával foglalkozik. Többször felmerült már ezen eszme s a birodalmi tanácsban évről-évre sürgetik a felebbezés restitutióját. Eddig azonban nem voltak képesek a felebbezés módozatai iránt megállapodásra jutni. Körülbelül nyolcz évvel ezelőtt a szövetségi tanács egy javaslatot terjesztett a birodalmi tanács elé, mely szerint a mostani ötös birói tanácsok helyébe az elsőfoku itélet meghozatalára hármas birói tanácsok jönnének, és az ügy felebbezés utján ugyanazon törvényszék ötös tanácsához menne, mely meghozná a másodfoku itéletet. Nem egyéb ez, mint lényegileg az ismert Struckmann-féle javaslat, mely már előterjesztetett, midőn a most érvényben levő német bünvádi eljárást a birodalmi tanács jogügyi bizottságában tárgyalták. A javaslat elvettetett, midőn Struckmann és társai terjesztették elő, és nagy idegenkedést szült, mikor tiz évvel később a szövetségi tanács ugyanezt az expedienst ajánlotta. Ezen utóbbi javaslat szintén mellőztetett és most ujolag ugyanezen javaslatot akarja előterjeszteni a szövetségi tanács. A szakkörökben már nagy a mozgolódás az uj javaslat ellen. Mindenütt elfogadhatlannak mondják. S felhozzák különösen ellene, hogy az nem volna egyéb, mint az első foknak gyengitése és rosszabbá tétele a czélból, hogy a maradék-erő segélyével egy második fok szerveztethessék.

— **A német birodalmi törvényszéknek a Code Civil-re vonatkozó határozatait** összeállitotta *Scherer*, s külön kötetben kiadta. Eddig ezen materiában igen nagy zürzavar uralkodott és most már remélhető, hogy némi áttekintés lesz nyerve.

— **A csődön kivüli jogcselekmények megtámadásáról** szóló *Hartmann*-féle munka negyedik kiadásban jelent meg. A dolgozat kommentári jellegü.

— **A Code Pénal revisiójával** foglalkozó bizottság, mely a franczia igazságügyminiszterium kebelében müködik, befejezte munkálatának első részét. Az ehhez csatolt jelentésben a bizottság beszámol a revisio okairól és czéljairól. A büntető-törvény megalkotása (1810) óta számos törvény uj büncselekvényeket állapitott meg; ujabb büntetésnemek lettek behozva (relegatio); behozatott a föltételes szabadon bocsátás, a büntetés föltételes elengedése, a visszaesők büntetésének sulyosbitása. Mindezek a Code-ba beolvasztandók; ezenfelül pedig a büntetőjog a legujabb tudományos mozgalmaknak megfelelőleg tovább fejlesztendő, különösen abban az irányban, melyet az utóbb emlitett törvények kijelöltek. Nagyfontosságunak tekinti a bizottság a büntetések rendszerének átalakitását. A büntetésnemeknek a Code-ban tudományosan fölépitett lépcsőzete nem vált be, a különféle büntetésnemek a gyakorlatban összeolvadtak. A bizottság nem kivánja fentartani a büntetésnemeknek ezen «hierarchiáját»; elegendőnek tartja az *egységes szabadságvesztés-büntetést* (emprisonnement), mely a sulyos bünösökkel szemben is elég hatályossá tehető a magánelzárás meghosszabbitása által. A büntetések megszabásánál a bizottság — a jelentés szerint — fokozatos szigorral kivánt eljárni. Elnéző volt az első büncselekvényekkel szemben, helyt adván ezeknél a a büntetés elengedésének vagy felfüggesztésének (pardon, sursis). Ellenben a visszaesőkkel szemben nagy szigort fejt ki, és ezeknél a relegatiót is fentartja.

— **A patronage és a gyermekvédelem congressusa,** mely 1890-ben *Anvers* városában tartatott, most kiadta tárgyalásainak gyorsirászati feljegyzéseit. A határozatok meglehetős radikálisok voltak; most a tárgyalás az indokolást iparkodik nyujtani. A munka czime: Compte rendu stenographyque du Congrès international tenu en 1890. à Anvers, pour l'étude des questions relatives au patronage des détenui et à la protection des enfants moralement abandonnes. (Brüssel.) A congressust a belga kormány hivta egybe s a könyv költségeit is az viseli.

— **Angol fegyelmi eset.** Pulbrook londoni ügyvéd (sollicitor) ellen vádat emelt az Incorporated Law Society, az ügyvédi tisztességbe ütköző eljárás miatt. Pulbrooknak egyik ügyfele ügyvesztes lett egy bizonyos Perryman elleni perben. Pulbrooknak azonban megsugták, hogy a Perryman által ama perben felmutatott okiratok hamisak voltak, és hogy Perryman az azok készitésére szolgált pecsétnyomót és a hamisitványokat magukat is üzletében, egy pénzszekrényben tartogatja. Nehogy ezeket eltüntethesse, ha neszét veszi, hogy gyanakszanak rá, Pulbrook a következő eljáráshoz folyamodott. Régebben egy *másik* ügyfele érdekében itéletet eszközölt ki ugyanazon Perryman ellen, a mely azonban akkor végre nem hajtatott. Ezen itélet alapján most végrehajtást kért Perryman ellen, állitólag az ezen ügybeli cliense beleegyezésével és oly czélból, hogy a végrehajtás foganatositása alkalmával a gyanus tárgyakat zár alá vehesse. A végrehajtó azonban megtagadta ezen tárgyak lefoglalását, mert azok az itélet szerint érdekelt felperesre nézve semmi értékkel nem birtak és a megitélt követelés kielégitését természetüknél fogva elő nem mozdithatták. A legfőbb biróság abban, hogy Pulbrook a végrehajtást ilyen, az ügytől idegen czélok elérésére (for an indirect purpose) akarta kihasználni, az igazságszolgáltatás tisztasága és az abban föltétlenül szükséges bona fides elleni sulyos vétséget látott és Pulbrookot 18 hónapra felfüggesztette az ügyvédség gyakorlásától.

Egészen más elbánásban részesült egy másik eset, mely majdnem egyidejüleg lett elintézve. Egy biróság vezetője az ő ellene beérkezett végrehajtási megkeresést sajátkezüleg hamis név alatt vezette be az iktatókönyvbe, a törvény rendelete ellenére önmagára signálta, hamis név alatt elintézte és aztán 2 hónapig hevertette. Ebben az esetben a felsőbiróságok ugy találták, hogy az illetőre az igazságszolgáltatás kezelését továbbra is teljes megnyugvással rá lehet bizni. Csak annyit találtak szükségesnek kimondani, — félreértések kikerülése végett — hogy ők *rosszalják* a történteket. *Ez az eset azonban nem Angliában, hanem Magyarországban történt.*

— **A munkaszüneti mozgalom** Angliában már annyira megy, hogy parlamenti javaslatok szerint a kereskedőket kényszeriteni akarják az üzleteknek este 8 órakor való bezáratására, hogy igy az alkalmazottaknak módjukban legyen bizonyos időt pihenésre forditani vagy a szabadban tölteni.

A Magyar Jogászegylet f. h. 19-én (szombaton) este 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. sz.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Reichard Zsigmond előadása az ügyvédség szervezetéről.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 48. SZ. Budapest, 1892. november 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Néhány statistikai adat az ügyvédi és a birói vizsgálatok felől. Dr. HORVÁTH ÖDÖN, dékán-tanártól az eperjesi jogakadémián. — Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. HLATKY ENDRE, nagyváradi ügyvéd-kamarai elnöktől. — Válasz Szász Domokos református püspök urnak. ÓTOCSKA KÁROLY pozsonyi ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Az ügyvédség szervezete. (Részlet dr. Reichard Zsigmond jogászegyleti előadásából.) — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Néhány statistikai adat az ügyvédi és birói vizsgálatok felől.

Általában tulhaladott álláspontnak lehet tartanunk már hosszabb ideje azt a különbséget, a mely az ügyvédi és a birói képesités tekintetében nálunk észlelhető.

Sokan és sok helyütt elmondották már erre vonatkozó nézeteiket, melyek mind abban a határozott kivánalomban pontosulnak össze, hogy ezt a különbséget, — mely amennyire indokolatlan, épp annyira alkalmas arra, hogy a birói kart alárendeltebb állásban tüntesse fel, vagy legalább is, hogy válaszfalat emeljen az ügyvédi és a birói kar közé, — mielőbb meg kell szüntetni teljesen.

Ez az általánossá lett felfogás már nemcsak az irodalomban, nem is csak a szakértekezleteken jut kifejezésre, de álláspontját képezi igazságügyi kormányunknak, s egész határozott alakban jutott már kifejezésre a törvényhozás előtt is.

A birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló törvényjavaslatnak a gyakorlati birói vizsgára vonatkozó 17—21. §-aihoz füzött miniszteri indokolása már teljesen erre az alapra helyezkedett, a mikor azt mondja ki, hogy: «Helytelen volna fentartani azt az állapotot, hogy alacsonyabb képesitési kellék kivántassék meg a birói pályára, mint az ügyvédire», — s «semmi kétség, hogy a leghelyesebb megoldás az volna, ha oly *egységes gyakorlati jogvizsga* szerveztetik, mely egyenlően képesit, ugy az ügyvédi, mint a birói pályára».

A dr. *Wlassics* Gyula kitünő tollából származó emez indokolás meggyőz mindenkit arról, hogy a most idézett javaslatnak törvénynyé válta alkalmával ennek az egységes gyakorlati jogvizsgálatnak a behozatala csak azért lett elodázva, mivel annak rögtönös szervezése számos akadályokba ütközött. «Ez, — mondja tovább az indokolás, — az egész egyetemi (jogakadémiai) vizsga-rendszerrel oly szoros kapcsolatban áll, hogy az egységes gyakorlati jogvizsga rendezéséhez csak akkor lehet nyulni, ha ennek előfeltételei iránt a megállapodások létrejöttek. A kérdés azonban sokkal szövevényesebb, és mélyrehatóbb, — a nézetek éppen a gyakorlati jogvizsgát megelőző elméleti vizsgák rendezése tekintetében sokkal szétágazóbbak, hogy sem fel lehetne tenni, hogy rövid idő alatt érettekké válnak mindazok a kérdések, a melyeknek megoldása döntő arra, hogy állandó alapra lehessen állitani az egységes gyakorlati jogvizsgát.»

A törvényjavaslat ebből kifolyólag tehát csupán *ideiglenesen* — a gyakorlati birói minősitésnek mai alárendelt állapotából való kiemelése czéljából — óhajtotta a birói vizsgálatot olyan szigoru biztositékokkal venni körül, hogy az ennek következtében az ügyvédi vizsgával egy szinvonalu legyen.

A törvényhozás, — mikor *Szilágyi* Dezső igazságügyminiszter 1891 április 22-ikén tartott képviselőházi beszédében a javaslatnak azt a részét, a mely a birói vizsgálatra való bocsátás előfeltételéül a jogtudori szigorlatnak a letételét kivánta meg, visszavonta, — szintén arra az álláspontra helyezkedett, s ezen az alapon állva hatalmazta fel (1891: XVII. tcz. 21. és 70. §§.) az igazságügyminisztert arra, hogy a Budapesten szervezett vizsgáló bizottság előtt teendő gyakorlati birói vizsgálatnak a szabályait rendeletileg megállapitsa.

Az 1891. év deczember hó 4-én 45.036. sz. alatt kelt igazságügyministeri rendelet, mely a gyakorlati birói vizsgálatnak uj szabályozását foglalja magában, ily módon szintén csak ideiglenesnek tekintendő, a mennyiben az ügyvédi és a birói képesités egységesitésének terve nem hogy feladva nincsen, hanem határozottan fen van tartva ma is.

Mindennél jobban igazolja ezt az a körülmény is, hogy az ügyvédi rendtartás módositása tárgyában készült törvényjavaslat ennek a tervnek a megvalósitása felé egy ujabb jelentékeny lépést tett.

Ez a törvényjavaslat ugyanis a törvényszerü oklevél kiállitásának alapjául a *nagy államvizsgának* sikeres letételét szabja meg. (6. §.) Ez leend tehát az az uj vizsgálat, melyről külön törvény fog majd intézkedni, s mely az ügyvédi, birói és ügyészi pályára a megkivánt képesitést meg fogja adni.

«A birói, ügyészi és ügyvédi kar mind ugyanazon jogászi teendőket végzi, — mondja e törvényjavaslat indokolása, — tagjaik tehát ugy gyakorlati, mint elméleti képzettség tekintetében egy szinvonalra helyezendők.» (Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. Előadói tervezet. Kiadja a m. kir. igazságügyminiszterium. Budapest. 1892. 44. l.) Ugyanezt az elvet látjuk többször ismételve a javaslat részletes indokolásában, a hol az van kimondva, hogy: «A birói, ügyészi és ügyvédi . . . hivatásokra vonatkozó külön képesités is megszünik. Az általános tudományos minősitési fokot a nagy államvizsga adja meg». (U. o. 55. l.)

Remélhető tehát mindezek folytán az, hogy a jelenlegi visszás állapot sokáig tartani már nem fog, s hogy az ügyvédi és birói pályákra való képesités különböző volta, a mely — mint mondám — a mily indokolatlan, éppoly mértékben válaszfalat emel a két kar közé, rövid idő mulva a régiségtárba fog kerülni, a honnan azt visszakivánni nem fogja senki sem.

Igaz, hogy ezt a jogi tanulmányok elvégezése után teendő egységes jogi államvizsgálat (— talán ugy nevezhető: kis államvizsgálat —) rendszeresitésének kell megelőznie, de erre nézve a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumban 1891 deczember 9-én kezdődött és hét napig tartott értekezlet már megállapodásra jutott (L. *Dr. Horváth Ödön:* Jogi államvizsgálataink reformja. Budapest. 1892.) s az itt elfogadott elvek megvalósitása valószinüleg a közel jövőben bekövetkezik.

A nélkül, hogy ezzel a kérdéssel bővebben foglalkozni ez uttal szükségesnek látnám, melyre nézve felfogásomat kifejtettem már «Dolgozatok a jogi oktatásügy köréből»

czimü müvemben (Eperjes. 1891. 52 l.), a lefolyt *öt évnek* az adatait vévén alapul, most csupán nehány statistikai táblázatot óhajtok bemutatni a jogvégzett ifjak számára, valamint az ügyvédi és a birói vizsgálatok eredményére nézve, ugy, a mint ezeknek adatait a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek a közoktatás állapotáról szóló és az országgyülés elé terjesztett jelentéseiből (XVI—XX.), valamint a m. kir. igazságügyminiszterium által közzétett: «A m. kir. igazságügyminiszterium müködése 1888—1891.» czimü nagy munkából (Budapest. 1892.) meritve, összeállitottam.

I. Érdekes mindenek előtt azt tudnunk, hogy vajon a jogi pályára lépő ifjaink közül hányan végezik be tanulmányaikat, s az ezek elvégezését igazoló *végbizonyitványt* (absolutorium) hányan kapják meg a rendes időben? Erre nézve a következő kis táblázat nyujthat kellő felvilágositást:

Tanév	Rendes joghallgatók száma az I. és II. félév átlaga szerint				A tanév alatt kiadott végbizonyitványok száma			
	Budapesti	Kolozsvári	A jogakadémiákon	Összesen	Budapesti	Kolozsvári	A jogakadémiákon	Összesen
	egyetemen				egyetemen			
1886—87	1542	236	656	2434	318	57	94	469
1887—88	1575	234	699	2508	345	53	81	479
1888—89	1556	222	769	2547	307	54	110	471
1889—90	1472	211	780	2463	337	42	126	505
1890—91	1573	225	743	2541	284	67	103	454

Ezek az adatok meggyőznek bennünket arról, hogy az idézett öt esztendő alatt jogi tanintézeteinken évenként átlag 2499 ifju volt rendes hallgatóként beirva, mely számból a budapesti tudomány-egyetem jogi- és államtudományi karára 1544 vagyis 61·8%, a kolozsvári tudomány-egyetem jogi- és államtudományi karára 226 vagyis 9·0%, a tizenegy jogakadémiára pedig 729 vagyis 29·2% esett. Viszont kivehetjük ezekből az adatokból azt, hogy ez alatt az öt év alatt jogi tanintézeteink évenként átlag 475 végbizonyitványt állitottak ki, mely számból a budapesti tudományos egyetem jog- és államtudományi karára 318 vagyis 66·9%, a kolozsvári tudomány-egyetem jog- és államtudományi karára 54 vagyis 11·4%, a jogakadémiákra pedig 103 vagyis 21·7% jutott.

Ha azt a kérdést vetnénk fel, hogy vajon a rendes időben hányan végezik be jogi tanulmányaikat? erre a feleletet egy, bár hozzávetőleges, de a valósághoz mindenesetre közel járó számitás utján nyerhetjük meg. A fent idézett öt évnek adatait vévén figyelembe, tudjuk, hogy jogi tanintézeteinken évente átlag 2499 rendes hallgató folytatja tanulmányait, s hogy — mivel jogi tanulmányi rendszerünk 8, illetőleg 7 félév szerint van beosztva — átlagos számitás szerint a hallgatók egynegyed részének, tehát 625-nek kellene évente tanulmányait bevégezni, már pedig ez — mint láttuk — csupán 475-re nézve fordul elő. Ezeknek az adatoknak még sokkal kedvezőtlenebb voltát tünteti elénk a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnak XX-ik jelentése (Budapest. 1891. II. köt. 220. l.), a melyben, pontos számitás alapján, azt találjuk feljegyezve, hogy az 1890/91. tanév végén, azaz a rendes időben, a tanulmányait 1887/88. tanévvel kezdő 938 joghallgató közül 437 vagyis csak 46% nyert végbizonyitványt.

Feltünően kevés, viszonyitva a joghallgatók számához, a jogakadémiák által kiállitott végbizonyitványoknak a száma, mely körülménynek az okát kétségtelenül abban kell keresnünk, hogy ezeknek a tanintézeteknek a hallgatói közül, tekintettel a csupán egyetemeink körében tehető tudori szigorlatokra, sokan a harmadik és negyedik évfolyamra az egyetemekre lépnek át. Ezt bizonyitják egyébként azok a statisztikai táblázatok is, a melyek a miniszteri jelentésekben a jogakadémiák hallgatóinak tanfolyamok szerint való megoszlását tüntetik elénk.

II. *Az ügyvédi vizsgálatokra* vonatkozó statistikai adatok a következően csoportositathatók:

Év	Vizsgálatot tett					Közöttük ismétlő volt	Képesitve					Visszavetve				
	Budapesten		Marosvásárhelyt		összesen		Budapesten		Marosvásárhelyt		összesen	Budapesten		Marosvásárhelyt		összesen
	ügyvédi vizsgát	váltó ügyv. v.	ügyvédi vizsgát	váltó ügyv. v.			ügyvédi vizsgán	váltó ügyv. v.	ügyvédi vizsgán	váltó ügyv. v.		ügyvédi vizsgán	váltó ügyv. v.	ügyvédi vizsgán	váltó ügyv. v.	
1887	172	1	7	—	180	7	162	1	7	—	170	10	—	—	—	10
1888	170	1	9	—	180	10	157	1	9	—	167	13	—	—	—	13
1889	194	1	4	—	199	11	183	1	4	—	188	11	—	—	—	11
1890	203	—	12	—	215	17	183	—	11	—	194	20	—	1	—	21
1891	242	—	16	—	258	20	226	—	14	—	240	16	—	2	—	18

E kis táblázat szerint az idézett öt évnek átlagát tekintvén, évente 206 ügyvédi vizsgálat tartatik és pedig Budapesten 197, Marosvásárhelyen 9. Ezeken a vizsgálatokon évente átlag 15 jelölt nyer visszautasitást; vagyis Budapesten a vizsgálatra ottan jelentkezett jelöltek 7·1%-a, Marosvásárhelyen pedig 0·7%-a.

Ha a végbizonyitványt nyert joghallgatók átlagos számát az ügyvédi vizsgálatra jelentkezők átlagos számával egybevetjük, meggyőződhetünk arról, hogy ez utóbbi az előbbinek 43·3%-át teszi.

Feltünő az a szaporodás, a mely 1888 óta az ügyvédi vizsgálatok számában észlelhető, s a melynek okát — felfogásom szerint — azoknak a fontos reformoknak lehet tulajdonitani, a melyek — különösen a kir. itélőtáblák decentralisatiójában s a birói és ügyészi szervezet módositásában, — igazságszolgáltatási ügyünk terén létesitve lettek.

Végül megjegyzem azt, hogy a vizsgázók között évente átlag 13 ismétlő volt, kik a vizsgálaton mind képesitve lettek.

III. *A gyakorlati birói vizsgálatok* számadatairól következő táblázat nyujt kellő tájékozást:

Év	Vizsgálatot tett			Közöttük ismétlő volt	Képesitve			Visszavetve		
	Budapesten	Marosvásárhelyt	Összesen		Budapesten	Marosvásárhelyt	Összesen	Budapesten	Marosvásárhelyt	Összesen
1887	101	19	120	15	78	16	94	23	3	26
1888	108	26	134	18	96	23	119	12	3	15
1889	108	17	125	18	80	11	91	28	6	34
1890	146	39	185	34	127	34	161	19	5	24
1891	99	35	134	17	82	33	115	17	2	19

Az öt évnek átlagát méltatván figyelemre: a birói vizsgálatok száma évente 139, melyből Budapestre 112, Marosvásárhelyre 27 esik. (Az 1891: XVII. tcz. 17. §-a szerint a gyakorlati birói vizsgálat ezentul csak a Budapesten szervezett vizsgáló-bizottság előtt tehető le.) A vizsgáló-bizottságok évente átlag 23 jelöltet szoktak visszautasitani, vagyis Budapesten az ottani jelöltek 16·9%-át, Marosvásárhelyen pedig 14·9%-át.

A birói vizsgálatot tévők átlagos száma a végbizonyitványt nyerő hallgatók átlagos számának 29·3%-át teszi.

Az 1890-ik évben a vizsgálatok száma jelentékenyen szaporodott, mely jelenségnek az okát kétségtelenül ugyanabban kell keresnünk, a mit az ügyvédi vizsgálatok számában észlelhető hasonló jelenség felemlitésénél érintettem.

A birói vizsgálatokra évente átlag 20 ismétlő szokott jelentkezni, kik közül átlag 1·6 utasittatik vissza.

Annak az okát, hogy a birói vizsgálatokon a visszavetettek száma aránylag nagyobb, mint az ügyvédieken, azt hiszem, abban kell keresnünk, hogy ez utóbbiaknál a vizsgálatokra való jelentkezésnek előfeltételét egy magasabb elméleti képzettségnek: a jogtudori foknak a megszerzése képezi.

Dr. Horváth Odön.

Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról.[1]

31. §. A kamara választmányi ülésén *két tag* jelenléte szükséges. A jelenlegi törvény szerint is annyi volt szükséges, de az mégis állitott fel különbségeket, kivételeket, igy megállapitotta, hogy a 7., 35., 73., 104. §-ok eseteiben négy tag jelenléte szükséges. Azt hiszem, hogy akkor, midőn a javaslat szerint a választmány tagjai hattal szaporodnak, midőn tehát a választmány a tisztviselőkkel együtt 23 tagból fog állani és ezek között póttag nem is lesz, tehát minden választmányi ülésre 23 tag lesz hivatalos, czélszerü volna minden határozat érvényességéhez négy tag jelenlétét megállapitani. Ennyi érdeklődésre mindenkor bizton lehet számitani, de a választmány elé utalt ügyek fontossága is megköveteli ezt. Hogy a közgyülés érvényes határozatához is megkövetel a javaslat 20 tagot — eddig 8 volt — helyeselni lehet; még ekkor is kevesebb e szám, mint a hány tagból a választmány áll.

36. §. A kamara tagjai julius és augusztus hónapok kivételével havonként egyszer az elnök által kitüzendő napon kamarai értekezletre hivandók össze. Az értekezletek tárgyát az igazságszolgáltatás körül felmerült tapasztalatok és az ügyvédi kar érdekeinek megbeszélése képezi. A kamarai értekezlet hatásköre csupán inditványok tételére terjed ki. A szótöbbséggel elnyert inditványok határozathozatal végett a kamara választmánya elé terjesztendők. Igy intézkedik a javaslat. Szándékosan közöltem e §-t azért, mert szerintem a javaslatnak ezen intézkedése előre be sem látható, mily fontos s mennyire lényeges befolyást gyakorolhat a jövőben az ügyvédség emelésére, a jogszolgáltatás érdekeinek felkarolására.

Jelenleg az ügyvédi kamarák igazán szigoruan csak hatóságok. A választmány tagjain kivül álló ügyvédeknek semmi részük, semmi befolyásuk nincs az ügyek vezetésére. A kamara tulajdonképen a választmány s a kamara tagjai, ugyszólván kivül állanak a kamarán. A választmány müködése is alig terjed tul a fegyelmi ügyek, ki- és bejegyzések sablonszerü elintézésén. S a mit tesz is, vagy tenni akar a kamara az összesség érdekében, arról a kamara tagjai csak az évi jelentésből nyernek némi homályos képet.

A javaslat uj szakasza, ha az valóban alkalmaztatni is fog, ha a — fájdalom — itt-ott mutatkozó indolentia össze nem zsugoritja a javaslat alapgondolatát, akkor az idővel fejlődhetik, s a szervezet változtatására, a jogok kiszélesbitésére, a kamarák tekintélyének emelésére, sulyának nagyobbitására hathat. A kamarai értekezletek tettre hivják az egész ügyvédi kart, inditványaikkal felelevenithetik a választmányokat, azok elhatározásaira buzditólag, bátoritólag hathatnak s megélénkitik az eddigi csendet.

Azonban éppen azért, mert én nagy fontosságot tulajdonitok e szakasznak, azért soknak tartom azon kötelező intézkedést, hogy havonként egyszer összehivandó az értekezlet. Elég volna azt minden két hónapban is kötelezőnek kimondani, az ügyrendnek hagyatván fen, ha szükség kivánja, máskor is összehivatni az értekezletet. Nem fog-e az oda fajulni, ha minden hóban értekezlet lesz, hogy majd nagyon is kevesen jönnek össze, mi aztán a határozatok sulyára birna gyöngitő befolyással.

Nézetem szerint meg kellene a törvénynek állapitania azt is, hogy hány tagnak kell legalább jelen lennie oly értekezleten, a melyen hozott inditvány oly jelleggel birjon, hogy az a választmány elé terjeszthető legyen. Mert ha ez sincs megállapitva, akkor lehetséges, hogy 2—3 megjelent tag is terjesztene be inditványt az *egész kar* nevében. Kellene legalább is 15—20 tag jelenlétét megkövetelni. Szükséges ez azért, hogy az inditványok nagyobb tekintélylyel kerüljenek a választmány elé, hogy a választmány az ily inditványokkal ugy foglalkozzék, mint a melyek quasi a karnak inditványai, nem pedig egy vagy két tagnak a kar többsége által sem támogatott inditványa. Mert az a joga minden tagnak ugyis megvan és fenmarad jövőre is, hogy inditványnyal járulhat a választmány elé. Meg kellene azt is nyiltan mondani a javaslatnak, hogy a választmány tagjai az értekezleten éppen oly jogokkal birnak, mint a kamara többi tagjai.

Ezen értekezletektől felette sokat reméllek. Fellendülni fog ott minden igazságügyi érdek, tápláltatni fog az ügyvédek között a barátság, összetartozóság érzete, ebből a kamarák segélyalapjainak fejlesztése, a könyvtárak alapitása, ösztöndijak létesitése, stb. és más üdvös eszmék fognak izmosodni, életet találni.

Ha a törvényjavaslat egyetlen ujitást, czélszerü igazságos reformot nem tartalmazna is többet, ezen §. maga kivánatossá teszi, hogy a javaslatból mielőbb törvény legyen. A budapesti ügyvédi kamara által kiküldött 21-es-bizottság is igy fogta ezt fel, midőn ezen intézmény behozatala mellett a kiindulni, legmelegebben foglalt állást.

37. §. Az ügyvédkedés megszünésének esetei: lemondás, állampolgárság elvesztése, büntető vagy fegyelmi biróság itélete folytán az ügyvédkedéstől elmozditás. — Igy intézkedett a mostani törvény is. De sem ebben, sem a javaslatban nincs intézkedés arra nézve, hogy mi történjék akkor, midőn péld. egy N.-Váradon lakó ügyvéd N.-Váradról elköltözködik péld. Budapestre, ügyvédségével felhagy, vagy kinevezik valamely közhivatalba és kitörlését nem kéri, tehát nem mond le. Ügyvédkedése tényleg megszünt, de törölni nem lehet. A fegyelmi eljárással való fenyegetésre sem törölteti magát. Nem egy eset fordult elő. Fegyelmi uton lehet-e őt törölni? Hisz a fegyelmi büntetésnek legnagyobb foka az ügyvédségtől való elmozditás. Ez képtelenség. Egyszerüen kitörölni pedig valakit, törvény nyilt intézkedése hiányában, aigha lehet. Éppen ezért az ügyvédség megszüntének esetei közé fel kell venni azon eseteket, midőn az ügyvéd oly magatartást tanusit, mely az ügyvédkedésről való lemondásának tekinthető s szabályozandó lenne, hogy ily esetekben az illető ügyvéd közigazg. után törölhető legyen, természetesen megállapitván a törlés előfeltételeit s az eljárás módozatait.

40. §. Az ügyvéd halála, eltünése vagy a 137. §. 4. pontja alapján való felfüggesztés esetében az iratok és értékek leltár melletti biztositása végett «az illetékes kir. törvényszék vagy járásbirósságnak a leltározás foganatositása czéljából való megkeresése által a választmány rögtön intézkedik. A jelenlegi törvény csak halál esetén rendel gondnokot, eltünés és felfüggesztés esetén nem. Helyeselhető a javaslat intézkedése.

Ujitás a szakaszban az is, hogy «az illetékes törvényszéket vagy járásbirósságot» kell megkeresni a leltározás eszközlése végett. Eddig a kamara kiküldött tagja leltározott és adta át a gondnoknak az iratokat. Nem létezik rá indok, miért bizassék meg ezzel a törvényszék vagy járásbiróság? Elvégzi azt az ügyvédi kamara kiküldöttsége ezentul is. Az indokolás is adós marad a felelettel, vagy a mit felel, az nem alkalmazható ez intézkedésre. Azt mondja ugyanis az indok: azért jelöli meg a törvényszéket, illetve járásbirósságot a javaslat leltározó közegül, «hogy e módon az ügyvéd családja a sokszor tetemes leltározási költség sulya alól meneküljön». Ezt az indokot nem értem azért, mert eddig a kamarák kiküldöttjei *dij nélkül* leltároztak, tehát nem volt érezhető a suly, mi alól menekülni kellene. Ellenben ha a törvényszék vagy járásbiróság fog leltározni, akkor czélszerü lenne nyiltan bevenni a szakaszba azt is, hogy ezek által a leltározás dij nélkül eszközöltetik, nehogy a gyakorlat majd oda fejlődjék, hogy végrehajtót vagy közjegyzőt küldjön ki a biróság, és éppen ebből következzék az ügyvéd családjának terheltetése, mert a szakasz idézett szavai mellett ez nem lehetetlen. Igaz, hogy a leltározás teher a kamarán, de mégis a mellett vagyok, hogy a régi törvény és gyakorlat maradjon

*

[1] Az előbbi közl. l. a 6. és 47. számban

fen. A javaslat intézkedésében bizonyos ok nélkül bizalmatlanság rejlik a kamarák ellen, vagy legalább ily magyarázatnak is lehetne helye. Másrészt a kamarák nem vonakodnak e szomoru kötelesség teljesitésétől.

41. §. E szakaszba felveendőnek vélném a gondnokság kirendelését azon esetben is, midőn az ügyvéd az ügyvédségéről önként lemond. A jelenlegi törvény sem intézkedik erről, de azért sürük az esetek, hogy intézkedni kell, s a hivatalos hirdetések naponként közlik a kamaráknak ily esetekben való gondnok-kirendelési határozatait.

43. §. Uj szakasz. Igen lényeges. Megérdemli, hogy foglalkozzunk vele. Ez megadja a jogot a gondnoknak (nem kötelezi), hogy a leltározásért és őrzésért a felektől «ügyenkint 2 forintot meg nem haladó dijat» szedhet, melylyel a kamarának évenként elszámolni köteles. Tehát a 2 frtok nem a gondnokot illetik, mert a gondnok *dijait* aztán a kamara választmánya állapitja meg, mely az ezen szakasz értelmében befolyt pénzből utalványozza. E szakasz alapeszméje ellen nem lehet kifogás, mert csakugyan nem helyes az, hogy a gondnok nagy munkával, felelősséggel terheltetik, minden dijazás nélkül. De igy fogalmazva a szakasz igen sok észrevételt von maga után. Nem lehet tudni, hogy mit ért a §. «ügyenkint» alatt. Csak a folyamatban lévő ügyeket, vagy azokat is, melyek megszüntek, de az ügyvéd iratai közt lajstromozva vannak és leltározás alá is kerülnek. Vajon nem fog-e ez némely esetben sérelmes lenni a felekre. Például egy nagykereskedőnek 50—60 «ügye» van az ügyvédnél, hát akkor annak 100—120 frtot fog kelleni fizetni. Hátha még azok az ügyek bagatell ügyek lesznek! — Helyesebb lenne egy féllel szemben a leltározási és őrzési dij maximumát megállapitani.

Másfelől indokolatlannak tartom, hogy miért szedje a 2 frtokat a gondnok a kamarának és miért állapitsa ez meg külön az ő dijait. Ebből az következnék, mintha a kamarának azon jog adatnék, hogy ez kevesebb összegben is megállapithassa a gondnok dijait, mint a mennyi tényleg befolyt. Ennek pedig alig lenne értelme, nem is lenne igazságos, hogy a gondnok fáradjon és a kamarának legyen belőle jövedelmi forrása.

Ki kellene mondani, hogy a gondnok nem is köteles kiadni a félnek az iratokat a dij lefizetése nélkül. Egyébiránt az sincs ezen §-ban kimondva, hogy a gondnok egyáltalán jogositva van-e kiadni a félnek az iratokat; nincs erről szó a mostani törvényben sem. Csak leltározás és őrzésről beszél a törvény. Véleményem szerint szabályozni kellene, hogy mikor köteles kiadni a gondnok az iratokat, akkor, ha a fél kétségtelenül igazolja azokhoz való jogosultságát, s ha ki nem adja, mi a kötelessége? Nem volna-e helyes ily esetben megállapitani, hogy a gondnok az iratokat a birósághoz mutassa be, s az döntsön felette, hogy kiadhatók-e az iratok, vagy sem.

Az ily dijak szedését azonban a javaslat a halál és eltünésen felül csak a 137. §. 4. pontja esetére szoritja, t. i. azon esetre, ha az ügyvéd csőd vagy gondnokság alá esik. Más egyéb esetekben a dijakat már nem a fél, hanem az ügyvéd viseli, kinek irodája részére a gondnok kirendeltetett. A «más egyéb» esetek pedig azok, midőn az ügyvéd vizsgálati fogságba került, vád alá helyeztetik, ügyvédségtől elmozdittatik, szabadságvesztés büntetésre itéltetik. Mikor az ügyvéd ily indokokból felfüggesztés alá kerül, legtöbbnyire oly anyagi helyzetben van, hogy rajta ugyan a dijakat megvenni nem lehet. Ilyenkor aztán a gondnok dij nélkül leltároz és őriz iratokat. A 43. §. második bekezdését tehát kihagyandónak tartanám és az első bekezdésbe a 40. §-ra hivatkozás mellé még a 137. §-t beilleszteném.

Itt a gondnok-kirendelés fejezetében meg kellene állapitani azt is, hogy a gondnok-kirendeléstől számitva, hány évig tartson az iratok őrizése, mert a végtelenig ez nem tarthat. Az 1874: XXXIV. tcz. alapján vannak gondnokok, kik már 16—17 éve őriznek egész szobára menő iratokat. Nézetem szerint elegendő lenne az iratok őrzésére 10 évet megállapitani, ezen idő elteltével csak az eredeti okmányok lennének még másik 5 évig őrizendők. Ennyi idő teljesen elegendő arra, hogy minden érdekelt gondoskodjék iratai átvételéről.

(Folyt. köv.) *Hlatky Endre.*

Válasz Szász Domokos református püspök urnak.

Olvastam ezen szaklap 46-dik számában a püspök urnak az igazságügyér urhoz intézett emlékiratát. Miután az nyilvánosságra hozatott, feljogositva érzem magamat, első sorban mint jogász megadni arra a választ, nehogy katholikus meggyőződésemnél fogva kezdettől elfogultnak látszassam.

Nálunk sok bajnak a forrása abban keresendő, hogy ügyeink illetékes intézői, nem zárva ki az állam közegeit sem, a törvények gyakorlati alkalmazása és lelkiismeretes betartása iránt egy bizonyos egyoldaluságot tanusitanak.

Ezzel vagyok kénytelen a ref. püspök ur emlékiratát is vádolni. Nem a jogásziskola, nem is a «catholicismus»-nak hivei, hanem a ref. püspök ur az, a ki az előzményekből vonja le a helytelen következtetéseket.

Igazsága van, hogy az állam a felekezeti törvényeket állami törvényeknek, ha nem is explicite, legalább implicite recipiálta. Ezen törvények szerint a felek képessége és jogosultsága, a kötött házasság érvénye és hatálya elbirálandó.

Ezt tenni első sorban azon közeg van hivatva, a ki az állam, vagyis a hitfelekezetek törvényei szerint kötendő házasságot közvetiti, a kinek közbenjárása nélkül a házasság létre nem jöhet.

Ezen közeg tehát mindenekelőtt tisztában legyen magával az iránt, hogy kinek van képessége a házasság megkötésére.

Házasságra léphet az, a kit az állam törvényei szerint akadály nem terhel. Minthogy az állam törvényét a hitfelekezeti törvény képezi, a kérdésre a feleletnek ugy kell hangzania, hogy házasságra léphet, a ki hitfelekezeti törvény által cselekvési képességében nem korlátoltatik.

Ha már most vegyes házasság esetében a házasulandó felek a protestáns lelkész előtt állanak, ennek kötelessége lévén a képességet a fél hitfelekezetének vagyis az állam törvénye alapján megitélni, világos, hogy hivatalbeli kötelessége, a képességet a protestáns félre nézve a protestáns, a katholikus félre nézve a katholikus egyház törvényeinek alkalmazása mellett vizsgálni, és ha azt találja, hogy a katholikus fél a reá nézve alkalmazandó törvény szerint a képesség hiányában szenved: a házasság megkötését ellenezni.

Ezen két alaptétellel szemben, t. i. hogy a házasságkötésre való személyes képesség az állam törvényei és igy a kath. félre nézve vallása hitelvei szerint birálandó el, mit tapasztalunk a gyakorlati életben? Azt, hogy a protestáns lelkészek, mit sem törődve a katholikus egyház házasságbontó akadályaival, rendre összeadják azokat a feleket, a kiknek egyikéről kötelességük lelkiismeretes teljesitése mellett csakhamar felismerhetnék, hogy érvényes házasságra hitelvei szerint nem léphet.

Összeadják p. o. nemcsak az apostata kath. papot, — jóllehet ez a kath. egyház hitelvei szerint nem szünhetett meg papnak lenni, — hanem összeadják még katholikus nővel is. Összeadják a feleségétől véglegesen elvált protestánst kath. nővel, még ha osztrák honos is, jóllehet, ha akarnák, ismerhetnék nemcsak a kath. egyház tanát és az arra alapitott tilalmat, melyet az állam világi törvény erejével felruházott, hanem az osztrák világi törvényt is, mely

szerint az osztrák állampolgársággal felruházott kath. nő egy elvált protestáns féllel egyáltalán házasságra nem léphet, *még polgári házasságra sem.* Az osztrák állam a maga polgárai jogi képességét kizárólag saját honi törvényei szerint rendeli megitélendőnek.

A protestáns lelkész, a ki nem törődve sem a katholikus egyház, sem a honi és a külállam törvényeivel, a különféle viszonyok közepette mindig csak saját egyházának szabványait, — a hitfelekezetre való tekintet nélkül alkalmazza, oly álláspontra helyezkedik, mely sem a szoros jognak, sem a méltányosságnak meg nem felel. A szoros jognak nem; mert a protestáns egyházi szabvány a kath. félre törvény szerint nem alkalmazható, a méltányosságnak nem; mert a protestáns lelkész illetékessége és hatásköre a kath. félre ki nem terjed.

Szász ref. püspök ur azonban olyformán okoskodik, hogy az 1868-iki XLVIII. tcz. és az LIV. tcz. 22. §-a éppen ugy nomocanonná avatta a protestáns hitfelekezeti törvényeket, mint a katholikusokét, és hogy az előbbeniek szerint a «catholicismus» akadálya daczára a protestáns lelkész előtt érvényes házasság létrejöhet! Azt mondja továbbá, hogy a protestáns és a katholikus canon ellentmondása evidens, minthogy pedig mind a kettő nomocanon, azaz állami törvény: az érvényben levő állami törvények állanak egymással homlokegyenest ellentétben.

A kiindulási pont ezen okoskodásnál mindkét irányban egy nagy tévedés, enyhébben szólva következetlenség.

Ha áll az, a mit a püspök ur concedál, hogy a felek cselekvési képessége, a házasság érvénye és a többi, az illető felekezetek törvényei szerint birálandó el: akkor, a kath. fél képessége a kath. egyház törvényei által szabályoztatván, ha ezek szerint házasságkötheteési képessége nincs, a kötött házasság semmis, és pedig nemcsak a kath. egyház, hanem a protestáns felekezeti törvény szerint is. Ez utóbbi nem helyettesitvén a kath. egyház és az állam törvényét, a lelkész saját hitfelekezeti vagyis a protestáns törvénynyel nem adhatja meg a kath. félnek a hiányzó személyes képességet. A házasság pedig *kétoldalu szerződés* lévén, az egyik fél képességének hiánya szükségkép maga után vonja az egész szerződés semmisségét, magára a protestáns félre nézve is.

Ez axioma juris, melyet a ref. püspök ur egyszerüen tagad, vallván azt, hogy a protestáns lelkész a «catholicismus» akadályának daczára érvényes házasságot létrehozhat.

Hol rejlik itt a logika és következetesség?

Nem hozhat létre, és éppen azért a két egyháznak törvényei, — habár egymástól elvileg eltérnek és gyakorlati alkalmazásukban egymástól eltérő czélokhoz juttatnak — egymással ellentétben azért nem állanak, mert mindig egymástól különböző személyekre és viszonyokra alkalmaztatnak.

Igenis *mesterségesen* ellentétbe hozatnak, és pedig, sajnos, a protestáns lelkészek által, a kik illetékességüket és hatáskörüket minden jogi alap nélkül, a katholikus félre kiterjesztik, midőn annak házasságra léphetési képességét nem saját egyházi törvényei, hanem a protestáns hitfelekezetiek szerint birálják el. Igy a kath. fél személyében nemcsak ellentétbe hozzák a kath. és prot. egyházi törvényeket, hanem magát a kath. felet meghasonlásba egyházával.

A ref. püspök ur által *C.* ·/. alatt közölt szentszéki itélet tehát nemcsak a róm. kath. anyaszentegyház canonainak és hitelveinek tökéletesen megfelel, hanem protestáns álláspontból kiindulva, correct; mert a Gergely István mint elvált férjnek, Hladni Lujza római kath. nővel, a bródi ev. ref. lelkész Zachariás Dániel előtt kötött házasság, a róm. kath. hitelvek szerint a protestáns egyházi vagy világi bíróság előtt is kezdettől fogva semmisnek volna felismerendő, a mennyiben a kath. nőnek ezen házasság megkötésére nyilván képessége nem volt. Azért a prot. lelkésznek *nem volt szabad* az állam részéről a vegyes házasságokkal szemben sanctionált kath. egyházi törvények megsértésével a házasság kötését megengedni, és midőn azt mégis megengedte, vétett nemcsak a kath. egyház, hanem az állam törvénye ellen is.

Az ezen itéletből levont consequentiák tekintetében is tévedésben van a püspök ur.

1-ször, a szentszéki itélet nem mondja ki azt, hogy a kolozs-kalotai ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke által a maga kizárólagos illetékességi körében mindkét ev. ref. válófél érdekében hozott és felbiróságilag helybenhagyott itélet törvénytelen, jogtalan és érvénytelen, hanem csak azt, hogy ezen itéletnek a kath. félre nincs kihatása.

A püspök ur a protestáns kizárólagos illetékességi kört azonban helytelenül kitágitja és az itéletnek a kath. féllel szemben is érvényt akarna szerezni, a mi a helyes jogelmélet ellen van, és az 1868-iki LVIII. t-czikkel szemben törvénytelenség.

A ref. házassági törvényszék elválasztotta a protestáns feleket, ezek tetszésük szerint házasságra léphetnek olyan személyekkel, a kiknek saját hitelveik szerint van arra való képességük. A kath. félnek nincs; mert az ő hitelvei szerint a prot. egyházi bíróság feloldotta házasság, a kath. egyházi törvények szerint feloldható nem volt. Azért

2-szor, helyesen mondhatta ki a kath. szentszéki bíróság, hogy a Gergely István és Hladni Lujza között 1879 iki febr. 12-én kötött házasság semmis, — a mennyiben azt kath. nő kötötte meg.

A fentiek szerint azonban semmis az protestáns szempontból is.

A ref. püspök ur ugyanis elismeri, hogy érvényes házasságról nem lehet szó, ha a képesség csak az egyik fél részén is hiányzik. Igy tehát

3-szor, Gergely István protestáns szempontból is 14 évig nem ugyan bigamiában — hisz ő törvényesen el volt válva — hanem Hladni Lujzával törvénytelen és azért semmis házasságban élt.

A mi a püspök ur által az ezen házasságból született gyermekekről mondatott el, az a gyermekek kárára valóságos erőszakoskodás, a jogi kérdés eltorzitása. Hisz a szülők által érvényesnek véleményezett házasságból leszármazott gyermekek jogilag a törvényesség kedvezményében részesülnek, ha az érvénytelenség bíróilag kimondatnék is. A közlött esetben bizonyára nem a szülőket, hanem csak az illető protestáns lelkészt lehet hibás eljárással vádolnunk.

A «catholicismus» akadálya alatt tulajdonképen a házasságnak kath. elvek szerinti felbonthatlanságát és ennek következményeit kell értenünk. Elemezzük ezen akadály jelentőségét. Ausztriában, melyről a ref. püspök ur azt állitja, hogy ott hasonló helyzetben sokkal éberebbnek és gyorsabnak bizonyult az állam, mint minálunk, mert az ő tárgyalta kérdések bomlasztó politikai hatását korán felismervén, legalább a «catholicismus», mint házassági akadálynak törvényhozás utján való eltörlése által sietett a főveszedelmet elháritani.

A mi Ausztriát illeti, az ugynevezett májusi törvényekkel eltörülték a concordatumot és visszahelyezve az általános polg. törvénykönyv I-ső részének 2-ik fejezetét előbbi hatályába, a házassági ügyekben való biráskodást a világi bíróságokra ruházták. A ki azt hiszi, hogy ezzel a «catholicismus» bontó akadálya eltörültetett, nagyon téved.

Az ausztriai ált. p. t. könyv III. §-a azt rendeli, hogy: «érvényes házasság köteléke katholikus személyek között csak az egyik házastárs halála által bontatik fel. Éppen olyan felbonthatlan a házasság köteléke, ha a megkötött házasság idejében a házas felek egyike katholikus hitvallású volt.

Ezen szakasz az 1867 decz. 21-én és 1868-iki máj. 25-én

kelt állami alaptörvények által meg nem szüntettetett. Ezen alaptörvények az ugynevezett szükségbeli polgári házasságot léptették életbe és ezek magyarázata alkalmából 1883-iki november 6-án 12,854. sz. a. és más hasonló esetben a legfőbb itélőszék kijelentette, *hogy az említett szakasz a májusi törvények által el nem töröltetett.*

1884-iki nov. 18-án 11,258. sz. a. ugyanazon legfőbb itélőszék kimondotta, hogy egy a katholikus házastársától elvált osztrák honosnak külföldön kötött házassága érvénytelen.

1883 novbr. 6-án 12,854. sz. a. itéletével kimondotta, hogy az osztrák kath. állampolgárnak egy a kath. hitről a protestáns hitre áttért, és első hitvestársától elvált külföldivel kötött házassága érvénytelen.

1881-iki decz. 6-án 13,246. sz. a. érvénytelennek nyilvánittattak az ugynevezett erdélyi házasságok, még azon esetre is, ha utóbb a magyar állampolgárság megszereztetett volna. (1885 decz. 9-én 12,038. sz. a. kelt határozat.)

A «catholicismus» akadályával összhangban az 1814. augusztus 26-ikán törvénytár 1099. szám alatt kelt udvari rendelet szerint az elvált akatholikus személyeknek, az elvált másik házastárs éltiben, csak akatholikus személyekkel szabad uj házasságra lépniök; — az 1835-iki julius 17-én t.-tár 61. sz. alatt kelt rendelet a fenti akadályt még szabatosabban fejezte ki, mondván, hogy a katholikus fél nem léphet érvényes házasságra egy elvált akatholikus féllel mindaddig, mig ez utóbbi hitvestársa él, valamint érvényes uj házasságot nem köthet azon akatholikus fél sem, a ki magát akatholikus hitvestársától végleg elválasztatta, később azonban kath. hitre áttért, — nem köthet, mig előbbi akath. hitvestársa él.

A legfőbb itélőszék pedig 1886-iki julius 13-án 6034. sz. a. kelt itéletével még azt az elvet is állapitotta meg, hogy a «catholicismus» akadálya Ausztriában *még a külföldiekre is kihat*, kijelenteni akarván ezzel a világi bíróság, hogy a belföldi törvénynyel ellenkező házassági kötelékben élő külföldi katholikusokat sem akarja ezen állapotban törvényesen együttélő házastársaknak elismerni.

Tette ezt pedig azért, mert a belügyminiszterium 1879-iki okt. 22-én 9482. sz. a. kelt rendelete szerint az osztrák állampolgárok, hogy a belföldi házassági tilalmat kikerülhessék és in fraudem legis bel- vagy külföldön házasságot köthessenek, egyidőre osztrák állampolgári minőségükről lemondottak. Azért valamennyi protestáns lelkésznek nehéz büntetés sulya alatt megtiltatott ama rendeletben, hogy az ilyen, in fraudem legis kötendő házasságoknál közbenjárjanak, az állami hatóságok pedig utasittattak, hogy a mint ilyen vélt házasság esete tudomásukra jő, a lelkész ellen a feljelentést az illetékes törvényszéknél megtegyék, mely utóbbi a házasság érvénytelenitése végett is eljárand, és végre az rendeltetett, hogy ugyanazon eljárás követendő akkor is: ha ilyen házasság külföldön osztrák és más állambeli polgár közt megköttetett volna, ha a házastársak utóbb lakásukat az osztrák területre áthelyezték.

Azt hiszem, hogy ezzel bőven be volna bizonyitva a ref. püspök ur téves informatiója az Ausztriában uralkodó ez iránybani állapotokról, különösen pedig arra nézve, hogy ott a «catholicismus» akadálya többé fen nem állana. Igenis fenáll a világi törvény szerint és bíróság előtt, sőt a legszigorubban kezeltetik. Indokolatlanul panaszkodik tehát a püspök ur, hogy a katholikus egyháznak Magyarországban a «catholicismus» akadályával szemben tanusitott magatartása volna oka annak, hogy a püspök urnak a Gergely István sorsában osztozó, bel- vagy külföldre szakadt hitfelei Ausztriában formaszerü bigamia vádja alá helyezvék.

Korántsem. A prágai cs. k. államügyészségnek a közlött esetben való eljárása az ausztriai világi törvény alkalmazásának világos kifolyása, mely eljárásra nem a honunkban tényleg és törvényesen fenálló «catholicismus» nevezetü akadály és az abból levont consequentiák szolgáltatnak okot, hanem azon körülmény, hogy a protestáns egyház Magyarországban, különösen Erdélyben törvényellenesen jár el, a mennyiben az államtörvényül recipiált kath. egyházi törvénynek tiszteletben tartását és alkalmazását megtagadja ott, a hol azt megfigyelni és követni hivatalbeli kötelességét képezi, t. i. a katholikus házasulandó fél házasságkötheti képességének megitélésénél.

Innen ered az, hogy Gergely István és Hladni Lujza házasságának érvénytelensége ki volt mondandó; mert az sem az egyházi, sem az állami, sem a katholikus, sem a protestáns egyházi törvények szerint érvényes soha nem volt.

Ha a protestáns lelkész nem avatkoznék a kath. egyház jurisdictiójába; ha akarná kötelességét bevallani, hogy ő a kath. félre nézve a kath. egyház jurisdictióját tartozik figyelembe venni akkor is: ha a kath. fél ő előtte akar házasságra lépni, melyre neki a protestáns lelkész illetékességi hatáskörének tulhajtása nélkül, a kath. egyházi és állami törvénynyel ellentétben, képességet nem adhat: akkor bizony a házasság sikamlós talaján a közerkölcsök nem szenvedtek volna annyi sérelmet, a mennyit szenvedtek. A kathol. egyház pedig nem juttatnék azon kényszerhelyzetbe, hogy jurisdictióját a protestáns egyház ellen védelmezze, mely utóbbi a házasságot, mint egyházi tényt, saját törvényei és hitelvei szerint nemcsak a maga, hanem a kath. egyház hatáskörében is birálja el.

Ha a ref. püspök ur azt hiszi, hogy de lege ferenda a «catholicismus» bontó akadálya kimulik a világból: akkor csalódik. Ezen akadály a kath. hitvallás természetéből kisugározó lényeges követelmény, mely előtt a liberális állam akkor sem fog elzárkózhatni: ha a kötelező polgári házasság testté válna. A házassági jogot a katholikus hitelvek és lelkiismeret félretételével protestáns szellemben szervezni nem szabad, nem lehet.

A kibontakozás a fatális helyzetből — mint ezt a püspök ur állitja — nézetem szerint igen könnyü. A kath. egyház nem arrogál jurisdictiót a protestáns felek fölött; tiszteljék tehát viszont a protestánsok a kath. egyháznak saját hitfeleivel szemben kétségtelenül fenálló jurisdictióját és nem lesz törvénytelen semmis házasság a «catholicismus» akadályának fenforgása folytán. *Ótocska Károly.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az ügyvédség szervezete.

— Részlet dr. Reichard Zsigmond jogászegyleti előadásából. —

. . . . . Áttérve a vitás kérdésre, mindenekelőtt azt vagyok bátor felemliteni, hogy a korlátolt szám rendszere csak azért látszik természetellenesnek, mert az mai intézményeinkből hiányzik. Ha a kérdést minden érvényben levő szervezettől eltekintve vizsgáljuk, akkor annak megoldásaként a szám korlátolása nemcsak hogy természetellenes módszernek nem fog látszani, hanem ellenkezőleg az fog az egyedül természetes szabályozási módul feltünni. Az ügyvédség teendőinek legnagyobb és legfontosabb része, mint tudjuk, abban áll, hogy a feleket a peres és perenkivüli birói eljárásokban képviselje, azaz végezze ugyanazon igazságszolgáltatási munka előkészitő részét, a melynek befejező részét a bíróság végzi. Ezen teendők mennyisége pedig épp ugy korlátolva van, mint a birói eljárások mennyisége, és a mint ki lehet számitani, hogy bizonyos törvényszéknél felmerülő birói munkákat hány biró végezheti el, épp ugy elegendő valószinüséggel ki lehet számitani azt is, hogy hány ügyvéd elégséges a munka ügyvédi részének elvégzésére. A mi pedig

azt illeti, hogy az ügyvédek a peres eljárásban való képviseleten kivül szerződések készitését és ezzel hasonló munkákat is végeznek, arra nézve elegendő a közjegyzői karra utalni, a mely mutatja, hogy az ilynemü munkálatokra szükséges egyének száma is előre kiszámitható.

— — — — — — — — — — — — —

Mi szüksége van tehát az igazságügyi szervezetnek arra, hogy mindenki lehessen ügyvéd azon a meghatározható számon felül is, és mi szüksége van arra, hogy az állam erejének nagyobb része jusson egy foglalkozási ágba, mint a mennyi a teendők ellátására szükséges?

Az, — ezt a feleletet kapjuk, — hogy a foglalkozás szabadsága egyedül képes a szabad versenyt biztositani. A szabad verseny képezi, a mint mondják, azt az állapotot, a melyben a tehetségek legjobban érvényre tudnak jutni, mert az a küzdelem, mely a szabad versenyben előáll, végső eredményében a tehetségeknek nagyobb mérvü érvényre jutását okozza.

Mindenekelőtt nem szabad a verseny fogalmát a szám korlátolásának fogalmával azonositani. Az ügyvédi kar tagjainak száma a korlátolás mellett is elég nagy arra, hogy köztük bizonyos foku verseny hatályosan kifejlődjék. De ezt csak mellékesen jegyzem meg. Az álláspont, a melyből én ezen a szám korlátolása ellen felhozott legfontosabb ellenvetést megitélendőnek látom, a következő. A szabad verseny nem egy magában véve jó és kivánatos állapot, hanem az csak azért kivánatos bizonyos foglalkozások tekintetében, mert annak eredménye azért, mert bizonyos egyéb feltételek is fenforognak, előnyökkel jár. Ha ezen szempontból nézzük a kérdést, akkor arra az eredményre fogunk jutni, hogy azok a feltételek, a melyek itt mintegy alattomban értetnek, az ügyvédi foglalkozásnál egyáltalában fen nem forognak.

Minden közgazda abból indul ki a szabad verseny fejtegetésénél, hogy ott egyszersmind szabad egyezkedés van az ár tekintetében, a melyet mindenki a másiknak munkájáért vagy termelvényéért fizet és ez a szabad egyezkedés okozza azt, hogy minden munkálat bizonyos illő jutalmazásra talál. Nos, létezik valami ilyen az ügyvédi munkálatok legfontosabbjainál?

Hiszen a perköltségeket a bíróság állapitja meg és a vesztes fél fizeti, hiszen a tömeggondnokságokat és egyéb gondnokságokat a bíróság nem pályázat utján adja annak, a ki azokat a legolcsóbban elvállalja.

És hiányzik az ügyvédségnél a szabad versenynek egy másik épp ily fontos előfeltétele is.

Az ügyvédi rendtartás ugyanis, bár nem tette az ügyvédet hivatalnokká, de mégis nagy mérvben felruházta őt köztisztségi jelleggel. Nyilvánul ez abban, hogy az ügyvéd az, a ki gondnokságok vitelével megbizatik, hogy az ügyvéd dijait a bíróság állapitja meg és hogy az ügyvéd kötelességévé teszi az eléje adott ügyet az igazságszolgáltatás érdekében vizsgálni és azt, ha igazságtalan, el sem fogadni. Kötelességévé teszi továbbá az ügyvédnek a saját vagyoni érdekét ügyfele érdekében feláldozni, a pereket nem bonyolitani, hanem tisztázni, a saját költségeit nem növelni, hanem kisebbiteni. És még inkább nyilvánul ezen köztisztségi jelleg abban, hogy a peres eljárás szervezete az ügyvédnek oly állást ad, hogy benne mind a fél, mind a bíróság megbizni kénytelen, ugy mint egy közjegyzőben vagy közhivatalnokban. Nem azt értem csak ez alatt, hogy bizonyos ügyekben a fél csak ügyvéd által fordulhat a bírósághoz, hanem értek itt egy ennél mélyebben rejlő elvet. A birói eljárás ugy van berendezve, hogy a bíróság fontosabb ügyekben csak jogtudó féllel tárgyalhat, és ugy, hogy a bíróság a felekkel ezek legfontosabb ügyei elintézésekor sem érintkezik. Azaz a fél minden fontosabb ügyben, akár peres, akár perenkivüli, kénytelen az ügyvédben megbizni, kénytelen őt majdnem teljesen ellenőrzés nélkül hagyni, és kénytelen hinni abban, hogy az ügyvéd az ügyet a legjobban végzi. Ugyanezen köztisztségi jellegből következik az is, hogy az ügyvéd minden eljárásában köteles a decorumot megóvni, azaz minden egyéb tekintetek mellett ugy eljárni, a mint az igazságszolgáltatás egy elismert közegéhez méltó. A kötelességérzet folytonos élénksége és a decorum folytonos szemmel tartása, ezek azok, a miket a köztisztségi jelleg az ügyvédtől minden eljárásában követel.

Már most azt kérdem, hogy a korlátlan szabad verseny állapota kedvező-e ezen köztisztségi jelleg épségben maradásának és fejlődésének? Nézetem szerint nem.

Tudjuk, hogy az ipari és kereskedői foglalkozásokban a szabad verseny életelve abban áll, hogy a vagyoni érdek kielégitése minden cselekvénynél és első sorban szem előtt tartassék. Tudjuk továbbá azt is hogy a szabad versenyt éppen azért hiszik eredményesnek, mert azt teszik fel, hogy mindenki, a ki abban részt vesz, folyton a saját vagyoni érdekét veszi figyelembe, és ezen állandó érdekellentétek folytonos surlódása az, mely a legeredményesebb productiót biztositja.

Nem kell ez egyletben érveket felhoznom a mellett, hogy a vagyoni érdek ilynemü előtérbe tolulása éppen ellentétes avval az eljárással, a melyet az igazságszolgáltatás érdeke az ügyvédtől megkiván, és hogy az ügyvéd éppen akkor felel meg az igazságszolgáltatás követelményeinek, ha az egyes ügyek vitelénél saját vagyoni érdekét előtérbe tolulni nem engedi.

Ennek constatálásánál, t. teljes ülés, természetesen abból indulok ki, hogy az igazságszolgáltatás érdekei tényleg és komolyan megkövetelik az ügyvédségtől azon magatartás tanusitását, a melyet köztisztségi jelleg neve alatt foglaltam össze, és hogy az ügyvédi rendtartás ide vágó intézkedései nem csak irott malasztot és a hagyománynak tiszteletből történt codificálását képezik. Mert ha valaki arra az álláspontra helyezkedik, hogy felesleges az ügyvédtől decorumot és a közönségesnél magasabb kötelességérzetet megkövetelni, hogy fesleges őt a köztisztségi jelleggel felruházni, akkor a korlátlan szabad versenyt óhajtani ezen álláspont természetes folyománya. Én azonban azt hiszem, hogy az igazságszolgáltatás mai egész szervezetének folyománya, hogy az ügyvéd magát mind ügyfelével, mind a bírósággal szemben nem egyszerü ügynöknek vagy megbizottnak, hanem az igazságszolgáltatás közegének tekintse és ezt a követelményt bővebben indokolni csak azért nem tartom szükségesnek, mert azt hiszem, hogy ezen egyletben e tekintetben nézeteltérés nincsen.

— — — — — — — — — — — — —

Mit mutat mindez? Azt, hogy a szabad verseny folyományait senki levonni nem akarja az ügyvédségre nézve. Nem az ügyvédek magok, a kiket tanultságuk és a joggal való foglalkozásuk a hivatalszerü decorum fentartása felé visz. Nem a közönség, mely az üzleti szellem folyományait, a mikor az ügyvédségben jelentkeznek, folytonos gáncscsal kiséri, és nem végre magok azok, a kik az ügyvédek számának korlátlanságát óhajtják. Mert ha azt hozná is fel valaki ellenem, hogy a fent jellemzett eljárások a kereskedőnél és iparosnál is visszaélést képeznek, az is meg fog velem egyezni abban, hogy az ügyvédnél ezek annál inkább tekintendők visszaéléseknek, és hogy az ügyvédség berendezésének mindenekelőtt olyannak kell lenni, mely a köztisztségi jelleg az ebből folyó decorum és fokozott kötelességérzet fentartását és ápolását a legelső alapelvnek tartja. És éppen ebből következtetem azt, hogy mivel a korlátlan szabad verseny oly szellemet von maga után, mely a köztisztségi jelleggel ellenkezik, ennélfogva a szabad verseny előnyei azok, a melyeket a köztisztségi jelleg, a decorum és kötelességteljesités érdekében fel kell áldoznunk.

Külföldi judikatura.

508. Ha valamely kereskedő üzlete körében kereskedőtársát harmadik kereskedőnek mint hitelt érdemlőt ajánlja, ugy ajánlata következményeiért felelős. Minthogy ugyanis manapság a keresk. ügyletek főkép hitelügyletek alakjában köttetnek s minden kereskedő utalva van arra, hogy a hitelt igénylő viszonyai felől más kereskedőknél tudakozódjék, ennélfogva ily tudakozódás egy jogügyleteket előkészitő cselekvényt képez, a válaszadás pedig, minthogy a választadó szintén számithat hasonló szolgálatra a tudakozódótól, a keresk. üzlet folytatásához tartozó jogcselekvény jellegét ölti, a melyért a rendes kereskedő gondosságával szavatolni tartozik. Ha azonban nem kereskedő, vagy kereskedő üzlete körén kivül ad hasonló ajánlatot, az puszta szivességnek tekintendő, mely egymagában jogügyletet nem alkothat. Ily ajánlatnak szavatosság csak ugy következménye, ha az ajánló roszhiszemüleg jár el s tudva valótlan tényeket mond azon tudattal, hogy a tudakozódó az előidézett tévedés folytán károsodhatik. *(Kölni felsőbiróság.)*

509. Ha valamely munkásnak feldolgozás végett áru adatik át s ő azt állitja, hogy az áru véletlen folytán tönkrement, s hogy ő azt visszaszolgáltatni nem köteles, ugy neki nem csupán azt kell bizonyitania, hogy az áru megsemmisült, hanem azt is, hogy a megsemmisülés véletlennek volt a folyománya. Tüzeset nem tekinthető véletlennek, mert azt gondatlanság vagy oktalanság is okozhatta. *(Brüsseli semmitőszék.)*

510. Házassági igéretnek megszegése a megszegőt az okozott anyagi és erkölcsi kár megtéritésére kötelezi. A *genti* felebbviteli biróság 1891 november 7-i itéletével 1000 francban állapitotta meg a kárösszeget, más esetben pedig 1892 február 25-én 3000 francban. A *lüttichi* felsőbiróság 1892 márcz. 30-án elutasitotta a volt jegyest hasontartalmu keresetével, mert a visszalépést ő okozta és a volt vőlegénytől nem akarja megkövetelni, hogy tudva boldogtalan házasságot kössön. *Közli: Dr. Gold Simon.*

Különfélék.

— **Az intési eljárás** behozatala ellen foglalt állást a budapesti ügyvédi kamara legutóbbi közgyülése. A választmány jelentése szerint (melynek szerzője dr. Kern Tivadar) sokkal több baj mint haszon származna nálunk ezen intézményből. Az intési eljárás köznépünk miveletlensége, soknyelvüsége és indolentiája mellett, bő alkalmat adna álkövetelések tömeges érvényesitésére. Viszont a hitelező érdekeit sem szolgálná, mert rendesen pár hétig tartana, a mig vidékről jelentés érkezik arról, hogy ellenmondás nem adatott be, és ha ennek alapján a végrehajtás elrendeltetett, a foganatositás után is 30 napig lehet ellenmondással élni. Ez az igénypereknél is előnyösebb — mert olcsóbb — módja volna az elhuzásnak. Ellenmondással élne az alperes ott, a hol ma a tárgyaláson meg sem jelenik vagy egyezséget köt. A zugirászatnak pedig valóságos melegágya lenne ez az intézmény, mert itt csak beadvány kell. A mai bajok megszüntetését nem az intési eljárástól, hanem a törvényes határidők betartásától, a személyzet szaporitásától és a végrehajtási eljárás reformjától várja a választmány jelentése.

— **A magyar kereskedelmi csarnok** választmánya a következő jogi érdekü határozatot hozta:

Tekintettel arra, hogy a hazai biróságok az occupált tartományokkal szemben azt az állandó gyakorlatot követik, hogy az occupált tartományokat külföldnek tekintik, s tekintettel arra, hogy ebből a fenálló jogállapotnak megfelelően azok a hátrányok származnak, hogy — eltekintve a biztositási jog kérdésétől — még minden törvényes kellékkel ellátott váltó alapján sem adatik sommás végzés, hanem csakis tárgyalási határnap tüzetik ki, még pedig rendszerint legalább három hónapra, a választmány elhatározta, hogy e tárgyban az igazságügyi kormányhoz megokolt felterjesztést intéz.

— **A Pallas nagy Lexikonának** első füzete a következő jogi érdekü ismertetéseket tartalmazza: Abandon. Abbeg Gyula. Ablakjog. Abrogatio. Absens. Absentium ablegatus. Absolutismus. Academia ecclesiastica. Acceptilatio. Accidentalia. Achenwall Gottfried. — A jogi rész szerkesztését *dr. Heil Fausztin* kir. táblai biró vezeti. Támogatják őt jogi irodalmunk legelőkelőbb munkásai.

— **Megjelent:** Büntetési rendszerünk reformja. III. füzet. Észrevételek a Btk. és a Kbtk. novellájára. Irta Dr. Fayer László. Külön lenyomat a Jogt. Közlönyből. Pfeiffer Ferdinánd bizománya.

— **Ez is czifra nyomoruság.** A budapesti törvényszék pertárába a légszesz be van vezetve, legalább az ott diszelkedő kétkaru gáz-csillárok erre engednek következtetni, de a pertárnok szavahihető kijelentése szerint ez csak disz és meggyujtani nem lehet; igy sötét őszi napokon — mint az a mult héten is megtörtént — 3—6 szál gyertya kétes világitásánál vakoskodik 10—15 ügyvéd. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Nagy-Szeben városnak 1698. évi statutumából** veszszük ki az alábbi tételt, melynek elfogadása még a mai gyakorlatnak is diszére válnék:

Die Uebertretter der Senatus Consultorum soll Ein Ampl. Senatus mit Consens der N. F. W. Herren Officialium der Billigkeit gemäsz abstraffen und in den Bestraffungen mehr den gelindern als strengen Weg gehen; auch die Proportion des Vermögens weislich und christl. erwegen, indem Einem Wohlhabenden 100 Ufl. als einem Armen 1 fl. zu verliehren geringert fället, die Strafen also mehr zum Schrecken als eignen Nutzen attemperiert werden müszen. Strictum enim jus, saepe lata injuria.

— **A német bünvádi eljárás novellája,** melyről egyik utóbbi számunkban megemlékeztünk, a jogorvoslati kérdés reformján kivül, mint a német lapok irják, az esküdtszék tárgyában is tartalmaz némely módositásokat. A mint egy részről tagadhatlan, hogy az esküdtszék nélkül lehetetlen ma egy korrekt bünvádi eljárást szervezni, ugy másrészt a gyakorlat az esküdtszéki eljárásnak több gyenge pontját deritette fel; s érdekes, hogy a német kormány a helyett, hogy engedne azon rohamnak, mely reactionarius oldalról az esküdtszék ellen folyton fentartatik, a praxis által igényelt részleges módositásokkal áll elő. Emeli jelentőségét ennek az, hogy legujabban az osztrák igazságügyminiszternek mult héten megjelent és általunk is közölt rendelete szintén nélkülözhetlennek mondja az esküdtszéket a bünügyi biráskodásban.

— **Az uzsoratörvény novelláját** tárgyalja most a német Bundesrath. A törvényben az uzsoraügylet magánjogi semmisége nem volt szabályozva; ezen a hiányon most segit a novella. Ezenfelül pedig kimondja, hogy a ki kölcsön-üzlettel foglalkozik, köteles a kölcsönvevőknek minden naptári évről — legfölebb 3 hónappal az év végétől számitva — teljes kimutatást kiszolgáltatni az összes folyó ügyletekről; ellenkező esetben 500 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel, esetleg fogházzal büntetendő és elveszti a kamathoz való jogát mindazon ügyletek után, melyek a kimutatásba fölveendők lettek volna. Igy akarnak a birónak módot nyujtani arra, hogy az nemcsak az uzsorát megtorolni, hanem a sértett félen segiteni is tudjon.

— **A tetoválás** nagyon el van terjedve, mint egy hires anthropologus irja, a büntettesek közt. A testbőrnek igen nagy része tele van tetoválva majd félelmet gerjesztő, majd obscön tartalmu jegyekkel és rajzokkal. Egy rabló két gyilok közt a következő felirást hordozza kebelén: «Boszut esküszöm nektek»; egy velenczei tolvaj mellére e szavak voltak irva: «Jaj nekem, mi lesz végem». Philippe kivégzett gyilkos karján e szavak: «Né sous mauvaise étoile». Egy másik gyilkos: «J'ai mal commencé, — je finirai mal, — c'est la fin qui m'attend». Kilencz büntettesnél: «Pas de chance»; majd, egynél: «Le passé me trompe, le présent me tourmente, l'avenir m'épouvante». — Egy másik tudós pedig megállapitotta, hogy a prostituált nők szintén tetoválják magukat s e tekintetben is megvan a rokon vonás a két osztály közt. Sok tekintetben ugyanazon felirások és rajzok találhatók mindkettőnél.

—

A Magyar Jogászegylet folyó hó 26-án (szombaton) este 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi ut 8. sz.) teljes-ülést tart, melynek tárgya az ügyvédség szervezetéről szóló vita folytatása. Szólásra fel vannak jegyezve: Dr. Bleuer Samu, dr. Huszár Kálman, dr. Nagy Dezső.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 49. SZ. Budapest, 1892. deczember 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: felévre ... 6 frt, negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. HLATKY ENDRE, nagyváradi ügyvéd-kamarai elnöktől. — A catholocismus házassági akadálya. (Észrevételek Ótocska Károly ügyvéd ur válaszára.) SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — Szász Domokos püspök emlékirata. Dr. SZAKOLCZAY ÁRPÁD budapesti ügyvédtől. — Törvényjavaslat a csődtörvény módositása tárgyában. Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A családjogi tervezet I. czim (házasságjog) VI. fejezete. (Az indokolással közzétett szövegmódositások alapján.) — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról.[1]

Az V. fejezet az ügyvédek jogairól és kötelességeiről beszél. És pedig a 44. §-ban szóról-szóra az van kimondva, a mi a jelenlegi ügyvédi rendtartás 38. §-ában, t. i. az, hogy «az ügyvéd jogositva van az ország valamennyi birósága és hatósága előtt feleket képviselni». Ez helyesen, tisztán és érthetően van kimondva, mégis fordultak elő esetek egyikmásik hatóság előtt, hol az ügyvédi képviseletet nem ismerték el. Talán nem volna felesleges kimondani ily felfogásokkal szemben azt is, hogy a hatóságok meg kötelesek az ügyvédi képviseletet elfogadni. Szükségesnek vélném kimondani azt is, hogy minden oly esetben, hol a fél ügyvédi képviseletben részesül, ott a hatóságok minden határozatukat az ügyvéddel is kötelesek közölni. Közigazgatási hatóságok előtt gyakran megtörténik, hogy daczára az iratok közt fekvő ügyvédi meghatalmazásnak, az ügyvéd értesitést nem is nyer. Csak a fél értesittetik, ki meg azon tudatban, hogy az ő jogaira ügyvéd ügyel fel, semmi lépést sem tesz, ezekből aztán gyakran igen nagy joghátrányok keletkeznek.

45. §. Itt kilátszik a jóakarat. A régi törvény oly általános intézkedést tartalmazott a zugirászat ellen, hogy igen ritka eset volt, hogy valaki zugirászatért büntetést szenvedett volna. Kétségtelen, hogy az ügyvédre nézve sem közönbös az, midőn szakértelmet igénylő ügyekben szabadon kontárkodhatik bárki, de még bizonyosabb az, hogy a zugirászat kiirtása érdekében szigoru és hathatós törvényeket alkotni legelső sorban a jogkereső, szegény, értelmetlen, de hiszékeny közönség jogai megvédelmezése szempontjából is kell. Az eddigi törvényben az «üzletszerüség» volt mindig igazolandó, a mi felette sok nehézséggel járt. A javaslat e kifejezést csak akkor alkalmazza, mindőn aztán «két havi elzárást» is kimond sanctióul. Sőt alkalmazza már az elzárást «ismétlés» esetében, midőn még üzletszerüség sincs igazolva.

Az állami, törvényhatósági vagy községi tisztviselő marasztalása esetén még fegyelmi eljárást is rendel. Ezekkel szemben a legszigorubb intézkedéseket kellene hozni és megállapitni a büntetést, mert tagadhatlan, hogy mindhárom közegek körében dusan burjánzik a zugirászat, a községi tisztviselők, jegyzőkre nézve meg kellene állapitni, mely teendők azok, melyek már a zugirászat fogalma alá esnek, mert igy általánosságban attól tartok: ott leszünk, a hol voltunk. Szabadon müködik a kontár kéz és következnek a feleket érő kimondhatatlan károk. Hányszor esik igy áldozatul az emberek tulajdonjoga, zálogjoga, hány végakarat semmisül meg.

Helyes, hogy a javaslat kötelességévé teszi a hatóságoknak (miért nem a bíróságoknak is? holott ugyanezen szakasz a bíróságokról külön emlékszik meg), hogy a tudomásukra jövő zugirászkodást az illetékes hatóságnál *nyomban* jelentsék fel, azonban azt hiszem, hogy ha csak ennyi lesz kimondva, a feljelentések száma is kevés lesz. Ki kellene mondani, hogy mi a következménye az ily feljelentés elmulasztásának. Oda kell állitani a fegyelmi eljárást a mulasztás következményeinek, hiszem, hogy az eredmény kedvezőbb lesz. Sőt ki kellene mondani, hogy a hatóságok előtt gyakrabban megforduló, zugirászat gyanuja alá eső embereket is kötelessége az illetékes bíróságnál bejelenteni, minden esetben pedig a bejelentésekről az illetékes ügyvédi kamarát értesiteni s ezeknek megadni a vádjogot, hogy ügyészeik által e jogot érvényesithessék is.

46. §. E szakaszba csak azt vélném beillesztendőnek, hogy: az ügyvéd köteles «a fél kivánságára — téritvényt» vagy nyugtát adni.

53. §. Az ügyvédi kar érdekében lévőnek és az igazságnak is megfelelőnek tartom, hogy a számadási kötelezettség elévülésére nézve a javaslat 2 évi időt állapit meg. Hogy egy ügyvéd, sőt halála után családja s hagyatéka 32 évig mindig ki legyen téve az alaptalan megtámadásoknak, midőn ezek magukat már kellőleg védeni sem képesek, tekintve azon szerteágazó munkálkodást és csaknem minden ügygyel összeköttetésben lévő számadási kötelezettséget, nem helyeselhető.

57. §. A jelenlegi törvény és a javaslat közt a vagyontalanok gondnok által való képviseltetése iránt azon különbség van, hogy a jelenlegi ügyvédi rendtartás szerint az ügyvéd csak vagyontalan *perlekedőket* volt köteles *bíróságok* előtt képviselni, mig a javaslat ezen kötelezettséget minden *hatóság* előtti képviseletre kiterjeszti Tehát közigazgatási hatóságok előtti ügyekre is. Kétségtelen, hogy vannak közigazgatási hatóságok előtti ügyek, melyeknél az ügyvédi képviseletre nagy szükség van, de ismét vannak, és nagyobb rész olyan, hol ügyvédi képviseletnek semmi szüksége nincs. Nincs is aztán értelme, hogy, — mert a vagyontalan félnek tetszik magát ügyvéd által képviseltetni, tehát az ügyvéd kénytelen legyen járni-kelni, időt tölteni. Igy általánosságban tehát nem mondanám ki a kötelező képviseletet. Peres ügyekre fenhagynám a régi törvény intézkedését, hatóságok előtti ügyekben pedig csak azon esetre mondanám ki az ügyvédi képviselet kötelezőségét, ha a kamara választmánya a kérelemből olyannak ismeri fel az ügyet, mely bár nem peres ügy, mégis ügvvédi képviseletet igényel. Szükségesnek tartanám azért, mert attól lehet tartani, hogy ily széles terjedelmü jog visszélésekre, az ügyvédek alaptalan, jogtalan megterheltetésére vezethetne.

Az 57. §. *a)* pontjában «a bérleti viszonyban áll» szavak helyett: bérleti vagy haszonbérleti viszonyban áll. — A javaslat ugyanitt fenhagyja a jelenlegi törvény szavait, de ha az is rosz, minek azt fentartani?

Az 57. §. *a)—g)* pontjaiban foglalt esetekben köteles a választmánynak jelentést tenni, *köteles azonban* az *a)—f)* pont eseteiben a jogvesztéssel járó *halaszthatlan teendőket külön-*

[1] Az előbbi közl. l. a 46., 47. és 48. számban.

beni vagyoni felelősség terhe mellett elvégezni. — Ez nem volt a régi törvényben. Ez a javaslatban uj. De nézetem szerint ez kihagyandó volna. Mik vannak az *a)—f)* pontban? Oly esetek vannak azokban felsorolva, hogy azok nagy része esetén nem lehet kivánni, hogy az ügyvéd ellenkezésbe jöjjön saját maga érdekével, önmaga ellen tegyen joglépéseket vagy ellenfele ellen. Pedig ha a fenti szavak megmaradnának, akkor kénytelen volna a gondnokul kirendelt ügyvéd halaszthatlan teendőket végezni anyja, apja, testvérei, rokonai ellen, oly ügyben, melyben önmaga közvetlen vagy közvetve érdekelve van, saját fele ellen, más székhelyen lévő hatóságok előtt, oly ügyben, mely szerinte sikerrel ki nem vihető, sőt az 54. §. esetében is, mert ez a *g)* pont, t. i. midőn meggyőződése szerint a fél szándéka kijátszás lehet, vagy ugyanazon ügyben saját fele ellen is. Hát ezt igy kimondani nem lehet. Ily esetekben az ügyvédet semmiféle halaszthatlan teendők teljesitésére kötelezni, még hozzá vagyoni felelősség mellett, nem lehet. Belekényszeriteni az ügyvédet oly cselekvésbe, mely a rokoni kötelékeket, sőt a tisztességes erkölcsi törvényeket és épen az ügyvédi rendtartás által felállitott elveket rontja le, s azokkal ellenkezik, nem lehet, nem szabad.

58. §. Ezen szakaszból e sorokat: «a büntető eljárásban meghatározott korlátok között» kihagyandónak vélem azért, mert még a bünvádi eljárást sem ismerjük, annál kevésbé lehetünk a bizonyosak korlátok felől. Nem tudjuk, hogy ha a hivatalból kirendelt védők dijai és kiadásainak megtérittetnek a bünvádi átalányból, mikor azok a javaslat szerint a bíróságok által állapitandók meg, akkor mik lehetnek a korlátok. Az indokolás sem világosit fel. Vajon nem egy, jövőben kibocsátandó rendelet lenne a korlát, mely az ily dijak és kiadásokat irányadóul megállapitná, ugy hogy az a megállapitás csekélysége nem is illenék az ügyvédi álláshoz. Éppen ezért a fenti szavak kihagyását ajánlom.

59. §. A gondnok megállapitott dijait a kirendelést kérő fél tartozik előlegezni. — Igy rendelkezik a javaslat. Azonban gyakran előfordul, hogy a gondnokot nem kéri senki kirendelni, hanem kirendeli hivatalból a bíróság maga, a minthogy éppen ezen §. első bekezdéséből is ez látszik, midőn igy szól: ha az ügyvéd a *bíróság által* a per *folyama* alatt gondnokul rendeltetik stb. Ily esetekben aztán ki köteles előlegezni a költségeket, mert hisz nincs «kérő fél». Nézetem szerint kimondandó lenne, hogy a gondnokolt perbeli ellenfele, mert habár a gondnok a gondnokoltja érdekében müködik a perben, mégis tény, hogy ellenfelének érdeke a per, hogy jogait érvényesitse, s ez érdekét csak ugy érheti el, vagy védheti meg, ha ő egy ügyvéd gondnoki tevékenységét veszi igénybe. Ezért a szövegbe ez is befoglalandó lenne.

VI. fejezet. Az ügyvédi dijakról.

62. §. Ezen szakasz szóról-szóra a régi. Kimondja, hogy a jutalomdij és az idővesztés kárpótlása szabad egyezkedés utján határozható meg. «*Előleges egyezkedés érvényességéhez okirat szükséges.*» Ezen feltételt kihagyandónak vélem. Miszükség van erre? Kivánja ezt a felek érdeke? Szerintem nem. Attól lehet félni, hogy az ügyvéd jogosulatlanul fog követelni feleitől? Hasztalan követelne, mert állitását bizonyitani is kell. Szerintem ez az ügyvédi karral szemben oly bizalmatlanság és oly meg nem érdemlett feltevésben leli alapját, mely tovább is törvényben helyt nem foglalhat. Tudjuk, hogy megy az az életben. A jutalomdijra nézve az ügyvédek és a felek megállapodnak, sőt legtöbbnyire a fél maga kijelenti, hogy pernyerés esetén mennyi lesz a dij. Az ily kijelentéssel szemben, de a nélkül is, nem kellemes, hogy az ügyvéd fele iránti bizalmatlanságnak adjon kifejezést az által, hogy okmányt állitson ki. Tanulatlan ember fél is valamit aláirni. Az okmány tehát legtöbbnyire elmarad. A következmény aztán az, hogy az ügyvéd fárad, dolgozik, meg is nyeri a pert, s midőn fizetésre kerül a sor, a fél hálából nem akar emlékezni igéretére. Hogy ilyenkor miért ne legyen joga az ügyvédnek perrel lépni fel, s a bizonyitási eljárás rendes szabályai szerint be is bizonyitani, hogy mi volt a fele és közte létrejött szóbeli szerződés, előttem megfoghatatlan. Miért legyen egy ügyvédnek kevesebb joga, mint akármelyik más halandónak, nem értem akkor, midőn péld. a kereskedő könyveinek meg félbizonyitéki erőt ad a törvény?

A fentebb emlitett szavak tehát: «előleges egyezkedés érvényességéhez okirat szükséges», a javaslatból kihagyandók.

(Folyt. köv.) *Hlatky Endre.*

A catholicismus házassági akadálya.

— Észrevételek Ótocska Károly ügyvéd ur válaszára. —

Szász Domokos erdélyi ev. ref. püspök beadványa az igazságügyminiszterhez ujra felvetette a catholicismus házassági akadályának kérdését. Ezen kérdés a «Jogtudományi Közlöny» 1879 évi folyamában lett először megbeszélve *Csiky Victor* által, ki a catholicismus házassági akadálya mellett létrejött vegyes házasság érvénytelenségét vitatta. Nézetét osztotta *Timon Ákos* («Jogtudományi Közlöny» 1880. év. foly.) és én is a házassági elválás jogáról irt munkám első kiadásában. Az ellenkező nézetet védték: *Jenei Victor*, a «Jogtud. Közlöny» 1879. évi 34. 35. számaiban, *b. Roszner Ervin* az «Igazságügy» XII. kötet II. füzetében és dr. *Kováts Gyula* ugyanott XXIII. köt. VI. füzet.

Én a házassági elválás jogának második kiadásában a kérdésre vonatkozólag ezeket mondom:

«Szerintem a kérdés feltevésében van a hiba. A kérdés az *állami* házassági jog szempontjából el sem birálható, mert nálunk *állami házassági jog tulajdonképen nem létezik.* Nálunk csak az állam által elismert felekezeti házassági jogok léteznek, melyek egymással ellentétesek. A kérdésre tehát csak ugy lehet megnyugtatólag felelni, hogy az ily házasság a katholikus házassági jog szempontjából érvénytelen, a protestáns házassági jog szempontjából pedig érvényes. A két jog közötti ellentét kiegyenlitésére az állami törvényhozás eddig nem vállalkozott és mig ez meg nem történik, a biró az ily házasságból eredő jogviszonyok megitélésénél már csak méltányossági és humanitási szempontokból is érvényes házasságnak fogja elfogadni az oly kötést, mely által a felek jóhiszemüleg érvényes házasságot akartak kötni és mely az egyik fél joga szerint kétségtelenül érvényes házasság. A birói gyakorlat szerint különben ezen kérdés nem vitás és *a hazai világi birósógok az ily házasságokat érvényeseknek elismerik.*»

Ezen kijelentésemhez ma is ragaszkodom és a hazai judikatura szempontjából a kérdést nem is tartom többé controversnek.

Hogy *Ótocska* urnak a «Jogtud. Közlöny» 48. sz. közzétett czikkére mégis reflectálok, ezt azért teszem, mert czikkiró ur ebben egy oly elvi álláspontra helyezkedik, mely ha kellően nem tisztáztatik, az egyházpolitikai kérdések által felidézett zavarokat csak fokozni képes.

Ótocska ur ugyanis azt állitja, hogy a katholikus egyháznak az a törvénye, hogy katholikus férfi nem vehet el elvált protestáns nőt, mint nomocanon, állami törvény; *hogy tehát ez az állami törvény a protestáns papot is kötelezi*, miért is a protestáns pap midőn a katholikus felet elvált protestánssal összeadja az állami törvény megszegésével érvénytelen házasság megkötésénél közbenjár.

Ha ez igaz lenne, akkor a protestáns papok 90 százalékát a büntetőtvkönyv 256. illetve 257. §-a alapján be kellene csukni, mert alig akad protestáns pap, ki már ily feleket össze nem adott volna.

De Ótocska urnak nincs igaza és igy a mi szegény protestáns papjaink Ótocska ur czikke után is nyugton aludhatnak.

A tévedés abban van, hogy a præmissa hibás. *A katholikus dogma nem állami törvény, éppen ugy, mint nem állami törvény a protestáns egyház házassági jogszabálya sem.*

A helytartótanács idejében, midőn a vegyes házasság az 1791. XXVI. tczik értelmében a kánonjog uralma alatt állott, állami törvény erejével birt a kérdéses dogma, de megszünt az lenni az 1868-iki törvények folytán.

Az 1868-iki törvényhozás a vallásfelekezetek teljes paritására helyezkedett. Az áttértnek minden cselekvényei azon vallás elvei szerint itélendők meg, a melyhez áttért és az *elhagyott egyház elvei reá nézve semmiben sem kötelezők.* (1868: LIII. tczik 8. §.) Ha tehát az elhagyott kath. egyház elvei még a volt katholikust sem kötelezik, annál kevésbé kötelezik azt, a ki soha katholikus nem volt, a protestáns papot. De még inkább megvilágitja a kérdést az 1868: XLVIII. tcz. 1. §-a, midőn azt mondja, vegyes házassági perekben mindenik félre nézve egyedül saját illetékes birószágának *az illető fél saját hitelvei alapján* hozott jogerejü itelete kötelező.

No már most, ha a birónak a házasság *felbontásánál* csak saját hitelveit, illetve felének hitelveit kell alkalmazni, miért kelljen a házasság *megkötésénél* az idegen fél hitelveire tekintettel lennie?

A törvény szelleméből több mint világos, hogy az egyházi törvény joghatályát az állami törvényhozás a *felekezet körére szoritotta* és általánosan kötelező állami minőségét megszüntette.

Nomocanon tehát 1868 óta már nem létezik.

Ha az eddigiekkel Ótocska urat még meg nem győztem, mindjárt meg fogom győzni, ha saját papjai eljárását állitom oda argumentumul.

Ótocska ur jó katholikusnak vallván magát, fel sem tehető, hogy saját papjait azzal fogja vádolni, hogy ők az állami törvényt nem respectálják. Már pedig a katholikus papok és a katholikus szentszékek sem a házasság megkötésénél, sem a házasság felbontásánál soha sem alkalmazzák a protestáns félre nézve a protestáns hitelveket.

Ha alkalmaznák, a szentszéknek a protestáns félre nézve a házasságot engesztelhetlen gyülölség alapján fel kellene bontania. Ime világos, hogy a katholikus clerus sem tekinti a protestáns egyház hitelveit állami törvényeknek, mert ha azoknak tekintené, a protestáns fél jogviszonyainak elbirálásánál alkalmazná azokat.

Az meg éppen nem igaz, hogy a katholikus egyház nem arrogál jurisdictiót a protestáns felek fölött.

Ugyan mutasson nekünk Ótocska ur egy vegyes házassági perben hozott szentszéki itéletet, a melyben a szentszék csak a katholikus fél személyére vonatkozólag itél. Ótocska ur ezen állitását megczáfolja saját egyházának tanitása és a mindennapi élet, sőt többet mondok, az a katholikus iró, a ki a katholika egyház jurisdictióját a protestánsok fölött tagadásba veszi, az *excommunicatio veszélyének teszi ki magát.*

Ótocska ur azt is mondja végül, hogy csalódik a püspök, ha azt hiszi, hogy a polg. házasság a catholicismus akadályát meg fogja szüntetni és hogy a házassági jogot a katholikus hitelvek és lelkiismeret félretételével protestáns szellemben szervezni nem szabad, nem lehet.

Megengedjük, hogy a polgári házasság czégére alatt az állami házassági jogba a tridenti zsinat jogszabványait mind be lehet csempészni, de hogy a házasság felbonthatatlanságának csak részleges fentartása mellett is *egységes*, minden állampolgárt egyaránt kötelező házassági jog Magyarországon nem létesithető, az kétséget sem szenved.

Már pedig a polgári házasság behozatalának éppen az a czélja, hogy a felekezeti házassági jogszabályok összeütközéséből eredő zavarokat megszüntesse, ha tehát ezt a czélt a felekezeti jogszabályoknak törvénybe vétele által meghiusitjuk, akkor kár hozzá kezdeni. *Sztehlo Kornél.*

Szász Domokos püspök emlékirata.

Távol álljon tőlünk azon kisérlet, hogy jelen sorokkal csak hozzájárulni is akarnánk ama válaszhoz, melyet Szász püspök az Ótocska ügyvéd feleletére adni fog, vagy adhat. Sokkal inkább elismerjük az ő tehetségeit, semhogy merészelnénk az ő segitségére tollat ragadni.

A válaszra adandó viszválasz a püspök ur dolga, bennünket az ő dolgozata a közérdek szempontjából érdekel, mint ilyen lett felfogva és előadva a képviselőház indemnity vitájában, s mint ilyenből kell levonnunk a közéletre vonatkozó tanulságot.

Ótocska Károly ügyvéd ur ugyanis nem lát ellentmondást a különböző felekezetek házasságjoga közt, mert szerinte a hitfelekezeti törvény állami törvény is, és igy a református papnak respectálnia kell a katholikus canonok törvényeit, mint államtörvényeket. S ennélfogva miután Hladni Lujza az állam által recipiált katholikus, tehát állami törvények szerint házasságra nem léphetett, az egyházi áldást reá a protestáns pap a törvény ellenére adta.

Ezen thesis lehetetlensége annak kiindulási pontjából kitünik. Mert e szerint a protestáns canon szabványai államtörvények, a katholikus canonok is államtörvények, tehát a protestáns papnak mind a kettőt követni kell. És igy meg kell szegnie az egyik államtörvényt, hogy a másiknak eleget tegyen. Meg kell tagadnia azon államtörvényt, hogy a házasság felbontható, hogy eleget tehessen ama másik államtörvénynek, hogy a házasság felbonthatlan. S már most megfelelne-e a jog követelményeinek, ha a protestáns lelkészt kényszeritenék az ő állami erővel biró hitelveinek mellőzésére, hogy a másik vallás állami erővel biró hitelveit kövesse. S vajon számithatna-e a protestáns lelkész a reciprocitásra a katholikus lelkész részéről, hogy hasonló esetben saját hitelveit félretéve, a protestáns vallás elvei szerint fog házasságokat kötni és felbontani? Vajon fogja-e respectálni a «protestantismus» házassági engedélyeit, ha ez a házasság feloldásánál megkötteti kezét a «catholicismus» akadályai által.

Mert hogy egyrészről ez kötelezve, másrészről az csak jogositva legyen, az sem az igazságnak, sem a méltányosságnak meg nem felel.

A tényleges állapot az, hogy létezik x egymással ellentétes felekezeti házasságjog hazánkban, s mindezen házasságjog külön-külön állami törvényerővel bir. Mindezek speciális törvények, melyek semmi viszonosságban sem állnak egymással, hatályuk kiterjed a felekezetek tagjaira, abban az időpontban, midőn a felekezet tagjává lesz valaki, akár születés, akár áttérés által. Ezen felekezetek más jogelvek, más irányok szerint itélik meg a házassági köteléket, más feltételeket szabnak a gyermek törvényessége és törvénytelensége iránt, s ebből származnak a Szász püspök ur által közölt complicatiók: hogy t. i. egy házasság protestáns (tehát állami) törvény szerint érvényes; katholikus (tehát állami) törvény szerint eredetileg semmis. Ezen égbekiáltó anomalia orvoslatát kérte a hazája érdekét szem előtt tartó püspök s ennek egyedüli orvoslása a polgári házasság.

És e helyütt határozottan tagadnunk kell czikkiró ur azon tételét, hogy a kötelező polgári házasság mellett coordinálva fenállhatna a «catholicismus» házassági joga. S helytelenül hivatkozik Ausztria példájára, mivel csak azt bizonyitotta, hogy Szász püspök ur optimisticusabban fogta fel az ausztriai állapotokat, a mint tényleg vannak, de a fenálló állapotok észszerüsége és helyessége mellett mi bizonyitékot sem hozott fel. Ha Ausztriában ugy van, akkor elég rosszul van, s ha nálunk orvosolni akarjuk a bajokat, akkor nemcsak az egyéb felekezetek házasságjogát kell megszüntetni, hanem meg kell szüntetni a katholikus házasságjogot is. Mert a polgári házasság alapelve, mely az állam

*

czéljában leli gyökerét és indokát, a házasság egyedüli helyes meghatározása, hogy az szerződés férfi és nő között, család alapitása és gyermekek nemzése végett. S miután az állam határozza meg, hogy mikor és mily feltételek mellett érvényes vagy érvénytelen a szerződés, csakis az állam határozhatja meg a házasság érvényességének és érvénytelenségének feltételeit és okait. Ez a cardinális tétel. Az egyház hozzájárulhat a házasság kenetjével erkölcsi oldalának emeléséhez a vallásos áhitat által, de valamint nem jöhet létre állami törvény, mely állampolgárainak megtiltaná, hogy frigyüket a lelkész által megáldassák, mely eltiltaná a lelkészi functiót, nem maradhat fen oly egyházi törvény sem, mely az állam befolyását a házasságra tagadja, mely saját külön törvényeket kiván alkalmazni saját nyájával szemben, vagy szembe állitja parancsait az állam szentesitett törvényeivel. Mert az államban létező jogviszonyok fölött csak egy tényező dönthet: az állam.

Törvény a törvénynyel szemben, államot jelent az államban. S ha van egyházi parancs, mely az állami czélból folyó törvényekkel ellenkezik, ugy az előbbinek kell megváltozni, s nem az utóbbinak. Mert az állam feladata, hogy czélja után törekedjék. Czélja pedig a polgárok jogegyenlőségét létesiteni minden tekintetben. S az állam törvényeivel ellenkező egyházi parancscsal való hallgatólagos felhagyás nem fogja a lelkiismeretet érinteni. Mert a lelkiismeret kérdése a hit által van szabályozva. S lehet valaki igen jó katholikus, ha mint magyar állampolgár a szentszékek helyett a király nevében itélő birószágok által kéri majd annak megitélését, vajon a házasság, melyet kötött, az állami törvények szerint érvényes-e vagy érvénytelen.

Az, a mi a hitből kisugárzik, az csak a lelki életre vonatkozik, s azt senki érinteni nem akarja, s nem juthat eszébe az államnak hogy megtiltsa katholikus embernek annak lelkében való meggyőződését, hogy a házasság szent és elválaszthatlan. S igy midőn az állam nem tangálja a lelkiismeret kérdéseit, nem tangálja a vallás-szabadságot sem. Mert a mi concret intézkedések alakjában lép fel, az nem dogma többé, az törvény, melynek nem szabad az állam czéljaival ellenkezni. A mit tehát Szász püspök ur kiván, nem a házasságjog szervezése protestáns szellemben, hanem csak az, mit véle mindannyian kivánunk és óhajtunk: a házassági jog szervezése se nem protestáns, de katholikus szempontból sem, hanem az állam törvényei szerint, s kezelve az állam birószágai által.

Ez felel meg az igazságnak, ez a jogállamunk haladásának. *Dr. Szakolczay Árpád.*

Törvényjavaslat a csődtörvény módositása tárgyában.[1]

Tervezet 8. §.

Az előbbeni §. rendelkezései megfelelően alkalmazandók akkor is, ha a megtámadott jogcselekvény jogok szerzésére, engedélyezésére, elengedésére vagy megszüntetésére, avagy fizetés teljesitésére vagy biztositás engedélyezésére irányult.

Osztrák törvény 20. §.

Besteht die anfechtbare Rechtshandlung in dem Bestellen, Abtreten, Erlassen oder Aufgeben von Rechten, oder in einer Zahlung, oder Sicherstellung, so finden bei Beurtheilung der Verbindlichkeiten des Anfechtungsgegners die Bestimmungen der §§ 17. bis 19. sinngemässe Anwendung.

Ezen intézkedés meglehetős helyes, már t. i. az osztrák törvényben, a hol a 17—19. §§-aiban foglalt különböző intézkedéseire vonatkozik; tervezetünk 8. §-a azonban, mely tisztán a 7. §-ra vonatkozik, különösen már a 7. §. szerkezete által olyannyira érthetetlen, hogy valóban nem irigyelnők azt a birót, kinek annak alapján itéletet hozni vagy az ügyvédet, kinek véleményt adnia kellene.

A 7. §. ugyanis arról intézkedik, hogy mi történjék abban az esetben, ha «a megtámadás tárgya» a megtámadottnál fel nem található, avagy természetben vissza nem téritheto; már most következnék ennekutána a 8. §., mely szerzett, elengedett stb. jogokról szól és melynek értelmében az előbbeni §. rendelkezései megfelelően alkalmazandók volnának.

A 7. §. intézkedéseit megfelelően alkalmazni nem volna nagyon nehéz, nehéz azonban megmondani, vajon tulajdonképen mikor és melyik eshetőségben legyenek alkalmazandók ezek az intézkedések. Akkor alkalmazandók-e, ha a megtámadott *jogcselekmény* a megtámadottnál fel nem található, avagy természetben vissza nem téritheto? Avagy akkor-e, ha az *elengedés*, *szerzés* stb. fel nem található és természetben vissza nem téritheto!

Tervezet 9. §.

Ha a megtámadás tárgyára harmadik személyek által az első vagy későbbi szerzővel szemben oly jogok szereztettek, a melyek az 1881: XVII. tcz. és illetve ezen törvény értelmében meg nem támadhatók, a 7. §-nak megfelelően azon birtokos tartozik kártéritést szolgáltatni, a kinek birtoklásában a megtámadhatlan jogszerzés történt, feltéve, hogy ezen birtokos szerzése egyáltalán megtámadható.

Osztrák törvény 21. §.

Wenn an veräusserten und verpfändeten Sachen, welche zurückzuerstatten sind, von dritten Personen, gegenüber dem ersten oder einem nachfolgenden Erwerber der Sache oder des Pfandrechtes solche Rechte erworben werden, die weder nach den Bestimmungen des allgemeinen Civilrechtes, noch nach den Bestimmungen dieses Gesetzes angefochten werden können, so kann derjenige, während dessen Besitz die Belastung mit solchen Rechten erfolgt ist, wenn sein Erwerb auf Grund dieses Gesetzes sich als anfechtbar darstellt, verhalten werden, für den Werthentgang, welcher sich aus der Aufrechterhaltung dieser Rechte zum Nachtheile der Gläubigerschaft ergibt, nach Massgabe der vorhergehenden Bestimmungen Ersatz zu leisten.

Nem hiszszük, hogy tévedünk, midőn a tervezet 9. §-ával az osztr. törv. 21. §-át állitottuk szembe és ezzel azt állitjuk, miszerint annak mintájára készült és a mi eltérés van a két §. között, az annak a rovására irandó, hogy a tervezet az osztr. törv. intézkedését meg nem értette. Felvilágositjuk ezt példával, melynek alapján meglátjuk majd a tervezet intézkedésének érthetetlen voltát is.

Tegyük, hogy ingatlanról van szó. A közadós eladott egy házat, az első szerző azt tovább adta és a második szerző a házra zálog- vagy haszonélvezeti jogot engedett, mely jog telekkönyvileg bekebelezve lett. Az első, valamint a második szerző is roszhiszemüen szerezték a házat és mindkettőnek szerzése megtámadható, a zálogjog azonban jóhiszemüen szereztetett és meg nem támadható.

Ugy az osztrák valamint a magyar csődtörvény szerint jogositva van a csődtömeg, ugy az első, valamint a második szerző szerzését megtámadni. Tegyük immár, hogy az első szerző szerzése támadtatik meg és az elmarasztaltatván, a házat visszaszolgáltatja, vagyis a csődtömeg telekkönyvi tulajdonába bocsátja, azonban természetesen zálogjoggal vagy haszonélvezeti joggal megterhelve. Erre az esetre immár megmondja az osztr. törv. 21. §-a, hogy a csődtömeg jogositva van a második szerzőtől, ki a házat zálogjoggal terhelte, azt az értékkülönbözetet követelni, melylyel a ház értéke a zálogjog vagy haszonélvezeti jog fentartása mellett csökkent. Az osztrák törvény intézkedéséből tehát két fontos körülmény tünik ki.

[1] Az előbbi közl. l. a 46. és 47. számban.

1. Arról van szó, miszerint a mellett, hogy a csődtömeg az első szerzőtől a szolgáltatás tárgyát *természetben* követelheti, még a második szerzőtől az értékcsökkenés megtérítését is van jogositva követelni. (*Kann* verhalten werden.)

2. És hogy nem zárja ki azt sem, miszerint a csődtömeg az adott esetben, a helyett, hogy az egyiktől a dolgot természetben, a másiktól pedig az értékcsökkenést követelje, mindkettőtől mint egyetemleges adóstól ugyanazt követelhesse, vagy pedig mindkettőtől a dolog és értékkülönbözet helyett az egész dolog értékét követelhesse.

Nézzük azonban a tervezet 9. §-át. Ennek intézkedése értelmében, kizárólag a második birtokos tartoznék «kártérítéssel». Az első birtokos tehát nem tartozik semmivel és ha esetleg a második birtokos jóhiszemüen szerzett és meg nem támadható, akkor hát nem tartozik senki. A tervezet szerint továbbá csak *kártérités* követelhető, a miből következik, hogy a szolgáltatás tárgya természetben vissza nem követelhető, az osztrák törvény pedig éppen arról az esetről szól, ha a szolgáltatás tárgya természetben adatik vissza, de szerzett jogok által értékében csökkent. Egyébként ugy hiszszük, ezen 9. §. egész szerkezete annyira érthetetlen és zavaros, hogy csakis az osztr. törv. világos intézkedésének szem előtt tartása mellett tudhatni egyáltalán, hogy a tervezet mire gondolt.

«A megtámadás tárgyára jogok szereztettek». «Kinek birtoklásában a jogszerzés történt» nemcsak jogásziatlan, hanem teljesen érthetetlen constructiók, melyek értelmét csak sejteni lehet, de tudni soha.

A tervezet 10. §-a a magyar csődtörvény 32. §-ának az osztrák törvény 18. §-ával való összepárositásából keletkezett; miután pedig ezen két törvény, az idézett szakaszokban egészen különböző dolgokról intézkedik, magától értetődik, hogy ezen házasság szülöttje — monstrum.

A magyar csődtörvény 32. §-ából kihagyatott annak utolsó azon kitétele, «ha a hagyaték ellen nyittatik csőd». Ezen kitétel nélkül azonban az intézkedésnek nincsen meg a teljes értelme, vagy legalább is számos félreértésekre vezetne, vezetne pedig különösen arra, hogy a törvény jelenlegi világos intézkedését azután ugy nem értenők vagy félreértenők, a mint azt a tervezet világos intézkedése daczára nem értette meg.

Csődtörvényünk 32. §-a ugyanis nem tartalmazza azt az intézkedést, a mint azt a tervezet félreértette, hogy az örökös mint jogutód *ellen* gyakorolható a megtámadási jog, hanem intézkedik tisztán arról, hogy az örökösnek, mint a *közadós* jogutódjának, a hagyatékát tárgyazó jogcselekvényei szintén megállapitják a megtámadási jogot. Tehát nem a *megtámadott*, hanem a *közadós* örököséről van szó, mert arról, hogy az örökös mint jogutód mikor vonható megtámadási perbe, csődtörvényünk 35. §-a intézkedik. Ha immár tisztán csak a *közadós* örököseiről, és az örökösnek oly jogcselekvényéről van szó, mely megtámadhatónak mondatik ki, akkor önként következik, hogy az örökös jogcselekvényét csak akkor mondhatja a törvény megtámadhatónak, ha a hagyaték ellen nyittatik meg a csőd, mert ha csőd nem nyittatik nincs közadós, és nincsen örökös, ki a közadósnak örököse.

Miután pedig a csődtörvény 32. §., illetve a tervezet 10. §. első bekezdésében emlitett örökös alatt csakis a *közadós* örököse érthető, ezért a tervezet 10. §. 2. bekezdésének, mely megint a megtámadott, illetve a megtámadható alperes örököséről szól, a 10. §-ban helye nem lehet, ha pedig oda helyezzük, megörökitjük azt a fogalomzavart, a melyben a tervezet sinlődik, hogy nem tudjuk, hogy «örökös» alatt kinek az örökösét értsük, a közadósét-e, avagy a közadóssal szerződött ellenfél örökösét-e?

A tervezet 10. §-ának utolsó bekezdése szószerint a következő uj intézkedést tartalmazza:

«Roszhiszemü birtokosnak tekintendő az örökös akkor is, ha a megtámadási kereset már az ő kezéhez kézbesittetett.»

Önkéntelenül felmerült itt ama kérdés, vajon törvénytervezet, melyben ily szövegü intézkedés foglaltatik, komolyan tárgyalható-e egyáltalán? Ha azonban ezen intézkedés kutforrását is ismerjük, akkor ez még kérdés tárgyát sem képezheti.

Magától értetődik, hogy ezen, már első elolvasásra is komikusnak tetsző intézkedés kutforrása — értelemhiány, a melynek már megint nem az osztr. törvény az oka.

Az osztrák törvény 18. §-a ugyanis, melynek hátterét az osztr. polg. tkv. képezi, és melyben az osztr. polg. tkvre határozott hivatkozás is történik, a megtámadott örököst csak akkor tekinti roszhiszemü birtokosnak, ha annak azokról a körülményekről, melyek az örökhagyó ellen a megtámadási jogot megállapitják, tudomása volt, «a mennyiben már a kereset kézbesitése folytán roszhiszemü birtokosnak tekintendő nem volna».

Az osztrák megtámadási törvénynek a kereset kézbesitésére való hivatkozása az osztr. polg. tkv. 338. §-ában leli indokát, a mennyiben ott az *elmarasztalt* alperes a kereset kézbesitésének *időpontjától* fogva roszhiszemü birtokosnak tekintendő. Tervezetünk meg nem értvén az osztr. megtámadási törvény intézkedését, azt a fent idézett szavakban adja vssza, ez tehát oly értelmü intézkedést contemplál törvényerőre emeltetni, hogy az örökös nemcsak a kereset kézbesitésének *időpontjától* fogva, hanem egyáltalán a kereset kézbesitése előtti időre is roszhiszemü birtokosnak tekintendő, ha neki a megtámadási kereset kézbesittetett. Az örököstehát, — ha még akkor is, midőn jóhiszemü birtokos volt, hasznos beruházásokat tett és ha azokat a kereset kézbesitése előtt is tette, — azokra nézve is roszhiszemü birtokosnak tekintendő, ha a megtámadási kereset neki kézbesittetett, sőt ha a tervezet intézkedését szószerint vennők, *roszhiszemü birtokosnak volna tekintendő akkor is, ha a megtámadási perben pernyertes lesz; mert hiszen a megtámadási kereset az ő kezéhez kézbesittetik.*

Azt a kérdést, vajon a tervezet miképen képzelhette az örökös perbevonását és marasztaltatását kereset kézbesitése nélkül, koczkáztatni sem merjük, hiszen csődtörvénytervezettől a perjogi alapfogalmak ismerését csak nem kivánhatjuk.

A tervezet ama feltétlen parancsa, hogy «a kötelezettségek az örököst is terhelik», az iránt is engednek továbbá kételyt, vajon ezek a kötelezettségek az örököst feltétlenül, vagy csak öröksége erejéig terhelik-e? Itt ez megint örökjogi kérdés, és hogy magyar csődtörvény-tervezet a magyar örökösödési jogra is tekintettel legyen, ezt már éppenséggel nem lehet kivánni.

A csődtörvény nem tartalmaz rendelkezést arra nézve, hogy a megtámadási kereset melyik bíróságnál inditandó meg; ezt a hiányt pótlandó, a tervezet 11. §-a a megtámadási pereket a csődbiróság hatáskörébe utalja.

Részünkről a csődtörvény álláspontját helyesnek, a tervezet intézkedését pedig indokolatlannak és jogtalannak tartjuk.

A tervezet indokolása szerint a tervbe vett intézkedés alaki indokokból ajánltatik azért, «mert csőd esetében *minden*, a közadóst és annak vagyonát érintő perek a csődbirósághoz vonatván, czélszerünek mutatkozik a megtámadási perekben annak illetékességét mondani ki kötelezőnek».

Magyar jogásznak szükségtelen mondanunk, miszerint a tervezet alaki indoka nem áll. Nem igaz, hogy *minden*, a közadóst és annak vagyonát érintő perek a csődbiróság illetékességére tartoznak. A csődtömeg activ perei a perrendtartás szerint illetékes bíróságra tartoznak, a megtámadási perben pedig a csődtömeg lép fel felperesként és mi indok sincsen, hogy a megtámadott alperest rendes bírósága illetékességétől elvonjuk és a csődtömeget azzal a

privilegiummal ruházzuk fel, hogy az alperest a maga bírósága elé idézhesse. A tervezetnek ama második indoka pedig, hogy «mert a legtöbb támadó per a megtámadott tudása- vagy nem tudásának bizonyitása körül forogván, ezen és azzal kapcsolatos kérdések elbirálására pedig a csődbiróság a legalkalmatosabb», nézetünk szerint szintén téves, mert a *megtámadott* tudásáról lévén szó, ezt a körülményt kutatni és elbirálni pedig éppen a *megtámadottnak* személyes bírósága a legalkalmatosabb. Lehet ugyanis, hogy a közadós lakhelyén bizonyos körülmények tudva, sőt köztudomásuak voltak, mindamellett azonban lehet, hogy a megtámadott, ki távol lakik, azokat nem tudta; a csődbirósághoz való vonszolása által pedig megnehezitjük a védelmét és jóhiszemüségének bizonyitását.

A 10 évi tapasztalat azt mutatta, hogy a megtámadási perek legnagyobb része hitelezők által és pedig megitélt és jóhiszemüleg szerzett követeléseikre kieszközölt végrehajtási zálogjog körül forog, a csalárd átruházások vajmi ritkák, és azok ellen a btkv. különben is kielégitő védelmet ád; mi jognál fogva kényszeritsük tehát a jóhiszemü hitelezőt a csődbiróság elé és okozzuk neki azt a költségtöbbletet, melylyel a más helyen székelő biróság előtti perlekedés eo ipso jár?

A külföldivel szemben igenis gondoskodható, hogy belföldi biróság elé legyen idézhető. E tekintetben is azonban inkább a perrendtartásunk hiányos, mint a csődtörvényünk.

A tervezet 12. §-a felvette az osztr. Anfechtungsgesetz 35. §-ának a csődön kivüli megtámadásra szóló intézkedését — természetesen rosz forditásban. Indokoltatik pedig ezen intézkedés felvétele azzal, hogy a tervezetnek nincs aggálya az osztr. törv. 35. §. intézkedését csőd esetére is kiterjeszteni.

Szerény nézetünk szerint fenforoghat arra nézve is elég aggály. Képzelhető ugyanis azon eset, hogy a megtámadó csődtömeg a megtámadás idejében követelését még számszerüleg előadni nem tudja; nem tudja, mi kára származott és mi érték szolgáltatandó vissza az elidegenitett és természetben vissza nem szolgáltatható tárgyért. Lehetséges továbbá ama eset is, hogy a megtámadott alperes türni vagy teljesiteni egyáltalán nem tartozik, és a megtámadási kereset eléri czélját már a jogcselekvény hatálytalannak való kimondásával, igy például, ha itélet, birói határozat, okmánybeli kötelezettség vagy végrehajtási foglalás hatálytalannak nyilvánittatik.

Ezen okoknál fogva az osztr. megtámadási törv. csakis csődönkivüli megtámadásra statuálta a 35. §. intézkedését, mert ott, a hol csak egy, illetve több hitelező saját érdekében támad, az ellenfél mindig vagy szolgáltatni vagy türni tartozik, csőd esetében pedig, a hol nem az egyes saját érdekében, hanem az összvagyon támad, vannak és lehetnek oly esetek, hogy a hatálytalanitás maga a czél, és szolgáltatásra vagy türésre kérelem elő sem adható.

A tervezet 13. és 14. §-ai már önálló alkotást jelentenek; a tervezet elhagyta itt osztrák mintáját, mert midőn az osztr. törvény 46. §-a biztositási intézkedéseket, biztositást vagy zárlatot csak akkor enged meg, ha annak a fönálló törvények értelmében, vagyis az osztr. p. tkv. és a prtás értelmében helye van, addig tervezetünk a megtámadási kereset beadásával, a per megindítása előtt vagy folyama alatt feltétlenül megadja a csődtömegnek a jogot a biztositásra vagy zárlatra, ha a veszély valószinüsége kimutattatik vagy pedig a csődtömeg biztositékot nyujt.

A csődtömeg puszta állitása elegendő, hogy a megtámadott ellen végrehajtás vagy zárlat rendeltessék el, a csődtömeg állitása tehát teljes hitelt érdemlő okmány vagy váltó erejével bir — és a veszély valószinüségének kimutatása is felesleges, ha biztositékot nyujt.

Vajon miért ruháztassék fel a csődtömeg ezen privilegiummal, mely azt minden más jogot kereső személyiség fölé helyezi?

A tervezet — azt meg kell adni — ebben a tekintetben igen consequens. Miután akkor, mikor a szolgáltatásra marasztalt alperesről szól, azt rendesen «megtámadott»-nak nevezi el, consequenter tehát a megtámadottat is már marasztalt alperesnek szabad tekintenie, minélfogva megengedi tehát ellene a végrehajtást is. A ki azonban a perelt és marasztalt alperes között különbséget tesz, ugy hiszszük, a tervezet 13. és 14. §-ok intézkedéseit helyeselni nem fogja.

Azért, mert a csődtömegben több hitelező érdekelve van, még nem adható meg neki azon joga, hogy ha más állampolgárral szemben perben áll, ő külön, más perlő állampolgárt vagy személyiséget meg nem illető előnybe helyezkedjék. A biztositásra való feltétlen jog pedig felette nagy horderejü perbeli előny, mely felperesnek nemcsak præponderantiát ád a perben, hanem számtalan esetben az alperest felperesnek teljesen ki is szolgáltatja.

A csődtömeg által nyujtott biztositék soha nem nyujthat elegendő biztositást annak, kinek üzletét bezárják, kinek hitelét csorbitják, vagy kit megsemmisitenek, e mellett a contemplált feltétlen privilegium a gyakorlatban könnyen fog zsarolási eszközzé fajulni, mely által a csődtömeg képviselői vagy választmányi tagjai a kiszemelt áldozatot egyezségekre, engedékenységre vagy fizetésekre fogják szoritani, lévén a csődtömeg kezelő választmánya sem mindig az istenek sorából szemelve. A javaslat amaz indokolása pedig, hogy «a megtámadottnak mindig módjában lesz a biztositást, illetve zárlattal járó következményeket elháritani az által, ha a támadás tárgyát önként biztositja», oly tapasztalatlanságot árul el, hogy azt czáfolnunk is felesleges.

Dr. Wittmann Mór.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Külföldi judikatura.

511. A ki magot ad el, felelős a vevőnek a ki nem kelés által okozott kárért, ha azt a magvak titkos hibája okozta. A mag eladója köteles arról meggyőződést szerezni, hogy az elvetésre alkalmas, mert különben az előrelátható kárért szavatol. *(Donai felebbviteli biróság.)*

512. A kezest fel nem szabaditja kötelezettsége alól azon körülmény, hogy a hitelező követelését a főadós elleni csődtömegnél be nem jelentette. *(Párisi semmitőszék.)*

513. A váltókötelezettek kötelezettsége a váltóhitelező irányában nem correális, hanem minden egyes váltóadós részéről különálló kötelezettség, minélfogva ha az egyik váltóadós a követelést kiegyenliti, csak a saját tartozását fizeti s nem lép a váltóhitelező helyébe. *(Kölni felsőbiróság.)*

514. A házassági közvetitési dij perelhetősége az elmélet és gyakorlatban felette vitás. A franczia gyakorlat kizárja mint erkölcstelen alapon állót; a badeni ingadozik; a közönséges német jog elvben megengedi. Általánosságban el nem dönthető a kérdés; az egyes eset körülményeitől függ, a szerződés tartalmától, a közvetitő feláldozásaitól. Házasságközvetitése magában véve nem erkölcstelen, s nem lesz azzá közvetitési dij kikötése által sem. Noha a finomabb érzés ezen megütközhetik, és noha a dijra való kilátás ösztönt képezhet arra, hogy a házasság létrejövetele minden eszközzel megkönnyittessék, mégsem elegendő a veszélyes közreműködés abstract lehetősége ahhoz, hogy a perelhetőség oly concret esetben is kizárassék, a hol a közvetitő káros tevékenységet sem nem gyakorolt, sem nem célozott. Ezenfelül a jogéletben annak megitélése tekintetében, hogy mi ütközik a jó erkölcsökbe, a mivelt néposztály felfogása egymaga nem lehet döntő befolyásu, hanem a nép közt elterjedt, hely, idő s körülmények szerint változó erkölcsi fogalmak a lényegesek. A német ipartörvény engedélyezi a házasságközvetitői ipart s igy a törvényhozó nem tekintette azt erkölcstelennek. Ha ily közvetitő két egyén közti házasságot előnyösnek tart s megengedett módon, ideje és kiadásai feláldozá-

sával igyekszik azt létesiteni, ugy a dij kikötése erkölcstelennek éppen nem lesz tekinthető, mig ha az, a ki előrelátja, hogy valamely házasság boldog nem lehet, csak a dij kedvéért mégis létesiteni akarja, ugy tevékenysége megvetendő jelleggel bir és dijazást nem érdemel. *(Kölni felső biróság.)* *Közli: Dr. Gold Simon.*

Különfélék.

— **Az ügyvédi kamarák évi jelentései** kiváló fontossággal birnak, vagy legalább kellene, hogy birjanak. Ez csak ugy lenne elérhető, ha az illető, a jelentést megállapitó törvényes közegek eltérnek az eddig szokásos chablontól, mely szerint a jelentés pár általános igazságügypolitikai frásisra, a kamara területén székelő biróságok elnökeinek és tagjainak megdicsérésére és a birósági személyzet elégtelensége feletti panaszokra szoritkozik. A kamarai jelentésnek nem volna szabad egyetlen fontosabb, de sőt csekélyebb jelentőségü mozzanatot sem mellőzni, a mely az illető évben akár a kamara életében, akár a törvényhozás, vagy a törvénykezés terén felmerült: figyelmeztetni minden hibára, azok orvoslási módjára, felismerni a helyes dolgokat és azok conserválására törekedni. Az évi jelentések szerkesztése körül eddig követett módszer alkalmazása mellett a czél bajosan lesz elérhető, miután a jelentést a törvény szerint a titkár szerkeszti és a választmány állapitja meg s a közgyülés elé már kész munkálatot visz. Az ügyvédi rendtartás javaslata az évi jelentés megállapitását a közgyülés hatáskörébe utalja; kivánatos azonban, hogy ezen törvénytervezet életbelépéseig alkalom és mód adassék a kamara minden egyes tagjának az évi jelentés anyagához az általuk észlelt adatokkal járulni. Igy fogta fel ezt a budapesti ügyvédi kamara választmánya is, mely ezt a kérdést szóvá tette és ohajtandónak jelezte, hogy a kar tagjai oly észleleteiket, a melyeknek az évi jelentésbe való felvételét szükségesnek vélik, irásbelileg hozzák tudomására a választmánynak. Ezzel alkalom nyilik arra, hogy a jogos óhajok megfelelő helyen kifejezésre jussanak, az évi jelentés pedig ugy tartalmasságban, mint erkölcsi sulyában növekedjék. Szükséges lesz azonban, hogy a tagok minél nagyobb tevékeny érdeklődést nyilvánitsanak ez életrevaló eszme megvalósitása iránt.

— **A Plósz-féle sommás eljárási javaslat,** mint hirlik, a költségvetés általános tárgyalása után fog a képviselőház plenumában tárgyalásra kitüzetni. Valószinüleg ez lesz utolsó tárgya a képviselőház ez évi ülésezésének.

— **A büntető-biróságok ügyvitele** szóba hozatott a budapesti ügyvédi kamara választmányi ülésén, a mely alkalommal utalás történt az igazságügyminiszter által e tárgyban szerkesztett rendelet több rendbeli hiányára s azon intézkedésére, mely az ügyvédet akár a védelem, akár a magánvád képviseletében az ügyféllel egyenlőnek tekinti, s elveszi tőle azon eddig élvezett jogokat, melyek őt mint az igazságügyi szervezet tagját a törvény és a dolog természete szerint megilletik s igy törvényszerü hivatásának gyakorlása elé érthetetlen akadályokat gördit. A választmány tekintettel arra, hogy az ügyviteli szabályok életbeléptetése 1893 január 1-re van kitüzve, a dolgot sürgősnek jelezte és megfelelő véleményes javaslat előterjesztésével dr. Friedmann Bernát választmányi tagot bizta meg.

— **A budapesti ügyvédi kamara segélyalapjának gyarapitása** s e czélból megfelelő eszközök megállapitása képezte a budapesti ügyvédi kamara legközelebbi választmányi ülésének tárgyát.

Ezuttal inditvány tétetett arra nézve, hogy a kamarai segélyalap részére alkalmatos helyen alapitványi ház épittessék, mely egyrészt növelné az alap jövedelmét és másrészt megfelelő törlesztéses kölcsön felvétele által maga az alaptőke is biztos növekvésnek nézne elejébe. Esetleg a tagok áldozatkészsége lehetővé tenné azt is, hogy a kölcsönt maguk az ügyvédi kar tagjai adják. Egy ily felépitendő alapitványi házban helyeztetnének el a kamara helyiségei, melyek terv szerint akképen volnának berendezendők és épitendők, hogy a czélnak tökéletesen megfeleljenek: nagy ülési és könyvtári teremmel. Ez által maga a kamara is állandó oly otthont kapna, a melyet bérházakban tetemes áldozatok árán sem érhetne el. A kamara választmánya egyelőre Unger Alajos elnöklete alatt dr. Liedemann Károly ügyész, dr. Nagy Dezső titkár, Novák Sándor pénztárnok, Baintner Imre, Bernáth Béla, Konkoly Thege József, Robitsek József és Vetsey István urakból álló bizottságot küldött ki, melynek feladata leszen a házépitési ügy pénzügyi és müszaki oldalát megbeszélni s e tekintetben a választmánynak részletes tervet előterjeszteni. A végdöntés a közgyülésen fog történni.

— **Az ügyvédi rendtartás tervezetéről** szóló előadói javaslat megvitatására és véleményes jelentés tételére a budapesti ügyvédi kamara választmánya dr. Győry Elek elnöklete alatt egy öt választmányi és tiz választmányon kivül álló tagból 15-ös vegyes bizottságot küldött ki, melynek tagjai: dr. Liedemann Károly kam. ügyész, dr. Nagy Dezső titkár, Sztehlo Kornél és Hauer Sándor választmányi, Frivaldszky Sándor, dr. Sik Sándor, dr. Wolf Vilmos, dr. Löwenfeld Albert, dr. Preyer Hugo, dr. Darvai Fülöp, Köves György, dr. Győrffy Gyula, dr. Stiller Mór és dr. Fraenkel Sándor választmányon kivül álló tagok.

A bizottság legközelebb megkezdi müködését s reméljük, hogy a feladat fontosságához illő buzgalommal beható tárgyalás alá veszik az igazságügyi kormány tervezetét.

Kivánatos, hogy a bizottság mielőbb elkészüljön munkálatával, nehogy elposványosodjék az actio. A javaslat törvénynyé válására szolgáló kedvező alkalmat nem szabad elszalasztani.

— **A pénzügyi hatóságok előtti ügyvédi képviselet** teljes és egyöntetü elismerésre eddigelé nem talált, a mennyiben az ügyvéd az általa ellenjegyzett beadványokra hozott végzésekről rendszerint nem értesittetett, hanem az közvetlenül a félnek kézbesittetett, a mi nemcsak az ügyvéd törvénybiztositotta jogait sértette, hanem számos zavarra és jogvesztésre szolgáltatott okot, midőn a folyamodó fél azon hiszemben, hogy a határozatról ügyvéde is értesittetett, a felebbezési határidőt elmulasztotta. A budapesti ügyvédi kamara egy felmerült concret eset alkalmából átiratot intézett a fővárosi pénzügyigazgatósághoz, a honnan kielégitő választ nyert, midőn kijelenti a pénzügyigazgatóság 47864/92. számu átiratában, «hogy a jövőben mindazon esetekben, midőn valamely beadvány *szabályszerüen kiállitott meghatalmazás alapján* ügyvédi ellenjegyzés mellett adatik be, az arra hozandó határozatok a meghatalmazott ügyvédnek fognak kézhez adatni». Ezen átirat a m. kir. pénzügyminiszterium 17409/92. sz. rendeletére hivatkozik s igy remélhető, hogy az ország pénzügyi hatóságai e kérdésben valamenynyien a jelzett s egyedül helyes eljárást fogják követni.

— **A kolozsvári egyetem jogi karának jutalomtételei.**

1. Fejtse ki pályázó a hagyományok tanát, tekintettel azok alakjának történelmi fejlődésére.

2. Ismertesse pályázó a vagyonilag bukott adós ellen a rómaiaknál időnként alkalmazott jogi eljárást és annak következményeit.

3. Tárgyalandó az elévülés intézménye régibb és mostani hazai magánjogunkban.

4. Mutattassanak ki az osztrák polgári törvénykönyv azon rendelkezései, a melyek idegen dolgokra vonatkozó jogviszonyokat szabályoznak és fejtessék ki, mennyiben egyeztethetők azok össze az ujabb jogfejléssel, valamint a változott politikai és közgazdasági viszonyokkal.

5. Az előkészitő periratok szerepe a szóbeliségre és közvetlenségre fektetett polgári perben.

6. Fejtse ki a pályázó a bizományi ügyletet.

7. Tárgyaltassanak a váltó-keresetek.

8. Ismertessenek és birálólag méltattassanak a bünösség

mérlegelésének és a büntetés kimérésének elvei a magyar büntető törvénykönyvek alapján, egybehasonlitva azokat a többi európai kiválóbb uj büntető törvénykönyvekkel és javaslatokkal.

9. Kivántatik Gratian decretumának ismertetése és tudományos jelentőségének méltatása.

10. Fejtessék ki Montesquieu tana az államhatalmak elválásáról és annak további fejlődése az irodalomban.

11. Ismertetendők az európai államok törvényes intézkedései a munkásoknak baleset, betegség és rokkantság esetére történő biztositására vonatkozólag, és kimutatandó ezek befolyása a munkabérre és a munkások anyagi helyzetére.

12. Kivántatik 1867 óta kötött kereskedelmi szerződéseinknek rövid, csakis a tartalom lényegére szoritkozó ismertetése s azon befolyás számszerü feltüntetése, a melyet azok külkereskedésünkre gyakoroltak.

— **Mutató** jelent meg a Büntetőjog-Tára huszonnégy kötetéhez. A szerkesztő igen helyesen tette, hogy a kötetbe igtatta egyszersmind a Btk., a Kbtk. és az ELT. szövegét és az illető §-okhoz illeszti a folyóiratban megjelent birósági határozatok és értekezések mutatóját. A vaskos kötet ára 3 forint.

— **A jogtudomány középkori történetéről** tartott érdekes előadást a kolozsvári egyetem jelen tanfolyamának megnyitásakor Dr. Óváry Kelemen tanár. Az előadás megjelent a kolozsvári egyetem ez évi Almanachjában.

— **A magyar örökösödési jog compendiuma** czim alatt 86 oldalra terjedő füzetben tárgyalja egy ismeretlen szerző a magyar öröklési jogot. A müvecske irodalmi tájékozottságra vall s a döntvényjogot bőven felhasználja; ezért a vizsgákra készülőkön kivül a gyakorlati téren is használható.

— **A bélyeg és illetékek iránti törvények és szabályok** lexikonát Madarassy Pál harmadik kiadásban adta közre. A munka bővitve van az 1882. év óta megjelent törvényekkel, rendeletekkel és elvi jelentőségü határozatokkal.

— **«A fogyasztási, ital és italmérési adók rendszeres ismertetése»** czim alatt Osváth Imre pestvidéki kir. törvényszéki biró és Hoffmann Mihály Miksa az «Adóügyi szaklap» szerkesztője által kiadott munka magában foglalja a bor és sör italadó, hus- és czukorfogyasztási adó, továbbá a szeszitalmérési adóra vonatkozó, valamint a kimérés és kismértékben való elárusitás s a szeszes italok nagybani forgalma iránt intézkedő törvények és szabályok magyarázattal ellátott és rendszerbe foglalt teljes gyüjteményét az 1892. XV. tcz. által elfoglalt alapon.

— **A telekkönyvvezetők országos egyesülete** kérvényt intézett a képviselőházhoz, melyben az állami tisztviselők illetményeinek szabályozásáról szóló törvényjavaslat módositását kérik, olyképen, hogy a telekkönyvvezetők a IX. rangosztályba, a segédtelekkönyvvezetők a X. rangosztályba, a vizsgázott irnokok pedig a XI. rangosztályba osztassanak be és az alkalmaztatás helyére való tekintet nélkül alaposztályonként egyenlő fizetésben részesüljenek.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák közjegyzők** legutóbbi gyülésükön mint követelményt felállitották, hogy az előkészitő gyakorlat egyformán rendeztessék be a jogászság minden osztályára nézve. Ezen kivül a közjegyzői helyetteseket a közjegyzői karba testületileg felveendőknek tartják.

— **A részletfizetésre** történt eladásokról szóló német törvényjavaslat a következő határozmányokat tartalmazza. Ha az eladó a részletfizetések be nem tartása miatt a tárgyat visszaköveteli, a vevő jogositva van a teljesitett részletfizetéseket visszakövetelni és a szerződéstől elállani. Ellenkező megállapodás érvénytelen. A vevő ily esetben csak a használatért és az okozott károkért tartozik megfelelő kártéritést nyujtani.

— **Az Ihering-féle Scherz und Ernst** czimü munka analogonjaként kiadott *Bekker* egy munkát *Ernst und Scherz* czim alatt. Különösen a jogi irodalom fogyatkozásait ostorozza. Kifejti, hogy a jogtudomány reformja az egész jogi életet felfrissitené s a népet belévonná a jogi kérdések iránti érdeklődésbe.

— **Ortloff** egy a napokban megjelent dolgozatban azon javaslatot teszi, hogy a jogi védelem minden bünperben megadassék, s ezen functio teljesitésére egy valóságos védői hivatal (Vertheidigungsamt) volna szervezendő. A dolgozat czime: Staats- und Gesellschaftsvertretung im Strafverfahren. Zur Umgestaltung des Strafverfahrens im konstitutionellen Staate. — Kétségkivül a védelem szervezete a legnehezebb kérdés a bünvádi eljárásban, és sajátságos, hogy eddig ez a kérdés volt a legelhanyagoltabb.

— **A németországi háztulajdonosok egylete** törvényt kiván arra, hogy az állam mely esetekben követelheti a távirdai és a telefonhálózati készülékeknek a házakra való alkalmazását és mily kártérités illeti e czimen a háztulajdonosokat.

— **A német birodalmi törvényszék alapvető büntetőjogi határozatai** egy kötetben jelentek meg. A kinek nincs meg a hivatalos kiadás, az sikerrel használhatja ezen gyüjteményt, mely minden egyes kérdésre nézve kiválasztja az irányadó határozatokat. A gyüjtemény czime: Die grundlegenden Entscheidungen des deutschen Reichsgerichtes auf dem Gebiete des Strafrechts. Für das Studium und die Praxis bearbeitet von *Dr. Max Art.* A kötet ára 4 márka. Az irodalom is figyelembe van véve. Első sorban kétségkivül tanulási czélra van szánva, hogy azon joghallgatók, a kik a gyakorlat kérdései iránt is érdeklődnek, némileg tájékozhassák magukat a birósági határozatoknak ma már rengeteg nagy tömegében.

— **A Liszt-féle büntetőjogi tankönyv ötödik bővitett kiadása** a napokban megjelent. A negyedik kiadás másfél év alatt fogyott el.

— **A kriminologia köréből.** A kriminalitás örökletességének kérdését tárgyalja *Féré* Dégénerescence et criminalité czimü munkájában és kimutatja, hogy 8227 ifjukoru büntettes közül 2575 volt, a kiknek szülői is büntettesek voltak. Marro pedig 41%-nál az apa alkoholismusát, 9%-nál az apa elmebetegségét, 42%-nál pedig egyáltalán felmenőnek elmebetegségét tudja kimutatni. *(I caratteri dei delinquenti.)* A kriminalitás és az elmebetegség közötti kapcsolatot különösen a németek vizsgálták tüzetesen. Sommer, Knecht, Kirn, Moeli, Sander, Richter kimutatták, hogy a büntettesek a letartóztatás alatt gyakran bizonyos időre elmebetegekké lesznek, hogy sok esetben a büntett csak átmenet az elmebetegségre és teljes elbutulásra, hogy a tébolydákban igen nagy a százaléka a «rovott előéletüeknek», a börtönökben pedig még nagyobb százaléka a chronikus elmebetegeknek és fiatal koruk óta tompaelméjüeknek.

— **A tolvajok nyelvéből** érdekes mutatványokat találunk egy német munkában. «Die Kohlrübe abschneiden» a lefejezést jelenti; «a zsákba tüsszenteni» kifejezéssel a párisi büntettesek a nyaktilózást jelzik, mert a fej a törzstől való elválás után egy zsákba esik. A lelkiismeretet a francziák «la muette»-nek, az utczai lámpát «l'incommode»-nak, a fejet «halle aux poux»-nak, a németek «Lausemarkt»-nak nevezik.

A mellékleten közöljük a házassági vagyonjogra vonatkozó törvényjavaslatot az indokolással közzétett szövegmódositások alapján.

A magyar Jogászegylet deczember 3-án (szombaton) este 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. sz.) teljes-ülést tart, melynek tárgya az ügyvédség szervezetéről szóló vita folytatása. Szólásra fel vannak jegyezve: Dr. Nagy Dezső, Dr. Pollák Illés, Dr. Darvai Fülöp, Dr. Márkus Dezső, Dr. Reichard Zsigmond. — Dr. Bleuer Samu jogászegyleti előadásából egy részletet legközelebb közlünk.

A kolera-járvány megszüntével a rendes évi közgyülés további elhalasztásának szüksége fen nem forogván, a budapesti kir. közjegyzői kamara az 1874: XXXV. tcz. 28., 29. és 31. §-ok értelmében a kamara alakitása czéljából közgyülés helye és határidejéül Budapesten V. ker., Alkotmány-utczában, a törvénykezési palota I. emeletén, a budapesti kir. törvényszék tanácstermében 1892 deczember 8. napjának délelőtt 10 óráját határozván meg: az ezen kamarához tartozó tekintetes kir. közjegyző urak a kitüzött helyen s határidőben tartandó közgyülésre meghivatnak és pedig az 1886: VII. tcz. 12. §-a értelmében a kamara székhelyén kivül lakók azon megjegyzéssel, miszerint szavazatjegyeiket pecsétükkel lezárt boritékban a kamarához a közgyülés napjáig postán ajánlva megküldhetik, *a boritékra azonban kötelesek neveiket sajátkezüleg reáirni és megjelölni, hogy a küldemény szavazatjegyet tartalmaz.* Kelt Budapesten a kir. közjegyzői kamarának 1892 november hó 19-én tartott választmányi üléséből. *Tokaji Nagy Lajos*, kam. elnök.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 50. SZ. Budapest, 1892. deczember 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A sommás eljárásról szóló javaslat a képviselőházban. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — A «vis maior» a magánjogban. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakadémiai igazgatótól. — Törvényjavaslat a fizetésbeszüntetésről és a csődön kivüli egyezségről. Dr. KÖNIG VILMOS budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A kir. Curia 55. számu döntvényének birálata. HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől. — Az ügyvédség szervezete. (Részlet dr. Bleuer Samu jogászegyleti előadásából.) — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A sommás eljárásról szóló javaslat a képviselőházban.

I.

A t. Ház igazságügyi bizottsága megrostálta a sommás eljárásról benyujtott miniszteri javaslatot; elvben elfogadhatónak jelezte azt és az eredeti szerkezetet tetemesen módositva, sok helyen egészen átdolgozva ajánlja elfogadásra.

A bizottsági jelentés általános része helyesli a *részleges* reformot, azonban az okok, melyeket a *részleges* reform szükségessége és czélszerüsége mellett felhoz, nem győzhetik meg sem a jogászt, sem a laikust arról, *miért legyen a reform csupán részleges, miért ne legyen az teljes.*

Mert ha mindjárt állana is, hogy e tekintetben döntő az, hogy az átmenet az irásbeliség rendszeréről a szóbeliség rendszerére lehetőleg rázkódtatások nélkül eszközlendő; kérdjük, mennyivel nagyobb a megrázkódtatás, ha a reform az összes polgári perekre kiterjed, mint most, midőn azoknak 5—6%-a számára a régi eljárás fentartatik? és nem nagyobb-e a megrázkódtatás a részleges reformnál, midőn hazai ugy alsó, mint pedig felső és legfelsőbb összes bíróságaink a részleges reform után kétféle eljárást lesznek kénytelenek állandóan szem előtt tartani; a perek egy részére a régit, azok tetemes részére, mintegy 95%-ára, az ujat? Nem nagyobb a zavar, a tévedés lehetősége, a szellemi erők igénybe vétele kétféle, mint egyféle eljárásnál?

A bizottsági jelentés továbbá állitja ugyan, de elfeledi okát adni annak: miért lehetetlen a teljes reform átmenet nélkül a felsőbiróságnál összetorlódott ügyek miatt? Ez az összetorlódás a reformra, — legyen az részleges, vagy teljes, — befolyást semmikép sem gyakorolhat; mert az összetorlódott ügyekre a reform kihatni nem fog, minthogy az összetorlódott régi ügyek a régi eljárás szerint fognak elintéztetni, tehát azokhoz a reformált uj perrendnek semmi köze sem lesz.

De még ezeknél is alaptalanabb a bizottsági jelentés azon további indoka, hogy a részleges reform helyesebb a teljes reformnál; mert a hol a szakitás az irásbeliséggel átmenet nélkül történt s a szóbeliség általán az eljárás egész terén egyszerre behozatott, ez azon káros visszahatást szülte, hogy a régi perjogi fogalmak és intézkedések, melyektől a törvényt alkalmazó közegek olyannyira nehezen tudtak szabadulni, észrevétlenül és láthatlanul az uj törvény alkalmazásának terére is átvitettek és évek multán a közvélemény azon tudatra ébredt, hogy az uj perjogi eljárás az egészen elavult felfogásokat és formákat kiküszöbölni képes nem volt. Hogy ez igy volt, igy van és igy lesz, azon nem kétkedünk; ez azonban nem a részleges reform mellett, hanem az ellen szolgáltat bizonyitékot; mert ha a régi eljárás reminiscentiái még akkor is fölélednek, ha az eltöröltetvén, egészen uj eljárás inauguráltatik: mennyivel nagyobb befolyása van a régi eljárásnak akkor, ha az uj mellett az is érvényben van? Ha befolyást gyakorolhat akkor is, midőn érvénye nincs: mennyivel nagyobb e befolyás, ha érvénye van?

Arról tehát, hogy a perrendtartás részleges reformja helyesebb annak teljes reformálásánál, az igazságügyi bizottság jelentése sem győz meg bennünket s igy megmaradunk a mellett, a mit már számtalanszor fejtegettünk: hogy a perrendtartás részleges reformja félmunka, félrendszabály.

Valamint azonban a kevés is több a semminél is megelégszünk inkább a kevéssel, ha arról van szó, hogy ha kevés nem kell, nem kapunk semmit: éppugy vagyunk e javaslattal is; régen várjuk a perrendtartási reformot s habár egészet szerettünk volna, de mert ilyent nem adnak, tehát megnyugszunk egyelőre a részlegesben is, csak már legyen. Jobb a semminél; ez az érdeme és többre szerénytelenség nélkül igényt nem tarthat. Sőt, annak daczára, hogy a bizottság számos helyes és üdvös módositást tett rajta, még ily módositott alakban is, mint látni fogjuk, annyiféle kifogás alá esik, hogy nem nézhetjük aggodalom nélkül módositás nélküli elfogadtatását.

A bizottsági jelentés sem zárkózik el azon általam rég fejtegetett igazság elől, hogy a szóbeliség behozatala esetén az egyes-birósági hatáskör kiterjesztendő; ez azonban, ugymond, csupán azért szükséges: «mert e nélkül a kir. törvényszékek és táblák biráinak létszámát fel kell emelni; a törvényszékekét, tekintet nélkül azon teendőkre, melyek reájuk mint felebbviteli bíróságokra fognak hárulni. Már pedig, ha a peres ügyek számának növekedése a birói létszám szaporitását szükségképen maga után vonja, a birságok hatáskörének megállapitásánál a sulypontot arra kell helyezni, hogy a létszám emelése lehetőleg ne a felső, hanem az első fokokon álljon be». Majd ismét a részleges indokolásban, az 1. §. 3. pontjánál a birságok között a helyes munkafelosztást hozza fel indokul.

Ily indokok alapján a birósági hatáskört megállapitani nem lehet; mert az első ok sanctiója lenne annak, hogy első a pénz és csak a második az igazság; a második ok pedig azt jelenti: minthogy van birságunk, tehát adjunk neki munkát; ez utóbbi nézet különben a jelentés több passusából ri ki. Ha a birósági hatáskört meghatározni akarjuk az első kérdés az, hogyan lehet legbiztosabban, legrövidebb idő alatt, legolcsóbban igazságot szolgáltatni?

Biztos, gyors és olcsó. Ezt követeli a jogkereső nép; tehát ennek kell lenni a kriteriumnak. Helytelen tehát a javaslat álláspontja, midőn az egyes birói hatáskört nem azért terjeszti ki, mert a jó igazságszolgáltatás garantiái a kiterjesztést követelik, hanem kiterjeszti egyéb, mellékes okokból, melyek még mint másod és harmadrendü okok sem lennének felhozhatók.

A hatáskör megállapitásánál nem az a fix pont: milyen birói szervezetünk van? és nem az a czél, hogy a pereket a szervezett birságok között arányosan feloszszuk; hanem a fix pont az igazság, az eljárásban az ennek szolgálatában álló eszközök s csak aztán jő a czél megvalósitására szükséges birói szervezet, mely azonban a javaslatban és a

jelentésben mint czél van odaállitva, melyhez az eljárást idomitani a szándék.

Nem akarok ismétlésekbe bocsátkozni, hanem csupán hivatkozom a *Jogtudományi Közlöny* f. é. 15. számában közzétett fejtegetéseimre és ezek alapján ismételve az egyes-birói hatáskörnek az összes polgári perekre való kiterjesztését sürgetem ujra; mert

1-ör, megengedhetetlen az, hogy a nagyobb összegü per, mondhatjuk gazdag per, privilegiummal birjon a kis összegü szegény per felett;

2-or, mert ugyanazon biró ugyanazon törvény alkalmazására egyenlően képesitett 1 frtnál épugy, mint 1 millió forintnál;

3-or, mert netaláni birói tévedés esetén meg, van a correctivum a felebbezésben;

4-er, a javaslat szerint 95%-a a polgári pereknek különben is egyes biró elé fog tartozni: tehát sem nem helyes, sem nem jogos, de még nem is méltányos, hogy a többi 5% számára külön perrend és külön bíróság szerveztessék.

Éppen nem helyeselhető tehát, hogy a bizottság ezen kétségbevonhatatlan okok daczára a miniszteri javaslatban tervezett egyes-birói hatáskört a dologi és örökösödési pereknél még szükebb határok közé szoritotta, azon momentuosus oknál fogva, hogy a munkafelosztás az egyes és társas bíróságok között e pereknél a hatásköri megszoritást követeli. Tehát nem az a kérdés: mit követel a fél érdeke? az sem kérdés: elláthatja-e az egyes biró képességénél fogva a tőle elvont pert? szóval semmi egyéb ok nem követeli a hatáskör megszoritását, hanem csupán az, hogy állitólag arányosabban oszlik meg a munka egyes és társas biró között; ezért fizessen a 300 frtos perben a fél, ha perelnie kell 10 frt helyett 100 frt költséget, mint eddig!

Elfelejtette okát adni a jelentés annak is, miért marad meg továbbra is a községi biráskodás? A követelések 1—20 frtig e törvény uralma óta behajthatatlanok; a falusi birák primitiv képzettsége a biráskodás diszét és terhét meg nem birja; ott pedig, hol a birónak segitségére megy a jegyző és itéletet hoz, nincs mód a behajtásra és ez az állapot a jövőben is megmarad; — mily oknál fogva tagadja meg az állam az 1—20 frtos követelésektől a jogsegélyt? A reformnak e térre is okvetlenül ki kell terjedni.

Szerencsés megoldást talált a bizottság a bíróság előtti képviseletre. A személyes eljárási jogosultság legtágabb kiterjesztése mellett teljesen és véglegesen kizáratnak Themis templomából az oda nem illő tényezők; csakhogy az indokok közül ki kellett volna hagyni az ügyvédek anyagi érdekeit. A *Jogtudományi Közlöny* 16-dik számában kifejtettem azon igazságszolgáltatási, tisztán ethikai okokat, melyek a kérdés ilyetén megoldását követelik és a törvény alkotásánál még látszata is kerülendő annak, hogy a kérdés a társadalom egyik vagy másik rétegének anyagi érdekei szempontjából terveztetik rendeztetni; mert ez jogosult ellenszenvet kelt, a mit a törvényhozónak kerülni kell.

Helyes a bizottság álláspontja a tényállás felvételének kérdésénél, hogy t. i. «a felek ingerentiáját világosan és kétségtelenül biztositani kell arra nézve, hogy a jegyzőkönyvbe az vétessék föl, a mit maga a törvény abba föltétlenül felveendőnek jelez. A felek részére e jogot a törvényhozónak annál inkább kétséget kizáróan biztositani kell, mert nem indulhat ki azon feltevésből, hogy a biró a jegyzőkönyv felvételénél mindig szigoruan fog alkalmazkodni a törvényhez, sem pedig abból, hogy a birói tévedés ki van zárva annak meghatározásában, vajon valami a jegyzőkönyvbe felveendő vagy sem? Különösen pedig, hogy valami az egyik vagy másik félnek lényeges tényállitását képezi-e vagy sem?»

Sajnos azonban, hogy a bizottság az indokolás 31. és 32. lapján kifejtett ezen álláspontjához következetes nem maradt; mert a felek ingerentiáját a jegyzőkönyv felvételére csupán az elsőbiróság előtt a 49. §-ban biztositotta; ellenben a felebbezési eljárásban az eredeti miniszteri javaslatnak ezen helyesen elfoglalt és jól megokolt elvi állásponttal ellenkező rendelkezéseit változatlanul hagyta, midőn a 160. §. ama rendelkezését, hogy a jegyzőkönyvbe a tényállásra vonatkozó szóbeli előadások és nyilatkozatok nem veendők fel és a 170. §. ama rendelkezését, hogy a tényállás a bíróság által az itéletben adandó elő, változatlanul hagyta. Annál visszásabb ez, mert a 197. §. a felülvizsgálati (revisionalis) eljárásban a felebbezési bíróság itéletéhez megállapitott tényállást rendeli irányadónak tekinteni, tehát azon tényállást, mely a fél ingerentiája nélkül, kizárólag a bíróság által állapittatott meg; vagyis azon tényállást, a mely ellen mindazok az aggályok bizvást fölhasználhatók, melyeket a bizottság fentidézett indokai igen helyesen kifejtenek, és elfogadásra ajánlja a bizottság eme rendelkezéseket a nélkül, hogy ezen elfoglalt álláspontjával ellenkező rendelkezéseket, a jelentésnek akár általános, akár részletes indokolásában csak egyetlen szóval megindokolná. *Tóth Gáspár.*

A «vis maior» a magánjogban.[1]

Habár a vis maior fogalmát, a mint ezt a modern tudományban és törvényhozásban találjuk, nem a római jog fejlesztette ki, evvel persze még nincs bebizonyitva, hogy tehát ennek a fogalomnak akár elméleti, akár gyakorlati szempontból éppen semmi jogosultsága avagy haszna sem volna. Hátha evvel a fogalommal lehetséges volna bizonyos eseteit a véletlennek más esetektől megkülönböztetni? A németek «felsőbb hatalomnak», tehát valami emberileg legyőzhetetlen akadálynak nevezik a vis maiort, épp ugy, mint a hogy *Gaius* egy helyen (L. 25. §. 6. D. locati XIX. 2.) evvel a görög szóval θεοῦ βία magyarázza meg a vis maiort. Ugy látszik, mintha ezen kifejezéssel azt a homályos érzületet akarnók megjelölni, hogy a vis maior bizonyos, magukban az eseményekben bentrejlő tárgyilagos tulajdonságot jelentenének. Felületes gondolkodás mellett ez magától értetődőnek, nagyon egyszerünek és természetesnek tünik fel nekünk, ugy, hogy csaknem önkénytelenül elcsábittatjuk magunkat általa. De ha kissé szigorubban vizsgáljuk a dolgot és megkisértjük, hogy azokat az eseményeket, melyek az ily értelemben vett vis maior alá tartoznának, bizonyos tárgyilagos ismérvek szerint meghatározzuk, legott a legnagyobb nehézségekre akadunk.

Ha ugyanis a közönséges felfogás szerint a vis maiort a véletlennek egy neméül tekintjük, akkor már a véletlennek fogalma alá sorozásából önként következik, hogy még sem merőben tárgyilagos momentumok azok, melyek valamely eseményt vis maiorrá bélyegeznek. Mert mi is voltaképen a véletlen? Jogilag véve nem más, mint a felelősség, a vétkesség tagadása. Ha tehát vétkességről mindig csak bizonyos személyre való tekintettel lehet szó, akkor arra a kérdésre, vajon valamely esemény véletlennek tekintendő-e, csakis bizonyos személyre való vonatkozással, tehát mindig csak alanyilag, de sohasem tárgyilag lehet felelni. Véletlen mindaz, a mit ama személynek, a melyről szó van, nem lehet hibájának felróni. Az illető esemény mivolta és eredete nem jön tekintetbe. Emberi cselekmények is épp ugy lehetnek véletlen, mint természeti események. Bizonyos személy hibája is rendesen más személyekre nézve véletlen. Azonban valamint egyrészről bizonyos adott esetben bármely esemény véletlen lehet, ugy nem létezik másrészről esemény, a mely általában véve és minden körülmények között véletlen volna. Már pedig a jogéletben a tények egyáltalában csak annyiban jöhetnek figyelembe, a mennyiben a jogokra és jogviszonyokra befolyást gyakorolnak, egyedül a tények jogi

[1] Az előbbi közl. l. a 45. számban.

hatásaival kell és lehet számolnunk. Ha tehát véletlen avagy vétkesség fenforgásáról van szó, nem jöhet tekintetbe az a körülmény, vajon maga az esemény, mely bizonyos jogi okiratnak oka volt, elhárítható lett volna, hanem egyedül az a körülmény, vajon ezt az okiratot az illető *személy* a köteles gond alkalmazása mellett elhárithatta volna. Ha egy magában véve véletlen esemény az által válik hátrányossá, hogy valakinek hibája jön közbe, az utóbbira nézve nem forog fen véletlen. Ha tehát ama kérdés eldöntésénél, vajon valamely esemény véletlen-e vagy sem? annak tárgyilagos tulajdonságai egyáltalában irrelevánsok, ebből szükségkép következik, hogy a véletlen különféle nemeinek ilyen jogilag irreleváns kriterium szerint való megkülönböztetése a tudományban nem birhat semmiféle jogosultsággal. Ha ahhoz ragaszkodunk, hogy az eseményekben benrejlő tárgyilagos tulajdonságok bélyegzik azokat vis maiorrá, akkor következetesen nem lehet a vis maiort a véletlen alá sorolni.[1]

De ettől egészen elkülönitve, azok a nehézségek, melyek a vis maior fogalmának tárgyi momentumok szerint való meghatározása ellen szólanak, igazán legyőzhetetlenek. Felsőbb hatalomnak általában természeti eseményeket és elhárithatatlan emberi cselekményeket, u. m. ellenséges betöréseket, forradalmakat, rablótámadásokat szokás mondani. De hát mik azok a természeti események? Oda tartoznak-e vajon minden nem szabad akaratból eredő emberi cselekmények? pl. őrültnek, gyermeknek cselekményei is természeti események-e? Avagy csak azokra az eseményekre érthető-e ezen fogalom, a melyeket nem emberkéz okozott? Sőt talán csupán a nem élő természetben végbe menő események volnának ide sorolandók, ugy hogy az nem volna természeti esemény, ha egy falka vaddisznó neki menne a robogó vonatnak és ennek kisiklását idézné elő. De még a természeti események és az emberi cselekmények között is nehéz határvonalat huzni. Pl. természeti esemény-e, midőn egy rég elhagyott és elfelejtett bánya lassankinti beomlása következtében a fölötte elvezető vasutnak a pályateste is beomlik és ez által vasuti szerencsétlenség okoztatik? Másrészt meg nem lehet bármely természeti eseményt mindjárt vis maiornak mondani, pl. midőn egy hirtelen zápor a nyitctt vasuti kocsi rakományát teljesen átáztatja és hasznavehetetlenné teszi, csak nem mentegetődzhetik a vasuti vállalat vis maior-ral? Szükséges tehát, hogy ama természeti eseményeket, melyeket a vis maior-nak szoktunk tekinteni, kissé közelebbről meghatározzuk. Közönségesen az elhárithatatlanságot veszik ilyen döntő momentumnak. E szerint csak elhárithatatlan természeti események volnának vis maior-ként tekinthetők, s ugyancsak az elhárithatatlanság momentuma tenné az emberi cselekményeket is vis maior-rá.[2]

Azonban elhárithatatlanságról csak vonatkozással bizonyos, az eseményektől idegen, s velök szemben álló erőre lehet szó. Ez az erő pedig a mi esetünkben csak az emberi erő lehet. De mert ennek az erőnek a mértéke és ereje is határoz arra nézve, vajon valamely esemény elhárítható-e vagy sem, annálfogva az eseményeknek tárgyilagos tulajdonságai magokban véve még nem elégségesek a vis maior fogalmának meghatározására. Viszont abból, hogy itt az emberi erő is határoz, egyszersmind az következik, hogy a meghatározandó fogalom nem lehet absolut, hanem csak relativ. Absolut csak akkor lehetne, ha az események a szerint volnának osztályozhatók, a mint az emberi erővel általában, vagy csupán az általuk sujtott egyén erejével elhárithatók-e vagy sem. Ámde az ember ellenállási képessége a kivülről reázúduló események ellen nem változhatatlan, nem minden időben és minden körülmények között egyforma, sőt nagyon is változó és különböző. Alig képzelhető esemény, melynek határai az emberi erőre nézve absolute elhárithatatlanok volnának. És ez még az u. n. elemi csapásokra is áll. A folytonos szellemi haladás az emberiséget egyre fokozódó mérvben képessé teszi arra, hogy még oly eseményekkel is szembeszálljon, a melyekkel szemben az emberi erő azelőtt merőben lehetetlen volt, vagy hogy legalább az amaz események által okozható kárt elháritsa. Legszólóbb bizonyiték erre a villámháritó feltalálása. De vannak más példáink is. A vizépitészet tökéletesbülése s a kopár területek okszerü befásitása által a vizáradások pusztitó hatásai jelentékenyen kevesbithetők. A meteorologiai állomások czélszerü berendezése és szaporitása, az észleletek kölcsönös és gyors kicserélése, valamint az időjárási viszonyoknak alaposabb tanulmányozása által már gyakran lehetővé vált s a jövőben még gyakrabban fog lehetővé válni, hogy a fenyegető viharok közeledését jó előre megjósoljuk és a tengeri hajókat idejekorán figyelmeztethessük. Alkalmas eszközökkel a vulcanicus kitöréseket is már előre meg lehet jósolni, miként ezt a Vezuv megfigyelő állomásán tett észleletek bizonyitják. Tehát legalább azoknak következményei bizonyos irányban elháríthatók lesznek. Pl. egy közlekedési vállalat néha abban a helyzetben lesz, hogy idejekorán tett óvó intézkedései által szerencsétlenségeket megelőzzön, melyek váratlan kitörés esetén kikerülhetetlenek volnának. Még kevésbé lehet a vis maior eseteiként elismert emberi cselekményeknél azoknak absolut elhárithatatlanságáról szó. Az elhárithatatlanság ennélfogva mindig valami relativ, az adott körülményektől és a sujtott egyének ellentállási képességétől függő dolog, miért is tévedés azt hinni, hogy ennek az ismérvnek a segitségével a vis maiornak fogalmát absolute és tárgyilag meg lehet állapitani.

(Folyt. köv.) *Dr. Bozóky Alajos.*

[1] *Exner* szerint azt a kérdést, vajon bizonyos esemény vis maior-számba megy-e vagy sem, mindig arra való tekintet nélkül kell eldönteni, hogy öszszerüleg elháritható volt-e vagy sem; szerinte a vis maior és a culpa egymás mellett létezhetik. Ámde ennek a felfogásnak ellene mondanak az ujabb törvényes határozmányok, melyekből kiderül, hogy az illető törvények a vis maiort és a vétkességet, két egymást kizáró fogalomnak tekintik.

[2] Igy a mi hazai törvényünk is.

Törvényjavaslat a fizetésbeszüntetésről és a csődön kivüli egyezségről.

E tervezet czime nagy várakozást ébreszt fel. Csődtörvényünk ugyanis röviden azt dekretálja, hogy a kereskedő, a ki fizetéseit beszünteti, tartozik ezt haladéktalanul a csőd megnyitása végett az illetékes törvényszéknek bejelenteni. (244. §.) A törvény ezen meghagyása azonban nem teljesittetik. A praxisban a fizetésképtelenség után nem a csőd, hanem a magánegyezkedés iránti kisérlet következik. E kisérlet tartama alatt az adós vagyona felügyelet nélkül a legkülönbözőbb támadásoknak marad kitéve és e támadások rendszerint oly bonyodalmakba sodorják a tömeget, melyek csőd esetén csakis a csődvagyon nagy részének feláldozása mellett enyésztethetők el. Maga az egyezkedési eljárás pedig semmi egyéb, mint a legerkölcstelenebb fegyverekkel való küzködés hitelező és adós közt. Szemben áll egymással egy teljesen tájékozatlan hitelező és egy adós, a ki az insolventia moralis hátrányaiért anyagi előnyökben keres kárpótlást. A törvény czime nyomán azt hihettük, hogy e viszásságok immár felköltötték a hivatott körök figyelmét, azt hihettük, hogy maga a fizetésképtelenség kerül törvényhozási szabályok alá.

Tartalmilag azonban a tervezet a fizetésbeszüntetésről mindössze annyit mond, hogy az adós annak daczára is elkerülheti a csődöt, ha hitelezőivel egyezséget köt. Ezt törvény nélkül is tudjuk, de továbbra is homályban marad az, hogy mi értelme legyen most már a csődtörvény 244. §-ának? Az eddigi állapotok tehát legfelebb még érthetetlenebbek

*

lesznek mert az insolvens adós a csődtörvény szerint tartozik azonnal csődöt kérelmezni, a tervezet szerint pedig azt kikerülheti.

A tervezet tehát itt éppen nem kedvező helyzetbe hozza az adóst, hahár egyéb intézkedéseinél fogva az adósra nézve kedvezőbb törvény alig képzelhető.

A tervezet ugyanis mitsem törődve czimével, továbbra is fentartja a fizetésképtelenség kóros állapotát. Az adós fizetésképtelenségének beállta után tehát megkezdi egyezkedési kisérleteit és azokat semmiféle időbeli korlátok közé sem szoritva folytatja addig, a mig azok sikerülnek vagy meghiusulnak. Ha e meghiusulásnak oka pedig egy kisebbség volna és ezek követelései az összes tartozások egy negyed részét felül nem mulnák, ekkor az adós segitségére jön a tervezet és a többség majorisálja a kisebbséget. Ez és semmi egyéb sem czélja a javaslatnak, melynek szerkesztői annyira e czél szolgálatában állanak, annyi hévvel karolnak fel minden eszközt, mely e czél megvalósitásának könnyitésére szolgálhatna, hogy végül is megfeledkeznek a törvény természetéről, megfeledkeznek arról, hogy in ultima analysi az a hitelező, a ki teljes solutiot követel, mégis csak legtermészetesebb jogát érvényesiti.

Ha e feltünő irány indokait kutatjuk, azt találjuk, hogy a tervezet valóságos csődiszonyban szenved, jelszava kerülni a csődöt minden áron, a minek a javaslat szerinti positiv értelme az, hogy legyen egyezség à tout prix. Nem vonjuk kétségbe, hogy a csőd a liquidatiónak nem éppen sikerült formája; ismerjük hátrányait, akár a hitelező, akár az adós helyzetét vizsgáljuk. De nem nélkülözhetjük mindaddig, a mig nincsenek megadva az eszközök, a melyekkel nyomban a fizetésképtelenség beállta után az activák és passivák alapos felismerhetésére és a vagyon fixirozására szert tehetünk.

Ez okból semmi esetre sem helyettesitheti a csődöt a magánegyezkedés. E rákfenét kiirtani és nem legyezgetni kell; pedig ezt teszi nyiltan a javaslat, a midőn meggondolás nélkül a kisebbséget egy ellenőrizhetlen többség kényszerhatalma alá hajtja. Ha a javaslat beváltja azt, a mit czimében igér, ha a fizetésképtelenség totalitását szabályozza, a magánegyezkedéseket semmiségi következményekkel lehetetleniti, minden ált. egyezséget törvényes korlátok közé szorit és birói felügyelet alá helyez, akkor nincs okunk visszariadni a kényszeregyezségtől. Azonban a magánegyezkedések mellett a kényszeregyezség a legalkalmasabb eszköz a hitelező megfélemlitésére. A minimális quotánál csak valamivel többet igérjen az adós és a hitelező feltétlenül meghajlik, hisz ott lappang a háttérben a kényszeregyezség.

A javaslat veszélyes volta nem éppen az alkalmazásban, mint inkább abban keresendő, hogy alkalmazására szükség sem lesz. Ha a javaslat komoly cautelákkal is sánczolná körül a kényszeregyezség ez uj institutióját, a mit pedig nem tesz, még akkor is czélját tévesztené, mert tényleg csak a legritkább esetekben fog alkalmazásba kerülni. A privategyezségek e törvény védelme alatt feltétlenül sikerülnének, a csőd kellemetlenségeitől és az azoktól való félelemtől felszabaditott adósok pedig sietni fognának minél nagyobb számban az uj törvény védelme alatt, de éppen nem a szerint egyezkedni.

De nemcsak kiinduláspontjában, hanem részleteiben is gyarló a tárgyalt javaslat, mely e tekintetben is az összes eddigi legislatorius kisérletek mögött messzire visszamaradt. Az indokok szerint a javaslat főleg a belga és franczia törvények impressiója alatt készült. Az angol törvényre nem voltak tekintettel, még pedig oly okból, mely egy kis helyreigazitást provokál. Az indokolás 27. lapján az angol törvényhozás menete ugyanis ugy van feltüntetve, mintha az 1883. csődtörvény a csődön kivüli kényszeregyezséget elejtette volna. Ez téves; a Bankruptey Act[1] XV—XIX. szakaszai éppen ezen eljárást szabályozzák és a XX. szakasz szerint a csődnyitás csak akkor mondatik ki, ha az előbb tárgyalt egyezkedési eljárás sikerre nem vezetett. Az 1883. Act a korábbi törvényektől csak abban különbözik, hogy a *biróságon kivüli kényszeregyezséget* szüntette meg, mely intézkedést hallatlan visszaélések tették szükségessé. Az angol csődtörvény idevonatkozó intézkedései és különösen fejlődésmenete figyelmet érdemelt volna, mert ezekből a javaslat szerkesztői következtetéseket vonhattak volna, hogy hova vezet saját tervezetük, mely a biróságon kivüli egyezséggel majdnem egy ösvényen halad. Az 1883. Bankruptey Act máskülönben is követésre méltó példát nyujt; a kényszeregyezségi eljárásnak a csődeljárással való organikus összefüggésbe hozatala rendkivüli szerencsés megoldásnak mondható, a mihez még az is járul, hogy a mig a belga törvény a csődön kivüli birói egyezkedés megkisérlését az adós tetszésére bizza, addig az angol törvény azt obligatoriussá teszi, ugy, hogy az ez iránti kisérletek okvetlenül megelőzik a csődnyitást. Ezen törvényből a javaslat mitsem tanult, mert nem ismerte.

Nagyobb előzékenységet tanusit a javaslat a belga törvénynyel szemben, de csak a külsőségekben érti meg, a törvény szellemétől azonban távol, kimondhatatlanul távol áll. Megfoghatlan jelenség, hogy a javaslatból eliminálva vannak mindazok az intézkedések, melyek cautela természetével birnak. Legyen szabad e tekintetben a kiválóbb pontokra szoritkozó összehasonlitást nyujtani.

A belga törvény[2] mindenekelőtt továbbra is ragaszkodik azon álláspontho z, hogy a fizetésképtelennek csődöt kell kérni; a csődtörvény 440 art. igy szól: «Tout failli sera tenu dans les trois jours de la cessation des payements d'en faire l'aveu au greffe du tribunal de commerce de son domicile». Az 1883. és 1887. törvény 1 art. ismét csak innen indul ki: «Le débiteur commercant pourra éviter la déclaration de faillite, s'il obtient de ses créanciers un concordat préventif dans les formes et conditions préscrites par la présente loi.» Sajnos ugyan, hogy a belga törvény nem alkalmaz hathatós sanctiót, a mely minden közbevett magánegyezkedési kisérletet lehetetlenné tesz, de legalább maga a törvény correct utat jelöl ki a fizetésképtelennek, megparancsolván neki, hogy 3 nap alatt vagy a csőd megnyitása vagy birói egyezség iránt folyamodjék. A javaslat intézkedése azonban következő: «A ki fizetéseit beszüntette, a csőd megnyitását elkerülheti, ha a jelen törvény értelmében hitelezőivel egyezséget köt». Az indokolás (42. lap) pedig kifejti, hogy nem acceptálható oly álláspont, mely az adós bejelentését bizonyos határidőhöz köti, mert ez gyakorlati következményekkel ugy sem járna. E lényegtelennek feltüntetett intézkedés következménye pedig tényleg az, hogy most már egy alig türt állapot törvényesittetik, hogy az adós akár hónapokon át megkisérlett alkudozások alatt felügyelet nélkül marad, hogy ez idő alatt végrehajtások vezethetők, zálogjogok szerezhetők és hogy a tömegnek a bejelentés elmulasztása folytán előállott megröviditése még a Btk. 416. §-ának 4. pontjának sanctioját sem provocálhatja majd, mert hisz az adós az 1. §. szerint a fizetésképtelenség beállta után 8 napon belül köteles a csődöt bejelenteni.

[1] 46. et 47. Vict. Bankruptey Act 1883. Cap. 52. — émet Nforditásban Krapf v. Lieverhofftól. Tauchnitz, Lipcse 1888. — Dr. F. Mittermaier Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht, uj folyam XXX. k. 557. skl.

[2] Loi du 20 Juin 1883. sur le Concordat préventif de la faillite. — Dr. F. Mittermaier Z. f. d. g. H. XXX. k. 603. skl., XXXII. k. 582. skl. — Loi du 29. Juillet 1887. relative au Concordat préventif de la faillite. — Dr. F. Mittermaier Z. f. d. g. H. XXXV. k. 473. skl. — P. Namur Commentaire de la loi du 18. Avril 1851. etc. et de la loi du 20. Juin 1883. Bruxelles Broylaut, Christophe et Comp.e Ed. 1884. — L. tov. czikkirónak az angol és belga törvény összehasonlitó megismertetését «Jogi Szemle» III. k. 483—489. l.

telenségtől számitott két hónap után is ráér magát elhatározni, hogy a csődöt ki akarja kerülni. És a tervezet mindazt, a mi e két hónap alatt történik, gyakorlatilag jelentéktelennek mondja. Az indokokból megtudjuk, mikép a belga törvény azon álláspontja, hogy annak előnyeit csak kereskedő (debiteur commercant) vehesse igénybe, nem acceptálható. A t. indokok megfeledkeztek arról, hogy a belga 1851. csődtörvény szerint a csődeljárás csakis kereskedővel szemben találhat alkalmazást és igy természetesen csakis kereskedőnek lehet oka az kikerülni. De a javaslat másrészről nem vette szemügyre azt, hogy ha a kereskedő és nem kereskedő közti distinctió elejtetik, akkor a törvény igénybevétele nem függhet a fizetésbeszüntetés tényétől, mert hisz a nem kereskedő csődje nem a fizetés beszüntetés, hanem a cselekvő és szenvedő állapot passiv aránytalanságának a következménye. (1881: XVII. tcz. 84. §-a.) Nem valami kimagasló előrelátásra mutat, hogy a szerző a csődtörvény és a javaslat egymáshozi viszonyára mi tekintettel sincs. Mi történjék most már, ha a hitelező csőd, az adós pedig egyezség iránt folyamodik?

De vizsgáljuk csak tovább a javaslatot a belga törvény nyomán. Ez utóbbi szerint a törvényszék az adós kérelmének előterjesztése után a *bíróság egy tagját* kiküldi, a ki az *államügyész* és *szakértők* közremüködése mellett alaposan megvizsgálja az adós helyzetét. Javaslatunk sokkal kedélyesebb, itt a vizsgálatot a vagyonkezelő ejti meg. A vagyonkezelő pedig minden lehet csak nem jogász és legtöbbnyire az *iparhatósági megbizottak* sorából fog kikerülni.

Valóban nem őszinte a javaslat, hogy nem kifejezetten a bíróságon kivüli kényszeregyezség hivének vallja magát, mert propositiói tényleg ide tendálnak. Egy adós, a ki bíróság, ügyészség és tömeggondnok ellenőrizése alól felszabaditva csak iparhatósági megbizottal tartozik számolni, valósággal nem birói, hanem magánegyezséget köt. Ha az iparhatósági megbizott qualificatióit mérlegeljük, ne felejtsük el, hogy egy törvény nemcsak a fővárosban, hanem ugyszólván a vidéken is szokott hatályba lépni. Nem tagadjuk azonban, hogy a javaslat álláspotja itt is egész keretével összhangban áll és hogy az egyezségek sikerülni fognak.

A belga törvény egy további nagy horderejü védvet statuált 2. articulusában: «L'homologation ne sera accordée qu'en faveur du débiteur malheureux et de bonne foi». Mily szigoru értelmezésben részesült a törvény ezen kitétele, ezt legjobban illustrálják a belga képviselőházban folyt viták és különösen Bara igazságügyminiszternek tett kijelentése: «Voici un exemple. Un commercant est de bonne foi mais il s'est livré à des spéculations, à des jeux de bourse dans lesquels il a été malheureux. Il n'aura cependant pas le droit d'obtenir le concordat. Pourquoi? Parce qu'il a été imprudent, il n'est pas malheureux et de bonne foi comme l'entend l'article; il n'a pas fait son commerce honnêtement, il s'est livré au jeu, à la spéculation et n'est pas digne du concordat.» [3] A javaslat ez intézkedést mellőzi, mert (indokok 40. l.) «Minden concret esetben a hitelezők törvény szerinti többségétől fog függni annak a megitélése, hogy az adós méltó-e arra, hogy általa az eljárás igénybevétethessék.» Az adós tehát szerencsétlennek és becsületesnek tekintendő, a mint azt a hitelezők többsége kimondja!

A szivós következetességgel megállapitott cautelák sorából még csak egyre akarunk hivatkozni. Bármiképen is sikerült légyen az egyezség kényszer folytán, a belga törvény szerint az adós tartozásától nem szabadul. Art. 25. «Celui qui a obtenu le concordat est tenu, en cas de retour à meilleure fortune, de payer intégralement ses oréanciers.» Ez articulus tulajdonképen még csak indokolásra sem szorul; ha az adós ki akarja kerülni a csődöt, ha egyezkedni nem akaró hitelezőjét kényszeriti erre, miért szünjék meg tartozni még abban az esetben is, ha vagyoni viszonyai jobbra fordulnak. Naponként találkozunk azon az erkölcsiséget mélyen sértő jelenséggel, hogy az adós, ki évekkel azelőtt egy kis quóta fejében felszabadittatott tartozásaitól, palotában lakik, mely tönkretett, vagy tönkrement hitelezőit mintegy gunyolni látszik. Hát igaztalan a törvény, ha ily adósokkal szemben a kötelem nexusát fentartja? Mi azonban még azért is ily intézkedés mellett foglalunk állást, mert ezáltal korlátozva hiszszük a könnyelmü adósságcsinálást, mely pedig a játszva csinált egyezségeket rendesen nyomon követi. De szükségét valljuk még az okból, mivel a visszaélések lehetőségét is kizárjuk ha az adós tudja, hogy ha sikerült is már bizonyos előnyökre szert tenni, azokat békésen soha sem fogja élvezni. A javaslat (indokok 55. l.) éppen ellenkező nézetben van és azon classikus kijelentésre ragadtatja magát, hogy «ily rendelkezés számos pernek szülője lehetne». Nagyobb előzékenységben az adós valóban már nem részesülhet!

Egy pontban többet követel a javaslat, mint a belga törvény. Ez utóbbi *semmiféle minimális quotát* sem szab feltételül; a javaslat az egyezség sorsát attól teszi függővé, hogy az adós legalább 50%-ot ajánljon. Mi feltétlenül a belga álláspontot helyeseljük. Nem birjuk belátni, hogy miért utasitsunk vissza egy 35%-os egyezséget, mikor éppen ennyi és nem 50% van a tömegben, ha csak különben az adós becsületes és jóhiszemü. Ha a javaslat álláspontja helyes és a csőd feltétlenül kerülendő, mi értelme van annak, hogy a 35%-os massa csak csőd mellett legyen liquidálható? A javaslat eszmemenete ugy látszik az, hogy a ki 50%-ot fizet, az becsületes és igy feltétlenül joga van kényszeregyezségre, a kinek nincs 50%-a, az nem becsületes és igy csődöt érdemelt. Nézetünk szerint a 80, 50, vagy 15%-os ajánlat egyenlő bánásmód alá kell hogy essék.

A mint a javaslat gondosan került mindent, a mi a belga törvényben az egyezségnek *birói charaktert* kölcsönöz, épugy járt el a franczia törvény ideczélzó intézkedéseivel szemben is. A franczia törvény [4] egyébként a fenforgó kérdésre vonatkozólag távolról sem bir oly nagy jelentőséggel mint a belga törvény. Az előbb emlitett törvény ugyanis nem a csődön kivüli kényszeregyezségre, hanem az uj liquidationalis eljárásra fekteti a fősulyt. A törvény legközvetlenebb indoka az, hogy égetően szükségesnek mutatkozott az elavult 1838. csődtörvényt [5] reformálni és miután a tárgy egész complexusa sok nehézségekkel volt egybekötve, a tarthatatlan törvény leggyöngébb része a liquidationalis eljárás került ujabb szabályozás alá, még pedig oly formán, hogy az uj törvény a csődbeli liquidatió mellé helyeztetett, melyet az adós mint beneficiumot facultative igénybe vehet. Hogy ily törvényben az esetleges egyezségnek a kényszerjelleg megadatott, az ugyanazon szempont alá esik, mintha a kényszeregyezség magába a csődtörvénybe vétetnék fel. A kényszeregyezség itt a liquidationalis eljárás befejezésének egy külön esetét képezi, de éppen nem czélját és azért per consequentiam a bíróság még az egyezség meghiusulta esetén is elrendelheti a liquidatió folytatását [6] A franczia törvény tehát nem ismer kényszeregyezséget a csőd elháritása végett, a mint azt a javaslat indokolásában (39. l.) állitja, hanem igenis megállapit liquidationalis eljárást a csőd kikerülése czéljából. E kettő közt azonban oly

[3] P. Namru Commentaire 461. és 461. l.

[4] Loi portant modification à la législation de faillites du 4 Mars 1889. — Loi portant modification du §. 1-er de l'art. 5. de la loi du 4. Mars 1889. sur la législation des faillites du 4. avril 1890. — Zeitschrift für das ges. Handelsrecht XXXVIII. k. 479. skl. XXXIX. k. 604. l.

[5] A Code de Conun. III. könyvének helyébe lépett. Loi du 28, Mai 1838.

[6] Art. 19. 2. p.

lényeges a különbség, hogy javaslatunknak a franczia törvény szempontjából való kritikáját mellőzhetőnek véljük.

Eltekintve most már a részletektől, melyeknek birálatára törvényhozási szempontból alig lesz szükség, már az alapelvekből kiderült, hogy a javaslat üres birói formák mellett lényegileg csődön kivüli magán-kényszeregyezség meghonositására törekszik. Ez pedig oly törekvés, melylyel szemben az Angliában tett szomoru tapasztalatok után a közbiztonság és a közerkölcsök érdekében határozottan elitélő állást kell foglalnunk. *Dr. König Vilmos.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kir. Curia 55. számu döntvényének birálata.

A kir. Curiának 55-dik számu döntvénye, melyben kimondotta: hogy oly harmadik személytől, a ki végrehajtás alá vont telekkönyvezett ingatlanra, vagy csak egy részére a végrehajtató nyilvánkönyvi jogait megelőzően tulajdoni jogot szerzett, meg nem tagadható a jogosultság, hogy a végrehajtató ellen a végr. törv. 168. §-a alapján keresetet indithasson, habár szerzett joga telekkönyvileg nincs is bejegyezve, — nagy feltünést keltett a jogászközönségben, — mivel az nemcsak az eddigi joggyakorlattal, hanem az érvényben lévő jogszabályokkal is ellenkezik.

A kir. Curia ezen döntvény hozatala alkalmával nyilvánvalólag téves feltevésből indult ki, midőn kijelentette, hogy az, ki valamely telekkönyvezett ingatlanra nézve a tulajdonossal a tulajdonjognak átruházására irányuló jogügyletet, p. o. adásvételt kötött, már ezen jogügylet alapján telekkönyvön kivüli tulajdonjogot szerzett.

Ily esetben ugyanis csak kötelmi viszony állittatik elő a szerződött felek között, melynélfogva mindenik fél a másik féltől szerződésbeli kötelezettségének teljesitését követelheti; de az ingatlannak vevője azon esetben sem szerezte a tulajdonjogot, midőn az eladó őt egyszersmind annak tényleges birtokába is helyezte. A birtokba való behelyezés folytán a vevő jogi birtokosnak tekintendő, ki nyert jogczime alapján az ingatlanra nézve a tulajdonjogot elbirtokolhatja.

Hogy ez igy van, kitetszik abból is, hogy az O. B. É. értelmében a telekkönyvezett ingatlanokra vonatkozó jogok szerzése — átváltoztatása — és megszünte tekintetében az osztr. ált. polg. törvénykönyvnek erre vonatkozó szabályai alkalmazandók; ezen törvénykönyv 431. §-a szerint pedig ingatlanokra nézve a tulajdonjog csak annak a telekkönyvbe való bejegyzése által szerezhető.[1]

Ha igaz is, hogy abból, hogy a végr. t. 168. §-a dologi jogokat emlit, egyáltalában nem következtethető, hogy e szakasz czélja kizárólag bejegyzett jogok megóvása lenne, az még sem tagadható, hogy ezen szakasz dologi jogok megóvása czéljából lett alkotva, s minthogy másrészt minden kétségen felül áll, hogy az, t. i. az ingatlan tulajdonosával a tulajdonjognak átruházására irányuló jogügyletet kötött, még korántsem szerezte a tulajdonjogot, tehát dologi joggal nem bir, a végr. törv. 168. §-ában szabályozott kereset megindítására sem lehet jogositva.

Ha az áll, hogy azon személy, ki az ingatlan tulajdonosával a tulajdonjognak átruházására irányuló jogügyletet kötött, még semmi jogot az ingatlanra nézve nem szerzett, tehát dologi-, vagy egyáltalában jogaiban sértve nem érezheti magát, akkor a végr. törv. 168. §-a a döntvény indokolása szerint feleslegesnek látszik lenni; mert annak értelmében a nyilvánkönyvi jogokkal biró egyének jogaik megóvására a végr. törvényben megengedett rendes jogorvoslattal — előterjesztéssel és felfolyamodással — élhetnek és ezenfelül a 156., 161., 162. és 163. §-ai a nyilvánkönyvileg kitüntetett dologi jogok megvédéséről külön is gondoskodnak.

Ez okból azonban a végr. törvény 168. §-a nem felesleges; mert előfordulhatnak esetek, melyekben azok, kik dologi jogaikban sértve érzik magukat az azokra vezetett végrehajtás által, a nélkül hogy rendes jogorvoslattal sikeresen élhetnének, mivel felfolyamodással vagy előterjesztéssel nem minden jogsértést a végrehajtási eljárásban lehet orvosolni.

Megtörténhetik ugyanis, hogy p. o. ugyanazon telekkönyvben két hasonnevü tulajdonos fordul elő, és hogy a végrehajtás éppen azon személy ingatlanaira vezettetett, a ki nem a végrehajtatónak az adósa; vagy hogy az örökhagyó ingatlanaira vezettetett a végrehajtás az osztály megejtése előtt egyik hasonnevü örökösének adóssága miatt.

Ily ténykörülmények beigazolására pedig nem elegendő egy községi bizonyitványnak a felfolyamodásban való előterjesztése, és ha elegendő volna is, a felsőbb bíróság azt nemcsak a telekkönyvi rendtartás 142. §-a, hanem a polgári perrendtartási novella 29. §-a szerint sem vehetné figyelembe.

Szükséges tehát tárgyalás utján a feleket meghallgatni, ez pedig csak ugy eszközölhető, hogy az, ki magát dologi jogaiban a végrehajtás által sértve érzi, az ingatlan végrehajtás alá vonásának megszüntetése iránt a végrehajtási törvény 168. §-a értelmében keresetet indit.

Ha ezen kereset végeredményét, mely abban áll, hogy az ingatlanra vezetett végrehajtás hatálytalan, illetve a zálogjognak végrehajtás utján történt bejegyzése érvénytelen, tekintetbe veszszük, akkor azt elburkolt törlési keresetnek mondhatjuk, melynek megindítása az 1886: XXIX. tcz. 76. §-a, illetve az 1888: 947. számu igazságügyminiszteri rendelet értelmében csak az van jogositva, ki magát valamely telekkönyvi bejegyzés által nyilvánkönyvi jogaiban sértve érzi.

Hogy a kir. Curia is a végrehajtási törvény 168. §-ában szabályozott keresetet törlési keresetnek tartja, kitetszik abból, hogy az 1883. évi május 4-én 6707. szám alatt és az 1891. évi február 24-én 7263. szám alatt hozott határozatában kimondotta, hogy a végrehajtásilag történt zálogjogbejegyzés eredeti érvénytelenség miatt törlési keresettel megtámadható azon esetben, midőn a zálogjogbejegyzés nem annak az ingatlanaira történt, ki a végrehajtatónak az adósa.

A mi az indokolás azon pontját illeti, hogy anyagi jogrendszerünk szempontjából sem indokolható, hogy a telekkönyvön kivül jogot szerzett egyén a végrehajtatóval szemben a roszhiszemüség bizonyitásának lehetőségétől elzárassék, mivel a telekkönyv csak a jóhiszemüleg történt jogszerzést védi: erre azt lehet felelni, hogy nemcsak arra, ki az ingatlan tulajdonosával a tulajdonjog átruházására irányuló jogügyletet kötött, hanem arra is, ki az ingatlanra nézve dologi jogot szerzett, a végrehajtató roszhiszemüségének bebizonyitásából semmi haszon nem háramolhatik; mert jelen esetben roszhiszemüség alatt mást nem lehet érteni, mint hogy a végrehajtató a végrehajtási zálogjog szerzésekor tudta, hogy az ingatlan tulajdonosa már előbb harmadik személylyel tulajdonjogának átruházására irányuló jogügyletet kötött.

Birói gyakorlat szerint[1] pedig azon esetben, midön a tulajdonos ugyanazon ingatlant két különböző személynek engedte át tulajdonul (osztr. ált. polgári törvénykönyv 440. §-a) és midőn közülök az, ki az ingatlanra vonatkozó tulajdonjognak átruházására irányuló jogügyletet később kötött, de a tulajdonjognak telekkönyvi bejegyzéséért előbb

[1] Ezen szabály csak élők közti jogügyletek folytán szerzendő tulajdonjogra értendő; mert kétségtelen, hogy ingatlanokra nézve telekkönyvön kivüli tulajdonjogot is lehet szerezni foglalás — örökösödés és elbirtokolás utján.

[1] A kir. Curia és a bécsi legfőbb törvényszék e tekintetben egyformán határoznak.

folyamodott, tudta, hogy az ingatlan már másnak engedtetett át tulajdonul, ezen tudás a későbbi szerzőre a roszhiszemüséget meg sem állapitja.

Ezen jogelv a végrehajtatóra is alkalmazandó (osztr. ált. polgári törvénykönyv 443. §-a).

Mindezekből következik, hogy oly harmadik személy, ki valamely ingatlanra nézve annak tulajdonosával a tulajdonjog átruházására irányuló jogügyletet kötött és később arra valaki telekkönyvi jogot szerzett, ez utóbbi jogszerző ellen a végrehajtási törvény 168. §-a szerint keresetet inditani nincs jogositva.

Az egyedüli jogorvoslatot, melyet oly harmadik személy sikeresen érvényesithet, a telekkönyvi rendtartás 152. §-a nyujtja azon esetben, midőn a végrehajtató az ingatlan tulajdonosával egyetértve, szinlelt követelés miatt az ingatlant lefoglaltatta azon intentióban, hogy annak, ki az ingatlanra nézve a tulajdonossal a tulajdonjog átruházására irányuló jogügyletet már előbb kötött, kárt okozzon.

Huf József.

Az ügyvédség szervezete.

— Részlet dr. Bleuer Samu jogászegyleti előadásából. —

Az ügyvédi kar tultömöttségét panaszolja ma a continens csaknem minden állama.

Ausztriában és Németországban az orvosi pályát is mértéken tul lepi el a fiatalság. Pcroszországban a protestáns theologiát annyi lelkészjelölt lepi el, hogy a protestáns parochiák akkor is el volnának jelöltekkel látva, ha 15 esztendeig senki sem lépne erre a pályára.

Ezen alakulásokat a numerus clausus-szal megszüntetni nem lehet. Csak át lehetne helyezni a bajt a társadalom egy másik pontjára, a hol nem lenne kevésbbé veszélyes.

Reichard szerint a szabad verseny állapotában az átlagos kari tisztességet nem lehet a tagoktól kikényszeriteni, a korlátolt számu szervezésnél pedig lehet.

Az emberek minden körénél fejlődik ki valamely cselekvési mérték, a melyhez az illető társadalmi kör tagjai alkalmazkodnak. A kinek eljárása és cselekvése ezen a niveaun felül áll: az becsületes. A kinek magatartása ezen a niveaun alül marad: az nem becsületes.

Valahány társadalmi kör alakul, az a becsületről mind különböző zsinórmértéket alkot. Tudjuk, hogy a katonai becsület más valami, mint a kereskedői becsület. Az ügyvédi becsület más valami, mint a papi becsület, stb.

Első tekintetre láthatjuk, hogy a becsületességet kikényszeriteni nem lehet, sem az átlagosat, sem az absolutat. Nem lehet azt kikényszeriteni sem a numerus clausus, sem a szabad verseny állapotában. Az ügyvédség erkölcsi és intellektuális qualifikátiója, a melyet lehet fokozni, éppen ugy mint csökkenteni, az egyetlen garantiája a kar tagjai becsületességének. De a sociologia megállapitotta, hogy a becsület niveauja minden egyénnél más s hogy minden egyes ember cselekvése a saját erkölcsi niveaujáu fog mozogni. Az egyes ügyvéd nem azt a becsületességet tartja szem előtt, a melyet a fegyelmi szabályok elő irnak, hanem azt, a melyet saját egyénisége szab eléje. Már most lehetetlen mondani, hogy a korlátolt számu ügyvédség tagjai eo ipso becsületesebbek. Legfelebb is azt lehet mondani, hogy a korlátolt szám olyan életviszonyokat teremthet, a melyek közt *könnyebb* dolog becsületesnek maradni.

T. barátom abban is téved, mintha a kereskedői becsület nem volna éppen olyan szigoruan körülhatárolva, mint az ügyvédi. Csak hogy a kétféle becsület *köre* természetesen nem fedheti egymást. Itt tehát még általánosabban lehet formulázni a kérdést. Azt lehet kérdezni, hogy várható volna-e, ha kereskedelmi czégeket korlátolt számmal jegyezne be a czéghivatal, a kereskedői becsület niveaujának emelkedése? Vajjon azok a visszaélések, a melyeket kereskedők, a legnagyobbak ugy mint a szatócsók, elkövetni szoktak, csökkennének-e? Hogy a korlátolt szám mellett — *ceteris paribus* — a becsületesség, a mely nem egyéb, mint a legindividuálisabb cselekvési mérték, fokozódnék akár ott, akár itt, — azt én belátni képes nem vagyok.

A másik ellenvetés, a melyre még reflektálni kivánok, abban áll, hogy voltaképen már az ügyvédi qualifikátio felállitása sem felel meg a szabad verseny eszméjének.

A magam részéről az ügyvédi megbizást a közönséges magánjogi mandátumtól különböző jogügyletnek nem tartom. És ebből a szempontból még azt is megengedem, hogy in thesi nincs is joga az államhatalomnak arra, hogy bizonyos személyek privilegiumává tegye. Sőt el tudok képzelni és igen kivánatosnak is tartok egy olyan társadalmi állapotot, a midőn ezen megbizásnak már bárki is lehet mandatáriusa.

Ezért én az ügyvédi qualificatio elvét nem valami aprioristikus igazság, hanem egy igenis a priori világos társadalmi szükség folyománya gyanánt tekintem.

Bizonyos azonban, hogy ha ügyvédi qualifikátio nem volna, vagyis *ha ügyvédség nem volna*, akkor az irásbeli eljárás nem tarthatná magát, akkor a peres eljárásban a közvetlen, nyilvános szóbeliségnek szükségképen meg kellene valósulnia. Másrészt azonban bizonyos az is, hogy az a biráskodás, a mely *ügyvédség nélkül* lehetséges, nem egyéb, mint a régi hierarchikus, patrimoniális társadalmak igazságszolgáltatásának ismétlése: a kadik, muftik, patriarchák és csudarabbik biráskodása.

A mai perjog szóbeliségének és nyilvános közvetlen eljárásának más eszménye van; és ennek az eszménynek megvalósulását első sorban a birák és ügyvédek minél magasabb qualifikátiójától várhatjuk.

A judikatura szinvonalának emelkedésére az ügyvédség éppen olyan hatással van, mint a bíróság. Az ügyvédi képesitést a bíróival egyenlővé kell tenni. . . .

Azt hiszem, ezek után alig marad egyéb hátra, mint hogy az ugynevezett «ügyvédi kérdés» 'genus proximum-át megállapitsuk.

Első tekintetre látszik, hogy az a mai alakjában nem egyéb, mint a szabad verseny által előidézett kenyérkérdés.

Régente az a felfogás divatozott, hogy a szellemi munkának *ethikai* ellenértéke van; a mi tényleg azt jelenti, hogy a szellemi munkának *nincs* ellenértéke. Az, a ki szellemi munkát végez, az nem volt munkás, hanem honoratior. Ez a felfogás egészen addig tartott, a mig be nem állt az az idő, mikor a szellemi cselekvésre is a «munka» szabályait kezdte alkalmazni a társadalom. Mikor *az operis conductio* lassankint vagyoni jelentőségü jogügyletté vált, a melyre bizonyos társadalmi körök tagjai anyagi existentiájukat alapitották, akkor a «munkás» és a «munkaadó» közt való ellentét annyira kiélesedett, hogy a szellemi munkások egy része, — és pedig az, a mely a szabad versenyben hátra marad — a czéhrendszer után kezd vágyakozni, és a gyengébb számára az erős ellenében a társadalomtól kiván ótalmat. Azok, a kik ez év folyamán hasonló irányu panaszaikkal a budapesti ügyvédi kamarához fordultak, önkénytelenül is a munkáskérdés ezen variatiójának adtak kifejezést.[1]

Ezen mozgalom egyik iránya igen hasonlitott a «Recht auf Arbeit»-féle jelszó hiveinek agitatiójához.

A mai társadalmi és gazdasági politika kétségkivül teszen már némi concessiót a socialismusnak. Most már az összes középeurópai államok — s közöttük Magyarország is — ellátták az államgépezetet az ismeretes socialis olajcseppel. És

[1] A budapesti ügyvédi kamarában tárgyalt inditvány a közjegyzők hatáskörének korlátolása mellett az ügyvédek számára hivatalokat, az ügyvédség számára pedig a kényszersignaturát kivánta, hogy t. i. semmiféle hatósághoz ügyvédi ellenjegyzés nélkül beadvány intézhető ne legyen.

az ügyvédi kérdés radikalistái öntudatlanul is ugyanazt az olajcseppet reclamálták.

A szellemi munka szabad versenye kizárja a társadalmi ótalmat, ugy mint az állami protectoratust. A gyengébb védelme az erősebbel szemben indokolt lehet az ipari termelés szabad versenyében, a szellemi munkáában nem indokolt, és nem is kivánatos. Mert a kétféle verseny közt olyan különbség van, mint pl. a dologi és a szellemi tulajdon közt.

Ha az ipari termelés szabad versenyében az erős legyőzi a gyengét, ugy ezen győzelem eredménye abban áll, hogy a gyenge productiója, munkássága függővé válik az erősebbétől, tehát maga a legyőzött gazdaságilag szolgájává válik a győzőnek, *mert annak számára fog produkálni.* Ez az ipari termelés szabad versenyének nagy viszássága. (Ezt a viszásságot érzik a socialisták, azonban tudtommal a czéhek visszaállitását még sem kivánják.) A kik a szellemi munka szabad versenyének utjára keltek, el lehetnek készülve arra, hogy az erős itt is le fogja győzni a gyengét. De ez a győzelem más természetü mint a másik, s az eredménye igen messze esik amazétól. Az erősebb győzelme ugyanis itt azt jelenti: hogy munkája *feleslegessé* teszi a gyengébb munkáját, nem taszitja a gyengébbet sem erkölcsileg, sem gazdaságilag *függő* helyzetbe, hanem munkaerejét leszoritja a szellemi productio teréről. Az igy feleslegessé tett munkaerő kereshet még magának más tereket, a hol érvényesülhet s a hol productiójának a társadalom hasznát veheti. Talán azt mondja erre valaki, hogy ez ridegen sőt kiméletlenül hangzik, de azért hangzik igy, mert az igazság mindig kiméletlen.

Lehetséges azonban, sőt a mi körülményeink közt igy is van, hogy az ügyvédség bajait a szervezetnek, vagy az egész jogszolgáltatásnak reformja el tudja háritani. A jelenlegi magyar ügyvédség tevékenységét leköti a peres eljárás irásbelisége, a melybe egy fictiv nyilvánosság nem képes életet önteni. Lekötik a közigazgatás, irásbeli, titkos, bureaukratikus szervezése és a jogvédelem szük korlátai.

A mi ügyvédségünk tevékenysége a franczia *avoué* és az angol *sollicitor*-ehoz jobban hasonlit, mint az *avocat* vagy mint a *barrister* jogvédői müködéséhez. Az ügyvédséget vissza kell adni önmagának, és az ő jogvédői hivatásának.

De ez a reform már nem egyedül az ügyvédség kérdése, hanem a társadalomnak el nem tagadható szüksége. Természetes, hogy első sorban az ügyvédség küzd érte, mert minden reformért az ügyvédi kar küzd a legelső sorban.

De ezen nagy reform szövevényes kérdései nézetem szerint a jelen vita keretébe már nem tartoznak.

Lehetséges, hogy az ügyvédség reformátorai meg fogják találni azt az utat, a mely a jelenlegi helyzet posványából kifelé vezet. Azt hiszem, hogy nem szükséges ismételnem, hogy ezt az utat milyen irányban kell keresni. De hogy most, a midőn a czéheket ugy az ipar, mint a szellemi munka fejlődése félredobta, midőn az állami gépezet minden zárt szervezete tágul, midőn a birósági szervezet korlátait a jogfejlődés már megbontotta — hogy most már az ügyvédi szervezet elé korlátokat emeljünk s az ügyvédség fejlődését visszafelé irányitsuk: ennek minden logikai, társadalmi és politikai szempont ellentmond.

Különfélék.

— **Lapunk zártával** Ótocska Károly ügyvéd urtól választ kaptunk Sztehlo Kornélnak és Szakolczay Árpádnak a mult számban megjelent czikkeire. Sajnálatunkra jövő hétre vagyunk kénytelenek halasztani a válasz közlését.

— **Az ügyvéd-szerkesztő mennyiben felelős a lapjában megjelent czikk tartalmáért a fegyelmi bíróságnak?**

A soproni ügyvédi kamara fegyelmi bírósága: — — soproni ügyvédet az 1874: 34. tcz. 68. §-ának *b)* pontjába ütköző fegyelmi vétség miatt a vizsgálat mellőzésével vád alá helyezi. *A kir. Curia kisebb fegyelmi tanácsa:* Az elsőbiróság határozatának megváltoztatásával — — panaszlott ügyvéd ellen a fegyelmi eljárás megszüntettetik. *Indokok:* A «Sopron» czimü lapnak élén Sopronban folyó évi április hó 7-én e felirattal «Hivatás» egy czikk jelent meg, mely viszhangozza a mai irodalomnak mindenféle változatban előforduló hasonértelmü nyilatkozatait, sikra száll a kornak állitólagos materialistikus iránya ellen s előszámlálva több hivatási kört, ezek között az ügyvédit is, feltüntetni igyekszik az e körökben a hivatás teljesitése körül felmerülő önérdekszülte ferdeségeket, itt-ott bünöket.

E czikknek csak felületes olvasása is nem hagy fen semmi kétséget az iránt, hogy az abban felhozott, az életben szórványosan előfordulható kinövéseknek generalizálása szó szerint nem vehető, hogy a generalizálás félreismerhetlen tulzást képez, mely az ily természetü elmélkedéseknek ugyszólván hagyományszerü irmodorához tartozik, s hogy ennélfogva a szóban forgó czikk az abban megjelölt hivatási köröknek, ezek közt az ügyvédinek is, meggyalázására nem alkalmas.

A panaszlott ügyvéd abban a ténykedésében tehát, hogy ő e czikket az általa szerkesztett lapba felvette, az ügyvédi rendtartás 68. §. *b)* pontjába ütköző fegyelmi vétség jelenségei fel nem ösmerhetők, a miért is az eljáró elsőbiróság határozatának megváltoztatásával a fegyelmi eljárás megszüntetendő volt. (1892 november 5. 497. sz. a.)

— **Gyermekek a vádlottak padján.** A *Budapesti Hirlapban* olvassuk a következőket: Két kis fiu állt tegnap a budapesti bünügyi törvényszék előtt, az idősebbik, a ki a 12 évet már meghaladta, mint vádlott, a fiatalabbik, mint tanu. Az eset ugy történt, hogy a kisebbik tiz éves fiu rábeszélte a nagyobbikat, hogy menjen vele lopni. A nagyobbik fiu erre némi habozás után rá is állott; mire a kisebbik bemászott egy sörgyáros pinczéjébe és a másiknak kiadott öt üveg sört és 7 forint rézpénzt. A törvényszék az idősebb fiu cselekményét «tettességnek» minősitette és a fiut négy heti fogházra itélte. Eddig az eset, mely azért bir érdekkel, mert büntető-törvényünk egyik hézagát illustrálja, hogy t. i. a törvény a 12 éven aluli gyermekekre nézve nem tartalmaz intézkedést és a bíróságnak nem ad jogot, hogy az utczán koborló vásott gyermekeket, a kik nem részesülnek kellő nevelésben, ha nem töltötték be a 12 évet, a javító intézetbe küldhesse. Valamennyi modern külföldi törvényekben és javaslatokban van erre intézkedés; a büntető novella megvitatására egybehivott enquête elvetette az ide vonatkozó inditványt, de remélhető, hogy a novella parlamenti tárgyalásakor kellő figyelemben fog részesülni. (Teljesen igaza van t. laptársunknak s csak azt az egyet kivánjuk hozzáadni, hogy nem csak a törvény, de a bíróság sem kedveli a javító intézetet; a nagyobbik fiut már lehetett volna a törvény alapján a javító intézetbe utalni, de nem történt. Becsukták az iparszerü tolvajok közé, hogy tanulja meg jobban a mesterséget.)

— **Két német bünvádi eljárási kézikönyv** jelent meg a napokban. Egyik *Binding* Grundriss-je harmadik kiadásban. A gazdag forrás-utalásokon kivül vázlatosan feltünteti Bindingnek a bünvádi eljárásban is éppugy mint az anyagi jogban, erősen pointirozott álláspontját. A második egy kommentár *Isembart* és *Samter* szerzőktől. Czime: Die Strafprocessordnung f. d. D. Reich nebst dem Gerichtsverfassungsgesetz.

— **A politiai büntettest** Lombroso különösen tanulmánya tárgyává tette. Felkutatta a geologikus, meteorologikus, történelmi és társadalmi feltételeket, melyek politikai zavarok és forradalmi felkeléseknél jelentőséggel birnak, és egyszersmind kifejti, hogy a politikai átalakulásoknál mily nagy szerepet játszottak mindig a büntettesek, a gyenge elméjüek és az elmebetegek. Életrajzi és lélektani számos adatokkal mutatja ki, hogy abnormis és kriminatistikus elemek a kommunisták, anarchisták és nihilisták közt nagy szerepet játszanak. Végre kimutatja, hogy alaptalan és kilátás nélküli lázadásokat leginkább az alkoholisták és a szokásos büntettesek szokták előidézni és vezetni. Lombroso és Laschi ez iránti munkájának czime: Il delitto politico e le rivoluzione. Torino, Fratelli Bocca. A német fordítás: Der politische Verbrecher und die Revolutionen. Hamburg 1891.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 51. SZ. Budapest, 1892. deczember 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: felévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Emberek és definitiók. Dr. Sz. Á. budapesti ügyvédtől. — Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. HLATKY ENDRE, nagyváradi ügyvéd-kamarai elnöktől. — A sommás eljárásról szóló javaslat a képviselőházban. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Válasz Sztehlo Kornél és Szakolczay Árpád ügyvéd uraknak a catholicismus házassági akadálya tárgyában. ÓTÓCSKA KÁROLY pozsonyi ügyvédtől. — Nyilatkozat. Dr. DEÁK ALBERT kolozsvári ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Özvegyi jog az ipartörvény alapján. Dr. HORVÁTH JÁNOS budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Királyi táblai határozatok. — Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Emberek és definitiók.

Nincs lelketlenebb az actacsomónál. Nem tükröződik le benne sem az ember egyénisége, nem hallhatók belőle az emberi szenvedélyek, az emberi érzések motivumai, nincs benne jellemezve az ember a maga egészében, csupán egy tünik ki belőle: hogy X. Y. 30 éves, nős, vagyontalan, rom. kath., ezt és azt követte el; a generaliák képviselik a vádlott személyét, a végtárgyalási sovány jegyzőkönyv, azon okokat, melyek miatt a vádlott ügyével szaporitani kell a restantiák számát. A benyomás, melyet a vádlott a törvényszékre tett, legfeljebb az ügyész néhány odavetett szavaiból vehető ki, ki az enyhitő körülmények felsorolása után nem kéri a törvény teljes szigorát alkalmazni, mert a vádlott reá azt a benyomást tette, hogy a becsület utjáról csak a legkényszeritőbb okok, körülmények vagy tudatlanság terelhették le. S a törvényszék itélete egy heti fogházra szól. S az actacsomó felérkezik a felsőbirósághoz; hosszu idő mulik és az iratok portól ellepve kerülnek a referens kezei közé. A referens átolvassa az actát. Mit imponál neki egy alügyész subjectiv felfogása? Átlapozza a sentimentális részleteket, s elér a bölcseség központjához.

A bünper substratumát egy 8 frt értékü ezüst óra képezi. A törvényszék jogtalan elsajátitást állapitott meg, mert vádlott az órát találta s jogtalanul megtartá magának. A felsőbiróság a logika eszközével tovább megy. Találta, igaz, de tudta, hogy kié, és igy az még eszmeileg az elvesztő birlalatában volt, s miután az, ki idegen ingó dolgot, stb. A definitio teljesen ráillik az esetre. S a büntetés a cselekményhez mért lehet csak. A törvényszék jogtalan elsajátitásért egy hetet mért ki, mert persze nem tudta, hogy a cselekmény lopást képez, s elfelejtette, hogy sulyositó körülményt képez az, hogy a tánczteremben levő csődületet felhasználta a cselekmény véghezvitelére, s tekintve, hogy az esetre, ha zsebéből akarta volna az órát kilopni, annak módjában állott volna védekezni és igy barátja védtelen helyzetét használta fel; mi természetesebb, miszerint «tekintve mindezen körülményeket, a büntetés 6 havi fogházra felemeltetik». Ne szőjjük tovább a költött eseteket, ne fejtegessük bővebben a markánsabb bünpereket, a Drakulitspört, a Korhammer esetet. Csak constatáljuk azt, hogy a felsőbirósági itélet kihirdetésekor egész más szinben áll előttünk a vádlott, mint a végtárgyaláson.

Mig itt egy tudatlan embert láttunk, ki a müveletlen közfelfogásnak hódolva, mi roszat sem látott abban, ha azt, a mit talált, meg is tarthatja, s kiről bizvást lehet mondani, hogy lopásra sohsem gondolt, s azt sohasem követte volna el, s kit csak azért kell büntetni, mert a törvény nem tudása annak szigora alól nem mentesit, a felsőbiróság itélete után egy embert látunk, ki lopott, ki ellen a sulyositó körülmények egész halmaza forog fen s a vádlott a kihirdetés után megijed önönmagától, mert sohasem hitte volna, hogy ily veszélyes gonosztevő.

S ennek oka az, hogy felsőbirósságaink az actában csak halvány képét látják a cselekedetnek, leirva és lefestve ugy, mint azt a vizsgáló biró, a jegyzőkönyvvezető felfogni akarta. A szóbeliség behozatala felsőbirósságainkat közelebb hozná azokhoz, a kik felett itélnek, — az emberekhez. Az élet friss levegője hatolna be az elzárt termekbe s a definitiókat a közönséges emberi józan ész felfogásai váltanák fel. Mert mégis csak elavult felfogás az, ha azon cselekedeteket, melyeket valaki, az ő közönséges belátása szerint követ el, a jogi ész szabályai szerint itéljük el és sulyosabban elitéltetik valaki azért, mert ha jogilag tudott volna gondolkozni, okvetlenül be kellett volna látnia, hogy a mit ő elkövetett, nem a Btk. 365. §., hanem 333. §. alapján minősül.

De teljes szóbeliség az irányelvek változtatása nélkül nem szünteti meg a bajt. S ott kisért a definitióhoz való ragaszkodás a szóbeli eljárásu törvényszék falai között is; enyhiti ezt a közvetlen érintkezés, de fejleszti a felsőbirósági gyakorlat. Definitiót keresni az emberre, ez a törekvés; beleszoritani a cselekedetet a törvény betüjébe, ez a feladat. Legkellemesebb esetek azok, hol a körülirás készen fekszik. Hol megvan az ingó dolog, a birlalat, az abból való elvétel; ambitio tárgyát képezi azután ezeket az eseteket minősiteni s ha belesorozhatók a minősitett esetek közé, a törvény teljes szigorát éreztetni. Ki fog bibelődni a csalás szövevényeinek bünperré construálásával, a hamis és vétkes bukás eseteinek tüzetes megállapitásával?

Annak az eszén, a ki 2 frt értékü kosarat lopott s felnyitotta a pincze-ajtó rekeszét, könnyü tuljárni pár évi börtönnel. De csak nem feladata a birónak, hogy fifikusabb legyen annál a fifikus csalónál s rá tudja bizonyitani a bünt azon cselekményekre, melyek külsőleg ugy jelentkeznek, hogy semminemü definitio alá nem sorozhatók.

Az élczlapbeli vak koldus, ki bünhődik a fel nem fedezett postaládákért, más-más alakban szenvedi végig a definitiós igazságszolgáltatást.

S a köztudatba átment már teljesen, hogy sokkal nagyobb bün a 2 frt értékü kosarat elreteszelt helyről ellopni, mint hitelezőit ezrekkel megkárositani.

Valóban nehéz volt a keserüséget visszafojtani, midőn ott láttuk a budapesti törvényszék előtt egy tanitó $12^1/_2$ és egy kereskedő 13 éves fiát, kik lopás büntettével vádolva állottak a törvényszék előtt, mert egy kapocscsal ellátott üvegszekrényből 2 öt krajczár értékü verskönyvecskét elloptak. Együtt ült az egész törvényszék, s még csak nem is mosolygott, midőn az ügyész méltóságteljesen elejté a vádat lopás büntette iránt, mert a kapocs a tanuk vallomása szerint akkor nyitva felejtetett.

A definitiókon való nyargalás okozza aztán azt, hogy az egyes forumok itéleteiben a büntetés életfogytiglani fegyház, egy havi fogház és 15 évi fegyház között variál.

Mert nem az a kérdés, hogy X. Y. cselekményeért hány havi szabadságvesztés-büntetést érdemel, hanem hogy melyik körülirás illik rá, milyen §. szerint minősül cselekménye; a ténykérdés, a büntetésnek a tetthez való aránya, theoretikus jogi kérdéssé alakittatik.

S miután jogi kérdést sokfélekép lehet felfogni, az első bíróság beleakad oly definitióba, mely jogtalan eltulajdonitásról szól és enyhén büntet, a kir. tábla már lopást lát és szigorubb büntetést alkalmaz, a kir. Curia pedig már talán a rablás ismérveit látja és fegyházat szab ki.

Igy vész el a jogegység, a méltányosság a paragraphusok tömkelegében, mert az élet nem indul definitiók után, és örökös változataival, ujuló és avuló eszméivel, tuljár azok felfogásán, a kik az eseteket bizonyos meghatározott szabályok szerint itélik meg.

A ki itélni akar emberek felett, annak körükben kell élni, velük érezni, velök gondolkozni.

Ez az elv csakis esküdtszékek által volna elérhető, ez az egyedüli észszerü megoldás, de talán éppen ezért még korai hazánkban. *Dr. Sz. Á.*

Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról.[1]

63. §. Ezen szakasz uj a javaslatban. De rendkivül lényeges. Felhatalmazza az igazságügyminisztert a tarifának rendeleti uton való megváltoztatására. Vitás az ügyvédek között, hogy vajon az ily tarifa megállapitása czélszerü-e vagy sem. Nem vitatkozom felette. Én czélszerünek, helyesnek tartom. Helyes az ügyvéd érdekében, mert foglalkozása nagyobb részére nézve felszabadul a birói önkény alól. Nem rokonszenv, nem barátság vagy harag játszik szerepet a megállapitásoknál. Ezért az ügyvéd függetlensége növekszik, pedig minél függetlenebbé lesz az ügyvéd, annál többet nyer az igazságszolgáltatás érdeke. Helyes a fél érdekében, mert ő meg nem lehet kitéve talán az ügyvéd és biró közt létező jó viszony következtében tulságos megterheltetéseknek. Természetesen a tarifa csakis a közönséges és általánosan mérlegelhető ügyvédi dijakra lesz behozható. Az most a kérdés, hogy vajon ezen tarifa magában a törvényben legyen-e szabályozva, vagy mint a javaslat teszi, a megállapitás a miniszterre bizandó. Szerintem sokkal jobb lenne, ha ez törvényben lenne szabályozva, de félő, hogy ha ezt akarnánk elérni, a javaslat törvénynyé emelése elé akadály gördittetnék, másrészt ha törvénybe a tarifa helytelenül lenne megállapitva, évekig, talán évtizedekig várhatnánk egy ujabb törvényre. Ezen okból az a nézetem, hogy helyes a javaslat álláspontja, bizassék a miniszterre a tarifa megállapitása, de legyen kimondva az is, hogy a miniszter köteles ezt a tarifát mielőbb megállapitani, és hogy 3 év elteltével a tarifa *törvénybe igtatandó.* Három év elegendő idő arra, hogy az élet feltüntesse, jó-e a miniszter által megállapitott tarifa, vagy mit kell azon változtatni. De törvénybe kell igtatni. Nem lehet, nem szabad az ügyvédi függetlenség érdekében a miniszter kezében hagyni ily jogot, melynek mi módon való gyakorlásától az ügyvédség sorsa függ.

64. §. Ez is uj szakasz. A bíróság az ügyvéd dijait és kiadásait saját fele ellenében csak akkor van jogositva a perben vagy ügyben megállapitani, ha az ügyvéd azt kifejezetten kérte. Nézetem szerint elfogadható ez azért, mert az eddigi saját fele elleni megállapitásoknál csakis azon eljárások, dijak nyertek megállapitást, mik a perből kitüntek, a peren kivül felmerült munkák, kiadások, stb. figyelembe nem vétettek, mégis a fél maga előtt megállapitást látván, azon hitben volt, hogy csak annyit köteles ügyvédének fizetni. Az ezen felüli többi munkadijak, kiadások vagy nem fizettettek ki soha, vagy azon hátsó gondolatokkal, hogy az ügyvéd jogtalanul számitott, zsarolt. Ezen §. a félreértéseknek elejét fogja venni. Csakhogy ha ezt akarják, akkor meg kell változtatni a 70. §-t, mely csak a megállapitott dijakra adja meg a törvényes zálogjogot.

65. §. Az előleges egyezkedésben meghatározott jutalomdij aránylagos leszállitása esetében a fél perrel fordul az ügyvéd ellen. A jelenlegi ügyvédi rendtartás 56. §-a az ily perekre azt mondja, hogy: peres ügyekben a per bírósága, egyéb ügyekben az ügyvéd személyes bírósága határoz. A javaslat ettől eltérőleg mindig az ügyvéd személyes bíróságát jelöli meg illetékes biróul. Véleményem szerint a jelenlegi törvény jobb, mint a javaslat, mert a per birája csakugyan legjobban ismeri a per körülményeit, legjobban tudja azt is, hogy az ügyvéd mily tevékenységet fejtett ki, ennélfogva ugy a fél, mint az ügyvéd érdekében legalaposabb itélet ezen bíróságnál remélhető.

E szakasznál ugyan szeretném egy kissé megvilágositva látni, hogy mik azok az esetek, mi az a «*véletlen* esemény», minek folytán az ügyvédi képviselet megszünt, mert igy általánosságban kifejezett indok az egyezséget igen könnyen koczkáztathatja. Eseménynek vehető-e pl., ha a fél kiegyezik ellenfelével, s e miatt szünik meg a per. Van-e joga kiegyezés esetén aránylagos leszállitást követelni a félnek? Ez pedig mindennap előforduló kérdés. A fél nem tud kiegyezni a féllel és kénytelen koczkáztatni mindenét, mert megbizott ügyvédével kötött egyezsége akadályozza. Midőn uj javaslat előtt állunk, szabályozni kellene ezen kérdést is.

66. §. Ismét egy szakasz, mely a jelenlegi ügyvédi rendtartásból van szóról-szóra átvéve: «Az ügyvéd nincs jogositva a képviseletére bizott ügy vagy per tárgyát magához váltani; az ily egyezkedés semmis, az ügyvéd pedig, a ki ily egyezkedésre lép, fegyelmileg büntetendő». Ezen szakasz körül eddig is meglehetős eltérő nézetek forogtak fen. Czélszerü volna ezeket eloszlatni. A szakasz szavainak megfigyelése után bizonyosnak látszik az, hogy az ügyvéd csak akkor nem jogositott az ügy vagy per tárgyát magához váltani, midőn már az képviseletére bizatott. Ez természetes is, mert ha még a képviselet megkezdése előtt is eltiltva lenne az ügyvéd, akkor ugyszólván az ő jogképessége megcsorbittatnék. Mégis vannak nézetek, melyek szerint az ügyvéd a képviselet megkezdése előtt sem válthatja magához a per tárgyát. E nézet onnan indul ki, hogy a törvénynek ezen tilalom felállitásával az volt czélja, hogy az értelmetlen fél az ügyvéd szakértelmének oda ne dobassék és a per elvesztésének félelme alatt biztosan nyert s behajtható követeléseit az ügyvédnek zsákmányul oda ne dobja. S ha ez a czélja, akkor a tilalmat fel kell állitani a képviselet megkezdése előtti időre is. Minden esetre van ezen felfogásban, alapkiindulását tekintve, valami, de a törvény szavaival ellenkezik. A törvény csak a képviseletére *bizott* pertárgyat nem engedi magához váltani.

De miért nem engedi? Miért érvénytelen az ily egyezkedés, és miért büntetendő fegyelmileg az ügyvéd?

Gondolkodtam e kérdés felől, de megvallom, elfogadható indokot nem vagyok képes találni, mely a §. intezkedését ugy, a mint az megirva van, igazolni tudná. Mi büntetésre méltó cselekmény van abban, ha az ügyvéd pl. egy szegény ügyfelének 100 forintos követelését, melyről biztosan tudja, hogy az megitélve lesz és be is hajtható, *teljes értékben* magához váltja. Kifizeti neki a tőkét, a 100 frtot és összes járulékait. Miért ne legyen ehhez joga az ügyvédnek? Miért ne legyen neki joga segiteni ügyfele helyzetén?

Nem helyesebb volna pl. magállapitani, hogy az ügy vagy per tárgyát az ügyvéd fele vagy háromnegyed értékén alul magához nem válthatja. Hogy áll ez különben is a gyakorlatban? Ha valaki visszaélést akar elkövetni, mégis megveszi a követelést másnak neve alatt. Sujtva inkább a felek

[1] Az előbbi közl. l. a 46., 47., 48. és 49. számban.

vannak ott, hol az ügyvéd jóakarattal segiteni akar, de ettől eltiltja őt a törvény. Bizalmatlanság ez az ügyvédi kar ellen, mely kar pedig általában véve bizalmat érdemel. Ha vannak kivételek, azok ellenében a szakasz nem védi meg a felet. Részemről e szakaszt egészen kihagyhatónak vélem, meg vagyok róla győződve, hogy ebből nem éri a feleket kár. Ha azonban mégis meghagyatnék, csak az előbb emlitett feltételhez kötném. Az is meghatározandó volna, hogy mely időpontig nem lehet a per tárgyát magához váltani, vagyis mely időpontig létezik pertárgy? Midőn befejeztetett a per, jogerős itélet van, ezen szakasz szerint még akkor is pertárgyról van-e szó, vagy pedig akkor már magához váltható? Mind oly kérdések, melyekre ezen szakasz biztos feleletet nem ad. Már pedig éppen ily lényeges kérdésnél tisztának, világosnak kell lenni a törvénynek.

67. §. E szakasz második bekezdésében, azon esetben, ha az ügyvéd az általános dijjegyzék szerinti és egyéb természetü dijait együttesen kivánja ugyanazon fél vagy felek ellen érvényesiteni, akár a perbirósághoz, akár személyes biróságához fordulhat. Nézetem szerint ily esetben a per biróságát kellene illetékes bíróságnak kijelölni, mert a pernek egyik része, a perben kifejtett müködés és kiadások képezik a kérdés tárgyát, mit legjobban megbirálhat a per birája. Mert azt hiszszük, hogy a tarifa akképen lesz megállapitva, hogy számos esetben a biró attól eltérni lesz kénytelen, helyesebben az ügyvéd oly tényei felett is kell megállapitási jogát gyakorolni, a mire nézve a tarifában nem lesz általános elv megállapitva.

(Folyt. köv.) *Hlatky Endre.*

A sommás eljárásról szóló javaslat a képviselőházban.[1]

II.

Áttérve a javaslat bizonyitási rendszerére, megjegyzem mindenekelőtt, hogy a szabad mérlegelés *elvileg* meglesz; de tényleg ugy fog állani a dolog, a mint azt a f. é. 17. számban kifejtettem s ha már a szabad mérlegelés elve a miniszteri javaslatban sem jutott teljes érvényre, még inkább guzsba köti azt a bizottsági javaslat a félnek eskü alatti kihallgatására vonatkozó rendelkezések módositása által; mert a 96. §. in integrum restituálja az esküvel való bizonyitás eddigi rendszerét, midőn kötelezőleg jelenti ki, hogy a biró mikor, mily körülmények között, melyik félnek adjon elsőbbséget a kihallgatásnál, és a kihallgatásnak esküvel való megerősitésénél; hol itt a birói szabad mérlegelés?

A szabad mérlegelés az eskü által való bizonyitás teljes eltörlését követeli. Helyes a felek kihallgatása, helyes azok szembesitése, helyes, hogy azok egymáshoz intézhető kérdések által deritsék fel az egyes ténykérdéseket és ezek mellékes körülményeit; de nincs szükség az esküre. Ha a fél kihallgatásra megidéztetvén, indokolatlanul elmarad, ennek polgári jogi következményeit a per egyéb körülményeiből a biró megitélheti anélkül, hogy a megjelenésre büntetési sanctio szükségeltetnék. A fél kihallgatása esetén — eskü nélkül is — a biró a per adatai, az egyes felderitett körülmények és a már addig igazolt tényállásból, biztos következtetést vonhat arra, hogy a kihallgatott felek melyikének vallomása való.

Az esküvel való bizonyitás jelenlegi módja is ellenkezik már a nép vallásos érzületével, mert nemcsak a müveletlen, hanem a kevésbé müvelt katholikus sem tulajdonit az eskünek fontosságot, ha az nem égő gyertyák közt levő feszület előtt felemelt 3 ujjal tétetik le; a hasonló müveltségü fokon álló evangelikus nem tulajdonit annak fontosságot, ha nem az evangéliumra tett kézzel, a zsidó nem, ha az nem a rabbi előtt, a náluk szokásos vallásos szertartással tétetik le. Ez a helyzet jelenleg és ezen a javaslat semmit sem változtat; ily körülmények között követelnünk kell azt, hogy az eskü által való bizonyitás a perrendtartásból teljesen kiküszöböltessék, — egyrészt a birói szabad mérlegelés, mint igazságszolgáltatási teljes biztositék érvényesülése, másrészt a nép vallásos érzületének tisztelete szempontjából.

A fél eskü alatti kihallgatásának azon módja mellett, melyet a 95. §. utolsó bekezdése statuál, midőn kimondja, hogy: «ha a bíróság mind a két felet kihallgatja: a kihallgatás után a 96. §. rendelkezéseinek figyelembe vételével dönti el, hogy melyik felet bocsátja vallomásának esküvel való megerősitésére», a biró præjudicialis álláspontot foglal el; mert midőn elhatározza, hogy ezt vagy amazt a felet bocsátja vallomásának esküvel való megerősitésére: már akkor tényleg ügydöntőleg itél, mielőtt alakilag az itéletet meghozná.

És mindezeket betetőzi a javaslat 156. §-ának azon rendelkezése, mely megengedi, hogy a felebbezési bíróság az elsőbíróságtól eskü alatt kihallgatott félnek ellenfelét is eskü alatt kihallgathatja. A mit erről a f. é. 17. számban előadtam, ahoz itt csupán még azt jegyzem meg, hogy ez föltétlenül az elsőbiróság tekintélyének csorbulását idézi elő; mert a nép közt azon felfogásnak fog tápot nyujtani, hogy az elsőbiróság előtt tett esküt a felsőbiróság előtt letett eskü lerontja. A miniszteri javaslatban is benfoglalt fenti rendelkezést a bizottság indokolni szükségesnek szintén nem találta.

A jogorvoslatokra vonatkozó részben a bizottság semmiféle érdemleges változtatást sem tett; hozzájárul és elfogadásra ajánlja a miniszteri javaslatot, melynek hibáit, következetlenségeit és czélszerütlen rendelkezéseit már a f. é. 18. számban kimutattam.

Pedig az ott fejtegetett hibákon és hiányokon kivül is még több kifogás hozható föl a felebbezés és felülvizsgálat oly szerkezete ellen, milyen a javaslatban megállapittatni czéloztatik.

Ámbár ugyanis a 142. és 143. §-okból arra lehet következtetni, hogy a felebbezési eljárásban a felek maguk adják elő kérelmeiket, az elsőbiróság által felderitett tényállást és az itéletet: mindazáltal a javaslatban ez kifejezetten megmondva sehol sincs; de nincs sem megoldva, sem megokolva az az ellenmondás sem, mely a felebbezési és a felülvizsgálati eljárásban az ügyek előadása körül fenforog. Ha a felebbezési biróság előtt előadhatják az ügyet a felek, nincs ok, mely miatt a felülvizsgálati eljárásban más eljárási módozat állapittassék meg. A felek ellenőrzik egymást az előadásnál és igy nem lehetséges az, hogy az ügy ne a maga valóságában terjesztessék a bíróság elé. A közvetlenségi eljárás alapelvével ellenkezik, hogy a biró az actákból szerezzen magának az ügy előadására informatiót; adja elő kérelmét és bizonyitékát a fél, — ellenvetéseit, kifogásait és ellenbizonyitékait az ellenfél, s aztán a biró a felektől közvetlenül nyert informatió alapján itéljen. — Abban, hogy a felülvizsgáló biróság előtt az ügyvédek egy-egy plaidoyét tartsanak, igazságszolgáltatási biztositék nincs; az a közvetlenségi elvnek nem diadala, hanem csupán paródiája.

A javaslat 172—179. §-aiban tervezett eljárás, a felebbezés ugynevezett nyilvános előadásának rendszere, oly esetekben, midőn a fél kijelenti, hogy felebbezését nem szóbeli tárgyalás utján kivánja elintéztetni, nem egyéb, mint pseudo-szóbeliség, vagy ha ugy tetszik, facultativ-szóbeliség, mely a közvetlenségi elvvel homlokegyenest ellenkezik és már előre magában hordja a jövendőbeli igazságszolgáltatási miseriák csiráját.

A közvetlenségi eljárás t. i. oly felebbezést nem ismer, mely a felebbezésből a nyilvános szóbeli tárgyalást kizárja; ha a ténykérdés elsőbirósági felderitése ellen a felebbező

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

kifogást nem tesz, hanem csupán a jogkérdés téves eldöntését vitatja, a közvetlenségi eljárás nem felebbezést, hanem felülvizsgálati kérelmet statuál jogorvoslat gyanánt, sőt még ennél is megköveteli a nyilvános szóbeli tárgyalást a felekkel.

Ezen jogorvoslat és vele az előadói rendszer azt fogja maga után vonni, hogy a felek derüre-borura felebbezni fognak. A papir türelmes, rá lehet irni mindenfélét és nem kell az irottakért a bíróság előtt személyesen és közvetlenül helyt állni. A felebbezés ezen módja lesz tehát a jövőben az az ut, melyet a pert huzni kivánó makacs adós sikerrel fog választhatni s ha sikerül megváltoztató itéletet kapnia, akkor jő még a felülvizsgálat. Ez az ut, melyen a jövendő igazságszolgáltatási æra ujra a restantiák tengeréhez ér és abba majd a jelenleg normálisan müködő első folyamodásu törvényszékeket is belesodorja.

Nem lesz még érdektelen arra is kiterjeszkedni, milyen lesz az igazságszolgáltatás képe ezen reform után?

A járásbiróság mint felebbezési és felülvizsgáló biróság jár el a községi biráskodás elé tartozó ügyekben és mint első forum az 500 frtos adóssági és 200 frtos örökösödési és dologi perekben.

A törvényszék mint felülvizsgáló biróság jár el a 20—50 frt értékig terjedő perekben, melyek eddig kisebb polgári peres utra tartoztak; mint felebbezési biróság a felülvizsgálat kizárásával az 50—200 frtig terjedő értékü perekben (tehát a járásbiróság elé tartozandó dologi és örökösödési perekben a felülvizsgálati jogorvoslat ki lesz zárva); eljár mint felebbezési biróság (a felülvizsgálat megengedésével) a 200—500 frtig terjedő perekben és a felebbezéseket a felek akaratához képest majd szóbeli tárgyaláson, majd nyilvános előadás utján intézi el s végül eljár mint első forum az itt nem emlitett többi perekben, még pedig az eddigi irásbeli rendszer és az eddigi eljárási szabályok szerint.

A kerületi tábla eljár mint felebbezési forum az irásbeliség eddigi szabályai szerint a törvényszéki perekben és mint felülvizsgálati forum a járásbirósági perek azon részében, melyeknek substratuma 200—500 frt s végül a kir. Curia, a javaslat szerint, csak akkor jönne abba a helyzetbe, hogy mint felülvizsgáló biróság járna el, midőn a substratum 500 frtot meghalad, vagyis kizárólag azon esetekben, melyekben a kir. járásbiróság illetékessége a javaslat 1. §-ának 5. pontjában megállapittatik; *tehát csakis kivételes esetekben*, a mi világosan igazolja, hogy az országot nemsokára tizenegyféle judicatura fogja boldogitani.

Ily hatásköri jogorvoslati rendszer mellett nagyon méltatlan a 205. §-nak az ügyvédek ellen javasolt 500 forintig terjedhető konoksági birsága. Hányszor történik meg, hogy a két alsó forum itéletét a harmadik forum megváltoztatja? Judicaturánk ingatagsága annak az oka, hogy két egyenlő itéletben meg nem nyugszunk, s most 500 forintig terjedő birság helyeztetik kilátásba azoknak az ügyvédeknek, a kik az első- és másodbiróság két egyenlő itéletében meg nem nyugosznak; de sőt, ha nem is egyenlők az itéletek, még akkor is fenyeget a biróság az esetre, ha a felülvizsgálati kérelem nyilván alaptalan volt. Nem tehető fel, hogy ily kérelmet szándékosan, tudva és akarva bárki is benyujtana és elég az alsó forumok itéleteinek végrehajtási joghatálya, azok tekintélyének biztositására, tehát ily rendelkezés fölösleges. Hagyassék el a tervezett nyilvános előadási felebbezési rendszer (172—179. §-ok) és legyen kötelező a felebbezésnek nyilvános tárgyalás utján való elintézése és akkor a harmadik forum tulterhelve nem lesz, ha méltatlan birságolási intézkedések meg sem állapittatnak.

A felülvizsgálati biróság hatáskörének megállapitásánál a bizottság ismét csupán csak azt vette indokul, hogy a munka kellőleg osztassék fel a táblák és a Curia közt; de egy szóval sem tartotta érdemesnek e kérdést az igazságszolgáltatási garantiák szempontjából is megvilágitani. Ezen szempontból bizonyára egészen más eredményre jő vala, mint a milyen a javaslatban kifejezést nyer. Egyebekben a f. é. 18. számban előadottakra hivatkozom.

Végül a bizottság érdeméül kell betudnunk, hogy a javaslat styláris szempontból meglehetősen kicsiszolva került a tisztelt ház elé.

A 23. §. első pontja ugyan érthetetlen most is, benne maradt a javaslatban az ügyek felhivása, a felebbezéshez és felülvizsgálathoz való csatlakozás és még egy-két ilyen nyelvi képtelenség is: azonban ezek daczára egészben véve hasonlithatlanul fölötte áll a miniszteri javaslatnak.

Midőn még kifejezést adok azon reményemnek, hogy a mulasztás megállapitása a birói önkény alól a bizottsági ajánlat daczára emancipáltatni fog ugy, miként azt a f. é. 16. számban kifejtettem, befejezem megjegyzéseimet azon meggyőződésem kifejezése mellett, hogy e javaslat, törvényerőre emelkedése esetén, az általam most és előbb kifejtett okoknál fogva sem a közvetlenségi eljárás megizmosulását, sem igazságszolgáltatási viszonyaink nevezetesebb javulását eredményezni nem fogja. *Tóth Gáspár.*

Válasz

Sztehlo Kornél és Szakolczay Árpád ügyvéd uraknak (a catholicismus házassági akadálya tárgyában.)

Sztehlo ur szerint a katholikus dogma nem állami törvény, éppen ugy, mint nem állami törvény a protestans egyház házassági jogszabálya sem; állami törvény erejével birt a kérdéses dogma, de megszünt az lenni az 1868-iki törvények folytán.

Ugy vélem, ezen deductio nem helyes. Hogy azonban egymást jól megérthessük, állapitsuk meg mindenekelőtt, hogy Sztehlo ur bizonyára nem a dogmát akarta érteni, a mint hogy sem én, sem Szász püspök ur nem mondottuk a dogmát, hanem a kath. egyház házassági jogszabályait állami törvénynek.

Ha már most elismeri Sztehlo ur, hogy állami törvény erejével birtak, mondhatja-e alaposan, hogy az 1868-iki törvények folytán azzal birni megszüntek? Nem!

Az 1868-iki törvények ugyanis a kath. egyház házassági jogának állami törvényerejét explicite nem szüntették meg, implicite pedig azok törvényerejét megerősitették az által, hogy azokat továbbra is alkalmaztatni, a vegyes házassági esetekben azonban a protestans egyház hitfelekezeti szabályait is alkalmazandóknak rendelték. 1868 előtt a vegyes házassági ügyekben kizárólag a kath. egyház házasságjoga volt érvényben, és a vegyes házasság mind a két félre nézve felbonthatlan, a jövőre nézve az a protestans fél tekintetében saját egyházi joga szerint felbonthatónak jelentetett ki.

Mi volt czélja az 1868-iki törvényeknek, különösen a XLVIII. tcz.-nek? A kath. egyház jogkörének megszoritása, és a hitfelekezeti paritas alapján a protestans házassági jogszabályoknak vegyes házassági esetekrei kiterjesztése. Ennyiben tehát Szász püspök urnak van igaza, midőn állitja, hogy az 1868-iki XLVIII. tcz. a prot. egyházi házassági jogot (vegyes házasság esetében, minthogy más esetekben már előbb is az volt) nomocanonná avatta. Azért, midőn Sztehlo ur argumentatióját olyformán végzi, hogy a törvény szelleméből több mint világos, miszerint az állami törvényhozás az egyházi törvény joghatályát a felekezet körére szoritotta, és általános kötelező állami minőségét megszüntette, neki igaza van, de csak annyiban, a mennyiben az *általános* állami minőség megszüntetését érti. Az állami minőség a felekezet körében, tehát az előbbinél szükebb körben továbbra is fentartatott, sőt megerősittetett éppen ugy, mint az 1791: XXVI. tcz., illetve az 1786-iki márcz. 6-án kelt nyilt parancs, mint állami törvény továbbra is nemcsak fentartatott, hanem annak hatásköre kibővittetett.

Sztehlo ur jelszavának: nomocanon 1868 óta már nem létezik, a törvény intézkedéseiben semmi támpontja nincs.

De tegyük fel, hogy igaza van: nomocanon nincs! Változtat ez de jure nézetemen, melynek Szász püspök ur emlékiratával szemben indokolt kifejezést adtam? Nem!

Az 1868-iki XLVIII. tcz. 1. §-a igy szól:

«A vegyes házassági válóperek, a mennyiben a házassági kötelék érvényességét . . . tárgyazzák, az alperes illetékes birósága előtt inditandók meg . . . mindenik félre nézve egyedül saját illetékes biróságának, az illető fél saját hitelvei alapján hozott jogerejü itélete kötelező».

A törvény ezen intézkedése azt jelenti, 1-ször hogy az állam vegyes házasságok esetében a házasságot továbbra is érvényesnek fogja tekinteni, ha az a házasfelek hitfelekezeti állása szerint érvényes, 2-szor, hogy a házasság érvénye a házasfelek hitfelekezeti akadályai alapján birálandó el. Ezen kijelentéssel — ha nem volna is nomocanon — állami érvényre emeltetnék, illetve abban fentartatnék a hitfelekezeti jogszabály, és igy a katholikus félre nézve megerősittetnék az egyház házasságjogában előirt akadályok egész sora, és ezek között a catholicismus akadálya is.

Ha a kath. fél jogképessége valamely házasság megkötésére saját egyházának joga szerint birálandó el: akkor Sztehlo urnak concedálnia kell, hogy a kath. félnek nincs jogképessége arra, hogy egy elvált protestans féllel, első házastársa éltiben, házasságra lépjen.

És mi a házasság? Kétoldalu szerződés, mely a kath. hitelv szerint szentség (contractus matrimonii est sacramentum). A prot. egyházjog szerint a házasság szintén kétoldalu polgári szerződés és nem több, a mint ezt a József császár féle nyilt parancs 1. §-a világosan és határozottan kimondja.

Ha már most valamely szerződés érvényessége vagy érvénytelensége fölött kell határoznunk, a kérdést ugy kell formuláznunk, hogy melyek az érvényes kétoldalu szerződés kellékei? és a helyes felelet, ugy hiszem, más nem lehet, mint: első sorban a szerződő felek jog- és cselekvési képessége — és igy, ha a kath. félnek nincs képessége a protestans elvált féllel házasságra lépni, és ha azt mégis megtette: kath. szempontból házassága feltétlenül semmis.

Controvers ez a kérdés csakis protestans szempontból, Én ugy teszem fel a kérdést: semmisnek tekintendő-e ezen házasság protestans szempontból is vagy nem? Sztehlo ur itt nemmel felel, és nézetem szerint helytelenül.

Azt a theoriát, hogy valamely szerződés lehessen az egyik félre nézve érvénytelen, a másikra nézve érvényes, mint jogász el nem fogadhatom, és azt hiszem, hogy a föld kerekségén az egész jogászvilág egyetért velem, hogy az egyik szerződő fél jogképességének hiányából érvénytelen szerződés, érvénytelen mind a két félre nézve egyaránt. Ha már most a protestans egyházjog szerint a házasság polgári szerződés, a mint hát az, akkor annak érvényes megalkotásához okvetlenül szükséges mind a két fél jogképessége, és habár ezen jogelv a fenti nyilt parancsban specialiter kimondva nincs is: azért az mint általános, a protestans házasságra éppen ugy alkalmazandó, mint minden más polgári szerződésre.

Ezek igazságán változtatni nem lehet, kivévén, ha a protestans felfogás kedveért az általános jogrenddel szemben valami paradox különleges alkotmányt concedálunk, mely tudtom szerint nem létezik!

A vegyes házasságnak katholikus szempontból való érvénytelensége vas kényszerüséggel odavezet bennünket, hogy az ilyen házasságot protestans oldalról is érvénytelennek tekintsük.

Sztehlo ur ugy érvel, hogy ha a házasság felbontásánál nem, akkor miért kelljen a házasság *megkötésénél* az idegen fél hitelveire tekintettel lennie? Azért, mert a törvény azt igy rendeli, és mert a törvény a felbontásnál egyoldalulag, a protestans félre alkalmazható, az érvényesség kérdésének elbirálásánál azonban elkerülhetlen, hogy a másik fél jogképessége is a birói cognitió keretébe bevonassék. Ezen jogképesség pedig az 1868-iki XLVIII. tcz. 1. §-a értelmében a kath. félre saját hitelvei szerint itélendő meg. A felbontás és érvénytelenités egymástól in radice lényegesen különböző eset — azt tehát, ha tisztán akarunk látni, egymással össze ne zavarjuk. Azért, a mennyiben az állam törvénye által fentartott akadályok szempontjából birálandó el a kötelék érvényessége, nem ignorálható a kath. félre irányadó házassági jog; mert a kath. felet ennek hatálya alul a törvény strict intézkedésénél fogva kivonni nem lehet, és mert a szerződés kétoldalusságánál fogva az egyik fél nemképessége kihat a másik szerződő fél szerzett jogaira.

A jogképesség ugynevezett *status jog*. A vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1881-iki szeptember 11-én 25,503. sz. a. kelt rendelete házassági ügyekben azon elvi kijelentést foglalja magában, hogy az idegenek jogképessége Magyarországban saját honi törvényeik szerint birálandó el. Pedig a protestans lelkészek rendre összeadják az elvált protestans felet p. o. ausztriai illetőségü katholikus féllel! A magyar állampolgár jogképessége szintén honi törvénye szerint birálandó el, és mert a honi törvény a kath. fél házasságkötési képességét az egyház joga szerint rendeli megitélendőnek, világos, hogy a prot. pap ezen törvényhez alkalmazkodni köteles, de nem teszi, hanem alkalmazza egyaránt a protestáns jogot a belföldire ugy mint a külföldire!

A kath. egyház szentszéki biráskodásában kénytelen a regulát megfigyelni; mert tana szerint a szerződés lévén a szentség, *melyet a felek az illetékes plébános előtt önmaguk administrálnak*, reá nézve lehetetlen, hogy a felek jogképességének akadályát — származzék az akár az idegen, akár a saját állam törvényéből, akár más forrásból — ignorálná. Ha a prot. egyház hive bár mi oknál fogva eltiltatnék a kath. féllel való házasságra lépéstől, a kath. egyház a házasságot meg nem engedhetné, mig az akadály fenáll. A mit a kath. egyház kifelé követel, az, hogy onnan a bontó akadályok felállitásában ne korlátoltassék, és hogy az általa felállitott akadályok meg ne szüntettessenek, a házasság fölötti biráskodás pedig őt illesse. Azt, hogy az állam vagy más erre illetékes közeg akadályokat ne legyen jogosult felállitani, a kath. egyház soha nem követelte. Hálás leszek Sztehlo urnak, ha ezzel ellenkező eljárást a kath. egyház terhére reám bizonyitani képes.

A házasság felbontásánál nagyon természetes, hogy a prot. egyház hitelveit nem alkalmazza: saját hiveire nem, mert nem alkalmazhatja; a prot. félre nem, mert arra hatásköre és itélete ki nem terjed.

Tudom én azt, hogy a kath. egyház mindenkit, a ki a keresztség szentségével az egyetemes keresztény egyház tagjává felavattatik, magáénak tekint, még a szerinte eltévedteket is, de az elvben fentartott ezen jurisdictiót tényleg sehol nem gyakorolja, legkevésbé vegyes házassági esetekben, sőt — ha jól tudom — ezekben az illető plébánosokat a jurisdictio kötelme alul egyenesen feloldotta.

Ha Sztehlo ur mégis azt állitja, hogy a szentszékek vegyes házassági perekben a prot. felek fölött is itélnek, ezt bizonyitani tartozik. Nekem ilyen esetről tudomásom nincs. Azt ugyan megengedem, hogy az itéletben mindkét fél szokott megneveztetni, a mi a kereseti kéret és a perrendi szabály kifolyása. Minthogy azonban a szentszékek az iratokat rendszerint a prot. ellenfél illetékes birósághoz átteszik, ezzel biztos jelét szolgáltatják annak, hogy a jurisdictiót csak saját hitfelekezeti hivükkel szemben akarják gyakoroltnak tekintetni. Ez pedig a döntő.

Végre arra akarok felelni, hogy a prot. papokat miért nem büntetik a btkönyv 256., illetve 257. §-a alapján.

Az 1868: XLVIII. tcz. 3. §-a ugyanis a törvény végrehajtását a vallás- és közoktatási és az igazságügyminiszterre bizta.

Ezek kötelessége volt volna az eljárási szabályokat megalkotni és az illető lelkészi hivatalokat a törvényhez való alkalmazkodásra utasittatni. A törvény már 24 esztendeje végre nem hajtatott, holott az 1868: LIII. tczikket, jóllehet ebben végrehajtási utasitás nincs, az ugynevezett február havi elkeresztelési rendelettel 20 esztendő lefolyása után a cultusminiszter időszerünek tartotta végrehajtani! A kormány mulasztása folytán a prot. pap bizvást hivatkozhatik azon mentő körülményre, hogy a btörvény csak a *tudva* cselekvő lelkészt mondja büntetendőnek, ő pedig az 1868: XLVIII. tcz. szavaiból a kath. akadályok megfigyelésének kötelezettségét levonni képes nem volt. Mentő ezen körülmény annál is inkább, mert — ugy látszik — hogy az illetékes körök sem tudják még eddig, hogy a törvénynek concret esetben mily magyarázatot adjanak. Sztehlo ur ugyan azt állitja, hogy a birói gyakorlat szerint ezen kérdés nem vitás, és hogy a hazai világi bíróságok az ily házasságokat érvényesnek elismerik. Sajnálattal kell viszonoznom, hogy én saját gyakorlatomból nem merithetem állitásának valóságát, és hogy a döntvénytárt átnézve, egy esetre sem akadtam, mely azt tárgyalná és eldöntené, vajon a világi bíróság előtt a kath. fél és az elvált akath. másik fél között kötött házasság érvényes-e akkor: ha ez utóbbinak érvényes házasságból visszamaradt első neje él?

Ha ilyen értelmü döntvény, mely Sztehlo Kornél ur nézetének kedvezne, léteznék, nem vonakodnám nyiltan kimondani, hogy én azt de lege lata a jogkérdés eltorzitásának tartom.

Ezekkel feleltem volna dr. Szakolczay urnak is, egyet kivéve, a mivel czikkemet zárni óhajtom.

Dr. Szakolczay ugyanis saját és még más valamennyinek nevében kifejezést ad azon óhajtásának, hogy a katholikus álláspont mellőzésével a polgári házasság — mely különben a prot. házassággal ugyanaz — mint az igazságnak, a jogállam haladásának megfelelő intézmény mihamarább életbe léptettessék.

Nézetem e részben az, hogy az igazság és a jogállam oly fogalmak, melyeket tetszése szerint kiki ugy definiálhat, a mint in concreto igényeinek megfelel. Egy azonban bizonyos, hogy az államnak nincs esze és akarata, hogy ezt a hiányt pótolja az időnkét uralgó párt és az ennek kebeléből megszületett kormány, és igy az államban időnként felmerült vitás kérdések az egymással szemben álló pártok hatalmi törekvéseinek tárgyát, illetve indokát képezik. Magam részéről nem vagyok hajlandó oly Pláto-féle jogállam létjogát elismerni, melyben az összes jog forrása az állam maga.

Én az embert, mint embert, az állam fölött állónak tekintem; mert az ember több az állampolgárnál, a mely minőségében vagyonával és vérével fentartja az államot, hogy ez neki, mint egész embernek eszközül szolgáljon rendeltetésének méltó betöltésére. Ezen állammal szemben az ember, mint a kath. egyház tagja, rendeltetését formulázza és az államnak kötelessége ezen rendeltetés méltó betöltését elősegiteni; mert ez az állam czélja, az állam nem czélja önmagának, az ember annak nem eszköze.

A kath. egyház azon állammal szemben, melyet én mint ember egyedül létjogosultnak ismerhetek el, azt mondja, hogy a családi élet alapitása nem az állampolgári kötelmek, hanem az emberi jogok sorába tartozik, és hogy ezen jognak gyakorlása a szentség jellegével felruházott szerződés alakjában az ő kezébe van letéve, és igy ő, mint az egyház alapitójának letéteményese, igénybe veszi a jogot, meghatározni a feltételeket és gyakorolni a joghatóságot. Már most azon állam, mely önmagát tekinti a jog első forrásának és czélnak, melynek az egész ember alárendelendő, nyers hatalmánál fogva megtagadhatja az embertől és az egyháztól rendeltetésének méltó betöltéséhez szükséges segédkezést vagy védelmet, sőt ellenkező értelemben még támadólag is felléphet; de, mert itt az állam, illetve az ő czégére alatt az uralgó párt, illetékességi hatáskörét tulhajtja, czéljától eltérőleg, mely szerint ő az embernek, mint eszköz van hivatva szolgálni: azért én és velem milliók a nyers hatalom visszaélése ellen tiltakozni fogunk.

Köszönöm az uraknak, hogy alkalmat szolgáltattak a helyzet tisztázására és azt, a mit eszmecserénk napvilágra juttatott, megszivlelésül ajánlom mindazoknak, a kik azt állitják, hogy a polgári házasság az állam részéről nem harcz a kath. egyház ellen. *Ótócska Károly.*

Nyilatkozat.

A következő sorokat vettük:

Tekintetes szerkesztő ur!

Engedje meg, hogy a Szász Domokos püspök ur emlékirata, helyesebben az emlékirat által felszinre vetett égetően közérdekü kérdések felett megindult eszmecsere némely mozzanatára pár megjegyzést tehessek én is, nemcsak azért, mert az emlékirat közzétételére az engedélyt magam kértem ki a mélts. püspök urtól, hogy ezzel a magyar jogászközönségnek szolgálatot tehessek, s ez által a felette megindult polemia közvetlen okozójává váltam; éppen nem azért, hogy a Szász püspök ur emlékiratát megvédelmezzem, mert hiszen megvédelmezi az maga magát s Szász püspök ur is a maga emlékiratát *ott, a hol ennek helye van*; hanem főkép azért, mert magam, ki ez emlékirat tervét még első vonalaiban látni s azt illetőleg véleményemet nyilvánithatni is voltam szerencsés: igen jól ismerem a fenkölt gondolkozásu püspök intentióit s ennélfogva nem tehetem, hogy a mennyiben ezen intentiókat félre magyarázva, félre ismerve, sőt elferditve látom: ezekre ne reflectáljak.

Ótócska Károly kartárs ur jónak látta a *Jogtudományi Közlöny* f. é. 48. számában közre adott czikkét azon czimmel látni el, hogy: «*Válasz* Szász Domokos ref. püspök urnak».

Engedje meg ezzel szemben nevezett kartárs ur azon ártatlan megjegyzést, hogy a kérdéses emlékiratban Szász püspök ur Ótócska Károly pozsonyi ügyvéd urhoz egy árva szót sem szólott, hanem szólott Magyarország ez időszerinti igazságügyminiszteréhez; ennélfogva «választ» nem is Ótócska urtól, hanem attól vár, a kihez emlékiratát intézte: Magyarország igazságügyi kormányától.

S Szakolczay urral ellentétben szentül meg vagyok arról győződve, hogy e «válasz»-ra «viszonválasz» nem következik, mert az erd. egyházkerület érdemes püspökének ez emlékirattal sokkal magasabb rendü czéljai voltak, mint hogy Ótócska urral polemiába bocsátkozzék.

A mi Ótócska ur czikkének érdemét, s illetve argumentatióját és szakbeli állitásait illeti, azzal nem akarok bővebben foglalkozni, főleg azok után a fényes czáfolatok után, melyekben ezen merész, keresztre épitett toronyhoz hasonlatos argumentatio e lapok 49-ik számában részesült. Még azon pár reflexiómat is, mit mondandó vagyok, elhagytam volna ezek után, ha Sztehlo és Szakolczay urak czikkeiből, az ő álláspontjuknak megfelelőleg nem látnám kihagyva Ótócska ur azon insinuatiójának visszautasitását, a mivel ő az emlékirat nagyérdemü szerzőjét, sőt általán a közügyek minden intézőjét, nem véve ki a kormányt sem, mindjárt czikke elején — *mindjárt az ő kath. meggyőződésének hangsulyozása után!* — vádolja, hogy t. i. ezen közérdekü kérdés felfogásában s általában a törvények alkalmazásában bizonyos egyoldalúságot tanusitanak.

Ez a homályos körülirás frappáns módon van megmagya-

rázva nemcsak a kérdés tárgyalási modorában, nemcsak Ótócska ur czikkének egész tenorjában, hanem azon csattanós conclusióban, mely szerint ő az egész *tényleges évtizedes* jogbizonytalanság, az összes kérdésbe tett controversiák okát a protestáns lelkészek azon eljárásában látja: hogy *nem respectálják a katholikus dogmákat!*

Nem átalja Ótócska ur Szász püspököt azzal a gyanusitással illetni, hogy protestáns szellemben akarja reformáltatni a házasságjogot.

Nos, hát ezt a vádat nem azok érdekében, a kik azt az emlékiratot olvasták, mert hisz azok ez állitás alaptalanságáról azonnal meg voltak győződve, hanem az igazság érdekében és a kérdés annyira szükséges objectiv megvitatásának érdekében határozottan vissza kell utasitanom; de a polemia teréről kizárandónak is vélem ezt, mert csak kedélyek elmérgesedésére és arra vezet, a mi ellen Ótócska ur is tiltakozik, tudniillik a kérdés egyoldalu felfogására és a felekezeti szempontok szükségtelen, sőt helytelen előtérbe tolására.

Mert hiszen e kérdésben az amugy is ágaskodó felekezeti viszály elsimitására kellene törekedni, nemcsak a társadalomban, nemcsak a hirlapirodalomban, de még a magán discussiókban is: annyival kevésbé lehet helyén a felekezeti szint belevinni egy tisztán jogi szaklap tárgyalásai terére.

Ismétlem, ezeket el kellett mondanom nekem, a ki — mint ezt a t. szerkesztő urhoz annak idején intézett levelemben világosan megirtam — a főt. püspök urtól az emlékirat közlésére az engedélyt a kérdés jogi — és nem felekezeti — szempontból való megszivelése czéljából a *Jogtudományi Közlöny* számára kikértem, s kikértem pedig abban a tudatban, hogy ez emlékirat által felvetett kérdések tárgyilagos megvitatása annál inkább lehető lesz, mert hiszen annak magának is hangját és irányát is a lehető legbölcsebb objectivitás és hazafiasság charakterisálja, s épp ugy irányul az a kath. egyház, mint a ref. és bármely egyház jurisdictiójának kölcsönös sérelmei orvoslására, sőt magának az állam és a jogbiztonság követelményeinek sürgetésére is.

Még csak egyet.

Sztehlo és Szakolczay urak alaposan megczáfolták Ótócska kartárs urnak a hazai viszonyokra vonatkozó okoskodásait. Velük tökéletesen egyetértve ezekben, csak annak constatálására szoritkozom, hogy Ótócska urnak az ausztriai viszonyokra nézt, megkoczkáztatott állitásaiban sincs igaza.

Szász püspök ur tökéletesen valót mond abban, hogy Ausztriában II. József császár óta minden erélyes kormány a vallásügyi törvényhozásban is egységesitésre s arra törekedett, hogy utját vágja a dissolváló törekvéseknek.

S igaz, hogy a csehekkel és a reactióval kaczérkodó Taaffe-féle áramlat legujabban ez iránynyal homlokegyenest ellenkezőt követ: a minek érthető következményei az ujabb keletü miniszteri rendeletek; de nézzen csak utána a birod. tanács képviselőháza 1876-ban hozott határozatainak s rögtön be fogja látni, hogy az általa közölt döntvények az emlékiratban mondottakat annál kevésbé czáfolják meg, mert azok — ha egyáltalán igen — csupán a «catholicismus» egyetlen esetére vonatkoznak; arra sem mind. Holott a «catholicismus» házassági akadályának tudtommal egész serege burjánzik a mi házassági jurisdictiónkban. Különben, ha Ótócska ur nekem nem hisz: kérdezze meg dr. Konek tanitványát, dr. Antal Gyulát, a ki, ha nem is ama bizonyos protestáns egyoldalu szempontból: de mégis Ótócska urral ellenkező véleményben van, még abban a tekintetben is, hogy szerinte az a chaos, az az anarchia, a mi házasságjogunkat a biráskodás tekintetében a continensen unicummá teszi: csak törvényhozási uton és csak a házasságkötés és a házassági biráskodás állami szabályozása által szüntethető meg.

Dr. Deák Albert.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Özvegyi jog az ipartörvény alapján.

Az ipari jog terén ujabb időben a munka szabadsága, a szabad verseny és a szerzett jogok hangzatos jelszavai alatt igen sok ferde jogi fogalom vert gyökeret. Nem utolsó eset az, melyet az «Iparügyek»-ben,[1] hazánk iparosainak eme tekintélyes szaklapjában olvasunk az iparos özvegyének özvegyi joga örökkévalóságáról.

Azt mondja ugyanis erre a nevezett szaklap, hogy az özvegy, «mert ujból férjhez megy, szerzett jogától (értsd: özvegyi iparüzési jogától) el nem esik, valamint más iparágat önállóan üző férje sem fosztható meg, hymen ujabb rózsalánczai következtében (vagyis, ha özvegy férfi ujból megnősül) régi iparjogositványától».

Az igaz, hogy ez a magyarázat a munka szabadsága és a szabad verseny tág és rugékony fogalmába nem ütközik; de az is igaz, hogy a törvény és a jog czélja azt a nagy szabadságot kissé rendezni. És hogyan szabályozza a magyar magánjog e részben a szabad verseny és a munka szabadsága körét és minő szerzett jogai vannak ott az özvegynek?

Az ipartörvény (1884: XVII. tcz.) 40. §-a azt rendeli, hogy «az iparos elhalálozása esetében az üzletet annak özvegye ujabb bejelentés nélkül[2] folytathatja». Minthogy pedig ezek szerint az özvegy nem köteles férje üzletére nézve uj iparigazolványt kérni, kétségtelen, hogy az özvegy iparüzletét nem uj jogositvány alapján, hanem férje jogán, ennek iparigazolványa alapján gyakorolja. Az ipartörvény eme rendelkezése tehát megfelel a magyar magánjog azon értelmezésének, a mit ez az özvegyi jog iényege felől felállit, tudniillik, hogy az özvegyet férje javaiban özvegysége alatt haszonélvezet illeti meg, vagyis ezt az ipartörvényre alkalmazva, azt mondhatjuk, hogy az iparos özvegye elhalt férje fenálló iparüzletének haszonélvezője.

S ha az özvegy csak haszonélvezője az elhalt férj iparüzletének, mi történik akkor, ha az özvegy ujra férjhez megy? Az, a mit a magánjog az özvegyi jogra nézve ily esetben rendel. A mennyiben ugyanis az özvegyi jog az özvegy ujabb férjhezmenetele következtében általán megszünik, természetes, hogy az elhalt iparos özvegyének ujabb férjhezmenetelekor iparüzési jogositványa is megszünik. Köteles tehát az özvegy férje üzletének megszüntét bejelenteni és esetleg saját nevére kérhet és kaphat is uj iparigazolványt. De akkor ez alapon egészen uj iparüzlet keletkezik, mely tárgyilag nincs összeköttetésben az első férj üzletével, még pedig az esetben sem, ha ugyanazon iparágra vonatkozik, melyet a férj folytatott és ha a nő ugyanazon üzletet maga vezeti is.

Ezen elvnek gyakorlati jelentősége alakilag leginkább a vásári rendtartásban mutatkozik. Midőn ugyanis az özvegy

[1] L. az «Iparügyek» czimü szakközlöny 1892 október 15-én megjelent 10. számának 161. lapján foglalt választ.

[2] E kifejezés alatt «*ujabb bejelentés nélkül*» azt kell értenünk, hogy az elhunyt iparos üzletét folytató özvegy, nincs kötelezve az ipartörvény 4. §-ában körülirt iparbejelentésre, azaz önjoguságának, esetleg képesitésének igazolására s uj iparigazolvány váltására. De az iparos özvegye, midőn néhai férje üzletét átveszi, ha azt ujabb iparbejelentés nélkül folytathatja is, nincs fölmentve a beállott változás bejelentése alul és a fenti kifejezés az ipartörvény 178. §-ának amaz intézkedését, mely szerint az iparhatóságnál vezetett iparlajstromba minden iparbejelentés és telepengedély, valamint az ipar álladékában történt minden változás beiktatandó, az özvegyre nézve sem másithatja meg. Az «özvegyi jog» maga tehát bejegyzendő az iparlajstromba, a nélkül azonban, hogy az özvegy ama föltételeket teljesiteni tartoznék, melyeket a törvény uj iparüzletek megindításakor teljesitendőknek kitüzött. Eme rendelkezésnek felelnek meg a keresk. törv. 12. és 19. §§-ai is. Az előbbi szerint az, ki valamely létező kereskedelmi üzletet .... örökösödés utján szerez meg, azt .... az eddigi czég alatt az utódlást kifejező toldással vagy *a nélkül* folytathatja. Az utóbbi szerint pedig, ha a czég .... birtokosai személyében változás történik (tehát, ha az özvegy folytatja özvegyi jogon elhalt férje üzletét), ezen tény a kereskedelmi czégjegyzékbe leendő bevezetés és kihirdetés végett bejelentendő. Ezenkivül abból, hogy az elhunyt iparos iparjoga az életben maradt hitvestársra minden megszoritás nélkül átszáll, következik, hogy a törvény az özvegyet maga személyében képesnek véli az illető iparág további gyakorlására. Ez okból az özvegy nem tartozik üzletvezetőt sem kirendelni. Az özvegy joga tehát sokkal teljesebb, mint a történetesen hátrahagyott kiskoru gyermekeké és unokáké; mert ezek a reájuk átszállott iparjogositványt, csak a törvényes kellékeknek megfelelő üzletvezető képviselete utján gyakorolhatják. Minthogy végre minden iparos iparát bérlő által is üzheti, föl kell emlitenünk, hogy a bérlő özvegye a bérelt üzletet özvegyi jogon nem gyakorolhatja és folytathatja. L. az osztrák Verwaltungsgerichtshof 1883. évi junius 5-én 1594. sz. a. hozott döntvényét.

özvegyi jogon férje üzletét folytatja és haszonélvezi, akkor férje vásárállási sorrendjében maradhat, de ha azután saját nevére köteles iparjogot váltani, akkor a vásári állás sorrendjében hátrább, vagyis uj iparigazolványa keltének megfelelőleg tartozik helyet foglalni.

Itt tehát szerzett jogok elvesztéséről szó sincs, mert az özvegy nem magát az iparigazolványt és az iparüzletet szerezte meg, hanem csak az üzletnek özvegysége tartamára való haszonélvezetét. Ide is vonatkozik az ipartörvény 155. §-a, mely igy szól: «az iparüzési jogtól, *a mennyiben külön törvények nem rendelkeznek*, ezen törvény alapján sem birói itélet, sem közigazgatási határozat által, senki meg nem fosztható». Minthogy pedig ez a szakasz nem az iparjogositványról és nem a képesitésről szól, hanem az iparüzést emliti, és minthogy külön törvények által iparüzési joguktól bizonyos iparosokat meg lehetne fosztani, habár ezen külön törvények alatt első sorban a büntető és kihágási törvényeket kell is értenünk, de e külön törvények alá tartoznak a kisajátitási és a magánjogi törvények is: mindezekből világos, hogy magánjogunk ama tétele, hogy az özvegyi jog az özvegy férjhezmenetele által megszünik, az ipartörvényben jelzett özvegyi iparüzési jogra is vonatkozik, mert ez magában az ipartörvény 155. §-ában van kifejezve.

S ezzel az özvegy asszony joga teljesen ki van meritve. De mivel magyar nyelven az özvegy férfit is csak özvegynek nevezzük, kérdés az, hogy az özvegy férj jogositva van-e elhalt iparos neje üzletét ujabb bejelentés nélkül, vagyis özvegyi jogon folytatni. Az általunk idézett szaklap fent idézett kijelentésében, habár virágos nyelven és igen zavart szerkezetben azt állitja, hogy igen; sőt vannak mások is,[1] kik az özvegy és iparos kifejezés alatt mind a férjet, mind pedig a feleséget értik és azt állitják, hogy a férjes nő nevén álló üzlet folytathatási joga az asszony halála esetére, özvegyi jogon a tulélő férjre is átszáll. Ez azonban meg nem állhat; mert az ipartörvény kifejezetten nem rendeli; ez az állitás tehát tarthatatlan, a mennyiben a magyar magánjog a férj özvegyi jogát nem ismeri és igy mivel ez a kivétel nincsen benne az ipartörvényben, e részben a magánjog irányadó.[2]

Elég e tekintetben Herczegh Mihály könyvére[3] hivatkoznunk, melyben világosan meg van irva, hogy az özvegyi jog nem a férjet, hanem kizárólag a nőt illeti. Azon körülmény pedig, hogy a férj neje halála után ennek hagyatékában bizonyos esetekben szintén benmaradhat: özvegyi jognak nem tekinthető; mert nem özvegyi jogon marad ben a férj, hanem a mennyiben kiskoru gyermekek vannak, mint ezeknek természetes és törvényes gyámja; vagy ha a nő javaiba beruházásokat tett, mint ezeknek tulajdonosa, avagy közszerzemény vagy hitvestársi öröklés czimén.

Minthogy azonban minden egyes esetben, midőn a férjes nő saját neve alatt iparüzletet folytat, a magyar magánjog vagyonelkülönzési alapelvénél fogva, ugy az iparjogositvány, mint maga az iparüzlet a feleségnek kizárólagos tulajdona, kétségtelen, hogy a férjes nő elhalálozása után a férj elhunyt neje nevén és iparigazolványa alapján, ennek fenállott iparüzletét saját javára nem folytathatja és nem haszonélvezheti, hanem legfölebb kiskoru gyermekeik[4] javára, mint üzletvezető folytathatja, de ekkor is csak ugy, ha az özvegy férj az illető iparágra nézve képesltéssel bir, mert a kiskoruak részére folytatott iparüzletre nézve szakbeli üzletvezető nevezendő és ez az iparhatóságnak bejelentendő.

Mindezekből kétségtelenül kiderül, hogy a magyar magánjognak az özvegyi jogra vonatkozó tanai az ipartörvénynyel megegyeznek. *Dr. Horváth János.*

[1] L. Dr. Ballagi Gézának az ipartörvény magyarázata cz. munkája 103. lapján az ipartörvény 40. §-ához füzött magyarázatát.

[2] Az iparos özvegyének elhalt férje iparüzlete folytathatása tekintetében az osztrák Gewerbeordnung sokkal szabatosabban van fogalmazva. Ennek 56. §-a igy szól: «Nur für Rechnung der Wittwe für die Dauer ihres Wittstandes kann .... ein .... Gewerbe auf Grundlage der alten Concession, beziehungsweise des alten Gewerbescheines fortgeführt werden.» Az osztrák ipartörvényben sincs szó «Wittwer»-ről. Különben megjegyzendő, hogy az iparos özvegyének iparfolytatási joga nem a magyar özvegyi jogban leli alapját és keletkezését, hanem az eredeti iparjogi fejlemény, melyet a mi bevándorlott iparosaink magukkal hoztak. Ezt bizonyitja *Wenzel* Gusztávnak a «Magyar magánjog rendszere» cz. könyve II. kiadásának II. kötete 486. lapján foglalt hivatkozása *Steger* J. következő czimü könyvére: «Darstellung der Rechte und rechtl. Gewohnheiten der k. Freistädte» s maga Wenzel Gusztáv e részben ugy nyilatkozik, hogy «városi polgároknak (értsd iparosoknak) özvegyei, özvegységük alatt elhunyt férjük üzletét vagy mesterségét is folytathatják». Egyébként az özvegyeknek e joga a czéhben még számtalan kiváltsággal volt körülbástyázva és meglehetősen irigylendő állapota lehetett a középkorban bármely iparos özvegyének, főleg addig, mig a reáliparjogok is existáltak.

[3] L. Herczegh Mihálynak «Magyar családi és öröklési jog» czimü könyve II. kiadásának 288. lapját. Magánjogi iróink nagy része az özvegy férfiról az özvegyi jognál meg sem emlékeznek.

[4] De a kiskoruakat illető jogkedvezmény a kiskoruság megszüntével véget ér. A teljeskoruvá lett örökös az iparüzletet nagykoruságának elértétől fogva csak saját személyére szerzett uj iparjogositvány alapján folytathatja.

Különfélék.

— **A magyar alkotmány és jogtörténetnek** az alapvizsgánál való figyelembe vétele iránt a vallás és közoktatási miniszterium a következő rendeletet bocsátotta ki:

«A magyar alkotmány- és jogtörténetnek a jogi tanulmányokra való fontosságára tekintettel szükséges lévén, hogy az I. alapvizsgálat ezen tárgyból is ugyanannyi ismeretről tanuskodjék, mint az europai jogtörténetből, az 1883-iki jogi tanulmányi és vizsgálati szabályzat 1. §-a b) pontjának magyarázata gyanánt elrendelendőnek találtam, hogy a magyar alkotmány- és jogtörténet ezentul az I. alapvizsgálaton az europai jogtörténettel egyenlő terjedelemben kérdeztessék. Természetes azonban, hogy a két tárgy ezentul is egy vizsgálati tárgyat fog abban az értelemben képezni, hogy sem két külön tanár által való kérdezésnek, sem csupán az egyik tárgyból való visszavetésnek helye nem lehet.»

A magyar jogtörténetnek mint tantárgynak az europai jogtörténettel való coordinálása teljesen jogosult. A fenálló jogrendszer tanai a magyar jogtörténeti bevezetés előrebocsáttatása után sokkal sikeresebben adhatók elő. Az egyetemi ifjuság ezen tantárgyat nagy rokonszenvvel fogadta s a jelen félévre 700 hallgató iratkozott be Timon Ákos tanárhoz.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék** ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása: 1892. év november havában érkezett 7444, elintézetlen volt 1169, volt elintézendő 8613. Elintéztetett: per 212, sürgős ügy 1318, rendes ügy 3948, ülésen kivüli 1761, összesen 7269. Elintézés alatt áll 1344. Csőd nyittatott 3, csőd megszüntettetett 0, csőd folyamatban 69.

— **A jogászegyleti vita** folytatásának közlését későbbre vagyunk kénytelenek halasztani.

A mellékleten közöljük a fizetési meghagyásokról szóló törvényjavaslatot.

—

A Magyar Jogászegylet deczember hó 17-én este 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. sz.) teljes-ülést tart, melynek tárgya az ügyvédség szervezetéről szóló vita folytatása. Szólásra fel vannak jegyezve: Dr. Darvai Fülöp, Dr. Reichard Zsigmond.

—

— **Hibaigazitás.** Multkori (50.) számunk 395. lapján a bal hasáb 4. sorában *okiratnak* helyett *okozatnak*, ugyanott az 5. sorban *okiratot* helyett *okozatot*, a jobb hasáb 12. sorában *lehetetlen* helyett *tehetetlen* olvasandó.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fennakadás történjék. *A kiadóhivatal.*

Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesitése végett. Az előfizetés megujitásánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (József-körut 44.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 52. SZ. Budapest, 1892. deczember 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre .. .. .. 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ügyvédi rendtartás novellája. — Jogegység a törvényhozásban. Dr. ILLÉS KÁROLY nyug. kir. ügyész, budapesti ügyvédtől. — Ujabb német tanok a társtettességről. Dr. WLASSICS GYULA egyetemi tanártól. — Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. HLATKY ENDRE, nagyváradi ügyvéd-kamarai elnöktől. — *Törvénykezési Szemle:* A bíróságok tehermentesitése. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — «Központztárnál» végrehajtásilag lefoglalt követelés. Dr. IMLING KONRÁD curiai birótól. — Magánjogi itéletek kritikai fejtegetése. XXI. A takarékpénztári könyvecske jogi természete. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV budapesti ügyvéd, egyetemi m.-tanártól. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvédi rendtartás novellája.

Egyik előkelő publicistánktól vettük a következő sorokat:

A napi sajtó egészen hidegen registrálta, a jogi szaksajtó pedig bizonyos bágyadt helyesléssel kommentálgatta azon törvény-tervezetet, a melyet az igazságügyi miniszter nemrég nyomtatott alakban adott a kritika kezére.

Nagy mulasztás volna, ha ezzel az eszmecsere egyátalán véget érne s a tervezet minden további vizsgálódás nélkül evezne be abba a kikötőbe, a hol két elődje, a mikor már a kirakodásnál tartottak, hirtelen elsülyedt.

E sorok irója, a ki a kibontakozást már jó idő óta a teljes ügyvédi autonomiában keresi s a birói hatalommal való összeolvasztásban álló «vegyes rendszert» az életben teljes képtelennek látta arra, hogy az ügyvédség nagy anyagi és még nagyobb erkölcsi sülyedését föltartóztassa — a törvénytervezetet egyátalán nem tartja *reformnak*.

A reform gyakorlati értelme valamivel több, mint a puszta kitatarozásé. A reformmal uj intézmények járnak s a berendezések lényegében való változások. Reform volt péld. az, a mikor 1872-ben a közigazgatástól a biráskodást a törvényhozó elválasztotta s a kir. bíróságok és kir. ügyészségek intézményét létesitette. S reform volna pl. egy oly polgári perrendtartás, mely — habár az eljárás külső szabályain nem is változtatna sokat — a polgári perekben a szóbeli tárgyalást, a közvetlenséget s a bizonyitékok szabad mérlegelését behozná, a melyek a lényeghez tartoznak s nem a procedurának alakját, hanem a pereskedés és az itélet belső organismusát képezik.

Az ügyvédrendtartásról szóló törvénytervezet azonban lényeges uj intézményekkel nem dicsekszik. Sem a kar autonomiáját nem fekteti uj alapokra, sem nem állit föl, akár az ügyvédi kenyérkereset, akár az ügyvédi ethika tekintetében alapvető intézményeket. Az egész nem egyéb, mint a *meglevők meghagyása* némely czélszerü pótlásokkal s a szervezet némely czélszerünek vélt kiegészitésével. A javitásnak mindenesetre bizonyos neme, a mitől *némi* javulást lehet is várni; de semmi esetre sem olyan, mely, habár egyetlen uj elvi alapot mert volna behozni az ügyvédség intézményeibe.

Két fontos dolog: a *nagy államvizsga* és a *joggyakorlat* mindenesetre kimaradt a törvény keretéből s lehet, — bár nem valószinü — hogy legalább ezeknél valósággal uj alapokon álló intézményekhez jut a magyar ügyvédség; ezekről azonban természetesen beszélni nem lehet. A *tervezet* marad ugy, a hogyan van. Az 1874. XXXIV. és 1887. XXVIII. tczikkek paragraphusszerü kijavitása, az alak és rendszer gondos megtartásával s egy oly szintén technikai jellegü indokolással, mely gondosan számol a legkisebb szakasz beillesztésének szükségeivel, de sem az ügyvédi hivatás veszendőbe menő nagy erkölcsi és igazságszolgáltatási érdekeivel, sem a karnak anyagi tönkrejutásával s a szabad verseny megdöbbentő rombolásaival számot nem vet.

Más szóval: a tervezők czélja nem volt több, mint a mennyit a köznapi opportunitás követel, tehát maga a terv a *reform* megtisztelő nevére nem, hanem csak egy közönséges *novella*, egy puszta reparatio tisztességére tarthat számot.

Az ügyvédség reformját Magyarországon, mint az most már elegen tul tudva van, *kétféle* szempontból követelték a magyar ügyvédi karban. (Sajnos, de jellemző, hogy a discussióban sem a birói kar, sem a politikai világ nem vett részt.)

Az egyik párt a *kenyér* álláspontján állott s ellentmondásokkal eltelve, hol a jövedelem, hol az ethika nevében a «numerus clausus» után epedett, nem vevén tekintetbe, hogy a numerus clausus — nem is szólva a hivatás döntő érdekeiről — még a kenyér szempontjából is legfölebb 2000 jóllakó ügyvédet s 2000 kizárt, tönkremenő existentiát és óriási zugirász-ügyvédi testületet jelent.

A másik az ügyvédi hivatás *morális értékét* akarta helyreállitani s ezek közt nem egy nagynevü ügyvéd, többi közt Hodossy Imre is, igen határozott álláspontra állott. Ezzel classikus karbeli fegyelem s az ügyvédi autonomia maximuma járt volna, a mi a dolgok rendje szerint szintén egy numerus claususra vezetett volna, t. i. az erkölcsi és intelligentia numerus claususára, melynek kiképződése pusztán az idő kérdése leendett. Ez is a szabadság korlátozása lett volna, de nem czéhbeli eszközökkel, hanem az egyén erkölcsi és értelmi érdemeivel, a kiválóság kordonvonalával, a mi — mint tudjuk — szintén ér valamit.

Szembe nézni ezzel a dilemmával s választani *ezt* vagy *azt*, s ha választott az ember, arra épiteni egy reformalkotást, ime egy méltó tény a jogászi és államférfiui bölcseség számára. De megrettenni e problemától, nem bizni meg az ész itélő erejében s a döntést oldalutakon megkerülve, a két, egymást kizáró exigentiából megint egy mixtum compositumot összefoltozni: ime a reformképtelenség teljes bizonyitéka!

Ezzel az egész tervezet becse el van döntve azok előtt, a kik a törvénykészités mesterségét nem technikai reszelés és összeillesztgetés, hanem az élet és a társadalmi fejlődés elvei szerint becsülik.

Világosan áll, hogy ma az 1874. XXXIV. tcz. elhibázott rendszere 18 évi functiója alatt az ügyvédség magas hivatását silány üzleti versenynyé változtatta át; ugyanazon törvényczikk intézményeinek megtartása a kar helyzetét meg nem változtatja s maguk a reparatiók nem fognak több hatással birni, mint a mennyi értékük van egyátalán az apró javitásoknak. Az élet megy a maga utján s az apró javitásokat a maga könnyebbsége szerint fogja használni vagy ujra elrontani.

Az egész törvényelőkészitési munkálat értéke különben azonnal, szinte grafikailag ki fog tünni, ha a jelentékeny

javitásokat két oszlopba állitjuk a két reformiskola követelései szerint;

A *morál* javára szolgálnak benne a következők:
A fölvétel megtagadhatásának két uj oka, a rovott előélet s a más karból való infámis távozás (4. §.)
A kamarai értekezlet. (36. §.)
A rendbirságok behozatala. (90. §.)
A kir. Curia vegyes tanácsa. (93. §.)
A hivatalból való fegyelmi vád. (101. §.)
A fegyelmi eljárás némi egyszerüsitése.
Az ügyvédjelöltek fegyelmi rendje. (147. 148. §§.)

A *kenyér* javára szolgálnak:
A segélyalap kezdeményezése. (20. §.)
A zugirászat szigorubb fékezése. (45. §.)
A visszatartási jog. (55. 70. §§.)
A hiv. védők állami dijazása. (58. §.)
A kisebb ügyek tarifája. (63. §.)
A kamara fakultativ költségbiráskodása. (68. §.)
Az ügyvéd elsőbbségi joga a behajtott pénzre. (70. §.)
Az ügyvéd elsőbbségi joga a csődosztályoknál. (74. §.)

Az összeállitásból látni, hogy a törvénytervezet a *kenyérpártnak* adta a nagyobb concessiókat. Legalább a mi appreciatiónk szerint az ügyvédi hivatás erkölcsi emelésére szánt javitásokat összeségükben nem tartjuk oly *positiveknek* és nyomatékosoknak, mint a milyen pl. egymagában az ügyvéd pénzvisszatartási és elsőbbségi zálogjoga. Mert hiszen az ügyvédi kar hivatásbeli önállása és önpurificatiója érdekében tett legnagyobb engedmény (mert *ilyen* jellegü az), a curiai vegyes fölebbezési és fegyelmi tanács is csekély értékkel bir, ha elnöke birói személy, tehát ismét csak *birói többség* itél a karnak azon legnagyobb és éppen nem jogi természetü érdeke fölött, hogy tagjait szabadon válaszsza, vagy szabadon küszöbölje ki, holott már a fölvételnél is kényszer alá van helyezve.

Ez az egész képe a nagy «reformnak».

Ha nem csalódunk, nagyobb örömük lesz benne azoknak, a kik a kart elegendő mennyiségü kenyérrel akarják ellátni, mint azoknak, a kik az ügyvédi hivatás értelmi és ethikai jellegét, hogy ugy mondjuk: elveszitett nyilvános becsületét akarják helyreállitani.

S hogy conclusiók nélkül ne maradjon semmi, azt hiszszük, hogy az egész tervezetet legjobb volna egyszerüen visszavinni születéshelyére, ott a fáradságot és jóakaratot megköszönni, de egyenesen megmondani, hogy ilyen javitást csinálni nem érdemes.

Ha már az állam nem tud ezzel a kinos kérdéssel boldogulni, ám szabályozzák a «nagy államvizsgálatot» s a «joggyakorlatot» külön; az ügyvédségnek azonban adnának 10—20. §-ban *teljes autonomiát* s biznák e sulyosan megpróbált kart a maga sorsára egészen.

Az élet megtalálja mindig a maga correctivumait s ha már a szabadverseny korát éljük, talán az erkölcsi érdekek is fognak concurrálni, ha egyszer fölszabadulnak az administrativ bilincsekből.

Jogegység a törvényhozásban.

Minél könnyebben gyártja törvényhozásunk a különböző szakba vágó törvényeket, annál inkább érezhető azokban az elvi következetesség s a jogegység hiánya. Ennek oka pedig a törvények elkészitésének és alkotásának nálunk szokásos módja.

Mindegyik miniszterium saját kebelében rendszerint saját hivatalnokai által készitteti el a javaslatokat s miután azokat a minisztertanács elfogadta, a mi természetesen csak formalitás: legtöbbnyire minden további változtatás nélkül beterjeszti a törvényhozáshoz. A fontosabb javaslatok előzőleg még szaktanácskozmányokon is keresztülmennek ugyan, de minthogy ennek tagjai szintén csak az illető szak müvelői szoktak lenni, kik nem igen veszik észre, ha a kérdéses törvénytervezet más szakmába vágó törvényekkel ellenkezik, ennélfogva ez a procedura sem nyujt biztositékot az iránt, hogy az államélet különböző ágaira vonatkozó törvényekben az összhangzat meg legyen.

Nem biztositja ezt a javaslatok további tárgyalása sem. Az országgyülés kiadja azokat a szakbizottságoknak, tudjuk azonban, hogy e bizottságok tárgyalásain az illető szakminiszter dominál, s hogy annak tagjai, ha egyáltalában érdemesnek tartják a javaslattal behatóbban foglalkozni, ezt ismét csak saját szakmájuk szempontjából teszik meg. Hiszen megtörtént például egy izben az is, hogy az igazságügyi bizottság azért odázta el magától egy javaslat tárgyalását, mert az «közjogi szempontból» volt megitélendő.

Még kevésbé jöhet számitásba magának az országgyülésnek tárgyalása, mert egyfelől az ilyen nagy testület nem is alkalmas arra, hogy részleteiben megvitasson és szükség esetén javitson egy organikus müvet, de másfelől a tapasztalás is bizonyitja, hogy ezt a mi parlamentünk még csak meg sem kisérli, hanem minden kérdést politikai és pártszempontból itél meg, s a mit e czélra kiaknázni nem lehet, azt minden kritika nélkül a szakminiszterekre bizza.

Hogy minő disharmonia keletkezik ily eljárás mellett a különféle törvények közt: ezt felesleges volna bővebben bizonyitani. Törvénytárunkból egész özönét lehetne az egymással ellentétes és egymást lerontó intézkedéseknek közölni; sőt arra is elég példa van, hogy a szorosabb értelemben vett igazságügyi törvények is különböző s egymást keresztező intézkedéseket tartalmaznak.

Álljon itt egy a sok közül. A Btk. 1. §-a szerint bünnek vagy vétség miatt senki sem büntethető más büntetéssel, mint a melyet arra a törvény megállapitott, a 20. §. pedig kimondotta, hogy a vétség büntetése ezentul csak fogház és pénzbüntetés lehet; és mégis már az 1881. évi XVII. tczikkbe iktatott csődrendtartás 265. §-a «fogság» és «pénzbirság» kiszabását rendelte arra, a ki a csődeljárásban koholt követelést jelent be. Tette pedig ezt oly módon, hogy ez által összeütközésbe jött a Btk. 414. §-ával is, melynek alapján a koholt követelés bejelentője szintén büntetés alá vonható, csakhogy más szempontból, mint a csődrendtartás idézett §-ai szerint.

Hasonló különlegesség például az is, hogy a szerzői jog bitorlása az 1884. évi XVI. tcz. szerint vétség, mely a 19. §. esetében ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel vagy megfelelő fogházzal büntetendő, e mellett azonban a polgári bíróság hatásköréhez tartozik, mely a polgári per gyanánt előtte letárgyalt ügyben úgy szabja ki a büntetést, mintha büntető-bíróság volna, mig másfelől a műemlékek fentartásáról szóló 1881. évi XXXIX. tcz. oly kihágásokat állapitott meg, a melyeknek büntetése behajtatlanság esetére szabadságvesztéssel nem helyettesithető pénzbirság, s a melyben ezenfelül még az a kirivó hiba is előfordul, hogy itt a büntetésül kiszabott birság egyetemlegesen terheli az ugyanazon ügyben elitélt vádlottakat.

A hol ilyesmi előfordulhat, ott a törvényhozásban nem jogegység, hanem anarchia van. Ez pedig önként maga után vonja az anarchiát a jog alkalmazásában is. Az ügyfelek, a biró és a közigazgatási hivatalnok az ellentmondó törvények közül majd az egyiket, majd a másikat ragadják ki, s a körülményekhez képest ezt vagy azt a jogelvet fogadják el törvénymagyarázatuk alapjául, a szerint, a mint a nyomatékosabb érdek az egyik vagy a másik oldalra billenti le az igazság serpenyőjét.

Ilyesmi nálunk a törvény sérelme nélkül megtörténhetik s ezért a «favor judicis» tán sehol sem játszik oly nagy szerepet az igazságszolgáltatásban s általában a törvények alkalmazásában, mint nálunk.

E kóros állapot első és legsürgősebb gyógyszere az, hogy törvényünkben az egyöntetüség, az elvi következetesség helyreállittassék. Sokan ezt kodexek alkotása által vélik elérhetni; ámde ez nem az egyedüli s nem is legfőbb eszköze a jogegység létrehozásának: mert hisz a rendszeres törvénykönyvek mellett mindig lesz szükség egyéb törvényekre is, melyeknek sorsát nem szabad, mint eddig történt, a véletlentől függővé tenni.

Az egyetlen mód, melylyel a törvényhozás anarchiáját megszüntetni lehetne, az volna, ha a kormány kebelében egy állandó s a legkiválóbb elméleti és gyakorlati szakférfiakból alakitott törvényelőkészitő tanács állittatnék fel, melynek feladata volna, minden törvényjavaslatot, bármelyik szakminiszterium köréhez tartozzék az, beható tanulmány és tárgyalás alá venni s egyfelől meglevő törvényeinkkel és a jogélet szükségleteivel, másfelől a haladó tudomány követelményeivel összhangzásba hozni. Utóbbi tekintetben a művelt államok törvényhozási és tudományos müködése folytonos és éber megfigyelés tárgyát kell, hogy képezze, mert ma már nem tagadhatja senki, hogy mi a müvelt nemzetek közösségében élünk s fejlődésükkel lépést kell tartanunk.

Ezt a nagy czélt azonban csak ugy érhetjük el, ha van a kormány mellett egy állandó testület, mely hazai viszonyaink s jogéletünk fejlődési képességének ismerete mellett egyik kezét folytonosan az europai kulturállamok czivilisatori mozgalmának üterén tartja és észleleteinek eredményét, a mennyire a körülmények megengedik, nálunk is értékesiti. Nevezzék el e testületet állami vagy kormányi tanácsnak, avagy kodifikáló bizottságnak: ez teljesen közömbös, valamint nem lényeges az sem, hogy egészen önállóan, vagy a miniszterelnökség, vagy az igazságügyminiszterium egyik osztálya gyanánt tervezik-e azt. Fődolog, hogy létrejőjjön s az arra hivatott munkaerők alkalmazásával működését mielőbb megkezdje és állandóan folytassa.

A kormány hatalmát legkevésbé sem csorbitaná ez intézmény, tekintélyét pedig rendkivüli módon fokozná; s minthogy ujabban a kormánypárt köréből is emelkedtek hangok, a melyek ezt az eszmét mielőbb megvalósitandó czél gyanánt felszinre hozták: immár némi bizalommal nézhetünk a legközelebbi jövő elé, a mely állami életünknek egyik abnormitását tán megszünteti. *Dr. Illés Károly.*

Ujabb német tanok a társtettességről.

Németországban *Berner* tankönyve mellett a legnagyobb elterjedésnek örvendenek jelenleg a *Liszt Ferencz* és a *Meyer Hugo* tankönyvei. Mindhárom tanár a tárgyi elmélet alapján vonja meg a társtettesség és segély között létező határvonalat. A legnagyobb következetességgel viszi keresztül a tárgyi elméletet *Birkmeyer* müncheni tanár. *Binding* már nagyon hajlik az alanyi felfogás felé, ellenben a Bindinggel méltán egy vonalba helyezhető másik nagy dogmatikus, *Merkel* strassburgi tanár, a tárgyi elmélet alapján épiti fel a társtettesség fogalmát. *Olshausen* előbbi határozott tárgyi álláspontját feladta és a «Reichsgericht» felfogása felé hajlik. Commentárjának harmadik kiadásában már nem ragaszkodik ahhoz, hogy a társtettesnek az *elkövető cselekvényben* kell részt venni, hanem közönyösnek tekinti, hogy akár *abban* működik közre, akár a *cselekvény elkövetésénél* «Mitwirkung *an* oder *bei* der Ausführung».

Tekintsük kissé közelebbről ezeket a tanokat. Annál is nkább szükséges ezekkel foglalkozi mert *a német tárgyi iskola tanait csaknem szóról-szóra találjuk meg Curiánk iudicaturájában is. Liszt* tételes alapon tárgyalva a kérdést, az *együttes elkövetést* (»Gemeinschaftliche Ausführung») ugy magyarázza, hogy társtettes az, *a ki az elkövető cselekvényben (Ausführungshandlung) részt vett.* Összetett büntetteknél társtettes az, a ki a büntényt képező elkövető cselekvények bármelyikét követi el. Például A. és B. társtettesek, ha A. erőszakoskodik C. nővel azért, hogy B. a nemi közösülést rajta elkövethesse és rablásnál büntettes az, a ki a fenyegetésben részt vesz, mert mindezek az erőszakos nemi közösülés, illetve a rablás tényálladék ismérvét valósitják meg azzal, hogy erőszakoskodnak, fenyegetnek. A ki ellenben a lopásnál őrt áll, az csak segéd, mert a lopás elkövető cselekedetében nem vesz részt.

Liszt az alanyi bünösséghez megkivánja a kölcsönös tudatosságot. A társtettesnek azzal a képzettel kell birnia, hogy ő saját cselekvényével a közös czélra a többivel müködik közre.

Liszt nem tekinti a társtettességet a részesség egyik alakjának. Nem tekinti a társtettességet önállótlan részvételnek másnak cselekvésében, hanem a társtettes maga hozza létre az eredményt. Ezzel a tannal ellentétes álláspontomat már másutt kifejtettem. Csak néhány tétellel egészitem ki ezt. A részesség járulékos természetének lényege kétségtelenül az, hogy azok önmagukban nem büntethetők, hisz ugy a felbujtás, mint a segély csak előkészitő cselekmény jellegével birnak. Ellenben a társtettesi cselekedet lényege az elkövető cselekvény levén, elszigetelten tekintve tulajdonképen *kisérleti cselekvény.* Már most, kérdés, hogy azon az okságí elméleten indulva, a melyet én is hirdetek (felbujtás, segély = föltételek; tettesség = ok; társtettesség = együttes ok), nem jutunk-e ellenmondásba, ha a társtettesség járulékos természetét vitatjuk és azt állitjuk, hogy a társtettesség is a részességnek egyik alakja. Határozott válaszunk, hogy nem. Mert ha igaz is, hogy elszigetelten nézve a társtettesi cselekvény a kisérlet jellegével bir: mégis van nagy különbség, mert az, a ki kisérletet követ el: azzal a szándékkal fogott az elkövető cselekvényhez, hogy ő maga akarja elkövetni a tényálladékot. A társtettes is akarja az eredményt, de a társtettes *egyedül* ép ugy nem akarja *elkövetni a tényálladékot*, mint nem akarja ezt a felbujtó vagy segéd. A társtettes az elkövetés *egy részét*, a felbujtó és segéd pedig *az egész elkövetést* másnak kivánja átengedni. A társtettes sem követi el tehát *önállóan* a büntényt. Ez is csak részt vesz az elkövetésben. Tulajdonképen tehát csak akkor válik a társtettesi cselekedet is büntetendővé, ha az okság hiányzó részét a többi társtettes kipótolja. Ennek az érvelésnek a lényegét fordítja Birkmeyer azok ellen, a kik a részesség külön alakjául a társtettességet nem ismerik el. Ezt kifejezve látom a tételes jogban is. Ugy a németben, mint a magyarban, mint ezt már másutt szintén kifejtettem. A mi Lisztnek azt a következtetését illeti, hogy a társtettesség önállóságából következik, hogy a társtettes az egész eredményért felelős, hogy a büntetés tekintetében független a többi közreműködőtől, hogy azért lehetséges csak, hogy az egyik társtettest gyilkosságban, a másikat szándékos emberölésben, az egyiket rablásban, a másikat lopásban mondják ki bünösnek. Ez nem meggyőző érvelés, mert hisz a felbujtó is felelős az *egész eredményért.* Pedig a felbujtó járulékos természetét Liszt nem tagadja. A felelősség kérdése habár az okságon alapszik is, de az okságtól külön álló elemen, a *bünösségi elemen* fordul meg. A felbujtó bünösségi elemének belterjessége alapján lesz felelős az eredményért, a társtettes pedig azért, mert tudta, hogy elkövető cselekményének részletét a másik társtettes kiegésziti. A másik cselekvényét az ő akarata elsajátitotta. A mi pedig azt illeti, hogy a társtettesség önállóságából következnék az egyes társtettesek különböző jogczimen (gyilkosság, ölés, rablás, lopás) való felelősségre vonása, szintén nem birhat kellő nyomatékkal, mert a felbujtót és segédet is lehet más jogczimen felelősségre vonni, mint a tettest. A czim *oszthatatlansága nem terjed ki a részesekre.* Az ugynevezett személyes minőségek és körülmények tana erről bő adatot szolgáltathat.

Liszt tanának kellő megismertetéséhez tartozik annak kiemelése, hogy ő a társtettességet a *több-tettesség* egyik fajá-

*

nak tekinti. A társtettességet *egyenértékü* részvételnek. Ha ez az egyenértékü részvétel nem szándékos: akkor a többtettességet *mellékes tettességnek* (Nebenthäterschaft) nevezi.

Ide sorozza azt is, ha többen habár szándékosan vesznek is részt, de a kölcsönös tevékenység tudata nélkül. Ezekben az esetekben minden egyes, függetlenül a többitől, az *egész eredményért* felelős.

Meyer Hugo a társtettesség tanát szintén a tárgyi elmélet alapján oldja meg, sőt egyenesen kijelenti, hogy a német bir. büntetőtörvénykönyv 47. §-ának szövegét még ugy is tágnak tartja, ha az *elkövetés* szavát szükebb értelmében magyarázzák. Mindazáltal elismeri, hogy a társtettesség nem mindenik esete egyszerü tettesség. A társtettesség bünösségi elemére nézve az általunk képviselt álláspontól több tekintetben eltér. Igy ő a társtettesség szándékossági eleméhez nemcsak annak ismeretét kivánja meg, hogy már a büntényt elkövette, hanem a büntény alkotó elemét képező szándékot (Delictvorsatz) nélkülözhetlennek tartja. Ezért — ugymond — nem lehet egy nő társtettese az erőszakos nemi közösülésnek, a nem hivatalnok hivatali büntettnek. Azt semmi esetre sem tartja szükségesnek, hogy a társtettes a maga érdekében cselekedjék. Lehetséges, hogy a társtettes a másik érdekében cselekszik, de szükséges, hogy *tettesi szándékkal* cselekedjék. Szükséges véleménye szerint az is, hogy a társtettes akarata a büntény egészére kiterjedjen és semmi esetre sem elég a társtettes alanyi bünösségéhez, ha akarata csak az elkövetés egy részére szoritkozik.

Tárgyi tekintetben a társtettes cselekvényének az *elkövetés* bármely parányi részéből kell állania. Az elkövető cselekedet tartalma tekintetében a különös rész tényálladékaira utal. Kiemelendőnek tartja a lopás fogalmát, mert ha nem az *eltulajdonitási czélzatból való elvételre* helyezzük — ugymond — a sulypontot, hanem az *elvétel által bekövetkezett jogtalan eltulajdonitásra*: akkor az őrtállót is lehet társtettesnek minősiteni. Igy minősitik ezt a birróságok, a Reichsgericht.

Az összetett bünteny eknél (pl. az okirathamisitásnál) magától értetődőnek tekinti, hogy az első cselekvény elkövetése az akarat irányához képest majd társtettességet, majd segélyt állapit meg. Ugyanezt tanitja az ugynevezett minősitett bünteny ekről (pl. betöréses lopás) a sulyositó körülmény magát a büntényt megelőző cselekvényből áll. *Meyer Hugo*, mint látjuk, a tettességet a társtettességtől nem határolja el szigoruan. A *tettes szándékának* követelményével megzavarja a társtettesség bünösségi elemét. A mit az összetett bünteny ekről tanit, erre nézve már előadtam álláspontomat.

Merkel csak annyiban tér el az általunk képviselt állásponttól, hogy szintén ahhoz az iskolához tartozik, mely azt tanitja, hogy társtettes csak az lehet, ki az egyedüli tettesség tulajdonságaival bir, mert e tulajdonságok nélkül cselekvésük nem bir az elkövető cselekvény, a főcselekvény jellegével. Különben ugy az alanyi bünösség, mint a tárgyi határvonal tekintetében a föntebb kifejtett álláspontunkkal azonos elveket hirdet. Megköveteli, hogy a társtettes tevékenysége a másik tevékenységét a közös eredmény előidézése czéljából kiegészitse. Megkivánja a kölcsönös tudatosságot. És végre tárgyi kelléke a cselekvénynek az, hogy ez része legyen az elkövető cselekvénynek. Ha valaki csak előkészitő cselekvényt hajt végre, vagy csak segitséget nyujt a végrehajtás alatt és a másik maga követi el egészen a cselekvényt: akkor nem lehet «együttes elkövetésről» szó.

Birkmeyer (Die Lehre von der Theilnahme und die Rechtsprechung die Rechsgerichtes) nézetem szerint a legnagyobb következetességgel képviseli a tárgyi álláspontot. Oksági elméletéhez hiven állapitja meg a társtettesség fogalmát. Arra a kérdésre: mi az *elkövető cselekvény*, azt válaszolja, hogy ezt az a cselekvény képezi, a mely a *törvényileg tiltott eredmény (jogsértés, veszélyeztetés) okául tekinthető. Tettes* ennélfogva az, a ki a tiltott eredményt létrehozza és ezzel a büntényt bevégzi, ez pedig nem más, mint az, a ki a tiltott eredmény okát valósitja meg. Már most *társtettesek* azok, a kik a tiltott eredmény *okát együtt* valósitják meg. Ezért használja a törvény (itt a német törvény 47. §-ára gondol) az *elkövetés* technikai kifejezését. Okoskodását tovább folytatva, arra az eredményre jut, hogy a tiltott eredményt okozó cselekvény pedig nem egyéb, mint az *összerü bünténynek törvényes tényálladékcselekvénye*. Ugy hogy már most arra a kérdésre, hogy tárgyilag véve minő cselekvény képezi bizonyos bünténynek elkövető cselekvényét, azt válaszolhatjuk, hogy *annak a bünténynek a tényálladékában a törvény által büntetendőnek nyilvánitott cselekvény.*

Tulajdonképen Birkmeyer szerint az elkövető cselekvény és a tényálladékcselekvény ugyanazon jelentőséggel bir. Birkmeyer tényálladékcselekvényének *fogalmi meghatározása* szerint nincs ellenmondás abban, hogy ő összetett büntényeknél a tényálladékban foglalt cselekvény egyikét esetleg előkészitő jellegünek tekinti, pl. a magánokirathamisitásnál az okiratkészitést vagy hamisitást, mert ez *nem oly cselekvény, melyet a törvény a tényálladékban büntetendőnek nyilvánit.* Ez büntetlen előkészület. (Figyelemre méltó Birkmeyer munkájának az a része, a melyben azokkal a támadásokkal foglalkozik, a melyek az elkövető és tényálladékcselekvény azonositása ellen szólnak.)

Már most ha a törvény (47. §.) azt mondja: «együtt követték el» (gemeinschaftlich ausführen): ez egyjelentőségü azzal, mintha a törvény igy szólna: «ha többen a büntény törvényes tényálladékát együttesen követik el». Birkmeyer élesen vonja meg a társtettesség és tettesség közötti határvonalat. A ki az egész tényálladékot végrehajtja: az tettes és nem lehet társtettes. Élénken vitatkozik Birkmeyer Olshausennel, a ki azt is társtettességnek tekinti, ha mindenik közreműködő az egész tényálladékot megvalósitja. Rendkivül figyelemre méltó Birkmeyernek az az érvelése, melylyel a zászlóhagyott Olshausen felé fordul, a kinek elég a társtettesség fogalmához az elkövetésnél való közreműködés («bei der Ausführung»). (91—111. lapokon vannak mindezek kifejtve.)

Nagy gonddal van kidolgozva a társtettesség alanyi bünösségének kérdése is (136—139. lapok). A kölcsönös tudatosságot, ugy mint Liszt és Merkel: megköveteli ő is. A tudat elemeinek felbontásánál nézetem szerint a legtökéletesebben jár el, midőn a már föntebb kiemelt hármas alkatrészre utal. Burinak azzal a támadásával szemben, hogy a társtettesség bünösségi elemének ily megállapitásával a régi szövetségelméletet idézik vissza: megmondja határozottan, hogy a *kölcsönös tudatosság nem egyértelmü az előre összebeszéléssel.*

Birkmeyernek nézetem szerint fényesen sikerült a társtettesség járulékos természetének bebizonyitása is.

Ugy a német judicaturára, mint a miénkre is nagy befolyással biró *Olshausen*-féle commentár álláspontváltozásáról már volt szó. Az utolsó kiadásban Olshausen azt tanitja, hogy az elkövetésnél való közreműködés már társtettesség. Az álláspontváltoztatást leginkább azzal okolja meg, hogy a gyakorlati életben igen nagy nehézséggel jár annak megállapitása, hogy ki vagy kik okozták a tényálladékcselekvényt. A német büntetőtörvény magyarázatáról levén szó, mindenesetre gyenge érv. Mert a 47. §. nem azt mondja, hogy a kik az elkövetésnél közremüködtek, hanem határozottan kimondja, hogy a kik *elkövetik*. A gyakorlati nehézség nem érv arra, hogy a törvényhozó által kifejezett parancsnak más jelentőséget tulajdonitsunk. Olshausen tiltakozik az ellen, hogy az alanyi elmélet alapján vonják meg a határvonalat a társtettesség és segély között, mert az elkövetés szó ezt akadályozza. De azután néhány sorral alább a tevékenység minőségét teljesen közönyösnek mondja, mert ha valaki az elkövetésnél részt vett és tettes-szándéka van: akkor

a többinek a tevékenysége neki beszámitandó. Igy ha valaki lopásnál őrt áll, ha tettes-szándéka van: társtettes. És semmi kétség — ugymond — hogy a törvény javaslatának megokolása is ebből a felfogásból indult ki

Nézetem szerint Olshausen hiába tiltakozik az alanyi felfogás ellen — itt már teljesen elhagyta a tárgyi elmélet tanát. A tárgyi elmélet a tevékenység minőségére sulyt helyez. A mi nem a tényálladékcselekvénynek része: az nem elkövetés, az nem *okozás* a szónak technikai értelmében. Olshausen tehát mindenesetre az akarat iránya szerint teszi meg a különböztetést. Az alanyi felfogástól azonban annyiban eltér, mert nem általában tartja a külső tevékenységet a társtettességre vonatkozólag közönyösnek, hanem csak azt állitja, hogy az elkövetésnél való közremüködés minősége közönyös, mihelyt a tettes-szándék fenforog.

Az alanyi elmélet képviselőivel ezzel az alkalommal nem kivánok bővebben foglalkozni. Henke és Köstlin, Glaser, Schwarze, de főleg Buri tanával behatóan foglalkozom a «tettesség és részesség» czimü régebbi munkámban is. Csupán Kohlerre vonatkozólag kell kiegészitenem irodalmi szemlémet és pedig annál is inkább, mert a hires berlini tanár nálunk is nagy tekintélynek örvend. Kohler (Studien 92—105.) megtámadja azt a tant, a mely a társtettesség lényeges kritériumát abban látja, hogy a társtettesnek *az okot képező tevékenységben* kell részt vennie. Nem helyes ez a tan, mert lehetséges, hogy a tettesek egyike sem causans causam, hanem mindenik «dominus causæ».

A törvényes tényálladékcselekvény fogalmán felépitett társ tettességi tan ellen azt hozza fel, hogy abstract tényálladékcselekvények ebben az értelemben nem léteznek. Csak oly cselekvények léteznek, a melyek a törvényben tiltott eredményhez okviszonyban állanak és pedig vagy magát az eredményt okozzák, vagy bizonyos létező erőnek feltételeit teljesitve, az eredményt előmozditják. Ha ölésről beszél a törvény: ugy ez alatt minden causativ tevékenységet ért. Ez lehet közvetett, ez a minimumra szoritkozhatik. Fölhoz Kohler számos példát, a melyekkel azt igyekszik igazolni, hogy tényálladék és nem tényálladékcselekvény között abstract különbséget tenni nem lehet. (Pl. valakit a lővonalba vezet, vagy nem engedi elhagyni a lővonalat, valakit megakadályoz az ellenméreg bevételében, kutyáját támogatja valamelyik dolog elvételében, megakadályozza a tulajdonost, hogy az elejtett gyujtószert felvegye és ez által tűz támad stb.)

A tényálladékcselekvény elméletéből következő puszta formalismusnak találja azt az eredményt, hogy ha a segitő tevékenység minősitő körülményt képez: akkor az, a ki ezt elköveti, társtettes (pl. a betöréses lopás esete), ha azonban a segitő tevékenység véletlenül nincs a tényálladékba fölvéve: akkor segélyt képez. Mind esetlegességek. Kohler ellenvetései nem ujak. Buri mindazokat már megtette.

Buri a Goltdammer's Archiv XVII. kötetében figyelmeztet arra, hogy tiszta formalis szétválasztása a tényálladékcselekvénynek és a *nem tényálladékcselekvénynek* nem lehetséges.

Ugyancsak Buri volt az, a ki számos dolgozatában (Gerichtssaal XXV, Kausalität [1885.], Abhandlungen [1862.]) állitotta, hogy oly tényálladékcselekvényt képzel a tényálladékcselekvényre épitett társtettességi elmélet, a mely alkalmas in abstracto létrehozni az eredményt, holott minden az összerü esetben előidézett eredmény okán fordul meg. Mindkét ellenvetést alaposan meg is czáfolták. Azok, a kik a tényálladékcselekvény elméletét felállitották, sohasem értettek a tényálladékcselekvény alatt egyebet, mint azt a concret cselekvényt, a mely tényleg az ok erejével müködött. Sohasem jutott eszükbe alaki különösséget látni a tényálladékcselekvény és a többi cselekvény között. Oksági tanukhoz hiven mindig *anyagi különbséget* láttak a tényálladékcselekvény és a többi között és pedig azt a különbséget, a mely van az eredményt okozó tevékenység és a pusztán föltételt képező tevékenység között. Kohler abstract tényálladékcselekvényét sohasem állitotta fel tehát senki. Mi concret tényálladékcselekvényt kivánunk és felhozott példáiban azokat az összerü cselekvényeket, a melyeket a föltételek sorában okul ismerünk fel, a tényálladékcselekvény fogalmi körébe vonjuk. Ha azok a concret cselekvények a tiltott eredményt okozzák: akkor ismerjük el azokat tényálladékcselekvénynek. Épen nem áll tehát az az ellenvetés, mintha mi elvont alaki különböztetést akarnánk tenni a tényálladékcselekvény és a többi cselekvények között.

Az a következtetés, melyet a minősitést eredményező segitőcselekvényeknek tényálladékcselekvénynyé való felvételéből vont le Kohler, nem birhat döntő nyomatékkal. Egy részről mi épen azok közé tartozunk, kik a tényálladékban foglalt *büntetendő* cselekvényt tartjuk tulajdonképen tényálladékcselekvénynek és ezt ebben az értelemben egy jelentőségünek veszszük az *elkövető* cselekvénynyel. A magánokirathamisitás példájában eléggé feltüntettük a kérdésnek ezt az oldalát. Ugyancsak tanitom azt is, hogy az eszköznek felvétele a tényálladékban méltán vonható az egységes tényálladékcselekvény fogalmi körébe. Ha a betörés, bemászás, hamis kulcs használata stb. mint a lopás elkövetésének eszköze, minősitő körülményül szerepel: ugy ezek az egységes tényálladékcselekvény fogalmi körébe tartoznak. Az egyedüli tettest, ha csak a betörésen érik, lopási kisérletért vonják felelősségre. A kinek részes-cselekedete elszigetelten kisérleti cselekvény jellegével bir: az társtettes. Semmi kétség, hogy a törvényhozásnak, ha minősit valamely büntényt, ugy látókörébe kell vonni minden alkalmas minősitő körülményt, mert azt nem tagadjuk, hogy az a véletlen mindenesetre döntő a társtettesség és segély minősitése tekintetében, hogy valamely minősitő körülményt a törvényhozás felvett-e a tényálladékcselekvénybe vagy nem. De a törvényhozás kellő gondossággal járhat el és akkor az ebből származó viszásság is eltünik.

Dr. Wlassics Gyula.

Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról.[1]

68. §. A javaslat az ügyvédi dijak és költségek megállapitására, illetőleg érvényesitésére az ügyvédi kamarákat is feljogositja, de csak két esetben: *a)* ha a fél maga hozzá fordul; *b)* ha az ügyvéd fordul a kamarához, de ez ellen a fél kifogást nem tesz. A kamara tehát itélkezési joggal ruháztatik fel. A 69. §. szerint aztán ily ügyekben hármas tanácsban a sommás eljárás szabályainak megfelelő alkalmazással jár el. Az itélet ellen a kir. itélő táblához van felebbezésnek helye.

Véleményem szerint vagy ki kell mondani, hogy ügyvédi dijak és költségek megállapitása az ügyvédi kamarák hatáskörébe tartozik kizárólag, vagy pedig ha ez ki nem mondható — nem látom át, hogy miért ne? — akkor a 68., 69. §§-ok egyszerüen kihagyandók. Alig van annak értelme, hogy a félnek meg legyen a joga a kamara elé vinni a költségek kérdését, az ügyvédnek pedig nem. Ez más szavakkal annyit tesz, hogy a törvényhozás nem tartja alkalmatos közegnek a kamarát ily ügyekben itélkezni, fél, hogy a kamara választmánya nem fogja eltalálni az igazságos utat, kedvezni fog az ügyvédnek a fél rovására, hanem csak megengedi a félnek, hogy a kamarához fordulhasson — ha t. i. neki van bizalma a kamarában. Ez az álláspontja a javaslatnak, vagy legalább ezt lehet következtetni ezen rendelkezésből. Ily körülmények között előre látom, hogy vajmi kevés lesz azok száma, kik a kamarákhoz fordulnak, annál is inkább, mert a költségmegállapitás tárgyában legtöbb esetben nem a fél kénytelen a biróhoz folyamodni, hanem az

[1] Az előbbi közl. l. a 46., 47., 48.. 49. és 51. számban.

ügyvéd, kinek dijait, kiadásait a fél fizetni vonakodik. Igen, de az ügyvéd ismét nem fog fordulni a kamarához, mert minek tegye ki magát annak, hogy a fél a tárgyalás megkezdéseig a kamara illetékességét kifogásolja, mely esetben az illetékesség mindig leszállitandó. Minek fáradjon hasztalanul, minek veszitsen időt, hisz ugy is el lehet rá készülve, hogy a fizetni amugy is vonakodó fél a kifogást megteszi.

Midőn a 69. §. a választmány itélete ellen ugy is felebbezést enged a kir. táblához, akkor valóban nem értem, miért fél az ily ügyeket a kamarára bizni a javaslat. Hisz a kamara netaláni tévedéseit ugy is reparálhatná a királyi tábla.

Ismétlem, hogy a 69. §. követelte feltételek mellett itélkezési joggal felruházni a kamarákat, egyenlő a semmivel. Bátran rá bizhatja ezen ügyeket a kamarára a javaslat feltétlenül, megvagyok róla győződve, hogy a felek fognak oly itéletet nyerni, mint bármely más bíróságnál. Sőt teljes megnyugvással lehetne a felebbezési forumokat az ügyvédi kamarákban megtalálni. Áll a mi ügyvédi karunk azon magaslaton, hogy midőn jogok felett kell itélni, s midőn az itélet hozatalánál az egész kar megbizhatósága is szőnyegen forog, akkor tud oly elfogulatlan, igazságos lenni, mint bárki más.

Vagy ha már az illetékességet feltételekhez köti a javaslat, mondja ki legalább azt, hogy ha az illetékesség előzőleg okmányban kiköttetett, akkor is illetékes a kamara. Azonban a javaslat ellenkezőleg kimondja azt, hogy a kamara illetékessége előre ki nem köthető.

70. §. Itt a megtartási jogról intézkedik a javaslat. Ez oly igazságos és méltányos intézkedés, hogy azon lehet csodálkozni, mikép lehetett az 1874 : XXXIV. t.-czikket e nélkül megalkotni. Azonban ezen szakasz még nem fejez ki mindent, a mi elegendő lenne az ügyvéd jogai megvédelmezésére. Kimondja a megtartási jogot a *biróilag megállapitott* dijakra és költségekre, azonban biróilag meg nem állapitott költségekre és dijakra csak akkor, ha azok irásban *kiköttettek*, vagy ha azok magassága törvényben vagy rendeletben megállapitva vannak. Az első esetben, ha t. i. irásban «kiköttettek», az a kérdés merül fel, hogy mit ért a javaslat kikötés alatt? elég-e, ha pl. irásban *általánosságban* kikötve van az ügyvéd dijainak és költségeinek fizetési kötelezettsége, vagy pedig számszerüleg kikötött összeget ért. Miután ahoz, hogy az ügyvéd dijait és kiadásait a fél megfizetni köteles, külön kikötés nem kell, mert ez a törvényből s a javaslat 62. §-ából is nyiltan kitünik, bizonyos, hogy a javaslatban használt «kiköttettek» szó alatt számszerü kikötést kell érteni. S ha ez igy van, akkor mielőtt a dijak s költségek megállapitva lennének, vagyis a pernek itélettel való befejezése előtt nincs sem megtartási jog, sem zálogjog. Valamint nincs mindazon esetekben, melyekben birói megállapitás egyáltalában elő nem fordul, t. i. az összes perenkivüli ügyekben s nincs ott és oly ügyekben, melyekre az általános dijszabályzat chablonja nem alkalmazható.

Ezektől eltekintve, a javaslat a megtartási és elsőbbségi jogot az ügyvéd «kezeihez a fél részére befolyt követelésekre, illetőleg készpénzre és értékekre nézve mondja ki, a mennyiben azok nem valamely különös rendeltetéssel adattak át». Egyfelől helyes az, hogy a fél részére bármely más ügyből befolyt pénzre nézve is ez kimondatik, de másfelől nem elegendő ez intézkedés. Miért? mert csak ritkább esetek lesznek azok, midőn az ügyvéd kezéhez befolyt pénzzel szemben elsőbbségi jogot kelljen érvényesiteni. Ellenben gyakori azon eset, s gyakori lesz az a javaslat mellett ezentul is, hogy az ügyvéd küzd, fárad, keresztülvezet egy pert s a per folyama alatt, vagy már itélet után, de midőn a pénz még nem folyt be, jő a félnek egy hitelezője s lefoglalja az egész per tárgyát s lefoglalja a fél részére megitélt költségeket is, mely esetben az alperes a foglaltatónak fizeti a költségeket is. Az ügyvéd pedig, ki a pert a behajtásig vezette, elveszti fáradsága dijait, sőt készpénz-kiadásait is. Az ily eshetőségekkel szemben is meg kell adni a foglaltatóval szemben az elsőbbségi jogot az ügyvéd részére. Ép oly igazságos ez és ép oly érvek harczolnak e mellett, mint a készpénzzel szemben megállapitott megtartási jog és elsőbbségi jog mellett.

A megtartási és elsőbbségi jogot aztán ki kellene terjeszteni a perenkivüli és közigazgatási ügyekre is. Nehogy azonban az ügyvéddel szemben a fél annak legyen kitéve, hogy az ügyvéd tulságos nagy összegeket tartson vissza, minden oly esetben, hol nincs még birói megállapitás, vagy nem alkalmazható a tarifa, joga legyen a félnek a kamara elé vinni a kérdést, hogy birói eldöntésig ez állapitsa meg az összeg mennyiségét, mit az ügyvéd birói letétbe helyezni köteles.

Meg kell még emlitenünk, hogy ha a 70. §. ugy maradna, mint a javaslatban van, akkor a 64. §-sal mentől kevesebb ügyvéd fog élni, mert az elsőbbségi jogától, vagy megtartási jogától elesni egyik sem óhajt.

71. §. Ezen szakasz szerkezetét, igy a mint van, nem találom helyesnek. Nem követeli azt a felek érdeke, határozottan ellene szól az ügyvédek érdeke. Kimondatik, hogy ha az ügyvéd zálog- vagy elsőbbségi jogát érvényesiteni kivánja, akkor követelésének pontos felszámitásával a követelés befolyásától számitva *hat nap* alatt értesitni köteles (ily esetben nem alkalmazandó az 55. §., mely «*rögtöni*» értesitést parancsol?) s *ugyanezen idő alatt* a saját dijai fedezésére szolgáló összeget birói letétbe helyezni. Ezen intézkedés quasi peres lábra állitja az ügyvédet a féllel szemben. Ügyvéd és fele között rendszerint oly bizalmas viszony van és kell is lenni, hogy teljes lehetetlenség ily eljárást követelni az ügyvédtől, mert ez valósággal a félre nézve sértő feltevésből indul ki. Az ügyvéd, midőn vidéken távol lakó felét értesiti, hogy már akkor egyuttal tegye is le az összeget birói kézhez, annyi, mint feltételezés a félről, hogy az ügyvéd dijait és költségeit nem fogja kifizetni, illetve a visszatartásba nem egyezik bele. Legtöbb felével szemben inkább kényszerülve lesz az ügyvéd megtartási jogát elveszni hagyni, semhogy felével szemben ily kellemetlen helyzetbe jusson. Eltelik a 6 nap, a fél jelentkezik, a legnagyobb készséggel elfogadja a felszámitott összeget s akkor következik a letétből való kiutalással egybekötött haszontalan utánjárás, hogy felvétessék a letett összeg, minek letételére valóban indok sem forgott fen. Elegendő volna az, ha az ügyvéd felének felszámitását elküldi s a pénzt visszatartja, ha kimondatnék, hogy mihelyt a fél ez ellen tiltakozik vagy a felszámitást sokalja, csak ez esetben helyeztessék letétbe a *kifogásolt* összeg.

A szakasz másik része kötelességévé teszi az ügyvédnek, ha a fél vagy azokra jogot szerzett harmadik személyek az ügyvéd ebbeli jogát *el nem ismernék*, a pert 15 nap alatt meginditani. Kérdés, mi értendő itt az «el nem ismerik» kifejezés alatt. El nem ismeréssel egyenlőnek vétetik-e az is, ha a fél, vagy a harmadik szemely az értesitésre nem válaszol semmit? Az ilyen nagyon gyakori eset lesz. Ezt nem tekinteném annak; el nem ismerésnek csak a fél vagy harmadik személy irásbeli vagy szóbeli kijelentését tekinteném, mivel ha a hallgatás is annak vétetnék, ismét azon helyzetbe sodortatnék az ügyvéd, hogy fele ellen kénytelen lenne pert inditni, vagy lemondani jogáról, esetleg fegyelmi eljárásnak kitenni magát.

A kitett 6 és 15 napi határidők is rövidek.

72. §. A helyettesitett ügyvéd dijaiért első sorban a helyettesitő ügyvéd, behajthatlanság esetén pedig a megbizó felelős. Azonban gyakran fordul elő eset, midőn a helyettesitő csak azon feltétel mellett kész a helyettesitésbe bele menni, ha őt e helyettesitési költségek nem terhelik, hanem közvetlenül a felet, mert nincs kedve azon esetben, ha aztán felén ő sem tudja behajtani a költségeket, 50—60 frtot saját zsebéből fizetni Ez okból az elvet magát helyesnek vélem, de a következőt

még hozzá füzném a javaslat idézett szavaihoz: Azonban, ha a helyettesitő ügyvéd a helyettesitésben nyiltan kifejezi, hogy a helyettesitett ügyvéd dijaiért felelősséget nem vállal, akkor csak a megbizó fél a felelős.

Viszont nem találom igazságosnak, hogy a helyettesités költségeit a megbizó ne fizesse akkor a helyettesitett ügyvédnek, midőn ő a helyettesitő ügyvédet az illető ügyben dijai és költségeire kifizette. A fél tudja, hogy a helyettesitéssel költségek vannak egybekötve, azt tehát fizesse a helyettesitett ügyvédnek magának.

(Folyt. köv.) *Hlatky Endre.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A bíróságok tehermentesitése.

A törvényszékek polgári osztályainak munkaköréhez nem merek hozzá szólani. De a mi a bünügyi osztályokat illeti, ott, mondhatom, a legnagyobb erőpazarlásnak vagyunk tanui.

Az erőpazarlás jelenlegi állapota egyrészt törvényhozási uton, másrészt — és pedig nem kis mérvben — administrativ intézkedésekkel volna orvosolható.

Ezen törvényhozási és administrativ teendők némelyikére kivánok e helyütt utalni.

A törvényszéki hatáskörbe jelenleg igen sok apró bünügy van belévonva, mely semmi jogosultsággal nem bir arra, hogy oda tartozzék. Ide sorozom a számos bagatell «minősitett» lopást, milyen a cselédlopás «büntette», akármily csekély is a lopott tárgy, pl. pár forint vagy élelmi szer, stb. Ide kell soroznom egyáltalán a betöréses, bemászásos, hamis kulcsos vagy visszaesési lopásokat, vagy az ugynevezett «fegyveres», de voltakép nem-fegyveres lopásokat, midőn a lopott tárgy nem haladja meg a 2—3—5 forint értéket. Ide tartoznak a bagatell-sikkasztások, a csalások közül azok, melyeket köznyelven felültetéseknek lehetne nevezni, (pl. vendéglőben fogyasztani és nem fizetni), s ezen utóbbi cselekménynek szétágazó rokonsága, mely most a törvényszékeknek elég sok munkát ad. És végül ide kell soroznom az ingó dolgokon elkövetett kártételeket is; ezek t. i., bármily csekély értékre megy is a kárositás — ismeretlen okoknál fogva — a törvényszékhez tartoznak.

Mindezen cselekmények és más hason sulyosságuak a járásbiróságokhoz volnának utalandók.

Nehogy pedig a «büntett» elnevezés, mely nálunk, a Btk. sajátszerü szerkezeténél fogva, sok bagatell-dolgot is felölel,[1] a járásbirósághoz való utalásnak akadályul szolgáljon, szükséges lesz a Btk. novellájának szerkesztésénél arra is ügyelni, hogy azok a cselekmények, melyek a «petite criminalité» gyüjtőnév alatt ismeretesek, a büntettek fogalmi köréből kiemeltetvén, áthelyeztessenek oda, a hova tartoznak: a vétségek közé, s ezzel egyuttal a járásbirósági hatáskörbe tartozásuk is meg lesz állapitható.

De nem csak a törvények, a birósági közegek sem válogatják meg kellő gondossággal, hogy mi tartozik a törvényszékhez és mi a járásbirósághoz.

A sulyos testi sértés u. n. büntette legalább gondosabb kezelést igényelne a hatáskör tekintetében. Az 1891-ben kiadott 1888-iki hivatalos statistika szerint ez évben az ország valamennyi törvényszékei előtt 5443 sulyos testi sértés «büntette» került tárgyalás alá. Ezek közül azonban a bíróság csak 2742 esetben állapitotta meg a büntettet, a többiből, vagyis 2701-ből, vétség lett. Valószinü, hogy nem csak a 92. §. okozta ezen átminősitést, hanem jórészt *a törvényszékhez való könnyed utalás.* Mutatja ezt különösen az a jelenség, hogy ezen vétségekre igen alacsony büntetés szabatott: 1811 esetben 1—6 hónap, 387 esetben 14 naptól 1 hóig, 445 esetben 1 naptól 14 napig fogház, és 127 esetben egyedül pénzbüntetés.

Csaknem ugyanugy állunk a lopás büntettével. Ugyanazon évben a törvényszékek tárgyaltak 7266 lopási büntettet s ezek közül a bíróság 5141 esetben mondotta ki a büntettet, 2125 esetben a vétséget. A hatásköri kérdés gondosabb latolása itt is változást idézhetne elő a törvényszékek megkönnyitésére.

Általánosságban pedig a statistika a következőt mutatja. Ugyanazon évben valamennyi törvényszék összesen elitélt 23,103 egyént; büntettben 12.195, vétségben 10,908 egyént. A törvényszéki itéleteknek tehát csaknem fele (47·21%) vétségre szól. A mi pedig a vétségi büntetéseket illeti, ezek is meglehetős alacsonyak: 6 hónaptól 1 évig fogház 664, 1—6 hónapig 5670, 14 naptól 1 hóig 1810, 1 naptól 14 napig 2565, javitó-intézetre 1, pénzbüntetésre mint főbüntetésre 747.

Az előző 1887. évben a számok lényegileg ugyanazok. Az összes szám 22,105; ebből büntett 11,984, vétség 10,121. A büntetések is alig térnek el az 1888-ikiaktól.

Merem ezek alapján állitani, hogy most annyira el vannak árasztva a törvényszékek ily mindennemü apró perekkel, hogy csaknem annyi ügy kiválasztható onnan és áttehető a járásbiróságokhoz, mint a mennyi egyáltalán akár sulyánál, akár a tényállás nehézségeinél fogva a törvényszékhez való, más szóval: a törvényszéki hatáskörben levő bünügyeknek szám szerint több mint egy harmada a járásbiróságokhoz utalható.

Ha ehhez hozzá veszem, hogy a kevesebb ügyet a törvényszékek kétségkivül jobban fogják ellátni, hogy a vizsgálóbiróság reformja is számos «ügyet» már csirájában meg fog ölni, hogy a vád alá helyezési eljárás észszerü reformja is nagyobb mennyiségü megszüntetéseket fog előidézni, (mert ha jelenleg a kampózás meg van is tiltva, azért a lappangó kampózás a mai viszonyok közt éppenséggel kiirthatatlan s a főtárgyalásra és eshetőleg felebbezés alá kerülő ügyek szaporitásához kétségkivül hozzájárul), ha ezeket és egyáltalán az első foku eljárásnak minden részeiben való gondosabb vitelét veszem alapul: azt hiszem, a törvényszéki itéletek száma ez uton ismét lényegesen kisebbedni fog.

Fontos az is, hogy tulajdonkép jelenleg a törvényszékeknél mennyi a felebbezések száma és és mily arányban van a hozott itéletekhez.

Ezt illetőleg a következő adatok állanak rendelkezésünkre a statistikai évkönyvben:

Az 1888. évben a törvényszékeknél tárgyalásra utasittatott a hivatalos statistika szerint 36,542 egyén, (ezek közül felmentetett 11,028, elitéltetett 23,103). Ezen szám azonban nem azonos az ügyszámmal. Ha az ügyszámot akarjuk alapul venni, nehány ezret le kell vonnunk a 36,542-ből, minthogy egy-egy perben gyakran több a vádlott. Az évi ügyszám körülbelül 30,000 lesz.

Az igazságügyminiszterium által 1892-ben kiadott általános jelentés szerint 1891-ben a törvényszéki itéletek ellen a második fokhoz irányitott felebbezés beadatott 15,179. Ez azt mutatja, hogy körülbelül minden második ügyben hozott itéletet megtámadják felebbezéssel. Ha a bünvádi eljárás egyszer kiemeltetik mostani kuszáltságából, nemcsak a törvényszéki itéletek száma fog lényegesen kevesebb lenni, de a jogorvoslatok igénybevétele is előreláthalólag tetemesen csökken.

Mutatkozik ez a külföldön is. A mely országban a bün-

[1] Azon körülmény, hogy a magyar Btk. hypothetice büntettnek nevezi azt, a mi nem sujtatik büntetti, hanem igen sokszor csak vétségi büntetéssel, okozza, hogy a hatásköri szétosztásnál a büntettek közé kerültek oly cselekmények, melyek igen csekély sulyuak és melyeknek semmi egyéb jogosultságuk nincs arra, hogy a törvényszékhez jussanak, mint az, hogy a törvény a biróra bizza a csekélyebb sulyuaknak a sulyosabbak közül való kiválasztását.

vádi eljárás tüzetes szabályozást nyert, ott mindenütt kevés a jogorvoslat.

A német birodalmi legfőbb bírósághoz a törvényszéki és az esküdtbirósági itéletek ellen az utóbbi évek folyamán revisionális kérelmek érkeztek:

1885-ben --- --- ---	3675
1886-ban --- --- ---	3476
1887-ben --- --- ---	3286
1888-ban --- --- ---	3302
1889-ben --- --- ---	3448
1890-ben --- --- ---	3815

Körülbelül minden huszadik elsőfoku itéletre esik *egy*.

(Lásd: Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich. Herausgegeben vom Kaiserlichen Statistischen Amt. 1892. 146. l.)

Ausztriában még ennél is kevesebb esetben veszik igénybe a jogorvoslatot. Az osztrák legfőbb bírósághoz évenkint átlag nem több, mint 1000—1500 jogorvoslati bünügy érkezik. (A középfok, valamint Németországban is, csak sporadice foglalkozik bünügyekkel.)

Ezen adatok jellemzetessége azonban leginkább ugy tünik ki, ha szembe állitjuk azokkal a magyarországi felsőbíróságok ügyviteli adatait. Az igazságügyminiszterium legujabb jelentése szerint a kir. Curiához 1891-ben 11,192 bünügy érkezett, s ezen szám jóval kisebb, mint az előző évek ügyszáma. Hozzá véve a törvényszékektől a kir. táblákhoz érkezett 15,179 felebbvitelt, a felebbezési biróságok törvényszéki ügyszámai — ha a Curiánál a járásbirósági ügyek rovására 2000-et le is vonunk — még mindig 24000.

Ismételhetem tehát azt, a mire «*Bünvádi Eljárásunk Reformja*» czimü munkámban már utaltam, hogy a hány bünügyet a német birodalmi legfőbb törvényszék és az osztrák legfőbb törvényszék egy év alatt döntenek el, ugyanannyit kénytelenek a mi felsőbiróságaink elvégezni két hét alatt, s egész Europa minden kultur-államaiban érvényesitett bünügyi jogorvoslatok száma nem éri el a bünügyi felebbvitelek azon számát, mely Magyarországon beadatik.

S ez nem kizárólag a jogorvoslati rendszer rovására irandó.

Hogy egy jogorvoslati rendszer mikép functionáljon, az sok tekintetben függ a birósági és ügyészségi kezeléstől.

A mi különösen az ügyészséget illeti, ma nálunk az ügyészség szaporitja leginkább a felebbezések számát. A fél azért felebbez, mivel attól tart, hogy az ügyész is felebbezni fog, az ügyész pedig a felebbező felet contra-felebbezéssel tromfolja le.

Az igazságügyminiszteri jelentés szerint 1890-ben, a kimutatás utolsó évében, a törvényszéki itéletek és egyéb törvényszéki határozatok ellen az ügyészség 8808 felebbezést nyujtott be, tehát a felebbezések számának *jóval több mint felerészében*.

Ha az ügyészségek utasitást fognának nyerni, hogy a büntetés elsőfoku kiszabása ellen fontos okok nélkül ne felebbezzenek és különösen, hogy a maguk felebbezését függetlenitsék teljesen attól, hogy a vádlott felebbez-e vagy nem, a felsőbiróságok igen sok felesleges munkától meg lesznek kimélve. A felsőbirósági ügyek nagy százalékában jelenleg nem a bünösségi kérdés a domináló elem, hanem a büntetésnek felemelése. Ezek közt vannak leginkább a mesterségesen, minden komolyabb tárgyi indok nélkül felfelé tolt ügycsomók.

A felebbezéseket szaporítja az u. n. «hetes ügyészek» intézménye is. Az ügyészek és alügyészek t. i. nem ugyanazon ügyeket képviselik a végtárgyaláson, a melyekben elejétől kezdve dolgoztak. Hanem hetes ügyészek és alügyészek vannak, kik a maguk és collegáik ügyeit tárgyalják. Természetes, hogy az utóbbiakról csak nagyon felületes ismeretök van s ennek tudatában az inditványt is nagyon tartózkodóan teszik meg és szintén «óvatosságból» felebbeznek és szaporitják a munkát. A mit az ügyészek az egyik oldalon nyernek, hogy t. i. bizonyos napokon szabadon végezhetik irási munkáikat s ezzel talán időbeosztásuk jobb, legalább is ugyanannyit veszitenek ezzel a biróságok — ugy az alsók, mint a felsők — mert az ügyész tájékozatlansága a sokszor röviden elvégezhető ügyből egy tengeri kigyót alakit. Még az is megtörténik, hogy *A.* alügyész dolgozott egy ügy elővizsgálatában, *B.* alügyész képviseli a vádat a végtárgyaláson, *C.* alügyész a folytatólagos végtárgyaláson, s igy tovább. Természetes, hogy az ilyen rendszer nem egyéb, mint melegágya a folytatólagos résztárgyalásoknak és a jogorvoslatoknak.

Concludálok oda, hogy a törvényszéki hatáskörnek és az ügyészi functio mikénti teljesitésének gondos revisiója ugy az alsó, mint a felsőfoku biróságoknál igen lényeges egyszerüsitéseket és erőmegtakaritásokat idézhetne elő. A bünvádí eljárás észszerü reformja pedig el fogja söpörni ezt a mai munkatömeget. *Dr. Fayer László.*

«Központárnál» végrehajtásilag lefoglalt követelés.

A «*Jogtudományi Közlöny*» 1892. évi 41. számában *Nemo* név alatt «*Mi tekintendő a végrehajtási törvény szerint központárnak?* czimü czikk jelent meg, a mely helyteleniti a budapesti V. kerületi járásbiróságnál meghonosodott azt az eljárást, hogy a biztositó társaság vagy pénzintézet pénztára központárnak nem tekintetik. Előbb — ugymond a czikkiró — a biróságok a végr. törv. 133. §-át nemcsak a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok, hanem «kereskedőházak» alkalmazottjainak lefoglalt járandóságaira is alkalmazták és ezeket a járandóságokat is a végrehajtató részére *utalványozták*. És — a czikkiró szerint — ez volt a helyes eljárás; mert a lefoglalt követelés értékesitésére nézve a törvényben szabályozott többi módok egyike sem alkalmas arra, hogy a végrehajtató a lefoglalt fizetésből kielégitést nyerjen az átruházásra; behajtás vagy árverés czélhoz nem vezet.

Én nem ismerem a biróságoknak azt az előbbi gyakorlatát. Elhiszem azonban a czikkirónak, hogy egyik-másik biróság ilyképen járt el; de egyuttal kijelentem abbeli véleményemet, hogy ha igy járt el, ez az eljárás merően szabálytalan volt.

Mi értendő «*központár*» alatt, ezt a végrehajtási törvény kifejezetten meg nem mondja, a mint a törvénynek feladatában sem áll a közismeretes tárgyak vagy intézmények fogalmának meghatározása. De ha elolvassuk azokat a szakaszokat, a melyekben központárról szó van, félreismerhetlenül megtudjuk, hogy mit ért az alatt a törvény.

Az 1881: LX. tcz. 83. §-a szerint, ha olyan követelés foglaltatik le, melyet a végrehajtást szenvedő központárból vehet fel, a foglalást tudató rendelvény mind az illető pénztárnak, mind «*a pénztár fölött álló azon hatóságnak*, mely az utalványozásra hivatva van, megküldetik».

A 84. §. szerint a kiküldött kirendelésének mellőzésével teljesitendő foglalásról a központár «és *az a fölött álló hatóság* a végrehajtást elrendelő végzésbe foglalandó meghagyás által értesitendő».

A 133. §. szerint ha a végrehajtást szenvedőnek olyan pénzbeli követelése foglaltatott le, melyet központárból vehet fel, a biróság a követelést a végrehajtató részére utalványozza s az utalványozási végzést «a kifizetésre illetékes *pénztár fölött álló hatóságnak* küldi meg. Ez a hatóság a pénztárt utasitani köteles, hogy a fizetést a végrehajtató kezeihez teljesitse».

Kétségtelen tehát, hogy a végrehajtási törvény értelmében központár az olyan pénztár, *a mely hatóság alatt áll*, olyan hatóság alatt, mely a pénztárt fizetések elfogadására és fizetések teljesitésére utasithatja. Az pedig, hogy mit kell

«hatóság» alatt érteni, magyarázatra talán csak nem szorul. És épen olyan kétségtelen, hogy az olyan pénztárnál felvehető fizetésekre, a mely hatóság alatt nem áll, a végr. törv. 83., 84. és 133. §-ait alkalmazni nem lehet.

Ha — ugy mint a czikkiró óhajtja — a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok, mint vasutak, pénzintézetek, biztositó társaságok stb., sőt még «kereskedőházak» pénztárait is közpénztáraknak minősitjük, ugyan hol találnók meg *azt a hatóságot*, mely a pénztárból való utalványozásra hivatva van (83. §.), mely a foglalásról meghagyás által értesitendő (84. §.), vagy mely a pénztárt arra utasithatja, hogy a fizetést a végrehajtató kezéhez teljesitse (133. §.)?

Egyébiránt az emlitett czikk adós marad annak megindokolásával, hogy miért kelljen a most felsorolt pénztárakat is a törvény értelmében közpénztáraknak tartani és a budapesti V. ker. járásbiróság ujabb és szerintem helyes eljárásának tarthatlanságát — a mint mondottam — csak azzal igyekszik kimutatni, hogy ennek az eljárásnak utja czélhoz, a végrehajtató kielégitéséhez nem vezet.

Pedig ez nem áll.

Azt megengedem, hogy a végr. törv. 123. §-ában szabályozott átruházás és a 129. §-ban szabályozott árverés a szellemi vagy anyagi munka teljesitéseért időszakonkint teljesitendő fizetések lefoglalásánál nem alkalmas.

De hát a 124—126. és 128. §§-ban szabályozott behajtás is alkalmatlan volna erre a czélra?

A czikkiró szerint igenis alkalmatlan, még pedig azért, mert «*behajtani* olyan követelést kell, melyet az adós nem akar, vagy azonnal nem tud megfizetni», holott vállalataink fizetnek, csak a további birói intézkedés kézhez vételét várják, és e szerint irányokban behajtásra, főleg gondnok által való költséges behajtásra, szükség nincsen.

És itt a «behajtás» félreértésében van a czikk sarkalatos hibája.

Szó sincs róla, hogy csak azt a követelést lehetne «*behajtani*», a melyet az adós megfizetni nem akar vagy nem tud, hogy tehát a behajtás szükségképen *beperléssel* és esetleg *végrehajtással* jár. Ha a 124. §. értelmében a végrehajtató a lefoglalt követelés behajtására feljogosittatott, vagy e végből ügygondnok rendeltetett, és ha ezután az adós a végrehajtató vagy ügygondnok egyszerü felszólitására fizet: akkor bizonyára senki sem fogja mondhatni a végrehajtatóról vagy az ügygondnokról, hogy mert az adós akart is, tudott is azonnal fizetni, és mert perre és végrehajtásra nem volt szükség, a követelést be *nem* hajtotta!

A «behajtás» a szó közönséges értelmében is «*Incasso*»-t jelent, ugyanazt jelenti, a mit a német polg. perrendtartás 736. §-a az «*Einziehung*» szóval kifejez, és a végrehajtatónak, illetve az ügygondnoknak abbeli legitimatióját eredményezi, hogy a követelést a végrehajtást szenvedő helyett, de saját számára, illetve a végrehajtató vagy végrehajtatók számára mint procurator in rem suam, *akár peres uton, akár per nélkül beszedhesse.*

Ennélfogva a közpénztáron kivüli helyről járó fizetésre foganatositott végrehajtás további szabályszerü folyamata a végr. törv. 124. §-a értelmében az, hogy — a mennyiben más valaki arra zálogjoggal nem bir, a végrehajtást foganatositó biróság a végrehajtatót a fizetés behajtására, tehát ha a pénztár «fizetni akar és tud», a fizetés egyszerü felvételére feljogositja — és ezzel a végrehajtás be van fejezve.

Ha pedig a lefoglalt követelésre másnak is van zálogjoga, akkor igaz, hogy a behajtás, a fizetés beszedése végett ügygondnok kinevezésére van szükség; de ha ez a behajtás per nélkül lehetséges, az azzal járó költség korántsem olyan nagy, mint a czikkiró ecseteli. A 126. §. szerinti felosztás és az ezzel járó költség pedig ugyanaz, akár a követelés utalványoztatott és ennek folytán a birósághoz letétetett, akár annak behajtására ügygondnok rendeltetett.

Időszakonkint járó fizetés lefoglalása esetén a 124. §. második bekezdésében emlitett abból az okból, hogy «a leloglalt követelés a végrehajtató követelését és járulékait meghaladja», ügygondnok rendelésének szükségét nem látom; mert sem az egyszerre esedékes fizetés, sem az egyes időszakokban lejáró fizetési részletek összegei nem képeznek olyan egységes követelést, hogy abból a végrehajtató nem vehetne fel csak egy részt, mig a felesleg a végrehajtást szenvedő javára megmarad.

A fentemlitett czikk irója végre szükségesnek tartja a végrehajtási törvénynek novelláris uton akként leendő kibővitését, hogy az 54., 55., 57., 58., 61., 62. §§. alapján a végrehajtást szenvedőnek fizetése stb. foglaltatott le, a biróság a fizetés kiszolgáltatására kötelezett *bárminemü* pénztárt utasitsa, hogy ez a járandóságokat a végrehajtatónak fizesse ki.

Tehát ez még sincs ben a jelenlegi törvényben. Másként mire való volna a törvény pótlása?

De ezt csak mellesleg jegyzem meg. Az inditvány érdemét illetőleg pedig épen ellenkezőleg a végr. törv. 133. §-át is eltörlendőnek tartom; mert a mondottak szerint a végrehajtató kielégitése végett a behajtásra való feljogositás mellett nincs szükség még az utalványozásra is; és mert — s ebben az egyben a czikkiróval egyetértek — nem látom a megbizhatóság és a fizetési képesség tekintetében valamely kis városi pénztár fölényét például egy nagy bank irányában, és nem látom be, miért kelljen csak az ennél lefoglalt járandóság behajtására a végrehajtatót feljogositani és miért lehessen amannál a lefoglalt követelést egyenesen utalványozni.

Másrészről a követelésekre irányzott végrehajtást egyszerüsitendőnek tartom az által, hogy a végr. törv. 24. §-ában szabályozott eljárás nemcsak a közpénztárból felvehető, hanem a végrehajtást szenvedőt illető bármi más követelésekre is kiterjesztessék és ez által az ez esetben teljesen felesleges összeirás (79. §.) mellőztessék.

Ezek az ujitások azonban, mint a melyek a törvény számosabb rendelkezéseinek megváltoztatását vonnák maguk után, nem novellába valók, hanem csak uj végrehajtási törvény alkotásakor volnának érvényesithetők.

Dr. Imling Konrád.

Magánjogi itéletek kritikai fejtegetése.

XXI.

A takarékpénztári könyvecske jogi természete.

1. *A m. kir. Curia:* A másodbiróság itélete megváltoztattatik s az elsőbiróság itélete hagyatik helyben.

Indokok: Alperes takarékpénztári egyesület az *A.* a. csatolt betéti könyvben foglalt alapszabályainak 12. §-a értelmében a betéteket a betéti könyv előmutatójának lévén köteles kifizetni, a kereset tárgyát képező 300 frtot, miután az a betéti könyvnek felperes által történt előmutatása idejében ebben kifizetettnek kitüntetve nem volt, köteles volt kifizetni annyival is inkább, mert a takarékpénztári könyv az alapszabályok értelmében is a bemutatónak kifizetendő közforgalmu értékpapir, mit felperes mint harmadik személy a keresetbe vett 300 frtra nézve is jóhiszemüleg megszerzett s miután a szerzés idejében a megszerzett könyvben kitüntetve nem volt, hogy a 300 frt a jogelődnek kifizettetett volna, felperes annak kifizetését jogszerüen követelheti. Igaz ugyan, hogy alperes azzal védekezik, hogy a követelt 300 frtnak kifizetése a könyvből kitünik, de alperes takarékpénztár-egylet saját alapszabályainak 73. §-a értelmében csak akkor tekintethetik valamely betét visszafizetettnek és a visszafizetés bizonyitottnak, ha a visszafizetés a betéti könyvben rendszerint bevezetve s ez a napi biztos, a pénztárnok és könyvvezető aláirásával ellátva van. A jelen keresettel követelt 300 frtnak visszafizetése azonban rendszerint bevezetve nem lett, stb. (Dtár uj f. XX. köt. 49. l.) 1887. deczember 23-án 5678. sz. a.

2. (L. a mellékleten 462. sz. a. közölt esetet.)

3. *Budapesti tábla:* Alperesnek azon védekezése, hogy a 713. sz. betétösszeget kifizetni nem tartozik, mert erre V. S. a 7-én kelt és 2. sz. a. csatolt nyilatkozat szerint váltótartozása fedezésére megtartási jogot engedett s ő ezt gyakorolni kívánván, a 3. sz. a. itéletet nyerte, mely szerint megtartási joga a váltótörv. 108. §-a alapján kimondatott, figyelembe nem vétethetett. Mert takarékpénztári betétek feletti rendelkezés csak a betéti könyvecske birtoklása és ennek bemutatása által történhetvén, a 2. sz. a. nyilatkozatban V. J. által engedett jog, minthogy az ennek gyakorlatához szükséges eszköz, t. i. maga a betéti könyvecske a jogositottnak át nem adatott, hatálytalan, s ennek folytán alperes daczára a 3. sz. a. itéletnek, mely felperes mint perbe nem idézett fél ellen joghatálylyal már ezen oknál fogva sem bir, megtartási jogot felperessel szemben, ki a minden fentartás nélkül kiállitott, s ez okból teljes jóhiszemben megszerzett betétkönyvecskének birtokában van, nem gyakorolhat s a betét visszafizetésének kötelezettsége alul, tekintettel alapszabályainak 113. §-ára, alperes nem szabadulhat, annál kevésbé, mert a fentartás nélkül kiállitott betéti könyvecskék, mint az előmutatóra szóló értékpapirral egy jogi tekintet alá esők által csak a könyvecske bemutatásától feltételezett fizetési kötelezettséget vállalt. Felperesnek a betéti könyvecskére nézve jogszerü birtoklási joga tehát kétséget nem szenvedvén, de kétségbe nem is vonatván, másrészt a 2. sz. a. nyilatkozat felperes jogának korlátozására alkalmatlan lévén, az elsőbiróság itéletének megváltoztatása mellett alperest a 713. sz. betétből az *A.* a. okmány szerint felperest illető tőkeösszegnek és kamatának kiszolgáltatására kötelezni kellett.

Curia: A másodbiróság itélete annak kijelentése mellett, hogy amaz indok, mintha a névre szóló takarékpénztári betéti könyvecskék minden irányban az előmutatóra szóló s közforgalom tárgyát képező értékpapirokkal egy jogi tekintet alá esnének, el nem fogadható, vonatkozó egyéb indokainál fogva helybenhagyatik. (1884. okt. 31-én 357. sz. a.)

Majdnem az összes takarékpénztárak alapszabályai meghatározzák, hogy a «betéti összeg a könyvecske bemutatójának fizettetik ki, ki magát mint tulajdonos igazolni nem köteles».

Elmélet és gyakorlat megegyezik az iránt, hogy az ilyféle kikötés a takarékkönyvet *nem* teszi bemutatóra szóló értékpapirrá, hanem hogy az ilyen könyvecske — akár névre van kiállitva, akár jelre vagy számra — az u. n. *sántitó* papirok (igazolási papirok) osztályába tartozik, azaz: a takarékpénztár igaz hitelezője a betevő, de az intézet *jogositva* van (de nincs kötelezve) a betétet bármely bemutatónak kiadni. A különbség ezen igazolási papirok és a bemutatóra szóló papirok között nyilvánvaló. Az utóbbiaknál a mindenkori birtokos a jogositott, az előbbieknél az eredeti hitelező vagy (engedmény vagy öröklés stb. utján való) jogutódja; és habár az adós vizsgálni nem köteles, hogy a bemutató jogositva van-e a követelés felvételére, ez a nem-hitelezőt még nem teszi hitelezővé: az adós szabadul kötelezettsége alul, ha a bemutatónak fizet, daczára annak, hogy ez utóbbi talán nem a hitelező, ő érvényesen fizet, bár nem jogositott kézhez fizet. A gyakorlati czél, melynek ezen igazolási papirok szolgálnak, ugyancsak szembeszökő: az adós, ki nagy számban ad ki tartalmilag hasonló kötelező iratokat, fel akarja magát menteni annak esetről-esetre való vizsgálása alól, vajon az, a ki az iratot felmutatja, csakugyan az igazi hitelező-e, vagy csakugyan fel van-e tőle hatalmazva, de fel akarja menteni ezen személyigazolás alól magát a hitelezőt is, ki gyorsan, biztosan és minden további scrutinium nélkül kiván a követeléshez jutni. Képzeljünk csak — hogy a mindennapi életből vegyek példát — egy szinházi ruhatáros helyzetét, ki, mielőtt a ruhadarabokat visszaadná, pontos bizonyitékot kivánna arról, hogy az, a ki a ruhát követeli és a garderobejegyet felmutatja, csakugyan tulajdonos! Ez lehetetlenség. Ő czédulát ad, mely bizonyos számu ruhadarabról szól; a ki a czédulát felmutatja, annak ő kiadja a ruhadarabot, többért nem felel; igy ő is kényelmesen és biztosan teljesitheti a ruhakiadást, de a tulajdonos is kényelmesen és biztosan jut a darabjához, — a czédula intézménye igy mindkettőnek érdekében van. De vajon ezért bemutatóra szóló papir az ilyen ruhaczédula? Bizonyára nem. A ruhatáros csak jogositva van a ruhát bármely — nem jogosult — papirmutatónak kiadni, de erre nem *köteles*. Tegyük, a kabát tulajdonosa jelenti, hogy a czéduláját elvesztette, a ruhatáros ismeri is a kabát tulajdonosát: nincs-e jogában, hogy a kabátot kiadja ruhajegy nélkül is? Bizonyára, sőt ilyen dolog akármelyikünkkel már meg is történt. Ha azután egy harmadik a czédulával jelentkezik, a ruhatáros elutasithatja: ő kiadta annak, a ki iránt kötelezve volt, a papirbirtokossal szemben — további legitimatio nélkül — csak jogositva van a kiadásra, de kötelezve nincs. És nem tenne különbséget, ha az efféle czédula névre volna is kiállitva. Óráshoz órát adok igazitani: az órás két egyenlő jegyet állit ki, melyre nevem és «egy arany óra» van ráirva, az egyiket az órára erősiti, a másikat nekem adja ki azzal, hogy a ki az óráért eljön, hozza magával ezt az igazoló jegyet is. Ha már most a jegyet elveszitem és más megtalálja, a ki azt az órásnál præsentálja: ő jogositva van az órát neki kiadni, de mihelyt tudomást szerez az elvesztésről, többé nem a találónak, hanem csak nekem adhatja ki: a czédula csak az igazolást akarja könnyiteni, de a hitelezői jogon nem akar változtatni, csak igazolási papir, de nem bemutató papir. Ime két példa: a garderobe-jegy bemutatóra szólt, az órásjegy névre szólt, de azért mindkettő természete ugyanegy: amaz sántitó bemutató papir, emez sántitó névre szóló papir, mindkettő *igazolási papir*.

Nem ilyen a takarékbetéti könyvecske is? A takarékkönyvecske is névre vagy jegyre (költött névre stb.) szokott szólani, a mellett a kiállitó többnyire a bekezdésben emlitett kijelentést is szokta tenni. Vajon e kijelentés által bemutató papirrá lesz-e a takarékkönyvecske? Az 1. és 2. alatti itélet igennel, a 3. alatti nemmel felel e kérdésre. A kérdés gyakorlati fontossága igen nagy, mint a közölt esetek is mutatják.

Az első esetben a betétkönyvecske egész betéte már ki volt fizetve, de az utolsó 300 frtról szóló fizetés a könyvecskébe nem volt alapszabályszerüen bevezetve, a könyvecske harmadik személy birtokába jut, ki most ezen, a könyvecske szerint még fenálló 300 frtot követeli: érvényesitheti-e a takarékpénztár a már történt fizetés kifogását? A 2. és 3. esetben a takarékpénztár a betévő ellen fenálló viszonkövetelése czimén «megtartási jogot» (helyesebben: beszámitást) kiván gyakorolni, teheti ezt? Ha a (mindhárom esetben névre kiállitott) könyvecske az emlitett clausula folytán bemutatópapirrá vált, akkor e kifogások helyt nem foghatnak; az ilyen kifogás exceptio ex jure tertii volna. Ha pedig ama clausula csak igazolási clausula jelentőségével bir, akkor a harmadik bemutató is csak az eredeti hitelező jogán áll, és mindazon kifogások, melyek ez ellen emelhetők, amarra is állanak. A fenti esetekben melyik értelmezés talál, el nem birálható, minthogy az alapszabályok idevágó szövege szószerint az indokolásokban közölve nincsen. Kétségtelen, hogy oly esetben, midőn a könyvecske kiállitója határozottan *kötelezi* magát arra, hogy a könyvecskét bármely bemutató kezéhez honorálja, valódi bemutatópapirral van dolgunk. De mindaddig, mig a kérdéses clausula enyhébb értelmezést is enged, tehát például ha az a bekezdésben idézett vagy hasonló más formában szól, akkor az ilyen kikötés in dubio csak igazolási záradéknak vehető. Ezen értelmezés mellett szól a betéti könyvecske rendeltetése, mely nem abban áll, hogy a forgalom tárgyát képezze (mint az igazi bemutató papirok), hanem, hogy rendszerint a betevőé maradjon: hiszen azért takaritunk, hogy maradjon. Erre mutat az is, hogy a betevő nevére iratta a könyvecskét: ha bemutató iránt kivánta a takaréktárt kötelezni, miért nem állittatta ki bemutatóra vagy jelre? Végre ide szolgál azon általános értelmezési szabály is, hogy az adós kötelezettségét kétség esetében megszoritólag kell értelmezni; már pedig enyhébben

értelmezzük a kérdéses clausulát, ha abból a kiállitó jogát, mint ha kötelességét magyarázzuk. Ezt az álláspontot tartja az idevágó összes irodalom is.[1]

A 3. esetben a Curia itélete nem világos. Tiltakozik az ellen, hogy a betéti könyvecske «minden irányban az előmutatóra szóló és közforgalom tárgyát képező értékpapirokkal egy jogi tekintet alá esnék», de azért a bemutatót mégis saját nevében való jogositottnak ismeri el, ki ellen az eredeti hitelező személyéből kifogás nem emelhető. Ez nem következetes. A betétkönyvecske vagy rectapapir (ilyen az igazolási papir is) vagy bemutató papir — harmadik nincs. Ha rectapapir, akkor a beszámitási kifogásnak hely lett volna adandó; ha pedig a betevő személyéből való kifogásnak hely nem adatik, hanem a papir tartalma minden bemutatóval szemben önállóan biráltatik el, akkor ezzel a könyvecske bemutatópapirnak van elismerve. Hogy mik volnának azok az «egyéb tekintetek», melyekben e minőség nem találna? — nem látom. *Ha* bemutatópapir, akkor el kell fogadnunk a következményeket is, akkor péld. a megsemmisitési eljárás tekintetében is nem a polg. t. rendt. szabályai lesznek irányadók — mint a névre szóló betétkönyvecskéknél — hanem az 1881 : XXXIII. tcz. Gyakorlatunk ez utóbbi tekintetben ugyan másképen tartja,[2] és a megsemmisités szempontjából *nem* tartja az ilyen könyveket bemutatóra szólóknak — de vajon következetes-e ez?

A 2. és 3. esetben a «megtartási» kifogásról van szó «beszámitási» kifogás helyett. Az adós, kinek hitelezőjének pénzbeli követelése ellenében pénzbeli ellenkövetelése van, nem megtartással, hanem csak beszámitással élhet. A váltótörvény beszél ugyan megtartási jogról, adósaink «azon *pénzeire*, melyek stb.», azonban itt pénz «nem mint összeg, hanem mint egyedi dolog (species) értetik, mely t. i. az adós tulajdonában marad»,[3] ha az adós csak bizonyos *összeg* visszafizetésére van jogositva, akkor vele szemben nem megtartásnak, hanem beszámitásnak van helye, a mi gyakorlatilag nagy különbség.

Azon kérdésre, hogy a takarékpénztár a betétköveteléssel szemben élhet-e a beszámitással, l. a Magyar jogászgyülés 1885. évi évkönyvében II. köt. 68. és köv. ll. Entsch. d. Rg. I. köt. 204. l. Szerintem nincs ok, hogy e jogot a *névre* szóló betéti könyvecskével szemben meg lehetne tagadni.

Dr. Schwarz Gusztáv.

Külföldi judikatura.

516. Kereskedelmi szokások, melyekből jogszabályok vezettetnek le, a bíróra nézve nem birnak jogszabványoknak, hanem tényeknek a jellegével, minélfogva a biró a felek kérelme nélkül hivatalból nem kutathatja valamely keresk. szokásnak a létezését. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

517. Ha a vevő az árut átveszi és a számla tartalma ellen kifogást nem tesz, ugy az elfogadottnak tekintendő. Ez azonban csak keresk. vételekre áll, egyéb ügyleteknél a számlának ezen jelentőség nem tulajdonitható. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

518. Műtét következményeiért a sebész csak akkor felelős, ha rosszakarattal vagy vétkes gondatlansággal járt el. *(Lüttichi felebbviteli bíróság.)*

519. Ha a bankár a checket kifizeti, az a vélelem, hogy a fedezetet előzően már megkapta s neki kell az ellenkezőt bizonyitania. *(Párisi semmitőszék.)*

Közli: Dr. Gold Simon.

[1] *Brunner* Endemann Handbuch II. köt. 174., 175., 178. l. 5. jegyz.; itt l. az irodalmat is. Hasonlóan *Nagy* Ferencz Keresk. jog kézik. 131. §. 5. jegyz., 519. l. 2c. jegyz., 527. l. 3. jegyz.

[2] «A névre vagy megjelölésre kiállitott takarékpénztári betéti könyvek a bemutatóra szóló értékpapirok fogalma alá nem esvén, azokra nézve elvesztésök esetében a polg. rendt. 529—533. §§-aiban szabályozott megsemmisitési eljárás szabályai nyernek szabályozást. (Dvt. r. f. XXV. köt. 55. l.).

[3] *Nagy Fer.* id. m. 560. l. 7. jegyzet.

Különfélék.

— **Igazságügyi javaslatok a képviselőházban.** A sommás eljárási javaslat, ugy látszik, ismét leszorult a napirendről. Még biztunk benne, hogy talán a költségvetés általánosságban való letárgyalása után időt szorit a képviselőház ezen nagy fontosságu jogi reform megvalósitására, de sajnos, erre már nem telt idő és alig is remélhetjük, hogy a költségvetés teljes letárgyalása előtt rá kerülhetne e javaslatra a sor, ha ugyan azután mindjárt előveszi a t. ház. — A képviselőház igazságügyi bizottságában vár előkészitésre a büntetőtörvény novellája; de ez is nagyon lassan halad a valósulás felé, a mennyiben — daczára a lapok több izbeni jelentésének — a bizottság még meg sem kezdte tárgyalását.

— **A bíróság és ügyészség közti viszonyt** érdekesen tárgyalja az alábbi két felsőbirósági határozat.

A szegedi kir. tábla: A tárgyalási elnöknek az az intézkedése, melylyel a vádhatóságot képviselt kir. alügyész irányában rendreutasitást, a kir. alügyész semmiségi panasza szerint pedig rendbirsággal való fenyegetés mellett megintést alkalmazott, hatályon kivül helyeztetik.

Indokok: A tárgyalási jegyzőkönyvben foglaltak szerint a tárgyalást vezető törvényszéki elnök a tárgyalás tényleges megkezdése előtt az ülést az elmaradt védő ügyvédnek felkerestetése végett öt perczre felfüggesztvén, a mikor a bíróság tagjai helyeiket ujra elfoglalták, a terembe belépő kir. alügyészt a megjelenése körül állitólag tapasztalt késedelem miatt kérdőre vonta és, mert a kir. alügyész arra utalt, hogy az ülés felfüggesztésének tartamául megjelölt idő még le nem telt, őt rendreutasitotta, illetve a kir. alügyész semmiségi panasza szerint rendbirsággal való fenyegetés mellett megintette. Kétségtelen ugyan, hogy a tárgyalási elnök jogositva van a kir. ügyészt, kinek jelenléte nélkül a tárgyalás meg nem tartható, megjelenésre felhivni és a mennyiben meg nem jelenése folytán a tárgyalás megkezdésében késedelem állana elő, ebben az irányban intézkedni; valamint kétségtelen, mert a dolog természetéből következik az is, hogy a tárgyalás folyama alatt a rendnek és a bíróság méltóságának megfelelő illemnek fentartása szintén a tárgyalást vezető elnököt illeti, ámde a közvádlóval szemben a tárgyalási elnöknek intézkedési joga akár a megjelenésben való késedelmezés esetében, akár abban az esetben, ha a kir. ügyészség tagja a tárgyalás rendjét vagy a bíróság tekintélyét sértő magaviseletet tanusit, nem terjed tovább, mint arra, hogy a visszaélést, és pedig, ha az a tárgyalás folyamán történt, előrebocsátott figyelmeztetés eredménytelensége esetén ennek megállapitása után az azt elkövető kir. ügyészségi tag felettes hatóságának tudomására hozhatja. A kir. ügyészség ugyanis az 1871 : XXXIII. tcz. 5. §-a szerint a bíróságtól független hatóságként lévén szervezve, ezzel a szervezettel és függetlenséggel nem férne meg annak megengedése, hogy a tárgyalást vezető elnök a neki alá nem rendelt közvádlóval szemben akár rendreutasitást, akár pedig megintést alkalmazhasson, ezt az utóbbit annál kevésbé, mert a megintés jogát az 1891 : XVII. tcz. 60. §-a szerint csak a felügyeleti hatóság, még pedig csak az 1871 : VIII. tcz. 29. §-ában megállapitott alakszerüségek megtartásával gyakorolhatja. A tárgyalási elnök ezekhez képest és miután a semmiségi panasz tárgyát képező eset a tárgyalási jegyzőkönyv tartalma szerint is nem a tárgyalás folyama alatt, hanem ennek megkezdése előtt történt, s igy még figyelmeztetésnek sem volt volna helye, a vádhatóságot képviselő kir. alügyészhez intézett rendreutasitással, illetve megintéssel jogkörét nyilvánvalóan tullépte, miért is ebben az irányban tett intézkedését hatályon kivül kellett helyezni, annál is inkább, mert ha a tárgyalási elnöknek jogköre az emlitett intézkedés tételére ki is terjedne, annak a fenforgó esetben helye nem lehetett, miután a tárgyalási elnök felterjesztő jelentésében sem vonja kétségbe a kir. alügyész amaz állitásának alaposságát, hogy a tárgyalási terembe való belépéskor a tárgyalás felfüggesztésének tartamául kitüzött idő még le nem telt.

Kir. Curia: A kir. itélő tábla itéletének az a része, melylyel a bünvádi ügyben eljárt szabadkai kir. törvényszéknél tartott végtárgyaláson elnökölt kir. törvényszéki elnöknek a vádhatóságot képviselt kir. alügyész ellen alkalmazott és megintést képező intézkedését hatályon kivül helyezte, — megsemmisittetik.

. . . . . A vádhatóság azon indokból jelentett be semmiségi panaszt s azt irásban, beadványban is indokolta,

hogy a tárgyalásra a vádhatóságnak a törvényszéki elnök által kerestetett és előhivatott képviselője, dr. Sélley Barnabás kir. alügyésznek késedelmes megjelenését szóvá tevén, miután a kir. ügyész órájának elővételével azzal utasitotta vissza az elnöki figyelmeztetést, hogy az ülés ujra felvételéig engedett «5 percznyi szünet még nem telt el, tessék az elnök urnak azt betartani», mire az elnök «ne tessék velem feleselni, s ezennel rendreutasitom»-mal felelt. Tekintve, hogy a fennálló törvényes gyakorlat szerint, a nyilvános végtárgyalások alkalmával a tárgyalási teremben és az eljárás czéljaira szolgáló mellékhelyiségekben az elnök gyakorolja a hatósága körébe eső ugynevezett ülésrendőrségi hatalmat tekintve, hogy e hatalomnak a mig ez a dolog természete által vont határok között gyakoroltatik, a végtárgyaláson jelen levő mindegyik személy egyaránt alá van vetve; tekintve, hogy ezen hatalom discretionális levén, sem fegyelmi, sem büntető hatalmat — a rendbüntetés kimondását is ide értve — nem képez és az ezen, kizárólag az ülés elnökének hatalmából kifolyó elnöki intézkedések: mint az ülés zavartalan menete és a hely, valamint a birói eljárás méltóságának fentartása és biztositása szempontjából adott hatóságnak szükséges gyakorlata, a mennyiben e körben maradnak, felülvizsgálat tárgyát nem képezhetik; tekintve, hogy a bírósággal vagy annak tagjaival szemben, vagy pedig bármely fél vagy tanu ellen használt sértő kifejezés miatti roszalás ezen elnöki hatóság ügykörébe esik; tekintve, hogy a jelen esetben a végtárgyaláson elnökölt törvényszéki elnök nem lépte át az ülés-rendőri hatóságát azzal, hogy a midőn ő, a nézete szerint későn érkezett kir. alügyészt késedelmezésére figyelmeztette, s ez az ülésileg egybegyült bíróság élén ülő elnöknek — a fentebb kiemelt szavakkal visszatorlóan felelt — az elnökkel való nyilvános feleselés megengedhetlenségét ezen szavakkal «ne tessék az elnökkel feleselni» kötelességszerüen érvényesitve — a vele nyilvánosan feleselő alügyészt rendreutasitotta; tekintve, hogy a kérdéses elnöki intézkedés a kiemeltek folytán a kir. tábla felülvizsgálhatásának tárgyát nem képezhette volna; tekintve, hogy a szegedi kir. itélő tábla, midőn mindazonáltal az elnöki discretionális hatalom gyakorlatának felülvizsgálatába belebocsájtkozott, hatalmának körébe nem tartozó ügyet vont birálatába és rendelkezése alá; tekintve, hogy a bíróságnak oly dolgok feletti rendelkezése, melyek hatósága körébe nem tartoznak, semmis és megsemmisitendő: a kir. itélő tábla itéletének az elnök általi rendreutasitást megsemmisitő rendelkezését e helyütt meg kellett semmisiteni...

— **A büntetési rendszer végrehajtása.** A kir. Curia egy iményt hozott itéletében (5374. sz. a. 1892. decz. 2.) a 16 éves vádlottat 3 havi fogházra itélte, azon meghatározással, hogy az elitélt a Btk. 86. §-ának rendelkezése szerint *a többi foglyoktól elkülönitve tartandó.* Régen nélkülöztük a törvény szabályainak végrehajtására utasitó ilynemü rendelkezéseket és éppen a felsőbb birói ellenőrzés hatályos gyakorlatának hiánya idézte elő azt, hogy büntetési rendszerünk jó része végrehajtatlan maradt. Ismerjük a fogházi állapotokat és tudjuk, hogy a törvény 86. §-a csak ritka helyen respektáltatik. Talán a Curia utasitásai kikényszeritik a büntetések korrekt végrehajtását.

— **A budapesti ügyvédi kör** felterjesztést intézett az igazságügyminiszterhez az uj ügyviteli szabályoknak a védő ügyvédekre sérelmes szabványai tárgyában. Többször szóltunk e kérdésről már akkor, midőn a megszoritások elnöki intézkedés alapján behozattak. Az ügyvédi kör felirására legközelebb visszatérünk. — Ugyane tárgyban interpellált Visontai Soma a képviselőházban.

— **Ügyvédi körökből** vettük a következő sorokat:

Május hóban inditottam meg a keresetet. A biró ur szabadságra menvén juniusban, nem igen vehettem zokon, hogy augusztus végére tüzött ki tárgyalást. Ekkor alperes részletes számlát kivánt, a minek folytán a bíróság deczemberre tüzte ki a határidőt. Deczemberben alperes tanura fog hivatkozni, a kit a bíróság április hóban akar majd kihallgatni. Ekkor a tanu meg nem jelenik, mert nincs birság terhével idézve s minthogy a tárgyaló biró ur ismét szabadságra megy, szeptember előtt aligha lesz kihallgatható és igy meglehetősen kedvező esetben a legegyszerübb per a mostan a fővárosban általánosan divó gyakorlat szerint másfél évig tart a járásbiróságnál.

— **Dr. Illés Károlynak** nagyszabásu büntetőjogi kommentárja második kiadásban sajtó alá adatott. Az első kötet februárban megjelen. A kiadást *Révai Testvérek* jóhirü czég vállalta magára.

— **A Döntvénytár** uj folyamának 33-ik, az egész folyamnak 61-ik kötete megjelent. Ez már a harmadik kötet, melyben a curiai határozatok utalásokkal és kritikai jegyzetekkel vannak kisérve.

— **Nagy Ferencz** kereskedelmi jogi kézikönyvének befejező részlete pár nap mulva megjelen.

— **A külföldi criminalisták** mind nagyobbodó érdeklődést tanusitanak hazánk büntetőjogi törvényhozása és törvénykezése iránt. Igy az egész müvelt világra szétágazó londoni «*Howard Association*» legutóbbi reportjában a következőket olvassuk: «A bizottság örömmel értesült azon érdeklődésről, mely az utóbbi években Magyarországban a büntető törvényhozás reformja iránt nyilvánul. Egyéb tárgyak között a magyar törvényhozás nagy figyelmet szentelt az első izben vétkezők feltételes elitélése kérdésének is. A bizottság budapesti levelezőjének, *Gruber* Lajos urnak számos érdekes közléseért köszönettel tartozik».

— **A régi jó időkből.** Kassa városának 1708. évi statutumából a Kolozsváry-Óváry-féle gyüjtemény nyomán közöljük ezuttal az alábbi 5-dik artikulust. A többi, nem kevésbbé érdekes artikulusokra máskor térünk vissza.

«Mivelhogy az Istennek haragját s ostorát rajtunk szemlátomást naponként tapasztaljuk, a ki is részszerént nem egyébbül származik, hanem az rendkivülvaló illetlen drága ruházatnak és öltözeteknek pompáskodásával, legfőképpen az asszonyemberek között annyira eláradott, hogy alig ösmerkődhetik már meg, ki az asszony és ki az szolgáló, a mely miatt is Istent nagy haragra és bosszuságra ingerlő czégéres vétkek származni szoktak. Kirenézve méltán lehet efélékreváló szemes vigyázás, hogy a kik állapotjokhoz nem illendő ruházatban járni tovább is szándékoznának, ezen mostani nyomoruságos üdőben, érdemek szerént való büntetéssel büntettessenek meg, úgy az cselédnek is érdemeken kivül való ruházatot és fizetést adni ne merészeljenek, mely miatt sok szegény lakosoknak nagyobb enervátiójok következhetnék, melyet is biró uram hova hamarább házanként a gazdák és cselédek hallására publicáltassa.»

Nemzetközi Szemle.

— **Nevezetes ujabb perek Németországban.** A következőkben összeállitjuk azon ujabb pereket, melyek önálló füzetekben megjelentek. 1. Ahlwardt. 2. Buschhoff, 3. Jäger (Rothschild megszökött pénztárnokának pere), 4. Witte (Meine Amtsenthebung wegen «beginnenden Querulantenwahns), 5. Ziethen (Lindau füzete, melyről többször bővebben szóltunk).

— **Ihering** «Geist des Römischen Rechts» czimü munkájának franczia forditása harmadik kiadásban bocsáttatott közre. Ezenkivül Ihering legtöbb munkája megjelent francziául. Különösen erősen olvassák a «Lutte pour le droit» czimü füzetet.

— **Jules Favre** beszédei ujabban megjelentek két vaskos kötetben, a szerző arczképével diszitve. Kiadja a beszédeket Favre özvegye. A gyüjtemény czime: Jules Favre, Plaidoyers et discours du batonnat.

— **A franczia katonai bünvádi igazságszolgáltatásról** Coupois nagyterjedelmü munkája megjelent uj kiadásban. Tartalmazza az anyagi jogot, az eljárást tüzetes kommentárral s ezenkivül a felsőbirósági határozatokat, valamint a szakmába vágó miniszteri rendeleteket. Minden le van vezetve egész a jelen év elejéig. A könyv czime: Le Code de Justice Militaire pour l'armée de terre.

A Nemzetközi Szemle többi közleményeit kénytelenek vagyunk a jövő heti számra halasztani.

A legközelebbi számhoz mellékelve megküldjük előfizetőinknek a jelen évfolyam főlapjának **teljes** *tartalommutatóját.*

A melléklap második félévi tartalommutatója egyik januári számhoz lesz mellékelve.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (József-körut 44.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Huszonhetedik évfolyam. 53. SZ. Budapest, 1892. deczember 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-uteza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 6 frt, negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ügyviteli szabályok sérelmes pontja. VERIDICUS. — A fizetési meghagyásokról szóló törvényjavaslat. Dr. SZTEHLO JÁNOS, az eperjesi ügyvédi kamara titkára, jogakadémiai m.-tanártól. — Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról. HLATKY ENDRE, nagyváradi ügyvéd-kamarai elnöktől. — Törvényjavaslat a csődtörvény módositása tárgyában. Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A fizetések megszüntetése. Dr. FLEISCHMANN SÁNDOR budapesti ügyvédtől. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Az egyetemi szünidő kérdéséhez. —*th* —*n*. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyviteli szabályok sérelmes pontja.

Az uj büntető ügyviteli szabályok 128. és 134. szakaszai ellen egyre nagyobb mértékben nyilvánul az ügyvédi körök jogos elégedetlensége.

A kommentátor, a ki a szabályok magyarázásánál a ratio legist szokta kutatni, valóban zavarba jut, midőn e két sérelmes szakasz czélzatát kell kimagyaráznia. Annyi bizonyos, hogy az általuk létesitett eredmény és czélzatok közt, melyet tudni nem, csupán sejditeni lehet, akkora ür tátong, melyet a kommentátori genialitás áthidalni képtelen. Midőn az uj szabályzat megtiltja az iktatónak, hogy a védőnek az ügy részletes állásáról felvilágositást adjon és a törvényszéki elnök irott engedélyétől teszi függővé a védő azon természetes jogának gyakorlását, hogy az ügy irataiba betekinthessen, ugy sejtjük, a nyilvánossággal üzött visszaéléseknek, a kriminalistikai praxisban kedvelt reklámcsinálásnak akart gátakat emelni. Ezt a czélt az ujitás elérni nem fogja, mert a reklámvadászat sokkal találékonyabb eszközeiben, semhogy ilyen kerülő utakon semmivé lehetne tenni mesterkedéseit. Azután legyünk igazságosak, «peccatur et intra muros Iliacos», a vizsgálóbirák és az ügyészség tagjai közt is akad olyan, a ki a század nagy találmányát, a reklámot nem veti meg.

Ha más lett volna az ujitás ratiója, ha talán az igazságügyi kormány nem bizik meg az irattári személyzet ellenőrzésében, erre az orvoslás egyszerü módja kinálkozik: méltóztassék olyan minősitésü anyagot alkalmazni az irattárban, mely az igazságügyi kormány által kivánt kellékeknek megfelel. A szabályzat által létesitett eredmény egyfelől sérti az ügyvédi kar tekintélyét, az ügyész és védő paritását, mely nélkül modern eljárás nem képzelhető, másfelől czéltalan és felesleges szekaturának teszi ki az ügyvédeket [és tegyük hozzá — a törvényszéki elnököket.

Mert valószinü, hogy a törvényszékek elnökei nem ujjongnak azon a szerepen, melyet a szabályzat ad nekik és magasabb ambitiójuk van, mint folytonos bibelődés apró kezelési ügyekkel. Nem képzelhetünk arra esetet, hogy a törvényszéki elnök a védőt az iratokba való betekintéstől eltiltsa, hiszen ez a legkétségtelenebb semmiségi ok volna.

Mire való tehát a védőt az elnökhöz és az elnököt a védővel fárasztani, hogy ott a védő olyasmit kérjen, a mi tőle ugy sem tagadható meg.

Az ügyvédi karból felhangzó panaszok a dolognak rendesen csak azt az oldalát világitják meg, hogy a sérelmes szakaszok sértik a kar tekintélyét és vagyonilag is kárositják az ügyvédeket. Ez ugyan feltétlenül igaz, mert az ügyvédnek a fél azt a fáradságot, hogy hivatalból hivatalba botorkál, előszobában ácsorog és egész délelőttöket fecsérel el a megtekintés kieszközlésére, alig fogja megtériteni. De van a dolognak egy másik oldala is, mely fokozott mérvben érdemel figyelmet.

A sérelmes ujitások a védőt ugy tekintik, mint az igazságszolgáltatás akadályozóját, a kinek müködését lehetőleg meg kell bénitani. Ezen egyre növekvő tendentia a bíróságokat is kárositja. A bíróságok érdeke is azt kivánja, hogy jól informált, az ügyet lehetően ismerő ügyvéd vigye a védői tisztet, mert az ügyet felületesen ismerő védő sok olyan mozzanattal fogja az időt kihuzni, a mely alapos tanulmányozás mellett már kellően meg volna számára világitva.

De a birói gyors munka érdekén kivül szenvedni fog az igazságszolgáltatás alaposságának érdeke is. A védők közt is vannak olyanok, a kik szeretik a kényelmet, és az iratok tanulmányozásának megnehezitése után be fog következni az az állapot, hogy a védő csak akkor végez majd irattári tanulmányokat, ha ez elkerülhetlenül szükséges. Kisebb jelentőségü dolgokban nem fogja érdemesnek találni, hogy nagy hercze-hurczával betekintsen az iratokba.

Reméljük, hogy az igazságügyi kormány a sérelmes intézkedéseket, melyek semmiféle czélt nem szolgálnak, de sok fontos érdeket megkárositanak, hatályon kivül fogja helyezni és olyanokkal helyettesiti, melyek megfelelnek a védői tiszt méltóságának és az igazságszolgáltatás tekintélyének.

Végül még registráljuk azt a hirt, hogy a két szakasz, mely csak magánfélről tesz emlitést, esetleg nem is vonatkozik az ügyvédekre, a kik mindenesetre nem magánfelek és az ügyvédekre vonatkozólag uj szabályzat fog kibocsáttatni.

Ez volna az ok nélkül összekuszált csomó legegyszerübb megoldása. *Veridicus.*

A fizetési meghagyásokról szóló törvényjavaslat.

A fizetési meghagyásokról szóló törvényjavaslat immár a képviselőház asztalára letétetvén, mindenesetre időszerü ezen javaslattal és a szakközönség erre vonatkozó véleményével foglalkoznunk. — A m. kir. igazságügyminiszterium ezen törvényjavaslatot az ország ügyvédi kamaráinak véleményadás végett leküldvén, a kamarák egy része ezen javaslatot egész terjedelmében elvetendőnek találta.

Minthogy azonban nem szenvedhet kétséget az, miszerint a beterjesztett javaslat törvénynyé fog válni, felette kivánatos legalább a javaslat egyes rendelkezéseinek módositása és mindenesetre érdekes az ügyvédi kamaráknak ezen törvénykezési ujitásra vonatkozó véleménye. Kivánatos volna a beterjesztett véleményeknek megbeszélése annál inkább, mert az igazságügyminiszter ur sietvén ezen javaslat benyujtásával, több kamara nem volt ama helyzetben, a rendelkezésére álló rövid határidő alatt ezen törvényjavaslatra vonatkozólag véleményes jelentéssel járulhatni az igazságügyi kormányhoz.

Az eperjesi ügyvédi kamara rendkivüli közgyülésében ezen törvényjavaslatot az erre vonatkozólag előbb kiküldött

bizottság javaslatával tárgyalás alá vevén, azon nézetének adott kifejezést, miszerint a javaslatban kifejezésre jutott elv életbeléptetését ugyan kivánatosnak tartja, magát a javaslatot azonban olyként, a mint az az igazságügyi kormány által beterjesztetett, nem tartja elfogadandónak.

Ezen indokokból az eperjesi ügyvédi kamara rendkivüli közgyülése alkalmával a leküldött javaslat adatainak felhasználásával egy uj javaslatot dolgozott ki, melyet részletes indokolás kapcsán az igazságügyi kormányhoz felterjesztett.

Talán nem végzek felesleges munkát, midőn akkor, a midőn az eperjesi ügyvédi kamara eme nagy gonddal összeállitott javaslatának ama főbb rendelkezéseire felhivom a szakközönség figyelmét, a melyek az eredeti javaslat rendelkezéseitől eltérők. Igy többek közt:

Az eredeti javaslat a követelés fenállásának s lejártának igazolásától teljesen eltekintve, *egyszerü állitások alapján* megengedi a fizetési meghagyás kibocsátását. Tekintve az intézmény uj voltát, a vidék lakossága nagy részének alacsony müveltségi fokát és a kézbesitési intézmény siralmas állapotát, az eperjesi ügyvédi kamara kivánatosnak találja, hogy fizetési meghagyás csak *okmányilag igazolt* lejárt követelések és hitelesitett könyvkivonatok alapján bocsáttassék ki, nehogy ezen törvényjavaslat törvénynyé válta esetén, a tudatlan nép kizsákmányolásának és zaklatásának egyik kutforrásává váljék.

A javaslat 2. §-a helyesebben a következőképen volna szövegezendő: «fizetési meghagyás kibocsátása az 1868. évi LIV. tcz. szerint illetékes járásbiróság hatásköréhez tartozik». Minthogy ugyanis a hivatkozott törvényczikk bagatell ügyeket amugy sem ismer, egész felesleges annak felemlitése, hogy bagatell ügyekben is bocsátható ki fizetési meghagyás.

A törvényjavaslat 3-ik §-a a fizetési meghagyás iránti beadványt «*kérelemnek*» nevezi, nyilvánvalólag azért, mert az által meginditott eljárást perenkivüli természetünek tekinti. Ezen felfogás azonban hibás, mert ha a fizetési meghagyást az adós meg nem támadja, ez *birói itélet erejével bir*, a mi peres eljárást tételez fel. Azért, és mert váltóügyekben a sommás végzés nem kérelem, hanem kereset folytán bocsáttatik ki, a fizetési meghagyás kibocsátása iránti beadvány nem kérelemnek, hanem *keresetnek* volna czimezendő és ebből kifolyólag szükségszerüen ki lenne mondandó a törvényjavaslatban, miszerint *a kereset beadásához kötött magánjogi hatályok a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kereset beadásával is beállanak.*

Nem indokolható, hogy a fizetési meghagyás iránti beadvány *egész teljességében* elutasittassék akkor is, ha annak *részbeni* teljesülése ellen akadály fen nem forog.

Minthogy a felfolyamodási határidő a sommás eljárásban 8 napot tesz, egyöntetüség szempontjából ezen eljárásban is 8 napi felebbviteli határidő fixirozása volna ajánlatos.

Az eredeti tervezet 5. §-ának 4-ik kikezdésében foglalt részletezést törvénybe iktatni nem mutatkozik ajánlatosnak, sőt ellenkezőleg az adós ama *föltétlen* joga volna biztositandó, hogy *az ok minden meghatározása nélkül is érvényesithesse kifogásait.*

Az «*ellenmondás*» kifejezése helyett a törvénykezési eljárásunkban már ismeretes «*kifogás*» volna elfogadandó.

A kifogás bejelentésére 8 napi határidő elegendő annyival inkább, mert a törvényjavaslat amugy is szigorubb kézbesitési eljárást ismer.

Perujitás «*feltétlenül*» megengedendő.

Nyomoruságos kézbesitési intézményeink s köznépünk alacsony müveltségi foka teljesen kizárja annak megengedhetőségét, miszerint kifogás a kézbesitőnél is be legyen jelenthető.

Fel lenne veendő az, miszerint azon követelések, melyekre nézve fizetési meghagyás bocsáttatott ki, más per utján csak akkor érvényesithetők, ha a fizetési meghagyás alperesnek kézbesithető nem volt.

A fizetési meghagyás iránti beadvány beadása által a per meginditottnak tekinthető, igy tehát *kifogás beadása esetében hivatalból volna tárgyalás kitüzendő.*

A kifogástétel elmulasztásának jogkövetkezménye nem lehet más, mint az, hogy a fizetési meghagyás jogerős itélet erejével birónak tekintendő. El nem fogadható tehát, hogy kifogással még a végrehajtási stádiumban is lehessen fellépni, mert ezzel visszatérnénk az ugynevezett oppositio rég elavult intézményéhez.

Nem forog fen semmi szükség arra nézve, hogy a végrehajtási kérvényt és végrehajtási eljárást illetőleg az általános végrehajtási szabályoktól eltérő rendelkezés állapittassék meg.

Mivel sem indokolható az, hogy a kifogással meg nem támadott fizetési meghagyás egy év lelolyása után erejét veszitse, ennek ereje csak akkor évülhetvén el, a mikor elévül általában a jogerős birói itéletek hatálya.

A felek képviseltetésére nézve ezen eljárás során is csak az 1868. évi LIV. tcz. rendelkezései lehetnek irányadók, s nem lehet megengedni, — mint ezt a tervezett 19. §. contemplálja — a meghatalmazás nélküli közbenjárás uj és veszélyes intézményének behozatalát, mert ez kétségtelenül visszaéléseknek s zaklatásoknak nyitna szabad utat.

A p. t. r. szabályainak megfelelőleg ki lenne mondható, miszerint nem ügyvéd képviselőnek *hitelesitett* megbizással kell birnia. Szükséges ez a már veszélyes dimensiókat öltött zugirászat megfékezése czéljából, mit az ügyvédi rendtartásról szóló törvényjavaslat is czéloz.

Ezek volnának ama módositások lényegesbjei, melyek az eperjesi ügyvédi kamara elaboratumában kimeritő indokolással az igazságügyi kormányhoz felterjesztettek.

Dr. Sztehlo János.

Törvényjavaslat az ügyvédi rendtartásról.[1]

73. §. A hiteles könyvek vezetésére nézve a javaslat fenhagyja a régi törvényt. Mentől kevesebb ügyvédet ismerek vidéken, ki azért, hogy fél- vagy jobban mondva nem teljes bizonyitéka legyen, hiteles könyvek vezetésével bibelődnék. De hát a ki azt hiszi, hogy ez jog részére, ám éljen vele. A könyveknek nagyobb erőt nem adhat a javaslat, azt készséggel beismerem.

74. §. Helyeselhető, hogy a csődtömeg ellenében az ügyvéd dijait és költségeit első osztályba rendeli soroztatni a javaslat.

A második bekezdés azon ügyvédi dijakra és költségekre nézve, melyek a 70. és 71. §-ok értelmében biztositvák, az 1881: XVII. t.-czikknek a külön kielégitésre jogositott hitelezőkre vonatkozó rendelkezéseit mondja ki alkalmazandóknak, de közbeszurja e szavakat: «a jelen törvény 71. §-ának épségben tartása mellett». A 71. §. pedig a felszámitásra, perinditásra vonatkozik. Ezekre nézve már föntebb elmondtam észrevételeimet. Nincs értelme, hogy miért inditson pert 15 nap alatt az ügyvéd a tömeg ellen, mikor lehetséges, hogy bejelentése a felszámoláskor a tömeggondnok és megjelent hitelezők által megállapittatik. Csak ha megtámadtatnék, akkor lenne helye és értelme, nézetem szerint, a per meginditásának és a pénz letétbe helyezésének.

Még visszatérve a 67. §-ra, mely az ügyvéd személyes biróságát állapitja meg, nyiltan kimondandónak vélném, hogy az ügyvéd dijai személyes bíróság előtt érvényesitendők, de ez csak sommás bíróság vagy törvényszék lehet, nehogy bagatell uton, vagy pláne községi biró előtt legyen kénytelen az ügyvéd dijait s költségeit követelni.

Az ügyvédi meghatalmazásokra nézve a javaslat ugyan-

[1] Az előbbi közl. l. a 46., 47., 48., 49., 51. és 52. számban.

ugy intézkedik 75., 76., 77. §-aiban, mint a hogy a régi ügyvédi rendtartás intézkedett. A 76. §-ban czélszerünek vélném kimondani, hogy az ügyvédi meghatalmazás feljogositja az ügyvédet arra is, hogy bekebelezéssel biztositott követelés perlése után történt fizetés esetén kitörlési engedélyt adhasson, mert különös az, hogy az *a)* pont szerint a felhatalmazás jogot ad az ügyvédnek a «beperelt pénzösszeg és pertárgyak átvételére és nyugtatványozására», de arra meg nincs joga, hogy a kifizetett összegre törlési engedélyt is adhasson. Igen sok kellemetlenség származott ebből már félre, ügyvédre egyaránt.

78. §. A régi törvényben is ben volt az, hogy az ügyvédi kamarák és ügyvédek feletti felügyelet az igazságügyminisztert illeti, a javaslat azonban hozzáteszi, hogy «*a ki* (t. i. az igazságügyminiszter) *az ügyvédi kamaráknak pontos és szabályszerü ügyvitele fölött őrködik, azt kiküldötte által megvizsgáltatja*». Megnéztem az indokokat, hogy vajon mi teszi ezen intézkedést szükségessé vagy kivánatossá? Talán egyik vagy másik ügyvédi kamaránál az ügyvitel nem volt pontos és szabályszerü? Az indokolás erről hallgat. És én meg vagyok róla győződve, hogy ilyen eset nem is fordult elő egyetlen kamaránál sem. A kamarák gyorsan és szabályszerüen intézkednek. Itt restantiák nem szoktak előfordulni. Ha meg is történik, hogy egyik-másik türelmetlen fél a miniszterhez fordul ügye sürgetéseért, ennek oka csak a fegyelmi eljárás czéltalan és helytelen intézkedéseiben keresendő, mely lehetővé teszi évekre elhuzódását a fegyelmi ügyeknek, de nem a kamarák késedelmezése az oka. 16 év alatt nem hallottam, nem olvastam esetet, mely a javaslat idézett gondoskodását, gyámkodását szükségessé tette volna.

Azt mondja ugyan az indokolás, hogy: ezen jog a kamarák önkormányzati jogát nem csorbitja. Hát ez felfogás dolga. Szerintem csorbitja. Semmiesetre sem emeli függetlenségét, midőn azt fogjuk tapasztalni, hogy a miniszter által kiküldött ambuláns vizsgáló közeg a kamarák levéltárait fogja végig kutatni, hogy vajon helyesen, szabályszerüen járnak-e ott el? És minek ez akkor, midőn a multak erre példát nem mutatnak. Vagy ha egyáltalában erre szükség volna, akkor sem a miniszter kiküldöttjeire biznám, inkább kijelölném a kamarákat, hogy egymásnál a vizsgálatokat gyakorolják. Ha lehetséges az, hogy a közjegyzői irodákat a közjegyzők, és nem az igazságügyminiszter kiküldöttjei vizsgálják, akkor ez itt is lehetséges volna.

Az ügyvédi kamaráknak is lehetőleg szélesebb függetlenséget kell engedni, csak ugy fognak azok üdvösen müködni a közérdek szolgálatában. Igy lesznek azok őszinte kifejezői még a miniszteri intézkedésekkel, kormányzati törekvésekkel szemben. Nem czélszerü abból egy legkevesebbet is elvonni, vagy oly intézkedést hozni be, mely annak szinezetét viseli magán.

Ezért a fent idézett szavakat kihagyni és a törvény eddigi intézkedését szóról-szóra meghagyni helyesebbnek, üdvösebbnek vélem.

A régi törvény 65. §-át a javaslat kihagyja azon indokból, hogy arról a büntetőtörvénykönyv 483. és 484. §-ai intézkednek. Hát ez helyes, hanem mivel a 65. §. arról is intézkedett, hogy a büntetésben az ügyvédkedéstől való elmozditás is kimondandó, annálfogva itt tartom helyénvalónak megemlékezni azon curiai gyakorlatról, hogy midőn a büntetőbiróság egy ügyvédet pél. börtönre és három évi hivatalvesztésre itél és egyszersmind az iratokat az ügyvédi kamarához átteszi, akkor a kamarának nem adja meg a jogot, hogy az illető felett fegyelmi eljárást is lefolytasson, és esetleg kimondja az ügyvédségtől való elmozditást, hanem azt mondja, hogy minthogy 3 évi hivatatalvesztésre itéltetett, tehát a kamarának nem marad egyéb hátra, mint őt az itélet alapján kitörölni. Nézetem szerint ez nem helyes. Hány esetben a kamara alkalmazná a törvény 70. §. 4. pontját és már jó eleve szárnyát szegné azon reménynek és lehetőségnek, hogy a 3 évi hivatalvesztési idő eltelte után az ily ügyvéd ujabb felvétel iránt folyamodjék és esetleg felvehető is legyen. A javaslat 4. §-a *a)* pontjával összefügg a kérdés. Nyiltan kimondandó lenne tehát, hogy a büntető uton elitélt ügyvéd ellen a fegyelmi eljárás folyamatba tehető és ezen uton a kamara fegyelmi birósága nincs kötve a büntető-biróság hivatalvesztésre vonatkozó intézkedéséhez a tekintetben, hogy a fegyelmi biróság fegyelmi uton az ügyvédet az ügyvédségtől való elmozditásra itélhesse.

(Folyt. köv.) *Hlatky Endre.*

Törvényjavaslat a csődtörvény módositása tárgyában.[1]

II.

Csődeljárás.

Az eddig tárgyalt anyagi intézkedések tekintetében tervezetünk az *osztrák* törvényhozást veszi mintául, mert csődtörvényünk a *német* törvényhozást követte. Mivelhogy pedig a csődeljárást illetőleg csődtörvényünk az osztrák törvényt vette mintájául, ennélfogva magától értetődik, hogy most már a tervezet, 10 évi gyakorlat alapján azokat a német csődtörvény intézkedései szerint tartja javitandóknak.

A tervezet 16. §-a a csődtörvény 84. §-át két irányban módositja, és pedig:

a) A csődnyitási kérvényre tárgyalás rendelendő, ha a hitelező *valószinüvé* teszi, hogy az adós ellen, bár le nem járt követelése van.

b) Az adós csak azzal idézendő a tárgyalásra, miszerint fizetési képességét a cselekvő és szenvedő állapot előterjesztésével igazolja. Meg nem engedendő tehát az adósnak, hogy a csődöt kérő hitelezőket esetleg biztosithassa.

ad *a)* Csődtörvényünk 84. §-a szerint az adós csődnyitási tárgyalásra csak akkor idézhető, ha a hitelező «kellően igazolt», bár le nem járt követelése alapján kéri a csődöt; a tervezet megelégszik a követelés valószinüvé tételével, indokolja pedig ezt a módositást azzal, hogy némely biróság által könyvkivonattal igazolt követelésre tárgyalás sem tüzetett ki, a minek folytán a javaslat a német birodalmi csődtörvény 97. §-ának intézkedését fogadta el mintául.

Részünkről ugy tudjuk, hogy judicaturánk consequenter azt az álláspontot fogadja el, miszerint könyvkivonattal igazolt követelésre az adós csődtárgyalásra megidézendő és habár megengedjük azt is, hogy voltak és lesznek némely biróságok, melyek «kellően igazolt» alatt teljes hitelt érdemlő okmánnyal igazolt követeléseket értettek és érteni fognak, vagyis hogy vannak és lesznek birák, kik a törvényt tévesen magyarázzák, szerintünk mindannak daczára a contemplált módositást ez indokból kifolyólag feleslegesnek tartjuk, mert a törvény helyes vagy helytelen volta nem egyes birák téves magyarázata szerint, hanem a felsőbb biróságok értelmezése alapján birálandó meg. És ha a javaslat tán abban a reményben ringatódzik, hogy nem lesznek birók, kik «valószinüvé tétel» alatt szintén csak kellő igazolást, vagy teljes hitelt érdemlő okmány általi igazolást érteni fognak, e remény aligha teljesül, mert példa reá az 1881: LX. tcz. 223. §-a, hol szintén a veszélynek csak valószinüvé tétele kivántatik meg, a gyakorlatban pedig tényleg csak akkor rendeltetik el biztositás, ha a veszélyt teljes hitelt érdemlő okmánnyal igazoljuk.

De nemcsak feleslegesnek, hanem veszélyesnek is tartjuk a contemplált módositást, mert minden törvényes utmutatás nélkül tisztán csak a bíróra bizza, hogy mikor idézendő meg az adós csődnyitási tárgyalásra. Lesznek birák, kik való-

[1] Az előbbi közl. l. a 46., 47. és 49. számban.

színünek csak azt fogják tekinteni, a mit teljesen bizonyitva látnak, a mint másrészt olyanok is lesznek és lehetnek, kik a hitelező puszta állitását tartják valószinünek. Ha pedig tekintetbe veszszük, mennyi anyagi és erkölcsi kárral, mily nagy veszélylyel járhat az adósra nézve már tisztán csak a csődnyitási tárgyalásra való birói megidéztetése is, ha választanunk kellene ama nem létező, de a javaslat által kiindulási alapul vett veszély között, hogy némely biró, némely kereskedő könyvkivonatát kellő igazolásnak tekinteni nem fogja és ama veszély között, miszerint utját nyitjuk a roszhiszemüségnek a kiszemelt áldozatnak vagyonában, becsületében és hitelében pajzán módon való megtámadtathatásának és engedékenységre szoritásának: akkor reánk nézve legalább, a választás nem nehéz.

ad *b)* A javaslat ez intézkedésének indokolására a német bir. csődtörvény 97. §-ára is hivatkozik, és minthogy ezen intézkedés Németországban veszélyesnek nem bizonyult, szerinte az Magyarországon is aggodalom nélkül recipiálható.

A javaslat ezen indokolása ellenében azonban kimutatni fogjuk, miszerint a német birodalmi csődtörvény hivatkozott 97. §-a az adósnak csődnyitási tárgyalásra való megidéztetéséhez a követelés valószinüvé tételével meg nem elégszik, hanem sőt inkább ugy, mint csődtörvényeink 84. §-a, kellően igazolt követelést követel.

A német birodalmi csődtörvény 97. §-a ugyanis következőképen szól:

«Der Antrag eines Gläubigers auf Eröffnung des Concurses ist zugelassen, wenn die Forderung des Gläubigers und die Zahlungsunfähigkeit des Gemeinschuldners glaubhaft gemacht wird.»

Javaslatunk immár a német «glaubhaft machen», a magyar «valószinüvé tenni» kifejezéssel egy jelentőségünek tartja és ebből kiindulólag, módositásának indokolására a német törvény 97. §-ára hivatkozik. Ámde hogy megtudjuk, vajon mit értsünk a «glaubhaft machen» alatt, nem elegendő a német csődtörvény 97. §-ának elolvasása, hanem ismernünk kell a német birodalmi perrendtartás amaz intézkedését is, melylyel a bizonyitás eme mérvére határozott szabályt állit fel. Ez pedig megtörtént a német birodalmi perrendtartás 266. §-ában.

«Wer eine thatsächliche Behauptung glaubhaft zu machen hat, kann sich allen Beweismittel mit Ausnahme der Eideszuschiebung bedienen, auch zur eidlichen Versicherung der Wahrheit der Behauptung zugelassen werden.

Eine Beweisaufnahme, welche nicht sofort erfolgen kann, ist unstatthaft.»

Ugy hiszszük, hogy ezek alapján a német birodalmi törvény és a javaslat álláspontja közötti különbség nyilvánvaló. Ott bizonyitás, a bizonyitás határozott mérve perrendszerü bizonyitási eszközökkel kivántatik meg, itt pedig oly kifejezéssel állunk szemben, mely alatt mindenki értheti azt, a mi éppen neki tetszik, és midőn a javaslat csődtörvényünk ellenében azt a kifogást hozta fel, hogy «processuális szabályaink a «kellően igazolt» terminus technicusát nem ismerik», ezen kifogás a javaslat ellenében épp oly joggal hozható fel, mert a «valószinüvé tenni» terminus technicusát sem ismerik, értve ugyanis azon processuális szabályokat, melyek a bizonyitást tárgyazzák; ama körülményt ugyanis, hogy bár végrehajtási törvényünk a veszély valószinüvé tételéről szól, mind a mellett a gyakorlatban tényleg soha nem tudjuk, hogy mit és mennyit igazoljunk a veszély valószinüvé tételére, a miből látni való, hogy ezen törvény még éppen nem qualificálja ezt a kifejezést «ismert terminus technicus»-sá.

A csődtörvény 84. §-ához proponált 2-dik módositás abban áll, hogy a csődnyitásra idézett adósnak a követelés biztositása meg nem engedtetik, hanem kötelességévé tétetik minden körülmények között fizetési képességét igazolni.

Hogy vajon mi inditotta a javaslatot az adóst a csődtörvényben adott alternativ jogában megszoritani, arra nézve a javaslat indokolásában csak azt a felvilágositást nyerjük, hogy hiszen mihelyt a csődkérvény be lett nyujtva, az adós többé biztositást csak megtámadható módon adhatna, már pedig a bióság megtámadható jogügylet teljesitésére meghagyást nem adhat. Részünkről eddig abban a véleményben voltunk, hogy a mennyiben a csődnyitási tárgyalásra megidézett adós a hitelező követelését biztositja, csődnyitásnak helye nincsen és a követelés biztosittatván, csődnek helye tehát nem lévén, a biztositás meg nem támadható; nem értjük tehát a javaslat indokolását és képzelni sem tudjuk, vajon miképpen gondolja megtámadhatónak ama biztositást, melynek alapján a csődnyitási kérvénynek hely nem adatik.

Szerény véleményünk szerint azonban igazságtalan és méltánytalan intézkedés foglaltatnék abban, ha az adóst minden áron cselekvő és szenvedő állapotának előterjesztésére kényszeritjük és neki meg nem engedjük esetleg a csődöt kérő hitelezőt biztositani és ilyképpen a csődnyitást elháritani. A hitelező, kinek még le nem járt követelése van, nem követelhet többet, mint hogy neki kellő biztositék nyujtassék; ez megadatván, semmi körülmények között több és nagyobb igénye nem lehet, méltánytalanság tehát az adóst, annak daczára, hogy a hitelező minden lehető legnagyobb igényének eleget tett, kényszeriteni könyveinek, mérlegének és üzletének feltárására és birói megvizsgáltatására.

A javaslat 18. §-a csak a fent tárgyalt 16. §-nak következménye. A hitelezőnek követelését csak valószinüvé kell tennie, annyira pedig, hogy a valószinüvé tett követelésre már a csőd elrendeltethessék, a javaslat sem akarván menni, consequenter a csődkérvényt tárgyaló bióságnak azt a jogot is adja meg, hogy a követelés fennállása tekintetében, nem külön határozatban vagy itéletben, hanem per incidenter a csőd elrendelhetése indokából határozhasson.

A javaslat, ugy látszik, abból az alapnézetből indul ki, hogy Magyarország vagyoni viszonyai tisztán csak kereskedelmi adás-vétel körül forognak. Az egyik oldalon a budapesti nagykereskedőt, ki árukat nyilt hitelre ád, másik oldalon pedig a vidéki kiskereskedőt látja, kiről feltételezi, hogy hitelezőjét minden áron kijátszani akarja és kit minél előbb és minél könnyebben csődbe hajtani kell. Meg kell tehát könnyiteni a csődbehajtást, de mert a nagykereskedőnek rendszerint csak könyvkivonata van bizonyitékul, ezért a tárgyaló biró megvizsgáltatja a könyveket, megvizsgáltatja az adós iratait és üzletét, meggyőződik a követelés valószinü fennállásáról, meggyőződik az adós valószinü fizetésképtelenségéről és bártan kimondhatja a csődöt.

Ámde a ki Magyarország lakosai közt nemcsak a nagy- és kiskereskedőt látja, a ki tekintettel van a nép zömét képező földbirtokos osztályra, a ki tekintettel van arra, hogy a vagyonjogi kérdések nemcsak az adás-vételi ügyletek körül forognak, hanem hogy lesznek, sőt legszámosabb esetben lesznek valószinüvé tett követelések, melyek bonyolult és fontos jogi és ténykérdések körül forognak, az nem fogja ezen kérdések eldöntését, és pedig per incidenter való eldöntését, a csődbiróra bizni, és hozzá rábizni olyképen, hogy az adós a biró határozata ellen csak birtokon kivül, a csőd elrendelése és a vagyon zár alá vétele után felebbezhessen.

Fontolóra veendő továbbá e mellett, hogy nálunk pénzbeli tartozások rendszerint váltó adása mellett contraháltatnak, nálunk a váltó nem annyira mint forgalmi eszköz és kereskedelmi papir, hanem mint kötelezői elismervény szerepel. Földbirtokos, kisiparos sőt a paraszt ember is váltókat ir alá, mert csak váltó adása mellett nyer hitelt, de éppen az utóbb emlitett osztályok nem igen szigoruan tekintik a lejárati napot, és gyakori azon eset, hogy még a jómódu és teljesen fizetésképes földbirtokos vagy paraszt ellen vezetnek végrehajtást; ezzel a fizetésképtelenség valószinüsége

meg van adva, de ezzel el lesz döntve a végrehajtást szenvedett sorsa is. Utját egyengettük a roszhiszemüségnek a végrehajtást szenvedettet hatalmába ejteni; követelését valószinüvé teszi, — (mit is nem lehetne valószinüvé tenni?!) — és csődöt kér. A panaszlott nem koczkáztathatja a csőd esetleges megnyithatását és kénytelen engedni a törvényes formába öltött zsarolásnak. A csődöt kérő pedig miért ne koczkáztatná a neki nyujtott eszközzel élni, hiszen ő legfeljebb elutasittatik kérvényével és fizeti a csekély perköltségeket.

A csődeljárás tulajdonképpen csak végrehajtási eljárás, melynél az adós összvagyona az összes hitelezők javára végrehajtás alá vonatik. Ezen eljárás keretében a biró nem itélhet a követelés fennállásáról, nem döntheti el a jogi kérdést, melytől a követelés függ és nem döntheti el a ténykérdést sem, mely vita tárgyává tétetett, azért, mert valakiről azt hiszszük, hogy fizetésképtelen, nem szabad megfosztanunk attól az oltalomtól, melyet a jogállam polgárainak vagyona, becsülete, vagyonjogi és közgazdasági személyiségének megóvása tekintetében állitott fel, és kitenni annak, hogy a biró vagyona és becsülete felett per incidenter elhamarkodott eljárásban itélhesssen.

(Folyt. köv.) *Dr. Wittmann Mór.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A fizetések megszüntetése.

Jelen sorok megirására a budapesti kereskedelmi törvényszék egyik csődnyitó végzése inditott, mely a következő mondatot tartalmazza: «*az I. alatti körlevél lényegében moratorium kieszközlését czélozza, a mi egyértelmü a fizetések megszüntetésével*».

Exner tanár, a hirneves romanista, a concursus creditorum-ról szólván, egy alkalommal azon nézetének adott kifejezést, hogy csődeljárásnak csak akkor lehet helye, ha a hitelezők tényleg concurrálnak, összecsődülnek, és igy elitélte a modern csődjogok azon intézkedését, hogy egy hitelező kérelmére is megnyitható a csőd.

A csőd ugyanis hatalmasan belenyul ugy a hitelezők, mint az adós érdekeibe és nem ritkán a hitelezők jobban megsinlik azt, mint maga a közadós. Mindamellett az összes európai csődjogok elfogadták ezt az elvet és azt, hogy a biró discretiójára bizzák, vajon elég ok van-e a csődnyitásra vagy sem?

A magyar csődtörvény 248. §-a a kereskedőre, a ki fizetéseiben kissé fenakad és esetleg hitelezőinek elnézését kivánja igénybe venni, sulyos csapást mér. Igaz, hogy az idézett szakasz megkivánja, miszerint a biró a fizetések megszüntetéséről, minden kétséget kizáró módon tudomást szerezzen, de a biró tudomására nézve olyan irányban, hogy az mikor tekinthető meglevőnek vagy sem, normativumot felállitani nem lehet.

És szövegezés szempontjából az idézett szakasz a lehető legszerencsétlenebb és additis addendis meg van adva a lehetőség arra nézve, hogy roszakaró concurrensek merényleteire a biró megadja a sanctiót a csődnyitás által. Nem kell ugyanis ahhoz egyéb, mint hogy a biró a fizetések megszüntetését különböző eléje terjesztett momentumokból *következtesse*, a nélkül, hogy annak bizonyitását követelje, hogy a közadós tényleg saját nyilatkozatával vagy concludens tényeivel megszüntette fizetéseit, következtetés utján a biró azután azt mondhatja, hogy ez vagy amaz a jelenség *lényegében* egyértelmü a fizetések megszüntetésével.

A fizetések megszüntetése subjectiv jelleggel bir. Valaki megszüntetheti fizetéseit, habár vagyona meghaladja adósságait, activuma több a passivumnál. A fizetések megszüntetése alapulhat az adós önkényén, daczból történhetik, tehát korántsem azonositható a fizetésképtelenséggel, a melynek alapja tényleg az, hogy az adósnak nincs miből fizetnie. A fizetés megszüntetése tehát csak akkor lehet oka, illetve alapja a csődnek, ha a fizetésképtelenségből származik.

Azért határozottan helyes a német csődtörv. 94. §-ának rendelkezése: «A csődeljárás meginditása föltételezi a közadós fizetésképtelenségét. Feltételezhető a fizetésképtelenség különösen akkor, ha fizetésmegszüntetés következett be. Tehát a fizetések megszüntetéséről lehet a fizetésképtelenségre következtetni, de ez nem feltétlenül szükséges, azaz a német törvény a fizetések megszüntetését csak akkor ismeri el elég indokul a csődeljárás megnyitásának, ha ez a fizetésképtelenségkifolyása.

De a német törvény egyszersmind feltételezi a közadósról, és ez igen nagy fontosságu, hogy ő kijelentette legyen, hogy fizetéseit megszüntette. A német törvény tehát ismeri a «Zahlungseinstellung»-ot mint külön jogintézményt, megköveteli tehát a közadós azon határozott nyilatkozatát, hogy ő fizetési kötelezettségeinek nem tud vagy nem akar eleget tenni, tekintet nélkül arra, hogy van —, vagy volna-e elegendő vagyona tartozásainak kiegyenlitésére.

A magyar törvény nem ezen alapon áll. Nálunk nem a közadós kell, hogy kijelentse a fizetések megszüntetését, nálunk a bíróság dekretálja reá, hogy abból vagy emebből, a mit tettél, azt következtetem, hogy fizetéseidet beszüntetted. Tehát a mi bíróságunk ráfoghatja — még optima fidest is feltételezve — valamely kereskedőre, hogy nem tud fizetni, hogy beszüntette a fizetéseket, ugy hogy pillanatnyi fennakadás esetén, ha pl. számos követelés jár le egyszerre, és a kereskedő, bárminő fényes üzlete legyen is, kénytelen hitelezőitől halasztást kérni, nálunk elegendő arra, hogy a bíróság kimondja rá a végitéletet: «ez a fizetések megszüntetésével egyértelmü».

Hogy minő tág tere nyilik ilyenformán az irigy concurrensek áskálódásainak, mennyire félrevezethetik a bíróságot, azt mindenki könnyen be fogja látni.

De csődtörvényünk rendszere szerint csőd nyitható olyan esetekben éppen a 248. §. alapján, a midőn *egy* hitelező kéri a csődöt és valószinüvé teszi, hogy a kereskedő gyengén áll, bár a hitelezők tulnyomó nagy része nem látja a csődöt indokoltnak.

Csak nemrég voltunk tanui egy ilyen csődesetnek. Közadós értesitette hitelezőit, hogy egy nagyobb transactiót vett foganatba, de az, a kivel szerződött, nem akar vagy nem képes szerződésbeli kötelezettségeinek eleget tenni, ebből reá nézve esetleg zavarok származhatnak, a mire figyelmezteti hitelezőit azzal, hogy ez esetben tőlük moratoriumot fog kérni.

A kereskedelmi törvényszék ez esetben csekély összeget képviselő hitelezők kérelmére kimondotta közadós leghatározottabb protestatiójával szemben, hogy az ő fizetéseit megszüntette. Adós, ugy mint a többi hitelezők, kénytelenek nyugodtan türni ezen reájuk mért csapást.

Sajnos, a csődtörvény módositása tárgyában közzétett törvényjavaslat is 65. §-ában elfogadta a 248. §. helytelen álláspontját.

Első sorban tehát a fizetések megszüntetéséről kellene intézkedni, és pedig a fizetések megszüntetéséről a legszorosabb értelemben.

Másodsorban általános elvet kellene felállitani arra nézve, hogy az adós minő cselekvényei elégségesek arra, hogy ellene a csőd megnyittassék.

Harmadsorban intézkedni kellene az iránt, hogy a csőd csakugyan a hitelezők csődje, concursusa legyen, nehogy egyesek roszakarata vagy erőszakoskodása tönkre juttathassa a kereskedőt sub titulo «fizetésmegszüntetés».

Ad 1. Fizetésmegszüntetésnek csupán oly irányu határozott nyilatkozata vehető az adósnak, hogy ő nem tud, vagy nem akar fizetési kötelezettségének eleget tenni. A fizetések

megszüntetése vagy megtörtént határozottan, vagy nem, arra következtetni nem lehet, leghelyesebb, ha a bíróság előtti nyilatkozatot követelnek még.

Ad 2. Megállapitandók általánosságban azon jelenségek, melyekből a fizetésképtelenségre lehet következtetést vonni. Nagyon csekély összegek iránti végrehajtások, tömeges végrehajtások, vagyonátruházások, stb.

Ad 3. Mielőtt a bíróság határoz, bekövetelendő a status — vagy az utolsó mérleg. Ez alapon fogja a bíróság megállapitani, vajon a törvény által előirandó minimális százalékát a tartozásoknak képviselő hitelezők kivánják-e a csődöt vagy sem.

Igy azután meg fog szünni azon anomalia, hogy vagyontalan kereskedők, kik ellen nyakra-főre biztositási végrehajtásokat vezetnek, tovább viszik üzletöket, és azok, a kik pillanatnyi fenakadás miatt zavarba jutnak, kénytelenek legyenek csődbe menni.

A kereskedőre nézve előirt szigorubb szabályok le vannak téve a 244. §-ban. Itt nagyon helyesen a kereskedőre van bizva, hogy bejelentse azt, ha fizetéseit megszüntette. Ezzel ellentétben áll a 248. §., mely a biróra bizza annak constatálását, a mire nézve kizárólag maga a kereskedő tartozik nyilatkozni.

Mindazon jelenségek, melyek a 244. §-ban érintett fizetések megszüntetésétől különböznek és a kereskedő rosz vagyoni állapotára vonatkoznak, csupán a fizetésképtelenségre engedhetnek következtetést és ennek képezhetik constitutiv elemeit. A törvényhozónak jogában áll az ilyen jelenségek alapján az adóst kötelezni arra, hogy vagyoni állapotát a bíróság elé terjeszsze, de soha sem engedi meg azt, hogy a bíróság tegye meg az adós helyett iudiciumok alapján a 244. §-ban foglalt nyilatkozatot, a mint ezt a 244. §. előirja.

Dr. Fleischmann Sándor.

Külföldi judikatura.

520. A szállitólevélben kijelölt szállitási hely nem tekinthető még teljesitési helynek, s igy a perbeli illetőség megalapitására nem alkalmas. *(Bécsi legfőbb törvényszék.)*

521. A törvénytelen gyermek eltartásában az apa a keresetinditást megelőző időre el nem marasztalható. A gyermek igényelheti ugyan, hogy atyja őt születésétől kezdve tartsa el, de a perlő gyermek a törvényes tartást csak úgy igényelheti, ha abban már másnak a részéről nem részesittetett. Más kérdés az, hogy az anya nem követelheti-e és minő feltételek alatt a gyermek nemzőjétől a gyermekre tett kiadásainak a megtérítését. *(Német birodalmi törvényszék.)*

522. Ha a férj hibája miatt bontatott fel a házasság s az anya apai nagyatyjánál levő gyermekének a kiadását követeli, a nagyatya nem vetheti ellen azt, hogy a gyermek jólléte okából nem adja ki a gyermeket anyjának. *(Német birodalmi törvényszék.)*

523. Birói uton vissza nem követelhető a tévedésből történt fizetés oly esetben, a midőn a fizetésre való igény sem érvényesithető az igény nyilvánjogi természeténél fogva birói uton. *(Német birodalmi törvényszék.)*

524. A férj részéről való bántalmazás miatt az esetben is felbontható a házasság, ha az csak egy izben történt, de sulyos volt. *(Német birodalmi törvényszék.)*

525. Monománia fönforgása esetében a biró valamely jogcselekvény érvényességének megbirálásakor minden egyes esetben vizsgálni tartozik, hogy azon zavarodottság az egyén elhatározási képességét befolyásolta-e vagy nem. *(Párisi semmitőszék.)*

526. Az elévülés nem oka a kötelezettség megszünésének, hanem oly jogoltalmat alkot, melyet a törvény az adósnak nyujt, hogy megóvja őt azon veszélyek és zavaroktól, melyek a jogüldözésnek messze kitolásából eredhetnek. Az elévülés nem is szünteti meg a követelést magától, hanem csak az adós kifogása folytán s ez okból azon hely törvénye szabályozza, a hol a kereset folyamatba tétetett. *(Szajnai törvényszék.)*

Közli: Dr. Gold Simon.

Az egyetemi szünidő kérdéséhez.

A napilapokat nemrég az a hir járta be, hogy az egyetemi tanács a szünidő áthelyezésének eszméjével foglalkozik s hogy a jelenlegi julius—augusztusi szünidő helyett az augusztus—szeptemberi szünet mellett foglal állást.

Nem tudjuk, mennyiben felel meg a lapok e hire a valóságnak, de miután a kérdés már szőnyegre került, indokoltnak találjuk, hogy azzal mi is foglalkozzunk, miután a tanitás érdekében egyáltalában nem közömbös az, hogy az év mely részeit töltse be a szorgalmi idő s melyikre essék a pihenés.

Ha Angliában volnánk, vagy a kontinensnek a tenger befolyása alatt álló nyugati vidékein, akkor a tanitás szempontjából meglehetősen közönyös volna, hogy a szünidő junius—julius vagy augusztus—szeptember hónapokra esik-e? Hisz pl. a legmelegebb hónap, mely különben, közbevetőleg mondva, szabály szerint az egész mérsékelt (északi) égöv alatt a *julius hava*, Cambridgeben 17·6, Párisban 18·3, Berlinben 18·8 C. átlaghőmérséklettel bir, mihez járul e helyek erős légmozgása, az élénk szelek és gyakori esők, melyek az egész nyarat oly kellemesen enyhévé teszik, minőről nekünk, a kontinentális klima lakóinak, fogalmunk sincs.

Magyarországot s nevezetesen annak nagy Alföldét, melyhez az ország fővárosa is tartozik, a szinte subtropikus hőségü nyár jellemzi. Budapest juliusi középhőmérséklete közelebb áll Nápoly, mint London hőmérsékletéhez. Következésképp a tanitás érdeke megkivánja, hogy a szünidő kiválasztásánál irányadó tekintet az legyen, hogy a szellemi munkára teljességgel nem alkalmas legmelegebb időszak maradjon a pihenésé.

A kérdés tehát az, melyik a legmelegebb időszak a fővárosban?

Természetesen, az egyik év nem olyan, mint a másik s a szélsőségekre hajlandó égaljunk alatt megesik, hogy augusztus melegebb, mint julius, de a 20 évi észleletek alapján kiszámitott átlagos hőmérséklet a budapesti meteorologiai intézet adatai szerint juliusban 1 fokkal melegebb, mint augusztusban és juniusban megint 1 fokkal hüvösebb, mint augusztusban, de szeptember hó már jó 3 fokkal hüvösebb, mint junius. A legmelegebb három hónap tehát: julius, augusztus és junius. De nézzük a hőmérséklet menetét 5 napról 5 napra az 1871—90. évek átlagában:

május 31-től junius	4-ig	18·8	julius	30-tól augusztus	3-ig	21·9
junius 5-től junius	9-ig	19·8	augusztus	4-től augusztus	8-ig	20·9
junius 10-től junius	14-ig	19·0	augusztus	9-től augusztus	13-ig	20·7
junius 15-től junius	19-ig	19·1	augusztus	14-től augusztus	18-ig	20·6
junius 20-tól junius	24-ig	19·7	augusztus	19-től augusztus	23-ig	20·5
junius 25-től junius	29-ig	20·2	augusztus	24-től augusztus	28-ig	19·8
junius 30-tól julius	4-ig	21·3	augusztus	29-től szeptember	2-ig	19·4
julius 5-től julius	9-ig	21·7	szeptember	3-tól szeptember	7-ig	18·8
julius 10-től julius	14-ig	22·0	szeptember	8-tól szeptember	12-ig	17·7
julius 15-től julius	19-ig	22·2	szeptember	13-tól szeptember	17-ig	16·6
julius 20-tól julius	24-ig	21·6	szeptember	18-tól szeptember	22-ig	15·4
julius 25-től julius	29-ig	21·0	szeptember	23-tól szeptember	27-ig	13·4

E számok elég világosan szólnak. Látjuk, hogy szept. elején nincs melegebb, mint junius elején, s hogy szeptembert tenni szünidővé teljesen érthetetlen, mikor a második felében már egészen őszies. Éppen olyan joggal kivánhatná valaki, hogy május legyen szünidő, miután e hó középhőmérséklete alig valamivel tér el a szeptemberétől. Legmelegebb (19 fokon felül) van junius elejétől szeptember elejéig; legeslegmelegebb van julius közepe körül.[1] Látnivaló egyuttal, hogy a csak legujabban megröviditett szünidő: jun. 16-tól augusztus 31-ig nagyon jól hozzásimult az égalj természetéhez; az uj kiterjesztése a tanévnek junius 30-ig már a 26 fokot meghaladó hőmérsékü pentadokig nyujtotta ki a szorgalmi időt és pedig *a tanulóra és tanárra egyaránt*

[1] Megjegyezzük, hogy meteorologiai intézetünk a budai vár északi lejtőjén lévén elhelyezve, sokkal mérsékeltebb hőmérséklettel bir, mint a pesti oldal szük utczái, — a különbség bizonynyal egészen jelentékeny.

legterhesebb szorgalmi időt, a vizsgák, illetve szigorlatok «haute saison»-ját.

Egyébiránt nem kellenek ahhoz meteorologia táblázatok, hogy a pihenésre legmegfelelőbb időszakot megjelöljük. Tekintsünk csak bele akármelyik fürdőhelyünk névlajstromába, s látni fogjuk, hogy a julius és augusztus, de nem a szeptember a fürdők évadja, s a szobák árjegyzéke is megtanit arra, hogy a szeptember már az őszhöz tartozik. Vagy tekintsen be akárki a jogi kar alapvizsgálati termeibe junius hó vége felé s látni fogja, mint verejtékezik ott vizsgáló, vizsgálattevő és hallgató a kora reggeli órától sokszor délután 4—5-ig. Belátható, hogy a juniusi szorgalmi idő a legterhesebb s valóságos merénylet volna annak további meghosszabbitása. *Közoktatásügyi kormányunk valóban nagy szolgálatot tett az ifjuság egészségügyének akkor, mikor a szünidőt a régi*, a nyugoteurópai viszonyok közt elfogadható, *de nálunk értelem nélkül volt augusztus—szeptemberi időköznél egy hónappal előbbre tette. Ennek visszacsinálására nincs semmi «meteorologiai ok» : ellenkezőleg, valódi jótétemény volna, ha legalább Budapesten, hol a lakosság legzsufoltabban lakik, s azért a nyár melege legártalmasabb* — mit a halálozási kimutatások is bizonyitanak — *már junius elején vagy legkésőbb közepén bezáratnék minden tanintézet, az egyetemtől le a népiskoláig.*

De nemcsak a klimatologia szól az állitólag tervezett ujitás ellen, hanem egy nagy fontosságu szempont is azt kivánja, hogy az egyetemi tanév összhangban maradjon a többi tanintézet szorgalmi idejével. Az egyetemi ifjuság közlönyében, az «Egyetemi Lapok»-ban nagyon helyesen jegyezte meg a «A szünidő reformja» czimü, különben is talpraesett czikk irója, hogy a szegényebb sorsu egyetemi hallgatókra valóságos csapás lenne az augusztus—szeptemberi szünidő. Ez ifjak nagy része instructoroskodásból tartja fen magát; tehát csak abban az időben talál kenyérre, mikor a többi tanintézet is nyitva van: ez pedig a szeptember—juniusi időszak. Ha ez ifjak csak októberben jönnének fel, itt a helyeket már elfoglalva találnák más elemek által. Hogy pedig többi fővárosi tanintézeteink az egyetem kedvéért letérjenek a jónak bizonyult utról, arra, azt hiszszük, nincs eshetőség. —*th* —*n.*

Különfélék.

— **Az ügyvédségi reform kérdéséhez.** A következő sorokat vettük:

Tisztelt Szerkesztő Ur!

«Egy előkelő publicistánk», ki magát meg nem nevezte, a «*Jogtudományi Közlöny*» mult heti számában «Az ügyvédi rendtartás novellája» czimen egy közleményt tett közzé, melyben a miniszteri előadói tervezetet leszólja és visszakivánja oda, a honnan jött, miután ily javitást csinálni nem érdemes. Hogy azután a kiváló publicista conclusio nélkül ne maradjon, az ügyvédség bajaira vonatkozó orvosszerét a következőben találja: «Az ügyvédségnek adnának 10—20 §-ban teljes autonomiát s biznák e sulyosan megpróbált kart a maga sorsára egészen». Eddigelé abban a meggyőződésben voltam, hogy az ügyvédi bajok az ügyvédi rendtartás keretén belől gyökeresen soha orvosolhatók nem lesznek, hogy az ügyvédség fejlődése csak akkor vehet helyesebb irányt, ha általános törvénykezési és társadalmi viszonyaink is javulásnak indulnak. Ime azonban, most akadt egy publicista, a kinek a numerus clausus sem kell, a ki az ügyvédi rendtartásnak a közvélemény által óhajtott irányban való revisióját is elveti, de a ki 10—20 §-ra való anyagban oly csodaszert rejteget, mely egy csapásra minden bajt meggyógyit.

Az ügyvédi kérdés soha sem volt akutabb, mint ma. Ha tehát az illető czikkezőben kellő jóakarat van a tárgy iránt, a melyről oly lelkesen ir, tegye meg azt a szolgálatot a közügynek, hogy világát ne rejtse véka alá, hanem álljon ki vele a közvélemény itélőszéke elé. Szövegezze meg azt a 10—20 §-t, vagy szedje legalább concret pontokba és közölje. Meg lehet győződve, hogy az ügyvédi kar örökre hálás lesz neki. *Positivus.*

— **Az Ügyviteli Szabályok életbeléptetéséhez.** A «praxis» nagyban készül arra, hogy a vizsgálatok teljesitése körül a status quo-t fentartsa, s igy az uj vizsgálóbirói intézményt már csirájában megfojtsa. Azon titulus alatt, hogy a jelzett szabályok 13. §-a «fontos czélszerüségi okok esetében» megengedi, hogy a vizsgálat járásbiróságra bizassék, a practicusok az eddigi eljárást fentartani kivánják, mert hisz a «székhelytől való távolság» és az ezzel járó «nagyobb megterhelése a bünvádi átalánynak» oly fontos czélszerüségi ok, mely minden egyes székhelyen kivüli (t. i. a székhely járásbiróságának kerületén kivüli) ügyre kényelmesen ráfogható. Nagy szolgálatot tenne az igazságügyminiszterium, ha a gyengébbek kedvéért adna egy authentikus interpretatiót a 13. §-hoz, mert különben «fontos czélszerüségi ok» alatt első sorban a «nyugalom és kényelem» fog szerepelni.

— **A fizetési meghagyásokról** szóló törvényjavaslat indokolásából kiemeljük a következőket: A javaslat beéri azzal, hogy a hitelező csakis azokat a körülményeket jelölje meg szabatosan, melyek a követelés lényegének és összegének meghatározásához szükségesek. Sem alakszerű keresetlevél, sem a tényállás részletes előadása nem kivántatik. Szükséges azonban, hogy a követelés alapja ugy legyen előadva, hogy az adós, midőn a kérelemmel összhangzó fizetési meghagyást kézhez kapja, tisztában legyen az iránt, hogy nemcsak mit és mennyit, hanem mi jogon követelnek tőle? Ezért mellőzhetlen az ügyet a követelés alapja szerint is meghatározni. Csak igy lesz lehetséges a követelést azonositani, a mi nélkül a kérelem nem szolgálhatna az ellenmondás esetén keletkezhető per alapjául, holott a jognak és a követelésnek ilyetén azonositása mellett a hitelezőnek már csak arra fog kelleni per esetén szoritkoznia, hogy a keresetté alakult kérelmet a követelés ténybeli alapjának tüzetesebb előadásával és a bizonyitékok megjelölésével kiegészitse s ekként a szóbeli tárgyalást előkészitse. Másrészt az adóst sem szabad abba a kényszerhelyzetbe juttatni, hogy a midőn két czimen, pl. kölcsön- és vételszerződésből, vagy két különböző alapból kifolyóan várja a hitelező támadását és ha csupán az egyik követelés ellen van alapos kifogása: merő óvatosságból akkor is éljen ellenmondással, ha hajlandó is volna a másik követelést elismerni, de a követelés azonosságát a fizetési meghagyásból fel nem ismerheti. Szükséges ez azért is, mert a fizetési meghagyás iránti kérelem előterjesztéséhez, illetőleg a fizetési meghagyás kézbesitéséhez a perfüggőség hatálya van kapcsolva (7. §.) s mert az ellenmondással meg nem támadott fizetési meghagyás jogerős birói itélet erejére emelkedik (12. §.). A fizetési meghagyás utján érvényesitett követelés alapjának megjelölése nélkül tehát sem azt nem lehetne tudni, hogy a folyamatba tett birói eljárás tárgyát a hitelezőnek melyik igénye képezi? sem pedig azt nem lehetne meghatározni, hogy a res judicata mire terjed ki?

— **Curiai határozatok felszólamlási ügyekben.**

I. Sámi Bélát — a debreczeni központi választmány határozatának megváltoztatásával — a debreczeni III. választókerület választói névsorába felvétetni rendeli. *Indokok:* A felebbezéshez hitelesitett kivonatban mellékelt adókönyvből kiderül, hogy a Sámi Béla terhére kivetett és ki nem fizetett adó cselédadót képez, ennek ki nem fizetése azonban a választói jogosultság megtagadását azért nem vonhatja maga után, mert a cselédadó a gazda által csakis a cselédje helyett fizetendő, azonban a cseléd által megtéritendő adót képezvén, nem tartozik annak az egyenes adónak sorába, melynek ki nem fizetése az 1874: XXXIII. tcz. 12. §-nak 5. pontja értelmében a választói jog elvesztésével jár. És miután Sámi Béla választói jogosultsága megtagadtatott, nevezettet a választók névjegyzékébe felvenni kellett.

II. A beregmegyei központi választmány Szarvady Pál okl. segédjegyzőt a választók névjegyzékébe nem vette fel, mert 1. a segédjegyzői fizetés nem üti meg az 1874: XXXIII. tcz. 7. szakasza által adott mértéket, 2. a jegyzői oklevél nem ad jogalapot a névjegyzékbe értelmiség czimén való felvételhez, ezen kedvezmény a községi és körjegyzői hivatallal

járván, a Beregmegye központi választmányának határozatát megváltoztatja, a felszólalásnak helyt ad és Szarvady Pált a podheringi község választói névjegyzékbe felvétetni rendeli: mert az 1874: XXXIII. tcz. 9. §. községi jegyzők közt nem tesz különbséget és igy az állandóan alkalmazott segédjegyző az idézett törvény alapján a névjegyzékbe felveendő.

III. A Csongrádmegye központi választmánya határozatának megváltoztatásával Zádori Károly, dorozsmai lakosnak a választóinévjegyzékből kitörlését elrendeli. *Indokok:* Az 1874: XXXIII. tcz. 9. §.-a szerint községi jegyzők azon választó kerületben birnak választói joggal, a melyben állandóan laknak. Minthogy pedig a felszólamláshoz csatolt községi bizonyitvány szerint dorozsmai lakosként feltüntetett Zádori Károly Dorozsmán nem jegyző, nevezett az 1874: XXXIII. tcz. 9. és 28. §§. alapján a választói névjegyzékbe felvehető nem volt.

— **A régi magyar feltételes itéleteket** illetőleg érdekes hirt közölhetünk olvasóinkkal. Széll Farkas, a debreczeni kir. tábla tanácselnöke, ki tudvalevőleg régóta foglalkozik a régi magyar jogéletbe vágó kutatásokkal, a debreczeni levéltárban a feltételes itéletekre vonatkozólag több igen jellemző adalékot talált, melyek — mint levelében irja — a XVII. századtól kezdve ugyszólván egész 1848-ig folytonos gyakorlatot tüntetnek fel. Kutatásainak eredményét lapunk egyik közelebbi számában fogja közzé tenni.

— **Az exceptio doli** a régi és a mai római jogban. Ily czimmel jelent meg *dr. Kajuch Márton* ügyvédtől egy nagyobb tanulmány. Szerző előbb a kérdés jogtörténetét vázolja, azután az exceptio doli jogi természetét fejtegeti, végül az exceptio doli kizárását előidéző okokkal foglalkozik. Önálló forrástanulmányok, a tárgyalt kérdések helyes felfogása és világos előadási mód jellemzik szerző monographiáját.

— **Magyar törvényjavaslat külföldi folyóiratban.** A «Gerichtssaal» legutóbbi füzete közli dr. Gruber Lajos budapesti alügyész tollából szószerinti forditásban a büntettekről és vétségekről szóló büntetőtörvénykönyv módositására vonatkozó törvényjavaslatot, melyet Szilágyi Dezső igazságügyminiszter folyó évi május havában terjesztett a törvényhozás elé. A közel három nyomtatott ivre terjedő közlemény az által válik teljesen érthetővé a külföldi olvasók előtt, hogy a novella minden egyes pontjával együttesen közöltetik a jelenleg érvényben levő törvény vonatkozó rendelkezése is, ugy hogy első pillanatra megtudhatja az olvasó, hogy mit kiván a novella változtatni, miben áll ez a szándékolt változtatás és minő teljesen uj intézmények foglaltatnak a novellában.

— **A kir. Curiához** november hóban 1742, ez évben összesen 25,436 ügy érkezett be és igy a mult évi hátralékkal együtt elintézendő volt 33,162. Elintéztetett 22,002, hátralékban maradt 11,160 ügydarab. A mult év megfelelő időszakához képest 3902-vel több érkezett be, 579-el több intéztetett el és **2947** tel több hátralék van.

— **A kötelező védelv a judicaturában.** A budapesti kir. itélő tábla 7372/B. 92. számu itéletében a következő kijelentést találjuk:

«. . . R. I. irányában a kir. ügyész a végtárgyaláson tett véginditványában a vád alól leendő felmentését kérve, a vádat elejtette, — minthogy e szerint eme hivatalból üldözendő, *de nem főbenjáró törvényszegést* illetően (t. i. a megvesztegetés büntettéről van szó) R. I. ellenében vád többé nem létezik, — vád nélkül pedig büntető eljárásnak helye nincs és az tovább nem folytatható, — a kir. törvényszék tehát az által, hogy vád hiányában R. I.-ra nézve érdemleges, s jelesül a Btk. 471. §-a alapján marasztaló itéletet hozott, oly perjogi sérelmet követett el, mely miatt itéletének ezt a jogosulatlan részét hivatalból megsemmisiteni, s R. I. irányában az eljárást megszüntetni kellett.»

— **Az ügyvéd hibás munkájáért, midőn ügyfele a hibás perinditás következtében pervesztes lett, attól dijazást jogosan nem követelhet.**

A budapesti kir. tábla: előbb K. János, utóbb E. Salamon ügyvéd által képviselt T. Mihály felperesnek, nem védekezett T. Erzsébet s T. Márton, valamint dr. Sz. Sándor képviselte özv. T. Györgyné, P. Zzuzsanna alperesek ellen, örökösödés iránt a pestvidéki törvényszék előtt inditott, s 1891 okt. 1. 5792. sz. a. kelt itélettel (melyben felperes keresetével elutasittatott és 32 frt perköltségben elmarasztaltatott, a későbbi felperesi ügyvéd dr. E. költsége s munkadija 7 frt 14 krban, alperesi ügyvédé pedig 32 frtban állapittatott meg saját feleik ellenében. Ellenben — — felperes első ügyvéde részére dij saját fele irányában meg nem állapittatott) befejezett perét, — — ügyvédnek felebbezése következtében vizsgálat alá vevén, következően *itélt:*

A kir. itélő tábla az elsőbiróság itéletét nem felebbezett részében érintetlenül, a — — ügyvéd részére dijat meg nem állapitó felebbezett részében pedig helybenhagyja.

Indokok: A fél által ügyvédi képviselet mellett inditott minden perben az ügyvéd van hivatva első sorban megbirálni, hogy a keresetileg érvényesiteni kivánt jog kik ellen érvényesitendő; ha tehát a felperes, mint a jelen esetben, a hibás perinditás következtében lett ügyvesztessé: az ügyvéd hibás munkájáért ügyfelétől dijazást jogosan nem követelhet.

Az elsőbiróság itéletének felebbezett részét tehát ebből az indokból helybenhagyni kellett. (1892 október 3. 29855. sz. a.)

— **A bünvádi ügyviteli szabályokat** a vonatkozó rendeletekkel együtt feldolgozva adja ki Fényes Vincze nagyváradi törvényszéki jegyző. Előfizetési ár 1 frt 20 kr.

Nemzetközi Szemle.

— **Lammasch,** a bécsi egyetemen a büntetőjog tanára, igen érdekes dolgozatot adott ki a következő czim alatt: Diebstahl und Beleidigung. Rechtsvergleichende und kriminalpolitische Studien mit besonderer Rücksicht auf den Österreichischen Strafgesetzentwurf. (Manz kiadása, 80 l.) A dolgozat bonczolás alá veszi az osztrák büntetőtörvénykönyvi javaslatnak a lopásra és a becsületsértésre vonatkozó határozmányait. Szerző szerint a javaslatnak lopási definitiója el van hibázva, mivel hiányzik belőle az animus lucri megkövetelése. A német minta szerinti körülirást elvetendőnek tartja s ajánlja a fenálló osztrák Btk. körülirását, mely a lopás fogalmát a közfelfogásnak sokkal inkább megfelelően állapitja meg. Ezenkivül az önbiráskodásra szintén külön törvényes határozmányt ajánl. Lényegileg ugyanazon álláspont ez, melyet mi a magyar Btk.-vel szemben képviselünk. A magyar Btk. lopási definitiójának is az a hibája, hogy gondatlanul át van véve a német Btk.-ből. És itt is ugyanazon nehézségek és a közfelfogással szemben ugyanazok az inconvenientiák és összeütközések mutatkoznak, melyektől Lammasch most az osztrák törvényhozást óvja. A dolgozat tanulmányozását melegen ajánljuk szakférfiainknak, de különösen szakférfiaink azon csoportjának, mely a külön önbiráskodási határozmány felvétele ellen még nem rég oly éles harczot vivott.

— **A perköltségekről** szóló uj franczia törvényt kommentálja *Godin* senator egy legujabban megjelent munkában. Szerző tevékeny részt vett a törvény előkészitésében és igy kiválólag hivatott a kommentálásra. Az előkészitési anyagot is csatolja hozzá szószerinti szövegben. — Részben rokon tárgygyal foglalkozik *Lecomte* ügyvéd és senatornak ily czimü munkája: Traité Théorique et pratique de la liquidation judiciaire.

— **Ismétlő könyvek.** A franczia jogi irodalomban nagyon el van terjedve a joganyagnak kérdésekben és feleletekben való tárgyalása. Csakhogy ezek nem olyan férczelmények, mint a milyeneket a mi tanuló ifjuságunk használ, hanem tüzetes szakmunkák, melyek az illető joganyagot minden vonatkozásaiban feldolgozzák és különösen a rokon természetü határozmányokat a legkülönbözőbb változatokban csoportositják. Ide iktatjuk a *Rambaud*-féle ilyen munkák czimeit: 1. Explication élémentaire du droit romain, par Prosper Rambaud, Docteur en droit. 2. Code Civil, par demandes et réponses. 3. Droit Commercial par demandes et réponses. 4. Procédure Civile par demandes et réponses.

A jelen számhoz van mellékelve a főlap egész évi tartalommutatója.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (József-körut 44.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)

Franklin-Társulat nyomdája.